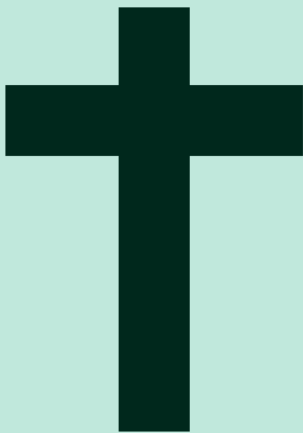

Pop Hagä Do Panyyg
Hanäm Do Hahỹỹh

The New Testament in the Nadëb language of Brazil

(BR:mbj:Nadëb)

Pop Hagä Do Panyyg Hanäm Do Hahÿÿh
The New Testament in the Nadëb language of Brazil
(BR:mbj:Nadëb)

O Novo Testamento na língua Nadëb do Brasil

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nadëb (Nadëb)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Nadëb

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-29

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019
c5681c4e-55f8-5b64-badf-af07c5e28afc

Contents

FRT	1
Matew	3
Maah-Ko	76
Rukas	119
Jowāw	193
Atos	245
Roma	310
1 Korīn	342
2 Korīn	368
Garata	386
Epeso	398
Pirip	408
Korosa	415
1 Tesaronika	422
2 Tesaronika	428
1 Tsimoot	432
2 Tsimoot	440
Tiit	446
Piremon	450
Eberew	452
Tsijaag	476
1 Peed	483
2 Peed	492
1 Jowāw	498
2 Jowāw	505
3 Jowāw	506
Judas	507
Apokarip	510

P'op Hagä Do Panyyg Hanäm Do Hahÿÿh O Novo Testamento na Língua Nadëb

SOCIEDADE BÍBLICA DO BRASIL

2011

As ilustrações nas páginas ... são usadas com a permissão da © 1978 David C. Cook Publishing Co.

As ilustrações por Horace Knowles nas páginas ... são usadas com a permissão da © The British & Foreign Bible Society, 1954, 1967, 1972, 1995.

As ilustrações por Louise Bass nas páginas ... são usadas com a permissão da © The British & Foreign Bible Society, 1994.

As ilustrações por Horace Knowles acréscimos e correções feitos por Louise Bass nas páginas ... são usadas com a permissão da © The British & Foreign Bible Society, 1994.

As ilustrações coloridas são usadas com a permissão da © International Bible Society.

O Novo Testamento na língua nadëb Brasil 2011

Primeira edição 2011 5C

Publicado pela Sociedade Bíblica do Brasil

© 2011, Sociedade Bíblica do Brasil

P'op Hagä Do Panyyg Ky N'aa Hahÿÿh

Hahÿÿ hä takerii däk papuuj Isaraéw buuj sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Hahÿ takerih do pooj jé, hajông ta baab pooj jé P'op Hagä Do kaner'ood wät paa Isaraéw buuj sa sii. Ti noo gó tan'oo däk paa sa hä ta ky n'aa jaw'yyk doo. Tan'oo däk sa hä na-ääj hē hajông baad hadoo do ta kyyh, ta ky n'aa rod rerii bong doo. Potugees kyy me ji maneënh tii “Antigo Testamento”. P'ooj ub sa sii kaner'ood däk doo, tahanäng pé tii. Ta tii hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh ta tyw n'aa papuuj heh'äat ta wē. Ta tii hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh paa Isaraéw buuj sa h'yyb tym dēeb, sahōnh hē badäk hahÿÿ hä habong do sa h'yyb tym dēeb. Jesus, P'op Hagä Do T'aah badäk hahÿÿ hēnh tamejō hyng do né hē ta ti ji h'yyb tym dēeb. P'op Hagä Do asēew hōm do tii.

Tah'yyb däng do tii. Gereg kyy me ramanēēnh P'op Hagä Do h'yyb däng doo, Kristo. Jesus né ti Kristo. Ta hyb n'aa ji hajaa hÿÿ kã P'op Hagä Do wē ji nu dēē kã. Ta hyb n'aa na-ääj hē tahajaa baad ji bawät ji da hadoo do wē.

“Papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo” ji maneënh Jesus ky n'aa.

Potugees kyy me ji maneënh “Novo Testamento”.

Pooj jé paa hahÿ raberii däk Gereg kyy me. Dooch wäd ta ti ma kahé bäh kerii wät do paah. P'ooj ub karejä jēng tii. Ti hadoo né hē, p'ooj ub tabahup nã bã hajông paa rerii bong ta hä kerih doo. Tii d' rabadoo had'yyt hē tanahēej jēng hyb n'aa. Gereg kyy me na-ääj hē raberih ta tii. Da hē ti anäng nã hajông ta ti hedoo doo. Séd gó raberii paawä, ta ti mahang pawóp its rerih nã ta see pé noo gó ta bod its hajong do wób ranerih doo. Ta ti hedoo do bod kerii däk na-ääj hē Nadëb kyy me hahÿ ta heen n'aa kadakē: [ ]. Ta ti hedoo do seeh Matew 17.21. Hahÿ mo n'aa me takerii däk tii: [21 —Jāam hē P'op

Hagä Do hä ji ky n'aa etsēē doo me, ji noo kanawa doo me, ta ti hadoo pé karap'ar h'yyb nesaa do banyyh —näng mäh.]

Ta see pé noo gó ti anäng ta ky n'aa, baad ji maa napäh hyb n'aa tahanäng péh. Ta ti hedoo do ky n'aa takerii däk ta yt hä. Dooch P'op Hagä Do kyyh bód

tado bā tii. Kerih do nedēēd is do ta heen n'aa. Ta tii bā na-ããj hē ji tametēēh nyy bā ji baw'yyt P'op Hagā Do kyyh p'ooj ub kerih doo. Ta ti hedoo do seeh ji aw'yyt Matew 1.21 hā. Hahy mo n'aa me ta yt hā takerii dāk: **h** 1.21 Jawéh ji ted'ēēp, tahanäng pé ti Jesus.

Matew

Jesus ky n'aa hanäm do Matew erii wät do hahÿh

Jesus wahë makû sa häd ketsén do hahÿh

¹ Jesus Kristo, Dawi panaa, Abaraãm panaa. Hahÿ ta wahë makû sa häd heen n'aa kerih doo:

² Abaraãm t'aah, Isak.

Isak t'aah, Jakóh.

Jakóh taah, Judah, ta hÿÿj daheeh.

³ Judah t'aah, Peres.

Peres taah, Eserôm Serah daheeh. Tamar mä sa ÿÿn makû häd.

Eserôm t'aah, Räm.

⁴ Räm t'aah, Aminadab.

Aminadab t'aah, Nasôm.

Nasôm t'aah, Saramon.

⁵ Saramon t'aah, Buwas. Buwas ÿÿn Rahab häd näng doo.

Buwas t'aah, Obed. Obed ÿÿn mä Rut häd näng doo.

Obed t'aah, Jesé.

⁶ Jesé t'aah kä, Dawi, ër wahë makû sa wahë n'aa paah.

Dawi t'aah, Saromäw. Saromäw ÿÿn Urija häd näng do ÿÿm paah.

⁷ Saromäw t'aah, Reboãm.

Reboãm t'aah, Abijah.

Abijah t'aah, Asah.

⁸ Asah t'aah, Josapa.

Josapa t'aah, Joräw.

Joräw panaa seeh, Usijah.

⁹ Usijah t'aah, Jotäw.

Jotäw t'aah, Akas.

Akas t'aah, Esekijah.

¹⁰ Esekijah t'aah, Manaséh.

Manaséh t'aah, Amom.

Amom t'aah, Josijah.

¹¹ Josijah panaa kä, Jekonija, ta hÿÿj daheeh. Babirôn buuj, Judah buuj majÿ, sa häj n'aa hënh Judah buuj ramahüüm noo gó Jekonija rababok.

¹² Babirôn häj n'aa bä rabaj'eenh do jawén paa bä henäk do hahÿ Jesus wahë makû sa häd: Jekonija t'aah, Saratijéw.

Saratijéw t'aah, Sorobab.

¹³ Sorobab t'aah, Abijuh.

Abijuh t'aah, Erijakîm.

Erijakîm t'aah, Asor.

¹⁴ Asor t'aah, Sadok.

Sadok t'aah, Akîh.

Akîh t'aah, Erijud.

¹⁵ Erijud t'aah, Erejasa.

Erejasa t'aah, Matän.

Matän t'aah, Jakóh.

¹⁶ Jakóh t'aah, Joséh kä. Marija häd näng do patug ti Joséh. Marija t'aah kä, Jesus, ramaneëenh do Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo.

¹⁷ 14 Jesus wahë makû sa häd ketsén do Abaraãm du doo bä naa, Dawi bä kä tagadäk. 14 sa häd ketsén do Dawi häd bä naa, Judah buuj Babirôn häj n'aa hënh ramahüüm bä kä. 14 kä m' Jesus Kristo* wahë makû sa häd ketsén do Babirôn häj n'aa hënh rabeboo nä do jawén paa bä naa, Kristo benäng bä kä.

Jesus benäng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Hahÿÿ da Jesus Kristo benäng do ky n'aa. Jesus ÿÿn pan'aa Marija häd näng doo. Joséh gatëë do pan'aa m' ti Marija. Ti m' Marija beta däk, dooh Joséh awäd bä ta wë. Marija wén eta däk, P'op Hagä Do Sahee hejój hyb n'aa. ¹⁹ Baad ub, P'op Hagä Do karën doo da Joséh, ta patug pan'aa bawät. Ti hyb n'aa m' dooh takarën bä Marija taky n'aa tapa bä hajök do sa matym gó. Dooh takarën bä Marija tanu meby bä ta wób sa hä.† Ti hyb n'aa tahyb n'aa newë däk, ta h'yyb gó, Marija tamejō hōm taganat'ëë wät hyb n'aa. Dooh m' takarën bä ta wób tamaher'ood bä.

²⁰ Ti m', ta ti tahyb n'aa newë däk do jawén paa bä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ääs kas'ee wät ta hä ta s'ëë gó. Ti m' ta s'ëë gó ääs ky hadoo ta hä. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Joséh, Dawi panaa, —näng mäh —mahyb n'aa p'eed manäh. Magat'ëë né hë Marija. Ajän ta wog gó hasuun doo, P'op Hagä Do Sahee hejój hanaa.

²¹ Aj'yy da ta t'aah. Mahäd n'oo da Jesus,‡ P'op Hagä Do karapee tabed'ëep hyb n'aa da nesaa do ramoo bok do mahänh —näng mä ääs kyyh Joséh hä.

²² Sahōnh hë ti d' tawén hadoo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh ta ky n'aa rod Isajas häd näng do erii wät do paa kaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ da taky däng do paah: ²³ “Etaah da maruus aj'yy manepäh nä doo. Enyy däk da aj'yy ta t'aah. Ramaneëēnh da ta häd Imanuéw”,§ näng mäh. “Ër mahang P'op Hagä Do bawät”, tahanäng pé ti Imanuéw.

²⁴ Ti m' Joséh ty gawëj däk bä, ääs mejüü doo da né hë taky daheeh. Marija tagat'ëë däg kän. ²⁵ Tagat'ëë däk né hë, dooh ta wë tawäd bä Marija t'aah nenäng nä bä. Ti m' Marija t'aah benäng do jawén paa bä Joséh häd n'oo däk mä Jesus.

2

Sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëek do Jesus henäng do resoos do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' panang Berēnh häd näng doo bä, Judah häj n'aa bä Jesus benäng sa wahë n'aa Eróts häd näng do bag'ääs noo gó. Tabenäng do jawén paa bä ajyy tak'ëp ma kamet'ëek doo, sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëek do kaj'aa Jerusarēnh bä. Sa häj n'aa papÿÿj hana hënh rahana. ² Ti m' rakajaa bä kä rabeaanh:

—Nyy bä tabadäg däk Judah buuj sa wahë n'aa nag'aap hë henäng doo? —näk mäh. —Ää hapäh sagōōh tabenyy däk do heen n'aa. Papÿÿj nu ganyy hënh tahana. Ää wén na bë wahë n'aa nag'aap hë henäng do ää weh'ëeh hyb n'aa —näk mä sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëek do sa kyyh.

* **1:17** Ji h'yyb tym dëeb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ramaneëēnh Mesijas . Gereg kyy me ramaneëēnh Kristo . “P'op Hagä Do h'yyb däng doo” , tahanäng pé m' ti. † **1:19** Aj'yy see sii Marija beta däk Joséh ed'oo. Ti hadoo né hë, dooh takarën bä taher'ood bä ta wób sa hä Marija eta däk doo, Marija tanu maneb'yyh hyb n'aa. ‡ **1:21** Jawéh ji ted'ëep, tahanäng pé ti Jesus. § **1:23** Isajas 7.14

³ Ti m' tak'ëp mä Judah buuj sa wahë n'aa Eróts häd näng do hyb n'aa tón mä taky n'aa napäh bä sagööh ky n'aa ma kamahet'ëek do raher'oot doo. Sahönh hë Jerusarënh panang buuj na-ääj hë m' rahyb n'aa tón mäh.* ⁴ Ti m' Eróts mejüü ranaëënh hyb n'aa ta wë sahönh hë Judah buuj sa rod n'aa P'op Hagä Do wë wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yik do ma mehetëk do na-ääj hë. Ti m' tabeaanh mä sa hä nyy bä P'op Hagä Do kyy kerih do ky däng Kristo, P'op Hagä Do H'yib Däng Do benäng doo.

⁵ Ti m' raky hadoo:

—Berënh panang bä, Judah häj n'aa bä tabenäng da —näk mäh. —Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky n'aa rod see erii wät paa ta ti ky n'aa —näk mäh:

⁶ “Panang Berënh, Judah häj n'aa bä badäk doo, öm ky n'aa netsëeh do nado panang ky n'aa etsëeh do sa mahang, Judah häj n'aa bä.

Ky n'aa etsëeh da öm, a babuuj mahang ganyyh do hyb n'aa ta bagä n'aa, Isaraëw buuj, karapé haa h'yib mahüüm doo.”†

—Tii d' né hë P'op Hagä Do kyyh, ta ky n'aa rod see erih do paah —näk mä Mosees ky n'aa jaw'yik do ma mehetëk do sa kyyh Eróts hä.

⁷ Ti m' Eróts mejüü rabats'yyt ta wë kejën doo gó sagööh ky n'aa ma kamahet'ëek doo. Ti m' tabeaanh mä sa hä ny noo gó ti sagööh ganyyh. Ti m' rabaher'oot ta hä. ⁸ Ti m' Eróts mejüü mä Berënh hënh rabahöm hyb n'aa. Ti m' ky ken'yym doo gó m' taky hadoo sa hä:

—Bë ahöm, baad bë esóts karapee —näng mäh. —Karapee bë awyyd bä, nawayw hë ÿ karën ÿ bë maher'ood, karapee ÿ weh'ëeh hyb n'aa bë nemuun —näng mä Eróts kyyh.

⁹ Ti m' sa hä Eróts maher'oot do jawén paa bä, ratsyym kasog kán mäh. P'aa hënh mä sagööh rabahapäh ënh ramahöm me. Sa pooj jé m' sagööh bahöm. Ti m' sagööh bayyw ká kán tób karapee t'aah yt sooh do pong jó. ¹⁰ Tak'ëp mä ratsebee bong sagööh rabahapäh bá ká. ¹¹ Ti m' tób gó rabajëë p'ëë bá ká rabawyyd kán mä karapee Marija moo gó ká. Ti m' rabehyy b'ëeh tüü sa taron nu paa me karapee t'aah wë. Ti m' rawehëë kán ta hä. Ti m' raban'oo dák ta hä ta matym n'aa tak'ëp hanäm doo, ky n'aa gebah doo. K'ääts tég gabarëeh do s'ëëb, b'aa tág buu benyym do s'ëëb in-sijëen häd näng doo, b'aa tág buu benyym do s'ëëb miir häd näng do raban'oo kán ta matym n'aa. ¹² Ti m' sa s'ëë gó ká P'op Hagä Do maher'oot ranabaaj höm hyb n'aa Eróts magä doo me, Eróts ramanaher'oot hyb n'aa. Ti m' ta tyw n'aa see me m' rababaaj höm kán sa häj n'aa hënh.

Esit häj n'aa hënh Joséh rakejën höm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' sagööh ma kamahet'ëek do ratsyym kasok do jawén paa bä, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ääs kasee mä Joséh hä ta s'ëë gó. Ti m' ta s'ëë gó taky hadoo ta hä:

—As'ëëg g'ëed! —näng mäh. —Mamahüüm wäd karapee t'aah ta ÿÿn daheeh Esit häj n'aa hënh, t'ÿÿ hënh bë kejën höm hyb n'aa. Eróts mejüü da resoos karapee t'aah tadaj'ëëp hyb n'aa. Ti hyb n'aa da Esit bá bë ayyw dó, öm ÿ maher'oot bá ká da mabana —näng mä ääs kyyh Joséh hä.

* **2:3** Eróts wén hyb n'aa tón, dooh takarën bá ta see bag'ääs doo. Ta mab hë takarën tabag'ääs. Panang buuj rawén hyb n'aa tón na-ääj hë Eróts hä rah'yy genäh do hyb n'aa. Rahapäh ti tak'ëp da nesaa do tamoo wät da karapee henäng do hä, taky n'aa napäh do hyb n'aa. † **2:6** Mika 5.2

¹⁴ Ti m' nawayw hē Joséh ty gawëëj dāk. Ti m' atsēm né hē Joséh bado dāk karapee t'aah, ti m' karapee ȳyn daheeh ratsyym kasog kân Esit hēnh hah'ūum doo. ¹⁵ Ti m' Esit hāj n'aa bā rabajeej kân Eróts bedëp nā bā. Tii d' tawén hadoo P'op Hagā Do kyyh ta ky n'aa rod see her'oot do paa kaja dāk hyb n'aa. Hahȳy d' mā P'op Hagā Do kyyh ta ky n'aa rod erih do paah: “Ȳ naëëj wāt tah ȳy, Esit bā naa tabanyyh hyb n'aa”,[†] nāng kerih do hā.

¹⁶ Ti m' Eróts h'yy kadaw'uuh sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëëk do rawadii doo. Ti hyb n'aa tak'ëp mā takawajāān. Ti m' tamejūū mā radej'ëëp hyb n'aa Berēnh panang bā, panang nedaa bā na-āāj hē, sahōnh hē karepé ajyy pawóp hē ta baab n'aa hedo padëëk doo, ti yd jé ta baab n'aa hedoo do na-āāj hē. Tii d' tawén d'oo, pawóp dāg mā ta baab sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëëk do pooj jé rabahapāh sagōōh karapee henāng do heen n'aa ganyyh doo. § ¹⁷ Tii d' né kā m' kaja dāk P'op Hagā Do kyyh ta ky n'aa rod Jeremiij hād nāng do erih do paa kā. Hahȳy da paa m' ta kyyh:

¹⁸ “Panang Rama** hād nāng doo bā naa maa enā tak'ëp ha'oot doo. Tak'ëp h'yy kat'oon do sa kyyh ji maa napāh da. Rakéw panaa kyyh né hē tii, sa taah p'āā 'oot doo. Dooch wād sa taah. Ti hyb n'aa dooh rakarēn bā ta wób rah'yyb enāw bā sa hā”,^{††} nāng kerih doo.

Joséh rababaaj nā do panyyg n'aa hahȳy

¹⁹ Ti m' Eróts dajëp do jawén paa bā, ta s'ëë gó m' āās kas'ee wāt Joséh hā. ²⁰ Hahȳy da āās kyyh ta hā:
—As'ëëg g'ëed! —nāng mäh. —Mamabaj hōm karapee t'aah ta ȳyn daheeh Isaraéw hāj n'aa hēnh kā. Dejëp karapee majiī —nāng mäh.

²¹ Ti m' Joséh bas'ëëg gëët mäh, tado dāk karapee t'aah, ti m' karapee ȳyn daheeh ratsyym kasog kân Isaraéw hāj n'aa hēnh hah'ūum doo. ²² Ti m' Joséh ky n'aa napāh bā Akeraw hād nāng do bag'āās mā Judah hāj n'aa^{‡‡} bā ta yb jawén buuj, eŷȳm mā t'īī hēnh tahōm bā kā. Ti m' ta s'ëë see gó P'op Hagā Do āās maher'oot mā t'īī hēnh tanahōm hyb n'aa. Ti hyb n'aa kā m' Isaraéw hāj n'aa bód Garirej hād nāng doo hēnh mā tabahōm kân. ²³ Ta tii bā, panang Nasaréh hād nāng do bā rabajeej kân. Tii b' mā kaja kân hahȳy P'op Hagā Do ky n'aa rod raher'oot do paa P'op Hagā Do ky dāng do ky n'aa hā: “Ramaneëēnh da Nasaréh buuj”, nāk paa sa kyyh.

3

Jowāw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahȳy

¹ Ti m' ta see pé noo gó, nu gemuun do paah, Jowāw hād nāng do bahōm kân Judah hāj n'aa bā tabanawāng hēnh. T'īī hēnh mā tamaher'oot maa new'ëë do sa hā P'op Hagā Do kyyh. ² Hahȳy d' mā ta kyyh:

—Eadaa dāk h̄y pong jé hawāt do ji tabag'āās doo. Ti hyb n'aa bē eréd hōm nesaa doo, P'op Hagā Do wē bē h'yy kawareem hyb n'aa —nāng mā Jowāw kyyh.

† **2:15** Osejas 11.1 § **2:16** Tii d' sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëëk do raher'oot paa ta hā. ** **2:18** Berēnh nedaa bā ti panang Rama hād nāng doo. Ti hyb n'aa ta tii bā na-āāj hē sa taah rap'āā oot, Jeremiij ky dāng doo da né hē. †† **2:18** Jeremiij 31.15 ‡‡ **2:22** Judah hāj n'aa, Isaraéw hāj n'aa bód né hē.

³ Jowāw né hē ti aj'yy ta ky n'aa P'op Hagā Do ky n'aa rod Isajas hād nāng do her'oot do paa hahÿ tabaheer'oot noo gó:

“Hahÿ da tabanawāng bā her'oot do kyyh:

Bē tyw n'aa bak'ood dāg da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bē tyw n'aa daj'aah”,* nāng mā takerii dāk do hā.

⁴ Jowāw saroor mā kameer wii s'ëeb, ta pan'aa. Ta baa wyd paa m', ta byyh. Sabakar paa m' tawēh ta tā, mabaa bëeh paa m' ta waa. ⁵ Ti m' hajōk Jerusarēnh babuj n'aa, Judah hāj n'aa buuj, tamii Joradān nabyy me habong do na-āāj né hē m' rabahōm Jowāw wē. ⁶ Nesaa do rakawoom bā, Jowāw nu gemuun hōm tamii Joradān hād nāng doo me.

⁷ Ti m' hajōk Pariséw ramaneëēnh doo, hajōk Saduséw ramaneëēnh do na-āāj hē ta wē, tanu gemuun doo bā rabana Jowāw bahapāh bā, taky hadoo mā sa hā:

—Aw'yy p'ymm nāng do taah hadoo bëeh! —nāng mäh. —Nyy da bē ed'oo bē kejēn nesaa do bē hā P'op Hagā Do banoo do mahānh? J'ooj madāk doo me bē ed'oo bē nu kemuun nesaa do mahānh? ⁸ Taw'āāts hē pooj jé bē metāh te hub tado bā nesaa do bē eréd hōm bā. Bē metāh hanām do bē moo bok do hā. ⁹ Bē daab yb manā Abaraām panaa bē hanāk do hā. Bē edoo manāh: “Āā P'op Hagā Do gadoo Abaraām panaa āā bahadoo do hyb n'aa.” P'op Hagā Do karēn bā tahajaa hahÿ pā tawareem bā, Abaraām panaa rado padāg bā —nāng mäh. ¹⁰ —Edaa dāk h'yy kawanereem do P'op Hagā Do ky n'aa etyy doo. Aj'yy myym joom kóm pa tadahēē dāk do tabagēēm hyb n'aa hadoo tii. Sahōnh hē joom tēēg neaak do tagēēw jat da, ti tabaju hōm da —nāng mā Jowāw kyyh.

¹¹ Ti m' Jowāw ky hadoo ēnh:

—ÿ ti hÿÿh, bē ÿ nu gemuun naēng me, baad hadoo do wē bē h'yy kawareem do metēē n'aa. Ti awāt da jawén ÿÿ tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahānh ÿÿ. Hā ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hā. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bā ta tsyym suun ÿ patsā bā —nāng mäh. —Tii kā P'op Hagā Do Sahee tabajēē suun bē h'yyb tym gó, bē tah'yyb mahūūm hyb n'aa. Tēēg hōō hadoo doo me bē d' tamety baad tabanāw dāk hyb n'aa bē h'yyb tym —nāng mäh. ¹² Tsyt hē tabetyn hōm da P'op Hagā Do karēn do moo heb'ook doo, tsyt hē ta wób. P'op Hagā Do karēn do moo b'ook doo, banām doo hēnh tabetyn hōm, tabanesaa hēnh ta wób, aj'yy ta nahēē me tetyn hōm do hadoo tiriig ta bóg mahānh. Ta joom ag tiriig tabataa ta tób n'aa yt hā. Ta bóg taju toonh tēēg hōō me, nadēēk doo me —nāng mā Jowāw kyyh Kristo ky n'aa hā.

Jesus Jowāw nu gemuun do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' ti noo gó Garirej hāj n'aa bā naa Jesus bawēēnh tamii Joradān hād nāng doo hēnh, Jowāw nu gemuun hyb n'aa. ¹⁴ Ti m' Jowāw geām paawā, ti m' taky hadoo:

—Hēd n'aa wē ÿ mabana ōm ÿ nu gemuun hyb n'aa? ÿ paawā ti manu gemuun —nāng mā Jowāw kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Taw'āāts hē ta tii da dó. ÿ manu gemuun né hē. Taw'āāts hē ēr bad'oo sahōnh hē ēr hā P'op Hagā Do karēn doo —nāng mäh.

Ti m' tii d' taky hadoo do hyb n'aa m', Jowāw nu gemuun kān Jesus.

* 3:3 Isajas 40.3

¹⁶ Jesus nu kemuun wät do jawén paa bä, nayyw hē tabanyyh tame naa. Tabanä sii hē m' wē kabasëets hōm. Ti m' tahapäh mä P'op Hagä Do Sahee abhyng mä ta wē. Guri-i bahyng doo da P'op Hagä Do Sahee bahyng. Ta hä m' tabadäng. ¹⁷ Ti m' hÿ pong jé naa tamaa ena kân P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Hahÿ tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahän up doo. Baad ÿ h'yy gadajang tan'oo bä —näng mäh.

4

Jesus Dijab metyy do panyyg n'aa hahÿÿh*

¹ Ti m' P'op Hagä Do Sahee mahüüm kân Jesus tabanawäng hēnh, raban-abok hēnh, Dijab metyy hyb n'aa Jesus. ² Ti m' 40 ta ä noo gó dooh m' Jesus awa bä, dooh m' tawëë hä. Ti jawén mä Jesus basa däk. ³ Tii bä Dijab, ji h'yyb tahet'uuk doo, ana ta wē, ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah mado bä, —näng mäh —mamejō hahÿ pä rakawereem padëëk päw —näng mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Doo. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Ji waa hä had'yyt nado ji bedëp. Sahōnh hē P'op Hagä Do kyyh hyb n'aa ji bedëb heh'äät”† —näng mä Jesus.

⁵ Ti m' Jesus Dijab mahüüm kân Jerusarēnh hēnh, panang tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëew däk doo hēnh. Ti m' tabatsyyd hōm P'op Hagä Do tób n'aa jó p'op nu däk doo hēnh tabasëëk hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

⁶ —P'op Hagä Do T'aah mado bä, —näng mäh —keréd hyy tüü. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo —näng mä Dijab kyyh: “P'op Hagä Do mejüü da ta ääs, baad òm rabahag'ääs hyb n'aa. Òm da ragadoo p'op pä hä a tsyym taganadas hyb n'aa”,‡ näng P'op Hagä Do kyyh —näng mä Dijab.

⁷ Ti m' Jesus ky gadoo:

—Hahÿÿ da na-ääj hē P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Mamety manä P'op Hagä Doo, a hagä n'aa”§ —näng mä Jesus.

⁸ Ti m' Jesus Dijab masäk waëë p'op nu däk do jó. Tii b' naa m' tametëëh ta hä sahōnh hē badäk hahÿÿ hä hanäng do häj n'aa rabag'ääs doo, sahōnh hē hanäm doo, hetsooh do badäk hahÿÿ hä hanäng do na-ääj hē. ⁹ Ti m' taky hadoo ta hä:

—Sahōnh hē ta ti ÿ anoo da a hä, wē ÿÿ, tüü a taron nuu me ÿ mawehëë bä —näng mä Dijab kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ahōm mahänh ÿÿ, Nesaa Do Yb! —näng mäh. —Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Jääm hē P'op Hagä Doo, bë hagä n'aa, bë wehëë. Jääm hē ta ti bë hyb n'aa jew'yyk, bë ky daheeh”,** näng kerih doo —näng mä Jesus.

¹¹ Ti m' Dijab bahōm kân Jesus mahänh. Ti m' ääs rabana, rahag'ääs mä Jesus, ranoo mä ta hä ta waa kä.

Jesus du doo tama metëëk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' Jowäw nu gahem'uun do radawäts gëët do Jesus ky n'aa napäh bä m', tababaaj hōm kân mä Garirej häj n'aa hēnh. ¹³ Ti m' panang Nasaréh bä

* 4: Gereg kyy me ramaneënh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. † 4:4 Dew-Teronom 8.3 ‡ 4:6 Saaw-Mo 91.11-12 § 4:7 Dew-Teronom 6.16 ** 4:10 Dew-Teronom 6.13

tabaym dó jawén paa bä m', takahÿÿd gä panang Kapar-Naüm häd näng doo hēnh. Karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me Kapar-Naüm badäk, Seburün, Napatawi sa häj n'aa bä. †† 14 Tii da tawén d'oo, P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa takaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ d' paa m' Isajas kyyh:

15 “Seburün, Napatawi häj n'aa babuuj, karaj'aa nabyy me, tamii Joradän tamyyj däk hä badäk do buuj. Garirej sa häj n'aa häd, hajök do Judah buuj nadoo do rabaj'eenh bä. 16 Ta tii bä, gadagyp do hadoo doo gó habok doo, P'op Hagä Do nahap'ëeh doo, rahapëë däg kän ta bag ty eh do hadoo doo. †† Dajëb bawät bä habok do sa hä ganä wät ta bag”, §§ näng kerih doo.

17 Ti m' ti noo gó Jesus du do däk tamaher'oot sahōnh hē sa hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Eadaa däk hÿ pong jé hawät do ji tabag'ääs doo. Ti hyb n'aa bë eréd nesaa doo, P'op Hagä Do wē bë h'yy kawareem hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

18 Ti m' karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me Jesus bawät bä m', tabahapäh mä pawóp hē ajyy. Simaw, Peed ramaneëenh doo, ta hÿÿj Än-Deréh daheeh. Tah'ÿÿb mä res'aak karahi me. Tah'ÿÿb sag né hē m' tii. 19 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—B'ëep bë ana, si ÿÿ bë abooh. Tah'ÿÿb sag nado boo da bë hÿÿ kä. Ajyy, ÿÿj sag hadoo da bë hÿÿ kä P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

20 Ti m' nanyw hē m' raberéd hōm karahi. Ah'üüm kän mä ta sii.

21 Ti bahānh mä Jesus bahapäh ajyy Tsijaag, Jowāw daheeh, Sebedew häd näng do taah. Marakate gó m' rabat'oonh, sa yb mä sa hata. Karahi m' renäm. Ti m' Jesus bats'yyt ta sii rabahōm hyb n'aa. 22 Ti m' nanyw hē m' ragatsëg n'yyh pong hēnh. Ti m' raberéd hōm sa yb, marakate. Ti m' Jesus sii rabahōm kän mäh.

23 Ti m' jé pad'yyt hē Garirej häj n'aa bä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä, Jesus ma metëëk mäh, tamaher'oot mä sa hä P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky n'aa hanäm doo. Jé pad'yyt hē m' tabaheso hōm sahōnh hē sa nahëeh. Tabaheso hōm na-āaj hē h'yyb nahejooj padëëk do nahëe haj'aa. 24 Ti hyb n'aa, Sirija häd näng do häj n'aa bä na-āaj hē raky n'aa napäh mä Jesus mo haj'aa hä. Ti hyb n'aa ramena kän ta wē nahëe enäh doo. Hajōng mä ramena do sa nahëeh. Tak'ëp datés do hahoop do ta wób, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëëk do ta wób, mera do kaj'uun do ta wób, nabong do ta wób. Ta ti sahōnh hē sa nahëe Jesus hahëen hōm mäh. 25 Hajök mä Jesus jawén hah'üüm. Ta s'ee hēnh naa m' hena ta jawén hah'üüm doo. Garirej häj n'aa bä naa m' ta wób, Dekaporis häd näng do häj n'aa hēnh naa ta wób, Jerusarēnh bä naa m' ta wób, Judah häj n'aa bä naa m' ta wób, hëej Joradän häd näng do tamyyj däk hēnh naa m' ta wób kä.

†† 4:13 Garirej häj n'aa bód ta ti Seburün Napatawi sa häj n'aa. †† 4:16 Jesus né hē ti ta bag ty eh do hadoo doo. Sa mahang Jesus bawäd wät do hyb n'aa, sa mahang Jesus ma met'ëeg wät do hyb n'aa, rahapëë däk nyy da rabad'oo P'op Hagä Do wē ranu kajäk hyb n'aa. §§ 4:16 Isajas 9.1 hä takerii däk tii. P'op Hagä Do nahap'ëeh doo, ji edëb heh'äät do nahap'ëeh do tii, dajëb bawät bä habok doo. Kristo sa wē kajaa doo, papÿÿj bag ganyyh do hadoo.

5

Ky n'aa kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' hajök do ta jawén han'aa do Jesus bahapäh bä m', tabasëek waëë hä m', ti m' tabahyy sooh. Ti m' ta ma metëek do rabana ta wë, ² ti m' tadu doo tama metëek do sa hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

- 3 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng sa hä hë daab na'yyp doo, sa h'yyp gó jããm hë P'op Hagä Do hä daab 'yyp doo. Rawén ky n'aa kedëng, hÿ pong jé hawät do bag'ããs do karapee rabahadoo do hyb n'aa.
- 4 —Ky n'aa kedëng da jé ha'oot do hah'oop doo, P'op Hagä Do h'yyp en'yym do hyb n'aa da sa hä.
- 5 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng kaja hë sa h'yyp mahüüm doo, sa hejój hä h'yy kana'eeh doo. Rawén ky n'aa kedëng, hëej papuuj* P'op Hagä Do ky n'aa enooh do danäh rabahadoo do hyb n'aa da.
- 6 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng takarën doo da ji bawät do hä tak'ëp h'yyp pad'ëek doo. Rah'yyp pahadëek do kan'oo däk da sa hä.
- 7 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng ta wób t'yyd mehÿÿn doo. P'op Hagä Do t'yyd mehÿÿn da sa hä kã.
- 8 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng baad hedoo do had'yyt hë h'yyp enäh doo. Ky n'aa kedëng da tii, rahapäh do hyb n'aa da P'op Hagä Doo sa matym me.
- 9 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng h'yyp nyyw gó habok do du n'aa doo. Ta ti hedoo doo ramaneëenh da P'op Hagä Do taah.
- 10 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng da P'op Hagä Do karën do ramoo bok do hyb n'aa rarahejãã do hah'oop doo. Rawén ky n'aa kedëng, hÿ pong jé bag'ããs do karapee rabahadoo do hyb n'aa da.

¹¹ —Ky n'aa kedëng bëeh, hëp ÿ n'aa bë raky n'aa rejã bä, bë rarahejã bä, daap hë nesaa do bë ky n'aa ran'oo bä. ¹² Baad had'op do P'op Hagä Do anoo da bë hä ta sãm hÿ pong jé. Ti hyb n'aa da bë h'yy gadejah, bë tseebe da, tii d' bë hä radoo bä né paawã! Tii d' né paa sa wahë makü rabad'oo P'op Hagä Do ky n'aa rod sa hä, rarahejãã né paa sa hä —näng mä Jesus.

Jukiir ky n'aa gó, ta bag ky n'aa gó Jesus ma metëek do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Jukiir hadoo bëeh, badäk hahÿÿ hä habong do sa mahang.† Jukiir nadah'ëed wäd bä, dooh ji haja bä ji an'oo bä p'aa hënh tadah'ëed däg bä. Tanadah'ëed wäd bä, dooh hyb n'aa ji karën wät péh. Ji aw'oong hóm tii. Jé tabës pé tsab'eep da‡ —näng mäh.

¹⁴ —Badäk hahÿÿ hä habong do sa bag hadoo bëeh. Dooh ji haja bä ji jejen bä panang waëë jó badäk doo. ¹⁵ Dooh ta bag ji gataa so bä ji waa hood yt hä ji dasooh hyb n'aa. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, sahõnh hë tób yt hä haj'eenh do rabag enä hyb n'aa. ¹⁶ Ti hadoo ënh bë hä. Bë metäh, rabahapäh hyb n'aa, baad hedoo do bë babok doo, baad hadoo do bë moo bok doo, bë

* 5:5 Taw'ãäts hë ji ner'oot Apokarip 21.1. † 5:13 Jukiir me ji ty gewuuk ta dab takanarejãã hyb n'aa. Jukiir hadoo P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do badäk hahÿÿ hä habong do sa mahang. P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa nesaa do tak'ëp tawén kanah'üüm badäk hahÿÿ bä. ‡ 5:13 Jukiir nadah'ëed wät do hadoo ta hä h'yy ka'eeh do baad naboo bong doo. Baad ji nawäd wäd bä, baad nadoo do ji metëeh tii bä ta wób sa hä. Jukiir nadah'ëed wät do hadoo, ji aw'oong hóm do hado däk ji tii bä.

Yb h̄y pong jé hawät do hã raj'aa etsë hyb n'aa kä bë hã rahapäh do hyb n'aa —näng mä Jesus.

Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ky n'aa hã Jesus ma metëëk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ ahyng babä ÿ gawats'iik hyb n'aa nado P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa na-ääj hë. Tii d' bë edoo manäh. ÿ wén hyng P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa na-ääj hë, takaja däk hyb n'aa, hã ÿ kametëëh hyb n'aa na-ääj hë. ¹⁸Baad bë ÿ maher'oot. Wë, badäk hahÿ hëej bawät nä bä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do dooh tagawatsig bä. Dooh ta bód had'os pé gawatsik péh, sahõnh hë ta hã kerih do kametëëh bä kä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh. ¹⁹—Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do bód t'aats ky nadaheeh doo, ta wób tama met'ëëg bä ta nemuun raky nadaheeh hyb n'aa, jáãm hë ky n'aa nets'äs da ta ti hedoo do hÿ pong jé hawät do tabag'ääs do mahang. Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do ky daheeh doo, ta wób hã tama met'ëëg bä na-ääj hë, ky n'aa etsä däk tii, hÿ pong jé hawät do tabag'ääs do mahang —näng mäh.

Baad had'op Jesus karën ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

²⁰—Baad bë ÿ maher'oot. Baad ub Parisëw red'oo raky daheeh P'op Hagä Do karën do ji hã. Ti hadoo ënh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetëk doo. Ti hado në paawä, baad bë nado bä sa bahãnh, dooh tabad'op hë bë haja bä hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee bë hado bä —näng mäh.

1. Baad ji bawät sa mahãnh ji da hadoo do hã ji hyb n'aa newëë do hã ky n'aa hahÿÿh

²¹—Bë maa napäh né hë p'ooj ub ër wahë maküü hã kamejüü doo: “Manaboh manä a da hadoo doo. Nesaa do hã ky n'aa kety däk da jé ta da hadoo do daj'ëëp doo”, Š näng kerih doo. ²²ÿÿ kä, ÿ her'oot hahÿ bë hã: Jé ta da hadoo do wë kawajãän do sii hë ky n'aa kety däk da. Jé ta da hadoo do ky n'aa rejää péh, taw'ääts hë ër wahë n'aa hedoo do raky n'aa etyy tii. Jé “h'yy gatamaa its òm!”, hanäng pé ta da hadoo do hã, p'eets hë tabanesaa hënh, tëëg hõö gö da tabahoop —näng mäh.

²³—Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do hã mama ejuu bä mahyb n'aa es'ee bä a hã a da hadoo do ganen'aak doo, baad nadoo do ta hã mamoo wät do hyb n'aa, ²⁴tii bä taw'ääts hë meréd dó mama ejuu do pan'aa ji ma ejuu do tyng pa. Tii bä ahõm a da hadoo do wë. Mets'ëë òm tahÿb n'aa mabaan hyb n'aa, p'aa hënh bë h'yy enyyw padëëk hyb n'aa. Tii bä maju kä P'op Hagä Do wë mamanaa doo —näng mäh.

²⁵—Taw'ääts hë nayyw hë mah'y'yb enäw a wë kawajãän doo, hyb n'aa jawyk do wë òm tamahüüm bä òm taky n'aa tapaa hyb n'aa paawä. Bë mahõm me, ta hõö bä, mah'y'yb enäw, hyb n'aa jawyk do ji hã ky n'aa etyy do hã, òm taky n'aa tapa mahãnh. Tii d' manadoo bä, hyb n'aa jawyk do òm tabahaëënh da warahén hã, òm tadawäts geët hyb n'aa kä. ²⁶Dooh d' manä bä kä tii bä, sahõnh hë manepaag bä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

2. Baad had'op, ta wób rabahed'oo do bahãnh, ji bawät ÿÿj sa wë ky n'aa hahÿÿh

²⁷Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bë maa napäh hahÿ kamejüü doo: “Aã manä ta seeh ÿÿm sii”,** näng kerih do paah. ²⁸ ÿÿ kä, ÿ her'oot hahÿÿ d' bë hä: ÿÿnh wë ty gadäk doo, ta sii hahÿÿh do hyb n'aa newë däk doo, baad nado däg ta h'yyb tym hä kä. Nesaa do tamoo wäd däg kän, dooh né ta sii taã bä paawä. ²⁹ A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hë paawä a matym mado nyh. Madawäts hõm. Taw'ääts hë sét a hä hanäng do kaw'oong hõm, tabanesaa hënh õm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh. ³⁰ A moo hub hadäk do hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hë paawä magakyd hõm a mooh. Madawäts hõm. Taw'ääts hë sét a hä hanäng do kaw'oong hõm, tabanesaa hënh õm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh†† —näng mäh.

3. Baad had'op, ta wób rabahed'oo do sa bahãnh, ji bawät ji ÿÿm wë ky n'aa hahÿÿh

³¹ —Hahÿÿ da kamejüü do paah: “Jé ta ÿÿm heréd hõm doo, taw'ääts hë taban'oo däk né hë ta heen n'aa kerih do ta hä”,†† näng kerih do hä. ³² ÿÿ kä, ÿ her'oot hahÿÿ d' bë hä: Jé daap hë ta ÿÿm heréd hõm doo, ta ÿÿm wadii do hyb n'aa tanado bã, ÿÿnh ta patug nadoo do sii he'ÿÿh do hado däk tan'oo bã ta ÿÿm paah. Aj'yÿ see gat'ëë däg bã ta ti ÿÿnh, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ÿÿm sii he'ÿÿh do hado däk tii —näng mäh.

4. Baad ji awäd bã, dooh hyb n'aa tak'ëp ji ky n'aa h'üüm pé do ky n'aa hahÿÿh

³³ —Bë maa napäh né hë p'ooj ub ër wahë maküü hä kamejüü doo: “Maky kahÿÿd manä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä maky däng doo. Mamoo wäd né hë ta hä maky däng doo”, näng kerih doo. ³⁴ ÿÿ kä, ÿ her'oot hahÿÿ d' bë hä: Bë ky dëë manä da. P'op Hagä Do bag'ääs do tyng hadoo hÿ pong jé. Ti hyb n'aa bë ky dëë manä hÿ pong jé hä, bë ehub né hë bë ky däng do bë metëeh hyb n'aa. ³⁵ P'op Hagä Do tsyym tyng hadoo badäk hahÿ hëëj. Sÿ Ti hyb n'aa, bë ky dëë manä badäk hahÿ hëëj hä, bë ehub né hë bë ky däng do bë metëeh hyb n'aa. Bë ky dëë manä Jerusarënh panang hä, bë ehub né hë bë ky däng do bë metëeh hyb n'aa. P'op Hagä Doo, sahõnh hë bag'ääs do panang ti Jerusarënh. Ta ma tii. ³⁶ Bë ky dëë manä bë nuu hä. Dooh ji haj'as pé ji hä hë ji ahÿÿd bã. Ji sëen na-ãäj hë dooh ji haja bã ji ahÿÿd bã. ³⁷ Ti hyb n'aa kä, “ÿÿ” bë noo bã, taw'ääts hë “ÿÿ” né hë bë h'yyb gó. “Dooh” bë noo bã, “dooh” né bë h'yyb gó. Jääm ti bë kyyh. Dooh hyb n'aa tak'ëp bë ky n'aa h'üüm pé bë metëeh hyb n'aa ta ti bë ehub né hë. Nesaa Do Yb hanaa sahõnh hë ti bahãnh tak'ëp ky n'aa h'üüm doo —näng mäh.

5. Baad ji awäd bã, dooh ji abaj bã nesaa do ji tah moo wät do ky n'aa hahÿÿh

³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bë maa napäh né hë hahÿ kamejüü doo: “Ta da hadoo do matym rejää doo, ta ti mo haj'aa näng do matym na-ãäj ji rejää. Ta da hadoo do tég see gatëh hõm doo, ta ti mo haj'aa näng do tég see na-ãäj hë ji rejää”,*** näng

** **5:27** Esodo 20.14 †† **5:30** Dooh Jesus mejö bã ji matym ji ado nä bã, ji moo see ji gakyd hõm bã. Jesus hapäh, ji h'yyb gó naa né hë ti nesaa do ji moo wät doo, ji heg'ääs doo. Tii da tawën her'oot, baad ji hyb n'aa matakëë hyb n'aa nesaa do ji moo nawät hyb n'aa. Dooh masuuj tado bã ta ti hedoo doo, Jesus hanäng péh. †† **5:31** Dew-Teronom 24.1 Sÿ **5:35** Hÿ pong jé, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng hadoo. Badäk hahÿÿh, P'op Hagä Do tsyym tyng hadoo Isaräw buuj sa hä. Sahõnh hë P'op Hagä Do bag'ääs. Ti né sahõnh hë danäh, tahanäng pé tii. *** **5:38** Esodo 21.24, Rewitikos 24.20, Dew-Teronom 19.21

kerih doo. ³⁹ ǂǂ kǎ, ǂ her'oot hahǂǂ d' bē hǎ: Bē mahūūm manǎ hyb n'aa jewyk do sa wē nesaa do bē hǎ moo wāt doo, tamoo wāt do sǎm tagadoo hyb n'aa paawǎ. Ōm rapa ewyh bǎ manu mebyng hyb n'aa paawǎ, mamabaaǂ manǎh. Man'oo a ta pa s'ee hēnh rabewyyh hyb n'aa. ⁴⁰ Hyb n'aa jewyk do sa wē a da hadoo do ōm taky n'aa tapa bǎ a saroor hyb n'aa, man'oo ta hǎ a hatsē a hǎ hadǎk do na-ǎǎj hē. ⁴¹ Ōm ramejō bǎ sa ma mas'ēēd bǎ raky n'aa jaw'yyk do anoo do pēnh, tii bǎ mamahǎǂ manǎ ta ti ramejūū doo. Taw'ǎǎts hē raky dǎng do bahǎnh mas'ēēd.††† ⁴² Man'oo a da hadoo do ets'ēē bǎ a hǎ. A h'ēēd see a da hadoo do ets'ēē bǎ tab'aanh doo, man'oo né hē —nǎng mǎh.

6. Baad ji awǎd bǎ, ji majīī sii hē ji kamahǎn do ky n'aa hahǂǂ

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Bē maa napǎh né hē hahǂǂ ramejūū do paah: “Makamahǎn a da hadoo doo. Mahyb n'aa wareem a majīī.”††† ⁴⁴ ǂǂ kǎ, ǂ her'oot hahǂǂ d' bē hǎ: Bē kamahǎn bē majīī. Bē ky n'aa ets'ēē bē hǎ rejǎǎ doo, ⁴⁵ bē Yb hǂǂ pong jé hawāt do taah né bēēh, bē metēēh hyb n'aa ta tii hǎ. Bē Yb hǂǂ pong jé hawāt do anoo papǂǂǂ bag tapahuunh doo, baad habok do sa hǎ, baad nabok do sa hǎ na-ǎǎj hē. Baad habok do rababong bǎ tabanoo naēng badoos hyb n'aa, baad nabok do rababong bǎ na-ǎǎj hē. ⁴⁶ Bē gadoo bē ed'oo g'eeh hanǎm do P'op Hagǎ Do hanaa, jǎǎm né hē bē kamahǎn bǎ bē hǎ kamahǎn doo? Dajēē Roma buuj hǎ ji hepak do taa n'aa, bē ty n'aa ges'yuk doo, ti na-ǎǎj rakamahǎn sa hǎ kamahǎn doo. ⁴⁷ Jǎǎm hē bē wakǎǎn hedoo do bē edēē bǎ, ta wób bad'oo do bahǎnh nado bē bad'oo. Jé P'op Hagǎ Do sa h'yyb gó nahapǎh do na-ǎǎj né hē redēng sa wakǎǎn, sa najiis. ⁴⁸ Ti hyb n'aa, taw'ǎǎts hē baad had'yut hē bē babok, bē Yb hǂǂ pong jé hawāt do baad had'yut hē tabawāt doo da —nǎng mǎ Jesus kyyh sa hǎ.

6

Tamawoob hē hedoo do Jesus ma metēēk P'op Hagǎ Do ji weh'ēēh do ky n'aa hǎ

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad hedoo doo, P'op Hagǎ Do karēn do bē moo bok bǎ, taw'ǎǎts hē bē moo boo bē raj'aa etsē hyb n'aa nado. Baad hedoo do bē moo boo bǎ bē hǎ raj'aa etsē hyb n'aa, ti bǎ dooh bē gado wǎd bǎ hanǎm do ta sǎm bē Yb hǂǂ pong jé hawāt do hanaa.

1. Nyy da ji bad'oo kas'uut do matym n'aa ji an'oo bǎ do ky n'aa hahǂǂ

² —Ti hyb n'aa kas'uut do matym n'aa mabanoo bǎ, magamehǎ manǎ torōm-bet, ōm ramanatakēē hyb n'aa, j'ooj madǎk doo me ky ken'yym do rabahed'oo doo da panang tyw n'aa bǎ, tób P'op Hagǎ Do panyyg rayd naherot do yt hǎ, sa hǎ ta wób raj'aa etsē hyb n'aa. Baad bē ǂ maher'oot: Ta ti hedoo doo, sa hǎ raj'aa etsē doo me né hē ragado dǎk ta sǎm. Dooh ragado wǎd bǎ hanǎm do P'op Hagǎ Do hanaa. Né hup ǂ né hē ta ti ǂ her'oot doo. ³ Kas'uut do matym n'aa mabanoo bǎ, maher'ood manǎ ta wób sa hǎ, ⁴ ta wób ranahapǎh hyb n'aa mamasa doo. Tii bǎ kǎ, a Yb hǂǂ pong jé hawāt doo, hapǎh do ranahapǎh bǎ manoo doo, anoo da a hǎ ta sǎm baad hadoo doo —nǎng mǎh.

††† **5:41** Roma buuj warahēn n'aa Isaraēw hǎǂ n'aa bǎ mejūū do rahajaa, rakarēn bǎ, ramejūū Isaraēw buuj rasēēt sa ma dawēē péj. Tii d' radoo bǎ, ramejūū do bahǎnh ji asēēt, nǎng Jesus kyyh. Dooh ji mahǎǂ bǎ. ††† **5:43** Rewitikos 19.18

2. *Nyy da ji bad'oo ji ky n'aa ets'ëē bā ky n'aa hahÿÿh*

⁵—Bē ky n'aa ets'ëē bā, j'ooj madāk doo me ky ken'yym do rabahed'oo doo da bē adoo manā da. Panang tyw n'aa kajatsék bā, hajök do rababok bā, tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do yt hā na-āāj ti ragen'aak raky n'aa etsëē rabē bā, ta wób rabahapāh hyb n'aa. Baad bē ŷ maher'oot: Ta ti hedoo doo, sa hā raj'aa etsē doo me ragado dāk ta sām. Dooh ragado wāt pé hanām do P'op Hagā Do hanaa. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo. ⁶ Ti hyb n'aa, maky n'aa ets'ëē bā, ajëē suun a tób gawakō gó, manoo gatsëē däg ta gawakō, ti bā maky n'aa ets'ëē a Yb, hÿ pong jé hawät do ji nahapāh do hā. Tii bā kâ, a Yb hÿ pong jé hawät doo, kejën doo gó maky n'aa etsëē do hapāh doo, anoo da a hā ta sām baad hadoo doo. ⁷ Bē ky n'aa ets'ëē bā, bē ky n'aa jehaaj manā bē etsëē doo, P'op Hagā Do sa h'yyb gó nahapāh do rabahed'oo doo da. Rah'yy kaha'eeh do maa napāh raky n'aa etsëē doo, hajöng do sa kyyh hyb n'aa red'oo. ⁸ Bē ky n'aa ets'ëē pooj jé bē Yb hapāh bē wē badoh doo. Ti hyb n'aa bē ky n'aa ets'ëē manā nanāng raky n'aa etsëē doo da.

⁹—Taw'ääts hē hahÿÿ da d' bē kyyh bē ky n'aa ets'ëē bā:

“Ee, hÿ pong jé hawät doo,
 ää karën sahõnh hē òm rahyb n'aa jew'yyk.

¹⁰ Ää etsëē a hā,

sahõnh hē mabag'ääs do nayyw hē takajaa hyb n'aa ää wē.

Ää karën sahõnh hē badāk hahÿÿ hā habong do ramoo bok makarën doo,
 hÿ pong jé ramoo bok doo da makarën doo.

¹¹ Man'oo had'yyt hē ää waa.

¹² Mamabaan hõm nesaa do ää moo bok do paah,
 ää mabaan hõm doo da ää wē moo bong do nesaa doo.

¹³ Man'oo manā nesaa do ää tah'yyb tatuk.

Ää mamo n'aa jesu Nesaa Do Yb mahānh.*

[Öm né ti sahõnh hē bagāā had'yyt doo.

Öm né ti hejooj had'yyt doo.

Öm né ti ji j'aa etsëē had'yyt doo. Ti né hē. Taw'ääts hē]”, nāk da bēeh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bē hyb n'aa mabaan bā nesaa do bē wē ramoo boo bā, tii bā bē Yb hÿ pong jé hawät do hyb n'aa mabaan da na-āāj hē bē hā. ¹⁵ Bē hyb n'aa manabaan bā nesaa do bē wē ramoo bok doo, tii bā dooh na-āāj hē bē Yb hyb n'aa mabaan bā bē hā nesaa do bē moo bok doo.

3. *Nyy da ji bad'oo kas'aah doo me P'op Hagā Do ji weh'ëēh bā ky n'aa hahÿÿh*

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—P'op Hagā Do bē weh'ëēh hyb n'aa bē kas'aah bā, bē metā manā bē h'yy gajëng doo, j'ooj madāk doo me habok doo, ky ken'yym do gó habok do rabahed'oo doo da. Ta ti rah'ÿÿt sa mamets rakas'aah ta wób rabahapāh hyb n'aa. Baad bē ŷ maher'oot: Ta ti hed'oo doo, sa hā raj'aa etsē doo me, ragado dāk ta sām sahõnh hē. Dooh ragado wāt pé hanām do P'op Hagā Do hanaa. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo. ¹⁷ Ti hyb n'aa, kas'aah doo me P'op Hagā Do maweh'ëēh bā, taw'ääts hē mahetsyud a mamets, mahawug ta syyj

* **6:13** Tahajaa na-āāj hē ji erii bā: “Ää mamo n'aa jesu nesaa do mahānh.”

buu benyym do a nuu gó ji bahed'oo doo da ¹⁸ kas'aah doo me P'op Hagä Do maweh'ëeh do ta wób ranahapäh hyb n'aa. Jääm hē a Yb, hÿ pong jé hawät doo, ji nahapäh do hapäh hyb n'aa. Tii bā kā, a Yb hÿ pong jé hawät doo, kejēn doo gó makas'aah do hapäh doo, anoo da a hā ta sām baad hadoo doo —näng mäh.

Ji ma ky n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Bē ata manā bē ma takah'ūūm hyb n'aa badāk hahÿÿ bā, kamera hedoo do ji ma rejāā doo bā, ji ma hetōt bā, hets'ëēk do bē tób ranoo eē hōm doo bā bē ma rabets'ëēk hyb n'aa. ²⁰ Taw'ääts hē bē moo boo had'yyt hē ti P'op Hagä Do bē hā takarēn doo. Tii bā da bē gadoo da hÿ pong jé ta sām P'op Hagä Do hanaa. Hÿ pong jé dooh kamera hedoo do rejā bā ta sām P'op Hagä Do hanaa ji gadoo doo. Ta tii bā dooh tahetōd bā ta sām, ta tii bā dooh retsëēg bā P'op Hagä Do hanaa ji gadoo doo. ²¹ Ta tii d' ÿ wén her'oot, tak'ēp bē kamahān do banāng bā, tii bā bē h'yyb bawät —näng mäh.

²² —Ji bag hadoo ji matym. Baad tado bā ji matym, † ta bag hado dāk sahōnh hē ji hā. ²³ Baad tanado bā ji matym, † badagyp hadoo sahōnh hē ji hā. Ti hyb n'aa, ta bag hadoo bē hā hanāng do paawā, badagyp do tado bā, tak'ēp tabadagyp tii bā bē hā.

²⁴ —Dooch hajaa pé pawóp hē ta kariw n'aa sii moo wät pé séd noo gó. Tii d' tahado bā, ta kariw n'aa see dooh takamahān bā, ta see ti takamahān. Ta see wē da baad tamoo wät da, ta see taty n'aa ges'yyk da. Ti hadoo bē hā. Dooch bē haja bā bē h'yy keséj bā. Dooch bē haja bā P'op Hagä Do hā bē h'yyb dāg bā, dajēer hā na-āāj bē h'yyb dāng bā —näng mā Jesus.

²⁵ —Ti hyb n'aa bē ÿ maher'oot hahÿÿh: Bē hyb n'aa tón had'yyt manā bē babok do hā, bē waa hā, bē eēēk do hā, bē saroor hā. Tii d' ÿ wén edoo, ji awa do bahānh ti ji edēp doo. Ji saroor bahānh ji. ²⁶ Bē hegāā taw'ëēd. Dooch rejoom bā joom tym. Dooch rata bā joom ag sa waa tób n'aa yt hā. Ti hado né paawā, P'op Hagä Doo, bē Yb, anoo sa waa. Taw'ëēd P'op Hagä Do kamahān do bahānh bē takamahān. ²⁷ Tak'ēp bē hyb n'aa newē had'yyt né paawā, dooh bē haja bā bē aboo dawēd bā ta tii da —näng mäh.

²⁸ —Hēd n'aa bē hyb n'aa tón bē saroor bē padedēēk do pan'aa hā? Bē hegāā tabawā n'aa ts'oooh joom banāng bā hawāng doo —näng mäh. —Dooch né paawā ramoo boo bā, dooh né paawā sa saroor rages'yyb bā, ²⁹ Saromāw saroor anyyw né paawā, gabar'ëēng né paawā, ti bahānh tabanām ti tabawā n'aa ts'oooh. ³⁰ Tii da baad ub P'op Hagä Do adoo bā tabawā n'aa hā, nayyw hē tsawyy jēng do hā, ji gatang do hā, dooh g'eeh ti bahānh baad ub tabahag'āās bēeh? Tanoo né da bē hā bē saroor. H'ëēd hyb n'aa P'op Hagä Do hā baad bē h'yy kana'eeh? ³¹ Ti hyb n'aa kā, bē hyb n'aa tón manāh. “H'ëēd g'ee d' āā awa? H'ëēd g'ee d' āā eēēk? H'ëēd g'ee d' āā dadāk?”, bē an'oo manāh. ³² P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do ti tii, ti hā h'yyb padēēk doo. Bē ti dooh tii d' bē adoo bā. Bē Yb hÿ pong jé hawät do hapäh bē wē bedoh doo. ³³ Taw'ääts hē pooj jé baad bē h'yyb padāg bē Yb bag'āās do hā, baad hedoo do ji hā takarēn do hā na-āāj hē. Tii bā kā, tanoo da bē hā sahōnh hē bē wē bedoh doo. ³⁴ Ti hyb n'aa kā, naga hē bē hyb n'aa tón manā bē pooj jé hawät do hā. Jat'iip

† **6:22** Ji etsēeh, P'op Hagä Do hā ji h'yyb dāk, tahanāng pé né m' ti baad hadoo do ji matym. † **6:23** Ji netsēh, ji ma hyb n'aa ji bawät tahanāng pé né m' ti baad nadoo do ji matym.

hadoo na-ãāj hē ti anäng ji h'yy katón doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hē jati pé bë hyb n'aa newë nyy d' bë bad'oo.

7

Ji da hadoo do ji ky n'aa netyy do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad nadoo do hã bë ky n'aa ety manã had'yyt hē ta wób, P'op Hagã Do ky n'aa netyy hyb n'aa bëeh. ² Tii d' ÿ wén edoo, ta wób bë ky n'aa etyy doo da, bë da P'op Hagã Do ky n'aa etyy. Ta wób bë ky n'aa etyy do pénh, ti pénh da P'op Hagã Do ky n'aa etyy da bëeh.

³ —Hëd n'aa mamatakëë b'aa hyyj its a da hadoo do matym me hahop doo, b'aa haeh do a matym gó anäng? ⁴ Hëd n'aa, “Na b'aa hyyj a matym gó hatu do ÿ ado hóm”, mabanäng, dooh b'aa haeh do mamatakã bã a matym gó hanäng doo? ⁵ J'ooj madäk do ti a h'yyb. Mado nã pooj jé b'aa haeh do a matym gó hakëë doo. Tii bã da mabahapäh baad ub mabado hóm hyb n'aa a da hadoo do matym gó hatu do b'aa hyyj —näng mäh.

⁶ —Bë an'oo manã awaar hã tsyt hē P'op Hagã Do wë kasëew däk doo. Bë da regës. Bë an'oo manã too yb hã majoor gabarëeh do perora häd näng do s'ëëb. Ratsab'eep da bë majoor* —näng mã Jesus.

Ji ky n'aa etsëë do ky n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ets'ëë, tii bã P'op Hagã Do anoo bë hã. Bë esóts, tii bã bë aw'yyt da. † Bë naëej tób noo bã naa, tii bã da ta danäh noo gas'ëës. ‡ ⁸ Jé hetsëë doo, gadoo da P'op Hagã Do hanaa. Jé hesoos péh, taw'yyt P'op Hagã Do hanaa. Jé tób noo bã naa naëënh péh, tób noo kas'ëës da ta hã P'op Hagã Do hanaa —näng mäh.

⁹ —Pãw bë t'aah ets'ëë bã ta waa, pä bë anoo g'eeh ta hã? ¹⁰ Tah'ÿÿb bë hã tets'ëë bã ta tä, aw'yy g'eeh bë anoo ta hã? Dooh. ¹¹ Nesaa do moo heb'ook do né paawã bëeh, baad hadoo do bë heno bë taah hã. Ti bahãnh bë Yb hÿ pong jé hawät do anoo da baad hadoo do ta hã hetsëë do hã.

¹² —Ti hyb n'aa kã, sahõnh hē bë bad'oo do hã, bë moo boo ta wób sa hã baad hadoo doo, bë karèn do bë hã ramoo bok doo. Tii d' tahanäng pé P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do hã, P'op Hagã Do ky n'aa rod rerii bong do hã kerih doo —näng mã Jesus.

Ta tyw n'aa ky n'aa gó Jesus ma metëëk hÿ pong jé ji bahõm do ky n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Noo maeh ta tyw n'aa, maeh ta tyw n'aa banesaa hënh, ji karejãã doo hënh hahõm doo. Hajõk maeh doo me hah'üüm. Ti hyb n'aa, taw'ääts hē bë majëë suun noo nad'ëed is do hadoo doo me P'op Hagã Do wë, ji edëb had'yyt doo hënh ji tamah'üüm doo. ¹⁴ Noo manad'ëed its, manad'ëed its ta tyw n'aa ji edëb had'yyt doo hënh hahõm doo. Dooh tahajõõ bã ta ti ta tyw n'aa haw'yyt doo —näng mäh.

Rababok do hã ji h'yy ganäng sa hã ky n'aa hahÿÿh

* **7:6** Hahÿÿ d' Jesus hanäng pé apäh: Bë ky kahüüm manã P'op Hagã Do ky n'aa hanäm do bë maher'ood bã kanar'ëen do maa nanewëë do sa hã. Sa hã ji ky kahüüm bã, ji rarahëjãã da tii bã. Awaar ji tegës do hadoo tii. Sa hã ji ky kahüüm bã panyyg hanäm do ky n'aa, raty n'aa ges'yyk da tii. Too yb majoor gabarëeh do tsab'eep do hadoo tii. † **7:7** Baad ji hyb n'aa matakëë ji ky n'aa etsëë do hã tahanäng pé m' tii bë esóts bã bë aw'yyt. ‡ **7:7** Ji ky padäg had'yyt hē P'op Hagã Do hã ji etsëë doo, tahanäng pé m' ti tób noo bã naa ji naëënh doo.

15 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad bë hyb n'aa matakä, P'op Hagä Do ky n'aa rod oow bë rawanadii hyb n'aa. B'éé anyyw is do hadoo kawanajään do hadoo da rababok bë mahang. J'ooj madäk doo me tii. T'öp, sa h'yyb gó, tabanas'aa b'éé hek'ook do hadoo tii. 16 Ramoo bok do hä, rahe'oot do hä na-ääj hë bë da h'yy genäh sa hä, joom ag hä ji bahapäh do hadoo joom yÿn hä. Dooch ji awyyd bä uwa ag sasëng tëëg hedoo do hä. Dooch na-ääj hë ji awyyd bä wiigo ag hetëk do hä. 17 Joom baad hadoo doo, baad ub ta ag. Joom seeh, baad nadoo doo, ta hënh hënh ta ag hahöm, dooch baad hadoo do ta ag. 18 Joom baad hadoo doo, dooch teag bä baad nadoo doo. B'aa p'yym näng doo, dooch tahaja bä baad hadoo do teag bä. 19 B'aa baad nadoo do heaak doo, ji agëem, ji tëëg hado däk tii bä. 20 Joom ag hä bë hapäh doo da ta yÿn, ti hadoo da, ramoo bok do hä, rababok do hä bë da h'yy genäh P'op Hagä Do ky n'aa rod oow sa hä —näng mäh.

21 —Dooch sahõnh hë “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, y ramaneëenh doo, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee rabahadoo da. Jääm hë Yp y hÿ pong jé hawät do karën do moo b'ook doo, ta bag'ääs bä tagadoo. 22 Sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó, hahÿy da hajök do sa kyyh hä yÿ: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, a kyy gó nado g'eeh a ky n'aa ää baher'oot? A kyy gó nado g'eeh karap'aar h'yyb nesaa do sa hä padëëk do ää habëë hõm? A kyy gó nado g'eeh hajõng ää pehuunh doo?”, näk da. 23 Tii bä kä, hahÿy da da kéh y sa hä: “Dooch noo gó bë y hapëë bä. Bë anä matym yÿ gó naa, nesaa do moo heb'ook doo!”, näng da kéh y sa hä.

24 —Ti hyb n'aa kä, hahÿ kéh y maa newëë doo, ky daheeh doo, aj'yy h'yy ganäng do hadoo, tababang bä, pä banäng bä, ta tób tatamaa sooh do hadoo. 25 Adots né paawä naëng, tamii agyyb né paawä ta tób hä, bah'ood ahëm né paawä ta hä, dooch tatë hyy bä, tababang bä ta tób tu n'aa baad tabejëh do hyb n'aa. 26 Kéh y maa newëë doo, ky nadaheeh doo, aj'yy h'yy gatamah do hadoo, hood jó ta tób tatamaa sooh do hadoo. 27 Adoos naëng, ag'yyp tamii ta tób hä, bah'ood ahëm ta hä. Tii bä tabatë hyng. Sahõnh hë takarejäa ta tób —näng mäh.

28 Ti m' Jesus bahajaa bä sahõnh hë ta ti tahe'oot doo, maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mä tama metëëk do hä. 29 Rawén meuuj bong mä tama metëëk mä hyb n'aa jawyk do ky n'aa me. Sa ma matëg, Mosees ky n'aa jaw'yik do ma mehetëk do rama metëëk doo da nahado m' tii.

8

Rog manahuuh do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿy

1 Ti m' waëë bä naa Jesus bahyng bä kä hajök mä had'aa. 2 Ti m' aj'yy rog manahuuh do ana mä ta wë. Ti m' tabahyy häng mä ta taron nu paa me, ti m' taky hadoo mä Jesus hä:

—Wahëh y n'aa, —näng mäh —makarën bä tii, mahajaa né hë nahäh y mado hõm —näng mä ta kyyh.

3 Ti m' Jesus moo däg ta hä. Ti m' taky hadoo:

—Ej. Yÿ karën —näng mäh. —Has'oo däg! —näng mä ta kyyh.

Ti m' nayyw hë kä m' ta nahëë badoo wät. Has'oo däg kån mäh.

4 Ti m' Jesus baher'oot ta hä:

—Maher'ood manä ta wób sa hä —näng mäh. —Ahõm jajé naga hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo wät do wë. Mametä ta hä õm has'oo däk doo. Mamoo wäd Mosees mejüü do paah, ta ti hedoo doo pé ji nahëë badoo wät

do heen n'aa, òm has'oo dāk do baad sahònh hē rabahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus ta hä.

Warahén sa wahë n'aa see Jesus hä h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' panang Kapar-Naüm häd näng doo bä Jesus kajaa bä kä, Roma buuj warahén n'aa sa wahë n'aa see ana kän ta wë, ta karom Jesus masa hyb n'aa.

⁶ Ti m' Jesus hä taky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —tak'ëp karom ÿ nahëë näng. Ti asooh tób hënh. Dooch tahaja bä tawäd wäd bä. Tak'ëp tabahoop —näng mä warahén.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Taw'ääts hë, T'ïï hënh ÿ bahòm ÿ bahaso dāk hyb n'aa —näng mäh.

⁸ Ti m' warahén wahë n'aa ky hadoo:

—Wahëh ÿ n'aa, hä ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its a hä, tóp ÿÿ gó mabajëë suun hyb n'aa. Taw'ääts hë babä naa mamejüü ta nahëë hä, tii bä karom ÿ bahas'oo dāk da. ⁹ Tii d' ÿ wén edoo, ÿ na-ääj né hë ÿ ky daheeh wahëh ÿ n'aa ramejüü do ÿÿh. ÿ na-ääj hë warahén ÿ n'aa ÿ mejüü, ÿ raky daheeh. Ta see ÿ mejö bä, “Ahòm”, ÿ noo bä, ahòm né hë. Ta see ÿ mejö bä “Ana”, ÿ noo bä, ana né hë. Karom ÿÿ ÿ mejö bä, “Hahÿ mamoo wäd”, ÿ noo bä, ÿ taky daheeh né hë* —näng mä warahén kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus hyb n'aa meuunh mä warahén her'oot do tamaa napäh bä. Ti m' taky hadoo hajök do ta sii han'aa do hä:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh sa noo né paawä, dooh ÿ hapäh nä pé Isaraéw buuj sa mahang tak'ëp hä ÿ h'yy ka'eeh do hahÿ aj'yy, Isaraéw buuj nadoo do h'yy ka'eeh do hadoo. ¹¹ Baad bé ÿ maher'oot hahÿÿh: Badäk hahÿÿ hä jé pad'yyt hë naa rabena da hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä ratsebé do jäm n'aa tyng n'aa jó rabat'oonh hyb n'aa Abaraäm, Isak, Jakóh sa sii. ¹² Ti nuuj jé, pooj jé kats'yyt do ta karapee rabahadoo hyb n'aa paawä, kaw'oong bong da ta w'oo hä, gadagyp doo bä. A'oot da tii bä. Sa tég kamegëëj dāk da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa —näng mäh.

¹³ Ti m' warahén hä Jesus ky hado kän:

—Abaaj hóm. Mah'yy ka'eeh do hyb n'aa metsëë do ÿ moo wät —näng mäh. Ti m' ti noo gó né hë ta karom bahas'oo dāk.

Jesus nahëë sog hóm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Peed tób hä Jesus bajëë suun bä, tahapäh mä Peed mayyn hasooh doo. Oom ta hä. ¹⁵ Ti m' Peed mayyn moo hä tamoo däng, ti m' nayyw hë oom keréd hóm. Ti m' tabas'ëëg gëët, ti m' tamoo wäd dāk Jesus waa.

¹⁶ Tug bä kä m', ramena ta wë hajök karap'aar h'yyb nesaa do pahadëëk doo. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do tahebëë bong, ta ky haj'aa. Nahëë enäh do ahub padëëk mä Jesus an'oo bä. ¹⁷ Tii da tawén d'oo hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa takaja dāk hyb n'aa:

“Ää tedëëb wät ää h'yyb nahejoonh do mahänh.

Tado hóm ää nahëëh”, näng paa Isajas.†

Jesus sii hawät do karën do panyyg n'aa hahÿÿh

* **8:9** Hahÿÿ da warahén hanäng pé taker'oot do hä: “ÿ mejüü do ÿ raky daheeh doo da, òm karom ÿ nahëë ky daheeh da, dawëë naa né paawä mamejö bä.” † **8:17** Isajas 53.4

¹⁸ Ti m' hajök do ta w'oo hä kat'aa do Jesus bahapäh bä kä, taky hadoo mä tama metëek do sa hä:

—Hamäh, ër atsëg hõm karaj'aa tamyyj jé —näng mäh.

¹⁹ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do see ky hadoo ta hä:

—Ma matëg, —näng mäh —öm y' hadaa had'yyt hë mahahõm hënh —näng mäh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Kanari tób näng, taw'ëed maag enäh. Y'yh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, dooh tóp y'p pé y' yd kameh'ääk péh —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus sii hawät do see ky hadoo ta hä:

—Öm da y' hada. Pooj jé dó y' abaa hõm Ee wë y' bahag'ääs hyb n'aa. Tadajep jawén paa bä kä, y' dakä jëng jawén paa bä kä öm y' bahadaa kån —näng mäh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Na hä y' h'yy kana'eeh doo, dejëp do hadoo doo, dakëe sa da hadoo doo —näng mäh. —Öm tii, y' mahadaa —näng mä Jesus.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿyh

²³ Tii kä, Jesus gatsëg so kån marakate gó, karaj'aa tamyyj jé rabatsëg hõm hyb n'aa. Ta sii m' ta ma matëg ragatsëg tooj kån. ²⁴ Ti m' nanyw hë m' bah'ood bana kån tak'ëp. Tewëep mä maadaka. Marakate m' tetaa m'. P'eets mä marakate bagyyb jëe paawä. Jesus mä aã sooh ti nuuj jé. ²⁵ Ti m' ta ma matëg ramebëe nyh, ti m' raky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! Äã medëeb! Èr da ag'yyp! —näk mäh.

²⁶ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa tak'ëp bë beÿÿm? Kanahën d'os hë ub h'yy ka'eeh do bëeh! —näng mäh.

Ti m' tabas'ëeg gëet, ti m' bah'ood, maadaka tameduuk. Ti m' bah'ood badoo wät. Badatih däk mäh.

²⁷ Ti m' tak'ëp rameuuj bong bä m' raky hadoo:

—Ny hadoo do aj'yy ti hÿÿ eh? Bah'ood, maadaka sii hë raky daheeh! —näk mä sa kyyh.

Karap'ar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed h'üüm do panyyg n'aa hahÿyh

²⁸ Ti m' karaj'aa tamyyj jé, Geras buuj sa häj n'aa bä rakajaa bä kä, pawóp hë ajyy mera doo, karap'ar h'yyb nesaa do pahadëek do ramamuun Jesus. Kamag pä gó naa m' rabana. Tak'ëp rawajää do hyb n'aa, dooh m' t'ÿ hënh tabës péh. ²⁹ Ti m' tak'ëp mä sa kyyh:

—H'ëed makarën äã wë, P'op Hagä Do T'aah? P'op Hagä Do ky däng do ji tarejäã do pooj jé makarën äã marejäã? —näk mä mera do sa kyyh.

³⁰ Hajõng mä too yb dawë péj habëeh. Sa waa rabahew'aa tii bä. ³¹ Ti m' karap'ar h'yyb nesaa do rabetsëe Jesus banoo hyb n'aa rabajëe pëe too yb hä. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Äã mahabëe nä bä, man'oo äã bajëe pëe too yb hä —näk mä sa kyyh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë anäh! —näng mä Jesus sa hä.

Ti m' karap'ar h'yyb nesaa do benä kån ajyy sa hä hanäng do paah, too yb hä m' rabajëe pä kån. Ti m' too yb rapah'uud bong, rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëenh tame wajapëm doo hënh, tame m' rakejäg bëenh. Ti m' t'öp mä rapehäs. ³³ Ti m' too yb hagä n'aa rawaj'aa jëk panang hënh. T'ÿ hënh ramaher'oot mä sahõnh hë rahapäh doo, ajyy karap'ar h'yyb nesaa do pahadëek do paa sa ky n'aa na-ääj hë. ³⁴ Ti m' sahõnh hë panang buuj

rabana Jesus rabaheg'ääs hyb n'aa. Ti m' Jesus rabahapäh bä m', rabetsëe ta hä tabahöm hyb n'aa sa häj n'aa bä naa.

9

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus gatsëg sooh marakate gó, ti m' ta panang hënh, karaj'aa tamyyj jé tabatsëg hóm. ² Ti m' ajyy wób ramanaa mä nahëe nang doo, nawät doo, ratóg nä ta tyng jó. Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hä, taky hadoo nawät do hä:

—Mahyb n'aa tón manäh, tah ÿÿ. Nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do kado hóm —näng mäh.

³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do raky hadoo sa h'yyb gó: —P'op Hagä Do taky n'aa rejää hahÿÿ hä —näk mä sa h'yyb gó.

⁴ Jesus h'yyb hapäh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa nesaa do bë hyb n'aa newëe bë h'yyb gó? —näng mäh. ⁵ —Nyy da nahejooj bë hä? “Kado hóm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bä? “As'ëeg g'ëed, awäd däg”, ji noo bä? ⁶ Hÿÿ kä da, —näng mäh —bë bahapäh hyb n'aa ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ hajaa sa h'yyb gó hanäng do nesaa do ÿ ado hóm bä, ÿ haso däk da nahëe nang doo —näng mä Jesus kyyh.

Tii bä m' k'yy gadów däk do hä taky hadoo:

—As'ëeg g'ëed, mado däg a tyng, ahóm kä a tób hënh —näng mä Jesus ta hä.

⁷ Ti m' tabas'ëeg gëet, ahóm kân mä ta tób hënh. ⁸ Sahönh hë hap'ëeh do rameuuj bong mäh. P'op Hagä Do hä raj'aa etsë, ta ti hadoo do hejój ajyy sa hä tabanoo do hyb n'aa.

Matew häd näng do Jesus naëenh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti m' tii b' n'aa Jesus bahóm bä kä, tabahapäh Matew häd näng doo, sa wahë n'aa Roma buuj ky gabuuj dajëer tagahed'aak bä hasooh doo. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—B'ëep ana wë ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' Matew bas'ëeg gëet, ahóm kân mä ta sii.

¹⁰ Ta jawén, Matew tób bä Jesus bawëh bä m', hajök dajëer gahed'aak doo, Matew hep'ëeh doo, * ta wób sa hä pé nesaa do moo heb'ooh do na-ãäj hë rabana rabawëh hyb n'aa Jesus sii, Jesus ma matëg sa sii. ¹¹ Ti m' Parisëw rabahapäh bä ta tii, rabeaanh Jesus ma matëg sa hä:

—Hëd n'aa bë ma matëg bawëh dajëer gahed'aak do sa sii, ta wób na-ãäj hë nesaa do moo heb'ooh do sa sii? —näk mä sa kyyh.

¹² Ti m' reanh do Jesus maa napäh bä, panyyg gó taky gadoo:

—Nahëe temah doo, dooh rahóm bä mediko wë. Nahëe enäh do ti hah'üüm ta wë. ¹³ Taw'ääts hë baad bë hyb n'aa newë nyy da P'op Hagä Do hanäng pé hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó taher'oot do hä: “Dooch rama ejuu do had'yyt hë tado bä ti ÿ karën doo. ÿ gahëen sa hä, rat'yyd mehïin sa da hadoo doo”, † näng kerih doo.

Ti m' Jesus ky hado kân:

* **9:10** Judah buuj sa wób né ti dajëer gahed'aak doo. Roma buuj hä kahepak do rabataa. Ta see pé noo gó ta ti dajëer n'aa gahed'aak do rawedii sa wakään. Ta bahánh ragahëen dajëer, sa wë ta uuh baym hyb n'aa. Ti hyb n'aa Judah buuj wób dooh ragenaag bä dajëer gedaag n'aa. † **9:13** Osejas 6.6

—Dooh ȳ ahyy bā h̄y pong jé naa P'op Hagä Do karēn doo da habok red'oo do ȳ naēēnh hyb n'aa. Ȳ ahyng, nesaa do moo heb'oooh do ȳ naēēnh hyb n'aa. †

Jesus hā reanh do ratayy do ky n'aa hahȳȳh

14 Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matēg rabana Jesus wē, ti m' reanh ta hā:

—Ta see pé noo gó āāh, Pariséw na-āāh hē, noo kanawa doo me āā weh'ēēh P'op Hagä Doo. Hēd n'aa a ma matēg tii d' ranad'oo? —nāk mäh.

15 Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahȳȳ d' mā ta kyyh:

—Ket'ēē do jām n'aa hēnh ji ats'yyt doo, dooh ratabēēj bā rahyb n'aa tón do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ēēd bā. Ti awāt da ti noo gó sa najiis, ta patug pan'aa, rado hōm sa mahānh. Ti noo gó da ratay kän^S —nāng mäh.

16 Ti m' panyyg wób ky n'aa gó Jesus ky gadoo nā reanh doo. Hahȳȳ d' mā ta kyyh:

—Dooh ji gas'yyb bā pāān papuuj bāh me saroor sāg noo eh doo. Tii d' ji adoo bā, papuuj bāh tsawyy dāg bā, ta sāg tanes'ēēm, kawah'oooh hōm tii bā. Ti bahānh tanoo ee dāk tii. 17 Ti hadoo né hē uwa bēē hā. Dooh ji gedu bā uwa bēēh papuuj hegān sooh do pan'aa ta hood b'éé byy sāg gó. Tii d' ji adoo bā, uwa bēēh egān so bā, ta hood sāg ganabāh hōm. Tii bā kā, uwa bēē waho bēēh da, ta hood kā karejā kän —nāng mäh. —Uwa bēēh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó. Uwa bēēh egān so bā, ta hood papuuj keh'ūūs nā. Tii bā uwa bēēh, ta hood na-āāh hē dooh takarejā bā^{**} —nāng mā Jesus.

Ȳnh has'oo dāk do ky n'aa, karapee h'yy ganā dāk do ky n'aa daheeh hahȳȳh

18 Ti m' ta ti Jesus baher'oot nā bā, aj'yy hyb n'aa jawyk doo, Judah buuj sa wahē n'aa see ana Jesus wē. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy hāng ta wē. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Tok ȳ h'yy gakog hōm —nāng mäh. —Ti hadoo né hē b'ēēp si ȳy, ta hā moo dēē, tii bā da tok ȳ awād dāk da p'aa hēnh —nāng mäh.

19 Ti m' Jesus ta ma matēg daheeh rabahōm kän ta sii. 20 Tamahōm me m' ȳȳnh nahēē nāng do ta jó gadāk hēnh tabana ta wē. Majyyw mā ta nahēēh. 12 m' ta baab ta nahēē badāk. Ti m' ta jó gadāk hēnh mā tabana ta wē, Jesus saroor noo hā m' tamoo dāng. 21 Tii d' tawén d'oo mā ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Ta saroor hā ȳ moo dēē bā, ȳ d' ahub dāk tii bā”, nāng mā ta h'yyb gó.

22 Ti m' Jesus ty kaw'ōōd dāk ta wē, ti m' taky hadoo:

—Eȳym manāh, tok ȳy —nāng mäh. —Ōm has'oo dāk, P'op Hagä Do hā mah'yy ka'eeh do hyb n'aa —nāng mäh.

Tii bā kā m', nayyw hē tabahas'oo dāk.

23 Ti m' Jesus kajaā bā m' hyb n'aa jawyk do tób bā, tabajēē suun bā m', tabahapāh bā m' manarapēw hadoo do ragamehȳȳh doo, séd dó m' rarāb bā rabē bā, 24 taky hadoo mā sa hā:

—Bē anāh! Karapee dooh tadajēb bā. Ayȳh tii —nāng mäh.

Tii bā m' rakawew'aam ta kyyh. 25 Ti m' hajōk do raban'yyh tan'oo bā do jawén paa bā, Jesus bajēē suun tób gawakō gó, ti m' karapee tamoo maso dāk,

† 9:13 Jesus wén naēēnh, nesaa do raberéd hōm hyb n'aa, P'op Hagä Do hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa kā.

S 9:15 Hahȳȳ d' Jesus hanāng pé ta tii: Ta ma matēg sii tabawāt nā bā, dooh ratay bā. Sa mahang Jesus badoh bā, tii bā da ratay kän. ** 9:17 Dooh ji mekuuj bā papuuj tama metēēk do ji h'yyb paa me, tahanāng pé ti panyyg gó teh'ūūm doo.

ti m' nawayw mä karapee bas'ëög geët. ²⁶ Ti m' jé pad'yyt hē m' ta ti häj n'aa bä rapanyyg enä hōm kån mä ta tii bä tamoo wät do ky n'aa.

Ty temaa bong do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' tii b' naa Jesus tsyym kadoo bä, pawóp hē ajyy ty temaa bok do ta jawén rabana. Ti m' rageëej bong. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Mat'yyd mehÿn ääh, Jesus, Dawi panaa!^{††} —näk mäh.

²⁸ Ti m' ta tób gó tabajëe suun bä m', ty temah do rabana ta wë, ti m' Jesus beanh sa hä:

—Bë ky daheeh g'eeh ÿ haja bä bë ty enä padëek doo? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—ÿÿ. Ää ky daheeh né hē, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näk mäh.

²⁹ Ti m' Jesus moo däng sa matym hä, ti m' taky hadoo:

—Bë heso padäg, bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa —näng mäh.

³⁰ Ti m' nawayw hē m' p'aa hēnh mä rabahapëe padëek. Ti m' Jesus ge'ÿÿm sa hä ranaher'oot hyb n'aa sa hä tamoo wät doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Bë her'ood manä ta wób sa hä —näng mäh.

³¹ Ti m' ta ky geäm né paawä m', jé pad'yyt hē rapanäk Jesus moo wät do ky n'aa.

³² Ty temaa bok do paa ratsyym kasog sii hē m', ramanaa Jesus wë aj'yy karap'ar h'yyb nesaa do hadäk doo, ner'oot doo. ³³ Karap'ar h'yyb nesaa do Jesus habëe hōm jawén paa bä, aj'yy er'ood däg kån p'aa hēnh. Hajök do t'ii hēnh kat'aa do rahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' raky hadoo:

—Dooch noo gó hapäh pé hahÿ hadoo pé Isaraew buuj mahang —näk mä sa kyyh.

³⁴ Pariséw kä m' raky hadoo:

—Dooch. Karap'ar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti tabahebë karap'ar h'yyb nesaa doo —näk mä sa kyyh.

³⁵ Ti m' sahōnh hē sa panang bä Jesus bewäd nä. Sa tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä tama metëek P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hanäm doo. Sahōnh hē hedoo pé sa nahëe Jesus hahëen hōm mäh. ³⁶ Ti m' hajök do tabahapäh bä, tat'yyd mehÿn mä sa hä. B'éé hagä n'aa tamah do hadoo mä ta hä. Hajōng baad nadoo do rahoop. Dooch rad'oo péh, dooch masa pé sa hä. ³⁷ Ti m' panyyg gó m' tamaher'oot mä ta ma matëg sa hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Hajōng ti anyy däg paawä joom ag wah'ëe däk do ji ataa do pan'aa, pawóp its ta taa n'aa^{††} —näng mäh. ³⁸ —Ti hyb n'aa taw'ääts hē joom danäh hä, P'op Hagä Do hä, bë ky n'aa ets'ëe tamejō nā ta wób joom hä ramoo bok hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

10

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejüü do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus naëenh 12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti m' tabanoo mä sa hä karap'ar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebë hyb n'aa, sahōnh hē hedoo pé sa nahëe rahehëen hōm hyb n'aa na-ääj hē. ² Hahÿÿ m' 12 tamejüü do sa häd: Simaw mäh, Peed ramaneëenh doo. Ta jawén mä Än-Deréh, Simaw hÿÿj. Ta jawén mä Sebedew taah, Tsijaag, Jowāw häd enäh doo. ³ Ta jawén Pirip,

^{††} **9:27** Dawi panaa rawén maneëenh, ti né hē ti sa hä P'op Hagä Do p'ooj ub taky n'aa eno wät do hyb n'aa. ^{††} **9:37** Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh: Hajök ta hä h'yy ka'eeh do pan'aa paawä, pawóp its ta ky n'aa sa hä her'oot do pan'aa.

Batoroméw, Toméh, Matew (Roma buuj hã Judah buuj rahepak do gedaag n'aa paah), Tsijaag Aw-Pew t'aah, Tadéw, ⁴ Simaw Serot, * Judas Ikarijot kã m', Jesus haëej däk do majiĩ hã.

⁵ Ti m' Jesus mejüü ta wób sa panang hënh rabahõm hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä tamejüü sa hã:

—Bë ahõm manã Judah buuj nadoo do wë. Bë ajëë pä manã Samarija buuj sa panang bã. ⁶ Taw'ääts hë Isaraéw buuj sa h'yyb gó dawëë P'op Hagã Do mahãnh habong do wë bë ahõm, b'éé kanapëë bong do hadoo do sa wë. ⁷ Bë mahõm me hahÿ panyyg bë maher'ood sa hã: “Edaa däk hÿ pong jé hawät do ji tabag'ääs doo”, nãk da bë kyyh. ⁸ Taw'ääts hë sa nahëë bë hahëën hõm, dejëp do ragenã bong bë an'oo bã, rog manahuuh do sa nahëë bë ado hõm, karap'aar h'yyb nesaa do sa hã padëék do bë hebëë hõm. Bag hënh ÿ ban'oo däk bë hã ta ti bë bahajaa hyb n'aa. Ti hyb n'aa bag hënh bë masaa sa hã. ⁹ Dooh d' bë mahüüm pé ta sãm hadoo péh. ¹⁰ Dooh d' bë mahüüm ta hood hadoo péh, tatu hadoo péh, bë tsyym suun see hadoo péh, bë saroor see hadoo péh. Dooh bë mahüüm pé ÿ wén nãng, moo bok do sa hã ramoo bok do sãm ji banoo do hyb n'aa. Bë masa do bë hã ranoo da bë wë badoh doo.

¹¹ —Panang bã bë kajaa bã, bë esóts jé ky en'yyim doo, bë gad'oo doo. Tii bã ta ti hedoo do tób bã bë ayyw panang bë beréd hõm bã kã. ¹² Ta tób bã bë ajëë pä bã, bë ky n'aa edëë ta yt hã haj'eenh doo. ¹³ Ta tii bã haj'eenh do ky en'yyim do rado bã, hanãm gó bë ragado bã, bë ky n'aa edëng do aym da sa wë. Hanãm gó bë raganado bã, bë ado hõm sa hã bë ky n'aa edëng do paah. ¹⁴ Bë raganado bã, bë ramaa nanewë bã bë her'oot doo, bë tsyym suun bë tepyng padäg k'ääts, ta ti tób bã naa, ta ti panang bã naa bë tsyym kasok bã. † ¹⁵ Baad bë ÿ maher'oot. Sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagã Do ky n'aa etyy noo gó kã, Sodoma panang buuj, Gomoha panang buuj ta sãm bahãnh P'op Hagã Do anoo da nesaa doo, bë ganadoo do panang buuj hã. ‡ Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —nãng mäh.

¹⁶ —Sa mahang bë ÿ mejüü b'éé tabanas'aa mahang habëëh do hadoo. Ti hyb n'aa taw'ääts hë baad bë matakã sa hã, aw'yy matakëë do hadoo. Taw'ääts hë na-ääj hë kaja hë denaa hë bë h'yyb bë mahüüm sa mahang bë aboo bã. Hanãm gó bë aboo sa wë, gurii-i bawät do hadoo. § ¹⁷ Baad bë kanã sa mahãnh. Bë da rahaëënh panang enãh do sa wahë n'aa sa moo gó, bë raky n'aa etyy hyb n'aa. Tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot doo gó bë da rahewyyh. ¹⁸ Hëp ÿ n'aa bë da ramahüüm sa wahë n'aa wë, hëëj bagã n'aa sa wë na-ääj hë, sa matym gó bë raky n'aa tapaa hyb n'aa. Këh ÿ n'aa bë her'ood kãn da tii bã sa hã, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hë, raky n'aa napãh hyb n'aa këh ÿ n'aa. ¹⁹ Bë ramoo maso däg bã, bë hyb n'aa tón manã bë her'oot do pan'aa hã, nyy da bë her'oot do hã. Ti noo gó kan'oo

* **10:4** Judah buuj sa hãj n'aa bã Roma buuj ramejüü noo gó, Judah buuj wób rakarën rakamaj'iĩ Roma buuj sa wë. Dooh rakarën bã Roma buuj mejõ bã sa hã. Roma buuj wë kamaj'iĩ do ramaneëënh Serot . Ta ti sa see paa apãh ta ti Simaw, rawén maneëënh “Simaw Serot”. † **10:14** Tii da Jesus mejüü rabad'oo, dooh baad tado bã P'op Hagã Do panyyg panang buuj raky nadaheeh doo, panang buuj rabahapãh hyb n'aa. ‡ **10:15** Dooh Sodoma, Gomoha panang buuj ramaa newë bã baad hadoo do Rõh sa hã tamaher'oot do paah. Jesus ma matëg hyb n'aa jewyk Rõh bahãnh, ti hyb n'aa sa kyyh maa nanew'ëë do ta bahãnh ragadoo da nesaa do ta sãm. Sodoma panang buuj ragadoo do bahãnh ragadoo ti ta sãm nesaa doo. § **10:16** Judah buuj sa hã aw'yy kamatakëë. Gurii-i kaja hë ta h'yyb tamahüüm sa hã.

däk da bë hä bë her'oot do pan'aa. ²⁰ Bë nado ti noo gó her'oot doo. Bë Yb hÿ pong jé hawät do Sahee er'oot da bë her'oot do hä —näng mä Jesus.

²¹ Ti m' taky hadoo ênh:

—Hÿyj näng doo, ta hÿyj tan'oo däk da ta wób sa moo gó radaj'ëep hyb n'aa. Ti hadoo né da t'aah näng do bad'oo ta t'aah hä. Sa taah da h'yy kawereem sa yb wë, sa ÿÿn wë. Rahaëenh da sa yb sa ÿÿn ta wób sa moo gó radej'ëep hyb n'aa. ²² Tak'ëp da sahõnh hë rakawajãan da bë wë hëp ÿ n'aa. Ti hadoo né da, jé h'yy kanerét do hä ÿÿ, tadajëb bã kä, edëb had'yyt hë da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. ²³ Panang s'ee hënh bë rarejä bã, bë kejën hõm panang s'ee hënh. Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Bë bahajaa do pooj jé panang haw'ääts hë Isaraéw häj n'aa bã bë moo bok bë ÿ mejüü doo, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do matëeh da. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo.

²⁴ —Dooch ma kameteëk do ta ma matëg bahãnh tado bã. Dooch na-ãäj hë sa karom sa kariw n'aa bahãnh rado bã. ²⁵ Sa ma matëg hajaa do pénh ma kamet'ëek do rahaja däg bã kä, taw'ääts hë ratsebë. Sa kariw n'aa pénh sa karom rahyb n'aa jewyg däg bã kä, taw'ääts hë ratsebë. Hahÿÿ d' ÿ hanäng pé ti ta tii: ÿÿh, bë wahë n'aa hadoo doo, “Beresebu,^{**} karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa” ÿ ramaneëej bã, ti bahãnh tii bã bë da raky n'aa rejãã karapé haa bë bahadoo do hyb n'aa. ²⁶ Tii d' radoo né paawä bë hä, bë jeÿÿm manä sa hä. Sahõnh hë ta wób nahapäh nä doo, sahõnh hë sa hä kejën doo, ta jawén rabahapäh da. ²⁷ Ta wób ramaa nanapäh bã bë hä ÿ her'oot doo, sahõnh hë maa napäh bã bë her'ood. Kaja hë bë ÿ hesëënh doo, tak'ëp bë her'ood da sahõnh hë ramaa napäh hyb n'aa. ²⁸ Bë jeÿÿm manä ji majiï ji daj'ëep do hä. Jããm né ji hub rahajaa radaj'ëep. Ji h'yyb tym dooh rahaja bã. Taw'ääts hë bë jeÿÿm P'op Hagä Doo. Ti ti hajaa tarejãã ji hub ji h'yyb tym na-ãäj hë tabanesaa hënh. ²⁹ Pawóp hë taw'ëed taah, kanahën d'os hë rabesëëm is, ky n'aa ganebats. Ti hado né paawä, dooh sa see dajëp pé bë Yb hÿ pong jé hawät do nan'oo bã. ³⁰⁻³¹ Ti hyb n'aa bë eÿÿm manäh. Hajõng taw'ëed takamahän do bahãnh bë P'op Hagä Do kamahãn. Sahõnh hë ji sëen sii hë P'op Hagä Do betsén. Baad ji tabahag'ääs ÿ hanäng péh —näng mäh.

³² —Këh ÿ n'aa najejën pé ta wób sa hä, ÿ na-ãäj hë dooh ÿ ky n'aa jejen bã ta tii, Ee hÿ pong jé hawät do matym gó. ³³ Këh ÿ n'aa jejen péh, ÿ na-ãäj hë da ÿ ky n'aa jejen tii d' ênh, Ee hÿ pong jé hawät do matym gó.

³⁴ —ÿ ahy wät babä, bë ed'oo apäh, h'yyb nyw gó badäk hahÿÿ hä habong do rababok hyb n'aa sa da hadoo do wë ÿ an'oo bã do hyb n'aa. Tii d' bë edoo manäh. Ti hyb n'aa nado ÿ wén hyng. Wawëë hë ÿ bahyy wät do hyb n'aa ta wób rakamaj'iï da ta wób sa wë. ³⁵ ÿ ahy wät do hyb n'aa, ajyy wób rah'yy kawereem da sa yb wë. ÿ ahy wät do hyb n'aa, sa toog wób rah'yy kawereem da sa ÿÿn wë, sa takaanh wób rah'yy kawereem da sa mayyn wë. ³⁶ Tii bã da sa wakãan sa tób yt hä haj'eenh do sa majiï däg da.†† ³⁷ ÿ bë kamahãn do bahãnh bë yb, bë ÿÿn bë kamahãn bã, dooh bë haja bã hëp ÿ hata bë do bã. ÿ bë kamahãn do bahãnh bë taah, bë toog bë kamahãn bã, dooh bë haja bã hëp ÿ hata bë do bã. ³⁸ Jé hëp ÿ n'aa tamo n'aa ta hoop do tajeÿÿm bã, h'yyb nahedoo do nemon ÿÿ, dooh tahaja bã hëp ÿ hata tado bã. ³⁹ Jé badäk hahÿÿ

^{**} **10:25** Nesaa Do Yb né ti Beresebu. †† **10:36** P'op Hagä Do ky n'aa rod Mika häd näng do kyy gó Jesus beh'üüm ta ti taher'oot doo. Mika 7.6 hä takerii däk sa hä hë né hë sa wakãan kamaj'iï do ky n'aa. Rawén kamaj'iï, Jesus hä h'yy kana'eeh do rah'yy kawereem ta hä h'yy ka'eeh do wë.

hã ji hawät do hä tak'ëp kamahän doo, dooh da tanu dëe bä P'op Hagä Do wë. Hëp y' n'aa, hä y' taky daheeh do hyb n'aa dajëp péh, baad tabawäd had'yyt da P'op Hagä Do wë.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Jé bë gadoo doo, y' na-ääj né tagadoo. Y' gadoo doo, hä y' mejüü do tagadoo. ⁴¹ Jé P'op Hagä Do ky n'aa rod gadoo doo, P'op Hagä Do ky n'aa taher'oot do hyb n'aa, tagadoo da P'op Hagä Do hanaa ta ky n'aa rod hä tanoo do pénh ta sãm. Jé ta da hadoo do gadoo doo, baad hawät do ta da hadoo do bahadoo do hyb n'aa, tagadoo da P'op Hagä Do hanaa baad hawät do hä tanoo do pénh ta sãm. ⁴² Jé naëng dagäp do hanyy is pé hanoo pé hahy hyb n'aa sakog is do see hä tabeëëk hyb n'aa, hata y'y tabahadoo do hyb n'aa, ta ti tagadoo né hë da baad hadoo do ta sãm P'op Hagä Do hanaa. Né hup y' né hë ta ti y' her'oot doo.

11

Jowāw nu gahem'uun do mejüü do Jesus reaanh do panyyg n'aa hahyÿh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bä kä 12 hedoo do ta ma matëg hä tamaher'oot doo, tatsyym kadoo mä tii b' naa, panang haw'ääts hë Garirej häj n'aa bä, panyyg hanäm do tama metëëk hyb n'aa. ² Ti m' Kristo moo wät do radawäts geët bä Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa napäh bä, tamejüü mä ta ma matëg Jesus wë rabahöm.

³ Hahyÿ da bë eaaj Jesus hä —näng mäh: “Öm né hë tii, P'op Hagä Do Ky Däng Do ta wë hana doo, ta see ti ää gada?”, denoo da —näng mä Jowāw nu gahem'uun doo.

⁴ Ti m' Jowāw mejüü do hä Jesus ky hadoo:

—Bë ahöm nä, bë maher'ood Jowāw hä hahy bë maa newëë doo, hahy bë bahapäh do na-ääj hë: ⁵ Ty temah do paah, rahapëë padëëk. Nabong do paah, aboo padëëk p'aa hënh. Rog manahuu doo, ahub padëëk p'aa hënh. Nabuu gatamah do paah, ramaa napëë padëëk. Dejëp do wób genä bong y' an'oo bä. P'op Hagä Do panyyg hanäm do na-ääj hë kaher'ood däk kas'ut do sa hä. ⁶ Ky n'aa kedëng da jé y' moo wät do hyb n'aa, y' her'oot do hyb n'aa tah'y kaneréd bä hä y' tah'y ka'eeh doo. Tii d' bë her'ood Jowāw hä —näng mä Jesus kyyh Jowāw nu gahem'uun do mejüü do sa hä.

⁷ Ti m' Jowāw mejüü do rababaaj höm bä kä, hajök do hä Jesus her'ood kän Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa. Hahyÿ da m' ta kyyh:

—H'ëed ti bë heg'ääs paa tabanawäng hënh? Jawü bah'ood ahëm do g'eeh bë heg'ääs? ⁸ Ti tanado bä, h'ëed ti bë heg'ääs t'ii hënh? Aj'y saroor ky n'aa gebah do dadäk do bë heg'ääs t'ii hënh? Dooh. Saroor ky n'aa gebah do dadäk do dooh raboo bä tabanawäng bä. Sa wahë n'aa tób hanäm doo gó rababok tii. ⁹ Ti tanado bä, h'ëed ti bë heg'ääs t'ii hënh? P'op Hagä Do ky n'aa rod bë heg'ääs? Y'y. Ti né hë ti bë heg'ääs. P'op Hagä Do ky n'aa rod bahänh tii. ^{*} ¹⁰ Ta ti né hë ta ti aj'y ky n'aa näng do P'op Hagä Do kyy kerih do hä. Hahyÿ da ta ky n'aa: “Y' mejüü da panäk y' n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyw däk hyb n'aa a pooj jé”†, näng kerih doo.

¹¹ —Né hup y' né hë hahy y' her'oot doo: Badäk hahyÿ bä habong do sa mahang, dooh Jowāw bahänh nu gadäk péh. Ti tahado né paawä, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee hedoo do sa mahang, jääm hë hyb n'aa sakog

* **11:9** P'op Hagä Do ky n'aa rod bahänh Jowāw Jesus wén edoo, Jesus kajaa do pooj jé panäg n'aa tabahadoo do hyb n'aa. † **11:10** Marakijas 3.1

its né paawä, Jowāw bahānh tanu gadäk hÿy kã. ¹² Jowāw nu gahem'uun do du doo noo gó naa tanu gemuun doo, da hē kã na-āāj hē, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do tak'ëp takah'üüm. Tak'ëp ta wób h'yyb hedoo, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee rabahadoo hyb n'aa. ¹³ Jowāw nu gahem'uun do kajaa do pooj jé Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod na-āāj hē raheer'oot mä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa, takajaa do pooj jé. ¹⁴ Bē gadoo bā, bē gadoo né hē hahÿ bē ÿ maher'oot doo: Jowāw né hē ti Eriij, kajaa da P'op Hagä Do ky dāng do paa[†] ta kyy kerih doo gó. ¹⁵ Jé karēn pé ÿ her'oot do tamaa newē bā, taw'ääts hē tahyb n'aa matakēē.

¹⁶ —Nyy gó da ÿ baher'oot da, da hē badäk hahÿy hā habong do panyyg ky nadah'eeh do sa ky n'aa? Hahÿ hadoo tii: Karepé wahoo gó hab'ëēh do ramas'uunh do hadoo. Hahÿy da karepé wób sa kyyh ta wób sa hā: ¹⁷ “Raketēē do pud n'aa āā gamehÿy hē tsebē hyb n'aa paawä, dooh masunh do bē as'āaw bā. Tii bā dajëp do heen n'aa āā wareem, masuuj gó bē h'yy ketón hyb n'aa paawä. Ti na-āāj dooh bē karēn bā. Dooh h'yy katón gó bē masuuj bā”, nāk karepé ta wób sa hā. ¹⁸ Ti hadoo né hē da hē habong doo —nāng mäh. —Tabad'op hē ji raky dahé bā. Jowāw nu gahem'uun doo, dooh uwa s'ëēb mahÿy hē do teëg bā. Ta see pé noo gó noo kanawa doo me P'op Hagä Do tah'yyb en'yym. Ti hyb n'aa, “Karap'aar h'yyb mahüüm mä tii”, nāk sa kyyh Jowāw ky n'aa āā. Dooh Jowāw ragado bā. ¹⁹ Yÿ kã, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ eēek, ÿ awa. Ti hyb n'aa ÿ ramanēēnh, tahawaa, heēek do men, dajëēr gahed'aak doo, nesaa do moo heb'ooh do sa najiis. Āā raganado né paawä, P'op Hagä Do né hē tii, yÿh, Jowāw na-āāj hē h'yy gan'yyh doo. Āā ma met'ëēg wät do ky dah'eeh do baad rababok do hā takametä dāk tii —nāng mä Jesus.

²⁰ Ta wób sa panang bā tapehuuj wät do bahānh Korasīn, Betsaj-Da hād enäh doo bā Jesus pehuuj wät. Ti hado né paawä dooh rah'yy kawereem bā ta ti panang hād enäh do buuj. Ti hyb n'aa Jesus ky n'aa tapaa mä sa hā. Hahÿy d' mä ta kyyh:

²¹ —Nesaa do P'op Hagä Do anoo da bē hā Korasīn, Betsaj-Da panang buuj. Hajōng ÿ pehuunh do paa bē mahang. Dooh ÿ bē ky dahé bā. Panang Tiir, Sidōn hād enäh doo bā ÿ pehuuj wäd bā paawä rababong noo gó bē mahang ÿ pehuuj wät doo, p'ooj ub paawä ti buuj nesaa do hā rat'yyd kamehīn paawä, P'op Hagä Do hā rah'yy kawereem paawä. P'ooj ub paawä saroor hebaan doo, hejoo doo, rapadadäg däg paawä, rehaa paawä sa nuu hā tēēg ooj rat'yyd kamehīn do heen n'aa. ²² Bē ÿ maher'oot hahÿy hē badäk hahÿy hā habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kã, Tiir Sidōn buuj p'ooj ub habong doo, nesaa do ta sām bahānh P'op Hagä Do banoo da bē hā nesaa doo, bē t'yyd kamanehīn do hyb n'aa, bē h'yy kawanereem do hyb n'aa.

²³ —Bēēh, Kapar-Naūm panang buuj, hÿ pong jé has'ëēk do bē ed'oo g'eeh bēēh? Dooh. Tabanesaa hēnh bē bahyk da P'op Hagä Do an'oo bā. Panang Sodoma hād nāng doo bā ÿ pehuuj wäd bā paawä rababong noo gó bē mahang ÿ pehuuj wät doo, da hē ti badäk nā paawä panang Sodoma. ^{§ 24} Bē

[†] **11:14** P'op Hagä Do ky n'aa rod Marakijas hād nāng do erii wät do hā P'op Hagä Do ky dāng, Mesijas kajaa do pooj jé Eriij kajaa da. P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub hawät do ti Eriij makūūh. Dooh Eriij Jowāw hā takas'ee bā. Dooh tii d' tahanāng péh. Eriij makū bawät do paa hadoo Jowāw bawäi wät. Ti hyb n'aa Jowāw né hē ti Eriij Jesus wén her'oot. **§ 11:23** Da hē ti badäk nā paawä panang Sodoma Jesus wén nāng, rat'yyd kamehīn do hyb n'aa paawä. Tii bā, dooh p'ooj ub P'op Hagä Do gawatsiig bā paawä sa panang.

ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hẽ badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Sodoma buuj p'ooj ub habong doo, nesaa do ta sãmh bahãnh P'op Hagä Do banoo da bê hã nesaa doo, bê t'yyd kamanehiĩn do hyb n'aa, bê h'yy kawanereem do hyb n'aa —näng mã Jesus.

²⁵ Ti noo gó kä m' Jesus ky hadoo:

—Ee, P'op Hagä Doo, a hã ÿ j'aa etsẽ. Sahõnh hẽ hÿ pong jé, badäk hahÿÿ hã hanãng do na-ããj hẽ mabag'ããs. Majejẽn hahÿ mamoo wãt do haj'ap do sa mahãnh, tak'ẽp ma kamet'ëek do sa mahãnh. Mametã wãt sa h'yyb gó karapee hadoo pé hã, baad h'yy ka'eeh pé hã. ²⁶ Ta tii da magen'aak Ee —näng mãh.

²⁷ Ti m' taky hadoo:

—Sahõnh hẽ Ee banoo ta hejój hã ÿÿ. Dooh baad hapãh pé ÿÿh, P'op Hagä Do T'aah. Jããm né Ee hapãh ÿÿh. Dooh Ee, P'op Hagä Doo, baad hapãh péh. Jããm né ÿÿh, ta T'aah hapãh. Jããm né hẽ sa hã ÿ metëeh do hapãh Ee —näng mãh.

²⁸ Ti m' taky hado kãn:

—B'ëep wẽ ÿ sahõnh hẽ bêeh, hakaaj padëek do hedoo doo, h'yy ketón do hedoo doo, tii bã da ÿ anoo bê kameh'ãäk hyb n'aa. ²⁹ Kaja hẽ hẽp ÿ mahũũm. Hanãm gó ÿ bawãt sahõnh hẽ sa wẽ. Dooh ÿ h'yy kasabé bã. Ti hyb n'aa taw'ããts hẽ bê ky dahé ÿÿh. Taw'ããts hẽ bê ma kamet'ëeg hã ÿ bê hapãh doo. Tii bã da bê baw'yyt da bê h'yyb kameh'ãäk doo, bê h'yyb nãw. ³⁰ Nahejooj bê hã ÿ ma metëek doo. Tahajaa bê ky dahé bã. Nahejooj bê ÿ mejũũ doo —näng mã Jesus kyyh.

12

Saab ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti noo gó m', Saab hã m', Judah buuj rakamehehãk do noo gó m', Jesus ta ma matëg sa sii joom tiriig banãng doo me m' ratabës. As'aah mã ta ma matëg, ti hyb n'aa m' tiriig ag mã rateh'yyb rabawa hyb n'aa. ² Ti m' rateh'yyb do Parisëw wób rabahapãh bã, raky hadoo Jesus hã:

—Mahegãã! Dooh a ma matëg raky dahé bã ẽr ky n'aa jaw'yyk do Saab ky n'aa hã. Saab hã ramoo bok —nãk mã sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooh bê ner'ood bã g'eeh nyy da ẽr wahẽ makũ Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bã? ⁴ Dawi ajëẽ suun mã P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã, ti m' ta hataa daheeh rabawa pãw P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã hatoonh doo, jããm hẽ né paawã ta ti tób yt hã moo heb'oooh do haw'aa ta ti pãw Mosees ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa. Dawi dooh rahaja bã paawã rawa bã ta ti pãw. ⁵ Dooh bê ner'ood bã g'eeh ẽr ky n'aa jaw'yyk do hã, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa ky n'aa? Saab hã ramoo bok né paawã ta tób n'aa yt hã, dooh P'op Hagä Do ky n'aa tapa bã sa hã. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh doo, rahajaa Saab hã ramoo boo bã. ⁶ Hÿÿ kä, baad bê ÿ maher'oot hahÿÿh: P'op Hagä Do tób n'aa ky n'aa jawyg né paawã, ti bahãnh hyb n'aa jawyk do kajaa bê mahang.* ⁷ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh: “Dooh rama ejuu do had'yyt tado bã ti ÿ karẽn doo. Ý gahëen sa hã rat'yyd mehĩĩn sa da hadoo doo”, † nãng kerih doo. Bẽ hapëẽ bã paawã nyy d' tahanãng pé ta tii, dooh daap hẽ bê ky n'aa ety bã paawã nesaa do hã moo nahadoo doo.

* **12:6** Ta daaj hẽ, ta ky n'aa né hẽ Jesus her'oot. Ky n'aa jawyg né paawã P'op Hagä Do tób n'aa, ti bahãnh Jesus hyb n'aa jawyk. Ti hyb n'aa tahajaa tan'oo bã ta ma matëg tiriig ag ratehyb bã Saab hã.

† **12:7** Osejas 6.6

Dooh daap hē bē ky n'aa ety bā paawā ma matēk ŷŷ. ⁸ Ta ti ŷ wén her'oot, ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ né hē ti Saab ky n'aa hā mejūū doo —nāng mā Jesus Pariséw sa hā.

Moo gadóm do panyyg n'aa hahŷŷh

⁹ Ti m' tii b' naa Jesus tsyym kado kán. Tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot doo hēnh tabajēē suun. ¹⁰ Ti yt hā m' tabasoooh aj'yy moo gadóm doo. Ti m' ta wób rakarēn paawā m' Jesus raky n'aa tapaa, Jesus ky nadaheeh do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb n'aa m' rabeaanh ta hā:

—Ēr ky n'aa jaw'yyk do anoo Saab hā ji haso dāg bā nahēē nāng doo? —nāk mäh.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē mas'āā b'éé tadēē hyy bā t'ōp gadarong doo gó Saab hā, dooh g'eeh nayyw hē bē ej'ooj nā bā, Saab hā né paawā? ¹² Ji masāāh ji kamahān do bahānh tak'ēp ji kamahān ji da hadoo doo! Ti hyb n'aa ěr ky n'aa jaw'yyk do anoo né hē baad hadoo do ji moo wād bā Saab hā —nāng mäh.

¹³ Ti m' aj'yy hā kā taky hadoo:

—Madajoow a mooh! —nāng mäh.

Ti m' ta moo tadajoow dāk. Ahub dāg kán mäh, baad dāg mā ta moo kā. Hahup doo, ta moo see hado dāk. ¹⁴ Ti m' nayyw hē m' Pariséw raban'yyh. Ti m' rahyb n'aa newēē mäh, kaner'oot mäh, nyy d' rabad'oo Jesus radaj'ēep hyb n'aa.

¹⁵ Jesus h'yyb hap'ēeh mā rakarēn radaj'ēep doo. Ti hyb n'aa ta s'ee hēnh tabahōm kán. Hajōk mā ta jawén hah'ūūm. Ti m' sahōnh hē sa mahang habong do nahēē enāh do sa nahēē tasog hōm mäh. ¹⁶ Jesus ky ge'ŷŷm mā sa hā ranaher'oot hyb n'aa ta ky n'aa ta wób sa hā. ¹⁷ Tii d' tawén mejūū, P'op Hagā Do ky n'aa rod Isajas hād nāng do her'ood wāt do paa kametā dāk hyb n'aa ta hā. Hahŷŷ da tii, P'op Hagā Do kyyh Isajas erii wāt do paah:

¹⁸ “Hahŷ karom ŷŷ, ŷ asēew dāk doo, ŷ kamahān doo.

Baad ŷ h'yy gadajang ta wē.

ŷ anoo da Sahé ŷŷ, ta h'yyb gó tabawāt hyb n'aa.

Tamaher'oot da sahōnh hē badāk hahŷŷ hā habong do hā

nyy da ŷ bad'oo baad had'op rabahadoo hyb n'aa matym ŷŷ gó.

¹⁹ Dooh da taky gedag bā. Tak'ēp nado da ta kyyh.

Dooh da tak'ēp ter'ood bā hajōk do sa mahang.

²⁰ Baad hadoo doo me da tagadoo sa h'yyb gó nahejooonh doo.

Dooh da tahajēew bā h'yyb nahed'oo doo.

Tii da tabad'oo da sa hā baad had'op do j'aa ketsé bā kā nesaa do hā tan'oo bā.

²¹ Ta hā badāk hahŷŷ hā habong do radaab yyp,

rabadēp hyb n'aa nesaa do mahānh.”[†]

Nesaa Do Yb ky gabuuj Jesus moo wāt rahanāng do panyyg n'aa hahŷŷh

²² Ti m' ramanaa mā Jesus wē aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hadāk doo, ty tamah doo, ner'oot doo. Ti m' Jesus habēē hōm karap'aar h'yyb nesaa do aj'yy hā hadāk do paah. Ti m' aj'yy er'ood dāg kán p'aa hēnh. P'aa hēnh mā tabahapēē dāk. ²³ Hajōk doo, ta ti hap'ēeh doo, rahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' raky hadoo:

—Hahŷ g'eeh Dawi panaa P'op Hagā Do Ky Dāng Doo? —nāk mäh.

[†] 12:21 Isajas 42.1-4

²⁴ Ti m' reaanh do Pariséw ramaa napäh bä, raky hadoo:

—Beresebu, karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti hÿy tabahebë karap'aar h'yyb nesaa doo! —näk mã sa kyyh.

²⁵ Jesus hapäh mã sa h'yyb, ti m' panyyg ky n'aa me taky hadoo sa hä:

—Sa da hadoo do wë sa häj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bä, gawatsik tii bä sahõnh hë —näng mäh. —Panang buuj sa hä hë rah'yy kawereem bä, sa wakään na-ääj hë sa hä hë rahyb n'aa wareem bä, sahõnh hë kahäj jëng tii bä —näng mäh. ²⁶—Ti hadoo ênh Nesaa Do Yb hä kä. Ta daaj hë takahabëë bä, ta hä hë paawä ti tah'yy kawareem däk. [§] Te hub tado bä paawä ta tii, nyyw hë tabahëej jëë paawä Nesaa Do Yb bag'ääs doo. ²⁷ Bë her'oot doo da tado bä, Beresebu kyy gó ÿ hebëë bä paawä karap'aar h'yyb nesaa doo, jaa ky gabuuj bë karapee hebë do karap'aar h'yyb? Bë karapee né da bë raky n'aa etyy daap bë menyih do hyb n'aa bë her'oot do hä. ²⁸ P'op Hagä Do Sahee hejój gó né hë ti ÿ hebë do karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do ji tabag'ääs do kaja doo kä bë wë, ta ti metëeh bë hä —näng mäh.

²⁹ —Panyyg see gó bë ÿ metëeh: Dooch aj'yy hejooñh do tób gó hajëë suun pé ta ma tado hõm hyb n'aa, pooj jé tób danäh moo tamanaw'yyd bä. Ta moo kamaw'yyd bä tahajaa ta ma tado hõm bä. ^{**}

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hëp ÿ hata nadoo doo, majë ÿ tii. ÿ manasa do P'op Hagä Do wë ÿ ataa doo, dawëë rabehüüm tii bä tan'oo bä. ³¹ Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot hahÿyñh: Sahõnh hë nesaa do ji moo wät do P'op Hagä Do mabaan né paawä, ta hä ji ky n'aa rejää do P'op Hagä Do mabaan né paawä na-ääj hë ji hä, dooch P'op Hagä Do mabaan bä P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejää pé kä. ³² Jé Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Do ky n'aa rejää péh, P'op Hagä Do mabaan ti ta hä. P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejää pé kä, dooch P'op Hagä Do mabaan bä. Badäk hahÿy bë rababok nä bä, ta jawén na-ääj hë, dooch P'op Hagä Do mabaan bä tii —näng mäh.

³³ —Joom baad hadoo do tado bä, baad ta ag. Baad nadoo do tado bä joom, baad nado na-ääj hë ta ag. Ta ti ÿ wén her'oot, joom ag hä ji bahapäh joom ÿñ. ³⁴ Aw'yy p'pym näng do taah hadoo bëeh! Baad nadoo do bëeh. Ti hyb n'aa dooch bë haja bä baad hadoo do bë her'ood bä. Ji h'yyb tym gó ji hyb n'aa newë had'yyt doo, ti né ji her'oot. ³⁵ Baad hawät doo, baad hadoo do ta h'yyb gó hanäng do ta her'oot. Baad nawät doo, baad nadoo do ta h'yyb gó hanäng do ta her'oot. ³⁶ Baad bë ÿ maher'oot hahÿyñh: Sahõnh hë ta sãm baj P'op Hagä Do banoo noo gó da, P'op Hagä Do matym gó ji kawoom da sahõnh hë ji her'oot do paa daap hadoo doo. ³⁷ Baad tado bä ji her'oot do paah, dooch P'op Hagä Do ji taky n'aa ety bä nesaa do hä. Baad tanado bä ji her'oot do paah, ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy da nesaa do hä.

Pariséw ramejüü Jesus pahuunh sa matym haj'aa panyyg n'aa hahÿyñh

³⁸ Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób na-ääj mã raky hadoo ta hä:

§ 12:26 Jesus wén her'oot ta tii, Beresebu, karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó tabahebë karap'aar h'yyb nesaa do ra her'oot do hyb n'aa. Nesaa Do Yb häd see ti Beresebu. ^{**} **12:29** Hahÿyñh d' tahañäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo: Aj'yy hejooñh doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejooñh do ma hado hõm do hadoo Jesus. Aj'yy hejooñh do ma hado, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hejój gó Jesus bahebë karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahejooñh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh.

—Ma matëg, —näk mäh —ää karën ää bahapäh mapahuunh doo, ää matym haj'aa†† —näk mä sa kyyh.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Da hë badäk hahÿÿ hä habong doo, nes'aa sa h'yyb. P'op Hagä Do hä rahyb n'aa eréd hõm ta see hä rah'yy kawereem hyb n'aa. Tii d' né paawä sa h'yyb, ÿ ramejüü ÿ pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa. Dooch da ÿ metä bä sa hä. Jääm né da P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metëe n'aa hadoo sa hä kametëeh. ⁴⁰ Tamawoob hë adëb bä, tamawoob hë ta äh, tah'ÿÿb yb wog gó Jonas basuun doo da, ti hadoo, tamawoob hë adëb bä, tamawoob hë ta äh, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do bakëe da k'ääts gó. ⁴¹ Niniwéh buuj raky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó da hë badäk hahÿÿ hä habong doo, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä. Jonas maher'oot noo gó, rat'yyd kamehïin nesaa do ramoob bok do hä. Nesaa do reréd hõm. Jonas bahãnh ÿ ti hÿÿh. Ti hado né paawä, dooch bë t'yyd kamehïin bä nesaa do bë moo bok do hä, dooch bë eréd bä, ti hyb n'aa né hë Niniwéh buuj bë da raky n'aa tapaa. ⁴² Seba häd näng do häj n'aa sa wahë n'aa ÿÿnh, da hë badäk hahÿÿ hä habong do taky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä. Dawëe naa paa m' tabana tii, tamaa newëe hyb n'aa Saromãw hajaa doo, P'op Hagä Do anoo do ta hä. Saromãw bahãnh ÿ ti hahÿ bë hapäh doo. Ti hado né paawä, dooch bë karën bä bë maa newë bä hahÿÿh —näng mä Jesus kyyh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Karap'aar h'yyb nesaa do ta hä hadäk do paa ahõm wäd bä ta mahãnh, tabanawãng hënh tabahew'ëet, ta tób tabesoos takameh'ääk hyb n'aa. Ti dooch tawyyd bä. ⁴⁴ Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “ÿ abaa j hõm p'aa hënh ÿ hadäk do paa hä, tóp ÿÿ hënh”, näng. Tii bä ta tób paa bä takajaa bä, dooch ta yt hagä péh, yd kabak'ood däk tabahapäh, baad takabenäm ta hä. ⁴⁵ Tii bä tats'yyt 7 karap'aar h'yyb nesaa do wób ta hataa, ta bahãnh nesaa doo. Tii bä rabajëe pëe ta tób paa gó. Tii bä rabanyy kãn ta hä kä. Ta hä hanäng do paa bahãnh tii kä. Tak'ëp tii kä ta hä kä nesaa doo kä. Tii da né da bë hä kä, bëeh, nesaa do moo heb'ooh doo†† —näng mä Jesus kyyh sa hä.

Jesus wakãän heh'äät do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁶ Ti m' hajõk do hä Jesus maher'oot nä bä ta ÿÿn kajaa, ta wakãän sii hë m'. Ta w'oo hä m' rababë däk. Rakarën paawä ta sii raber'oot. ⁴⁷ Ti m' rë tanyy ky hadoo ta hä:

—A ÿÿn, a wakãän ta w'oo hä rabab'ëeh. Rakarën mä õm rasii er'oot —näng mäh.

⁴⁸ Ti m' her'oot do hä Jesus ky hadoo:

—Jaa ti ëen, jaa ti wakãn haa? —näng mäh.

⁴⁹ Ti m' teheet mä ta ma matëg sa wë, ti m' taky hadoo:

—B'ëeh hahÿÿh, äñ ÿ hedoo doo, wakãn haa hedoo doo —näng mäh. ⁵⁰ —Sahõnh hë Ee hÿ pong jé hawät do karën do moo heb'ooh doo, ti né hë wakãn haa hadoo, ti né hë äñh ÿ hadoo, ti né hë ëen hadoo —näng mä Jesus.

†† **12:38** Sa hä Jesus dooch P'op Hagä Do hanaa tado bä. Ti hyb n'aa rakarën Jesus pahuunh sa matym haj'aa, Jesus rametyy hyb n'aa. †† **12:45** Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh: Tak'ëp ta bahãnh nesaa doo kä sa hä, Jesus raganadoo do hyb n'aa.

13

Joom tym ky n'aa gó Jesus metëek do panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m' ti noo gó né hë Jesus banyyh tób bã naa, ti m' karaj'aa hënh tabawëenh. Ta nabyy me tabahyy sooh. ² Hajök kata b'ëeh ta hä. Ti hyb n'aa m' marakate gó tagatsëg sooh. Hajök doo m' ayyw b'ëeh ta takëen hä. ³ Ti m' hajöo m' tama metëek mä sa hä panyyg ky n'aa me m'. Hahÿh d' mä ta kyyh: —Hÿ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym. ⁴ Tatsawyh hóm joom tym. Joom tym tatsawyh hóm do wób ta tyw n'aa me takajak, ti taw'ëed rabajöh jëng. ⁵ Joom tym wób kajäk pä ta yt hë tabahadoo do jó. Kanahën its k'ääts tii bã. Ti nanyw hë taganyyh, kanahën d'os do k'ääts ta h'yyb. ⁶ Tabajuu bã nanyw hë tatsawyy jëng, dooh ta kóm ta h'yyb. ⁷ Ta tym wób kajäk sasëng kóm banäng bã. Sasëng gajewäng bã kä, dooh tawëë wäd bã. ⁸ Ta tym wób kajäg kän baad tabadoo bã. Taganyyh, baad tabawäng, baad tabeaak. 100 nuu me tabejoom do bahánh tabeag kän baad tabadoo bã kajäk do ta tym wób. 60 nuu me tabejoom do bahánh tabeag kän ta tym wób. 30 nuu me tabejoom do bahánh tabeag kän baad tabadoo bã kajäk do ta tym wób kä —näng mä Jesus, panyyg ky n'aa me m' tabaher'oot.

⁹ Ti m' taky hadoo:

—Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bã, taw'ääts hë tahyb n'aa matakëë —näng mäh.

¹⁰ Ti m' ta ma matëg rabana Jesus wë ti m' rabeaanh ta hä:

—Héd n'aa mamaher'oot sa hä panyyg ky n'aa me? —näk mäh.

¹¹ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë hä P'op Hagä Do an'oo däk bë bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa hä, ta wób sa hä dooh. ¹² Jé h'yy ganyy däk doo, ti bahánh P'op Hagä Do banoo nä ta hä ta h'yy ganäng doo. Baad tabahapëë kän tii bã. Jé kanahën d'os hë h'yy ganäng doo, P'op Hagä Do ado hóm da ta hä kanahën had'os doo.* ¹³ Rahegää né paawä m', dooh m' rah'yy genä bã. Ramaa newë né paawä m', dooh m' ramaa napëë bã, dooh m' tagah'ood bã sa hä. Ti hyb n'aa né hë ÿ wën her'oot sa hä panyyg ky n'aa me. ¹⁴ Sa hä kametä däk hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do erii wät do paa P'op Hagä Do kyyh Judah buuj sa hä:

“Bë maa newë had'yyt hë né paawä, dooh da tagah'ood bã bë hä.

Bë hegää had'yyt hë né paawä, dooh bë h'yy ganyy bã.”

¹⁵ “Ta ti ÿ wën her'oot Judah buuj sa ky n'aa hä”, näng mä P'op Hagä Do Isajas hä,

“Dooh rah'yy kadawuung wäd bã baad hadoo do hä, hajöo nuu me raky nadaheeh do hyb n'aa.

Sa nabuuj ragetsëë hóm do hadoo.

Raty gatsëë däk sa matym ranahapäh hyb n'aa.

Tii d' tanado bã paawä rahapäh né paawä,

ramaa napäh né paawä,

h'yy kadewuung né paawä,

wë ÿ rah'yy kawereem né paawä hä ÿ rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Tii d' radoo bã paawä ÿ h'yyb wareem paawä baad rababok hyb n'aa kä.”†

* **13:12** Ta ti tawën kado hóm sa hä, rahyb n'aa manatakëë do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bã P'op Hagä Do panyyg hä. † **13:15** Isajas 6.9-10

16 Ti m' ta ma matëg hä Jesus ky hadoo:

—Ky n'aa kedëng bëeh, bë matym kä rahapäh do hyb n'aa, bë nabuuj kä ramaa napäh do hyb n'aa. 17 Né hup y né hë hahy bë hä y her'oot doo: Rababong noo gó, hajök P'op Hagä Do ky n'aa rod maküüh, hajök baad habok do maküüh, rakarën paawä raheg'ääs bë hapäh doo, dooh paa rahapëë bä. Rakarën paawä ramaa newëë bë maa newëë doo, dooh paa ramaa napëë booh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

18 Ti m' taky hadoo:

—Bë maa newë nyy d' tahanäng pé joom tym parar'aah do panyyg: 19 P'op Hagä Do bag'ääs do hä rah'yy ganenä bä ta ky n'aa ramaa newëë bä, tii bä Nesaa Do Yb asog hõm sa h'yyb tym gó kejoom do hadoo doo. Joom tym ta tyw n'aa me takajak hadoo do tii. 20 Joom tym pä banäng bä kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë doo, h'yy gadajaa gó gad'oo doo. 21 H'yy gadajaa gó ragado né paawä, nayyw hë rah'yy gejë hõm, joom kóm nanäng nä do hadoo sa hä. Hejoonh do kametä bä sa hä, sa hä rarahejä bä na-ääj hë P'op Hagä Do panyyg metëëk doo da rababok do hyb n'aa, nayyw hë rah'yy gejë hõm. 22 Joom tym sasëng mahang kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób. P'op Hagä Do kyyh ramaa napëë né paawä, rahyb n'aa newë had'yit hë badäk hahyë hä ji bawät do hä.† Dajëer hä, sa ma ji tawadii do hä rahyb n'aa h'üüm. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahõm. Joom neaak do hedo padëëk tii. 23 Joom tym baad tabadoo bä kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë doo, P'op Hagä Do panyyg hä h'yy gah'oot doo. P'op Hagä Do karën do baad ramoo bok tii kä. Joom 100 nuu me, 60 nuu me, 30 nuu me takejoom do bahänh tabeaak do hadoo do tii —näng mä Jesus.

Jawii tiriig mahang joom danäh maji hejoom do panyyg n'aa hahyëh

24 Ti m' panyyg see ky n'aa me Jesus maher'oot mä sa hä. Hahyë da ta kyyh:

—Hahyë panyyg ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa: Ti awät aj'yy joom tym baad hadoo do ta geëw gó hejoom doo. 25 Tii kä, sahõnh hë raba'yÿh bä, ta maji bana. Jawii tym tatsawyyh mä tiriig mahang. Ti tabahõm kån. 26 Ti tiriig tym ganyyh. Ti tiriig ag ganyyh bä, raty gepëë kån jawii mahang tabahëë däk.‡

27 Ti joom danäh karom rabahõm ta wë, ti raky hadoo ta hä:

—Kariw n'aa, —näk —baad hadoo do joom tym mabejoom wät. N'yy hënh naa jawii ta mahang ganyyh doo? —näk sa kyyh.

28 Tii bä sa kariw n'aa ky hadoo sa hä:

—Majë y see tii, ti tsawyh häng doo —näng.

Ti ta karom rabeanh:

—Makarën ää asog hõm jawii? —näk mäh.

29 —Dooh —näng sa kariw n'aa. —Jawii bë basok bä, tiriig tëëg wób bë asog hõm ta mahang —näng. 30 —Na mabëë dó tiriig mahang, tiriig ji bataa bä kä. Tiriig ag ji bataa noo gó y mejüü da tiriig ag hat'aa do sa hä, jawii pooj jé rasiip, ta natuu hä ramaw'yyd däk hyb n'aa ji ajuu hyb n'aa. Tii bä y mejüü tiriig ag rabataa, joom tób n'aa yt hä rabenäm —näng joom danäh ta karom sa hä —näng mä Jesus panyyg gó tabeh'üüm.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metëeh hahyë hä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa

31 Ti m' panyyg see ky n'aa gó Jesus maher'oot mä sa hä. Hahyë da ta kyyh:

† 13:22 Ta ti hedoo do raty kanewad had'yit hë. Rahyb n'aa tón had'yit hë sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo. § 13:26 Jawii hadoo rawén hapäh, taneaak do hyb n'aa. Tiriig ti heak doo.

—Joom motaad häd näng do tym nad'ëed is do aj'yy ejoom do ky n'aa hadoo, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. ³² Jääm nad'ëed its né paawä motaad tym bë joom tym mahang, ji waa ty gamabuu j see bahänh tabawäng. P'op tanu däk. Tii bä kä, taw'ëed batooj kân ta hä kä** —näng mäh.

³³ Ti m' panyyg see ky n'aa me Jesus maher'oot mä sa hä. Hahÿÿ da ta kyyh: —Päw makuj n'aa ÿÿnh ado däk doo, hajöng tiriig s'ëeb mahang tamekuuj däk do ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. Baad ÿÿnh bajöots däk, baad takamekuuj wät bä kä sahönh hë tiriig s'ëeb mahang†† —näng mäh.

³⁴ Sahönh hë ta ti Jesus her'ood wät sa hä panyyg ky n'aa me m'. Sahönh taher'oot do sa hä, panyyg ky n'aa me né hë m' tamaher'oot. ³⁵ Tii da tawén d'oo hahÿ P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod erii wät do paa kametä däk hyb n'aa:

“ÿ maher'oot da panyyg ky n'aa me.

ÿ maher'oot da sa hä

badäk hahÿ tadu dahäng do noo gö naa kejën wät do paah.”††

Jesus maher'oot nyy d' tahanäng pé jawii joom mahang hawäng do ky n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti m' hajök do hä Jesus kedëe höm. Ti m' tób gö tabajëe suun mäh. Ti m' ta ma matëg rabana ta wë ti m' raky hadoo:

—Nyy d' mahanäng pé jawii joom mahang hawäng do panyyg n'aa hä? —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Joom tym baad hadoo do hejoom doo, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo. ³⁸ Joom banäng bä, badäk hahÿÿ hä habong doo. Joom tym baad hadoo doo, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee. Jawii, Nesaa Do Yb karapee. ³⁹ Joom danäh maji, jawii tym tsawyyh doo, Dijab tii. Tiriig ag rabataa noo gö, badäk hahÿÿ hä ji bawät do gawatsig höm noo gö tii. Tiriig ag taa n'aa, ääs tii. ⁴⁰ Jawii rasok doo da, tëeg hõ gö kadawäts toonh do hadoo da, badäk hahÿÿ hä ji bawät do gawatsig höm noo gö. ⁴¹ Ti noo gö Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do mejüü da ta ääs rasog höm hyb n'aa tabag'ääs doo bä naa sahönh hë nesaa do wë ji tah'yyb tatuk doo, nesaa do ji moo wät hanoo doo, sahönh hë nesaa do moo heb'ook doo na-ääj hë. ⁴² Tëeg hõ gö, tak'ëp haju doo gö da radawäts toonh tii. A'oot da tii bä. Sa tég kamegëej padëek da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa. ⁴³ Tii bä da baad habok do tak'ëp rakawehëe däk da sa Yb bag'ääs doo bä. Papÿÿj bag däk doo da, hanäm do sa hä. Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bä, taw'ääts hë tahyb n'aa matakëe —näng mä Jesus.

Tak'ëp ji karën do hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Tak'ëp ky n'aa gebah doo, joom banäng bä kejën këe do ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. Tak'ëp ky n'aa gebah do aj'yy see baw'yyt joom banäng doo bä. Ti p'aa hënh tajeh'aa këe. Tii bä, sahönh hë tabesëem

** 13:32 Joom motaad häd näng do ky n'aa gö Jesus metëeh nyy da P'op Hagä Do bag'ääs do kah'üüm, ny hadoo ta hä h'yy ka'eeh do kah'üüm. †† 13:33 Päw makuj jé pad'yyt hë tiriig s'ëeb mahang kamekuuj däk doo da, jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ bä P'op Hagä Do bag'ääs do bawäd däg da. †† 13:35 Saaw-Mo 78.2

hõm ta wê hanäng doo, tak'ëp tah'yy gadajang do hyb n'aa. Tii kä, ta ma paa sãm me tametsëe joom banäng doo, ky n'aa gebah do bakëe bä —näng mäh.

⁴⁵—Aj'yy hetsë doo, hesãm doo, tak'ëp nu gabarëeh do perora häd näng do hesoos do ky n'aa hadoo na-ãäj hê hÿ pong jé hawät do bag'ãas do ky n'aa. ⁴⁶Perora tak'ëp hetsooh doo, ky n'aa gebah do tabaw'yyt bä kä ta ti hedoo do hes'ëem do sa wê, tabahøj, tabesëem hõm sahõnh hê ta ma ta wê hanäng doo. Tii kä ta sãm me tametsëe perora tak'ëp hetsooh doo. §§

Karahi panyyg n'aa gó Jesus eh'üüm do hÿ pong jé hawät do bag'ãas do ky n'aa

⁴⁷Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Karahi me tah'ÿyb rames'aak do ky n'aa hadoo na-ãäj hê, hÿ pong jé hawät do bag'ãas do ky n'aa. Karaj'aa me radatu karahi. Hajõng hedoo pé sa mo haj'aa. ⁴⁸Ramo haj'aa enäh bä kä, rej'ooj nä kãn ta takëeh hä. Ahyy t'oonh mäh. Tii bä arook gó rabataa rasëew hõm doo. Baad nadoo doo, ji nawëh doo, radewäts bëenh tii bä. ⁴⁹Ti hadoo da badäk hahÿÿ hä ji bawät do gawatsig hõm noo gó ääs rabad'oo da. Ääs rabana, tii bä rasëew hõm da badäk hahÿÿ hä habong doo. Tsyt hê rabasëm da nesaa do moo bok doo, P'op Hagä Do karën doo da habok do sa mahãnh. ⁵⁰Tii kä tëeg hõõ gó, tak'ëp haju doo gó radewäts bëenh da nesaa do moo bok doo. A'oot da tii bä. Sa tég kamegëej padëek da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa —näng mäh.

⁵¹Ti m' Jesus eanh mäh:

—Bë maa napäh sahõnh hê ta ti ÿ her'ood wät doo? —näng mäh.

—Äã maa napäh —näk mäh.

⁵²Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, hÿ pong jé hawät do bag'ãas do ky n'aa hä na-ãäj hê ma kamet'ëeg wät doo, tób danäh ta tób bä naa ky n'aa gebah do manyyh do hadoo ta wób hä tametëeh hyb n'aa. Ta gawakõ gó naa, aj'yy manyyh ky n'aa gebah do tenãm do paah. Ky n'aa gebah do papuuj hedoo do tamanyyh ta mahang, ky n'aa gebah do pooj nä ta mahang^{***} —näng mäh.

Ta panang bä Jesus raty n'aa ges'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵³Ti m' Jesus bahajaa bä kä panyyg gó tama metëek doo, tatsyym kado kãn ta tii bä naa. ⁵⁴Ti m' panang tabawäng do paa bä takajaa bä, ta du doo mä tama metëek tób panang bä hasooh do P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hê. Maa new'ëe do rahyb n'aa meuunh mä taher'oot do sa hä. Ti m' raky hadoo:

—N'yy hënh naa hahÿ aj'yy tah'yy ganäng doo? N'yy hënh naa ta hejój tamapehuunh doo? —näk mäh. ⁵⁵—B'aa bäh gaheh'õök do t'aah nado ti hahÿÿh? Marija nado ta ÿÿn? Tsijaag, Joséh, Simaw, Judas nado ta wakãan? ⁵⁶Sahõnh hê ta ãnh, bä ab'ëeh ër pa. N'yy hënh naa tahapäh doo, ta hejój? —näk mä tabawäng do babuj n'aa sa kyyh.

§§ **13:46** Hahÿÿ d' tahanäng pé pawóp hadoo do panyyg gó Jesus eh'üüm doo: P'op Hagä Do bag'ãas do ky n'aa ji ky n'aa napäh bä, dooh ji hyb n'aa p'eed wäd bä pooj jé ji wê hanäng doo. Dooh ji hyb n'aa hÿüm wäd bä badäk hahÿÿ bä ji karën doo, tak'ëp hetsooh do hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa ji karën do hyb n'aa. ^{***} **13:52** Hahÿÿ d' apäh tahanäng pé tii: Jé P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerih do baad ma kamet'ëeg wät doo, papuuj Jesus met'ëeg wät do na-ãäj hê baad tamaa napëe bä, taky dahé bä, tahajaa tama met'ëeg bä ta wób sa hä baad hadoo doo, hetsooh do pooj jé kerih do hä, papuuj hä na-ãäj hê hanäng doo.

⁵⁷ Ti m' rakawajãän ta wë. Raty n'aa gesyyg däk mäh. Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Sahõnh hë sa panang bä raweh'ëeh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Jãäm hë tabawäng do panang bä, ta tób bä, dooh rawehëë bä —näng mäh.

⁵⁸ Ti m', ta hä rah'yy kana'eeh do hyb n'aa, dooh denaa hë m' Jesus pehuuj bä ta tii bä.

14

Jowāw nu gahem'uun do dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ti noo gó né hë Garirej häj n'aa wahë n'aa, Eróts häd näng doo, taky n'aa napäh mä Jesus moo wät doo, Jesus ma metëek doo. ² Ti m' ta masa n'aa hä taky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun do paa né tii. Ganä wät dejëp do paa mahang! Ti hyb n'aa tawén kabaj'aa —näng mä Eróts.

³ Eróts mejüü paa ramoo maso däk, ramoo maw'yyd däk, radawäts gëët Jowāw nu gahem'uun doo. Tii d' Eróts wén d'oo mä Erodija, ta hÿÿj Pirip häd näng do ÿÿm hyb n'aa. ⁴ Hahÿÿ d' paa Jowāw kyyh Eróts hä:

—Dooh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä magat'ëë bä a hÿÿj ÿÿm —näng paa Jowāw nu gahem'uun do kyyh Eróts hä.

⁵ Eróts karën né paawä m' tadaj'ëep Jowāw, tajeÿÿm mä hajök doo. Hajök do tawén jeÿÿm, P'op Hagä Do ky n'aa rod ti Jowāw sa hä.

⁶ Ti m' Eróts ta yd enäng do heen n'aa noo gó, jãm ta heen n'aa ramoo bok noo gó, Erodija toog bajäm sa matym gó. Ti m' tak'ëp mä Eróts tseebeë kãn ta wë. ⁷ Ti hyb n'aa taky däng tabanoo maruus hä, maruus karën do né hë. P'op Hagä Do häd gó m' ta ky däng, dooh taky kahÿÿd bä maruus bahapäh hyb n'aa.

⁸ Ti m' maruus ÿÿn ta hä taky mejüü do hyb n'aa taky hadoo:

—Na, ÿ karën ta hood gó mabanoo hä ÿÿ Jowāw nu gahem'uun do nu gabóg —näng mäh.

⁹ Ti m' tak'ëp mä sa wahë n'aa hyb n'aa tón wät. Ti hadoo né hë, ta ky bajawaa hyb n'aa m', tatsyyd bong do taky däng do ramaa napäh do hyb n'aa tagadoo maruus ets'ëë wät doo. ¹⁰ Ti m' tamejüü tadawäts gëët doo gó ranu gahög hõm hyb n'aa Jowāw. ¹¹ Ti m' ta hood gó ramanaa ta nu gabóg maruus wë. Ti m' maruus an'oo däg kãn mä ta ÿÿn hä kä. ¹² Ti m' Jowāw ma matëg rabana rabeheën hyb n'aa ta hub. Ti m' radakä jëng. Ti m' Jesus rapanäk.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Jowāw radaj'ëep Jesus ky n'aa napäh bä m', ta m'aa hënh mä ta ma matëg daheeh rabahõm kãn marakate gó ta wób rabadoh hënh paawä. Ta wób, hajök do raky n'aa napäh bä m' n'yy hënh Jesus rabah'üüm, sa jawén mä rabah'üüm sa panang bä naa ta takeën hä. Sa pooj jé m' rakajaa. ¹⁴ Ti m' Jesus basoop bä, hajök do tabahapäh bä m', tat'yyd mehüün mä sa hä. Nahëë enäh do sa mahang habong do taheso hõm mäh.

¹⁵ Tüüh däg kä m', ta ma matëg rabana ta wë, ti m' raky hadoo ta hä:

—Tüüh däg —näk mäh. —Dawëë hÿÿh. Mamejõ hajök do panang banäng hënh rabahõm sa waa retsëë hyb n'aa —näk mäh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh. Na mayw babä. Bë né hë hanoo sa waa —näng mäh.

¹⁷ Ti m' raky hadoo:

—Jãäm hë ti hanyy is äã wë ji ma poo oow pé päw, pawóp its tah'ÿÿb —näk mäh.

18 —Na b'ëep. Bë mana wë yÿ —näng mä Jesus.

19 Ti m' Jesus mejüü hajök do rabehyy b'ëeh hyb n'aa jawii jó. Ti m' tabasog däk mä päw, tah'yÿb na-ääj mäh. Hÿ pong jé taty däng bä m', P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Öm taw'ääts hë Ee. Man'oo däk äã tä, man'oo däk äã waa —näng mäh.

Ti m' päw taganebäh bong, tets'ëë hõm mä ta ma matëg sa hä, rabets'ëë hõm hyb n'aa hajök do hä kä. 20 Tii bä kä m', sahõnh hë m' rabawëë bong. Wog enä hõm mä sahõnh hë. Ti m' mad'aak do ta ma matëg rata hõm kawaju gó. 12 m' kawaju gedë hõm mäh. 21 Hawëë bong doo, 5 miw mä ajyy. Yÿj, karepé na-ääj hë, dooh m' taketsén bá.

Tamii pong jó Jesus bawät do panyyg n'aa hahÿÿh

22 Ti m' nayyw hë ta ma matëg Jesus mejüü ragatsëg t'oonh marakate gó, ta pooj jé tamyyj däk hënh rabatsëg hõm hyb n'aa. Ti nuuj jé m' takedëë hõm hajök do sa hä. 23 Takedëë hõm do jawén paa bä m', tabasëek ta mab hë waëë jó, P'op Hagä Do sii taber'oot hyb n'aa. Tabadajuu däk bä m', ta mab hë m' Jesus bayyw gëet. 24 Dawëë péj mä ta ma matëg rababoo däg kán mä ti nuuj jé karaj'aa me. Tak'ëp maadaka betaam marakate hä. Dooh m' tahõm rahëë doo. Bah'ood ty gahëm mäh.

25 Ti m' tapaj'ëë pooj jé Jesus bahõm kán sa wë tamii pong jó. 26 Ti m' rabahapäh tamii pong jó hana doo, tak'ëp mä rabeÿÿm bong.

—Wät ta ti dajëp do saw'ëëng paah! —näk mäh.

Awaaw bong mäh, tak'ëp rabeÿÿm bong do hyb n'aa m'.

27 Ti m' nayyw hë m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë eÿÿm manäh! Yÿ ti hÿÿh —näng mäh.

28 Ti m' Peed ky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, öm tado bá, y mamejõ tamii pong jó a wë y bahõm hyb n'aa —näng mäh.

29 —Ej. B'ëep ana —näng mä Jesus ta hä.

Ti m' Peed gatsëg nyh, ti m' tamii pong jó tabahõm kán mä Jesus wë. 30 Ti m' tak'ëp bah'ood bahëm do tabahapäh bá m', tabeÿÿm wät mäh. Ti m' ta du doo bá m' tadasug jëng bá, tak'ëp mä tageëenh Jesus hä:

—Y medëëb Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! —näng.

31 Ti m' nayyw hë m' Jesus moo maso däk Peed. Ti m' taky hadoo:

—Kana'hën d'os hë h'yy ka'eeh do öm! —näng mäh. —Hëd n'aa mah'yy ganahoot? —näng mä ta kyyh Peed hä.

32 Ti m' marakate gó ragatsëg t'oonh bá m', bah'ood badoo wät. 33 Ti m' marakate gó hat'oonh do Jesus mä raj'aa etsë. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—P'op Hagä Do T'aah né hë öm —näk mäh.

34 Rabatsëg hõm bá m', Genesaréh häj n'aa bá m' marakate badëë jad kán.

35 Ti m' ta ti babuj n'aa rabahapäh bá Jesus né ti kajaa doo, ramejüü jé pad'yyt hë hëej ta ti w'oo hä hanäng doo bá rapanäk hyb n'aa. Ti m' ramena nahëë enäh do sa mahang habong do Jesus wë. 36 Ti m' rabetsëë ta hä tabanoo nahëë enäh do ramoo kejäk hyb n'aa ta saroor noo byyh hä. Ti m' sahõnh hë nahëë enäh do ta hä moo kajäk doo, heso padäg kán mäh.

¹ Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób na-ããj mäh, Jerusarënh bä naa han'aa do rabana Jesus wë, ti m' rabeaanh ta hä:

² —H'ëed hyb n'aa a ma matëg raky nadaheeh ër wahë makü metëek doo? Rawa do pooj jé, dooh ramoo ketsyyd bä ër wahë makü rabahed'oo doo da! —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ eaanh bë hä —näng mäh. —Tii ënh bë ky nadaheeh ënh P'op Hagä Do mejüü doo? Bë wahë makü mejüü do bë ky daheeh? —näng mäh. ⁴—Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh: “Bë wehëë bë yb, bë wehëë bë ÿÿn.”* “Ji daj'ëep ta yb, ta ÿÿn ky n'aa wasee doo.”† ⁵ Tii d' né paawä ta kyyh, ta see hado däk bë metëek doo —näng mä Jesus. —Hahÿÿ da bë kyyh: “Jé ta yb, ta ÿÿn hä taky hado bä, ‘Hä ÿ naa magadoo do pan'aa paawä, P'op Hagä Do matym n'aa däg tii. Dooh bë hä ÿ an'oo wäd bä’, taky hado bä, ⁶ tii bä, ta tii d' ky hadoo doo, dooh ji mejö wäd bä ta tii me ta yb taweh'ëeh hyb n'aa”, näk bë kyyh. Bë wahë makü ma metëek do bë ky süüt do hyb n'aa bë eréd hõm P'op Hagä Do mejüü doo. ⁷ J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bëeh! Baad né paa hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do kyyh bë ky n'aa: ⁸ “J'ooj madäk doo me ÿ raweh'ëeh. Sa kyyt tii. Dawëe sa h'yyb bawät mahänh ÿÿ. ⁹ Dooh këh ÿ tado bä ti rama metëek doo. Raky n'aa jawyyg ub tii. Ti hyb n'aa daap hë ti ta ti ÿ rahyb n'aa jew'yyk doo”‡ —näng mä Jesus Isajas her'oot do paa P'op Hagä Do kyyh.

¹⁰ Ti m' hajök do ta tii bä hab'ëeh do Jesus naëenh ta wë. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë maa newë da, bë h'yy genä da ÿ her'oot do hä. ¹¹ Ji noo me hajëng do hyb n'aa nado ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä. Ji noo me hanyyh do tii, hanoo ji nas'aa däk do P'op Hagä Do hä —näng mäh.

¹² Ti m' badah peej ta ma matëg raky hadoo ta hä:

—Mahapäh a kyyh, dooh taw'ääts hë tado Pariséw sa hä? —näk mä sa kyyh.

¹³ Ti m' panyyg gó m' Jesus ky gadoo:

—Kasog hõm da sahõnh hë joom Ee hÿ pong jé hawät do nejoom hõm doo —näng mäh. ¹⁴ —Na manäh. Na kamawejän. Ta wób sa h'yyb mahüüm n'aa ty temah do tii. Ty tamah do ta da ty hadoo do tamahüüm bä, gadarong doo hënh rakajäk séd hä —näng mäh.

¹⁵ Ti m' Peed ky hadoo:

—Äã mamaher'ood. Nyy d' mahanäng pé ta ti ji noo me hajëng do panyyg? —näng mäh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë h'yy ganah'ood nä? —näng mäh. ¹⁷ —Ji hä hajëng doo, ji wog gó ti tabajëng, ta jawén anyyh p'aa hënh. ¹⁸ Tii d' nado ji noo me hennyh do hä. T'öp naa, ji h'yyb tym gó tabana tii. Ti né hë ti P'op Hagä Do hä ji nas'aa däg hanoo doo. ¹⁹ Ji h'yyb tym gó naa tabana nesaa do ji hyb n'aa newëë doo. Ji h'yyb gó naa né hë tabana ji da hadoo do ji daj'ëep doo. Ji h'yyb gó naa tabana ji karën do ji bagä do ji ÿÿm nadoo do sii, ji patug nadoo do sii. Ji h'yyb gó naa né hë tabana ti ji ets'ëek doo, daap hë ji da hadoo do ji ky n'aa tapaa doo, ji da hadoo do ji ky n'aa rejää doo kä. ²⁰ Ta ti hadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do hä

* 15:4 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16 † 15:4 Esodo 21.17, Rewitikos 20.9 ‡ 15:9 Isajas 29.13

ji nas'aa däg. Ji moo kanets'yyt doo me ji awa do hyb n'aa nado ji nas'aa däg P'op Hagä Do häš —näng mä Jesus kyyh ta ma matëg sa hä.

ÿñh ta s'ee hënh naa ta toog ky n'aa her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m' ta tii b' naa Jesus bahöm hëj panang Tiir häd näng doo, Sidön häd näng do nedaa bä badäk doo hënh. ²² Ti m' ÿñh, Kanaãh buuj, Isaraéw buuj nado, ta tii bä hawät do ana kân Jesus wë. Ti m' tak'ëp mä ta kyyh Jesus hä tabetsëë bä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —Dawi makü panaa, —näng mäh —ÿ mat'yyd mehÿÿn! Tak'ëp nesaa do tok ÿ bahoop karap'aar h'yyb nesaa do ta hä hadäk do hyb n'aa —näng mäh.

²³ Ti m' dooh Jesus ky gado bä. Ti m' ta ma matëg rabana ta wë, ti m' tak'ëp mä rabetsëë ÿñh tamejō hōm hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Mamejō hōm. Èr jawén tabana. Tageëj had'yyt hë —näk mäh.

²⁴ Ti m' ÿñh hä Jesus ky hadoo:

—Jääm hë Isaraéw buuj dawëe P'op Hagä Do mahãnh habong do sa wë ÿ P'op Hagä Do mejüü —näng mäh.

²⁵ Ti m' Jesus wë ta taron nu paa me ÿñh bahyy häng. Ti m' taky hadoo:

—ÿ mamasaa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! —näng mäh.

²⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo:

—Taw'ääts hë nado karepé sa waa ji ado hōm bä ji banoo hyb n'aa sa masääh awaar taah hä —näng mä Jesus kyyh ÿñh hä.

²⁷ Ti m' ÿñh ky gadoo. Jesus kyy gó né hë m' taky hōm:

—Ehub né hë òm Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Ti hado né paawä, awaar sii hë rabawa sa danäh waa hyyj tüü kajäk doo —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hado kân ta hä:

—Tak'ëp né hë mah'yy ka'eeh! Ti hyb n'aa ÿ an'oo däk hä ÿ metsëë doo —näng mä Jesus ta hä.

Ti m' ti noo gó né hë tabahub däk ÿñh toog.

Hajōng sa nahëe Jesus asog hōm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁹ Ti m' Jesus tsyym kado kân. Karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me tatabës. Ti m' tabasoop. Waëë hä m' tabasëëk, ti m' tabahyy sooh. ³⁰ Hajök rabana ta wë. Ramenaa ta wë nabong doo, ty temah doo, moo gedóm doo, tsyym gedóm doo, nabuuj gatamah doo, hajök nahëë enäh do wób. Ti m' sa nahëe Jesus basog hōm. ³¹ Ti m' tsyym gedóm do aboo padëëk, nabong do paa aboo padëëk, ty temah do paa ty enä padëëk, ner'oot do paa er'ood padëëk, ta tii bä hab'ëeh do rabahapäh bä, rahyb n'aa meuuj kân mäh. Ti m' raj'aa etsëë kân P'op Hagä Doo, Isaraéw buuj h'yy kaha'eeh doo.

Jesus pahuunh do 4 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

³² Ti m' Jesus naëej nä ta ma matëg, tamaher'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—ÿ t'yyd mehÿÿn hahÿÿ èr wë kata pad'ëëk doo. Tamawoob däg ta äh si ÿ rababok. Dooh sa waa péh. Dooh ÿ karën bä sah me rabaaj hōm bä. Naheba padäg da, degōn jëng da sah mahÿÿj ta hōo bä —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

³³ Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

š 15:20 Parisëw, sahōnh hë Judah buuj wób sii hë, dooh rawëë bä, dooh rawa bä ramoo kanetsyyd bä pooj jé, sa wahë makü mahetëk doo da. Baad ub né paawä ji moo ketsyyd bä ji awa, ji awëh do pooj jé, ta bahãnh Parisëw ran'oo bä. Dooh ragenaag bä, hajōo nuu me, sa wahë makü mahetëk doo da ta wób sa moo ranahetsyyd bä.

—Hajök né hahÿÿh. Nyy bä äã baw'yyt babä sa waa? Dawëë bä. Dooh ta nawaa babä —näk mäh.

³⁴ Ti m' Jesus beaanh:

—Nyy hë pāw bë wë? —näng mäh.

—Ti anäng setsi pāw, pawóp its tah'ÿÿb ned'ëed is doo —näk mäh.

³⁵ Ti m' Jesus mejüü hajök do rabehyy b'ëeh tüü. ³⁶ Ti m' tabasog däk pāw, tah'ÿÿb na-ääj mäh. Ti m' taky n'aa etsëë sa waa hyb n'aa. Tii bä m' taganëbäh boo kån, tets'ëë hõm mä ta ma matëg sa hä, rabets'ëë hõm hyb n'aa hajök do sa hä kä. ³⁷ Tii bä kä m', sahõnh hë m' rabawëë bong. Wog enä hõm mä sahõnh hë. Ti m' rabawëh do jawén paa bä m' mad'aak do ta ma matëg rabata däk arook gó. Setsi m' arook gedë hõm doo. ³⁸ 4 miw mä ajyy ti hawëë bong doo. ÿÿj, karepé na-ääj hë m', dooh m' taketsén bä. ³⁹ Ti m' hajök do hä Jesus kedëë hõm jawén paa bä, tagatsëg sooh mä marakate gó. Ti m' tabahõm kån hëëj panang Magadän häd näng do nedaa bä badäk doo hënh.

16

¹ Ti m' Pariséw, Saduséw daheeh rabana Jesus wë. Ti m' Jesus rametyy hyb n'aa ramejüü mä tapahuuj bä sa matym haj'aa wë hä.*

² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Papyÿj badëë hyng bä, “Jati d' banäm”, bë ky hetëg, bahiin do hyb n'aa wë puh. ³ Bāp paah, “Ti awät da bah'ood. Adoos da”, näk bë kyyh, tabahiin do hyb n'aa naëng pooh. Bë h'yy genä né paawä naëng hadoos do heen n'aa hä, banäm do heen n'aa hä wë hä kametëeh doo, dooh bë h'yy genä bä da hë ta heen n'aa bë hä kametëeh do hä.† ⁴ Da hë badäk hahÿÿ hä habong doo, nes'aa sa h'yyb. P'op Hagä Do hä rahyb n'aa eréd hõm ta see hä rah'yy kawereem hyb n'aa. Tii d' né paawä sa h'yyb, ÿ ramejüü ÿ pahuunh hyb n'aa ta metëë n'aa sa matym haj'aa. Dooh da ÿ metä bä sa hä. Jääm né da P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metëë n'aa hadoo sa hä kametëeh da —näng mä Jesus.

Ti m' Jesus bahõm kån sa mahãnh. Panang s'ee hënh mä tabahõm.

Pariséw, Saduséw rama metëëk do mahãnh ji hyb n'aa matakëë do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' karaj'aa ta ma matëg rabatsëg hõm bä, ramabaan sa waa pāw. ⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad bë hyb n'aa matakä da. Baad bë kanä da Pariséw, Saduséw sa pāw makuj n'aa mahãnh —näng mäh.

⁷ Ti m' ta ma matëg rakaner'ood bong Jesus her'oot do ky n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Dooh ër mana pāw. Tii d' tawén edoo —näk mä sa kyyh.

⁸ Ti m' Jesus hapäh ti raky n'aa hajëm doo. Ti m' tabeaanh sa hä:

—Kanhënh d'os hë h'yy ka'eeh do bëeh. H'ëed hyb n'aa bë hyb n'aa tón pāw bë mabaan doo? ⁹ Dooh tagah'ood nä bä bë hä? Bë mabaan hõm 5 pāw ÿ etyn bong do 5 miw sa hä? Bë mabaan hõm nyy hë kawaju bë gedë hõm mad'aak doo? ¹⁰ Bë mabaan hõm setsi pāw ÿ etyn bong do 4 miw sa waa? Nyy hë arook bë gedë hõm mad'aak doo? ¹¹ Hëd n'aa bë h'yy ganenä nä pāw ky n'aa nado

* **16:1** Jesus wë Pariséw, Saduséw daheeh rakamajÿ. Dooh raky dahé bä P'op Hagä Do mejüü do Jesus tado bä. Sa hä pëh, dooh Jesus haja bä wë hä tapahuuj bä, rawén mejüü sa matym haj'aa Jesus pahuunh wë hä. J'ooj madäk doo me ramejüü do hyb n'aa, Jesus wén manetëeh sa hä rakarën do paawä. † **16:3** Hajõng Jesus pehuuj né paawä, dooh rah'yy genä nä bä P'op Hagä Do T'aah tado bä.

bë y maher'oot doo? “Bë hyb n'aa matakä da Pariséw, Saduséw sa pāw makuj n'aa”, nāng këh ȳy —nāng mäh.

¹² Ti m' rah'yy kadawuung kån nyy d' tahanāng péh. Dooh pāw makuj n'aa mahānh rakan'yyh do pan'aa tado bä. Dooh. Pariséw, Saduséw rama metëëk do mahānh Jesus karēn rakan'yyh.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahȳy

¹³ Ti m' hëej panang Sesareja Pirip häd nāng do nedaa badäk doo hēnh Jesus kajaa bä, tabeaaj kån mä ta ma matëg sa hä:

—Jaa m' ȳyh, Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Doo, sa nooh?

¹⁴ Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m' òm mä Jowāw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m' òm mä Eriij makūūh. Ta wób noo m' òm mä Jeremii makūūh. Ta wób noo m' òm mä P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub dejëp do see paah —näk mä sa kyyh ta hä.

¹⁵ —Bë hä ënh? Jaa ȳ bë hä ënh? —nāng mä Jesus sa hä.

¹⁶ Ti m' Simaw Peed ky hadoo:

—Òm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. P'op Hagä Doo, hedëb had'yyt do T'aah òm —nāng mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—P'op Hagä Do ky n'aa edëng do òm, Simaw, Jonas t'aah. Òm wén ky n'aa kedëng, dooh aj'yy tado bä a hä metëëh do ta ti maher'oot doo. Ee, h̄y pong jé hawät do né tii, ta ti a hä metä wät doo. ¹⁸ Ti hyb n'aa ȳ ti her'oot hahȳy: Òm Peed, pä tahanāng doo. Pä tób ta jó ji tama sooh do hadoo da òm. Òm da hä ȳ h'yy ka'eeh do ma mehetëk do sa moo gó na-ääj hë hajōng ȳ bahoop hyb n'aa, ȳ radaj'ëep hyb n'aa, tamawoob hë ta āh tabado däk bä ȳ ganä wät p'aa hēnh hyb n'aa —nāng mä ta ma matëg sa hä.

²⁰ Ti m' Jesus mejüū ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hä Kristo tado bä.

Jesus her'oot do tadajëp do ky n'aa hahȳy

²¹ Ti m', ti noo gó naa Jesus du doo tamaher'oot ta ma matëg sa hä nesaa do tabahoop do pan'aa ky n'aa. Hahȳy d' mä ta kyyh:

—P'op Hagä Do karēn Jerusarēnh hēnh ȳ bahōm ër wahë n'aa moo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahë n'aa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa moo gó na-ääj hë hajōng ȳ bahoop hyb n'aa, ȳ radaj'ëep hyb n'aa, tamawoob hë ta āh tabado däk bä ȳ ganä wät p'aa hēnh hyb n'aa —nāng mä ta ma matëg sa hä.

²² Ti m' Peed naëënh dawë hä. Ti m' taky ge'ȳm Jesus, tii d' tanaher'oot hyb n'aa.

—Dooh. Tii d' edo manäh, Hyb N'aa Jawyk Doo! Dooh ȳ karēn tii d' a hä —nāng mäh.

²³ Ti m' Jesus ty kaw'ööd däk ta wë. Ti m' Peed taky geām wät:

† **16:19** Hahȳy da Gereg kyy me pooj jé hahȳ kerih do kyyh: “Ȳ anoo da a hä h̄y pong jé hawät do bag'ääs doo bä ta noo tég. Badäk hahȳy bä mamaw'yyd däk doo, h̄y pong jé kamaw'yyd däk né d' tii. Badäk hahȳy hä masood hōm doo, h̄y pong jé kasood hōm né d' tii.” P'ooj ub, sa kariw n'aa ta s'ee hēnh rabok bä ranoo sa kaser n'aa sa tób tég, sahōnh hë rabaheg'ääs hyb n'aa ti nuuj jé. Dooh P'op Hagä Do bag'ääs do noo nyy bä, dooh ta noo tég nyy bä. Panyyg gó Jesus maher'oot Peed.

—Jeep! Ahõm mahãnh ÿÿ, Nesaa Do Yb!§ —nãng mäh. —ÿ mah'yyb panas'ëeh. Dooh mah'yyb deë bã P'op Hagã Do karën do hä. Ajyy rakarën do hä ti mah'yyb däk —nãng mäh.

²⁴ Ti m' sahõnh hë ta ma matëg hä Jesus ky hadoo:

—Jé karën pé hëp ÿ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'ääts hë teréd hõm ta hä hë tah'yy ka'eeh doo, taw'ääts hë teréd hõm ta hä hë tahyb n'aa newëë doo. Taw'ääts hë da tagado had'yyt hë ta hoop do hëp ÿ n'aa. Taw'ääts hë tagadoo hëp ÿ n'aa radajëëb bã na-ääj hë. Taw'ääts hë ÿ taky daheeh, taw'ääts hë ÿ bawät doo da da ti bawät. ²⁵ Tii d' ÿ wén edoo, badäk hahÿÿ hä ji hawät do tak'ëp kamahãn doo, jé ta hoop do hëp ÿ n'aa jeÿÿm doo, dooh da P'op Hagã Do wë tanu deë bã. Jé hëp ÿ n'aa ta hoop do gadoo péh, hëp ÿ n'aa tadajëb bã, ta h'yyb tym P'op Hagã Do wë da tanu däng. ²⁶ Hëd n'aa ji karën sahõnh hë badäk hahÿ ji ta danäh, ji h'yyb tym banesaa hënh tahõm bã? Dooh ta sãm ji ad'oo pé ta s'ee hënh ji h'yyb tym nahõm hyb n'aa. ²⁷ Ta ti ÿ wén her'oot, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ bahyng da Ee bag tak'ëp gabarëeh doo gó, ta ääs sa daheeh. Tii bã da ramoo bok do pénh da ÿ banoo sahõnh hë sa hä ta sãm. ²⁸ Baad bë ÿ maher'oot. Ta wób babä ër mahang habong doo, rahapäh nä da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ÿ du doo noo gó ÿ bag'ääs do hä ÿ bag'ääs doo. Radejëp do pooj jé rahapäh nä da tii. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —nãng mã Jesus kyyh.

17

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ji moo oow see pé sa ä jawén paa bã m', Jesus mahüüm ta sii Peed, Tsijaag, Jowãw daheeh. Tsijaag hÿÿj mã ti Jowãw. Ti m' rabas'ëëg kãn waëë p'op nu däk do hä. Sa mab hë m' rabasëëk. ² Ti m' Jesus kawareem däk sa matym gó. Ta see hado däk mäh. Papÿÿj bag hadoo mã Jesus mamets gabar'ëëng däk. Tak'ëp mã ta saroor bahawag däk, ta bag hadoo mäh. ³ Ti m' p'ooj ub habong do paa Eriij, Mosees häd enäh do rakas'ee b'ëeh sa matym gó. Jesus sii m' raber'oot.

⁴ Ti m' Peed ky hadoo Jesus hä:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —nãng mäh —taw'ääts hë babä ër hä! —nãng mäh. —Makarën bã tamawoob hë ta tób n'aa ÿ temaa toonh. Sét hë a tób, sét hë Mosees tób, sét hë Eriij tób —nãng mäh.

⁵ Ti m' Peed ber'oot nä bã nayyw mã wë puh gabarëeh do tabadäng sahõnh hë sa hä. Wë puh gó m' P'op Hagã Do ber'oot. Hahÿÿ d' mã ta kyyh:

—Hahÿ tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahãn doo. Baad ÿ h'yy gadajang ta wë. Bë maa newë, bë ky dahé ta kyyh —nãng mäh.

⁶ P'op Hagã Do kyyh Jesus ma matëg ramaa napäh bã m', tüü m' rabehyy b'ëeh tak'ëp rabe'ÿÿm do hyb n'aa. Tüü m' sa maboor me rabehyy b'ëeh. ⁷ Ti m' Jesus bana sa wë, ti m' sa hä tamoo däng bã m' taky hadoo:

—Bë as'ëëg bëh! Bë eÿÿm manäh! —nãng mäh.

⁸ Ti m' rabaheg'ääs bã m', jääm hë Jesus rahapäh. Dooh boo m' Jesus pa hab'ëeh do paah.

⁹ Ti m' rabahyk bã m' Jesus mejüü ranaher'oot hyb n'aa rahapäh doo. Hahÿÿ d' mã ta kyyh:

§ 16:23 Jesus h'yyb hapäh Nesaa Do Yb kyy gó m' Peed her'oot doo. Ti hyb n'aa tii da Peed tawén ky geãm wät.

—Bē her'ood manā ta wób hā bē hapāh doo, Aj'y'y Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do ganā wāt bā kā dejēp do mahang —nāng mäh.

¹⁰ Ti m' rabeaanh ta hā:

—Hēd n'aa, Kristo kajaa do pooj jé Eriij m' matēēh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do raheer'ood bā? —nāk mā sa kyyh.

¹¹ Ti m' Jesus ky gadoo:

—Se hub né hē. Eriij matēēh né da sahōnh hē tabenām hyb n'aa —nāng mäh. ¹² —Ti hadoo né hē, bē ŷ maher'oot hahỹh: Eriij ewād hyng né hē. Ewād hyy né paawā, dooh rah'y'y genā bā ta hā, dooh ramepēē bā. Rah'y'y kajāk doo da né hē rabad'oo paa ta hā. Ta hā rabad'oo doo da, sa moo gó ŷh, Aj'y'y Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ŷ ahoop da na-āāh hē —nāng mā Jesus kyyh.

¹³ Tii bā m' ta ma matēg rah'y'y kadawuung kån: Jowāw nu gahem'uun do paa ky n'aa Jesus her'oot wāt.*

Pahēew Jesus haso dāk do panyyg n'aa hahỹh

¹⁴ Ti m' Jesus rakajaa bā kā m' hajōk do rabab'ēēh bā, sa see ana ta wē. Ta taron nu paa me m' tabahyy hāng ta wē. ¹⁵ Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo —nāng mäh. —Mat'yyd mehīn tah ŷh —nāng mäh. —Mera. Tūū takepēēd had'yyt hē, tsanamāts dāk. Tak'ēp nesaa do tabahoop. Ta hā ta nahēē adēē bā, hajōō nuu me tēēg hōō gó takadewēēs. Ta me tabahop na-āāh hē —nāng mäh. ¹⁶ —ŷ mana wāt a ma matēg sa wē. Dooh rahaja bā rado hōm bā ta nahēēh —nāng mā aj'y'y kyyh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagā Do hā h'y'y kana'eeh do bēēh, da hē badāk hahỹh bā habok doo! Baad nado bē h'y'yb tym —nāng mäh. —Hajōō nuu me ŷ bawāt nā g'eeh bē mahang bē ky dahē dāk hyb n'aa kā? ŷ hād h'y'yb napan dāg bē hā, hā ŷ bē h'y'y kanasadā nā do hyb n'aa —nāng mäh. —Bē mana b'ēēp pahēew —nāng mäh.

¹⁸ Ti m' karap'aar h'y'yb nesaa doo, pahēew hā hadāk doo, Jesus geām wāt tabanyh hyb n'aa. Ti m' karap'aar h'y'yb banā kån pahēew hā hadāk do paah. Ti noo gó né hē karapee bahas'oo dāk.

¹⁹ Ti m' sa m'aa hēnh mā ta ma matēg rabeaanh ta hā:

—H'ēēd hyb n'aa āā wén nahajaa āā habēē hōm bā karap'aar h'y'yb nesaa doo? —nāk mäh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Dooh baad P'op Hagā Do hā bē h'y'y kae nā do hyb n'aa bē wén nahajaa —nāng mäh. —Né hup ŷ né hē hahỹ ŷ her'oot doo: Motaad hād nāng do tym nu nad'ēēt do ta tym. Ti tahanyy bā paawā bē h'y'y ka'eeh doo, tii b' bē haja paawā hahỹ waēē bē mejūū takahỹd hāng hyb n'aa. Bē paawā taky daheeh. Kanahēn d'os hē né paawā baad bē h'y'y kae bā, dooh paawā bē nahajaa péh —nāng mäh. [²¹ —Jāām hē P'op Hagā Do hā ji ky n'aa etsēē doo me, ji noo kanawa doo me, ta ti hadoo pé karap'aar h'y'yb nesaa do banyyh —nāng mäh.]

²² Ta jawén mäh, Garirej hāj n'aa bā m' rakataa bā m', Jesus ky hadoo sa hā:

* **17:13** Rukas 1.17 hā na-āāh hē takerii dāk hahỹ ky n'aa. Eriij makū bawād wāt doo da Jowāw bawāt paah. Ti hyb n'aa ti né hē ti Eriij Jesus wén nāng, Eriij tanado né paawā. Dooh Jowāw hā Eriij makū kesog bā, jāām hē tabawād wāt doo da tabawād wāt.

—Ŷÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ŷ da ran'oo däk da ta wób sa moo gó. ²³Ŷ radaj'ëep da. Tamawoob hē ta ā jawén paa bā, ŷ ganā wāt da p'aa hēnh —nāng mā Jesus ta ma matēg sa hā.

Ti m' rah'yy ketón bong mā ta her'oot do hyb n'aa.

P'op Hagā Do tób n'aa dajēer n'aa ji hepak do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁴Tii kā m', Kapar-Naūm bā Jesus rakajaa do jawén paa bā m', P'op Hagā Do tób n'aa dajēer n'aa Judah buuj rahepak do taa n'aa rabana Peed wē, ti m' rabeaanh:

—Ākā? Dooh bē ma matēg epaag bā P'op Hagā Do tób n'aa dajēer n'aa ēr hepak doo? —nāk mäh.

²⁵—Tahepak né hē —nāng mā Peed kyyh sa hā.

Ti m' badah, tób gó Peed bajēe suun bā kā, Peed ky ganyyh do pooj jé, Jesus eanh mā ta hā:

—Nyy da a hā, Simaw? —nāng mäh. —Sa wahē n'aa hedoo do häj n'aa bā, jaa hā ramejūū rabep'aak häj n'aa wahē n'aa hā kahepak doo? Sa taah hā ramejūū rep'aak, ta wób ta s'ee hēnh naa ramejūū g'eeh hep'aak? —nāng mäh.

²⁶Ti m' Peed ky hadoo:

—Ta s'ee hēnh naa ti hep'aak —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Tii d' tado bā, sa taah, sa karapee, dooh rep'aak péh† —nāng mäh. ²⁷Ti hado né paawā, hahÿÿ d' mabad'oo dajēer gedaag n'aa rakawanaj'āan hyb n'aa: Awēj karaj'aa majat bā. Tah'ÿÿb matakyyg. Mado däg pooj jé a mo haj'aa tah'ÿÿb, manoo gegāā, tii b' ta noo gó maw'yyt da moweed tēg hawak do s'ēēb. Tii me mepaag sa hā, hā ŷ naa, a hanaa rakarēn doo —nāng mā Jesus kyyh Peed hā.

18

Sa bahānh hyb n'aa jawyk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹Ti m' ti noo gó ta ma matēg rabana Jesus wē ti m' rabeaanh:

—Ny hadoo do sa bahānh hyb n'aa jawyk doo, hÿ pong jé hawāt do bag'āās doo bā? —nāk mäh.

²Ti m' karapee t'aah Jesus naēēnh, ti m' tamaher'oot mā sa mahang tabag'ēed däk hyb n'aa. ³Ti m' taky hadoo:

—Bē h'yyb bē wanereem bā, hahÿ karapee hadoo bē bahadoo hyb n'aa bē h'yyb gó,* dooh tabad'op hē bē haja bā hÿ pong jé hawāt do bag'āās do karapee bē do bā. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo. ⁴Ti hyb n'aa jé ta daaj hē kadadu doo, hahÿ karapee hyb n'aa sakog is doo da tabahadoo hyb n'aa, ti né hē ti sahōnh hē sa bahānh hyb n'aa jawyk do hÿ pong jé hawāt do bag'āās doo bā —nāng mā Jesus.

⁵Ti m' ahōm nā ta kyyh:

—Hāt ŷÿ gó hahÿ karapee t'aah hadoo do see gadoo péh, ŷ né ti tagadoo —nāng mäh.

† **17:26** Panyyg gó Jesus beh'ūūm P'op Hagā Do tób n'aa dajēer n'aa rahepak do ky n'aa. Jesus, ta ma matēg na-āaj hē, dooh paawā repaag bā P'op Hagā Do tób n'aa dajēer n'aa. P'op Hagā Do T'aah né ti Jesus. Ti né P'op Hagā Do tób n'aa danāh paawā. Ti hyb n'aa dooh paawā ji mejō bā tepaag hōm bā P'op Hagā Do tób n'aa dajēer n'aa. * **18:3** Taw'āāts hē karepé h'yy ka'eeh doo da ji h'yy ka'eeh. Karepé taah dooh raky sēw bā. Baad ragadoo ji her'oot doo. Her'yy ka'eeh ji hā nyyw hē. Jesus karēn karepé h'yyb hadoo ji h'yyb hado däk P'op Hagā Do wē.

⁶ Ti m' taky hado kån:

—Baad nado né paawä pä ta jawyyg n'aa ji hä ranu hüü däg bä, ji radawäts tu tame t'öp ji pahäs hyb n'aa, ti bahānh tak'öp baad nado ji hä da, ky n'aa netsëeh do seeh, hahÿ karapee hedoo doo, hä ÿ h'yy ka'eeh do ji h'yyb tatug bä nesaa do tamoo wät hyb n'aa —näng mäh.

⁷—Tak'öp da rabahoop nesaa do ta säm, badäk hahÿÿ hä habong doo, nesaa do ta wób ramoo bok do du n'aa doo! Tanyy had'yyt né hë nesaa do hä ji tah'yyb tatuk doo. Ti hado né paawä da, tak'öp nesaa do ahoop da nesaa do hä h'yyb tatuk do du n'aa doo! ⁸ Ti hyb n'aa, a moo hyb n'aa, a tsyym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hë paawä magakyd hōm a mooh. Madawäts hōm. Taw'ääts hë mabasëek hÿ pong jé P'op Hagä Do wë sét a mooh, sét hë a tsyym, tëeg hōō gó, nadëek doo gó, òm P'op Hagä Do aw'oong hōm mahānh, pawóp hë tado bä a mooh, a tsyym. ⁹ A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hë paawä a matym mado nyyh. Madawäts hōm. Taw'ääts hë mabasëek hÿ pong jé P'op Hagä Do wë sét hë a matym, tabanesaa hënh tëeg hōō gó, òm P'op Hagä Do aw'oong hōm mahānh, pawóp hë tado bä a matym —näng mä Jesus kyyh.

B'éé kanapëë wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Ee hÿ pong jé hawät do wë had'yyt hë rahajaa rakajaa ääs, hahÿ hyb n'aa sakog is do sa hagā n'aa. Ti hyb n'aa bë ty n'aa gesygg manä hahÿ hyb n'aa sakog is do seeh. [¹¹ ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo ÿ ahyng babä ÿ bed'ëep hyb n'aa ta s'ee hënh habong do paa P'op Hagä Do mahānh —näng mäh.]

¹² Ti m' panyyg gó tamaher'oot mäh:

—100 b'éé aj'yy masāäh see takanapëë wäd bä, dooh g'eeh ta danāh eréd dó 99 hadoo do ta masāäh waëë hënh, kanapëë wät do tabesoos hyb n'aa? ¹³ Ti tabaw'yyt bä kä, tak'öp da tatsebé ta mas'ää kanapëë wät do paa hyb n'aa. B'éé 99 hadoo do hyb n'aa tatsebee né paawä, ta bahānh tatsebé kanapëë wät do paa hyb n'aa. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ¹⁴ Masāäh danāh bad'oo doo da, dooh bë Yb hÿ pong jé hawät do karën bä dawëë ta mahānh hahÿ hyb n'aa sakog is do see tawäd bä.

Ji hÿÿj ky n'aa hadoo do ji maher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹⁵ —A hÿÿj ky n'aa hadoo doo, a nemuun P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh doo, baad nadoo do tamoo wäd bä [a wë], ahōm ta wë a mab hë. Tsyt hë, bë m'aa hënh mamaher'ood baad nadoo do tamoo wäd wät doo. Òm taky dahé bä, bë h'yyb hata däg p'aa hënh ta tii. ¹⁶ Òm taky nadahé bä, takanarën bä tamaa newë bä ta hä maher'oot doo, matsyyd tii bä P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do seeh. Makarën bä, sét hë matsyyd, makarën bä pawóp hë matsyyd, a sii rabahōm hyb n'aa ta wë, pawóp hë, tamawoob hë ky n'aa maa napäh do tabanāng hyb n'aa sahōnh hë ta ti hedoo pé ji kaner'oot bä.† ¹⁷ A sii mamahüüm do sa kyyh na-ääj hë takanarën bä tamaa newë bä, taky nadahé bä, tii bä mamaher'ood sahōnh hë hä ÿ h'yy ka'eeh do sa hä. Hajök do sa kyyh tamaa nanewë bä, taky nadahé nä bä, tii bä P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do see hado däk bë hä bë hÿÿj ky n'aa hedoo do paah. Èr uuh dajëer

† **18:16** Tii da né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü ji bad'oo. Dew-Teronom 19.15 hä kerii däk doo da.

gedaag n'aa Roma buuj hã ji hepak doo, raty n'aa ges'yyk do hado däk tii bã bẽ hã bẽ hỹj ky n'aa hedoo do paah —nãng mã Jesus.

¹⁸ Ti m' taky hadoo ênh ta ma matëg sa hã:

—Baad bẽ y maher'oot hahỹh: Badäk hahỹh bã bẽ nanoo doo, hỹ pong jé P'op Hagã Do nanoo do né hẽ tii. Badäk hahỹh bã bẽ anoo doo, hỹ pong jé P'op Hagã Do anoo né tii d' ênh. Né hup y né hẽ ta ti y her'oot doo —nãng mã Jesus.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Ta see bẽ y maher'oot nã: Badäk hahỹh bã, pawóp hẽ bẽ wób séd hã bẽ h'yyb hedo bã bẽ ky n'aa etsëe do hã, Ee hỹ pong jé hawät do anoo né da bẽ hã. ²⁰ Bẽ hã tawén noo, pawóp hẽ, tamawoob hẽ hẽp y n'aa rakahet'aa bã, sa mahang y bawät do hyb n'aa —nãng mãh.

Ta kaser n'aa ta da hadoo do tat'yyd manehĩn do panyyg n'aa hahỹh

²¹ Ti m' Peed bana kãn Jesus wë, ti m' teeahn mãh:

—Ma matëg, nyy hẽ nuu me makarën y hyb n'aa mabaan hãj y ky n'aa hedoo doo, baad nadoo do tamoo wäd bã hã yỹ? Setsi nuu me apäh y hyb n'aa mabaan? —nãng mãh.

²² Ti m' Jesus ky gadoo:

—Setsi nuu me nado mamabaan —nãng mãh. —Taw'ääts hẽ hahỹh d' mabad'oo: Mahyb n'aa mabaan hõm had'yyt hẽ† —nãng mãh.

²³ —Ta tii da y wén mejũũ, hahỹ panyyg ky n'aa hadoo do hyb n'aa hỹ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa: Ti awät hëej bagã n'aa. Kũüt enäh ta karom ta wë. Tii bã tanaëenh ta wë ta karom sa kũüt rabep'aak hyb n'aa. ²⁴ Tii bã, tadu doo bã sa sii taber'oot doo, ramanaa ta wë ta karom see tak'ëp kũüt eh doo. 10 miw moweed tak'ëp ky n'aa gebah do ta kũüt. ²⁵ Tanahajaa do hyb n'aa tepaag bã, tak'ëp ta bahãnh haeh do hyb n'aa ta kũüt, ta kariw n'aa mejũũ rabesëem hõm hyb n'aa ta ti ta karom, ta karom yỹm, ta taah, sahõnh hẽ ta wë hanãng do na-ääj hẽ, ta kũüt sãm hata.

²⁶ —Tii bã, ta taron nu paa me ta karom bahyy hãng ta wë, ti m' tak'ëp tabetsëe ta hã. Hahỹh d' ta kyyh: “Nayyw hẽ kawaj'ään manã wë yỹ”, nãng. “Magadaa bã, sahõnh hẽ kũt yỹ y ep'aak da a hã”, nãng. ²⁷ Ti ta kariw n'aa t'yyd mehĩn kãn. Ti tabawug hõm sahõnh hẽ ta kũüt, ti m' tabanoo baad tabahõm hyb n'aa.

²⁸ —Ti ta karom anyyh ta kariw n'aa tób bã naa. Tamahõm mē takataa ta da hadoo do see ta wë kũüt nãng doo. 100 moweed its ta kũüt. Ti tamaso däk ta da hadoo doo, ta garagoor gamaso däk, ti taky hadoo: “Nayyw hẽ mepaag a kũüt!”, nãng.

²⁹ —Ti ta taron nu paa me ta da hadoo do bahyy hãng ta wë, ti tak'ëp tabetsëe ta hã: “Nayyw hẽ kawaj'ään manã wë yỹ”, nãng. “Magadaa bã, sahõnh hẽ kũt yỹ y ep'aak da a hã”, nãng.

³⁰ —Tii bã, tak'ëp tabets'ëe né paawã, dooh takarën bã tamaa newë bã ta da hadoo do etsëe doo. Ti tamejũũ ta da hadoo do radawäts gëet hyb n'aa ta kũüt tabep'aak bã kã. ³¹ Ti tak'ëp hãj n'aa wahë n'aa karom wób rah'yy kawaj'ään bong nyy da ta ti karom bad'oo ta da hadoo do wë rabahapäh bã. Tii bã rabahõm kãn sa kariw n'aa wë, ti ramaher'oot ta ti karom ky n'aa.

³² —Tii bã sa kariw n'aa mejũũ ranaëenh ta ti ta karom. Ti taky hadoo ta hã: “Karom ky nesaa do òm!”, nãng. “Sahõnh hẽ a kũüt y bawug hõm tak'ëp hã y

† **18:22** Hahỹh da Gereg kyy me takerii däk: “Taw'ääts hẽ 77 nuu me mahyb n'aa mabaan.” Ji hyb n'aa mabaan had'yyt hẽ tahanãng pé m' tii.

mabetsēē do hyb n'aa. ³³ Taw'āats hē mat'y'yd mehīn wād paawā a da hadoo doo, ōm ŷ t'y'yd mehīn wāt doo da”, nāng. ³⁴ Tii bā kawaj'āan gó ta kariw n'aa bahaēēj dāk ta karom ragadahew'ēēs doo bā hagā n'aa sa hā, karom rarejāā hyb n'aa sahōnh hē ta kūūt tabepaag hōm bā kā —nāng mā Jesus. Panyyg gó tabeh'ūūm.

³⁵ Ti m' taky hado kån:

—Sa kariw n'aa bad'oo doo da, tii da Ee hỹ pong jé hawät do bad'oo da sahōnh hē bē hā, bē h'yyb gó naa bē hyb n'aa manabaan bā bē hỹj ky n'aa hedoo doo —nāng mā Jesus kyyh.

19

Dooh ji ŷŷm ji eréd hōm bā do panyyg n'aa hahỹh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bā kā ta ti ta her'oot doo, teréd hōm Garirej hāj n'aa. Ti m' Judah hāj n'aa hēnh tabahōm, tamii Joradān tamyyj dāk hā hadāk do hēēj.

² Hajök mā ta jawén hah'ūūm. Nahēē enāh do sa mahang habok do taheso hōm.

³ Ti m' Pariséw wób rabana ta wē rametyy hyb n'aa m'. Hahỹh da m' rake'aanh:

—Ēr ky n'aa jaw'y'yk do anoo g'eeh daap hē né hē aj'yy eréd hōm bā ta ŷŷm, dooh hyb n'aa pé né paawā? —nāk mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh bē ner'ood bā g'eeh P'op Hagā Do kyy kerih do hā, nyy da sahōnh hē tadu dahāng noo gó P'op Hagā Do aj'yy ŷŷnh daheeh tapehuunh? ⁵ Hahỹh da takerih P'op Hagā Do kyyh: “Ti hyb n'aa kā aj'yy kā ta yb, ta ŷŷn mahānh kā sa m'aa hēnh kā, tagatēē hyb n'aa ta ŷŷm kā. Takatēē jawén paa bā sét rabahado padēēk ta ŷŷm daheeh”, * nāng mäh. ⁶ Ti hyb n'aa pawóp hē ranado bong. Sét hado däg kån. Ti hyb n'aa séd hā P'op Hagā Do ata dāk doo, dooh tahaja bā ji etyn bā —nāng mā Jesus kyyh Pariséw sa hā.

⁷ Ti m' raky hadoo:

—Tii d' tado bā, h'ēēd hyb n'aa Mosees mejūū ji erii dāk ji ŷŷm ji eréd hōm do heen n'aa, tii b' ji mejō hōm tabahōm hyb n'aa? —nāk mā Pariséw sa kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta tii da Mosees wén n'oo dāk bē hā, bē nabuj keh'ūūm do hyb n'aa. Taduhāng noo gó dooh ta tii da tahado bā. ⁹ Ti hyb n'aa bē ŷ maher'oot hahỹh da: Jé ta ŷŷm heréd hōm doo, dooh né paawā ta patug tawad'ii bā, tii bā ŷŷnh see hā takat'ēē däg bā, nesaa do tamoo wāt, ta ŷŷm h'yyb tarejāā tii kā —nāng mā Jesus kyyh.

¹⁰ Ti m' ta ma matēg raky hadoo ta hā:

—Tii d' tahado bā ji ŷŷm ji patug ky n'aa hā, taw'āats hē dooh ji kat'ēē bā —nāk mäh.

¹¹ Ti m' Jesus ky gadoo:

—Dooh sahōnh hē rahaja bā ragado bā tii. Jāām né hē P'op Hagā Do anoo do gadoo rakanetēē doo. ¹² Ajyy wób dooh tahaja bā rakat'ēē bā pooj jé rabenāng bā ta nyy né hē tii. Ajyy wób dooh rahaja bā rakat'ēē bā ta wób ramoo bok do hyb n'aa sa hā.† Ta wób rakanetēē hỹ pong jé hawät do bag'āās do hyb n'aa. Jé hajaa do ji kanatēē do tagado bā, taw'āats hē tagadoo —nāng mā Jesus.

* **19:5** Genesis 2.24 † **19:12** Ta wób rah'ēēd ehök do hyb n'aa tahanāng pé tii. Tii da p'ooj ub sa kariw n'aa wób rabad'oo sa karom hā.

Karepé Jesus ky n'aa edëng do panyyg n'aa hahÿÿh

13 Ti m' ta wób ramena karepé ned'ëed is do Jesus wë, sa hã Jesus moo däng hyb n'aa, P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëë hyb n'aa sa hyb n'aa. Ti m' ta ma matëg rage'ÿÿm mã karepé men'aa doo. 14 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Na ramena karepé wë ÿÿ. Bë geãm manäh. Hahÿ karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hë hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee hedo padëek doo —näng mãh.

15 Tii bä m' sa nu gad'oo bä m' tamoo däng, ta ky n'aa edëë bong mãh. Ti m' tatsyym kadoo, tabahôm.

Tak'ëp ma näng do panyyg n'aa hahÿÿh

16 Ti m' aj'yy see bana Jesus wë, teanh Jesus hã:

—Ma matëg! —näng mãh. —H'ëed baad hadoo do ÿ moo wät da edëb had'yyt do ÿ gadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do pa ÿ bawät hyb n'aa kã? —näng mã aj'yy kyyh.

17 Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hëd n'aa baad hadoo do ky n'aa, hã ÿ meanh? —näng mãh. —Jããm hë sét hë baad hadoo doo, P'op Hagä Doo. Taw'ääts hë maky dahé ta ky n'aa jaw'yyk doo, makarën bã magadoo edëb had'yyt doo —näng mãh.

18 —Ny hadoo doo? —aj'yy eanh mãh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—“Manaboh manä a da hadoo doo. Aã manä a ÿÿm nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Etsëëg manäh. Daap hë maky n'aa tapa manä ta wób.

19 Mawehëë a yb, mawehëë a ÿÿn.† Makamahãn a da hadoo doo, a hã makamahãn doo da”§ —näng mã Jesus.

20 Ti m' aj'yy ky hadoo:

—ÿ panyyg kadeheeh né hë tii hã —näng mãh. —H'ëed ti hawät ÿ moo wät? —näng mãh.

21 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Makarën bã baad had'op doo da mawäd bã P'op Hagä Do matym gó, abaaj hóm, mesëëm hóm a wë hanäng doo. Man'oo ta sãm paa kas'uut do sa hã. Tii d' madoo bã hÿ pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén ana kã wë ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa kã —näng mã Jesus kyyh ta hã.

22 Ti m' aj'yy maa napäh bã Jesus her'oot doo, ahôm kãn Jesus mahãnh. H'yy katón wät mãh, tak'ëp tawekãp do hyb n'aa. 23 Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hã:

—Hejooñ né hë wekãp do sa hã hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mãh. 24 —Hejooj né paawä kameer hã tatabëëj bã gats'uus doo gó, ta bahãnh tabahejooñ wekãp do sa hã P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mãh.

25 Ta ti ta ma matëg ramaa napäh bã m', tak'ëp mã rameuuj bong, ti m' raky hadoo:

—Jaa ënh ti P'op Hagä Do wë hasëëk ënh? —näk mãh.

26 Ti m' Jesus ty gadäg däk sa wë, ti m' taky hadoo:

—Ji daaj hë dooh né ji haja bã P'op Hagä Do wë ji as'ëëg bã. Ti hadoo né hë, dooh P'op Hagä Do nahajaa péh. Ti hajaa ta wë ji tamasäk —näng mãh.

† 19:19 Esodo 20.12-16, Dew-Teronom 5.16-20 § 19:19 Rewitikos 19.18

27 Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hē āā beréd hõm a hataa āā bahadoo hyb n'aa. H'ëed da āā gadoo ta sām? —nāng mäh.

28 Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Sahõnh hē papuuj tabahadoo bā kā, sa wahē n'aa heh'äät do tyng n'aa jó, tak'ëp hetsooh do jó, Aj'y'y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do basooh bā kā, tadu doo bā kā tabag'āās doo, bēeh, 12 hedoo doo, hēp ÿ hata hadoo doo, bē na-āāj da bē at'oonh da 12 bagā n'aa tyng n'aa jó, 12 Isaraéw taah panaa bē bag'āās hyb n'aa, bē ky n'aa etyy hyb n'aa. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo. 29 Hēp ÿ n'aa heréd hõm pé ta tób, heréd hõm do ta wakāān, ta ānh, ta yb, ta ÿyn, ta taah, ta joom banāng doo, 100 nuu me bahānh do hajõng do tagadoo da baad hadoo do ta mabaj. Ta jawén kā, hÿ pong jé kā tagadoo da edēb had'y'yt doo. P'op Hagā Do pa tabawād had'y'yt da. 30 Hajõk babā hyb n'aa jewyk do wób, ta jawén kā hyb n'aa sekog padäg its da hÿ pong jé. Hajõk babā hyb n'aa sekog is do wób kā ti noo gó kā hyb n'aa jewyk kån da —nāng mā Jesus kyyh.

20

Panyyg gó Jesus ma metëek hahÿ hā hÿ pong jé ta sām ji gadoo do ky n'aa

1 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta ti ÿ wén her'oot, joom danāh bad'oo doo da hahÿ panyyg hā, ti hadoo hÿ pong jé hawät do bag'āās doo bā* —nāng mäh. —Bāp paa joom danāh bahõm kån ajyy tabats'y'yt hyb n'aa ta joom uwa häd nāng do mahang ramoo bok hyb n'aa. 2 Sét hē moweed denaari häd nāng do taky dāng sa hā ta sām, sét adēb bā ramoo bok do sām. Baad ub mā ti sa hā. Tii bā ta joom banāng hēnh tamejũũ ramoo bok.

3 —Tii bā, p'op däg papÿÿj, p'aa hēnh tabahõm kån rabaheesām hēnh ajyy wób tabats'y'yt hyb n'aa. Tii bā tabahapāh moo nabok doo. 4 Ti taky hadoo sa hā: “Bē na-āāj hē bē ahõm jóm ÿ uwa mahang bē moo bok hyb n'aa. Baad hadoo do ÿ bep'aak bē hā”, nāng. 5 Ti rabahõm kån. Ti p'aa hēnh tabahõm wasyk, tug bā na-āāj hē, ta wób tabats'y'yt hyb n'aa ta wē ramoo bok hyb n'aa. 6 Edah papÿÿj badēē hyng bā kā, sét nuu me tabewād nā. Ti anāng nā ta wób moo nabok doo. Ti tabeaañh sa hā: “Hēd n'aa adēb yd jé dooh bē moo boo bā?”, nāng. 7 “Dooh āā hats'y'yt pé sa sii āā moo bok hyb n'aa”, nāk sa kyyh. Ti joom danāh ky hadoo: “Bē na-āāj hē bē ahõm jóm ÿ uwa mahang bē moo bok hyb n'aa”, nāng ta kyyh.

8 —Tii, papÿÿj badēē hyng bā kā, joom danāh ky hadoo moo bok do sa wahē n'aa hā: “Manaēj sahõnh hē moo bok doo. Man'oo sa hā ramoo bok do sām. Pooj jé manoo tagadēēg ub kajaa do ramoo bok do sām. Tagadēēg ub mabanoo pooj jé kaj'aa do ramoo bok do sām”, nāng.

9 —Ti tanaēñh tagadēēg ub kaj'aa doo. Sét ken'y'yh ragadoo sét hē moweed denaari häd nāng do ramoo bok do sām. 10 Tii bā kā, pooj jé kaj'aa doo, ti bahānh red'oo ragadoo. Ti hadoo né hē, séd péñh né hē ragadoo. 11 Ragadoo do jawén paa bā kā, raky n'aa hajēm. Baad nado sa hā ta danāh bad'oo doo da. 12 Hahÿ d' sa kyyh: “Hahÿ ajyy tagadēēg ub matsyyd hõm doo, jāām hē sét hē oor its ti ramoo bok”, nāk. “Āā tak'ëp āā moo boo paawā, tabajuu bā, āā gadoo do péñh ragadoo”, nāk sa kyyh.

* 20:1 Hahÿ panyyg hā Jesus metëeh nyy da ta jawén hyb n'aa jewyk do wób hyb n'aa sekog padäg its hÿ pong jé, hyb n'aa sekog is do wób hyb n'aa jewyk padëek na-āāj hē.

13 —Tii d' né paawä sa kyyh, ti sa kariw n'aa ky hadoo sa kanatëë hä: “Najis yÿ”, näng, “dooh òm y wad'ii bä. Sét denaari né paa maky däng mamoo wät do sām”, näng. 14 “Magado däg, ahòm kä. Tagadëëg ub y ats'yyt doo, magadoo do pénh né hë y karën y anoo ta hä”, näng. 15 “Dooh g'eeh y haja bä y karën doo da y adoo bä dajëp yÿ me? Mahyb n'aa jewës apäh y betsëeh do hyb n'aa?”, näng joom danäh kyyh.

16 —Ti hyb n'aa kä —näng mä Jesus —hyb n'aa sekog is doo, hyb n'aa jewygy kån da. Hyb n'aa jewygy doo, ta jawén kä hyb n'aa sekog padäg its —näng mä Jesus kyyh.

P'aa hënh Jesus her'oot tadajëp do ky n'aa panygy n'aa hahÿÿh

17 Ti m' Jerusarënh hënh Jesus rabahòm bä, sa m'aa hënh Jesus naëënh 12 hedoo do ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hä:

18 —Ër ah'üüm Jerusarënh hënh —näng mäh. —ÿÿh, Aj'ygy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, y da rahaëëj däk da P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahë n'aa sa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'ygy do ma mehetëk do sa moo gó na-ãäj da. Dajëb hä raky n'aa etyy da yÿh. 19 ÿ rahaëëj däk da Judah buuy nadoo do sa moo gó, y raky n'aa ej'ees hyb n'aa da, y rabaheyyh hyb n'aa da, b'aa kajatsëk do hä y rabepëëm däk hyb n'aa kä y dajëp hyb n'aa. Tii bä, tamawoob hë äh y tabahadoo bä da, y d' ganä wäd kån —näng mä Jesus.

Tsijaag, Jowāw sa yÿn etsëë do panygy n'aa hahÿÿh

20 Ti m' aj'ygy Sebedew häd näng do taah yÿn ana Jesus wë. Ta sii ta taah rabana. Ti m' ta taron nuu me m' sa yÿn bahyy häng ta wë, ti m' tetsëë Jesus banoo hyb n'aa tetsëë doo.

21 Ti m' Jesus eanh ta hä:

—H'ëed ti makarën? —näng mäh.

Ti m' yÿnh ky hadoo:

—ÿ karën paawä, a hub hadäk hënh tah y see basooh man'oo bä, s'yÿ me ta seeh, mabag'ääs doo bä kä† —näng mä Tsijaag Jowāw sa yÿn kyyh.

22 Ti m' Jesus ky hadoo yÿnh taah hä:

—Dooh bë hapëë bä ti bë etsëë doo —näng mäh. —Bë hajaa da bë ahob bä y ahoop doo? —näng mä Jesus sa hä.

—Ää hajaa! —näk mäh.

23 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë ahoop né da y d' ahoop do hadoo doo —näng mäh. —Hÿÿ kä, ta ti bë etsëë do hä yÿ, y nado ti hanoo. Ee anoo da hup yÿ hënh, sä yÿ hënh rabat'oonh, ta pooj jé tabenäm do tah'ygy däng do sa hyb n'aa —näng mäh.

24 Ti m' ta ma matëg wób, ji moo sahõnh hë hadoo do raky n'aa napäh bä retsëë doo, rah'ygy kawaj'ään bong ta hÿÿj daheeh sa wë. 25 Ti m' Jesus naëëj nã ta wë sahõnh hë ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë hapäh né hë, ta ti Judah buuy nadoo do sa wahë n'aa, tak'ëp ramejÿü sa hä. Bë hapäh né hë ti hyb n'aa jew'ygy doo, tak'ëp ramejÿü sa karapee n'aa —näng mäh. 26 —Bë mahang taw'ääts hë dooh tii d' tado bä. Bë mahang karën pé kaweh'ëeh péh, taw'ääts hë da ta wób sa karom hadoo tabahado däk, ta wób tamasa. 27 Bë mahang karën pé ta wób sa bahãnh nu gadäk péh, taw'ääts hë bë wë takadad'uuh. Taw'ääts hë da bë masa n'aa, bë karom kanep'aak do

† 20:21 Sa wahë n'aa hub hënh, s'yÿ me na-ãäj hë rabat'oonh tak'ëp hyb n'aa jew'ygy doo, ta sii bag'ääs doo. Jesus sii rabag'ääs Jesus an'oo bä sa yÿn karën paawä.

hado däk tii. ²⁸ Taw'ääts hē ȳyh, Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Doo, bad'oo doo da tabad'oo. Ȳ ahyng babā ȳ rahyb n'aa jew'y'yk do jawén nado. Ȳ ahyng babā ȳ masa hyb n'aa ta wób, ȳ ky n'aa en'yym hyb n'aa ta wób sa hā, ȳ dajēp hyb n'aa hajök do nesaa do sa mo haj'aa sām hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

Ty temaa bong do panyyg n'aa hahȳyh

²⁹ Ti m' panang Jerikó häd näng doo bä naa Jesus ratsyym kasok bä, hajök ta jawén hah'üüm. ³⁰ Ti m' ti ab'ëeh mä ta tyw n'aa nabyy me pawóp hē ajyy ty temaa bong doo. Ti m' ta tii bä Jesus tabés do raky n'aa napâh mä m', tak'ēp mä rageëej bong:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus, Dawi panaa, mat'y'yd mehīn āāh! —näk mäh.

³¹ Ti m' hajök do Jesus sii hah'üüm do raky ge'ȳym mäh, bag hēnh rabab'ëeh hyb n'aa. Raky geām né paawā m', tak'ēp rageëej magyys hē:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus, Dawi panaa, mat'y'yd mehīn āāh! —näk mäh.

³² Ti m' Jesus baym. Ti m' tanaëēnh ta wē. Ti m' tabeaanh sa hā:

—H'ëed ti bē karēn ȳ moo wät bē hā? —näng mäh.

³³ —Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo —näk mäh. —Āā karēn p'aa hēnh āā begāā padëek —näk mäh.

³⁴ Jesus t'y'yd mehīn mä sa hā. Ti m' sa matym hā tamepaa. Ti m' nawayw hē rabahapëe padëek p'aa hēnh. Ti m' Jesus rabahadaa kân.

21

Baad Jerusarēnh bä Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahȳyh

¹ Ti m' Jerusarēnh bedaa däk bä m', panang Betapagéh häd näng doo hēnh rakajaa bä, waëe joom oriib häd näng do banäng bä, pawóp hē ta ma matëg Jesus mejüü sa pooj jé m' rabahöm hyb n'aa. ² Hahȳy d' mä ta kyyh sa hā:

—Bē ahöm panang hēnh bē pooj jé badäk doo hēnh ti nuuj jé. Bē kajaa bä da, nawayw hē da bē baw'y'yt jumeto ȳynh. Ta pa d' ta t'aah bahäng. Ta tyd hā d' rabab'ëeh. Bē asood höm da, séd hā bē manaa wawëe hē —näng mäh. ³ —“Héd n'aa ti bē as'oot jumeto?”, raky hado bä, tii bä hahȳy da bē kyyh: “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn. Badah takatajooch p'aa hēnh da”, näk da bē kyyh —näng mä Jesus pawóp hadoo do sa hā.

⁴ Tii d' taher'oot, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh ta ky n'aa rod hā taher'ood wät do paa kaja däk hyb n'aa. Hahȳy da paa m' ta ky n'aa rod kyyh:

⁵ “Hahȳy da d' mamaher'ood Sijōn* buuj:

Bē hegāā! Bē wahē n'aa ti awät da.

Kaja hē da ta h'y'yb tamahüüm sahōnh hā.

Jumeto t'aah jó d' tabana, näng da a kyyh.”†

Ti né hē P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod hā, Jerusarēnh buuj hā tamer'oot do pan'aa.

⁶ Ti m' pawóp hadoo do ta ma matëg rabahöm kân. Jesus mejüü doo da né hē m' rabad'oo. ⁷ Ti m' ramanaa mä jumeto ȳynh, ta t'aah daheeh Jesus wē. Ti m' sa hatsé sa hā padëek do paa radatoonh jumeto sa jó. Ti m' Jesus bas'ëeg so kân jumeto t'aah jó hatsé jó. ⁸ Hajök ta tii bä. Ti m' hajök do sa hatsé sa hā padëek do paa rat'ëeg höm ta tyw n'aa me tamahöm doo me, raweh'ëeh hyb

* 21:5 Jerusarēnh panang ti Sijōn. Isaraew buuj na-āāj hē kā ramaneëej kân Sijōn. † 21:5 Sakarija 9.9

n'aa. Ta wób mä ragekyyt mä bag'aad, rat'ëëg hõm mä ta tyw n'aa me.† 9 Ti m' sahõnh hë pooj jé hah'üüm doo, duu hënh han'aa do na-ãäj mä tak'ëp mä sa kyyh:

—Õm ää j'aa etsë, Dawi panaa!

Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!§
Hÿ pong jé hawät do hä ää j'aa etsë! —näk mä sa kyyh.

10 Ti m' Jerusarënh bä Jesus bajëë suun bä kä, tak'ëp mä sahõnh hë panang buuj ratsebee kån, sa wób reaanh mäh:

—Jaa ti hÿÿ? —näk mäh.

11 Ti m' hajök doo, Jesus sii kaj'aa do raky gadoo:

—Jesus ti hÿÿh, P'op Hagä Do ky n'aa rod Nasaréh panang bä naa, Garirej häj n'aa bä naa —näk mäh.

P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'ëëm do Jesus hebëë bong do panyyg n'aa hahÿÿh

12 Ti m' Jesus bajëë suun mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä, kahadë doo gó, wahoo gó. Ti m' tabahabëë bong hes'ëëm doo, hets'ëë do na-ãäj mäh. Ti m' tabaüüj bëëh dajëër rabaheb'aanh do tyng n'aa. Gurii-i hes'ëëm do tyng n'aa na-ãäj mä taüüj bëëh. 13 Ti m' taky hadoo:

—Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyyh: “Tóp ÿÿ ji maneëënh da P'op Hagä Do hä ji ky n'aa etsëë do tób n'aa”** —näng mäh. —Hÿÿ kä baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bä! —näng mä Jesus sa hä.

14 Ti m' ty temah doo, nabong do na-ãäj hë ramena ta wë, P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Ti m' sa nahëë Jesus basog hõm. 15 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yik do ma mehetëk do na-ãäj hë rakawajään mäh, baad hadoo do Jesus moo wät do rabahapäh bä. Rawén kawajään na-ãäj hë karepé sa kyyh P'op Hagä Do tób n'aa kahadë doo gó hab'ëëh do ramaa napäh bä. Hahÿÿ d' mä karepé sa kyyh:

—Õm ää j'aa etsë, Dawi panaa! —näk mäh, hajöö nuu me rageëënh.

16 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hë moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yik do ma mehetëk do na-ãäj hë rahajëm mä Jesus, karepé sa kyyh hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Dooh mamaa napëë bä karepé a hä raj'aa etsë doo? —näk mäh.

—ÿÿ. ÿ maa napäh —näng mä Jesus. —Dooh g'eeh bë ner'ood nä bä hahÿ P'op Hagä Do kyyh hahÿ ky n'aa hä? Hahÿÿ d' paa ta kyyh: “Karepé, karepé taah its na-ãäj hë õm raj'aa etsë man'oo bä”†† —näng mä Jesus kyyh P'op Hagä Do hä Dawi her'oot do paah.

17 Ti m' Jesus bahõm sa mahãnh. Taberéd däk mä Jerusarënh. Panang Betanija häd näng doo hënh tabahõm. T'ï hënh mä tabaÿÿh.

Joom Jesus ky n'aa was'ee häng do panyyg n'aa hahÿÿh

18 Ti m' jati pé báp paa Jerusarënh hënh tamatëëh bä, asa däk mäh. 19 Ti m' ta tyw n'aa nabyy me tahapäh mä joom wiigo häd näng doo. Taheg'ääs mä teag bä. Dooh m' ta hä ta ag. Ta g'aad had'yyt hë m'. Ti m' joom hä taky hadoo:

—Dooh da meag wäd bä! —näng mäh.

† 21:8 Tii d' né paa m' rabahed'oo sa wahë ragado bä. § 21:9 Saaw-Mo 118.26 ** 21:13 Isajas 56.7 †† 21:16 Saaw-Mo 8.2

Ti m' nawayw hē joom tsawwy häng. ²⁰ Ti m' nawayw hē tatsawwy häng do ta ma matëg rabahapäh bä, raky hadoo:

—Nyy da nawayw hē joom wén tsawwy häng? —näk mä sa kyyh.

²¹ Ti m' Jesus ky gadoo mäh:

—Baad bë h'yy kae bä, P'op Hagä Do ky däng do bë ky nasëew bä, bë na-ääj hē bë hajaa bë moo boo bä hahÿ joom hä ÿ moo wät wät doo. Ti bahänh bë hajaa bë moo boo bä. Hahÿÿ da bë hajaa tii bä bë mejö bä hahÿ waëë hä: “Ahöm, ahob tame”, bë d' taky daheeh tii bä. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo. ²² Baad bë ky dahé bä, bë ky nasëew bä, bë gadoo né da P'op Hagä Do hä bë ky n'aa etsëë doo —näng mä Jesus kyyh.

Jesus hä reaanh doo, jaa ky gabuuj rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Ti m' Jesus bajëë suun kahadë doo gó, P'op Hagä Do tób n'aa basooch bä. Ti m' tama metëëk bä kä, rakajaa mä ta wë P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooch do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sii hē. Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahÿ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj?†† —näk mä sa kyyh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ eaanh bë hä ênh. Bë her'ood bä, tii bä ÿ baher'oot bë hä jaa ky gabuuj hahÿ ÿ moo wät doo, hahÿ ÿ bad'oo doo —näng mäh. ²⁵ —Jaa ky gabuuj Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hÿ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hē paah? —näng mäh.

Tii bä m' sa m'aa hënh mä raky n'aa hajëew bong. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Hÿ pong jé hawät do kyy gó ër noo bä, teaanh da ër hä tii bä: “Héd n'aa paa ti bë ky nadaheeh ênh?”, näng da. ²⁶ Ajyy kyy gó ër noo bä, hajök do kawaj'ääñ da tii bä ër wë, hajök do hä m' P'op Hagä Do ky n'aa rod paa m' sa h'yyb Jowāw —näk mä sa kyyh sa m'aa hënh raky n'aa hajëm bä.

²⁷ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hä:

—Dooch ää hapëë bä —ken'ooch mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ na-ääj né hē dooh ÿ her'ood bä ky gabuuj näng do hä ÿÿ, tii da ÿ bad'oo doo —näng mä ta kyyh sa hä.

Aj'yy pawóp hē taah näng do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ti m' Jesus eaanh sa hä:

—Nyy d' bë hä hahÿ panyyg? —näng mäh. —Ti awät aj'yy pawóp hē taah näng doo. Ta see pé noo gó wah'ëëh hadoo do hä tamejüü sa joom uwa häd näng do mahang tamoo wät hyb n'aa ta ti noo gó. ²⁹ Ti wah'ëëh hadoo do ky hadoo: “Dooch. Dooch ÿ ahöm bä”, näng. Tii d' né paawä ta kyyh, nawayw hē ta h'yyb tabah'ÿÿt, ti tabahöm tamoo wät hyb n'aa. ³⁰ Tii bä ta gad'oo hadoo do wë sa yb bahöm. Tamejüü sa joom mahang tamoo wät hyb n'aa. Ti ta gad'oo hadoo do ky hadoo: “Ej. ÿ né ahöm”, näng. Tii d' né paawä ta kyyh, dooh tahöm bä.

³¹ Ti m' Jesus beaanh:

—Ny hadoo do ky daheeh ta yb karën doo? —näng mäh.

Ti m' raky gadoo:

—Pooj jé tamejüü doo —näk mäh.

†† **21:23** Hes'ëëm do Jesus hebëë bong do hyb n'aa, hajök do tama metëëk do hyb n'aa na-ääj hē rawén eaanh. Jesus hä he'aañh do sa kyy gó ta tii bä hes'ëëm do rabehes'ëëm. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bä Jesus bad'oo doo.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Roma buuj hã kahepak do gahed'aak doo, ýŷj hajök do sii haýŷh do na-ããj hẽ, bẽ pooj jé da rabajëë p'ëë da P'op Hagã Do bag'ããs doo hẽnh. Né hup ý né hẽ ta ti ý her'oot doo. ³² Ta tii d' ý wén edoo ta tii hã, Jowãw kajaa bã, nyy da baad ji bahado däk P'op Hagã Do matym gó bẽ tametëeh hyb n'aa, dooh bẽ ky dahé bã ta hã. Roma buuj hã kahepak do gahed'aak doo, ýŷj hajök do sii haýŷh do na-ããj hẽ, ti ti ky dah'eeh. Bẽ hapëë né paawã nyy da ti raky daheeh, dooh bẽ h'yy kawareem bã bẽ ky daheeh hyb n'aa paawã Jowãw metëëk doo —nãng mã Jesus kyyh P'op Hagã Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahé n'aa sa hã, Judah buuj sa wahé n'aa sa hã na-ããj hẽ.

Joom nãng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'ũm do panyyg n'aa hahýŷh

³³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:§§

—Bẽ maa newé hahý panyyg seeh —nãng mãh. —Hý hadoo aj'yy bejoom hõm uwa hãd nãng do ta joom. Tahedëë hõm. Ti tagagoos uwa bëeh hood tagatsi hyb n'aa. Ti tamoo wãd sooh p'op nu däk do joom hagã n'aa tyng. Tii b' tabahaëj däk ta joom banãng do ta kaser n'aa sa hã. Ti ta danãh bahõm dawëë. ³⁴ P'eets hẽ joom ag wah'ëë däk bã kã, ta danãh mejũu ta sii moo heb'ook do wób ta kaser n'aa sa wẽ, tagadoo hyb n'aa paawã ta joom ag. ³⁵ Ti rakajaa bã kã, ta danãh mejũu do ta kaser n'aa ramesoo padëëk. Ta mejũu do see rahewyh wãt, ta see radaj'ëëp, ta see radaj'ëëp pa me ramakut do haj'aa. ³⁶ Tii bã ta karom wób joom danãh mejũu, pooj jé tamejũu do hawób bahãnh. Ti hadoo né hẽ, tii d' né rabad'oo tii d' ënh sa hã. Rarahejãã né tii d' ënh. ³⁷ Tii bã, tagadëëg ub tamejũu ta t'aah. “Tah ý raweh'ëeh da”, nãng mã ta h'yyb gó. ³⁸ —Tii bã ta t'aah ta kaser n'aa rabahapãh bã, raky hadoo: “Ta danãh t'aah hahýŷh. Tii d' ta danã dæg ta yb jawén buuj dæg”, nãk mãh. “Ti bã, ër dajëëb! Ër ado hõm ta ma pan'aa paah”, nãk mã sa kyyh. ³⁹ Tii d' né kã, ramejõ hõm joom bahãnh, ti ranaboh jad kãn —nãng mã Jesus. Panyyg gó m' tabeh'ũm sa hã.

⁴⁰ Ti m' teanh sa hã:

—Nyy da joom danãh bad'oo sa hã takajaa bã? —nãng mãh.

⁴¹ Ti m' raky gadoo:

—Tadej'ëëp da ta kaser n'aa ky nes'aa doo. Dooh d' tat'y'yyd mehĩn bã sa hã. Tii bã, ta kaser n'aa wób hã tabahaëënh da ta joom, joom wah'ëë däk bã kã ta ag wób ta hã hanoo do sa hã —nãk mãh.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooh noo gó g'eeh bẽ ner'ood bã hahý P'op Hagã Do kyy kerih doo? “Pã tób n'aa them'aa do raty n'aa ges'y'yyk doo, hýŷ kã pã ta ba n'aa, mesoo n'aa dæg.*** Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa né tii. Taw'ããts hẽ ër hã tii”,††† nãng kerih doo —nãng mãh. ⁴³ —Ti hyb n'aa —nãng mã Jesus —bẽ ý maher'oot hahýŷh: P'op Hagã Do bag'ããs do kado hõm da bẽ mahãnh. Kan'oo däk da ta wób sa hã, ta ag hadoo hanoo do sa hã.††† ⁴⁴ Sahõnh hẽ hahý pã hadoo do ty n'aa ges'y'yyk péh, rahoop da nesaa doo. Ji jó ta ti pã tadëë bã, sahõnh hẽ ji gawatsik —nãng mã Jesus.

§§ **21:33** Ta wẽ kamaj'ĩ do sa hã ti tabaher'oot. *** **21:42** Ta ky n'aa hẽ né hẽ Jesus her'oot. Jesus né ti pã hadoo doo. Judah buuj sa wahé n'aa, P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do na-ããj, dooh raka'rën bã Jesus, tób tahem'aa do ty n'aa ges'y'yyk do hadoo nanãng pã. Raty n'aa gesy'yy né paawã, tak'ëp hyb n'aa jawyk däk Jesus, P'op Hagã Do an'oo bã. ††† **21:42** Saaw-Mo 118.22-23 ††† **21:43** P'op Hagã Do mejũu do ramoo boo had'y'yt hẽ tahanãng pé m' ti ta ag hadoo rabanoo.

⁴⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Pariséw na-
 āāj hë ramaa napäh bä panyyg gó Jesus metëek doo, rah'yy genäh mä Jesus
 pes'āap mä panyyg ky n'aa gó sa hä. ⁴⁶ Ratyw n'aa esoos mä ramaso dāk hyb
 n'aa m' Jesus. Ti hadoo né hë, e'ÿm mä hajök do Jesus maa new'ëë do sa hä.
 Rawén e'ÿm, P'op Hagä Do ky n'aa rod ti Jesus hajök do sa hä.

22

Hÿ pong jé jām haeh do hadoo panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus maher'oot mä sa hä. Hahÿ d' mä ta kyyh:

² —Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'āas do ky n'aa
 —nāng mäh. —Ti awät hëej bagä n'aa ta t'aah katëë do waa n'aa, ta tā n'aa
 tamoo wät doo. ³ Sahōnh hë ta waa n'aa ta tā n'aa tabahajaa bä, tamejūū ta
 karom wób rabahōm hyb n'aa pooj jé tatsyyd bong do rabats'yyt hyb n'aa.
 Ratsyyd né paawä, dooh rakarēn bä rana bä.

⁴ —Tii bä ta karom pooj jé tamejūū do hawób bahānh tamejō kän. Hahÿ d'
 ta kyyh sa hä: “Bë maher'ood ÿ atsyyd bong do sa hä, kaja toonh ta tā n'aa, ta
 waa n'aa. Bë maher'ood, masäh ÿ booj yb ajyy, booj yb tak'ëp hesynh do na-
 āāj hë ÿ naboh jat jām tā n'aa. Sahōnh hë takaja dāk. Bë maher'ood ÿ ats'yyt
 do sa hä, tah ÿ katëë do jām n'aa hēnh rabana hyb n'aa”, nāng hāj n'aa bagä
 n'aa.

⁵ —Tii bä, rapanäg né paawä, dooh rah'yy kap'eed bä. Kats'yyt do paa
 ah'ūūm ta s'ee hēnh. Ta joom banāng hēnh ta see bahōm, tamoo wät doo hēnh
 ta see bahōm. ⁶ Kats'yyt do wób rameso padëek hāj n'aa bagä n'aa karom,
 rarahejāā, ti radejēb kän. ⁷ Tii bä, tak'ëp hëej bagä n'aa kawaj'āan kän ta ti
 taky n'aa napäh bä. Tii b' tamejūū ta warahén sa wë. Ti ragawats'iik ta ti ji
 da hadoo do dahej'ëep doo. Ti ragatang sa panang paah.

⁸ —Ti taky hado kän ta karom wób sa hä: “Kaja däg né paawä tah ÿ katëë
 do tā n'aa ta waa n'aa, pooj jé ÿ atsyyd wät doo, dooh ÿ gado wäd bä jām hēnh.
 Ta ti hedoo do dooh né hë ji atsyyd bä. ⁹ Hÿ kã, bë ahōm panang tyw n'aa
 kajatsëk doo hēnh hajök do rabab'ëeh hēnh. Bë atsyyd nã sahōnh hë bë aw'yyt
 doo”, nāng hëej bagä n'aa. ¹⁰ Tii bä ta karom rabahōm kän panang tyw n'aa
 me, ti rabats'yyt sahōnh hë ta tii bä raw'yyt doo. Baad habok do rats'yyt, baad
 nabok do na-āāj hë. Tii bä kã, gabad'ëë dāk jām tób n'aa.

¹¹ —Tii bä kã, hëej bagä n'aa, jām noo gana do bajëë suun, rats'yyt do
 tabedēng hyb n'aa. Tii bä tabahapäh aj'yy jām katëë do saroor n'aa nadadäk
 doo. ¹² Ti taky hadoo ta hä: “Najis ÿÿ”, nāng, “dooh paawä ta tii da majëë
 suun bä manadadäk do hyb n'aa jām saroor n'aa”, nāng. Bag hēnh aj'yy maa
 new'ëp. Dooh ta kyy péh. ¹³ Tii bä ta karom hä hëej bagä n'aa ky hadoo: “Bë
 moo maw'yyd däg, bë tsyym maw'yyd däg hahÿ aj'yy. Bë dawäts nã gadagyp
 doo hēnh. Aoot da tii bä. Sa tēg kamegëej dāk da tii bä tak'ëp nesaa do rahoop
 do hyb n'aa”, nāng hëej bagä n'aa kyyh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hado kän:

—Hajōō né paawä P'op Hagä Do ats'yyt doo, pawóp its ta wób tasëew hōm
 doo* —nāng mä Jesus kyyh.

Jesus rano n'aa maso paawä ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahÿh

* **22:14** Panyyg metëeh doo da né da, hÿ pong jé hawät do bag'āas doo bä. Judah buuj né hë ti pooj
 jé P'op Hagä Do ats'yyt do ta karapee rabahadoo hyb n'aa. Hajök sa wób dooh rakarēn bā ragado bä
 Jesus. Judah buuj mahang pawóp its gadoo Jesus. Judah buuj nadoo do mahang, hajök gad'oo.

15 Ti m' Pariséw rakata padëek raky n'aa her'oot hyb n'aa nyy da rabad'oo Jesus rano n'aa masoo ta her'oot do hyb n'aa. 16 Ti m' ramejüü mä Jesus wë sa ma matëg, Judah buuj sa wahë n'aa Eróts häd näng do karapee sii hë, ky ken'yym doo gó rake'aanh hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh Jesus hä:

—Ma matëg! —näk mäh. —Äã hapäh òm. Baad ub mabawät. Dooch daap mamenä bä. Ehub né hë P'op Hagä Do karën do hä mama metëek doo —näk mäh. —Dooch mahyb n'aa p'eed bä ky n'aa etsëeh do hä, hyb n'aa jawyk do hä mama metëek bä. Dooch maky n'aa ehÿÿd bä sa hyb n'aa ma metëek doo.

17 Ti hyb n'aa, —näk mäh —ää mamaher'ood nyy da a hä. Taw'ääts hë a hä ji epaag bä Roma buuj sa wahë hä rahepak doo, Sesa hä? Nyy d' a hä? Ji ep'aak g'eeh ta tii?† —näk mä sa kyyh.

18 Jesus hapäh mä sa h'yyb nesaa doo. Ti m' taky hadoo sa hä:

—J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bëeh! Hëd n'aa tii da bë ke'aanh, këh ÿ hyb n'aa ÿ bë no n'aa maso paawä? —näng mäh. 19 —Bë metäh hä ÿÿ moweed ji mahepak doo —näng mäh.

Ti m' raban'oo däk ta hä moweed denaari häd näng doo. 20 Ti m' tabeaanh sa hä:

—Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hä? —näng mäh.

21 Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hado kän sa hä:

—Bë an'oo Sesa hä ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bë an'oo P'op Hagä Do hä ta no n'aa hë —näng mäh.

22 Ti m' rahyb n'aa meuunh mä Jesus her'oot do ramaa napäh bä m'. Ti m' rabahöm kän mä ta mahänh.

Saduséw Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

23 Ti m', ti noo gó né hë rakajaa Jesus wë Saduséw häd enäh doo, ta hä rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hä m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä. 24 Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Ma matëg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees mejüü ër hä, aj'y dajëb bä, ta ÿÿm teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hÿÿj mä gat'ëë däk tii, ta hÿÿj makü panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh. 25 —Panyyg gó òm äã maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'y 6 ta hÿÿj äã mahang habok do paah. Tagat'ëë däk mä ta ÿÿm. Dooch m' teta nä bä, aj'y dajëp. Ti hyb n'aa ta hÿÿj seeh, ta jawén näh, gat'ëë däk mä ta hÿÿj makü ÿÿm paah. 26 Ti na-ääj mä dajëp né tii d' ënh. Dooch m' reta nä bä tadajëp. Ti hadoo né m' ta wóë ënh. Sahönh hë m' raget'ëë bok ta ti ÿÿnh. Sahönh hë m' dooh reta nä bä radajëp. Tagadëëg ub ta gad'oo hadoo do kat'ëë däk ta hä. Ti na-ääj hë dajëp. 27 Tii kä m' ÿÿnh dajëb kän —näk mä Saduséw.

28 Ti m' rabeaaj kän Jesus hä:

—Ji genyyh bä kä ënh, dejëp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do ÿÿm kä ta ti ÿÿnh ti noo gó kä? Sahönh hë paa ta ti ta pat'uuk —näk mä sa kyyh.

29 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooch bë h'yy genä bä baad hadoo do hä, P'op Hagä Do kyy kerih do bë nahapäh do hyb n'aa, P'op Hagä Do hejój bë nahapäh do hyb n'aa na-ääj hë

† 22:17 Tii da rawén eanh, rakarën paawä Jesus her'oot do hä rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ta hä. “Dooch ji epaag bä Sesa hä” taky hado bä paawä, Eróts karapee raky n'aa tapa paawä Jesus Roma buuj sa hä. “Ji ep'aak né hë” Jesus ky hado bä paawä, hajök do maa new'ëë doo, dooh ragenaag bä ta tii. Tii b' rakawaj'ään paawä ta wë. Hejoonh né hë ta hä reaanh doo.

—näng mäh. ³⁰ —Dejöp do ragenyyh bä kä, dooh ji kat'ëe wäd bä. Ääs hÿ pong jé habong do kanetëe do hadoo da ji tii bä kä —näng mäh. ³¹ —Dejöp do genyyh doo kä, dooh bë ner'ood bä hahÿ bë hä P'op Hagä Do her'oot doo?[†]
³² “Abaraäm hagä ÿÿh, Isak hagä ÿÿh, Jakóh hagä ÿÿh.” Dooh, “Abaraäm makü hagä, Isak makü hagä, Jakóh makü hagä”, § tanoo bä. Dejöp do hagä n'aa nado P'op Hagä Doo. Hedöp do sa hagä n'aa tii —näng mä Jesus kyyh.
³³ Ti m' hajök do ramaa napäh bä ta ti taher'oot doo, rahyb n'aa meuunh mä tama metëek do hä.

Tak'öp ji hyb n'aa jaw'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁴ Ti m', Pariséw raky n'aa napäh bä, dooh m' Saduséw sa kyy wät pé sa hä Jesus her'oot do hyb n'aa, séd hä m' rakata padëek nyy d' rabad'oo rahyb n'aa newëe hyb n'aa. ³⁵ Ti m' sa seeh, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do metyy mä Jesus teanh doo me. Hahÿÿ d' mä teanh doo:

³⁶ —Ma matëg —näng mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mahang, ny hadoo do tak'öp ji hyb n'aa jaw'yyk? —näng mäh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—“Taw'ääts hë tak'öp bë kamahän Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, bë h'yy kaha'eeh doo. Taw'ääts hë tak'öp bë h'yyb padäg ta hä. Taw'ääts hë bë h'yyb tym gó naa né hë bë kamahän ta hä.”** ³⁸ Ti né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do tak'öp ji hyb n'aa jaw'yyk doo. Ti né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, tak'öp ky n'aa jawyk do ta wób bahänh. ³⁹ Hahÿ ta ky n'aa jaw'yyk do seeh, ta ti hadoo né hë: “Makamahän a da hadoo doo, a hä makamahän doo da”†† —näng mäh. ⁴⁰ —Ji kamahän do hä tabana né hë sahönh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod raher'oot do paa na-ääj né hë —näng mä Jesus.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Séd hä m' Pariséw rakataa nä bä, Jesus eanh sa hä:

⁴² —Nyy da bë hä Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? Jaa t'aah bë hä? —näng mäh.

—Dawi t'aah, Dawi panaa —näk mäh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Tii d' tado bä, h'ëed hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee hejój gó Dawi ber'oot noo gó, ta wahë n'aa tamaneëenh ti Kristo? Ti ÿ wén eanh, hahÿÿ d' paa Dawi kyyh:

⁴⁴ “Wahë ÿ n'aa hä Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do ky hadoo:

‘Aso hup ÿÿ hënh,
 si ÿ mabag'ääs hyb n'aa
 a majū ÿ nes'ëem bä kä.’”‡‡

⁴⁵ Hÿÿ kä, “Wahë ÿ n'aa” Dawi maneëej bä ti Kristo, nyy da ti ta t'aah tabahadoo? —näng mä Jesus.

⁴⁶ Dooh m' sa kyy péh. Dooh m' reaaj boo bä kä ti bahänh kä. H'yyb e'ÿÿm mä reaaj bä kä.

† **22:31** Mosees hä né paawä P'op Hagä Do maher'oot do paa ta tii, sa hä na-ääj hë taher'oot ta kyy kerih do raner'oot bä, ti hyb n'aa bë hä P'op Hagä Do her'oot doo, Jesus wén näng. § **22:32** Esodo 3.6 ** **22:37** Dew-Teronom 6.5 †† **22:39** Rewitikos 19.18 ‡‡ **22:44** Saaw-Mo 110.1

23

J'ooj madäk do ky ken'yym do Jesus nabuuj gedoo do ky n'aa hahÿh

¹ Ti m' hajök do sa hä, ta ma matëg hä na-ääj hë Jesus ky hadoo:

² —Mosees ky n'aa jaw'yik do ma mehetëk doo, Parisëw na-ääj né hë rama metëek ky n'aa jawyk do ky n'aa ji hä. Ji ramaher'oot ta ky n'aa. ³ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë bë ky daheeh sahõnh hë bë hä ramejüü doo. Ramejüü do bë ky dahé né paawä, rabad'oo doo da bë adoo manäh. Ta ti ÿ wén her'oot, dooh rama metëek doo da rabooh, ta see da rababok. Dooh né raky dahé bä ta wób hä ramejüü doo. ⁴ Tak'ëp ramejõ né paawä ji hä, P'op Hagä Do ji h'yyb en'yym hyb n'aa sa hä, tabad'op pé hë ji ramasa ramejüü do ji bahajaa hyb n'aa.

⁵ —Ta wób raj'aa etsë hyb n'aa sa hä ti sahõnh hë rabahed'oo doo. Gaeh ran'oo bä P'op Hagä Do kyy kerih do bód hood* ji maboore hä, ji moo hä ji ahüü däk doo, ta wób rabahapäh hyb n'aa. Dawëet ran'oo bä ta tyd sa saroor noo hä ragasyyp doo. † Rakametëeh do hyb n'aa tii da rawén d'oo. ⁶ Ratesbé do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh do rabahetönh bä ratooj bä. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä ragen'aak ratooj bä hyb n'aa jeyyk do rabahetönh bä. ⁷ Rakarën ji bedëng hajök do mahang rabaheesäm bä. Rakarën ji maneëehh “ää ma matëg”.

⁸ —Bëeh, bë an'oo manä bë ramaneëehh sa “ma matëg”. Ta tii d' ÿ wén her'oot, jääm né hë sét ub bë Wahë N'aa. Bë tii, bë hÿÿj had'yyt hë. ⁹ “Ee” bë maneëej manä ta wób. ‡ Jääm hë sét ub bë yb. Hÿ pong jé tabawät tii. ¹⁰ Bë an'oo manä sa h'yyb mahõm n'aa bë tii d' ramaneëej bä. Ta tii d' ÿ wén her'oot, sét hë bë h'yyb mahõm n'aa do hyb n'aa: Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. ¹¹ Bë mahang karën pé ta wób sa mahãnh ky n'aa etsëeh péh, taw'ääts hë sa karom hadoo da tii. ¹² Tii d' tawén d'oo, jé kaweh'ëeh doo, kadad'uu däk da P'op Hagä Do an'oo bä. Jé ta daaj hë kadadu doo, kawehë däk da tii, P'op Hagä Do an'oo bä.

¹³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yik do ma mehetëk do hä, Parisëw hä na-ääj hë Jesus ky hadoo:

—Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yik do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Parisëw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Bë gatsë hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo, ta bag'ääs do karapee ta wób ranadoo hyb n'aa. Bëeh, dooh bë karën bä tabag'ääs do karapee bë do bä. Jé karën do hä bë gatsë sa mahãnh. [¹⁴ Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yik do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Parisëw. J'ooj madäk do bë h'yyb. Patug tema bong do sa wë hanäng do bë esok. Ti bäp peej hadoo doo me bë ky n'aa etsëe, bë hä ta wób raj'aa etsë hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta bahãnh tak'ëp P'op Hagä Do rajää da bëeh.]

* **23:5** Ta byy me Judah buuj ramoo bok paa ta hood t'aah sa maboore hä, sa moo s'ÿÿ hä na-ääj hë ramawyyt doo. Ta ti ta hood gó rabenäm P'op Hagä Do kyy kerih do bód. Tii d' rawén d'oo, raky n'aa ets'ëe bä, ramanabaan hyb n'aa P'op Hagä Do mejüü doo. Gaeh Parisëw rawén moo bok P'op Hagä Do kyy kerih do bód hood, sa daaj hë rakametëeh hyb n'aa. † **23:5** Sa saroor noo bä Judah buuj ragesyyp ta tyd jabaruut doo. Tii da né paa P'op Hagä Do mejüü rabad'oo, ta ky n'aa jaw'yik do ramanabaan hyb n'aa. ‡ **23:9** Ta see pé noo gó ta wób ramaneëehh sa see “ee”, sa yb nadoo do hä. Tii d' rawén maneëehh raweh'ëeh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa Jesus wén her'oot ta tii. Jääm hë sét ub ji yb, P'op Hagä Doo, tak'ëp ji weh'ëeh doo.

15 —Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Parisëw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëëh! —näng mäh. —Dawëë, jé pad'y'yt hë bë ahôm, sét ub né paawä Judah buuj nadoo do bë h'y'yb wareem do hyb n'aa, bë ma metëëk do tagadoo hyb n'aa. Tii bä, bë karapee tabahado däk bä kä, tak'ëp nes'aa däg, bë nesaa do bahänh däg bë an'oo bä. Bë nemuun tabanesaa hënh tabahôm bë an'oo bä. §

16 —Baad nado bë hä, sa h'y'yb mahôm n'aa ty temah do hadoo! Hahÿÿ da bë ky hetëg: “P'op Hagä Do tób n'aa hä ta see ky dëë bä, te hub né hë taky däng do tametëëh hyb n'aa, dooh ji gado bä ti ta tii. K'ääts tég gabarëëh do P'op Hagä Do tób n'aa yt hä hanäng do hä ji ky dëë bä kä, tii bä dooh tahaja bä ji ky kahÿÿd bä. Ji moo wät né hë ji ky däng doo”, näk bë kyyh. 17 H'y'ygatamah doo, ty temah do hadoo na-ääj hë bëëh! P'op Hagä Do tób n'aa tak'ëp ji hyb n'aa jaw'y'yk k'ääts tég gabarëëh do ta gó hanäng do bahänh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do tób n'aa né hë tii, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk hanoo do hyb n'aa k'ääts tég gabarëëh doo. 18 Hahÿÿ d' bë kyyh seeh: “P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng hä ta see ky dëë bä, te hub né hë taky däng do tametëëh hyb n'aa, dooh ji gado bä ta tii. P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng jó kan'oo däk do hä ji ky dëë bä kä, tii b' dooh tahaja bä ji ky kahÿÿd bä ji ky däng doo. Ji moo wät né hë ji ky däng doo”, näk bë kyyh. 19 H'y'yganehot do né hë bëëh! P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng tak'ëp ji hyb n'aa jaw'y'yk ta jó kan'oo do bahänh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do hä ji ma ejuu do tyng hyb n'aa tsyt hë P'op Hagä Do wë takasëew däk ta jó kan'oo däk doo. 20 P'op Hagä Do hä ji ma ejuu do tyng hä ky däng doo, sahönh hë ta jó kan'oo däk do hä na-ääj hë taky däng. 21 P'op Hagä Do tób n'aa hä ky däng doo, ta gó hanäng do hä, P'op Hagä Do hä na-ääj hë taky däng né hë tii. 22 Hÿ pong jé hä ky däng doo, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng hä taky däng tii. P'op Hagä Do hä, tabag'ääs do tyng jó hasooh do hä na-ääj hë taky däng né hë tii.

23 —Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Parisëw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëëh! —näng mäh. —Bë waa ty gamabuuj men-ta, anis, komino häd enäh do uuh sii hë né paawä bë banoo P'op Hagä Do matym n'aa, dooh paawä bë ky dahé bä tak'ëp ky n'aa jaw'y'yk do P'op Hagä Do mejüü doo. Dooh baad hadoo do bë moo boow bä bë da hadoo do hä. Dooh bë t'yyd mehïïn bä bë da hadoo doo. Dooh baad had'y'yt hë bë h'y'ygae bä P'op Hagä Do hä, ÿ hanäng pé tii. Taw'ääts hë né paawä P'op Hagä Do hä bë banoo bë wë hanäng do uuh, taw'ääts hë dooh bë mabaan bä tak'ëp ky n'aa jaw'y'yk do tamejüü doo. 24 Sa h'y'yb mahôm n'aa ty temah do hadoo bëëh! Bë asôo né paawä bë eëëk doo, ta babo n'aats bë karëëb jëë mahänh, nepäh bë hä bë karëëb jëng kameer*** —näng mäh.

25 —Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Parisëw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëëh! —näng mäh. —Ji waa hood ta gó hasus doo, ta jó ub ji hets'y'yt do hadoo bëëh. Baad bë babok P'op Hagä Do matym gó ji ed'oo. J'ooj madäk doo me tii. T'öp, bë h'y'ygó,

§ 23:15 Banesa hënh sa karapee rabahôm ran'oo bä, dooh P'op Hagä Do karën do tado bä do hyb n'aa sa hä rama metëëk doo. Sa daaj hë rahyb n'aa jaw'y'yk do ti rama metëëk do sa hä. ** 23:24 Parisëw rasöng paa sa waa reëëk doo. Tii d' rawén d'oo, dooh rakarën bä rakarëëb jëë bä ta babo n'aats ji nawëh doo, “Bë awëë manäh” P'op Hagä Do mejüü do hyb n'aa. Ti sii hë ramatakä né paawä, dooh tagah'ood bä sa hä ramabaan tak'ëp ky n'aa jaw'y'yk do P'op Hagä Do mejüü doo. Ti hyb n'aa bë karëëb jëng kameer Jesus wén näng. Kanahën d'os do hä rahyb n'aa matakëë. Tak'ëp P'op Hagä Do karën do hä dooh rahyb n'aa matakä bä.

tak'ëp bë karën do jawén bë babok. Ta wób sa ma hä bë h'yyb pad'ëek. ²⁶ H'yy ganehot do bë Pariséw. Taw'ääts hë paawä pooj jé ta gó bë benäm baad ub bë kanek. Tii bä kä, sahõnh hë baad däg†† —näng mäh.

²⁷ —Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yyim do bëeh! —näng mäh. —Kamag hood hawak doo me rahewyk do hadoo bëeh. J'ooj hë tabanäm. T'öp, ta gó, séd dó dajëp do k'yy. Séd dó hasaats jëng doo. ²⁸ Ti hadoo bëeh. J'ooj hë, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do bëeh, ji ed'oo. Bë h'yyb gó, j'ooj madäk do had'yyt hé bëeh. Heh'äat nado bë h'yyb. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bëeh —näng mäh.

²⁹ —Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yyim do bëeh! —näng mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do sa kamag n'aa hood pä s'ëeb bë tema. Ta hetsó n'aa bë moo bok baad habok do makü sa kamag n'aa paa bakëë bä.

³⁰ Hahÿÿ da bë kyyh, ta tii d' bë wén d'oo: “Äã wahë makü rababong noo gó äã aboo bä paawä, dooh paawä äã masaa bä äã wahë makü sa hä P'op Hagä Do ky n'aa rod dej'ëep doo”, näk bë kyyh. ³¹ Ta ti bë her'oot do hä bë hä hë bë ky n'aa katepaa. P'op Hagä Do ky n'aa rod dahej'ëep do sa panaa bëeh, bë nooh. Bë daaj hë bë kaher'oot ta ti ky n'aa hä. ³² Ti b' häã éh. Bë hajaa nesaa doo, bë wahë makü du doo do paah!†† —näng mäh.

³³ —Aw'yy hadoo bëeh! Aw'yy taah né hë bëeh! Nyy da bë ed'oo bë ked'ëep tabanesaa doo hënh bë P'op Hagä Do ky n'aa etyy do mahãnh? ³⁴ Taw'ääts hë bë maa newë hahÿÿh: ÿ mejüü da bë mahang P'op Hagä Do ky n'aa rod. ÿ mejüü da ajyy tak'ëp hajaa doo. ÿ mejüü da P'op Hagä Do kyyh ma mehetëk doo. Sa wób bë dej'ëep da, sa wób bë epëem da b'aa kajatsëk do hä. ÿ mejüü do wób bë hewyyh da tób P'op Hagä Do panyyg bë yd naherot do yt hä. Sa wób bë no n'aa masoo da badäk hahÿ haw'ääts hë. ³⁵ Ti hyb n'aa bë hä kä P'op Hagä Do anoo da sahõnh hë baad habok do badäk hahÿÿ hä radej'ëep do paa sãm baj. Abéw ranabooh noo gó du däk do né hë tii. Tii kä tagadëeg ub Sakarija, Berekija t'aah, radaj'ëep doo kä. Ti bë daj'ëep paa m' ji ma ejuu do tyng, P'op Hagä Do tób n'aa ganahaang gó. ³⁶ Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Bë hä kä, da hë habong do sa hä, P'op Hagä Do anoo da sahõnh hë radej'ëep do sãm baj nesaa doo —näng mäh.

³⁷ Ti m' taky hado kãn:

—Jerusarënh, Jerusarënh! A babuuj ranaheb'oooh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Pä me ramahek'oot bë wë P'op Hagä Do mejüü doo, radej'ëp hyb n'aa. Hajõo nuu me ÿ karën paawä ÿ bataa a babuuj nesaa do mahãnh ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa sa hä, karaak ta taah ÿÿn ta këg yt hä tata bëeh do mo n'aa me. Tii da ÿ badoo paawä sa hä, dooh tii d' rakarën bä.

³⁸ —Bë hegäã da Jerusarënh buuj, P'op Hagä Do beréd hõm bë panang. P'op Hagä Do mak'yyts däk bë panang. ³⁹ Hahÿ hyb n'aa ÿ wén her'oot ta tii: Dooh da ÿ bë hapëë wäd bä kä. Jääm né da p'aa hënh ÿ bë bahapäh da bë h'yy kawareem bä, hahÿÿ da bë her'ood bä: “Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!”§§

†† **23:26** Kanek ky n'aa me Jesus ma metëek sa h'yyb ky n'aa. Taw'ääts hë pooj jé ji benäm t'öp ji h'yyb, tii bä sahõnh hë ji hä, ji moo wät doo, ji her'oot doo, baad däg na-ääj hë. Ti né hë tahanäng pé né ti kanek ky n'aa me teh'üüm doo. †† **23:32** Jesus h'yyb hapäh rakarën do radaj'ëep. Ti hyb n'aa tii d' tawén her'oot sa hä. Takarën paawä rah'yy kadaw'uuh rahyb n'aa newëë do hä. §§ **23:39** Saaw-Mo 118.26

24

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ratsyym kasok bä m' P'op Hagä Do tób n'aa bä naa, ta ma matëg rabana ta wë, ti m' rametëeh mä ta hä P'op Hagä Do tób n'aa. Anäm mä sa hä.

² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë hapäh sahõnh hë hahÿÿh? Dooh da hahÿ pä ta see jó haso wät pé da. Sahõnh hë da rabakud bëeh tüü. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

³ Ti m' waëë joom oriib banäng doo hënh Jesus rabahõm kân. Ta tii bä Jesus bahäng bä, sa m'aa hënh ta ma matëg rabana ta wë, ti m' raky n'aa eanh:

—Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu däk? H'ëed hado da õm kajaa do heen n'aa, badäk hahÿ bahëej jëng do heen n'aa? —näk mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad bë matakä da bë rawanadii hyb n'aa. ⁵ Hajök da han'aa ji hä wad'ii doo. Hät ÿÿ gó rabana, sa nooh. “ÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, näk da sa kyyh. Hajök da rawedii. ⁶ Kaneb'ooh do ky n'aa bë ky n'aa napäh da. Ti hadoo né hë bë eÿÿm manäh. Ti awät né da ta ti hedoo doo. Ti hadoo né hë, dooh takaja nä bä badäk hahÿ bahëej jëng doo. ⁷ Häj n'aa see babuuj rakaneb'ooh da häj n'aa see babuuj sa daheeh. Häj n'aa sa wahë n'aa, rah'yy kawereem da häj n'aa see sa wahë n'aa wë. Hajõng häj n'aa bä as'aah da. Hajõng häj n'aa bä k'ääts katajuus da. ⁸ Sahõnh hë tii, badäk hahÿ bahëej jëng do du däk do metëe n'aa. Ajän pooj jé ta mahÿÿj ganyyh do hadoo da tii.

⁹ —Ti noo gó bë da rahaëënh bë majiï moo gó bë rarejää, bë radej'ëep hyb n'aa. Tak'ëp da sahõnh hë häj n'aa buuj rakawajään da bë wë hëp ÿ n'aa.

¹⁰ Hajök da ti noo gó h'yy gejë hõm doo. Dooh hä ÿ rah'yy kae boo bä da. Ta ti hedoo doo, rahaëënh da sa da hadoo do sa majiï moo gó. Tak'ëp da rakawajään sa da hadoo do wë. ¹¹ Hajök da ti anäng ti noo gó daap men'yyh doo, “P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿÿh”, hanäk doo. Hajök da rawedii. ¹² Tak'ëp däg do hyb n'aa nesaa do ti noo gó, hajök dooh rakamahän wäd bä sa da hadoo doo. ¹³ Ti hadoo né da, jé h'yy kanerét do hä ÿÿ, tadajëb bä kã, edëb had'yyt hë da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. ¹⁴ Hahÿ ji P'op Hagä Do bag'ääs do panyyg hanäm doo, jé pad'yyt hë da rabaher'ood hõm, sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do raky n'aa napäh hyb n'aa. Tii bä kã, badäk hahÿ bahëej jëng do kaja kân da —näng mäh.

¹⁵⁻¹⁶ —Ti hyb n'aa, nanäng tak'ëp nasaa doo, P'op Hagä Do tób n'aa rejää doo, P'op Hagä Do tób n'aa rahyb n'aa eréd hõm hanoo doo, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk doo bä tahëe däg bä bë hapëë bä, ta ky n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod Daniéw häd näng do erii wät do paa bë hapëë bä, taw'ääts hë Judah häj n'aa bä haj'eenh do rakejën hõm da waëë banäng hënh. (Bë hyb n'aa matakä Daniéw erii wät do hä.) ¹⁷ Ta ti bë bahapäh bä, taw'ääts hë jajé p'op tób gadäk do jó hasooh péh, nayyw hë da takejën hõm, dooh da pooj jé tób gó tehëen péh. ¹⁸ Ti hadoo né da ta joom hood hënh hawät doo. Taw'ääts hë dooh da tajëe bä ta hatsë tabehëen hyb n'aa paawä —näng mäh. ¹⁹ —Tak'ëp tanesaa het'aah doo, sa taah nebiï do sa hä kã ti noo gó kã!* —näng mäh. ²⁰ —Taw'ääts hë bë ky n'aa ets'ëe P'op Hagä Do hä, bë kejën hõm do tabahahëem noo gó, tak'ëp naëng badoos noo gó tanadoo hyb n'aa, Saab hä tanadoo hyb

* **24:19** Tak'ëp tawén nesaa ti noo gó sa hä, dooh tahaja rawaj'aa bä do hyb n'aa.

n'aa na-ããj hê.† 21 Tak'êp né da ji bahoop ti noo gó. Badäk hahÿ du däk noo gó naa, dooh nä paa ti hadoo pé tak'êp rabahoop. Ti jawén kä dooh ti tahado wäd bä kä. Ti hyb n'aa da taw'ääts hê bë ky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do hä, tabahahëëm noo gó, Saab noo gó ta ti tanadoo hyb n'aa, ÿ wén näng. 22 P'op Hagä Do bód gagog hóm da nanäng ji ahoop doo. Tii d' tanado bä paawä, dooh paawä hedêp péh. Ta wê tasëëw hóm do sa hyb n'aa tawén bód gagog hóm ti noo gó rahoop doo —näng mäh. 23 —Ti noo gó, “Wät hahÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, “Jajé tahawät”, ranoo bä, bë ky dahé manä da rahe'oot doo. 24 Ta ti ÿ wén her'oot, ti abok da hajök “ÿ Kristo” ken'ooh do hyb n'aa. Ti abok né da “P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿÿh” ken'ooh doo, noo kanesa doo. Tak'êp hadoo do ta heen n'aa rametëeh da, rapehuunh da, ta wê P'op Hagä Do asëëw hóm do sii hê rawedii hyb n'aa paawä. 25 Bê hyb n'aa matakä! Ta pooj jé ÿ baher'ood däk bë hä.

26 —Ta wób daap bë rapanäg bä, “Tabanawäng bä tabawät”, ranoo bä, bë ahóm manä t'ti hênh. “Gëët nanäng, tób gawakö gó”, ranoo bä, bë ky dahé manäh. 27 Hawyp do wê hä naa jé pad'yyt hê ji hapäh do hadoo da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa doo. Sahõnh hê da rabahapäh ÿ kajaa doo. 28 Wyt ta maab hê da ÿ kajaa doo, dajêp do bajat bä wyt ta maab hê hadoo doo, kuruj-du ta tii bä rakataa do hyb n'aa —näng mäh.

29 Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Ti noo gó tak'êp rabahoop do jawén paa bä né hê, nayyw hê, papÿÿj da badagyb däk. Kamarab da, dooh ta bag nyy wäd bä. Sagõoh wê hä naa kejäk da. Wê hä habong do ta bag keh'ÿÿt da jé pad'yyt hê, ta see hedo hóm da P'op Hagä Do an'oo bä.† 30 Ti noo gó kä da sahõnh hê rabahapäh da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kaja hyng do metëë n'aa wê puh mahang. Tii bä rah'yy ketón bong da sahõnh hê badäk hahÿÿ hä habong doo. Rahapäh da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ÿ bahyng bä wê puh mahang, P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'êp gabarëeh do hadoo doo gó. 31 Ti noo gó ÿ mejüü da äs ÿÿ, toröm-bet häd näng do tak'êp ragamehÿÿh hyb n'aa, ta naéj n'aa. Tii bä da rabataa jé pad'yyt hê badäk hahÿÿ hä habong do ÿ asëëw hóm doo —näng mä Jesus.

32 Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bê hyb n'aa matakä joom wiigo häd näng do ky n'aa hä —näng mäh. —Wiigo téeğ tadu doo bä tagajewäng doo, bë hapäh tabanyyw edaa däk. § 33 Ti hadoo né da, sahõnh hê ta ti bë ÿ maher'ood wät do kaja däk bä bë bahapäh bä, edaa däk ÿ kajaa do bë bahapäh da. 34 Né hup ÿ né hê hahÿ ÿ her'oot doo: Da hê habong do rahapäh nä da sahõnh hê** ÿ her'ood wät do bawäd kân. 35 Badäk hahÿÿh, wê na-ããj da, ahëej jëë né paawä, keh'ÿÿ do dooh tahëej bä.

36 Ti m' ahóm nä Jesus her'oot doo:

—Dooh d' hapäh pé ny noo gó ta ti bawät. Ääs, hÿ pong jé habok do dooh rahapëë bä. ÿÿh, P'op Hagä Do T'aah, na-ããj hê dooh ÿ hapëë bä. Jääm né hê Ee hapäh. 37 P'ooj ub, Nowéh häd näng do hawät noo gó habong doo da né hê da rababok da, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj

† 24:20 Saab noo gó P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tan'oo bä dawëë Judah buuj raboo bä. Ti hyb n'aa Saab tado bä paawä rakejën hóm doo, dooh paawä rahaja bä dawëë rakejën hóm bä. † 24:29 Isajas kyy gó Jesus beh'üüm ta ti taheer'oot doo. Isajas 13.10, 34.4 hä takerii däk ta ti ky n'aa. § 24:32 Tagajewäng doo, tabanyyw heen n'aa. *** 24:34 Sahõnh hê Jerusarënh ky n'aa sa hä Jesus maher'ood wät do né hê tii, ti noo gó habong do rahapäh doo. Dooh badäk hahÿ bahëej jëng do tado bä rahapäh doo.

jé. ³⁸ Sahõnh hē tabag'yyp do pooj jé, h'yy kanap'eed gó rababok. Ratsebé do waa n'aa rawa, ratsebé do waa n'aa reëék. Rakehet'ëë doo da raketëë. Dooh rahyb n'aa peet péh. Tii d' né rabad'oo marakate gó Nowéh rabajëë p'ëë bã kã. ³⁹ Dooh rahapëë bã sa pooj jé hawät doo, hag'yyp do kaja kãn. Ti m' hag'yyp do kaja kãn, dejëb kãn sahõnh hē. Ti hadoo da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. ⁴⁰ Ti noo gó, pawóp hē hedoo pé ajyy gëew gó moo bok doo, sa see da ÿ mahũüm si ÿÿ, ta see da keréd hõm. ⁴¹ Pawóp hē hedoo pé ÿÿj tiriig ramoo bok doo, sa see da ÿ mahũüm si ÿÿ, ta see da ÿ eréd gëët.†† ⁴²—Ti hyb n'aa baad bë hyb n'aa matakã da, baad bë gadaa. Dooh bë hapëë bã ny noo gó Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, bë h'yy kaha'eeh do kajaa. ⁴³ Bë hyb n'aa newë hahÿ panyyg gó bë ÿ maher'oot doo: Tób danãh hapëë bã paawã nyy b' akëë atsem hets'ëék do kajaa, baad paawã tamatakëë, baad paawã tagada. Dooh paawã tan'oo bã hets'ëék do ta tób tanoo eë nã bã. ⁴⁴ Ti hadoo bë hã. Taw'ããts hē baad bë hyb n'aa matakã, baad bë gadaa ta pooj jé. Ta ti ÿ wén her'oot, bë ganadaa bã Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa da p'aa hēnh —nãng mãh.

⁴⁵—Ti hyb n'aa, jaa bë mahang ta kaser n'aa baad had'yyt hē ta kariw n'aa mejũũ do moo wät do hadoo? Jaa bë mahang ta kaser n'aa h'yy ganãng do hadoo doo, ta hã ta kariw n'aa hanoo do ta wób tabahag'ããs hyb n'aa, ta ãh had'yyt hē baad ta wób sa waa tabetsëeh hyb n'aa sa hã, ta s'ee hēnh ta kariw n'aa awäd nuuj jé? ⁴⁶ Taw'ããts hē ta kaser n'aa hã, ta kariw n'aa awyyd bã tamejũũ do hã moo wät doo, ta kariw n'aa matëeh bã. ⁴⁷ Ta kariw n'aa weh'ëeh da ta ti hadoo doo. Sahõnh hē tahaëēnh ta hã ta ma, ta ma hagã n'aa tabahado dãk hyb n'aa kã. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo. ⁴⁸ Hÿÿ kã, baad ta kaser n'aa moo nawäd bã paawã, ta h'yyb gó taky hado bã: “Dooh nayyw hē kariw ÿ n'aa kaja bã”, tanoo bã, ⁴⁹ karom wób tahewyh had'yyt bã kã, tadu do bã jarakë he'ëék do sii tawa bã, teëg bã, ⁵⁰ ti taganada bã né kã ta kariw n'aa kajaa da. Tahyb n'aa napeet bã kã takajaa. ⁵¹ Tii bã tak'ëp da ta kariw n'aa rejã kãn da. Tanoo da ta kaser n'aa paa ahoop j'ooj madãk doo me, ky ken'yym doo gó habok do nesaa do rabahoop doo da. A'oot da tii bã. Sa tég kamegëëj dãk da tii bã tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa —nãng mã Jesus takajaa do pooj jé ky n'aa hã.

25

Marusus sa bagyt hã gad'aa do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do matëeh noo gó: Atsem ji moo sahõnh hē maruus rabahõm sa najiis patug pan'aa hã rakataa hyb n'aa ta ÿÿm pan'aa tabehëen hēnh. Sa moo gó sa bag rapatsëë. ² Sa wób, ji ma poo oow péh, h'yy gatemah. Ta wób h'yy genãh. ³ H'yy gatemah doo, sa bag ramahũüm né paawã, dooh m' ramahũüm ta syyj sa bag waa. ⁴ H'yy genãh do ti ramahũüm sa bag waa. ⁵ Tii bã, nayyw hē sa najiis patug pan'aa kanajaa do hyb n'aa, ji moo sahõnh hē hadoo do raty jewyk, tii b' rabaã jëk.

⁶—Tii bã atsëm ub rë tanyy naëēnh: “Wät ta ti ta patug pan'aa!”, nãng. “B'ëep, bë gado!”, nãng ta kyyh.

†† **24:41** Ta wób ta sii tamahũüm, ta wób ti ha'yym tahanãng pé tii. Dooh jããm hē pawóp hē tado bã ti taw'yyt doo. Baad gada do ti tamahũüm, h'yy kanapeet doo, ta hã h'yy kana'eeh do ti ha'yym.

7—Tii bā maruus raty gewëej padëek. Ti raty enäm sa bag hō n'aa. ⁸Ti h'yy gatamah do raky hadoo h'yy genäh do sa hä: “Na bë bag waa uuh. P'eets hē tabahñh ää bag waa”, näk.

9—“Doo”, näk ta wób, “ää bag waa uuh ää an'oo bā bë hä, dooh da tahaja bā tii bā”, näk. “Bë ahöm nä ji bag waa rabahešäm hēnh ta waa bë betšëe hyb n'aa”—näk.

10—Ti rabahöm nuuj jé sa bag waa hets'ëe doo, takajaa sa najiis patug pan'aa. Tii bā maruus baad gad'aa do rabahöm kån ta sii. Ket'ëe do jām hēnh rabahöm ta sii. Tii bā noo gatsëe dāk jām tób n'aa.

11—Ta jawén rakaja kån hets'ëe doo. “Ää wahë n'aa, manoo gasëets tób ää bajëe p'ëe hyb n'aa”, näk.

12—Tii bā jām noo gana do ky gadoo: “Né hup ŷ né hē tii, dooh bë ŷ hapëe bā”, näng jām noo gana doo —näng mä Jesus panyyg gó teh'üüm doo.

13 Ti m' Jesus ky hado kån:

—Ti hyb n'aa, baad bë gadaa ta pooj jé, bë nahapäh do hyb n'aa ny noo gó ŷ matëeh. Doo bë hapëe bā nyy b' akëe ŷ kajaa —näng mä Jesus kyyh.

Dajëer karom sa hä aj'yy ets'ëe hōm do rabahag'ääs hyb n'aa panyyg n'aa hahÿh

14 Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo na-ääj hē hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa noo gó. Aj'yy dawëe tabahöm do pooj jé ta dajëer ta karom hä tets'ëe hōm do rabahag'ääs hyb n'aa ta s'ee hēnh tawäd nuuj jé hadoo tii. Tabahöm do pooj jé, aj'yy naënh ta karom ta wë. ¹⁵Ta see hä tabanoo ji ma poo oow pé ta hood moweed k'ääts tég gabarëeh do s'ëeb. Ta see hä tabanoo pawóp hē ta hood, ta see hä sét hē. Rahajaa do pénh ramoo bok doo, tets'ëe dāk sa hä. Ti tabahöm kån dawëe.

¹⁶Tii bā nawayw hē ji ma poo oow pé gadoo do du do kån ta tii me tamoo wät doo, dajëer kah'üüm hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ji ma poo oow pé jó tagadoo ji ma poo oow pé wób. ¹⁷Tii d' né hē pawóp hē dajëer hood gadoo do bad'oo. Pawóp hē hadoo do jó tagadoo pawóp hē ta wób. ¹⁸Tii d' nado sét gadoo doo. Ta kariw n'aa dajëer tagadoo do jawén paa bā tabahöm, ti tadakä jëng ta dajëer. Séd debaa hē tabado nyh ta kariw n'aa matëeh bā kã.

19—Tii bā hajōō ta baab jawén paa bā sa kariw n'aa kaja kån. Tii b' tanaënh ta wë ta karom dajëer tahanoo do paah, tabahapäh hyb n'aa nyy da rabad'oo ti dajëer kã. ²⁰Ji ma poo oow pé dajëer hood gadoo do ky hadoo ta hä: “Kariw ŷ n'aa”, näng, “ji ma poo oow pé ta hood man'oo dāk hä ŷÿ, ta tii me ŷ moo wät hyb n'aa”, näng. “Mahegää. Ta jó ŷ gado dāk ji ma poo oow pé ta hood wób gedë hōm doo”, näng.

21—Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Taw'ääts hē mamoo wät doo. Karom baad hadoo do òm. Baad had'yyt hē maban'yyh a hä ji anoo doo”, näng. “Kanañh d'os hē né paawä, baad maban'yyh. Ti hyb n'aa ti bahñh ŷ anoo a hä hÿÿ kã mabag'ääs hyb n'aa kã. B'ëep, tsebee si ŷÿ”, näng ta kariw n'aa kyyh.

22—Tii bā pawóp hē dajëer hood gadoo do ky hadoo: “Kariw ŷ n'aa”, näng, “pawóp hē ta hood man'oo dāk hä ŷÿ, ta tii me ŷ moo wät hyb n'aa”, näng. “Mahegää. Ta jó ŷ gado dāk pawóp hē ta hood wób gedë hōm doo”, näng.

23—Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Taw'ääts hē mamoo wät doo. Karom baad hadoo do òm. Baad had'yyt hē maban'yyh a hä ji anoo doo”, näng. “Kanañh d'os hē né paawä, baad maban'yyh. Ti hyb n'aa ti bahñh ŷ anoo a hä hÿÿ kã mabag'ääs hyb n'aa kã. B'ëep, tsebee si ŷÿh”, näng ta kariw n'aa kyyh.

24—Ti ta karom seeh, sét dajêēr hood gad'êē dāk do gadoo do tabana, ti taky hadoo: “Kariw ŷ n'aa”, nāng, “tak'êp mamejūū ji hā, hêp ŷŷ. Manu gekāā joom ag manejoom doo. Joom ag manejoom doo mataa. 25 Ti hyb n'aa ōm ŷ jeŷŷm”, nāng, “Tii bā k'āāts gó ŷ jeh'aa kēē a dajêēr”, nāng. “Hŷŷh, a dajêēr hā ŷ manoo do paah”, nāng.

26—Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Karom nesaa do ōm! Moo nahūūj ōm!”, nāng. “Mahapāh mā a nooh, joom ag ŷ nejoom do ŷ nu gekāā, nāng a kyyh. Joom ag ŷ nejoom do ŷ bataa, nāng a kyyh”, nāng. 27 “Hêd n'aa dajêēr manan'oo dāk dajêēr me moo heb'oooh do sa hā? Tii bā kā, ŷ kajaa bā kā, ta bahānh ŷ gadoo paawā dajêēr ŷŷ”, nāng ta kariw n'aa ta hā.

28—Ti sa kariw n'aa ky hadoo: “Bē ado hōm sét hadoo do ta wē hanāng doo. Bē an'oo ji moo sahōnh hē wē nāng do hā”, nāng. 29 “Jé wē nāng do hā, ti bahānh takan'oo dāk ta hā. Hajōng da anāng ta wē. * Kanahēn d'os hē wē nāng doo, kanahēn d'os do ta wē hanāng do kado hōm da ta mahānh”, nāng. 30 “Bē dawāts nā ta w'oo hā gadagyp doo hēnh karom nahūūnh doo. A'oot da tii bā. Sa tēg kamegēēj dāk da tak'êp nesaa do rahoop do hyb n'aa”, nāng sa kariw n'aa kyyh —nāng mā Jesus panyyg gó teh'ūūm doo.

Sahōnh hē badāk hahŷŷ hā habong do ky n'aa kety dāk do ky n'aa hahŷŷh

31 Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ta kabaj'aa doo gó, ta bag tak'êp gabarēēh doo gó sahōnh hē āās sa daheeh tabahyng bā kā, sa wahē wahē tyng n'aa jó, tsyt hē kasēēw dāk do tyng n'aa jó tabasoooh da. 32 Tii bā sahōnh hē badāk hahŷŷ hā habong do rakata padēēk da ta wē tan'oo bā. Tii bā tsyt hē tabasēēw hōm da sa mahang, b'ée hagā n'aa tsyt hē tabasēm doo da b'ée kabara mahānh. 33 Hub hēnh tabasēēw hōm da b'ée, s'ŷŷ hēnh da kabara. 34 Tii bā ta bagā n'aa ky hadoo da ta hub hadāk hēnh hab'ēēh do sa hā: “B'êep bēēh, Ee ky n'aa edēng doo. Bē gado badāk hahŷŷ tadu dahāng noo gó naa bē hyb n'aa tenyyw hōm doo, ta bag'āās doo. 35 Bē ŷ wén ts'yyt, ŷ paa asaah, wa ŷ paa bē anoo hā ŷŷ. ŷ paa hoo kaanh, bē anoo paa naēng ŷŷ. Ta s'ee hēnh naa paa ŷŷh, bē gadoo paa ŷ bē tób bā. 36 ŷ paa saroor tamaah, bē anoo paa saror ŷŷ. ŷ paa nahēē nāng, bē heg'āās paa ŷŷh. Ragadahew'ēēs doo gó paa ŷ bagēēt, ŷ paa bē hehēēn”, nāng da ta kyyh sa hā.

37—Tii bā baad habok do reaanh da ta hā: “Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Doo, ny noo gó āā bahapāh mabasaah doo, ny noo gó a waa āā banoo? Ny noo gó mahoo kaanh, a naēng āā banoo? 38 Ny noo gó ta s'ee hēnh naa ōm āā bahapāh, ōm āā gadoo? Ny noo gó ōm saroor tamaah, ōm āā saroor noo? 39 Ny noo gó ōm āā bahapāh manahēē nāng doo, radawāts gēēt do ōm? Ny noo gó ōm āā bahehēēn?”, nāk da baad habok do sa kyyh.

40—Tii bā ta bagā n'aa ky hadoo da hahŷŷ da: “Baad bē ŷ maher'oot hahŷŷh: Sahōnh hē hāj ŷ hedoo do hā, hā ŷ h'yy ka'eēh do hā bē bad'oo do paah, rahyb n'aa sekog its né paawā, hā ŷ né hē ti tii d' bē bad'oo doo. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo”, nāng da ta bagā n'aa baad habok do sa hā.

41—Tii bā ta s'ŷŷ hēnh hab'ēēh do sa hā taky hadoo da: “Bēēh, ky n'aa kawas'ee bong doo, bē ahōm mahānh ŷŷ tēēg hōō nadēēk doo hēnh, Dijab, āās nesaa do Dijab karom sa daheeh sa hyb n'aa P'op Hagā Do benyyw dāk doo hēnh. 42 T'ī hēnh bē wén hōm, ŷ né asaah paah, dooh paa wa ŷ bē an'oo

* 25:29 Baad taban'yyh do hyb n'aa tii.

bä. Ý paa hoo kaanh, dooh paa naeng ý bë an'oo bä. ⁴³ Ta s'ee hēnh naa paa ýŷh, dooh paa ý bë gado bä bë tób bä. Ý paa saroor tamaah, dooh paa saror ý bë an'oo bä. Ý paa nahēē nang, ragadahew'ēēs doo gó paa ý bagēēt, dooh paa ý bë hegāā bä", nang da ta kyyh.

⁴⁴ —Tii bä ká, ti na-āāj da reeah da. Hahýŷ da da sa kyyh: “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ny noo gó paa ōm āā bahapāh mabasaah doo, mahoo kaanh doo, ta s'ee hēnh naa do ōm, saroor tamah do ōm, manahēē nang doo, ragadahew'ēēs doo gó mabagēēt doo? Ny noo gó ōm āā manasa?”, nāk da sa kyyh.

⁴⁵ Tii d' taky hadoo: “Baad bë ý maher'oot hahýŷh: Hahý hyb n'aa sakog its do see hā bë manasa doo, ý né hē ti bë manasa. Né hup ý né hē ta ti ý her'oot doo”, nang da ta bagā n'aa baad nabok do sa hā.

⁴⁶ —Tii bä, ah'ūūm da raahop do had'yyt doo hēnh. Baad habok doo, dooh t'ī hēnh rahōm bä. Hý pong jé ji edēb had'yyt do ragadoo tii hā —nang mā Jesus.

26

Ratyw n'aa esoos do nyy da radaj'ēēp Jesus panyyg n'aa hahýŷh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bä sahōnh hē ta ti taher'oot doo, taky hadoo mā ta ma matēg sa hā:

² —Bē hapāh, edaa dāk Pas-kowa. Pawóp nā ta āh. Ti noo gó Aj'yy Hadoo Do Hý Pong Jé Hana Doo, ran'oo dāk da ta majī sa moo gó b'aa kajatsēk do hā takepēēm dāk hyb n'aa —nang mäh.

³ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Judah buuj sa wahē n'aa na-āāj mā sēd hā m' rakata padēēk P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'āāt do tób bä. Kajapas mā P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'āāt do hād. ⁴ Ti m' ratyw n'aa esoos mā Jesus ramoo maso hōm hyb n'aa ta wób raky n'aa nanapāh bä m', radaj'ēēp hyb n'aa ká m'. ⁵ Rakaner'oot bä m' raky hadoo:

—Doo da ēr dajēēb bä Pas-kowa noo gó, hajōk do ēr wē rah'yy kawereem mahānh —nāk mäh.

Buu benyym do ýŷnh ahoog wāt do Jesus nuu gó panyyg n'aa hahýŷh

⁶ Ti m' panang Betanija hād nang doo bä m', Simaw saraa hā dāk do paa tób bä, ⁷ sa waa tyng hā m' Jesus basooh bä m', ana mā ta wē ýŷnh. Buu benyym do hood mā ta moo gó m' tabadāk. Pā s'ēēb mā ta hood. Tak'ēp mā taky n'aa gebah ta ti gó hanāng do buu benyym doo. Ti m' Jesus nuu gó m' tabahah'ook.

⁸ Doo m' Jesus ma matēg ragenaaag bä ta ti tabad'oo doo.

—Hēd n'aa tarejāā tii? —nāk mäh. ⁹ —Taw'āāts hē paawā takes'ēēm. Tak'ēp paawā ji ky n'aa geb'aah. Ta sām ji an'oo paawā kas'uut do sa hā —nāk mäh.

¹⁰ Jesus maa napāh bä sa kyyh, taky hadoo:

—Bē hajēēw manā hahý ýŷnh! Tak'ēp baad hadoo do tamoo wād wāt hā ýŷ.

¹¹ Kas'uut do aboo had'yyt hē bë mahang. Ý ti hýŷh, dooh bë mahang had'yyt hē ý awād wād bä. ¹² Ý radakā jēng noo gó buu benāw n'aa tii d' nuh ýŷ gó tah'ook doo. ¹³ Né hup ý né hē hahý ý her'oot doo: Jé pad'yyt hē badāk hahýŷ hā P'op Hagā Do T'aaah panyyg hanām do rabaher'ood hōm bä, raher'oot da na-āāj hē hā ý tamoo wād wāt do ky n'aa, ji hyb n'aa esee hyb n'aa ta hā —nang mäh.

Judas taky n'aa enooh Jesus tahaēēnh do ky n'aa hahýŷh

¹⁴ Ti m' 12 hedoo do Jesus ma matëg seeh, Judas Ikarijot häd näng do bahõm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa wë. ¹⁵ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Nyy hë ta sãm bë anoo da hä yÿ, Jesus y haëej bã bë hä? —näng mäh.

Ti m' ranoo ta hä 30 moweed k'ääts tég hawak do s'ëeb ta sãm. ¹⁶ Ti m', ti noo gó naa Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kån tabahaëenh hyb n'aa kã sa hä.

Jesus ta ma matëg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawëh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' pãw makuj n'aa tamah do rataheb'ëes do du däk noo gó m', Jesus ma matëg rabana ta wë, ti m' rabeaanh ta hä:

—Nyy bã makarën äã benäm Pas-kowa tä n'aa, matab'ëes hyb n'aa? —näk mäh.

¹⁸ Ti m' taky hadoo:

—Bë ahõm nä panang hënh, aj'yy tób hënh. Hahÿÿ da da bë maher'ood ta hä: “Hahÿÿ da äã ma matëg kyyh a hä, ‘Kaja däk y hajaa do noo gó y jawén hyng doo. A tób hënh da y tab'ëes Pas-kowa tä n'aa ma matëk y sa daheeh’”, näk da bë kyyh —näng mã Jesus ta ma matëg sa hä.

¹⁹ Jesus mejüü doo da né hë m' ta ma matëg rabad'oo. Ti m' ramoo boo kån tii bã kã Pas-kowa tä n'aa kã.

²⁰ Papÿÿj badëë hyng bã kã, Jesus bahyy sooh mã 12 hedoo do sii hë sa waa tyng pa. ²¹ Sa tä rabawëh bã kã m' taky hadoo sa hä:

—Bë see y tahaëenh da majiĩ moo gó. Né hup y né hë ta ti y her'oot doo —näng Jesus sa hä.

²² Ti m' rah'yy ketón bong. Ti m' sét ken'yyh mã raky hadoo:

—Hã yÿ, dooh y tado bã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! —näk mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë see né da. Nemon y hehoots wät do pãw, ti né da y haëenh doo —näng mäh. ²⁴ —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, y da dajëp P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né hë —näng mäh. —Ti hadoo né hë, baad nado da aj'yy hä, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do majiĩ moo gó han'oo däk do hä! Taw'ääts hë paawä ta ti aj'yy hä tanenyys bã paawä! —näng mã Jesus kyyh.

²⁵ Ti m' Judas, Jesus haëej däk do pan'aa, ky hadoo ta hä:

—Hã yÿ, dooh y tado bã ma matëg! —näng mäh.

Ti m' Jesus ky gadoo:

—A daaj hë ti makaher'ood däk —näng mäh.

²⁶ Ti m' rabawëh bã, Jesus bado däk pãw, ti m' P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Taw'ääts hë õm, Ee. Man'oo däk pãw äã hä —näng mäh.

Ti m' taganabäh däk pãw, tan'oo däk mã ta ma matëg sa hä. Ti m' taky hadoo:

—Bë gado däg, bë awa. Hup y heen n'aa hahÿÿh —näng mäh.

²⁷ Ti m' Jesus bado däk uwa bëeh hood, ti m' P'op Hagä Do hä ta ky hadoo:

—Taw'ääts hë õm, Ee. Man'oo däk uwa bëeh äã hä —näng mäh.

Ti m' tan'oo däk mã sa hä, ti m' taky hadoo:

—Bë sahõnh hë, bë eëg ta uuh —näng mäh. ²⁸ —Majyw yÿ y anoo do y dajëp noo gó heen n'aa hahÿÿh. Papuuj sahõnh hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kã. Hÿ jawén majyw y hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagä Do ky däng. Hajök do sa hyb n'aa takan'oo däk majyw yÿ, y dajëp noo gó, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do kawug hõm hyb n'aa —näng mäh. ²⁹ —Hahÿÿ d' bë y maher'oot: Hÿ jawén dooh y eëg wäd bã hahÿ uwa s'ëeb. Jääm hë p'aa hënh papuuj däg y eëek da bë sii Ee bag'ääs doo bã —näng mäh.

³⁰ Ti m' Saaw-Mo hã hanäng do see me P'op Hagä Do rama ejäm do jawén paa bä m', rabahôm kãn waëë joom oriib häd näng do banäng hënh.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Badah, atsëm, hã ÿ rabad'oo do bë bahapäh bä, bë sahõnh hë da ÿ bë beréd hõm —näng mäh. —Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih do hä ti ky n'aa: "B'ée hagä ÿ daj'ëëp da. Tii bä da jé pad'yyt hë b'ée rabehüüm bong"* —näng mäh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Ta tii d' né paawä da hã ÿÿ, ÿ ganä wät jawén paa bä da, bë pooj jé da ÿ bahõm Garirej hënh —näng mäh.

³³ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hë õm reréd hõm bä, a wë ramoo bok do rabahapäh bä, ÿ ti dooh noo gó õm ÿ eréd bä —näng mäh Peed.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Badah né hë, atsëm, karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me da ÿ maky n'aa jejen da. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh Jesus Peed hã.

³⁵ Ti m' Peed ky kah'üüm mä ta hã:

—Doo! —näng mäh. —ÿ radajëëb bä na-ããj hë a sii, dooh noo gó da õm ÿ hyb n'aa eréd bä! —näng mäh.

Ti ky hedoo né hë m' Jesus ma matëg wób.

Getsemani bä Jesus ky n'aa ketsëë do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti m' ta ma matëg daheeh Jesus bahõm joom banäng hënh Getsemani häd näng doo hënh. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Babä bë ayyw dó jajé ÿ ky n'aa ets'ëë nuuj jé —näng mäh.

³⁷ Ti m' Peed, Sebedew taah pawóp hadoo do daheeh tamahüüm ta sii dawë hä. Ti m' Jesus h'yyb gó tak'ëp mä tah'yy katón wät. Dooch baad tado wäd bä ta h'yyb. ³⁸ Ti m' tamawoob hë hadoo do sa hã taky hadoo:

—Tak'ëp ÿ h'yy katón. ÿ h'yyb dajëp do hadoo —näng mäh. —Babä bë ayyw. Bë matakä si ÿÿ. Bë aã manä da! —näng mäh.

³⁹ Ti m' tabahõm dawë hä. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng, tüü m' ta maboer hyy jat, ti m' taky n'aa etsëë P'op Hagä Do hä. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Ee —näng mäh. —Tahaja bä paawä, mado hõm mahãnh ÿÿ wät hahÿÿ ÿ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né ÿ bets'ëë paawä, makarën doo d' né hë mabad'oo, ÿ karën doo da nado —näng mäh.

⁴⁰ Tabana bä m' ta ma matëg tamawoob hë hadoo do rahab'ëëh hënh, taheg'aäs mäh, aã b'ëëh mäh. Ti m' Peed hã tabeaanh:

—Dooch bë haja bä kanahën d'os hë bë ty gapadäg bä si ÿÿ? —näng mäh.

⁴¹ —Bë matakä, P'op Hagä Do hã bë ky n'aa ets'ëë, nesaa do h'yyb natatuk hyb n'aa bëëh, ÿ bë eréd hõm mahãnh —näng mäh. —Ji h'yyb karën né paawä baad hadoo do ji moo wät, nahejooj ji, ti hyb n'aa bë ky n'aa ets'ëë ÿ wén näng —näng mäh.

⁴² Ahõm ënh mä p'aa hënh, ti m' taky n'aa etsëë ënh p'aa hënh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ee —näng mäh. —Tanahaja bä ÿ ahoop do pan'aa kado hõm mahãnh ÿÿ, ÿ mamõ n'aa najesu bä ta mahãnh, tii bä, makarën doo da né hë ÿ karën hã ÿ kametëëh —näng mäh.

* 26:31 Sakarija 13.7

⁴³ Ti m' p'aa hēnh tabana bā ēnh, aā b'ēēh ēnh mäh, tak'ēp mā raty jewyk sa h'y'yb. ⁴⁴ Ahōm ēnh p'aa hēnh, taky n'aa etsēē do paa taky n'aa etsēē ēnh p'aa hēnh.

⁴⁵ Ti m' tamatēēh ta ma matēg tamawoob hē hadoo do wē, ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē kameh'āāk nā? Bē aā magyys hē? —näng mäh. —Bē hegāā. Edaa dāk Aj'y'yy Hadoo Do H'ÿ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ooh do sa moo gó rabahaēēj dāk doo. ⁴⁶ Bē as'ēēg bēh! Hamäh, ēr ah'ūūm! Wāt ta ti ŷ han'oo dāk do majē ŷŷ hā —näng mā Jesus kyyh.

Jesus ramaso dāk do panyyg n'aa hahŷŷh

⁴⁷ Jesus ber'oot nā bā m', takajaa Judas, 12 hedoo do see paah. Hajōk mā han'aa ta sii. Sēn-jeer yt hā m', boh yt hā m' rabana. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa kyy gó m', Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do sa kyy gó m' na-āāj hē ti rabana. ⁴⁸ Haēēnh doo, baad ub mā taky n'aa her'ood dāk. Hahŷŷ da m' ta kyyh sa hā:

—Ta ti ŷ tapa tsanetsup doo da, ti né hē tii. Tii d' bē maso dāk, bē maso hōm —tii da m' ta kyyh dó sa hā.

⁴⁹ Ti m' nayyw hē Judas bana Jesus wē, ti m' tedēng:

—Taw'āāts hē ōm, ma matēg? —näng mäh.

Ti m' ta tapa tsanetsup mäh.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo Judas hā:

—Ti bā, mamoo wäd ti majawén na doo, najis ŷŷ —näng mäh.

Ti m' ta hā rakajäk, ramaso däg kán mā Jesus. ⁵¹ Ti m' Jesus hata see bado dāk ta sēn-jeer, tekyyt mā P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'āät do karom. Ta nabuuj gakyd hōm mäh.

⁵² Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Menyyw däg a sēn-jeer —näng mäh. —Sēn-jeer me ta wób hekyyt doo, sēn-jeer me tadajēp. ⁵³ ŷ nahaja med'oo, ŷ karēn bā paawā, Ee hā ŷ ky n'aa etsēē 12 ken'y'yh kata dāk do tak'ēp kanekan do āās nayyw hē tamejūū hyb n'aa, ŷ ramo n'aa jesuu hyb n'aa? ⁵⁴ Tii d' tado bā paawā, ŷ ramo n'aa jesu bā paawā, dooh paawā takaja bā tii bā P'op Hagā Do kyy kerih doo, hahŷŷ né hē kametēēh doo kā hā ŷ taher'oot doo —näng mā Jesus ta ma matēg hā, sēn-jeer hado dāk do hā.

⁵⁵ Ti m' hajōk do hā kā Jesus ky hadoo:

—Ēr wahē n'aa wē h'y'yy kawereem do sa h'y'yy mahūūm n'aa bē ed'oo g'eeh ŷŷh, bē wén n'aa wē ŷŷ sēn-jeer yt hā, boh yt hā, ŷ bē masoo hyb n'aa? —näng mäh. —P'op Hagā Do tób n'aa wahoo gó ŷ awäd had'y'yt hē ŷ ma metēēk bā. Dooh ēnh ŷ bē maso bā tii bā ēnh? —näng mäh. ⁵⁶ —H'ÿŷ kā, taw'āāts hē —näng mäh. —ŷ hapäh, sahōnh hē tii da tawén hadoo, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii bong do paah, hā ŷ kametā dāk hyb n'aa —näng mā Jesus.

Ti m' sahōnh hē kā ta ma matēg rawaj'aa bong. Reréd hōm mā Jesus.

Judah buuj sa wahē n'aa wē Jesus ramahūūm do ky n'aa hahŷŷh

⁵⁷ Ti m' Jesus ramaso dāk do ramahūūm kán Kajapas häd näng do tób hēnh. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'āät do ti Kajapas. Kata b'ēēh mā ta tii bā Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetēk doo, Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do sii hē m'. ⁵⁸ Peed bahōm mā Jesus sa jawén. Dawēē m' tagadäk. Ajēē suun mā P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do

sa wahë n'aa heh'äät do tób w'oo hä. Ti m' warahén sa pa m' tabahyy häng, tabahëg'ääs hyb n'aa nyy d' rabad'oo Jesus hä.

⁵⁹ P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa hedoo doo, sahõnh hë Sinedirijo häd näng do ajyy n'aa sii hë m' resoos mä Jesus hä rap'ää daj'ëep péh. Resoos mä daap hë Jesus raky n'aa tapaa doo. ⁶⁰ Hajöõ né paawä m' daap ramenyh Jesus ky n'aa hä, dooh m' raw'yyt pé rap'ää daj'ëep pé Jesus.

Ti m' tagadëeg ub kä pawóp hë han'aa, ⁶¹ ti m' raky hadoo:

—Hahÿy da hahÿ aj'yy kyyh: “ÿ hajaa ÿ gawatsiig hõm bä P'op Hagä Do tób n'aa”, näng. “Tamawoob hë ta äh, ÿ tamaa sooh p'aa hënh”, näng ta kyyh —näk mä sa hä.

⁶² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do p'op mä tabas'ëeg gëet. Ti m' taky hadoo mä Jesus hä:

—Dooh maher'oot pé õm raky n'aa tapaa do hä? —näng mäh.

⁶³ Dooh m' Jesus ky gado bä. Bag hënh mä tabagëet.†

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do ky hadoo ënh mä ta hä:

—P'op Hagä Do heðëb had'yyt do matym gó kä õm ÿ mejüü, ää mama-her'oot hyb n'aa ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do T'aah mado bä! —näng mäh.

⁶⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Õm né tii, ti tii d' her'oot —näng mäh. —Ti hadoo né hë, hahÿy da bë sahõnh hä ÿ maher'oot: Hÿ jawén bë hapäh né da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do, Sahõnh Sa Bahãnh Hado Do hub hënh tabasooch bä, ta hä P'op Hagä Do weh'ëeh doo bä. Bë hapäh né da ënh tabahyng bä wë puh mahang —näng mä Jesus kyyh sa hä.

⁶⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do kawaj'ään gó tawén s'ëed hõm ta daaj hë ta saroor. Ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do taky n'aa rejä däk! Jääm hë. Dooh hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh. Bë maa napäh né hë ta kyyh, P'op Hagä Do taky n'aa rejää doo.

⁶⁶ Nyy da bë hä? —näng mäh.

—Taw'ääts hë tadajëp! —näk mä ta wób sa kyyh.

⁶⁷ Ti m' ta mamets rabahetsoos, ti m' rabetuu sa moo me. Ta wób ratapa ewyyh mäh, ⁶⁸ ti m' raky hadoo ta hä:

—Maher'ood mahapëë bä, Kristo, jaa mo haj'aa? —näk mäh.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶⁹ Ti noo gó, tób w'oo hä Peed bahäng bä, tób danäh karom ÿÿnh ana ta wë, ti m' taky hadoo:

—Õm na-ääj hë Jesus Garirej buuj sii hawät doo —näng mäh.

⁷⁰ Ti m' Peed ky n'aa jejën wät sahõnh hë sa matym gó.

—Dooh ÿ heen n'aa nyy bä ta ti maher'oot doo —näng mä ta kyyh.

⁷¹ Ti m' Peed bahõm ta hadë noo bä. T'ÿ hënh tób danäh karom ÿÿnh see bahapäh bä m', taky hadoo sa pa hab'ëeh do sa hä:

—Jesus Nasaréh buuj sii hawät do hahÿÿh —näng mäh.

⁷² Ti m' Peed jejën ënh mä p'aa hënh. P'op Hagä Do hä m' taky däng, raky daheeh hyb n'aa paawä:

—Dooh ÿ hapëë bä ta ti aj'yy —näng mäh.

† **26:63** Dooh Jesus kawaj'ään bä. Daap hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do ke'aanh, Jesus wén ky ganadoo.

⁷³ Ti noo gó né hē badawēd dāk mäh, ta pa hab'ēeh do p'op raky hadoo ta hā:

—Sa hata see né hē òm —näk mäh. —Garirej buuj raber'oot doo da né hē ti maber'oot —näk mä sa kyyh.

⁷⁴ Ti m' Peed ta daaj hē taky n'aa kawas'ee kän. Ti m' P'op Hagä Do hā taky däng:

—Dooh ÿ hapēē bā ta ti aj'yy! —näng mä ta kyyh sa hā.

Ti m' nanyw hē m' karaak bah'ÿÿ kän. ⁷⁵ Tii bā m' Peed hyb n'aa newē dāk Jesus her'oot do paa kã ta hā: “Karaak bah'ÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me ÿ maky n'aa jejēn da.” Ti né paa kã m' Jesus her'oot do paa kã ta hā. Ti m' Peed banyyh wahoo gó naa. Tak'ēp tabaóð g'ēēd kän mä taky n'aa jejēn do hyb n'aa Jesus.

27

Pirato häd näng do wē Jesus ramahūüm kän do panyyg n'aa hah'ÿÿh

¹ Bāp paa m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Judah buuj wahē n'aa wób, rahyb n'aa eno dāk Jesus radaj'ēēp hyb n'aa.

² Ramoo maw'yyd dāk, ramahūüm Pirato häd näng do wē, Roma buuj Judah hāj n'aa bā bag'āās doo.

³ Ti m' dajēb hā Jesus raky n'aa ety dāk do Judas, Jesus haēēj dāk do ky n'aa napäh bā m', t'yyd kamehīn wät mä tamoo wät do paa hā. Ti m' moweed k'āāts tēg hawak do s'ēēb tabaj hōm P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa, sa wahē n'aa wób hā.

⁴ —Nesaa do ÿ moo wäd wät —näng mä sa hā. —Mo haj'aa kad'oo do nado dajēb hā ÿ haēēj dāk doo —näng mä Judas kyyh sa hā.

Ti m' sa wahē n'aa hedoo do raky gadoo:

—Dooh hyb n'aa āā hyb n'aa peet pé ta tii. A ky gabuuj hē ti ta tii —näk mä sa kyyh.

⁵ Ti m' Judas dawäts bēeh tūū moweed P'op Hagä Do tób n'aa yt hā, ti m' tabahōm kän, nu kasagīw dāk mä tyd me.

⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa rabata dāk moweed tūū kajāk doo, ti m' raky hadoo:

—Dooh ēr ky n'aa jaw'yyk do an'oo bā P'op Hagä Do tób n'aa dajēer n'aa tabahado dāk hyb n'aa hah'ÿÿ dajēer. Majyyw dajēer n'aa ti h'ÿÿh —näk mäh.

⁷ Ti hyb n'aa m' rahyb n'aa newē dāk ramametsēē hyb n'aa hew'yyt do joom banäng doo, Judah buuj nadoo do kamag kadebong do pan'aa. ⁸ Ti hyb n'aa, da hē na-āāj nā ta häd ramaneēēh “ta majyyw hood”, hew'yyt do joom hood paah. ⁹ Tii d' né kã m' kametä dāk P'op Hagä Do ky n'aa rod Jeremiih häd näng do erih do paa kã. Hah'ÿÿ d' paa m' ta kyyh: “Rado dāk 30 hedoo do moweed k'āāts tēg hawak do s'ēēb. Sa moo gó rahaēēj dāk do sām Israéw buuj raky kajāk do tii. ¹⁰ Ta sām me rabets'ēē hōm hew'yyt do joom banäng doo. Tii d' né hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do mejūū hā ÿÿ”,* näng paa Jeremiih erii wät do kyyh.

¹¹ Ti nuuj jé m' Roma buuj Judah hāj n'aa bā bag'āās do pooj jé m' Jesus bagēēt. Ti m' Jesus hā ta bagä n'aa eanh mäh:

—Ōm né Judah buuj sa wahē n'aa? —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿÿ. Tii d' né hē, maher'oot doo d' né hē —näng mä Jesus.

* **27:10** Jeremiih 19.1-13, 32.6-9. Taw'āāts hē ji ner'oot na-āāj hē Sakarija 11.12-13.

12 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj wahë n'aa wób Jesus raky n'aa tapaa bä kä Pirato hã, dooh m' Jesus ky gedag bä. 13 Ti m' Pirato ky hadoo ta hã:

—Nepäh a hã òm raky n'aa tapaa doo? —näng mä Pirato.

14 Dooh né paawä Jesus kawaj'ään bä, dooh m' taky gedag bä raky n'aa tapaa doo. Ti hyb n'aa m' tak'öp Pirato hyb n'aa meuj wät.

15 Pas-kowa noo gó m' Pirato bahed'oo doo da taberéd hõm radewëes do seeh. Teréd hõm hajök do retsëe doo. 16 Ti noo gó m' ragadahew'ëes doo gó m' tabagëet Jesus Barabas häd näng doo, moo nesaa do ky n'aa etsëeh doo. 17 Ti m' hajök do rakat'aa bä kä ta tób hënh, Pirato beanh sa hã:

—Ny hadoo do bë karën ÿ eréd hõm: Jesus Barabas, Jesus ramaneëenh do P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? —näng mäh.

18 Tii d' tawén eanh, tahapäh mäh, ta hã rahaëej däk Jesus, rah'yy kajew'ëes do hyb n'aa ta hã.

19 Ti m' ti noo gó né hë m', ji ky n'aa etyy n'aa tyng jó Pirato basooh bä kä m', Pirato ÿm mejüü mä Pirato rapanäk hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Marejä manä ta ti aj'yy mo haj'aa kanadoo doo. Ta ti hyb n'aa tak'öp ÿ bahob wät säh ÿÿ gó naga hë atsëm —näng mä ta ÿm kyyh Pirato panäk do hã.

20 Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ääj hë m' ramejüü mä hajök doo, Barabas rabetsëe hyb n'aa Pirato hã. Ramaher'oot na-ääj hë Pirato ramejüü Jesus tadj'ëep hyb n'aa.

21 Ti m' Pirato beanh sa hã:

—Ny hadoo do bë karën ÿ eréd hõm? —näng mäh.

—Barabas —näk mä hajök do sa kyyh.

22 Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bä, nyy da ÿ bad'oo Jesus hã, Kristo ramaneëenh do hã? —näng mäh.

—Mepëem däg b'aa kajatsëk do hã! —näk mä sahõnh hë sa kyyh.

23 —Hëd n'aa? —näng mä Pirato. —Doo mo haj'aa kad'oo do tado bä —näng mäh.

Taher'ood né paawä m' tak'öp rageëej bong tii bä:

—Mepëem däg! Mepëem däg! —näk mäh.

24 Pirato bahapäh bä m' sa h'yyb rawanareem doo, Pirato hapäh mä rah'yy kawereem do ta wë, tado däk naëng, ti m' ta moo tabahetsyyd wät hajök do matym gó.†

—Hëp ÿ n'aa nado hahÿ aj'yy dajëp doo —näng mäh. —Bë né hë ti ta tii d' karën doo —näng mäh.

25 —Taw'ääts hë —näk mä sahõnh hë. —Ääh, ää panaa na-ääj hë, ää gadoo ta majyyw hyb n'aa ää raky n'aa tapa bä —näk mä Pirato hã.

26 Ti m' Pirato beréd hõm Barabas häd näng doo. Ti m' tamejüü rabahewyyh Jesus. Ti m' tahaëej däk warahén sa hã rabepëem däk hyb n'aa b'aa kajatsëk do hã.

Jesus warahén rarejäã do panyyg n'aa hahÿÿh

27 Ti m' bag'ääs do warahén n'aa ramahüüm Jesus sa wahë n'aa tób wahoo hënh. Tii bä m' ranaëej nä sahõnh hë sa hataa, séd hã rakata padëek hyb n'aa

† 27:24 Tii d' tawén d'oo, ta ky gabuuj gó nadoo do radaj'ëep doo, tametëeh hyb n'aa sa hã.

Jesus w'oo hä. ²⁸ Ti m' rakabo nyh ta saroor, ti m' radasuun jëng ta hä ta hatsë hahiin doo. ²⁹ Ti m' hetëk do moo m' ramap'ööd däk, ta nuu gó m' radasooh. Ti m' ranoo ta tatu hub hënh tamasoo hyb n'aa.† Ti m' sa taron nuu me m' ramehyy bëëh ta wë. Raweh'ëëh doo gó m' raky n'aa mes'uunh. Ti m' raky n'aa ej'ees. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Kaweh'ëëh Judah buuj sa wahë n'aa! —näk mäh.

³⁰ Ti m' rabahetsoos sa matsós me. Hajöö nuu me m' ranu gewyyh tatu me. ³¹ Raky n'aa ej'ees jawén paa bä m' rado nyh mä ta hatsë hahiin doo, radasuun jëng mä ta saroor hë. Ti m' ramahüüm rabepëëm däk hyb n'aa.

Jesus rabepëëm däk do panyyg n'aa hahÿÿh

³² Panang bä naa raban'yyh bä m' rakataa aj'yy panang Sirené häd näng doo bä naa, Simaw häd näng do hä. Ti m' warahén ramejüü mä tabes'ooh hyb n'aa b'aa Jesus rahepëëm däk do b'aa n'aa. ³³ Ti m' rakajaa Gogota häd näng doo bä. (Gogota häd näng doo m' ji nu gabóg k'yy rahanäng pé m' tii.) ³⁴ Ti m' ramenoo ta hä joom uwa häd näng do s'ëëb hejooñh doo. Kamekuunh mä ti datsäng doo me.‡ Ti m' tameëëk kanahën d'os hë, dooh teëg bä. ³⁵ Ti m' rabepëëm däk do jawén paa bä m', ramoo bong ramas'uunh doo, rabahapäh hyb n'aa ta saroor uuh wë ym doo.*** ³⁶ Ti m' rabehyy b'ëëh Jesus rabahag'ääs hyb n'aa.

³⁷ P'op, ta nu gad'oo pong jé m', warahén rabepëëm däk kerih do Jesus moo p'ää tadajëp do heen n'aa. Hahÿÿ da m' kerih do hä: “Jesus hahÿÿh, Judah buuj sa wahë n'aa”, näng mä kerih do hä. ³⁸ B'aa kajatsëk do wób hä rabepëëm padëëk na-ääj hë pawóp hë ajyy baretsëk doo. Hub hënh ta see hahäng, s'yÿ hënh ta see hahäng. Hõö gó Jesus kahepëëm däk do bahäng. ³⁹ Ta tii me teb'ëës do raky n'aa rejää mä Jesus, sa nuu m' rewõñh Jesus wë. ⁴⁰ Hahÿÿ d' m' sa kyyh:

—Magawats'iik mäh, a nooh, P'op Hagä Do tób n'aa. Tamawoob mä ta äh mamoo wäd sooh p'aa hënh, a nooh. A daaj kedëëb! Ahyy b'aa hä hadäk do òm, P'op Hagä Do T'aah mado bä! —näk mä sa kyyh.

⁴¹ P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa na-ääj hë raky n'aa ej'ees mäh:

⁴² —Ta wób ted'ëëp —näk mäh. —Dooñ tahaja bä ta daaj hë takedëëb bä! Isaraéw buuj sa wahë n'aa m', tanooh. Taw'ääts hë tabahyng b'aa kajatsëk do hä tahadäk do hä naa, tii bä ää ky daheeh da! ⁴³ P'op Hagä Do hä m' tah'yy kasadä, tanooh. Na P'op Hagä Do edëëb hää, P'op Hagä Do genaag bä ta hä. P'op Hagä Do T'aa m', tanooh —näk mä sa wahë n'aa sa kyyh.

⁴⁴ Baretsëk do ta pa pad'ëëk do ti na-ääj raky n'aa rejää mäh.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁵ Wasyk mä ta bag badoo wät, badagyb däk mä badäk hahÿÿ hä. Jääm hë tug bä tabawag däk p'aa hënh. ⁴⁶ Tug bä m', tak'ëp mä Jesus geëëj wät:

—Eroj, Eroj, rama sabakatani? —näng mäh.

“P'op Hagä Doo, ÿ h'yy kasahadä doo, hëd n'aa ÿ mamakyyis?”, †† tahanäng

† **27:29** Ta hatsë rawén dadäk, sa wahë n'aa ky n'aa hadoo ramanes'uunh hyb n'aa. Ti hadoo hetëk do kapööñ doo. Tëg gabarëëh do sa wahë n'aa nuu gó radasooh do ky n'aa hadoo ramanes'uunh. Ti hadoo na-ääj hë ta tatu. Ta moo gó sa wahë n'aa atón tatu n'aa hedoo do k'ääts tég hawak do s'ëëb rahy n'aa jew'yyk do metëë n'aa. Ta tii me ramanes'uunh. § **27:34** Datés do biin tii. Tii d' né hë rabahed'oo radej'ëëp do hä. *** **27:35** Saaw-Mo 22.18 †† **27:46** Saaw-Mo 22.1 hä takerii däk doo hä tabeh'üüm.

pé m' tii.

⁴⁷ Ta tii bá p'eets hē hab'ēeh do wób ramaa napäh bá m' ta kyyh, raky hadoo: —Eriij^{††} ti tanaēēnh —näk mäh.

⁴⁸ Ti m' nawayw hē sa see waj'aa däk, sapum do tehoots däk uwa s'ēeb oow me, b'aa hä m' tagadahäng, tamenoo mä Jesus hä tabeēek hyb n'aa. ⁴⁹ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Na madēeg! —näk mäh. —Ti b' ēr heg'āās Eriij ana bá tabed'ēep hyb n'aa —näk mäh.

⁵⁰ Ti m' tak'ēp mä Jesus geēej wät, ti m' h'yy keréd hōm mäh.

⁵¹ Tii bá m', P'op Hagä Do tób n'aa t'öp ta gó noo gatsē hebaan do kas'ēēd hyng mäh. Hēej katajus wät mäh, pä ganebäh bong P'op Hagä Do an'oo bä.

⁵² Noo kesēets hōm mä kamag hood. Hajök mä baad habok do paa genä bok mäh. Edēb bē kän mäh. ⁵³ Genä bok do raban'yyh sa kamag hood paa bá naa. Ti m' Jesus ganä wät do jawén paa bá, rabajēe p'ēē panang Jerusarēnh hēnh. Kas'ee bok mä hajök do hä.

⁵⁴ Ti m' hēej katajus doo, sahōnh hē hawäd wät do warahén sa wahē n'aa, ta warahén n'aa Jesus hag'āās do rabahapäh bá m', raky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah né paa ti hÿÿh! —näk mä sa kyy kä.

⁵⁵ Hajök ÿÿj tii b' hab'ēeh. Dawēe naa m' rabaheg'āās. Garirej häj n'aa bá naa rahada mä Jesus. Jesus karēn do hä, ta waa hedoo do hä m' ramasa.

⁵⁶ Sa mahang mä rabab'ēeh Marija Madarēn häd näng doo, Marija see Tsijaag Joséh sa ÿÿn, Sebedew taah sa ÿÿn. Tamawoob hē ÿÿj.

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁵⁷⁻⁵⁸ Tüüh däg bá m' papÿÿj, aj'yy tak'ēp ma näng do bahōm Pirato wē. Joséh mä ta häd. Arimatsija hēnh naa m' tii. Jesus ma matēg see hado däk mäh. Ti m' tabahōm Pirato wē. Tetsēē mä Jesus kamag n'aa tabado hyng hyb n'aa. Ti m' Pirato mejüü rahaēej däk ta hä tadakä jëng hyb n'aa. ⁵⁹ Ti m' Joséh bado hyy kän Jesus kamag n'aa, ti m' tahabēn däk mä pään hanäm doo me, rino häd näng do s'ēeb. ⁶⁰ Ti m' tadasuun jëng pä gabaho doo gó. Papuuj mä ta ti kamag hood pan'aa. Joséh kamag hood paawä ti ragagots däk doo. Ti m' pä gatsabak do tepēed nä, taty gatsēē däk mä ta me. Ti m' tabahōm kän. ⁶¹ Marija Madarēn, Marija see Jesus kamag hood pa m' rabat'oonh.

⁶² Ti m' jati péh, Saab hä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Pariséw sa daheeh rabahōm Pirato wē.

⁶³ —Hyy n'aa jawyk doo —näk mä Pirato hä. —Ää hyb n'aa es'ee däk ta ti aj'yy noo kanesa do ky hadoo do paah. Hahÿÿ d' paa ta kyyh: “Tamawoob hē tabahado däk bá kä äh ÿÿ. ÿ d' ganä wät p'aa hēnh”, näng paa ta kyyh. ⁶⁴ Ti hyb n'aa ää karēn paawä mamejüü warahén rabahag'āās hyb n'aa ta kamag hood tamawoob hē ta äh. Ta kamag hood ranahagäã bá, ta ma matēg an'aa da ta kamag rabado nyyh hyb n'aa. Jesus ganä wät, näk da tii bá. Hajök paa tawedii. Jesus makü ganä wät ranoo bá, ti bahānh kawad'ii padēek hajök do tii bá —näk mä sa kyyh Pirato hä.

⁶⁵ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Taw'äats hē bē mahüüm warahén kamag hood rabahag'āās hyb n'aa. Baad bē enyww. Bē hapäh né hē nyy d' bē bad'oo —näng mäh.

^{††} **27:47** P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub hawät do paa ti Eriij.

⁶⁶ Ti m' ta kamag hood noo bā rabats'aa dāk ky n'aa jaw'y'yk do heen n'aa, ta ma matēg ranoo gasēets hōm mahānh. Ti m' ramejūū warahén rabahag'āās hyb n'aa.

28

Jesus ganā wāt do panyyg n'aa hahȳyh

¹ Ti m', Saab bahēēj jēng bā m', bāp paah, met'uuh hā, pap'ȳy'j ty ganā kēē bā, Marija Madarēn, Marija see daheeh rabahōm Jesus kamag hood rabaheg'āās hyb n'aa.

² Ti m' nanyw hē, tak'ēp k'āāts katajus kēē. Tak'ēp tawén katajus wāt P'op Hagā Do āās bahyng do hyb n'aa, ti m' pā kepēēd hōm ta noo gatsē paah, ti m' ta jó tabaso dāk. ³ Tak'ēp mā āās gabarēēh, hawyp do gabarēēh doo da. Tak'ēp mā ta saroor bahawak. ⁴ Tak'ēp mā warahén, Jesus kamag hood hag'āās do paah, raje'ȳym bong mā āās. Kajajān b'ēēh mā ȳym haj'aa, dejēp do hedo padēēk mäh.

⁵ Ti m' āās ky hadoo ȳy'j sa hā:

—Bē e'ȳym manäh! —nāng mäh. —Ȳ hapäh, Jesus repēēm dāk do paa bē esoos. ⁶ Dooch wād bā. Ganā wāt, bē tamaher'ood wāt doo da né paah! B'ēēp, bē hegāā nyy bā takadasuun jēng do paa bā —nāng mäh. ⁷ —Nanyw hē bē ahōm, ta ma matēg bē maher'oot hyb n'aa. Hahȳy da d' bē kyyh: “Ganā wāt dejēp do sa mahang. Ahōm da bē pooj jé Garirej hēnh. Bē hapäh da t'īī hēnh”, nāk da bē kyyh. Tii d' kēh ȳ bē hā —nāng mā āās kyyh ȳy'j sa hā.

⁸ Ti m' rawaj'aa jēk ta ma matēg ramaher'oot hyb n'aa. Raje'ȳym né paawā m' tseb'ee mā ti hyb n'aa. ⁹ Ti m' rabajēk bā m', nanyw hē m' Jesus kas'ee wāt sa hā, ti m' takedēng sa hā. Ti m' ta wē rabana, ti m' rabehyy b'ēēh tūū, ta tsyym hā ramoo kajāk ta hā raweh'ēēh hyb n'aa. ¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē e'ȳym manäh. Bē ahōm, bē maher'ood hāj haa sa hā Garirej hēnh rabahōm hyb n'aa. Tii bā da ȳ rabahapäh —nāng mā Jesus.

Warahén ramaher'oot do rahapäh do panyyg n'aa hahȳyh

¹¹ Ti m' Jesus ma matēg wē ȳy'j rahōm nuuj jé m', warahén wób rabajēk mā panang hēnh P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooch do sa wahē n'aa wē. Ti m' ramaher'oot mā sa hā sahōnh hē rahapēē wāt doo. ¹² Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooch do sa wahē n'aa rakataa Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do sa sii, rahyb n'aa newēē nyy d' rabad'oo hyb n'aa. Ti m' hajōng dajēēr rabanoo warahén sa hā, ¹³ ti m' raky hadoo sa hā:

—Taw'āāts hē hahȳy da bē maher'ood ta wób sa hā: “Atsēm, āā aā nuuj jé ta ma matēg rabana, tii b' retsēēg hōm ta kamag”, nāk da bē kyyh —nāk mā sa wahē n'aa hedoo do sa kyyh.

¹⁴ Ti m' raky hadoo ēnh:

—Pirato, babā bagā n'aa ky n'aa napäh bā panyyg bē her'ood hōm doo, āā h'y'yb en'yym da, dajēb hā bē taky n'aa ety mahānh* —nāk mā sa kyyh.

¹⁵ Ti m' warahén ragado dāk dajēēr, ti m' sa hā ramejūū doo da né hē m' ramaher'ood hōm daap men'y'yh do panyyg. Ti m' jé pad'y'yt hē m' Judah buuj mahang kaher'ood dāk ta ti panyyg. Da hē na-āāj nā kaher'oot.

Jé pad'y'yt hē ta ky n'aa ji maher'ood hōm Jesus mejūū do ky n'aa hahȳyh

* **28:14** Roma buuj sa warahén n'aa raā bā rabahag'āās bā, radej'ēēp ta sām. Ti hyb n'aa “āā h'y'yb en'yym da bē wahē n'aa” rawén nāng.

¹⁶ Ti m' 11 hedoo do rabahõm kãn Garirej hẽnh, waëë hẽnh, Jesus mejũũ do paa hẽnh. ¹⁷ Ti m' Jesus rabahapãh bã, raj'aa etsëë kãn mã ta hã. Ti hadoo né hẽ dooh baad tagah'ood nã bã ta wób sa hã. ¹⁸ Ti m' Jesus bana kãn p'eets hẽ sa wë. Hahỹỹ d' mã ta kyyh sa hã:

—Sahõnh hã, hỹ pong jé hawãt do hã, badãk hahỹỹ bã hawãt do hã na-ããj hẽ P'op Hagã Do an'oo dãk ỹ mejũũ hyb n'aa. Sahõnh hẽ sa bahãnh ỹ hyb n'aa jawyg dãk tan'oo bã. ¹⁹ Ti hyb n'aa, bẽ ahõm. Ma matëk ỹỹ rabahado padëëk bẽ an'oo bã sahõnh hẽ hãj n'aa babuuj. Bẽ nu gemuun hõm da ta ti Ee hãd gó, ta T'aah hãd gó, P'op Hagã Do Sahee hãd gó. ²⁰ Bẽ ma met'ëëg sa hã sahõnh hẽ bẽ ỹ mejũũ do paa raky daheeh hyb n'aa. Hahỹỹ ky dãng bẽ hã: Ỹ awãd had'yyt hẽ da bẽ sii badãk hahỹ gawatsik bã kã.† Jããm hẽ kã.

---

† **28:20** Sahõnh hẽ badãk hahỹ bahëëj jëng do jawén paa bã, hỹ pong jé Jesus pa ër aboo had'yyt hẽ.

Maah-Ko

Jesus ky n'aa hanäm do Maah-Ko erii wät do hahÿÿh

Jowāw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Hahÿÿ tadu doo Jesus Kristo, P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm doo.

² Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do mo haj'aa hä:

“ÿ mejüü da panäk ÿ n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyyw däk hyb n'aa a pooj jé.”*

³ “Hahÿÿ da tabanawäng bä her'oot do kyyh:

Bë tyw n'aa bak'ood däg da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah”,[†] näng mä takerii däk do hä.[‡]

⁴ Nanäng panäk doo, Jowāw nu gahem'uun do paa m' tii. Tabanawäng bä paa m' tabawät. Tanu gemuun hōm paa m' hajōk. Taher'oot sa hä raberéd hōm hyb n'aa nesaa doo, ranu kemuun hōm hyb n'aa nesaa do raberéd hōm do heen n'aa, P'op Hagä Do awug hōm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng doo.

⁵ Ti m' hajōk Judah häj n'aa buuj, panang Jerusarēnh häd näng do babuj n'aa na-āāj né hē m' rabahōm Jowāw wē. Nesaa do rakawoom bä, Jowāw nu gemuun hōm tamii Joradān häd näng doo me. ⁶ Jowāw saroor mä kameer wii s'ëeb ta pan'aa. Ta baa wyd paa m' ta byyh. Sabakar paa m' tawèh ta tä, mabaa bëeh paa m' ta waa. ⁷ Hahÿÿ d' paa ta kyy sa hä:

—Ti awät da jawén ÿÿ tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahānh ÿÿ. Hä ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta tsyym suun kabo n'aa ÿ do bāš —näng mäh. ⁸ —ÿ ti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naeng me. Tii kã P'op Hagä Do Sahee tabajëë suun bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa —näng mä Jowāw nu gahem'uun do kyyh sa hä.

Jesus Jowāw nu gemuun wät do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti noo gó kã m' Jesus bana panang Nasaréh häd näng doo bä naa. Garirej häj n'aa bä ta ti Nasaréh panang. Jesus Jowāw nu gemuun wät doo kã tamii Joradān häd näng doo me. ¹⁰ Ti m' Jesus nu ganä däk bä m' tabahag'ääs wē hä, wē kabasëets däk. Ti m' P'op Hagä Do Sahee tabahapäh, ahying mä ta wē guri-i hadoo mäh. ¹¹ Ti m' hÿÿ pong jé naa tamaa ena kãn P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Öm tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahān up doo. Baad ÿ mah'yyb n'yyim —näng mäh.

¹² Ti m' nyyw hē tabanawäng hēnh, rabanabok hēnh, Jesus P'op Hagä Do Sahee mahüüm kãn. ¹³ T'ÿ hēnh mä Jesus baym 40 m' ta āh. Tii bä m' Nesaa

* **1:2** Marakijas 3.1 hä takerii däk hahÿÿ bód t'aats. P'op Hagä Do kyyh ta T'aah hä tabedoo do tii. Ta bód see ti Isajas erii wät do paah. [†] **1:3** Ji h'yyb tym ji enäm, baad P'op Hagä Do T'aah ji gadoo ji h'yyb gó, tahanäng pé m' ti tyw n'aa ji bak'ood däk, ji tyw n'aa ji daj'aah. [‡] **1:3** Isajas 40.3 **§ 1:7** P'ooj ub sa karom rakeboo paa m' sa kariw n'aa tsyym suun. Tii bä sa kariw n'aa tsyym rahets'yyt. Tak'ëp hyb n'aa sakog its Jowāw Jesus matym gó, ta hä hē Jowāw hegää bä. Ti hyb n'aa, dooh tahaj'as pé Jesus wē tamoo wäd bä, ta hä hē tahagää bä, tahanäng pé tii.

Do Yb, Satanás häd näng doo, mety paawä m'. Ta tii bä m', Jesus baym bä, ti abong mä tababo n'aa. Ääs rahag'ääs mä Jesus.

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴Ti m', Jowäw nu gahem'uun do radawäts geët do jawén paa bä kä m', Jesus bahôm kân Garirej häj n'aa hēnh kä. T'ii hēnh kä P'op Hagä Do panyyg hanäm do tamet'ëëg kân. ¹⁵Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Kaja däg kân ji P'op Hagä Do bag'ääs doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē eréd hōm nesaa doo. P'op Hagä Do hā bē h'yy kawareem. Bē ky dahé ti panyyg hanäm doo —näng mä Jesus.

¹⁶Ti noo gó m', tabawät bä m' karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me, tabahapäh mä pawóp hē ta hÿÿj daheeh habok doo. Simaw, Än-Deréh mä sa häd. Tah'ÿÿb mä res'aak karahi me. Tah'ÿÿb sag né hē m' tii. ¹⁷Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—B'ëep bē ana, si ÿ bē abooh. Tah'ÿÿb sag nado boo da bē hÿÿ kä. Ajyy, ÿÿj sag hadoo da bē hÿÿ kä P'op Hagä Do hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

¹⁸Ti m' nanyw hē m' raberéd hōm karahi. Ah'üüm kân mä ta sii.

¹⁹Ti bahānh mä tabahapäh Sebedew häd näng do taah, Tsijaag, Jowäw daheeh. Marakate gó m' rabat'oonh. Karahi m' renäm. ²⁰Jesus ats'yyt né m' tii d' ēnh. Ti m' nanyw hē m' raberéd sooh sa yb sa hataa sii hē m'. Ti m' Jesus sii rabahôm kân mäh.

Jesus habëë hōm do mera do hadäk do panyyg n'aa hahÿÿh

²¹Ti m' Jesus bahôm panang Kapar-Naüm häd näng doo hēnh. Ti m' Saab, Judah buuj rakamehehäk do hā, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hēnh tabahôm. Tii bä m' tama metëëk P'op Hagä Do panyyg. ²²Ti m' maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mäh. Rawén meuuj bong mäh, hyb n'aa jawyk do ky n'aa me tama metëëk do hyb n'aa m'. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky n'aa nahado m' tii. ²³Tii bä m' tabasoooh sa mahang aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hadäk doo, mera doo. Ti m' tak'ëp mä ta kyyh:

²⁴—H'ëëd makarēn ää wē Jesus, Nasaréh buuj? Ää marejää mawén na! —näng mäh. —ÿ hapäh òm baad ub. Òm P'op Hagä Do hanaa, tak'ëp hanäm doo, baad hadoo do moo wëëd òm —näng mä ta kyyh.

²⁵Ti m' Jesus ky geäm wät mä karap'aar h'yyb nesaa doo. Ti m' taky hadoo:

—Er'ood manäh! Bag hēnh! Ahôm aj'yy mahānh! —tah'eed hōm mäh.

²⁶Tii bä m' aj'yy tak'ëp karap'aar h'yyb nesaa do behats wät. Tii bä m' awaaw wät mäh, ti m' tabahôm kân ta mahānh. ²⁷Ti m' ta wób rameuuj bong mäh, raky n'aa jög bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ëëd hÿÿ éh? Ta see ky n'aa hadoo hÿÿh. Tametëëk mä hyb n'aa jawyk do ky n'aa me. Karap'aar h'yyb nesaa do sii hē tamejüü. Raky daheeh né hē —näk mä sa kyyh.

²⁸Ti hyb n'aa m' dawëë Jesus ky n'aa däg däk Garirej häj n'aa bä.

Jesus nahëë sog hōm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁹Tii kä m' Jesus raban'yyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä naa. Ti m' Tsijaag, Jowäw daheeh Jesus bahôm kân Simaw, Än-Deréh sa tób hēnh. ³⁰Asooh mä Simaw mayyn. Oom ta hā. Ti m' Jesus hā rabaher'oot taoom. ³¹Ti m' Jesus bajëë suun tahasoooh hēnh, tamoo ej'ooj sëëk mäh. Ti m' oom keréd hōm. Nanyw hē m' Peed mayyn moo wäd däk sa waa.

³² Tug bā kā, papŷŷj badēē hyng jawén paa bā, Kapar-Naūm buuj ramenaah sahōnh hē nahēē enāh doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahadēēk do sii hē. ³³ Hajōk Kapar-Naūm buuj kata padēēk Simaw tób w'oo hā, Jesus yt gā do w'oo hā. ³⁴ Hajōk mā sa nahēē Jesus hahēēn hōm. Hajōō m' nahēēh. Hajōng mā karap'aar h'yyb nesaa do tahebēē bong mera do sa hā hanāng doo. Doooh m' Jesus an'oo bā karap'aar h'yyb nesaa do rer'ood bā, rahapāh do hyb n'aa, Jesus P'op Hagā Do T'aah né hē.

P'op Hagā Do hā Jesus ky n'aa etsēē do panyyg n'aa hahŷŷh

³⁵ Ti m' jati péh, bāp paah, badajung nā, tabas'ēēg gēēt, ti m' tabahōm dawē hā, ranabok hēnh, P'op Hagā Do sii taber'oot hyb n'aa. ³⁶ Ti m' Simaw ta hataa daheeh raty gawēēj padēēk bā m' rabahōm Jesus rabesoos hyb n'aa. ³⁷ Ramamuun bā m' raky hadoo ta hā:
—Hajōk ōm hes'oos! —nāk mā ta hā.

³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Hamāh! Ta s'ee hēnh ēr bahōm, ta wób panang hēnh ŷ baher'oot hyb n'aa P'op Hagā Do panyyg hanām do sa hā na-āāj né hē. Ti hyb n'aa né hē ŷ wén na —nāng mā Jesus kyyh.

³⁹ Tii d' paa tabawāt jé pad'yyt hē Garirej hāj n'aa bā. Sahōnh hē m' tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do hā tabaher'oot, tametēēk P'op Hagā Do ky n'aa. Tahebē mā karap'aar h'yyb nesaa doo.

Rog manahuuh do Jesus haso dāk do panyyg n'aa hahŷŷh

⁴⁰ Ti m' aj'yy rog manahuuh do hanāng do ana mā Jesus wē. Ti m' tabahyy hāng mā ta taron nu paa me, tetsēē mā Jesus bado hōm hyb n'aa ta nahēēh. Hahŷŷ d' mā ta kyyh:

—Makarēn bā mahajaa né hē nahāh ŷ mado hōm —nāng mā ta kyyh.

⁴¹ Ti m' Jesus t'yyd mehīn māh. Ti m' tamoo dāng ta hā, ti m' taky hadoo:

—Ej. ŷ karēn —nāng māh. —Has'oo dāg! —nāng mā ta kyyh.

⁴² Ti m' nayyw hē kā m' ta nahēē badoo wāt. Has'oo dāg kán māh.

⁴³ Ti m' baad tabaher'oot ta hā:

⁴⁴ —Maher'ood manā ta wób sa hā —nāng māh. —Ahōm jajé naga hē P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo wāt do wē. Mamatā ta hā ōm has'oo dāk doo. Mamoo wād Mosees mejūū do paah, ta ti hedoo pé ji nahēē badoo wāt do heen n'aa, p'aa hēnh baad mabahadoo hyb n'aa P'op Hagā Do matym gó, baad sahōnh hē rabahapāh hyb n'aa ōm has'oo dāk doo —nāng mā Jesus ta hā.

Ti m' tamejō hōm.

⁴⁵ Tii d' né paawā Jesus maher'oot, dooh m' taky dahé bā. Taher'oot mā tamahōm me. Jé pad'yyt hē rapanyyg enā hōm māh. Ti hyb n'aa kā m' dooh Jesus haja wād bā sa panang hēnh tahōm bā rabahapāh bā kā. Dawē hā kā m' takan'oo kán. Ti hadoo né hē m' jé pad'yyt hē naa rabena ta wē.

2

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso dāk do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' pawóp hē ta ā jawén paa bā, Jesus matēēh p'aa hēnh panang Kapar-Naūm hād nāng doo hēnh. Tii bā m' rapanyyg enā dāk, p'aa hēnh mā Jesus bagēē dāk tób ta yd nu hed'ēēh bā. ² Hajōk mā t'īi hēnh hah'ūūm. Hajōk mā rakata padēēk tób bā. Du daa m' ta tyw n'aa wāt pé tób w'oo hā na-āāj hē. Ti m' Jesus met'ēēg kán P'op Hagā Do panyyg. ³ Ti m' ji meheet pé ajyy ramanaa mā nahēē nāng doo, nawāt doo, ratóg nā ta tyng jó. ⁴ Du daa m' rakad'oo pé

ramajë suun paawä m' Jesus wë, gatag'uu däk do hyb n'aa m' hajök doo. Ti m' p'op ramašäk. Ratyw n'aa gas'ëes mä Jesus bagëët nemuun. Ti m' ramahy kân Jesus wë kä ta tyng jó. ⁵ Ti m' Jesus h'y'yb hapäh bä m' hat'ook do rah'y'ya ka'e'eh do ta hä, taky hadoo nawät do hä:

—Tah yÿ, * nesaa do a h'y'yb tym gó hanäng do kado hõm —näng mäh.

⁶ Ti m' rabat'o'oh sa mahang Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetëk doo. Ti m' sa h'y'yb gó raky hadoo:

⁷ —Hëd n'aa m' ti hÿÿ ti d' taba'her'oot? P'op Hagä Do taky n'aa rejää ti hÿÿh —näk mä sa h'y'yb gó. —Jääm né hë P'op Hagä Do hajaa nesaa do ji h'y'yb tym gó hanäng do tado hõm bä —näk mä sa h'y'yb gó.

⁸ Nyyw hë m' Jesus h'y'yb hapäh mä sa h'y'yb, ti hyb n'aa m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa tii da bë hyb n'aa newëë bë h'y'yb gó? —näng mäh. ⁹ —Nyy da nahejooj bë hä? “Kado hõm nesaa do a h'y'yb tym gó hanäng do paah”, ji noo bä? “As'ëëg g'ëed, mado däg a tyng, awäd däg”, ji noo bä nawät do hä? —näng mäh.

Ti m' taky hadoo ënh sa hä:

¹⁰ —Hÿÿ kä da —näng mäh. —Bë bahapäh hyb n'aa yÿh, Aj'y'ya Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, y hajaa sa hä hanäng do nesaa do y ado hõm bä, y haso däk da nahëë näng doo —näng mä Jesus kyyh.

Tii bä m' k'y'ya gadów däk do hä taky hadoo:

¹¹ —As'ëëg g'ëed, mado däg a tyng, ahõm kä a tób hënh —näng mä Jesus ta hä.

¹² Ti m' tabas'ëëg gëët, tabado däk mä ta tyng, ahõm kân mä hajök do matym gó. Tii bä kä m', rameuuj kân sa h'y'yb gó. Ti m' P'op Hagä Do hä raj'aa etsë. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Dooh ää hapäh pé hÿ hedoo péh —näk mä sa kyyh.

Rewi häd näng do Jesus naëënh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Jesus bahõm ënh karaj'aa Garirej häd näng doo hënh. Hajök mä han'aa ta wë. Ti m' Jesus ma metëek sa hä. ¹⁴ Ti m' ta jawén, Jesus bawät bä kä, tabahapäh Rewi häd näng doo, sa wahë n'aa Roma buuj ky gabuuj dajëër tagahed'aak bä hasooh doo. Aw-Pew t'aa m' ti Rewi. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—B'ëep ana wë yÿ, hëp y hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' Rewi bas'ëëg gëët, ahõm kân mä ta sii.

¹⁵ Ta jawén, Rewi tób bä Jesus bawëh bä m', hajök dajëër gahed'aak doo, Matew hep'ëeh doo,† ta wób sa hä pé nesaa do moo heb'oooh do na-ääj hë rabana rabawëh hyb n'aa Jesus sii, Jesus ma matëg sa sii. Hajök né hë m' Jesus sii heb'oooh doo. ¹⁶ Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetëk do rabahapäh bä m' ta ti hedoo do sa sii Jesus bawa doo, Jesus ma matëg hä rabeaanh:

—Hëd n'aa dajëër gahed'aak do sa sii, ta wób na-ääj hë nesaa do moo heb'oooh do sa sii tabawëh? —näk mä sa kyyh.

¹⁷ Ti m' reaanh do Jesus maa napäh bä, panyyg gó taky gadoo:

—Nahëë temah doo, dooh rahõm bä mediko wë. Nahëë enäh do ti hah'üüm ta wë. Dooh y ahyy bä hÿ pong jé naa P'op Hagä Do karën doo da habok red'oo

* **2:5** Dooh Jesus t'aah tado bä. “Tah yÿ, najis yÿ” Judah buuj ra'her'oot sa da hadoo do hä ramaher'oot bä. Tii d' né hë sa kyyh. † **2:15** Judah buuj sa wób né ti dajëër gahed'aak doo. Roma buuj hä kep'aak do rabataa. Ta see pé noo gó dajëër gahed'aak do rawedii sa wakään. Ta bahänh ragahëen dajëër, sa wë ta uuh baym hyb n'aa. Ti hyb n'aa Judah buuj wób dooh ragenaag bä dajëër gedaag n'aa.

do ỹ naëenh hyb n'aa. Ỹ ahyng, nesaa do moo heb'oooh do ỹ naëenh hyb n'aa†
—näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hä.

Jesus hä reaanh do ratayy do ky n'aa hahỹh

¹⁸ Ti anäng paa m' ta heen n'aa Jowāw nu gahem'uun do ma matëg, Pariséw na-ääj mäh, ranoo kanawa doo me raweh'ëeh P'op Hagä Doo. Ti m' ta wób reaanh mä Jesus hä:

—Jowāw ma matëg, Pariséw ma matëg na-ääj hë ranawa P'op Hagä Do rahyb n'aa esee hyb n'aa. Hëd n'aa a ma matëg tii d' ranad'oo? —näk mäh.

¹⁹ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahỹ d' mä ta kyyh:

—Ket'ëe do jām n'aa hēnh ji ats'yyt doo, dooh ratabëej bā ranoo kanawa do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ëed bā. Jām bawāt nā bā rawëe had'yyt hē. Dooh ratay bā. ²⁰ Ti awāt da ti noo gó sa najiis, ta patug pan'aa, rado hōm sa mahānh. Ti noo gó da ratay kän[§] —näng mäh.

²¹ Ti m' panyyg wób ky n'aa gó Jesus ky gadoo nā reaanh doo. Hahỹ d' mä ta kyyh:

—Dooh ji gas'yyb bā saroor säg noo eh do pāān papuuj bāh me. Tii d' ji adoo bā, papuuj bāh tsawyy däg bā, ta säg tanes'ëem, kawah'oooh hōm tii bā. Ti bahānh tanoo ee dāk tii.

²² Ti hadoo né hē uwa bēeh hä. Dooh ji gedu bā uwa bēeh papuuj hegān sooh do pan'aa ta hood b'ée byyh säg gó. Tii d' ji adoo bā, uwa bēeh egān so bā, ta hood säg ganabāh hōm. Tii bā kā, uwa bēe waho bēeh da, ta hood kā karejā kän —näng mäh. —Uwa bēeh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó, keh'ūūs doo gó —näng mä Jesus kyyh sa hä.***

Saab ky n'aa hahỹh

²³ Saab hä m', Judah buuj rakamehehāk do noo gó m', Jesus ta ma matëg sa sii joom tiriig banäng doo me m' ratabës. Ramahōm me m', ta ma matëg tiriig ag mā rateh'yyp rabawa hyb n'aa. ²⁴ Ti m' Pariséw sa sii habong do raky hadoo Jesus hä:

—Mahegāā! Hëd n'aa a ma matëg raky nadaheeh ër ky n'aa jaw'yyp do Saab ky n'aa hä? Saab hä ramoo bok†† —näk mä sa kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooh bē ner'ood bā g'eeh nyy da ër wahë makū Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bā, sa waa tamah bā? ²⁶ Abijatah P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do tabahadoo noo gó, Dawi ajëe suun P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt hä, ti m' tabawa ti pāw P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt hatoonh doo. Ti m' tanoo mā ta hataa rabawa. Jāām né paawā ta ti tób yt hä moo heb'oooh do haw'aa ta ti pāw Mosees ky n'aa jaw'yyp do an'oo bā†† —näng mä Jesus sa hä.

²⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

† **2:17** Jesus wén naëenh, nesaa do raberéd hōm hyb n'aa, P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã.

§ **2:20** Hahỹ d' Jesus hanäng pé ta tii hä: Ta ma matëg sii tabawāt nā bā, dooh ratay bā. Sa mahānh Jesus badoh bā, tii bā da ratay kän. ** **2:22** Dooh ji mekuuj bā papuuj tama metëek do ji h'yyb säg paa me, tahaanäng pé ti panyyg gó teh'ūūm doo. †† **2:24** Dooh ji moo wād bā Saab hä, Mosees ky n'aa jaw'yyp do mejūū. Tak'ëp Pariséw rahyb n'aa jew'yyp Saab. Sa hä m' Jesus ma matëg ramoo bok, tiriig ag rateh'yyp do hyb n'aa. ††† **2:26** Jāām né paawā P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt moo heb'oooh do haw'aa ta ti pāw, P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahë n'aa anoo Dawi rabawa, Dawi tat'yypd mehīn do hyb n'aa.

—Ji kameh'ããk do hyb n'aa P'op Hagä Do wén pahuuj wät paa ji kameh'ããk do heen n'aa. Dooh ji tapahuuj bã ji kameh'ããk do heen n'aa hyb n'aa —näng mäh.

²⁸—Ti hyb n'aa, ýÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, Saab ky n'aa hä sii hē ý mejüü —näng mä Jesus Pariséw sa hä.

3

Moo gadóm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹Ta see pé noo gó Jesus bahóm ênh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hênh. Ti yt hä m' tabasooH aj'yy moo gadóm doo. ²Tii bã m' ta wób ramatakëë mã Jesus aj'yy moo tahaso däg bã Saab hä. Ta moo tahaso däg bã, Jesus moo wät né hē Saab hä kã sa hä. Rakarên paawä m' Jesus raky n'aa tapaa Jesus ky nadaheeh do Mosees ky n'aa jaw'y'yk doo. ³Ti m' Jesus ky hadoo aj'yy hä:

—Ag'ëed däg sa mahang.

⁴Ti m' taky hadoo ta wób sa hä:

—Nyy da ér ky n'aa jaw'y'yk do metëek Saab ky n'aa hä? H'ëed ti taw'ãäts hē ji moo wät Saab hä? Baad hadoo do ji moo wät, nesaa do ji moo wät? Ji da hadoo do ji ed'ëep Saab hä, ji da hadoo do ji daj'ëep Saab hä? —näng mä Jesus kyyh sa hä.

Rahapëë né paawä m', dooh m' raky gado bã. ⁵Ti m' kawaj'ãän gó Jesus ty kawôôt sa wë. Tahyb n'aa tón mã sa h'y'yb tym ganahoot do hyb n'aa m'. Ti m' aj'yy hä kã taky hadoo:

—Madajoow a mooh! —näng mäh.

Ti m' ta moo tadajoow däk. Ahub däg kãn mäh, baad däg mã ta moo kã. ⁶Ti m' nanyw hē m' Pariséw raban'y'yh. Eróts karapee sii hē m' rakaner'oot mã nyy d' rabad'oo Jesus radaj'ëep hyb n'aa.

Hajök mã Jesus gen'aak do hah'üüm do ta sii panyyg n'aa hahÿÿh

⁷Ti m' karaj'aa hênh Jesus ta ma matëg sii hē m' rabawëej kãn. Hajök mã Garirej häj n'aa hênh naa Jesus jawén hah'üüm. ⁸Raky n'aa napäh bã m' sahõnh hē Jesus moo wät doo, rabana Judah häj n'aa hênh naa, panang Jerusarênh häd näng doo hênh naa, Idumeej häj n'aa hênh naa, tamii Joradãn tamyj däk hênh naa. Ta wób mã Tiir, Sidõn panang häd enäh do häj n'aa hênh naa. ⁹Hajök do hyb n'aa m', Jesus mejüü ta ma matëg rabenäm hyb n'aa marakate ta pooj jé, ragataturg däk do hyb n'aa ta hä. ¹⁰Hajök sa nahëë heso hóm do hyb n'aa m', nahëë enäh do rawén gataturg kãn ta wë. Rakarên mã ramoo kajäk ta hä. ¹¹Jesus karap'ar h'y'yb nesaa do hä hadäk do rabahapäh bã m', tüü m' rakajäk ta matym gó. Tak'ëp mã rageëenh:

—Õm P'op Hagä Do T'aah! —näk mäh.

¹²Jesus ky ge'ÿÿm mã karap'ar h'y'yb nesaa doo, ranaher'oot hyb n'aa m' ta ky n'aa.

Jesus asëm do 12 hedoo do tamejüü do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³Ti m' Jesus basëek waëë jó. Tanaëenh mã ta wë tah'y'yb däng doo. Ti m' rabahóm ta wë. ¹⁴Sa mahang tasëm mã 12 ta hataa, ta sii rababok hyb n'aa, tamejüü hyb n'aa ta ky n'aa rabaher'oot hyb n'aa. ¹⁵Tanoo mã sa hä karap'ar h'y'yb nesaa do rabahajaa rabahebë hyb n'aa. ¹⁶Hahÿÿ m' 12 hedoo do tamejüü doo: Simaw mäh, “Peed” ta häd n'oo däk doo. ¹⁷Ta jawén mã Sebedew taah, Tsijaag, Jowāw häd enäh doo, “Darung Do Taah” tamaneëenh doo. ¹⁸Ta jawén mã Ān-Deréh, Piriip, Batoroméw, Matew, Toméh,

Tsijaag see Aw-Pew t'aah, Tadéw, Simaw Serot, *¹⁹ Judas Ikarijot kä m', Jesus haëej däk do majiï hä.

Nesaa Do Yb ky gabuuj gó Jesus moo wät rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Ti m' Jesus ta ma matëg sii hë rabajëë p'ëë tób gó. P'aa hënh mä rakata padëëk hajök doo. Du daa m' rabawa pé hajök do hyb n'aa. ²¹ Ta ÿÿn, ta wakään rapanyyg enä däg bä m', rabahôm t'ii hënh rahahëën paawä m'. Sa hä m' baad nado wäd Jesus h'yyb.†

²² Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do Jerusarënh hënh naa han'aa doo, hajök do mahang hab'ëeh doo, raky hadoo ta wób sa hä:

—Beresebu,† karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa ti adäk ta hä. Ti kyy gó ti tabahebë karap'aar h'yyb nesaa doo —näk mä sa kyyh.

²³ Ti m' tii d' ky hedoo do Jesus naëënh ta wë. Ti m' panyyg ky n'aa gó tabahe'oot sa hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ta daaj hë g'eeh Nesaa Do Yb takahabë? —näng mäh. ²⁴—Sa da hadoo do wë sa häj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bä, gawatsik tii bä sahõnh hë —näng mäh. ²⁵—Sa wakään sa hä hë rahyb n'aa wareem bä, kahäj jëng tii bä. ²⁶ Ti hadoo ënh Nesaa Do Yb hä kä. Ta hä hë takawareem bä, ta karapee hä tahyb n'aa wareem bä, ahëej jëng né hë tii bä ta hejój. Gawatsik da tii bä —näng mä Jesus kyyh.

²⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

—Doo ahÿÿ hejooñh do tób gó hajëë suun pé ta ma tado hõm hyb n'aa, pooj jé tób danäh moo tamanaw'yyd bä. Ta moo kamaw'yyd bä, tahajaa ta ma tado hõm bä —näng mä Jesus sa hä.§

²⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Sahõnh hë nesaa do ji moo wät doo, sahõnh hë P'op Hagä Do ji ky n'aa rejää do na-ääj hë P'op Hagä Do mabaan hõm da ji hä. ²⁹ P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejää doo kä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä tii. Ta ti hedoo péh, dooh tahëej bä nesaa do ta hä. Tadajöp jawén paa bä na-ääj hë nesaa do adäg had'yyt hë ta hä —näng mä Jesus kyyh sa hä.

³⁰ Tii d' tawén edoo mä sa hä, P'op Hagä Do Sahee kyy gó tawén hebë. Sa hä m' Nesaa Do Yb ky gabuuj mäh. Rahe'oot do hä P'op Hagä Do Sahee raky n'aa rejää.

Jesus wakään heh'äät do panyyg n'aa hahÿÿh

³¹ Ti m' Jesus ÿÿn, ta wakään sii hë m' rakajaa. Ta w'oo hä m' rababë däk. Ti m' ramejüü ranaëënh Jesus. ³² Hajök mä ta pa hat'oonh. Ti m' raky hadoo ta hä:

—A ÿÿn, a wakään, ta w'oo hä rabab'ëeh. Õm mä resoos —näk mäh.

³³—Jaa ti ëën, jaa ti wakän haa? —teaanh mäh.

³⁴ Ti m' taty kawõõt ta w'oo gadäk hënh rahat'oonh hënh. Ti m' taky hadoo:

* **3:18** Judah buuj sa häj n'aa bä Roma buuj ramejüü noo gó, Judah buuj wób rakarën rakamajï Roma buuj sa wë. Doo rakarën bä Roma buuj mejö bä sa hä. Roma buuj wë kamajï do ramaneëënh Serot . Ta ti sa see paa apäh ta ti Simaw rawén maneëënh “Simaw Serot”. † **3:21** Baad nado wäd Jesus h'yyb rawén ed'oo, ta bahãnh däg sa hä Jesus moo wät doo. Hajök do ta wë hehüüm do tagado had'yyt hë, nahëë enäh do tabaheeso, ta see pé noo gó dooh tawa wäd bä tak'ëp taty kanewaato do hyb n'aa. Doo rah'yy genä nä bä P'op Hagä Do T'aah tado bä. ‡ **3:22** Nesaa Do Yb né hë ti Beresebu. § **3:27** Hahÿÿ d' tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo: Ahÿÿ hejooñh doo, Nesaa Do Yb. Ahÿÿ hejooñh do ma hado hõm do hadoo Jesus. Ahÿÿ hejooñh do ma hadoo, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hejój gó Jesus bahebë karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahejooñh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh.

—T'oonh hahÿ ǎn ÿÿ, wakǎn haa —nǎng mǎh. ³⁵—Sahõnh hẽ P'op Hagä Do karẽn do moo heb'ooh doo, ti né hẽ wakǎn haa hadoo, ti né hẽ ǎnh ÿ hadoo, ti né hẽ ẽen hadoo —nǎng mã Jesus kyyh sa hã.

4

Joom tym ky n'aa gó Jesus metëek do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ma metëek ênh karaj'aa Garirej häd nǎng do nabby me. Hajõk do nu sabuk mã ta hã. Ti hyb n'aa m' marakate gó tagatsëg sooh. Hajõk do ayyw b'ëeh mã ta takëen nabby me. ² Ti m' hajõo m' tama metëek mã sa hã panyyg ky n'aa me m'. Hahÿÿ d' mã ta kyyh:

³ —Bẽ hyb n'aa matakä hahÿ panyyg! Hÿ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym. ⁴ Tatsawyh hõm joom tym. Joom tym tatsawyh hõm do wób ta tyw n'aa me takajäk, ti taw'ëed rabajõh jëng. ⁵ Joom tym wób kajäk pä ta yt tabahadoo do jó. Kanahën its k'ǎäts tii bã. Ti nayyw hẽ taganyyh, kanahën d'os do k'ǎäts ta h'yyb. ⁶ Tabajuu bã, nayyw hẽ tatsawyy jëng, dooh ta kóm ta h'yyb. ⁷ Ta tym wób kajäk sasëng kóm banǎng bã. Sasëng gajewǎng bã kã, dooh tawëe wäd bã. Ti hyb n'aa dooh teag bã. ⁸ Ta tym wób kajäg kǎn baad tabadoo bã. Taganyyh, baad tabawǎng, baad tabeaak. 30 nuu me tabejoom do bahǎnh tabeag kǎn baad tabadoo bã kajäk do ta tym wób. 60 nuu me tabejoom do bahǎnh tabeag kǎn ta tym wób. 100 nuu me tabejoom do bahǎnh tabeag kǎn baad tabadoo bã kajäk do ta tym wób kã —nǎng mã Jesus. Panyyg gó m' tabeh'ũm.

⁹ Ti m' taky hadoo:

—Jé karẽn pé ÿ her'oot do tamaa newë bã, taw'ǎäts hẽ tahyh n'aa matakëe —nǎng mǎh.

¹⁰ Ta jawén kã m', ta mab hẽ 12 hedoo do ta ma matëg hẽ kã, ta wób hẽ kã, rabeaanh ta hã nyy d' tahanǎng pé m' ti panyyg. ¹¹ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bẽ hã P'op Hagä Do an'oo dǎk bẽ bahapäh hyb n'aa pooj jé jì nahapäh do P'op Hagä Do bag'ǎäts do ky n'aa hã. Ta wób sa hã, sa h'yyb gó naa maa new'ëe kanarẽn doo, sahõnh hẽ takaher'oot da panyyg ky n'aa me —nǎng mǎh. ¹² —Tii d' tawén hadoo, —nǎng mǎh —“Rahegǎa had'yyt né paawä m', dooh m' rah'yy genä bã. Ramaa newë had'yyt hẽ né paawä m', dooh m' tagah'ood bã sa hã. Dooh né rakarẽn bã P'op Hagä Do hã rah'yy kawereem hõm, P'op Hagä Do nawug hõm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb gó hanǎng doo”* —nǎng mã Jesus kyyh sa hã.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Taganah'ood bã bẽ hã hahÿ panyyg, nyy d' tagahoot panyyg wób bẽ hã? —nǎng mǎh. ¹⁴ —P'op Hagä Do kyyh herot doo, aj'yy joom tym hejóm do hadoo. ¹⁵ Joom tym ta tyw n'aa me kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe do wób sa hã. Ramaa newë sii hẽ, nayyw hẽ, P'op Hagä Do panyyg Nesaa Do Yb asog hõm sa h'yyb gó naa. ¹⁶ P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe do wób, pä banǎng bã kajäk do hadoo sa hã. P'op Hagä Do panyyg ramaa newë sii hẽ, nayyw hẽ, h'yy gadajaa gó ragadoo. ¹⁷ H'yy gadajaa gó ragado né paawä, nayyw hẽ rah'yy gejë hõm, joom kóm nanǎng nã do hadoo sa hã. Hejooonh do kametä bã sa hã, sa hã rarahejä bã na-ǎäj hẽ P'op Hagä Do panyyg metëek doo da rababok do hyb n'aa, nayyw hẽ rah'yy gejë hõm. ¹⁸ P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe do wób, joom tym sasëng mahang kajäk do hadoo sa

* 4:12 Isajas erii wät doo gó Jesus beh'ũm. Isajas 6.9-10 hã takerii dǎk tii.

hã. ¹⁹P'op Hagã Do panyyg ramaa napëë né paawã, rahyb n'aa newë had'yit hë badäk hahÿÿ hã ji bawät do hã.† Dajëër hã, sa ma ji tawadii do hã rahyb n'aa h'üüm. Rah'yy karën do jawén rababok. Ti hyb n'aa P'op Hagã Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahôm. Joom neaak do hado däk tii. ²⁰P'op Hagã Do panyyg maa new'ëë do wób, joom tym baad tabadoo bã kajäk do hadoo sa hã. Ti ramaa newëë P'op Hagã Do panyyg, baad ragadoo, baad rabenãm sa h'yyb gó. P'op Hagã Do karën do baad ramoo bok tii kã. Joom 30 nuu me, 60 nuu me, 100 nuu me takejoom do bahãnh tabeaak do hadoo tii —nãng mã Jesus.

²¹Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë gataa sooh bë bag, ji waa hood yt hã, ji jó ÿÿh do yt hã bë bejën hyb n'aa apãh? Dooh. Ta bag bë dasooh ta tyng jó, baad ta bag däk hyb n'aa. ²²Ta ti hadoo da ý ma metëék do hã: Sahõnh hë sa hã da hë kejën nã doo, sahõnh hë rah'yy ganenãh nã doo, kametã däk né da sa hã. ²³Jé karën pé ý her'oot do tamaa newë bã, taw'ãäts hë tahyb n'aa matakëë —nãng mãh.

²⁴Ti m' taky hadoo ënh:

—Taw'ãäts hë baad bë matakã ti bë maa newëë doo. Bë matakëë do pénh, bë maa newëë do pénh, bë da P'op Hagã Do h'yy gan'yyh. Ti bahãnh baad bë da tah'yy gan'yyh. ²⁵Jé h'yy ganyy däk doo, ti bahãnh P'op Hagã Do banoo nã ta hã ta h'yy ganãng doo. Jé kanahën d'os hë h'yy ganãng doo, P'op Hagã Do ado hõm da ta hã kanahën had'os doo† —nãng mã Jesus.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metëëh hahÿÿ hã P'op Hagã Do bag'ãäs do ky n'aa

²⁶Ti m' taky hadoo:

—Aj'yy joom tym hejóm do ky n'aa hadoo né hë P'op Hagã Do bag'ãäs do ky n'aa. ²⁷Ta ãh tatebëj nuujé, adëb bã, atsëm, ta ti joom tym ganyyh, tabawãng. Dooh joom hejóm do hapëë bã nyy da tabawãng ti joom. ²⁸Ta daaj né hë joom k'ãäts baw'ëëh. Pooj jé tagajewãng, tii b' tabaee däk, tii b' tabeag kãn. ²⁹Ta ag wah'ëë däk bã kã, ta heen n'aa hã, tii bã kã joom nãng do bak'ãäd kãn ta joom, joom ji nu gekãä do nahëë me —nãng mã Jesus kyyh.

³⁰Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Panyyg see ky n'aa me ý her'oot bë hã P'op Hagã Do bag'ãäs do ky n'aa —nãng mãh. ³¹—Joom motaad hãd nãng do tym nad'ëëd is do hadoo né hë P'op Hagã Do bag'ãäs doo, tadu doo noo gó. ³²Jããm nad'ëëd its né paawã ta tym, ji waa ty gamabuuj see bahãnh tabawãng. Tak'ëp ta moo bawãng. Tii hã kã taw'ëëd batooj kãn ta hã kã, tabadahëëm bã^S —nãng mã Jesus kyyh.

³³Hajõng ta ti hedoo pé panyyg ky n'aa gó Jesus baher'oot sa hã P'op Hagã Do panyyg n'aa. Jesus her'oot mã sa hã rahyb n'aa hajaa doo. ³⁴Sahõnh taher'oot do sa hã, panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot. Sa mab hë, rabedoh bã m', Jesus baher'oot ta ma matëg sa hã nyy d' tahanãng pé panyyg gó teh'üüm doo.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁵Ti noo gó m', tug bã kã m', Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hã:

—Hamãh, ër atsëg hõm karaj'aa tamyyj jé.

† 4:19 Ta ti hedoo do raty kanewad had'yit hë. Rahyb n'aa tón had'yit hë sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo. † 4:25 Ta ti tawén kado hõm sa hã, rahyb n'aa manatakëë do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bã P'op Hagã Do panyyg hã. § 4:32 Joom motaad hãd nãng do ky n'aa gó Jesus metëëh nyy da P'op Hagã Do bag'ãäs do kah'üüm, ny hadoo ta hã h'yy ka'ëeh do kah'üüm.

³⁶ Ti m' raberéd b'ëeh hajök doo, ti m' ragatsëg t'oonh marakate gó Jesus gasooh doo gó. Ti m' rabatsëg kån. Marakate wób an'aa sa jawén. ³⁷ Ti m' tak'ëp bah'ood bana. Tewëep mä maadaka. Marakate tetaa m'. P'eets mä marakate bagyyb jëe paawä. ³⁸ Marakate duu hënh mä Jesus baỹȳh. Ta nu tyng jó m' ta nu sooh.

Ti m' ta ma matëg ramebëe nyyh, ti m' raky hadoo:

—Ma matëg! Õm h'yy kanap'eed! Èr da ag'yyp! —näk mäh.

³⁹ Ti m' tabas'ëeg gëet, ti m' bah'ood tameduuk. Ti m' maadaka hä taky hadoo:

—Bag hënh!

Ti m' bah'ood badoo wät. Badatih däk mäh.

⁴⁰ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa tak'ëp bë beỹȳm? Dooh P'op Hagä Do hä bë h'yy kae nä bä? —näng mäh.

⁴¹ Ti m' tak'ëp mä rabeỹȳm bong, ti m' rakaner'oot sa mab hë:

—Jaa ti hỹy eh? Bah'ood, maadaka sii hë raky daheeh! —näk mä sa kyyh.

5

Karap'ar h'yyb nesaa do aj'yy hä hadäk do Jesus ah'eed hõm do panyyg n'aa hahỹȳh

¹ Ti m' rakajaa Geras buuj sa häj n'aa bä, karaj'aa tamyyj jé. ² Ti m' Jesus gatsëg nyyh jawén paa bä m', aj'yy karap'ar h'yyb nesaa doo, mera doo, nayyw hë m' tabana ta wë. Pä gabaho doo gó, panang buuj dejëp do sa kamag n'aa radebong doo bä naa tabana. ³ Tii b' né hë m' tabahe'ỹȳh. Dooh m' hajaa pé moo mawyyt péh. Haak sapuuw hadoo doo me né hë m' ramoo maw'yyd né paawä m', dooh m' rahaja bä. ⁴ Hajõd nuu me m' haak sapuuw hadoo doo me ramoo mawyyt, ratsyym maw'yyd paawä m'. Ti m' tagahet'ëeh mä haak sapuuw hadoo doo. Sapaar ta tsyym pëm tagahet'ëeh né m' tii d' ënh. Dooh ta hä hajaa meduuk péh. ⁵ Adëb bä, atsëm na-ãäj mä tabahew'ëet kamag habong hënh, waëë jó na-ãäj hë. Tak'ëp mä tageëenh, ta daaj hë m' takahej'oooh pä bäh me.

⁶ Dawëe naa m' Jesus tabahapäh bä m', waj'aa däk mä ta wë. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy häng Jesus wë. ⁷ Ti m' tak'ëp mä ta kyyh:

—H'ëed makarën wë ȳy. Jesus, P'op Hagä Do T'aah, Sahõnh hë Bahãnh Hadoo Do T'aah? Maky dëe P'op Hagä Do häd gó, dooh da ȳ marejã bä! —näng mäh.

⁸ Tii d' tawén edoo mäh, karap'ar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hõm do hyb n'aa m'. Hahỹȳ da m' Jesus kyyh:

—Meréd hõm hahỹ aj'yy! —näng mä karap'ar h'yyb nesaa do hä.

⁹ Ti m' Jesus beaanh ta hä:

—Nyy d' a häd? —näng mäh.

—“Hajök Doo” ää häd, —näng mäh —hajök do hyb n'aa ääh —näng mäh.

¹⁰ Ti m' tets'ëe had'yyt mä Jesus hä tanah'eed hõm hyb n'aa dawëe karap'ar h'yyb nesaa do ta tii bá naa.

¹¹ Hajõng mä too yb tii b' habëeh karaj'aa takëen hä, wajapëm doo bä. Ta tii b' mä sa waa rabahew'aa. ¹² Ti m' karap'ar h'yyb nesaa do rabetsëe Jesus hä:

—Man'oo ää ajëe pëe too yb hä —näk mäh.

¹³ Ti m' Jesus banoo tii d' sa hä. Ti m' karap'ar h'yyb nesaa do benä kån aj'yy hä hanäng do paah, too yb hä m' rabajëe pä kån. Hajõng mä ti too yb. 2

miw mäh. Ti m' rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëenh tame, tame m' rakejäg bëenh. Ti m' t'öp mä rapehäs.

¹⁴ Ti m' too yb hagä n'aa waj'aa bong mäh. Sa panang bä, panang nedaa bä na-ääj mä ramaher'oot sahõnh hë rahapäh doo. Ti m' panang buuj raban'yyh t'ii hënh, rabaheg'ääs hyb n'aa ky n'aa näng doo. ¹⁵ Ti m' Jesus wë rakajaa bä kã, rabahegää kãn aj'yj hajõng do karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paah. Asooh mäh, saroor näng mäh, baad däg mä ta h'yyb tym. Ti m' rabeÿÿm bong. ¹⁶ Ti m', ta ti hap'ëeh do paa rabaher'ood kãn han'aa do sa hã kã ta ti aj'yj karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paa ky n'aa. Too yb ky n'aa na-ääj mäh. ¹⁷ Ti m' han'aa do rabetsëë Jesus hã, tabahõm hyb n'aa sa hãj n'aa bä naa. ¹⁸ Ti m' Jesus gatsëg sooh bä m', aj'yj karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paa betsëë Jesus hã, Jesus sii tabahõm hyb n'aa. ¹⁹ Dooch m' Jesus karën bä ta sii aj'yj ahõm bä. Hahÿÿ d' mä Jesus kyyh ta hã:

—Ahõm nä a yb, a ÿÿn, a wakään wë. Maher'ood sa hã sahõnh hë taw'ääs hë hadoo do a hã Tak'ëp Hyb n'aa Jawyk Do bad'oo doo. Maher'ood sa hã nyy da õm tat'yid mehïin doo —näng mä Jesus kyyh ta hã.

²⁰ Ti m' aj'yj bahõm kãn. Hëëj bód, Dekaporis häd näng doo bä taher'oot mä tak'ëp hanäm do Jesus bad'oo do ta hã. Ti m' sahõnh hë maa nap'ëeh do rahyb n'aa meuunh mäh.

ÿÿnh has'oo däk do ky n'aa, karapee h'yy ganä däk do ky n'aa daheeh hahÿÿh

²¹ Ti m' Jesus batsëg hõm bä p'aa hënh karaj'aa ta myyj jé, tabag'ëed däk bä ta takëen hã, hajök nu sabug däk. ²² Ti m' aj'yj Jaj-Ro häd näng do bana Jesus wë. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do sa wahë n'aa see m' tii. Ti m' Jesus tabahapäh bä, ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wë. ²³ Ti m' tak'ëp mä tabetsëë ta hã. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Edah tok ÿ tadajëp. B'ëep ÿ karën paawä. Moo dëe ta hã tabahub däk hyb n'aa, tabedëp hyb n'aa —näng mäh.

²⁴ Ti m' Jesus bahõm ta sii. Tabahõm bä hajök mä hah'üüm ta sii, gatat'uuk mä ta hã. ²⁵ Sa mahang ti awät mä ÿÿnh. Majyyw mä ta nahëeh. 12 m' ta baab ta nahëe badäk. ²⁶ Hajök mä mediko hegää bong do ta nahëeh. Mediko moo m' tahoop. Dooch m' rahaja bä. Ta wë hanäng do tahäj jëë né paawä m', dooh m' tahas'oo däg bä. Teg'yyms mä tii bä ta nahëeh. ²⁷ Jesus taky n'aa napäh bä m', ta jó gadäk hënh mä tabana ta wë hajök do mahang. Ta saroor hã m' tamoo däng. ²⁸ Tii d' tawén d'oo mäh, ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Ta saroor hã ÿ moo dëe bä, ÿ d' ahub däk tii bä”, näng mä ta h'yyb gó. ²⁹ Tii bä kã m', nayyw hë m' dooh wäd mä ta hã ta nahëeh. Ta hã m' tahegää bä, ta h'yyb gó, has'oo däk mäh. ³⁰ Tii bä m' nayyw hë m' Jesus hegää bä m' ta hã naa anyyh ta ky gabuuj. Ti m' ta jawén p'aa hënh tabegää wät hajök do mahang, ti m' teanh:

—Jaa saror ÿÿ hã moo däng? —näng mäh.

³¹ Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Nepäh a hã hajök gatat'uuk do a hã? —näk mäh. —Hëd n'aa ti meeah?

³² Ti m' ty kaneréd had'yyt hë hajök do sa wë, tabaheg'ääs hyb n'aa jaa ti ta hã moo däng doo. ³³ Ti m' ÿÿnh hegää bä kã m' ta hã has'oo däk mäh, ana mä Jesus wë, ti m' tabahyy häng mä ta taron nuu me ta wë. Kajajän mä ta äm n'aa. Ti m' sahõnh hë m' tabaher'ood jëng ta hã. ³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã: —Tok ÿÿ, õm has'oo däk P'op Hagä Do hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahõm kã h'yyb näm doo me. Dooch wäd a nahëe kã —näng mäh.

³⁵ Jesus ber'oot nä bä m', rakajaa ajyy Jaj-Ro tób bä naa. Ti m' raky hadoo Jaj-Ro hã:

—A toog h'yy gakog hõm —näk mäh. —Hëd n'aa ti mah'ybh panas'ëeh ma matëg? —näk mäh.

³⁶ Dooch m' Jesus hyb n'aa p'eed bä panäk do sa kyyh hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh Jaj-Ro hä:

—Mahyb n'aa tón manäh. Hä ÿ h'yy kasadëe!

³⁷ Ti ta bahãnh mä dooch m' tan'oo bä hajök do rahõm ta sii. Jããm mä takarën Peed, Tsijaag, Tsijaag hÿÿj Jowãw häd nãng doo. ³⁸ Jesus rakajaa bä m' Jaj-Ro tób bä kä tahapäh mä séd dó m' rarãb bä rabë bä. A'oot mä ta wób. ³⁹ Ti m' tabajëë suun tób gó, ti m' taky hadoo sa hä:

—H'ëed ti bë harãp? H'ëed ti bë ha'oot? Karapee dooch tadajëb bä. Aÿÿh tii —nãng mäh.

⁴⁰ Tii bä m' Jesus raky kawew'aam.

Jesus mejüü raban'yyh jawén paa bä m', tats'yyt mä karapee yb, karapee ÿÿn, ta ma matëg ta sii han'aa doo, ti m' rabajëë p'ëë karapee hasooh hënh.

⁴¹ Ti m' tamoo maso däk, ti m' taky hadoo ta hä:

—Tabita kùm —nãng mä ta kyyh. (“Maruus, as'ëëg g'ëed!”, tahanãng pé m' tii.)

⁴² Tii bä m', nayyw mä tabas'ëëg gëët, awäd däk mäh. (12 m' ta baab n'aa.) Tii bä m', tak'ëp mä rameuuj bong. ⁴³ Ti m' tak'ëp Jesus mejüü sa hä ranaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa. Ti m' tamaher'oot sa hä rabanoo hyb n'aa maruus awa.

6

Ta panang bä Jesus raty n'aa ges'yyg do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta tii bä naa Jesus ta ma matëg daheeh rabahõm panang tabawãng do paa hënh. ² Saab hä kä m' tama metëëk tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do yt hë. Hajök maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mä taher'oot do sa hä. Ti m' raky hadoo:

—N'yy hënh naa taher'oot do P'op Hagã Do ky n'aa? —näk mäh. —N'yy hënh naa tah'yy ganãng doo? —näk mäh. —Nyy da tabad'oo tapehuunh doo? —näk mä sa kyyh. ³ —B'aa bãh gaheh'õök do nado ti hahÿÿh? Marija t'aah nado ti hÿÿh? Tsijaag, Josés, Judas, Simaw nado ta wakããh? Ta ãnh, bä ab'ëeh ër pa —näk mä sa kyyh.

Ti m' rakawajããh ta wë. Raty n'aa ges'yyg däk mäh. ⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Sahõnh hë sa panang bä raweh'ëeh P'op Hagã Do ky n'aa rod. Jããm hë tabawãng do panang bä, ta wakããh mahang, ta tób bä, dooch rawehëë bä —nãng mä Jesus kyyh.

⁵ Dooch denaa hë m' Jesus pehuuj bä ta tii bä. Jããm né hë m' pawóp its nahëë enäh do hä ta moo tadasooh rabaheso padëëk hyb n'aa. ⁶ Tahyb n'aa meuunh mäh, dooch panang buuj rah'yy kae bä tahegãã bä.

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejüü do panyyg n'aa hahÿÿh

Ti m' sét panang ken'yyh bä m' Jesus ma metëëk. ⁷ Ti m' tanaëënh 12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti m' Jesus anoo mä sa hä karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebe hyb n'aa. Pawóp hë ken'yyh mä tamejüü rabahõm Jesus bad'oo doo da rabad'oo hyb n'aa. ⁸ Hahÿÿ da m' tamejüü:

—Dooch d' bë mahüüm péh, päw hadoo péh, ta hood hadoo péh, ta sãm hadoo péh. Jããm hë da bë mahüüm tatu —nãng mäh. ⁹ —Jããm ub da bë saroor bë hä hadäk do bë gahõm. Bë tsyym suun hë kä bë padedëëk —nãng mä ta kyyh. ¹⁰ Bë nu kajäg bä ta wób tób bä, tii bä da bë ayyw dó sa panang bë

beréd hõm bã kä. ¹¹ Jé bê raganado bã, bê ramaa nanewë bã bê her'oot doo, bê ahõm sa mahãnh. Sa panang bã naa bê ahõm bã bê tsyym suun bê tepyng padäg k'ãäts. Tii da bê bad'oo, rabahapäh hyb n'aa dooh baad tado bã P'op Hagä Do panyyg raky nadaheeh doo —näng mã ta kyyh sa hã.

¹² Ti m' rabahõm kãn. Raketyñ hõm. Jé pad'yyt hẽ m' rabaheer'oot reréd hõm hyb n'aa nesaa doo. ¹³ Hajõng karap'aar h'yyb nesaa do rahebëë hõm mãh. Hajõk nahëë enäh do ta syj me m' ratahed'yyd hõm, heso hõm mãh.

Jowãw nu gahem'uun do dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Garirej häj n'aa wahë n'aa, Erõts häd näng doo, taky n'aa napäh tii. Dawëë m' Jesus raky n'aa napëë däk. Hahÿÿ d' mã ta wób sa kyyh:

—Jowãw nu gahem'uun do paa né tii, dejëp do mahang ganã wät doo. Ti hyb n'aa tawén kabaj'aa —näk mã sa kyyh.

¹⁵ —Ta ti Eriij p'ooj ub hawät do paah —näk mã ta wób sa kyyh.

Ti m' ta wób hẽ raky hadoo:

—P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do paa hadoo pé ta tii —näk mã sa kyyh.

¹⁶ Erõts ky n'aa napëë däk bã kä ta wób her'oot doo, taky hadoo:

—Jowãw nu gahem'uun do tii, ÿ mejüü do paa ranu gahõg hõm. Ganã wät dejëp do paa mahang! —näng mã Erõts kyyh.

¹⁷ Erõts né ti mejüü do paa ramoo maso däk, ramoo maw'yyd däk, radawäts geët Jowãw nu gahem'uun doo. Tii d' Erõts wén d'oo mãh, Erodija, ta hÿÿj Pirip häd näng do ÿÿm hyb n'aa. Erõts gat'ëë däk mã Erodija, ta hÿÿj ÿÿm. ¹⁸ Ti hyb n'aa m' Jowãw ky hadoo paa ta hã:

—Dooch P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do an'oo bã magat'ëë bã a hÿÿj ÿÿm.

¹⁹ Jowãw kyyh hyb n'aa m' Erodija ty n'aa gesyyg kãn, tawén kawaj'ãän kãn ta wë. Takarën paawã m' tamejüü radaj'ëëp Jowãw. Du daa m'. ²⁰ Erõts mo n'aa jesuu mã Jowãw. Erõts mã eÿÿm Jowãw hã. Tahapäh mãh, baad ub né hẽ ti Jowãw bawät P'op Hagä Do matym gó. Tsyt hẽ P'op Hagä Do wë Jowãw bawät tahapäh. Erõts maa newëë bã m' Jowãw her'oot doo, dooh m' baad tado ta h'yyb gó. Ti hadoo né hẽ, tamen mã Jowãw her'oot do tamaa newë bã.

²¹ Tii bã kä m', ti bahãnh kä m', Erodija bawyyd kãn nyy d' tabad'oo. Erõts ta yd enäng do heen n'aa noo gó m' Erõts moo wät jãm. Tatsyyd bong mã ta karapee sa wahë n'aa, ta warahén sa wahë n'aa, sahõnh hẽ m' ky n'aa etsëëh do Garirej häj n'aa bã naa. ²² Ti m', jãm noo gó m', Erodija toog bana tabajãm hyb n'aa sa matym gó. Baad mã maruus sa matym gó, Erõts matym gó na-ãäj mãh. Ti hyb n'aa m' Erõts ky hadoo ta hã:

—Mets'ëë hã ÿ makarën péh. ÿ anoo né da a hã —näng mã ta kyyh.

²³ P'op Hagä Do häd gó m' ta ky däng:

—Mets'ëë pé hã ÿÿ, ÿ anoo né da a hã. Wë ÿ hanäng do uuh ÿ anoo da a hã, makarën bã. Né hup ÿ né hẽ tii —näng mã Erõts kyyh.

²⁴ Ti m' maruus banyyh ta ÿÿn wë tabeaanh hyb n'aa tetsëë pé Erõts hã. Ti m' ta ÿÿn ky hadoo:

—Mets'ëë Jowãw nu gahem'uun do nu gabóg —näng mãh.

²⁵ Ti m' nayyw hẽ m' maruus matëëh p'aa hënh. Ti m' tabets'ëë kãn:

—Na, ÿ karën nayyw hẽ mabanoo hã ÿÿ Jowãw nu gahem'uun do nu gabóg ta hood gó —näng mã maruus kyyh Erõts hã.

²⁶ Ti m' tak'ëp sa wahë n'aa hyb n'aa tón wät mãh. Ti hadoo né hẽ, ta ky bajawaa do hyb n'aa m', tatsyyd bong do taky däng do ramaa napäh do hyb n'aa m', tawén wanadii. ²⁷ Ti m' nayyw hẽ m' tamejüü warahén see Jowãw

tadaj'ëep hyb n'aa, tamanaa hyb n'aa ta nu gabóg. Ti m' warahén bahóm Jowāw ragadahew'ëes doo hēnh, tadaj'ëep mā Jowāw, tanu gahög hóm mäh. ²⁸ Tamanaa mā ta hood gó, tan'oo dāk mā maruus hā. Ti m' maruus gado dāk, tan'oo däg kán mā ta ýŷn hā kā. ²⁹ Ti m' Jowāw ma matëg ky n'aa napëë dāk bā m', rabana rabeheën ta hub. Ti m' ti m' radasuun jëng gabaho doo gó, kamag hood n'aa gó.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahýŷh

³⁰ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejüü do rababaaj nā Jesus wë. Ti m' rabaher'oot ta hā sahōnh hē rametëëk doo, ramoo bok doo. ³¹ Ta tii bā m' séd dó m' ta wë heg'āās doo. Séd bā m' ranu kejāk do hyb n'aa, du daa m' Jesus ta hataa daheeh rabawa péh. Ti hyb n'aa m' Jesus ky hadoo ta hataa sa hā:

—Hamäh, ér ah'üüm ta wób rabadoh hēnh, bë kameh'ääk hyb n'aa —näng mäh.

³² Ti m' sa mab hē m' rabahóm marakate gó ta wób rabadoh bā paawā.

³³ Ta wób mā rahapäh raban'y'yh. Ti m' sahōnh hē panang bā naa rabahóm ta takëen hā sa pooj jé. Sa pooj jé m' rakajaa. ³⁴ Ti m' Jesus basoop bā, hajök do tabahapäh bā m', tat'y'yd mehīn mā sa hā. B'éé hagā n'aa tamah do hadoo mā ta hā. Ti m' hajöng ky n'aa tama met'ëëg kán sa hā.

³⁵ Tüüh däg bā kā m' ta ma matëg rabana ta wë, ti m' raky hadoo ta hā:

—Tüüh däg —näk mäh. —Dawëë hýŷh. ³⁶ Mamejô hóm hajök doo, panang tabanäng bā, sét ken'y'yh rabaj'eenh hēnh na-ääj hē, sa waa rabetsëë hyb n'aa —näk mā sa kyyh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë né hē hanoo sa waa —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Ta ti 8 kamarab ji moo wät ta sām —näk mäh. —Ää né hē g'eeh ti hets'ëë ta ti sa waa päw? —reaanh mäh.

³⁸ Ti m' Jesus beaanh:

—Nyy hē ti hanäng bë wë päw? Bë hegāā —näng mā ta kyyh.

Ti m' rabaheg'āās, ti m' raky hadoo:

—Ti anäng ji ma poo oow pé päw. Pawóp its tah'ýŷb —näk mā sa kyyh.

³⁹ Ti m' Jesus mejüü ramejüü hajök do rabehyy b'ëeh hyb n'aa jawii jó. ⁴⁰ Ti m' rabehyy b'ëeh, 50 ken'y'yh mā ta wób, 100 ken'y'yh mā ta wób ketyn hóm doo.

⁴¹ Ti m' Jesus basog dāk päw, tah'ýŷb na-ääj mäh. Hý pong jé taty däng bā m', P'op Hagā Do hā taky hadoo:

—Öm taw'ääts hē Ee. Man'oo dāk ää tä, ää waa —näng mäh.

Ti m' päw taganebäh bong, tets'ëë hóm mā ta ma matëg sa hā, rabets'ëë hóm hyb n'aa hajök do sa hā kā. Tah'ýŷb na-ääj né hē m' pawóp had'os do tetyn hóm né hē m' tii d' ënh. ⁴² Tii bā kā m', sahōnh hē m' rabawëë bong. Wog enā hóm mā sahōnh hē. ⁴³ Ti m' mad'aak do ta ma matëg rata hóm kawaju gó. 12 m' kawaju gedë hóm mäh. ⁴⁴ Hawëë bong doo, 5 miw mā ajyy.*

Tamii pong jó Jesus bawät do panyyg n'aa hahýŷh

⁴⁵ Ti m' nanyw hē ta ma matëg Jesus mejüü ragatsëg t'oonh marakate gó, ta pooj jé rabahóm hyb n'aa Betsaj-Da häd näng do panang nemuun. Ti nuuj jé m' takedëë hóm hajök do sa hā. ⁴⁶ Takedëë hóm do jawén paa bā m' tabasëëk mā waëë jó P'op Hagā Do sii taber'oot hyb n'aa.

* 6:44 Dooh m' taketsén bā ýŷj, karepé.

⁴⁷ Tabadajuu däk bā m', karaj'aa hoo gad'oo bā kā m' ta ma matëg rababoo däk. Ta mab hē m' Jesus bayyw geēt. ⁴⁸ Ti m' tabahëg'ääs, dooh m' tahöm rahëë doo. Bah'ood ty gahëm mäh. Ti m' tapaj'ëë pooj jé Jesus bahöm kån sa wë tamii pong jó. Jesus tabëëj paawä m', ⁴⁹⁻⁵⁰ rabahapäh tamii pong jó hana doo. Tak'ëp mä rabeÿm bong. Awaaw bong mäh. Dajëp do saw'ëëng paa red'oo mäh.

Ti m' nanyw hē m' Jesus ber'oot sa sii:

—Bë eÿm manäh! Ý ti hÿh —näng mäh.

⁵¹ Ti m' tagatsëg sooh sa sii. Ti m' bah'ood badoo wät. H'yy gabedo bong mäh. Rameuj bong mäh. ⁵² Doo rah'yy gah'ood nā bā Jesus hā, pāw tapehuuj né paawä. Doo rah'yy genä bā.

⁵³ Rabatsëg hōm bā m', Genesaréh häj n'aa bā m' marakate badëë jad kån. Tii bā m' rabahūü jad kån. ⁵⁴ Ragatsëg bë sii hē m' pong hēnh, ti babuj n'aa rabahapëë kån Jesus. ⁵⁵ Tak'ëp mä raty gapedäg bong ramena hyb n'aa nahëë enäh do Jesus wë. Jé pad'yyt hē hëëj Genesaréh w'oo hā hanäng doo bā naa ramena nahëë enäh doo. ⁵⁶ Jé pad'yyt hē Jesus nu kejäk bā m', panang rakahet'aa bā m' ramena bëeh nahëë enäh doo. Ti m' rabetsëë nahëë enäh do ramoo kejäk hyb n'aa ta saroor noo byyh hā. Ti m' sahōnh hē nahëë enäh do moo kejäk doo, heso padäg kån mäh.

7

Ji h'yyb gó naa né hē nesaa do ky n'aa hahÿh

¹ Ti m' Parisëw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób na-ãäj mä rakajaa Jerusarēnh hēnh naa. Ti m' rakata däk Jesus wë. ² Ti m' rabahapäh, Jesus ma matëg wób rawëh mä ta si n'aa hē. Doo m' ramoo ketsyid wäd rabahed'oo doo da. Sa hā m' nesaa do ta ti P'op Hagä Do hā. ³ (Parisëw, sahōnh hē Judah buuj wób na-ãäj hē, dooh rawëë bā, dooh rawa bā, sa wahë makū mahetëk doo da ramoo kanetsyid pooj jé. ⁴ Rabana bā jé sa waa hets'ëë do paah, dooh rawa bā, dooh rawëë bā, ramoo kanetsyid bā, rabahed'oo doo da. Hajōō tamo n'aa tii da rabahed'oo doo. Sarej ragejōs, sa waa hood ragets'yyt sa wahë makū mahetëk doo da.)*

⁵ Ti m' Parisëw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ãäj mä rabeaanh Jesus hā:

—Hëd n'aa a ma matëg ranad'oo ää wahëh metëëk doo da? Hëd n'aa dooh ramoo ketsyid bā ër wahë makū rabahed'oo doo da? —näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bëeh! Baad né paa ti P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do kyyh, bë ky n'aa. Hahÿÿ d' paa m' takerii däk P'op Hagä Do kyyh bë ky n'aa: "J'ooj madäk doo me ý raweh'ëeh. Sa kyyt tii. Dawëë sa h'yyb bawät mahānh ýÿ. ⁷ Doo keh ý tado bā ti rama metëëk doo. Raky n'aa jawyyg ub tii. Ti hyb n'aa daap hē ti ta ti ý rahy n'aa jew'yyk doo"† —näng mä Jesus, Isajas her'oot do paa P'op Hagä Do kyyh.

⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë eréd hōm P'op Hagä Do mejūü doo. Bë wareem däg bë wahë makū metëëk do hā —näng mäh.

⁹ Ti m' Jesus ej'es sa hā:

* **7:4** Mosees ma metëëk do paa bahānh rakarēn rabawëëd däk. Sa hā, tii da ji adoo bā, baad ub ji P'op Hagä Do gadoo. † **7:7** Isajas 29.13

—Baad né ta ti bë hä P'op Hagä Do mejüü do bë eréd hõm doo, bë wahë makü mejüü doo da bë bad'oo hyb n'aa kä. ¹⁰ Hahÿÿ da Mosees metëek do paa P'op Hagä Do mejüü doo: “Bë wehëë bë yb, bë wehëë bë ÿÿn.”[†] “Ji daj'ëep ta yb, ta ÿÿn ky n'aa wasee doo.”[§] ¹¹ Tii d' né paawä ta kyyh, ta see hado däk bë metëek doo —näng mä Jesus. —Hahÿÿ da bë kyyh: “Jé ta yb, ta ÿÿn hä taky hado bä, ‘Hä ÿ naa magadoo do pan'aa paawä, P'op Hagä Do matym n'aa däg tii. Dooch bë hä ÿ an'oo wäd bä', taky hado bä, ¹²⁻¹³ tii bä, ta tii d' ky hadoo doo, dooh ji mejö wäd bä ta ÿÿn, ta yb tamasa”, näk bë kyyh. Hajõng nä tii d' bë bad'oo doo —näng Jesus. —Bë wahë makü ma metëek do bë ky süüt do hyb n'aa bë eréd hõm P'op Hagä Do mejüü doo —näng mä Jesus Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa hä.

¹⁴ Ti m' p'aa hënh hajök do ta tii bä hab'ëeh do Jesus naëenh ta wë. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë sahõnh hë, bë maa newë da, bë h'yy genä da ÿ her'oot do hä: ¹⁵⁻¹⁶ Ji noo me hajëng pé hyb n'aa nado ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä. T'öp ji h'yyb gó naa hanyyh do ti hanoo ji nas'aa däk do P'op Hagä Do hä —näng mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus kedëë hõm hajök do sa hä. Ti m' tób gó tabajëë suun jawén paa bä ta ma matëg rabeaanh ta hä ta ti ta her'oot do ky n'aa. ¹⁸ Ti m' Jesus baher'oot sa hä:

—B'ës h'yy ganah'ood éh? —näng mäh. —Ji hä hajëng pé hyb n'aa nado ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä. ¹⁹ Ta ti dooh tajëë bä ji h'yyb tym gó. Ji wog gó ti tabajëng, ta jawén anyyh p'aa hënh. Ti hyb n'aa dooh ji nas'aa bä P'op Hagä Do hä ji noo gó hejëng do hyb n'aa —näng mäh.

(Ta ti m' Jesus her'oot do ky n'aa m', taw'ääts mä sahõnh hë baad ub ji waa. Dooch m' ti haj'aa tado bä ji nas'aa bä.)

²⁰ Ti m' taky hadoo ënh:

—Ta ti ji h'yyb gó naa henyh do hyb n'aa ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä. ²¹ Tii d' ÿ wén her'oot, t'öp naa, ji h'yyb tym gó naa tabana do hyb n'aa nesaa do ji hyb n'aa newëë doo. Ji h'yyb gó naa tabana ji karën do ji bagä do ji ÿÿm nadoo do sii, ji patug nadoo do sii. Ji h'yyb gó naa tabana ti ji ets'ëek doo. Ji h'yyb gó naa né hë tabana ji da hadoo do ji daj'ëep doo. ²² Ji h'yyb gó naa né hë tabana ti ji hyb n'aa h'üüm do ji ma, sahõnh hë ji moo nesaa doo, ji noo kanesa doo, nu meby n'aa näng doo, ji hyb n'aa jewës doo, ji da hadoo do ji ky n'aa rejää doo, ji kasab'ee doo, daap hadoo do ji moo wät doo kä. ²³ Sahõnh hë ta ti hedoo doo, ji h'yyb gó naa had'yyt tabana. Ta ti hyb n'aa ti ji wén nas'aa däk P'op Hagä Do hä —näng mä Jesus kyyh ta ma matëg sa hä.

ÿÿnh ta s'ee hënh naa ta toog ky n'aa her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁴ Ti m' ta tii b' naa Jesus bahõm panang Tiir häd näng do nemuun. Ajëë suun mä tób gó. Dooch m' takarën raky n'aa napëë bä tii b' tabagä doo. Ti hadoo né hë, dooh m' tahaja bä tajejën bä. ²⁵⁻²⁶ Ti m' ÿÿnh, Gereg buuj, Siro-Penisija bä m' henäng doo, ky n'aa napäh Jesus. Judah buuj nadoo do m' tii. ÿÿnh toog hä mera do badäk. Ti m' tabana Jesus wë. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng Jesus wë. Ti m' tak'ëp mä tabetsëë Jesus bahabëë hõm hyb n'aa karap'aar h'yyb nesaa do ta toog hä hadäk doo.

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

[†] 7:10 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16   § 7:10 Esodo 21.17, Rewitikos 20.9

—Na rawa dó sa waa rakarën do sa taah hã —näng mäh. —Taw'ääts hē nado sa waa ji ado hōm bä ji banoo hyb n'aa sa masääh awaar taah hã —näng mä Jesus kyyh y̆nh hã.**

²⁸ Ti m' y̆nh ky gadoo Jesus. Jesus kyy gó né hē m' taky hōm:

—Ehub né hē òm, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Ti hado né paawä, awaar sii hē rawa sa taah waa hyyj sa noo m' kejäk doo —näng mä y̆nh kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Abaaj hōm. H'yy ka'eeh doo me y̆ maky gadoo do hyb n'aa, dooh wäd karap'aar h'yyb nesaa do a toog hã —näng mä Jesus ta hã.

³⁰ Y̆nh babaaj hōm bä kä m', takajaa ta toog wë, ahub däk ta toog. H'yy kamehääg sooh mäh. Karap'aar h'yyb nesaa do ahōm ta hã hadäk do paah.

Aj'yy Jesus nabuuj genä däk do panyyg hahy̆h

³¹ Ti m' Jesus raberéd hōm Tiir häj n'aa. Sidōn häd näng do hëej, Dekaporis häd näng do häj n'aa na-ääj hē ratabës. Ti m' karaj'aa Garirej häd näng doo hēnh rabaw'ëenh. ³² Jesus rakajaa bä m', ramanaa mä ta wë aj'yy nabuuj gatamah doo, hebä doo. Ti m' rabetsëe Jesus moo däng ta hã tabahub däk hyb n'aa.

³³ Ti m' Jesus mahüüm mä dawë hã, hajök do sa mahānh. T'ii hēnh kä m' ta nabuuj gó m' tamoo jëe pëe. Ti m' ta mo poo hã Jesus betsós wät, tii bä kä m' aj'yy nag'aad hã m' tamoo däng. ³⁴ Hÿ pong jé m' taty dëe wät, tak'ëp mä tah'yy kawabaag wät, ti m' taky hadoo:

—Epata! —näng mäh. (“Genä däg”, tahanäng pé m' tii.)

³⁵ Tii bä m' nawayw hē m' aj'yy nabuuj genä padëek, ta nag'aad na-ääj mä nahejooj wäd mäh. Baad ub mä taber'ood däg kån.

³⁶ Ti m' Jesus mejüü ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hã. Nabuj keh'üüm mä tii. Tak'ëp mä Jesus mejō paawä ranaher'oot hyb n'aa, tak'ëp mä tii bä rabaher'oot Jesus mo haj'aa. ³⁷ Sahōnh hē m' rameuunh Jesus mo haj'aa hã. Ti m' raky hadoo:

—Baad sahōnh hē tamo haj'aa —näk mäh. —Nabuuj gatamah do sii hē nabuuj genä padëek, ner'oot do sii hē er'ood padëek tan'oo bä —näk mä sa kyyh Jesus mo haj'aa ky n'aa hã.

8

Jesus pahuunh do 4 miw sa waa panyyg n'aa hahy̆h

¹ Ti m' ta see pé noo gó hajök do rakata padëek p'aa hēnh ënh. Dooh m' sa waa péh. Ti hyb n'aa m' Jesus naëenh ta ma matëg, sa sii taber'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

² —ÿ t'yyd mehün hahy̆ er wë kata pad'ëek doo. Tamawoob däg ta āh si y̆ rababok. Dooh sa waa péh —näng mäh. ³ —Dawëe naa ta wób rabana. Y̆ mejō bä rababaaj hōm sa gó, naheba padäg da, degōn jëng da sah mahy̆j ta hōō bä —näng mä Jesus ta ma matëg sa hã.

⁴ Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Nyy bä ji baw'yyt babä sa waa? Dawëe bä. Dooh ta nawaa babä —näk mäh.

** **7:27** Tii da Jesus wén her'oot, tametyy hyb n'aa y̆nh baad ta hã tah'yy kae bä. Panyyg gó taky n'aa her'oot, tahyb n'aa newëe hyb n'aa baad tado bä tamasaa bä Judah buuj nadoo do sa hã. Jesus ky n'aa eh'üüm Judah buuj sa taah. Awaar taah gó taky n'aa ed'oo Judah buuj nadoo doo.

⁵ Ti m' Jesus beaanh:

—Nyy hē pāw bē wē? —nāng mäh.

—Ti anāng setsi —näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m' Jesus mejūū hajōk do rabehyy b'ēeh tūū. Ti m' tabasog dāk pāw, ti m' taky n'aa etsēē sa waa hyb n'aa. Tii bā m' taganebāh boo kän, tets'ēē hōm mā ta ma matēg sa hā, rabets'ēē hōm hyb n'aa hajōk do sa hā kā. ⁷ Tah'ŷŷb na-āāj mā ti anāng mā sa wē. Ned'ēēd its mā ti tah'ŷŷb. Tii da né hē m' taky n'aa d'oo ēnh tii. Ti m' tamejūū ta ma matēg rabets'ēē hōm hajōk do sa hā. ⁸ Tii bā kā m', sahōnh hē m' rabawēē bong. Wog enā hōm mā sahōnh hē. Ti m' rabawēh do jawēn paa bā m' mad'aak do ta ma matēg rabata dāk arook gó. Setsi m' arook gedē hōm doo. ⁹ 4 miw mā ajyy tahyb n'aa pé ti hawēē bong doo.

Hajōk do hā Jesus kedēē hōm jawén paa bā m', ¹⁰ tagatsēg sooh mā marakate gó ta ma matēg sa sii hē m'. Ti m' rabahōm Daramut hād nāng do hāj n'aa hēnh.

¹¹ Rakajaa bā m', Pariséw rabana ta wē. Hajōng mā reaanh ta hā. Jesus rametyy hyb n'aa ramejūū mā tapahuuj bā sa matym haj'aa wē hā. ¹² Ti m' tak'ēp mā tah'yy kawabaag wāt, j'ooj madāk doo me ramejūū do hyb n'aa m'. Ti m' taky hadoo:

—Daap hē da hē habong do rabetsēē hā ŷŷ ŷ pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa —nāng mäh. —Dooh ŷ metēēh pé ta heen n'aa hahŷ sa hā. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —nāng mā ta kyyh.

¹³ Tii bā m' Pariséw taberéd b'ēeh, ti m' p'aa hēnh tagatsēg sooh marakate gó, ti m' rabatsēg hōm karaj'aa ta myyj jé.

Pariséw, Eróts daheeh raheer'oot do mahānh ji hyb n'aa matakēē do ky n'aa hahŷŷh

¹⁴ Ta ma matēg ramabaan mā ramahūūm sa waa pāw. Jāām hē sét its mā pāw marakate gó. ¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Baad bē hyb n'aa matakā da. Baad bē kanā da Pariséw, Eróts sa pāw makuj n'aa mahānh —paa tamaher'oot mäh.

¹⁶ Ti m' ta ma matēg rakaner'ood bong Jesus her'oot do ky n'aa. Hahŷŷ d' mā sa kyyh:

—Dooh ēr wē pāw. Tii d' tawén edoo† —näk mä sa kyyh.

¹⁷ Ti m' Jesus hapāh ti raky n'aa hajēm doo. Ti m' tabeaanh sa hā:

—H'ēēd hyb n'aa pāw bē mabaan hōm bē banāng? —nāng mäh. —Dooh tagah'ood nā bā bē hā? Dooh bē h'yy kadawuung nā bā? —nāng mā ta kyyh sa hā. ¹⁸ —Bē matym enā né paawā, dooh bē hapēē bā. Bē nabuuj genā né paawā, dooh bē maa napēē bā. Bē mabaan ¹⁹ 5 pāw ŷ etyn bong do 5 miw sa hā? Nyy hē kawaju bē gedē hōm mad'aak doo?

—12 kawaju mad'aak —näk mä sa kyyh.

²⁰ Ti m' Jesus eaanh ēnh:

—Setsi pāw ŷ etyn bong do 4 miw sa waa, nyy hē arook bē gedē hōm mad'aak doo?

—Setsi arook mad'aak —näk mäh.

* **8:11** Jesus wē Pariséw rakamaj'ī. Dooh raky dahé bā P'op Hagā Do mejūū do Jesus tado bā. Sa hā péh, dooh Jesus haja bā wē hā tapahuuj bā, rawén mejūū sa matym haj'aa Jesus pahuuj bā wē hā. J'ooj madāk doo me ramejūū do hyb n'aa Jesus wén manetēēh sa hā rakarēn do paawā. † **8:16** Dooh rah'yy kadawuung bā panyyg gó Jesus her'oot do hā. Jesus hā Pariséw Eróts daheeh ranu mer'oot. Dooh m' raky dahé bā Jesus P'op Hagā Do t'aah tado bā. Nayyw hē jé pad'yyt hē takah'ūūm ranu mer'oot do ky n'aa. Pāw makuj nayyw hē takamekuunh tiriig mahang hadoo do tii.

21 Ti m' Jesus bedoo sa hã:

—Dooh bê h'yy genä nä bä? —näng mä ta kyyh ta ma matëg sa hã.

Aj'yy ty gadajuu däk do Jesus ty nä däk do panyyg n'aa hahÿÿh

22 Ti m' Jesus rakaja kãn Betsaj-Da häd näng doo bä panang bä. Ti m' ramanaa mä ta wë aj'yy ty gadajuu däk doo. Retsëë mä Jesus moo däng ta hã tabahub däk hyb n'aa. 23 Ti m' Jesus maso däk ta moo hã, tamahüüm mä dawë hã panang bahãnh. Ti m' Jesus ty hetsós wät, ti m' tamoo däng ta hã. Ti m' tabeaanh ta hã:

—Äkä, mahapëë däk? —näng mäh.

24 Ti m' tabeg'ääs, ti m' taky hadoo:

—Dooh baad ÿ hapëë nä bä. ÿ hapäh habong doo. B'aa hadoo hã ÿÿ.

25 Ti m' p'aa hënh Jesus moo däng ta matym hã ënh. Ti m' ta matym baad däg kä. Baad mä tabahapäh tii kä. Dooh m' taty gadajuu wäd bä kä. 26 Ti m' Jesus mejüü tababaaj hõm ta tyw n'aa see me ta tób hënh. Dooh m' takarën myyj hënh tajeë wäd.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

27 Ti m' Jesus rabahõm panang wób Sesareja Pirip panang häd näng nedaa badäk doo hënh. Ti m' ramahõm me tabeaanh ta ma matëg sa hã:

—Jaa m' ÿÿh, sa nooh?

28 Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m', õm mä Jowāw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m', õm mä Eriij maküüh. Ta wób noo m', õm mä P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub dejëp do paa seeh —näk mä sa kyyh ta hã.

29 —Bë hã ënh? Jaa ÿ bê hã ënh? —näng mä Jesus sa hã.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Õm ti Kristo, † P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo —näng mä Peed kyyh ta hã.

30 Ti m' Jesus mejüü ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hã ta ky n'aa.

Jesus her'oot do tadajëp do ky n'aa hahÿÿh

31 Ti m' Jesus du doo tama metëëk do ta hataa. Tama metëëk bä m' taky hadoo:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, hajõng da ÿ ahoop. Ër wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooch do sa wahë n'aa na-ääj da, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hë, ÿ da rahyb n'aa wareem. ÿ da dajëp ran'oo bä. Tamawoob hë ta ä jawén paa bä, ÿ ganä wät da p'aa hënh —näng mä ta kyyh.

32 Baad mä ta ky n'aa tabaher'oot. Ti m' Peed naëënh dawë hã. Ti m' taky ge'ÿÿm, Jesus tii d' tanaher'oot hyb n'aa.

33 Ti m' Jesus ty kaw'õod däk ta ma matëg wób sa wë. Ti m' Peed taky geãm wät.

—J'eep! Ahõm mahãnh ÿÿ, Nesaa Do Yb —näng mäh. § —Dooh mah'yyb dëë bä P'op Hagä Do karën do hã. Ajyy rakarën do hã ti mah'yyb däk —näng mä Jesus kyyh.

34 Ti m' hajõk do ta wë kata däk doo, ta ma matëg na-ääj hë Jesus naëëj wät ta wë. Ti m' taky hadoo sa hã:

† 8:29 Ji h'yyb tym dëëb, p'ooj ub Judah buuj hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ramaneëënh Mesijas. Gereg kyy me ramaneëënh Kristo. "P'op Hagä Do h'yyb däng doo", tahanäng pé m' ti. § 8:33 Tah'yyb hapäh, Satanas kyy gó m' Peed ber'ood wät tawén ky geãm wät.

—Jé karēn pé hēp ŷ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'āāts hē teréd hōm ta hā hē tah'yy ka'eeh doo, taw'āāts hē teréd hōm ta hā hē tahyb n'aa newēē doo. Taw'āāts hē da tagado had'yyt hē ta hoop do hēp ŷ n'aa. Taw'āāts hē tagadoo hēp ŷ n'aa radajēēb bā na-āāj hē. Taw'āāts hē ŷ taky daheeh, taw'āāts hē ŷ bawāt doo da da ti bawāt. ³⁵ Tii d' ŷ wén edoo, badāk hahŷŷ hā ji hawāt do tak'ēp kamahān doo, jé ta hoop do hēp ŷ n'aa jeŷŷm doo, dooh da P'op Hagā Do wē tanu dēē bā. Jé hēp ŷ n'aa, panyyg hanām do hyb n'aa na-āāj hē, ta hoop do gadoo péh, hēp ŷ n'aa tadajēēb bā, panyyg hanām do hyb n'aa tadajēēb bā, ta h'yyb tym P'op Hagā Do wē da tanu dāng —nāng mā ta kyyh.

³⁶ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Héd n'aa ji karēn sahōnh hē badāk hahŷ ji ta danāh, ji h'yyb tym banesaa hēnh tahōm bā? —nāng māh. ³⁷ —Dooch ta sām ji ad'oo pé ta s'ee hēnh ji h'yyb tym nahōm hyb n'aa —nāng mā Jesus kyyh. ³⁸ —Hēp ŷ n'aa, ŷ ma metēēk do hyb n'aa na-āāj hē nu mebyng pé P'op Hagā Do hā hyb n'aa eréd hōm do sa matym gó, nesaa do moo heb'ooh do sa matym gó, ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ d' nu mebyng ēnh ta hyb n'aa, Ee hejój gó, ta bag tak'ēp gabarēēh doo gó ŷ bahyng noo gó āās tak'ēp baad hedoo do sa daheeh —nāng mā ta kyyh.

9

¹ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Ta wób babā ēr mahang habong do rahapāh nā da ŷ du doo noo gó sahōnh hē ŷ bag'āās P'op Hagā Do hejój me. Radejēp do pooj jé rahapāh nā da tii. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo.

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahŷŷh

² Ti m' ji moo oow see pé sa ā jawén paa bā m', Jesus mahūūm ta sii Peed, Tsijaag, Jowāw daheeh. Ti m' rabas'ēēg kán waēē p'op nu dāk do hā. Sa mab hē m' t'īī hēnh rabaym dó. Ti m' Jesus kawareem dāk sa matym gó. Ta see hado dāk māh. ³ Tak'ēp mā ta saroor gabar'ēēng dāk, tak'ēp mā tabahawag dāk. Dooch m' badāk hahŷŷ bā hajaa pé saroor ti hadoo pé tak'ēp hawak péh. ⁴ Ti m' p'ooj ub habong do paa Eriij, Mosees hād enāh do rakas'ee b'ēēh sa matym gó. Jesus sii m' raber'oot.

⁵ Ti m' Peed ky hadoo Jesus hā:

—Ma matēg! —nāng māh. —Taw'āāts hē babā ēr hā! —nāng māh. —Taw'āāts hē tamawoob hē ta tób n'aa āā temaa toonh. Sét hē a tób, sét hē hē Mosees tób, sét hē Eriij tób —nāng māh.

⁶ (Dooch m' tadoo wāt pé tak'ēp rabeŷŷm bong do hyb n'aa m', tii d' tawén edoo.) ⁷ Ti m' nayyw mā wē puh ganyyh, sahōnh hē sa hā m' tabadāng. Wē puh gó m' P'op Hagā Do ber'oot. Hahŷŷ d' mā ta kyyh:

—Hahŷ tah ŷŷ, tak'ēp ŷ kamahān doo. Bē maa newē, bē ky dahé ta kyyh —nāng māh.

⁸ Ti m', nayyw hē m', raty kaw'ōōd bong bā m', rabaheg'āās bā m', jāām hē Jesus rahapāh. Dooch boo m' Jesus pa hab'ēēh do paah.

⁹ Ti m' rabahyk bā m' Jesus mejūū ranaher'oot hyb n'aa rahapāh doo, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do ganā wāt bā kā dejēp do mahang. ¹⁰ Ti m' sa h'yyb gó m' rabenām. Sa mab hē m' rakaner'ood bong. Hahŷŷ da m' sa kyyh: —H'ēēd ky n'aa tii, dajēp do ganā wāt do ta her'oot doo? —nāk mā sa kyyh.

¹¹ Ti m' rabeaanh ta hā:

—Héd n'aa Kristo kajaa do pooj jé Eriij m' matēēh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do raher'oot? —nāk mā sa kyyh.

12-13 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Se hub né hē. Eriij matēeh né da sahōnh hē tabenām hyb n'aa —nāng mäh. —Ti hadoo né hē, bē ŷ maher'oot hahŷŷh: Eriij ewäd hyng né hē. Tii bā rah'yy kajäk doo da né hē rabad'oo paa ta hā. Tii d' né hē takerii däk ta ky n'aa P'op Hagä Do kyy kerih do hā* —nāng mäh.

Ti m' taky hadoo ēnh:

—ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do ky n'aa ēnh? Nyy da kēh ŷ n'aa kerih do P'op Hagä Do kyyh? ŷ na-āāj da hajōng ŷ ahoop da. ŷ rahyb n'aa wareem da na-āāj hē —nāng mā Jesus kyyh.

Pahēew Jesus haso däk do panyyg n'aa hahŷŷh

14 Ti m' Jesus rakajaa bā kă m' ta ma matēg wób rabab'ēeh bā, hajōk mā ranu sabug däk sa pa rabahapäh. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do ky ked'aak mā sa daheeh. 15 Tii bā m', nanāng nu sabuk do rabahapäh bā m' Jesus, raty ge-ee bong. Ti m' rawaj'aa nā ta wē rabadēng hyb n'aa m' Jesus.

16 Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matēg wób sa hā:

—H'ēed p'āā ti bē ky ked'aak sa wē? —nāng mäh.

17 Tii bā m' hajōk do see ky ganyyh. Ti m' taky hadoo:

—Ma matēg! —nāng mäh. —ŷ manaa a wē paawā tah ŷŷ. Karap'ar h'yyb nesaa do ta hā adäk —nāng mäh. —Dooh ter'ood wäd tan'oo bā. 18 Ta hā tabadāng bā, tūū tadewēes. Ti tah ŷ gadów däk, tēg kamatsēē däk, tsanamäts däk tan'oo bā —nāng mäh. —ŷ eaaj wät a ma matēg sa hā rabahabēē hōm hyb n'aa. Dooh rahaja bā —nāng mā ta kyyh Jesus hā.

19 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do bēeh, da hē badäk hahŷŷ bā habok doo! —nāng mäh. —Hajōō nuu me ŷ bawät nā g'eeh bē mahang bē ky dahé däk hyb n'aa kă? ŷ hād h'yyb napan däg bē hā, hā ŷ bē h'yy kanasadā nā do hyb n'aa —nāng mäh. —Bē mana b'ēep pahēew —nāng mäh.

20 Ti m' pahēew ramanaa ta wē. Ti m' karap'ar h'yyb nesaa do bahapäh bā m' Jesus, pahēew tabahehats wät. Ti m' tadawäts jat tūū. Tūū m' takawereem, kawereem, kawereem jat mäh. Tsanamäts jat mäh.

21 Ti m' Jesus beaanh ta yb hā:

—H'ēed pénh tabadäk ta hā? —nāng mäh.

—P'ooj ub takarapee noo gó tadäg né hē ta hā —nāng mā ta yb kyyh.

22 Hajōō nuu me karap'ar h'yyb nesaa do dahew'ēes tūū tēēg hōō me, tame na-āāj hē. Takarēn tada'j'ēep. Mahaja bā, mado hōm. Mat'yyd mehŷn āäh —nāng mäh.

23 —ŷ haja bā? —nāng mā Jesus kyyh. —Dooh hejooñh pé P'op Hagä Do hā h'yy ka'eeh pé hā —nāng mäh.

24 Ti m' nanyw hē pahēew yb ky hadoo:

—ŷ h'yy ka'eeh né hē —nāng mäh. —Man'oo tak'ēp ŷ h'yy ka'eeh hyb n'aa, ŷ ky nasēm hyb n'aa! —nāng mäh.

25 Ti m' hajōk waj'aa padēek sa wē rabaheg'āās hyb n'aa Jesus hapäh bā m', nanyw hē m', hajōk do kaj'aa do rabaheg'āās do pooj jé, karap'ar h'yyb nesaa do tageām wät tabanyyh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Karap'ar h'yyb nesaa doo, ky tamah doo, nabuuj gatamah doo, anā pahēew hā hadäk doo! Dooh da ta hā madēē wäd bā! —nāng mā Jesus kyyh.

* 9:12-13 Eriij tahanāng doo, Jowāw nu gahem'uun do né hē tii.

²⁶ Ti m' tak'ëp mä karap'aar h'yyb nesaa do geëej wät. Ti m' tak'ëp tabahehats wät, ti m' tabanä kân pahëew hâ hadäk do paah. Ta wób sa hâ m' pahëew dajëp. Bag hënh mä tabajad hõm, ti hyb n'aa m' dajëp rawén ed'oo.

²⁷ Ti m' Jesus moo takyg sëek. P'op mä tabag'ëed däg kân.

²⁸ Ti m' Jesus tób gó tabajëe suun jawén paa bã, sa m'aa hënh mä ta ma matëg rabeaanh ta hã:

—H'ëed hyb n'aa ãã wén nahajaa ãã habëe hõm bã karap'aar h'yyb nesaa doo? —näk mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Jããm hë P'op Hagä Do ji ky n'aa etsëe doo me, [ji noo kanawa doo me na-ããj hë] ta ti hadoo pé karap'aar h'yyb nesaa do tabanyyh —näng mä Jesus.

³⁰ Ti m' ratsyym kasok ta tii b' naa. Garirej hãj n'aa me m' ratabës. Dooh m' Jesus karën bã ta wób raky n'aa napëe bã rabaym doo, ³¹ ta ma matëg tama metëek do hyb n'aa m'. Ti m' taky hadoo sa hã:

—ÿyh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da ran'oo däk da ta wób sa moo gó. ÿ radaj'ëep da. Tamawoob hë ta ã jawén paa bã ÿ ganä wät da p'aa hënh —näng mä Jesus ta ky n'aa hã.

³² Dooh m' rah'yy genä bã ti taher'oot do sa hã. H'yyb e'ÿÿm mä rawén neaanh.

Raky ked'aak doo, jaa sa bahãnh hadoo do panyyg n'aa hahÿh

³³ Ti m' rakajaa Kapar-Naũm häd näng panang bã. Tób bã tabajëe suun bã m' teaanh mä ta ma matëg sa hã. Ti m' taky hadoo:

—H'ëed p'ãã ti bë ky ked'aak ta tyw n'aa me, ër mana me? —näng mäh.

³⁴ Dooh m' raky gado bã. Raky n'aa meb'yyh mäh. Tyyw me rababoo däk bã raky kedag bong ny hadoo do sa mahang hyb n'aa jawyk ta wób sa bahãnh. Ti hyb n'aa m' rawén ky n'aa meb'yyh.

³⁵ Ti m' Jesus bahyy sooh, ti m' ta ma matëg tanaëenh ta wë. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Jé karën pé ta wób sa bahãnh hadoo doo, taw'ããts hë da sa yd jé tanu gadäk. Taw'ããts hë sahõnh hë sa karom hadoo tabahadoo —näng mä Jesus kyyh sa hã.

³⁶ Ti m' karapee t'aah ta moo takyg gëet sa mahang, ti m' tabado däk, ti m' taky hadoo:

³⁷ —Hëp ÿ n'aa hahÿ karapee t'aah hadoo pé gadoo péh, ÿ né ti tagadoo —näng mäh. —ÿ gadoo péh, ÿ had'yyt nado tagadoo, hã ÿ mejüü do ti na-ããj né hë tagadoo —näng mä Jesus sa hã.

³⁸ Ti m' Jowãw ky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh. —Ãã hapäh aj'yy a häd tabesok bã tahebë karap'aar h'yyb nesaa doo. Ër h'yyb hata nado tii, ti hyb n'aa ãã ge'ÿÿm tii d' tanad'oo hyb n'aa —näng mä Jowãw kyyh Jesus hã.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë geãm manäh! —näng mäh. —Dooh hãt ÿÿ gó pahuunh pé ta jawén ÿ tanu mer'oot tii bã —näng mäh. ⁴⁰ —Ti hyb n'aa, ër wë h'yy kawanereem doo, ër h'yyb hata tii —näng mäh.

⁴¹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Jé naëng han'oos pé hãt ÿÿ gó bë hã, hata ÿÿ bë bahadoo do hyb n'aa, ta ti gadoo né da ta sãm baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ÿ né hë ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus sa hã.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Baad nado né paawä pä ta jawyyg n'aa ji hä ranu hüü däg bä ji radawäts tu tame t'öp ji pahäs hyb n'aa, ti bahänh tak'öp baad nado ji hä da, ky n'aa netsëeh do seeh, hahÿ karapee hedoo doo, hä ÿ h'y'y ka'eeh do ji h'y'yb tatug bä nesaa do tamoo wät hyb n'aa —näng mäh.

⁴³ Ti m' taky hadoo ënh:

—A moo hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hë paawä magakyd hōm a mooh. Taw'ääts hë mabasëek hÿ pong jé P'op Hagä Do wë sét a mooh, mahōm mahänh ta s'ee hënh, tabanesaa hënh, pawóp hë tado bä a mooh. T'ï hënh mahōm bä, tëëg hōō nadëek do mahoop da had'y'yt hë. [⁴⁴ T'ï hënh madoh-ro ji hawëh doo, dooh radejëb bä. T'ï hënh tëëg hōō dooh tadäg bä —näng mäh.] ⁴⁵ —A tsyym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hë paawä magakyd hōm. Taw'ääts hë matsyym gahet mabasëek hÿ pong jé P'op Hagä Do wë, ta s'ee hënh, tabanesaa hënh, òm P'op Hagä Do aw'oong hōm mahänh, pawóp hë tado bä a tsyym. [⁴⁶ T'ï hënh madoh-ro ji hawëh doo, dooh radejëb bä. T'ï hënh tëëg hōō dooh tadäg bä —näng mäh.] ⁴⁷ —A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hë paawä a matym mado nyh. Taw'ääts hë mabasëek hÿ pong jé, P'op Hagä Do ji tabag'ääs doo hënh, sét a matym, jé ta s'ee hënh, tabanesaa hënh, òm P'op Hagä Do aw'oong hōm mahänh pawóp hë tado bä a matym. ⁴⁸ “T'ï hënh madoh-ro ji hawëh doo, dooh radejëb bä. T'ï hënh tëëg hōō dooh tadäg bä”† —näng mä Jesus.

⁴⁹ Ti m' taky hadoo ënh:

Sahōnh hë ma matëk ÿÿ P'op Hagä Do metyy da ji ahoop do hä, sa h'y'yb tym banyyw däk hyb n'aa ta hä, ta dab P'op Hagä Do hä ji ma ejuu do jukiir me ji enyww däk doo da.

⁵⁰ Ti m' taky hadoo ënh:

—Taw'ääts hë ti jukiir. Ti hadoo né hë, tanadah'ëed wäd bä, taw'ääts hë nado wäd. Ti hadoo né da bë hä. Taw'ääts hë baad had'y'yt hë bë babok bë da hadoo do wë. Baad bë babok do bë da hadoo do wë gawatsiig bä, taw'ääts hë nado wäd —näng mäh. —Taw'ääts hë h'y'yb nyww gó bë baboo had'y'yt hë bë da hadoo do wë —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

10

DooH ji ÿÿm ji eréd hōm bä do panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m' Jesus raberéd däk Kapar-Naüm, atsëg hōm mä tamii Joradän häd näng doo. Tamyyg däk hä m', ta tyw n'aa me m' ramahyk Judah häj n'aa hënh. Ti m' p'aa hënh hajök mä ta wë han'aa. Ti m', tabahed'oo doo d' né hë m' tama metëek mä sa hä.

² Ti m' Parisëw wób rabana ta wë rametty hyb n'aa m'. Hahÿÿ da m' rake'aanh:

—Ër ky n'aa jaw'y'yk do anoo g'eeh aj'yy eréd hōm bä ta ÿÿm? —näk mäh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Nyy da Mosees ky n'aa jaw'y'yk do her'ood bä ënh? —näng mä Jesus sa hä.

⁴ Ti m' raky hadoo:

—Mosees anoo ji erii däk ji ÿÿm ji eréd hōm do heen n'aa, tii b' ji mejō hōm tabahōm hyb n'aa —näk mä Parisëw sa kyyh.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

† 9:48 T'ï hënh ji ahob had'y'yt hë, tahanäng pé tii. Isajas 66.24 hä takerih do hä tabeh'üüm.

—Bë nabuj keh'ũũm do hyb n'aa tii d' Mosees wén erii wät ta ti ky n'aa jawyk do ky n'aa —näng mäh. ⁶—P'ooj ub dooh ta tii da tahado bä. Sahõnh hē tadu dahäng noo gó P'op Hagä Do pahuunh aj'y yñh daheeh. ⁷ “Ti hyb n'aa kä, aj'y kä, ta yb, ta yñ mahãnh kä, sa m'aa hēnh kä, tagatëe hyb n'aa ta yñm kä. ⁸ Takatëe jawén paa bä sét rabahado padëek ta yñm daheeh”,* näng mäh. Ti hyb n'aa pawóp hē ranado bong. Sét hado däg kän. ⁹ Ti hyb n'aa séd hã P'op Hagä Do ata däk doo, dooh tahaja bä ji etyn bä —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hã.

¹⁰ Tób bä kä m' ta ma matëg rabeaanh ta ti ky n'aa. ¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Jé ta yñm heréd hõm doo, tii bä yñh see hã takat'ëe däg bä, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see yñm sii he'yñh do hado däk tii. Ta yñm paa tah'yb rejää —näng mäh. ¹² —Jé ta patug heréd hõm do ta see tagat'ëe däg bä, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see patug sii he'yñh do hado däk tii —näng mä Jesus kyyh.

Karepé Jesus ky n'aa edëng do panyyg n'aa hahyñh

¹³ Ti m' ta wób ramena karepé ned'ëed is do Jesus wë, sa hã Jesus moo däng hyb n'aa, taky n'aa edëng hyb n'aa. Ti m' ta ma matëg rage'yñm mäh. ¹⁴ Ti m' dooh Jesus genaag bä ta ma matëg rabad'oo doo. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Na ramena karepé wë yñ. Bë geãm manäh! Hahy karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hē P'op Hagä Do bag'ãas do karapee hedo padëek doo —näng mäh.

¹⁵ Ti m' taky hadoo ënh:

—Karapee t'aah ky daheeh do hadoo ky nadaheeh péh, dooh P'op Hagä Do bag'ãas do karapee tado bä da. Né hup y né hē ta ti y her'oot doo —näng mä Jesus.

¹⁶ Ti m' karepé tabasog däk ta hã, tii bä m' sa nu gad'oo bä m' tamoo däng, taky n'aa edëe boo kän mäh.

Tak'ëp ma näng do panyyg n'aa hahyñh

¹⁷ Ti m' ta tii b' naa Jesus tsyym kadoo bä m', ana mä aj'y ta wë. Ta taron nuu me m' tabahyy háng ta wë. Ti m' taky hadoo:

—Baad õm, ma matëg! —näng mäh. —Nyy da y bad'oo edëb had'yyt do y gadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do pa y bawät hyb n'aa kä? —näng mä aj'y kyyh.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Héd n'aa baad ub hã y mabanäng? —näng mäh. —Jããm hē P'op Hagä Doo, baad hadoo doo. Dooh ta see pé baad hadoo péh. ¹⁹ Mahapäh hahy P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yky doo: “Manaboh manä a da hadoo doo. Aã manä a yñm nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Etsëeg manäh. Daap hē maky n'aa tapa manä ta wób. Mawad'ii manäh. Mawehëe a yb, mawehëe a yñn”† —näng mä Jesus kyyh ta hã.

²⁰ —Ma matëg! —näng mä aj'y kyyh. —P'ooj ub, y karapee noo gó y panyyg kadeheeh né hē ta tii hã —näng mä ta kyyh Jesus hã.

²¹ Ti m' Jesus ty däng ta wë, takamahãnh wät mäh. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Sét hē ti hawät a hã —näng mäh. —Abaaj hõm, mesëem hõm sahõnh hē a wë hanäng doo. Man'oo ta sãm paa kas'ut do sa hã. Tii d' madoo bä hñ pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén ana wë yñ, hëp y hata mabahadoo hyb n'aa kä —näng mä Jesus kyyh ta hã.

* 10:8 Genesis 2.24 † 10:19 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16-20

²² Ti m' aj'yy h'yy katón gëet. Ti m' ahõm mä Jesus mahãnh. H'yy katón wät mäh, tak'ëp tawekãp do hyb n'aa.

²³ Ti m' Jesus ty däg ta ma matëg sa wë, ti m' taky hadoo:

—Hejooñh né hë wekãp do sa hã P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁴ Ti m' sa h'yyb gó ta ma matëg rameuunh mä Jesus her'oot do hyb n'aa. Ti m' p'aa hënh Jesus ky hadoo sa hã:

—Tah haa —näng mäh. —Hejooñh né hë ji hã P'op Hagä Do bag'ääs do karapee ji bahadoo hyb n'aa —näng mäh. ²⁵ —Hejooj né paawä kameer hã tatabëej bã gats'uus doo gó, ta bahãnh tabahejooñh wekãp do sa hã P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁶ Ti m' ti bahãnh mä ta ma matëg rameuuj bong mäh. Sa mab hë m' rakaner'oot. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Jaa ënh ti P'op Hagä Do wë hasëek ënh? —näk mäh.

²⁷ Ti m' Jesus ty gadäg däk sa wë, ti m' taky hadoo:

—Ji daaj hë dooh né hë ji haja bã P'op Hagä Do wë ji as'ëeg bã. Ti hadoo né hë, dooh P'op Hagä Do nahajaa péh. Ti hajaa ta wë ji tamasäk —näng mäh.

²⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hë äã beréd hõm a hataa äã bahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Hëp ÿ n'aa, P'op Hagä Do panyyg hanãm do hyb n'aa na-ääj hë heréd hõm pé ta tób, heréd hõm do ta wakãã, ta ãnh, ta yb, ta ÿÿn, ta taah, ta joom banãng doo, ³⁰ ta bahãnh hajõng tagadoo da badäk hahÿÿ bã ta mabaj. Tagadoo da tób, ta wakãã, ta ãnh, ta ÿÿn, ta taah, ta joom banãng doo. Ta no n'aa na-ääj da tagadoo. Ta jawén kã, hÿ pong jé kã, tagadoo da edëb had'yyt doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'yyt da. ³¹ Hajök babã hyb n'aa jewyk do wób, ta jawén kã hyb n'aa sekog padäg its da hÿ pong jé. Babã hyb n'aa sekog is do wób kã ti noo gó kã hyb n'aa jewyg kãn da —näng mäh Jesus kyyh sa hã.

P'aa hënh Jesus her'oot tadajëp do ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

³² Ti m' Jesus rabahõm Jerusarënh hënh. Jesus mä sa pooh. Ti m' ta ma matëg rahyb n'aa newëë mä t'ÿÿ hënh Jesus bahõm doo.† Ta wób mä sa sii hah'üüm do e'ÿÿm mäh. Ti m' sa m'aa hënh Jesus naëënh ënh 12 hedoo do ta ma matëg. Ti m' tamaher'oot sa hã ta mo n'aa. ³³ Ti m' taky hadoo:

—Ër ah'üüm Jerusarënh hënh —näng mäh. —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da rahaëej däk da P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa sa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa moo gó na-ääj da. Dajëb hã raky n'aa etyy da ÿÿh. ÿ da rahaëej däk Judah buuj nadoo do sa moo gó —näng mäh. ³⁴ —Ta ti ÿ da raky n'aa ej'ees, ÿ da rahetsoos. ÿ da rahewyyh. ÿ da radajëeb kãn —näng mäh. —Tamawoob hë ãh ÿ jawén paa bã, ÿ d' ganã wäd kãn —näng mäh Jesus ta ma matëg sa hã.

Tsijaag, Jowãw daheeh retsëë do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti m' Sebedew taah hedoo doo, Tsijaag, Jowãw daheeh, rabana Jesus wë. Ti m' raky hadoo ta hã:

—Äã karën paawä manoo äã etsëë do a hã —näk mäh.

† **10:32** Ta ma matëg rawén hyb n'aa newëë Jerusarënh hënh Jesus bahõm doo, t'ÿÿ hënh Jesus majÿi rababok sa h'yyb.

36 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—H'ëed ti bẽ karẽn hã ȳy? —nãng mãh.

37 Ti m' raky hadoo:

—Ãã karẽn paawã tak'ẽp makabaj'aa doo me mabag'ããs doo bã, a hub hadãk hẽnh ãã see basooh man'oo bã, s'ȳy me ãã see^S—nãk mã sa kyyh.

38 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Doooh bẽ hapẽẽ bã ti bẽ etsẽẽ doo —nãng mãh. —Bẽ hajaa da ȳ ahoop do bẽ ahob bã? Bẽ hajaa da bẽ dajẽp bã ȳ dajẽp doo da? —nãng mã Jesus sa hã.

39 —Ãã hajaa! —nãk mãh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bẽ ahoop né da ȳ ahoop do hadoo doo. Ȳ dajẽp do hadoo né da bẽ dejẽp —nãng mãh. 40 —Hỹy kã, ta ti bẽ etsẽẽ do hã ȳy, ȳ nado ti hanoo. P'op Hagã Do anoo da hup ȳy hẽnh, sã ȳy hẽnh rabat'oonh, ta pooj jé tabenãm do tah'ȳy dãng do sa hyb n'aa —nãng mãh.

41 Ti m' ta ma matẽg wób, ji moo sahõnh hẽ hadoo do raky n'aa napãh bã retsẽẽ doo, rah'ȳy kawaj'ããn bong Tsijaag Jowãw sa wẽ.

42 Ti m' Jesus naẽẽj nã ta wẽ sahõnh hẽ ta ma matẽg. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bẽ hapãh né hẽ, ta ti Judah buuj nadoo do sa wahẽ n'aa ky n'aa hedoo doo, tak'ẽp ramejũũ sa hã. Bẽ hapãh né hẽ ti hyb n'aa jew'ȳyk doo, tak'ẽp ramejũũ sa karapee n'aa —nãng mãh. 43 —Bẽ mahang taw'ããts hẽ dooh tii d' tado bã. Bẽ mahang karẽn pé kaweh'ẽeh péh, taw'ããts hẽ da ta wób sa karom hadoo tabahado dãk, ta wób tamasa. 44 Bẽ mahang karẽn pé ta wób sa bahãnh nu gadãk péh, taw'ããts hẽ takadad'uuh sahõnh hẽ sa wẽ. Taw'ããts hẽ sahõnh hẽ sa masa n'aa, sa karom kanep'aak do hado dãk tii —nãng mãh. 45 —Ȳyh, Aj'ȳy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ȳ na-ããj né hẽ. Ȳ ahying babã ȳ rahyb n'aa jew'ȳyk do jawén nado. Ȳ ahying babã ȳ masa hyb n'aa ta wób, ȳ ky n'aa en'ȳym hyb n'aa ta wób sa hã, ȳ dajẽp hyb n'aa hajõk do nesaa do sa mo haj'aa sãm hyb n'aa —nãng mã Jesus kyyh.

Baritsimẽw hãd nãng do panyyg n'aa ahãỹȳh

46 Ti m' rakajaa panang Jerikó hãd nãng doo bã. Ti m', ta jawén, panang bã naa Jesus, ta ma matẽg, hajõk do wób ratsyym kasok bã, ta tyw n'aa nabyy me m' tabahãng ty tamah doo. Baritsimẽw mã ta hãd. Tsimẽw hãd nãng do t'aa m' tii. Ta tyw n'aa me tabahãng dajẽẽr tetsẽẽ hyb n'aa m' ta tii me tebẽs do sa hã. 47 Ti m', Jesus, Nasaréh buuj ramaneẽẽnh do né hẽ ti ta tii bã tabẽs taky n'aa napãh bã m', tak'ẽp mã tageeẽj wãt. Hahỹy da m' ta kyyh:

—Mat'ȳyd mehĩĩn ȳyh, Jesus, Dawi panaa!^{**} —nãng mãh.

48 Ti m' ta wób raky ge'ȳym mãh, bag hẽnh tabahãng hyb n'aa. Raky geãm né paawã m', tak'ẽp tageeẽj wãt tii bã:

—Mat'ȳyd mehĩĩn ȳyh, Dawi panaa! —nãng mãh.

49 Ti m' Jesus baym.

—Bẽ naẽẽj! —nãng mãh.

Ti m' raky hadoo Baritsimẽw hã:

^S 10:37 Tak'ẽp hyb n'aa jewyk do tii, sa wahẽ n'aa basooh do pa hat'oonh doo. Rakarẽn paawã ta wób sa wahẽ n'aa rabahadoo Jesus sii. ^{**} 10:47 Sa h'ȳyb tym dẽeb, p'ooj ub Judah buuj hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh doo, ramaneẽẽnh Mesijas. Dawi panaa mahang ta ti ganyyh P'op Hagã Do ky dãng do paa hyb n'aa, "Dawi panaa" ramaneẽẽnh na-ããj hẽ P'op Hagã Do Ky Dãng Doo. Tii da Jesus Baritsimẽw wén maneẽẽnh, ta hã pé Jesus né hẽ ti P'op Hagã Do ky n'aa enooh do paa kaja dãk doo.

—Tsebee wäd! P'op as'ëëg g'ëed! Õm tanaëenh! —näk mäh.

⁵⁰ Ti m' ta hatsë taw'oong jat mäh, gatsëg geët, ahöm mä Jesus wë.

⁵¹ Ti m' Jesus beanh ta hä:

—H'ëed ti makarën ÿ moo wät a hä? —näng mäh.

—Ma matëg! ÿ karën ÿ begãä däk —näng mäh.

⁵² Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ahöm nä. Hä ÿ mah'yy ka'eeh do hyb n'aa òm has'oo däk —näng mäh.

Ti m' nanyw hë m' tabahapëë däk. Ti m' tabahöm Jesus sa jawén.

11

Baad Jerusarënh bä Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus rabahöm. Ti m' Jerusarënh bedaa däk bä m', panang Beta-pagëh, Betanija häd enäh do w'oo hä rakajaa bä, waëë joom oriib häd näng do banäng bä, pawóp hë ta ma matëg Jesus mejüü sa pooj jé m' rabahöm hyb n'aa. ² Hahÿÿ d' mä ta kyyh sa hä:

—Bë ahöm panang hënh bë pooj jé badäk doo hënh ti nuuj jé. Bë kajaa bä, bë hapäh da jumeto t'aah ji najasooch nä doo. Ta tyd hä da tabahäng —näng mäh. —Bë asood hóm da, bë manaa wawëë hë —näng mäh. ³ —“Hëd n'aa ti bë as'oot?”, ranoo bä, “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën, bada m' tamejüü rababaj nä”, näk da bë kyyh —näng mä Jesus pawóp hadoo do sa hä.

⁴ Ti m' rabahöm, ti m' jumeto t'aah rabawyyd kån tób w'oo hä. Tób noo hä m' takahö. ⁵ Ti m' rabas'oot bä m', p'eets hë hab'ëëh do rabeanh:

—H'ëed ti bë hab'ëëh? Hëd n'aa ti bë as'oot? —näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m' Jesus ma matëg raky hadoo Jesus bedoo doo d' né hë m'. Ti m' rabanoo ramahüüm. ⁷ Ti m' Jesus ma matëg ramana kån Jesus wë. Ti m' sa hatsë sa hä padëëk do paa radatoonh jumeto jó. Ti m' Jesus bas'ëëg sooh ta jó. ⁸ Hajök mä sa hatsë sa hä padëëk do paa rat'ëëg hóm ta tyw n'aa me, tamahöm doo me, raweh'ëëh hyb n'aa. Ta wób mä ragekyyt mä bag'aad, rat'ëëg hóm mä ta tyw n'aa me. ⁹ Ti m' sahõnh hë pooj jé hah'üüm doo, duu hënh han'aa do na-ääj mä tak'ëp mä sa kyyh:

—P'op Hagä Do ää j'aa etsë! —näk mäh. —Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!† —näk mäh. ¹⁰ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng da ër wahë makü Dawi bag'ääs do paa hadoo bag'ääs doo‡ —näk mäh. —Hÿ pong jé hawät do hä ää j'aa etsë! —näk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' Jerusarënh bä Jesus bajëë suun kån. Ti m' tabahöm P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Tabegãä däk mäh. Tug bä däg do hyb n'aa m', 12 hedoo do sa sii hë m' tabahöm ta s'ee hënh, Betanija häd näng doo hënh, raba'ÿÿh hyb n'aa m' tii bä.

P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'ëëm do Jesus hebëë bong do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' jati péh, Betanija bä naa ratsyym kasok bä, Jesus asa däk. ¹³ Dawëë naa m' tabahapäh joom wiigo häd näng doo. Taheg'ääs mä teag bä. Dooch m' ta hä, ta ag noo gó nado m' ta h'yyb. § ¹⁴ Ti m' joom hä taky hadoo:

* **11:8** Tii d' né paa m' rabahed'oo sa wahë n'aa ragadoo bä. Ratsebé, raweh'ëëh do heen n'aa tii.

† **11:9** Saaw-Mo 118.25-26 hä takerii däk do hä rabe'h'üüm. ‡ **11:10** Tii d' rawén her'oot, sa hä pé edaa däk Jesus du doo do Isaraëw buuj tabag'ääs doo. § **11:13** Ta ag noo gó nado né paawä, joom baad hadoo do hä ji aw'yyt né hë pawóp its ta ag tabeaaak do pooj jé ganyyh doo. Kas' uut do sa waa tii. Ti ti Jesus esoos do tabepóh hyb n'aa paawä.

—Dooh da meag wäd bä! Dooh d' a ag repoo wäd bä! —näng mäh.

Ta ma matëg ramaa napäh mä ta kyyh joom hä.

¹⁵ Ti m' rakajaa bä kä m' p'aa hënh Jerusarënh bä, Jesus bajëë suun mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä, kahadë doo gó, wahoo gó. Ti m' Jesus bahabëë bong tii bá hes'ëëm doo, hets'ëë do na-ääj mäh. Ti m' tabaüüj bëëh dajëër rabaheb'aanh do tyng n'aa. Gurii-i hes'ëëm do tyng n'aa na-ääj mä taüüj bëëh.

¹⁶ Dooh m' tan'oo bá ramatabëj bá wak'ääb ta tii me, P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó. ¹⁷ Sa hä tama metëëk bá m' taky hadoo:

—Nepäh bë hä kerih do P'op Hagä Do kyyh? —näng mäh. —Hahÿÿ da takerih P'op Hagä Do kyyh: “Tóp ÿÿ ji maneëënh da sahõnh hë badäk hahÿÿ bá habong do P'op Hagä Do hä raky n'aa etsëë do tób n'aa”^{**} —näng mä Jesus. —Hÿÿ kä, baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bá! —näng mä Jesus kyyh sa hä.

¹⁸ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yÿk do ma mehetëk do na-ääj mä raky n'aa napëë kän mä ta tii. Ti m' ratyw n'aa esoos mä radaj'ëëp hyb n'aa m' Jesus, Jesus rajeÿÿm do hyb n'aa m'. Rawén jeÿÿm mäh, hajök mä gen'aak Jesus metëëk do hä.

¹⁹ Ti m' tug bá kä m' Jerusarënh Jesus raberéd däg kän, ah'üüm kän mäh.

Baad ji h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Jati pé bäp paa m', Jerusarënh hënh rabahõm bá m', joom wiigo häd näng doo me m' ratabës. Tsawyy häng mä sahõnh hë m' rabahapäh. ²¹ Ti m' Peed hyb n'aa newë däk mä Jesus ky hadoo do paa joom hä. Ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! Mahegää! —näng mäh. —Tsawyy häng joom mawas'ee häng doo —näng mäh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Taw'ääts hë P'op Hagä Do hä bë h'yy ka'eeh —näng mäh. ²³ —Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Hahÿ waëë hä ky hadoo péh: “Ahõm, ahob tame”, hanäng péh, P'op Hagä anoo ti ta hä, ta hä baad tah'yy kae bá, P'op Hagä Do ky däng do taky nasëëw bá ta h'yÿb gó. ²⁴ Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot hahÿÿ da: Bë gadoo né da sahõnh hë P'op Hagä Do hä bë ky n'aa etsëë doo, baad bë ky dahé bá, bë ky nasëëw bá bë hä tanoo do hä —näng mäh. ²⁵ —Bë ky n'aa ets'ëë bá, tanyy bá bë h'yÿb gó baad nadoo do bë da hadoo do wë, taw'ääts hë pooj jë bë hyb n'aa mabaan hõm tii, bë Yb hÿ pong jë hawät do hyb n'aa mabaan hyb n'aa nesaa do bë hä na-ääj hë. [²⁶ Bë hyb n'aa manabaan hõm bá, dooh na-ääj hë bë Yb hÿ pong jë hawät do hyb n'aa mabaan bá nesaa do bë moo bok do paah —näng mä Jesus kyyh.]

Jesus hä reaanh doo, jaa ky gabuuj rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' rakajaa Jerusarënh hënh. Jesus bawät bá m' P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, kahadë doo gó, kajaa mä ta wë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yÿk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sii hë. ²⁸ Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahÿ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj gó hahÿ mamoo wät doo?^{††} —näk mä sa kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

^{**} **11:17** Isajas 56.7 †† **11:28** Hes'ëëm do Jesus hebëë bong do hyb n'aa, hajök do tama metëëk do hyb n'aa na-ääj hë rawén eaanh. Jesus hä he'aanh do sa kyy gó ta tii bá hes'ëëm do rabehes'ëëm. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bá Jesus bad'oo doo.

—ÿ eaanh bë hä ênh. Bë her'ood bã, tii bã ÿ baher'oot bë hä jaa ky gabuuj hahÿ ÿ moo wät doo, hahÿ ÿ bad'oo doo —näng mäh. ³⁰ —Jaa ky gabuuj Jowäw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hÿ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hë paah? Bë her'ood hä ÿÿ —näng mäh.

³¹ Tii bã m' sa m'aa hënh mã raky n'aa hajëew bong. Hahÿÿ d' mã sa kyyh:

—Hÿ pong jé hawät do kyy gó ër noo bã, teaanh da ër hä tii bã: “Hëd n'aa paa ti bë ky nadaheeh ênh?”, näng da. ³² Ajyy kyy gó ër noo bã, hajök do kawaj'ään da ër wë —näk mã sa kyyh sa m'aa hënh raky n'aa hajëm bã.

(Rawén jeÿÿm mäh, hajök do hä m' P'op Hagä Do ky n'aa rod né hë paa m' sa h'yyb Jowäw.) ³³ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hä:

—Doo hä hapëë bã —ken'ooh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ na-ääj né hë, dooh ÿ her'ood bã ky gabuuj näng do hä ÿÿ, tii da ÿ bad'oo doo —näng mã ta kyyh sa hä.

12

Joom näng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'üüm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus baher'oot panyyg ky n'aa me sa hä. * Hahÿÿ da m' tabaher'oot: —Hÿ hadoo ajÿy bejoom hóm uwa häd näng do ta joom. Tahedëë hóm. Ti tagagoos uwa bëeh hood tagatsi hyb n'aa. Ti tamoo wäd sooh p'op nu däk do joom hagä n'aa tyng. Ti tabahaëej däk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hä. Ti ta danäh bahóm dawëë. ² Joom ag wah'ëë däg bã kä, ta danäh mejüü ta sii moo heb'ooh do see ta kaser n'aa sa wë, tagadoo hyb n'aa paawä joom ag wób. ³ Ti takajaa bã kä, ramaso däk, rahewyih, ramejō hóm p'aa hënh bag hënh. ⁴ Tii bã ta danäh mejüü ênh ta seeh. Tii kä ranu ganabooh, rarahejää tii. ⁵ Ti tamejüü ênh ta seeh. Radajëëb kân tii. Ti ta danäh mejüü nä hajök. Tii b' sa wób rahewyih bong, sa wób raneboh bëeh. ⁶ Sét hë mad'aak ta pa. Ta t'aah takamahän do tii. Ti tamejüü. Ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Tah ÿ raweh'ëeh da”, näng mã ta h'yyb gó. ⁷ Ti ta kaser n'aa rabahapäh bã raky hadoo: “Ta danäh t'aah hahÿÿh. Ti d' ta danä däg ta yb jawén buuj däg”, näk mäh. “Ti bã, ër dajëëb! Èr ma däg da tii bã kä hahÿ joom banäng doo”, näk mã sa kyyh. ⁸ Tii d' né kä, ranaboh jad kân. Dawëë radawäts hóm joom bahänh —näng mã Jesus. Panyyg gó m' tabeh'üüm sa hä.

⁹ Ti m' teaanh sa hä:

—Nyy da joom danäh bad'oo hÿÿ kä? —näng mäh. —Ana da, tadej'ëep da ta kaser n'aa, ta wób hä da tabahaëënh tii bã —näng mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ênh sa hä:

—Doo bë ner'ood bã g'eeh hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih doo? “Pä tób n'aa them'aa do raty n'aa ges'yyk doo, hÿÿ kä pä ta ba n'aa, mesoo n'aa däg.

¹¹ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa né tii. Taw'ääts hë ër hä tii”,† näng kerih doo —näng mäh.‡

¹² Tii bã kä m', P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do na-ääj hë, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do na-ääj mäh, ratyw n'aa esoos mã ramaso däk hyb n'aa m' Jesus. H'yy genäh mã Jesus pes'ääp mã panyyg ky n'aa me sa hä. Ti hadoo né hë, e'ÿÿm mã hajök do Jesus maa new'ëë do sa hä, ti hyb n'aa m' Jesus mahänh rabahóm.

* 12:1 Ta hä kamajÿi doo, ta hä he'aanh do sa hä ti tabaher'oot. † 12:11 Saaw-Mo 118.22-23

‡ 12:11 Ti pä tahananëg péh, ta daaj hë né m' ti takaher'oot.

Jesus rano n'aa maso paawä ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ta jawén kä m' ramejüü Parisew wób, Judah buuj sa wahë n'aa Eróts häd näng do karapee wób na-ääj mä Jesus wë. Rakarën paawä rano n'aa masoo taher'oot do hyb n'aa. ¹⁴ Ti hyb n'aa m' ky ken'yym doo gó rake'aanh:

—Ma matëg! —näk mäh. —Äã hapäh òm. Baad ub mabawät. Dooh daap mamenä bä. Dooh mahyb n'aa p'eed bä ky n'aa etsëeh do hä, hyb n'aa jawyk do hä mama metëek bä. Dooh maky n'aa ehÿÿd bä sa hyb n'aa ma metëek doo. Ehub né hë P'op Hagä Do karën do hä mama metëek doo —näk mäh. —Ti hyb n'aa —näk mäh —ää mamaher'ood. Taw'ääts hë a hä, ji epaag bä Roma buuj sa wahë hä rahepak doo, Sesa hä?^S —näk mäh. ¹⁵ —Ji ep'aak g'eeh, dooh apäh ji epaag bä? Nyy da a hä? —näk mä sa kyyh.

Jesus hapäh mä ti sa h'yyb, j'ooj madäk doo me ti raky hadoo. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa tii da bë ke'aanh, këh ÿ hyb n'aa ÿ bë no n'aa maso paawä? —näng mäh.

Ti m' taky hadoo sa hä:

—Na moweed denaari ramaneëenh doo. ÿ megää —näng mäh.

¹⁶ Ti m' raban'oo däk ta hä. Ti m' tametëeh, ti m' tabeaanh sa hä:

—Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hä? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë an'oo Sesa hä ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bë an'oo P'op Hagä Do hä ta no n'aa hë** —näng mäh.

Ti m' sa h'yyb gó rameuuj b'ëeh ta kyyh hyb n'aa.

Sadusëw Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' rakajaa Jesus wë Sadusëw häd enäh doo, rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hä m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä. ¹⁹ Ti m' raky hadoo Jesus hä:

—Ma matëg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees erii däk do paa ér hä, aj'yy dajëb bä, ta ÿÿm teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hÿÿj mä gat'ëë däk tii, ta hÿÿj makü panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh. ²⁰ —Panyyg gó òm äã maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'yy, 6 ta hÿÿj. Tagat'ëë däk mäh. Dooh m' teta nä bä, aj'yy dajëp. ²¹ Tii bä ta hÿÿj seeh, ta jawén näh, gat'ëë däk mä ta hÿÿj makü ÿÿm paah. Ti na-ääj mä dajëp né tii d' ënh. Dooh m' reta nä bä tadajëp. Ti hadoo né m' ta wób ënh. ²² Sahõnh hë m' raget'ëë bok ta ti ÿÿnh. Sahõnh hë m' radejëp ranetaa nä bä. Tagadëëg ub kä ÿÿnh dajëb kån.

²³ Ti m' rabeaaj kån Jesus hä:

—Ji genyyh bä kä ënh, dejëp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do ÿÿm kä ta ti ÿÿnh ti noo gó kä? Sahõnh hë paa m' ta ti ta pat'uuk —näk mä sa kyyh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooh bë h'yy genä bä baad hadoo do hä, P'op Hagä Do kyy kerih do bë nahapäh do hyb n'aa, P'op Hagä Do hejój bë nahapäh do hyb n'aa na-ääj hë —näng mäh. ²⁵ —Dejëp do ragenyyh bä kä, dooh ji kat'ëë wäd bä. Ääs hÿ pong jé habong do kanetëë do hadoo da ji tii bä kä —näng mä Jesus.

^S **12:14** Tii da rawén eanh, rakarën paawä Jesus her'oot do hä rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ta hä. “Dooh ji epaag bä Sesa hä” taky hado bä paawä, Eróts karapee raky n'aa tapaaä Jesus Roma buuj sa hä. “Ji ep'aak né hë” Jesus ky hado bä paawä, hajkó do maa new'ëë doo, dooh ragenaag bä ta tii. Tii b' rakawaj'ään paawä ta wë. Hejoonh né hë ta hä reeahn doo. ** **12:17** Ji né hë ti P'op Hagä Do karën doo.

²⁶ Ti m' taky hadoo ěnh:

—Dejĕp do genyyh doo kã, dooh bĕ ner'ood bã Mosees mo haj'aa kerih do hã, b'aa kadoo do panyyg n'aa gó, ji ganã wãd do ky n'aa? —nãng mäh. —Tii gó naa P'op Hagã Do ber'oot Mosees hã. Hahÿÿ d' mã ta kyyh: “Abaraãm hagã ÿÿh, Isak hagã ÿÿh, Jakóh hagã ÿÿh”,†† nãng mäh. ²⁷—Dooh, “Abaraãm makũ hagã, Isak makũ hagã, Jakóh makũ hagã”, tanoo bã. Dejĕp do hagã n'aa nado P'op Hagã Doo. Hedĕp do sa hagã n'aa tii —nãng mäh. —Tak'ĕp bĕ h'yy gatamah —nãng mã Jesus kyyh Saduséw sa hã.

Tak'ĕp ji hyb n'aa jaw'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetĕk do see bana. Tamaa napãh mã raky kedag bong do Jesus daheeh. Ta hã m', baad mã Jesus ky gadoo sa hã rake'aanh doo. Ti hyb n'aa m' teanuũ mäh:

—Ny hadoo do P'op Hagã Do mejũũ do see tak'ĕp ji hyb n'aa jaw'yyk tamejũũ do wób bahãnh? —nãng mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hahÿ tak'ĕp ji hyb n'aa jaw'yyk: “Bĕ maa newĕ da hahÿÿh, Isaraéw buuj. Tak'ĕp Hyb N'aa Jawyk doo, P'op Hagã Doo, ěr hagã n'aa, sĕt né hĕ. ³⁰Taw'ãats hĕ tak'ĕp bĕ kamahãn Tak'ĕp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagã Doo, bĕ h'yy kaha'eeh doo. Taw'ãats hĕ tak'ĕp bĕ h'yyb padãg ta hã. Taw'ãats hĕ bĕ h'yyb tym gó naa né hĕ bĕ kamahãn ta hã, sahõnh hĕ bĕ hajaa doo me”,‡‡ nãng mäh.

³¹—Hahÿ ta seeh: “Makamahãn a da hadoo doo, a hã makamahãn doo da”§§ —nãng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo ěnh:

—Dooh tak'ĕp ky n'aa jawyk pé ta ti pawóp hadoo do bahãnh —nãng mã Jesus ta hã.

³² Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetĕk do ky hadoo:

—Baad ti a kyyh, ma matĕg —nãng mäh. —Sĕt né hĕ ti P'op Hagã Doo. Dooh ta see péh —nãng mäh. ³³—P'op Hagã Doo tak'ĕp ji kamahãn, tak'ĕp ji h'yyb dãk ta hã. Ji h'yyb tym gó naa né hĕ, sahõnh hĕ ji hajaa doo me né hĕ ji kamahãn ta hã. Ji kamahãn né hĕ ji da hadoo, ji hã ji kamahãn doo da —nãng mäh. —Ji ajuu doo, ji anoo do P'op Hagã Do hã bahãnh ti ta tii.

³⁴ Ti m' Jesus h'yyb hapãh bã baad ta kyyh, ta h'yy ganãng doo me tabedoo, ti m' taky hadoo:

—P'eets hĕ paawã P'op Hagã Do hã mah'yy ka'eeh takarĕn doo da. P'eets hĕ paawã P'op Hagã Do bag'ãas do karapee n'aa mabahadoo —nãng mäh.

Ti bahãnh kã m' dooh m' reaaj boo bã kã. H'yyb e'ÿÿm mã reaaj bã kã.

Jesus eaanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti m' P'op Hagã Do tób n'aa wahoo gó Jesus ma metĕk bã m' taky hadoo:

—Dawi panaa m' ti Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Dãng Doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetĕk do sa nooh. Nyy da tii? ³⁶Hahÿÿ d' mã P'op Hagã Do Sahee hejój gó Dawi baher'oot paa m' Kristo ky n'aa: “Wahĕ ÿ n'aa hã Tak'ĕp Hyb N'aa Jawyk Doo ky hadoo, ‘Aso hup ÿÿ hĕnh, si ÿ mabag'ãas hyb n'aa a majĩ ÿ nes'ĕem bã kã’”,*** nãng paa Dawi. ³⁷Hÿÿ kã, “Wahĕ ÿ n'aa” Dawi maneĕj bã ti Kristo, nyy d' ti ta t'aah tabahadoo?††† —nãng mã Jesus.

†† 12:26 Esodo 3.6 ‡‡ 12:30 Dew-Teronom 6.4-5 §§ 12:31 Rewitikos 19.18 *** 12:36

Saaw-Mo 110.1 ††† 12:37 Dawi panaa né hĕ ti Jesus aj'yy gó tabahyng do hyb n'aa. Dawi wahĕ ÿ n'aa tamaneĕnh do paah, P'op Hagã Do T'aah tabahadoo do hyb n'aa na-ãaj hĕ ti Jesus.

Baad mä hajök do sa hä Jesus kyyh.

³⁸ Jesus ma metëek bä m' taky hadoo:

—Baad da bë kanä ta ti Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa mahänh —näng mäh. Baad ub raken'yyim, baad rakametëeh saroor henyym doo me, ky n'aa gebah doo me —näng mäh. —Rakarën ji bedëng hajök do sa mahang —näng mäh. ³⁹—Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä ragen'aak ratooj bä hyb n'aa jewyk do rabahetönh bä. Ratsëbé do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh doo bä rabahetönh bä ratooj bä —näng mäh. ⁴⁰—Patug tema bong do radajëer esok, rama esok. Tii bä h'yy kamep'ëeh, báp péj hadoo doo me raky n'aa ets'ëe bä —näng mäh. —Ta ti hedoo do tak'ëp P'op Hagä Do rejää da —näng mä Jesus kyyh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa ky n'aa.

Patug tamaa wäd is do tanoo do dajëer panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Ti m' Jesus bahyy sooh dajëer radahet'oonth do dawëe bä. Ti m' tabahëg'ääs hajök do radatoonh do dajëer tób P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do dajëer n'aa. Hajök mä dajëer enäh doo, hajöng mä radatoonh. ⁴² Ti m' tabana patug tamaa wäd is doo, tadatooj is mä pawöp its moweed. Kanahën its mä tii. ⁴³ Ti m' Jesus naëenh ta ma matëg ta wë, ti m' taky hadoo sa hä:

—Hahÿ ÿÿnh patug tamaa wäd is doo, sa bahänh tabanoo. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh. ⁴⁴—Sahönh hë ta wób ranoo sa wë mad'aak do uuh —näng mäh. —Hahÿ ÿÿnh, kasuud its né paawä, sahönh hë taban'oo däg is ta wë hanäng do paats —näng mä Jesus.

13

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ratsyym kasok bä m' P'op Hagä Do tób n'aa bä naa, ta ma matëg see ky hadoo ta hä:

—Mahegää, ma matëg! Ewëeh hÿ pä tób pan'aa. Anäm hahÿ tatama n'aa! —näng mäh.

² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahapäh hahÿ tób yb —näng mäh. —Dooh da hahÿ pä ta see jó haso wät pé da. Sahönh hë da rabakud bëeh tüü —näng mäh.

³ Ti m' waëe joom oriib banäng doo hënh Jesus rabahöm kän. P'op Hagä Do tób n'aa nu masee me tii. Ta tii bä Jesus bahäng bä, sa m'aa hënh Peed, Tsijaag, Jowāw, An-Deréh rabana ta wë, ti m' raky n'aa eanh:

⁴—Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu däk? H'ëed hado da tabedaa däk do heen n'aa? —näk mäh.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad bë matakä da bë rawanadii hyb n'aa. ⁶ Hajök da han'aa ji hä wad'ii doo. Hät ÿÿ gó rabana, sa nooh. “ÿ Kristo”, nāk da sa kyyh. Hajök da rawedii —näng mäh. ⁷—Bë eÿÿm manä da kanëb'oooh do bë ky n'aa napäh bä. Ti awät né da ta ti hedoo doo. Ti hadoo né hë, dooh takaja nä bä badäk hahÿ bahëej jëng doo —näng mäh. ⁸—Häj n'aa see babuuj rakaneb'oooh da häj n'aa see babuuj sa daheeh. Häj n'aa sa wahë n'aa, rah'yy kawereem da häj n'aa see sa wahë n'aa wë. Hajöng häj n'aa bä k'ääts katajaus da, sah na-ääj da anäng. Badäk hahÿ bahëej jëng do du däk do metëe n'aa d' tii. Ajän pooj jé ta mahÿÿj ganyyh do hadoo da tii —näng mä Jesus.

⁹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Baad bë kanä sa mahänh —näng mäh. —Bë da rahaëenh panang enäh do sa wahë n'aa sa moo gó, bë raky n'aa etyy hyb n'aa. Bë da rahewyyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo gó. Hëp ý n'aa bë da ramahüüm sa wahë n'aa wë, hëj bagä n'aa sa wë na-ääj hë, sa matym gó bë raky n'aa tapaa hyb n'aa. Këh ý n'aa bë her'ood kän da tii bä sa hä —näng mäh. ¹⁰—Badäk hahý gawatsig pooj jé, P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm do jé pad'yyt hë da rabaher'ood hóm sahönh hë häj n'aa babuuj sa hä —näng mäh. ¹¹—Bë ramoo maso hóm bã, bë raheaa j bã bë raky n'aa etyy hyb n'aa, bë hyb n'aa tón manä bë her'oot péh. Bë her'oot bã, bë her'ood bë hä P'op Hagä Do anoo do ti noo gó. Bë h'yyb gó naa nado da ti bë her'oot doo. P'op Hagä Do Sahee da ti her'oot doo —näng mä Jesus da hä.

¹² Ti m' taky hadoo ënh:

—Hýj näng do ta hýj tan'oo däk da ta wób sa moo gó, radaj'ëep hyb n'aa. Ti hadoo né da t'aah näng do bad'oo ta t'aah hä. Sa taah da h'yy kawereem da sa yb wë, sa ýn wë. Rahaëenh da ta wób sa moo gó radej'ëep hyb n'aa. ¹³ Tak'ëp da sahönh hë rakawajään da bë wë hëp ý n'aa. Ti hadoo né da, jé h'yy kanerét do hä ýj, tadajëb bã kä, edëb had'yyt hë da hý pong jé P'op Hagä Do pa —näng mä Jesus kyyh.

¹⁴ Ti m' taky hadoo ënh:

—Tak'ëp nasaa doo, P'op Hagä Do tób n'aa rejää doo, P'op Hagä Do tób n'aa rahyb n'aa eréd hóm hanoo doo, P'op Hagä Do tób n'aa bã tahëë däg bã bë hapëë bã, taw'ääts hë Judah buuj häj n'aa bã haj'eenh do rakejën hóm da waëë banäng hënh. (Sahönh hë hahý ner'oot doo, taw'ääts hë ramatakëë tagahoot hyb n'aa sa hä nyy d' Jesus hanäng pé ti tak'ëp nesaa doo.)* ¹⁵ Ta ti bë bahapäh bã, taw'ääts hë jajé p'op tób gadäk do jó hasooh péh, nayyw hë da takejën hóm, dooh da pooj jé tób gó tehëen péh. ¹⁶ Ti hadoo né da ta joom hood hënh hawät doo. Taw'ääts hë dooh da tajëë bã ta hatsë tabehëen hyb n'aa paawä —näng mäh. ¹⁷—Tak'ëp tanesaa het'aah doo, sa taah nebii do sa hä kä ti noo gó käl!† —näng mäh.

¹⁸⁻¹⁹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Tak'ëp né da ji bahoop ti noo gó. Badäk hahý P'op Hagä Do pahuuj wät noo gó naa, dooh nä paa ti hadoo pé tak'ëp rabahoop. Ti jawén kä dooh ti tahado wäd bã kä. Ti hyb n'aa da, bë ky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do hä, bë kejën hóm do tabahahëem noo gó, tak'ëp naëng badoos noo gó, tanahadoo hyb n'aa —näng mäh. ²⁰—P'op Hagä Do bód gakog hóm da nanäng ji ahoop doo. Tii d' tanado bã paawä, dooh paawä hedëp péh. Ta wë tasëew hóm do sa hyb n'aa tawén bód gakog hóm ti noo gó rahoop doo —näng mäh. ²¹—Ti noo gó, “Wät hahý Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, “Jajé tahawät”, ranoo bã, bë ky dahé manä da raher'oot doo. ²² Ta ti ý wén her'oot, ti abok da hajök “Ý Kristo” ken'oooh do hyb n'aa. Ti abok né da “P'op Hagä Do ky n'aa rod ýyh” ken'oooh doo, noo kanesa doo. Tak'ëp hadoo do ta heen n'aa rametëeh da, rapehuunh da, ta wë P'op Hagä Do asëew hóm do rawedii hyb n'aa paawä. ²³ Ti hyb n'aa, bë hyb n'aa matakäl! Ta pooj jé ý baher'ood däk bë hä —näng mä Jesus kyyh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Ta ti rahoop do jawén paa bã, papýj da badagyb däk, kamarab da dooh ta bag nyy wäd bã. ²⁵ Sagööh wë hä naa kejäk da. Wë hä habong do ta bag

* **13:14** Maah-Ko erii wät ta tii, Daniéw erii wät do hä Jesus beh'üüm do hyb n'aa. † **13:17** Tak'ëp tanesaa sa hä, du daa d' rawaj'ah pé do hyb n'aa.

keh'ÿÿt da jé pad'yyt hē, ta see hedo hōm da P'op Hagä Do an'oo bä.† 26 Ti noo gó ká da sahōnh hē da rabahapäh ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ bahyng bä ká wē puh mahang. ÿ ahyng da tak'ëp P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo doo me. 27 Ti noo gó ÿ mejüü da äs ÿÿ rabata hōm hyb n'aa jé pad'yyt hē badäk hahÿÿ hä habong do ÿ asëew hōm doo —näng mä Jesus kyyh.

28 Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bē hyb n'aa matakä joom wiigo häd näng do ky n'aa hä —näng mäh. —

Wiigo tēeg tadu doo bä tagajewäng doo, bē hapäh tabanyyw edaa däk. § 29 Ti hadoo né da, sahōnh hē ta ti bē ÿ maher'ood wät do kaja däk bä bē bahapäh bä, edaa däk ÿ kajaa do bē bahapäh da —näng mäh.

30 Ti m' taky hadoo ënh:

—Né hup ÿ né hē hahÿ ÿ her'oot doo: Da hē habong do rahapäh nä da sahōnh hē ÿ her'ood wät do bawäd kän.** 31 Badäk hahÿÿh, wē na-ääj da, ahëej jëë né paawä, kēh ÿÿ da dooh tahëej bä —näng mäh.

32 Ti m' Jesus ky hado kän:

—Dooh d' hapäh pé ny noo gó ta ti bawät. Ääs, hÿ pong jé habong doo, dooh rahapëë bä. ÿÿh, P'op Hagä Do T'aah, na-ääj hē dooh ÿ hapëë bä. Jääm né hē Ee hapäh. 33 Dooh da bē hapëë bä ny noo gó ta ti bawät. Ti hyb n'aa baad ub da bē gadaa ta pooj jé, baad ub da bē matakä. 34 Aj'yy karom näng do ta s'ee hēnh hahōm do hadoo tii. Tabahōm pooj jé tamejüü ta karom sahōnh hē rabahag'ääs hyb n'aa. Tamaher'ood hōm sa hä ramoo bong do hä. Tamejüü na-ääj hē tób noo hag'ääs doo, baad tabahag'ääs hyb n'aa. Dooh raheen n'aa enä bä ny noo gó sa kariw n'aa matëeh. 35 Ti hadoo bē hä ká. Taw'ääts hē baad da bē gadaa, baad bē hyb n'aa matakä da. Dooh da bē hapëë bä ÿ matëeh bä, tób danäh matëeh do ta karom nahapäh do hadoo da. Dooh ji hapëë bä tób danäh kajaa bä, tug bä, atsëm, atsëm ub, tapaj'ëë bä. 36 Dooh taw'ääts hē tado bä bē h'yy gatamah bä tób danäh nanyw hē takaja bä —näng mäh. 37 —Ti hyb n'aa ÿ bedoo bē hä, sahōnh hē sa hä: Baad bē gadaa, baad bē matakä! —näng mä Jesus.

14

Buu benyym do ÿÿnh ahoog wät do Jesus nuu gó panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ti m' pawóp nä m' ta äh Pas-kowa* häd näng do bawät, pāw makuj tamah do rabawa noo gó. Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj mä ratyw n'aa esoos mä Jesus ramoo maso hōm hyb n'aa ta wób raky n'aa nanapäh bä m', radaj'ëep hyb n'aa ká m'. 2 Rakaner'oot bä m' raky hadoo:

† 13:25 Isajas kyy gó Jesus beh'üüm ta ti taher'oot doo. Isajas 13.10, 34.4 hä kerii däk ta ti ky n'aa.

§ 13:28 Tabahahēm noo gó, hajōng do häj n'aa bä ti anäng joom ti noo gó barak doo. P'aa hēnh tagajewäng tabanyyw bedaa däk bä. Ti hyb n'aa ta ti ky n'aa gó Jesus beh'üüm ta panyyg. ** 13:30

Jesus hä reaj wät ny noo gó P'op Hagä Do tób n'aa rarejää. 37 ta baab jawēn paa bä, hahÿ Jesus her'oot do jawēn paa bä, Roma buuj sa warahēn n'aa rarejää P'op Hagä Do tób n'aa Jerusarēh bä hasooh do paah. Sahōnh hē P'op Hagä Do tób n'aa pan'aa pä kepyy hyng Roma buuj sa warahēn ran'oo bä.

* 14:1 Pas-kowa ramaneënh do noo gó Israéw buuj rahy n'aa esee P'op Hagä Do t'yyd mehīn doo, Esit bä naa rabah'üüm noo gó. Pas-kowa ratab'ëes noo gó ranaheb'oooh b'éé t'aah aj'yy. Rahy n'aa esee do heen n'aa tii. Ti noo gó m' ratab'ëes né hē pāw makuj tamah doo. Séd hä rataheb'ëes.

—Dooch da ər dajëëb bä Pas-kowa noo gó, hajök do ər wë rah'yy kawereem mahãnh —näk mäh.

³Ti m' panang Betanija häd näng doo bä m', Simaw saraa hä däk do paa tób bä, sa waa tyng hä m' Jesus basooh bä m', ana mä ta wë y̆ñh. Buu benyym do hood mä ta moo gó m' tabadäk. Pä s'ëëb mä ta hood. Tak'ëp mä taky n'aa gebah, joom nah-do häd näng do s'ëëb heh'äät ta ti gó hanäng do buu benyym doo. Ti m' tanoo gatëh hõm, ti m' tabahah'ook Jesus nuu gó m'. ⁴Ti m' Jesus pa hat'oonh do wób rakawaj'ãän bong, ti m' raky hadoo sa da hadoo do sa hä:

—Hëd n'aa tarejää tii? ⁵Taw'ääts hë paawä takes'ëëm. Tak'ëp paawä ji ky n'aa geb'aah. Ta sãm ji anoo paawä kas' uut do sa hä —näk mäh.

Ti m' rabahajëew wät ti y̆ñh.

⁶Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë hajëew manäh! Na magëd ti y̆ñh —näng mäh. —Tak'ëp baad hadoo do tamoo wäd wät hä y̆. ⁷Kas'uut do aboo had'yyt hë bë mahang. Bë h'yy kajäk bä bë banoo sa hä. Y̆ ti hÿy̆h, dooh bë mahang had'yyt hë y̆ awäd wäd bä —näng mäh. ⁸—Tahajaa do né hë ti tamoo wät hä y̆. Y̆ radakä jëë pooj jé buu benaw n'aa tii d' nuh y̆ gó tah'ook doo —näng mäh.

⁹Ti m' taky hadoo ënh:

—Né hup y̆ né hë hahÿ y̆ her'oot doo: Jé pad'yyt hë badäk hahÿ hä P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm do rabaher'ood hõm bä, raher'oot da na-ãäj hë hä y̆ hahÿ y̆ñh moo wäd wät do ky n'aa, ji hyb n'aa esee hyb n'aa ta hä —näng mäh.

¹⁰Ti m' Judas Ikarijot häd näng doo, 12 hedoo do ta ma matëg sa seeh, bahõm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa wë, Jesus tahaëenh hyb n'aa sa hä. ¹¹Ti m' rah'yy gadejah Judas Ikarijot kyy hä. Ti m' ta sãm raky kajäk mä ta hä. Ti m' Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kãn tabahaëenh hyb n'aa kã sa hä.

Jesus ta ma matëg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawëh do panyyg n'aa hahÿy̆h

¹²Ti m' pãw makuj n'aa tamah do rataheb'ëës do du däk bä m', b'éé t'aah aj'yy P'op Hagä Do matym n'aa ranaheb'oooh noo gó m', Jesus ma matëg rabeanh ta hä:

—Nyy bä makarën ãä benäm Pas-kowa tä n'aa, matab'ëës hyb n'aa? —näk mäh.

¹³Ti m' tamejüũ pawóp hë ta ma matëg, ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë ahõm nã panang hënh. Bë kajaa bä, bë kataa da aj'yy hä naëng hes'oooh do hä. Ta jawén bë ahõm da. ¹⁴Ti bajëë suun bä tób gó, bë eaag da tób danäh hä hahÿy̆ da: “Ää ma matëg mejüũ ää beaanh nyy bä tagadäk ta gawakõ, tatab'ëës hyb n'aa Pas-kowa ta ma matëg sa daheeh”, denoo da. ¹⁵Tii bä da ta gawakõ gaeh doo, p'op gadäk doo, tametëeh da bë hä. Ta tii bä tyng n'aa näng da. Kabenyww däk da —näng mäh. —Ta tii bä bë moo boo ta tä n'aa, ta waa n'aa ər tab'ëës hyb n'aa —näng mä Jesus sa hä.

¹⁶Ti m' pawóp hë ta ma matëg rabahõm panang hënh. Rakajaa bä m' panang bä, Jesus her'oot do hadoo né kã m'. Ti m' ramoo boo kãn tii bä kã Pas-kowa tä n'aa kã.

¹⁷Papÿy̆j badëë hyng bä kã Jesus kajaa 12 hedoo do sa sii. ¹⁸Sa waa tyng pa rabat'oonh bä kã m', rabawëh bä kã m', taky hadoo sa hä:

—Bë see y̆ tahaëenh da majü moo gó. Né hup y̆ né hë ta ti y̆ her'oot doo —näng mäh.

¹⁹Ti m' rah'yy ketón bong. Ti m' sét ken'yuh mä raky hadoo:

—Hã y̆y̆, dooh y̆ tado bã! —näk mäh.

20 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bëeh, 12 hedoo do see né da, nemon ŷ heh'oos do pāw né da —nāng mäh.

21 —ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ da dajëp P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né hē —nāng mäh. —Ti hadoo né hē, baad nado da aj'yy hā, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do majiī moo gó han'oo dāk do hā! Taw'ääts hē paawä ta ti aj'yy hā tanenyyts bā paawä! —nāng mäh Jesus kyyh.

22 Ti m' rabawëh bā, Jesus bado dāk pāw, ti m' P'op Hagä Do hā taky hadoo: —Taw'ääts hē òm, Ee. Man'oo dāk pāw āā hā —nāng mäh.

Ti m' taganabāh dāk, tan'oo dāk mā ta ma matëg sa hā. Ti m' taky hadoo:

—Bë gado dāk. Hup ŷ heen n'aa hahŷŷh —nāng mäh.

23 Ti m' Jesus bado dāk uwa bëeh hood, ti m' P'op Hagä Do hā ta ky hadoo:

—Taw'ääts hē òm, Ee. Man'oo dāk uwa bëeh āā hā —nāng mäh.

Ti m' taban'oo dāk sa hā. Ti m' rabeëg pëe uwa bëeh.

24 Ti m' taky hadoo sa hā:

—Majyw ŷŷ, ŷ anoo do ŷ dajëp noo gó hajök do sa hyb n'aa heen n'aa hahŷŷh. Papuuj sahõnh hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kã. Hŷ jawén majyw ŷ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagä Do ky dāng† —nāng mā ta kyyh sa hā.

25 Ti m' taky hadoo ënh sa hā:

—Dooh ŷ eëg wäd bā hahŷ uwa s'ëëb. Jãām hē p'aa hēnh papuuj däg ŷ eëëk da P'op Hagä Do bag'ääs doo bā. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —nāng mäh.

26 Ti m' Saaw-Mo wób me P'op Hagä Do rama ejām do jawén paa bā m', rabahõm kån waëë joom oriib hād nāng do banāng hēnh.

27 Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bë sahõnh hē ŷ bë beréd hõm da —nāng mäh. —Hahŷŷ da takerii dāk P'op Hagä Do kyy kerih do hā ti ky n'aa: “B'éé hagä ŷ daj'ëëp da. Tii bā da jé pad'yyt hē b'éé rabehüüm bong”‡ —nāng mäh.

28 Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Ta tii d' né paawä da hā ŷŷ, ŷ ganä wät jawén paa bā da, bë pooj jé da ŷ bahõm Garirej hēnh —nāng mäh.

29 Ti m' Peed ky hadoo ta hā:

—Sahõnh hē òm reréd hõm bā, ŷ dooh òm ŷ eréd bā —nāng mäh.

30 Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Badah né hē, atsem, pawöp nuu me karaak bahŷŷh do pooj jé ŷ maky n'aa jejën da. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —nāng mā Jesus Peed hā.

31 Ti m' Peed ky kah'üüm mā ta hā:

—Dooh! —nāng mäh. —ŷ radajëëb bā na-ãāj hē a sii, dooh noo gó da òm ŷ hyb n'aa eréd bā! —nāng mäh.

Ti ky hedoo né hē m' ta ma matëg wób.

Getsemani bā Jesus ky n'aa ketsëë do panyyg n'aa hahŷŷh

32 Ti m' Jesus rabahõm joom banāng hēnh Getsemani hād nāng doo hēnh. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Babā bë ayyw dó ŷ ky n'aa ets'ëë nuuj jé —nāng mäh.

† **14:24** P'ooj ub Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'oot do nahado hahŷŷh. P'ooj ub b'éé t'ahh majyyw rakaner'oot do heen n'aa. Papuuj dāk hŷŷ kã. Jesus majyyw hyb n'aa, sét nuu me sahõnh hē sa hyb n'aa dajëp doo, P'op Hagä Do gadoo hŷŷ kã ta wë sahõnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh doo. ‡ **14:27** Sakarija 13.7

³³ Ti m' Peed, Tsijaag, Jowāw daheeh tamahūūm ta sii dawē hā. Ti m' Jesus h'yyb gó tak'ēp mā tah'yy katón wāt. Dooh baad tado wād bā ta h'yyb. Ti m' taky hadoo sa hā:

³⁴ —Tak'ēp ŷ h'yy katón. ŷ h'yyb dajēp do hadoo —nāng mäh. —Babā bē ayyw, bē matakā. Bē aā manā da! —nāng mäh.

³⁵ Ti m' tabahōm dawē hā. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng, ti m' taky n'aa etsēē P'op Hagā Do hā tanahoop hyb n'aa tamo n'aa, tahaja bā. ³⁶ Hahŷŷ da m' ta kyyh:

—Ee —nāng mäh. —Dooh hejoonh pé a hā. Ti hyb n'aa ŷ karēn paawā mado hōm mahānh ŷŷ wāt hahŷ ŷ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né ŷ bets'ēē paawā, makarēn doo d' né hē mabad'oo, ŷ karēn doo da nado —nāng mäh.

³⁷ Tabana bā m' ta ma matēg tamawoob hē hadoo do rahab'ēeh hēnh, taheg'āās mäh, aā b'ēeh mäh. Ti m' tanaēej nyh Peed ta hād heh'āāt doo me:

—Simaw! —nāng mäh. —Ōm aā jēng? —nāng mäh. —Dooh mahaja bā kanahēn d'os hē maty gadäg bā si ŷŷ? —nāng mäh. ³⁸ —Bē matakā, P'op Hagā Do hā bē ky n'aa ets'ēē, nesaa do h'yyb tatug mahānh bēeh, ŷ bē eréd hōm mahānh —nāng mäh. —Ji h'yyb karēn né paawā baad hadoo do ji moo wāt, nahejooj ji, ti hyb n'aa bē ky n'aa ets'ēē ŷ wén nāng —nāng mäh.

³⁹ Ahōm ēnh p'aa hēnh, taky n'aa etsēē do paa taky n'aa etsēē ēnh p'aa hēnh.

⁴⁰ Ti m' p'aa hēnh tabana bā ēnh, aā b'ēeh ēnh mäh, tak'ēp mā raty jewyk sa h'yyb. Dooh m' sa kyyh pé ta hā.

⁴¹ Tamawoob nuu me m' tabahado dāk bā m' taky hadoo sa hā:

—Bē kameh'āāk nā? Bē aā magyys hē? Jāām hē dól! —nāng mäh. —Kaja dāk ŷ ran'oo dāk doo. Bē hegāā. Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ooh do sa moo gó rabahaēej dāk hŷŷ kā —nāng mäh. ⁴² —Bē as'ēeg bēh! Hamäh, ēr ah'ūūm. Wāt ta ti ŷ han'oo dāk do majē ŷŷ hā —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

Jesus ramaso dāk do panyyg n'aa hahŷŷh

⁴³ Jesus ber'oot nā bā m', takajaa Judas, 12 hedoo do see paah. Hajōk mā han'aa ta sii. Sēn-jeer yt hā m', boh yt hā m' rabana. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa kyy gó m', Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do sa kyy gó m', Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do sa kyy gó m' naāŷ hē ti rabana.

⁴⁴ Haēēnh do baad ub mā taky n'aa her'ood dāk. Hahŷŷ da m' ta kyyh sa hā: —Ta ti ŷ tapa tsanetsup doo da, ti né hē tii. Tii d' bē maso dāk, bē maso hōm baad ub —tii da m' ta kyy dól sa hā.

⁴⁵ Ti m' nayyw hē Judas bana Jesus wē, ti m' taky hadoo:

—Ma matēg! —nāng mäh.

Ti m' ta tapa tsanetsup mäh. ⁴⁶ Ti m' ta hā rakajäk, ramaso däg kán mā Jesus.

⁴⁷ Ti m' Jesus pa hagēēt do seeh, bado dāk ta sēn-jeer, tekyyt mā P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'āāt do karom. Ta nabuuj gakyd hōm mäh.

⁴⁸ Ti m' han'aa do hā Jesus ky hadoo:

—Ēr wahē n'aa wē h'yy kawereem do sa h'yyb mahūūm n'aa bē ed'oo g'eeh ŷŷh, bē wén n'aa wē ŷŷ sēn-jeer yt hā, boh yt hā, ŷ bē masoo hyb n'aa? —nāng mäh. ⁴⁹ —P'op Hagā Do tób n'aa wahoo gó ŷ awād had'yyt hē bē sii ŷ ma metēek bā. Dooh ēnh ŷ bē maso bā tii bā ēnh? —nāng mäh. —Hŷŷ kā, taw'āats

hē —näng mäh. —ÿ hapäh, tii da tawén hadoo, P'op Hagä Do kyy kerih do hä ÿ kaja däk hyb n'aa —näng mä Jesus.

⁵⁰ Ti m' sahõnh hē kā ta hata rawaj'aa bong. Reréd hõm mā Jesus.

⁵¹ Jāām hē sēt hē wanajaah, pahēew. Sēt mā tadadäk ta hatsē pāān rino s'ëeb. Jesus jawén paawä tabahõm, ti m' ramaso däg bä paawä m', ⁵² teréd däk mā ta hatsē. Hahót mā tawaj'aa hõm.

Judah buuj sa wahë n'aa wë Jesus ramahũũm do ky n'aa hahÿÿh

⁵³ Ti m' Jesus ramahũũm kãn P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do wë kā. Ti m' rakata padëek t'ÿ hēnh sahõnh hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sii hē m'. ⁵⁴ Ti m' Peed bahõm mā Jesus sa jawén. Dawëe m' tagadäk. Ajëe suun mā P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do tób wahoo gó. Ti m' warahén sa pa m' tabahyy häng. Katëng mā sa nemuun tëëg me.

⁵⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa hedoo doo, sahõnh hē Sinedirijo^S häd näng do ajyy n'aa sii hē m' resoos mā Jesus hä rap'ää daj'ëep péh. Resóts né paawä m' Jesus raky n'aa tapaa doo, dooh m' raw'yyt pé rap'ää daj'ëep péh. ⁵⁶ Hajõd né paawä m' daap ramenyh Jesus ky n'aa hä, dooh m' séd gó rer'ood bä. Raky n'aa eh'ÿÿt mäh. Ta see ky n'aa hadoo mā ta see an'oo bã.

⁵⁷ Ti m' p'op mā ta wób rabes'ëeg b'ëeh, ti m' daap ramenyh Jesus ky n'aa hä. Hahÿÿ d' mā sa kyyh:

⁵⁸ —Äā ma napäh tاهر'oot doo. Hahÿÿ da ta kyyh: “ÿ gawatsiig hõm da hahÿ P'op Hagä Do tób n'aa, ajyy sa mo haj'aa. Tii bã, tamawoob hē ta äh, ÿ moo wäd sooh P'op Hagä Do tób n'aa seeh, ajyy mo haj'aa nadoo doo”, näng ta kyyh —näk mā sa hä.

⁵⁹ Tii d' né paawä m' sa kyyh, ti na-ääj mā dooh m' séd gó rer'ood bã.

⁶⁰ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do p'op mā tabas'ëeg gëet sa mahang. Teaanh Jesus hä:

—Doo maher'oot pé õm raky n'aa tapaa do hä? —näng mäh.

⁶¹ Doooh m' Jesus ky gado bã. Bag hēnh mā tabagëet. **

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do beaaj kãn ta hä:

—Õm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? Õm P'op Hagä Do T'aah? —näng mā ta kyyh.

⁶² —ÿÿ. ÿ né hē —näng mā Jesus. —Bë hapäh né da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do Sahõnh Sa Bahãnh Hado Do hub hēnh tabasoooh bã, ta hä P'op Hagä Do weh'ëeh doo bã. Bë hapäh né da ënh tabahyng bã wë puh mahang —näng mā Jesus kyyh sa hä.

⁶³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do kawaj'ään gó tawén s'ëed hõm ta daaj hē ta saroor. Ti m' taky hadoo:

^S **14:55** Sinedirijo ramaneëēnh doo, ta ti m' 71 ajyy rakaheta padëek do raber'oot hyb n'aa nyy d' rabad'oo Judah buuj sa mahang ji da hadoo do moo nesaa doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do na-ääj mäh. Ta ti m' ta wób mā P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa wób, ta wób mā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób, ta wób sa wahë n'aa na-ääj mäh. ** **14:61** Doooh Jesus kawaj'ään bã. Daap hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do ke'aanh Jesus wén ky ganadoo.

—Jääm hē. Dooh hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh —näng mäh. ⁶⁴ —Bē maa napäh né hē ta kyyh, P'op Hagä Do taky n'aa rejää doo —näng mäh. —Nyy da bē hä? —näng mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do kyyh.

Ti m' sahõnh hē raky hadoo:

—Taw'ääts hē tadajëp! —näk mäh.

⁶⁵ Ti m' ta wób rabahetsoos, ti m' raty maw'yyd däk tanahapäh hyb n'aa, ti m' rabetuu sa moo me, ti m' rabeaanh ta hä:

—Maher'ood mahapëë bä! Jaa mo haj'aa? —näk mäh.

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa ramahüüm kån, ti m' rahewyyh mã Jesus.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahÿyh

⁶⁶ Ti m' Peed bahäng bä m' tób w'oo hä, tabës mã tii bä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do karom ÿÿnh. ⁶⁷ Tahapäh bä m' Peed katëng tëëg noo pa, tabahëg'ääs ta hä. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Öm na-ääj hē Jesus Nasaréh buuj sii hawät do paa öm —näng mäh.

⁶⁸ Ti m' Peed ky n'aa jejën wät.

—Dooh ÿ hapëë bä ta ti maher'oot doo. Dooh ÿ heen n'aa nyy bä —näng mäh.

Ti m' Peed bahõm ta hadë noo bä. ⁶⁹ T'ĩ hënh ÿÿnh bahapäh bä m', taky hadoo sa pa hab'ëëh do sa hä:

—Hahÿ sa hata see né hē —näng mäh.

⁷⁰ Ti m' Peed jejën ënh mäh.

Badah peej hadoo mã kã, ta pa hab'ëëh do p'op, raky hadoo ta hä:

—Sa hata see né hē öm —näk mäh. —Garirej hënh naa né hē öm —näk mã sa kyyh.

⁷¹ Ti m' Peed ta daaj hē taky n'aa kawas'ee kån. Ti m' P'op Hagä Do hä taky däng:

—Dooh ÿ hapëë bä ta ti aj'yy bë ky n'aa her'oot doo —näng mäh.

⁷² Ti m' nayyw hē m' karaak bah'ÿÿ kån pawóp nuu me däg kã. Tii bä m' Peed hyb n'aa newë däk Jesus her'oot do paa ta hä kã: “Pawóp nuu me karaak bah'ÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me ÿ maky n'aa jejën da.” Ti né paa kã m' Jesus her'oot do paa kã ta hä.

Ti m' tak'ëp Peed baód kån taky n'aa jejën do hyb n'aa Jesus.

15

Pirato häd näng do wë Jesus ramahüüm kån do panyyg n'aa hahÿyh

¹ Bãp paa m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahē n'aa, sahõnh hē Sinedirijo ajyy n'aa sii hē m' rahyb n'aa n'oo däk Jesus. Ramoo maw'yyd däk, ramahüüm Pirato häd näng do wë.*

² Ti m' Pirato beaanh Jesus hä:

—Öm né Judah buuj sa wahē n'aa? —näng mäh.

—ÿÿ. Tii d' né hē, maher'oot doo d' né hē —näng mã Jesus.

³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa hajõng mã Jesus raky n'aa tapaa Pirato hä. ⁴ Ti m' Pirato ky hadoo ta hä:

—Dooh maky gado bä? Hajõng do hä öm raky n'aa tapaa —näng mã Pirato.

* **15:1** Pirato häd näng doo, Roma buuj. Ta ti Judah häj n'aa bagä n'aa.

⁵ Dooh m' Jesus ky gedag bä.† Ti hyb n'aa m' Pirato hyb n'aa meuuj wät.

⁶ Pas-kowa noo gó m' Pirato bahed'oo doo da taberéd hõm radewëes do seeh. Teréd hõm hajök do retsëe doo. ⁷ Ti noo gó m' ragadahew'ëes doo gó m' tabagëet Barabas häd näng doo, ta hataa sa daheeh. Ta see tadj'ëep paa ta wób sa sii m' Roma buuj wë rah'yy kawereem noo gó. ⁸ Ti m' hajök do rabana Pirato wë, ti m' rabetsëe ragadahew'ëes doo gó hab'ëeh do see tamanyyh hyb n'aa, Pas-kowa noo gó tabahed'oo doo da.

⁹ Ti m' Pirato beaanh sa hä:

—Bë karën ȳ ado nyh bë matym n'aa Judah buuj wahë n'aa ramaneëenh doo? —näng mäh.

¹⁰ Tii d' tawén eanh, tahapäh mäh, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa ta hä rahaëej däk Jesus, Jesus hä rah'yy kajew'ëes do hyb n'aa. ¹¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa ky mejüü mä hajök do rabetsëe hyb n'aa Pirato hä Barabas häd näng do Jesus jawén buuj.

¹² Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bä, nyy da ȳ bad'oo h̄y Judah buuj sa wahë n'aa bë maneëenh do hä? —näng mäh.

¹³ Tii bä m' tak'ëp rageëej bong:

—Mepëem däg b'aa kajatsék do hä! —näk mäh.

¹⁴ —Hëd n'aa? —näng mä Pirato. —Dooh mo haj'aa kad'oo do tado bä —näng mäh.

Taher'ood né paawä m' tak'ëp rageëej bong tii bä:

—Mepëem däg! Mepëem däg! —näk mäh.

¹⁵ Hajök do Pirato h'yyb en'yym hyb n'aa m' taberéd hõm mä Barabas häd näng doo. Ti m' tamejüü rabaheyyh Jesus. Ti m' tahaëej däk warahén sa hä rabepëem däk hyb n'aa b'aa kajatsék do hä.

Jesus warahén rarejää do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' warahén ramahüüm Jesus sa wahë n'aa tób wahoo hënh. Tii bä m' ranaëej nä sahõnh hë sa hataa, séd hä rakata padëek hyb n'aa. ¹⁷ Ti m' radasuun jëng ta hä ta hatsë hahiin doo. Ti m' hetëk do moo m' ramap'ööd däk, ta nuu gó m' radasuoh. ¹⁸ Tii bä m' radu doo raky n'aa ej'ees do ta hä. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Kaweh'ëeh Judah buuj sa wahë n'aa! —näk mäh.

¹⁹ Hajöo nuu me m' ranu gewyyh tatu me, rabahetsoos sa matsós me. Ti m' sa taron nuu me m' ramehyy b'ëeh ta wë, raweh'ëeh doo gó m' raky n'aa mes'uunh hyb n'aa. ²⁰ Ti m' raky n'aa ej'ees jawén paa bä m' rado nyh mä ta hatsë hahiin doo, radasuun jëng mä ta saroor hë. Ti m' ramanyyh rabepëem däk hyb n'aa.

Jesus rabepëem däk do panyyg n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m' ramanyyh bä m', aj'yy Simaw häd näng doo, panang hënh hajëng doo, tabëej paawä m' sa hä. Panang Sirené häd näng doo bä naa m' tii. Aresän, Rupu häd enäh do sa yb tii. Jerusarënh panang hënh tabajëe paawä. Ti m' warahén ramejüü mä tabes'oooh hyb n'aa b'aa Jesus rahepëem däk do b'aa n'aa. ²² Ti m' Jesus ramahüüm Gogota häd näng doo hënh. (Gogota häd näng doo m', ji nu gabóg k'yy rahanäng pé m' tii.) ²³ Ti m' ramenoo ta hä joom uwa häd näng do s'ëeb hejooonh doo. Kamekuunh mä ti datés do biin me, miir häd

† 15:5 Dooh Jesus kawaj'ään bä. Daap hë raky n'aa tapaa Jesus wén ky ganadoo.

näng do s'ëëb. Dooh Jesus eëg bä. ²⁴ Tii bä kä m', repëëm däg kän mäh. Ti m' ramoo bong ramas'uunh doo, rabahapäh hyb n'aa ta saroor uuh wë ym doo.

²⁵ P'op däg mä papÿÿj, 9 oor däg mä ti rabepëëm däk. ²⁶ Hahÿÿ da m' takerii däk Jesus moo p'ää tadajëp do heen n'aa hä: "Judah buuj sa wahë n'aa hahÿÿh", näng mä kerih do hä.†

²⁷ B'aa kajatsëk do wób hä rabepëëm padëek na-ääj hë pawóp hë ajyy baretsëk doo. Hub hënh ta see hahäng, s'ÿÿ hënh ta see hahäng. Hōō gó Jesus kahepëëm däk do bahäng. [²⁸ Ta tii hä kaja däk P'op Hagä Do kyy kerih do paa hahÿÿ d' her'oot doo: "P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik do ky nadah'eeh do h'yib hata däk ran'oo bä P'op Hagä Do H'yib Däng Doo."§] ²⁹ Ta tii me teb'ëes do raky n'aa rejää mä Jesus, sa nuu m' rewōnh Jesus wë. Hahÿÿ d' m' sa kyyh:

—Magawats'iik mäh, a nooh, P'op Hagä Do tób n'aa. Tamawoob mä ta äh mamoo wäd sooh p'aa hënh, a nooh. ³⁰ Ahyy b'aa hä hadäk do òm! A daaj kedëeb! —näk mäh.

³¹ P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yik do ma mehetëk do na-ääj hë raky n'aa ej'ees mäh. Sa daaj hë m' rakaner'oot:

—Ta wób ted'ëep —näk mäh. —Dooh tahaja bä ta daaj hë takedëeb bä! ³² Hahÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yib Däng Do hanäng doo, Isaraéw buuj sa wahë n'aa hanäng doo, taw'ääts hë tabahyng b'aa kajatsëk do hä tahadäk do hä naa, ää baheg'ääs hyb n'aa, ää ky daheeh hyb n'aa! —näk mä sa kyyh.

Ta pa habëeh do b'aa hä pad'ëek doo, ti na-ääj hë raky n'aa rejää mäh.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

³³ Wasyk mä ta bag badoo wät, badagyb däk mä badäk hahÿÿ hä. Jääm hë tug bä tabawag däk p'aa hënh. ³⁴ Tug bä m', tak'ëp mä Jesus geëej wät:

—Eroj, Eroj, rama sabakatani? —näng mäh.

"P'op Hagä Doo, ÿ h'y y kasahadä doo, hëd n'aa ÿ mamakyyis?,"** tahanäng pé m' tii.

³⁵ Ta tii bä p'eets hë hab'ëeh do wób ramaa napäh bä m' ta kyyh, raky hadoo: —Bë maa newë! —näk mäh. —Eriij ti tanaëenh —näk mäh.

³⁶ Ti m' sa see waj'aa däk, sapum do tehoots däk uwa s'ëëb oow me, b'aa hä m' tagadahäng, tamenoo mä Jesus hä tabeëek hyb n'aa. Ti m' ti ky hadoo:

—Na madëeg! —näng mäh. —Ti b' èr heg'ääs Eriij ana bä tamahyyh hyb n'aa —näng mäh.

³⁷ Ti m' tak'ëp mä Jesus geëej wät, ti m' tadajëb kän.

³⁸ Tii bä m', P'op Hagä Do tób n'aa t'öp ta gó noo gatsë hebaan do kas'ëed hyng mäh. ³⁹ Ti m' warahén sa wahë n'aa Jesus ty gadäk hënh hab'ëeh doo, tamaa napäh bä Jesus geëej wät doo, tahapäh bä m' nyy da Jesus dajëp doo, taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah né paa ti hÿ aj'yy! —näng mäh.

⁴⁰ Dawëë naa m' ÿÿj wób rabaheg'ääs. Sa mahang mä ab'ëeh Marija Madarën häd näng doo, Sarome häd näng doo, Marija seeh. Tsijaag, ta jawén nä ramaneëenh doo, Josés ta hÿÿj daheeh sa ÿÿn ti Marija. ⁴¹ Jesus hep'ëeh né hë m' ti ta tii. Garirej häj n'aa bä Jesus hataa né paa m' tii. Sa tä moo bo n'aa né paa m' tii. Hajök mä ÿÿj ta sii han'aa do Jerusarënh hënh, ti na-ääj mä tii bä m' rabab'ëeh ënh.

† 15:26 P'op ta nu gad'oo pong jé m' rabepëëm däk kerih doo. § 15:28 Isajas 53.12 ** 15:34 Saaw-Mo 22.1 hä takerii däk do hä tabeh'üüm.

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁴² Saab pooj jé m' ti tabahadoo. Saab pooj jé né hē m' ta ti Judah buuj rabahenyww hōm Saab hā rakamehehāk hyb n'aa. Tug bā kā m', ⁴³ Joséh, panang Árimatsija hād nāng do buuj, bahōm Pirato wē. Sinedirijo ajyy n'aa see ky n'aa etsēēh do m' ti Joséh. Tagada né hē m' P'op Hagā Do bag'āās do du dāk. Ti m' tabahōm Pirato wē. Dooh m' tah'yyb eÿÿm bā. Tetsēē mā Jesus kamag n'aa. ⁴⁴ Ti m' Pirato hyb n'aa meuuj wāt mā Jesus nayyw hē dajëp tahanāng doo. Ti m' tamejüü ranaēēnh warahén sa wahē n'aa tabeaanh hyb n'aa ta hā te hub tado bā. ⁴⁵ Ti m' ta heen n'aa nyy dāk bā warahén sa wahē n'aa her'oot doo, ti m' tabahaēēj däg kán Joséh hā. ⁴⁶ Ti m' Joséh etsēē mā pāān hawak doo, rino hād nāng do s'ēēb. Ti m' tabado hyy kán Jesus kamag n'aa, ti m' tahabēn dāk mā hawak doo me. Ti m' tadasuun jëng pä gabaho doo gó, kamag hood n'aa ragagots dāk doo gó. Ti m' pä gatsabak do tepēēd nā, taty gatsēē dāk mā ta me. ⁴⁷ Marija Madarēn, Marija see Josés ÿÿn raheg'āās. Rahapāh mā ragadasuun jëng do Jesus kamag n'aa.

16

Jesus ganā wāt do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' papÿÿj badēē hyng jawén paa bā, Saab bahēēj jëng bā, Marija Madarēn, Sarome, Marija Tsijaag ÿÿn ah'üüm mā buu benyym doo m' retsēē. Jesus kamag n'aa hahog pan'aa m' tii. ² Ti m' bāp paah, met'uuh hā, papÿÿj ty ganā kēē bā, rabahōm kán pä gabaho doo hēnh, Jesus kamag n'aa radasuun jëng hēnh. ³ Ramahōm me, tyyw me, rakaner'oot:

—Jaa da pä jawyk do ty gas'ēēs? —nāk mäh.

⁴ Ti m' raty kajāk, pä kepēēd hōm taty gatsē. Aeh mā ti pä. ⁵ Ti m' rabajēē p'ēē gabaho doo gó. Ti m' rabahapāh, asooh mā pahēēw hadoo. Hawak mā ta saroor tagasoo. Hub tabanāng hēnh mā tabasoo. Ti m' rah'yyb e'ÿÿm bong.

⁶ Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē eÿÿm manäh! —nāng mäh. —Bē esoos Jesus Nasaréh buuj, repēēm dāk do paah. Dooh wād bā. Ganā wāt! B'ēep, bē hegāā radasuun jëng do paa bā —nāng mäh. ⁷ —Bē ahōm nā, bē maher'ood ta ma matëg sa hā, Peed hā sii hē. Hahÿÿ da da bē kyyh: “Ahōm da bē pooj jé Garirej hēnh. Bē hapāh da t'ÿÿ hēnh, bē tamaher'oot do paa da” —nāng mäh.

⁸ Ti m' rawaj'aa hōm, kaj'uun mäh, h'yyb manepēē boo m'. Dooh m' rahe'ood bā sa hā rabeÿÿm bong do hyb n'aa.

⁹ Ti m' met'uuh hā bāp paah, Jesus ganā wāt. Pooj jé Marija Madarēn hā m' takas'ee wāt. Ta ti m' Marija setsi karap'aar h'yyb nesaa do hanāng do tahebēē bong do paa m'. ¹⁰ Ti m' tabahōm Jesus sii habok do paa wē. A'oot mā tii. H'yy ketón bong mā Jesus hyb n'aa. ¹¹ Ti m' Marija Madarēn baher'oot bā m' sa hā Jesus ganā wāt doo, Jesus tahapāh doo, dooh m' raky dahé bā.

¹² Ta jawén kā Jesus kas'ee wād kán ta see hado dāk mā pawóp hē ajyy panang s'ee hēnh hah'üüm do sa hā, ta tyw n'aa me rababok bā. ¹³ Ti m' ajyy mat'ēēh p'aa hēnh, rahe'oot mā ta wób sa hā. Ti sa hā na-āāj mā dooh raky dahé bā.

¹⁴ Tii bā kā m', Jesus kas'ee wād kán 11 hedoo do ta ma matëg sa hā kā sa tā rabawēh bā m'. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Hēd n'aa ti bē nabuj keh'üüm bē ky nadaheeh ÿ hap'ēēh do ÿ ganā wāt jawén paa bā? —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

¹⁵ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Bë ahõm jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ hã. Bë maher'ood hõm sahõnh sa hã hanãm do panyyg këh ÿ n'aa —näng mäh. ¹⁶—Panyyg ky dah'eeh doo, nu kemuun bong doo, P'op Hagä Do ed'ëëp da ta wë. Panyyg ky nadah'eeh doo, P'op Hagä Do ky n'aa etyy da banesaa hënh —näng mäh.

¹⁷⁻¹⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Panyyg këh ÿ n'aa ky dah'eeh do hã P'op Hagä Do anoo da hahÿ tak'ëp rahajaa doo: Karap'aar h'yyb nesaa do rahebë da hät ÿÿ gó. Ta wób kyyh rer'oot da. Aw'yy rameso bã da, p'yyym reëg bã da, dooh da ramahÿÿj hob bã. Sa moo radatoonh da nahëë enäh do nu gad'oo bã, heso padëëk da nahëë enäh doo. Ta heen n'aa ti ta tii, te hub né hë këh ÿ n'aa ta wób rabahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hã.

¹⁹ Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ber'oot jawén paa bã sa sii, P'op Hagä Do masäg kän hÿ pong jé. P'op Hagä Do hub hënh, takaweh'ëëh doo bã tabaso däg kän. ²⁰ Ti m' ta ma matëg rabahõm kän, ti m' jé pad'yyt hë rabaher'ood hõm kän mä Jesus ky n'aa kä. Jesus, p'op naa né hë tamasa sa hã tapehuunh doo me, sahõnh hë rabahapäh hyb n'aa te hub né hë ta ti ta ky n'aa.]

Jããm né hë hahÿ Jesus P'op Hagä Do T'aah panyyg kä.

Rukas

Jesus ky n'aa hanäm do Rukas erii wät do hahÿÿh

Rukas Teopiro tamaher'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Öm ÿ ma erih hahÿÿh, Teopiro.

Hajök herii bong ää häj n'aa bä hawäd wät do ky n'aa, Jesus ky n'aa. ²Sahõnh hē tadu däk bä hap'ëeh doo, P'op Hagä Do panyyg hanäm do her'ood hõm do raheer'oot sa hä raberih hyb n'aa. Tii d' né paa raberih. ³Hÿÿ kä, Teopiro, hyb n'aa jawyk doo, sahõnh hē baad ÿ ma kamet'ëëg wät jawén paa bä ta ti ky n'aa, ÿ na-ääj hē hÿÿ kä ÿ erih ta ky n'aa. Sét ken'yyh ÿ ma erih doo. ⁴Ta tii da ÿ wén erih, öm rama met'ëëg wät do Jesus ky n'aa hä, se hub né hē baad mabahapäh hyb n'aa ÿ erii wät do hä maner'ood bä.

Ääs ky n'aa her'oot Jowäw nu gahem'uun do benäng do ky n'aa hahÿÿh

⁵Ti m' sa wahë n'aa Eróts häd näng do Judah häj n'aa bä tabag'ääs noo gó, ti awät mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do seeh. Sakarija m' ta häd. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do wahë n'aa see Abijah makū panaa né m' tii. Ta ÿÿm häd mä Isabew. Sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wē wahë n'aa makū Arāw häd näng do panaa né m' tii ênh. ⁶Baad ub mäh, P'op Hagä Do karên doo da rababok. Baad ub né hē raky daheeh sahõnh hē P'op Hagä Do mejüü doo, ta ky n'aa jaw'yyk do kerih doo. ⁷Dooh m' rataah nyy bä. Dooh m' Isabew eta bä. Wehéh padäg mä ta patug daheeh.

⁸Ti m' ta see pé noo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do wób, Abijah makū karapee, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä ramoo bok noo gó, Sakarija moo wät mä tii bä. ⁹Sakarija hä m' rah'yy kajäk t'öp gadäk doo gó tabajëë suun hyb n'aa, buu benyym do in-sijëën häd näng do tabajuu hyb n'aa.* ¹⁰Ti m' buu benyym do tabajuu bä m', hajök mä ta noo bä hab'ëeh. P'op Hagä Do hä m' raky n'aa etsëë. ¹¹Ti m' P'op Hagä Do ääs kasee Sakarija hä m'. Buu benyym do rabahej'uu do tyng hënh, hub hënh mäh, ääs bag'ëëd däk. ¹²Tak'ëp mä Sakarija beÿÿm wät. H'yy gabadoo wät mäh. ¹³Ti m' ääs ky hadoo ta hä: —Eÿÿm manáh, Sakarija —näng mäh. —P'op Hagä Do maa napäh metsëë do ta hä —näng mäh. —Etaah da a ÿÿm. Aj'yy da bë t'aah. Man'oo da ta häd Jowäw —näng mäh. ¹⁴—Tak'ëp da bë h'yyb tsebé ta hyb n'aa. Hajök ratsebé tabenäng bä, ¹⁵hyb n'aa jawyk P'op Hagä Do matym gó tabahadoo do hyb n'aa da —näng mäh. —Taw'ääts hē dooh d' teëg da uwa bëeh hejooon doo, ta wób na-ääj hē mahÿÿnh doo. P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm da a t'aah ta ÿÿn wog gó tabasuun nä bä na-ääj hē —näng mäh. ¹⁶—Hajök da Isaraéw buuj tah'yyb wapëën hõm p'aa hënh P'op Hagä Do wē, sa hagä n'aa wē, ta hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mäh. ¹⁷—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do pooj jé da Jowäw bawäd däk da, Isaraéw buuj sa h'yyb tym tabenäm hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wē. P'op Hagä Do Sahee hejój gó tabawät da, P'op Hagä Do ky n'aa rod Eriij makū hawäd wät do paa hadoo da, sa yb sa taah rah'yyb en'yyym hyb n'aa sa wē, nabuj keh'üüm do rah'yy kawapëën hyb n'aa, rah'yy genäh hyb n'aa kä baad P'op Hagä Do karên doo da habok do rah'yy genäh doo da —näng mä ääs kyyh Sakarija hä.

* **19** Jääm né sét né hē sa ky n'aa rod hajëë suun t'öp gadäk doo gó, taber'oot hyb n'aa P'op Hagä Do wē, P'op Hagä Do tah'yyb en'yyym hyb n'aa.

18 Ti m' Sakarija ky hadoo:

—Nyy d' ŷ bahapäh ta ti te hub tado bä? —näng mäh. —Wah'ëë däg ŷ ti hÿh. Wah'ëë däg äm ŷ né tii ênh —näng mäh.

19 Ti m' ääs ky hadoo Sakarija hä:

—Gabirijew häd näng do ŷ ti hÿh —näng mäh. —P'op Hagä Do pa hegët do ŷ hÿh. Ta ti né hë ti ŷ tamejüü hahÿ hanäm do ky n'aa om ŷ maher'oot hyb n'aa —näng mäh. 20 —Hÿh kä, —näng mä —dooch d' mer'ood wäd bä a t'aah benäng bä kä, ŷ maky nadaheeh do hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yyb däng noo gó da ti awät né da a hä ŷ her'oot do a t'aah ky n'aa —näng mä ääs kyyh Sakarija hä.

21 Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa noo bä kata b'ëeh doo, ky n'aa ets'ëë doo, ragada mä Sakarija banyyh. “H'ëed hyb n'aa ti tabadoh?”, näk mä sa h'yyb gó. 22 Ti m' tabanyyh bä kä m', dooh m' tahaja wäd ter'ood bä. Ta mo me m' tameh'eed däg up. Ti hyb n'aa rah'yy genäh. P'op Hagä Do metëeh do tahapäh sa hä.

23 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa gó tamoo wät do bahánh bä kä, tababaaj hóm kán mä ta tób hënh. 24 Ti m' nayyw hë denaa hë kä m', ta ŷÿm Isabew häd näng do beta däg kán mäh. Ji ma poo oow pé kä m' ta kamarab n'aa ta ŷÿm gada ta tób bä, dooh m' tawäd bä ta s'ee hënh. Ti m' Isabew ky hadoo:

25 —Hahÿ P'op Hagä Do anoo hä ŷÿ —näng mäh. —ÿ tat'yyd mehÿn. Tado hóm hä ŷÿ ŷ nu mebyng doo, ŷ netaah doo —näng mä Isabew kyyh.

Ääs ky n'aa her'oot do Jesus benäng do ky n'aa hahÿh

26 6 kamarab tabahado däk bä m', P'op Hagä Do mejüü ääs, Gabirijew häd näng doo, tabahóm hyb n'aa panang Nasaréh häd näng doo hënh, Garirej häj n'aa bä. 27 Tamejüü mä tabeg'äas hyb n'aa maruus wë, Joséh häd näng do ŷÿm pan'aa wë. Dawi panaa né m' ti Joséh. Dooch m' aj'yy tamepëë ná bá ti maruus. Ta häd mä Marija. 28 Ti m' ääs bahóm ta wë, ti m' taky hadoo:

—ÿ ana a wë om ŷ panäk hyb n'aa. P'op Hagä Do ky enyym a wë. A hä hë tabawät —näng mä ääs Gabirijew häd näng do kyyh.

29 Ti m' Marija hyb n'aa tón gëët mä ääs her'oot do hä. Ti m' tahyb n'aa newëë. Ta h'yyb gó m' tabedoo:

—H'ëed ky n'aa ti hÿh éh? —näng mä Marija ta h'yyb gó.

30 Ti m' ääs ky hadoo ta hä:

—Eÿÿm manä Marija! —näng mäh. —A hä P'op Hagä Do h'yyb däng. 31 Õm da eta däk, enyy däg da a t'aah. Mahäd n'oo däk da Jesus. 32 Ky n'aa ets'ëeh da. P'op Hagä Doo, Sahönh Hë Sa Bahánh Hadoo Do T'aah da ramaneënh —näng mäh. —P'op Hagä Do anoo da ta wahë makü Dawi häd näng do jawén buuj tabahadoo hyb n'aa, sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. 33 Jakóh panaa sa wahë pan'aa da had'yyt da. Tabagää had'yyt da —näng mä ääs kyyh.

34 Ti m' Marija ky hadoo ääs hä. Teanh mäh:

—Nyy d' mä tii? Dooch aj'yy ŷ mepëë bä —näng mäh.

35 Ti m' ääs ky hadoo:

—P'op Hagä Do Sahee da ahyng a wë —näng mäh. —P'op Hagä Doo, Sahönh Hë Sa Bahánh Hadoo Do hejój a hä da tabadäng. Ti hyb n'aa da hahÿ karapee hä P'op Hagä Do h'yyb däng. Ramaneënh da P'op Hagä Do T'aah —näng mä ääs kyyh Marija hä.

36 Ti m' taky hadoo ênh:

—A wakāān, Isabew hād nāng doo, ti na-āāj hē etaah ta wah'ēē gó. Ra-her'oot né paa ti netah. Hÿÿ kā eta dāk —nāng mäh. —Ji ma poo oow see pé dāg ta kamarab n'aa. ³⁷ Dooch hejooñh pé P'op Hagā Do hā —nāng mā āās kyyh Marija hā.

³⁸ Ti m' Marija ky hadoo:

—P'op Hagā Do karom né ÿÿh. Tamejūū do ÿ moo wāt da —nāng mäh. —Taw'āāts hē ta ti tahado bā, maher'oot do hā ÿÿ —nāng mäh.

Ti m' āās ahōm kån mā p'aa hēnh ta mahānh.

³⁹⁻⁴⁰ Ti m' nayyw hē denaa hē Marija bahōm kån mā panang hēnh, Isabew hagā hēnh, waēē habēē hēnh, Judah hāj n'aa bā. Ta tsym n'aa kaw'aat mā tabahōm. Ti m' tób gó m' tabajēē suun. Isabew mā tedēng. ⁴¹ Ti m' takedēē sii hē m' ajān Isabew wog gó hasuun do kahasyyg wāt mā ta wog gó. Baad mā P'op Hagā Do Sahee badāg dāk Isabew h'yyb gó. ⁴² Ti m' Isabew ky hadoo Marija hā, tak'ēp mā ta kyyh:

—Baad ōm P'op Hagā Do ky n'aa edēng ÿÿj wób sa mahānh. Ajān hā na-āāj né hē baad hadoo do tah'yyb dāng —nāng mäh.

⁴³ Ti m' Isabew ky hadoo ēnh:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyka Doo, ta hā ÿ h'yy kaha'eeh do ÿÿn pan'aa mabahado né paawā mabana ÿ mabaheg'āās. ÿ maweh'ēēh ta ky n'aa hā. ⁴⁴ ÿ medēē sii hē, wok ÿÿ gó ajān kahasyyg wād is, tsebee wāt —nāng mäh. ⁴⁵ —Baad ōm P'op Hagā Do ky n'aa edēng maky daheeh do hyb n'aa a hā ta her'oot doo —nāng mā Isabew kyyh Marija hā.

⁴⁶ Ti m' Marija ky hadoo:

—Hēp ÿ tym P'op Hagā Do taj'aa etsē.

⁴⁷ Hēp ÿ tym tsebee kån P'op Hagā Doo, hēp ÿ tym dēēb wē.

⁴⁸ Ta wē hēp ÿ tym wén tsebē, ÿ ta karom its tahyb n'aa esee do hyb n'aa.

Hÿ jawén sahōnh hē ÿ ramaneēēnh da ÿÿnh ky n'aa kedēng doo,

⁴⁹ tak'ēp baad hadoo do P'op Hagā Doo, sahōnh haj'ap do banoo do hyb n'aa hā ÿÿ.

Tsyh hē, sahōnh hē nesaa do mahānh né tii. Baad had'op do né tii.

⁵⁰ Sahōnh hē badāk hahÿÿ hā habong doo,

sa panaa na-āāj né hē,

ta hā hyb n'aa jew'yyk doo,

P'op Hagā Do t'yyd mehīn had'yyt hē.

⁵¹ Tak'ēp hejooñh do P'op Hagā Do mo haj'aa.

Hahÿÿ da tamo haj'aa:

Jé pad'yyt hē dawē hā tabetyn hōm h'yy kasab'ee doo gó sa hā hē h'yy kasadā doo,

P'op Hagā Do karēn do raty n'aa ges'yyk doo.

⁵² Tasog hōm hyb n'aa jewyk do sa hejój,

ti taban'oo kån hyb n'aa sakog is do sa hā.

⁵³ Baad taban'oo kån sa tā, sa waa, has'aah do sa hā.

Tan'oo kån ta si n'aa hē rababaaj hōm tak'ēp ma enāh do paah.

⁵⁴ Tamasaa wāt Isaraéw buuj, ta karom.

Ta t'yyd mehīn had'yyt sa hā.

⁵⁵ Dooch tamabaan bā Abaraām hā, Abaraām panaa† hā taky n'aa enooh doo. Nahēēj sa hā taky n'aa enooh do paah —nāng mā Marija kyyh.

† 1:55 Isaraéw buuj né hē ti Abaraām panaa.

⁵⁶ Ti m' tamawoob hē kamarab Marija bayyw kån mä Isabew tób bã. Ti m' tababaaj hõm kån ta tób hēnh.

Jowāw nu gahem'uun do henāng do panyyg n'aa hahỹȳh

⁵⁷ Ti m' Isabew t'aah benyy dāk bã kã, enāng mã kã aj'yy. ⁵⁸ Isabew pa haj'eenh doo, ta wakãān na-ãāj mã rapanyyg enã hõm bã kã, ratsebee kån mã ta sii. Isabew P'op Hagã Do t'yyd mehĩn, rahegãã bã.

⁵⁹ Ti m' ta t'aah 8 ta āh tabahado dāk bã, sa wakãān, sa pa haj'eenh do na-ãāj hē rabana ta t'aah masuuj noo byyh kahõg hõm do raheg'ãās. Rakarēn mã ta häd ramaneēēnh Sakarija, ta yb häd. ⁶⁰ Ti m' Isabew ky hadoo:

—Doo —näng mäh. —Ta häd da Jowāw —näng mäh.

Ti m' raky hadoo ta hã:

⁶¹ —Häd n'aa ta tii d' ta häd? —näk mäh. —Doo ta tii da Jowāw häd näng pé bē wakãān —näk mäh.

⁶² Ti m' sa moo me rameaanh ta yb hã nyy da ta t'aah häd. ⁶³ Ti m' ta moo me Sakarija metsēē ta hã rabanoo rahe'iih doo. Ti m' rahyb n'aa meuuj bong terih do hã. “Jowāw” mã terii dāk. ⁶⁴ Tii bã kã m', taber'ood däg kån p'aa hēnh kã. Ti m' Sakarija j'aa etsēē kån mã P'op Hagã Doo. ⁶⁵ Ti m' sa pa haj'eenh do rahyb n'aa meuuj bong mã tak'ēp. Jé pad'yyt hē waēē habēēh hēnh mã Judah hāj n'aa bã ta ky n'aa rahe'ood hõm kån mäh. ⁶⁶ Sahõnh hē ta ti maa new'ēē do panyyg hã, rahyb n'aa newēē, rahyb n'aa tón. Sa h'yyb gó m' raky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk da ta ti karapee —näk mã sa h'yyb gó.

Tii da sa h'yyb gó rawén her'oot, P'op Hagã Do hejój karapee hã tabawät do hyb n'aa.

Hahỹ Sakarija her'oot do ta jawén hawät do ky n'aa P'op Hagã Do metēēh doo

⁶⁷ Ti m' baad mã Sakarija h'yyb gó P'op Hagã Do Sahee badāng. Ti m' tadu doo tabahe'oot ta jawén hawät doo, P'op Hagã Do metēēh doo. Ti m' taky hadoo:

⁶⁸ —Taw'ãāts hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hã, Isaraéw buuj rah'yy kaha'eeh do er j'aa etsē.

Tabahyng ta karapee tabed'ēēp hyb n'aa nesaa do mahānh.

⁶⁹⁻⁷⁰ P'ooj ub, ta ky n'aa rod tsyt hē ta wē kasēēw bong do hã taky n'aa enooh doo,

tii da P'op Hagã Do bad'oo hỹy kã.

Tamejõ kån hỹy kã er mahang tak'ēp ta hejój me er hed'ēēp doo,

ta karom Dawi makū panaa hã.

⁷¹ Er da ted'ēēp er majĩ mahānh,

er wē h'yy gaēēnh do mahānh.

⁷² Tat'yyd mehĩn paa er wahē makūũh.

Tahyb n'aa esee baad had'op do sa hã taky dāng do paah,

⁷³ Abaraām makūũ hã taky n'aa enooh do paah.

⁷⁴ Er ted'ēēp da er majĩ mahānh,

h'yyb neỹm doo me er moo bok hyb n'aa P'op Hagã Do wē.

⁷⁵ Tsyt hē nesaa do mahānh,

takarēn doo da er baboo had'yyt hyb n'aa ta matym gó.

⁷⁶ Ti m' ta t'aah hã Sakarija ky hadoo:

—Ōm da ramaneëenh P'op Hagä Doo, Sahõnh Hë Sa Bahãnh Hadoo Do ky n'aa rod.

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa do pooj jé panäg n'aa da õm.

Ōm da henäm sa h'yyb tym, baad ragadoo hyb n'aa takajaa bä.

⁷⁷ P'op Hagä Do karapee hã mamaher'oot da nyy da sa h'yyb tym tabed'ëep hÿ pong jé ta pa rababoo had'yyt hyb n'aa,

nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm do hyb n'aa da.

⁷⁸ Tii da P'op Hagä Doo, ër h'yy kaha'eeh do wén d'oo, taky enyym do hyb n'aa. Ji tat'yyd mehĩn.

Ti hyb n'aa Tah'yyb Däng Doo, ta bag hadoo ër hã,

papÿj bag hadoo doo, p'op tabana ër hã.

⁷⁹ Ta bag tanoo da gadagyp do hadoo doo gó habok do sa hã, dajëb gó habok do sa hã.

Ër hã tanoo da h'yyb nyyw gó ër babok hyb n'aa —näng mä Sakarija kyyh.

⁸⁰ Ti m' karapee bawëe gëet. H'yyb hejooj g'ëed kãn. Tabanawäng bä kã tabawäd had'yyt hë. Tii bä kã, tadu do kãn tama metëek do Isaraëw buuj.

2

Jesus benäng do panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti noo gó m', hajõng hãj n'aa sa wahë n'aa Aw-Kus häd näng do tamejũ rabetsén hyb n'aa sahõnh hë ta karapee jé pad'yyt hë habok doo, sa hãj n'aa had'yyt bä habok doo, Roma buuj ramejũ doo bä. ² Jããm né hë ti pooj jé rabetsén doo. Kirinijo häd näng doo, hëej Sirija häd näng do babuuj sa wahë n'aa noo gó m' tii. ³ Tii bä m' sahõnh hë rabebanh sa wahë makũ panang p'aa hënh, ta heen n'aa hã sa häd raberih hyb n'aa.

⁴ Ti hyb n'aa m' panang Nasaréh, Garirej hãj n'aa bä badäk doo bä naa Joséh ratsyym kasog kãn, Judah hãj n'aa hënh, panang Berënh häd näng doo hënh rabahõm hyb n'aa. Dawi häd näng do panang paa né hë m' ti Berënh. Dawi panaa see m' Joséh. ⁵ T'ĩ hënh tawén hõm mä Marija, ta ÿm pan'aa daheeh, retsén do heen n'aa hã sa häd raberih hyb n'aa m'. Etaah mä ti Marija. ⁶ Ta tii bä rabajeej bong noo gó kã m' karapee benyy däg kãn. ⁷ Ti m' pooj jé ta t'aah, aj'yy m'. Ti m' tabahabën däk. Ta wób sa masããh tób n'aa yt hã m', b'éé waa hood gó m' tadasooh. Du daa m' dawëe hena do tób ranu kahej'ëek doo bä m', gabad'ëe däk do hyb n'aa m'.

⁸ Ti noo gó kã m', atsëm, b'éé hagã n'aa rabaj'eenh p'eets hë. B'éé mä rahag'ãas. ⁹ Ti m' P'op Hagä Do ãas kasee sa hã. Ti m' P'op Hagä Do hejój tametëeh sa pa. Ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo mäh. Ti m' b'éé hagã n'aa tak'ëp mä rabeÿm bong. ¹⁰ Ti m' ãas ky hadoo sa hã:

—Bë eÿm manäh! ÿ manaa tak'ëp ji tsebë do panyyg, sahõnh hë panyyg pan'aa —näng mäh. ¹¹ —Naga hë enyy däk bë mahang, Dawi panang paa bä, bë h'yyb tym dëeb. Kristo,* P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do tii —näng mä ãas kyyh.

¹² Ti m' taky hadoo ënh:

—Hahÿ da da bë heen n'aa: Bë aw'yyt da kahabën is karapee. B'éé waa hood gó da tabasooh —näng mä ãas kyyh b'éé hagã n'aa sa hã.

* **2:11** Ji h'yyb tym dëeb, p'ooj ub Judah buuj hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ramaneëenh Mesijas . Gereg kyy me ramaneëenh Kristo. "P'op Hagä Do h'yyb däng doo", tahañang pé m' ti.

¹³ Ti bā m' nanyw hē m' ragenā b'ēeh hajōk do āās ta see pa. Tii bā m' P'op Hagā Do hā rama ejām. Hahȳy da m' sa kyyh:

¹⁴—Taw'āāts hē h̄y pong jé tak'ēp raweh'ēeh, tak'ēp rahyb n'aa jaw'y'yyk P'op Hagā Doo.

Badāk hahȳy bā, ta hā habong do hā, takamahān do hā, P'op Hagā Do anoo da h'y'yb nāw n'aa —nāk mā āās sa kyyh.

¹⁵ Āās rabelo bong bā m', p'aa hēnh h̄y pong jé rabasēek bā m', b'éé hagā n'aa rakaner'ood k̄n, ti m' raky hadoo:

—Hamāh, Berēnh hēnh ēr hegāā ti P'op Hagā Do her'oot do āās hā. Hamāh, hamāh —nāk māh.

¹⁶ Ti m' nanyw hē m' rah'y'yy kabawaad bong. Resoos māh. Ti m' rabawyyd k̄n Josēh, Marija, karapee k̄ā. Karapee basooch mā b'éé waa hood gó.

¹⁷ Karapee rabahapāh jawén paa bā k̄ā m', jé pad'y'yt mā rabaher'ood hōm karapee t'aah ky n'aa, sa hā āās panāk doo. ¹⁸ Sahōnh hē maa nap'ēeh do rameuunh mā ta ky n'aa. ¹⁹ Ti m' Marija enyww hōm mā ta ti ta h'y'yb gó. Ta h'y'yb gó m' tahyb n'aa newēē māh. ²⁰ Ti m' b'éé hagā n'aa rababaaj hōm. P'op Hagā Do raky n'aa ejām hōm māh. P'op Hagā Do raj'aa etsē māh. Ti rawén ky hadoo rahapāh māh, ramaa napāh mā sa h'y'yb. Baad né hē m', āās her'oot doo d' né hē k̄ā m'.

²¹ 8 ta āh tabahado dāk bā m' karapee, ta masuuj noo byyh kahōg hōm bā k̄ā m', rahād n'oo dāk mā Jesus, tabasuun dāk do pooj jé āās hād n'oo dāk doo d' né hē ta hād karapee hā.

²² Ti m' takaja k̄n mā ti noo gó Marija ta patug daheeh sa h'y'yb rabenām hyb n'aa P'op Hagā Do matym gó, Mosees ky n'aa jaw'y'yyk do mejūū doo da ji t'aah benāng do jawén paa bā.† Ti m' ramahūūm Jesus Jerusarēnh hēnh, P'op Hagā Do wē rametēeh hyb n'aa ta tób n'aa gó. ²³ Tii da rawén d'oo, hahȳy da m' P'op Hagā Do ky n'aa jaw'y'yyk do kerih dō tamejūū do hyb n'aa: “Taw'āāts hē pooj jé ji t'aah wah'ēeh ji ky n'aa enooh P'op Hagā Do hā tsyt hē.”‡ ²⁴ T'ī hēnh rabahōm na-āāj hē, P'op Hagā Do hā rama ejuu hyb n'aa pawóp hē taw'ēed, h'ooh its hadoo doo, gurii-i hadoo doo. Tii d' né hē ta ky n'aa jaw'y'yyk do mejūū rabad'oo sa h'y'yb rabenām hyb n'aa P'op Hagā Do matym gó.

Simijāw hād nāng do her'oot do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahȳy

²⁵ Ti m' ti awāt mā Jerusarēnh bā aj'y'yy wah'ēē dāk doo, P'op Hagā Do karēn doo da hawāt doo, P'op Hagā Do ky n'aa jaw'y'yyk do ky daheeh doo. Simijāw mā ta hād. Baad mā P'op Hagā Do Sahee h'y'yb mahūūm. Tagada mā Isaraéw buuj hed'ēep doo. ²⁶ P'op Hagā Do Sahee metēeh mā ta hā, Kristo, P'op Hagā Do H'y'yb Dāng Doo, tahapāh nā né hē m' tadajēb pooj jé. ²⁷ Ti m' ti noo gó né hē m' P'op Hagā Do Sahee mahūūm mā Simijāw P'op Hagā Do tób n'aa hēnh. Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa hēnh Marija Josēh daheeh ramanaa bā m' karapee t'aats, Jesus, sa ky n'aa jaw'y'yyk do mejūū doo da ramoo bok hyb n'aa ta hyb n'aa, ²⁸ ti agēēt mā Simijāw tób w'oo hā. Ti m' karapee tabado dāk ta moo gó, ti m' P'op Hagā Do taj'aa etsē. Hahȳy da m' ta kyyh:

²⁹—Hȳy k̄ā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk doo, sahōnh hē mabag'āās doo, man'oo ȳȳh, a karom, h'y'yb nām doo me ȳ dajēp.

† **2:22** Isaraéw buuj sa taah benāng jawén paa bā, 40 ta āh noo gó ajān ȳyn dooh tahaja bā P'op Hagā Do tób n'aa hēnh tahōm bā. Dooh na-āāj hē tahaja bā tamep'aa bā tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēew dāk doo. ‡ **2:23** Esodo 13.2, 12

Man'oo dāk maky dāng do ỹ bahapäh.

³⁰ Hÿÿ kā matym ỹÿ me baad ỹ bahapäh ji h'yyb tym dëeb,

³¹ sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do sa matym gó manoo doo.

³² Judah buuj nadoo do sa h'yyb bag hadoo, sa h'yyb kadawuung n'aa P'op Hagã Do hã.

Isaraéw buuj ky n'aa etsëéh da ta hyb n'aa —nāng mā Simijāw kyyh karapee t'aah ky n'aa hã.

³³ Marija Joséh daheeh rahyb n'aa meuuj bong mā Simijāw her'oot do sa t'aah ky n'aa hã. ³⁴ Ti m' Simijāw taky n'aa edëe bong sa hã. Ti m' Marija hã, Jesus ỹÿn hã, ta ky hadoo:

—Hajõk Isaraéw buuj wób raty n'aa ges'yyk da hahÿ karapee tawah'ëe dāk bã. Ti hyb n'aa banesaa hënh rabahõm da P'op Hagã Do an'oo bã. Ta wób da baad ragadoo. P'op Hagã Do ed'ëep ta tii —nāng mäh. —Ta heen n'aa hadoo da hahÿ karapee. Tametëéh da P'op Hagã Do gen'aak doo. Ti hyb n'aa hajõk da h'yy kawereem ta wë. ³⁵ Tii bã da kametã dāk da rahyb n'aa newëe doo —nāng mäh. —Õm da Marija, tak'ëp da mah'yy katón da ta hã ramoo bok do hyb n'aa da —nāng mā Simijāw kyyh.

³⁶ Ti noo gó né hë m' ti agëet mã t'ĩ hënh ỹÿnh P'op Hagã Do ky n'aa rod. Ān mã ta häd. Wah'ëe däg né m' tii. Panuëw mã ta yb makū häd, Aseer makū panaa see m'. Patug tamaa wäd, marahud wäd mäh. Raket'ëe dāk do jawén paa bã, 7 ta baab tabahado dāk bã m' Ān patug maa badoo wät mäh. ³⁷ Wah'ëe dāk mäh. 84 däg mã ta baab n'aa. P'op Hagã Do tób n'aa hënh had'yyt mã tabeh'ũm. Adëb bã, atsëm na-āāj mã P'op Hagã Do tahyb n'aa jaw'yyk. Ta hã taky n'aa etsëéh mäh. Kas'aah mã taky n'aa etsëéh hyb n'aa P'op Hagã Do hã. ³⁸ Ti m' Marija, Joséh wë tabana bã m', taky n'aa tseebe wäd kãn P'op Hagã Doo. Ti m' Jesus ky n'aa taheer'ood kãn t'ĩ hënh hab'ëeh do mahang Isaraéw buuj P'op Hagã Do ed'ëep do gad'aa do sa hã.

³⁹ Ti m' Joséh Marija rabahajaa bã kã m' sahõnh hë P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo, rababaaj hõm kãn sa panang hënh Nasaréh häd nāng doo, Garirej hāj n'aa hënh. ⁴⁰ Awëe däg kãn mã karapee. Hejooj däg kãn mäh. P'op Hagã Do h'yy gan'yyh. Baad P'op Hagã Do hag'ãas ta hã.

P'op Hagã Do tób n'aa yt hã Jesus baym dó panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Ta heen n'aa hë had'yyt hë Jesus ỹÿn ta patug daheeh rabahõm Jerusarënh hënh, Pas-kowa häd nāng do ratab'ëes hyb n'aa. ⁴² 12 m' Jesus ta baab däg rabahõm Pas-kowa ratab'ëes hyb n'aa rabahed'oo doo da. Jesus ahõm sa sii. ⁴³ Pas-kowa ratab'ëes do tabahëej jëng bã m', rababaaj nã sa panang hënh. Jesus mã aym Jerusarënh bã. Dooch m' rahapëe bã ta ỹÿn hã tabaym. ⁴⁴ Sa wakãän mahang hawät red'oo mäh. Ti m' tug bã kã rabaheg'ãas, dooh m' Jesus. Resoos mã sa wakãän mahang. ⁴⁵ Dooch m' rawyyd bã. Ti m' rabaheg'ãas p'aa hënh Jerusarënh hënh. ⁴⁶ Tamawoob däg kãn mã sa āh Pas-kowa jawén paa bã m', rabawyyd kãn P'op Hagã Do tób n'aa yt hã m'. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do mahang mã tabasooh. Tamaa newëe mäh, teanh mã sa hã. ⁴⁷ Sahõnh hë Jesus maa napäh do rahyb n'aa meuunh mã tahapäh do hã m', tah'yy ganāng do hã m'. ⁴⁸ Ti m' ta ỹÿn ta patug daheeh rabahapäh bã m' rah'yy gabedo bong mäh. Ti m' ta ỹÿn ky hadoo:

—Hëd n'aa tii d' mabahadoo āã hã, tah ỹÿ? —nāng mäh. —Õm āã esoos, õm āã hyb n'aa tón —nāng mäh.

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Héd n'aa ȳ bē esoos? Nepäh bē hā Ee tób bā né paawā ti ȳ bē baw'yyt?
—näng mā Jesus.

⁵⁰ Dooch m' ta ȳyn rah'yy genä bā tii d' tahanäng do hā. ⁵¹ Ti m' tababaaj hōm kån sa sii. Baad mā taky daheeh sa hā. Baad mā Marija benäm ta ti ta h'yyb gō. ⁵² Awëë gëët mā Jesus. Anäng m' ta hā kã tahapäh doo. P'op Hagä Do kamahän ta hā, ta wób na-ãäj rakamahän.

3

Jowāw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahȳh

¹⁻² Ti m' 15 ta baab tabahado dāk bā m' Tiberijo häd näng do Roma bā tabag'ääs noo gó, tabanawäng hēnh P'op Hagä Do ban'oo kån mā ta panyyg Jowāw hā, ta wób tamaher'oot hyb n'aa. Sakarija m' Jowāw yb. Ti noo gó, Judah hāj n'aa bā Pon-Sijo Pirato häd näng do sa wahē n'aa. Garirej hāj n'aa bā, Eróts häd näng do sa wahē n'aa. Eróts h̄ȳj mā Pirip häd näng doo, Itureej, Tarakonit häd enäh do hāj n'aa bā m' sa wahē n'aa. Risään häd näng doo, Abirēn hāj n'aa bā sa wahē n'aa. * Anas, Kajapas häd enäh doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do ti noo gó. ³ Ti m', P'op Hagä Do panyyg Jowāw gado dāk jawén paa bā kã m', tamaher'ood hōm mā sahōnh hē tamii Joradän nabyu me habong doo. Taher'oot sa hā raberéd hōm hyb n'aa nesaa doo, ranu kemuun hōm hyb n'aa nesaa do raberéd hōm do heen n'aa, P'op Hagä Do awug hōm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng doo.

⁴ Hahȳh da P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do erih do paa Jowāw ky n'aa:

“Hahȳh da tabanawäng bā her'oot do kyyh:

Bē tyw n'aa bak'ood däg da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bē tyw n'aa daj'aah.

⁵ Bē geh'aa hōm gaderoh doo.

Bē epug hōm wajau doo, waëë na-ãäj hē.

Bē deja hōm ta tyw n'aa gajeroh doo.

Bē benyyw däg baad ta tyw n'aa.

⁶ Tii bā da sahōnh hē badāk hahȳh hā habong do rahapäh da

nny da P'op Hagä Do ji tabed'ëep nesaa do mahänh.”†

⁷ Ti m' hajök rakata dāk Jowāw wē ranu kemuun hyb n'aa. Ti m' Jowāw ky hadoo sa hā:

—Aw'yy p'yym näng do taah hadoo bēeh! —näng mäh. —Nyy da bē ed'oo bē kejēn nesaa do bē hā P'op Hagä Do banoo do mahänh? J'ooj madāk doo me bē ed'oo bē nu kemuun nesaa do mahänh. ⁸ Taw'ääts hē pooj jé bē metäh te hub tadó bā nesaa do bē eréd hōm bā. Bē metäh hanäm do hā bē moo bok do hā. Bē daab yb manä Abaraãm panaa bē hanäk do hā. Bē edoo manäh: “Äã P'op Hagä Do gadoo Abaraãm panaa äã bahadoo do hyb n'aa.” P'op Hagä Do karēn bā, tahajaa hahȳ pā tawareem bā Abaraãm panaa rado padäg bā —näng mäh.

⁹ Edaa dāk h'yy kawanereem do P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Aj'yy myym

* **3:1-2** Roma buuj had'yyt nado Tiberijo bag'ääs. Hajōng ta wób sa hāj n'aa na-ãäj hē tabag'ääs. Pon-Sijo Pirato, Eróts, Pirip, Risään na-ãäj hē Tiberijo karom tii, Tiberijo kyy gó ta wób sa hāj n'aa bā rabag'ääs doo. † **3:6** Isajas 40.3-5

joom kóm pa tadahëë dák do tabagëëm hyb n'aa hadoo tii. Sahõnh hë joom tëëg neaak do tagëëw jat da, ti tabaju hõm da —näng mä Jowāw kyyh.

¹⁰ Ti m' rabeanh ta hã:

—Nyy d' äã bad'oo hÿÿ kã?

¹¹ Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Pawóp hë saroor näng péh, sét tanoo saroor tamah pé hã. Waa näng doo, tanoo waa tamah do waa ta waa uuh —näng mä Jowāw kyyh.

¹² Ti m' sa wahë n'aa dajëër n'aa gedaag n'aa an'aa mä Jowāw wë tanu gemuun hyb n'aa.

—Ma matëg —näk mäh. —Äã ënh, nyy d' äã bad'oo?

¹³ Ti m' Jowāw ky hadoo sa hã:

—Bë wad'ii manä ta wób —näng mäh. —Dooh ta bahãnh bë ets'ëë sa hã dajëër. Jããm hë bë ets'ëë Roma buuj ky kajäk doo —näng mäh.

¹⁴ Ti m' warahén reaanh:

—Äã ënh? Nyy d' äã bad'oo? —näk mä warahén sa kyyh.

Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Bë eãm manä ta wób dajëër rabanoo hyb n'aa bë hã. Bë ky n'aa tapa manä daap hë ta wób. Bë h'yy gadeja dajëër bë wahë n'aa bë hã rep'aak do hã, bë hyb n'aa hũum manä ti bahãnh —näng mä Jowāw sa hã.

¹⁵ Ti m' hajök do t'ii hënh kat'aa do rah'yy kahas'ãap Jowāw hyb n'aa. Sa h'yyb gó m' rahyb n'aa newëë. Sa h'yyb gó m' raky hadoo: “Hahÿ né g'eeh P'op Hagä Do H'yyb Dång Doo, Kristo häd näng doo?” ¹⁶ Ti m' Jowāw ky hadoo sa hã:

—ÿ ti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naëng me. Ti awät da tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahãnh ÿÿ. Hã ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hã. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta tsyym suun kabo n'aa ÿ do bã† —näng mäh. —Tii kã P'op Hagä Do Sahee tabanoo da bë hã, tabajëë suun hyb n'aa bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahũum hyb n'aa. Tëëg hõõ hadoo me baad tabanãw dák bë h'yyb tym, bë d' tametty —näng mäh. ¹⁷ Tsyt hë tabetyh hõm da P'op Hagä Do karën do moo heb'ook doo, tsyt hë ta wób. P'op Hagä Do karën do moo b'ook doo, banãm doo hënh tabetyh hõm, tabanesaa hënh ta wób, aj'yy ta nahëë me tetyn hõm do hadoo tiriig ta bóg mahãnh. Ta joom ag tiriig tabataa ta tób n'aa yt hã. Ta bóg taju toonh tëëg hõõ me, nadëëk doo me —näng mä Jowāw kyyh Kristo ky n'aa hã.

¹⁸ Hajõng mä Jowāw her'oot sa hã. Panyyg wób gó tabeh'ũum. Baad tametëëk sa hã. Panyyg hanãm do ta her'oot mä sa hã.

¹⁹ Ti m' Jowāw nabuuj gedoo mä Garirej häj n'aa wahë n'aa Eróts häd näng doo, ta hÿÿj ÿÿm, Erodija, tagat'ëë dák do hyb n'aa. Hajõng baad nadoo do wób Eróts moo wät do hyb n'aa na-ãäj hë Jowāw nabuuj gedoo mä Eróts. ²⁰ Ti m' ti bahãnh tabegyys wät. Tamejũũ mä Jowāw radawäts gëët ragadahew'ëës doo gó.

Jesus Jowāw nu gemuun do panyyg n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m' ragadahew'ëës doo gó radawäts g'ëed pooj jé m', hajök do Jowāw nu gemuun bong bä m', Jesus na-ãäj mä tanu gemuun wät. Tanu gemuun bä m', Jesus ky n'aa etsëë bä m', wë kabasëëts wät. ²² Ti m' P'op Hagä Do Sahee

† **3:16** P'ooj ub sa karom rakeboo paa m' sa kariw n'aa tsyym suun. Tii bä sa kariw n'aa tsyym rahets'yyt. Tak'ëp hyb n'aa sakog its Jowāw Jesus matym gó, ta hã hë Jowāw hegãã bä. Ti hyb n'aa dooh tahaj'as pé Jesus wë tamoo wäd bä ta hã hë tahegãã bä, tahanãng pé tii.

ahyng mä ta wë gurii-i hadoo mäh. Ti m' hÿ pong jé naa tamaa ena kân P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Öm tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahân up doo. Baad ÿ mah'yib n'yym —näng mäh.

²³ 30 ta baab Jesus bahado däk bä m' tadu doo tamoo wät do sa mahang.

Jesus wahë makū sa häd ketsén do hahÿÿh

Joséh t'aah red'oo mä Jesus.

Joséh yb makū häd Eri.

²⁴ Eri yb makū häd Matat.

Matat yb makū häd Rewi.

Rewi yb makū häd Mew-Ki.

Mew-Ki yb makū häd Janaj.

Janaj yb makū häd Joséh.

²⁵ Joséh yb makū häd Matatijas.

Matatijas yb makū häd Amos.

Amos yb makū häd Naūm.

Naūm yb makū häd Eseri.

Eseri yb makū häd Nakaj.

²⁶ Nakaj yb makū häd Maat.

Maat yb makū häd Matatijas.

Matatijas yb makū häd Semej.

Semej yb makū häd Josek.

Josek yb makū häd Jodah.

²⁷ Jodah yb makū häd Jowanan.

Jowanan yb makū häd Resa.

Resa yb makū häd Serubab.

Serubab yb makū häd Saratijéw.

Saratijéw yb makū häd Neri.

²⁸ Neri yb makū häd Mew-Ki.

Mew-Ki yb makū häd Adih.

Adih yb makū häd Kosân.

Kosân yb makū häd Ew-Madân.

Ew-Madân yb makū häd Eer.

²⁹ Eer yb makū häd Josuwéh.

Josuwéh yb makū häd Erijés.

Erijés yb makū häd Jorīm.

Jorīm yb makū häd Matat.

Matat yb makū häd Rewi.

³⁰ Rewi yb makū häd Simijāw.

Simijāw yb makū häd Judah.

Judah yb makū häd Joséh.

Joséh yb makū häd Jonam.

Jonam yb makū häd Erijakīm.

³¹ Erijakīm yb makū häd Mereja.

Mereja yb makū häd Mena.

Mena yb makū häd Matatah.

Matatah yb makū häd Natân.

Natân yb makū häd Dawi.

³² Dawi yb makū häd Jesé.

Jesé yb makū häd Obed.

Obed yb makū häd Buwas.

Buwas yb makū häd Saramon.

Saramon yb makū häd Nasōm.

³³ Nasōm yb makū häd Aminadab.

Aminadab yb makū häd Adimih.

Adimih yb makū häd Rām.

Rām yb makū häd Eserōm.

Eserōm yb makū häd Peres.

Peres yb makū häd Judah.

³⁴ Judah yb makū häd Jakóh.

Jakóh yb makū häd Isak.

Isak yb makū häd Abaraām.

Abaraām yb makū häd Terah.

Terah yb makū häd Nahóh.

³⁵ Nahóh yb makū häd Serug.

Serug yb makū häd Rakaw.

Rakaw yb makū häd Pereg.

Pereg yb makū häd Eber.

Eber yb makū häd Serah.

³⁶ Serah yb makū häd Kaj-Nan.

Kaj-Nan yb makū häd Apasad.

Apasad yb makū häd Sēm.

Sēm yb makū häd Nowéh.

Nowéh yb makū häd Ramék.

³⁷ Ramék yb makū häd Metusarēm.

Metusarēm yb makū häd Enók.

Enók yb makū häd Jaréd.

Jaréd yb makū häd Marareew.

Marareew yb makū häd Kenan.

³⁸ Kenan yb makū häd Enós.

Enós yb makū häd Seet.

Seet yb makū häd Adāw.

P'op Hagä Do t'aah hadoo Adāw makūüh, P'op Hagä Do pahuunh do hyb n'aa.

4

Jesus Dijab metyy do panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m' Jesus basoop pong hēnh tamii Joradān häd doo me naa. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm. Ti m' P'op Hagä Do Sahee mahüüm kån Jesus tabanawäng hēnh, rabanabok hēnh. ² 40 m' ta āh Dijab* metyy mä Jesus. Tabanawäng hēnh tabaym bä, dooh Jesus awa bä. 40 ta āh tabahado däk bä m' Jesus mä asa däk tak'ēp.

³ Ti m' Dijab ky hadoo ta hā:

—P'op Hagä Do T'aah mado bä, mamejō hahÿ pä takawareem däk pāw — nāng mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—DooH. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Ji waa hā had'yyt nado ji bedēp”† —nāng mä Jesus.

⁵ Ti m' Jesus Dijab masäk waēē jó. Tii b' naa m' nanyw hē tametēeh ta hā sahōnh hē badäk hahÿÿ hā hanāng do häj n'aa rabag'āās doo. ⁶ Ti m' taky hadoo ta hā:

* **4:2** Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanāng péh ti Dijab. † **4:4** Dew-Teronom 8.3

—Mahegãã! —näng mäh. —Sahõnh hē ta ti ŷ anoo da a hã. Sa wahē wahēh mabahadoo ŷ an'oo bã. Sahõnh hē hanãm doo, hetsooh do ta hã hanãng do ŷ anoo da a hã —näng mäh. —ŷ ti ta ti gadoo. ŷ ta danãh. Ti hyb n'aa ŷ anoo ŷ karēn pé hã —näng mäh. ⁷—Sahõnh hē ŷ banoo a hã, wē ŷŷ, tüü, a taron nuu me ŷ mawehēē bã —näng mã Dijab kyyh.

⁸Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hahŷŷ da P'op Hagã Do kyy kerih doo: “Jããm hē P'op Hagã Doo, bē hagã n'aa, bē wehēē. Jããm hē ta ti bē hyb n'aa jew'y'yk, bē ky daheeh”[†] —näng mã Jesus.

⁹Ti m' Jesus Dijab mahũũm kãn Jerusarēnh hēnh. Ti m' tabatsyyd hõm P'op Hagã Do tób n'aa jó p'op nu dāk doo hēnh tabasēēk hyb n'aa. Ti m' taky hadoo: —P'op Hagã Do T'aah mado bã, —näng mäh —keréd hyy tüü babã naa.

¹⁰Hahŷŷ da P'op Hagã Do kyy kerih doo —näng mã Dijab kyyh: “P'op Hagã Do mejũũ da ta aãs baad õm rabahag'aãs hyb n'aa. ¹¹Õm da ragadoo p'op pã hã a tsyyim taganadas hyb n'aa”,[§] näng P'op Hagã Do kyyh —näng mã Dijab.

¹²Ti m' Jesus ky gadoo:

—Hahŷŷ da na-ããh hē P'op Hagã Do kyy kerih doo: “Mamety manã P'op Hagã Doo, a hagã n'aa”^{**} —näng mã Jesus.

¹³Ti m' Dijab bahajaa bã kã Jesus tametyy doo, tabahõm dó Jesus mahãnh.

Ta panang bã Jesus raty n'aa ges'y'yk do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁴Ti m' Garirej hãj n'aa hēnh Jesus babaaj hõm kãn. Baad mã P'op Hagã Do Sahee h'yyb mahũũm mã Jesus. Jé pad'yyt hē Garirej hãj n'aa bã rapanyyg enã hõm kãn mã ta ky n'aa. ¹⁵Tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do yt hã tama metēēk mäh. Sahõnh hē m' raj'aa etsē ta hã.

¹⁶Ti m' panang Nasaréh hēnh tabahõm, tabawãng do paa hēnh. Saab hã kã m' tabahõm tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot doo hēnh, tabehed'oo doo da. Ti m' tabas'ēēg gēēt P'op Hagã Do kyy kerih do taner'oot hyb n'aa.

¹⁷Ran'oo dāk mã ta hã P'op Hagã Do ky n'aa rod, Isajas makũ erii wãt do paah, ta heen n'aa. Kapõõs mã ta ti ma kahé bãh. Tii b' mã tabapyn, taw'yyt mã ta hã kerih doo. Hahŷŷ da m' takerih:

¹⁸“Hã ŷ P'op Hagã Do Sahee banãng.

ŷ tasēēw hõm tsyt hē, P'op Hagã Do Panyyg Hanãm Do kasuud is do sa hã ŷ maher'oot hyb n'aa.

ŷ tamejũũ ŷ bed'ēēp hyb n'aa ta wób moo gó naa.

ŷ tamejũũ ty temah do ŷ matym nã padēēk hyb n'aa.

ŷ tamejũũ tak'ēp rarejãã do ŷ bed'ēēp hyb n'aa sa moo gó naa, rabahõm hyb n'aa.

¹⁹ŷ tamejũũ hahŷŷ da ŷ maher'oot hyb n'aa sahõnh hē sa hã:

Kaja kãn P'op Hagã Do ji tat'y'yyd mehũũn doo.”^{††}

²⁰Ti m' tabahēēj jēng bã taner'oot doo, tap'õõj dāk mã p'aa hēnh kerih doo. Tan'oo dāk mã p'aa hēnh tób kaser n'aa hã. Sahõnh hē m' tii b' hat'oonh do baad mã rabahag'aãs Jesus wē. Ragada mã taber'oot. ²¹Ti m' taky hadoo:

—Naga hē, bē hapēē kãn tadu dahēē kãn kerih do ŷ ner'ood wãt doo kã —näng mäh.

[†] 4:8 Dew-Teronom 6.13 § 4:11 Saaw-Mo 91.1, 12 ^{**} 4:12 Dew-Teronom 6.16 ^{††} 4:19 Isajas 61.1-2

²² Ti m' sahõnh hē tii b' hat'oonh do baad mā raj'aa etsē ta hā. Rahyb n'aa meunh mā baad ta her'oot do hā. Ti m' rakaner'oot jé hat'oonh doo. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Nyy d' tii éh? Joséh t'aah nado ti hÿÿh? —näk mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—ÿ hapäh né tii, hahÿÿ da bē kyyh bē ky hetëg hā: “A daaj hē makebiin mediko mado bā”, näk da bēeh —näng mäh. —Hahÿÿ da d' bē kyyh: “Taw'ääts hē mamoo wäd meuj n'aa näng doo, babā, a panang bā, Kapar-Naüm bā mapahuunh doo da, ää ky n'aa napäh doo da ra her'oot doo”, näk da bēeh —näng mā Jesus sa hā.

²⁴ Ti m' taky hadoo ênh sa hā:

—Ta panang bā, tabawäng doo bā, dooh P'op Hagä Do ky n'aa rod ragado bā. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo. ²⁵ Eriij hawät noo gó m', hajök mä Isaraéw hāj n'aa bā patug tema bong do kas'oot doo, tak'ëp sahõnh hē rabas'aah noo gó m', tamawoob hē ta baab bahānh tanadots wät do hyb n'aa. ²⁶ Ti hadoo né hē m', dooh m' P'op Hagä Do mejö bā Eriij sa wē tamasa hyb n'aa. Tamejüü ta s'ee hēnh ÿÿnh patug tamah do bawät bā. Panang Sarep-Ta häd näng doo bā tabawät. Hāj n'aa Sidõn häd näng doo bā tii. Baad mā tamasa tii. ²⁷ Ta jawén mäh, P'op Hagä Do ky n'aa rod seeh, Erisew häd näng do hawät noo gó m', hajök mä nahëë enäh doo, rog manahuuh do Isaraéw hāj n'aa bā. Ti hadoo né hē m', dooh m' sa nahëë Erisew ado hõm bā. Jääm né m' sét hē tanahëë do hõm, Namah häd näng doo. Sirija häd näng do buuj mā tii —näng mā Jesus sa hā.

²⁸ Ti m' tii b' hat'oonh do ramaa napäh bā m', tak'ëp mā rakawaj'ään kån ta wē.†† ²⁹ P'op mā rabes'ëëg b'ëëh. Kawaj'ään gó m' Jesus ramahüüm panang bā naa, p'op tabadoo hēnh. Gadarong doo gó m' rakarën radawäts hyy paawä tadjäp hyb n'aa. ³⁰ Ti m' Jesus bahõm sa mahānh, sa mahang mā tatabës.

Jesus habëë hõm mera do hadäk do panyyg n'aa hahÿÿh

³¹ Ti m' Jesus bahyng panang Kapar-Naüm häd näng doo hēnh, hāj n'aa Garirej häd näng doo bā. Ti m' Saab hā kã tadu doo tama metëëk sa hā P'op Hagä Do panyyg. ³² Ti m' maa new'ëë do rahyb n'aa meunh mäh. Rawén meuj bong mäh, hyb n'aa jawyk do ky n'aa me tama metëëk do hyb n'aa m'. ³³ Ti m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo gó m' tabasooch aj'yy karap'aar h'yyb nesaa doo, mera doo. Ti m' tak'ëp mā ta kyyh:

³⁴ —Ej! H'ëëd makarën ää wē Jesus Nasaréh buuj? Ää marejää mawén na! —näng mäh. —ÿ hapäh õm baad ub. Õm P'op Hagä Do hanaa, tak'ëp hanäm doo, baad hadoo do moo wëëd õm —näng mā ta kyyh.

³⁵ Ti m' Jesus geäm wät karap'aar h'yyb nesaa do ta hā hadäk doo. Ti m' taky hadoo:

—Er'ood manäh! Bag hēnh! Ahõm aj'yy mahānh —tah'eed hõm mäh.

Tii bā m' aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do dawäts jat tüü sahõnh hē sa matym gó. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do bahõm kån, ta hā hadäk do paah. Tabanyyh bā dooh tarejä bā aj'yy. ³⁶ Ti m' tii bā kata b'ëëh do rameuj bong mäh, raky n'aa jög bong mäh. Ti m' raky hadoo:

†† **4:28** Rawén kawaj'ään bong, rahapäh do hyb n'aa nyy d' Jesus hanäng pé Eriij, Erisew sa panyyg gó sa hā tamaher'oot doo. Ta ti sa hā Eriij, Erisew masa do paah, dooh sa hāj n'aa babuuj rado bā. Dooh m' Jesus pahuuj bā sa matym haj'aa rakarën doo da, tahanäng péh.

—H'ëed pé ti tama metëek hahÿÿ hä? Hyb n'aa jawyk doo me, hejooñh doo me tamejüü karap'aar h'yyb nesaa do rabanyyh hyb n'aa. Raky daheeh né hë —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti hyb n'aa m' dawëe Jesus ky n'aa däg däk Garirej häj n'aa hëñh.

Jesus nahëe sog hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Tii kä m' Jesus banyyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä naa. Simaw tób hëñh mä tabahõm. Ti m' Simaw mayyn asooh mäh. Tak'ëp oom ta hä. Ti m' Jesus hä rabaher'oot tamasa hyb n'aa. ³⁹ Ti m' p'eets hë tabana gëet Simaw mayyn hasooh hëñh. Tameduuk mä oom keréd hõm hyb n'aa. Ti m' oom keréd hõm. Nayyw hë m' Peed mayyn moo wäd däk sa waa.

⁴⁰ Ti noo gó né hë, tug bä kä m', papÿÿj badëe hyng bä kä m', Saab bahëej jëng jawén paa bä, Kapar-Naüm buuj ramenaa sahõñh hë nahëe enäh doo. Hajök mä sa nahëeh. Ti m' sét ken'yih hä tamoo däng. Sa nahëe tahehëen hõm mäh. Ahub padëek mäh. ⁴¹ Karap'aar h'yyb nesaa doo, ta wób sa hä hanäng do enä kän mä sa hä hanäng do paah. Raban'yih bä m' tak'ëp mä sa kyyh:

—P'op Hagä Do T'aah né hë õm —näk mä karap'aar sa kyyh.

Ti m' Jesus ky ge'yÿm mäh. Dooch m' Jesus an'oo bä karap'aar h'yyb nesaa do rer'ood bä, rahapäh do hyb n'aa m', Jesus ta ti Kristo P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo.

⁴² Ti m' jati pé tapaj'ëe bä, Jesus bahõm dawë hä, rabanabok hëñh. Ti m' Jesus rabesoos jé pad'yyt hë. Ti m' Jesus ramamuun bä kä m' retsëe ta hä sa panang bä tabaym hyb n'aa. ⁴³ Ti m' taky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hanäm do ÿ karën ÿ her'oot panang wób hëñh na-ãñ né hë. Ti hyb n'aa ÿ P'op Hagä Do mejö hyng —näñg mä Jesus kyyh.

⁴⁴ Ti m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä m', sahõñh hë Judah häj n'aa panang bä tama met'ëeg kän mäh.

5

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó m' karaj'aa Genesaréh* häd näñg do nabyy me Jesus ma metëek. Hajök doo, P'op Hagä Do ky n'aa maa new'ëe doo, gatat'uuk mä ta hä. ² Ti m' pawóp hë marakate tabahapäh ta nabyy me, tah'yÿb h'oo n'aa. Karahi rahets'yyt mä marakate danäh hä. ³ Ti m' tagatsëg sooh marakate see gó. Simaw mä marakate danäh. Ti m' tabetsëe taüñj hõm hyb n'aa dawë hä marakate. Tii b' naa m' tama met'ëeg kän.

⁴ Ti m' tabahajaa bä kä tama metëek doo, tamejüü Simaw tabadajong hëñh marakate t'ii hëñh radatu hyb n'aa tah'yÿb nahëeh.

—T'ii hëñh bë mo haj'aa enäh da —näñg mä Jesus Simaw hä.

⁵ Ti m' Simaw ky hadoo:

—Wahëh ÿÿ, —näñg mäh —atsëm had'yyt hë ää baboo paawä, dooh ää mo haj'aa péh. Ti hadoo né hë, mamejüü do hyb n'aa ÿ datu p'aa hëñh karahi —näñg mäh.

⁶ Ti m' tii d' rabad'oo bä kä m', hajõng mä tah'yÿb karahi gó. Tak'ëp hajõng do hyb n'aa karahi gekog bong. ⁷ Ti m' marakate see gó hat'oonh do ranaëenñh ramasa hyb n'aa. Ti m' tah'yÿb rabata tooj kän marakate gó. Pawóp hë marakate gad'ëe däk mäh. P'eets hë paawä m' tabagyib paawä marakate tah'yÿb jawyk hä.

* 5:1 Karaj'aa häd see Garirej.

⁸ Ti m' Simaw Peed bahapäh bä m' Jesus ky haj'aa, ta taron nu paa me tabahyy häng mä Jesus wë. Ti m' taky hadoo:

—Ahöm mahänh yÿ, wahë yÿ. Dooch y haja bä a matym gó y ag'ëëd bä, nesaa do moo hew'ëët do hyb n'aa yÿh —näng mäh.

⁹ Simaw ta hataa daheeh rameuuj bong mä hajöng do hyb n'aa tah'yÿb. ¹⁰ Sebeduw taah, Tsijaag, Jowäw häd enäh doo, Simaw kanatëë, ti na-ääj mä rameuuj bong. Ti m' Jesus ky hadoo Simaw hä:

—Eÿÿm manäh —näng mäh. —Ajyy, yÿj sag hadoo da öm hÿÿ kä, P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹¹ Ti m' hood jó kä ratakyg jat marakate kä. Sahönh hë raberéd höm. Ah'üüm kän mä ta sii.

Rog manahuuh do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' panang s'ee hënh Jesus mamuun mä aj'yy rog manahuuh do hanäng doo. Tak'ëp mä ta hä däg ta rog. Jesus tabahapäh bä m', ahyy häng mä tütü, tetsëë mä Jesus bado höm hyb n'aa ta nahëeh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —makarën bä mahajaa né hë nahäh y mado höm —näng mä ta kyyh.

¹³ Ti m' Jesus moo däg ta hä. Ti m' taky hadoo:

—Ej. Y karën —näng mäh. —Has'oo däg! —näng mä ta kyyh.

Ti m' nayyw hë kä m' ta nahëë badoo wät. Has'oo däg kän mäh.

¹⁴ Ti m' Jesus baher'oot ta hä:

—Maher'ood manä ta wób sa hä —näng mäh. —Ahöm jajé naga hë P'op Hagä Do wób n'aa yt hä moo wät do wë. Mametä ta hä öm has'oo däk doo. Mamoo wäd Mosees mejüü do paah, ta ti hedoo pé ji nahëë badoo wät do heen n'aa, p'aa hënh baad mabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad sahönh hë rabahapäh hyb n'aa öm has'oo däk doo —näng mä Jesus ta hä.

¹⁵ Ti m' Jesus mejö né paawä m' ta wób tamanaher'oot hyb n'aa, jé pad'yyt hë nayyw hë rapanyyg enä höm mä Jesus ky n'aa hä. Ti hyb n'aa m' hajök han'aa ta wë ramaa newëë hyb n'aa tama metëëk doo. Ta wób nahëë enäh do na-ääj hë an'aa ta wë tabaheso höm hyb n'aa sa nahëeh. ¹⁶ Ti m' Jesus, ta see pé noo gó, tabehüüm takabanawät hënh taky n'aa etsëë hyb n'aa P'op Hagä Do hä.

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Hÿ hadoo mäh, ta see pé noo gó, tób gó Jesus ma metëëk bä kä, Pariséw ramaneëënh doo, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetëk do na-ääj mäh, ti at'oonh mä maa new'ëë do sa mahang. Jé pad'yyt hë naa rabena. Garirej, Judah häd enäh do häj n'aa bä naa rabana. Jerusarënh hënh naa ta wób rabana. Baad ub P'op Hagä Do hejój Jesus h'yyb gó tabawät nahëë enäh do sa nahëë tawén do höm. ¹⁸ Ti m' ajyy wób ramanaa mä nahëë näng doo, nawät doo. Ratóg nä ta tyng jó. Rakarën paawä m' ramajëë suun tób gó Jesus wë. ¹⁹ Du daa m' rakad'oo pé gatag'uu däk do hyb n'aa m' hajök doo. Ti m' p'op ramasäk. Ratyw n'aa gas'ëes mäh, ti m' tii b' naa m' ramahy kän kata däk do mahang Jesus bagëët bä. ²⁰ Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hä, nawät do hä taky hadoo:

—Najis yÿ —näng mäh. —Nesaa do a h'yyb tym gó hanäng kado höm —näng mäh.

²¹ Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetëk do na-ääj hë raky hadoo sa h'yyb gó:

—Nyy d' mä h̄y ta h̄! —näk mäh. —P'op Hagä Do taky n'aa rejää hah̄ȳ h̄. Jääm né hē P'op Hagä Do hajaa nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do tado hōm bā —näk mä sa h'yyb gó.

²² Jesus h'yyb hap'ëeh mä sa h'yyb. Ti hyb n'aa m' tabeaanh sa h̄:

—Hēd n'aa tii da bē hyb n'aa newēē bē h'yyb gó? —näng mäh. —Bē ȳ h'yyb hapäh —näng mäh. ²³ —Nyy da nahejooj bē h̄? “Kado hōm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bā? “As'ëeg g'ëed, awäd däg”, ji noo bā? —näng mä Jesus sa h̄.

²⁴ Ti m' taky hadoo ênh sa h̄:

—H̄ȳ kã da —näng mäh. —Bē bahapäh hyb n'aa ȳȳh, Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jē Hana Doo, ȳ hajaa sa h̄ hanäng do nesaa do ȳ ado hōm bā, ȳ haso dāk da nahēē näng doo —näng mä Jesus kyyh.

Tii bā m' k'yy gadów dāk do h̄ taky hadoo:

—As'ëeg g'ëed, mado däg a tyng, ahōm kã a tób hēnh —näng mä Jesus ta h̄.

²⁵ Ti m' nayyw hē kã tabas'ëeg g'ëed kãn, tabado dāk ta tyng kã, ahōm kãn sahōnh hē m' rabahapēē kãn. P'op Hagä Do h̄ taj'aa etsē mä tababaaaj hōm bā kã. ²⁶ Sahōnh hē hap'ëeh do rameuuj bong mäh. P'op Hagä Do h̄ m' raj'aa etsē. Ti m' rah'yyb e'ȳm bong. Ti m' raky hadoo:

—Meuj n'aa näng do äã hapäh naga hē —näk mä sa kyyh.

Rewi häd näng do Jesus naëenh do panyyg n'aa hah̄ȳh

²⁷ Ti m' ta jawén Jesus bahōm bā kã panang bā naa, taw'yyt mä Rewi häd näng doo. Roma buuj ky gabuuj dajëēr ragahed'aak bā m' tabasoo. Ti m' Jesus ky hadoo ta h̄:

—B'ëep ana wē ȳȳ, hēp ȳ hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁸ Ti m' Rewi bas'ëeg geēt, sahōnh mä taberéd hōm, ti m' ahōm kãn mä ta sii.

²⁹ Ti m' Rewi moo wät mä ta tób bā sa tä, sa waa Jesus tatsebē do ky n'aa, Jesus taweh'ëeh do ky n'aa. Hajök dajëēr gahed'aak doo, Rewi hep'ëeh doo, ta wób na-ääj mä tatsyyd bong do rabana rabawa hyb n'aa ta sii. ³⁰ Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do Pariséw wób hedoo doo, häd kawaj'ään gó m' rabeaanh Jesus ma matëg sa h̄:

—Hēd n'aa bē bawēh, bē beëek dajëēr gahed'aak do sa sii, ta wób na-ääj hē nesaa do moo heb'oooh do sa sii? —näk mä sa kyyh.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa h̄:

—Nahēē temah doo, dooh rahōm bā mediko wē. Nahēē enäh do ti hah'ũm ta wē. ³² Doooh ȳ ahyb bā h̄y pong jé naa P'op Hagä Do karēn doo da habok red'oo do ȳ naëenh hyb n'aa. Ȳ ahyng, nesaa do moo heb'oooh do ȳ naëenh hyb n'aa, nesaa do raberéd hōm hyb n'aa, P'op Hagä Do h̄ rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã —näng mä Jesus kyyh, Pariséw sa h̄.

Jesus h̄ reaanh do ratayy do ky n'aa hah̄ȳh

³³ Ti m' h'yy gaëēj gó raky hadoo ta h̄:

—Jowāw nu gahem'uun do ma matëg ranawa P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do heen n'aa, P'op Hagä Do h̄ raky n'aa etsēē. Tii da na-ääj hē Pariséw ma matëg rabad'oo. Tii d' nado a ma matëg. Ti rawa had'yyt hē. Reëg had'yyt hē —näk mäh.

³⁴ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hah̄ȳ d' mä ta kyyh:

—Ket'ëē do jām n'aa hēnh ji ats'yyt doo, dooh tahaja bā ji mejō bā ratabëej bā ranoo kanawa do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ëed bā. Jām bawät nā bā ji ats'yyt do rawēē had'yyt hē. Doooh ratayy bā. ³⁵ Ti awät da sa

najiis, ta patug pan'aa, rado hõm sa mahãnh. Ti noo gó da ratay kãn† —nãng mãh.

³⁶ Ti m' panyyg see ky n'aa gó taky hadoo:

—Dooh ji as'eed bã ji saroor papuuj bãh ta sãg hã ji gasyyp hyb n'aa. Tii d' ji adoo bã ji rejãã ji saroor papuuj. Papuuj bãh dooh baad tado bã saroor sãg hã —nãng mã ta kyyh. ³⁷ —Ti hadoo né hẽ uwa bẽeh hã. Dooh ji gedu bã uwa bẽeh papuuj hegãn sooh do pan'aa ta hood b'ée byy sãg gó. Tii d' ji adoo bã, uwa bẽeh egãn so bã, ta hood sãg ganabãh hõm. Tii bã kã, uwa bẽe waho bẽeh da, ta hood kã karejã kãn† —nãng mãh. ³⁸ —Uwa bẽeh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó, keh'ũus doo gó —nãng mãh.

³⁹ Ti m' taky hadoo ãnh ta see ky n'aa gó:

—Jé uwa bẽeh mahÿÿnh do hajõõ ta baab haso dãk do heẽek doo, papuuj dooh tagenaag bã. “Taw'ããts hẽ pooj nãh”, nãk sa kyyh§ —nãng mã Jesus.

6

Saab ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿ hadoo mã Saab, Judah buuj rakamehehãk do noo gó, Jesus ta ma matẽg sa sii joom tiriig banãng doo me m' ratabẽs. Ramahõm me m', ta ma matẽg tiriig ag mã raberik ta byyh banyyh hyb n'aa, tiriig rabawa hyb n'aa. ² Ti m' Parisẽw sa sii habok do raky hadoo sa hã:

—Hẽd n'aa bẽ ky nadaheeh ẽg ky n'aa jaw'yyk do Saab ky n'aa hã? Saab hã bẽ moo bok* —nãk mã sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooh bẽ ner'ood bã g'eeh nyy da ẽr wahẽ makũ Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bã? ⁴ Dawi ajẽẽ suun P'op Hagã Do sa hã kahesẽ do tób n'aa yt hã, ti m' tabadoo pãw P'op Hagã Do sa hã kahesẽ do tób n'aa yt hã hatoonh doo, ti m' tabawa. Ti m' tanoo mã ta hataa rabawa. Jããm né hẽ paawã ta ti tób yt hã moo heb'oooh do haw'aa ta ti pãw Mosees ky n'aa jaw'yyk do an'oo bã† —nãng mã Jesus sa hã.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ãnh sa hã:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ né hẽ ti Saab ky n'aa hã mejũũ doo —nãng mã Jesus kyyh sa hã.

Moo gadóm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶ Ta see pé noo gó m', Saab see hã m', Jesus bahõm ãnh tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot doo hẽnh. Ti m' tama met'ẽeg kãn P'op Hagã Do ky n'aa. Ti yt hã m' tabasoooh aj'yy moo gadóm doo. Ta hub mã ti gadóm. ⁷ Ti m' Parisẽw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetẽk do na-ããj hẽ m' ramatakẽẽ mã Jesus aj'yy moo tahaso dãg bã Saab hã. Ta moo tahaso dãg bã Jesus moo wãt né hẽ Saab hã kã sa hã. Rakarãn paawã m' Jesus raky n'aa tapaa Jesus ky

† 5:35 Hahÿÿ d' Jesus hanãng pé ta tii: Ta ma matẽg sii tabawãt nã bã, dooh ratay bã. Sa mahang Jesus badoh bã, tii bã da ratay kãn. † 5:37 Hahÿÿ da Jesus hanãng péh: Dooh ji mekuuj bã papuuj tama met'ẽek doo, pooj jé rabahed'oo do paa da. § 5:39 Dooh papuuj Jesus ma met'ẽek do rakarãn bã,

tahanãng pé m' tii. Ragenaag dãk pooj jé rabahed'oo doo. Dooh rakarãn bã reréd bã tii. * 6:2 Dooh ji moo wãd bã Saab hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ. Tak'ep Parisẽw rahyb n'aa jaw'yyk Saab. Sa hã m' Jesus ma matẽg ramoo bok tiriig ag rateh'yypp do hyb n'aa. † 6:4 Jããm né hẽ paawã P'op Hagã Do sa hã kahesẽ do tób n'aa yt moo heb'oooh do haw'aa ta ti pãw, P'op Hagã Do sa hã kahesẽ do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahẽ n'aa anoo Dawi rabawa, Dawi tat'yyd mehĩĩn do hyb n'aa.

nadaheeh do Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. ⁸ Jesus hapäh mä sa h'yyb. Ti m' Jesus ky hadoo aj'yy moo gadóm do hä:

—Ag'ëed däg sa mahang —näng mäh.

Ti m' aj'yy as'ëeg g'ëed kån. ⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ eanh bë hä —näng mäh. —Nyy da ër ky n'aa jaw'yyk do metëek Saab ky n'aa hä? H'ëed ti taw'ääts hë ji moo wät Saab hä? Baad hadoo do ji moo wät, nesaa do ji moo wät? Ji da hadoo do ji ed'ëep Saab hä, ji da hadoo do ji daj'ëep Saab hä? —näng mä Jesus kyyh sa hä.

¹⁰ Ti m' taty kaw'ööd däg kån sa wë. Ti m' aj'yy hä kã taky hadoo:

—Madajoow a mooh —näng mäh.

Ti m' ta moo tadajoow dæk. Ahub däg kån mäh, baad däg mä ta moo kã. ¹¹ Ti m' tak'ëp mä Parisëw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hë m' rakawaj'ään kån Jesus wë. Kaner'oot mä nyy d' rabad'oo ta hä.

Jesus asëm do 12 hedoo do tamejüü do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' ta jawën Jesus basëek waëë jó taky n'aa etsëë hyb n'aa. Taky n'aa ets'ëë had'yyt hë m' atsëm. ¹³ Ti m' tabawag hõm bã kã tanaëënh mä ta wë sahõnh hë ta ma metëek doo. Tasëew hõm mä 12 sa mahang habong doo, tamejüü do rabahadoo hyb n'aa. ¹⁴ Hahÿÿ d' mä tasëew hõm do sa häd: Simaw mäh, Peed ta häd n'oo dæk doo. Ta jawën mä Än-Deréh, Simaw hÿÿj. Ta jawën mä Tsijaag, Jowäw, Pirip, Batoroméw, ¹⁵ Matew, Toméh, Tsijaag Aw-Pew t'aah, Simaw “Serot” ramaneënh doo, ¹⁶ Judas (Tsijaag t'aah), Judas Ikarijot kã m', Jesus haëej dæk do majiï hä.

Jesus metëek do nyy da P'op Hagä Do bad'oo ji hä panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' Jesus ta ma matëg daheeh rabahyng waëë jó naa. Ta hõö bã m' rabaym dó tabasatë bã. Hajök ta hataa wób tii bã hab'ëeh. Hajök né hë m' ta wób tii bã m' rakata padëek. Judah häj n'aa bã naa m' rabana ta wób. Jerusarënh bã naa m' ta wób. Panang Tiir, Sidõn häd enäh doo, akajar nabyy me badäk doo bã naa m' ta wób. ¹⁸ Tii bã m' rabana Jesus ma metëek do ramaa newëë hyb n'aa. Nahëë enäh do na-ääj mä rabana Jesus basog hõm hyb n'aa sa nahëeh. Sa mahang ti abong karap'aar h'yyb hä hadäk doo. Jesus hebëë hõm mä karap'aar h'yyb nesaa do sa hä hanäng do paah. Heso padëek mäh. ¹⁹ P'op Hagä Do anoo ta hejój tabahajaa hyb n'aa sahõnh hë sa nahëë tasog hõm hyb n'aa. Ti hyb n'aa m' sahõnh hë rakarën mä ta hä ramoo kajäk.

²⁰ Ti m' ta ma matëg wë Jesus ty däng, ti m' taky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, kas'uut doo,
P'op Hagä Do bag'ääs do karapee bë bahadoo do hyb n'aa.

²¹ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, hÿÿ kã has'aah doo,
ta jawën kã bë waa enäh do hyb n'aa.

—P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, hÿÿ kã h'yy kame'oot doo,
ta jawën bë kawew'aam bë tsebë do hyb n'aa.

²² —P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, hëp ÿ n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do hyb n'aa, bë wë rah'yy gaëëj bã, bë raty n'aa gesyyg bã, bë raky n'aa rejä bã, nesaa do bë ky n'aa ran'oo bã. ²³ Baad had'op do P'op Hagä Do

† **6:15** Judah buuj sa häj n'aa bã Roma buuj ramejüü noo gó, Judah buuj wób rakarën rakamaj'ï Roma buuj sa wë. Dooh rakarën bã Roma buuj mejõ bã sa hä. Roma buuj wë kamaj'ï do ramaneënh Serot. Ta ti sa see paa apäh ta ti Simaw rawën maneënh “Simaw Serot”.

anoo da bë hä ta säm hÿ pong jé. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë tseb'ee tii d' bë hä radoo bä. Bë getsëg da tak'ëp bë tsebé do hyb n'aa. Tii d' né paa sa wahë makū rabad'oo P'op Hagä Do ky n'aa rod sa hä, rarejäã na-ääj hë sa hä —näng mä Jesus.

24 —Ta wób dooh da rah'yy gadajaa bä. Baad nado da bë hä da hë tak'ëp ma näng doo, ta jawén kä dooh bë gado wäd bä do hyb n'aa hanäm doo. Sahõnh hë bë gado wät paah.

25 —Baad nado bë hä da, da hë tak'ëp waa enäh doo, ta jawén bë basaah do hyb n'aa da.

—Baad nado bë hä da, da hë bë kawew'aam doo, ta jawén bë h'yy kame'oot do hyb n'aa da, bë h'yy katón do hyb n'aa da.

26 —Baad nado bë hä da sahõnh hë bë hä raj'aa etsëë bä.

Tii d' né paa sa wahë makū raj'aa etsë P'op Hagä Do ky n'aa rod heh'äät nadoo doo. §

Ji maji ji kamahän do panyyg n'aa hahÿh

27 Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bëeh, ÿ her'oot do maa new'ëë doo, ÿ maher'oot hahÿh da: Bë kamahän da bë maji. Bë moo bok baad hadoo do bë wë h'yy gaënh do hä. 28 Bë ky n'aa edëë bë ky n'aa wasee do hä. P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ëë bë hä rejää doo —näng mäh. 29 —Öm rapa ewyh bä manu mebyng hyb n'aa paawä, mamabaaj manäh. Man'oo a ta pa s'ee hënh rabewyyh hyb n'aa. A hatsë a hä hadäk do rado hõm bä, na ramahüüm a saroor na-ääj hë. 30 Man'oo a hä retsëë doo. A ma rado hõm bä, mamejõ manä ragabaanh. 31 Taw'ääts hë bë moo boo ta wób sa hä baad hadoo doo, bë karën do bë hä ramoo bok doo —näng mä Jesus kyyh.

32 —Jääm né hë bë kamahän bä bë hä kamahän doo, dooh P'op Hagä Do bë taj'aa etsëë bä tii d' bë bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'oooh doo, ti na-ääj hë rakamahän sa hä kamahän doo. Ti hyb n'aa bë hä kamahän do bë kamahän bä, dooh sa bahänh bë ado bä. 33 Baad hadoo do bë moo boo bä bë hä baad hadoo do moo bok do sa hä, dooh P'op Hagä Do bë taj'aa etsëë bä tii d' bë bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'oooh doo, tii d' né hë rabad'oo ënh.

34 Jääm né hë bë an'oo bä bë dajëer uuh hedoo doo, bë waa hedoo doo, p'aa hënh hab'aanh do hä, dooh P'op Hagä Do bë taj'aa etsëë bä tii d' bë bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'oooh doo, ti na-ääj né hë tii da né hë rabad'oo ënh sa da hadoo do hä. Ragahëen p'aa hënh rabaj hõm doo. 35 Dooht tii d' bë ado ba —näng mäh. —Bë kamahän bë maji. Baad hadoo do bë moo boo sa hä. Bë an'oo retsëë doo. Bë gadaa manä p'aa hënh rabaj bä. Tii bä da baad had'op do P'op Hagä Do banoo bë hä ta säm. Sahõnh Hë Sa Bahänh Hadoo Do taah bë tii bä. P'op Hagä Do ky enyym tamasa do baad ganadoo do sa hä, ky nes'aa do sa hä na-ääj hë. 36 Taw'ääts hë ta wób kamahän gö bë t'yyd mehün bë Yb, P'op Hagä Do t'yyd mehün doo da.

Ji da hadoo do ji ky n'aa netyy do panyyg n'aa hahÿh

37 —Bë ky n'aa ety manä ta wób, dooh tii bä bë P'op Hagä Do ky n'aa ety bä kä. Baad nadoo do hä bë ky n'aa ety manä bë da hadoo do sa mo haj'aa p'ää, dooh bë tii bä P'op Hagä Do ky n'aa ety bä bë mo haj'aa p'ää. Bë hyb

§ 6:26 Baad nado sa hä Jesus wén her'oot, P'op Hagä Do rejää do hyb n'aa da sa hä, ta ky n'aa rod heh'äät nadoo do tarejäã do paa hadoo.

n'aa mabaan sa hã taw'ããts hẽ nadoo do sa mo haj'aa hã, tii bã da P'op Hagã Do mabaan nesaa do bã mo haj'aa hã. ³⁸ Bẽ an'oo ta wób sa hã, tii bã da P'op Hagã Do banoo bã hã. Baad P'op Hagã Do banoo da bã hã. Panyyg gó bã ý maher'oot nyy da P'op Hagã Do banoo bã hã: Ky en'yym doo, baad tiriig tym hes'ëem doo, baad ta hood gad'ëë däk do hanoo do hadoo P'op Hagã Doo. Baad ub bã hã tabanoo, dooh tabaa es'ĩi bã. Ta wób hã bã anoo do pênh da, tii da né da P'op Hagã Do banoo bã hã.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ênh. Panyyg gó m' tabeh'ũũm:

—Ty tamah do dooh tahaja bã ta da ty hadoo do tamahũũm bã ta tyw n'aa hẽnh. Ta s'ee hẽnh, gadarong doo hẽnh rakajak séd hã —nãng mäh. ⁴⁰ —Doo ma kametëek do ta ma matëg bahãnh tado bã. Ma kametëek do tahaja däk bã tama kametëek doo, ta ma matëg da hado däk, séd demuun rabahaja padëek —nãng mäh.

⁴¹ —Hëd n'aa mamatakëe b'aa hyyj its a da hadoo do matym me hahop doo, b'aa haeh do a matym gó anãng? ⁴² Hëd n'aa, “Na b'aa hyyj a matym gó hatu do ý ado hõm”, mabanãng, dooh b'aa haeh do mamatakã bã a matym gó hanãng doo? J'ooj madäk do ti a h'yyb. Mado nä pooj jé b'aa a matym gó hakëe doo. Tii bã da mabahapäh baad ub mabado hõm hyb n'aa a da hadoo do matym gó hatu do b'aa hyyj —nãng mã Jesus.

Ji bawät do hã ji h'yyb gó hanãng do kametëeh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴³ Ti m' taky hadoo ênh:

—Joom baad hadoo doo, baad ub ta ag, dooh ta ag nes'aa bã. Ti hadoo né hẽ joom see baad nadoo doo. Ta hẽnh hẽnh ta ag hahõm. Doo baad hadoo do ta ag. ⁴⁴ Joom ag hã ji bahapäh joom ýÿn. Doo ji awyyd bã wiigo ag sasëng tëeg hedoo do hã. Doo na-ããj hẽ ji awyyd bã uwa ag hetëk do hã. ⁴⁵ Ti hadoo ji hã. Baad hawät doo, baad hadoo do ta h'yyb gó hanãng do taher'oot. Baad nawät doo, baad nadoo do ta h'yyb gó hanãng do taher'oot. Ji h'yyb tym gó ji hyb n'aa newë had'yyt doo, ti né hẽ ji her'oot —nãng mã Jesus kyyh.

Tób tema do ky n'aa gó Jesus beh'ũũm do ky n'aa hahÿÿh

⁴⁶ Hëd n'aa ý bã maneëenh “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, dooh ý bã ky dahé bã ênh? ⁴⁷ Ý metëeh da ny hadoo ý ma metëek do maa newëe doo, ky daheeh doo. ⁴⁸ Tób tama do hadoo da tii. T'öp tagagoos ta tu n'aa tyw n'aa tababang bã, pä banãng bã. Tamii bag'yyp bã ta tób hã, wãn n'aa hejooonh do badãng bã ta hã, dooh ta tób tatë hyy bã, baad ta tób ta tu n'aa babang bã tabejëh do hyb n'aa. ⁴⁹ Ti nado këh ý maa newëe do ky nadaheeh doo. Tób tama doo, j'ooj ta tu n'aa tabetuu daap hẽ, dooh tahej'ooonh péh. Tamii bag'yyp bã ta tób hã, wãn n'aa hejooonh do adãng ta hã, tii b' tabatë hyng. Sahõnh hẽ takarejãã ta tób.

7

Warahén sa wahë n'aa see Jesus hã h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bã kã ta ti sa hã taher'oot doo, tababaaj hõm kãn panang Kapar-Naũm hãd nãng doo hẽnh. ² Tii bã panang bã ti awät mã Roma buuj warahén n'aa sa wahë n'aa seeh. Nahëe nãng mã ta karom. P'eets mã tadjap ta nahëe mahÿÿj. Baad mã ta kariw n'aa kamahãn tii. ³ Ti m' ta kariw n'aa, warahén sa wahë n'aa, ky n'aa napäh mã Jesus. Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa wób tamejũũ mã Jesus wë, ramaher'oot hyb n'aa tabana hyb n'aa,

ta karom tabahaso dāk hyb n'aa m'. ⁴ Ti m' rakajaa bā kā, tak'ēp mā Jesus ramaher'oot rats'yyt doo. Hahÿÿ d' mā sa kyyh:

—Taw'āats hē maky dahē òm tats'yyt doo —nāk mäh. ⁵—Takamahān né hē èer, Judah buuj. Taky gabuuj ratama tób P'op Hagä Do panyyg äā yd naherot doo —nāk mā sa kyyh Jesus hā.

⁶ Ti m' Jesus bahōm kån sa sii. Ti m' warahén tób bedaa dāk bā m' warahén mejüü ta najiis wób ragadoo hyb n'aa Jesus, ramaher'oot hyb n'aa. Hahÿÿ da m' rapanäk Jesus hā warahén kyyh:

—Wahēh ÿ n'aa, hā ÿÿ ÿ hyb n'aa sakog its a hā. Ti hyb n'aa mahyb n'aa tón manä tóp ÿÿ gó mabajēē suun do hā. Jāām né hē mabana. ⁷ ÿÿ hyb n'aa sakog its a hā. Ti hyb n'aa a wē ÿ nahōm. Taw'āats hē babā naa mamejüü ta nahēē hā, tii bā karom ÿ bahas'oo dāk da. ⁸ Tii d' ÿ wén edoo ÿ na-āāj né hē ÿ ky daheeh wahēh ÿ n'aa ramejüü do ÿÿh. ÿ na-āāj hē, warahén ÿ n'aa ÿ mejüü, ÿ raky daheeh. Ta see ÿ mejō bā, “Ahōm”, ÿ noo bā, ahōm né hē. Ta see ÿ mejō bā, “Ana”, ÿ noo bā, ana né hē. Karom ÿÿ ÿ mejō bā, “Hahÿ mamoo wäd”, ÿ noo bā, ÿ taky daheeh né hē —tii da m' sa kyyh, warahén kyyh hā.

⁹ Ti m' Jesus maa napäh bā m' warahén mejüü do raher'oot do warahén kyyh, tahyb n'aa meunh mäh. Ti m' taty kaw'ōōd dāk hajōk ta sii han'aa do sa wē, ti m' taky hadoo sa hā:

—Baad bē ÿ maher'oot —näng mäh. —P'op Hagä Do hā rah'yy ka'eeh sa noo né paawā, dooh ÿ hapäh nä pé Isaraéw buuj sa mahang tak'ēp hā ÿ h'yy ka'eeh doo, hahÿ aj'y, Isaraéw buuj nadoo doo, h'yy ka'eeh do hadoo —näng mā Jesus.

¹⁰ Ti m' warahén Jesus wē tamejüü do rababaaj nä bā m' warahén tób hēnh, has'oo däg kån mā ta karom ká ta hā rahegää bā ká.

Jesus h'yyb tym ganä dāk do dajēp do paa panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m' ta jawén ká m' Jesus bahōm kån mā panang Naïn häd näng doo hēnh. Ta ma matēg, hajōk ta wób na-āāj hē Jesus rahada mäh. ¹² Panang noo bā m' Jesus kajaa bā ká m' tamamuun mā ti buuj. Ramanaa mā dajēp doo. Radakā paawā m'. Jāām né m' sét né hē m' ta ti patug tamaa wät do t'aah. Hajōk ta tii bā buuj rahadaa nä ta ÿÿn. ¹³ Ti m' Jesus baheg'ääs bā m' ta ÿÿn, tat'yid mehīn mā ta ti ÿÿnh.

—Aód manäh —näng mā ta hā.

¹⁴ Ti m' Jesus bahōm rabatook hēnh ta tyng jó, ti m' ta tyng hā tamoo däng. Ti m' kamag hat'ook do rabaym. Ti m' Jesus ky hadoo:

—Pahēew —näng mäh. —A hā ÿ mejüü: Nu gas'ēēg gahēē! —näng mā Jesus kamag hā.

¹⁵ Ti m' tanu gas'ēēg gahäng dajēp do paah. Ti m' taber'ood däg kån. Ti m' Jesus bahaēēj däg kån ta ÿÿn hā.

¹⁶ Ti m' sahōnh hē rameuuj bong mäh, P'op Hagä Do hā m' raj'aa etsē mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa rod tak'ēp haj'ap do kas'ee kån èr mahang —näk mā sa kyyh. —P'op Hagä Do bahyng ta karapee tamasa hyb n'aa —näk mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus mo haj'aa hā ká sahōnh hē rapanäg hōm ta wób, Judah häj n'aa haw'āats hē m', Judah häj n'aa pa hē habong do na-āāj mäh.

Jowāw nu gahem'uun do mejüü do Jesus reaanh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matēg ramaher'oot mā ta hā sahōnh hē Jesus moo wät do ky n'aa. Ti m' Jowāw naēēnh ta wē pawóp hē ta ma matēg.

¹⁹ Ti m' tamejüü mā Jesus wē rabahōm.

—Hahÿÿ da bë eaaj Jesus hä: “Öm né hē ti P'op Hagä Do Ky Däng Do ta wē hana doo, ta see ti äã gada?”, denoo da —näng mä Jowāw nu gahem'uun doo.

²⁰ Ti m' Jesus wē rakajaa bä kä m' raky hadoo ta hä:

—Jowāw nu gahem'uun do äã tamejüü, öm äã eanh hyb n'aa öm né tado bä P'op Hagä Do Ky Däng Do ta wē hana doo, ta see apäh ti äã gada doo? —näk mä sa kyyh.

²¹ Ti noo gó né hē hajök sa nahëë Jesus asog hōm doo. Hajōng nahëë Jesus asog hōm doo. Ta see hedoo ta seeh, ta see hedoo ta seeh, ta see hedoo ta seeh. Sahōnh ta ti nahëë tabasog hōm. Karap'aar h'y'yb nesaa do ta wób hä hanäng do tahebëë hōm. Ty tsehēt doo, sahōnh hē taty enä hōm, baad rabahapëë padëék Jesus mo haj'aa. ²² Ti m' Jowāw mejüü do hä Jesus ky hadoo:

—Bë ahōm nä, bë maher'ood Jowāw babä bë hapäh doo, bë maa newëë doo: Ty temah do paah, rahapëë padëék. Nabong do paah, aboo padëék p'aa hēnh. Rog manahuuh doo, ahub padëék p'aa hēnh. Nabuuj gatamah doo, ramaa napëë padëék. Dejöp do wób genä bong ÿ an'oo bä. P'op Hagä Do panyyng hanäm do na-ääj hē kaher'ood däk kas'uut do sa hä. ²³ Ky n'aa kedëng da jé ÿ moo wät do hyb n'aa, ÿ her'oot do hyb n'aa tah'yy kaneréd bä hä ÿ tah'yy ka'eeh doo. Tii d' bë her'ood Jowāw hä —näng mä Jesus kyyh Jowāw nu gahem'uun do mejüü do sa hä.*

²⁴ Ti m' Jowāw nu gahem'uun do mejüü do rababaaj hōm jawén paa bä kä, hajök do hä Jesus her'ood kän Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—H'ëed ti bë heg'ääs tabanawäng hēnh? Jawii bah'ood ahēm do g'eeh bë heg'ääs? ²⁵ Ti tanado bä, h'ëed ti bë heg'ääs t'ii hēnh? Aj'yy saroor ky n'aa gebah do dadäk do bë heg'ääs t'ii hēnh? Dooh. Saroor ky n'aa gebah do hanäm do dadäk doo, sahōnh hē rah'yy karēn do sa wē hanäng doo, dooh raboo bä tabanawäng bä. Sa wahē n'aa tób hanäm doo gó rababok tii. ²⁶ Ti tanado bä, h'ëed ti bë heg'ääs t'ii hēnh? P'op Hagä Do ky n'aa rod bë heg'ääs? Ýÿ. Ti né ti bë heg'ääs. P'op Hagä Do ky n'aa rod bahānh tii.† ²⁷ Ta ti né hē ta ti aj'yy ky n'aa näng do P'op Hagä Do kyy kerih do hä. Hahÿÿ da ta ky n'aa: “ÿ mejüü da panäk ÿ n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabeny'yyw däk hyb n'aa a pooj jé”,‡ näng kerih doo.

²⁸—Baad bë ÿ maher'oot —näng mä Jesus. —Badäk hahÿÿ bä habong do sa mahang, dooh Jowāw bahānh nu gadäk péh. Ti tahado né paawä, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee hedoo do sa mahang, jääm hē hyb n'aa sakog its né paawä, Jowāw bahānh tanu gadäk hÿÿ kä —näng mä Jesus.§

²⁹ Ti m' hajök doo, dajëër gahed'aak do sii hē né hē m', ramaa napäh bä m' Jesus her'oot doo, P'op Hagä Do hä m' raky kajäk. Baad ub sa hä P'op Hagä Do moo wät doo. Jesus her'oot do rawén gen'aak, Jowāw nu gemuun hōm do

* **7:23** Jesus moo wät do hä wyt ta maab hē P'op Hagä Do hanaa. Ti hyb n'aa tamejüü Jowāw ramaher'oot tamoo wät do hä. Isajas 61.1 hä kaderii däk ti P'op Hagä Do ky däng do ky n'aa. † **7:26** P'op Hagä Do ky n'aa rod bahānh Jowāw Jesus wén edoo, Jesus kajaa do pooj jé panäg n'aa Jowāw bahadoo do hyb n'aa. ‡ **7:27** Marakijas 3.1 § **7:28** Jesus kajaa do pooj jé Isaraéw buuj P'op Hagä Do bag'ääs. Sa hä tabanoo ta ky n'aa jaw'y'yyk doo, raky daheeh hyb n'aa. Ti noo gó Isaraéw buuj P'op Hagä Do ky dah'eeh do ramaneëēnh P'op Hagä Do karapee. Ti see né hē Jowāw nu gahem'uun doo. Sa mahang dooh hanäng pé Jowāw bahānh pé hyb n'aa jawy'g ub doo. Jesus du doo tabag'ääs do sahōnh hē ta hä h'y' ka'eeh doo, Isaraéw buuj, Isaraéw buuj nadoo do na-ääj hē. Ta ti tamaneëēnh ta karapee, tabag'ääs doo. Sahōnh hē ta ti Jowāw bahānh kä. Ky n'aa netsëeh do sa mahang habong doo, ti na-ääj hē Jowāw nu gahem'uun do bahānh ranu gapad'ëék hÿÿ kä.

hyb n'aa p'ooj ub sa hä. ³⁰ Pariséw, baad Mosees ky n'aa jaw'y'yyk do hap'ëeh do na-ääj hē, dooh m' ragado bä sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Rawén ganadoo mäh, dooh paa m' rakarēn Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Nyy gó da ŷ baher'oot da, da hē badäk hahÿÿ hä habong do panyyg ky nadah'eeh do sa ky n'aa? —näng mäh. ³² Hahÿÿ hadoo tii: Karepé wahoo gó hab'ëeh do ramas'uunh do hadoo. Hahÿÿ da karepé wób sa kyyh ta wób hä: “Raketëë do pud n'aa ää gamehÿÿh bë tsebé hyb n'aa paawä, dooh masunh do bë as'ääw bä. Tii bä dajëp do heen n'aa ää wareem, masuuj gó bë ba'oot hyb n'aa paawä. Ti na-ääj dooh bë karēn bä. Dooh h'yy ketón gó bë masuuj bä”, näk karepé ta wób sa hä. ³³ Ti hadoo né hē da hē habong doo. Tabad'op hē ji raky dahé bä, dooh na-ääj hē ragenaag bä ji moo wät doo. Jowāw nu gahem'uun doo, dooh uwa s'ëëb mahÿÿnh do teëg bä. Ta see pé noo gó noo kanawa doo me P'op Hagä Do tah'y'yb en'yym. Ti hyb n'aa, “Karap'aar h'yyb mahūüm mä tii”, bë nooh. ³⁴ Ÿÿ kä, Aj'y'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ŷ eëëk, ŷ awa. Ti hyb n'aa ŷ bë maneeénh, tahawaa, heëëk do men, dajëër gahed'aak doo, nesaa do moo heb'ooh do sa najiis. ³⁵ Ää raganado né paawä, P'op Hagä Do né hē ti ŷÿh, Jowāw na-ääj hē h'yy gan'y'yy doo. Ää ma met'ëëg wät do ky dah'eeh do baad rababok do hä takametä däk tii.

Buu benyym do Jesus tsyym hä ŷÿnh ahoog wät do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti m' Pariséw see Jesus tabats'yyt ta tób hēnh tabawēh hyb n'aa ta sii. Ti m' Jesus bahōm kän ta tób hēnh. Ti m' tabahyy sooh ta tyng hä rabahed'oo doo da, ta jawén p'aa hēnh mä ta tsyym bëeh. Ti m' rabawëë kän. ³⁷ Ti m' ta ti panang hä ti awät mä ŷÿnh nesaa do moo hew'ëët do paah. Ti m' taky n'aa napäh bä m', Pariséw tób hēnh Jesus bawēh bä m', t'ī hēnh mä tabahōm. Buu benyym do ta moo gó. Pä s'ëëb, buu benyym do hood. ³⁸ Ti m' Jesus tsyym hä m' ta taron nu paa me tabahyy häng. Ti m' tabaoot. Ta ty nabëeh Jesus tsyym hä takajäk. Ti m' tabahawuuk ta sēen me. Jesus mä tatsyym tsanetsup, ta hä taweh'ëeh do heen n'aa. Buu benyym do tah'ook mä Jesus tsyym hä.

³⁹ Ti m' Pariséw Jesus hats'yyt do bahapäh bä m' ta tii, ta h'yyb gó m' taky hadoo: “P'op Hagä Do ky n'aa rod tado bä paawä hahÿÿ aj'y'yy, tahapäh paawä jaa ti ta ti ŷÿnh. Tahapäh paawä ti nesaa do moo hew'ëët doo. Tabahapäh bä paawä, dooh tagado bä ŷÿnh ta hä moo wät doo”, näng mä Pariséw ta h'yyb gó.

⁴⁰ Ti Jesus h'yyb hapäh mä ta ti Pariséw. Ti m' taky hadoo:

—Simaw —näng mä ta hä. —Ÿ karēn paawä òm ŷ maher'oot —näng mäh.

—Éj. Ÿ mamaher'ood ma matëg —näng mäh.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo, panyyg gó m' tabenaa wät:

—Ti abong pawóp hē ajyy. Kūüt enäh sa kariw n'aa wë. Ta see kūüt 50, ta see kūüt 500. ⁴² Dooh rahaja bä repaag bä sa kūüt. Ti hyb n'aa sa kariw n'aa bawug hōm sa kūüt. Hÿÿ kä, ŷ eanh a hä —näng mä Simaw hä. —Ny hadoo do sa kariw n'aa tak'ëp takamahän up a hä péh? —näng mä Jesus.

⁴³ Ti m' Simaw ky hadoo:

—Hä ŷÿ, kūüt eh do paah —näng mäh.

—Ti né hē —näng mä Jesus. —Baad a kyyh —näng mäh.

⁴⁴ Ti m' ŷÿnh wë taty kaw'ōöd däk. Ti m' Simaw hä ta ky hadoo:

—Mahegää hahÿÿ ŷÿnh —näng mäh. —A tób gó ŷ bajëë suun bä, dooh naëng ŷ man'oo bä ji bahed'oo doo da, tsym ŷ hetsyd. Hahÿÿ ŷÿnh kä, tsym ŷ ta ty

nabëe me tatsahë däk, ti tabawug hõm ta sëen me —näng mäh. ⁴⁵—ÿ kajaa bä, dooh ÿ matsanetsub bä makedëng do heen n'aa ji bahed'oo doo da. Hahÿ ÿÿnh kä, dooh teréd bä tatsanetsup do tsym ÿÿ hä, ÿ kajaa bä tadu dahäng do né hë. ⁴⁶ Doo mahawug bä ta syyj buu benyym do nuh ÿÿ gó ji bahed'oo doo da. Hahÿ ÿÿnh, buu benyym do tahah'ook tsym ÿÿ hä. ⁴⁷ Tak'ëp ÿ tawén kamahän, hajõng nesaa do ta wë hanäng do paa P'op Hagä Do mabaan hõm do hyb n'aa. Kanahën hadoo do nesaa do hä näng do P'op Hagä Do awug hõm doo, kanahën doo hë P'op Hagä Do takamahän —näng mä Jesus Simaw hä.

⁴⁸ Ti m' ÿÿnh hä kä Jesus ky hadoo:

—Nesaa do a hä hanäng do paa kado hõm —näng mäh.

⁴⁹ Ti m' Simaw atsyid bong do wób sa h'yyb gó m' rabadoo:

—Jaa ti hÿÿh? Tahajaa g'eeh nesaa do tado hõm bä? Jääm né hë P'op Hagä Do hajaa tii —näk mä sa h'yyb gó.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ënh ÿÿnh hä:

—Õm P'op Hagä Do wén ed'ëep nesaa do mahänh, hä ÿ mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahõm kä h'yyb näm doo me —näng mä Jesus.

8

Joom tym ky n'aa gó Jesus metëek do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti jawén mä sét panang ken'yuh bä m' Jesus her'ood hõm mä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hanäm doo. ² 12 hedoo do ta ma matëg rahada mä Jesus. Ah'üüm mä na-ääj hë ta sii ÿÿj wób, karap'ar h'yyb nesaa do sa hä padëek do paa Jesus habëe hõm do sa hä, sa nahëe tado hõm do sa hä. Sa mahang ti awät mä Marija Madarën häd näng doo, ³ 7 karap'ar h'yyb ta hä henyuh do paa Jesus habëe hõm doo. Ta see häd mä Jowän, Kusa häd näng do ÿÿm. Häj n'aa wahë n'aa Eróts häd näng do kaser n'aa m' ti ta patug. Ta see häd mä Susään. Hajök mä ÿÿj wób rahada Jesus. Sa dajëer me ramasa Jesus ta ma matëg daheeh sa waa hä.

⁴ Ti m' hajök ta wób kata padëek mä Jesus wë. Jé pad'yyt hë naa rabena. Ti m' ta ma matëg hä tamaher'oot hahÿ panyyg:

⁵—Hÿ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym. Tatsawyh hõm joom tym. Joom tym tatsawyh hõm do wób ta tyw n'aa me takajäk. Ta wób ratsabeeb hõm, ta wób taw'ëed rabajöh jëng. ⁶ Joom tym wób kajäk pä ta yt tabahadoo do jó. Kanahën its k'ääts tii bä. Ti taganyuh bä nayyw hë tatsawyy jëng, dooh tabatsahëe ta h'yyb. ⁷ Ta tym wób kajäk sasëng kóm banäng bä. Ta nemuun sasëng gajewäng. Tii bä kä, dooh tawëe wäd bä kä sasëng hyb n'aa. ⁸ Ta tym wób kajäg kån baad tabadoo bä. Genyyh, baad tabawäng, baad tabeaak. ⁹ 100 nuu me tabejoom do bahänh tabeag kån baad tabadoo bä kajäk doo —näng mä Jesus, panyyg ky n'aa me m' tabaher'ood kån.

Ti m' tabahajaa bä panyyg taher'oot doo, taky hadoo:

—Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bä, taw'ääts hë tahyh n'aa matakëe —näng mäh.

⁹ Ti m' ta ma matëg beaanh ta hä nyy d' tahanäng pé m' ti panyyg. ¹⁰ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë hä P'op Hagä Do an'oo däk bë bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do P'op Hagä Do bag'ääs do hä. Ta wób sa hä, P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do sa hä, ÿ maher'oot panyyg ky n'aa me —näng mäh. —Ti hyb n'aa, “rahegää né

paawä m', dooh m' rah'yy genä bä. Ramaa newë né paawä, dooh tagah'ood bä sa hä** —näng mä Jesus kyyh sa hä.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Hahÿÿ d' tahanäng pé panyyg ky n'aa: Joom tym, P'op Hagä Do kyyh.

¹² Joom tym wób ta tyw n'aa me kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hä. P'op Hagä Do kyyh sa h'yyb gó kajäk do Dijab asog hóm raky nadaheeh hyb n'aa, ranedëp hyb n'aa nesaa do mahãnh. ¹³ Joom tym wób pä banäng bä kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hä. Ramaa newëë bä h'yy gadajaa gó ragado né hë paawä, nayyw hë rah'yy gejë hóm. Joom kóm nanäng nä do hadoo sa hä. Pooj jé dó raky daheeh. Tii bä, hejooñh doo me P'op Hagä Do metyy bä baad rah'yy kae bä, nayyw hë rah'yy gejë hóm. ¹⁴ Joom tym wób sasëng mahang kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hä. P'op Hagä Do kyyh ramaa napëë né paawä, rahyb n'aa newë had'yyt hë badäk hahÿÿ hä ji bawät do hä.† Dajëër hä, sa ma hä, rakarëñ do hä rahyb n'aa hüüm had'yyt hë. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahóm. Joom neaak do hado däk tii. ¹⁵ Joom tym wób baad tabadoo bä kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hä. Baad ub sa h'yyb, t'öp madäk doo me ramaa newëë. P'op Hagä Do kyyh ramaa napäh bä, baad rabenäm sa h'yyb gó. Rahyb n'aa matakä had'yyt hë ta hä. Tabad'op hë rah'yy gejë hóm. P'op Hagä Do karëñ do baad ramoo bok tii kä. Joom he'aak do hadoo tii —näng mä Jesus.

¹⁶ Ti m' taky hadoo ënh:

—Ta bag dooh ji gataa so bä ji bejën hyb n'aa manajuu yt hä, ji bejën hyb n'aa ji jó ÿÿh do yt hä. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, tób gó hajëë pëë do rabahapäh hyb n'aa. ¹⁷ Ta ti hadoo da ÿ ma metëëk do hä: Sahõñh hë kejën nä doo, ji nahapäh nä doo, ta jawén kä da sahõñh hë da rabahapäh, wyt ta maab däg da sa hä. ¹⁸ Ti hyb n'aa taw'ãäts hë baad bë hyb n'aa matakä bë maa newëë do hä. Jé h'yy ganyy däk doo, ti bahãnh P'op Hagä Do banoo nä ta hä ta h'yy ganäng doo. Jé kanahën d'os hë h'yy ganäng doo, tahajaa do ted'oo doo, P'op Hagä Do ado hóm da ta hä kanahën d'os hadoo doo‡ —näng mä Jesus.

Jesus wakãän heh'äät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' ta see pé noo gó Jesus ÿÿn, ta wakãän sii hë m' rabana, Jesus raheg'ääs. Du daa m' rakad'oo pé hajök do hyb n'aa ta w'oo hä hab'ëëh doo.

²⁰ Ti m' rë tanyy ky hadoo ta hä:

—A ÿÿn, a wakãän ta w'oo hä rabab'ëëh. Õm mä raheg'ääs —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõñh hë P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë doo, ky dah'eeh doo, ti né hë ëën hadoo, ti né hë wakãñ haa hadoo —näng mäh.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' ta see pé noo gó m' Jesus baher'oot ta ma matëg sa hä:

—Ti bä, ër atsëg hóm karaj'aa tamyyj jé.

Ti m' ragatsëg t'oonh marakate gó. ²³ Ti m' rabatsëk bä kä m' Jesus aã sooh mäh. Ti m' bah'ood bana kãn tak'ëp. Tewëëp mä maadaka. Marakate m' tetaa m'. Äm n'aa näng. P'eets mä marakate bagyyb jëë paawä.

* **8:10** Isajas 6.9 † **8:14** Ta ti hedoo do hä raty kanewad had'yyt hë. Rahyb n'aa tón had'yyt hë sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo. ‡ **8:18** Ta ti tawén kado hóm sa hä, rahyb n'aa manatakëë do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bä P'op Hagä Do panyyg hä.

24 Ti m' ta ma matëg ramebëë nyyh, ti m' raky hadoo:

—Äã Wahë N'aa! —näk mäh. —Ër ag'yyp da! —näk mäh.

Ti m' tabas'ëëg gëët, ti m' bah'ood, maadaka tameduuk. Ti m' bah'ood badoo wäd. Badatih däk mäh.

25 —Dooch hä y bë h'yy kasadëë bä? —näng mäh.

Ti m' tak'ëp mä rabeÿÿm bong, tak'ëp mä rameuuj bong. Ti m' rakaner'oot sa mah hë:

—Jaa ti hÿÿ eh? Bah'ood, maadaka sii hë raky daheeh! —näk mä sa kyyh.

Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

26 Ti m' rakajaa Geras buuj sa häj n'aa bä, karaj'aa tamyyj jé, Garirej häj n'aa nu masee me. 27 Ti m' Jesus gatsëg nyyh bä kä m', nyyw hë m' tabana ta wë aj'yy mera doo, karap'aar h'yyb hä näng doo, ta tii bä babuuj. Bâp peej mä tabawät ta si n'aa hë. Bâp peej däg mä tanaã wät tób yt hä. Pâ gabaho doo gó, panang buuj dejëp do sa kamag n'aa radebong doo bä tabahe'yÿh. 28 Ti m' Jesus tabahapäh bä m' tak'ëp mä tageëëj wät. Jesus matym gó m' tabadëë hyng. Tak'ëp mä ta kyyh:

—H'ëed makarën wë yÿ, Jesus, P'op Hagä Do T'aah, Sahõnh hë Bahãnh Hadoo Do T'aah? Yÿ d' marejä manäh! —näng mäh.

29 Tii d' tawén edoo mäh, karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hõm do hyb n'aa m'. Hajõõ nuu me m' karap'aar h'yyb bejëng ta hä tamera doo. Haak sapuuw hadoo doo me né hë m' ramoo maw'yyd né paawä m', ratsyym mew'yyd hõm paawä m', hagä nyy né paawä m', tagahet'ëeh mä haak sapuuw hadoo doo. Tabanawäng hënh daap mä tawajaah karap'aar h'yyb an'oo bä.

30 Ti m' Jesus beanh ta hã:

—Nyy d' a häd? —näng mäh.

—“Hajök Doo” äã häd —näng mäh.

Hajök karap'aar h'yyb ta hã hanäng, tii d' ta häd tawén hadoo. 31 Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do rets'ëë had'yit mä Jesus hä tanah'eed hyng hyb n'aa tabanesaa hënh.

32 Hajõng mä too yb tii b' habëëh karaj'aa takëen hä, wajapëm doo bä. Tii b' mä sa waa rabahe'w'aa. Ti m' karap'aar h'yyb rabetsëë Jesus banoo hyb n'aa rabajëë pëë too yb hä. Ti m' Jesus banoo t'ÿ hënh sa hä kä. 33 Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do benä kãn aj'yy hä hanäng do paah, too yb hä m' rabajëë pä kãn. Ti m' too yb rapah'uud bong, rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëënh tame wajapëm doo hënh, tame m' rakejäg bëënh. Ti m' t'öp mä rapehã.

34 Ti m' too yb hagä n'aa rabahapäh bä m' ta tii, waj'aa bong mäh. Sa panang bä, panang nedaa bä na-ãäj mä ramaher'oot sahõnh hë rahapäh doo. 35 Ti m' t'ÿ hënh buuj rabana t'ÿ hënh rabaheg'ãäs hyb n'aa ky n'aa näng doo. Ti m' Jesus wë rakajaa bä kä, rabahegãä kãn aj'yy hajõng do karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paah. Asooh mä Jesus tsyym pa. Saroor näng mäh, baad däg mä ta h'yyb tym. Ti m' rabeÿÿm bong. 36 Ti m', ta ti hap'ëeh do rabahe'ood kãn han'aa do sa hä kä, ta ti aj'yy ky n'aa, Jesus ahub däk do ky n'aa. 37 Ti m' ta ti babuuj rabetsëë Jesus hä, tabahõm hyb n'aa sa häj n'aa bä naa. Tak'ëp mä rabeÿÿm bong rawén eanh tabahõm hyb n'aa. Ti m' Jesus gatsëg so kãn marakate gó, ti m' tabahõm kãn.

38 Aj'yy kä m' karap'aar h'yyb nesaa do hadäk do paa m' betsëë Jesus hä, Jesus sii tabahõm hyb n'aa. Ti m' Jesus baher'oot ta hä tabahõm hyb n'aa. Hahÿÿ da m' taky hadoo ta hã:

39 —Abaaj hõm a tób hēnh, a wakāān rababong hēnh. Maher'ood sa hā sahõnh hē taw'āats hē hadoo do a hā P'op Hagā Do mo haj'aa, õm tahuub dāk doo —nāng mā Jesus kyyh ta hā.

Ti m' aj'yy bahõm kån. Taher'oot mā sahõnh hē panang buuj hanām do Jesus mo haj'aa ta hā.

ÿñh has'oo dāk do ky n'aa, karapee h'yy ganā dāk do ky n'aa daheeh hahÿñh

40 Ti m' Jesus batség hõm bā p'aa hēnh karaj'aa tamyyj jé, hajõk baad ragadoo. Jesus mā ragadaa b'ēeh. 41 Ti m' aj'yy Jaj-Ro hād nāng do bana Jesus wē. Tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do sa wahē n'aa see m' tii. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy hāng ta wē. Ti m' tak'ēp mā tabetsēē ta hā ta tób hēnh tabahõm hyb n'aa ta sii. 42 Jāām né m' sét its mā ta toog. P'eets mā tadajäp. 12 m' ta hyb n'aa pé ta baab n'aa.

Ti m' Jesus bahõm ta sii. Tamahõm me m', hajõk do ta sii hah'üüm do gatat'uuk mā ta hā. 43 Sa mahang ti awät mā ÿñh. Majyyw mā ta nahēeh. 12 m' ta baab ta nahēē badāk. Dooh m' hajaa pé masa pé ta hā. 44 Ti m' Jesus jó gadāk hēnh mā tabana ta wē. Ta saroor noo hā m' tamoo dāng. Tii bā kã m', nayyw hē m', dooh wäd mā ta hā ta nahēeh. Ti m' Jesus beanh:

45 —Jaa hā ÿ moo dāng? —nāng mäh.

—ÿ ti dooh —nāk mā sahõnh hē ta pa hab'ēeh doo.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Ma Matég —nāng mäh. —Hajõk gatat'uuk a hā. Hajõk a hā moo kajäk —nāng mäh.

46 Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Dooh. Hā ÿÿ pé ÿ hapäh hā ÿÿ moo dāng doo. Hā ÿ naa anyyh hejój ÿ ky gabuuj —nāng mäh.

47 Ti m' ÿñh hegāā bā kã du daa m' takejēn péh, ana mā Jesus wē. Kajajān mā ta ām n'aa gó m', tabahyy hāng mā ta wē ta taron nuu me. Sahõnh hē ramaa napäh bā m' tamaher'oot h'ēed hyb n'aa tawén moo dāng ta hā. Taher'oot mā nyy d' tabahas'oo dāk nayyw hē. 48 Ti m' Jesus ky hadoo ta hā: —Tok ÿÿ, õm has'oo dāk P'op Hagā Do hā mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahõm kã h'yyb nām doo me —nāng mäh.

49 Jesus ber'oot nā bā m', takajaa aj'yy Jaj-Ro tób hēnh naa. Ti m' taky hadoo Jaj-Ro hā:

—A toog h'yy gakog hõm —nāng mäh. —Dooh mah'yyb panasā wäd bā ma matég —nāng mäh.

50 Jesus maa napäh bā m' ta kyyh, ta ky hadoo Jaj-Ro hā:

—Mahy n'aa tón manäh. Hā ÿ h'yy kasadēē. Tii bā da a toog da has'oo dāk! —nāng mäh.

51 Ti m' Jaj-Ro tób bā rakajaa bā m', dooh m' Jesus an'oo bā hajõk rabahõm ta sii. Jāām né hē m' tanoo hajēē p'ēē Peed, Tsijaag, Jowāw, dajēp do yb, dajēp do ÿñh. 52 Séd dó m' tób yt hā rarāb bā rabē bā. A'oot mā ta wób. Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Jāām hē ti bē kyyh —nāng mäh. —Bē aód manäh. Karapee dooh tadajäb bā. Aÿñh tii —nāng mäh.

53 Tii bā m' rakawew'aam ta kyyh. Dajēp né hē m' sa hā. 54 Ti hadoo né hē dooh m' Jesus hyb n'aa p'eed bā sa kyy hā. Ti m' karapee hā tamoo maso dāk, ti m' taky hadoo ta hā:

—As'ēeg g'ēed tok ÿÿ! —nāng mäh.

55 Tii bā m' h'yy ganā dāk mā p'aa hēnh. Nayyw mā tabas'ēeg geēt. Ti m' Jesus maher'oot sa hā rabanoo hyb n'aa maruus awa. 56 Tii bā m' ta yb, ta

ÿÿn rameuuj bong mäh. Ti m' tak'ëp Jesus mejüü sa hä ranaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa.

9

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejüü do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó m' Jesus naëenh 12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti m' tabanoo mä sa hä karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebë hyb n'aa, nahëë näng do rabaheso hyb n'aa na-ääj hë. ² Ti m' tamejüü mä rabahöm, ji P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa rabaher'ood höm hyb n'aa, nahëë enäh do rabaheso höm na-ääj né hë. ³ Hahÿÿ da m' tamejüü:

—Dooh d' bë mahüüm péh. Ji tatu hadoo péh, päw hadoo péh, ta hood hadoo péh, ta säm hadoo péh, bë saroor see hadoo péh —näng mäh. ⁴ —Bë nu kajäk bä ta wób tób bä, tii bä da bë baym dó panang bë beréd höm bä kä. ⁵ Bë raganado bä, bë ahöm sa mahänh. Sa panang bä naa bë ahöm bä bë tsyym suun bë tepyng padäg k'ääts. Tii da bë bad'oo, rabahapäh hyb n'aa dooh baad tado bä P'op Hagä Do panyyg raky nadaheeh doo —näng mä ta kyyh sa hä.

⁶ Ti m' rabahöm kän. Sét ken'y'yyh panang bä m' rabaher'oot mä P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Jé pad'y'yt hë heso höm mä nahëë enäh doo.

⁷ Ti m' Garirej häj n'aa wahë n'aa, Eróts häd näng doo, taky n'aa napëë däk mä tii. H'y'yyb manepëë wäd mä Eróts Jesus ky n'aa raher'oot do hä.

—Jowäw nu gahem'uun do paa ti ta ti dejëp do mahang ganä wät doo —näk mä ta wób.

⁸ —Eriij p'ooj ub hawät do paa kas'ee wät do tii —näk mä ta wób.

—P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habok do paa see ganä wät do ti ta tii —näk mä ta wób.

⁹ Ti m' Eróts ky hadoo:

—Jowäw nu gahem'uun doo, ÿ mejüü paa ranu gahög höm. Jaa ti ta tii, hä ÿ ramaher'oot do ta ky n'aa? —näng mä Eróts kyyh.

Takarën paawä m' taheg'ääs Jesus.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejüü doo, rababaa nã bä m' Jesus wë, ramaher'oot mä ta hä sahönh hë ramoo bok doo. Ti m' 12 hedoo do Jesus mahüüm sa m'aa hënh kä, panang Betsaj-Da häd näng doo hënh. ¹¹ Ta wób, hajök doo, raky n'aa napäh bä m' n'yy hënh Jesus rabahöm, ah'üüm mä sa jawén. Rakajaa bä Jesus gadoo mä hajök doo, ti m' tama metëek sa hä ji P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa. Nahëë enäh do heso höm mäh.

¹² Tüüh tabado däk bä kä m' 12 hedoo do rabana Jesus wë, ti m' raky hadoo ta hä:

—Mamejō höm hajök do panang tabanäng bä, sét ken'y'yyh rabaj'eenh hënh na-ääj hë, sa waa rabetsëë hyb n'aa, t'ī hënh raba'ÿÿh hyb n'aa. Dawëë hahÿ babä —näk mä sa kyyh.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë né hë hanoo sa waa —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Dooh tahaja bä —näk mäh. —Jääm hë ti hanyys ji ma poo oow pé päw, pawóp its tah'ÿÿb —näk mäh. —Makarën ää bahöm ää betsëë hajök do sa waa? —näk mäh.

¹⁴ (5 miw ajyy tahyb n'aa pé m' tii bä hab'ëeh doo.) Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë mejō rabehyy b'ëeh tüü, 50 ken'y'yyh ketyn höm doo —näng mäh.

¹⁵ Ti m' Jesus mejũũ doo da né hẽ m' rabad'oo. Sahõnh hẽ m' rabehyy b'ëeh.

¹⁶ Ti m' Jesus asog dāk mā pāw, tah'ỹyb na-āāj mäh. Hỹ pong jé taty dāng bā m', P'op Hagā Do hā taky hadoo:

—Ōm taw'āats hẽ Ee. Man'oo dāk āā tā, man'oo dāk āā waa —nāng mäh.

Ti m' pāw, tah'ỹyb na-āāj né hẽ taganebāh bong mäh, tets'ëë hõm mā ta ma matëg sa hā, rabets'ëë hõm hyb n'aa hajõk do hā kā. ¹⁷ Tii bā kā m', sahõnh hẽ m' rabawëë bong. Wog enā hõm mā sahõnh hẽ. Ti m' mad'aak doo m' ta ma matëg rata hõm mā kawaju gó. 12 m' kawaju gedë hõm mäh.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahỹyh

¹⁸ Ti m' ta see pé noo gó ta m'aa hẽnh Jesus ky n'aa etsëë mäh. P'eets hẽ m' ta ma matëg rabab'ëeh. Ti m' tabahajaa bā kā m' taky n'aa etsëë doo, tabeaanh ta ma matëg sa hā:

—Jaa m' ỹyh, sa nooh?

¹⁹ Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m' õm mā Jowāw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m' õm mā Eriij makũũh. Ōm mā P'op Hagā Do ky n'aa rod p'ooj ub dejëp do paa see ganā wāt do m', ta wób sa nooh —nāk mā sa kyyh ta hā.

²⁰ —Bë hā ënh? Jaa ỹ bè hā ënh? —nāng mā Jesus sa hā.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Ōm ti Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo —nāng mäh.

²¹ Ti m' Jesus mejũũ tak'ëp sa hā ranaher'oot hyb n'aa ta ti ta wób sa hā. ²² Ti m' taky hadoo:

—Ỹyh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, hajõng da ỹ ahoop. Èr wahë n'aa, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahë n'aa na-āāj da, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-āāj hẽ ỹ da rahyb n'aa wareem. Ỹ da dajëp ran'oo bā. Tamawoob hẽ ta āh, ỹ ganā wāt da p'aa hẽnh —nāng mā ta kyyh.

²³ Ti m' taky hadoo sahõnh hẽ sa hā:

—Jé karën pé hëp ỹ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'āats hẽ teréd hõm ta hā hẽ tah'yy ka'eeh doo, taw'āats hẽ teréd hõm ta hā hẽ tahyb n'aa newëë doo. Taw'āats hẽ da tagado had'yyt hẽ tahoop do hëp ỹ n'aa. Taw'āats hẽ tagadoo hëp ỹ n'aa radajëëb bā na-āāj hẽ. Taw'āats hẽ ỹ taky daheeh, taw'āats hẽ ỹ bawāt doo da da ti bawāt. ²⁴ Tii d' ỹ wén edoo, badāk hahỹ hā ji hawāt do tak'ëp kamahān doo, jé tahoop do hëp ỹ n'aa jeỹym doo, dooh da P'op Hagā Do wë tanu dëë bā. Jé hëp ỹ n'aa tahoop do gadoo péh, hëp ỹ n'aa tadajëb bā, ta h'yyb tym da P'op Hagā Do wë da tanu dāng. ²⁵ Hëd n'aa ji karën sahõnh hẽ badāk hahỹ ji ta danāh, ji h'yyb tym ta s'ee hẽnh tahõm bā? —nāng mā ta kyyh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Hëp ỹ n'aa, ỹ ma metëëk do hyb n'aa na-āāj hẽ nu mebyng péh, ỹyh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ỹ d' nu mebyng ënh ta hyb n'aa hejój ỹyh hā ỹ bahyng bā ta bag tak'ëp gabarëëh doo gó, Ee hejój gó, āās tak'ëp baad hedoo do sa hejój gó na-āāj hẽ ỹ bahyng noo gó —nāng mäh. ²⁷ —Baad bë ỹ maher'oot. Ta wób babā èr mahang habong do rahapāh nā da ỹ du doo noo gó sahõnh hẽ ỹ bag'āās P'op Hagā Do hejój me. Radejëp do pooj jé rahapāh nā da tii. Né hup ỹ né hẽ ta ti ỹ her'oot doo —nāng mā Jesus ta ma matëg sa hā.

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahỹyh

²⁸ Ti m' 8 ta hyb n'aa pé sa ā jawén paa bä m', Jesus mahũũm ta sii Peed, Tsijaag, Jowāw daheeh. Ti m' rabas'ëëg kån waëë jó taky n'aa etsëë hyb n'aa. ²⁹ Ti m' taky n'aa etsëë bä m', Jesus mamets kawareem dāk sa matym gó. Ta see hado dāk mäh. Tak'ëp mä ta saroor gabar'ëëng dāk, hawyp do gabarëëh doo da. ³⁰ Ti m' pawóp hë ajyy, p'ooj ub habong do paah, Eriij, Mosees häd enäh do ³¹ rakas'ee b'ëëh sa matym gó, ta bag gabarëëh doo gó. Er'oot mä Jesus sii. Er'oot mä ta sii Jerusarënh bä Jesus dajëp do ky n'aa hä. ³² Ty jaw'yyk mä Peed ta najiis daheeh. Ti hyb n'aa aã b'ëëh mäh. Ti m' raty gawëëj padëëk bä m', Jesus bag tak'ëp gabarëëh do rabahapäh. Ti m' ajyy ta pa ab'ëëh mä rabahapäh. ³³ Ti m' ajyy rabahôm bä Jesus mahãnh, Peed ky hadoo mä Jesus hä:

—Ma Matëg! —näng mäh. —Taw'ãäts hë babä ér hä! —näng mäh. —Taw'ãäts hë tamawoob hë ta tób n'aa aã temaa toonh. Sét hë a tób, sét hë Mosees tób, sét hë Eriij tób —näng mäh.

(Dooch m' tadoo wät pé tak'ëp rabeÿÿm bong do hyb n'aa m', tii d' tawén edoo.) ³⁴ Ti m' Peed ber'oot nä bä m' wë puh ganyyh. Sahõnh hë sa hä wë puh hadoo do badäng bä m' Jesus ma matëg rabeÿÿm bong mäh. ³⁵ Wë puh gó m' P'op Hagä Do ber'oot. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Hahÿ tah ÿÿ, ÿ h'yyb däng doo. Bë maa newë, bë ky dahé ta kyyh —näng mäh.

³⁶ Tii bä m', kyyh hadoo do ky dawuh bä m', rabaheg'ããs, dooh boo m' Jesus pa hab'ëëh doo. Ta mab hë m' tabayyw gëët. Ti m' sa h'yyb gó m' rabenãm ta ti rahapäh doo, ramaa napäh doo. Dooch m' rahe'ood bä ta wób sa hä.

Pahëew Jesus haso dāk do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁷ Ti m' jati pé Jesus rabahyk bä kä m' waëë jó naa, hajök kataa sa hä. ³⁸ Ti m' hajök do see ky ganyyh. Ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh. —Mahegãã tah ÿÿ. Jããm né hë sét had'os do tah ÿÿ. ³⁹ Karap'ar h'yyb nesaa do ta hä adäk. Ta hä tadëë bä tak'ëp tah ÿ geëënh, tak'ëp tameraa wät, tũũ takepëëd had'yyt hë, tsanamãts dāk tan'oo bä. Dooch tahyb n'aa eréd bä, tak'ëp tarejãã —näng mäh. ⁴⁰ —ÿ eaaj wät a ma matëg sa hä rabahabëë hõm hyb n'aa. Dooch rahaja bä —näng mä ta kyyh Jesus hä.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do bëëh, da hë badäk hahÿÿ bä habok doo! Baad nado bë h'yyb tym —näng mäh. —Hajõõ nuu me ÿ bawät nä g'eeh bë mahang bë ky dahé dāk hyb n'aa kä? ÿ häd h'yyb napan däg bë hä, hä ÿ bë h'yy kanasadä nä do hyb n'aa —näng mäh. —Mamana b'ëëp a t'aah —näng mä aj'yy hä.

⁴² Ti m' ramanaa bä m', karap'ar h'yyb nesaa do pahëew tadawãts jat tũũ. Meraa wät mäh. Tũũ m' takawereem, kawereem, kawereem jat mäh. Ti m' karap'ar h'yyb nesaa do Jesus geãm wät tabanyyh hyb n'aa. Ti m' pahëew tabahaso dāk. Ti m' Jesus bahaëëj gëët ta yb hä. ⁴³ Tak'ëp mä sahõnh hë rameuunh P'op Hagä Do mo haj'aa hä.

Jesus mo haj'aa hä sahõnh hë rameuuj bong bä m', Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hä:

⁴⁴ —Baad bë hyb n'aa matakä da bë ÿ maher'oot doo: ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da ran'oo dāk da ta wób sa moo gó —näng mä Jesus ta ky n'aa hä.

⁴⁵ Dooch m' rah'yy genä bä ta ti Jesus edoo do sa hä. Dooch m' rahapëë bä ta ti tedoo do sa hä. Kejën do hadoo mä sa hä. H'yyb e'ÿÿm mä rawén neaanh.

Raky ked'aak doo, jaa sa bahānh hadoo do panyyg n'aa hahȳh

⁴⁶ Ti m' ta ma matëg ky ked'aak mä ny hadoo do sa mahang hyb n'aa jawyk ta wób sa bahānh. ⁴⁷ Jesus h'yyb hap'ëeh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' karapee t'aah ta moo takygy geët ta pa. ⁴⁸ Ti m' taky hadoo:

—Hëp ȳ n'aa hahȳ karapee t'aah gadoo péh, ȳ né ti tagadoo —näng mäh. —Ȳ gadoo péh, hä ȳ mejüü do tagadoo. Tii d' ȳ wén edoo, tak'ëp hyb n'aa sakog is do bë mahang, ti né da hyb n'aa jawyk P'op Hagä Do matym gó —näng mä Jesus sa hä.

⁴⁹ Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Ma Matëg! —näng mäh. —Äã hapäh aj'yy a häd tabesok bä tahebé karap'aar h'yyb nesaa doo. Èr h'yyb hata nado tii, ti hyb n'aa äã ge'ȳm tii d' tanad'oo hyb n'aa —näng mä Jowāw kyyh Jesus hä.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë geām manäh! —näng mäh. —Bë wë h'yy kawanereem doo, bë h'yyb hata tii —näng mäh.

Samarija buuj wób Jesus raganadoo do panyyg n'aa hahȳh

⁵¹ Tabedaa dāk bä m' p'aa hēnh Jesus basëek do h̄y pong jé, Jerusarēnh hēnh tabahōm tah'yyb dāng mäh, tahapëë né paawä m' rarejāã t'ī hēnh. ⁵² Ramahōm me m' tamejüü ta panäg n'aa ta pooj jé, takajaa hyb n'aa ta tii bä. Tamejüü mä Samarija häj n'aa panang s'ee hēnh rabenäm hyb n'aa ta pooj jé, takajaa hyb n'aa tii bä. ⁵³ Dooch m' panang buuj ragado bä, Jerusarēnh hēnh Jesus bahōm do hyb n'aa. ⁵⁴ Ti m' Tsijaag Jowāw daheeh raky n'aa napäh bä Jesus raganadoo do ky n'aa, raky hadoo Jesus hä:

—Äã wahë n'aa —näk mäh. —Makarēn p'op naa tēeg hōō äã mejō hyng ragawatsik hyb n'aa? —näk mäh, reaanh mäh.

⁵⁵ Ti m' duu hēnh Jesus ty kawareem wät, ti m' taky geām bong tii d' rahyb n'aa newëe do hyb n'aa. ⁵⁶ Ti m' panang s'ee hēnh kã Jesus bahōm kãn.

Jesus sii ji bawät do ky n'aa hahȳh

⁵⁷ Ti m' ta tyw n'aa me ramahōm me aj'yy see ky hadoo ta hä:

—Öm ȳ hadaa had'yyt hē mahahōm hēnh —näng mäh.

⁵⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Kanari tób näng, taw'ëed maag enäh. Ȳh Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Doo, dooh tóp ȳy pé ȳ yd kameh'ääk péh —näng mäh.

⁵⁹ Ti m' aj'yy see Jesus bats'yyt:

—B'ëep ana si ȳy, hëp ȳ hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Pooj jé dó ȳ abaa j hōm Ee wë ȳ bahag'ääs hyb n'aa. Tada jëp jawén paa bä kã, ȳ dakã jëng jawén paa bä kã òm ȳ bahadaa kãn —näng mäh.

⁶⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Na hä ȳ h'yy kana'eeh doo, de jëp do hadoo doo, dakëe sa da hadoo doo —näng mäh. —Öm tii kã, ȳ karēn maher'ood ta wób sa hä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa —näng mä Jesus.

⁶¹ Ti m' aj'yy see ky hadoo:

—Öm da ȳ hada wahë ȳ n'aa. Pooj jé ȳ karēn paawä ȳ babaaj hōm wakãn haa, ee, eën ȳ kedëe wät hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

⁶² Ti m' panyyg gó m' Jesus ky hadoo:

—K'ääts wapën n'aa booy yb takyyk doo me du doo do moo wät doo, ta jawén p'aa hënh tahegää bã, nas'aa däg tamo haj'aa. Ti hadoo né hë jé du doo do ý hada doo, tii bã ta see hã tahyb n'aa newë bã, dooh tahaja bã tamoo wäd bã P'op Hagä Do bag'ääs do hã —näng mä Jesus kyyh.

10

Jesus mejüü 72 hadoo do ta ma matëg panyyg n'aa hahÿyh

¹ Ti m' ta ti jawén paa bã 72 ta ma matëg wób Jesus asëew hõm mäh. Pawóp hë ken'y'yh mã tamejüü ta pooj jé, ta wób sa panang hënh tabahõm doo hënh.

² Rabahõm do pooj jé taky hadoo sa hã, panyyg gó m' tamaher'oot:

—Hajõng ti anyy däg paawä joom ag wah'ëë däk do ji ataa do pan'aa, pawóp its ta taa n'aa* —näng mäh. —Ti hyb n'aa taw'ääts hë joom danäh hã, P'op Hagä Do hã, bë ky n'aa ets'ëë tamejõ nã ta wób joom hã ramoo bok hyb n'aa.

³ Sa mahang bë ý mejüü, b'éé tabanas'aa mahang habëeh do hadoo† —näng mäh. ⁴—Dooh d' bë mahüüm dajëer hadoo doo, ta hood hadoo, tsyym suun ta gó bë gawät do jawén buuj hadoo doo —näng mäh. —Bë kehewad manä bë kedëng do hã ta hõõ bã —näng mä sa hã.

⁵ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë nu kajäg bã ta wób tób bã, hahÿy da bë edëë ta yt hã haj'eenh doo: “Bë P'op Hagä Do h'y'yb n'y'ym”, denoo da. ⁶Tii bã haj'eenh do baad rado bã, hanäm gó bë ragado bã, P'op Hagä Do h'y'yb n'y'ym do aym sa wë bë kedëng doo. Hanäm gó bë raganado bã, dooh da P'op Hagä Do h'y'yb enäw bã tii.

⁷ Panang bã bë kajaa bã, bë hahÿy'd manä tób wób hënh. Bë ayyw jeej da bë gadoo do tób bã. Taw'ääts hë bë eëek, bë awa, bë awëë bë hã ranoo doo. Taw'ääts hë moo bok do sa hã ramoo bok do sãm ji banoo. Ti hyb n'aa, bë nu mebyy manä bë gadoo do hã —näng mäh.

⁸—Panang bã bë kajaa bã kã, bë ragado bã, bë hyb n'aa sëew manä bë waa. Taw'ääts hë bë awa, bë awëë bë hã ranoo doo. ⁹Nahëë enäh doo, bë nahëë sog hõm. Hahÿy da bë her'oot sa hã: “Edah bë hã P'op Hagä Do bag'ääs doo”, denoo da —näng mäh. ¹⁰—Panang bã bë kajaa bã, bë raganado bã, bë ahõm panang tyw n'aa me. Hahÿy da bë maher'ood sa hã: ¹¹“Äã tsyym suun äã tepyng padëek bë panang k'ääts, P'op Hagä Do bë ganadoo do heen n'aa tii. Bë äã maher'oot hÿy kã: P'eets hë paawä P'op Hagä Do bag'ääs do bë wë, dooh paawä bë gado bã.” Tii da bë kyyh sa hã —näng mäh. ¹²—Baad bë ý maher'oot. Sahõnh hë badäk hahÿy hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kã, Sodoma panang buuj sa sãm bahãnh P'op Hagä Do anoo da nesaa doo, bë ganadoo do panang buuj hã —näng mäh.

¹³ Ti m' panang Korasín, Betsaj-Da häd enäh do buuj ky n'aa taher'oot mäh: —Nesaa do P'op Hagä Do anoo da bë hã Korasín, Betsaj-Da panang buuj. Hajõng ý pehuunh do paa bë mahang. Dooh ý bë ky dahé bã. Panang Tiir, Sidõn häd enäh doo bã ý pehuuj bã paawä bë mahang ý pehuuj wät doo, p'ooj ub paawä ti buuj nesaa do hã rat'yyd kamehüin paawä, P'op Hagä Do hã rah'y' kawereem paawä. P'ooj ub paawä saroor hebaan do hejoo do rapadadäg né paawä. Rehaa paawä sa nuu hã tëëg ooj rat'yyd kamehüin do heen n'aa paawä ti ta tii. ¹⁴Sahõnh hë badäk hahÿy hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kã, Tiir Sidõn buuj p'ooj ub habong do nesaa do ta sãm

* **10:2** Hahÿy d' Jesus hanäng péh: Hajök ta hã h'y' ka'eeh do pan'aa paawä, pawóp its ta ky n'aa sa hã her'oot do pan'aa. † **10:3** Ta wób rakawajään da sa wë rakanarën do hyb n'aa P'op Hagä Do wë rah'y' kawereem bã, tahanäng pé tii.

bahānh P'op Hagä Do anoo da bë hä nesaa doo, bë t'yyd kamanehiin do hyb n'aa, bë h'yy kawanereem do hyb n'aa —näng mäh.

¹⁵ Bëeh, Kapar-Naüm panang buuj, hÿ pong jé has'ëek bë ed'oo g'eeh bëeh? Dooh. Tabanesaa hënh bë bahyk da P'op Hagä Do an'oo bä —näng mä Jesus.

¹⁶ Ti m' ta ma matëg sa hä taky hadoo:

—Bë her'oot do maa new'ëë doo, ÿ né hë ti tamaa newëë. Bë ty n'aa ges'yyk doo, ÿ né hë ti taty n'aa ges'yyk. ÿ ty n'aa ges'yyk doo, hä ÿ mejüü do taty n'aa ges'yyk —näng mäh.

¹⁷ Tii hä m' 72 hadoo do rababaa jë hä m' Jesus wë, h'yyb tseb'ee doo me m' ramaher'oot ta hä rabeboo nä do ky n'aa.

—Ma matëg —näk mäh. —Kapar'ar h'yyb nesaa do sii hë m' ää raky daheeh a ky gabuuj gó —näk mä sa kyyh.

¹⁸ —ÿÿ. ÿ hapäh —näng mä Jesus. —Matym ÿÿ gó Nesaa Do Yb het'oom do hadoo tabadëë hyng ÿ hegää bä. ¹⁹ Bë hä ÿ an'oo däk bë bahajaa hyb n'aa aw'yy, sëëj bë tseb'eep hyb n'aa. Bë hä ÿ an'oo däk bë bahajaa bë nes'ëem hyb n'aa Nesaa Do Yb, ji maji. Dooh tahaja bä nesaa do tan'oo bä bë hä. ²⁰ Taw'ääts hë bë tsebee manä karap'ar h'yyb nesaa do bë raky daheeh do hyb n'aa. Taw'ääts hë bë tsebë bë häd kerii däk do hyb n'aa hÿ pong jé, P'op Hagä Do karapee sa häd kerih do heen n'aa hä —näng mä Jesus 72 hadoo do sa hä.

²¹ Ti noo gó kä m', baad Jesus P'op Hagä Do Sahee h'yyb tsebee kän. Tsebee gó m' taky hadoo:

—Ee, P'op Hagä Doo, a hä ÿ j'aa etsë. Sahönh hë hÿ pong jé, badäk hahÿÿ hä hanäng do na-ääj hë mabag'ääs. Majejën hahÿ mamoo wät do haj'ap do sa mahānh, tak'ëp ma kamet'ëek do mahānh. Mametä wät sa h'yyb gó karapee hadoo pé hä, baad h'yy ka'eeh pé hä. Ta tii da magen'aak Ee —näng mä Jesus.

²² Ti m' taky hadoo sa hä:

—Sahönh hë Ee banoo ta hejój hä ÿÿ. Dooh baad hapäh pé ÿÿh, P'op Hagä Do T'aah. Jääm né hë Ee hapäh ÿÿh. Dooh Ee, P'op Hagä Do baad hapäh péh. Jääm né hë ÿÿh, ta T'aah hapäh. Jääm né hë sa hä ÿ metëeh do hapäh Ee —näng mäh.

²³ Ti m' ta ma matëg wë taty kawööt. Ta m'aa hënh tamaher'oot:

—Ky n'aa kedëng bëeh, hahÿ bë bahapäh do hyb n'aa. ²⁴ Baad bë ÿ maher'oot: Rababong noo gó, hajök P'op Hagä Do ky n'aa rod maküüh, hajök sa wahë n'aa hedoo do maküüh, rakarën paawä rahëg'ääs bë hapäh doo, dooh paa rahapëë bä. Rakarën paawä ramaa newëë bë maa newëë doo, dooh paa ramaa napëë booh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

Samarija buuj ky en'yyim do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁵ Ti m' ta see pé noo gó baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do as'ëeg geët mä Jesus tametyy hyb n'aa.

—Ma matëg —näng mäh. —Nyy da ÿ bad'oo edëb had'yyt do ÿ gadoo hyb n'aa, hÿ pong jé P'op Hagä Do pa ÿ bawäd had'yyt hyb n'aa ÿ dajëp bä? —näng mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ny hadoo P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hä takerih ti ky n'aa? —näng mäh. —Nyy da ta hä maner'oot doo? —Jesus eanh mäh.

²⁷ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Hahÿÿ da takerii däk: “Taw'ääts hë tak'ëp bë kamahān Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, bë h'yy kaha'eeh doo. Taw'ääts hë tak'ëp bë h'yyb padäg ta hä. Taw'ääts hë bë h'yyb tym gó naa né hë bë kamahān ta

hã, sahõnh hẽ bẽ hajaa doo me.”† Hahÿÿ da na-ããj takerii däk —nãng aj'yy: “Makamahãn a da hadoo doo, a hã makamahãn doo da”§ —nãng mã aj'yy kyyh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad ub a kyyh, baad maky gadoo —nãng mãh. —Taw'ãäts hẽ tii d' né hẽ hadoo, tii bã baad mabawäd kãn hÿ pong jé kã —nãng mã Jesus.

²⁹ Ti m' aj'yy karën paawä tajejën ta h'yyb j'ooj madäk doo me m' ti takeaj wäd paawä. Ti hyb n'aa m' Jesus hã tabeaanh ta seeh:

—Jaa tii da ÿ hadoo doo? —nãng mã ta kyyh.

³⁰ Ti m' panyyg ky n'aa me m' Jesus ky gadoo:

—Ti awät aj'yy panang Jerikó hënh hahõm doo. Jerusarënh bã naa tabana. Ta tyw n'aa me tamahõm me takataa nes'uaa do sa hã. Ramaso däk, rarahejää mãh. Rasaroor kabo nyyh mãh, rahewyyh mãh. Tii bã m' radejaad hõm ta tyw n'aa noo däk bã. P'eets mã tadajëb paawä sa moo gó. ³¹ Ti m' aj'yy P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do see tii me m' tamahõm. Aj'yy tabahapäh bã m', dawëë takenaa wät ta mahãnh. Ta tyw n'aa nu masee me m' tatabës. Dooch m' tat'yyd mehÿn bã. ³² Ti hadoo né m' ta seeh. Rewi häd nãng do panaa né tii. Tii me né m' tamahõm tii d' ënh. Ti na-ããj mã dooh tat'yyd mehÿn bã aj'yy tyw me hajad hõm doo. ³³ Ti m' tagadëëg ub aj'yy, Samarija buuj, bana. Ti m' ti t'yyd mehÿn kãn aj'yy. ³⁴ Ta wë m' tabahõm, ti m' ta rog taty mebiin ta syyj hadoo doo me, uwa s'ëëb hadoo doo me. Ti m' ta rog maw'yyd däk mãh. Ti m' aj'yy batóg sooh ta mas'ãã jó. Ti m' tamahũum kãn dawëë hena do tób n'aa bã. Tii bã m' aj'yy tabahagãã kãn. ³⁵ Jati pé kã m' tets'ëë däk mã tób danãh hã pawóp hẽ moweed k'ãäts hawak do s'ëëb. Ti m' taky hadoo ta hã: “Mahagãã hahÿ aj'yy. Hÿ ta sãm. Ta sãm nahaja bã, ÿ matëëh bã sahõnh hẽ ÿ ep'aak a hã”, nãng Samarija buuj kyyh tób danãh hã —nãng mã Jesus. Panyyg gó m' tabaher'oot ta tii hã.

³⁶ Ti m' Jesus eeah:

—Ny hadoo do ky enyym a hã, ta ti rarejää do hã? Ny hadoo do ta da hadoo a hã? —nãng mã Jesus.

³⁷ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh do ky hadoo:

—T'yyd mehÿn doo —nãng mãh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Ahõm nã, tii d' né hẽ mabadoo kãn a da hadoo do hã —nãng mãh.

Maah-Ta Marija daheeh Jesus heg'ããs do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Ti m' Jerusarënh hënh Jesus ramahõm me, panang see bã m' ranu kajäg kãn. Ta tii bã m' ÿÿnh Maah-Ta häd nãng do gadoo. Tats'yyt mã ta tób hënh Jesus ta ma matëëg daheeh. ³⁹ Maah-Ta ãnh, Marija häd nãng do asooh mãh. Jesus ma metëëk do tamaa newëë mãh. ⁴⁰ Maah-Ta m' ty kanewaat. Ta waa n'aa m' tamoo wät Jesus rawa do pan'aa. Ti m' Jesus wë tabana ti m' taky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —nãng mãh. —Nepäh a hã, dooh ãnh ÿÿ ÿ tamoo masaa bã? Mamaher'ood ÿ tamoo masa hyb n'aa —nãng mã Maah-Ta.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Maah-Ta, —nãng mãh —hajõng do hã maty kanewaat. Tii hã mah'yyb däk —nãng mãh. ⁴² —Mahyb n'aa tón manã ta tii hã. Jããm né hẽ sét hẽ ti

taw'ääts hē. Ta tii hā Marija h'yyb dāk. Dooh da ŷ mejō bā ta ti teréd hōm —näng mā Jesus Maah-Ta hā.

11

Jesus ma metëek ji ky n'aa etsëē do ky n'aa hahÿhÿ

¹ Ti m' ta see pé noo gó Jesus ky n'aa etsëē mā P'op Hagä Do hā. Tabahajaa bā kā m' taky n'aa etsëē doo, ta ma matëg see ky hadoo ta hā:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Äã mama met'ëëg nyy da ër ky n'aa etsëē, Jowāw nu gahem'uun do ta ma matëg tama metëek doo da —näng mäh.

² Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bë ky n'aa ets'ëē bā, taw'ääts hē hahÿhÿ da d' bë kyyh:

“Ee, äã karën sahōnh hē òm rahyb n'aa jew'yyk.

Äã etsëē a hā, sahōnh hē mabag'ääs do nayyw hē takajaa hyb n'aa äã wë.

³ Man'oo had'yyt hē äã waa.

⁴ Mamabaan hōm nesaa do äã moo bok do paah.

Äã na-äãj hē äã mabaan hōm äã wë moo bong do nesaa doo.

Man'oo manā nesaa do äã tah'yyb tatug”, näk da bëëh, bë ky n'aa ets'ëē bā —näng mā Jesus.

⁵ Ti m' panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot sa hā ji ky n'aa etsëē do ky n'aa:

—Bë see ahōm bā atsëm ub ta najiis tób hēnh, pāw tets'ëē bā paawā ta wë, ta wë heg'ääs do waa n'aa paawā, hahÿhÿ da ta kyyh ta najiis hā: “Na a waa uuh, pāw uuh. Tamawoob hē paawā ŷ karën. ⁶ Najis ŷ kajaa nag'aap hē wë ŷÿ atsëm ub. Dooh wë ŷ ta waa péh”, näng da.

⁷ Tii bā da ta najiis tób gó ta gawakō gó hagä do ky gedak ta hā: “ÿ maty hasyyg manäh. Baad tób noo gatsëē dāk ta tëg me. Äã a'jeenh tah haa daheeh. Dooh ŷ haja bā ŷ an'oo bā a hā metsëē doo”, näng da ta najiis ta hā.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ŷ maher'oot —näng mäh. —Tii d' edo né paawā as'ëëg gëet né hē, pāw tabanoo hyb n'aa ta najiis hā. Ta najiis tabadoo do hyb n'aa nado ti tabas'ëëg gëet. Tawén s'ëëg g'ëed kån, tanaëëj had'yyt ta h'yyb.

⁹ Ti hyb n'aa bë ŷ maher'oot: Bë ets'ëē, tii bā P'op Hagä Do anoo bë hā. Bë esóts, tii bā bë aw'yyt da.* Bë naëëj tób noo bā naa, tii bā da ta danäh noo gas'ëës.† ¹⁰ Jé hetsëē do gadoo da P'op Hagä Do hanaa. Jé hesoos pé taw'yyt P'op Hagä Do hanaa. Jé tób noo bā naa naëënh péh, tób noo kas'ëës da ta hā P'op Hagä Do hanaa.

¹¹ Ti m' Jesus eaanh sa hā:

—Bë t'aah ets'ëē bā tah'ÿÿb, bë anoo ta hā aw'yy? ¹² Karaak tyb bë hā tets'ëē bā, sëëj bë anoo ta hā? Dooh. ¹³ Nesaa do moo heb'ook do né paawā bëëh, baad hadoo do bë heno bë taah hā. Ti bahānh bë Yb hÿ pong jé hawät do anoo da ta Sahee, ta hā hetsëē do hā —näng mā Jesus.

Nesaa Do Yb ky gabuuj Jesus moo wät rahanäng do panyyg n'aa hahÿhÿ

* **11:9** Baad ji hyb n'aa matakëë ji ky n'aa etsëē do hā tahanäng pé m' ti bë esóts, tii bā bë aw'yyt.

† **11:9** Ji ky padäg had'yyt hē P'op Hagä Do hā ji etsëē doo, tahanäng pé m' ti tób noo bā naa ji naëënh doo.

14 Ti m' ta see pé noo gó, karap'aar h'yyb nesaa do Jesus habëë hõm ner'oot do hã hadäk do paah. Aj'yy karap'aar h'yyb beréd hõm bã, aj'yy er'ood dæg kãn p'aa hënh. Hajök do t'ii hënh kat'aa do rahyb n'aa meuunh mäh. 15 Ta wób raky sëm Jesus. Ti m' raky hadoo:

—Beresebu,† karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti tabahebé karap'aar h'yyb nesaa doo —näk mä sa kyyh.

16 Ta wób rakarën mä Jesus rametty, P'op Hagä Do hejój me tado bã tamoo wät doo. Ti hyb n'aa rabetsëë mä Jesus hã, tapahuuj bã sa matym haj'aa wë hã.

17 Jesus hapäh mä sa h'yyb, ti m' panyyg ky n'aa me taky hadoo sa hã:

—Nesaa do Yb kyy gó ý hebë karap'aar h'yyb nesaa doo, bë nooh. Nyy d' tii éh? Sa da hadoo do wë sa hãj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bã, gawatsik tii bã sahõnh hë —näng mäh. —Sa wakään sa hã hë rahyb n'aa wareem bã, sahõnh hë kahäj jëng tii bã —näng mäh. 18 —Ti hadoo ênh Nesaa Do Yb hã kã. Ta hã hë takawareem bã, ta karapee hã tahyb n'aa wareem bã, nayyw hë tabahëej jëë paawä tii bã Nesaa Do Yb bag'ääs doo. Ta ti ý wén her'oot, Beresebu kyy gó ý hebë karap'aar h'yyb nesaa do bë her'oot do hyb n'aa. 19 Bë her'oot doo da tado bã, Beresebu kyy gó ý hebëë bã paawä karap'aar h'yyb nesaa doo, jaa ky gabuuj bë karapee hebë do karap'aar h'yyb? Bë karapee né da bë raky n'aa etyy, daap bë menyyh do hyb n'aa bë her'oot do hã. 20 P'op Hagä Do ky gabuuj gó né hë ti ý hebë do karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do ji tabag'ääs do kaja doo kã bë wë, ta ti metëéh bë hã —näng mäh.

21 Ti m' panyyg ky n'aa see me m' Jesus maher'oot sa hã:

—Aj'yy hejoonh do hajõng ta kuman yt hã ta tób tahagää bã, dooh ta ma hado hõm péh. 22 Ti aj'yy seeh, ta bahãnh hejoonh do kajaa bã ta wë, ta sãm tam'aah tii, ta hã taj'aa ketsë. Ta kuman paa tasog hõm, ta mejój paah. Tii bã kã, ta ma paa tabasog hõm kãn, tets'ëë bong ta wób hã kã§ —näng mä Jesus.

23 —Hëp ý hata nadoo doo, majë ý tii. Ý manasa doo, P'op Hagä Do wë ý ataa doo, dawëë rabehüüm tii bã tan'oo bã —näng mäh.

24 Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Karap'aar h'yyb nesaa do aj'yy hã, ýñnh hã hadäk do paa ahõm wäd bã ta mahãnh, tabanawäng hënh tabahew'ëët. Ta tób tabesoos takameh'ääk hyb n'aa. Ti dooh tawyyd bã. Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “Ý abaaj hõm p'aa hënh ý hadäk do paa hã, tóp ýñ hënh”, näng. 25 Tii bã ta tób paa bã takajaa bã, yd kabak'ood däk tabahapäh, baad takabenäm ta hã.** 26 Tii bã tats'yyt 7 karap'aar h'yyb nesaa do wób ta hataa, ta bahãnh nesaa doo. Tii bã rabajëë pëë ta tób paa gó. Tii bã rabanyy kãn ta hã kã. Ta hã hanäng do paa bahãnh tii kã. Tak'ëp tii kã ta hã kã nesaa doo kã —näng mä Jesus.

27 Ti m' Jesus ber'oot bã m', hajök do mahang ýñnh see ky ganyyh:

—Ky n'aa kedëng ta ti a ýñn òm haw'ëéh doo —näng mäh.

28 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta bahãnh ky n'aa kedëng, P'op Hagä Do kyyh maa newëë doo, ky daheeh doo —näng mä Jesus ta hã.

† 11:15 Nesaa Do Yb né ti Beresebu. § 11:22 Hahÿy d' tahananäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo: Aj'yy hejoonh doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejoonh do ma hado hõm do hadoo Jesus. Aj'yy hejoonh do ma, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hejój gó Jesus bahebé karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahejoonh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh. ** 11:25 Ta tób paah, aj'yy, ýñnh hã hadäk do paa tii.

Jonas Jesus beh'ũm do ky n'aa hahỹh

²⁹ Ti m' hajõk do gatat'uuk bã m' ta hã, Jesus ky hadoo:

—Da hẽ, badãk hahỹh hã habong doo, nes'aa sa h'yyb. Ti hadoo né hẽ, y ɾamejũ y pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa.†† Dooh da y metã bã sa hã. Jããm né da P'op Hagã Do ky n'aa rod Jonas hãd nãng do ta metẽ n'aa hadoo sa hã kametẽh da. ³⁰ Jonas hã P'op Hagã Do bad'oo do hã, Niniwẽh buuj rah'yy genã hõm, P'op Hagã Do né ti mejũ. Ti hadoo né da hã yỹ, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jẽ Hana Do hã rah'yy genã hõm da, P'op Hagã Do né hẽ ti y tamejũ doo. ³¹ Seba hãd nãng do hãj n'aa sa wahẽ n'aa yỹnh, da hẽ, badãk hahỹh hã habong do taky n'aa tapaa da P'op Hagã Do matym gó, sahõnh hẽ P'op Hagã Do ky n'aa etyy noo gó kã. Dawẽe naa paa m' tabana tii, tamaa newẽe hyb n'aa Saromãw hajaa doo, P'op Hagã Do anoo do ta hã. Saromãw bahãnh y ti hahỹh, bẽ hapãh doo. Ti hado né paawã, dooh bẽ karẽn bã bẽ maa newẽ bã hahỹh. ³² Niniwẽh buuj na-ãaj da raky n'aa tapaa né tii da ẽnh ti noo gó kã, da hẽ badãk hahỹh hã habong doo. P'op Hagã Do ky n'aa rod Jonas sa hã tahe'oot noo gó, rat'yyd kamehĩn nesaa do ramoo bok do hã. Nesaa do reréd hõm. Hahỹh, Jonas bahãnh ti y hỹh. Bẽ tii, dooh bẽ t'yyd kamehĩn bã nesaa do bẽ moo bok do hã, dooh bẽ eréd bã —nãng mã Jesus hajõk do sa hã.‡‡

Ji bag hadoo do panyyg n'aa hahỹh

³³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh ji bag ji gataa bã ji jejẽn hyb n'aa. Dooh ji daso bã ji waa hood yt hã. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, tób gó hajẽe p'ẽe do rabahapãh hyb n'aa. ³⁴ Ji h'yyb bag hadoo ji matym —nãng mãh. —Baad tado bã ji matym, ta bag hado dãk sahõnh hẽ ji hã. Baad tanado bã ji matym, badagyp hadoo ji hã. ³⁵ Baad bẽ hyb n'aa matakã, ta bag hadoo bẽ hã hanãng bẽ ed'oo doo, badagyp do tanadoo hyb n'aa. ³⁶ Bẽ h'yyb tym gó ta bag hadoo do baad tabawag dãg bã, badagyp do hadoo do tanado wãd bã, sahõnh hẽ tii bã tabawag dãk ji hã, ta bag hadoo do mehãnh ji hã§§ —nãng mã Jesus kyyh. Panyyg gó m' tabeh'ũm.

J'ooj madãk do ky ken'yym do Jesus nabuuj gedoo do ky n'aa hahỹh

³⁷ Ti m' Jesus baher'oot do bahãnh bã kã, Parisẽw see ats'yyt mãh, ta tób hẽnh tabawẽh hyb n'aa. Ti m' Jesus bahõm kãn mã ta tób hẽnh, ti m' tabasoooh, sa sii tabawẽh hyb n'aa. ³⁸ Ti m' tób danãh hyb n'aa meuunh mã Jesus basoooh do hyb n'aa, tabawa hyb n'aa ta si n'aa hẽ. Dooh m' ta moo tahetsyyd bã sa wahẽ makũ rabahed'oo doo da. ³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Bẽ Parisẽw —nãng mãh. —Ji waa hood ta gó hasus doo, ta jó ub ji hets'yyt do hadoo bẽeh. Baad bẽ babok P'op Hagã Do matym gó ji ed'oo. J'ooj madãk doo me tii. T'õp, bẽ h'yyb gó, tak'ẽp bẽ karẽn do jawẽn bẽ babok. T'õp bẽ h'yyb tym gó, hajõng nesaa doo. ⁴⁰ Bẽ h'yy gatema —nãng mãh. —Ji hub pahuunh

†† **11:29** Rawẽn karẽn Jesus pahuunh sa matym haj'aa, rabahapãh hyb n'aa P'op Hagã Do hanaa Jesus tado bã. ‡‡ **11:32** Jonas, tah'yỹb haeh do wog gó tabasuun wãt doo, tamawoob hẽ ta ãh. Ti hadoo né hẽ Jesus, tamawoob hẽ né hẽ ta ãh tabakã wãt k'ããts gó. Tii da tahanãng pé m' ti Jesus her'oot do sa hã. §§ **11:36** Ta bag ky n'aa nãdo ti Jesus hedoo. Panyyg ky n'aa me tabahe'oot. Ta wób sa hã dooh m' tagah'ood nã bã. Ti hyb n'aa rakarẽn p'aa hẽnh Jesus pahuunh, baad rabahapãh hyb n'aa P'op Hagã Do T'aah tado bã. Sa hã kejẽn Jesus hejój. Ti hyb n'aa Jesus ky n'aa eh'ũm ta bag ky n'aa me tama metẽek doo. Dooh kejẽn do tado bã ti tametẽek doo. Baad ji karẽn bã baad hadoo do ji bahapãh bã, baad tagahoot ji h'yyb tym gó Jesus metẽek doo. Ji hã ta bag hado dãk. Ji kanarẽn bã baad hadoo do ji bahapẽe bã, dooh tagah'ood bã ji hã Jesus metẽek doo. Badagyp do hadoo ji hã.

doo, ji h'yyb tym na-ããj hẽ tapahuunh. ⁴¹ Taw'ãäts hẽ bẽ h'yyb gó naa, t'õp naa, bẽ masaa kas'uut do sa hã, tii bã kä, P'op Hagä Do hã baad ub tabanãm sahõnh hẽ bẽ hã^{***} —näng mäh.

⁴² —Baad nado bẽ hã da, Pariséw —näng mäh. —Bẽ waa ty gamabuu j uuh sii hẽ né paawä bẽ banoo P'op Hagä Do matym n'aa, dooh paawä baad hadoo do bẽ moo boo bã bẽ da hadoo do hã, bẽ mabaan P'op Hagä Do hã bẽ kamahãn doo. Taw'ãäts hẽ paawä dooh bẽ mabaan bã ta tii. Taw'ãäts hẽ P'op Hagä Do matym n'aa bẽ banoo na-ããj hẽ —näng mä Jesus.

⁴³ —Baad nado bẽ hã da, Pariséw —näng mäh. —Bẽ gen'aak hyb n'aa jewyk do bat'oonh bã bẽ atooj bã, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bã. Bẽ gen'aak bẽ redëng, bẽ raweh'ëeh, hajök do mahang rakahet'aa bã, rabaheesãm bã —näng mäh.

⁴⁴ —Baad nado bẽ hã da, Pariséw —näng mäh. —Kamag hood ta jó ji tsab'eep bã ji nahapäh do hadoo bëeh^{†††} —näng mä Jesus.

⁴⁵ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh do see ky hadoo ta hã: —Ma matëg —näng mäh. —Ta ti mapes'ããp doo, äã na-ããj hẽ mapes'ããp —näng mäh.

⁴⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad nado bẽ hã da Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hap'ëeh doo —näng mäh. —Hajõng hejooonh do bẽ mejüü ta wób raky daheeh hyb n'aa. Ti bahãnh bẽ bawëed däk Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hadoo né hẽ, dooh tabad'op hẽ bẽ masaa bã bẽ mejüü do rabahajaa hyb n'aa —näng mäh.

⁴⁷ —Baad nado bẽ hã —näng mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa rod, p'ooj ub habong do bẽ wahë makü radej'ëep do sa kamag n'aa hood pä s'ëeb, bẽ tema.

⁴⁸ Ta ti tametëeh, bẽ wahë makü h'yyb hadoo bëeh. Bẽ wahë makü né hẽ dej'ëep P'op Hagä Do ky n'aa rod paah. Hÿy kä bẽ temaa toonh ji hyb n'aa esee do heen n'aa sa kamag n'aa hood jó.^{†††} ⁴⁹ Hahÿy d' né hẽ P'op Hagä Do baher'oot ta hapäh doo gó bẽ ky n'aa: “Sa mahang ÿ mejüü da këh ÿ n'aa rod, panäk ÿ na-ããj né hẽ. Sa wób né da radej'ëep, ta wób da rarejäã”, näng paa m' P'op Hagä Do kyyh —näng mä Jesus.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ënh sa hã:

—Ti hyb n'aa da bẽ hã, da hẽ habong do hã kä, P'op Hagä Do ban'oo kãn sahõnh hẽ ta ky n'aa rod radej'ëep do paa sãm kä. P'ooj ub, badäk hahÿy tadu dahäng jawén paa bã radej'ëep doo, ⁵¹ Abëw Kaïh naboooh noo gó du däk do né hẽ. Tii kä, tagadëeg ub, Sakarija radaj'ëep doo kä. Ti radaj'ëep paa m' rama ejuu do tyng, P'op Hagä Do tób n'aa ganahaang gó. Baad ÿ her'oot bẽ hã, da hẽ habong do sa hã kä P'op Hagä Do ban'oo kãn sahõnh hẽ radej'ëep do sãm kä —näng mäh.

⁵² —Baad nado bẽ hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh doo —näng mäh. —Doooh bẽ karën bã ta wób raky n'aa napëe bã P'op Hagä Doo. Tób noo tëg ji jejen do hadoo sa mahãnh, ranajëe p'ëë hyb n'aa hadoo bëeh. Bẽ né hẽ,

^{***} **11:41** Hahÿy da na-ããj hẽ tahajaa ji tab'ëes ta tii: “Taw'ãäts hẽ bẽ waa hood gó hanäng do bẽ anoo kas'uut do sa hã, tii bã kä baad ub tabanãm sahõnh hẽ bẽ hã, P'op Hagä Do hã.” ^{†††} **11:44** Kamag hood banäng bã tsab'eep doo, hasuts däk hadoo P'op Hagä Do hã, Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'ood bã. Ti hadoo né sa hã ënh, Pariséw sii raboo bã. J'ooj madäk doo me raky ken'yym do hyb n'aa, dooh ji h'yy ganyy bã baad tanado bã sa h'yyb tym. ^{†††} **11:48** Doooh sa wahë makü rapanyyg kadehé bã P'op Hagä Do ky n'aa hã, P'op Hagä Do ky n'aa rod raheer'oot do paah. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób, rawehë né paawä P'op Hagä Do ky n'aa rod maküüh, dooh raky dahë bã sa kyyh paah. J'ooj madäk doo me raky kenäh ub tii.

dooh bë karēn bā bë ajēeh, dooh P'op Hagā Do bë hapēē bā. Ta wób, karēn do hajēng doo, bë ge'ÿym ranajēng hyb n'aa, P'op Hagā Do ranahapāh hyb n'aa —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

⁵³ Ti m' Jesus banyyh bā kā m', tak'ēp mā Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheteḱ do na-āāj hē rakawajāan ta wē. Hajōk mā gatatug dāk, tak'ēp mā rabeaanh. Kawaj'āan gó m' rabeaanh ta hā. ⁵⁴ Rakarēn paawā m' raw'yyt ta her'oot do hā raganen'aak doo, raky n'aa tapaa hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā.

12

J'ooj madāk doo me raky ken'yym do panyyg n'aa hahÿyh

¹ Ti noo gó m', hajōk rakata b'ēeh mā Jesus wē. Hajōk né hē ti kahet'aa doo. Hajōk do hyb n'aa, ta wób sa tsyym mā rabep. Ti m' ta ma matēg sa hā Jesus ky hadoo:

—Baad bë hyb n'aa matakā da. Baad bë kanā da Pariséw sa pāw makuj n'aa mahānh, j'ooj madāk doo me ji ky ken'yym do mahānh, ÿ hanāng péh tii —nāng māh. ² —Dooch ji haja bā ji jejēn bā ji h'yyb. Sahōnh hē ji h'yyb P'op Hagā Do hapāh. Ti awāt da ti noo gó, sahōnh hē ji jejēn doo P'op Hagā Do metēeh.* ³ Atsēm, kejēn do hadoo ta wób ramaa nanapāh bā bë her'oot doo, adēb bā kā, sahōnh hē maa napāh bā takaher'oot da ta jawén, P'op Hagā Do an'oo bā. Kaja hē ta gawakō gó kahesēeh do ta see hā, tak'ēp da takaher'oot tii kā, sahōnh hē ramaa napāh hyb n'aa. Ti hyb n'aa, bë hyb n'aa matakā ti bë her'oot doo!

⁴ —Najis haa, bë jeÿÿm manā ji majī ji daj'ēep do hā. Jāām né hē ji hub rahajaa radajēeb bā. Ji h'yyb tym dooh rahaja bā. ⁵ ÿ maher'oot bëeh, ny hadoo do bë jeÿÿm. Taw'āats hē P'op Hagā Do ji jeÿÿm. Ti ti hajaa ji tadaj'ēep do jawén paa bā, ji h'yyb tym taw'oong hōm kán tabanesaa hēnh. Ti hyb n'aa, ji hyb n'aa jaw'yyk, ji jeÿÿm P'op Hagā Doo —nāng māh.

⁶ —Ji moo oow pé taw'ēed taah, kanahēn d'os hē rabesēm is, ky n'aa ganebats. Ti hado né paawā, dooh sét had'os do sa see P'op Hagā Do mabaan bā. ⁷ Ti hyb n'aa, bë eÿÿm manāh. Hajōng taw'ēed takamahān do bahānh bë P'op Hagā Do kamahān. Sahōnh hē ji sēen sii hē P'op Hagā Do betsén. Baad ji tabahag'āas ÿ hanāng péh —nāng mā Jesus.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Baad bë ÿ maher'oot hahÿyh: Kēh ÿ n'aa najejēn pé ta wób sa hā, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Doo, ÿ na-āāj hē, dooh ÿ ky n'aa jejēn bā ta tii, āas P'op Hagā Do pa hab'ēeh do sa hā. ⁹ Kēh ÿ n'aa jejēn péh, ÿ na-āāj da ÿ ky n'aa jejēn tii d' ēnh, āas P'op Hagā Do pa hab'ēeh do sa matym gó. ¹⁰ Jé Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Do ky n'aa rejāā péh, P'op Hagā Do mabaan ti ta hā. P'op Hagā Do Sahee ky n'aa rejāā pé kā, dooh P'op Hagā Do mabaan bā, dooh tat'yyd mehūn bā kā tii kā —nāng māh.

¹¹ —Bē ramoo maso dāg bā, tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot doo hēnh bë ramahūūm bā, sa wahē n'aa wób wē bë ramahūūm bā, hyb n'aa jewyk do wē na-āāj né hē, bë hyb n'aa tón manā bë her'oot do hā bë ky n'aa.

¹² P'op Hagā Do Sahee anoo da bë her'oot do pan'aa —nāng mā Jesus.

H'yy gatamah doo, tak'ēp ma nāng do panyyg n'aa hahÿyh

¹³ Ti m' hajōk do mahang ta see ky ganyyh:

* **12:2** Tii d' Jesus wén her'oot, j'ooj madāk doo me ji ky ken'yym mahānh Pariséw rabad'oo doo da.

—Ma matëg —näng mäh. —Mamaher'ood häj yÿ, tabetyn hyb n'aa äã yb wë naa —näng mä aj'yy kyyh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Najis yÿ, yÿ nado ti hetyn bë hä bë yb ma paah —näng mäh.

¹⁵ Ti m' sahõnh hë sa hä Jesus ky hadoo:

—Bë hyb n'aa matakä da, bë hyb n'aa nah'üüm hyb n'aa bë ma, bë dajëër. Ji ma tak'ëp hajõng do nado ji h'yy gadajang hanoo do babä ji awät bä —näng mäh.

¹⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó m' tabeh'üüm ta ti ky n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Hÿ hadoo aj'yy tak'ëp wekãp doo. Baad ta gëew bã. Ti hyb n'aa baad né hë ta joom beaak. ¹⁷ Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “N'yy d' yÿ bad'oo hÿy kã?”, näng. “Gedë hõm joom ag tób n'aa”, näng ta kyyh. “N'yy hënh hÿy kã ta wób yÿ bataa?”, näng ta h'yyb gó. ¹⁸ Ti taky hado kãn: “Yÿ hapäh. Hahÿy da yÿ bad'oo”, näng ta kyyh. “Yÿ apyn hõm dó joom ag tób n'aa”, näng ta kyyh. “P'aa hënh da yÿ tamaa sooh. Aeh da hÿy kã joom s'ëeb tób n'aa, ma yÿ tób n'aa na-ããj né hë”, näng. ¹⁹ “Yÿ bahajaa bã kã”, näng, “hahÿy da d' kèh yÿ hä yÿ hë”, näng “Hajõng wakãp yÿ. Dooch d' nayyw tahëej bã. Hajõng da ta baab teh'ëenh wakãp yÿ hä”, näng. “Taw'ääts hë hÿy kã, yÿ kameh'ääk hÿy kã. Baad yÿ hÿy kã. Baad yÿ beëk hÿy kã, baad yÿ bawa hÿy kã, yÿ tsebë hÿy kã”, näng ta ti aj'yy h'yyb gó.

²⁰ Ti P'op Hagä Do ky hadoo ta hä: “H'yy gatamaa õm”, näng. “Badah atsëm da madajëp! Jaa wë tabayyw kãn a ma paah?”, näng P'op Hagä Do kyyh aj'yy hä kã —tii d' mä Jesus baher'oot ji ma ky n'aa, ji dajëër ky n'aa.

²¹ Ti m' Jesus ky hado kãn sa hä:

—Ti hadoo né kã ta ti tak'ëp sa wak'ääb hyb n'aa h'üüm do hä, P'op Hagä Do dooh rahyb n'aa es'ee bã —näng mä Jesus.

Ji P'op Hagä Do kamahãn do ky n'aa hahÿyh

²² Ti m' ta ma matëg hä Jesus ky hadoo:

—Ti hyb n'aa bë yÿ maher'oot hahÿyh: Bë hyb n'aa tón had'yyt manä bë babok do hä, bë waa hä, bë saroor hä. ²³ Tii d' yÿ wén edoo, ji awa do bahãnh ti ji edëp doo. Ji saroor bahãnh ji. ²⁴ Bë hegãa taw'ëed. Dooch rejoom bã joom tym. Dooch rata bã joom ag. Dooch sa waa tób n'aa rayd taa péh. Ti hado né paawä P'op Hagä Do anoo sa waa. Taw'ëed P'op Hagä Do kamahãn do bahãnh bë takamahãn! ²⁵ Tak'ëp bë hyb n'aa newë had'yyt né paawä, dooch bë haja bã bë aboo dawëd bã ta tii da. ²⁶ Ta ti bë nahaja bã, nahejooj né paawä, h'ëed hyb n'aa bë hyb n'aa newë had'yyt hë ta wób.

²⁷ —Bë hegãa tabawä n'aa ts'ooch —näng mäh. —Dooch né paawä ramoo boo bã, dooch né paawä sa saroor rages'yyb bã, Saromãw saroor anyyw né paawä, gabar'ëeng né paawä, ti bahãnh tabanãm ti tabawä n'aa ts'ooch. ²⁸ Tii da baad ub P'op Hagä Do adoo bã tabawä n'aa hä, nayyw hë tsawyy jëng do hä, ji gatang do hä, ti bahãnh da P'op Hagä Do bahag'ääs bëeh. Tanoo né da bë hä bë saroor. H'ëed hyb n'aa P'op Hagä Do hä baad bë h'yy kana'eeh? ²⁹ Bë hyb n'aa newë had'yyt manä bë eëek doo, bë awa doo, bë awëh doo. Bë hyb n'aa tón had'yyt manä ta tii. ³⁰ P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do ti tii, ti hä h'yyb pad'ëek doo. Bë ti dooh ti d' bë adoo bã. P'op Hagä Doo, bë Yb, hapäh bë wë bedoh doo. ³¹ Taw'ääts hë baad bë h'yyb padäg bë Yb bag'ääs do hä. Tii bã kã, tanoo da bë hä sahõnh hë bë wë bedoh doo —näng mäh.

³² —Bë eÿÿm manä b'éé taah nahejooj is doo. Hanãm gó bë Yb, hÿ pong jé hawät do tabanoo bë hä, ta sii bë bag'ääs hyb n'aa. Ti hyb n'aa, bë eÿÿm

manäh, ý wén näng. ³³ Taw'ääts hē bē esēem hōm bē wē hanäng doo. Kas'uut do hā bē banoo bē ma paa sām. Tii bā kā, bē ma näng hý pong jé kā. Ta ti dooh tahēj bā. T'ii hēnh dooh retsēeg bā kā bē ma. T'ii hēnh dooh kamera rejā bā kā bē ma. ³⁴ Ta tii d' ý wén her'oot, tak'ēp bē kamahān do banäng bā, tii bā bē h'yyb bawät —näng mā Jesus.

Baad ji gada do Jesus bahyng do panyyg n'aa hahýh

³⁵ Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hē bē h'yy kahasāāb bē moo bok hyb n'aa, baad ub da bē gadaa had'yyt da, atsēm na-āāj hē bē gada, p'aa hēnh ý bahyng bā. ³⁶ Taw'ääts hē tób danāh karom, atsēm sa kariw n'aa raket'ēē hēnh jām n'aa baad gad'aa do hadoo da bēēh. Ta bag ahōō had'yyt hē ran'oo bā. Ty gapad'ēēk ragada sa kariw n'aa, tanaēēnh bā, nawayw hē ragas'ēēs hyb n'aa tób, sa kariw n'aa bajēē suun hyb n'aa. ³⁷ Baad da gad'aa do sa hā, sa kariw n'aa kajaa bā kā raty gapad'ēēk do hyb n'aa —näng mā Jesus. —Né hup ý né hē hahý ý her'oot doo: Sa kariw n'aa ats'yyt da, rabat'oonh, rabawēh hyb n'aa. Tii bā da ta saroor see tah'ýyt, tii bā sa tā, sa waa taban'oo kán sa hā. ³⁸ Taw'ääts hē da sa kariw n'aa awyyd bā ty gapad'ēēk do sa hā, atsēm ub takaja bā, tapaj'ēē bā takaja bā na-āāj hē —näng māh.

³⁹ Ti m' tabaher'oot ēnh panyyg see ky n'aa me sa hā:

—Bē hyb n'aa newē hahýh: Tób danāh hapēē bā paawā hets'ēēk do kajaa bā, dooh paawā tan'oo bā hets'ēēk do ta tób tanoo eē nā bā. Baad paawā tagada. ⁴⁰ Ti hadoo bē hā. Taw'ääts hē baad bē hyb n'aa matakā, baad bē gadaa ta pooj jé. Ta ti ý wén her'oot, bē ganadaa bā Aj'yy Hadoo Do Hý Pong Jé Hana Do kajaa da p'aa hēnh —näng mā Jesus.

⁴¹ Ti m' Peed beanh ta hā:

—Āā wahē n'aa —näng māh. —Āā hā ub ti mabaher'oot ta ti panyyg? Sahōnh hā ti mabaher'oot? —näng māh.

⁴² Ti m' Jesus ky gadoo panyyg see ky n'aa me m':

—Ta ti ý maher'oot, sahōnh hē bē mahang ta kaser n'aa baad had'yyt hē ta kariw n'aa mejūū do moo wät doo, h'yy ganäng do hadoo rabahadoo doo. Ta tii hā ta kariw n'aa banoo, ta karom tabahag'āās hyb n'aa, sa waa tabetsēēh hyb n'aa sa hā, ta s'ee hēnh ta kariw n'aa awād nuuj jé. ⁴³ Taw'ääts hē ta kaser n'aa hā, ta kariw n'aa awyyd bā ta mejūū do hā moo wät doo, ta kariw n'aa matēēh bā. ⁴⁴ Ta kariw n'aa weh'ēēh da ta ti hadoo doo. Sahōnh hē tahaēēnh ta hā ta ma, ta ma hagā n'aa tabahado dāk hyb n'aa kā. Né hup ý né hē ta ti ý her'oot doo. ⁴⁵ Hýh kā, baad ta kaser n'aa moo nawād bā paawā, ta h'yyb gó taky hado bā: “Doooh nawayw hē kariw ý n'aa kaja bā”, tanoo bā, karom wób tahewyh had'yyt bā kā, tatsebé do waa n'aa tamoo hewēēd bā, taom bā jarakē hedoo do mahýh, ⁴⁶ ti taganada bā né kā ta kariw n'aa kajaa da. Tahyb n'aa napeet bā kā takajaa. Tii bā, tak'ēp da ta kariw n'aa rejā kán da. Tanoo da ta kaser n'aa paa ahoop, P'op Hagā Do ky nadah'eeh do nesaa do rahoop doo da.

⁴⁷ —Jé karom ta kariw n'aa ganada doo, ta kariw n'aa karēn do tamoo nawät doo, tahapēē né paawā baad ub ta kariw n'aa mejūū doo, tak'ēp da rabaheyyh ta mabaj. ⁴⁸ Jé nesaa do moo wät doo, ta kariw n'aa mejūū do nahapāh doo, dooh denaa hē rahewyh ta mabaj. Ti hyb n'aa kā, ji hā P'op Hagā Do anoo do pénh, ti pénh né takarēn ji moo wät ta wē. Hajōng do hā kahanoo doo, hajōng na-āāj takarēn tamoo wät ta wē, hajōng takarēn ta mabaj. Ta bahānh kahanoo do hā, ta pénh né ta mabaj.

Jesus hyb n'aa raketyn hõm do ky n'aa hahÿÿh

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hÿ pong jé naa ÿ bahyng, tēēg hadoo ÿ gahõ jat hyb n'aa, badäk hahÿÿ hã habong do sa mahang tetyn hõm hyb n'aa. ÿ karēn paawã nayyw hē tabahõõ jat ti tēēg hadoo doo. ⁵⁰ Tak'ēp da nesaa do ÿ bahoop da. Tak'ēp ÿ h'yy katón ta ti ÿ bahajaa bã kã. ⁵¹ ÿ ahyw wät babã, bē ed'oo apãh, h'yyb nyww gó badäk hahÿÿ hã habong do rababok hyb n'aa sa da hadoo do wē, ÿ an'oo bã do hyb n'aa. Tii d' bē hyb n'aa newē manãh. ÿ ahyw wät do hyb n'aa, hēp ÿ n'aa raketyn bong da. ⁵² Hÿ jawén da, sa wakãän hedoo do ketyn hõm da hēp ÿ n'aa. Sa wakãän tamawoob hē hadoo do ragadoo da kēh ÿ n'aa. Pawóp hē, dooh d' ragado bã. Ky kedak da hēp ÿ n'aa. ⁵³ Ta wób da, sa yb sa taah daheeh ketyn bong da hēp ÿ n'aa. Ti hadoo né da sa ÿÿn sa toog daheeh, raketyn bong da hēp ÿ n'aa. Sa mayyn sa takaanh na-ããj da —näng mã Jesus ta ma matēg hã.

⁵⁴ Ti m' hajõk do hã taky hadoo:

—Papÿÿj badēē hyng hēnh naa naēng poo wäd bã, “Badah tabadoos”, nãk bē kyyh. Te hub né hē, adoos né hē. ⁵⁵ Ta karawaa me tagahēm bã, “Badah banãm”, nãk bēēh. Te hub né hē, banãm né kã, baju né hē kã. ⁵⁶ J'ooj madãk doo me ky ken'yym do bēēh! Bē h'yy genã né paawã naēng hadoos do heen n'aa hã, banãm do heen n'aa hã, dooh bē h'yy genã bã, da hē kã, ta heen n'aa bē hã kametēēh do hã† —näng mãh.

⁵⁷ —Hēd n'aa bē hyb n'aa nanewēē bē daaj hē, baad hadoo do ji moo wät doo? ⁵⁸ Bē ky n'aa tapaa pé sii bē ahõm bã, hyb n'aa jawyk do wē õm taky n'aa etyy hyb n'aa, taw'ãäts hē ta hõõ bã, bē sii hõm do sii baad bē ber'oot, taberéd hõm hyb n'aa ta ti bē ky n'aa tamahũum do hyb n'aa jawyk do wē. Tii d' bē nadoo bã, bē d' tamahũum hyb n'aa jawyk do wē. Ta tii kã, warahén hã bē tabahaēēnh, bē tadewäts bēēh hyb n'aa kã. ⁵⁹ Baad bē ÿ maher'oot: Dooh d' bē anã bã kã tii bã, sahõnh hē bē nepaag bã —näng mã Jesus.‡

13

Nesaa do ji neréd bã, ji da P'op Hagã Do rejãã do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti noo gó m' ta wób rabana Jesus wē. Jesus mã ramaher'oot Pirato hãd nãng do warahén n'aa radej'ēep do Garirej buuj wób, P'op Hagã Do hã rama ejjuu bã. ² Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Garirej buuj wób sa mahãnh nesaa do ramoo bok, rawén dejēp, bē ed'oo?

³ Dooh. Tak'ēp nesaa do sa hã, ta wób sa mahãnh hyb n'aa nado. Bē hã na-ããj hē da tabadãng P'op Hagã Do mo haj'aa nesaa do bē moo bok do sãm, nesaa do bē neréd bã. Tabanesaa hēnh bē da tah'eed hõm. ⁴ Ta ti 18 hedoo doo, Siroéh hãd nãng do tób yb sa jó hatēh hyng doo ēnh? Radejēp bē ed'oo g'eeh, tak'ēp ranesaa do hyb n'aa Jerusarēnh buuj wób sa mahãnh? ⁵ Dooh. Ti hyb n'aa nado. Bē hã na-ããj hē da tabadãng P'op Hagã Do mo haj'aa, nesaa do bē moo bok do sãm, nesaa do bē neréd bã. Tabanesaa hēnh bē da tah'eed hõm —näng mã Jesus.

† **12:56** Naēng badoos do pooj jé, rahapãh ta heen n'aa. Tabanãm do pooj jé, rahapãh na-ããj hē ta heen n'aa. Hajõng Jesus pehuunh né paawã, dooh rah'yy genã bã P'op Hagã Do T'aaah tado bã né hē.

‡ **12:59** Ji da hadoo do ji ky n'aa tapaa do ky n'aa had'yyt nado hahÿÿh. Hahÿÿ d' tahanãng pé na-ããj hē: Taw'ãäts hē nayyw hē, ji hajaa na bã, ji h'yyb tym ji benãm P'op Hagã Do wē, ta jawén ji tanarej'ãã hyb n'aa.

⁶Ti m', panyyg gó m' Jesus baher'oot nyy da P'op Hagä Do bad'oo ji hä, baad hadoo do ji moo nawäd bä. Ti m' taky hadoo:

—Hÿ hadoo aj'yy bejoom joom wiigo häd näng doo, uwa tyd mahang. Hajöo nuu me tabahöm tabahög'ääs hyb n'aa ta joom teag bä. Dooch tawyyd bä ta ag ta hä. ⁷Tii kä, tagadëeg ub, ta joom mahang moo wät do hä taky hadoo: “Tamawoob hē ta baab ŷ gadaa wät teag bä. Dooch teag bä. Tabad'op hē ta ag ŷ aw'yyt péh. Ÿ karēn mabagëew jat”, näng mäh. “Daap tabewaat”, näng mäh. “Joom see ēr ejoom paawä tabasooch bä”, näng joom danäh ta sii moo wät do hä. ⁸Ti m' ta sii moo wät do ky hadoo: “Taw'ääts hē sét hē ta baab ēr gamedaa wät”, näng mäh. “Baad ŷ bahag'ääs hÿŷ kä”, näng mäh. “Baad ŷ w'oo eh'aa këē k'ääts baad hadoo doo me”, näng mäh. ⁹“Wät hahÿŷ hä ta baab teag bä, taw'ääts hē. Taneag bä kä, tii bä kä mamejō ŷ bagëew hyng”, näng aj'yy ta kariw n'aa hä —näng mä Jesus.

Ÿñh jadatog is do panyyg n'aa hahÿŷh

¹⁰Ti m' Saab hä kä, Judah buuj rakamehehäk bä kä m', tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä m' Jesus ma metëek bä kä m', ¹¹tahapäh mä tii bä Ÿñh jadatog is doo, karap'aar h'yyb nesaa do ta hä hadäk do haj'aa. Dooch m' tahaja tadajoow bä. ¹²Ti m' Ÿñh Jesus bahapäh bä, tanaëenh mä ta wē. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Tok ŷŷ, òm has'oo däk! —näng mäh.

¹³Ti m' ta hä tamoo däng. Ta hä tamoo dëē sii hē m', takadajoow gëēt. Tak'ëp mä Ÿñh j'aa etsëē kän P'op Hagä Doo.

¹⁴Ti m', dooch m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahē n'aa genaag bä Saab hä Ÿñh nahëē Jesus ado hōm doo.

—Ti anäng ji moo oow see pé ji moo wät do pan'aa ta äh —näng mä tób hagä n'aa tób gó kahet'aa do sa hä. —Taw'ääts hē tii hä bē bana, bē nahëē kado hōm hyb n'aa. Saab hä ti dooch! —näng mä ta kyyh.

¹⁵Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—J'ooj madäk do ta ti bē h'yyb! —näng mäh. —Bē na-ääj hē bē moo bok Saab hä. Dooch g'eeh bē asood hōm bä bē masāah booj yb, jumeto, sa tób n'aa yt hä habëeh do Saab hä, bē mahüüm hyb n'aa rabeheek doo hēnh? ¹⁶Dooch g'eeh taw'ääts hē tado bä, Saab noo gó ŷ asood hōm bä hahÿ Abaraām panaa paa seeh, 18 ta baab takamawyyt do Nesaa Do Yb moo gó? —näng mä Jesus kyyh.

¹⁷Ta ti tabedoo bä kä m', ta maji m' nu mebyy bong. Hajök do tii bä hab'ëeh do ratsebē mä sahōnh hē hanäm doo, Jesus moo wät do hä.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metëeh hahÿŷ hä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa

¹⁸Ti m' Jesus ky hadoo:

—Panyyg ky n'aa me ŷ her'oot bē hä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa —näng mäh. ¹⁹—Joom motaad häd näng do tym nad'ëed is do hadoo né hē P'op Hagä Do bag'ääs doo, tadu doo noo gó. Motaad tym aj'yy ejoom ta joom wób babëeh bä. Ti tabawëē kän, ti tabaee hëē kän. Tii hä kä taw'ëed batooj kän ta hä kä* —näng mä Jesus kyyh.

²⁰Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Panyyg see ky n'aa me ŷ her'oot bē hä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa —näng mäh. ²¹—Päw makuj Ÿñh ado däk doo, tiriig s'ëeb hajōng do mahang

* **13:19** Joom motaad häd näng do ky n'aa gó Jesus metëeh nyy da P'op Hagä Do bag'ääs do kah'üüm, ny hadoo ta hä h'yy ka'eeh do kah'üüm.

tamekuuj dāk do hadoo né tii. Baad tabajōōts dāk, baad takamekuuj wāt hyb n'aa sahōnh hē tiriig s'ëeb mahang† —nāng mā Jesus panyyg gó m' tabeh'ūūm.

Hỹ pong jé, P'op Hagā Do panang bā, ji bajëë suun do panyyg n'aa hahỹỹh

²² Ti m' Jesus bahōm Jerusarēnh hēnh. Ti m' tamahōm me, tama metëek panang ta hōō bā habong do sa hā. ²³ Ti m' aj'yy see eanh ta hā:

—Hyb n'aa jawyk doo —nāng mäh. —Jāām hē pawóp its g'eeh ked'ëep P'op Hagā Do wê? —nāng mā aj'yy kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hā. Panyyg gó m' tabeh'ūūm:

²⁴ —Noo nad'ëed its do hadoo hỹ pong jé ji bajëë suun doo. Ti hyb n'aa taw'āats hē tak'ëp bē hyb n'aa eréd manāh, bē bahajaa hyb n'aa bē bajeng do t'īi hēnh. Ta jawén, hajōk né paawā da karēn hajëë p'ëe, dooh da rahaja wād bā. ²⁵ Tób danāh noo gatsëe däg bā, dooh ji haja wād bā ji ajëë suun ta gó. Tób w'oo hā bē wób rababē hōm tii bā. Tak'ëp bē wób ranaëēnh da tagas'ëes hyb n'aa: “Āā wahē n'aa, manoo gasëets a tób, āā bajëë p'ëe hyb n'aa”, nāk da bē wób kyyh ti noo gó. Ti d' taky hadoo: “Jaa bēeh? Dooh bē ŷ hapëë bā”, nāng da bē wób hā. ²⁶ Ti d' bē wób raky gedak: “A sii paa āā beëek, a sii paa āā bawa. Āā panang bā, ta tyw n'aa me, mama metëek do paa āāh.” ²⁷ Ti d' bē wób hā taky hadoo: “Dooh bē ŷ hapëë bā. Bē ahōm mahānh ŷỹ, nesaa do moo heb'ooh doo”, nāng da ta kyyh —nāng mā Jesus ta hā h'yy kana'eeh do ky n'aa.

²⁸ Ti m' taky hadoo:

—Tak'ëp bē wób ba'oot da. Sa tég kamegëej dāk da. Tak'ëp bē wén oot da, bē hapāh do hyb n'aa da hỹ pong jé P'op Hagā Do bag'āās bā Abaraām, Isak, Jakōh, sahōnh hē P'op Hagā Do ky n'aa rod, bēē kā, dooh ran'oo bā t'īi hēnh kā. ²⁹ Badāk hahỹỹ hā jé pad'yyt hē naa rabena da, P'op Hagā Do bag'āās doo bā ratsebē do jām n'aa tyng n'aa jó rabat'oonh hyb n'aa. ³⁰ Babā hyb n'aa sekog is do wób kā, ti noo gó kā, hyb n'aa jewyg kån da. Babā hyb n'aa jewyk do paa wób kā, ti noo gó kā, hyb n'aa sekog padäg its tii kā —nāng mā Jesus.

Jerusarēnh panang hyb n'aa Jesus h'yy katón do panyyg n'aa hahỹỹh

³¹ Ti noo gó né hē m' Pariséw wób rabana Jesus wē. Ti m' raky hadoo:

—Ahōm ta s'ee hēnh. Ōm da Eróts daj'ëep —nāk mā sa kyyh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē ahōm nā. Bē maher'ood ta ti aj'yy ji rahejāā do yb. Bē her'ood ta hā, pawóp nā ta āh karap'aar h'yyb sa hā hanāng do ŷ bahebē nā. Pawóp nā ta āh nahëe enāh do ŷ asog hōm nā sa nahëeh. Tii bā kā, ŷ haja kån da ŷ moo wāt doo kā badāk hahỹỹ bā. Tii da bē kyyh ta hā. ³³ Jerusarēnh bā né hē P'op Hagā Do ky n'aa rod ranaheb'ooh. Ti hyb n'aa, t'īi hēnh né hē ŷ bahōm, ŷ dajëp hyb n'aa sa nemuun —nāng mā Jesus ta ky n'aa hā.

³⁴ Ti m' taky hadoo:

—Jerusarēnh, Jerusarēnh! A babuuj ranaheb'ooh P'op Hagā Do ky n'aa rod. Pā me ramahek'uit bē wē P'op Hagā Do mejūū doo, radejëp hyb n'aa. Hajōō nuu me ŷ karēn paawā ŷ bataa a babuuj, nesaa do mahānh ŷ mo n'aa jesuu hyb n'aa sa hā, karaak ta taah ŷỹn ta kég yt hā tata bēeh do mo n'aa me. Tii da ŷ badoo paawā sa hā, dooh tii d' rakarēn bā. ³⁵ Bē hegāā da Jerusarēnh buuj, P'op Hagā Do beréd hōm da bē panang. P'op Hagā Do mak'yyts dāk bē panang. Dooh da ŷ bē hapëë bā kā. Jāām né da p'aa hēnh ŷ bē bahapāh da, bē

† 13:21 Pāw makuj, jé pad'yyt hē tiriig s'ëeb mahang kamekuuj dāk doo da, jé pad'yyt hē badāk hahỹỹ bā P'op Hagā Do bag'āās do bawād dāk da.

h'yy kawareem bā, hahÿÿ da bē her'ood bā: “Ky n'aa kedēng tii, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!”†

14

Saab hā Jesus nahēē do hōm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ta see pé noo gó Saab hā, Pariséw hyb n'aa jawyk do see tób bā Jesus bawēh bā m', baad mā Jesus ramatakēē. ² Tii bā m' ti anāng mā aj'yy nahēē nāng doo. Dehepung bēēh mā ta tsyym, ta mooh. Rakarēh mā raheg'āās Jesus ado hōm bā ta nahēē Saab hā, ratayy do hā. ³ Ti m' Pariséw hā, Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hap'ēēh do hā na-āāj mā Jesus beaanh:

—Mosees ky n'aa jaw'yyk do anoo, nahēē nāng do sa nahēē ji ado hōm Saab hā? Dooch g'eeh tan'oo bā? —nāng mā Jesus.

⁴ Dooch m' raky gedag bā. Bag hēnh mā rabab'ēēh. Ti m' Jesus moo dāng nahēē nāng do hā. Ta nahēē do hōm. Ti m' tamejūū tababaa j hōm hyb n'aa.

⁵ Ti m' tabeaanh ta wób sa hā:

—Bē t'aah, bē mas'āā booj yb t'aah, tadēē hyy bā t'ōp naēng gajat doo gó Saab hā, dooch g'eeh nayyw hē bē ej'ooj nā bā, Saab hā né paawā? —nāng mā Jesus.

⁶ Dooch m' sa kyy péh.

Jesus metēēk ji kanasab'ee do panyyg n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m', sahōnh hē Pariséw atsyid wāt do resoos mā ta tyng n'aa baad hadoo doo bā, ji weh'ēēh do tyng n'aa. Ta ti Jesus bahapāh bā m' taky hadoo, panyyg gó m' tabeh'ūūm:

⁸ —Ket'ēē do jām n'aa hēnh ji ratsyyd bā, bē esóts manā baad hadoo doo, hyb n'aa jawyk do tyng bē tyng. Hyb n'aa jawyk do tyng n'aa bē esóts bā, hyb n'aa jawyk do bē mahānh tatsyyd wāt do kajaa bā, ⁹ kat'ēē do noo gana do ky hadoo da bē hā: “Man'ōo hahÿÿ hā ta tyng majasoo doo”, nāng da. Tii bā kā da, sa matym gó da bē da nu mebyy bong. Tii bā kā, bē kahÿÿd kán ky n'aa nets'ās do tyng jó kā. ¹⁰ Bē ratsyyd bā, taw'āāts hē bē atooj dawē hā, hyb n'aa najewyk do tyng jó. Ti m' jām no gana do kajaa bā, hahÿÿ da ta kyyh bē hā: “B'ēēp dana, p'eets hē, baad hadoo doo bā bē atooj.” Tii bā kā, tats'yyt do wób sa matym gó bē kawehēē dāk da. ¹¹ Jé ta daaj hē kaweh'ēēh doo, nu mebyy wāt da, ta wób sa yd jé tanu gadāg hōm. Jé ta daaj hē kawaneh'ēēh doo, raweh'ēēh da, P'op Hagā Do an'oo bā —nāng mā Jesus.

¹² Ti m' tób danāh hā Jesus baher'oot:

—A waa, a tā mamoo wād bā a sii ratsebē, a sii rabawa hyb n'aa, matsyyd manā a najiis hedoo doo, a hÿÿj hedoo doo, a wakāān hedoo doo, a pa haj'eenh do tak'ēp ma enāh doo. Ti matsyyd bā, ōm da rats'yyt ta mabaj. ¹³ Taw'āāts hē matsyyd kasuud is do hedoo doo, k'yy gedóm do hedoo doo, nabong do hedoo doo, ty tsehēt do hedoo doo. ¹⁴ Tii bā kā da ōm P'op Hagā Do ky n'aa edēng. Dooch né paawā rahaja bā rabaj bā, P'op Hagā Do tii kā hanoo a hā ta mabaj, baad habong do paa ragenā bong noo gó —nāng māh.

Hÿ pong jé jām haeh do hadoo panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ti m' Pariséw ats'yyt do see Jesus her'oot do tamaa napāh bā m', taky hadoo:

—Ky n'aa kedēng da jé hÿ pong jé, P'op Hagā Do bag'āās do jām n'aa bā ta waa n'aa tawa bā sa sii —nāng mā aj'yy kyyh.

16 Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo:

—Hÿ hadoo aj'yy ratsebé do waa n'aa, ta tä n'aa tamoo wät. Hajök tats'yyt ta sii ratab'ëes hyb n'aa ta ti jäm. ¹⁷ Sahõnh hē ta waa n'aa, ta tä n'aa, tabahaja däk bā, tamejüü ta karom tabahõm, pooj jé tatsyyd bong do tabats'yyt hyb n'aa. ¹⁸ Ti m' sahõnh hē tats'yyt do raky kamep'ëeh. Ta see ky hadoo: “Nag'aap hē ÿ bets'ëē hõm hēej. ÿ karēn ÿ heg'ääs”, näng. “Dooch ÿ haja bā ÿ ahõm bā”, näng. “Mamaher'ood a kariw n'aa, du daa ÿ bahõm péh”, näng ta kyyh.

¹⁹ Ti ta see ky hadoo: “Nag'aap hē ÿ bets'ëē wät 10 booj yb. Hÿÿ kã ÿ metyy, baad rado bā. Ti hyb n'aa, dooh tahaja bā ÿ ahõm bā”, näng ta kyyh. “Mamaher'ood a kariw n'aa, du daa ÿ bahõm péh”, näng ta kyyh.

²⁰ Ti ta see ky hadoo: “Nag'aap hē ÿ gat'ëē däk äm ÿÿ. Dooch tahaja bā ÿ ahõm bā”, näng ta kyyh.

²¹ Ti ta karom babaaj hõm kãn, tamaher'oot mä ta kariw n'aa sa kyyh. Tii bā kã, jãm no gana do kawaj'ään wäd kãn sa wē, ti taky hado kãn ta karom hã kã: “Nayyw hē, ahõm nã. Panang tyw n'aa me matsyyd hõm kas'uut doo, k'yy gedóm doo, ty tshēt doo, nabong do sii hē”, näng ta hã.

²² Ti tabahajaa bā sahõnh hē tamejüü doo, taky hadoo ta kariw n'aa hã: “Sahõnh hē ÿ bahajaa mamejüü doo da. Ti hadoo né hē, ti anäng nã ta tyng n'aa, ti anäng nã ta waa n'aa”, näng ta karom kyyh ta kariw n'aa hã.

²³ Ti ta kariw n'aa ky hadoo ta hã: “Ahõm panang bahãnh. Sahõnh maw'yyt do matsyyd. ÿ karēn tóp ÿ gabad'ëē däk. ²⁴ Baad ÿ her'oot a hã. Pooj jé katsyyd bong doo, dooch da ÿ an'oo bā sa tä, dooch ÿ an'oo bā sa waa”, näng ta kariw n'aa kyyh* —näng mä Jesus sa hã.

Nyy da ji bawät Jesus h'yyb hata ji karēn bã ji hado bã do ky n'aa hahÿÿh

²⁵ Hajök mä Jesus had'aa doo, Jerusarēnh hēnh tabahõm bā. Ti m' ta jawén p'aa hēnh taty kaw'õöd däk, ti m' taky hadoo:

²⁶ —Bē karēn bā hēp ÿ hata bē hado bā, taw'ääts hē bē yb, bē ÿÿn, bē ÿÿm, bē taah, bē hÿÿj, bē änh bē kamahãn do bahãnh ÿ bē kamahãn. Taw'ääts hē bē kamahãn do bē hã bahãnh ÿ bē kamahãn. Sahõnh hē sa bahãnh ÿ bē kamanahãn bā, dooch bē haja bā hēp ÿ hata bē do bā. ²⁷ Jé hēp ÿ n'aa tamo n'aa ta hoop do tajeÿÿm bā, h'yyb nahedoo do nemon ÿÿ, dooch tahaja bā hēp ÿ hata tado bā —näng mä Jesus.

²⁸ Ti m', panyyg gó m' tabaher'oot, pooj jé m' baad mä ji hyb n'aa newëe, ji haja bā ta h'yyb hata ji ado bā. Ti taky hadoo:

—Tób pä s'ëeb haeh do tama doo, pooj jé dó taw'ääts hē tahyb n'aa newëe tahaja bā ta wē hanäng do ta sãm, sahõnh hē tahaja so bā ta tób. ²⁹ Daap tadu do bã, tanetsén nã bã ta sãm, dooch ji hapëe bã ta baa bã tabawäd däk bã, ta sãm bahëej jëng. Tii bã ta wób rawajehëet ta hã: ³⁰ “Wät ta ti tób tama doo. Ahëej jëng ta wē ta sãm, kanaja nã tób”, nãk da.

³¹ Hahÿ panyyg see bē maa newëe: Kaneb'ooch do du doo pooj jé, dooch g'eeh sa wahē n'aa hyb n'aa newë, rahaja bā sa majiï hã raj'aa ketsē, sa yd jé né paawä ta warahén n'aa? 20 miw ta majiï warahén n'aa, 10 miw ta warahén tanyy bã? ³² Tahyb n'aa newë bā tanahajaa doo, nayyw hē tamejüü rapanäk ta majiï wē, dawëe nã rababok nã ta majiï, raky n'aa her'oot rakananeb'ooch hyb n'aa —näng mä Jesus.

³³ Ti m' taky hadoo:

* 14:24 P'op Hagã Do bag'ääs do jãm n'aa hēnh, ji P'op Hagã Do bats'yyt do ky n'aa hahÿÿh.

—Ti hyb n'aa, sahõnh hē ta wē hanäng doo, hēp ŷ n'aa tanerét doo, dooh tahaja bā hēp ŷ hata tado bā —näng mäh.

³⁴ Ti m' taky hadoo kån:

—Taw'ääts hē ti jukiir. Ti hadoo né hē, tanadah'ëed wäd bā, taw'ääts hē nado wäd.† ³⁵ Dooh hyb n'aa ji karēn wät péh. Ji aw'oong hõm tii. Jé karēn pé ŷ ma metëek do tamaa newē bā, taw'ääts hē tamatakëe —näng mā Jesus kyyh.

15

B'éé kanapëe wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ma metëek bā m', sa wahē n'aa dajëer gedaag n'aa, nesaa do moo heb'oooh do na-ääj hē rabana, Jesus metëek do ramaa newëe hyb n'aa.

² Ti hyb n'aa m', Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yik do ma mehetëk do na-ääj hē, raky hadoo:

—Hahÿ aj'yy nesaa do moo heb'oooh do tagadoo. Awëh na-ääj hē sa sii —näk mā sa kyyh.

³ Ti m' Jesus baher'oot panyyg sa hā:

⁴ —Bē see tanyy bā 100 b'éé, ta masāāh, ti m' 100 hedoo do see takanapëe wäd bā, dooh g'eeh teréd dó 99 hedoo do ta masāāh, kanapëe wät do tabesoos hyb n'aa? ⁵ Ti tabaw'yyt bā kã, tatseebe wät do hyb n'aa tatóg sooh ta nu k'yy hã, tamajëeh hyb n'aa kã. ⁶ Tób bã takajaa bã kã, tanaëenh da ta najiis, tanaëenh ta wób ta pa haj'eenh doo, ratsebë hyb n'aa ta sii, ta mas'āā see taw'yyt do hyb n'aa kã, kanapëe wät do paah. ⁷ Bē ŷ maher'oot hahÿÿh —näng mā Jesus: Ti hadoo né da hÿ pong jé P'op Hagã Do pa habong doo, tak'ëp da ratsebë baad nadoo do paa see h'yy kawareem bā P'op Hagã Do hã. 99 hadoo baad habong doo, dooh hyb n'aa rah'yy kawereem pé sa hyb n'aa ratseebe né paawã, ta bahãnh ratsebë, sét hē baad nadoo do paa P'op Hagã Do wē h'yy kawareem do hyb n'aa —näng mā Jesus.

Moweed nepã wät do panyyg n'aa hahÿÿh

⁸ Ti m' tabaher'oot ënh panyyg see gó. Ti m' taky hadoo:

—ÿÿnh see wē tanyy bā 10 moweed k'ääts tég hawak do s'ëeb, tii bã, ta see badoo wäd bã, tagataa däk ta bag, tabakoot tób, baad tabesoos da.

⁹ Tabaw'yyt bã kã, tanaëenh ta najiis, tanaëenh ta pa haj'eenh doo, ta sii ratsebë hyb n'aa moweed nepã wät do taw'yyt do hyb n'aa. ¹⁰ Ta ti hadoo, P'op Hagã Do ääs ta pa hab'ëeh do ratsebë nesaa do moo hew'ëet do paa see P'op Hagã Do hã tah'yy kawareem bã.

Aj'yy ta yb wē matëeh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m' Jesus baher'oot ënh panyyg seeh. Ti m' taky hadoo:

—Ti awät aj'yy ma näng doo. Pawóp hē ta taah. ¹² Ta see pé noo gó, ta t'aah tagad'oo hadoo do ky hadoo ta yb hã: “Na ŷ karēn no n'aa ŷÿ, madajëb nuuj jé no n'aa paah. Nayyw hē ŷ karēn ŷ gadoo”, näng ta t'aah. Tii bã sa yb betyn hõm ta ma ta taah sa hã.

¹³ Dooh tahajõõ nã bã ta ääh, tagad'oo hadoo do bata hõm kån sahõnh hē ta ma, ta yb mo haj'aa kã. Ti tabahõm kån dawëe, hëej s'ee hënh. T'ÿ hënh kã tabahãj kån sahõnh hē ta wē hanäng do paah. Tah'yyb däng do hã tabeh'ëenh.

¹⁴ Ti bahãnh kã ta dajëer bahëej jëe kån. Dooh wäd ta dajëer kã. Tii bã awäd

† 14:34 Jukiir nadah'ëed wät do hadoo, Jesus hã h'yy ka'eeh do h'yy gejë hõm doo.

kän sah. Asa kän. Dooh tadoo wät péh. ¹⁵ Ti ta tyw n'aa esóts kän tamoo wät doo. Ti awät aj'y y too yb masâäh näng doo. Ti hã tabetsëë tamoo wät doo. Ti tamoo wäd kän, too yb tahagâä kän. Too yb tanejë kän. ¹⁶ Tak'ëp ta ti aj'y y basa kän. Takarën paawä too yb waa tabawa. Dooh hanoo pé ta hã ta waa.

¹⁷ Tii bã tat'y yd kamehiin kän. Ta h'yyb gó taky hadoo: "Jajé, sahõnh hë ee sii moo bong doo, ee karom, dooh rasa bã. Anäng sa waa. Mad'aak né sa waa. Ti y bas'as babä", näng. ¹⁸ "Taw'ãäts hë y babaaj hõm ee wë", näng ta kyyh. "Y maher'oot ta ti ee", näng. " 'Ee', näng da këh y y", näng, " 'nesaa do y moo wäd wät P'op Hagä Do hã, a hã na-ãäj hë", näng da këh y y", näng ta kyyh ta h'yyb gó. ¹⁹ Ti tahyb n'aa newëë ta h'yyb gó: "Y etsëë da y moo wät doo. 'A karom däg da y yh. Dooh a t'aah y doo wäd bã', näng da y yh", näng ta h'yyb gó. ²⁰ Ti tababaaj nä kän p'aa hënh kã ta yb wë kã.

Takajaa bã kã ta yb wë, dawëë naa ta yb gadoo. Baad ta yb gadoo. Dawëë naa tabahapäh bã, tat'y yd mehiiin. Ti tawaj'aa däk ta wë, takedëng hyb n'aa. Tawaké däk, ta tapa tsanetsub wät takedëng do heen n'aa. ²¹ Ti ta t'aah ky hadoo: "Ee", näng, "nesaa do y moo wäd wät P'op Hagä Do hã, a hã na-ãäj hë", näng. "Dooh a t'aah y mamaneëëj wäd bã", näng ta kyyh.

²² Ti ta yb ky hadoo ta karom hã: "Nayyw hë, bë mana saroor tak'ëp hanäm doo, ta hã bë dadäg. Ta ma poo heen n'aa, ta tsyym suun sii hë bë mana. ²³ Bë naboh booj yb t'aah hepuh doo, ër nejë häng doo, ër tsebé do tä n'aa", näng. "Ër tsebé da, p'aa hënh tah y kajaa do hyb n'aa", näng. ²⁴ "Dajëp do hadoo hahy tah y y. Edëb wät p'aa hënh hy y kã. Nepä wäd paah. Hy y kã kaw'y yt p'aa hënh", näng ta yb kyyh ta karom hã. Tii kã ratsebee kän, rabajäm kän ta hyb n'aa kã.

²⁵ Ta t'aah seeh, wah'ëeh hadoo do moo wät sa joom banäng bã. Ti nuuj jé takajaa. Wah'ëeh hadoo do bajëng bã kã, tamaa newë däk ketën doo, kejäm doo. ²⁶ Ti tanaëënh sa karom seeh. Tabeaanh hëd n'aa ta tii. ²⁷ "A h y y j kaja nä p'aa hënh", näng. "A yb mejüü ää naboh jat booj yb t'aah hepuh doo, ër tsebé do tä n'aa, baad takajaa do hyb n'aa", näng sa karom kyyh ta hã.

²⁸ Ti wah'ëeh hadoo do kawaj'ãän kän. Dooh takarën bã tajëë suun tób gó. Ti ta yb banyyh tamaher'oot hyb n'aa, tabajëë suun hyb n'aa. ²⁹ Dooh ta t'aah karën bã tamaa newë bã ta ti ta her'oot doo. "Hajõo ta baab tak'ëp y moo wäd wät a sii", näng ta yb hã. "Dooh noo gó õm y ky nadaheeh péh", näng. "Dooh noo gó tabad'op hë man'oos pé b'ée t'aah, najis y daheeh ää tsebé do tä n'aa", näng ta kyyh. ³⁰ "Hy y kã a t'aah mahanäng doo, y y j hajök sii he' y y h do hã tabahä jëng do a dajëër tababaaj nä bã kã, mamejüü ranabooh booj yb hepuh doo!", näng wah'ëeh hadoo do ta yb hã.

³¹ Ti ta yb ky hadoo: "Tah y y", näng, "pa y had'y yt ti õm bagä", näng ta yb kyyh. "Sahõnh hë wë y haym doo, a ma had'y yt né hë tii", näng. ³² "A h y y j ti h y dajëp do paa hadoo. Hy y kã edëb wät p'aa hënh. Nepä wät do hadoo, p'aa hënh takaw'y yt", näng. "Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë né hë tii d' ër tsebé, taw'ãäts hë né hë jã m ji moo wät", näng ta yb kyyh wah'ëeh hadoo do hã —näng mã Jesus panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot.

16

Ta kaser n'aa kamatakëë do panyyg n'aa hahy y h

¹ Ti m' ta ma matëg hã Jesus maher'oot hahy panyyg:

—Ti awät aj'y y tak'ëp ma näng doo. Ta see pé noo gó ramaher'oot ta kaser n'aa ky n'aa. Dooh m' baad tanä ta kariw n'aa ma, tah'ëënh mã ta ma. ² Ti

hyb n'aa tanaëej kân ta wë. Teanh ta hã: “Nyy d' ti a ky n'aa y ky n'aa napäh doo?”, näng. “Taw'ääts hë maheen n'aa eta hõm dajëer n'aa hã, ma yÿ hã na-ääj hë. Dooh da kaser y n'aa mado wäd bä”, näng ta kariw n'aa kyyh.

³ Ti ta h'yyb gó ta kaser n'aa ky hadoo: “Nyy d' y bad'oo hÿy kã?”, näng. “Kariw y n'aa dooh da takarën wäd bä y moo wäd wät ta sii. Dooh y haja bä tak'ëp hadoo do y moo wäd bä. Y nu mebyng na-ääj y ets'ëe ub bä dajëer”, näng ta kyyh ta h'yyb gó. ⁴ Ti taky hadoo ênh ta h'yyb gó: “Y hapëe däk hÿy kã nyy d' y bad'oo, sa tób hënh y ragadoo hyb n'aa, y moo wät do bahëej jëng bä”, näng ta kaser n'aa ta h'yyb gó.

⁵ Ti tanaëenh ta wë sét ken'yyh ta kariw n'aa wë kûüt enäh doo. Pooj jë kajaa do hã tabeaanh: “Nyy hë a kûüt kariw y n'aa wë?”, näng.

⁶ “100 ta hood joom syjy”, näng aj'yy.

Ti ta kaser n'aa ky hadoo: “Hahÿ a kûüt heen n'aa. Nayyw hë, merii däg ta heen n'aa papuuj”, näng. “Merii däg a kûüt 50”, näng ta kyyh ta hã. ⁷ Ta see hã tabeaanh ênh: “A kûüt ênh kariw y n'aa wë?”, näng ta kaser n'aa. “100 wog tiriig s'ëeb”, näng kûüt näng do see kyyh. Ti ta kaser n'aa ky hadoo: “Hahÿ a kûüt heen n'aa. Papuuj merii däg. 80 wog da merii”, näng ta kyyh. Tii d' had'yyt tabedoo hõm ta wób sa hã.

⁸ Tii bä ta kariw n'aa hyb n'aa meuunh ta hã, kamatakëe do hyb n'aa ta kaser n'aa paa kã, ta ma baad nan'yyh do paah —näng mã Jesus her'oot do panyyg.

—Te hub né hë —näng Jesus. —P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh doo, baad rakamatakëe ta wób sa hã rabahed'oo do hã. P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do sa mahãnh rakamatakëe ta tii hã —näng mã Jesus.

⁹ Ti m' Jesus baher'ood kân ta ma matëg sa hã panyyg ky n'aa kã:

—Bë y maher'oot —näng mãh. —Taw'ääts hë badäk hahÿy bä hanäng do hã bë wë hanäng doo me ta wób bë masaa, bë najiis rabahadoo hyb n'aa kã. Tii bä da, ta jawén, bë wë hanäng do badoo wät bä kã, ti anyy kân bë gadoo do hÿ pong jé. P'op Hagä Do gadoo da bë t'ii hënh —näng mãh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Kanhën d'os hë ji ma hedoo doo, ji dajëer hedoo doo, baad han'yyh doo, hajõng do na-ääj hë baad taban'yyh. Kanhën d'os hë hadoo do baad nan'yyh doo, hajõng do na-ääj hë dooh baad tanä bä. ¹¹ Ti hyb n'aa, badäk hahÿy bä bë wë hanäng do baad bë nanä bä, dooh da P'op Hagä Do an'oo bä bë hã bë ma heh'äät do hÿ pong jé. ¹² Badäk hahÿy bä bë hã P'op Hagä Do anoo do baad bë nanä bä, dooh bë ma hanoo pé bë hã hÿ pong jé —näng mãh.

¹³ Ti m' Jesus ky hado kân:

—Dooh sa karom haja bä pawóp ta kariw n'aa sii tamoo wäd bä séd noo gó. Tii d' tahado bä, ta kariw n'aa see dooh takamahãnh bä, ta see ti takamahãnh. Ta see wë da baad tamoo wät da, ta see taty n'aa ges'yyk da. Ti hadoo bë hã. Dooh bë haja bä bë h'yy keséj bä. Dooh bë haja bä P'op Hagä Do hã bë h'yyb däg bä, dajëer hã na-ääj hë bë h'yyb däng bä —näng mã Jesus.

¹⁴ Parisëw dajëer mã ragen'aak. Ti hyb n'aa Jesus her'oot do ramaa napäh bä m', raky n'aa rejää mã Jesus. ¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—J'ooj madäk doo me bë ky ken'yyh ta wób sa matym gó. Ti hado né paawä bë h'yyb, P'op Hagä Do hapäh bë h'yyb tym. P'op Hagä Do mak'yyts däk badäk hahÿy bä hanäng do tak'ëp rakamahãnh doo.

P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa hahÿy

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun do kajaa do pooj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerih do paa kameteēk paah. Hÿÿ kā, P'op Hagā Do bag'āās do ky n'aa hanām do kameteēg dāg kån. Hajōk tak'ēp rah'yyb hedoo, P'op Hagā Do bag'āās do karapee rabahadoo hyb n'aa. ¹⁷ Ti hado né paawā, P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tahēj bā. Wē, badāk hahÿ hēj gawatsig né paawā, P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tagawatsig bā. Dooh ta bód had'os pé gawatsik péh. ¹⁸ Ti hyb n'aa, jé ta ÿÿm heréd hōm doo, tii bā ÿÿnh see hā takat'ēē dāg bā, nesaa doo, P'op Hagā Do ganadoo do tamoo wāt. Ta see ÿÿm sii he'ÿÿh do hado dāk tii. Aj'yy see gat'ēē dāg bā ÿÿnh ta patug heréd hōm doo, nesaa doo, P'op Hagā Do ganadoo do tamoo wāt. Ta see ÿÿm sii he'ÿÿh do hado dāk tii —nāng mā Jesus.

Tak'ēp ma nāng do Rasaro daheeh panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' panyyg gó m' Jesus tabeh'ūm. Ti m' taky hadoo:

—Hÿ hadoo aj'yy tak'ēp wekāp doo. Tak'ēp ky n'aa gebah, hetsooh, ta saroor ta hā hadāk doo. Tak'ēp hanām doo gó tabawād had'yyt hē. ²⁰ Ta tób noo bā tabahāng aj'yy kasuud is doo, ta waa hets'ēs doo. Nahēē nyy is ta tii. Rog manahuuh do tii. Rasaro ta hād. ²¹ Tak'ēp takarēn paawā tabawēh, tak'ēp wekāp do tā hyyj kajāk do tūu. Awaar rahedēp ta rog, ta tii bā tabahēēs bā.

²² Ti aj'yy hets'ēs do dajēp bā kā, āās ramasāg kån ta h'yyb tym hÿ pong jé kā, Abaraām pa. Ti tak'ēp wekāp do dajēb kån na-āāj hē. Ti radakā jēng, tabanesaa hēnh kā tabahōm. ²³ Tabanesaa hēnh tak'ēp tabahoop bā kā nesaa doo, dawēē naa tabahapāh Abaraām, Rasaro hād nāng doo kā, ta pa. ²⁴ Ti wekāp do ky hadoo Abaraām hā, tak'ēp ta kyyh: “Wahēh ÿÿ, Abaraām”, nāng, “ÿ mat'yyd mehīn”, nāng ta kyyh. “Mamaher'ood Rasaro ta moo poo tadatu naēng tahē'oos, nagat ÿ tadah'ēēm hyb n'aa”, nāng. “Tak'ēp ÿ bahoop baju doo, hahÿ tēeg hōh”, nāng wekāp do paa kyyh.

²⁵ Ti Abaraām ky hadoo ta hā: “Tah ÿÿ”, nāng, “mahyb n'aa es'ee baad mabawāt do paah. Sahōnh paa tabanāng makarēn doo”, nāng. “Rasaro paa ti dooh. Nesaa do tagadoo paah. Hÿÿ kā baad ta hā kā. Hÿÿ kā h'yy gadajaa kån. Ōm hÿÿ kā hahoop nesaa doo”, nāng Abaraām kyyh. ²⁶ “Ti anāng gaeh gadarong doo, t'ōp gājēng do ta baa besuu. Babā naa karēn pé t'ī hēnh tahōm bā, dooh tahaja bā. T'ī hēnh naa na-āāj hē, dooh tahaja bā ēnh”, nāng Abaraām kyyh tak'ēp ma nāng do paa hā.

²⁷ Ti aj'yy betsēē Abaraām hā tak'ēp, ti m' taky hadoo: “Wahēh ÿÿ”, nāng, “mamejō Rasaro tabahyng ee tób hēnh”, nāng. ²⁸ “Ti abong nā ji ma poo oow pé wakān haa tii bā”, nāng ta kyyh. “Mamejō baad tamaher'oot, babā tak'ēp ji ahoop doo bā ranana hyb n'aa nemon ÿÿ”, nāng tak'ēp ma nāng do paa kyyh.

²⁹ Tii bā Abaraām ky hadoo: “Dooh. Ti anāng Mosees erii wāt do paah, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii bong do paah. Taw'āats hē ti né ramaa newē raner'oot bā. Tii hā rapanyyg enā kån”, nāng Abaraām.

³⁰ “Dooh, wahē ÿ n'aa”, nāng aj'yy. “Sét hē dejēp do mahang ganā wād bā, sa wē tahōm bā, tii bā kā da rah'yy kawereem P'op Hagā Do wē”, nāng aj'yy kyyh.

³¹ Ti Abaraām ky hadoo: “Mosees erii wāt do paah, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii bong do paa ramaa nanewē bā, tii bā na-āāj da dooh ramaa newē bā ganā wāt doo”, nāng Abaraām kyyh tak'ēp wekāp do paa hā.

¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matëg hä:

—Tanyy had'yyt né hë nesaa do hä ji tah'yyb tatuk doo. Ti hado né paawä da, P'op Hagä Do rejää da nesaa do hä h'yyb tatuk do du n'aa doo —näng mäh.

² —Baad nado né paawä pä ta jawyyg n'aa ji hä ranu hüü däg bä, ji radawäts tu tame t'öp ji pahäs hyb n'aa, ti bahänh tak'öp baad nado ji hä da, ky n'aa netsëeh do seeh, hahÿ karapee hedoo doo, hä ÿ h'yy ka'eeh doo, ji h'yyb tatug bä, nesaa do tamoo wät hyb n'aa —näng mäh. ³ —Ti hyb n'aa, baad bë hyb n'aa matakä, ji h'yyb tanatuk hyb n'aa ta seeh —näng mäh.

Ji hyb n'aa mabaan do ky n'aa hahÿÿh

—A da hadoo doo, hä ÿ h'yy ka'eeh do seeh nesaa do tamoo wäd bä, mageäm, tamoo nawät hyb n'aa baad nadoo doo. Nesaa do hä ta'yyd kamehÿn bä, taw'ääts hë mahyb n'aa mabaan hõm ta hä tii bä. ⁴ Séd noo gó né hë 7 nuu me nesaa do a wë tamoo wäd bä, 7 nuu me tets'ëë bä mamabaan hyb n'aa, taw'ääts hë baad mahyb n'aa mabaan hõm né hë —näng mä Jesus.

Ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejüü do raky hadoo ta hä:

—Tak'öp man'oo magyys hë P'op Hagä Do hä ää h'yy ka'eeh hyb n'aa —näk mäh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Motaad häd näng do tym, nu nad'ëët do ta tym. Ti tahanyy bä paawä bë h'yy ka'eeh doo, tii b' bë haja paaawä hahÿ b'aa bë mejüü takadawäts nyh, takadawäts tu ta me akajar më. Bë paawä taky daheeh —näng mäh.

⁷ Ti m' panyyg gó m' tabeh'üüm. Ti m' taky hadoo:

—Ji karom kanep'aak do gëew gó tamoo wät do jawén paa bä tabajëng bä kä, b'éé tahagää wät do jawén paa bä tabajëng bä kä, dooh ta kariw n'aa an'oo nä bä nyyw hë ta waa tabawa. ⁸ Tabawëh pooj jé ta kariw n'aa mejüü da tamoo wät ta tä n'aa, tii bä tamana kân ta kariw n'aa tä kä. Tii bä kä, ta kariw n'aa bahajaa bä kä tawëh doo, tii bä kä ta karom bawëë kân. ⁹ Ta karom moo hew'ëët ub né tii. Ti hyb n'aa, “taw'ääts hë” ta kariw n'aa naher'oot ta hä. ¹⁰ Ti hado kân bë hä kä. Sahõnh hë bë bahaja däk bä bë P'op Hagä Do mejüü doo, taw'ääts hë hahÿÿ da da bë kyyh: “Ää moo heb'ooh do né hë tii. Dooh ää gahëen bä ää hä P'op Hagä Do j'aa etsë doo, tamejüü do ää bahajaa do hyb n'aa”, bë noo da —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

Ajyy rog maneh'uuh do Jesus heso hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m' Jerusarënh hënh Jesus bahõm bä, Samarija häd näng do häj n'aa, Garirej häj n'aa baa besuu n'aa me tamahõm. ¹² Panang see bä takajaa bä kä, tamamuun 10 ajyy, rog maneh'uuh do sa nahëeh. Dawë mä rabab'ëeh. ¹³ Ti m' tak'öp mä ranaëënh:

—Jesus, ää Wahë N'aa —näk mäh. —Mat'yyd mehÿn ääh! —näk mäh.

¹⁴ Ti m' Jesus bahapäh bä m' taky hadoo sa hä:

—Bë ahõm nä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wë, bë hä raheg'ääs hyb n'aa bë heso padäg bä —näng mäh.

Ti m' rabahõm. Ramahõm me m' rameheso padëëk.

¹⁵ Ti m' sét hë m' matëh nä Jesus wë, tahapäh do hyb n'aa has'oo däk doo. Tak'öp mä ta kyyh. P'op Hagä Do taj'aa etsëë kân. ¹⁶ Tüü takadawäts hyng Jesus bagëët bä, taweh'ëeh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hë Jesus. ÿ mahaso däk! —näng mäh.

Samarija buuj mä ta tii.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—N'yy hēnh ta wób? —näng mäh. —ÿ heso hōm sahōnh hē. Hēd n'aa sahōnh hē ranana? —näng mäh. ¹⁸—Ta wób dooh ramatēh bā. Jāām hē hahÿ Judah buuj nadoo do matēeh p'aa hēnh, P'op Hagā Do hā taj'aa etsē hyb n'aa —näng mā Jesus.

¹⁹ Ti m' aj'yy hā taky hadoo:

—As'ēeg g'ēed! Ōm has'oo dāk ÿ maky daheeh do hyb n'aa —näng mäh.

P'op Hagā Do bag'āās do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Ti m' ta see pé noo gó, Parisēw reaanh Jesus hā:

—Ny noo gó sahōnh hē P'op Hagā Do bag'āās do du dāk? —nāk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahōnh hē P'op Hagā Do bag'āās do du dāk doo, dooh da ji hapēē bā ji matym me ta heen n'aa —näng mäh. ²¹—Doooh da raky hado bā: “Wāt nanāng, wāt hahÿÿh”, ranoo bā takajaa bā. Ji hapāh do nado ta ti ji matym me. Ji matym me ji wén napāh, ji h'yyb tym gó da P'op Hagā Do bag'āās do banāng —näng mäh.

²² Ti m' taky hadoo ta ma matēg sa hā:

—Ti awāt da ti noo gó tak'ēp nesaa do ji wē. Ti noo gó da tak'ēp da bē karēn ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do bē bahapāh. Sét nuu me hadoo pé da bē karēn bē baheg'āās. Doooh da bē haja nā bā bē hegāā bā. ²³ Ta wób da daap da bē rapanāk ÿ kajaa doo. “Wāt hahÿÿh”, nāk da ta wób. “Wāt nanāng”, nāk da ta wób. Bē ky dahē manā ta ti hedoo doo. ²⁴ ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa bā, sahōnh hē da ÿ rabahapāh. Hawyp doo, wē hā naa jé pad'yyt hē sahōnh hē tabawag hōm do ji hapāh do hadoo da ÿ kajaa do rabahapāh. ²⁵ Ti pooj jé da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, hajōng da tak'ēp ÿ ahoop nāh. Badāk hahÿÿ bā da hē habong do ÿ raty n'aa ges'yyk da.

²⁶ P'ooj ub, Nowéh hād nāng do hawāt noo gó habong doo da né da rababok da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. ²⁷ Sahōnh hē tabag'yypp do pooj jé, h'yy kanap'eed gó rababok. Ratsebé do waa n'aa reēek, ratsebé do waa n'aa rawa. Rakehet'ēē doo da raketēē. Doooh rahyb n'aa peet péh. Tii d' né rabad'oo marakate gó Nowéh rabajēē p'ēē bā kā. Ti m' rabagyyb kán, ti m' sahōnh hē radejēb kán.

²⁸ Ti hadoo né hē m' Róh hād nāng do hawāt noo gó ēnh. H'yy kanap'eed né hē m' ti noo gó ēnh. Ramoo heb'oooh paa m' ratsebé do wa n'aa, reēek ratsebé do waa n'aa. Rahesām paa m', rahetsē paa m', rahejóm paa m', ratahem'aa sa tób. ²⁹ Sa panang, Sodoma hād nāng do Róh beréd hōm bā kā m', tēēg hōō, saw'aak do mahÿÿnh doo, kajāk sa jó. Ti mahÿÿj mā sahōnh hē ragawatsig hōm Sodoma panang buuj.

³⁰ Ti hadoo né da, dooh rah'yy kap'eed bā, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. ³¹ Ti noo gó kā, p'op tób gadāk do jó hasooh péh, taw'āāts hē da dooh tajēē suun bā tób gó, ta h'ēēd tabehēen hyb n'aa paawā. Taw'āāts hē nayyw hē takejēn hōm, tabedēp hyb n'aa. Ti hadoo né da ta joom hood hēnh hawāt doo. Taw'āāts hē nayyw hē da takejēn hōm. Taw'āāts hē dooh tajēē bā, tehēen bā ta h'ēēd hedoo doo. ³² Bē hyb n'aa newē Róh ÿÿm ti noo gó. ³³ Jé badāk hahÿÿ hā ji hawāt do hā tak'ēp kamahān doo, ta ma hyb n'aa hawāt péh, dooh da P'op Hagā Do wē tanu dēē bā. Jé ta wē hanāng do heréd hōm péh, dooh ta hā tabaa es'īī bā, edēp da, P'op Hagā Do wē da tanu

* **17:32** Róh ÿÿj wén dajēp, ta wak'āāb takamahān do hyb n'aa!

däng. ³⁴ Ỹ kajaa bä kä, pawóp hē ha'ỹ̄h do sa see da ỹ mahũũm si ỹ̄, ta see da keréd hõm. ³⁵ Pawóp hē hedoo pé ỹ̄j tiriig ramoo bok do sa see da ỹ mahũũm si ỹ̄, ta see da ỹ eréd gēēt. [³⁶ Pawóp hē hedoo pé ajyy gēēw gó moo bok do sa see ỹ mahũũm, ta see dooh ỹ mahũũm bä —näng mä Jesus.]†

³⁷ Ti m' ta ma matēg rabeanh:

—Nyy bä ti bawät maher'oot doo? —näk mäh.

Ti m' panyyg gó m' Jesus ky hadoo:

—Dajēp do bajat bä, tii bä da kuruj-du rakata padēēk —näng mä Jesus.‡

18

Patug tamah do panyyg n'aa hahỹ̄h

¹ Ti m' panyyg gó m' Jesus ma metēēk ta ma matēg hã, raky n'aa ets'ēē had'yyt hyb n'aa, ranerét hyb n'aa raky n'aa etsēē doo. ² Ti m' taky hadoo:

—Sa panang bä ti awät aj'yy tak'ēp hyb n'aa jawyk doo, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa. Dooh P'op Hagä Do hä tah'y y kae bä ti aj'yy. Dooh tawehēē bä ta wób. ³ Ti ỹ̄nh patug tamah do tets'ēē had'yyt hē, tamasa hyb n'aa ta majĩ ky n'aa.

⁴ Pooj jé dó, dooh tahyb n'aa p'eed bä, dooh taky dahé bä ỹ̄nh her'oot doo. Ti ta jawén kä, taky hadoo ta h'yyb gó: “Dooh né paawä P'op Hagä Do hä ỹ h'y y kae bä, dooh né paawä ta wób ỹ wehēē bä, ⁵ ỹ masa dó hỹ̄ kä, ỹ mo n'aa jesuu hỹ̄ kä. Ỹ mo n'aa najesu bä, ỹ ky nap'eed bä, ỹ d' h'yyb napan däg, ỹ tah'y yb panasä had'yyt do hyb n'aa”, näng aj'yy hyb n'aa jawyk do kyyh ta h'yyb gó —näng mä Jesus.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē hyb n'aa newē aj'yy ky n'aa kaher'oot do hä. Bē hyb n'aa newē ta ti kametēēk doo —näng mäh. ⁷ —Ky nes'aa né paawä ta ti aj'yy hyb n'aa jawyk doo, ta jawén kä tamasaä kãn. Ti bahãnh P'op Hagä Do ky enyym. Baad P'op Hagä Do masa, baad tamo n'aa jesuu ta wē tasēēw hõm doo, ta hä had'yyt hē ky n'aa etsēē doo. Dooh bãp peeji gadaa bä P'op Hagä Do an'oo bä. Nayyw hē tagadoo ji ky n'aa etsēē doo. ⁸ Nayyw hē baad hadoo do tabanoo ji hä —näng mäh.

Ti m' tabeanh:

—Ỹ̄h, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do kajaa bä, ỹ aw'y y g'ee da badäk hahỹ̄ bä hä ỹ h'y y ka'eeh doo? —näng mä Jesus.

Pariséw, dajēer gahedak do daheeh panyyg n'aa hahỹ̄h

⁹ Ti m' Jesus ma metēēk do maa new'ēē do mahang ti abong mä ta wób, baad ub, P'op Hagä Do karēn doo da rababok red'oo doo, sa hä hē rahegãã bä. Kasab'ee do me ta wób ramakyyys. Sa hä m' Jesus baher'oot hahỹ̄ panyyg:

¹⁰ —Ti abong pawóp hē ajyy P'op Hagä Do tób n'aa hēnh hah'ũũm doo, P'op Hagä Do hä raky n'aa etsēē hyb n'aa. Sét hē Pariséw, ta see sa wahē n'aa dajēer n'aa gahedak doo.* ¹¹ Ti Pariséw, ta m'aa hēnh mä tabag'ēēd däk, ti m' taky n'aa etsēē. “P'op Hagä Doo”, näng, “a hä ỹ h'yyb tsebé, dooh ta wób nesaa do moo heb'oooh do ỹ hado bä do hyb n'aa. Dooh wahed'ii do ỹ do bä. Dooh nesaa do moo hed'oo do ỹ do bä. Dooh ta wób sa ỹ̄m sii he'ỹ̄h do ỹ do bä. Dooh hahỹ̄ dajēer gahedak do hadoo ỹ hado bä”, näng. ¹² “Pawóp nuu me sét

† 17:36 Ta hä h'y y ka'eeh do tamahũũm, ta wób ta hä h'y y kana'eeh do rabaym da, tahanäng pé m' tii.

‡ 17:37 Wyt ta maab hē, ji bahapäh da ti ta tii, tahanäng pé m' Jesus her'oot doo. * 18:10 Dooh m' ragenaag bä dajēer Roma buuj hä kan'oo däk do gahedaag n'aa.

semaan ken'yyh òm ÿ hyb n'aa esee ÿ noo kanawa doo me. Sahònh hē ÿ gadoo do uuh ÿ an'oo had'yyt a hā", nāng Pariséw kyyh P'op Hagä Do hä.

¹³ Dajëer gahedak doo, dawëë tabagëët. Dooh hÿ pong jé taty däg bã, rabahed'oo doo da raky n'aa etsëë bã. Ta h'yyb tagedyyk t'yyd kamehüin do ky n'aa. Ti taky hadoo: "P'op Hagä Doo, ÿ mat'yyd mehüin", nāng. "Nesaa do moo hew'ëët do ÿÿh", nāng ta kyyh —nāng mã Jesus panyyg gó ta her'oot doo.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ÿ maher'oot baad ub —nāng mäh. —Sa tób hēnh rababaaj hòm bã kã, dajëer gahedak do ky n'aa etsëë do P'op Hagä Do gadoo. Ta ti tii, baad hado däk ta h'yyb tym P'op Hagä Do an'oo bã. Pariséw, ti dooh P'op Hagä Do gado bã. Sahònh hē sa daaj hē kaweh'ëeh doo, nu mebyy bong da, ta wób sa yd jé da ranu gapadäg hòm. Jé ta daaj hē kawaneh'ëeh doo, raweh'ëeh da P'op Hagä Do an'oo bã —nāng mã Jesus.

Karepé Jesus ky n'aa edëng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ti m' ta wób ramena sa taah ned'ëed is do Jesus wë, sa hã Jesus moo dāng hyb n'aa, taky n'aa edëng hyb n'aa. Ti m' ta ma matëg rage'ÿÿm mäh. ¹⁶ Ti m' karepé Jesus naëenh ta wë, ti m' taky hadoo ta ma matëg sa hã:

—Na ramena karepé wë ÿÿ. Bë geãm manäh! Hahÿ karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hē P'op Hagä Do bag'ääs do karapee hedo padëek doo —nāng mäh.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

—Karapee t'aah ky daheeh do hadoo ky nadaheeh péh, dooh P'op Hagä Do bag'ääs do karapee tado bã da. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo —nāng mã Jesus.

Tak'ëp ma nāng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' aj'yy sa wahë n'aa see eanh mã Jesus hä. Ti m' taky hadoo:

—Baad òm ma matëg! —nāng mäh. —Nyy da ÿ bad'oo edëb had'yyt do gadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do pa ÿ bawät hyb n'aa kã? —nāng mã aj'yy kyyh.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hëd n'aa baad ub hã ÿ mabanāng? —nāng mäh. —Jääm hē P'op Hagä Doo, baad hadoo doo. Dooh ta see pé baad hadoo péh —nāng mäh. ²⁰ —Mahapäh hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo: "Aã manä a ÿÿm nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Manaboh manä a da hadoo doo. Etsëëg manäh. Daap hē maky n'aa tapa manä ta wób. Mawehëë a yb, mawehëë a ÿÿn"† —nāng Jesus ta hã, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hä.

²¹ —P'ooj ub, ÿ karapee noo gó ÿ panyyg kadeheeh né hē tii hã —nāng mã aj'yy Jesus hä.

²² Ti m' ta her'oot doo do Jesus maa napäh bã kã, taky hadoo ta hã:

—Sét hē ti hawät a hã —nāng mäh. —Mesëëm hòm sahònh hē a wë hanāng doo. Man'oo ta sām paa kas'uut do sa hã. Tii d' madoo bã, hÿ pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén, ana wë ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa kã —nāng mã Jesus kyyh ta hã.

²³ Ti m' ta hã Jesus her'oot doo do aj'yy maa napäh bã m', h'yy katón wät mäh, tak'ëp tawekäp doo hyb n'aa.

²⁴ Ti m' Jesus ty gadäk ta wë, ti m' taky hadoo:

—Hejoonh né hē wekáp do sa hã P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —nāng mäh. ²⁵ —Hejooj né paawä kameer hã tatabëej bã

† 18:20 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16-20

gats'uus doo gó, ta bahānh tabahejoonh wekāp do sa hā, P'op Hagā Do bag'āās do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —nāng mäh.

²⁶ Tii bā m', ta ti maa nap'ēeh do raky hadoo:

—Jaa ēnh ti P'op Hagā Do wē hasēek ēnh? —nāk mäh.

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ji daaj hē ji nahaja bā paawā P'op Hagā Do wē ji as'ēeg bā, P'op Hagā Do hajaa ta wē ji tamasāk —nāng mäh.

²⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahōnh hē āā wē hanāng do paa āā beréd hōm, a hataa āā bahadoo hyb n'aa —nāng mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: P'op Hagā Do bag'āās do hyb n'aa heréd hōm pé ta tób, heréd hōm do ta ŷŷm, ta wakāān, ta yb, ta ŷŷn, ta taah, ³⁰ ta bahānh hajōng da tagadoo badāk hahŷŷ bā ta mabaj. Ta jawén kā, hŷ pong jé kā tagadoo da edēb had'yyt doo. P'op Hagā Do pa tabawād had'yyt da —nāng mā Jesus kyyh.

P'aa hēnh Jesus her'oot tadajēp do ky n'aa panyyg n'aa hahŷŷh

³¹ Ti m' sa m'aa hēnh Jesus naēēnh 12 hedoo do ta ma matēg. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Ēr ah'ūūm Jerusarēnh hēnh —nāng mäh. —Sahōnh hē P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii bong do paah, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do ky n'aa hā, kametā dāg kån hŷŷ kā hā ŷŷ —nāng mäh. ³² —ŷ da rahaēej dāk Judah buuj nadoo do sa moo gó —nāng mäh. —ŷ da raky n'aa ej'ees. ŷ da raky n'aa rejāā. ŷ da rahetsoos. ŷ da rahewyyh. ŷ da radajēeb kån —nāng mäh. ³³ —Tamawoob hē āh ŷ jawén paa bā, ŷ d' ganā wād kån —nāng mā Jesus.

³⁴ Dooh m' Jesus ma matēg rah'yy genā bā Jesus her'oot do hā. Kejēn Jesus hanāng pé ta ti sa hā. Dooh m' rah'yyb mepēē bā Jesus her'oot do hā.

Ty tamah do panyyg n'aa hahŷŷh

³⁵ Ti m' panang Jerikó hād nāng doo bā Jesus kajaa bā kā m', ti ahāng mā ta tyw n'aa nabyy me ty tamah doo. Tahetsē mā dajēer ta tii me tebēs do sa hā.

³⁶ Ti m' hajōk do ta tii me m' tab'ēēs do tamaa napāh bā m', teaanh sa hā h'ēed ta tii. ³⁷ Ti m' raky hadoo ta hā:

—Jesus, Nasaréh hēnh naa, ti ti tabēs —nāk mā ta hā.

³⁸ Ti m' tageēej wāt. Hahŷŷ da m' ta kyyh:

—Mat'yyd mehīn ŷŷh, Jesus, Dawi panaa! —nāng mäh.

³⁹ Ti m' poo hēnh hah'ūūm do raky ge'ŷŷm, bag hēnh tabahāng hyb n'aa. Raky geām né paawā m', tak'ēp tageēej wāt tii bā:

—Mat'yyd mehīn ŷŷh, Dawi panaa! —nāng mäh.

⁴⁰ Ti m' Jesus baym. Ti m' tamejūū ramanaa ta wē. P'eets hē Jesus wē tabag'ēed dāk bā m', Jesus beanh ta hā:

⁴¹ —H'ēed ti makarēn ŷ moo wāt a hā? —nāng mäh.

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo —nāng mäh. —ŷ karēn ŷ begāā dāk —nāng mäh.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Mabegãã dæg —näng mäh. —Hã ÿ mah'yy ka'eeh do hyb n'aa òm has'oo däk[†] —näng mäh.

⁴³ Ti m' nawayw hē m' tabahapēē dāk. Ti m' tabahōm kãn Jesus sa jawén. P'op Hagã Do hã m' taj'aa etsēē kãn. Hajōk do na-ããj mäh, rabahapäh bã m', raj'aa etsē né hē m' tii d' ênh.

19

Sakéw häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bajēē suun panang Jerikó häd näng do noo bã. Ti m' panang me m' tatabēs. ² Tii bã m' ti awät mã aj'yy Sakéw häd näng doo. Dajēēr gahed'aak do wahē n'aa see m' ta ti Sakéw. Tak'ēp mã ta ma näng. ³ Takarēn paawã m' Jesus taheg'ããs. Doo m' tahaja bã, tũũ tanu dæg is do hyb n'aa, hajōk do raty gasuu do hyb n'aa m'. ⁴ Ti m' sa pooj jé tawaj'aa hōm, b'aa hã m' tabas'ēeg sooh, tabahēg'ããs hyb n'aa baad ub Jesus hana doo.

⁵ B'aa basooh bã m' Jesus kajaa bã m', tabahēg'ããs p'op b'aa hã, ti m' taky hadoo Sakéw hã:

—Nayyw hē ahyh —näng mäh. —Badah a tób bã ÿ nu däng —näng mäh.

⁶ Ti m' tabahy gēēt, h'yyb tsebé doo me tagadoo Jesus ta tób bã.

⁷ Sahōnh hē m' rabahapäh bã m' ta tii, baad nadoo doo me m' ramaher'oot. Baad nado m' ti sa hã. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Nesaa do moo hew'ēēt do tób hēnh tabajēē suun. Tawēh ta sii —näk mäh.

⁸ Ti m' Sakéw bas'ēeg gēēt, ti m' Jesus hã taky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk doo —näng mäh. —ÿ anoo hÿÿ kã wakãp ÿ bód, ÿ gakook kas' uut do sa hã —näng mäh. —ÿ wad'ii bã ta wób, 4 nuu me ÿ banoo ÿ ab'aanh doo.

⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Naga hē hahÿÿ bã tób bã haj'eenh do P'op Hagã Do bed'ēēp, Abaraãm panaa heh'ãät, Abaraãm karapee hahÿ aj'yy tabahadoo do hyb n'aa —näng mäh. ¹⁰ —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ ahyng babã ÿ besoos hyb n'aa, ÿ bed'ēēp hyb n'aa ta s'ee hēnh habong do paa P'op Hagã Do mahãnh —näng mã Jesus kyyh.

Ji moo sahōnh hē hadoo do karom panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m', ta ti taher'oot do maa napäh do hã Jesus baher'oot panyyg. Edaa däk Jerusarēnh panang. Nayyw hē P'op Hagã Do bag'ããs do tadu doo red'oo mäh. Ti hyb n'aa Jesus baher'oot sa hã hahÿÿ panyyg:

¹² —Ti awät aj'yy sa wahē n'aa t'aah. Dawēē, hãj n'aa s'ee hēnh takarēn tabahōm, t'ii hēnh hajōng hãj n'aa bagã n'aa ta hã tamejũũ hyb n'aa, ta hãj n'aa wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa. Tii b' naa da tababaa j nã p'aa hēnh ta hãj n'aa hēnh. ¹³ Ti m', tabahōm pooj jé, tatsyyd bong ta wē 10 ta karom wób. Sét moweed k'ãäts tēg gabarēēh do tabanoo sét ken'yyh sa hã. Ti tamejũũ ta tii me ramoo bok hyb n'aa, ta dajēēr kah'ũum hyb n'aa ta s'ee hēnh tawäd nuuj jé. Ti tabahōm kãn.

¹⁴ Ta karapee wób dooh ragenaag bã ta ti aj'yy. Ti hyb n'aa ramejũũ ta rod n'aa, ta jawén rabahōm hyb n'aa, hajōng hãj n'aa bagã n'aa hã ramaher'oot hyb n'aa, rakanarēn do ta ti aj'yy sa wahē n'aa tado bã.

[†] **18:42** Dawi makũ panaa mahang ti ganyyh da ji h'yyb tym dēēb, P'op Hagã Do ky n'aa enooh paa p'ooj ub Dawi hã. Jesus né hē tii, P'op Hagã Do ky n'aa enooh do paa aj'yy ty tsahēt do ky daheeh. Ti hyb n'aa “òm has'oo däk hã ÿ mah'yy kae däk do hyb n'aa”, Jesus wén näng.

¹⁵ Tii kã m', ta wób dooh né paawã ragenaag bã, ti né sa wahë n'aa dæg. Ti ta häj n'aa hënh tababaaj hõm kãn. Takajaa bã kã tamejũũ ranaëënh ta wë ta karom, dajëër tahanoo do paah, tahapäh hyb n'aa nyy da rabad'oo ta ti dajëër kã.

¹⁶ Ti m' pooj jé hana do ky hadoo: “Wahë ȳ n'aa”, näng, “a dajëër jó ana 10”, näng ta kyyh.

¹⁷ Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Baad ub mamoo wäd wät”, näng. “Karom baad hadoo do òm”, näng. “Baad maban'y'yyh, kanahën d'os hë né paawã, ti hyb n'aa da ȳ anoo hÿȳ kã a hã 10 panang mabag'ããs hyb n'aa”, näng ta kariw n'aa kyyh.

¹⁸ Ti ta see bana ta wë, ti taky hadoo: “Wahëh ȳ n'aa”, näng, “a dajëër jó ana 5”, näng ta kyyh.

¹⁹ Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “A hã kã ȳ anoo 5 panang bagã n'aa òm kã”, näng.

²⁰ Ti ta see bana ta wë, ti taky hadoo: “Wahë ȳ n'aa”, näng, “hÿ a dajëër hã ȳ manoo do paah”, näng. “Saroor me ȳ bahabën däk, ti ȳ benyyw däk mamatëëh bã kã”, näng. ²¹ “Tak'ëp mamejũũ a karom sa hã. Ti hyb n'aa òm ȳ jeÿym”, näng. “Mado hõm a ma nadoo doo. Mataa joom manejoom doo”, näng ta karom kyyh.

²² Ti ta kariw n'aa ky hadoo ta hã: “Karom ky nesaa do òm”, näng. “A kyy hyb n'aa òm ȳ ky n'aa etyy hÿȳ kã”, näng. “Mahapäh mã, a nooh, tak'ëp baad ȳ ban'y'yyh karom ȳ moo bok doo, ma ȳ nadoo do ȳ ado hõm mãh, joom ȳ nejoom do ȳ ataa, a nooh”, näng. ²³ “Mahapäh mãh, a nooh. Hëd n'aa dajëër manan'oo däk dajëër me moo heb'oooh do sa hã? Tii bã kã, ȳ kajaa bã kã, ta bahãnh paawã ȳ gadoo dajër ȳȳ”, näng ta kariw n'aa ta hã.

²⁴ Ti ta pa hab'ëëh do hã taky hadoo: “Bë ado hõm sét hë moweed ta wë hanäng doo. Bë an'oo 10 moweed wë näng do hã”, näng ta kyyh.

²⁵ Ti raky hadoo: “Ãã wahë n'aa”, nãk. “Ti anyy däk ënh 10 ta wë.”

²⁶ Ti taky hadoo: “Bë ȳ maher'oot”, näng. “Jé wë näng do sa hã, ti bahãnh takan'oo däk sa hã.* Kanahën d'os hë wë näng doo, kanahën had'os do sii hë ta wë hanäng do kado hõm da”,† näng. ²⁷ “Hÿȳ kã majë ȳȳ hã kã, ȳ rakanarën do sa wahë n'aa ȳ nahadoo hyb n'aa, bë manaa babã. Bë dajëëb matym ȳȳ gó”, näng hëëj wahë n'aa kyyh —näng mã Jesus panyyg gó m' tabeh'ũum sa hã.

Baad Jerusarënh bã Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahÿȳh

²⁸ Ti m' Jesus bahajaa bã kã panyyg taher'oot doo, tabahõm kãn mã Jerusarënh hënh. ²⁹ Ti m' tabedaa däk bã panang Betapagéh, Betanija häd enäh doo, waëë joom oriib häd näng do banäng bã, pawóp hë ta ma matëg Jesus mejũũ mã sa pooj jé. Hahÿȳ d' mã ta kyyh sa hã:

³⁰ —Bë ahõm panang hënh bë pooj jé badäk doo hënh ti nuuj jé. Bë kajaa bã, bë hapäh da jumeto t'aah ji najasoooh nã doo. Ta tyd hä da tabahäng —näng mãh. —Bë asood hõm da, bë mana wawëë hë —näng mãh. ³¹ —“Hëd n'aa ti bë as'oot?”, ranoo bã, “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën”, nãk da bë kyyh —näng mã Jesus pawóp hadoo do sa hã.

³² Ti m' rabahõm, ti m' Jesus maher'oot doo da né hë m' rabawyyd kãn. ³³ Ti m' rabas'oot bã kã m', ta danãh rabeaaj kãn:

* **19:26** Tii d' tawén hadoo, baad raban'y'yyh do hyb n'aa tii. Baad ramoo bok do hyb n'aa. † **19:26** Tii d' tawén hadoo, baad tanan'y'yyh do hyb n'aa ta hã kan'oo däk doo. Baad tamoo nawät do hyb n'aa.

—H'ëed ti bē hab'ëeh? Hēd n'aa ti bē as'oot? —nāk mäh.

³⁴ Ti m' raky hadoo:

—Äã wahē n'aa karēn —nāk mäh.

³⁵ Ti m' ramana kån Jesus wē. Ti m' sa hatsē sa hã padēek do paa radatoonh jumeto jó. Ti m' ramasa, Jesus bas'ëeg so kån ta jó. ³⁶ Jumeto jó tabahõm me m', hajõk do ta hatsē sa hã padēek do paa rat'ëeg hõm ta tyw n'aa me, tamahõm doo me, raweh'ëeh hyb n'aa. ³⁷ Ti m' ta tyw n'aa waëë Oriib hãd nång doo hēnh naa ta poo hyng bã kã rakajaa bã kã m', hajõk do ta ma matēg h'yyb tsebē doo me P'op Hagã Do hã m' raj'aa etsēē kån. Tak'ēp mã sa kyyh. Raj'aa etsēē kån, sahõnh hē Jesus pahuunh do paa rahapäh do hyb n'aa. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

³⁸ —Ky n'aa kedēng hahÿÿ ēr wahē n'aa, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!† —nāk mäh. —Äã karēn sahõnh hē hÿ pong jé h'yyb nyyw gó raky daheeh P'op Hagã Doo. —Hÿ pong jé hawät do hã äã j'aa etsē —nāk mäh.

³⁹ Ti m' Pariséw, sa mahang habong doo, raky hadoo:

—Ma matēg! —nāk mäh. —Maky geãm a ma matēg —nāk mäh.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bag hēnh rabē bã paawã, hã ÿ raj'aa netsēē bã paawã, hahÿÿ pä paawã ÿ raj'aa etsēē kån sa jawén buuj —nång mäh.

Jerusarēnh hyb n'aa Jesus baoot do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Ti m' tabedaa däk bã Jerusarēnh hēnh, panang tabahapäh bã m', Jesus p'ää oot mäh. ⁴² Ti m' taky hadoo:

—Tak'ēp ÿ karēn paawã hahÿÿ hã, a babuj n'aa, rabahapäh hyb n'aa paawã nyy d' rabaw'yyt sa h'yyb nãw. Dooch rah'yy genã bã ta hã. Kejēn sa hã —nång mäh. ⁴³ —Ti awät da a majiï ramoo bok do a hadē rabehaa doo, tii me ramajēē p'ëē hyb n'aa. Õm da ranu get'ëē däk. Õm da ranoo gatsēē hõm. ⁴⁴ Õm da ranes'ëēm, a babuj n'aa radej'ēep da. Dooch paa a babuj n'aa rakarēn ragado P'op Hagã Do mejüü do sa mahang. Ti hyb n'aa a majiï da dooch da a babuuj tób n'aa pä hadoo pé rerét pé ta see jó. Sahõnh hē takepyyÿ hyng —nång mã Jesus Jerusarēnh hã.

P'op Hagã Do tób wahoo gó hes'ëēm do Jesus hebēē bong do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁵ Ti m' Jesus bajēē suun mã P'op Hagã Do tób n'aa w'oo hã, kahadē doo gó, wahoo gó. Ti m' Jesus bahabēē bong tii bã hes'ëēm doo. ⁴⁶ Ti m' taky hadoo:

—Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagã Do kyyh: “Tóp ÿÿ da, P'op Hagã Do hã ji ky n'aa etsēē do tób n'aa da”§ —nång mäh. —Hÿÿ kã baretsēg tób n'aa hado däk bē an'oo bã!** —nång mã Jesus sa hã.

⁴⁷ Ti m' tama met'ëēg had'yyt hē m' P'op Hagã Do tób n'aa bã. P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'ooch do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk doo, ta wób sa wahē n'aa na-ääj mã rakarēn mã Jesus radaj'ēep.

⁴⁸ Du daa m' rabad'oo pé hajõk do Jesus manew'ëē do hyb n'aa m'.

20

Jesus hã reaanh doo, jaa ky gabuuj rahanång do panyyg n'aa hahÿÿh

† 19:38 Saaw-Mo 118.26 § 19:46 Isajas 56.7 ** 19:46 Baretsēg tób n'aa hado däk bē an'oo bã Jesus wén nång, tak'ēp taky n'aa gebah rabes'ëēm do hyb n'aa. Tak'ēp rabetsēēg hång tii.

¹ Ti m' ta see pé noo gó P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, kahadë doo gó, panyyg hanäm do Jesus ma metëëk bä kä m', kajaa mä ta wë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, na-ääj mä Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo. ² Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahÿ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj?* —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ eanh bë hä ênh —näng mäh. —Bë her'ood hä ÿÿ —näng mäh. ⁴ —Jaa kyy gó Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hÿ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hë paah? —näng mäh.

⁵ Tii bä m' sa m'aa hënh mä raky n'aa hajëew bong. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Hÿ pong jé hawät do kyy gó ër noo bä, teanh da ër hä tii bä: “Hëd n'aa paa ti bë ky nadaheeh ênh?”, näng da. ⁶ Ajyy kyy gó ër noo bä, hajök do ër da rakut pä me ër dejëp hyb n'aa, sa hä m' P'op Hagä Do ky n'aa rod paa m' sa h'yyb Jowāw —näk mä sa kyyh.

⁷ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hä:

—Dooh ää hapëë bä jaa kyy gó —ken'oooh mäh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ na-ääj né hë dooh ÿ her'ood bä ky gabuuj näng do hä ÿÿ, tii da ÿ bad'oo doo —näng mä ta kyyh sa hä.

Joom näng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'üüm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti m' Jesus baher'ood kän panyyg ky n'aa me sa hä.† Hahÿÿ da m' tabaher'oot:

—Hÿ hadoo aj'yy bejoom hõm uwa häd näng do ta joom. Tii b' tabahaëëj däk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hä. Ti ta s'ee hënh ta danäh bahõm hajõo ta baab n'aa. ¹⁰ Joom ag wah'ëë däk bä kä, ta danäh mejüü ta sii moo wät do see ta kaser n'aa sa wë, tagadoo hyb n'aa joom ag wób. Ti takajaa bä kä, rabahewyh wät, ramejõ hõm p'aa hënh bag hënh. ¹¹ Ti ta danäh mejüü ênh ta seeh. Rahewyh wät né tii d' ênh, rarahejää, ramejõ hõm né tii d' ênh bag hënh. ¹² Ti tamejõ kän ta seeh. Rog näng sa mo haj'aa tii kä, ti radawäts nyh joom bahãnh.

¹³ Ti joom danäh ky hadoo ta h'yyb gó: “Nyy d' ÿ bad'oo hÿÿ kä”, näng mäh. “Tah ÿÿ, ÿ kamahän do ÿ mejüü hÿÿ kä. Tah ÿ apäh da raweh'ëeh”, näng mä ta h'yyb gó.

¹⁴ Ti tamejõ kän. Ta kaser n'aa rabahegää däk bä kä, sa mab hë rakaner'oot. Hahÿÿ da sa kyyh: “Ta danäh t'aah hahÿÿh. Ti d' ta danä däg ta yb jawén buuj däg”, näk mäh. “Ti bä, ër dajëëb! Èr ma däg da tii bä kä hahÿÿ joom banäng doo”, näk mä sa kyyh. ¹⁵ Tii d' né kä, ramejõ hõm joom bahãnh, ti ranaboh jad kän —näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabeh'üüm sa hä.

Ti m' teanh sa hä:

—Nyy da joom danäh bad'oo hÿÿ kä sa hä? —näng mäh. ¹⁶ —Ana da, tadej'ëep da ta kaser n'aa, ta wób hä da tabahaëënh tii bä —näng mä Jesus.

Ti m' maa new'ëë do raky hadoo:

* **20:2** Hes'ëem do Jesus hebëë bong do hyb n'aa, hajök do tama metëëk do hyb n'aa na-ääj hë rawén eanh. Jesus hä he'aañ do sa kyy gó ta tii bä hes'ëem do rabehe'sëem. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bä Jesus bad'oo doo. † **20:9** Ta hä he'aañ do sa hä ti tabaher'oot.

—Dooh paawä tii d' äã karēn P'op Hagä Do an'oo bä[†] —näk mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus ty däng sa hä, ti m' tabeaanh:

—Nyy da bë hä ĕnh hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih doo? “Pä tób n'aa them'aa do raty n'aa ges'y'yk doo, hÿy kã pä ta ba n'aa däg, mesoo n'aa däg”[§] —näng mäh.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõnh hē pä hadoo do ty n'aa ges'y'yk péh, rahoop da nesaa doo. Ji jó ta ti pä tadēē bä, sahõnh hē ji gawatsik —näng mä Jesus.^{**}

¹⁹ Tii bä kã m', Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetēk doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa na-ããj mäh, ratyw n'aa esoos mäh, nayyw hē ramaso däk hyb n'aa paawä m' Jesus. H'y' genäh mä Jesus pes'ãp mã panyygy ky n'aa me sa hä. E'ÿm mã hajõk do Jesus maa new'ēē do sa hä.

Jesus rano n'aa maso paawä ta kyyh hyb n'aa panyygy n'aa hahÿÿh

²⁰ Ti m' baad mä ramatakã had'yyt hē Jesus. Ti hyb n'aa m' ramejũũ ta wób ky ken'yym doo gó rake'aanh Jesus hä. Rakarēn paawä rano n'aa masoo ta her'oot do hyb n'aa, rahaēēnh hyb n'aa Roma buuj ta tii bä hagä n'aa hä.

²¹ Ti m' j'ooj madäk doo me raky hadoo Jesus hä:

—Ma matēg! —näk mäh. —Äã hapäh baad hadoo do né hē ti mama metēēk, baad hadoo do né hē ti maher'oot —näk mäh. —Dooh maky n'aa ehÿyd bä ta wób sa hä, séd gó maba her'oot sahõnh hē sa hä. Ehub né hē P'op Hagä Do karēn do hä mama metēēk doo —näk mäh. —Ti hyb n'aa —näk mäh —ãã mamaher'ood. ²² Taw'ããts hē a hä ji epaag bä Roma buuj sa wahē hä rahepak doo, Sesa hä? —näk mäh. —Ji ep'aak ä hä? —näk mã sa kyyh.

²³ Jesus hapäh mã ti sa h'y'yb. J'ooj madäk doo me ti raky hadoo doo. Ti m' taky hadoo sa hä:

²⁴ —Bē metäh hä ÿy moweed denaari ramaneēēnh doo —näng mäh. —Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hä? —näng mäh.

²⁵ Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē an'oo Sesa hä ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bē an'oo P'op Hagä Do hä ta no n'aa hē^{††} —näng mäh.

²⁶ Dooh m' raw'yyt pé ta hä ta s'ee hēnh ta her'oot pé hajõk do maa napäh bä. Rahyb n'aa meuunh mã ta kyyh hyb n'aa, ti hyb n'aa dooh radoo wät péh. Bag hēnh rababē hõm.

Sadusēw Jesus hä rake'aanh do panyygy n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' rakajaa Jesus wē Sadusēw häd enäh do wób, rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hä m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajēb bä. ²⁸ Ti m' raky hadoo Jesus hä:

—Ma matēg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees erii däk do paa ēr hä, aj'y' dajēb bä, ta ÿm terēd wäd bä tanetaa nã bä, tii bä m' ta hÿÿj mã gat'ēē däk tii, ta hÿÿj makũ panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh. ²⁹ —Panyygy gó õm äã maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'y' 6 ta hÿÿj. Tagat'ēē däk mã ta ÿm paah. Dooh m'

[†] **20:16** Tii da maa new'ēē do rawén ky hadoo, rahapäh do hyb n'aa Jesus hanäng péh. Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do Jesus pes'ãp. Ti né ti joom danäh kaser n'aa hadoo. [§] **20:17** Saaw-Mo 118.22

^{**} **20:18** Ta ky n'aa hē né hē Jesus her'oot. Jesus né ti pä hadoo doo. Judah buuj sa wahē n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do na-ããj, dooh rakarēn bä Jesus, tób them'aa do rakanarēn do hadoo nanäng pä. Rakanarēn né paawä, tak'ēp hyb n'aa jawygy däk Jesus, P'op Hagä Do an'oo bä.

^{††} **20:25** Ji né hē ti P'op Hagä Do karēn doo.

teta nã bã, aj'yy dajëp. ³⁰ Tii bã ta hÿÿj seeh, ta jawén nãh, gat'ëë dãk mã ta hÿÿj makû ÿÿm paah. ³¹ Ta jawén mã ta hÿÿj seeh. Ti hadoo né m' ta wób ënh. Sahõnh hë m' raget'ëë bok ta ti ÿÿnh. Sahõnh hë m' dooh reta nã bã radejëp. ³² Tii kã m' ÿÿnh dajëb kãn —nãk mã Sadusëw panyyg gó m' rabe'h'üüm Jesus hã.

³³ Ti m' rabeaaj kãn Jesus hã:

—Ji genyyh bã kã ënh, dejëp do paa ji? —nãk mãh. —Ny hadoo do ÿÿm kã ta ti ÿÿnh ti noo gó kã? Sahõnh hë paa ta ti ta pat'uuk —nãk mã sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Ji ketëë badãk hahÿÿ bã tii. ³⁵ Tii d' nado hÿ pong jé hasëëk do hã. P'op Hagã Do anoo do ragenã bong doo, dooh raket'ëë boo bã. ³⁶ Aãs kanetëë do hadoo da tii kã. P'op Hagã Do anoo ragenã bong hyb n'aa, ti hyb n'aa P'op Hagã Do taah kã —nãng mãh. ³⁷ —Mosees mo haj'aa kerih do hã, b'aa kadoo do panyyg n'aa gó, ji ganã wãt Mosees metëëk. Hahÿÿ da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh Mosees erii wãt do hã: “P'op Hagã Doo, Abaraãm hagã n'aa, Isak hagã n'aa, Jakóh hagã n'aa ÿ ti hÿÿh.”^{††} ³⁸ Dooh, “Abaraãm makû hagã, Isak makû hagã, Jakóh makû hagã” tanoo bã. P'op Hagã Do hã ti edëp. Dejëp do hagã n'aa nado P'op Hagã Doo. Hedëp do sa hagã n'aa tii —nãng mã Jesus kyyh.

³⁹ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób raky hadoo:

—Baad mabaher'oot, baad a kyyh, ma matëg! —nãk mãh.

⁴⁰ Ti bahãnh kã m' dooh m' reeaj boo bã kã. H'yyb e'ÿÿm mã reeaj bã kã.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dawi panaa mã ti Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Dãng Doo, sa nooh. Nyy da tii? ⁴² Hahÿÿ da paa m' Dawi kyyh Saaw-Mo hã: “Wahë ÿ n'aa hã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky hadoo, ‘Aso hup ÿÿ hënh, ⁴³ si ÿ mabag'ããs hyb n'aa a majiÿ ÿ nes'ëëm bã kã’ ”, §§ nãng paa Dawi. ⁴⁴ Hÿÿ kã, “Wahë ÿ n'aa” Dawi maneëëj bã ti Kristo, nyy da ti ta t'aah tabahadoo?^{***} —nãng mã Jesus.

⁴⁵ Ti m' sahõnh hë maa new'ëë bã m', Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hã:

⁴⁶ —Baad da bë kanã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo da bë nad'oo hyb n'aa —nãng mãh. —Baad ub da raken'yyim, baad rakametëeh saroor henyym doo me, ky n'aa gebah doo me —nãng mãh. —Rakarën ji bedëng hajök do sa mahang —nãng mãh. —Tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot doo bã ragen'aak ratooj bã hyb n'aa jewyk do rabahetõh bã. Ratsebë do tã n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh do rabahetõh bã ratooj bã —nãng mãh. ⁴⁷ —Patug tema bong do sa wë hanãng do bë esok. Ti bãp peej hadoo doo me bë ky n'aa etsëë, bë hã ta wób raj'aa etsë hyb n'aa. Ta ti hedoo do ta bahãnh tak'ëp P'op Hagã Do rajãã da —nãng mã Jesus kyyh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky n'aa.

21

P'op Hagã Do matym n'aa patug tamah do an'ooos do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' P'op Hagã Do tób n'aa bã Jesus bagëët bã, tahapãh tak'ëp dajëër enãh do radatoonh do dajëër, tób P'op Hagã Do rahyb n'aa esee do dajëër n'aa. ² Ti

†† 20:37 Esodo 3.6   §§ 20:43 Saaw-Mo 110.1   *** 20:44 Dawi panaa né hë ti Jesus, aj'yy gó tabahyng do hyb n'aa. Dawi wahë ÿ n'aa tamaneëënh do paah, P'op Hagã Do T'aah do hyb n'aa na-ãj ti Jesus.

m' tabana ỹ̄nh, patug tamaa wäd is doo. Tadatooj is mä pawóp its moweed. Kanahën its mä tii. ³ Ti m' Jesus bahapäh bä ta tii, taky hadoo:

—Hahỹ ỹ̄nh, patug tamaa wäd is doo, sahõnh hë sa bahãnh tabanoo. Né hup ỹ né hë ta ti ỹ her'oot doo —näng mäh. ⁴ —Sahõnh hë ta wób ranoo do tii, hajõng do sa wë mad'aak do uuh —näng mäh. —Hahỹ ỹ̄nh, kasuud its né paawä, sahõnh hë taban'oo däg is ta wë hanãng do paats —näng mä Jesus.

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahỹh

⁵ Ti m' Jesus ma matëg wób raheer'oot mä pä s'ëëb P'op Hagä Do tób n'aa. Hetsooh mä sa hã. Raheer'oot na-ããj mä ta wób sa mo haj'aa ta hetsó wób, P'op Hagä Do matym n'aa retsëëh doo. Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

⁶ —Ti awät da ti noo gó kã, ta ti pä jé pad'yyt hë takajãg jëng. Dooch da ta see jó haso wät pé hahỹ bë hapäh do pä. Sahõnh hë da rabakud bëëh tũũ —näng mäh.

⁷ Ti m' ta ma matëg rabeaanh:

—Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu däk? H'ëed hado da tabedaa däk do heen n'aa? —nãk mäh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Baad bë matakä da, bë rawanadii hyb n'aa. Hät ỹ̄ gó rabana, sa nooh. “Ȳ Kristo”, nãk da sa kyyh. “Edaa däk sahõnh hë tagawatsik doo”, nãk da. Bë ky dahé manã tii —näng mäh. ⁹ —Bë eỹ̄m manã da kaneb'ooch do bë ky n'aa napäh bä, ta wób sa wahë n'aa wë rah'yy kawereem do bë ky n'aa napäh bä na-ããj hë. Badãk hahỹ gawatsik do pooj jé, ti hadoo né da. Ti hado né hë paawä, dooh nayyw hë takaja bä badãk hahỹ bahëëj jëng doo —näng mäh.

¹⁰ Ti m' taky hadoo ënh sa hã:

—Hãj n'aa see babuuj rakaneb'ooch da hãj n'aa see babuuj sa daheeh. Hãj n'aa sa wahë n'aa, rah'yy kawereem da hãj n'aa see sa wahë n'aa wë.

¹¹ Hajõng hãj n'aa hënh da tak'ëp né da hëëj katajuus. Sah na-ããj da anãng. Hajõk da tak'ëp ranahëë enãh da. ãm n'aa nãng do ti awät da. ãm n'aa nãng do heen n'aa ganyyh da wë hã. ¹² Ti pooj jé da bë da rano n'aa masoo. Bë da rarejãã. Bë da rahaëënh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa sa moo gó, bë raky n'aa etyy hyb n'aa. Bë da radewãts b'ëëh. Bë da ramahũm hëëj bagã n'aa sa wë, sa wahë n'aa wób wë na-ããj hë, bë raky n'aa tapaa hyb n'aa sa hã. Hëp ỹ n'aa tii da rabad'oo da bë hã —näng mäh. ¹³ —Këh ỹ n'aa bë her'ood kãn da tii bä sa hã —näng mäh. ¹⁴ —Bë hyb n'aa tón manãh, bë ky n'aa sa hã bë her'oot do hã. ¹⁵ Ȳ anoo da bë hã bë er'oot do pan'aa. Tak'ëp da bë ỹ h'yy gan'yyh. Ti hyb n'aa bë majĩ dooh da bë rahaja bä, dooh d' sa kyy péh —näng mäh. ¹⁶ —Bë yb, bë ỹ̄n, bë wakããn, bë najiis na-ããj né hë bë né rahaëëj padëëk bë majĩ sa hã. Radej'ëep da bë wób. ¹⁷ Tak'ëp da sahõnh hë rakawajããn da bë wë, hëp ỹ n'aa. ¹⁸ Ti hadoo né hë, dooh P'op Hagä Do mabaan bëëh. Sahõnh hë bë hã tahapäh. ¹⁹ Bë h'yy kaneréd bä hã ỹ bë h'yy ka'eeh do hã, P'op Hagä Do wë da bë baboo had'yyt hë kã —näng mä Jesus.

²⁰ Ti m' taky hadoo ënh:

—Jerusarënh nu kat'ëë däk ta majĩ warahén n'aa ran'oo bä bë bahapäh bä, edaa däk da bë bahapëë kãn tagawatsik doo. ²¹ Tii bä da taw'ããts hë Judah hãj n'aa bä haj'eeh do rakejën hõm da waëë banãng hënh. Jerusarënh bä haj'eeh do taw'ããts hë rakejën hõm sa panang bä naa. Panang bahãnh habong do taw'ããts hë da dooh rana bä p'aa hënh panang hënh. ²² Ti noo gó da P'op Hagä Do anoo da Isaraëw buuj ta sãm baanh. Sahõnh hë P'op Hagä

Do kyy kerih do kametä kån sa hä kä —näng mäh. ²³—Tak'ëp tanesaa het'aah doo, sa taah nebii do sa hä kä ti noo gó kä! * Tak'ëp nesaa do rabahoop Isaraéw häj n'aa bä. Tak'ëp da P'op Hagä Do banoo sa hä nesaa doo —näng mäh. ²⁴—Ta wób da dejëp sa maji kuman haj'aa. Ta wób da ramoo maw'yyd hõm ta s'ee hënh, jé pad'yyt hë häj n'aa hënh. Panang kä, Jerusarënh, rababep da Judah buuj nadoo do hä. Tii da rabad'oo P'op Hagä Do h'yyb däng do peej kä —näng mä Jesus.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Ta jawén, papÿÿj hä, kamarab hä, sagõõh sa hä ji hapäh da meuj n'aa näng do heen n'aa, äm n'aa näng do heen n'aa. Sahõnh hë häj n'aa babuuj rahyb n'aa tón da, h'yy gabedo bong da, hewëeh do hyb n'aa akajar maadaka, tak'ëp hadoo do hyb n'aa akajar maadaka kyyh. ²⁶ Tak'ëp rajeyÿm do hyb n'aa da ti noo gó, ta wób degõn jëng da. H'yyb e'ÿÿm bong da, tak'ëp nesaa do ti hawät do hä rahyb n'aa newëe do hyb n'aa. Wë hä habong do ta bag keh'ÿÿt da jé pad'yyt hë, ta see hedo hõm da P'op Hagä Do an'oo bä. ²⁷ Ti noo gó kä da sahõnh hë rabahapäh da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo kä, ÿ bahyng bä kä wë puh mahang. ÿ ahyng da P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo doo gó —näng mäh. ²⁸—Bë h'yy kahasaãb kä ta ti ta heen n'aa bë bahapäh bä kä, edaa däk do hyb n'aa kä bë P'op Hagä Do ed'ëep do nesaa do mahãnh —näng mä Jesus.

²⁹ Ti m' panyyg gó m' tabaher'oot sa hä. Ti m' taky hadoo:

—Ta heen n'aa ÿ her'oot doo, joom wiigo häd näng doo, joom wób ky n'aa hadoo na-ããj hë tii —näng mäh. ³⁰—Joom tadu doo bä tagajewäng doo, baad bë bahapäh, edaa däk tabanyyw. ³¹ Ti hadoo né da, sahõnh hë ta ti bë ÿ maher'ood wät do kaja däk bë bahapäh bä, edaa däk P'op Hagä Do bag'ããs doo —näng mäh.

³² Ti m' taky hadoo ënh:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Da hë habong do rahapäh nä da sahõnh hë ÿ her'ood wät do bawäd kån.† ³³ Badäk hahÿÿh, wë na-ããj da, ahëëj jëj né paawä, këh ÿÿ da dooh tahëëj bä —näng mäh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hado kån:

—Bë hyb n'aa matakä da, ta s'ee hënh bë h'yyb nawät hyb n'aa. Bë h'yyb padäg manä jarakë hedoo do hä. Bë an'oo manä badäk hahÿÿ hä ji hyb n'aa tón do bë hyb n'aa hüüm bä, ta s'ee hënh bë h'yyb nawät hyb n'aa. Taw'ããts hë bë hyb n'aa matakä bë h'yy ganatemah hyb n'aa ÿ kajaa bä. ³⁵ ÿ kajaa do heen n'aa, nanyw hë da, raganada bä, takajaa sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do sa wë —näng mäh. ³⁶—Taw'ããts hë bë hyb n'aa matakä had'yyt hë. Bë ky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do hä, bë ked'ëëp hyb n'aa ta ti ÿ her'oot do paa nesaa do mahãnh. Bë ky n'aa ets'ëë na-ããj hë, bë bahajaa hyb n'aa matym ÿÿ gó, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do matym gó, bë bab'ëeh hyb n'aa, baad bë ÿ gadoo hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

³⁷ Jesus ma met'ëëg had'yyt mä P'op Hagä Do tób n'aa bä. Tug bä hadoo tabaheh'üüm panang bahãnh, waëë Oriib häd näng doo hënh, t'ii hënh mä tabahe'ÿÿh hyb n'aa. ³⁸ Bãp paa m' hajök do rabaheh'üüm, ramaa newëe hyb n'aa Jesus P'op Hagä Do tób n'aa yt hä.

* **21:23** Du daa m' rakejën péh. † **21:32** Sahõnh hë Jerusarënh ky n'aa sa hä Jesus maher'ood wät do né hë tii, ti noo gó habong do rahapäh doo. Dooh badäk hahÿ bahëëj jëng do tado bä rahapäh doo.

22

Judas taky n'aa enooh Jesus tahaëenh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', edaa däk Pas-kowa häd näng do bawät, päw makuj tamah do rabawa noo gó. ² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yÿk do ma mehetëk do na-ääj mä ratyw n'aa esoos mä Jesus radaj'ëep hyb n'aa. Rahyb n'aa newëë nyy d' rabad'oo, hajök do rakawaj'ään bä sa wë rajeÿÿm do hyb n'aa. ³ Ti m' Judas Ikarijot häd näng do h'yyb gó Nesaa Do Yb bajëë suun. ⁴ Ti m' Judas bahöm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa wë, P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa sa wahë n'aa wë na-ääj hë, séd hä rakaner'oot hyb n'aa nyy da sa hä Jesus tabahaëenh. ⁵ Ti m' rah'yy gadejah Judas Ikarijot kyy hä. Ti m' ta sãm raky kajäk ta hä. ⁶ Ti m' Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kán, tabahaëenh hyb n'aa kä sa hä rabanahajök bä.

Jesus ta ma matëg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawëh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m' päw makuj n'aa tamah do rataheb'ëes do du däk. Ti noo gó b'éé t'aah aj'yy ranaheb'ooh P'op Hagä Do matym n'aa, Pas-kowa rahyb n'aa esee do hyb n'aa. ⁸ Ti m' Jesus mejüü Peed Jowäw daheeh, ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë ahöm nä Pas-kowa tä n'aa bë moo bok hyb n'aa, ër tab'ëes hyb n'aa —näng mäh.

⁹ Ti m' rabeaanh ta hä:

—Nyy bä makarën ää benäm Pas-kowa tä n'aa? —näk mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ahöm nä panang hënh. Panang bä bë kajaa bä, bë kataa da aj'yy hä, naëng hes'ooh do hä. Ta jawén bë ahöm da. Ta ti bajëë suun bä tób gó, ¹¹ bë eaaj da tób danäh hä hahÿÿ da: “Ää ma matëg mejüü ää beaanh, nyy bä tagadäk ta gawakö, tatab'ëes hyb n'aa Pas-kowa, ta ma matëg sa daheeh”, denoo da. ¹² Tii bä da ta gawakö gaeh doo, p'op gadäk doo, tametëeh da bë hä. Ta tii bä tyng n'aa näng da. Kabenyÿw däk da —näng mäh. —Tii bä bë moo boo Pas-kowa tä n'aa, ta waa n'aa —näng mä Jesus sa hä.

¹³ Ti m' rabahöm kán. Rakajaa bä m' panang bä, Jesus her'oot do hadoo né kä m'. Ti m' ramoo boo kán tii bä kä Pas-kowa tä n'aa kä.

¹⁴ Ti m' Pas-kowa tä n'aa kajaa bä kä m', Jesus bahyy sooh mä 12 hedoo do tamejüü do sii hë sa waa tyng pa. ¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad ÿ h'yyb däng né hë hahÿÿ awëh bë daheeh, ÿ rarejää do ÿ ahoop do pooj jé —näng mäh. ¹⁶ —Dooch ÿ awëë wäd bä kä hahÿÿ ta jawén. Séd debaa hë ÿ bawëë kán Pas-kowa heh'äät doo kä hÿ pong jé, P'op Hagä Do bag'ääs bä kä —näng mäh.

¹⁷ Ti m' tabado däk uwa bëeh hood, ti m' P'op Hagä Do hä ta ky hadoo:

—Taw'ääts hë öm, Ee. Man'oo däk uwa bëeh ää hä —näng mäh.

Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë gadoo, bë ets'ëeh bë hä —näng mäh. ¹⁸ —Hahÿÿ d' bë ÿ maher'oot: Hÿ jawén dooh ÿ eëg wäd bä uwa s'ëeb. Jääm hë p'aa hënh ÿ eëek da P'op Hagä Do bag'ääs do kajaa bä kä —näng mäh.

¹⁹ Ti m' tabado däk päw, ti m' P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Taw'ääts hë öm, Ee. Man'oo däk päw ää hä —näng mäh.

Ti m' taganabäh däk, tan'oo däk mä ta ma matëg sa hä. Ti m' taky hadoo:

—Hup ÿÿ, bë hyb n'aa ÿ an'oo däk do heen n'aa hahÿÿh —näng mäh. —Hÿ jawén hahÿÿ d' bë bad'oo, ÿ bë hyb n'aa esee do hyb n'aa —näng mäh.

²⁰ Ti hadoo ênh, rabawêh, rabawa do jawén paa bä, Jesus bado däk ênh uwa bëeh hood, ti m' taky hadoo:

—Majyw ȳy, ȳ anoo do ȳ dajëp noo gó bë hyb n'aa heen n'aa hahȳȳh. Papuu sahõnh hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh do tii kã. H̄y jawén majyw ȳ hyb n'aa ji tagadoo, P'op Hagã Do ky däng* —näng mã Jesus.

²¹ Ti m' taky hadoo ênh:

—Bë maa newë! —näng mãh. —Ër mahang ti asooh majë ȳ moo gó ȳ tahaëenh doo —näng mãh. ²² —Ȳȳh, Aj'ȳy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Doo, ȳ da dajëp P'op Hagã Do kyy kerih do her'oot doo da né hë —näng mãh. —Ti hadoo né hë, baad nado da aj'ȳy hã, Aj'ȳy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Do majī moo gó han'oo däk do hã! —näng mãh.

²³ Ti m' sa mahang rabeaanh:

—Jaa g'eeh tii? —näk mãh.

²⁴ Ti m' sa bahãnh hadoo do p'ãã m' raky ked'aak. ²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Judah buuj nadoo do sa wahë n'aa, hyb n'aa jowyk hedoo doo, tak'ëp ramejüü sa karapee n'aa. “Sa masa n'aa” sa daaj hë rakamaneëenh —näng mãh. ²⁶ —Bë mahang taw'ãats hë dooh tii d' tahado bä —näng mãh. —Bë mahang karën pé ta wób sa bahãnh hyb n'aa jawyk péh, taw'ãats hë da ta wób sa yd jé da tanu gadäk. Bë wahë n'aa hadoo doo, taw'ãats hë ta wób sa karom hado däk —näng mãh. ²⁷ —Ny hadoo pé hyb n'aa jawyk? Ta tyng n'aa jó hasooh doo, ta tyng jó hasoo do waa manaa doo? Ny hadoo pé hyb n'aa jawyk? Ta tyng jó hasooh do né hë —näng mãh. —Ȳ tii, dooh tii da ȳ adoo bä. Sa karom sa tä manaa do hadoo ȳ bë mahang, ȳ hyb n'aa jawyg né paawä bë bahãnh —näng mãh. ²⁸ —Hëp ȳ hata had'ȳyt hë bëeh, nesaa do ȳ ahoop noo gó. ²⁹ Ti hyb n'aa hã ȳ Ee banoo do hadoo ȳ bag'ãas doo, tii da ênh bë ȳ banoo bë bag'ãas si ȳy. ³⁰ Ti hyb n'aa bë awëh da, bë eëek da si ȳy, ȳ bag'ãas do noo gó, bë ȳ weh'ëeh do ky n'aa. Bë da at'oohn wahë n'aa tyng jó, 12 hedoo do Israew taah panaa bë bag'ãas hyb n'aa, bë ky n'aa etyy hyb n'aa —näng mã Jesus.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo Peed hã:

—Simaw, Simaw —näng mãh. —Nesaa Do Yb ets'ëë wät tak'ëp bë tametty hyb n'aa. Takarën paawä bë beréd hõm hã ȳ bë h'yy ka'eeh doo. ³² Ti hado né paawä, P'op Hagã Do hã ȳ ky n'aa ets'ëë wät õm, manerët hyb n'aa hã ȳ mah'yy ka'eeh doo —näng mãh. —Mah'yy kawareem bä, p'aa hënh tak'ëp hã ȳ mah'yy kae bä, mah'yyb enaw ta wób hã ȳ h'yy ka'eeh doo —näng mã Jesus Peed hã.

³³ Ti m' Peed ky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mãh. —Dooch ȳ h'yy keréd bä a hã —näng mãh. —Ȳ radawäts g'ëed bä, na radawäts g'ëed ȳ a sii. Ȳ radajëeb bä, na ȳ radajëeb a nemuun, näng mãh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Baad õm ȳ maher'oot Peed —näng mã —Badah, atsëm, karaak bahȳȳh do pooj jé, tamawoob nuu me da ȳ maky n'aa jejën da —näng mã Jesus Peed hã.

³⁵ Ti m' Jesus beaanh ta ma matëg sa hã:

* **22:20** P'ooj ub Mosees sa hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh doo, b'éé majyyw ta heen n'aa. Papuu hahȳ ji hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh doo.

—Bē ŷ mejũũ noo gó P'op Hagä Do ky n'aa bē baher'ood hõm hyb n'aa, dooh ŷ an'oo bā bē mahũũm pé dajëer hadoo péh, ta hood hadoo péh, bē tsyym suun bē wareem péh. Bedoh bē wē ti noo gó? —näng mäh.

—Dooh —näk mäh. —Dooh badoh pé ää wē —näk mä sa kyyh.

³⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hÿÿ kã bē mahũũm bē wē tanyy bā dajëer, bē h'ëed hood na-ããj hē. Bē wē tananyy bā bē kuman mariij, taw'ããts hē bē esëem hõm bē hatsē bē hã hadäk doo, bē kuman bē betseē hyb n'aa ta sãm† —näng mäh. ³⁷ —Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do kēh ŷ n'aa hã: “P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do h'yyb hata däk ran'oo bā P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, † näng P'op Hagä Do kyy kerih doo —näng mä Jesus. —Sahõnh hē kēh ŷ n'aa kerih doo gó her'oot doo, ta ti hadoo né kã —näng mä Jesus.

³⁸ Ti m' ta ma matëg raky hadoo ta hã:

—Ma matëg! —näk mäh. —Pawóp hē ää wē kuman mariij —näk mäh.

—Jããm tii —näng mäh. §

Getsemani bā Jesus ky n'aa ketsëē do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁹ Ti m' tabahed'oo doo da, waëë joom oriib banäng doo hēnh Jesus bahõm kãn. Ta ma matëg had'aa mäh. ⁴⁰ Rakajaa bā m' Jesus ky hadoo sa hã:

—P'op Hagä Do hã bē ky n'aa ets'ëē, nesaa do h'yyb tatug mahãnh bēeh, ŷ bē eréd hõm mahãnh —näng mäh.

⁴¹ Ti m' tabahõm dawë hã. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng, ti m' taky n'aa etsëē P'op Hagä Do hã. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

⁴² —Ee, —näng mäh —makarën bā mado hõm mahãnh ÿÿ wät hahÿÿ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né hē ŷ betse'ëē paawä, makarën doo da né hē mabad'oo, ŷ karën doo da nado —näng mäh.

[⁴³ Ti m' hÿ pong jé naa äãs see kasee ta hã, tah'yyb hej'oonh hyb n'aa. ⁴⁴ Ti m' tak'ëp mä taky n'aa etsëē, tak'ëp tah'yy katón do hyb n'aa. Baad nado ta h'yyb tym. Majyyw hadoo mä tahehud. Tũũ m' tabatõõm.] ⁴⁵ Ti m' tabas'ëëg geët jawén paa bā m', taky n'aa etsëē do jawén paa bā, tabahõm ta ma matëg rahab'ëeh hēnh. Ää b'ëeh mä tii. Tak'ëp mä raty jewyk rah'yy ketón do hyb n'aa. ⁴⁶ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa bē ba'ÿÿh? —näng mäh. —Bē as'ëëg bēh! P'op Hagä Do hã bē ky n'aa ets'ëē, bē nesaa do h'yyb tatug mahãnh, ŷ bē eréd hõm mahãnh —näng mäh.

Jesus ramaso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁷ Jesus ber'oot nã bā m', rakaja kãn hajõk do ta wē. Judas, ta ma matëg 12 hedoo do see paah, sa pooj jé tabana. Ti m' Jesus wē Judas bana. Ta tapa tsanetsub wät. Kedëng do ky n'aa né paawä tii. ⁴⁸ Ti m' Jesus beaanh ta hã:

—Judas, —näng mäh —matsanetsup doo me ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do maban'oo däk? —näng mä Jesus Judas hã.***

† **22:36** Kuman ky n'aa nado ti Jesus her'oot. Kuman ky n'aa me tamaher'oot. Kaneb'oooh do du doo do pooj jé ji benãm ji kuman, baad ji gada hyb n'aa ji wē ji majÿ kajaa bã. Ti noo gó né tadu doo Jesus, ta ma matëg na-ããj hē rano n'aa masoo doo. Ti hyb n'aa ta ma matëg Jesus maher'ood wät, baad rahyy n'aa matakëē hyb n'aa baad nadoo do hã, sa h'yyb rabenãm hyb n'aa, edaa däk do hyb n'aa sa hã rarejäã doo. † **22:37** Isajas 53.12 § **22:38** “Jããm tii” Jesus wén her'oot, dooh ta ti tado bã do hyb n'aa tahanäng doo. Dooh kuman ky n'aa tado bã sa hã tamaher'oot doo. *** **22:48** Tsanetsup doo me Judas metëeh ta wób sa hã Jesus, ti né hē ramaso däk hyb n'aa.

⁴⁹ Ti m' Jesus sii habok do rabahapäh bā m' hajōk do rakarēn ramasoo, raky hadoo ta hā:

—Makarēn ēr gadoo kuman me?

⁵⁰ Ti m' Jesus sa hata see tekyyt mā P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'äät do karom. Ta nabuuj hub hēnh hadäk do tagakyd hōm mäh. ⁵¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ti moo hado manäh —näng mäh.

Ti m' Jesus moo däng aj'yy rog hā. Has'oo däk mäh.

⁵² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa hā, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahē n'aa hā, Judah buuj sa wahē n'aa hā na-āāj hē, Jesus ramaso däk hyb n'aa ta no n'aa han'aa do sa hā Jesus ky hadoo:

—Ēr wahē n'aa wē h'yy kawereem do sa h'yyb mahūūm n'aa bē ed'oo g'eeh ȳyh, bē wén n'aa wē ȳy sēn-jeer yt hā, boh yt hā? —näng mäh. ⁵³ —P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó ȳ awäd had'yyt hē bē sii. Dooh ēnh ȳ bē maso bā tii bā ēnh? —näng mäh. —Hyȳ kā, taw'ääts hē —näng mäh. —Ȳ hapäh, da hē né kā ȳ bē bahajaa. Da hē né hē Nesaa Do Yb mejūū —näng mā Jesus.

Jesus Peed ky n'aa jejēn do panyyg n'aa hahȳyh

⁵⁴ Ti m' ramaso däk Jesus, ti m' ramahūūm kán P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'äät do tób hēnh kā. Peed bahōm sa jawén. Dawēē m' tagadäk. ⁵⁵ Ti m' warahén ragahō jat tēēg tób w'oo hā, ti m' rabehyy b'ēēh tēēg noo pa. Sa pa m' Peed bahyy häng. ⁵⁶ Ti m' ȳyh, sa karom, bahapäh Peed tēēg bag hā m' tabahäng bā. Ti m' baad tabahēg'ääs ta hā. Ti m' taky hadoo:

—Hahȳ Jesus hata seeh —näng mäh.

⁵⁷ Ti m' Peed ky n'aa jejēn wät.

—Dooh ȳ hapēē bā ta ti aj'yy —näng mäh.

⁵⁸ Badah peej däg kā m', ta see baheg'ääs Peed hā, ti m' taky hadoo:

—Ta hata see né hē ōm —näng mäh.

—Dooh. Dooh sa see ȳ do bā —näng mā Peed.

⁵⁹ Badah peej däg kā m', sét oor tabahado däk bā m', ta see ky hadoo:

—Jesus ma matēg see né ti hyȳh. Garirej buuj né ti hyȳh —näng mäh.

⁶⁰ Ti m' Peed ky hadoo:

—Dooh ȳ hapēē bā ta ti maher'oot doo —näng mäh.

Ti m' nayyw hē, taher'oot nā bā m', karaak ky ganā kán, tabah'ȳy kán. ⁶¹ Ti m' Jesus ty kaw'ōōd däk Peed wē. Tii bā m' Peed hyb n'aa newē däg kán Jesus her'oot do paa ta hā kā: “Karaak bahȳyh do pooy jé da ȳ maky n'aa jejēn tamawoob nuu me.” Tii d' né paa kā m', Jesus her'oot do paa kā ta hā. ⁶² Ti m' Peed banyyh wahoo gó naa. Tak'ēp tabaód g'ēēd kán mäh, taky n'aa jejēn do hyb n'aa Jesus.

Jesus warahén rarejää do panyyg n'aa hahȳyh

⁶³ Ti m', warahén Jesus hag'ääs do raky n'aa ejeets kán mäh, rarejää mā tak'ēp. ⁶⁴ Ti m' raty maw'yyd däk, tanahapäh hyb n'aa. Ti m' rabahewyyh bā m' raky hadoo:

—Maher'ood mahapēē bā! Jaa mo haj'aa? —näk mäh.

⁶⁵ Hajōng nā m' sa kyyh, raky n'aa rejää doo.

Judah buuj sa wahē n'aa Jesus hā rake'aanh do panyyg n'aa hahȳyh

⁶⁶ Ti m', bap paa m', rakata padëek Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Ti m' ramahüüm kân Jesus sa wë, ⁶⁷ ti m' raky hadoo:

—Mamaher'ood ää hä, òm Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do mado bä —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ÿ maher'ood bä paawä, dooh paawä ÿ bë ky dahé bä. ⁶⁸ Bë ÿ eaaj bä, dooh bë ky gedag bä —näng mäh. ⁶⁹ —Ti tahado né paawä, hÿ jawén Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do asooh da P'op Hagä Doo, Sahõnh Sa Bahãnh Hado Do hub hënh, ta hä P'op Hagä Do weh'ëeh doo bä —näng mä Jesus.

⁷⁰ Ti m' sahõnh hë kata däk do raky hadoo:

—Òm mä P'op Hagä Do T'aah, a nooh? —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë né tii, ti tii d' her'oot. Baad ub ti bë kyyh —näng mäh.

⁷¹ Ti m' raky hadoo:

—Dooh hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh. Ta daaj né hë ti taky n'aa kaher'oot —näk mäh.

23

Pirato häd näng do wë Jesus ramahüüm kân do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', sahõnh hë ajyy kata däk do ramahüüm kân Jesus Pirato häd näng do wë. * ² Ti m' radu doo Jesus raky n'aa tapaa Pirato hä. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Hahÿ aj'yy h'yyb mahüüm Judah buuj, raky nadahé wät hyb n'aa sa wahë n'aa, Roma buuj. Tamoo ge'ÿÿm ranep'aak hyb n'aa Sesa hä ji hepak doo, Roma buuj sa wahë n'aa hä ji hepak doo. “ÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. Häj n'aa wahë n'aa ÿÿh”, näng mä ta kyyh —näk mä ta ti ajyy Pirato hä.

³ Ti m' Pirato beaanh Jesus hä:

—Òm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿÿ. Tii d' né hë, maher'oot doo da né hë —näng mä Jesus.

⁴ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa hä, hajök do t'ÿ hënh kat'aa do hä na-äj mä Pirato ky hadoo:

—Dooh ÿ aw'yyt pé ta hä ta sãm ÿ anoo péh —näng mä Pirato.

⁵ Ti m' raky kah'üüm Pirato hä:

—Sahõnh Judah häj n'aa bä, sa wahë n'aa wë rah'yy kawereem tan'oo bä tama metëek do hä. Garirej häj n'aa bä tadu doo tama metëek doo. Hÿÿ kä babä Jerusarënh bä tama met'ëeg kân —näk mä sa kyyh.

Eróts häd näng do wë Jesus ramahüüm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶ Garirej häj n'aa bä Jesus du doo paa tama metëek do Pirato ky n'aa napäh bä m', teaaj wät sa hä:

—Garirej häj n'aa babuuj ti hÿ aj'yy? —näng mäh.

⁷ Ti m' Pirato ky n'aa napäh bä m' Jesus t'ÿ hënh naa, tamejüü ramahüüm Eróts Ân-Tipas häd näng do wë, Garirej häj n'aa wahë n'aa tabadoo do hyb n'aa. Jerusarënh panang bä Eróts bag'ääs dó ti noo gó.

⁸ Ti m' Eróts tsebee wät Jesus tahapäh bä. P'ooj né hë m' takarën paawä m' Jesus tabapäh. Ta ky n'aa napëë däk paa m' Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa m' takarën paawä m' tabahëg'ääs Jesus pahuunh doo. ⁹ Ti m' Jesus ramanaa bä

* **23:1** Pirato häd näng doo, Roma buuj ta ti Judah häj n'aa bagä n'aa.

m', hajõng mä teaanh ta hã. Dooh m' Jesus ky gedag bã.† ¹⁰ Ti m' P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hë, tak'ëp mã raky n'aa tapaa ta ky n'aa Eróts hã. ¹¹ Ti m' Eróts, Eróts warahén n'aa sii hë m' raky n'aa ej'ees mäh, raky n'aa rejãã mã Jesus. Ti m' radadhãk ta hã saroor tak'ëp hanãm doo, sa wahë n'aa hedoo do saroor n'aa, raweh'ëeh doo gó m' raky n'aa manes'uunh hyb n'aa. Ti m' Jesus Eróts mejõ hõm p'aa hënh Pirato wë. ¹² Ti pooj jé m' Eróts Pirato daheeh ta majiĩ dó m'. Ti noo gó kã m' ta najiis hado däg kãn mäh.

¹³ Ti m' Pirato mejüũ P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa, hajõk do na-ããj rakataa hyb n'aa ta wë. ¹⁴ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë mana wät hahÿ aj'yy wë yÿ —näng mäh. —“Hahÿ aj'yy h'yyb mahüũm Judah buuj raky nadahé wät hyb n'aa sa wahë n'aa, Roma buuj”, bë nooh —näng mäh. —Baad y beaaj wät bë matym gó ta ky n'aa bë her'oot doo. Dooh y aw'yyt pé ta hã nesaa do bë her'oot doo. ¹⁵ Ti hadoo né hë Eróts. Dooh taw'yyt pé nesaa do ta hã, ti hyb n'aa tamejüũ p'aa hënh ãã wë —näng mäh. —Dooh tamo haj'aa pé ta p'ãã dajëp péh. ¹⁶ Ti hyb n'aa y mejüũ da rahewyyh hyb n'aa, ti jawén da y eréd hõm tabahõm hyb n'aa —näng mã Pirato kyyh.

[¹⁷ Pas-kowa noo gó né m' Pirato mahen'yyh radewëes do seeh, hajõk do retsëë doo.] ¹⁸ Ti m' hajõk doo, séd hã m' raky hadoo, tak'ëp mã sa kyyh:

—Manaboh hÿ aj'yy. ãã karën maberéd hõm Barabas häd näng doo —näk mã sa kyyh.

¹⁹ Ragadaheew'ëes doo gó m' tabagëet ta ti Barabas häd näng doo, Jerusarënh panang bã Roma buuj sa hã tah'yy kawareem do hyb n'aa ta h'yyb hataa sa daheeh, ta see tadaj'ëep do hyb n'aa na-ããj mäh. ²⁰ Pirato karën paawã taberéd hõm Jesus, ti hyb n'aa p'aa hënh taky kah'üũm sa hã. ²¹ Ti m' rageëëj bong:

—Mepëëm däg! Mepëëm däg! Mepëëm däg! —näk mã hajõk do sa kyyh.

²² Ti m' tamawoob nuu me däg mã Pirato ky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa? —näng mäh. —Dooh mo haj'aa kad'oo do tado bã —näng mäh. —Dooh y aw'yyt pé ta hã ta p'ãã dajëp péh. Ti hyb n'aa y mejüũ da rahewyyh hyb n'aa, ti jawén da y eréd hõm tabahõm hyb n'aa —näng mã Pirato kyyh.

²³ Ti m' raky kah'üũm Pirato hã. Tak'ëp rageëëj bong, Jesus tabepëëm hyb n'aa. Ti m' sa kyy me m' rahaja kãn Pirato. ²⁴ Ti hyb n'aa kã m' Pirato ban'oo kãn rakarën doo da. ²⁵ Tado nyuh mã Barabas, Jerusarënh panang bã Roma buuj sa wë tah'yy kawareem do hyb n'aa radawãts gëet do paah, ta see tadaj'ëep do paah. Ti né m' ti retsëë Pirato hã. Ti m' Pirato mejüũ Jesus rabepëëm däk b'aa hã, rakarën doo d' né hë m'.

Jesus rabepëëm däk do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁶ Jesus warahén ramahüũm bã rabepëëm hyb n'aa, ramaso däk mã aj'yy Simaw häd näng doo. Panang Sirené häd näng doo bã naa m' tii. Jerusarënh panang hënh tabajëë paawã. Ti m' warahén ramejüũ mã tabes'oooh hyb n'aa b'aa Jesus rahepëëm däk do b'aa n'aa. Ti m' ramejüũ Jesus jawén tabahõm. ²⁷ Hajõk mã hah'üũm sa jawén. Yÿj na-ããj mã ah'üũm sa sii. A'oot mäh. Sa h'yyb mã ragedyyk. Rah'yy ketõn do ky n'aa m' ta tii. ²⁸ Ti m' Jesus ty kaw'õõd däk sa wë, ti m' taky hadoo sa hã:

† **23:9** Jesus wén ky ganadoo Eróts, j'ooj madäk doo me Eróts eanh do hyb n'aa.

—ÿÿj, Jerusarēnh buuj —nāng mäh. —ÿ had'yyt nado bë p'ää ód. Bë daaj hë bë p'ää kaód, bë taah na-ääj hë bë p'ää ód, tak'ëp nesaa do bë wë hana do hyb n'aa. ²⁹ Ti awät da ti noo gó hahÿÿ da d' bë kyyh: “Taw'ääts hë ÿÿj taah nanāng do hä, ÿÿj netaah do hä, ÿÿj nanebii do hä”, tak'ëp nesaa do taah enäh do rabahoop do hyb n'aa. ³⁰ Ti noo gó Judah buuj raky hadoo da waëë hä: “Keréd hyy ää jó, nayyw hë ër dejëp hyb n'aa.” Wajapëm do hä raky hadoo da: “Ää jó wamii hyyh”, † nāk da. ³¹ Hahÿÿ da hä ÿ ran'oo bä, b'aa tsahë do hadoo do ÿÿh, nesaa do nahanāng doo, ta bahānh da ti P'op Hagä Do bad'oo sa hä, b'aa hawoonh do hadoo, hajōng nesaa sa hä hanāng doo. Sahōnh hë haooj jēng do hadoo sa hä —nāng mā Jesus ÿÿj sa hä.

³² Pawóp hë ajyy moo nesaa do ramahūūm, Jesus sii rabepëem padëek hyb n'aa sa moo p'ää. ³³ Ti m' rakajaa Ji Nu Gabóg K'y y ramaneëēnh doo bä. Ti m' rabepëem dāk Jesus b'aa kajatsëk do hä kā. B'aa kajatsëk do wób hä rabepëem padëek moo nesaa do Jesus pa. Ta hub hēnh ta see hahāng, s'ÿÿ hēnh ta see hahāng.

³⁴ [Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ee, —nāng mäh —mamabaan sa hä hahÿ nesaa doo, hä ÿ ramoo bok doo.

Dooh rah'y y genä bä ramoo bok do häš —nāng mā Jesus.]

Ti m' warahén ramoo bong ramas'uunh doo, rabahapäh hyb n'aa ta saroor uuh wë ym doo.

³⁵ Hajök do rabaheg'ääs bä m', Judah buuj sa wahë n'aa raky n'aa ej'ees mäh, rakawew'aam mā Jesus. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Ta wób ted'ëep —nāk mäh. —Taw'ääts hë ta daaj hë taked'ëep Kristo, P'op Hagä Do H'y yb Dāng Doo, P'op Hagä Do asëew hōm do tado bä? —nāk mā sa kyyh.

³⁶ Ti ky hadoo né hë m' warahén ēnh. Ramenoo ta hä uwa s'ëëb oow, ramanes'uunh do heen n'aa. ³⁷ Ti m' raky hadoo:

—A daaj hë kedëëb, Judah buuj sa wahë n'aa mado bä! —nāk mā sa kyyh.

³⁸ P'op, ta nu gad'oo pong jé m', warahén rabepëem dāk kerih doo. Hahÿÿ da m' kerih do hä: “Judah buuj sa wahë n'aa hahÿÿh”, nāng mā kerih do hä.

³⁹ Ti m' moo nesaa do see Jesus pa hahāng do ky n'aa rejää mā Jesus. Hahÿÿ da m' taky n'aa ej'ees:

—Ōm Kristo, P'op Hagä Do H'y yb Dāng Do ōm? Ti bä, a daaj hë kedëëb, ää na-ääj né hë! —nāng mā ta kyyh.

⁴⁰ Ti m' ta see ky geām wät:

—Dooh P'op Hagä Do majeÿÿm bä? Ōm na-ääj né da dajëp ta nemuun —nāng mā ta hä. ⁴¹ —Taw'ääts hë ti ää radej'ëep, nesaa do ää moo bok do hyb n'aa —nāng mäh. —Hahÿ aj'y y dooh nesaa pé tamo haj'aa —nāng mā ta hä.

⁴² Ti m' Jesus hä kā taky hadoo:

—Mahy n'aa es'ee ÿÿh, mabag'ääs doo hēnh, hÿ pong jé makajaa bä —nāng mäh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Né hup ÿ né hë hahÿ a hä ÿ her'oot doo: Badah mabasëek da si ÿÿ hÿ pong jé, P'op Hagä Do wë —nāng mā Jesus.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

† **23:30** P'op Hagä Do ky n'aa rod pooj jé hawät doo, Osejas häd nāng do erih do hä Jesus ky dāng. Osejas 10.8 hä takerii dāk tii. § **23:34** Dooh rah'y y genä P'op Hagä Do T'aah tado bä ti radaj'ëep doo.

⁴⁴ Wasyg däk mä ti nuuj jé. Ti m' ta bag badoo wät, badagyb däk mä badäk hahÿÿ hä. Jääm hē tug bā tabawag däk p'aa hēnh. ⁴⁵ Dooch m' papÿÿj bag wät péh. Tii bā m', P'op Hagā Do tób n'aa t'öp ta gó noo gatsē hebaan do kas'ēēd hyng mäh. ⁴⁶ Tii bā m' tak'ēp mā Jesus geēēj wät:

—Ee, —näng mäh —a moo gó ÿ banoo hēp ÿ tym —näng mäh.

Ti m' ta ti taky hadoo bā m', tadjäb kän mäh.

⁴⁷ Ti m' sahōnh hē ta ti warahén sa wahē n'aa hapäh bā m', P'op Hagā Do hä taj'aa etsēē kän. Hahÿÿ d' mā ta kyyh:

—Te hub né hē, —näng mäh —baad hadoo do né paa ti hÿ aj'yy —näng mäh.

⁴⁸ Ti m' hajök doo, kepēēm do heg'ääs doo, sahōnh hē ta ti rabahapäh bā m', sa h'yyb ragedyyk rabajäk, rah'yy ketón do heen n'aa. ⁴⁹ Dawēē naa m' Jesus najiis rabaheg'ääs. Sa mahang mā ab'ēēh mā ÿÿj Garirej häj n'aa bā naa, Jesus hataa paah.

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁵⁰⁻⁵¹ Ti awät mä aj'yy ky ennym doo, P'op Hagā Do karēn doo da hawät doo, Judah häj n'aa, panang Arimatsija häd näng doo bā naa. Joséh mä ta häd. Tagada né hē m' P'op Hagā Do bag'ääs do du däk. Judah buuj sa wahē n'aa see né paawā m' tii, dooch m' ta h'yyb hedo bā sa sii, Jesus hä rabad'oo do hä.

⁵² Ti m' ti Joséh bahōm Pirato wē, Jesus kamag n'aa tabetsēē hyb n'aa. ⁵³ Ti m' tabado hyy kän Jesus kamag n'aa, ti m' tahabēn däk mā pään hawak doo me rino häd näng do s'ēēb. Ti m' tadasuun jëng pä gabaho doo gó, kamag hood n'aa ragagots däk doo gó. Papuuj mā ta ti kamag hood. ⁵⁴ Saab pooj jé m' ti ta tii. Saab pooj jé né hē m' ta ti Judah buuj rabahenyww hōm, Saab hä rakamehehāk hyb n'aa. Tūūh däg mā papÿÿj. Edaa däk Saab du däk doo. **

⁵⁵ ÿÿj Garirej häj n'aa bā naa, Jesus had'aa do paah, rabahōm Joséh jawén. Rahapäh mā gabaho doo. Rahapäh mā na-ääj hē ragadakä jëng do Jesus kamag n'aa. ⁵⁶ Ti m' rabajäk myyj hēnh. Ti m' rabenyww däk bag'aad, buu benyww do bēēh, Jesus kamag n'aa hahog pan'aa m'. Rabenyww däk do rabahajaa bā m', Saab däg mäh. Ti hyb n'aa ragada mā Saab tabēēj hōm hyb n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk mejūū doo da.

24

Jesus ganā wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' bāp paah, met'uuh hä, ÿÿj rabahōm kän pä gabaho doo hēnh, Jesus kamag n'aa radasuun jëng hēnh. Buu benyww do renyww däk do paa ramahūūm. ² Kepēēd hōm mā pä gabaho do ty gatsē paah, rakajaa bā. ³ Ti m' rabajēē p'ēē ta gó. Dooch m' tii bā Jesus kamag n'aa. ⁴ Rahyb n'aa newē b'ēēh bā m', naryww hē kasee sa pa pawóp hē ajyy. Gabarēēh mā sa saroor, hawyp do gabarēēh doo da. ⁵ Tak'ēp mā ÿÿj rah'yyb e'ÿÿm bong. Ti hyb n'aa, tūū rabehyy b'ēēh. Ti m' ääs raky hadoo sa hä:

—Hēd n'aa hawät do bē esoos dejēp do mahang? —näk mäh. ⁶ —Dooch wäd bā. Ganā wät! Dooch bē hyb n'aa es'ee wäd bē hä taher'oot do Garirej häj n'aa bā? ⁷ Hahÿÿ d' paa ta kyyh bē hä: “Ran'oo däk da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ook do sa moo gó, rabepēēm däk hyb n'aa. Tamawoob däg bā ká ta äh, ganā wät da p'aa hēnh”, näng bē hä —näk mā ääs kyyh sa hä.

** 23:54 Judah buuj sa hä, papÿÿj badēē hyng do jawén paa bā Saab du däg däk.

⁸ Ti m' rahyb n'aa es'ee kån Jesus her'oot do paa kã. ⁹ Ti m' rabajëk, 11 hedoo do Jesus mejũũ do hã, ta wób na-ããj hã, rapanãk hyb n'aa. ¹⁰ Marija Madarën, Jowãn, Marija Tsijaag yÿn, yÿj wób mã na-ããj hẽ m', ti panãk do sa hã. ¹¹ Dooh m' Jesus ma matëg raky dahé bã. Daap hẽ red'oo mã ti yÿj rahe'oot doo. ¹² Ti hadoo né hẽ m', Peed as'ëëg gëët, ti m' waj'aa hõm Jesus kamag n'aa hood gadãk hënh. Gabaho do tageg'ããs bã m', jããm né hẽ m' pããn hawak do rino hãd nãng do s'ëëb tahapãh. Ti m' tabajëng. Tahyb n'aa newëë mã ta tii.

Pawóp hẽ ajyy hã Jesus kasee do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti noo gó né hẽ, pawóp hẽ Jesus ma matëg wób rabahõm panang Emaus hãd nãng doo hënh. Dawëë péj tii, Jerusarënh bã naa. ¹⁴ Ramahõm me rahe'oot mã Jesus dajëp do ky n'aa. ¹⁵ Ti bahãnh mã Jesus kataa sa hã. Sa sii m' tabahõm. ¹⁶ Dooh m' rah'y genã bã Jesus tado bã, P'op Hagã Do an'oo bã. ¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—H'ëed ti bẽ her'oot? —nãng mãh.

Ti m' rabayyw b'ëëh dó. Rahyb n'aa tón mãh. ¹⁸ Ti m' sa seeh, Kerew-Pas hãd nãng do ky hadoo:

—Jããm né hẽ õm Jerusarënh bã heg'ããs do ky n'aa nanapãh do t'ĩ hënh hawãd wãt doo? —nãng mã ta kyyh.

¹⁹ —H'ëed ky n'aa? —nãng mã Jesus.

—Nasaréh buuj, Jesus hãd nãng do ky n'aa —nãk mãh. —P'op Hagã Do ky n'aa rod né tii. Tak'ëp ta hejój gó tama metëëk, tapehuunh na-ããj hẽ. Baad ub ti P'op Hagã Do matym gó. Baad ub na-ããj hẽ ta wób sa matym gó —nãk mãh.

²⁰ —Tii bã P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahé n'aa, èr wahé n'aa wób na-ããj hẽ, raban'oo kån Roma buuj sa moo gó, radaj'ëëp hyb n'aa. Tii bã rabepëëm dák b'aa hã —nãk mãh. ²¹ —Kristo, èr majiĩ moo gó naa èër, Isaraéw buuj ted'ëep do paawã, ãã ed'oo. Tamawoob dæg mã ta ãh tadajëp —nãk mãh. ²² —Ti anãng nã ta ky n'aa —nãk mãh. —Bãp paa yÿj wób, ãã h'yyb hataa, rabeboo nã Jesus kamag n'aa hood hënh. ãã h'yyb gabedo bong ran'oo bã. ²³ Dooh wãd mã ta kamag n'aa ta gó, sa nooh. ããs kas'ee bong mã sa hã, sa nooh. Jesus mã ganã wãt ããs her'ood bã, yÿj sa nooh. ²⁴ Tii bã ãã wób rawaj'aah rabaheg'ããs hyb n'aa. Se hub né hẽ m' yÿj sa kyyh. Dooh wãd mã Jesus kamag n'aa tii bã. Dooh né hẽ m' rahapëë bã Jesus —nãk mã ajyy kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—H'yy gatamah bëëh! —nãng mãh. —Nayyw hẽ nado bẽ ky daheeh sahõnh hẽ P'op Hagã Do ky n'aa rod rahe'oot do paah —nãng mãh. ²⁶ —Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Dãng Do ahoop do pan'aa né hẽ sahõnh hẽ ta tii, hÿ pong jé, raweh'ëeh hënh, tabasëëk do pooj jé. Baad né hẽ P'op Hagã Do ky n'aa rod rerii bong paa ta tii —nãng mã Jesus sa hã.

²⁷ Ti m' Jesus ma met'ëëg wãt mã sa hã sahõnh hẽ ta ky n'aa, P'op Hagã Do kyy kerih do hã hanãng doo. Mosees erii wãt do hã tadu doo ta ky n'aa tama metëëk doo. Sahõnh hẽ P'op Hagã Do ky n'aa rod rerii bong do ta ky n'aa, Jesus her'oot né m' tii kã.

²⁸ Ti m' edaa dák mã panang Emaus hãd nãng doo. Panang bahãnh mã Jesus kateb'ëës. ²⁹ Ti m' tak'ëp rabetsëë sa pa tabaym hyb n'aa, tũũh dæg do hyb n'aa papÿÿj. Badajuu dák mãh. Ti m' Jesus bahõm kån sa sii. Sa pa m' tabayyw kån. ³⁰ Rabehyy t'oonh bã kã rabawa hyb n'aa kã, Jesus bado dák pãw, ti m' P'op Hagã Do hã taky n'aa etsëë ta hyb n'aa, ti m' taganabãh hõm, ti m' tabanoo sa

hã kä. ³¹ Tii bã kä m', rah'yy kadaw'uuh Jesus hã. Rah'yy kadawuung sii hẽ m' Jesus dawuh.

³² Ti m' sa daaj hẽ rakaner'oot. Ti m' raky hadoo:

—Mahapãh né hẽ, ti baad ẽr h'yyb tym tsebé do hadoo ẽr sii taber'oot bã, P'op Hagã Do kyy kerih do hã ẽr tamaher'oot bã ẽr mana me —nãk mã sa kyyh.

³³ Ti m' nayyw hẽ kä rabajëë kãn Jerusarënh hënh, 11 hedoo do Jesus ma matëg, ta wób na-ããj hẽ rakata padëëk bã. Rakajaa bã kä m', kata b'ëeh do raky hadoo sa hã:

³⁴ —Se hub né hẽ. Ganã wät né hẽ ẽr Wahë N'aa! —nãk sa kyyh. —Simaw hã takas'ee wät! —nãk mã kata b'ëeh do sa kyyh.

³⁵ Ti m', panang Emaus hãd nang doo hënh naa han'aa do rabaher'oot sa hã nyy da Jesus kasee sa hã ta tyw n'aa ramahôm me, nyy da rah'yy kadaw'uuh ta hã pãw taganebëeh bã.

³⁶ Tii bã kä m', rabaher'oot nã bã m', Jesus ganã g'ëed kãn mã sa mahang. Ti m' takedëng sa hã:

—Taw'ãats hẽ bẽ P'op Hagã Do h'yyb en'yym —nãng mãh.

³⁷ Ti m' tak'ëp rabeÿÿm bong. H'yy gabedo bong mãh. Maëts red'oo mãh.

³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa bẽ beÿÿm? —nãng mãh. —Hëd n'aa bẽ panyyg ky nadaheeh hahÿ bẽ hapãh do hã? —nãng mãh. ³⁹ —Bẽ hegãã moh ÿÿ, tsym ÿÿ, atapuwa tyw n'aa paah. ÿ né ti hÿÿh. Maës ÿ nado ti hÿÿh. Bẽ mep'aa hã ÿÿ, maëts nado ÿÿh, bẽ bahapãh hyb n'aa. Maëts dooh ta dab nyy bã, dooh ta k'yy nyy bã, baad bẽ hapãh do ÿÿh —nãng mã Jesus sa hã.

⁴⁰ Ti m' tametã dãg kãn mã sa hã ta mooh, ta tsyym. ⁴¹ Dooh m' raky dahé nã bã, tak'ëp rah'yyb tsebé do hyb n'aa, tak'ëp rah'yyb meuunh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa Jesus ky hadoo sa hã:

—Ti anyy ji awa péh? —nãng mãh.

⁴² Ti m' rabanoo tah'ÿÿb dab. ⁴³ Ti m' tabawëë kãn sa matym gó.

⁴⁴ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bẽ mahang ÿ bawät nã bã, ÿ dajëp do pooj jé, “Kametã dãk da hã ÿ sahõnh hẽ kèh ÿ n'aa Mosees erii wät do paah, P'op Hagã Do ky n'aa rod rerii bong do paah, Saaw-Mo hã kerih do na-ããj hẽ”, bẽ ÿ maher'ood bong paah —nãng mãh.

⁴⁵ Ti m' rah'yy genã padëëk P'op Hagã Do kyy kerih do hã, Jesus an'oo bã.

⁴⁶ Ti m' taky hadoo ënh sa hã:

—Hahÿÿ da P'op Hagã Do kyy kerih do kèh ÿ n'aa: Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Dãng Doo, ahoop né da dajëb. Ta jawén kä da, tamawoob hẽ ta ãh tabado dãk bã, taganã wät da p'aa hënh. ⁴⁷ Kristo ky gabuuj sahõnh hẽ hãj n'aa babuuj sa hã rabaher'ood hõm da hahÿ ky n'aa: P'op Hagã Do awug hõm da sahõnh hẽ nesaa do ji moo wät do paah, ta hã ji h'yy kawareem bã. Jerusarënh bã naa da radu doo raher'ood hõm doo —nãng mã Jesus.

⁴⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bẽ hapãh sahõnh hẽ ta ti nesaa do ÿ ahoop doo, ÿ dajëp doo, ÿ ganã wät doo, ti hyb n'aa ÿ karën bẽ baher'oot ta ti kèh ÿ n'aa ta wób sa hã —nãng mãh.

⁴⁹ —ÿ mejũũ da bẽ wë P'op Hagã Do Sahee, Ee ky n'aa enooh doo —nãng mãh. —Ti hyb n'aa bẽ ayyw dó Jerusarënh bã, bẽ gado dãk bã kä p'op naa P'op Hagã Do Sahee hejój —nãng mã Jesus.

Hÿ pong hënh Jesus basëëk do ky n'aa hahÿÿh

⁵⁰ Ti m' ta ma matëg Jesus mahũũm kãn panang bahãnh, panang Betanija hãd nãng doo hẽnh. Ti m', p'op ta moo tagadabẽ sãek, ti m' taky n'aa edẽẽ bong sa hã. P'op Hagã Do hã taky n'aa etsẽẽ sa hyb n'aa. ⁵¹ Ta ky n'aa edẽng bã m', P'op Hagã Do masãg kãn hỹ pong jé. ⁵² Ti m', sa taron nu paa me m' ta ma matëg ramehyy b'ẽeh, Jesus raweh'ẽeh do ky n'aa, Jesus hã raj'aa etsẽ hyb n'aa. Ti m' tak'ẽp rah'yy gadejah doo gó m', rah'yyb tsebé doo gó m' rabajëk. ⁵³ P'op Hagã Do tób n'aa bã m' P'op Hagã Do hã raj'aa etsẽẽ had'yyt hẽ m'. Jããm hẽ kã hahỹ Jesus panyyg.

Jowāw Jesus ky n'aa Jowāw erih do hahỹ̃h

P'op Hagä Do kyyh Jesus hã takesok do ky n'aa hahỹ̃h

¹ P'ooj ub, sahõnh hẽ tadu dahãng do pooj jé, tawäd né hẽ P'op Hagä Do Kyyh häd nãng doo.* P'op Hagä Do sii tabawät. P'op Hagä Do né hẽ tii. ² Sahõnh hẽ tadu dahãng do pooj jé, P'op Hagä Do sii tabawät tii. ³ Sahõnh hẽ tamo haj'aa hanãng doo. Dooch tapanahuunh péh. ⁴ Ji edëb had'yyt up doo, P'op Hagä Do Kyyh häd nãng do hã né hẽ tabana. Ji h'yyb tym bag hadoo né hẽ ta ti edëb had'yyt ub doo. ⁵ Badagyp doo gó, nesaa do badäk hahỹ̃ hã hanãng doo gó ta ti bag kadaw'uuh. Dooch badagyp do haja bã ta hã.

⁶ Ti m' ti awät mã aj'yy P'op Hagä Do kyy gó hana doo. Ta häd mã Jowāw.† ⁷ P'op Hagä Do mejüü ta hã, ta wób tamaher'oot hyb n'aa ta ti ji h'yyb tym bag ky n'aa, ta tii hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. ⁸ Dooch Jowāw tado bã ta ti ji h'yyb tym bag. Ta bag ky n'aa rod ub ti Jowāw. ⁹ Ahyy kãn badäk hahỹ̃ bã, ta bag heh'äät ub doo, Jesus Kristo, sahõnh hẽ badäk hahỹ̃ hã habong do sa h'yyb tym bag.‡

¹⁰ Badäk hahỹ̃ bã paa tabawäd wät. Badäk hahỹ̃ hã habong do tapehuu né paawä, dooh ragado bã tii, dooh rah'yy genä bã ta hã. ¹¹ Ta karapee, Isaraéw buuj wë tabahyng, ti hadoo né hẽ, dooh ragado bã. ¹² Sahõnh hẽ gad'oo doo, ta hã h'yy ka'eeh do sa hã P'op Hagä Do banoo ta taah rabahadoo hyb n'aa. ¹³ P'op Hagä Do taah ti rawén hedo padëék, aj'yy karën do jawén nado, aj'yy panaa ji bahadoo do hyb n'aa nado. P'op Hagä Do taah rawén hedo padëék, P'op Hagä Do tii d' tabanoo do hyb n'aa sa hã. Sa yb hado däk P'op Hagä Doo.

¹⁴ Ti m' aj'yy gó P'op Hagä Do Kyyh häd nãng do kesok. Äã mahang paa tabawäd wät. Äã hapäh né hẽ tak'ëp hadoo do ta hejój, sét ub P'op Hagä Do T'aah tak'ëp hadoo do hejój. Tak'ëp né hẽ taky ennym. Heh'äät ub had'yyt né hẽ ta tii.

¹⁵ Baad ub Jowāw nu gahem'uun do paa baher'oot paa ta ti ky n'aa. Hahỹ̃ da m' ta kyyh:

—Hahỹ̃ ti ỹ ky n'aa her'oot doo, hahỹ̃ da ỹ baher'oot bã: “Jawén ỹ hana doo, hyb n'aa jawyk ti bahãnh ỹ̃, tawäd däg né hẽ pój ỹ̃ jé do hyb n'aa” — nãng mã Jowāw kyyh.

¹⁶ Tak'ëp né hẽ P'op Hagä Do Kyyh häd nãng do ky ennym. Ti hyb n'aa ër hã taky ennyw had'yyt hẽ. Baad hadoo do ër hã tametä had'yyt hẽ. ¹⁷ Mosees makü anoo paa P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Jesus Kristo kã metä kãn P'op Hagä Do ji takamahãn doo, ky n'aa heh'äät ub do na-ääj hẽ. ¹⁸ Dooch noo gó hapäh pé P'op Hagä Doo. Tii d' né paawä, jããm né sét hadoo do ta T'aah, ta da hadoo doo, ta pa hawät doo, ër tamaher'oot ta ky n'aa. Ta hã hẽ takametëeh P'op Hagä Doo.

Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa hahỹ̃h

* **1:1** Jesus né ti P'op Hagä Do Kyyh häd nãng doo. † **1:6** Jowāw nu gahem'uun do tii. Hajök ti noo gó Jowāw häd enãh doo. Hahỹ̃ Jesus panyyg hanãm do herii wät doo, Jowāw seeh, Jesus ma matëg seeh.

‡ **1:9** Jesus ji tah'yy gan'yuh baad hadoo do hã, P'op Hagä Do karën do hã, tahanãng pé m' ti ji h'yyb tym bag.

19 Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa panang Jerusarënh bä habong do ramejüü P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do wób, t'ī hēnh ramoo heb'ook do Rewi panaa wób na-āāj hē, Jowāw hä rabeaanh hyb n'aa Kristo, P'op Hagä Do Ky Däng Do tado bä. 20 Baad ub mä Jowāw baher'oot sa hä, dooh taky n'aa jejen bä. Hahÿÿ da m' Jowāw kyyh sa hä:

—Dooch Kristo, S P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ÿ do bä —näng mä sa hä.

21 Ti m' rabeaanh:

—Öm Eriij, p'ooj ub hawät do paah? —näk mäh.

—Dooch —näng mä Jowāw.

P'aa hēnh mä rabeaaj wät ënh:

—Öm nanäng P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do kyy kerih do ky däng doo? —näk mäh.

—Dooch ÿ ti tado bä —näng mäh.

22 Ti m' tagadëeg ub rabeaanh:

—Jaa ti öm? —näk mäh. —Äã mamaher'ood, äã panäk hyb n'aa äã hä mejüü doo. Jaa öm, a nooh? —näk mä sa kyyh.

23 Ti m' Jowāw ky hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa rod, Isajas häd näng do her'oot doo da:

—“ÿ né hē hahÿÿ da tabanawäng bä her'oot doo: Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.”**

24 Ti m' sa wób, Parisëw ramaneëënh doo, 25 rabeaaj wät ta hä:

—Hëd n'aa manu gemuun, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do nadoo do öm? Hëd n'aa manu gemuun Eriij p'ooj ub hawät do paa nadoo do öm, nanäng P'op Hagä Do ky n'aa rod nadoo do na-āāj hē öm? —näk mä sa kyyh.

26 Ti m' Jowāw ky hadoo:

—ÿ ti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naëng me —näng mäh. —Ti awät bë mahang bë nahapäh doo. 27 Ti né ti jawén ÿ hana doo, tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahähnh ÿÿ. Hä ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta tsyym suun kabo n'aa ÿ do bä —näng mäh.

28 Ta ti reaanh doo, panang Betanija häd näng doo bä tii, tamii Joradän häd näng do ta myyj jé. Tii bä m' Jowāw nu gemuun bong mä ta wë han'aa doo.

Jowāw nu gahem'uun do her'oot do Jesus ky n'aa hahÿÿh

29 Ti m' jati péh, Jesus Jowāw nu gahem'uun do hapäh ta wë hana doo. Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Bë hegäã, —näng mäh —P'op Hagä Do mas'ää b'éé t'aah hadoo, badäk hahÿÿ hä habong do nesaa do sa hä hanäng do hado höm doo†† —näng mä Jowāw Jesus ky n'aa hä. 30 —Hahÿ né hē ta ti ÿ her'oot do paa kä, hahÿÿ da ÿ baher'oot noo gó: “Jawén ÿ hana doo, hyb n'aa jawyk ti bahähnh ÿÿ, tawäd däg né hē pój ÿÿ jé do hyb n'aa”, ÿ hanäng do paah. 31 —Dooch paa ÿ hapëë nä bä nanäng hyb n'aa jawyk do hahÿ tado bä. ÿ wén nu gemuun bong tame, takametëeh hyb n'aa Isaraëw buuj sa hä —näng mä Jowāw.

S 1:20 Ji h'yyb tym dëëb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ramaneëënh Mesijas . Gereg kyy me ramaneëënh Kristo. “P'op Hagä Do h'yyb däng doo”, tahanäng pé m' ti. ** 1:23 Isajas

40.3 †† 1:29 P'ooj ub, Jesus hewäd hyng do pooj jé, P'op Hagä Do mejüü b'éé t'aah radaj'ëep nesaa do sa mo haj'aa säm. B'éé t'aah majyyw hyb n'aa P'op Hagä Do mabaan höm nesaa do ramoo bong do paah. B'éé t'aah jawén buuj däg Jesus. Jesus dajëp nesaa do ër moo bok do hyb n'aa. Ta majyyw hyb n'aa kä P'op Hagä Do bawug höm sahönh hē nesaa do ër moo bok doo. Ti hyb n'aa, b'éé t'aah gó Jowāw wén eh'üüm Jesus ky n'aa.

³² Ti m' Jowāw ky hado kän:

—P'op Hagä Do Sahee ȳ hapäh h̄y pong jé naa tabahyng ta wë gurii-i hadoo. Ta hä tabaym. ³³ Pooj jé, dooh ȳ hapëë nã bã ti tado bã. Hahȳy da paa ȳ P'op Hagä Do maher'oot, ȳ paa tamejũũ tame ȳ nu gemuun hyb n'aa: “Aj'y y wë Sahé ȳ ahyb bã, ta wë tabaym mabahapäh bã”, näng P'op Hagä Doo, “ti né hë tii kã tabanoo sa hä Sahé ȳy kã sa h'y yb tym gó tabajëë suun hyb n'aa, Sahé ȳy h'y yb mahũũm hyb n'aa kã sa hä”, näng P'op Hagä Do hä ȳy. ³⁴ Ȳ hapäh ta ti Jesus wë kã. Ti hyb n'aa baad ȳ baher'oot ta ky n'aa kã: P'op Hagä Do T'aah né hë ti h̄y h̄ —näng mã Jowāw nu gahem'uun doo.

Pooj jé Jesus sii habok do sa ky n'aa hahȳy h̄

³⁵ Ti m' jati péh, p'aa hënh mã Jowāw nu gahem'uun do tii bã tabawät. Pawóp hë m' ta ma matëg rahada. ³⁶ Jesus tabës bã Jowāw bahapäh bã m', taky hadoo ta ma matëg sa hä:

—Bë hegã! P'op Hagä Do mas'ãã b'éé t'aah hadoo —näng mã Jowāw.

³⁷ Ti m' ta ma matëg ramaa napäh bã m' Jowāw her'oot doo, Jesus sii m' rababoo kän. ³⁸ Ta jawén p'aa hënh Jesus baheg'ããs bã m', ta jawén han'aa do tabahapäh bã m', tabeaanh sa hä:

—H'ëéd bë karën? —näng mãh.

Ti m' raky hadoo:

—Rabi†† —näk mãh, —nyy bã mabagã? —näk mã sa kyyh.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—B'ëep, bë hegãã —näng mãh.

Ti m' rabahõm ta sii, ti m' rabaheg'ããs tabahe'ȳy h̄ doo. Ti m' rabaym ta pa, tũũh däg do hyb n'aa papȳy j, 4 oor m'.

⁴⁰ Aj'y y ãn-Deréh häd näng doo, Simaw Peed häd näng do h̄y j, Jowāw nu gahem'uun do her'oot do maa napäh do seeh, Jesus sii hawäd däk do seeh.

⁴¹ Ti m' nyyw hë ãn-Deréh bahõm ta h̄y j tesoos, Simaw. Ti m' tabaw'yyt bã kã, taky hadoo ta hä:

—ãã aw'yyt Mesijas rahanäng doo —näng mãh. (Kristo, P'op Hagä Do h'y yb däng doo, tahanäng pé ti Mesijas.)

⁴² Ti m' ãn-Deréh mahũũm kän Simaw Jesus wë kã. Ti m' Jesus begãã däk Simaw wë, ti m' taky hadoo ta hä:

—Õm né Simaw. Jowāw häd näng do t'aah õm§§ —näng mãh. —H̄y jawén Sepas a häd kã —näng mãh. (Peed rahanäng pé ti ta tii, sa kyy me ti Sepas. “Pã” rahanäng pé m' tii.)

Pirip, Natanajéw daheeh Jesus naëñh do panyyg n'aa hahȳy h̄

⁴³ Ti m' jati pé Jesus h'y yb däng Garirej häj n'aa hënh tabahõm. Tabahõm pooj jé tahapäh mã aj'y y Pirip häd näng doo.

—Hata ȳ õm h̄y kã —näng mã Jesus ta hä.

⁴⁴ Betsaj-Da panang häd näng doo bã naa ti Pirip. Ti né hë na-ããj hë ãn-Deréh Peed sa panang. Sét panang buuj né tii. ⁴⁵ Ti m' aj'y y seeh, Natanajéw häd näng do hä Pirip kataa. Ti m' taky hadoo ta hä:

—ãã awy yd kän Mosees erii wät do paa gó kaher'oot doo kã, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paa gó kaher'oot do na-ããj hë —näng mãh. —Jesus

†† 1:38 “ãã ma matëg” rahanäng pé m' ti Rabi. Raweh'ëeh do ky n'aa tii. §§ 1:42 Jowāw see ta ti Simaw yb. Dooh Jowāw nu gahem'uun do paa tado bã. Dooh na-ããj hë ti Jesus ma metëëk do seeh, Jowāw häd näng do tado bã. Hajök Jowāw häd enäh doo.

né ti ta tii, Nasaréh häd näng do panang hēnh naa, Joséh t'aah —näng mä Pirip Natanajéw hā.

46 —Nasaréh hēnh naa? —näng mä Natanajéw. —Nasaréh bä naa dooh baad hadoo do ana bä —näng mä Natanajéw.

Ti m' Pirip ky hadoo ta hā:

—Hamäh, ér hegää —näng mä Pirip.

47 Ti m' rabahöm. Ti m' Jesus bahapäh bä Natanajéw kaja nä bä, taky hadoo: —Wät ta ti Isaraéw buuj heh'äät ub doo. Dooh tawad'ii bä, dooh tajejēn bä —näng mäh.

48 Ti m' Natanajéw ky hadoo:

—Nyy d' ŷ mabahapäh? —näng mä Jesus hā.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Öm Pirip aw'yyt do pooj jé, öm ŷ bahapäh joom wiigo häd näng do yt hā —näng mä Jesus.

49 Ti m' Natanajéw hyb n'aa meuuj wät, ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh —Öm né P'op Hagä Do T'aah. Öm né hē Isaraéw buuj sa wahē n'aa —näng mäh.

50 Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Hä ŷ mah'yy ka'eeh, joom wiigo yt hā öm ŷ bahapäh ŷ banäng do hyb n'aa? —näng mäh. —Ti bahänh da mabahapäh da meuuj n'aa näng doo —näng mäh.

51 Ti m' Jesus ky hado kän:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Wē gasëets höm do bē bahapäh da. P'op Hagä Do ääs rabehyng rabesëek Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do wē, bē hapäh da —näng mä Jesus sa hā.

2

Naëng kawapëen däk do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m', jati hawät hadoo hā, panang Kanah häd näng doo bä, Garirej häj n'aa bä, ramoo bong ket'ëe do jäm waa n'aa, ta tä n'aa. Jesus ŷŷn awät tii bä, raket'ëe do jäm noo gó. ² Jesus, ta ma matëg sii hē, rabats'yyt jäm hēnh. ³ Ti bahänh, tabahëej jëng uwa bëeh hejooñh doo. Ti m' Jesus ŷŷn ky hadoo Jesus hā:

—Ahëej jëng uwa bëeh hejooñh doo —näng mä Jesus ŷŷn.

4 Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Häd n'aa tii hā ŷ mamaher'oot? —näng mäh. —Dooh takaja nä bä hejój ŷŷ ŷ metëh doo —näng mäh.

5 Tii bä m', ta ti tób yt moo bo n'aa hā m' Jesus ŷŷn ky hadoo:

—Bē moo boo da sahönh hē bë tamejüü doo —näng mä ta ŷŷn kyyh sa hā.

⁶ Tób yt hā ti abëeh ji ma poo oow see pé naëng hood pä s'ëeb. Sa moo hetsyd, sa waa hood getsyd naëng n'aa. Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do ky n'aa né tii. Tamawoob hē raat ken'yyh tahyb n'aa pé ta ti ta gabuuj. ⁷ Ti m', tii b' moo heb'oooh do sa hā Jesus ky hadoo:

—Bē gedu bëh naëng ta hood gó —näng mä Jesus.

Ti m' ragedu bëeh sahönh hē. ⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē agób ta uuh. Bē mahüüm jäm kaser n'aa wē —näng mä ta kyyh.

Ti m' ramahüüm kän ta wē ta uuh. ⁹ Ti m' jäm kaser n'aa tameëek naëng paah, uwa bëeh hejooj däk doo. Dooh tahapëe bä n'yy hēnh naa tii. Tii bä

moo heb'oooh doo, ti rahapäh ta tii. Ti m' dawë hä aj'yy katëë do tanaëenh,
 10 ti taky hadoo ta hä:

—Pooj jé ji heno uwa bëeh hejoonh do baad hadoo doo. Ta jawén, baad rabeëg bong bä kä, rahäd kanahapëë bong bä kä, ji heno baad nadoo doo. Õm tii, dooh tii d' madoo bä. Menyyw hõm baad had'op do tagadëëg ub —näng mä ta kaser n'aa kyyh aj'yy katëë do hä.

11 Pooj jé Jesus du doo do tapahuunh do ta tii. Ta tii hä kä tametä kån tak'ëp hadoo do ta hejój, ti hyb n'aa ta ma matëg ta hä rah'yy kae padäg kån. Panang Kanah häd näng doo bä, Garirej häj n'aa bä ti ta tii.

P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó hes'ëëm do Jesus hebëë bong do panyyg n'aa hahÿÿh

12 Ti jawén mäh, panang Kapar-Naüm häd näng doo hënh Jesus rabahõm ta ÿÿn, ta hÿÿj, ta ma matëg sa daheeh. T'ï hënh mä tabaym pawóp hë ta äh.

13 Tabedaa däk bä Pas-kowa* häd näng do Judah buuj rahyb n'aa esee doo, Jesus bahõm kån mä Jerusarënh hënh. 14 P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä, kahadë doo gó, wahoo gó, tabahapäh mä booy yb, b'éé, gurii-i hes'ëëm doo. Dajëër meb'aanh doo, tii b' né rabat'oonh, Jesus hapäh. 15 Ti m' tabarig däk ta tyd tamehewyyh hyb n'aa. Ti m' tabahabëë bong booy yb, b'éé sii hë. Ti m' tabaüüj bëeh mä dajëër rabaheb'aanh do tyng n'aa. Jé pad'yyt hë taparara bong mä moweed, Jesus mo haj'aa. 16 Ti m' taky hadoo gurii-i hes'ëëm do hä:

—Bë manä ti j'ee! —näng mäh. —Ji es'ëëm do tób n'aa bë adoo manä Ee tób! —näng mä Jesus kyyh sa hä.

17 Ti m' ta ma matëg rahyb n'aa es'ee däg kån P'op Hagä Do kyy kerih do hä kerih doo: “ÿ gawats'lik da tak'ëp ÿ kamahån do hyb n'aa a tób n'aa.”†

18 Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa rabana Jesus wë, ti m' raky hadoo ta hä: —Jaa kyy gó hahÿÿ d' mabad'oo? —näk mä sa kyyh. —Mametä ää hä meuj n'aa näng do heen n'aa, P'op Hagä Do ky gabuuj tado bä —näk mä sa kyyh.

19 —Ej —näng mä Jesus. —Bë karën bä, bë apyn hõm hahÿ P'op Hagä Do tób n'aa. Tamawoob hë tabado däk bä ta äh, ÿ tamaa sooh p'aa hënh —näng mä Jesus.

20 —Nyy d' ti ta tii? —näk mä Judah buuj wahë n'aa sa kyyh. —46 ta baab ramoo bok rabahaja sooh hyb n'aa. Tamawoob mä ta äh matamaa sooh p'aa hënh? —näk mä sa kyyh Jesus hä.

21 Dooh P'op Hagä Do tób n'aa Jerusarënh bä hasooh do paa tado bä, Jesus hanäng péh. Ta daaj hë, ta ky n'aa né hë ti taher'oot. 22 Ta jawén, Jesus ganä wät jawén paa bä kä m', ta ma matëg rahyb n'aa newë kån ta ti taher'oot doo. Tii bä kä m' raky dahé kån Jesus her'oot do paa kä. Raky daheeh na-ääj hë P'op Hagä Do kyy kerih doo kä.

23 Ti m', Pas-kowa rahyb n'aa esee noo gó, Jerusarënh bä Jesus baym bä, hajök h'yy kae kån ta hä, hajõng tapehuunh do rahapäh do hyb n'aa. 24 Dooh Jesus h'yyb dahé bä sa hä, baad tabahapäh do rahyb n'aa sa h'yyb. 25 Dooh hyb n'aa rabaher'oot pé Jesus hä badäk hahÿÿ hä habong do sa ky n'aa, baad Jesus bahapäh do hyb n'aa sa h'yyb.

* 2:13 Pas-kowa ramaneëenh doo, Isaraëw buuj rahyb n'aa esee do P'op Hagä Do t'yyd mehün doo, rabah'üüm do Esit bä naa. Pas-kowa ratab'ëës noo gó m' ranaheb'oooh mä b'éé t'aah aj'yy. Rahyb n'aa esee do heen n'aa m' tii. Ti noo gó m' ratab'ëës né hë m' pāw makuj tamah doo. Séd hä m' rataheb'ëës.

† 2:17 Saaw-Mo 69.9 hä takeri däk tii. Dawi kyy gó Jesus beh'üüm. Tak'ëp Jesus kamahån P'op Hagä Do tób n'aa. Baad takarën P'op Hagä Do rahyb n'aa esee ta ti yt hä. Dooh tagenaag bä ta see hyb n'aa tii bä ramoo bong doo.

3

Aj'yy Nikodēm häd näng do sii Jesus ber'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ti awät mä aj'yy Nikodēm häd näng doo, Pariséw sa seeh, Judah buuj sa wahë n'aa see m'. ² Atsēm tabana Jesus wë, ti taky hadoo ta hã:

—Ma matëg, —näng mäh —ää hapäh, òm P'op Hagä Do mejüü, äã mama metëëk hyb n'aa. Ta ti äã wén hapäh, dooh hajaa pé ta tii d' mapahuunh doo da P'op Hagä Do nawäd bä ta sii —näng mä Nikodēm kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Dooh hajaa pé P'op Hagä Do bag'ääs do karapee ji do bä, p'aa hënh ji nenny bä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus Nikodēm hã.

⁴ Ti m' Nikodēm ky hadoo:

—Nyy d' tii? —näng mäh. —Nyy da p'aa hënh ji benäng, wah'ëë däk do ji? Ny daa p'aa hënh ji bajëë suun ji ÿÿn wog gó, p'aa hënh ji benäng hyb n'aa? —näng mä Nikodēm kyyh.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh ji haja bä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee ji do bä, ji h'yyb ji nenyw bä nesaa do mahänh, P'op Hagä Do Sahee ji h'yyb gó tanajëë suun bä na-ääj hë. * Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh. ⁶ —Aj'yy hã hana doo, ta da hadoo né hë tii. P'op Hagä Do Sahee hã hana doo, P'op Hagä Do daah hedo padëëk tii. ⁷ Ti hyb n'aa mahyb n'aa meuj manäh, “Taw'ääts hë p'aa hënh bë benäng do hadoo”, ÿ hanäng do hã —näng mä Jesus.

⁸ Ti m' taky hadoo:

—Tabahëm do ky n'aa gó òm ÿ maher'oot p'aa hënh ji benäng do ky n'aa. Tabahëm do tabahëm takarën hënh. Ji maa napëë né paawä ta kyyh, dooh ji hapëë bä n'yy hënh tahana, dooh ji hapëë bä nyy bä tabaym. Ti hadoo P'op Hagä Do Sahee gó p'aa hënh henäk do sa hä† —näng mä Jesus Nikodēm hã.

⁹ Ti m' Nikodēm ky hadoo:

—Nyy d' tii?

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Isaraéw buuj sa ma matëg né paawä òm, dooh tagah'ood bä a hä? —näng mäh. ¹¹ —Né hup ÿ né hë hahÿ òm ÿ maher'oot doo: Äã her'oot äã hapäh do ky n'aa, äã hapäh do äã matym me na-ääj hë. Ti hadoo né hë, dooh bë gado bä äã her'oot doo —näng mäh. ¹² —Òm ÿ maher'ood wät badäk hahÿÿ bä ky n'aa, dooh ÿ maky dahé bä. Nyy da da ÿ bë ky daheeh hÿ pong jé ky n'aa ÿ her'ood bä? —näng mäh. ¹³ —Dooh hewäd sëëk pé hÿ pong jé. Dooh ta ky n'aa her'oot péh. Jääm né hë hawät t' tii hënh Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo. ¹⁴ P'ooj ub, tabanawäng bä, aw'yy heen n'aa Mosees gadahäng p'op, b'aa hã, ta wë rahegää bä ranadejëp hyb n'aa. Ti hadoo né da b'aa hã, p'op, rabepëëm däk da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ¹⁵ sahôn hë ta hã h'yy ka'eeh do redëb had'yyt hyb n'aa hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. ¹⁶ Tak'ëp badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do kamahän. Ti hyb n'aa taban'oo däg kân sét hadoo do ta T'aa, sahôn hë ta hã h'yy ka'eeh do tabanesaa hënh ranahôm hyb n'aa, rabadëb had'yyt hyb n'aa hÿ pong jé P'op Hagä Do pa kä. ¹⁷ Taky n'aa etyy hyb

* **3:5** Hahÿÿ d' Gereg kyy me, Jowāw erih doo me: “Dooh ji haja bä P'op Hagä Do bag'ääs doo gó ji ajëë suun bä, naëng me ji nenny bä, P'op Hagä Do Sahee me ji nenny bä na-ääj hë.” Hahÿÿ da ta ti naëng ky n'aa: Ji kahetsyyd wät do hadoo naëng me hasus do mahänh, ji h'yyb ji benäm nesaa do mahänh.

† **3:8** Hahÿÿ d' tihanäng pé tii: Dooh né paawä ji hapëë bä nyy d' ti p'aa hënh rabenäng do hadoo, wyt ta maab hë sa h'yyb tym kawareem kân P'op Hagä Do Sahee an'oo bä.

n'aa nado nesaa do sa hã P'op Hagã Do wén mejõ hyng ta T'aah badäk hahÿÿ bã. Tawén mejõ hyng, ta hã rabadëp hyb n'aa nesaa do mahãnh —näng mã Jesus kyyh.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Dooh P'op Hagã Do ky n'aa ety bã nesaa doo hënh, ta T'aah hã h'yy ka'eeh doo. P'op Hagã Do h'yyb gó tabanyy däk taky n'aa etyy do sa hã nesaa doo hënh, ta T'aah hã h'yy kana'eeh do sa hã. Ta wén ky n'aa etyy nesaa doo hënh sa hã, sét had'os do ta T'aah hã rah'yy kana'eeh do hyb n'aa —näng mãh. ¹⁹—Hahÿ hyb n'aa P'op Hagã Do rejãã da sa hã: Ta t'aah, ji h'yyb tym bag, baad hadoo do P'op Hagã Do gen'aak do ji hã tametëeh doo, kajaa badäk hahÿÿ hã habong do sa mahang. Ti hado né paawã, dooh rakamahãn bã ta ti bag. Rakamahãn badagyp do hadoo doo, nesaa do ramoo bong do hyb n'aa. ²⁰ Nesaa do moo heb'ook doo, dooh rakamahãn bã ta bag. Dooh rakarën bã ta bag hadoo doo gó rabooh, nesaa do ramoo bok do kamanetëeh hyb n'aa. ²¹ Baad hadoo do ky n'aa P'op Hagã Do metëek doo da habok doo, tabawak bã hadoo doo gó rababok, P'op Hagã Do ky gabuuj né ta ti ramoo bong doo, takametã däk hyb n'aa —näng mã Jesus Nikodëm hã.

Jesus ky n'aa Jowāw nu gahem'uun do her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ta jawén mãh, Jesus, ta ma matëg daheeh raberëd hõm mã Jerusarënh panang. Panang bahãnh, Judah häj n'aa bã tabaym dó ta ma matëg daheeh. Ta tii bã tanu gemuun bong ta wë han'aa doo. ²³ Ti noo gó Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun wät panang Anon häd näng doo bã, panang Sarim häd näng do nedaa bã, tamii maeh do hyb n'aa tii bã. Hajõk Jowāw wë han'aa ranu kemuun hyb n'aa. ²⁴ (Jowāw nu gahem'uun do radawäts gëet do pooj jé tii.) ²⁵ Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matëg raky ked'aak Judah buuj see sii. Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do mejüü nyy da ji behop ji h'yyb enyyw däk hyb n'aa P'op Hagã Do matym gó. Ti p'ãã raky ked'aak. Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matëg rabana ta wë, ti m' raky hadoo ta hã:

²⁶ —Ãã ma matëg —näk mã Jowāw hã. —Aj'yy tamyyj däk hã makahataa doo, maky n'aa her'oot do paah, ta ti na-ããj hë nu gemuun hÿÿ kã. Sahõnh hë rabahõm kãn ta wë. Dooh ãã wë rana boo bã —näk mã Jowāw nu gahem'uun do ma matëg ta hã.

²⁷ Ti m' Jowāw ky hadoo:

—P'op Hagã Do né hë ti hanoo ji hã ji moo wät do pan'aa. P'op Hagã Do ky gabuuj né hë ti tamoo wät doo. ²⁸ Bë hapäh né hë, bë maa napäh né hë bë hã ÿ her'oot do paah. P'op Hagã Do H'yyb Dãng Do nado ÿ hÿÿh, näng paa ÿÿh. P'op Hagã Do mejüü ÿ ta pooj jé, näng paa ÿÿh. ²⁹—Raketëe do jãm n'aa rabajãm noo gó, ta patug pan'aa wë né ta ÿÿm pan'aa bahõm. Aj'yy najiis, jãm h'yyb mahüüm n'aa, tsebee kãn katëe do pan'aa kyyh hã. Katëe do najiis tsebe do hadoo ÿ hÿÿh —näng mã Jowāw. —Baad ÿ tsebee kãn sahõnh hë rabahõm do hyb n'aa ta wë. ³⁰ Taw'ãäts hë rahyb n'aa jawyyg magyys hë ta tii. Ti yd jé taw'ãäts hë ÿ rahyb n'aa sakog magyys hë —näng mã Jowāw.

³¹ Ti m' Jowāw ky hadoo ênh:

—Hÿ pong jé hana doo, sahõnh hë sa bahãnh ta tii. Badäk hahÿÿ bã naa ÿ ti hÿÿh. Badäk hahÿÿ bã naa ti ÿ hajaa ÿ her'ood bã. Hÿ pong jé hana doo, sahõnh hë bahãnh hadoo doo, ³² ti né hë sahõnh hë tabaher'oot t'ii hënh tahapãh doo, tamaa napäh do ky n'aa. Ti hado né paawã, dooh ragado bã taher'oot doo. ³³ ÿ gadoo ti hÿ pong jé hana do her'oot doo. Te hub né hë P'op Hagã Doo, baad ÿ ky dãng. ³⁴ ÿ P'op Hagã Do mejüü ta ky n'aa ÿ baher'oot

hyb n'aa. Baad tabanoo hã ÿ ta Sahee. Ti hyb n'aa, te hub né hẽ bẽ hapäh Jesus ky n'aa ÿ her'oot doo. ³⁵—P'op Hagä Do kamahän ta T'aah. Sahõnh hẽ bagä n'aa tabahadoo ta Yb an'oo bã. ³⁶P'op Hagä Do T'aah hã h'yy ka'eeh doo, edeb had'yyt da P'op Hagä Do pa hỹ pong jé. Nabuj keh'üüm doo, ta hã h'yy kana'eeh doo, dooh da t'ii hẽnh raboo bã. Rahob had'yyt hẽ da nesaa doo, P'op Hagä Do an'oo bã —näng mã Jowāw kyyh.

4

Samarija häj n'aa buuj ÿnh panyyg n'aa hahỹh

¹ Ti m', hajõõ däk Jesus ma matëg, Jowāw nu gahem'uun do ma matëg bahänh däg, Jowāw bahänh däg na-ãäj hẽ Jesus ranu gemuun doo, Parisëw raky n'aa napëë kãn. ² (DooH m' Jesus nu gemuun bã. Ta ma matëg ti nu gemuun Jesus wẽ han'aa doo.) ³ Jesus heen n'aa nyy däk bã m', Parisëw raky n'aa napäh bã kã, teréd hõm Judah häj n'aa. Garirej häj n'aa hẽnh tabahõm kãn p'aa hẽnh. ⁴ Ta tyw n'aa Samarija häj n'aa tabës doo me m' tabahõm.

⁵ Ramahõm me m', rakajaa panang Sikar häd näng doo bã, Samarija häj n'aa bã. Hëej Jakóh ta t'aah Joséh hã tanoo do paa nedaa hẽnh ti panang. ⁶ Ti bã ti majat mã naëng Jakóh gagots däk do paah. Jesus akaaj däk mãh, dawëë rababok do hyb n'aa. Ti m' Jesus baso däk naëng majat do pa. Wasyg këë mãh.

⁷⁻⁸ Ti nuuj jé ta ma matëg rabahõm panang hẽnh, sa waa rabetsëë hyb n'aa. Ti m' naëng majat bã ÿnh, Samarija buuj, kajaa mã naëng tabagóp hyb n'aa. Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Na ÿ eëg naëng uuh —näng mãh.

⁹ Ti m' ÿnh hyb n'aa newëë teanh do hyb n'aa. DooH Judah buuj raherod bã Samarija buuj sa sii.* Ti hyb n'aa m' taky hadoo:

—H'ëed hyb n'aa mabetsëë hã ÿ naëng? —näng mãh. —Õm Judah buuj, ÿ ti Samarija buuj —näng mãh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Mahapëë bã paawä ji matym n'aa P'op Hagä Do anoo do ji hã, mahapëë bã paawä hahỹ naëng hetsëë do a hã, metsëë paawä ta hã naëng. Ji h'yyb ed'ëep do naëng n'aa paawä tanoo a hã —näng mã Jesus.

¹¹ Ti m' ÿnh ky hadoo:

—Ny ta hood? T'õp hahỹ naëng majat. N'yy hẽnh naa mabagóp ti naëng menooh doo? —näng mãh. ¹²—Ër wahë makü Jakóh gagots jat hahỹ naëng. Ti mo haj'aa paah, ti ti hanoo paa ãã hã. Ti ti heëk paah, ta taah reëk paah, ta masãäh reëk paa hahỹ naëng. Ër wahë makü bahänh g'eeh õm? —näng mã ÿnh kyyh.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Majat hahỹ naëng heëk doo, p'aa hẽnh da tahoo kaaj däk —näng mãh.

¹⁴—Naëng ÿ anoo do heëk doo, dooh da tahoo kaaj wäd bã. Naëng ÿ anoo do tawäd had'yyt hẽ da sa h'yyb tym gó.† Tanoo sa hã hỹ pong jé, P'op Hagä Do pa sa h'yyb tym edeb had'yyt hẽ —näng mã Jesus.

¹⁵ Ti m' ÿnh ky hadoo:

—Na ta ti naëng ÿ karën, ÿ hoo nakaaj wät hyb n'aa, ÿ nana wät hyb n'aa, ÿ nagób wät hyb n'aa hahỹ naëng —näng mã ÿnh kyyh.

* **4:9** DooH Judah panaa heh'äat do Samarija buuj rado boo bã. Ti hyb n'aa, dooh Judah buuj ragado bã sa mahang, dooh raherod bã sa sii. DooH Judah buuj ragenaag bã Samarija buuj. DooH na-ãäj hẽ Samarija buuj ragenaag bã Judah buuj. † **4:14** P'op Hagä Do Sahee ti, naëng hadoo do Jesus anoo doo.

16 Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Abaaj hōm! Mahahēen nā a patug —nāng mā Jesus.

17 —Dooch ŷ patug nyy bā —nāng mā ŷŷnh kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ehub né hē ōm, “Dooch ŷ patug nyy bā”, hanāng do ōm —nāng mäh. 18—Ji ma poo oow pé paa a pat'uuk. Hŷŷ kā mapa gā doo, dooh né hē a patug tado bā. Ehub né hē ōm ti hedoo doo —nāng mā Jesus.

19 Ti m' ŷŷnh ky hadoo ēnh ta hā:

—P'op Hagā Do ky n'aa rod ti ōm —nāng mäh. 20—Sooh nanāng waëë jó āā wahē makū rahyb n'aa jew'yuk P'op Hagā Doo. Bēēh, Judah buuj, Jerusarēnh bā m' ji hyb n'aa jaw'yuk, bē nooh. Nyy da a hā? —nāng mäh.

21 Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Baad ŷ baher'oot a hā, ŷ maky dahé. Ti awät da ti noo gó, dooh da P'op Hagā Do ji Yb ji hyb n'aa jewyyg wäd bā nanāng waëë jó, Jerusarēnh bā na-āāj né da —nāng mäh. 22—Bēēh, Samarija buuj, dooh bē hapëë bā ta ti bē hyb n'aa jew'yuk doo. Āā hahŷ Judah buuj, āā hapäh ta ti āā hyb n'aa jew'yuk doo. Āāh, Judah buuj, āā mahang né hē ti taganyyh sahōnh hē sa h'yyb tym dēēb —nāng mäh. 23—Ti awät da ti noo gó kā, da hē né hē ta du dāk, baad P'op Hagā Do ji Yb hyb n'aa jaw'yuk doo, P'op Hagā Do Sahee hejój gó, tak'ēp baad hadoo doo gó na-āāj hē rahyb n'aa jew'yuk da. Ta ti hedoo do P'op Hagā Do ji Yb karēn. 24 Sahee né hē ti P'op Hagā Doo. Ti hyb n'aa taw'āats hē ta hā hyb n'aa jew'yuk doo, ta Sahee hejój gó, tak'ēp baad hadoo doo gó na-āāj hē P'op Hagā Do rahyb n'aa jew'yuk —nāng mā Jesus ŷŷnh hā.

25 Ti m' ŷŷnh ky hadoo:

—ŷ ky n'aa napäh ti awät da Mesijas (Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do ramaneēēnh doo) —nāng mäh. —Takajaa bā, sahōnh hē da ēr tamaher'oot —nāng mā ŷŷnh kyyh.

26 Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—ŷ né ti hŷ Mesijas, a sii her'oot do né hē —nāng mā Jesus.

27 Tii bā kā m', Jesus ma matëg rakajaa. Rahyb n'aa meuunh mā ŷŷnh sii Jesus ber'oot do hyb n'aa. Rahyb n'aa meuuj né paawä, dooh m' reaaj bā ta hā ŷŷnh hā taher'oot doo.

28 Ti m' ŷŷnh beréd hāng ta naēng hood, myyj hēnh tabajëng. Takajaa bā m' tabaher'ood kån myyj bā haj'eenh do sa hā. Ti m' taky hadoo:

29—Hamäh, ēr hegāā aj'yy sahōnh hē ŷ moo wät do paa ŷ tamaher'oot doo —nāng mäh. —Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do hyb n'aa hadoo ti ta tii —nāng mäh.

30 Ti m' rabahōm kån rabaheg'āās hyb n'aa kā.

31 Ti nuuj jé Jesus ma matëg ramejō bong tabawa wät hyb n'aa ta waa:

—Mawa wäd a waa, ma matëg! —nāk mā sa kyyh.

32 Ti Jesus ky hadoo sa hā:

—Ti anāng wa ŷ bē nahapäh doo —nāng mā ta kyyh.

33 Ti m' sa da hadoo do hā ta ma matëg rabeaanh:

—Ramana wät g'eeh ta waa? —nāk mā sa kyyh.

34 Ti m' Jesus baher'oot sa hā:

—Ta ti hā ŷ mejō hyng do karēn do ŷ moo wät. ŷ karēn ŷ bahajaa hā ŷ tamejūū doo. Ti né hē wa ŷ hadoo doo, ŷ hanāng doo. Ti né hē hēp ŷ hejój —nāng mäh. 35—Hahŷŷ da bē ky hetëg: “4 nā ta kamarab n'aa takata dāk hyb

n'aa joom tym”, bē nooh. —Bē hegāā, bok ta ti hajōk wē y han'aa doo. Joom ag hahōō dāk do hadoo tii. Kaja kǎn ji ataa P'op Hagā Do wē, joom ag ji ataa do hadoo. ³⁶ Ta ti wē y hataa do gadoo da tamoo wāt do sām. Hỹ pong jé, P'op Hagā Do pa ragadoo da edēb had'yyt doo, wē y hata dāk doo. Jé P'op Hagā Do kyyh sa h'yyb tym gó hejoom do hadoo doo, hā y h'yy ka'eeh do taa n'aa na-āāj né hē, séd hā da rah'yj gadejah. ³⁷ Te hub né hē hahy sa ky hetég: “Ta see tejóm n'aa, ta see tataa n'aa.” ³⁸ Tii da da bē hā kā. Bē y mejūū bē bataa hyb n'aa bē nejoom doo. Ta wób ti moo bong tii.† Ta wób ramoo bok do sām bē gado kǎn —nāng mā Jesus ta ma matég hā.

Hajōk Samarija buuj Jesus hā h'yy kae padēēk do ky n'aa hahỹh

³⁹ Ti m', hajōk Samarija buuj, ta ti panang buuj, rah'yy kae padāg kǎn mā Jesus hā, ȳynh maher'oot do hyb n'aa sa hā. Hahỹ d' mā ȳynh kyyh sa hā: “Sahōnh hē y tamaher'oot y moo wāt do paah”, nāng paa m' ȳynh sa hā. ⁴⁰ Ti m', Jesus wē panang buuj rakajaa bā, rabetsēē ta hā sa panang bā tabaym hyb n'aa. Tii bā kā, pawóp hē ta āh tabayyw wāt. ⁴¹ Ti bahānh kā, hajōk panang buuj rah'yy kae kǎn, sa hā Jesus her'oot do hyb n'aa. ⁴² Ti m' ȳynh hā raky hadoo:

—Maher'oot do hyb n'aa nado wād āā wén ky daheeh. Āā wén ky daheeh hỹ kā, ta kyyh āā maa napāh do hyb n'aa. Sahōnh hē badāk hahỹ hā habong do sa h'yyb tym dēēb né hē ti hahỹ kā, āā hapāh hỹ kā —nāk mā sa kyyh ȳynh hā.

Aj'yy hyb n'aa jawyk do t'aah nahēē nāng do panyyg n'aa hahỹh

⁴³ Pawóp dāg kā m' ta ā kā sa panang bā tatabēēs doo, Jesus bahōm kǎn Garirej hāj n'aa hēnh. ⁴⁴ Hahỹ d' mā Jesus her'oot do paah: “Ta hāj n'aa bā dooh ragado bā P'op Hagā Do ky n'aa rod.” ⁴⁵ Ti m', Garirej hāj n'aa bā takajaa bā, ragadoo Jesus. Rawén gadoo, sahōnh hē Jesus pahuunh doo, Pas-kowa Jerusarēnh bā ratabēēs noo gó, rabahapāh do hyb n'aa paah.

⁴⁶ P'aa hēnh mā Jesus bahōm ēnh panang Kanah hād nāng doo hēnh, naēng, uwa bēēh matsing do tawareem paa bā. Ti awāt aj'yy hyb n'aa jawyk doo, sa hāj n'aa wahē n'aa kaser n'aa. Nahēē nāng ta t'aah. Kapar-Naūm panang bā m' tabagā ti ta t'aah. ⁴⁷ Ti m' aj'yy ky n'aa napāh bā Jesus kajaa do Garirej hāj n'aa bā, Judah hāj n'aa bā naa, panang Kanah hēnh tabahōm Jesus wē. Ti m' Jesus hā tabetsēē ta sii tabahōm, ta t'aah nahēē tabahahēēn hōm hyb n'aa. P'eets mā ta t'aah dajēb paawā.

⁴⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē nahapēē bā tak'ēp hadoo do ji pehuunh doo, dooh né da bē ky dahé bā ēnh —nāng mā Jesus kyyh.

⁴⁹ —Hyb n'aa jawyk doo, —nāng mā aj'yy —hamā si ȳy, tah y nadajēp hyb n'aa —nāng aj'yy kyyh.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Abaaj hōm. Has'oo dāk da a t'aah. Nadajēb da a t'aah —nāng mā Jesus.

Aj'yy ky dahé kǎn Jesus her'oot doo, ti hyb n'aa tababaaj hōm kǎn. ⁵¹ Ti m' ta tyw n'aa me, ta hōō bā, takata dāk mā ta karom sa hā, ta tób hēnh han'aa doo.

—Has'oo dāk a t'aah —nāk mā ta hā.

⁵² Ti m' tabeaanh sa hā:

—Nyy b' akēē papỹj, ta nahēē badoo wāt? —nāng māh.

—Tsém né hē, atēh kēē —nāk mā sa kyyh.

† 4:38 Ta wób paa ti rer'oot sa hā P'op Hagā Do kyyh, tahanāng pé tii.

⁵³ Ti m' aj'yy hyb n'aa newëë, tii b' akä däk né hë m' Jesus baher'oot ta hä: "Has'oo däk da a t'aa", tabanäng. Ti m' aj'yy, ta tób yt hä haj'eenh do na-ääj mä rah'yy kae padäg kån Jesus hä.

⁵⁴ Pawóp däg kä m' Jesus pahuunh do Garirej häj n'aa bä takajaa bä, Judah häj n'aa hënh naa.

5

Aj'yy nawät do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ta jawén Jesus bahõm kån Jerusarënh hënh, Judah buuj rahyb n'aa esee do ratab'ëës hyb n'aa. ² Kahadë panang Jerusarënh häd näng doo. Panang noo seeh, B'éé Sa Tyw N'aa häd näng do pa ti majat karaj'aa bä mahan'yyts its. Betés-Da mä karaj'aa häd. Eberew* kyy me tii. Ta w'oo hä 4 tób hatoonh kawõõt doo, sét hë ta hoo gad'oo bä hasooh. ³ Ta ti yt hä hajök nahëë enäh. Sa mahang ty temah doo, nabong doo, k'yy gedóm doo. [Ta tii bä ragada mä naëng ketaam doo. ⁴ Ta see pé noo gó m' P'op Hagä Do ääs bahyng mäh, tabetaam hyb n'aa naëng. Tabetaam jawén paa bä, pooj jé tame hahop do has'oo däk mä nahëë näng do paah.] ⁵ Nahëë enäh do sa mahang ti asooh mä aj'yy, 38 däg ta baab ta nahëëh. Nawäd tii. ⁶ Ti m' Jesus bahapäh bä aj'yy hasooh doo, taky n'aa napäh bä p'ooj däg ta nahëëh taky hadoo ta hä:

—Makarën mabahas'oo däk? —näng mäh.

⁷ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Dooh ÿ haja bä —näng mäh. —Dooh ÿ masa pé naëng ketaam jawén paa bä, ÿ bahop hyb n'aa. ÿ kakoon nuuj jé, ta see bahop pój ÿÿ jé. Ti hedo had'yyt hë —näng mä aj'yy kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—As'ëëg g'ëed! —näng mäh. —Mado däg a tyng. Awäd däg —näng mä Jesus kyyh aj'yy hä.

⁹ Nayyw hë m' tabas'ëëg g'ëed kån, tado däk ta tyng kä, awäd däg kån mäh.

Saab noo gó m' ta tii, Judah buuj rakamehehäk do hä. ¹⁰ Ti hyb n'aa Judah buuj sa wahë n'aa raky hadoo aj'yy hä:

—Saab naga hë. Dooh ër ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä ji tyng ji atón bä Saab hä —näk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' aj'yy ky hadoo sa hä:

—Aj'yy ÿ haso däk do ky hadoo hä ÿÿ: "Mado däg a tyng. Awäd däg", näng hä ÿÿ —näng mä aj'yy.

¹² Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jaa ti ta ti a hä hedoo doo? —näk mäh.

¹³ Dooh m' aj'yy hapëë bä. Dooh wäd mä tii bä Jesus. Hajök do mahang tabawäd däk.

¹⁴ Ti noo gó né hë m', badawëd däk, Jesus hapëë kån aj'yy P'op Hagä Do tób n'aa bä. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Mahegää. Õm has'oo däk —näng mäh. —Mamoo wäd wäd manä nesaa doo, ti bahãnh tanahadoo hyb n'aa nesaa do a hä —näng mä Jesus kyyh aj'yy hä.

¹⁵ Ti m' aj'yy bahõm kån. Tamaher'oot mä Judah buuj sa wahë n'aa sa hä, Jesus ta ti haso däk doo.

* 5:2 Judah buuj sa kyyh ji maneëhnh Eberew. Badäk hahÿÿ hä Jesus bawät noo gó, tamawoob hë kyyh raher'ood Judah häj n'aa bä: Eberew kyyh, Aramew kyyh, Gereg kyyh. Eberew kyyh ti sa kyyh heh'äät doo.

16 Tii bā kā m' Jesus raky n'aa hajēēw kǎn, ranu mer'ood kǎn, Saab hā tahaso dāk do hyb n'aa aj'yy. 17 Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Ee moo wād had'yyt hē. Ȳ na-āāj né hē ȳ moo wād had'yyt hē —nāng mǎh.

18 Ta tii d' tabedoo do hyb n'aa, tak'ēp kǎ Judah buuj sa wahē n'aa rakarēn radajēēb kǎn. Pooj jé, dooh Saab tatay bā sa hā, ta jawén kǎ P'op Hagā Do m' ta yb mǎh, tanooh. Sa hā, P'op Hagā Do hadoo mǎh, tanooh.

P'op Hagā Do T'aah hyb n'aa jawyk do ky n'aa hahȳh

19 Ti m' Jesus ky hadoo Judah buuj sa wahē n'aa hā:

—Né hup ȳ né hē hahȳ ȳ her'oot doo: Ȳh, P'op Hagā Do T'aah, dooh daj ȳh hē ȳ hajaa péh. Jāām né hē ȳ moo wāt Ee, P'op Hagā Do moo wāt do ȳ hapāh doo. Ee moo wāt do né hē ti ȳ moo wāt. 20 Ee, P'op Hagā Doo, ȳ takamahǎn. Sahōnh hē tamoo wāt doo, hā ȳ tametēēh. Hahȳ aj'yy ȳ haso dāk do bahǎnh da, hā ȳ P'op Hagā Do banoo ȳ moo wāt hyb n'aa. Bē hyb n'aa meuunh da ta tii. 21 Dejēp do genā bong, Ee an'oo bā. Rabadēb had'yyt doo kǎ, tanoo. Ti hadoo né ȳh, P'op Hagā Do T'aah, ȳ anoo rabadēp, ȳ h'yyb dāng do sa hā. 22 Ee nado ta wób ky n'aa etyy. Hā ȳh, T'aah hā, Ee banoo sahōnh hē ȳ ky n'aa etyy hyb n'aa. 23 Ta tii d' tawén d'oo ȳ raweh'ēēh, ȳ rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa ta hā raweh'ēēh doo da, ta hā rahyb n'aa jew'yyk doo da. P'op Hagā Do T'aah waneh'ēēh doo, dooh né hē tawehēē bā ēnh Ee P'op Hagā Doo, hā ȳ mejō hyng doo —nāng mā Jesus sa hā.

24 Ti m' taky hadoo ēnh:

—Né hup ȳ né hē hahȳ ȳ her'oot doo: Ȳ her'oot do gad'oo doo, hā ȳ mejūū do hā h'yy ka'eeh doo, edēb had'yyt do ta hā dǎg, tawād had'yyt hē da hȳ pong jé P'op Hagā Do pa. Dooh nesaa do hā taky n'aa kety dāk da. Dooh banesaa doo hēnh tahōm wād bā. Edēb had'yyt hē kǎ ta h'yyb tym. P'op Hagā Do pa da tabawād had'yyt hē kǎ —nāng mā ta kyyh.

25 Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Né hup ȳ né hē hahȳ ȳ her'oot doo: Ti awāt da ti noo gó, da hē né hē tadu dāk, P'op Hagā Do hā h'yy gatamah doo, dejēp do hadoo doo, ramaa napāh da kēh ȳh, P'op Hagā Do T'aah kyyh. Kēh ȳ ky dah'eeh doo, edēb had'yyt hē da sa h'yyb tym. 26 Ee, P'op Hagā Do hanaa né hē ji edēp doo. Ti hadoo né hē ta T'aah hā hana doo, P'op Hagā Do an'oo bā. 27 Hā ȳh, T'aah hā P'op Hagā Do banoo ȳ hyb n'aa jawyk hyb n'aa, sahōnh hē sa hā ȳ ky n'aa etyy hyb n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hȳ Pong Jé Hana Do ȳ bahadoo do hyb n'aa. 28 Bē hyb n'aa meuuj manā ta ti ȳ her'oot do hā. Ti awāt da ti noo gó, P'op Hagā Do T'aah kyyh sahōnh hē dejēp do paa ramaa napāh da.† 29 Tii bā da ragenā bong. Baad hadoo do moo heb'oooh do paah, hȳ pong jé da, P'op Hagā Do pa raboo had'yyt hē da. Nesaa do moo heb'oooh do paah, tabanesaa hēnh da raky n'aa kety dāk.

30 Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Dooh ȳ hajaa pé ti daj ȳh hē. P'op Hagā Do ȳ tamaher'oot doo da né hē ȳ bad'oo sa hā. Ti hyb n'aa baad ub had'yyt hē ta ti sa hā ȳ ky n'aa etyy doo. Hā ȳ mejūū do karēn doo da ȳ bad'oo. Ȳ karēn do jawén nado —nāng mā Jesus.

31 Ti m' Jesus ky hadoo ēnh Judah buuj wahē n'aa sa hā:

—Daj ȳh hē kēh ȳ n'aa ȳ her'ood bā paawā, dooh paawā baad tado bā tii.

32 Ti awāt nā ta seeh baad ub kēh ȳ n'aa her'oot doo. P'op Hagā Do né tii. Te hub né hē kēh ȳ n'aa taher'oot doo, ȳ hapāh. 33 Bē mejūū paa raky n'aa eeahn Jowāw wē. Baad Jowāw nu gahem'uun do baher'oot sa hā kēh ȳ n'aa. 34 Dooh hyb n'aa ȳ karēn pé badāk hahȳh bā naa kēh ȳ n'aa rod, ti d' ȳ wén her'oot. Ȳ

† 5:28 Ta jawén tii, p'aa hēnh Jesus bahyng bā.

wén ky däng Jowāw nu gahem'uun do her'oot do paa hã kēh ŷ n'aa, ta her'ood wät do bē ky daheeh hyb n'aa, bē h'yyb tym bedēp hyb n'aa nesaa do mahānh. ³⁵ Ji bag bawag dāk do hadoo Jowāw nu gahem'uun do ma metēek doo. Pooj jē dō, bē tsebee bong tama metēek do hã —näng mā Jesus kyyh sa hã.

³⁶ Ti m' taky hadoo:

—Baad ub né paawä Jowāw nu gahem'uun do baher'ood wät kēh ŷ n'aa, ti anäng ta bahānh hadoo do kēh ŷ n'aa metēeh doo. Hã ŷ Ee P'op Hagä Do anoo do ŷ pehuunh do pan'aa né tii. ŷ pehuunh do hã ji bahapäh ŷ P'op Hagä Do mejō hyng do ŷ ti hŷŷh. ³⁷ Ee, P'op Hagä Doo, hã ŷ mejō hyng doo, baad ub na-āāj hē ta her'oot kēh ŷ n'aa. Dooh noo gó bē maa napäh pé ta kyyh. Dooh noo gó ta mamets bē ty gahapäh péh. ³⁸ Dooh bē h'yyb tym gó tayyw bā ta kyyh, tamejūū do hã bē ky nadaheeh do hyb n'aa. ³⁹ Baad né paawä bē ma kametēek P'op Hagä Do kyy kerih do hã. Tii d' bē wén ma kametēek, tii hã bē aw'yyt bē ed'oo bē edēb had'yyt do P'op Hagä Do wē. Hajōō nuu me né hē bē ner'ood paawä, dooh bē h'yy ganyy bā kēh ŷ n'aa hã ta hã ta her'oot do hã! ⁴⁰ Kēh ŷ n'aa ti ta her'ood né paawä, dooh bē ana bā wē ŷŷ, edēb had'yyt do ŷ banoo hyb n'aa bē hã.

⁴¹ Ti m' taky hadoo:

—ŷ raj'aa etsē do jawén nado ŷ bawät. ⁴² ŷ h'yyb hapäh bēeh! Dooh bē kamahān bā P'op Hagä Do bē h'yyb gó. ⁴³ Ee kyy gó né paawä ŷ bahyng, dooh ŷ bē gado bā. Ta seeh, ta daaj hē ta ky gabuuj gó hana doo, ti paawä bē gadoo. ⁴⁴ Bē gen'aak bē da hadoo do bē hã raj'aa etsēē bā. Dooh bē hyb n'aa p'eed bā bē ky n'aa, P'op Hagä Doo, sēt had'op do her'oot do hã. Ti hyb n'aa bē nahajaa hã ŷ bē h'yy ka'eeh doo.

⁴⁵ —Bē ŷ ky n'aa tapaa bē edoo manä Ee, P'op Hagä Do wē. ŷ nado tii, bē hã ky n'aa tapaa doo. Mosees hã ti bē h'yy kejäg ub. Ti né hē da bē taky n'aa tapaa. ⁴⁶ Mosees bē ky dahé bā paawä, ŷ né paawä bē ky daheeh. Mosees né hē kēh ŷ n'aa herih do paah. ⁴⁷ Dooh bē ky dahé bā ti terih do paah. Ti hyb n'aa bē wén ky nadaheeh ŷ her'oot doo —näng mā Jesus kyyh Judah buuj sa wahē n'aa sa hã.

6

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ta jawén kã m', karaj'aa Garirej häd näng do Jesus batsäg hōm. Tiberijas karaj'aa häd seeh. ² Hajōk Jesus jawén habok, hajōng tapehuunh doo, nahēē enäh do taheso padēek do na-āāj hē rabahapäh do paa hyb n'aa. ³ Ti m', Jesus ta ma matēg daheeh rabasēek waēē hã. Tii b' rabaym, ti m' rabehyy b'ēeh. ⁴ Edaa dāk mā Judah buuj Pas-kowa rataheb'ēes doo. ⁵ Ti m' Jesus baheg'āās, hajōk ti han'aa doo. Ti m' Pirip hã taky hadoo:

—N'yy hēnh da ēr betsēē hajōk do sa waa? ⁶ —näng mā Jesus, Pirip tamettyy hyb n'aa. Jesus hapäh ta h'yyb gó nyy d' tabad'oo.

⁷ Ti m' Pirip ky hadoo:

—8 kamarab ji moo wät do sām dooh tahaja nã bã sa waa sām —näng mā Pirip.

⁸ Ti m' ta ma matēg seeh, Ān-Deréh, Simaw Peed hŷŷj, ky hadoo mäh:

⁹ —Gēēt hŷ karapee. Ti anäng ta wē its ji ma poo oow pé pāw ned'ēed is doo, sewada häd näng do s'ēeb. Tah'ŷŷb pawóp hē. Tahaj'as mā ti hajōk do hã? —näng mā ta kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē mejō rabeħy b'ēeh jawii jō —nāng mäh.

Baeh jawii tii bā. Ti m' rabeħy b'ēeh. 5 miw ajyy tahyb n'aa pé tii bā hab'ēeh doo. ¹¹ Ti m' Jesus basog dāk pāw, P'op Hagā Do hā taky hadoo:

—Ōm taw'āats hē Ee. Man'oo dāk āā waa —nāng mäh.

Ti m' taban'oo kån hab'ēeh do sa hā. Ti hadoo né tah'ÿyb ēnh. Wog enā hōm mā sahōnh hē. ¹² Rabahajaa bā kā rawēh doo, Jesus ky hadoo:

—Bē ata dāg mad'aak doo, takanerejāā hyb n'aa —nāng mā Jesus.

¹³ Ti m' mad'aak do ta ma matēg rata hōm kån kawaju gó. ¹² m' kawaju gedē hōm doo. Ji ma poo oow hadoo do paa madaag kån hajōng pāw bód.

¹⁴ Ti m' hajōk do rabahapāh bā Jesus pahuunh doo, raky hadoo:

—Hahÿ né hē P'op Hagā Do ky n'aa rod badāk hahÿ hēnh hana doo, kerih do hā taħer'oot doo —nāk mā sa kyyh.

¹⁵ Jesus h'yyb gó tabahapāh bā, tak'ēp rah'yyb tatug paawā sa hāj n'aa wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa, ta mab hē kā p'op tabasēek waēē jō sa mahānh.

Tamii pong jé Jesus bawāt do panyyg n'aa hahÿh

¹⁶ Tūūh dāg kā m', Jesus ma matēg rabawēēj kån karaj'aa hēnh. ¹⁷ H'oo gó m' ragatsēg t'oonh, Kapar-Naūm hād nāng do panang nemuun rabatsēg paawā. Badajuu dāk mäh. Dooħ m' Jesus awēēj nā bā sa wē. ¹⁸ Ti m', tak'ēp bah'ood ty gahēm. Tewēep maadaka. ¹⁹ Dawēē péj rababoo dāk bā kā, Jesus rahapāh. Tamii pong jō tabana sa wē. Ti m' tak'ēp rabeÿÿm bong. ²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē eÿÿm manāh! Ÿ ti hÿÿh —nāng mäh.

²¹ Ti m' rah'yyb tsebee kån tagatsēg sooh bā sa sii. Ti m', nayyw hē rakaja kån jajé raty gapad'ēek hēnh.

Ji h'yyb tym dēeb panyyg n'aa Jesus hanāng do hahÿh

²² Ti m' jati péh, hajōk do tamyyj dāk hā ha'ym do Jesus mā resoos. Tsém hadoo, sét né h'oo tii bā hajat. Ti gó né hē Jesus ma matēg rabatsēg hōm. Dooħ m' Jesus gatsēg so bā sa sii, sa hā. Ti hyb n'aa m' tii bā aym, red'oo. ²³ Ti noo gó né hē panang Tiberijas hād nāng doo bā naa marakate wób ranu kajāk, pāw rabawa p'aa hēnh tabanāng hēnh. Tsém hadoo pāw rabawa do paah, Jesus P'op Hagā Do hā taky n'aa etsēē do jawén paa bā. ²⁴ Ti m' rah'yy kadaw'uuh, dooħ né hē m' Jesus tii bā, dooħ ta ma matēg tii bā. Ti m' ragatsēg tooj kån marakate gó. Panang Kapar-Naūm tabanāng hēnh rabatsēg hōm kån mäh, t'ī hēnh Jesus rabesoos hyb n'aa.

²⁵ Karaj'aa ta myyj jé Jesus rabaw'yyt bā kā m' raky hadoo ta hā:

—Ma matēg, —nāk mäh —nyy b' akā makajaa? —nāk mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Né hup ŷ né hē hahÿ ŷ her'oot doo: Ÿ pehuunh do hā bē h'yy genā dāk do hyb n'aa nado ŷ bē wén esoos. Ÿ bē wén esoos, pāw hā bē wog enā padēek do hyb n'aa. ²⁷ Taw'āats hē dooħ bē waa hā had'yyt hē bē h'yyb padāg. Nayyw hē takarejāā tii. Taw'āats hē bē h'yyb padāg had'yyt hē ji h'yyb tym edēb had'yyt do hanoo do hā. Kanarejā tii. Ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ŷ né hē bē hā hanoo tii. Ee, P'op Hagā Do ky gabuuj gó ŷ moo wāt —nāng mā Jesus sa hā.

²⁸ Ti m' rabeaanh Jesus hā:

—H'ēed ti P'op Hagā Do karēn āā moo bok? —nāk mā sa kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hahỹ̄ da P'op Hagä Do karēn bē hā: Takarēn bē h'yy ka'eeh tamejō hyng do hā —nāng mā Jesus.

³⁰ Ti m' raky hadoo:

—Āã karēn mametä ta heen n'aa. Mapahuunh do āã bahapäh bā kā, ōm āã ky daheeh. H'ēed mametēeh āã hā? ³¹ Ēr wahē makū na-āāj hē rawa paa pāw hadoo do Manah hād nāng doo, tabanawäng hēnh rahabok noo gó. Hahỹ̄ da P'op Hagä Do kyy kerih do ta ky n'aa hā: “Tanoo sa hā hỹ pong jé hana do pāw.”* Ti bahānh ti āã karēn mametēeh —nāk mā sa kyyh Jesus hā.

³² Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Né hup ŷ né hē hahỹ̄ ŷ her'oot doo: Mosees nado ti hanoo ta ti pāw hỹ pong jé hana doo. Ee mo haj'aa ti ta ti pāw. Ee né hē ti hỹ̄h, bē hā han'oo kán pāw heh'āat do hỹ pong jé hana doo. ³³ Badäk hahỹ̄ bā hahyng doo, badäk hahỹ̄ hā habong do sa h'yyb hed'ēep doo, ti né kā ta ti Pāw heh'āat kā P'op Hagä Do anoo doo.

³⁴ Ti m' raky hadoo Jesus hā:

—Man'oo had'yyt hē ta ti āã hā, maky dāng doo —nāk mā sa kyyh.

³⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Ŷ né ti pāw hadoo do edēb had'yyt hē hanoo doo. Wē ŷ hana doo, dooh tasa wād bā. Hā ŷ h'yy ka'eeh doo, dooh tahoo kaaj wād bā —nāng māh. ³⁶ —Ŷ her'ood wāt né paa bē hā, dooh hā ŷ bē h'yy kae bā, ŷ bē hapēē né paawā. ³⁷ Ti hadoo né hē, wē ŷ rabana da sahōnh hē Ee anoo do hā ŷỹ. Dooh da ŷ mak'yyts bā wē ŷ han'aa doo. ³⁸ Baad ŷ wén gadoo sa hā, P'op Hagä Doo, hā ŷ mejō hyng do karēn do ŷ moo wāt hyb n'aa. Dooh daj ŷỹ hē ŷ karēn do jawén nado. ³⁹ Hahỹ̄ da P'op Hagä Do karēn hā ŷỹ: Dooh takarēn bā hā ŷ tanoo do see tabanesaa hēnh tahōm bā, ŷ an'oo bā. Takarēn ŷ genyy bong sahōnh hē hā ŷ tanoo doo, hỹ pong jé, P'op Hagä Do pa rababoo had'yyt hyb n'aa, sahōnh hā ta sām tabanoo noo gó. ⁴⁰ Ee P'op Hagä Do karēn sahōnh hē ta T'aah hā h'yyb padēek doo, ta T'aah hā ky dah'eeh doo, redēb had'yyt hē kā hỹ pong jé ta pa. Sahōnh hē ta sām ragadoo bā kā, ŷ genyy boo kán P'op Hagä Do wē, hā ŷ h'yy ka'eeh doo —nāng mā Jesus.

⁴¹ Ti m' hajōk do raky n'aa hajēm, “Ŷ pāw hadoo doo, hỹ pong jé naa hahyng doo”, tahanāng do hyb n'aa. ⁴² Hahỹ̄ d' mā sa kyyh rabaher'oot bā:

—Hahỹ̄ ta see nado ti hỹ̄h. Joséh t'aah né hē ti hỹ̄h —nāk māh. —Āã hep'ēeh ti ta yb, āã hep'ēeh ti ta ŷỹn. H'ēed hyb n'aa, “Hỹ pong jé naa ŷỹh”, tabanāng? —nāk mā sa kyyh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Jāām ti bē kyyh, bē ky kak'ēē doo —nāng māh. ⁴⁴ —Dooch hajaa pé wē ŷ hana péh, hā ŷ h'yy ka'eeh péh, Ee, mejō hyng do ŷỹh, wē ŷ tanatsyyd bā sa h'yyb tym. Jāām hē hajaa wē ŷ rana bā, Ee h'yyb tatug bā wē ŷỹ. Hā ŷ h'yy ka'eeh do ŷ genyy bong da, P'op Hagä Do wē ranu kajāk hyb n'aa, sahōnh hā ta sām ŷ banoo noo gó. ⁴⁵ Hahỹ̄ da P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong paa ji ta h'yyb tatuk do ky n'aa: “Sahōnh hē sa hā P'op Hagä Do ma metēek da.”† Ti hyb n'aa, sahōnh hē Ee ma metēek do maa new'ēē doo, sa h'yyb gó renām doo, wē ŷỹ da rabana, hā ŷỹ da rah'yy ka'eeh. ⁴⁶ Dooh hapäh pé Ee, P'op Hagä Doo. Jāām né hē ŷỹh, P'op Hagä Do wē naa hahyng do hapēē wāt —nāng mā Jesus hajōk do sa hā.

⁴⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

* **6:31** Esodo 16.4, Nemijas 9.15, Saaw-Mo 78.24-25 † **6:45** Isajas 54.13

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Hā ŷ ky dah'eeh do redēb had'yyt da hŷ pong jé, P'op Hagā Do pa. ⁴⁸ ŷ né ti pāw hadoo do edēb had'yyt hē hanoo doo. ⁴⁹ Tabanawāng hēnh pāw hadoo Manah hād nāng do bē wahē makū rawa né paawā, dejēp né hē. ⁵⁰ Hahŷ pāw hadoo do hŷ pong jé naa hahyng do hawa doo, dooh tadajēb bā ta h'yyb tym, dooh tabanesaa hēnh tahōm bā. ⁵¹ ŷ né hē ta ti pāw hadoo do ji hed'ēep doo, hŷ pong jé naa hahyng doo. Sahōnh hē hahŷ pāw hawa doo, raboo had'yyt hē da hŷ pong jé P'op Hagā Do pa. Hup ŷ ta ti pāw ŷ anoo do ŷ dajēp bā, badāk hahŷŷ hā habong do hŷ pong jé rabadēb had'yyt hyb n'aa P'op Hagā Do pa —nāng mā Jesus.

⁵² Ti m' tak'ēp Judah buuj raky kakā bong, tii da Jesus edoo do hyb n'aa. Hahŷŷ d' mā sa kyyh:

—Nyy da hahŷ aj'yy banoo ēr bawēh hyb n'aa ta dab? —nāk mā sa kyyh.

⁵³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do dab bē nawēē bā, ta majyyw bē neēg bā, dooh bē haja bā hŷ pong jé bē nu kajāg bā P'op Hagā Do pa. ⁵⁴ Jé dap ŷ hawēh doo, majyw ŷ heēēk doo, hŷ pong jé edēb had'yyt da P'op Hagā Do pa. ŷ ganny wāt da P'op Hagā Do wē, sahōnh hā ta sām ŷ banoo noo gó kā. ⁵⁵ Tanawē heh'āat hadoo dap ŷŷ. Ji heēk do heh'āat hadoo majyw ŷŷ. ⁵⁶ Jé dap ŷ hawēh doo, majyw ŷ heēēk doo, séd hā dāg ta h'yy kata dāk hā ŷŷ. ŷ na-āāj da ta h'yyb gó ŷ bawād kån. ⁵⁷ Ee hā tabana hedēp doo. Ti né hē ŷ tamejūū. Ta hyb n'aa ŷ bedēp. Ti hadoo né hē, hā ŷ h'yy kamasoo doo, edēp da hēp ŷ n'aa. ⁵⁸ Gēēt hahŷ pāw hadoo do hŷ pong jé hana doo. P'ooj ub bē wahē makū rawa do paa nahado ti hŷŷh. Rawa né paawā ti dejēp. Hahŷ pāw hawa doo, tawād had'yyt hē da P'op Hagā Do pa ⁵⁹ —nāng mā Jesus, tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do yt hā tama metēēk noo gó, Kapar-Naūm panāng bā.

Hajōk Jesus heréd hōm do panyyg n'aa hahŷŷh

⁶⁰ Ta ti Jesus her'oot do ramaa newē dāk bā, hajōk Jesus ma matēg wób raky hadoo māh:

—Ti bahānh hēēh ta ti ta her'oot doo. Dooh ky daheeh pé ta ti hedoo doo —nāk mā sa kyyh.

⁶¹ Ta ma matēg wób kawaj'āān gó rabaher'oot ta kyyh p'āā Jesus bahapāh bā m' ta h'yyb gó m', taky hadoo sa hā:

—ŷ her'oot do hā bē h'yy kejāg bong? ⁶² Bē h'yy kejāg bong tan'oo bā, nyy da da bē baher'oot ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do bē bahapāh bā, p'aa hēnh hŷ pong jé tabasēēk bā? ⁶³ P'op Hagā Do Sahee ti ji h'yyb tym hed'ēep doo. Ji daaj hē ji hejój me dooh ji hajaa péh. P'op Hagā Do Sahee hā naa né hē ti ta ti kēh ŷŷ, bē hā ŷ her'oot doo, hŷ pong jé, P'op Hagā Do pa ji edēb had'yyt hē hanoo doo. Te hub né hē kēh ŷŷ. ⁶⁴ Ti hadoo né hē, bē mahang dooh raky dahé bā —nāng mā Jesus.

Ta tii da Jesus wén her'oot, pooj jé Jesus hapēē dāk do hyb n'aa ta h'yyb gó sa mahang ky nadah'eeh doo. Tahapēē dāk né hē ēnh ta majīī moo gó haēēnh do pan'aa.

⁶⁵ Ti m' Jesus ky hado kån:

—Ti hyb n'aa bē hā ŷ bedoo, dooh hajaa pé wē ŷ hana pé Ee natatug bā —nāng mā Jesus.

⁶⁶ Ti noo gó né kā m' hajōk heréd hōm Jesus. Dooh ta sii raboo boo bā. ⁶⁷ Ti m' 12 hedoo do ta ma matēg hā Jesus beaaj wāt:

—Bē na-āāj bē karēn bē bahōm mahānh ŷy? —nāng mäh.

⁶⁸ Ti m' Simaw Peed häd nāng do ky hadoo ta hä:

—Hyb n'aa jawyk doo, —nāng mäh —jaa sii āā bahōm kän? Ōm ti her'oot ji h'yyb tym hedēb had'yyt do ky n'aa hä. ⁶⁹ Ōm né hē baad had'op doo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo, āā ky daheeh. Āā hapēē dāk né hē tii —nāng mā Peed kyyh.

⁷⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ŷ né hē, bēeh, 12 hedoo doo, wē ŷy ŷ asēew hōm doo. Sēt hē bē mahang Dijab[†] karom!

⁷¹ (Judas, Simaw Ikarijot häd nāng do t'aah ky n'aa ti taheer'oot. 12 hedoo do see né tii, ta jawén Jesus taky n'aa her'ood dāk do pan'aa kā majīī hä.)

7

Judah buuj rahyb n'aa esee do rataheb'ēēs doo hēnh Jesus bahōm do ky n'aa hahȳȳh

¹ Ta jawén kā Jesus bawād kän mā Garirej häj n'aa hēnh. Dooh m' takarēn tahōm bā Judah häj n'aa hēnh, ta tii bā wahē n'aa rakarēn radaj'ēep do hyb n'aa. ² Tabedaa dāk bā m', bag'aad me tób Judah buuj rabahemak do rataheb'ēēs doo, ³ Jesus h̄ȳȳj raky hadoo mā ta hä:

—Ayyw manā babā. Taw'āāts hē Judah häj n'aa hēnh mabahōm, mapahu-unh do a hataa rabahapäh hyb n'aa. ⁴ Ji karēn bā ji raky n'aa ets'ēeh, dooh ji jejen bā ji moo wät doo. Taw'āāts hē sahōnh hē rabaheg'āās ti mapahuunh doo —nāk mā sa kyyh.

⁵ Ta h̄ȳȳj na-āāj hē dooh m' rah'yy kae bā ta hä, tii d' rawén edoo.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooh takaja nā bā ti noo gó ŷ bahōm doo. Bēeh, bē h'yyb karēn do noo gó né hē bē bahōm. ⁷ Badāk hahȳȳ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh doo, dooh bē hā rakamajē bā. Wē ŷ rawén kamajīī, nesaa do ramoo heb'oooh do ky n'aa, nesaa do rahyb n'aa nahew'ēē do ky n'aa ŷ her'oot do hyb n'aa. ⁸ Bē ahōm ta ti rataheb'ēēs hēnh. Dooh ŷ ahōm nā bā ta t'īī hēnh. Dooh takaja nā bā ti noo gó ŷ bahōm doo —nāng mā Jesus kyyh ta h̄ȳȳj sa hä.

⁹ Ta ti taheer'oot do jawén paa bā m', Jesus baym dó Garirej häj n'aa bā.

¹⁰ Ti m', ta h̄ȳȳj rabahōm jawén paa bā, Jesus bahōm kän. Kejēn do hadoo tabahōm, ta wób ranahapäh bā. ¹¹ Ti m' rahyb n'aa esee do rataheb'ēēs hēnh Judah buuj sa wahē n'aa resoos mā Jesus. Rabesoos bā m' rabeaanh n'yy hēnh Jesus.

¹² Jé pad'yyt hē hajök do wób raheer'oot mā Jesus ky n'aa hä.

—Ky ennyim —nāk mā ta wób.

—Dooh —nāk mā ta wób. —Ji tawadii tii —nāk mäh.

¹³ Kaja hē m' rabahesēēnh ta ky n'aa, sa wahē n'aa rajeŷȳm do hyb n'aa.

¹⁴ Rataheb'ēēs do hōō bā, 4 ta ā dāg, Jesus bahōm kän mā P'op Hagā Do tób n'aa hēnh. Tii bā tama met'ēeg kän. ¹⁵ Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa rahyb n'aa meuunh, ti m' raky hadoo:

—Nyy d' hajōng tabahajaa, ma kamanet'ēeg né paawā hahȳ aj'yy? —nāk mā sa kyyh.

[†] **6:70** Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahananāng péh ti Dijab. * **7:2** Sēt ta baab ken'y'yyh Judah buuj rabahemak tób bag'aad me, tabanawāng hēnh sa wahē makū rababok do paa rahyb n'aa esee hyb n'aa.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Hā ŷ naa nado ti ŷ ma metëek doo. Hā ŷ mejüü do hanaa né tii. ¹⁷ P'op Hagä Do gen'aak do karën moo wät doo, ti tahapäh da ta h'yyb gó, P'op Hagä Do hanaa tado bä, hana ŷ tado bä ŷ ma metëek doo. ¹⁸ Jé ta daaj hē, ta ky gabuuj her'oot doo, ta hā raweh'ëeh do hyb n'aa tii. Ti hadoo nado ta hā mejüü do raweh'ëeh karën doo. Dooh ji tawad'ii bá ta tii hā. Dooh j'ooj madäk do tado bá ta h'yyb. Baad had'op do tii —näng mä Jesus.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Mosees né hē bë hā hanoo P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hado né paawä, dooh bë ky dahé bä. H'ëed hyb n'aa ti bë karën ŷ bë daj'ëep? Ta ky n'aa bë ky dahé bá paawä, dooh paawä bë karën bá ŷ bë daj'ëeb bá —näng mä Jesus kyyh Judah buuj sa wahë n'aa sa hā.

²⁰ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Karap'aar h'yyb nesaa do a hā anäng! Dooh òm daj'ëep péh —näk mä sa kyyh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sét hē ŷ pahuunh do hyb n'aa Saab hā, bë h'yy kejäg bong. ²² Bë na-ääj né hē Saab hā né bë moo bok. Bë taah masuuj noo byyh kahök do heen n'aa Saab noo gó tado bá, tii hā né hē bë moo bok, Mosees mejüü do hyb n'aa. (Mosees nado du n'aa tii. Mosees pooj jé habong do paa ér wahë maküüh, ti ti du n'aa.) ²³ Hÿÿ kä bë hā ŷ beanh: Saab hā bë an'oo bá ji t'aah masuuj noo byyh ji gahög bá, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa, h'ëed hyb n'aa ti bë kawajään wë ŷÿ, Saab hā aj'yy baad ŷ ahub däk do hyb n'aa? ²⁴ Daap hē ŷ bë ky n'aa ety manäh. Taw'ääts hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hā bë baheg'ääs ta ky n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hā.

Rahyb n'aa newëë P'op Hagä Do H'yyb Däng do Jesus tado bá ky n'aa hahÿÿh

²⁵ Ti m' Jerusarënh panang buuj wób raky hadoo:

—Hahÿ nado aj'yy radaj'ëep rahanäng doo? ²⁶ Ti babä tabagëët ënh. Hajōō mahang tabaher'ood né paawä, dooh sa kyy pé ta hā. Èr wahë n'aa rahyb n'aa newë däk apäh, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, Kristo häd näng do tado bá tii? ²⁷ Nyy d' ti hÿÿ éh? Ää hapäh ti hahÿ aj'yy n'yy hënh naa. Kristo häd näng do kajaa bá, dooh ji hapëë bá n'yy hënh tahana —näk mä sa kyyh.

²⁸ Ti hyb n'aa m', P'op Hagä Do tób n'aa bá Jesus ma metëek bá taky hadoo, tak'ëp mä ta kyyh:

—Bë hapäh mä ŷÿ, bë nooh. Bë hapäh mä n'yy hënh naa ŷÿ, bë nooh. Dooh kèh ŷ gabuuj tado bá hÿ ŷ bahyng. Ti awät né hē ta ti hā ŷ mejō hyng doo. Te hub né hē ta tii. Tahajaa ji h'yy kasadëë bá taky däng do hā. Ti dooh bë hapëë bá. ²⁹ ŷÿ ti hapäh. ŷÿ wén hapäh, ta wë naa ŷ bahyng. ŷÿ tamejō hyng —näng mä Jesus sa hā.

³⁰ Tii d' tabedoo do hyb n'aa m', sa wahë n'aa rakarën ramoo maso däg paawä. Dooh hajaa pé ta hā, dooh nä tadajëp do noo gó tado nä bá do hyb n'aa. ³¹ Sa wahë n'aa rakarën ramaso däg né paawä, hajōk mä ta hā h'yy kae padëek. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Kristo, P'op Hagä Do Ky Däng Do kajaa bá, dooh tapehuuj da hahÿ pehuunh do bahänh† —näk mä sa kyyh.

³² Ti m' Parisëw ramaa napäh bá ta tii da Jesus ky n'aa rabaher'oot bá, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahë n'aa daheeh ramejüü, P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa Jesus ramasoo hyb n'aa.

† 7:31 Sa hā m', Jesus né hē ti Kristo.

33 Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ aym nã bẽ pa, ta jawén ÿ babaaj hõm hã ÿ mejõ hyng do wẽ. 34 ÿ da bẽ esoos tii bã. Dooh da ÿ bẽ awyyd bã, bẽ nahajaa do hyb n'aa bẽ ahõm bã ÿ hawät hẽnh —nãng mã Jesus.

35 Ti m' Judah buuj sa wahẽ n'aa rabaher'oot ta tii d' tedoo do ky n'aa. Dooh tagah'ood nã bã sa hã taher'oot doo. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—N'yy hẽnh g'eeh tabahõm ãã naw'yyt, tahanãng doo? Gereg sa panang hẽnh g'eeh ti tahahõm, ẽr wakãan wób rahabong hẽnh? Gereg buuj g'eeh tama met'ëeg kãn? 36 Nyy d' tahanãng pé ti: “ÿ da bẽ esoos tii bã. Dooh da ÿ bẽ awyyd bã, bẽ nahajaa do hyb n'aa bẽ ahõm bã ÿ hawät hẽnh”, tahanãng doo? —nãk mã sa kyyh.

37 Tagadëeg ub rataheb'ëes do ã n'aa, tak'ëp rahyb n'aa jew'yyk. Tii bã kã m', ti noo gó kã m' Jesus bas'ëeg gëët. Ti m' taky hadoo, tak'ëp mã ta kyyh:

—Taw'ãäts hẽ hoo kaanh do hadoo do ta hã, wẽ ÿ tabana tabeëek do hadoo hyb n'aa. 38 Hahÿÿ da P'op Hagã Do kyy kerih doo: “Hã ÿ h'yy ka'eeh do h'yyb gó naa ganyyh da ji h'yyb bed'ëep do naëng n'aa” —nãng mã Jesus.

39 P'op Hagã Do Sahee tahanãng pé tii, Jesus hã h'yy ka'eeh do ta jawén ragadoo doo kã. Dooh Jesus an'oo nã bã ti noo gó P'op Hagã Do Sahee, dooh tadajëb nã bã, dooh taganã wäd nã bã, dooh P'op Hagã Do wẽ takawehëe dãk doo hẽnh tas'ëeg nã bã do hyb n'aa.

40 Jesus her'oot do ta wób ramaa napãh bã m', raky hadoo:

—Hahÿ né ti P'op Hagã Do ky n'aa rod, P'op Hagã Do Ky Dãng Doo —nãk mã sa kyyh.

41 Ta wób mã raky hadoo:

—Hahÿ né hẽ Kristo häd nãng doo —nãk mã sa kyyh.

—Dooh. Garirej hãj n'aa hẽnh naa nado Kristo bana —nãk mã ta wób. 42 —Dawi panaa da ta ti Kristo. Panang Berẽnh häd nãng doo bã naa, Dawi panang paa bã naa Kristo bana da, nãng P'op Hagã Do kyy kerih do hã† —nãk mã sa kyyh.

43 Sa h'yyb retyn hõm kãn mã Jesus ky n'aa hã. 44 Ta wób rakarẽn paawã Jesus ramaso dãk. Ti hadoo né hẽ m', dooh ta hã moo dãng péh.

45 Ti m' P'op Hagã Do tób n'aa warahén n'aa, ramejõ nã do Jesus ramasoo hyb n'aa paawã, abaaj h'ũum P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahẽ n'aa sa wẽ, Pariséw sa wẽ na-ããj hẽ. Ti m' rabeaanh sa hã:

—Hëd n'aa bẽ manana wät? —nãk mã sa kyyh warahén sa hã.

46 Ti m' warahén raky hadoo:

—Dooh noo gó her'oot pé ta ti aj'yy her'oot doo da —nãk mã sa kyyh.

47 Ti m' Pariséw raky hadoo warahén sa hã:

—Bẽ na-ããj hẽ tawadii? —nãk mãh. 48 —Dooh ẽr wahẽ n'aa raky dahé bã ta hã. ãã Pariséw, ãã na-ããj hẽ dooh ãã ky dahé bã ta hã. 49 H'yy gatamah ti hajõk do ta hã ky dah'eeh doo. Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do rahapëe bã, ti rawén sũüt. P'op Hagã Do was'ee bong ti ta ti hajõk doo —nãk mã Pariséw sa kyyh warahén sa hã.

50 Ti m' sa seeh, Nikodẽm häd nãng doo, Jesus wẽ hegãã wät doo, ky hadoo ta wób sa hã:

† 7:42 Se hub né hẽ raher'oot doo. Berẽnh panang bã né hẽ Kristo häd nãng do benãng, P'op Hagã Do kyy kerih do ky dãng. Rawén ky nadah'eeh, dooh rahapëe bã do hyb n'aa Berẽnh panang bã né hẽ Jesus benãng. Sa hã m' Garirej hãj n'aa bã naa Jesus, tii bã tabawëë gëët do hyb n'aa.

51 —Dooh ēr ky n'aa jaw'y'yk do an'oo bā daap hē ēr ky n'aa ety bā ēr da hadoo doo. Taw'āats hē pooj jé ēr beanh ta hā tamoo wāt doo, tama metēek doo, ēr ky n'aa napāh hyb n'aa —nāng mā Nikodēm.

52 Ti m' ta wób raky n'aa rejā kán, ti m' raky hadoo ta hā:

—Ōm na-āāj né hē apāh Garirej hēnh naa? —nāk mäh. —P'op Hagā Do kyy kerih do hā mahēgāā bā, mabahapāh, P'op Hagā Do ky n'aa rod dooh Garirej hāj n'aa hēnh naa tana bā —nāk mā sa kyyh Nikodēm hā.

[53 Ti m' sahōnh hē rabahōm sa tób hēnh.

8

Ŷynh ta patug nadoo do sii haŷȳh do raky n'aa tapaa do panyyg n'aa hahȳh

1 Ti m' Jesus baym panang bahānh péj, waēē Oriib hād nāng doo bā. 2 Jati péh, bāp paah, Jesus bahōm ēnh p'aa hēnh P'op Hagā Do tób n'aa hēnh. Hajōk kata dāk ta wē, P'op Hagā Do tób n'aa w'oo hā. Ti m' tabahyy sooh, ti m' tama met'ēēg kán. 3 Ti m' Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetēk doo, Pariséw sa daheeh, ramanaa ŷynh ta patug nadoo do sii haŷȳh doo, ta wób raw'yyt doo. Ti m' ŷynh ramejūū hajōō gó tabag'ēēd dāk hyb n'aa. 4 Ti m' Jesus hā raky hadoo:

—Ma matēg, —nāk mäh —hahȳ ŷynh raw'yyt ta patug nadoo do sii tabaŷȳh bā —nāk mäh. 5 —Ēr ky n'aa jaw'y'yk do hā ēr Mosees mejūū, pā me ji daj'ēēp ta ti hedoo do hyb n'aa. Nyy da a hā pé ji bad'oo? —nāk mā sa kyyh.

6 Ta tii da rawén ke'aanh, rakarēn Jesus kyyh hā rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ky n'aa. Ti m' Jesus nu wajakoo sooh, tama poo me tūū taberih. 7 Raky n'aa h'ūūm do hyb n'aa, as'ēēg gēēt, ti m' taky hadoo sa hā:

—Taw'āats hē bē mahang nesaa do h'yyb gó nanāng doo, ti pooj jé hakut pā me —nāng mā Jesus sa hā.

8 Ti m' p'aa hēnh tanu wajakoo sooh ēnh. Tūū m' taberih p'aa hēnh. 9 Ta tii d' Jesus bedoo bā sa hā, rabahōm kán sét kenāh hōm. Wahēh hedoo do ti pooj jé hah'ūūm. Jāām né hē haym Jesus. Ŷynh hayyw gēēt ta pa. 10 Ti m' Jesus as'ēēg gēēt, ti m' ŷynh hā taky hadoo:

—N'yy hēnh ta wób? Dooh ōm ky n'aa etyy péh? —nāng mā Jesus ta hā.

11 —Dooh. Tabad'op hē —nāng mā ŷynh kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ŷ na-āāj hē, dooh ōm ŷ ky n'aa ety bā. Ahōm kā. Meréd hōm hŷȳ kā nesaa do sahōnh hē —nāng mā Jesus ta hā.]

Jesus badāk hahȳ bā habong do sa h'yyb tym bag hadoo do ky n'aa hahȳh

12 Ti m' p'aa hēnh Jesus baher'oot kata b'ēēh do sa hā. Hahȳ d' mā ta kyyh: —Badāk hahȳ hā habong do sa h'yyb bag hadoo ŷȳh. Hā ŷ ky dah'eeh doo, dooh tabad'op hē badagyp do hadoo doo gó, nesaa doo gó, raboo bā tii. Ti anāng da sa wē sa h'yyb bag, P'op Hagā Do wē ji ted'ēēp doo, ta pa ji bawād had'yyt hē hanoo doo —nāng mā Jesus kyyh.

13 Ti m' Pariséw raky hadoo ta hā:

—A mab hē, a daaj hē maky n'aa her'oot a ky n'aa —nāk mäh. —Dooh Mosees ky n'aa jaw'y'yk do an'oo bā ji mab hē, ji daaj hē, ji ky n'aa ji her'ood bā. Ti hyb n'aa taw'āats hē nado ta ti maher'oot doo —nāk mā sa kyyh.

14 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Map ŷȳ hē, daj ŷȳ hē, kēh ŷ n'aa ŷ her'ood né paawā, né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo. Ŷ hapāh ti n'yy hēnh ŷ bana, ŷ hapāh ti n'yy hēnh ŷ bahōm, né hup ŷ né hē ŷ wén nāng. Bē tii, dooh bē hapēē bā n'yy hēnh ŷ hana, n'yy hēnh

ÿ bahôm. ¹⁵ ÿ bë ky n'aa tapaa j'ooj hanäng do hä bë hapäh do hä. ÿ dooh ÿ ky n'aa tapaa péh. ¹⁶ Sa hä ÿ ky n'aa ety bä paawä, baad paawä ÿ ky däng sa hä, map ÿÿ hê nadoo do hyb n'aa ÿ ky n'aa etty. Ti anäng hä ÿ ky masa doo. Ee, hä ÿ mejō hyng doo, ti né hê ÿ taky masa —näng mäh. ¹⁷ —Pawóp hê ajyy séd demuun raher'ood bä, baad ub tii, ji ky daheeh sa kyyh, bë ky n'aa jaw'yyk do mejūū doo. ¹⁸ Tii d' né hê ää bad'oo. ÿ her'oot këh ÿ n'aa. Ee, hä ÿ mejō hyng doo, ÿ taky masa këh ÿ n'aa hä —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hä.

¹⁹ Ti m' rabeaaj kân:

—N'yy hēnh a yb? —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh ÿ bë hapëë bä. Dooh né hê Ee bë hapëë bä ênh —näng mäh. —ÿ bë hapëë bä paawä, Ee na-ääj hê paawä bë hapäh —näng mä Jesus kyyh.

²⁰ P'op Hagä Do matym n'aa rabeheho do hood basoooh do pa Jesus baher'oot tii, tama met'ëek bä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä. Rakarēn né paawä ramasoo, dooh ta hä moo däng péh. Rawén moo nadäng, dooh takaja nä bä tadajëp do heen n'aa kä.

²¹ Ti m' p'aa hēnh Jesus baher'ood wät sa hä:

—ÿ da ahôm bë mahānh. ÿ d' bë esoos. Nesaa do anäng nä da bë hä bë dejëp. ÿ hahôm hēnh, dooh bë haja bä bë ahôm bä —näng mä Jesus.

²² Ta tii d' tabedoo do hyb n'aa rakeaj kân mä sa hä hê né hê. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Nyy d' tahanäng pé g'eeh: “ÿ hahôm hēnh dooh bë haja bä bë ahôm bä”, tahanäng doo? Ta daaj hê g'eeh takadaj'ëep? —näk mä sa kyyh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ênh sa hä:

—Babä naa bë ti hÿÿh. P'op naa ÿ ti hÿÿh. Badäk hahÿÿ bä naa bë ti hÿÿh. ÿ ti dooh. Dooh badäk hahÿÿ bä naa tado bä ÿÿh. ²⁴ Nesaa do anäng nä da bë hä bë dejëp, näng ÿÿh. ÿ né hê ti hawäd had'yyt do bë ky nadahé bä, bë da dejëp né hê nesaa do bë h'yyb tym gó anäng nä —näng mä Jesus.

²⁵ Ti m' raky gakog hōm:

—Jaa ênh òm? —näk mä sa kyyh.

—Pooj jé bë ÿ maher'oot do né hê —näng mä Jesus.

²⁶ Ti m' taky hadoo ênh:

—Ti anäng nä wë ÿÿ hyng nä bë ÿ ky n'aa tapaa do pan'aa —näng mäh. —Te hub né hê hä ÿ mejō hyng do her'oot doo. Tahajaa ji h'yy kasadëë bä taky däng do hä. ÿ tamaher'oot do né hê ti ÿ her'oot do badäk hahÿÿ hä habong do sa hä —näng mä Jesus.

²⁷ Dooh m' rah'yy genä bä ta Yb ky n'aa Jesus her'oot bä. ²⁸ Ti hyb n'aa m' Jesus ky hadoo sa hä:

—P'op, b'aa hä Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do bë basäg häng do jawén paa bä, ÿ né hê ti hawäd had'yyt do tii bä bë h'yy genä kân. Dooh daj ÿÿ hê ÿ moo wät péh, ÿ her'oot péh, ti noo gó kä bë bahapäh. Ti noo gó kä bë bahapëë kân hahÿÿh: Jääm hê ÿ her'oot bë hä, Ee ÿ tama metëek doo. ²⁹ Hä ÿ mejō hyng do awäd had'yyt hê si ÿÿ. Dooh ÿ teréd bä, tagen'aak do ÿ moo wäd had'yyt do hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

³⁰ Ta ti tabaher'oot bä m', hajök h'yy kae padäg kân ta hä.

Nesaa do moo wät doo, nesaa do karom, ky n'aa hahÿÿh

³¹ Ti m' Judah buuj ta hä h'yy kae padëek do hä Jesus ky hadoo:

—ÿ ma metëek do bë ky dahé had'yyt bã, hëp ÿ hata heh'äät padäg bë tii bã. ³² Bë hapäh da tii bã baad hadoo do ky n'aa. Baad hadoo do ky n'aa bë da ted'ëep, baad bë babok hyb n'aa kã —näng mã Jesus sa hä.

³³ Ti m' raky hadoo:

—H'ëed hyb n'aa tii da mabaheer'oot? Abaraãm panaa né hë ti ääh. Dooh noo gó ta wób sa karom kanep'aak do ää ado bã. Nyy d' mahanäng pé ta ti maher'oot doo? —näk mã sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Né hup ÿ né hë hahý ÿ her'oot doo: Nesaa do moo wät doo, nesaa do karom né kã tii. ³⁵ Dooh da ta kariw n'aa tób yt hã ta karom awäd had'yyt hë. Jããm né hë ta t'aah hadoo do ti haym ta tób bã. ³⁶ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do T'aah bë tedëeb bã, baad né tii bã bë baboo kãn, nesaa do karom nado boo bëeh —näng mãh. ³⁷ ÿ hapäh, Abaraãm panaa né ti bëeh. Ti hado né paawä, ÿ bë karën ÿ bë daj'ëep, baad takanejak do hyb n'aa bë h'yyb gó ÿ ma metëek doo. ³⁸ Bë ÿ ma metëek Ee metëek do hä ÿÿ. Bë tii, bë yb wë bë ma kametëek doo, ti bë moo bok —näng mã Jesus sa hä.

³⁹ Ti m' raky hadoo:

—Abaraãm ti ää wahë makũũh —näk mã sa kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Abaraãm panaa bë do bã paawä, Abaraãm bad'oo doo da paawä bë bad'oo —näng mã Jesus. ⁴⁰ —Baad hadoo do ky n'aa, hä ÿ P'op Hagä Do an'oo däk do bë ÿ maher'oot. Tii d' né paawä ÿ metëek bë hä, bë karën ÿ bë daj'ëep. Dooh paa ta tii da Abaraãm adoo bã. ⁴¹ Bë yb moo wät do ti ta ti bë moo bok doo —näng mã Jesus sa hä.

Ti m' raky hadoo:

—Ää yb daap nado. Jããm né hë P'op Hagä Do ää Yb. Ta taah heh'äät ää —näk mã sa kyyh.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do tado bã paawä bë Yb, bë kamahän paawä ÿÿh, P'op Hagä Do wë ÿ bana do hyb n'aa. Dooh këh ÿÿ gó tado bã ÿ bahyng. Ti né hë ti hä ÿ mejö hyng doo. ⁴³ Hëd n'aa ti taganahoot bë hä, ÿ her'oot doo? Bë h'yyb gó tawén ganahoot, këh ÿ bë ganadoo do hyb n'aa. ⁴⁴ Dijab taah bëeh. Takarën do bë karën bë moo bok. P'ooj ub, tadu däk noo gó, dahej'ëep do né paa tii. Dooh baad hadoo doo, heh'äät ub do ky n'aa tagenaag bã. Dooh baad hadoo do ky n'aa ta h'yyb gó tabawäd bã. Daap tamenyyh bã, ta kyyh né hë ti taheer'oot doo. Daap menyih do tii. Daap menyih do yb né tii. ⁴⁵ Baad hadoo doo, heh'äät ub do ky n'aa ÿ her'oot do hyb n'aa ÿ bë ky nadaheeh. ⁴⁶ Jaa bë mahang hajaa pé nesaa do hä ÿ taky n'aa tapa bã? Baad hadoo do ky n'aa ÿ her'oot. H'ëed hyb n'aa ÿ bë ky nadaheeh? ⁴⁷ P'op Hagä Do taah hedoo do ramaa newëe P'op Hagä Do her'oot doo. Bë tii, dooh P'op Hagä Do taah bë do bã, ti hyb n'aa bë wën maa newëe ta kyyh —näng mã Jesus kyyh sa hä.

⁴⁸ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa raky hadoo Jesus hä:

—Baad né ää ky kajäk. Samarija buuj né òm!* Karap'aar h'yyb nesaa do a hä adäk! —näk mã sa kyyh Jesus hä.

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh. Dooh karap'aar h'yyb nesaa do adäg bã hä ÿÿ —näng mãh. ÿ ti hÿÿh, ÿ weh'ëeh Ee. Bë tii, ÿ bë ky n'aa rejää. ⁵⁰ Dooh ÿ as'ũud bã ÿ raweh'ëeh

* **8:48** Sa maji hadoo Samarija buuj. Dooh ragenaag bã Samarija buuj. Samarija buuj né òm Jesus hä rawén her'oot, raky n'aa e'ees hyb n'aa.

doo. Sét hē ti hawät ŷ raweh'ëeh karēn doo. Ti né hē ti taky däng ji hã baad ji hado bä, baad ji nado bä. Bē nado ti ky kajäk doo. ⁵¹ Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: ŷ ma metëek do ky daheeh doo, dooh tadjäb wäd bä —näng mä Jesus sa hä.

⁵² Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa raky hadoo:

—Äã hapäh né hē hŷŷ kä, karap'aar h'yyb nesaa do a hä adäk né hē —näk mäh. —Abaraãm dajëp paah, P'op Hagä Do ky n'aa rod dejëp né paah, ti hadoo né hē, jé mama metëek do ky daheeh doo, dooh tadjäb bä, näng òm. ⁵³ Äã wahē makū Abaraãm bahänh g'eeh òm? Abaraãm dajëp paah, ti hadoo ênh P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habok do paah. Jaa òm a hã péh? —näk mä sa kyyh.

⁵⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Daj ŷŷ hē ŷ kawehëë bä paawä, dooh taw'ääts hē tado bä ta tii. Ee, bē h'yy kaha'eeh bē hanäk doo, ti né ti ŷ taweh'ëeh. ⁵⁵ Dooh bē hapëë bä tii. ŷ ti hapäh. “Dooch ŷ hapëë bä”, ŷ noo bä paawä, ŷ paawä noo kanesa bē nemuun. ŷ hapäh né hē ti P'op Hagä Doo. ŷ ky daheeh ta kyyh. ⁵⁶ Abaraãm, bē wahē makūh, tseebe wät ŷ kajaa noo gó tabahapäh bä. Tahapäh né paah† —näng mä Jesus.

⁵⁷ —Òm ky kew'oonh ta ti maher'oot do hä —näk mä Judah buuj sa wahē n'aa. —Dooch mawah'ëë nä bä, dooh 50 ta baab mado nä bä, mahapäh mä Abaraãm a nooh —näk mä sa kyyh.

⁵⁸ Ti m' Jesus ky hado kän:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Abaraãm benäng do pooj jé ŷ awäd däg né hē! —näng mä Jesus sa hä.

⁵⁹ Ti m' ta ti ramaa napäh bä, rabasog padëek pä, ta hã radewëes hyb n'aa paawä, radajëb paawä. Ti Jesus kejën hõm. Ahõm P'op Hagä Do tób n'aa bä naa.

9

Ty tamah do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Tamahõm me tabahapäh aj'y ty tamah doo. Ta hã d' né hē m' tabenäng bä. ² Ti m' ta ma matëg rabeaanh:

—Ma matëg —näk mäh. —H'ëed hyb n'aa hahŷ aj'y tawén ty tamah tabenäng? Ta yb, ta ŷŷn nesaa do ramoo bok do hyb n'aa, ta daaj hē apäh nesaa do tamoo wät do hyb n'aa? —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooch, ti hyb n'aa nado ti hahŷ tabahadoo —näng mäh. —Ty tamaa gó tawén enäng, ta hã P'op Hagä Do hejój kametëeh hyb n'aa —näng mäh. ⁴ —Taw'ääts hē tabawak nä bä èr moo bok, hã ŷ mejó hyng do karēn doo. Ti awät tabadajuuh, du daa d' ji moo wät péh. ⁵ Badäk hahŷŷ hã habong do sa h'yyb tym bag hadoo ŷŷh, badäk hahŷŷ hã ŷ bawät nä bä —näng mä Jesus kyyh.

⁶ Ta ti taky hadoo do jawén paa bä, tūū tabetsós wät. K'ääts me tamekuuj wät, ti m' aj'y matym hã tahawug hõm mä ta uuh.

⁷ —Ahõm kä —näng mä aj'y hã. —Mahetsyyd a matym naëng majat do Siroéh häd näng doo me —näng mä Jesus aj'y hã.

† **8:56** 2.000 ta baab Jesus bewäd hyng do pooj jé Abaraãm bawät paah. P'op Hagä Do metëeh paa Abaraãm hä, badäk hahŷŷ bä bawät nä bä. * **9:4** Taw'ääts hē ji moo wät ji bahajaa nä bä, tahaanäng pé m' tii.

(“Mejūū doo”, tahanäng pé ti Siroéh.) Ti m' aj'yy bahōm kån, tahetsyyd wät mäh, tabahapëë däg kån mäh. Ti m' tababaaj hōm kån ta tób hēnh.

⁸ Ti m', ta tób pa haj'eenh doo, pooj jé dajëēr tabehetsë bâ hep'ëéh do paa m' rahapäh mä aj'yy. Ti m' raky hadoo:

—Hahÿ nado dajëēr hetsë do paah? —näk mä sa kyyh.

⁹ Ti né m' ta wób sa hä. Ta wób raky hadoo:

—Dooh ti tado bâ —näk mäh. —Ta da hed'op —näk mäh.

—ÿ né tii —näng mä aj'yy ty tamah do paa kyyh.

¹⁰ Ti m' rabeaaj kån:

—Nyy da mabahapëë däk? —näk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Aj'yy, Jesus ramanëëenh doo, mekuuj wät k'ääts, tii bâ matym ÿÿ hä tahawug hōm ta uuh. Siroéh hēnh ÿ tamejūū, ÿ bahets'yyt hyb n'aa. ÿ ahōm, ÿ hetsyyd wät, ti ÿ bahapëë däg kån —näng mä aj'yy kyyh.

¹² —Ny tawät ti aj'yy? —näk mä ta hä.

—Dooh ÿ hapëë bâ —näng mä aj'yy kyyh.

Pariséw rabeaanh do aj'yy ty tamah do paa hä ky n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' ramahūūm mä aj'yy ty tamah do paa Pariséw sa wë. ¹⁴ Saab né hë paa m' k'ääts Jesus mekuuj wät, aj'yy taty nä däk. ¹⁵ Ti m' aj'yy hä Pariséw rabeaanh nyy da ta matym nyy däg kån. Ti m' aj'yy ky hadoo:

—K'ääts me matym ÿ tabahawug wät. ÿ hetsyyd wät. Hÿÿ kã ÿ bahapëë däk —näng mäh.

¹⁶ Ti m' Pariséw wób raky hadoo:

—Dooh P'op Hagä Do mejūū do tado bâ ta ti aj'yy. Dooh Saab hä ky n'aa kajew'yyk do taky dahé bâ —näk mä sa kyyh.

Ti m' ta wób raky gadoo:

—Nesaa do moo hew'ëët do tado bâ paawä, dooh paawä tahaja bâ hahÿ hadoo do meuj n'aa näng do tapahuuj bâ —näk mä ta wób sa kyyh.

Séd h'yyb nehedo boo m' Jesus hä.

¹⁷ Ti m' p'aa hēnh rabeaaj wät aj'yy hä:

—Nyy d' mabaher'oot ta ti aj'yy ky n'aa? Ōm né ti tamatym nä däk —näk mä sa kyyh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—P'op Hagä Do ky n'aa rod né hë tii —näng mäh.

¹⁸ Dooh nä Judah buuj sa wahë n'aa raky dahé nä bâ aj'yy ty tamah doo, dooh né hë m' raky dahé nä bâ aj'yy ty nyy däk doo. Ti hyb n'aa m' ta yb, ta ÿÿn ranaëëj kån. ¹⁹ Ti m' rabeaanh sa hä:

—Bë t'aah né hahÿÿh? —näk mäh. —Hahÿ né hë ti ty tamah do bë hanäk doo, tabenäng noo gó? Nyy da tabahapëë däk hÿÿ kã? —näk mä sa kyyh ta yb sa hä.

²⁰ Ti m' ta yb raky hadoo:

—Äã t'aah né ti ta tii. Ta hä d' né hë tabenäng —näk mäh. ²¹ —Dooh äã hapëë bâ nyy da taty nyy däk, jaa ty nä däk. Ta hä bë eaaj. Wah'ëë tii, karapee nado. Tahajaa taher'ood bâ ta daaj hë ta ky n'aa —näk mä sa kyyh.

²² Hahÿÿ d' paa m' Judah buuj sa wahë n'aa sa kyyh: “Äã ado nyyh da, Jesus ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do hanäng doo. Dooh da äã gado wäd bâ tób P'op Hagä Do panyyg äã yd naherot do yt hä”, näk mä sa kyyh. Ti hyb n'aa m' ta yb tii da rawén edoo. Judah buuj sa wahë n'aa rajeÿÿm. ²³ Ti hyb n'aa m', “Wah'ëë däg. Ta daaj hë tabaher'oot”, rawén näng.

²⁴ Ti m' p'aa hēnh ēnh ranaēēnh sa wē ty tamah do paah. Ti m' raky hadoo ta hā:

—P'op Hagā Do hā maky dēē te hub tado bā! Baad maher'ood! —nāk mäh.
—Āā hapäh né hē, nesaa do moo hew'ēēt do ti ta ti aj'yy —nāk mā sa kyyh.

²⁵ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Dooh ŷ hapēē bā nesaa do moo hew'ēēt do tado bā, nesaa do moo hew'ēēt do tanado bā. Sét hē ti ŷ hapäh: Ty tamaa né paa ŷŷh, ŷ taty nā dāk —nāng mā aj'yy Parisēw sa hā.

²⁶ Ti m' p'aa hēnh rabeaanh ēnh:

—Nyy da tabad'oo? Nyy da ōm taty nā dāk? —nāk mäh.

²⁷ —Bē ŷ maher'ood wāt. Dooh ŷ bē ky dahé bā. Hēd n'aa bē karēn p'aa hēnh ŷ baher'oot? Bē na-āāj né hē bē karēn ta ma matēg bē bahadoo? —nāng mā aj'yy sa hā.

²⁸ Ti m' raky n'aa rejāā aj'yy. Ti m' raky hadoo ta hā:

—Ōm ti ta ma matēg! Mosees ma metēēk do āā ti hŷŷh! ²⁹ P'op Hagā Do her'oot paa Mosees hā. Ti ti āā hapäh, āā ky n'aa napäh. Ta ti aj'yy, dooh āā hapēē bā n'yy hēnh naa tii —nāk mā sa kyyh.

³⁰ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—B'ēs ky kewooj éh. ŷ né matym nyy dāg paawā tamo haj'aa, dooh m' bē hapēē bā, bē nooh. ³¹ Ji hapäh né ti hahŷŷh: Dooh P'op Hagā Do maa newē bā nesaa do moo heb'ooh doo. P'op Hagā Do weh'ēēh doo, takarēn do moo heb'ooh doo, ti né hē ti tamaa newēē. ³² Pooj jé tadu dahāng noo gó, dooh ji ky n'aa napäh pé ty tamah doo gó henāng do hapēē dāk doo —nāng mäh. ³³ —P'op Hagā Do wē naa tanado bā paawā, dooh paawā tahajaa péh, tabad'op hē —nāng mā aj'yy kyyh sa wahé n'aa sa hā.

³⁴ Ti m' raky gadoo:

—Nesaa do a hā anāng mabenāng, āā mama metēēk? —nāk mā sa kyyh aj'yy hā.

Ti m' rah'eed nyyh mā P'op Hagā Do panyyg rayd naherot doo bā naa. Dooh m' ran'oh wād bā tajēē wād bā p'aa hēnh t'ī hēnh.

H'yy ganehot do sa ky n'aa hahŷŷh

³⁵ Ti m' Jesus ky n'aa napäh aj'yy rah'eed nyyh doo. Aj'yy tamamuun bā, taky hadoo ta hā:

—Ōm h'yy ka'eeh Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do hā? —teaañh mā ta hā.

³⁶ Ti m' aj'yy ty tamah do paa ky hadoo:

—Jaa tii? ŷ mamaher'ood, ta hā ŷ h'yy ka'eeh hyb n'aa —nāng mā ta kyyh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Mahapäh paah. ŷ tii, a sii her'oot doo —nāng mäh.

³⁸ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—A hā ŷ h'yy kae dāg kån, hyb n'aa jawyk doo —nāng mäh.

Ti m' ta taron nuu me m' aj'yy bahyy hāng Jesus wē, Jesus taweh'ēēh hyb n'aa.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—ŷ wén hyng babā, ŷ ky n'aa etyy hyb n'aa sa hā, ty temah do ŷ ty nā padēēk hyb n'aa, matym enāh do ranahapäh hyb n'aa, rah'yy ganahoot hyb n'aa —nāng mā Jesus kyyh.

⁴⁰ Ti m' Parisēw wób ta sii habong do ramaa napäh ta her'oot doo. Ti m' rabeaanh ta hā:

—Nyy d' mahanāng pé tii? Āā sii hē ty temah mahanāng? —nāk mā sa kyyh.

41 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ty temah do bë hado bã paawä, bë h'yy ganah'ood bã paawä, bë h'yyb haj'aa hë nado tii, hä ÿ bë h'yy kana'eeh doo —näng mäh. “Ää hapäh, ää h'yy ganäng a hä”, bë hanäk do hyb n'aa, bë h'yyb haj'aa hë né hë hä ÿ bë h'yy kana'eeh doo —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hä.

10

B'éé hagä n'aa heh'äät do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ti m' Jesus ky hadoo ênh, panyyg ky n'aa gó tabenaa wät:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: B'éé hood kahadë do noo me najëë suun doo, ta hadë pong jé gatsék doo, baretsék do tii, kamaj'ii do tii. 2 Ta noo me hajëë suun doo, ti né hë ta masääh b'éé hagä n'aa. 3 B'éé hagä n'aa kajaa bã kä, ta noo hagä n'aa tagas'ëes ta nooh tabajëë suun hyb n'aa. Ta masääh hä ramaa napäh ta kyyh, sét ken'y'yyh tanaëënh bã sa häd me. Ti tamahüüm kân ta masääh ta w'oo hä. 4 Sahönh hë ta masääh tamanyyh do jawén paa bã kä, sa pooj jé tabahöm, tamahüüm kân. Ta masääh ah'üüm sa hagä n'aa jawén, ta kyyh ramepäh do hyb n'aa. 5 Tabad'op hë rahöm ramanepäh do jawén. Waj'aa bong ta mahänh, raky manepäh do hyb n'aa.

6 Ta ti ky n'aa me Jesus baher'oot sa hä. Dooch m' tagah'ood bã Pariséw sa hä taher'oot doo. 7 Ti hyb n'aa m', p'aa hënh Jesus ky hadoo sa hä:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: ÿ né hë b'éé hood noo hadoo. 8 Sahönh hë pój ÿÿ jé heboo nä doo, ma matëg oow hedoo doo, P'op Hagä Do H'yyb Däng do hanäk do na-ääj, baretsëg paa tii, kamaj'ii paa tii.* Dooch paa raky dahé bã sa kyyh, b'éé ky nadah'eeh do hadoo sa hagä n'aa nadoo doo. 9 ÿ né hë b'éé hood noo hadoo. Wë ÿ nu däng doo, edëb had'y'yt hë kä nesaa do mahänh. P'op Hagä Do wë da tanu däng. Baad tabajëng, baad tabanyyh, tawyyd had'y'yt hë baad hadoo doo, sa waa b'éé raw'y'yt do hadoo. H'yyb nyw gó, neÿÿm doo gó, tabawäd kân P'op Hagä Do matym gó kä. 10 Hets'ëëk do rabana rabets'ëëk hyb n'aa, radej'ëep hyb n'aa, ragawats'iik hyb n'aa. Ti no n'aa rabana. Dooch ti ÿ hado bã. ÿ ahyng babä ÿ bed'ëep hyb n'aa, baad hadoo doo gó rababoo had'y'yt hyb n'aa —näng mä Jesus.

11 Ti m' taky hadoo ênh:

—ÿ né hë b'éé hagä n'aa baad hadoo doo. B'éé hagä n'aa baad hadoo do kan'oo däk da, tadajëp ta masääh hyb n'aa. 12 Sa karom, b'éé tabahag'ääs ramejüü doo, ta sãm tagadoo hyb n'aa, dooh b'éé hagä heh'äät tado bã. B'éé danäh nado tii. Eÿÿm wät tii, waj'aa wät tabanas'aa b'éé hek'ook do tabahapäh bã. Teréd bëëh b'éé. Tii bã awad japuk b'éé seeh, tii bã ta wób jé pad'y'yt hë rawaj'aa bong ta ti hyb n'aa. 13 Ta sãm hyb n'aa paa ti sa karom bahag'ääs b'éé. Dooch b'éé tahyb n'aa p'eed bã. Ti hyb n'aa tawajaah. 14-15 ÿ ti hÿÿh, b'éé hagä n'aa heh'äät hadoo. Ee, P'op Hagä Doo, ÿ tamepäh, ÿ na-ääj hë ÿ mepäh Ee, P'op Hagä Doo. Ti hadoo né hë baad ÿ mepäh masäh haa. Masäh haa na-ääj né hë, baad né hë ÿ ramepäh. Daj ÿÿ hë ÿ kan'oo däk, ÿ dajëp hyb n'aa masäh haa sa hyb n'aa. 16 Ti abong nä masäh haa hedoo do wób, bong hahÿ wób nado tii.† Ti na-ääj né da ÿ manaa wë ÿÿ. Raky daheeh né da ÿÿh. Séd hä däg da rakata padëëk, hä ÿ h'yy ka'eeh doo. Sét né hë da ÿÿh, sa hagä

* 10:8 Jesus ewäd hyng do pooj jé, hajök rawad'ii paawä Judah buuj. “ÿ ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, näk paa sa kyyh. Daap ramenyyh tii. Sa ky n'aa né hë Jesus her'oot hahÿÿ hä. † 10:16 Judah buuj wób nadoo doo, ta jawén ta hä h'yy ka'eeh do tii.

n'aa. ¹⁷ Ț Ee kamahān. Ț tawén kamahān, daj ȚȚ hē Ț kan'oo dāk Ț dajēp hyb n'aa, p'aa hēnh Ț bedēb wāt hyb n'aa. ¹⁸ Dooh hajaa pé Ț daj'ēēp péh. Daj ȚȚ hē ti Ț kan'oo dāk dajēb hā. Ț hajaa Ț kan'oo dāg bā dajēb hā. Ț hajaa p'aa hēnh Ț ganā wāt p'aa hēnh Ț edēb wāt hyb n'aa. Tii d' né hē Ee mejūū Ț bad'oo —nāng mā Jesus kyyh.

¹⁹ Ti m' p'aa hēnh séd h'yyb nehedo boo Jesus hā, Jesus kyyh hyb n'aa.

²⁰ HahȚȚ da hajōk do wób sa kyyh:

—Karap'aar h'yyb nesaa do ta hā adāk. Baad h'yyb nado. Hēd n'aa bē maa newēē ti ta kyyh? —nāk mā sa kyyh.

²¹ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Dooh. Dooh ti taky hado bā karap'aar h'yyb nesaa do hadāk doo. Dooh karap'aar h'yyb ta ti hadoo do ta her'ood bā. Dooh karap'aar h'yyb haja bā ty tsehēt do raty nā padāg bā —nāk mā ta wób sa kyyh.

Jesus kyyh raganadoo do ky n'aa hahȚȚȚ

²² Ti m', Jerusarēnh bā P'op Hagā Do tób n'aa hyb n'aa ratsebē do rataheb'ēēs do kajaa. Tabahahēēm bawāt noo gó m' tii. ²³ Jesus awāt P'op Hagā Do tób n'aa yt hā, Saromāw hād nāng doo bā. ²⁴ Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa ranu get'ēē dāk Jesus. Ti m' raky hadoo ta hā:

—Jāām hē, āā mah'yyb manepā wād manāh! Baad ub āā mamaher'ood hȚȚ kā ōm P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do mado bā —nāk mā sa kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē Ț maher'ood wāt, dooh bē ky dahé bā —nāng māh. —Ee ky gabuuj ta ti Ț pehuunh doo. Ti ti metēēh kēh Ț n'aa. ²⁶ Baad kēh Ț n'aa rametā né paawā bē hā, dooh bē ky dahé bā. Bē wén ky nadaheeh, dooh masāh haa b'ée wób bē do bā. ²⁷ Masāh haa b'ée raky daheeh ȚȚȚ. Ț mepāh masāh haa. Ț rahadaa had'yyt hē. ²⁸ Sa hā Ț banoo edēb had'yyt do P'op Hagā Do pa. Tabad'op hē rahob bā tabanesaa hēnh. Dooh hajaa pé masāh haa moh ȚȚ gó naa tado hōm bā. ²⁹ Ee, masāh haa hanoo doo, tak'ēp takabaj'aa sahōnh hē sa bahānh. Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé masāh haa tado hōm bā Ee moo gó naa. ³⁰ ȚȚȚ, Ee, sét āā —nāng mā Jesus.

³¹ Ti m', p'aa hēnh Judah buuj wób, Jesus majīī hedoo doo, rabasog padēēk pā, ta hā radewēēs hyb n'aa paawā, tadajēp hyb n'aa paawā. ³² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hajōng baad hadoo do Ee ky gabuuj Ț pehuunh do Ț metā wāt bē hā. Ny hadoo do Ț pahuunh do p'āā bē karēn Ț bē daj'ēēp? —nāng mā Jesus sa hā.

³³ Ti m' Judah buuj wahē n'aa raky hadoo:

—Baad hadoo do mamoo wād wāt do hyb n'aa nado ōm āā daj'ēēp pā me. Ōm a wén kut pā me, P'op Hagā Do maky n'aa rejāā do hyb n'aa. Aj'yy né paawā ōm, “Ț P'op Hagā Doo”, mabanāng —nāk mā sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—HahȚȚȚ da P'op Hagā Do her'oot paa sa hā, bē ky n'aa jaw'yyk do hā takerih: “P'op Hagā Do hadoo bēēh.”[†] ³⁵ Ti né hē P'op Hagā Do kyyh. Bē hapāh né hē, dooh P'op Hagā Do kyy kerih do ji haja bā ji ahȚȚȚ bā. Ti hyb n'aa, ajyy tamejūū do hā P'op Hagā Do ky n'aa hadoo ta hād n'oo dāg bā, ³⁶ hēd n'aa, “P'op Hagā Do maky n'aa rejāā”, bē banāng hā ȚȚȚ, “Ț P'op Hagā Do T'aah”, Ț hanāng do hyb n'aa? Ț né hē, Ee P'op Hagā Do asēew hōm doo, tah'yyb dāng doo, wawēē hē tamejō hyng doo. ³⁷ Ț moo nawād bā paawā Ee,

P'op Hagä Do moo wät doo, bë ky dahé manä y̆yh. ³⁸ Ee moo wät do y̆ moo wäd bä, y̆ bë ky nadahé nä bä, taw'ääts hë bë ky daheeh y̆ pehuunh do metëeh do hä, hëp y̆y gó Ee bawät, Ee h'y'yb gó y̆ bawät, baad bë bahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hä.

³⁹ Ti m' p'aa hënh rakarën ramoo maso däk Jesus ta kyyh p'ää. Dooh m' rahaja bä. Jesus ahôm sa mahänh.

⁴⁰ Ti m' Jesus batsëg hõm p'aa hënh tamii Joradän häd näng do ta myyj jé. Ta myyj däk hä, Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun wät paa bä tabaym dó.

⁴¹ Hajök an'aa ta wë. Ti m' raky hadoo:

—Dooh né paawä Jowāw nu gahem'uun do pehuuj bä, te hub né hë sahõnh hë hahy aj'yy ky n'aa Jowāw nu gahem'uun do her'oot do paah —näk mä sa kyyh.

⁴² Tii bä m', hajök rah'yy kae däk Jesus hä.

11

Aj'yy Rasaro häd näng do panyyg n'aa hahy̆yh

¹ Ti m', ti awät aj'yy Rasaro häd näng doo. Nahëë näng mä Rasaro. Panang Betanija häd näng doo bä tabawät ta änh Maah-Ta, Marija daheeh. ² Ta ti né hë Marija, Jesus tsyym hah'ook do buu benyym doo me, ta sëen me tahawug hõm doo. ³ Ti m', Rasaro änh ramejuu Jesus rapanäk. Hahy̆y d' mä sa kyyh: —Mahegää, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk doo. Nahëë näng a najiis makamahän doo —näk mäh.

⁴ Ti m' Jesus maa napäh bä kä ta ky n'aa taky hadoo:

—Rasaro madajëp do nado ti ta nahëeh. Rasaro wén nahëë näng, P'op Hagä Do kabaj'aa do kametëeh hyb n'aa, P'op Hagä Do T'aah kabaj'aa do kametëeh hyb n'aa na-ääj hë da ta hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

⁵ Maah-Ta, Maah-Ta änh, Rasaro, Jesus kamahän né paawä, ⁶ dooh nayyw hë tahyb n'aa jöh bä. Pawóp nä ta äh tatab'ëes, Rasaro nahëë näng do taky n'aa napäh bä. ⁷ Ta jawén kä Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hä:

—Hamäh, p'aa hënh ër bah'üüm Judah häj n'aa hënh, Rasaro rahabok hënh —näng mä Jesus kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ma matëg raky hadoo ta hä:

—Ma matëg, —näk mäh —nag'aap hë Judah buuj sa wahë n'aa rakarën õm radaj'ëep. Hëd n'aa t'ii hënh makarën mababaa j hõm? —näk mä sa kyyh.

⁹ Ti m' panyyg gó Jesus ky hadoo:

—Badawëet adëb bä tabawag. Adëb bä ji awäd bä, baad ji bawät. Dooh ji tsyym poo däng péh, badäk hahy̆ bag n'aa yt ji bawät do hyb n'aa —näng mäh. ¹⁰ —Badagyp doo gó ji awäd bä, daap ji tsyym poo kejäk, ta bag badoh do hyb n'aa ta hä —näng mä Jesus kyyh.*

¹¹ Ti m', ta ti Jesus her'oot do jawén paa bä, taky hadoo ënh:

—Ër najiis Rasaro aä jëng. Y̆ ahõm dó t'ii hënh y̆ mebeë nyy hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹² Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Ää wahë n'aa, —näk mäh —tabay̆yh bä, has'oo däk da —näk mä sa kyyh.

* **11:10** Dooh Jesus maji rahaja bä, dooh na-ääj hë Nesaa Do Yb haja bä Jesus hä raj'aa ketsëë bä Jesus moo wät do nahänh nä bä, tahanäng pé m' tii. Ta see ky n'aa Jesus her'oot na-ääj hë ta tii da. Jesus né ti badäk hahy̆ hä habong do bag n'aa hadoo. Jesus sii ji nawäd bä, gadagyp doo gó hawät do hadoo ji. Nesaa do j'aa ketsëë tii bä ji hä.

13 Dajëp né hê Rasaro, näng Jesus. Aÿÿh ta ma matëg red'oo. 14 Ti m' baad ub Jesus baher'ood kân sa hâ:

—Dajëp Rasaro ÿ hanäng doo —näng mäh. 15 —Baad tanyy ÿ badoh t'ïi hënh tadajëp do hâ, hâ ÿ bê h'yy kae kân hyb n'aa kâ —näng mäh. —Hamäh, ër ah'üüm t'ïi hënh —näng mä Jesus kyyh.

16 Ti m', Toméh, “Kawareeh” ramaneëënh doo, ky hadoo ta wób sa hâ:

—Hamä ta sii, ta sii ër dejëp hyb n'aa† —näng mä Toméh kyyh.

17 Ti m' panang Betanija bedaa däk bã, Jesus ky n'aa napäh, ji meheet pé däg mä ta äh Rasaro pä gabaho doo gó radakä jëng doo.

18 Edah panang Betanija, Jerusarënh bã naa. 19 Ti hyb n'aa hajök Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo, ta wób na-ääj mä an'aa Maah-Ta wë, Marija wë rah'yyb en'yym hyb n'aa, rahyub n'aa natón hyb n'aa sa hÿÿj maküüh. 20 Ti m' Maah-Ta ky n'aa napäh bã Jesus kajaa, anyyh mä ta tób bã naa, ahöm ta wë. Marija ahäng mä sa tób yt hâ.

21 Ti m' Maah-Ta kajaa Jesus wë kâ, ti m' taky hadoo ta hâ:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —babä magëë bã paawä, dooh paawä häj ÿ dajëb bã —näng mäh. 22 —Ti hadoo né hê paawä, ÿ hapäh, P'op Hagä Do anoo né da a hâ sahõnh hê ta hâ maky n'aa etsëë doo —näng mä Maah-Ta kyyh.

23 Ti m' Jesus ky hadoo ta hâ:

—Ganá wät da a hÿÿj —näng mäh.

24 Ti m' Maah-Ta ky hadoo:

—ÿ hapäh, ganä wät né da sahõnh hê ragenä bong do hâ kâ P'op Hagä Do betyn bong do hâ kâ banäm doo hënh, banesaa doo hënh —näng mä Maah-Ta.

25 Ti m' Jesus ky hadoo ta hâ:

—ÿ né da hanoo ta ti genyy bong doo. ÿ né ti hedëb had'yyt hanoo doo. Hâ ÿ h'yy ka'eeh doo, dajëb né paawä, tawäd had'yyt hê da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. 26 Hahÿ hedëp nä doo, hâ ÿ h'yy ka'eeh doo, tabad'op hê da tadajëp ta h'yyb tym. P'op Hagä Do pa had'yyt hê da tabawäd kân —näng mä Jesus.

Ti m' Maah-Ta hâ tabeaj kân:

—Maky daheeh ta ti ÿ her'oot doo? —näng mäh.

27 —ÿÿ, Hyb N'aa Jawyk Doo. ÿ ky daheeh òm Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do T'aah, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah —näng mä Maah-Ta kyyh Jesus hâ.

28 Ti m' ta ti tabaher'oot do jawén paa bã kâ m' Maah-Ta bahöm, ta änh Marija tanaëënh hyb n'aa. Ta m'aa hënh mä tanaëënh, ti m' taky hadoo:

—Ma matëg kajaa. Ta kyy gó òm ÿ naëënh —näng mä Maah-Ta ta änh hâ.

29 Ti m', Marija maa napäh bã ta tii, nayyw hê m' tabas'ëëg gëët, ahöm kân mä Jesus wë. 30 Dooch Jesus ajëë suun nä bã panang bã. Ta hâ Maah-Ta mamuun doo bã tabagëët nä. 31 Ti m' Judah buuj tób bã hat'oonh doo, Marija h'yyb en'yym doo, rabahapäh bã nayyw hê Marija bas'ëëg gëët bã, tabanyyh bã, rabahöm kân ta jawén. Kamag hakëë hënh hahöm red'oo mäh. T'ïi hënh haot red'oo mäh.

32 Ti m', Marija kajaa bã kâ Jesus bagëët bã, ta taron nu paa me tabahyy häng ta wë. Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —babä magëë bã paawä, häj ÿ dooh paawä tadajëb bã —näng mäh.

† 11:16 Dooch tahajöõ nä bã ta äh, t'ïi hënh Jesus majiï rakarën radaj'ëëp Jesus. T'ïi hënh Jesus matëëh do hyb n'aa, Jesus radaj'ëëp Toméh ed'oo. Ti hyb n'aa tii da tawén edoo sa hâ.

³³ Ti m' Jesus bahapäh bä Marija haoot doo, Judah buuj Marija sii han'aa do na-ääj hē ha'oot doo, baad nado wäd ta h'yyb, tak'öp tahyb n'aa tón wät. Tahyb n'aa esów wät. ³⁴ Ti m' tabeajak kän:

—Nyy bä bē dakä jëng? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—B'ëep, mahegää, Hyb N'aa Jawyk Doo —näk mä sa kyyh.

³⁵ Ti m' Jesus baod wät.

³⁶ Ti m' Judah buuj raky hadoo:

—Bē hegää, tak'öp paa takamahän —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Ty tamah do taty nä däk, tanoo. Héd n'aa tananoo hahÿ tanadajëp hyb n'aa? —näk mä sa kyyh.

³⁸ P'aa hēnh ēnh baad nado wäd Jesus h'yyb. Tak'öp tahyb n'aa tón takajaa bä kamag basuun bä. Pä gabaho doo gó radakä jëng. Pä gatsabak doo me ranoo gatsëë däk. ³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē noo gatsë do hōm —näng mäh.

Ti m' Maah-Ta, dajëp do ānh, ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —buu banes'aa däg. Ji meheet pé däg ta āh tadajëp —näng mä Maah-Ta kyyh.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Hā ÿ mah'yy kae bä, mahapäh da P'op Hagä Do kabaj'aa doo —näng mä Jesus Maah-Ta hā.

⁴¹ Ti m' ranoo gasëëts hōm kän. Ti m', p'op Jesus ty dëë wät taky n'aa etsëë hyb n'aa P'op Hagä Do hā. Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hē Ee. Mamaa napäh, maky daheeh ÿ ky n'aa etsëë doo. ⁴² ÿ hapäh né hē ÿ mamaa napäh, ÿ maky dahé had'yyt hē. Ta tii d' ÿ wén edoo, babā hab'ëeh do sa hyb n'aa, òm né hē ti ÿ mejō hyng do raky daheeh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh P'op Hagä Do hā.

⁴³ Ti m' ta ti tabedoo do jawén paa bä kã, tak'öp tanaëëj kän mäh:

—Rasaro! —näng mäh. —Anäh! —näng mäh.

⁴⁴ Ti m' dajëp do paa anä kän. Kahapōos ta mooh, ta tsyym sii hē pään hawak doo me. Ta matym na-ääj mä kahabën pään me.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē apyn hōm pään, baad tabahōm hyb n'aa kã —näng mä Jesus.

⁴⁵ Ti m' hajök Judah buuj Marija heg'ääs do Jesus pahuunh do hapäh doo, ta hā rah'yy kae padäg kän. ⁴⁶ Ta wób ah'ūüm mä Pariséw sa wë, ramaher'oot mä Jesus mo haj'aa ky n'aa hā.

Jesus hā Pariséw rakamaj'ī do panyyg n'aa hahÿh

⁴⁷ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Pariséw daheeh ratsyyd bong Sinedirijo ajyy n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo, séd hā rakata padëëk hyb n'aa. Rakata däk bä kã m', raky hadoo mäh:

—Nyy d' er bad'oo? Bē hegää! Hajōng hahÿ aj'yy pehuunh doo. ⁴⁸ Er hyb n'aa nap'eed had'yyt bä tapehuunh do hā, sahōnh hē da rah'yy kae padëëk ta hā, sa wahë n'aa tabahado däk hyb n'aa. Roma buuj warahén n'aa kamajë bong da āh hā tii bä. Rado hōm da P'op Hagä Do tób n'aa. Rado hōm da āh hā n'aa —näk mä sa kyyh.

⁴⁹ Ti m' sa seeh, Kajapas häd näng doo, ti noo gó P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do ky hadoo sa hā:

—Dooh bē hapāh péh —nāng mäh. ⁵⁰ —Dooh bē h'yy genā bā? Taw'āāts hē ta ti sēt né hē dajēp, sahōnh hē Judah buuj ranadejēp hyb n'aa —nāng mā Kajapas kyyh.

⁵¹ Ta daaj hē tahajaa do hyb n'aa nado ta tii d' tabaher'oot. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āāt do tado hyb n'aa, P'op Hagā Do banoo ta hā ti tabaher'oot hyb n'aa, ta pooj jé Jesus ky n'aa hā. Jesus dajēp da Judah buuj sa hyb n'aa tahanāng pé m' tii d' taher'oot doo. ⁵² Tadajēp Judah buuj sa hyb n'aa had'yyt nado. Tata dāk séd hā da na-āāj hē sahōnh hē P'op Hagā Do taah hedoo do jé pad'yyt hē habong doo.

⁵³ Ti jawén paa bā kā m', Kajapas her'oot jawén paa bā kā m', Judah buuj wahē n'aa rabaher'ood kån nyy da da Jesus radaj'ēep.

⁵⁴ Ti hyb n'aa, dooh Jesus awād wāt bā sahōnh hē mahang kā. Ti hyb n'aa ahōm kån mā ta ma matēg sa sii kā panang Eparajīm hād nāng do tabanāng hēnh, tabanawāng do nab'yy hēnh kā. T'ī hēnh rabaym dó.

⁵⁵ Tabedaa dāk bā Pas-kowa hād nāng do Judah buuj rataheb'ēes doo, hajōk hah'ūūm mā Jerusarēnh hēnh, t'ī hēnh ratab'ēes hyb n'aa. Pas-kowa pooj jé rabahōm, sa h'yyb rabenām hyb n'aa P'op Hagā Do matym gó, baad ratab'ēes hyb n'aa.† ⁵⁶ Jesus mā resoos P'op Hagā Do tób n'aa yt hā rabab'ēeh bā. Hah'yy d' mā sa kyyh:

—Nyy da bē hā? Ana g'eeh da Pas-kowa ēr tab'ēes bā? —nāk mäh.

⁵⁷ Tii da rawén edoo, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Pariséw sa daheeh ramejūū do hyb n'aa ramaher'oot hyb n'aa Jesus rahapēē bā. Rakarēn paawā ramaher'oot ramaso dāk hyb n'aa.

12

Buu benyym do Marija ah'ook do Jesus tsyym hā panyyg n'aa hah'yyh

¹ Ji moo oow see pé ta āh Pas-kowa hād nāng do pooj jé, Jesus matēh kån panang Betanija hād nāng doo hēnh, Rasaro taganny wāt do panang bā.

² Takajaa bā kā m', Jesus najiis ramoo bok Jesus raweh'ēeh do tā n'aa. Maah-Ta manaa ti hat'oonh do sa waa, sa tā. Rasaro asooh sa mahang. ³ Ti m' Marija bado dāk buu benyym do hood. Hād eh ta hood.* Tak'ēp ky n'aa gebah, heh'āāt, joom nah-do hād nāng do s'ēēb ti buu benyym doo. Ti m' tabahah'ook Jesus tsyym hā. Ti m' tatsyym hawug hōm ta sēen me. Jé pad'yyt hē dāg tób yt hā buu benyym do buu bewād dāk.

⁴ Ti m' Judas Ikarijot hād nāng doo, Jesus ma matēg seeh, ta jawén Jesus tahaēēj dāk doo, ky hadoo:

⁵ —Hēd n'aa buu benyym do takanes'ēem? 300 moweed k'āāts tēg hawak paawā ta sām. Ta sām ji an'oo paawā kas'uut do sa hā —nāng mā Judas kyyh.

⁶ Kas'uut do tat'yyd mehīn do hyb n'aa nado ta tii da tawén her'oot. Baretsēg tii. Jesus sa dajēer hagā n'aa Judas. Tahes'ook mā ta gó radahep'ēē doo.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Na magēd ti j'yyh. Ȳ radakā jēng noo gó buu benāw n'aa tii d' tabad'oo.

⁸ Kas'uut do aboo had'yyt hē bē mahang. Ȳ ti h'yyh, dooh bē mahang ȳ awād wād bā had'yyt hē —nāng mā Jesus Judas hā.

⁹ Ti nuuj jé m' hajōk Judah buuj raky n'aa napēē dāk Betanija bā Jesus bawād dāk doo. Ti m' rabana kån Jesus rabaheg'āās hyb n'aa. Rasaro, dajēp

† 11:55 Tii da P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do mejūū paah. * 12:3 Riit gó ji ety bā, ta baa bā tagadāk.

do paah, Jesus ganyy wāt do rabaheg'āās hyb n'aa na-āāj né hē. ¹⁰⁻¹¹ Rasaro hyb n'aa hajōk Judah buuj rahyb n'aa eréd hōm sa wahē n'aa. Jesus hā m' rah'yy kae padāg kån. Ti hyb n'aa P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa Rasaro sii hē rakarēn radaj'ēep.

Baad Jesus ragadoo Jerusarēnh bā panyyg n'aa hahỹh

¹² Ti m', jati pé hajōk doo, Pas-kowa hyb n'aa Jerusarēnh hēnh han'aa doo, Jesus raky n'aa napāh hana do Jerusarēnh hēnh. Ta hōh bā tabawād dāk.

¹³ Madyyk g'aad hadoo do rakekyyt mäh, an'yyh mā panang bā naa, Jesus ragadoo hyb n'aa. Ti m' raky hadoo, tak'ēp sa kyyh:

—P'op Hagā Do āā j'aa etsé! —nāk mäh. —Ky n'aa kedēng tii, Tak'ēp Hyb N'aa

Jawyk Do kyy gó hana doo!† —nāk mäh. —Ky n'aa kedēng, Isaraéw buuj sa wahē n'aa! —nāk mā sa kyyh.

¹⁴ Ti m' jumeto t'aah jó Jesus baso kån. Tii d' né paa ta ky n'aa, P'op Hagā Do kyy kerih doo. Hahỹh da takerih:

¹⁵ “Bē eỹm manā Sijōn† buuj. Bē hegāā! Bē wahē n'aa ti awāt da.

Jumeto t'aah jó tabana.”§

¹⁶ Pooj jé dó, dooh Jesus ma matēg rah'yy genā nā bā ta ti P'op Hagā Do kyy kerih do Jesus hā kametā wāt ti noo gó. Ta jawén, Jesus dajēp, Jesus ganā wāt, Jesus basēek do jawén paa bā kā, rahyb n'aa es'ee dāg kån ta ti ta ky n'aa kerih doo, ta hā kametēeh doo.

¹⁷ Ti m' hajōk do wób, hap'ēeh do Rasaro Jesus ganyy wāt doo, rahe'oot mā ta wób sa hā. ¹⁸ Ti hyb n'aa kā m', ta ti Jesus pahuunh do raky n'aa napāh do hyb n'aa, hajōk an'yyh panang bā naa Jesus ragadoo hyb n'aa. ¹⁹ Ti m' Pariséw raky n'aa jōg bong sa da hadoo do hā. Hahỹh d' mā sa kyyh:

—Bē hegāā! Dooh āā haja bā hahỹh. Sahōnh hē ta wē rabahōm kån —nāk mā sa kyyh.

Gereg buuj wób rakarēn do raheg'āās Jesus panyyg n'aa hahỹh

²⁰ Ti m' Pas-kowa noo gó, P'op Hagā Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa han'aa do sa mahang ti abong mā Gereg buuj wób. ²¹ Pirip wē rabana. Betsaj-Da panang bā, Garirej hāj n'aa bā naa ti Pirip. Ti m' raky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk doo, —nāk mäh —āā karēn Jesus āā bahegāā paawā —nāk mäh.

²² Ti m' Pirip ahōm Ān-Deréh wē, tamaher'oot hyb n'aa. Ti m' Ān-Deréh bahadaa hōm Pirip. Jesus wē rabahōm ramaher'oot hyb n'aa Gereg buuj rakarēn doo. ²³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Kaja dāk hỹ ká ȳh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do dajēp doo, baad ȳ P'op Hagā Do wén weh'ēeh da —nāng mäh. ²⁴ —Né hup ȳ né hē hahỹ ȳ her'oot doo: Tiriig ag k'āāts gó takanajāg bā, k'āāts gó ta bóg nadajēb bā, ta mab hē, sét hē had'yyt hē tabaym ti ta ag. Ta bóg dajēb bā, papuuj ganyyh bā, tii bā hajōng ta ag ganā kån ta hanaa** —nāng mäh. ²⁵ —Jé badāk hahỹh hā ji hawāt do hā tak'ēp kamaññ doo, dooh da tanu deē bā P'op Hagā Do wē. Badāk hahỹh hā ji hawāt do hā kamaññ doo, edēb had'yyt da P'op Hagā

† **12:13** Saaw-Mo 118.25-26 † **12:15** Jerusarēnh panang ti Sijōn . Isaraéw buuj na-āāj hē kā ramaneēj kån Sijōn . § **12:15** Sakarija 9.9 ** **12:24** Ta ky n'aa hā né hē Jesus her'oot ta tii. Jesus né hē tiriig ag hadoo. Jesus nadajēb bā paawā, dooh takahūm boo tii bā ta hā h'yy ka'eeh doo, tahananēg pé tii.

Do pa. ²⁶Jé karēn pé wē ŷ moo wāt péh, taw'āāts hē hēp ŷ hata had'yyt hē. ŷ bawāt bā tabawād had'yyt hē da wē ŷ moo wāt doo. Ee weh'ēeh da tii —nāng mäh.

²⁷Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hŷŷ kā, taw'āāts hē nado hēp ŷŷ. Nyy da da kēh ŷŷ P'op Hagā Do hā? “Ee, ŷ medēeb nesaa do ŷ ahob mahānh, ŷ dajēb mahānh”, nāng g'ee d' ŷŷh? Dooh. ŷ dajēp hyb n'aa né hē ŷ bahyng —nāng mā Jesus.

²⁸Ti m' Jesus ky hadoo P'op Hagā Do hā:

—Ee, mametā baad had'op do om, tak'ēp kabaj'aa do sahōnh hā —nāng mā Jesus kyyh.

Ti m', hŷ pong jé naa tamaa ena kyyh. Hahŷŷ da m' ta kyyh:

—ŷ metā wāt. P'aa hēnh da ŷ metēeh ēnh —nāng mäh.

²⁹Darung mā hajōk do tii bā hab'ēeh do sa hā.

—Āās ti her'oot ta sii —nāk mā ta wób sa kyyh.

³⁰Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hēp ŷ n'aa nado ti kyy ber'oot. Bē hyb n'aa ti taber'oot, bē ky daheeh hyb n'aa —nāng mā Jesus.

³¹Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hŷŷ kā kajaa dāk P'op Hagā Do ky n'aa etyy do badāk hahŷŷ hā habong do ta hā h'yy kana'eeh doo. Da hē kā Nesaa Do Yb, badāk hahŷŷ hā habong do hā mejūu do kahabēē hōm kán. ³²ŷŷ kā, p'op kajatsēk do hā, b'aa hā, ŷ radahēē dāk bā, ŷ naēēnh da wē ŷŷ sahōnh hē badāk hahŷŷ hā habong doo —nāng mā Jesus.

³³Ta tii d' tawén her'oot, tametēeh hyb n'aa nyy da tadajēp.

³⁴Ti m' hajōk do raky hadoo:

—Āā ky n'aa napāh P'op Hagā Do kyy kerih doo. Kristo hād nāng doo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo, awād had'yyt hē m', dooh tadajēb bā takerih doo gó ta her'ood bā. Hēd n'aa Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do p'op radahāng, mabanāng? —nāk mā sa kyyh.

³⁵Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus baher'oot sa hā:

—Kanhēn doo nā ta bag bawāt nā bē mahang.†† Taw'āāts hē bē babok tabawak nā bā, badajung do‡‡ adēē pooj jé bē hā. Ta tii d' ŷ wén her'oot bē hā, tabadajuu gó hawāt doo, dooh tabahapēē bā do hyb n'aa n'yy hēnh tahahōm.

³⁶Bē mahang ta bag bawāt nā bā, taw'āāts hē bē h'yy ka'eeh ta hā tabahajaa nā bā, ta bag taah§§ bē bahadoo hyb n'aa —nāng mā Jesus hajōk do sa hā.

Ta ti ta her'oot do jawén paa bā kā m', Jesus bahōm kán hajōk do sa mahānh. Ta m'aa hēnh mā tabawād dāk, ta ma matēg ta sii.

Hēd n'aa Jesus hā rah'yy kana'eeh do panyyg n'aa hahŷŷh

³⁷Hajōng ta metēē n'aa Jesus pehuuj né paawā sa matym gó, ta wób dooh rah'yy kae padāg bā ta hā. ³⁸Rawén h'yy kana'eeh, Isajas, P'op Hagā Do ky n'aa rod makū her'oot do paa kametēeh hyb n'aa. Hahŷŷ da Isajas baher'oot paa P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do kyyh:

“Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo,

†† 12:35 Ta daaj hē, ta ky n'aa né hē ti ta her'oot. Jesus né hē ti ji bag hadoo. ‡‡ 12:35 Tabadajung doo, Nesaa Do Yb hejój ji tamasoo doo. Jesus, sa bag hadoo, edaa dāk ti noo gó takado hōm, P'op Hagā Do wē tamatēeh. Jesus hā rah'yy kanae bā, Nesaa Do Yb moo gó rababok tii bā. Tabadajuu gó ji bawāt do hadoo tii. §§ 12:36 Jesus né hē ti ta bag hadoo. Ta hā h'yy ka'eeh doo, ta karapee, ta bag taah.

dooh raky dahé bā ér her'oot doo.

Dooh rah'yy genā bā Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do hejój sa hã kametëeh doo.”***

³⁹ Rawén nahajaa rah'yy ka'eeh, hahÿÿ da Isajas erii wät do paa hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh:

⁴⁰ “P'op Hagä Do gatsëë dāk sa matym, ranahapäh hyb n'aa.

P'op Hagä Do gatsëë dāk sa h'yyb tym,

rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa,

rah'yy kawanareem hyb n'aa.

Rah'yy kadawuung bā paawā hã ÿÿ,

rah'yy kawereem bā paawā,

ÿ h'yyb wareem paawā, baad rababok hyb n'aa kã.”†††

⁴¹ Ta tii da Isajas wén her'oot paah, Jesus hejój, Jesus bag tak'ëp gabarëeh do tabahapäh do hyb n'aa dawëë naa. Ti m' ta ky n'aa né m' ti taher'oot, Isajas hã.

⁴² Dooh né paawā hajök do raky dahé bā, hajök Judah buuj wahë n'aa sii hë rah'yy kae padäg kån Jesus hã. Dooh rahe'ood bā Jesus hã rah'yy ka'eeh doo, Pariséw rajeÿÿm do hyb n'aa. Rahabëë nyyh tii bā sa h'yyb, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bā naa. Sa h'yyb gó ub rah'yy ka'eeh. ⁴³ Sa hã baad ub sa da hadoo rawehëë bā sa hã. Dooh denaa hë ragenaag bā P'op Hagä Do ji taweh'ëeh do hã.†††

⁴⁴ Ti m' Jesus ky hadoo, tak'ëp ta kyyh:

—Jé hã ÿ h'yy ka'eeh doo, hã ÿ had'yyt nado tah'yy ka'eeh. Hã ÿ mejüü do hã né hë tah'yy ka'eeh tii. ⁴⁵ ÿ hapäh doo, hã ÿ mejüü do na-ääj né hë tahapäh. ⁴⁶ Hÿ pong jé naa ÿ bahyng, badäk hahÿÿ hã habong do sa h'yyb bag ÿ bahadoo hyb n'aa, sahõnh hë hã ÿ h'yy ka'eeh do badagyp doo gó ranaym hyb n'aa. ⁴⁷ Dooh ÿ tado bā hã ÿ ky nadah'eeh do ky n'aa etyy doo. ÿ wén hyng babä, nesaa do ÿ ky n'aa etyy do jawén nado badäk hahÿÿ hã habong do sa hã. ÿ wén hyng ÿ bed'ëep hyb n'aa nesaa do mahãnh. ⁴⁸ Ti anäng né hë ÿ ty n'aa ges'yyk doo, ÿ her'oot do ganadoo do sa ky n'aa etyy n'aa. Këh ÿÿ, sa hã ÿ her'ood wät do né hë ti sa ky n'aa etyy n'aa. Këh ÿÿ, sa hã ÿ her'ood wät do paa ky n'aa etyy sa hã, P'op Hagä Do banoo noo gó sahõnh hã ta sãm.

⁴⁹ Ta ti ÿ ma metëek doo, këh ÿ gabuuj nado. Ee, ÿ mejō hyng doo, ti né hë hanoo hã ÿÿ, ÿ tamejüü ÿ her'oot doo. Ti hyb n'aa, “sa ky n'aa etyy n'aa däg, ÿ her'ood wät doo”, ÿ wén näng. ⁵⁰ ÿ hapäh né hë hahÿÿh: Ee kyyh ji ted'ëep, ji bawäd had'yyt hë hyb n'aa. Ti hyb n'aa ÿ tamejüü do ÿ her'oot do pan'aa, ti né hë ÿ her'ood had'yyt hë.

13

Ta ma matëg sa tsyym Jesus hets'yyt do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' sét wäd Pas-kowa ratab'ëes do äh. Jesus hapäh ta h'yyb gó, kaja dāk ti noo gó taberéd dāk hyb n'aa badäk hahÿÿh, ta Yb wë tabasëek hyb n'aa kã. Jesus kamahãnh bong né paa ta ma matëg badäk hahÿÿh hã ta sii habok doo. Ta tii d' né kã m' tametëeh sa hã tak'ëp takamahãnh doo.

*** 12:38 Isajas 53.1 ††† 12:40 Isajas 6.10 ††† 12:43 Ti hyb n'aa rajejën Jesus hã rah'yy ka'eeh doo, ta wób rakawanajãnh hyb n'aa sa wë.

² Atsēm mā Pas-kowa tā n'aa rabawēh. Dijab h'yyb tatug dāk mā Simaw t'aah, Judas Ikarijot, Jesus tabahaēēnh hyb n'aa. ³ Jesus hā ta Yb an'oo dāk sahōnh hē ta hejooj, Jesus hapāh. P'op Hagā Do hā tabana, p'aa hēnh tamatēēh ta wē Jesus hapāh na-āāj hē. ⁴ Ti m' Jesus bas'ēēg gēēt, tado nyyh ta saroor j'ooj hadāk doo. Tawaho dāk mā ta baa bā pāān ji kamehewuuk doo. ⁵ Ti m' naēng tagedu jat ta hood gó, ti m' ta ma matēg sa tsyym tahetsyyd kán. Ti m' tabawug hōm ta hā hadāk doo me.

⁶ Simaw Peed wē takajaa bā kā m', Peed ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh —tsym ŷ sii hē mabahets'yyt? —nāng mäh.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Dooh mah'yy ganyy nā bā hahŷ ŷ moo wāt doo. Ta jawén da mabahapāh —nāng mäh.

⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Dooh. Tabad'op hē tsym ŷ mahetsyyd* —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—A tsyym ŷ nahetsyyd bā, dooh hēp ŷ hata mado wād da —nāng mā Jesus ta hā.

⁹ Ti m' Simaw Peed ky hadoo kán:

—Tii d' madoo bā, ŷ karēn paawā sahōnh hē ŷ mabahets'yyt! —nāng mā Peed kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hehob wāt doo, baad dāg ta hā sahōnh hē. Jāām né hē ta tsyym tahets'yyt nā. Baad dāg bē hā. Jāām né hē sét hē bē see baad nadoo —nāng mā Jesus.

¹¹ Jesus hapāh mā ta hā haēēnh doo. Ti hyb n'aa, “Dooh sahōnh hē baad tado bā”, tawén nāng.

¹² Jesus bahaja dāk bā sa tsyym tahets'yyt doo, p'aa hēnh tadamāk ta saroor j'ooj hadāk doo, ahyy sooh p'aa hēnh, ti m' taky hadoo:

—Bē hapāh nyy d' tahanāng pé ta ti ŷ moo wāt do bē hā? —nāng mäh.

¹³ —ŷ bē maneēēnh “Ma matēg”, “Hyb N'aa Jawyk Doo”, nāk bēēh. Baad né ti bē kyyh. Ti né hē ŷŷh. ¹⁴ ŷŷh, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, bē ma matēg né paawā, bē tsyym ŷ hetsyyd wāt. Ti hyb n'aa taw'āāts hē bē na-āāj hē da bē hetsyyd bē h'yy kanatēē tsyym. ¹⁵ Taw'āāts hē ŷ metā wāt doo da da bē bad'oo.† ¹⁶ Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Dooh sa karom sa kariw n'aa bahānh tanu gadāg bā. Dooh sa panāg sa hā mejūū do sa bahānh tado bā.‡

¹⁷ Bē hapēē dāg kán ta tii. Ti hyb n'aa P'op Hagā Do bē taky n'aa edēng da ta tii da bē moo hedo bā.

Ta majī moo gó rahaēēnh do ky n'aa Jesus her'oot do panyyng n'aa hahŷŷh

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Dooh sahōnh hē bē ky n'aa had'yyt tado bā ta ti ŷ her'ood wāt doo. ŷ hapāh ta ti sahōnh hē ŷ asēēw dāk doo. Hahŷŷ da P'op Hagā Do kyy kerih do ŷ asēēw hōm do see ky n'aa: “Si ŷ hawa do ŷ tahyb n'aa wareem dāk.”§ Kametā kán ta ti kerih doo gó ta ky n'aa kā. ¹⁹ Ta pooj jé ta ti bē ŷ maher'oot, kametēēh

* **13:8** Peed wén ganadoo paawā, ji karom moo heb'ooch do mo n'aa me Jesus bad'oo sa hā. Hyb n'aa jawyk Jesus, Peed matym gó. † **13:15** Ji da hadoo do ji masa, tahanāng pé tii. Dooh ji daaj hē ji kawehēē bā. Dooh hahŷŷ da ji kyyh: “Dooh ta ti ŷ moo wād bā. Ta karom nado ŷŷh.” Dooh tii da ji kyyh. Ji da hadoo do ji masa sahōnh hā. ‡ **13:16** Dooh Jesus bahānh rado bā, tahanāng pé tii.

do pooj jé, takametä däg bä, ŷ né hē Hawād Had'yyt Do bë ky daheeh hyb n'aa.
²⁰ Jé ŷ mejüü do gadoo doo, ŷ na-ããj né hē tagadoo. ŷ gadoo doo, hã ŷ mejüü do tagadoo. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —näng mäh.

²¹ Jesus bahajaa bä kä m' ta ti ta her'oot doo, baad nado wäd ta h'yyb. Ti m' baad taba her'oot sa hã:

—Bë see ŷ tahaëëh da majĩ moo gó. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —näng mä Jesus sa hã.

²² Ti m' sa daaj hē ta ma matëg raky kakä bong. Dooh rahapëë bä jaa ky n'aa ta ti ta her'oot doo. ²³ Sa kanatëë, Jesus tak'ëp kamahãn do asooh p'eets hē Jesus pa. ^{**} ²⁴ Ti m' ta moo me Simaw Peed häd näng do beheet, p'eets hē hasooh do hã tabeaanh hyb n'aa ta hã jaa ti tahadoo doo. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Mameaaj ta hã jaa péh —näng mä Peed kyyh.

²⁵ Ta ti Peed mejüü doo, p'eets hē takatahã däk ta hã, tabeaanh hyb n'aa. Ti m' tabeaanh:

—Jaa tii, Hyb N'aa Jawyk Doo? —näng mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hahŷ päw ŷ heh'oos do ŷ hanoo doo. Ti né kä —näng mä Jesus. ††

Ti m' tabehoots kãn, tan'oo kãn Judas Ikarijot hã, Simaw t'aah hã kä. ††

²⁷ Judas gado däg sii hē m', Nesaa Do Yb bajëë suun ta h'yyb tym gó.

Ti m' Judas hã Jesus ky hadoo:

—Nayyw hē mamoo wäd mamoo wät doo kä —näng mä Jesus kyyh ta hã.

²⁸ Tii bä hat'oonh doo, dooh m' rah'yy genä bä tii d' Jesus bedoo do Judas hã.

²⁹ Sa dajëër wë näng do ta ti Judas. Ti hyb n'aa Jesus mejö hõm Pas-kowa waa n'aa hata hetsëë, red'oo mäh. Kasuud is do sa hã dajëër tanoo, ta wób red'oo mäh. ³⁰ Ti m', päw tagadoo do jawén paa bä, Judas bahõm kãn. Badajuu däk.

Papuu ky n'aa jawyk do ky n'aa hahŷh

³¹ Judas banyyh do jawén paa bä kä Jesus ky hadoo ta wób sa hã:

—Kametä däg kãn hŷŷ kä Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong jé Hana Do tak'ëp hadoo do ta kabaj'aa doo, tak'ëp raweh'ëeh doo. P'op Hagä Do tak'ëp ta kabaj'aa doo, raweh'ëeh doo, kametä däk Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong jé Hana Do hyb n'aa.

³² P'op Hagä Do tak'ëp ta kabaj'aa doo, raweh'ëeh doo, ta hyb n'aa kametä däg bä, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong jé Hana Do tak'ëp ta kabaj'aa doo, raweh'ëeh doo, kametä däk da P'op Hagä Do an'oo bä. Nayyw hē ŷ P'op Hagä Do weh'ëeh.

³³ Ti m' taky hadoo ënh:

—Tah haa hedoo doo, dooh tabadawëd wäd bä bë mahang ŷ bawät doo. Bë esóts né paawä da ŷŷh, dooh bë haja nä bä bë ahõm bä ŷ hawät hënh. Tii d' né hē ti ŷ her'oot do paa Judah buuj sa wahë n'aa hã —näng mäh. ³⁴ Papuu ky n'aa jawyk do bë hã ŷ mejüü: Taw'ääts hē bë kamahãn ta wób. Taw'ääts hē bë ŷ kamahãn doo da bë kamahãn ta wób. ³⁵ Ta wób bë kamahãn do hã, ma matëk ŷŷ bëeh, tii hã da sahõnh hē rabahapäh —näng mäh.

³⁶ Ti m' Simaw Peed ky hadoo ta hã:

—N'yy hënh mabahõm, Hyb N'aa Jawyk Doo? —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

^{**} **13:23** Jowāw tii. †† **13:26** Kaja hē apäh Jesus her'oot ta ti Jowāw hã. Ta wób apäh dooh ramaa napëë bä Jowāw hã Jesus her'oot doo, ti hyb n'aa dooh rah'yy genä bä Jesus bedoo do Judas hã. †† **13:26** Simaw see ti Judas Ikarijot yb. Simaw Peed nado.

—Dooh tahaja nā bā ŷ hahōm hēnh mahōm bā nag'aap hē. Ta jawén da, jawén ŷ mabana kân —nāng mā Jesus Peed hā.

³⁷ Ti m' Peed ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh —hēd n'aa tanahajaa nayyw hē ŷ ahōm bā a sii? —nāng mäh. —ŷ radajëeb bā a hyb n'aa, na madajëeb its ŷŷh. A hyb n'aa né hē ŷ kan'oo dāk —nāng mā Peed.

³⁸ —Ōm dajëp né da hēp ŷ n'aa? —nāng mā Jesus. —Karaak bahŷŷh do pooj jé, tamawoob nuu me da ŷ maky n'aa jejen da. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —nāng mā Jesus kyyh Peed hā.

14

Ta ma matëg Jesus h'yyb en'ym do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' sahōnh hē ta ma matëg sa hā Jesus ky hadoo:

—Bē hyb n'aa tón manäh. Taw'ääts hē bē h'yy kae had'yyt hē P'op Hagä Do hā. Hā ŷ na-ääj hē taw'ääts hē bē h'yy kae had'yyt hē. ² Hŷ pong jé, Ee tób bā, tabawät bā, ti anāng hajōng bē baym doo. T'ii hēnh ŷ basëek bē pooj jé, ŷ benäm hyb n'aa bē baym do hood. Tii d' tanado bā paawä ŷ her'oot paawä bē hā. ³ ŷ basëek bē tyw n'aa ŷ benäm hyb n'aa. Tii bā ŷ matëeh da bē ŷ mahūūm hyb n'aa wē ŷŷ, ŷ bawät bā bē babok hyb n'aa na-ääj hē. ⁴ Bē hapäh né hē ta tyw n'aa ŷ mahōm doo —nāng mā Jesus kyyh.

⁵ Ti m' Toméh ky hadoo ta hā:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh —dooh ää hapëe bā n'yy hēnh mabahōm. Ti hyb n'aa nyy da ää bahapäh ta ti ta tyw n'aa? —nāng mā Toméh kyyh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—ŷ né hē ta tyw n'aa, ŷ né hē ta hub her'oot doo, ŷ né hē hanoo hedëb had'yyt do P'op Hagä Do pa. Jääm né hē hēp ŷ n'aa Ee wē ji nu dāng. ⁷ Baad ub ŷ bē mepëe bā, bē mepäh na-ääj hē Ee. Sét né hē ääh. Hŷŷ kâ bē mepëe dāk, bē ty gepëe dāk na-ääj hē Ee —nāng mā Jesus sa hā.

⁸ Ti m' Pirip ky hadoo:

—Mametä ää hā a Yb. Jääm né ti ää karën, Hyb N'aa Jawyk Doo —nāng mā Pirip.

⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bäp peej né paawä ŷ bawäd dāk bē sii, dooh ŷ mamepëe nā bā, Pirip? —nāng mäh. —Tahapëe dāk do ŷŷh, Ee na-ääj hē tahapëe dāk. H'ëed hyb n'aa ti mabedoo, “Mametä ää hā a Yb”, mabanāng? ¹⁰ Dooh maky dahé bā? Ee h'yyb gó ŷ bawät, hēp ŷŷ gó Ee bawät. Bē hā ŷ her'ood wät doo, kēh ŷ gabuuj had'yyt nado tii. Ee kyyh né hē tii. ŷ moo wät doo, Ee, hēp ŷŷ gó had'yyt hawät doo, ti né hē moo wät tii. ¹¹ Taw'ääts hē bē ky daheeh, Ee h'yyb gó ŷ bawät, hēp ŷŷ gó Ee bawät, ŷ hanāng doo. Bē ky nadahé nā bā, taw'ääts hē bē ky daheeh ŷ pehuunh do hyb n'aa. ¹² Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Hā ŷ h'yy ka'eeh do tamoo wät da ŷ moo wät do paah. ŷ moo wät do paa bahānh da tamoo wät tii kâ, Ee wē ŷ basëek do hyb n'aa kâ.* ¹³ Sahōnh hē hāt ŷŷ gó bē etsëe do

* **14:12** Ta yb wē Jesus basëek do jawén paa bā, tamejō hyng P'op Hagä Do Sahee, ta hā h'yy ka'eeh do h'yyb tym gó tabawät hyb n'aa. Jé pad'yyt hē rabaheer'ood hōm kân Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa hajōk h'yy kae padäg kân Jesus hā, P'op Hagä Do Sahee an'oo bā. Ti hyb n'aa, ŷ moo wät do paa bahānh da tamoo wät tii kâ, Jesus wén nāng.

ÿ moo wät da bë hä, ÿ moo wät do hä Ee kawehëë däk hyb n'aa. ¹⁴ Sahõnh hë hät ÿÿ gó hä ÿ bë ets'ëë bã, ÿ ky daheeh né hë, ÿ anoo né hë.

P'op Hagä Do Sahee Jesus ky n'aa enooh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—ÿ bë kamahän bã, bë ky daheeh da ÿ mejüü doo —näng mäh. ¹⁶⁻¹⁷ —Ee hä ÿ etsëë da, tii bã da bë hä taban'oo kån bë masa n'aa seeh, bë sii tabawäd had'yyt hyb n'aa. P'op Hagä Do Sahee, baad hadoo do ky n'aa metëëh do né tii. Badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do dooh rahaja bã ragado bã ta Sahee, ranahapäh do hyb n'aa, ramaa nanapäh do hyb n'aa na-ääj hë. Bë ti bë mepäh, bë sii tabawät do hyb n'aa, ta jawén kã bë h'yyb gó tabajëë suun kån. ¹⁸ Dooh bë ÿ eréd bã. Dooh da kabarii boo bë do bã. P'aa hënh da ÿ bana bë wë.† ¹⁹ Dooh tabadawëd nä bã, tii bã badäk hahÿÿ hä dawëë P'op Hagä Do mahän habong do dooh ÿ rahapëë wäd bã. Bë hapäh da ÿ tii. ÿ awäd had'yyt do hyb n'aa, bë na-ääj hë bë aboo had'yyt hë da. ²⁰ ÿ ganä wät noo gó, Sahé ÿÿ ÿ mejüü noo gó, tii bã da bë bahapäh Ee h'yyb gó ÿ bawät. Hëp ÿÿ gó bë babok, bë h'yyb gó ÿ bawät bë bahapäh na-ääj né hë ti noo gó. Séd ër h'yyb hedoo. ²¹ Këh ÿ gadoo doo, ky daheeh doo, ti né hë ta ti hä ÿ kamahän doo. Hä ÿ kamahän doo, Ee kamahän da. ÿ na-ääj hë ÿ kamahän tii. Ta hä ÿ banoo, tah'yy gahoot hyb n'aa hä ÿÿ.

²² Ti m' Judas see (Ikarijot nadoo doo), ky hadoo ta hä:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —h'ëëd hyb n'aa ää hä had'yyt hë mabanoo a hä ji h'yy ganäng doo, ta wób sa hä dooh? —näng mã Judas see kyyh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Hä ÿ kamahän do ky daheeh né hë ÿ ma metëëk doo. Ee kamahän ti ta tii. Ää an'aa da ta wë. Ta h'yyb tym gó da ää babok. Jääm hë hä ÿ kamahän do hä ÿ banoo tah'yy ganäng hyb n'aa hä ÿÿ. ²⁴ Hä ÿ kamanahän doo, dooh taky dahé bã ÿ ma metëëk doo. Ti hyb n'aa, dooh sa hä ÿ an'oo bã hä ÿ rah'yy genäh hyb n'aa. Këh ÿ nado ta ti bë maa newëë doo. Ee, hä ÿ mejüü do kyy né tii.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Ta ti bë ÿ maher'ood wät, babä bë sii ÿ bawät nä bã. ²⁶ Bë masa n'aa, P'op Hagä Do Sahee, këh ÿÿ gó Ee P'op Hagä Do mejüü doo, ti né da bë tama metëëk sahõnh hä. Sahõnh hë bë hä ÿ her'ood wät do paah, bë hyb n'aa newëë tan'oo bã bë hä.

²⁷ H'yyb n'yym do ÿ banoo bë hä. Bë wë da tabaym. ÿ anoo hëp ÿ näw bë hä. Badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do nahapäh do ranoo do nahado tii. Bë h'yy ketón manäh. Bë eÿÿm manäh —näng mã Jesus kyyh.

²⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë maa napëë bok hahÿ bë hä ÿ her'ood wät doo: “ÿ da ahõm, tii bã p'aa hënh ÿ bana bë wë”, näng ÿÿh. ÿ bë kamahän bã paawä, bë paawä tseb'ee Ee wë ÿ basëëk do hyb n'aa. ÿ hyb n'aa jawyk do bahänh Ee hyb n'aa jawyk. ²⁹ Ta pooj jé bë ÿ maher'ood wät, tametëëh bã kã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa hä ÿÿ. ³⁰ P'eets däg Nesaa Do Yb, badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do hä mejüü doo. Ti hyb n'aa, dooh tabadawëd wäd bã ÿ her'oot bë hä. Dooh Nesaa Do Yb haja bã hä ÿÿ. ³¹ Daj ÿÿ hë ÿ kan'oo däk dajëb hä, sahõnh hë hä ÿ Ee mejüü do ÿ ky daheeh do hyb n'aa, Ee ÿ kamahän do hyb n'aa.

† 14:18 P'op Hagä Do Sahee gó Jesus bana sa wë p'aa hënh, tahanäng pé m' tii.

Taw'āāts hē sahōnh hē dawëë P'op Hagä Do mahānh habong do rabahapäh y ky daheeh Ee, y kamahān Ee.

Ti m' Jesus ky hado kån:

—Hamāh, ēr ah'ūūm ta s'ee hēnh.

15

Jesus joom uwa hād nāng do hadoo do ky n'aa hahȳh

¹Ti m' Jesus ky hadoo:

—Joom uwa patuuh heh'āāt hadoo ȳyh. Ee, uwa danāh, ta hā moo wāt doo. Uwa tyd hadoo hā y h'yy ka'eeh doo. ²Uwa tyd, tyt y hadoo do neaak do Ee gakyd hōm da. Uwa tyd, tyt y heaak do baad taban'yyh. Ta poo gekyd hōm, baad tabeaaq hyb n'aa ta bahānh kā. ³Baad dāg bēēh. Tabenyw dāk bēēh, bē y ma metēēk do hyb n'aa. ⁴Y karēn sēd hā bē h'yy kata dāg had'yyt hā ȳy, tii bā y h'yy kata dāg had'yyt hē bē hā kā. Dooch uwa tyd haja bā ta m'aa hēnh teag bā. Taw'āāts hē ta patuuh hā tadāg had'yyt hē. Ti hadoo bē hā. Dooch bē haja bā joom heaak do bē hado bā, dooch bē haja bā P'op Hagä Do gen'aak do bē moo boo bā, hā y bē h'yy kanata bā.

⁵—Ȳ né hē uwa patuuh hadoo. Tyt y hadoo bēēh. Hā y had'yyt h'yy kata dāk doo, ta hā y h'yy kata dāk doo, ti ti ta ti baad heaak do hadoo. Ta tii d' y wén her'oot, dooch bē daaj hē bē hajaa péh. Hā y bē nyyw bā, dooch bē hajaa péh. ⁶Hā y h'yy kanata wāt doo, uwa tyd kaw'oong hōm, tsawwy bēēh do hadoo da tii. Ti hedoo do rabataa, tēēg hōō gó radewāts toonh, tii bā tabahōō jēng. ⁷Hā y had'yyt hē bē h'yy kata dāg bā, y ma met'ēēg wāt do bē h'yyb gó tayw bā, bē ky dahé bā, bē ky n'aa ets'ēē bē karēn do né hē, tii bā bē gadoo né hē. ⁸Baad bē beak do hadoo do hā Ee kaweh'ēēh. Bē eaak do hadoo do hā bē kametēēh hēp y hata hadoo bēēh.*

⁹—Ee y takamahān doo da bē y kamahān. Taw'āāts hē y kamahān do bē h'yyb gó tabawād had'yyt hē. Bē eréd manā tii hā. ¹⁰Bē hā y mejūū do bē ky dahé bā, y kamahān do awād had'yyt da bē h'yyb tym gó. Dooch bē eréd bā tii bā. Bē gado had'yyt hē tii bā bē y kamahān doo. Taw'āāts hē y bad'oo doo da bē bad'oo: Hā y Ee mejūū do y ky daheeh. Ti hyb n'aa Ee kamahān do awād had'yyt hē hēp y tym gó. Ti hyb n'aa, dooch y eréd bā takamahān do hā. ¹¹Ta ti bē hā y her'ood wāt, y tsebé doo da bē tsebé hyb n'aa, baad bē tsebee had'yyt hē hyb n'aa. ¹²Hahȳ ti y mejūū doo: Bē kamahān bē da hadoo doo, bē y kamahān doo da. ¹³Jāām né hē tak'ēp kamahān doo, jé ta najiis sa hyb n'aa dajēp doo, y bad'oo doo da. ¹⁴Najis haa né hē bēēh, y mejūū do bē ky dahé bā. ¹⁵Dooch “karom ȳy” y maneēēj wād bēēh. Dooch sa karom rahapēē bā sa kariw n'aa h'yyb. “Najis haa” bē y wén maneēēh, sahōnh hē hā y Ee maher'oot do y tabēj dāk do hyb n'aa bē hā. ¹⁶Bē nado ti y hasēew wāt doo. Y ti hasēew bong bēēh. Bē y wén sēew hōm, y mejūū joom heaak do hadoo bē bahadoo hyb n'aa. Joom ag kanarejāā do hadoo ti y karēn bē hā.† Tii bā da sahōnh hē hāt ȳy gó bē ky n'aa etsēē doo, Ee anoo da bē hā. ¹⁷Bē y mejūū bē kamahān bē da hadoo doo.

¹⁸Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

* **15:8** Ji da hadoo do ji masa, ji da hadoo do ji kamahān, P'op Hagä Do karēn do ji moo wāt, ji heaak do ky n'aa. † **15:16** Hahȳ joom ag kanarejāā do hedoo do ji hā: Ji da hadoo do ji kamahān doo, ji tsebé doo, baad ji bawāt doo, P'op Hagä Do karēn do ji moo wāt doo. P'op Hagä Do matym gó dooch tahēēj bā tii.

—Badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do bê wê rakamajê bã, bê hyb n'aa es'ee, pooj jê hã ÿ rakamajê bong. ¹⁹ Badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do wób bê ado bã paawã, bê paawã rakamahãn, sa da hadoo do rakamahãn doo da. Dooch sa wób bê ado boo bã. Bê ÿ asêew hõm sa mahãnh. Ti hyb n'aa bê hã rakamajÿÿ. ²⁰ Bê hyb n'aa es'ee bê hã ÿ her'oot do paah. Dooch sa karom ta kariw n'aa bahãnh tanu gadãg bã, nãng paa ÿ bê hã. Ta wób ÿ rano n'aa masoo paah. Bê na-ããj né da rano n'aa masoo né da. Ta wób, kèh ÿ raky dahé wät paah. Bê na-ããj da raky daheeh. ²¹ Hêp ÿ n'aa da bê rano n'aa masoo, hã ÿ mejõ hyng do ranahapãh do hyb n'aa. ²² ÿ nahyy bã paawã, sa hã ÿ naher'ood bã paawã, dooch P'op Hagã Do ky n'aa ety bã sa hã nesaa do sa mo haj'aa hyb n'aa. Hÿÿ kã, ÿ ahyy wät do hyb n'aa, panyyg hanãm do ÿ maher'ood wät do hyb n'aa sa hã, dooch da sa kyy pé sa hã P'op Hagã Do ky n'aa etyy noo gó. Sa h'yyb haj'aa hê tii d' rabad'oo. ²³ Hã ÿ kamajÿÿ doo, Ee hã na-ããj hê takamajÿÿ. ²⁴ Sa mahang tak'êp ÿ pehuuj wät. Dooch hajaa pé ta tii da pehuunh péh, ÿ pehuunh doo. Ta ti ÿ panehuuj bã paawã, dooch paawã P'op Hagã Do ky n'aa ety bã sa hã, nesaa do sa mo haj'aa hyb n'aa. Hÿÿ kã, rahapêê wät né hê ÿ pehuunh doo. Ti hadoo né hê hã ÿÿ, Ee hã na-ããj hê rakamajê bong. ²⁵ Ta tii da rawén d'oo, P'op Hagã Do kyy kerih do kametã däk hyb n'aa. Hahÿÿ da takerih: “Daap hê hã ÿÿ rakamajê däk”, † nãng mã kerih doo gó.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bê masa n'aa, P'op Hagã Do Sahee, baad hadoo do ky n'aa metêeh do kajaa bã kã, taher'oot da kèh ÿ n'aa. Ee hanaa ÿ mejüü da bê wê. ²⁷ Bê na-ããj hê ÿ karên bê her'ood hõm kèh ÿ n'aa, pooj jê, ÿ du doo noo gó bê baboo had'yyt do hyb n'aa si ÿÿ.

16

¹—Sahõnh hê ta ti bê hã ÿ wén her'oot, bê h'yy kanerét hyb n'aa hã ÿ bê h'yy ka'eeh doo. ² Bê da rahabêê nyh tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot doo bã naa. Ta ti bahãnh da ti awät nã. Ti awät ti noo gó, P'op Hagã Do rah'yyb en'ymm red'oo da bê radejëeb bã. ³ Ta ti hedoo do ramoo bong da, Ee daheeh ÿ ranahapãh do hyb n'aa sa h'yyb gó. ⁴ Hahÿÿ ÿ wén her'ood wät bê hã, takametã wät bã kã, bê hyb n'aa esee hyb n'aa bê ÿ maher'ood wät do paah. ÿ wén naher'oot nã paah, ÿ awät nã do hyb n'aa bê sii.

P'op Hagã Do Sahee ji hã metêeh do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' taky hadoo ênh:

—Hÿÿ kã ÿ basêek hã ÿ mejõ hyng do wê. Ti hado né paawã, dooch ÿ bê eaaj bã n'yy hênh ÿ bahõm. ⁶ Bê h'yy ketón up ta ti bê hã ÿ her'ood wät do hyb n'aa. ⁷ Né hup ÿ né hê hahÿÿ bê ÿ maher'oot doo: Baad tanyy bê hã Ee wê ÿ basêek. ÿ nas'êeg bã, dooch paawã bê masa n'aa, P'op Hagã Do Sahee ana bã bê wê. ÿ basêek bã kã ÿ mejõ hyng bê wê. ⁸ Takajaa bã kã, badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do hã baad tametêeh ta s'ee hênh rahyb n'aa newêê nesaa do ramoo bok do hã. Tametêeh da ta s'ee hênh rahyb n'aa newêê baad had'op do hã. Tametêeh da ta s'ee hênh rahyb n'aa newêê sa hã P'op Hagã Do ky n'aa etyy do hã sa mo haj'aa p'ãã. ⁹ Ta s'ee hênh rahyb n'aa newêê nesaa do ramoo bok do hã, hã ÿ rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. ¹⁰ P'op Hagã Do Sahee metêeh da sa hã, ta s'ee hênh rahyb n'aa newêê baad had'op do hã, Ee wê ÿ basêek hyb n'aa, ÿ bê nahapãh hênh kã. ¹¹ P'op Hagã Do Sahee

† 15:25 Saaw-Mo 35.19, 69.4

metëéh da ta s'ee hēnh rahyb n'aa newëë sa hā P'op Hagā Do ky n'aa etyy do hā sa mo haj'aa p'āā, Nesaa Do Yb, sa hā mejüü do hā, P'op Hagā Do ky n'aa etyy däg kån do hyb n'aa nesaa doo.

¹² Ti m' taky hadoo ënh:

—Hajōng nā paawā y her'oot bē hā, dooh bē haja nā bā bē gado bā. ¹³ P'op Hagā Do Sahee, baad hadoo do ky n'aa metëéh do kajaa bā kā, sahōnh hē baad hadoo do ky n'aa bē da tametëék. Dooh ta ky gabuuj tado bā ta her'oot doo. Hana y naa tamaa napāh do bē d' tamaher'oot. Taher'oot na-āāj da ta jawén hana do ky n'aa. ¹⁴ Y da tahyb n'aa jaw'yyk. Y tawén hyb n'aa jaw'yyk, hana y y tagadoo, tatab'ëes hyb n'aa bē hā. ¹⁵ Sahōnh hē Ee wē hanāng doo, ma y had'yyt hē. Ti hyb n'aa P'op Hagā Do Sahee gadoo ma y y, bē hā tatab'ëes hyb n'aa, y wén nāng —nāng mā Jesus kyyh.

¹⁶ Ti m' taky hadoo ënh:

—Nayyw hē denaa hē, dooh da y bē hapëë wād bā kā. Nayyw hē denaa hē da, p'aa hēnh y bē bahapāh ënh —nāng mā Jesus.

¹⁷ Ti m' ta ma matëg wób raky hadoo sa da hadoo do sa hā:

—Nyy d' tahanāng pé tii éh, “Nayyw hē denaa hē m', dooh da y bē hapëë wād bā kā. Nayyw hē denaa hē da, p'aa hēnh y bē bahapāh ënh”, tahanāng doo? Nyy d' tahanāng péh, “Ee wē y basëék hyb n'aa”, tahanāng doo? —nāk mā sa kyyh.

¹⁸ Ti m' sa m'aa hēnh rakaner'ood kån:

—Nyy d' tahanāng pé g'eeh, “Nayyw hē denaa hē”, tahanāng doo? Dooh āā h'yyb mepëë bā ti ta her'oot do hā —nāk mā sa kyyh.

¹⁹ Jesus hapāh rakarēn reaanh ta hā. Ti m' taky hadoo kån:

—Bē karēn paawā bē eanah ta ti y her'oot do hā? Hahy y da paawā bē kyy bē h'yyb gó: “Nyy d' tahanāng pé tii éh, ‘Nayyw denaa hē dooh da y bē hapëë wād bā kā. Nayyw hē denaa hē da p'aa hēnh y bē bahapāh ënh’, tahanāng doo”, nāk bē kyyh. ²⁰ Né hup y né hē hahy y her'oot doo: Bē da a'oot, bē da h'yy ketón. Badāk hahy hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do tseb'ee da ti noo gó kā. Bē h'yy ketón né paawā da, bē h'yy katón do kawareem da tseb'ee do hā. ²¹ Y ynh wog mahy ynh ajān henāng doo kā, kajaa do hyb n'aa ti noo gó tabenāng doo. Ta t'aah henāng do jawén paa bā kā, tamabaan hōm tak'ep ta mahy y tahuop do paah, tak'ep tatsebé do hyb n'aa kā. ²² Ti hadoo né da bē hā: Hy y kā bē d' h'yy ketón. Y bē bahapāh bā p'aa hēnh kā, tii bā bē tseebe kån. Dooh hado hōm pé ta ti bē tsebé doo. ²³ Ti noo gó kā, dooh hā y bē ets'ëë wāt péh. Né hup y né hē hahy y her'oot doo: Ee, P'op Hagā Do banoo da bē hā sahōnh hē hāt y y gó bē etsëë doo. ²⁴ Dooh bē etsëë nā pé hāt y y gó. Bē ets'ëë da. Bē gadoo né hē da, tii bā baad da bē tseebe kån.

²⁵ Ti m' taky hadoo ënh:

—Panyyg ky n'aa gó bē y maher'ood bong paah. Ti awāt da ti noo gó, dooh da bē y maher'ood wād bā ta tii da. Baad ub, kejēn do hadoo nado da bē y maher'ood kån Ee ky n'aa hā. ²⁶ Ti noo gó bē etsëë da hāt y y gó. Dooh hyb n'aa da bē y ky masa pé ta hā. ²⁷ Ta daaj hē bē Ee kamahān. Ti hyb n'aa, dooh hyb n'aa bē y ky masa péh, y wén nāng. Bē Ee wén kamahān, y bē kamahān do hyb n'aa, P'op Hagā Do hanaa y bahyng bē ky daheeh do hyb n'aa na-āāj hē. ²⁸ Ee, P'op Hagā Do wē naa y bahyng badāk hahy y bā. Badāk hahy hā y bawād wāt. Hy y kā y beréd dāk badāk hahy y. Ee wē y basëék p'aa hēnh —nāng mā Jesus kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ma matëg raky hadoo:

—Baad hÿÿ kā mabaher'ood wāt. Panyyg gó nado wād. ³⁰ Sahōnh hē mabahapäh, āā hapäh hÿÿ kā. Ji eanh do pooj jé mabahapēē dāk ji karēn do ji eanh doo. P'op Hagä Do hanaa òm tii hā āā bahapäh, āā wén ky daheeh —nāk mā sa kyyh.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē ky dahé däg né hÿÿ kā. ³² Ti awät da ti noo gó, kaja kän, bē waj'aa bong doo kā bē tób hēnh. Map ÿÿ hē da ÿ bē beréd wāt. Tii d' né paawä, map ÿÿ hē nawäd ÿÿh. Ee si ÿ awät. ³³ Ta ti P'op Hagä Do Sahee ky n'aa bē ÿ wén maher'ood wāt, h'yyb nyyw gó bē babok hyb n'aa, si ÿÿ séd bē h'yyb hedoo do hyb n'aa. Badäk hahÿÿ hā bē ahoop né da nesaa doo. Ti hado né paawä, bē h'yy gadeja da, badäk hahÿÿ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do hā ÿ j'aa ketsē do hyb n'aa.*

17

Jesus ky n'aa etsēē do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bā kā ta ti taheer'oot doo, wē hā taty däg, ti m' P'op Hagä Do hā taky n'aa ets'ēē kän:

—Ee, —näng mäh —kaja kän ÿ dajēp doo kā sahōnh hē sa hyb n'aa. Mametä a T'aah tak'ēp ta makamabaj'aa doo. ÿ mawehēē, òm a T'aah weh'ēēh hyb n'aa, makabaj'aa do tametēēh hyb n'aa. ² Hā ÿ maban'oo dāk sahōnh hē badäk hahÿÿ hā habong do ÿ bag'āās hyb n'aa, ÿ bedēēb had'yyt hē hyb n'aa a wē, hā ÿ manoo doo. ³ Hahÿ hedēb had'yyt hadoo do rawén gadoo: Òm, jāām hē sēt had'op doo, P'op Hagä Do heh'āät do rabahapäh do hyb n'aa. Jesus Kristo, mamejō hyng do rabahapäh do hyb n'aa na-āāj né hē. ⁴ ÿ haja dāk sahōnh hē hā ÿ mamejūū doo. Tii hā òm ÿ wehēē dāk badäk hahÿÿ bā. ⁵ Hÿÿ kā Ee, man'oo tak'ēp ÿ kabaj'aa hyb n'aa a matym gó, p'ooj ub, badäk hahÿ madu dahäng do pooj jé, a pa ÿ bawät noo gó, ÿ kabaj'aa doo da.

⁶ A ky n'aa ÿ metä wāt badäk hahÿÿ hā habong do wób hā, hā ÿ manoo do sa hā. A karapee paa tii, ti man'oo dāk do hā ÿÿ. A ky n'aa raky dahé dāk. ⁷ Sahōnh hē hā ÿ man'oo dāk doo, a hanaa né ti rabahapēē dāk hÿÿ kā.

⁸ Ti rawén hapäh, sa hā ÿ tab'ēēs do hyb n'aa a kyyh hā ÿ manoo do paah, ti ragadoo. Baad rabahapäh, a wē naa né hē ÿÿh. Òm né hē ÿ mejō hyng doo, raky daheeh.

⁹ A hā ÿ ky n'aa etsēē sa hyb n'aa. Dooch ÿ ky n'aa ets'ēē bā badäk hahÿÿ hā dawēē a mahānh habong do sa hyb n'aa. Hā ÿ manoo do sa hyb n'aa ÿ ky n'aa etsēē, a karapee rabahadoo do hyb n'aa. ¹⁰ Sahōnh hē karapé haa, a karapee né tii. A karapee, karapé haa. Sa hyb n'aa ÿ kawehēē dāk. ¹¹ Dooch da badäk hahÿÿ bā ÿ ayyw wäd bā, a wē da ÿ bas'ēēg kän. Ti d' hayyw kän badäk hahÿÿ bā. Ti hyb n'aa, Ee, tsyt hē hawät do òm nesaa do mahānh, mamō n'aa jesu da a hejój me, hā ÿ manoo doo me né hē, séd hā rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hā ēr h'yyb hedoo doo da. ¹² Sa mahang ÿ hawät noo gó, ÿ mo n'aa jesu bong a hejój me, hā ÿ manoo doo me. Dooch h'yy kawareem pé nesaa do hā. Jāām hē sēt hē nesaa do hā h'yy kawareem. Karejāā do pan'aa né tii. Ti tawén hadoo, a kyy kerih do kametēēh hyb n'aa. ¹³ Hÿÿ kā da, dooch sa mahang ÿ awäd wāt bā kā. A wē da ÿ bas'ēēg kän. Badäk hahÿÿ bā ÿ bawät nā bā ÿ her'oot nā ta tii, ÿ tsebē do baad sa h'yyb gó tabawät hyb n'aa. ¹⁴ ÿ an'oo dāk sa hā a kyyh.

* **16:33** Badäk hahÿÿ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do hā Jesus j'aa ketsēē kän. Nesaa do Yb hā, sa hā mejūū do hā Jesus j'aa ketsēē kän na-āāj hē.

Badāk hahỹ hã habong do a hã h'yy kana'eeh do kamajē dāk sa hã, sa wób ranahado bong do hyb n'aa, sa see ȳ nahadoo do hadoo né tii. ¹⁵ Doo h ȳ ets'ēē bã mabasog hõm hyb n'aa badāk hahỹ bã habong do sa mahãnh. Jããm né hē ȳ etsēē a hã, mamo n'aa jesuu hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh. ¹⁶ Badāk hahỹ hã habong do a hã h'yy kana'eeh do wób nado tii, ta ti see ȳ nahadoo doo da. ¹⁷ Tsyt hē mabetyn dāk hanãm do ky n'aa me, magen'aak do ramoo bok hyb n'aa. A kyyh né hē ti hanãm do ky n'aa. ¹⁸ Badāk hahỹ bã mamejõ hyng doo da ȳyh, tii da ȳ mejũũ sa hã badāk hahỹ hã habong do sa mahang. ¹⁹ Sa hyb n'aa ȳ kan'oo dāk, tsyt hē magen'aak do ȳ moo wät hyb n'aa, ta ti na-ããj hē baad tsyt hē magen'aak do ramoo bok hyb n'aa. ²⁰ Sa hyb n'aa had'yyt nado ȳ ky n'aa etsēē. Ȳ ky n'aa etsēē na-ããj né hē ta jawén hã ȳ h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, hahỹ sa kyyh hyb n'aa h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa. ²¹ Ȳ ky n'aa etsēē sahõnh hē hã ȳ h'yy ka'eeh doo, séd hã rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hã ér h'yyb hedoo doo da. Hëp ȳy gó mabawät, a h'yyb gó ȳ bawät doo da. Ȳ karën séd hã rah'yy kata dāk ér hã, badāk hahỹ hã habong do rabahapäh hyb n'aa õm né hē hã ȳ mejõ hyng doo. ²² Tak'ëp baad hadoo do hã ȳ man'oo dāk do paa ȳ an'oo dāk né sa hã, séd hã rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hã ér h'yyb hedoo doo da. ²³ Sa h'yyb gó ȳ bawät. Hëp ȳy gó mabawät. Ȳ karën baad ub, séd hã rah'yyb hedoo, ȳ mamejõ hyng ta wób rabahapäh hyb n'aa, hã ȳ h'yy ka'eeh do hã makamahãn ȳ makamahãn do hadoo, ta wób rabahapäh hyb n'aa —näng mã Jesus taky n'aa etsēē hã.

²⁴ Ti m' taky hado kãn ta yb hã:

—Ee, —näng mãh —ȳ karën ȳ bawät bã rababok hã ȳ manoo doo. Ȳ karën rabahapäh ȳ kabaj'aa doo, bak ȳ tak'ëp gabarëeh doo, badāk hahỹ madu dahäng noo gó pooj jé, ȳ makamahãn do hyb n'aa hã ȳ man'oo dāk do paah. ²⁵ Ee, baad had'op do had'yyt moo wät do õm. Badāk hahỹ hã dawëē a mahãnh habong doo, dooh né paawã õm rahapëē bã sa h'yyb gó, ȳ ti hapäh õm. B'ëeh hahỹ rahapäh ȳ mamejõ hyng doo. ²⁶ A ky n'aa ȳ metã wät sa hã. A ky n'aa ȳ metã had'yyt hē da sa hã, ȳ makamahãn do sa h'yyb gó tabawät hyb n'aa, ȳ na-ããj hē sa h'yyb gó ȳ bawät hyb n'aa.

18

Jesus ramaso dāk do panyyg n'aa hahỹh

¹ Ti m', Jesus bahajaa bã kã taky n'aa etsēē doo, ahõm kãn mã ta ma matëg sa daheeh. Kapỹy madarong doo, Kidorõn häd näng do rabatsëg hõm. Tii bã tabanäng joom Oriib häd näng doo. Tii bã, joom banäng bã Jesus baym.

² Judas, Jesus haëej dāk do tahapäh mã Jesus bahe'yym doo. Hajõõ nuu me ta tii bã Jesus bahew'ëet ta ma matëg sa daheeh. ³ Ti m' Judas bahõm kãn joom banäng bã. Warahén, ta wób P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahé n'aa ramejũũ doo, Pariséw ramejũũ do na-ããj hē tamanaa. Bag enäh rabana. Kuman yt hã m' rabana.

⁴ Jesus hapäh ta h'yyb gó sahõnh hē ta hã rabad'oo doo. Ti hyb n'aa m' sa wë tabahõm, ti m' tabeaaaj kãn:

—Jaa no n'aa bē ban'aa? —näng mãh.

⁵ Ti m' raky hadoo:

—Jesus, Nasaréh buuj no n'aa —näk mã sa kyyh.

—Ȳ né hỹh —näng mã Jesus sa hã.

(Sa mahang Judas, ky ken'yym doo gó haëej dāk do bagëët.) ⁶ “ÿ né hÿÿh” Jesus her'ood sii hē, sa jawén p'aa hēnh rakajak tūū.

⁷ Ti m' Jesus beaanh ênh p'aa hēnh:

—Jaa no n'aa bē ban'aa? —nāng mäh.

—Jesus, Nasaréh buuj no n'aa —nāk mäh p'aa hēnh sa kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ né hÿÿh, ÿ hanāng do bē hā —nāng mäh. —No na ÿ tado bā, bē an'oo hata haa rabahōm hyb n'aa —nāng mā Jesus sa hā.

⁹ (Ta tii d' Jesus wén edoo, “Dooh h'yy kawareem pé nesaa do hā”, ta yb hā taher'ood wāt do paa kametëeh hyb n'aa.) ¹⁰ Ti m' Simaw, Peed hād nāng do bado dāk ta sēn-jeer, ta nabuuj hub hēnh hadāk do tagakyd hōm mā aj'yy Maw-Kó hād nāng doo. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āat do karom tii. ¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo Peed hā:

—Menyyw dāg a sēn-jeer. Dooh g'eeh ÿ gado bā ÿ ahoop doo, Ee anoo doo? —nāng mā Jesus ta hā.

Anas wē Jesus ramahūūm do ky n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' warahén sa wahē n'aa, ta warahén n'aa, P'op Hagā Do tób n'aa hagā n'aa sii hē ramaso dāk Jesus. Ramoo maw'yyd dāg kán, ¹³ tii bā pooj jé ramahūūm aj'yy Anas hād nāng do wē. Kajapas mayb ti Anas. Ti noo gó P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āat do ti Kajapas.

¹⁴ Ta ti Kajapas né hē ta ti her'oot do paa Judah buuj sa wahē n'aa sa hā, “Taw'āats hē sét hē dajëp sahōnh sa hē hyb n'aa”, hanāng doo.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵ Simaw, Peed hād nāng doo, Jesus ma matëg see sii tabahōm warahén sa jawén. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āat do hep'ëeh do ta ti ta ma metëek do seeh. Ti hyb n'aa rabanoo tabajëe suun tób wahoo gó, kahadē doo gó, Jesus ramajë sun doo gó. ¹⁶ Peed gada ta noo bā. Jesus ma matëg seeh, tób danāh hep'ëeh doo, anyyh p'aa hēnh maruus ta noo hagā n'aa wē tabetsëe hyb n'aa Peed bajëe suun hyb n'aa. Ti m' tamajë sun kán Peed.

¹⁷ Ti m' maruus, ta hadē noo hagā n'aa ky hadoo Peed hā:

—Nanāng aj'yy ma matëg see nado òm? —nāng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Dooh ta ma matëg see ÿ do bā —nāng mäh.

¹⁸ Tak'ëp tabahahëem ti atsëm. Ti hyb n'aa tób danāh karom, P'op Hagā Do tób n'aa hagā n'aa sii hē ragahō sooh tëeg sēh. Tëeg noo pa rabab'ëeh rakatëng hyb n'aa. Peed agëët katëng sa pa.

Sa wahē n'aa Jesus hā teaanh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti nuuj jé m', tób gó, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āat do eanah mā Jesus ta ma matëg ky n'aa, tametëek do ky n'aa na-āaj hē. ²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahōnh hē ramaa napëe had'yyt hē ÿ her'ood wāt doo —nāng mäh. —Tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do yt hē, P'op Hagā Do tób n'aa yt hē na-āaj hē ÿ ma met'ëeg wāt paah. Dooh kejën gó ÿ her'ood bā —nāng mäh. ²¹ —Hëd n'aa hā ÿ bē beaanh? Bē eaaj keh ÿ maa new'ëe do sa hā. Ta ti rahapāh ÿ her'ood wāt doo —nāng mā Jesus kyyh.

²² Ta tii d' Jesus baher'oot do hyb n'aa, P'op Hagā Do tób n'aa hagā n'aa see Jesus ta tapa ewyh wāt, ti taky hadoo:

—Tii da ja kyyh P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do hä? —näng mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Mametä nesaa do ky n'aa y her'ood bä. Baad hadoo do y her'oot do p'ää y matapa ewyyh? —näng mä Jesus ta hä.

²⁴ Ti m' Anas mejüü mä ramahüüm Jesus, Kajapas, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do wë. Moo kamewyyt nä m' Jesus.

P'aa hënh Peed ky n'aa jejën do Jesus panyyg n'aa hahÿÿh

²⁵ Ti m' tēeg noo pa Peed katēng bä, rabeaaj kän mä ta hä:

—Ta ma matēg see nado òm? —näk mäh.

Ti m' Peed ky n'aa jejën:

—Dooh. Ta ma matēg see nado yÿh —näng mäh.

²⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do karom seeh, Peed nabuuj gakyd hõm do wakään ky hadoo:

—Òm nado ta ti y hapäh do ta sii, joom mahang? —näng mä ta kyyh.

²⁷ Ti m' p'aa hënh Peed ky n'aa jejën ënh. Tii bä karaak ky ganä kän, tabahÿÿ kän.

Pirato häd näng do wë Jesus ramahüüm kän do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ti m', Kajapas tób bä naa ramahüüm kän Jesus aj'yy Roma buuj Judah häj n'aa bagä n'aa tób hënh, Pirato häd näng do wë. Jati pé bap paa m' tii. Judah buuj wahë n'aa Jesus man'aa doo, dooh rajëë pä bä Roma buuj tób gó. Rakarën mä baad ratayy rabawëh nä do hyb n'aa Pas-kowa tä n'aa.* ²⁹ Ti hyb n'aa Pirato banyyh sa wë, ti m' taky hadoo:

—H'ëed p'ää bë ky n'aa tapaa hahÿ aj'yy? —näng mäh.

³⁰ Ti m' raky hadoo:

—Moo nesaa do tanado bä, dooh paawä ää haëëj bä a hä —näk mä sa kyyh.

³¹ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Bë né hë ky n'aa etyy ta hä bë ky n'aa jaw'yyk do banoo doo da —näng mäh.

—Dooh ää haja bä ää dajëëb bä. Dooh Roma buuj ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä —näk mä sa kyyh Pirato hä.

³² Tii d' tawén hado kän, nyy d' tadajëp Jesus her'ood wät do paa kametä wät hyb n'aa.†

³³ P'aa hënh Pirato bajëë suun tób gó, Jesus tanaëënh mä ta wë, teaaj kän:

—Òm Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—A ky gabuuj hë ti meanh? Òm ta wób ramaher'oot do këh y n'aa hyb n'aa mabeanh? —näng mä Jesus.

³⁵ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Judah buuj nado y hÿÿh —näng mäh. —A wakään, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa ti òm haëënh hä yÿ. H'ëed p'ää? —näng mä Pirato.

³⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

* **18:28** Dooh Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä, Judah buuj nadoo do tób bä rabajëë pä bä. Hasus do hadoo sa hä P'op Hagä Do matym gó red'oo, tii d' radoo bä. Ta ti hedoo doo, dooh rahaja bä Pas-kowa tä n'aa rawëë bä. † **18:32** Judah buuj radajëëb pä paawä, pä me paawä ramakut. Roma buuj radej'ëep, b'aa kajatsëk do hä rabepëëm däk. B'aa kajatsëk do hä Jesus dajëp, ta daaj hë paa tabaher'oot.

—Badäk hahÿÿ bä nado ÿ bag'ääs doo. Badäk hahÿÿ bä tado bä paawä, karapé haa ÿ ramo n'aa jesu paawä Judah buuj sa wahë n'aa sa mahänh. Badäk hahÿÿ bä nado ÿ bag'ääs doo —näng mäh.

³⁷ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bä, òm né hë häj n'aa wahë n'aa? —teanh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ehub né hë òm tii d' hanäng. Baad hadoo doo, heh'äät do ky n'aa ÿ her'oot hyb n'aa ÿ benäng, ti hyb n'aa né hë ÿ bahyng badäk hahÿÿ bä. Baad hadoo do ky n'aa gen'aak do ky daheeh ÿ her'oot doo —näng mä Jesus Pirato hä.

³⁸ Ti m' Pirato ky hadoo:

—H'ëed ti baad hadoo do mahanäng? —näng mäh.

Ti m' nawayw hë Pirato banyyh Judah buuj sa wë. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Doo ÿ aw'yyt pé ta hä ky n'aa ketyy doo —näng mäh. ³⁹ —Pas-kowa bë teheb'ëes do hä bë mehejö ÿ bado nyyh ÿ dawäts gëet do seeh. Bë karën ÿ ado nyyh bë matym n'aa Judah buuj wahë n'aa ramaneëenh doo? —näng mäh.

⁴⁰ Ti m' raky hadoo, tak'ëp mä rageëenh:

—Ta ti nado ää karën! —näk mäh. —Barabas häd näng do ti ää karën! —näk mäh.

Roma buuj wë h'yy kawereem do see paa ti Barabas.

19

Jesus raky n'aa ety däk do b'aa hä tadajëp hyb n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Pirato mejüü Jesus rabaheyyh. ² Ti m' hetëk do moo m' warahén ramap'òod däk, ta nuu gó m' radaso kán. Ti m' radasuun jëng ta hä ta hatsë hahiin doo.* ³ Ti m' hajöo nuu me m' rabena ta wë raky n'aa ej'ees hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Kaweh'ëeh Judah buuj sa wahë n'aa! —näk mäh.

Ti m' ratapa ewyyh hajöo nuu me.

⁴ Ti m' p'aa hënh Pirato ber'oot Judah buuj sa sii:

—ÿ manyyh da hÿÿ kä bë wë ta w'oo hä, dooh ÿ aw'yyt pé ta hä ky n'aa ketyy do hä bë bahapäh hyb n'aa —näng mäh.

⁵ Ti m' ta nu gaheen n'aa hetëk do mooh, ta hatsë hahiin doo gó tabanyyh bä, Pirato ky hadoo sa hä:

—Bë hegääl! Gëet hahÿ aj'yy —näng mäh.

⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oo do sa wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa Jesus rabahapäh bä, nawayw hë rageëej bong:

—Mepëëm däg, mepëëm däg! —näk mäh.

Ti m' Pirato ky hadoo:

—Bë né hë hepëëm däk. ÿ ti dooh ÿ aw'yyt pé ta hä ky n'aa ketyy do hä —näng mä Pirato.

⁷ Ti m' Judah buuj wahë n'aa raky kah'üüm ta hä:

—Ää ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa hyb n'aa taw'ääts hë tadajëp né hë, P'op Hagä Do T'aah tabanäng do hyb n'aa —näk mä sa kyyh.

⁸ Pirato maa newë däk bä tii da, tak'ëp mä tabeyym tii bä kä. ⁹ Ti m' p'aa hënh tabajëë suun tób gó, ti m' Jesus hä tabeanh:

—N'yy hënh naa òm? —näng mäh.

* **19:2** Raky n'aa mes'unh do ky n'aa m' ti hetëk do moo ramap'òod däk do ta nuu gó radasoo doo. Sa wahë n'aa soog ky n'aa ti ta tii. Ti hadoo né hë ënh ta hatsë hahiin doo. Sa wahë n'aa hatsë ky n'aa né ti ta tii ënh.

Jesus kawanaj'āān né paawā, dooh m' taky gado bä. ¹⁰ Ti m' Pirato ky hadoo ta hä:

—Dooh maky gado bä? Mahapäh né hē, ŷ hajaa ŷ mejō bä ōm raberéd hōm hyb n'aa, ŷ hajaa na-āāj hē ŷ mejō bä ōm rabepēēm dāk —näng mā Pirato.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Dooh paawā mahaja bä hä ŷŷ, P'op Hagā Do nan'oo bä. Ti hyb n'aa, ŷ haēēj dāk do sa hä, a hä hanäng do nesaa do bahānh sa hä —näng mā Jesus Pirato hä.

¹² Ti m' ta ti Pirato maa newē dāk bä takarēn paawā taberéd hōm Jesus. Tak'ēp mā Judah buuj rageēēj had'yyt hē tii bä:

—Ta ti aj'yy meréd hōm bä, dooh Sesa, sahōnh hē bä wahē n'aa h'yyb hata mado bä. Hāj n'aa wahē n'aa hanäng doo, Sesa tahyb n'aa wareem —nāk mā sa kyyh.

¹³ Ti m' Pirato maa napäh bä m' ta tii, tamanyyh Jesus, ahyy sooh mā ji ky n'aa etyy n'aa tyng jó. Pā ta yt ta tii bä. (Eberew kyy me ramaneēēnh ta ti Gabatah.) ¹⁴ Pas-kowa rataheb'ēēs do pooj jé noo gó m' tii. Wasyk mäh. Ti m' Pirato ky hadoo Judah buuj sa hä:

—Gēēt hahŷ bē wahē n'aa —näng mäh.

¹⁵ Ti m' raky hadoo tak'ēp:

—Mado hōm, mado hōm, mepēēm däg! —nāk mäh.

—Bē wahē n'aa ŷ epēēm dāk g'eeh? —näng mā Pirato.

Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahē n'aa raky hadoo:

—Jāām né hē sét hē āā wahē n'aa, Sesa! —nāk mäh.

¹⁶ Ti m' tagadēēg ub kā, Jesus Pirato bahaēēj däg kán sa hä takepēēm dāk hyb n'aa.

Jesus rabepēēm dāk do panyyg n'aa hahŷŷh

Ti m' warahén sa hä kā takahaēēj dāk Jesus. ¹⁷ Ta daaj hē Jesus besoo hōm b'aa rahepēēm dāk do pan'aa ta hä. Ji Nu Gabóg K'yy ramaneēēnh doo hēnh ramahūūm. (Eberew kyy me ramaneēēnh ta tii bä Gogota.) ¹⁸ Tii bä rabepēēm dāk b'aa kajatsék do hä kā. B'aa kajatsék do wób hä rabepēēm dāk na-āāj hē pawóp hē ajyy. Hub hēnh ta see hahäng, s'ŷŷ hēnh ta see hahäng. Hōō gó Jesus kahepēēm dāk do bahäng.

¹⁹ Pirato kyy gó raberii bong ta heen n'aa, ti m' p'op, Jesus nu gad'oo pong jé, rabepēēm dāk. Hahŷŷ da m' takerih ta hä: “Jesus, Nasaréh buuj, Judah buuj wahē n'aa hahŷŷh.” ²⁰ Edah tii, Jerusarēnh bä naa. Ti hyb n'aa hajók ner'ood bong kerih doo. Tamawoob hē kyyh takamerih doo: Eberew kyy me, Rafīn kyy me, Gereg kyy me. ²¹ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahē n'aa rabahōm kán Pirato wē, ti m' raky hadoo:

—Merii manäh: “Judah buuj sa wahē n'aa”, hanäng doo da. Taw'āāts hē merii: “Ta daaj hē Judah buuj sa wahē n'aa tabanäng hahŷ aj'yy” —nāk mā sa kyyh.

²² Ti m' Pirato ky hadoo:

—Taw'āāts hē ŷ erii wät doo. Dooh ŷ ahŷŷd wäd bä —näng mā sa hä.

²³ Ti m' Jesus warahén rabepēēm dāk do jawén paa bä m', rabasog hōm ta saroor. Retyn hōm ji meheet pé hadoo do sa hä. Sét hē, ta hatsē, mad'aak kanasuuh doo. ²⁴ Ti m' raky hadoo:

—Dooh ēr as'ēēd bä hahŷŷh. Hamäh, masuuj ēr moo bong ēr bahapäh hyb n'aa jaa wē tabaym —nāk mā sa kyyh.

Ti tawén hadoo, P'op Hagā Do kyy kerih do kametēēh hyb n'aa. Hahŷŷ da takerih ta ti ky n'aa:

“Rabetyñ hōm sa hā hē saror ŷy.
Masuuj ramoo bong saror ŷ hyb n'aa.”†

Tii da né hē warahén ramoo boo kån.

²⁵ B'aa kajatsék do Jesus hadäk do dewē hā, ti ab'ēeh ta ŷyñ, ta kaat, Keropas häd näng do ŷyñ Marija häd näng doo, Marija Madarēñ häd näng do daheeh.

²⁶ Ti m' Jesus bahapäh bä ta ŷyñ, ta ma matēg seeh, tak'ēp takamahän do rabab'ēeh bä, Jesus ky hadoo ta ŷyñ hā:

—Gēet ta ti a t'aah —näng mäh.

²⁷ Ti m' ta ma matēg hā m' taky hadoo:

—Gēet ti a ŷyñ —näng mä Jesus ta ŷyñ ky n'aa hā.

Tii bä kã, ta ti tagado kån Jesus ŷyñ ta tób bä kã, tabahag'ãäs hyb n'aa kã.

Jesus dajēp do panyyg n'aa hahŷyñ

²⁸ Ta jawén kã, sahōnh hē tabahaja däk bä kã tamoo wät do paah, P'op Hagä Do kyy kerih do kametēeh hyb n'aa kã taky hado kån: “ŷ hoo kaanh”, näng mäh. ²⁹ Ti asooh tii bä uwa s'ēeb oow. Ti m' raheh'oos sapum doo, Jesus hā rabanoo hyb n'aa. B'aa isop häd näng do hā radadäk, ti rabanoo p'op, Jesus beēek hyb n'aa ta naēng hadoo. ³⁰ Jesus beēek do jawén paa bä, taky hadoo:

—Jāam né kã ŷ moo wät doo —näng mäh.

Ti m' ta nu wakoo däg kån, ti m' h'yy keréd hōm mäh.

³¹ Saab pooj jé m' ti ta tii. Saab pooj jé né hē m' ta ti Judah buuj rabahennyw hōm Saab hā rakamehehāk hyb n'aa. Tak'ēp ratay ti noo gó, Pas-kowa noo gó tabadoo do hyb n'aa. Dooch Judah buuj rakarēñ bä Saab hā rapadäg nä bä kepēm padēek doo. Ti hyb n'aa rabetsē Pirato hā tamejūū hyb n'aa warahén ragetēh bong hyb n'aa sa tsyym k'yy, nanyw hē radejēp hyb n'aa. Rabetsē rasog hyk hyb n'aa sa kamag Saab du doo do pooj jé. ³² Ti m' Pirato mejūū warahén sa tsyym k'yy ragetēh bong hyb n'aa. Ti m' Jesus pa hadäk do ragetēh bong ta tsyym k'yy, ta jawén mä ta see tsyym k'yy. ³³ Jesus tsyym k'yy ragetēh paawä, tii bä rabahapäh Jesus dajēp. Dooch Jesus ratsyym k'yy getēh boo bä. ³⁴ Ti warahén bejōh kån ta baa bä. Ti m' majjyyw banyyh naēng mahang. Dajēp né kã m'. ³⁵ Aj'yy ta ti hapäh doo, baad tabaheer'oot ta ti ky n'aa. Dooch daap tamenä bä. Ta ti aj'yy hapäh né hē, te hub né hē taheer'oot doo. Ta ti tawén erii wät hahŷyñ hā, bē na-āj bē ky daheeh hyb n'aa, bē h'yy ka'eeh hyb n'aa. ³⁶ Jesus tsyym wén ganetēeh, P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerih do kametēeh hyb n'aa. Hahŷyñ d' paa m' takerih ta ky n'aa: “Dooch da ta k'yy gatēh is péh.”‡ ³⁷ Rawén baa ejooh, hahŷyñ kerih do paa kametēeh hyb n'aa: “Raheg'ãäs da rabaa ejooh do wē.”§

Jesus radakä jēng do pä gó panyyg n'aa hahŷyñ

³⁸ Tii bä kã, Jesus kamag n'aa paa Joséh, panang Arimatsija häd näng do buuj hadoo doo, bets'ēe kån Pirato hā. Jesus h'yyb hata ta ti Joséh. Dooch tametä bä ta h'yyb, ta hā tah'yy ka'eeh doo, tajejŷyñ do hyb n'aa Judah buuj sa wahē n'aa wób. Ti m' Pirato bahaēj däk ta hā. Ti m' Joséh bana, tado hyy kån mä Jesus kamag n'aa paah. ³⁹ Nikodēm Joséh hata. Nikodēm né hē tii, p'ooj ub Jesus heg'ãäs do atsēm. Nikodēm manaa mä 35 m' ta nu jawyg b'aa s'ēeb buu benyyym doo. Aroé ramaneēehñ do s'ēeb, miir ramaneēehñ do s'ēeb

† 19:24 Saaw-Mo 22.18 ‡ 19:36 Esodo 12.46, Numeros 9.12, Saaw-Mo 34.20 § 19:37 Sakarija 12.10 hā takerii däk tii. Dooch warahén raky n'aa napēē bä ta ti kerih doo. P'op Hagä Do né hē hanoo, kerih do kametēeh hyb n'aa.

ta ti buu benyym. ⁴⁰Ti m' Jesus kamag n'aa paa rahabën dāk pāān me, hawak doo me, rino hād nāng do s'ëëb. Buu benyym mā ta hā. Judah buuj rabahed'oo doo da né hē rabad'oo Jesus kamag n'aa hā. ⁴¹Jesus rabepëëm dāk doo bā ti anāng joom. Ti mahang tagadāk papuuj kamag hood, pā gó ragagots dāk doo. ⁴²Saab pooj jé, Judah buuj rabahenyww hōm noo gó tado hyb n'aa, p'eets hē ta ti kamag n'aa hood tagadāk do hyb n'aa na-āāj hē, tii b' né radasuun jēē kån Jesus kamag n'aa.

20

Jesus ganā wāt do panyyg n'aa hahȳȳh

¹Ti m' bāp paah, met'uuh hā, badajung nā, Marija Madarēn hād nāng do bahōm kån pā gabaho doo hēnh, Jesus kamag n'aa radasuun jēng hēnh. Tahēg'āās mäh, noo gasëëts hōm gabaho do ty gatsë. ²Ti m' tawaj'aa jēng Peed, Jesus ma matēg baad Jesus kamahān do daheeh rabab'ëeh hēnh. Ti m' taky hadoo pawóp hadoo do sa hā:

—Rado nyyh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kamag n'aa. Dooh āā hapëë bā n'yy hēnh ramahūūm —nāng mā ta kyyh.

³Ti m' Peed, Jesus ma matēg see daheeh ah'ūūm mā Jesus kamag n'aa hood gadāk hēnh. ⁴Waj'aa h'ūūm. Tak'ëp Jesus ma matēg see wajaah ta pooj jé. Peed pooj jé takajaa. ⁵Ta noo bā takajaa bā, dooh tajëë suun bā. Nu hyy dāk, tabahēg'āās ta gó. Tahapāh pāān hewak doo, rino hād nāng do s'ëëb. ⁶Ti m' Peed, duu hēnh hana do kaja nā. Gabaho doo gó tabajëë suun. Pāān hewak doo, Jesus kamag n'aa ramahabën dāk do paah, tahapāh. ⁷Pāān hawak doo, ta mamets Jesus n'aa paah, tahapāh na-āāj hē. Ti asōoh tsyt hē, baad takamatēh dāk. ⁸Tii bā m' Jesus ma matēg seeh, pooj jé kajaa doo, bajëë suun kån. Ta ti tabahapāh bā kā, Jesus ganā wāt do taky dahé kån. ⁹(Dooh tagah'ood nā bā sa hā P'op Hagā Do kyy kerih doo gó tahēr'oot doo, Jesus ganā wāt da hanāng doo.)

Marija Madarēn hā Jesus kasee do panyyg n'aa hahȳȳh

¹⁰Ti m' rabajëk sa tób hēnh. ¹¹Marija Madarēn baym kamag hood paa noo bā. Aoot mäh. Ta ód gó tanu hyy dāk gabaho doo gó tageg'āās hyb n'aa. ¹²Tii bā m' pawóp hē āās tabahapāh. Hewak mā sa saroor. At'oonh mā Jesus kamag n'aa basooh do paa bā m'. Ta nuu hēnh tabanāng hēnh mā ta seeh, ta tsyym tabanāng hēnh ta seeh. ¹³Ti m' āās rabeaanh ta hā:

—H'ëed p'āā mabaoot? —nāk mäh.

Ti m' taky hadoo:

—Rado hōm wahē ȳ n'aa. Dooh ȳ hapëë bā n'yy hēnh rahed'oo —nāng mā Marija Madarēn.

¹⁴Ti m' ta jawén p'aa hēnh tabegāā wāt. Tahēg'āās mā Jesus tii bā hageët. Dooh m' tah'yy ganyy bā Jesus tado bā. ¹⁵Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—H'ëed p'āā mabaoot? Jaa ta ti mesoos doo? —nāng mäh.

Ta tii bā joom mahang moo hew'ëët do ted'oo mäh. Ti hyb n'aa taky hadoo ta hā:

—Om tado bā ti hado nyyh, mahēr'ood hā ȳ n'yy hēnh mamahūūm, ȳ behēen hyb n'aa ta kamag n'aa —nāng mā Marija Madarēn.

¹⁶Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Marija! —nāng mäh.

Ti m' Marija ty kaw'ōöd dāk ta wë, ti m' Eberew kyy me* taky hadoo:

* 20:16 Judah buuj sa kyyh ti Eberew kyyh.

—Raboni! —nāng mäh. (“Ma matëg”, tahanāng pé m' tii.)

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Moo dëe manā hā ȳy —nāng mäh. —DooH Ee wë ȳ ewād s'ëeg nā bā. Ahōm hāj haa hedoo padëek do sa wë. Hahȳy da maher'ood sa hā kēh ȳ n'aa: “Ȳ asëek Yp ȳ wë, bē Yb na-āāj, P'op Hagā Do ȳ h'yy kaha'eeh doo, bē h'yy kaha'eeh do wë”, tii da a kyyh —nāng mā Jesus ta hā.

¹⁸ Ti m' Marija Madarēn bajëng Jesus ma matëg sa wë. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do tahapäh mā tanooh. Tapanāk sa hā Jesus kyyh.

Ta ma matëg hā Jesus kasee do panyyg n'aa hahȳy

¹⁹ Ti noo gó né hē m', met'uuh hā, atsēm, séd hā Jesus ma matëg rakata padëek. Baad ranoo gatsëe dāk ta tēg me tób nooh, sa wahē n'aa rajeÿym do hyb n'aa. Ti m' Jesus kas'ee g'ëed kån sa mahang, ti m' takedëng sa hā:

—Taw'āāts hē bē P'op Hagā Do h'yyb en'yym —nāng mäh.

²⁰ Takedëng do jawén paa bā tametëeh sa hā ta mooh, ta baa. Tak'ëp ta ma matëg ratsebee bong Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rabahapäh bā kã.

²¹ P'aa hēnh Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē P'op Hagā Do h'yyb en'yym —nāng mäh. —Ee ȳ tamejūū doo da, bē ȳ mejūū hÿy kã —nāng mäh.

²² Ti m' tapahuunh sa wë, ti m' taky hadoo:

—Bē gado P'op Hagā Do Sahee —nāng mäh. ²³ —Bē hyb n'aa mabaan bā nesaa do sa mo haj'aa, P'op Hagā Do mabaan né sa hā. Bē hyb n'aa manabaan bā sa hā, dooh P'op Hagā Do mabaan bā sa hā —nāng mäh.

²⁴ 12 hedoo do sa seeh, Toméh häd nāng doo, “Kawareeh” ramaneëenh doo, dooh sa mahang Jesus kasee bā. ²⁵ Ti m' ta wób rabaher'oot bā Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rahapäh doo, dooh taky dahé bā.

—Atapuwa tyw n'aa ȳ nahapëe bā ta moo hā, moh ȳy me ȳ manep'aa hā atapuwa tyw n'aa ta moo hā, ta baa rejoooh do tyw n'aa na-āāj hē, dooh ȳ ky dahé bā! —nāng mā Toméh.

²⁶ Ti m' met'uuh see hā, p'aa hēnh ta ma matëg rakata p'ëe tób gó. Toméh sa sii kã. Noo gatsëe né paawā tób, Jesus kas'ee g'ëed kån sa mahang, ti m' takedëng sa hā:

—Bē P'op Hagā Do h'yyb en'yym —nāng mäh.

²⁷ Ti m' Toméh hā taky hadoo:

—Mamep'aa hahȳy —nāng mäh. —Mahegāā moh ȳy. Magadahëe a mooh, mamep'aa bah ȳy bā —nāng mäh. —Maky sëew manäh! Maky dahé! —nāng mā Jesus Toméh hā.

²⁸ Ti m' Toméh ky hadoo:

—Wahēh ȳ n'aa, P'op Hagā Do ȳ h'yy kaha'eeh do òm! —nāng mā Toméh kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ȳ mahapäh do hyb n'aa mawén ky daheeh. P'op Hagā Do ky n'aa edëng da jé ȳ ranahapëe né paawā ky dah'eeh doo —nāng mā Jesus.

³⁰ Hajōng nā Jesus pehuunh ta ma matëg rabahapäh bā. DooH ta ti takerii bā hahȳy hā. ³¹ Hahȳy hā kerih do wén kerii wät, Jesus ti Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagā Do T'aah bē ky daheeh hyb n'aa. Ta hā bē h'yy kae bā, bē d' edëb had'yyt hē P'op Hagā Do wë Jesus hyb n'aa.

21

Karaj'aa nabyy hā Jesus kas'ee wät do panyyg n'aa hahȳy

¹ Ta jawén Jesus kas'ee wät p'aa hēnh ta ma matëg sa hã karaj'aa Tiberijas* häd näng do nabyy me. Hahÿÿ d' paah: ² Simaw Peed häd näng doo, Toméh (“Kawareeh” ramaneëēnh doo), Natanajéw häd näng doo (panang Kanah, Garirej häj n'aa bä hana doo), Sebedew häd näng do taah, pawóp hē Jesus ma matëg wób, séd hã rababoo däk. ³ Ti m' Simaw Peed ky hadoo sa hã:

—Tah'ÿÿb ÿ es'aak —näng mäh.

—Ej. A sii ää bah'üüm —näk mä ta wób sa kyyh.

Ti m' rabaw'ëēnh. H'oo yb gó ragatsëg t'oonh. Ti m' rabesaag kän. Resaag had'ÿyt hē paawä atsëm, dooh sa mo haj'aa péh.

⁴ Bãp paa Jesus bag'ëēd kän karaj'aa takëēn hã. Dooh ta ma matëg rah'ÿy genä bä Jesus tado bä.

⁵ Ti m', tii b' naa Jesus naëēnh:

—Najis haa —näng mäh. —Äkä, bē mo haj'aa? —näng mäh.

—Tabad'op hē ää mo haj'aa —näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hē hub hēnh tabanäng hēnh bē datu karahi, tii bä bē mo haj'aa enäh da —näng mäh.

Tii d' rabad'oo bä kä, hajöng tah'ÿÿb karahi gó. Dooh rahaja bä rej'ooj nä bä, tak'ëp hajöng do hyb n'aa tah'ÿÿb.

⁷ Ti m' Jesus ma matëg baad Jesus kamahän do ky hadoo Peed hã:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do né tii —näng.

Ti m' Simaw Peed häd näng do maa napäh bä kä Jesus tii, tahanäng doo, nayyw hē tadadäg däk ta hatsé pooj jé tado nyyh dó. Ti tabahop tame, Jesus wē tabatsóm hōm hyb n'aa. ⁸ Ta wób ah'üüm ta jawén h'oo gó. Edah ta nabyyh. 100 meet tahyb n'aa péh. Ti hyb n'aa karahi rabejoonh tame naa. ⁹ Rakajaa bä kä ta nabyy me, tēg sēh hahöng do rahapäh. Tah'ÿÿb kejä ta jó. Pawóp na-ääj pãw tii b' hatoonh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bē mana tah'ÿÿb bē mo haj'aa wób —näng mäh.

¹¹ Ti m' Simaw Peed gatsëk h'oo gó. Tii b' naa tabe'ooj nä kän karahi. Hajöng tah'ÿÿb hew'äp do ta gó. 153 tah'ÿÿb. Jawyg né paawä, dooh karahi gekog boo bä. ¹² Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—B'ëep bē ana, bē awëēh —näng mäh.

H'ÿyb e'ÿÿm “Jaa òm?” rawén neanh. Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do né sa hã. ¹³ Ti m' Jesus bado däk pãw, tah'ÿÿb daheeh, ti m' taban'oo däk sa hã.

¹⁴ Tamawoob nuu me däg tii, Jesus kasee do sa hã, taganä wät do jawén paa bä.

Peed sii Jesus her'oot do paryyg n'aa hahÿÿh

¹⁵ Rabahaja däk bä rawëh doo, Jesus ky hadoo mä Simaw Peed hã:

—Simaw, Jowāw t'aah, ta wób ÿ rakamahän do bahänh ÿ makamahän? —näng mäh.

—ÿÿ —näng mä Peed. —Mahapäh né hē òm ÿ gen'aak —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagää masäh ÿ b'éé taah hedo padëek doo —näng mäh.

¹⁶ P'aa hēnh Jesus beanh ta hã:

—Simaw, Jowāw t'aah, ÿ né makamahän? —näng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

* 21:1 Karaj'aa häd see Garirej, ta häd see Genesaréh. Tamawoob hē ta häd.

—Ŷ̄ȳ —nāng mäh. —Mahapäh né hē òm ŷ̄ gen'aak —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagāā masāh ŷ̄ b'ée hedo padēek doo —nāng mäh.

¹⁷ Ti m' tamawoob nuu me däg kā tabeaanh ēnh:

—Simaw, Jowāw t'aah, ŷ̄ né magen'aak? —nāng mäh.

Peed hyb n'aa tón wät mä tamawoob nuu me, “Ŷ̄ makamahñ?” tahanāng do hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh —sahōnh hē mabahapäh. Mahapäh né hē òm ŷ̄ gen'aak doo —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagāā masāh ŷ̄ b'ée hedo padēek doo —nāng mäh. ¹⁸ —Né hup ŷ̄ né hē hahŷ̄ ŷ̄ her'oot doo: Mapapunh nā bā mabeheh'yyh, mabaheh'ūūm mah'yyb dāng doo hēnh. Mawah'ēē dāk bā kā, madajoom da a mooh, òm da ramaw'yyd dāk, makanarēn hēnh òm da ramahūūm —nāng mā Jesus ta hā.

¹⁹ (Ta tii d' tawén her'oot, tametēeh hyb n'aa nyy da Peed dajēp, tadajēp do hā P'op Hagā Do kawehēē dāk hyb n'aa.)

Ti m' Jesus ky hadoo Peed hā:

—Hamäh, jawén ŷ̄ ahōm —nāng mäh.

Jesus ma matēg baad Jesus kamahñ do panyyg n'aa hahŷ̄h

²⁰ Dawē hā Jesus sii Peed bawät bā kā, ta jawén p'aa hēnh tabegāā wät. Tahapäh Jesus ma matēg baad Jesus kamahñ do sa jawén hana doo. (Ti né hē ta ti Jesus ma matēg Pas-kowa tā n'aa rabawēh noo gó p'eets hē takatahā dāk Jesus hā, “Jaa ti òm haēēnh doo, Hyb N'aa Jawyk Doo”, heaanh doo.) ²¹ Ta ti Peed bahapäh bā, tabeaanh mā Jesus hā:

—H'ēēd hado da ēr jawén hana do hā? —nāng mäh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ŷ̄ karēn bā paawā tanadajēb bā, p'aa hēnh hŷ̄ pong jé naa ŷ̄ bahyng bā kā, hēd n'aa ti a hā? Ŷ̄ karēn ti òm hēp ŷ̄ hata had'yyt hē —nāng mā Jesus Peed hā.

²³ Ta tii d' Jesus her'oot do hyb n'aa, raheh'ood hōm kån Jesus ma matēg sa mahang, dooh m' ta ti Jesus ma matēg dajēb bā. Dooh tii d' Jesus edo bā. Jāām hē hahŷ̄ da Jesus kyyh: “Ŷ̄ karēn bā paawā tanadajēb bā, p'aa hēnh hŷ̄ pong jé naa ŷ̄ bahyng bā kā, hēd n'aa ti a hā”, nāng paa m' Jesus ta hā.

²⁴ Ŷ̄ né hē ti ta ti ma matēg. Ŷ̄ né hē ta ti Jesus ky n'aa her'oot doo. Ŷ̄ né hē hahŷ̄ ta ky n'aa herii wät doo. Baad ŷ̄ bahapäh, te hub né hē sahōnh hē ta ky n'aa ŷ̄ erii wät doo.

²⁵ Hajōng Jesus moo wäd wät do ŷ̄ nerii wät doo. Hā ŷ̄ȳ, ji erii bā paawā sahōnh hē, dooh paawā badāk hahŷ̄ tahaja wäd bā ta tyw n'aa, ji erii bā sahōnh hē. Jāām hē kā.

Atos Jesus mejũũ do ramoo bok do paa panyyg n'aa hahỹỹh

P'op Hagä Do Sahee Jesus ky n'aa enooh do panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁻² Teopiro, òm ti ỹ ma erih. Pooj jé ỹ erii wät doo gó, ỹ erii wät sahõnh hẽ Jesus mo haj'aa paah, tama metëëk do paa na-ããj hẽ, hỹ pong jé Jesus bas'ëëg kãn P'op Hagä Do an'oo bã. Hỹ pong jé tabasëëk do pooj jé, P'op Hagä Do Sahee kyy gó, tamejũũ do sa hã, tasëew hõm do sa hã, Jesus maher'ood hõm nyy d' rabad'oo da. Sahõnh hẽ ti ỹ erii wät, pooj jé ỹ erih do hã.*

³ Ti m' Jesus dajëp jawén paa bã kã m', Jesus kas'ee wät sa hã. Baad takas'ee wät sa hã. Baad tametëeh sa hã rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa, edëb wät né hẽ rabahapäh hyb n'aa. Hajõõ nuu me takametëeh sa hã. 40 m' ta ãh takas'ee wät sa hã. Taher'oot mã sa hã ji P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa, ji tah'yyb mahũũm do ky n'aa. ⁴ Ti m', ta see pé noo gó m', sa sii tabawëh noo gó m', hahỹỹ d' mã tamejũũ sa hã:

—Panang Jerusarënh bã bẽ ayyw dó. T'ĩ hënh da bẽ gada Ee ky n'aa enooh doo, ta Sahee, bẽ hã ỹ her'oot do paah. ⁵ Hahỹ né hẽ ti ỹ her'oot do paah: “Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun wät naëng me. Dooch ta ãh hajõõ bã, bẽ hã P'op Hagä Do banoo ta Sahee bẽ h'yyb tym gó, bẽ tah'yyb mahũũm hyb n'aa” —nãng mã Jesus ta mejũũ do sa hã.

⁶ Ti m' ta see pé noo gó, rakata padëëk bã séd hã, tamehej'ũũ do reaanh Jesus hã. Hahỹỹ d' mã sa kyyh:

—Hahỹỹ hã mabanoo ãã hã, Isaraéw buuj hã, ãã wahë n'aa, ãã tabahag'ããs hyb n'aa? —nãk mã sa kyyh ta hã.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooch bẽ panyyg enäh do jawén tado bã, Ee ky däng do heen n'aa ta hejõj hã. Dooch ti hyb n'aa tado bã. ⁸ P'op Hagä Do Sahee bajëë suun bã bẽ h'yyb tym gó, tii bã da bẽ h'yyb tym hejoonh, këh ỹ n'aa bẽ baher'oot hyb n'aa. Këh ỹ n'aa bẽ her'ood da panang Jerusarënh bã, Judah hãj n'aa bã, Samarija hãj n'aa bã na-ããj da. Badäk hahỹ haw'ããts hẽ da bẽ baher'oot këh ỹ n'aa —nãng mã Jesus kyyh sa hã.

⁹ Ti m' ta ti taher'oot do jawén paa bã kã m', P'op Hagä Do masäg kãn hỹ pong jé. Sa matym gó né hẽ tabasëëk. Wë puh ejën wät mã rawén nahapëë wäd kãn. ¹⁰ Rabahag'ããs bã Jesus hasëëk doo, nyyw hẽ m' rakasee pawõp hẽ ajyy sa pa. Hewak mã sa saroor. Æãs mã tii. ¹¹ Ti m' ããs raky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa babã bẽ bab'ëeh, wë hã bẽ baheg'ããs, Garirej buuj? —nãk mãh. —Ti né hẽ Jesus bẽ mahang hawät doo, hỹ pong jé hasëëk doo, ti né hẽ da paa me hahyng. Bẽ hapäh do hadoo tabasëëk, ti hadoo né da tabahyng p'aa hënh —nãk mã ããs sa kyyh sa hã.

Judas Ikarijot jawén buuj resoos do panyyg n'aa hahỹỹh

¹² Ti m', tii b' naa, waëë joom oriib banãng doo bã naa, rababaaj nä Jerusarënh panang hënh. Dawëë nado m' tii. Judah buuj sa hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do tanoo do rabeheb'oooh do Saab hã, ti pënh mã tii. ¹³ Ti m' rakajaa bã m', rabajëë p'ëë mã ta gawakõ p'op gadäk doo gó, rabahej'eenh

* 1:1-2 Rukas ti mo haj'aa hahỹ kerih doo. Jesus ky n'aa hanãm do tii, pooj jé terii wät doo.

doo hēnh. Hahÿÿ d' paa m' kata j'eenh do sa häd: Peed, Jowāw, Tsijaag, Ān-Deréh, Pirip, Toméh, Batoroméw, Matew, Tsijaag Aw-Pew t'aah, Simaw Serot, Judas Tsijaag t'aah. ¹⁴ Sahōnh hē ta ti rakahet'aa, Jesus wakāān, Marija (Jesus ŷÿn), ŷÿj wób sa sii, séd hā raky n'aa etsēē hyb n'aa.

¹⁵⁻¹⁶ Ti m', ta see pé noo gó Jesus hā h'yy ka'eeh do rakataa séd hā. (120 hyb n'aa hadoo mā ti kata pad'ēēk doo.) Ti m' Peed bas'ēēg gēēt sa mahang, ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē maa newē kēh ŷÿ, wakān haa —näng mäh. —P'ooj ub ēr wahē makū Dawi häd näng doo, P'op Hagä Do Sahee kyy gó taheer'oot Judas Ikarijot makū ky n'aa, P'op Hagä Do kyy kerih do paa gó. Dawi erih do paah, P'op Hagä Do kyy kerih doo gó, ti d' né paa Judas ky n'aa. Jesus maso däk do metēē n'aa ti Judas Ikarijot. ¹⁷ Āā see paa né tii, āā kanatēē paah. ¹⁸ (Jesus majÿi sa moo gó tan'oo däk do sām n'aa me tamets'ēē hōm tób hood pan'aa. Ti m' ta jawén tabadēē hyng p'op naa ta nuu paa me. Sahōnh mā taganabāh hōm. Ta j'aa tyd mā gatsēk. ¹⁹ Ti m' sahōnh hē Jerusarēnh buuj raky n'aa napāh bā m', ta häd ramaneēēnh “ta majyyw hood” ta tób hood paah. Sa kyy me ramaneēēnh Akaredām) —näng mā Peed kyyh.

²⁰ Ti m' taky hadoo ēnh:

—P'op Hagä Do kyy kerih do paa hā, Saaw-Mo hā, takerii däk Judas Ikarijot ky n'aa. Hahÿÿ da takerii däk:

“Ta tób paah, dooh ta yt hagēē wät pé.”†

Saaw-Mo see hā takerii däk hahÿÿ da:

“Taw'āāts hē ta see ta jawén buuj”,‡ näng mā Peed kyyh, P'op Hagä Do kyyh taheer'oot do Saaw-Mo hā.

²¹⁻²² Ti m' Peed ky hadoo:

—Ti hyb n'aa, taw'āāts hē ēr esoos hapāh do seeh, Jesus Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun noo gó, Jesus hawät noo gó āā mahang, tabasēēk jawén paa bā hapāh doo. Ti né hē da āā ky hata. Āā sii her'oot do pan'aa, Jesus ganā wät do tadjēp jawén paa bā ky n'aa —näng mā Peed kyyh sa hā.

²³ Ti m' rah'yy kajäk pawóp hē ajyy. Hahÿÿ d' paa m' sa häd: Joséh, Bar-Saba ramaneēēnh doo (ta häd see ramaneēēnh Jus-To). Ta see häd mā Matsijas.

²⁴⁻²⁵ Ti m' hahÿÿ da Jesus hā h'yy ka'eeh do raky n'aa etsēē:

—Jesus, baad mah'yyb hapāh āā sahōnh hē —näk mäh. —Mametä jaa ta ti masēēw däk do Judas jawén buuj, mamejūū do see tabadoo hyb n'aa ta jawén buuj. Dooh Judas makūū mamejūū do see tado wäd bā. Ahōm nesaa do tamoo wät do sām tagadoo hēnh —näk mā sa kyyh Jesus hā.

²⁶ Ti m' pä taah hā raberii padēēk sa häd. Ti m' ramekuuj bong pä taah, ti m' pä t'aah adēē hyng tūū. Ti m' rabaheg'āās. Matsijas häd mā ta hā. Ti hyb n'aa 12 rabado däg kån p'aa hēnh Jesus mejūū doo.

2

Jäm Pēn-Tekos häd näng do noo gó P'op Hagä Do Sahee bahyng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', jäm Pēn-Tekos häd näng do noo gó m', séd hā m' sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do rakata padēēk sét tób yt hā. ² Ti m' nayyw hē, hÿ pong jé naa ky

† 1:20 Saaw-Mo 69.25 ‡ 1:20 Saaw-Mo 109.8

ganä däk bah'ood tak'ëp hana do ky hadoo mäh. Tób rayd t'oonh do haw'ääts hē m' maa ena ta ti kyyh. ³ Ti m' rabahapäh, tēeg hōō hadoo mä tabehūūm sa hä. ⁴ Ti m' sahōnh hē kat'aa do sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajēng, tabanyy däk hyb n'aa. Baad mä sa h'yyb tamahūūm. Ti m' radu doo ta wób sa kyy me rer'oot doo. P'op Hagä Do Sahee anoo do hadoo sa hä, ti hadoo né m' rer'oot.

⁵ Ti noo gó m' ti abong mä Jerusarēnh panang bä Judah buuj, P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk doo, badäk hahy haw'ääts hē häj n'aa bä naa han'aa doo.

⁶ Ti m' bah'ood hadoo do kyyh ramaa napäh bä m', séd hä m' rakata padēek. Ramaa napäh Jesus hä h'yy ka'eeh do ramer'oot mä sa kyy me. Sahōnh hē häj n'aa s'ee hēnh han'aa do sa kyy me m' ramer'oot. Ti hyb n'aa m' rameuuj bong. ⁷ Tak'ëp rameuuj bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ëed hado hyy eh? —näk mäh. —Sahōnh hē her'oot doo, Garirej häj n'aa buuj né ti hyyh —näk mäh. ⁸ —H'ëed hyb n'aa ti rabahajaa sahōnh hē er kyyh rer'ood bä? Er maa napäh rer'oot do er kyyh —näk mä sa kyyh. ⁹ —Er mahang ti abong Par-Tos häj n'aa babuj n'aa, Medija häj n'aa bä naa, Mesopotām babuj n'aa, Judah häj n'aa bä naa, Kapados häj n'aa babuuj, Pōn-Tus häj n'aa babuuj, Asija häj n'aa babuuj, ¹⁰ Pirikija häj n'aa bä naa, Pam-Pirija häj n'aa bä naa, Esit häj n'aa bä naa, Ribija häj n'aa Sirené nedaa bä naa ta wób —näk mäh. —Ti abong na-ääj hē panang Roma häd näng doo bä naa ta wób. ¹¹ (Er mahang ti abong Judah buuj heh'äät ub doo. Ta wób Judah buuj nadoo do né paawä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh Judah buuj rabahed'oo doo da.) Tsyt dēeg hä, Keret häd näng doo bä naa ta wób. Arab häj n'aa babuuj ta wó. Er sahōnh hē er maa napäh er kyy me P'op Hagä Do tak'ëp haj'ap do mo haj'aa rer'oot doo —näk mä sa kyyh.

¹² Ti m' sahōnh hē rah'yyb manepēe bong. Rameuuj bong mäh. Ti m' sa da hadoo do hä rabeaanh:

—H'ëed hado hahy eh? —näk mäh.

¹³ Dooh. Ti a'oom sa h'yyb —näk mä ta wób. Raky n'aa ej'ees mäh.

¹⁴ Ti m' Peed, 11 hedoo do Jesus mejūū do wób, sa sii tabas'ēeg gēet. Ti m' kata pad'ēek do sa hä tabaher'oot. Tak'ëp mä ta kyyh. Ti m' taky hadoo:

—Judah buuj, wakān haa, Jerusarēnh buuj na-ääj hē, baad bē maa newē bē y maher'oot doo —näng mäh. —Y her'oot bē hä hahy bē hapäh do ky n'aa —näng mäh. ¹⁵ —Ha'oom doo, bē ed'oo hahy ajyy. Dooh raoom bä. Bap paa nä. Dooh ji aoom bä nayyw hē bap paah. ¹⁶ Hahy bē hapäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod Jowēw häd näng do her'oot do paah. Hahy da m' ta kyyh:

¹⁷ “Sahōnh hē tagawatsig pooj jé,

näng mä P'op Hagä Doo,

y anoo da Sahé y sahōnh hē badäk hahy haw'ääts hē habong do sa hä.

Bē taah, bē toog na-ääj hē raher'oot da ta jawén ganyyh do ky n'aa.

S'ëeh hadoo da pahēew sa hä.

Wahēh s'ëeh enäh da.

¹⁸ Wē y moo bok do sa hä né da y banoo da ti noo gó Sahé y.

Y anoo ajyy sa hä, yj sa hä na-ääj hē.

Ti hyb n'aa ta jawén ganyyh do pan'aa raher'oot da.

¹⁹ Wē hä y pehuunh da tak'ëp had'op doo.

Tūū ta heen n'aa y metēeh da.

Majyyw, tēeg hōōh, atsyg na-ääj hē y metēeh da.

²⁰ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ahyng do pooj jé,

ti noo gó né hē, papŷŷj badagyb dāk da.
 Kamarab ty hahiin majyyw hado dāk da.
 Tak'ēp da tabanām, hetsooh né hē da,
 gabarēeh do bag hadoo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hahyng noo gó.
²¹ Sahōnh hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā ky n'aa etsēē doo,
 wē ŷŷ da sa h'yyb tym edēp ŷ an'oo bā.*

²² Ti m' Peed ky hadoo ēnh:

—Isaraéw buuj, bē maa newē hahŷŷh —nāng mäh. —Jesus Nasaréh buuj pehuunh tak'ēp hadoo doo. Tametēeh P'op Hagā Do hejój. P'op Hagā Do né hē ti hanoo ta ti ta hā, baad P'op Hagā Do h'yyb dāng ta hā ji bahapāh hyb n'aa. Bē hapāh né hē tii. ²³ Ti né hē Jesus ran'oo dāk do bē moo gó, p'ooj ub P'op Hagā Do h'yyb dāng do hadoo né hē. Ti né hē Jesus bē daj'ēēp doo, bē epēem dāk doo. Ajyy P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bē mejūū repēem dāk. ²⁴ Tii da bē badoo né paawā, Jesus ganā wāt dejēp do mahang P'op Hagā Do an'oo bā. Tadjēp jawén paa bā, edēb wāt P'op Hagā Do an'oo bā. Tii d' tawén d'oo, dooh dajēb haja bā taj'aa ketsēē bā Jesus hā. ²⁵ Hahŷŷ da ēr wahē makū Dawi her'ood dāk do paa Jesus ky n'aa:

“Matym ŷŷ gó Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ŷ hapāh had'yyt hē,
 pój ŷŷ jé tabahōm. Hup ŷŷ hēnh tabawāt do hyb n'aa, dooh ŷ h'yyb eŷŷm bā.
²⁶⁻²⁷ Ti hyb n'aa ŷ h'yy gadajang,
 ti hyb n'aa ŷ ma ejām ŷ tsebé do hyb n'aa.
 Dooh kamak ŷ n'aa meréd bā ŷ radakā jēng doo hēnh.
 Dooh man'oo bā a karom tsyt hē a wē moo wāt do ta kamag n'aa karejā bā.
 Ti hyb n'aa, dooh ŷ eŷŷm bā ŷ dajēb né paawā.
²⁸ Hā ŷ mametēeh ta tyw n'aa hŷ pong jé hahōm doo,
 ji awād had'yyt doo hēnh.

Tak'ēp ŷ tsebé a matym gó man'oo bā”, † nāng mā Dawi Jesus ky n'aa hā.

²⁹ Ti m' Peed baher'oot ēnh sa hā:

—Wakān haa —nāng mäh. —Wyt ta maab hē ti ŷ her'oot do bē hā. Èr wahē makū Dawi, ta ti her'oot do paah, dajēp. Radakā jēng. Da hē ti anāng nā ēr panang bā ta kamag n'aa paa hood. ³⁰ Noo ese ti Dawi makūūh, P'op Hagā Do ky n'aa rod seeh. Dooh ta daaj hē ta ky n'aa taher'ood bā. Tahapāh né hē ky kaneh'ŷŷt doo me P'op Hagā Do ky n'aa enooh do paa ta hā. Ti awāt, P'op Hagā Do ky n'aa enooh tā hā, Dawi panaa see ēr wahē pan'aa tabahadoo hyb n'aa ta jawén buuj. ³¹ Ta jawén hawāt do tahapāh do hyb n'aa Dawi makū wén her'ood dāk, Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do ky n'aa, Kristo dajēp do jawén paa bā ganā wāt do ky n'aa. Dooh P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do radakā jēng doo hēnh tayyw bā, tanooch. Dooh ta kamag n'aa karejā bā, tanooch. ³² Ta ti Jesus, ta ky n'aa bē hā ŷ her'oot doo, ti né hē P'op Hagā Do an'oo bā edēb wāt p'aa hēnh. Taganā wāt jawén paa bā, āā sahōnh hē āā bahapāh, ta ky n'aa āā wén maher'oot. ³³ Hŷ pong jé tabasēek P'op Hagā Do an'oo bā. P'op Hagā Do hub hēnh tabasooch P'op Hagā Do an'oo bā, ta sii tabag'āas hyb n'aa. Tii bā ta Yb an'oo dāk ta Sahee ta hā, ēr hā taky n'aa enooh do paah. Ti né hē hŷŷ kā tanoo do āā hā kā. Ti né hē ti bē maa newēē doo, babā bē hapāh doo. ³⁴ Dooh Dawi makū hŷ pong jé hasēek do tado bā. Ti hadoo né hē hahŷŷ da ta kyyh:

* ^{2:21} Jowéw 2.28-32 † ^{2:28} Saaw-Mo 16.8-11

“Wahëh ȳȳ hã P'op Hagä Do ky hadoo:
 ‘Aso hup ȳȳ hënh, si ȳ mabag'ääs hyb n'aa.

³⁵ Tii bã kã da a majĩ da ȳ nes'ëem,
 òm da raky daheeh ȳ an'oo bã.’ †

Tii da né Peed kyyh Dawi erih do paa hã P'op Hagä Do kyyh.

³⁶ Ti m' Peed ky hado kãn sa hã:

—Isaraéw buuj, wakãn haa, bê ȳ maher'oot baad ub, bê sahõnh hë baad bê bahapäh hyb n'aa ti hahȳȳh: Ta ti Jesus, bê epëem däk doo, P'op Hagä Do an'oo däk tak'ëp hyb n'aa jawyk tabado däk hyb n'aa, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do tabado däk hyb n'aa na-ääj hë —näng mã Peed kyyh.

³⁷ Ti m' kat'aa do ramaa napäh bã m' Peed kyyh, tak'ëp mã rah'yy ketón bong. Ti m' rabeaanh Peed sa hã:

—Wakãn haa, —näk mäh —nyy da ër bad'oo hȳȳ kã?

³⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Taw'ääts hë bê h'yy kawareem P'op Hagä Do wë. Taw'ääts hë Jesus Kristo häd gó bê ranu gemuun hõm, ta ti heen n'aa. Tii da nesaa do bê h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagä Do awug hõm da. Tii bã da tanoo da ta Sahee bê hã —näng mäh. ³⁹ —Bë hã, bê panaa hã, ta wób hã na-ääj hë dawëë habong do P'op Hagä Do mahãnh taky n'aa enooh paa ta Sahee. Sahõnh hë tanaëënh do sa hã taky n'aa enooh ta tii —näng mã Peed kyyh kata padëek do sa hã.

⁴⁰ Ti m' hajõng Peed her'oot nä sa hã. Tak'ëp tabetsëë sa hã rah'yy kawareem hyb n'aa. Hahȳȳ da ta kyyh:

—Bë kedëëb, ky nes'aa do sa nemuun bê P'op Hagä Do narejää hyb n'aa —näng mäh.

⁴¹ Ti m' ranu gemuun hõm mã Peed her'oot do gad'oo doo. Kata däg kãn mã P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do sa hã. Kata däk doo kã ti noo gó tahyb n'aa pé 3 miw. ⁴² Baad mã rahyb n'aa matakëë 12 hedoo do Jesus mejüü do rama metëek do hã. Séd hã had'yyt hë rababong. P'op Hagä Do sii raber'oot, ta hã raky n'aa etsëë. Raganebãh hõm pãw, sahõnh hë rabawa, Jesus sa hyb n'aa dajëp do rahyb n'aa esee hyb n'aa.

⁴³ Hajõk do rameuuj bong mã Jesus mejüü do rametëek doo, rapehuunh do hyb n'aa. Tak'ëp né hë rapehuunh mäh. ⁴⁴ Séd hã rababok Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Sahõnh hë sa ma sa hã né hë rabetyn. ⁴⁵ Ti m' res'ëem sa ma sa wë hanäng doo. Ta sãm retyn hõm mã sahõnh hã, wë bedoh do sa hã. ⁴⁶ P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, séd hã Jesus hã h'yy ka'eeh do rakahet'aa had'yyt hë. Sa tób yt hã séd hã sa tä rabawëh, sa waa rabawa, rah'yyb tseb do hyb n'aa, baad tabahadoo do hyb n'aa sa h'yyb. ⁴⁷ P'op Hagä Do rama ejãm, P'op Hagä Do raj'aa etsë do ky n'aa raheer'oot. Sahõnh hë ta wób ragen'aak Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Ti m' Jesus an'oo bã ta hã h'yy ka'eeh do kahüüm magyys hë.

3

K'yy gadóm do Peed haso däk do panyyg n'aa hahȳȳh

¹ Ti m' ta see pé noo gó, tug bã, Peed Jowãw daheeh rabah'üüm P'op Hagä Do tób n'aa hënh, P'op Hagä Do hã Judah buuj raky n'aa hetsë do heen n'aa gó m'. ² Tób wahoo n'aa hadë noo bã aj'yy k'yy gadóm do bahäng. Ta hã d' né hë tahenäng noo gó. Ta noo “Hanãm Doo” ramaneëënh doo bã tabahäng. T'ĩ hënh ramana had'yyt hë, dajëër tabetsëë hyb n'aa hejëng do sa hã. ³ Ti

m' tabahapäh bä Peed Jowāw daheeh hajëe p'ëe doo, tetsëe mä sa hä. ⁴ Ti m' rabaheg'ääs ta hä, ti m' Peed ky hadoo:

—Mahegää ää wë —näng mäh.

⁵ Ti m' aj'yy hyb n'aa matakä däk mäh. Ranoo ted'oo dajëer ta hä. ⁶ Ti m' Peed ky hadoo ta hä:

—Dooch wë y hanäng pé k'ääts tég gabarëeh doo, hewak do na-ääj hë. Wë y hanäng do y anoo da Jesus Kristo, Nasaréh buuj ky gabuuj: Awäd dägl! —näng mäh.

⁷ Tii bä m' Peed moo ej'ooj sëek mäh. Ta hub me m' tamoo ej'ooj sëek. Ti m' nayyw hë ta tsyym bahud däk. ⁸ Tabas'ëeg gëet bä getsëg wät mäh. Ti m' tadu doo tabawäd däk. Ajëe suun kän mä sa sii P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, awäd däk mäh, getsëk mä tawäd bä. P'op Hagä Do m' taj'aa etsëe wät. ⁹ Ti m' sahõnh hë rabahapäh bä hawäd däk doo, P'op Hagä Do taj'aa etsëe däk bä, ¹⁰ raky hadoo:

—Ti né paa er hep'ëeh doo, tób noo bä “Hanäm Do” häd näng doo bä hahäng doo, dajëer hetsë doo —näk mä sa kyyh.

Ti m' rahyb n'aa meuuj bong mä hawäd däk do hyb n'aa.

¹¹ Ti m' ta tii kä aj'yy hawäd däk doo, dooch m' teréd bä Peed Jowāw daheeh. Ti m' sahõnh hë t'ii hënh rawaj'aa padëek, raheg'ääs hyb n'aa. Saromāw häd näng doo bä rabab'ëeh. ¹² Ti m' Peed rabab'ëeh bä m' ranu sabug däk. Ti hyb n'aa m' Peed ky hadoo sa hä:

—Isaraew buuj —näng mäh. —H'ëed hyb n'aa bë meuunh? H'ëed hyb n'aa ää wë bë baheg'ääs? Ää ky gabuuj bë ed'oo, baad P'op Hagä Do hä ää h'yy kasadä do hyb n'aa bë ed'oo, ti aj'yy bawäd däk —näng mäh. ¹³ —P'op Hagä Doo, Abaraäm, Isak, Jakóh rah'yy kaha'eeh doo, er wahë makü rah'yy kaha'eeh doo, ti hanoo tak'ëp Jesus kawehëe däk hyb n'aa. Ti né hë bë an'oo däk paa ta wób sa moo gó tadajëp hyb n'aa. Baad né paawä Pirato beréd hõm tabahõm, bë ty n'aa ges'yyk. ¹⁴ Bë h'yy kawareem baad had'op do wë, P'op Hagä Do karën doo da hawät do wë. Bë mejüü Pirato beréd hõm ta da hadoo do dahej'ëep doo, Jesus jawén buuj. ¹⁵ Bë daj'ëep paa ji hed'ëep doo. Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do an'oo bä taganä wät p'aa hënh. Ää sahõnh hë, baad ub ää bahapäh ta tii, ta ky n'aa ää wén maher'oot. ¹⁶ Jesus häd gó ää h'yy ka'eeh do hyb n'aa, hahy aj'yy bë hep'ëeh do wén k'yy hub däk. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus häd gó né hë tawén has'oo däk, baad ub bë bahapäh doo kä —näng mä Peed sa hä.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

—Wakän haa —näng mäh. —Y hapäh, dooch bë h'yy ganyy bä, bë wahë n'aa na-ääj hë, tii da bë bad'oo do paa Jesus bë rejää noo gó. ¹⁸ Tii da né hë takaja däk P'op Hagä Do an'oo bä, ta pooj jé sahõnh hë ta ky n'aa rod raheer'oot do paa Kristo ky n'aa hä. Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, ahoop mä da dajëb, raheer'oot paah. ¹⁹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë bë t'yyd kamehiin bë bad'oo do hä. Bë h'yy kawareem, P'op Hagä Do hä bë h'yy ka'eeh, nesaa do bë h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm hyb n'aa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bë tah'yyb en'yyim hyb n'aa, ²⁰ Jesus, Kristo, p'ooj ub bë hyb n'aa tasëm do P'op Hagä Do mejüü hyb n'aa bë mahang —näng mäh.

²¹ Ti m' Peed ky hadoo ënh:

—Hy pong jé Jesus bagä nä, takajaa bä kä sahõnh hë P'op Hagä Do benäm doo. Tii da né hë p'ooj ub taky däng tabad'oo ta ky n'aa rod tsyt hë ta wë kasëew bong do raheer'oot do hä. ²² Hahy da m' taky n'aa enooh do Mosees her'oot do hä: “P'op Hagä Do ky n'aa rod y hadoo doo da Tak'ëp Hyb N'aa

Jawyk Doo, P'op Hagä Do bë h'yy kaha'eeh do an'oo bã bë mahang ganyyh da. Bë ky dahé da ta kyyh taheer'oot doo. ²³ Jé ta hã ky nadaheeh doo, dooh né hë P'op Hagä Do gado wäd bã ta karapee mahang”, * näng Mosees kyyh —näng mã Peed.

²⁴ Ti m' Peed ky hadoo ênh:

—Sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa rod, Samuég, P'op Hagä Do ky n'aa rod wób na-ääj hë Samuég jawén her'oot doo, raheer'oot paah, da hë ér mahang Jesus bad'oo doo. ²⁵ Bë né hë ti gadoo do pan'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa ta ky n'aa rod sa hã. Bë né hë ti gadoo do pan'aa ér wahë makû sii P'op Hagä Do kaner'oot doo. Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky däng do paa ér wahë makû Abaraãm hã: “Sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do raky n'aa kedëng da a panaa see† hyb n'aa”, ‡ näng mãh.

²⁶ Ti m' taky hado kân:

—Ta t'aah P'op Hagä Do ganyy wät jawén paa bã, pooj jé tamejüü bë wë, bë taky n'aa edëng hyb n'aa, bë tah'yyb wareem hyb n'aa nesaa do bë moo bok do mahãnh.

4

Sinedirijo ajyy n'aa raky ge'ÿÿm do Peed Jowãw daheeh panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh doo, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahë n'aa, Saduséw häd enäh do na-ääj hë, an'aa Peed Jowãw daheeh rabaher'oot bã hajök do mahang. ² Tii kã m', han'aa do tak'ëp mã rakawajãän, Peed Jowãw daheeh rama metëék do hyb n'aa ti Jesus edëb wät dajëp do paa P'op Hagä Do an'oo bã.* ³ Ti m' rameso padëék Peed Jowãw daheeh. Tüüh däg mã papÿÿj rawén dewäts bëëh dó, jat'iip hadoo rabaher'oot hyb n'aa. ⁴ Ti hadoo né hë, hajök raky daheeh Jesus ky n'aa Peed raheer'oot doo. Kahüüm magyys hë Jesus hã h'yy ka'eeh doo. ⁵ miw däk mã tahyb n'aa péh.

⁵ Ti m' jati pé Judah buuj sa wahë n'aa, sa wahë n'aa wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do na-ääj hë, Jerusarënh bã rakata padëék rabaher'oot hyb n'aa. ⁶ Ti abok sa mahang P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do Anas häd näng doo, Kajapas, Jowãw, Aresän, ajyy wób na-ääj hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa wakãän. ⁷ Ti m' ramejüü ramena b'ëëh Peed Jowãw daheeh sa wë. Ti m' radu doo reanh doo. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—H'ëéd hejój me, jaa kyy gó aj'yy k'yy gadóm do bë haso däk? —näk mã sa kyyh.

⁸ Ti m' baad mã Peed P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm. Ti m' Peed ky gadoo:

—Bëëh, Judah buuj bag'ääs doo, bëëh, sa wahë n'aa hedoo doo —näng mãh

⁹ —ää bë eanh nahëë näng do hã baad ää moo bok do ky n'aa. Bë karën mã bë bahapäh nyy da tabahas'oo däk. ¹⁰ Ý her'oot baad ub bë hã, baad bë bahapäh hyb n'aa, sahõnh hë Isaraéw buuj na-ääj hë: Jesus Kristo, Nasaréh buuj, bë epëëm däk do paah, P'op Hagä Do an'oo bã ganã wät do hejój gó né hë tabahas'oo däk hahÿÿ aj'yy bë mahang hag'ëéd däk doo —näng mãh. ¹¹ —Jesus né hë ti pä hadoo, bëëh, tób n'aa tehem'aa do hedoo do ty n'aa ges'yyk

* **3:23** Dew-Teronom 18.15, 18, 19 † **3:25** Jesus né hë ti Abaraãm panaa see, taky däng doo. ‡ **3:25** Genesis 22.18, 26.4 * **4:2** Saduséw sa hã ji dajëp jawén paa bã, dooh ji ganã wäd bã p'aa hënh.

doo, hÿÿ kã pã ta ba n'aa, mesoo n'aa hado dãk doo —nãng mã Peed kyyh, P'op Hagã Do kyy kerih do paa hã.†

¹² Ti m' taky hadoo ênh:

—Jããm hẽ Jesus hãd gó ji P'op Hagã Do bed'ëep nesaa do mahãnh ta wẽ ji basëek hyb n'aa. Doooh ta see pé badãk hahÿ haw'ããts hẽ ji h'yyb tym hed'ëep doo —nãng mãh.

¹³ Ti m' sa wahẽ n'aa rameuuj bong, h'yyb neÿÿm doo me Peed Jowãw daheeh raher'oot rabahapãh bã, dooh né paawã tak'ëp rama kamet'ëeg bã, ky n'aa netsã né paawã. Peed raher'oot do hã, Jesus sii rababong do paa sa wahẽ n'aa rahapãh. ¹⁴ Sa mahang né hẽ aj'yy has'oo dãk do bagëet. Baad rabahapãh ti has'oo dãk né hẽ, ti hyb n'aa dooh sa kyy péh. ¹⁵ Ti m' ramejũũ Peed Jowãw daheeh raban'yyh dó. Ti m' sa wahẽ n'aa rakaner'oot nyy d' rabad'oo. ¹⁶ Ti m' raky hadoo:

—Nyy d' er bad'oo sa hã? Sahõnh hẽ Jerusarënh buuj raheen n'aa enã hahÿ baad rapahuunh doo. Doooh tahaja bã er ky n'aa jejën bã —nãk mãh. ¹⁷ —Taw'ããts hẽ er meduuk sa hã, ranaher'ood bong hyb n'aa ta wób sa hã Jesus hãd gó, rapahuunh do ky n'aa kanah'ũũm hyb n'aa —nãk mã Judah buuj sa wahẽ n'aa sa kyyh, sa daaj hẽ rakaner'ood bã.

¹⁸ Ti m' ramejũũ Peed Jowãw daheeh rabajëe p'ëe p'aa hënh. Ti m', tak'ëp ramejũũ sa hã ranaher'oot hyb n'aa, rama manetëek hyb n'aa Jesus hãd gó.

¹⁹ Ti m' Peed raky hadoo:

—Bẽ daaj hẽ bẽ hyb n'aa newẽ baad hadoo do P'op Hagã Do matym gó. Bẽ mejũũ do hã ãã ky daheeh, P'op Hagã Do mejũũ do hã ãã ky daheeh? ²⁰ Doooh ãã haja bã ãã ky n'aa eréd bã ãã her'oot do ãã ma napãh do hã, ãã hapãh do hã —nãk mã Peed sa kyyh.

²¹ Ti m' p'aa hënh rage'ÿÿm sa hã. Rage'ÿÿm jawén paa bã m', raberéd hõm rabah'ũũm hyb n'aa. Doooh rahapëe bã nyy d' rabad'oo Peed Jowãw daheeh rarejãã hyb n'aa, hajök do P'op Hagã Do raj'aa etsë do hyb n'aa, aj'yy has'oo dãk do hyb n'aa. ²² Aj'yy has'oo dãk doo, 40 bahãnh dæg ta baab n'aa.

Jesus hã h'yy ka'eeh do raky n'aa etsëe do panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Ti m' Peed Jowãw daheeh raberéd hõm jawén paa bã kã m', rabahõm sa najiis hedoo do sa wẽ, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wẽ. Ti m' rabaher'oot sa hã sahõnh hẽ P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahẽ n'aa, Judah buuj sa wahẽ n'aa wób sa kyyh. ²⁴ Ti m' raky n'aa napãh bã m', séd hã m' raky n'aa etsëe P'op Hagã Do hã. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hẽ mabag'ããs doo —nãk mãh. —A mo haj'aa sahõnh hẽ badãk hahÿÿh, wẽ, akajar na-ããj hẽ, sahõnh hẽ ta hã habong do na-ããj hẽ. ²⁵ Hahÿÿ da maher'ood wãt paa a Sahee kyy gó, a karom kyy hã, Dawi, ãã wahẽ makũ kyy hã, a wẽ rah'yy kawapëen do ky n'aa:

“H'ëed hyb n'aa badãk hahÿ haw'ããts hẽ habong doo,
Judah buuj nadoo doo, rakawajããn?

H'ëed hyb n'aa daap hẽ rahyb n'aa newëe
nyy d' rah'yy kawereem P'op Hagã Do wẽ,
ta hã raky nadaheeh hyb n'aa.

²⁶ Badãk hahÿ haw'ããts hẽ hãj n'aa sa wahẽ n'aa rakataa séd hã,
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wẽ,
Kristo, Tah'yyb Dãng Do wẽ na-ããj hẽ,

† 4:11 Saaw-Mo 118.22 hã takerii dãk tii, Peed ky dãng doo.

rakamajī hyb n'aa.”†

²⁷ —Te hub né hē —nāk mäh. —Babā panang bā, āā wahē n'aa Eróts häd näng do kataa Pirato sii, Isaraéw buuj nadoo do sii, Isaraéw buuj sii na-āāj hē rah'y'y kawapēen hyb n'aa a karom tsyt hē a wē kasēew dāk do wē, Jesus wē, mah'y'yb däng do wē. ²⁸ P'ooj ub maky däng do paa hadoo doo da né hē rabad'oo. ²⁹ Mahapäh né hē āā rage'y'ým doo. A karom né hē āāh. Man'oo baad ub, h'y'yb ne'y'ým doo me, a ky n'aa āā baher'oot hyb n'aa. ³⁰ Man'oo āā hā a hejój, nahēē enäh do āā baheso hyb n'aa, āā pehuunh hyb n'aa, āā moo bok hyb n'aa ji hyb n'aa meuunh doo, Jesus a karom tsyt hē a wē kasēew dāk do häd gó —nāk mā sa kyyh raky n'aa etsēē bā.

³¹ Rabahajaa bā raky n'aa etsēē doo, rabab'ēeh bā katajus wät mā k'āāts. Tii bā kā m', P'op Hagā Do Sahee sahōnh hē sa hā tak'ēp mā sa h'y'yb tamahūm. Ti m' h'y'yb ne'y'ým doo me rabaher'ood kän P'op Hagā Do ky n'aa.

Séd rah'y'yb hedo padēek do panyyg n'aa hah'y'yh

³² Ti m', séd rah'y'yb hedoo sahōnh hē Jesus hā h'y'y ka'eeh doo. Jé ma enäh do ky en'y'ym ta wób sa hā. Dooch sa mab hē sa ma tado bā, sahōnh hē sa ma hadoo. ³³ Tii kā m' 12 hedoo do Jesus mejūū doo, P'op Hagā Do hejój me raher'oot mā Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do ganā wät do ky n'aa. Baad P'op Hagā Do moo wät sa hā, baad tabahag'āās sa hā. ³⁴ Dooch kas'ut pé sa mahang. Ta see pé noo gó ken'y'yh, jé tób see enäh doo, tób hood pan'aa enäh do na-āāj hē, resēem hōm mā tii. ³⁵ Ta sām ramanaa Jesus mejūū do sa wē, rabets'ēē hōm hyb n'aa wē bedoh do sa hā.

³⁶ Sa mahang ti awät Rewi panaa, tsyt dēeg hā Tsi-Peré häd näng doo bā henäng doo. Joséh mā ta häd. Jesus mejūū do rahäd n'oo dāk Béh-Nabéh. (“Ji h'y'yb en'y'ym doo”, tahanäng pé ti Béh-Nabéh.) ³⁷ Béh-Nabéh besēem hōm tób hood pan'aa ta ma paah, ti m' ta sām tamanaa Jesus mejūū do sa wē, rah'y'yb däng doo da rabad'oo hyb n'aa ta me.

5

Ananijas Sapira daheeh rawad'ii paawā do panyyg n'aa hah'y'yh

¹ Sa mahang ti awät mā aj'y'y seeh. Ta häd mā Ananijas. Ta y'ým Sapira häd näng do daheeh resēem hōm mā na-āāj hē tób hood pan'aa, sa ma paah. ² Ta y'ým daheeh rakaner'oot jawén paa bā m', Ananijas manaa mā ta sām uuh Jesus mejūū do sa wē. Ta uuh sa wē tabaym.

³ Ti m' Peed ky hadoo ta hā:

—Ananijas, —näng mäh —ny hadoo Satanas, Nesaa Do Yb, ōm tah'y'yb mahūm P'op Hagā Do Sahee mawadii hyb n'aa paawā? A wē tabaym tób hood pan'aa a ma paa sām, a hā rep'aak do uuh. ⁴ A h'ēed né hē paa ti tób hood pan'aa. Ta sām, mesēem hōm do jawén paa bā, a ma né hē paawā. H'ēed hyb n'aa, sahōnh hē a hā rep'aak do mets'ēē dāk maken'ooh? Dooch āā tado bā ti mawadii doo, P'op Hagā Do ti mawad'ii paawā —näng mā Peed kyyh ta hā.

⁵ Ananijas maa napäh bā m' Peed her'oot doo, adēē hyng mā tūū, dajēp mäh. Ti m' sahōnh hē raky n'aa napäh bā m' ta tii, raje'y'ým bong mā tak'ēp.

⁶ Ti m' pahēew wób rabana, rahabēn dāk mā ta hub, ti m' radakā jēng mäh.

† 4:26 Saaw-Mo 2.1-2

7 Nayyw hē denaa hē Ananijas makū ȳym bajēē suun mā tób gó, Peed rabab'ēēh bā. Doooh m' ta heen n'aa nyy bā ta patug dajēp doo. 8 Ti m' Peed eanh ta hā:

—Baad maher'ood hā ȳy —näng mäh. —Jāām né hē hahy tób sām, a patug daheeh bē gadoo doo? —näng mäh.

—Ȳy. Ti né hē ta sām —näng mā ȳynh.

9 Ti m' Peed ky hadoo ta hā:

—H'ēēd hyb n'aa bē kaner'oot bē metyy hyb n'aa P'op Hagā Do Sahee? —näng mäh. —Mahegāā, bok ta ti a patug dakā jēk doo. Ōm da ramahūm hȳy kā —näng mā Peed Sapira hā.

10 Ti m' Sapira badēē hyng Peed bagēēt bā, dajēp mäh. Pahēēw hedoo do rabajēē p'ēēh bā, rahapāh mā Sapira dajēp doo. Ti m' ramanyyh, radakā jēng ta patug makū pa. 11 Ti m' sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh doo, ta wób heen n'aa enāh do na-āāj hē raje ȳym bok mäh.

Jesus mejūū do hajōng ranahēē esog hōm do panyyg n'aa hahȳyh

12 Ti m' Jesus mejūū doo, 12 hedoo doo, hajōng mā rapehuunh. Meuj n'aa näng do ramoo bok hajōk do sa mahang. Jesus hā h'yy ka'eeh do rakahet'aa mā tób P'op Hagā Do rayd hyb n'aa esee do yt hā, Saromāw hād näng doo bā.

13 Ta wób, ragenaag né paawā Jesus hā h'yy ka'eeh doo, dooh sa sii rakata bā, h'yyb e' ȳym do hyb n'aa. 14 Ti hadoo né hē m' ajyy, ȳyj, Jesus hā h'yy ka'eeh do ka'oot. 15 Ti m' nahēē enāh do ramenaā tyw n'aa hahād hā. Sa tyng jó m' radatoonh, Peed tabēs bā, ta wób sa hā ta maēts badāng hyb n'aa. 16 Hajōk panang Jerusarēnh nedaa bā haj'eenh do han'aa. Ramenaā nahēē enāh doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahad'ēēk do na-āāj hē. Ti m' sahōnh hē rabaheso hōm.

Jesus mejūū do Judah buuj wahē n'aa rarejāā do panyyg n'aa hahȳyh

17 Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āät doo, Sadusēw hād enāh do ta sii habong do na-āāj hē rah'yy kajewēēts kån Jesus mejūū do sa wē. 18 Ti m' rameso padēēk, ti m' ragadahew'ēēs doo gó m' radewāts b'ēēh. 19 Ti m' atsēm, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk do āās tanoo gasēēts nyyh mā Jesus mejūū doo. 20 Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē ahōm nā P'op Hagā Do tób n'aa w'oo hā. T'ī hēnh bē her'ood hajōk do sa hā hahȳ ji bawāt do papuuj ky n'aa, ji h'yyb nām do Jesus an'oo dāk do ky n'aa. Sahōnh hē bē her'ood sa hā —näng mā āās kyyh.

21 Ti m' tabawag hōm bā kā rabahōm P'op Hagā Do tób n'aa w'oo hā, āās mejūū doo da sa hā. Ti m' radu doo rama metēēk doo.

Ti nuuj jé m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āät doo, ta sii habong doo, ranaēēnh sahōnh hē Isaraēw buuj sa wahē n'aa, sēd hā rakata padēēk hyb n'aa. Sahōnh hē sa wahē n'aa ramaneēēnh Sinedirijo. Tii bā m' ramejūū rahahēēn Jesus mejūū do radewāts b'ēēh do paa bā. 22 Ti m' warahén rakaja hōm bā t'ī hēnh, dooh m' rawyyd bā. Ti m' rababaaj nā, raky n'aa manaa. 23 Ti m' raky hadoo:

—Āā kaja hōm bā, baad tanoo katsē. Ta noo bā warahén rabab'ēēh. Āā noo gasēēts hōm bā, dooh ta gó hab'ēēh péh! —nāk mā sa kyyh.

24 P'op Hagā Do tób n'aa hagā n'aa sa wahē n'aa, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa wób raky n'aa napāh bā m' tii, h'yyb manepēē boo m'. Ti m' rakaner'oot:

—Nyy d' tii eh? —nāk mäh.

25 Ti nuuj jé m' ta see kajaa, ti m' taky hadoo:

—Ajyy bē dewäts b'ēeh do paa ti ab'ēeh P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä. Hajök do hä rama metēek —näng mäh.

²⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahē n'aa, ta sii moo bok do daheeh rahahēen mä 12 hedoo do Jesus mejüü doo. Rakaja hōm bā, baad raber'oot sa sii, dooh m' rarahejā bā. Rajejŷm hajök doo, Jesus mejüü do sa kyyh maa new'ēē doo. Pā me ramakut red'oo do hyb n'aa, 12 hedoo do rarahejā bā paawā. ²⁷ Ti m' rakaja hōm bā, ramena Sinedirijo ajyy n'aa rabat'oonh bā, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āat do beaanh hyb n'aa sa hä. Ti m' ta ti ky hadoo sa hä:

²⁸ —Tak'ēp bē āā mejüü paa āā ky n'aa jaw'yyk doo me, bē ma manetēek hyb n'aa ta ti aj'yy ky n'aa. “Tabad'op hē da bē her'ood”, näk paa āā kyyh bē hä. Ti hadoo né hē bē nabuj keh'ūüm. Sahōnh hē Jerusarēnh buuj sa hä bē met'ēeg hōm nanāng Jesus ky n'aa. Āā daj'ēep ta ti aj'yy bē ky n'aa h'ūüm. Āā hä bē ky n'aa tapaa —näng mä ta kyyh.

²⁹ Ti m' Peed, ta wób Jesus mejüü do na-āāj hē raky hadoo:

—Taw'āats hē P'op Hagä Do kyyh ti āā ky daheeh. Dooh tahaja bā ajyy sa kyyh āā ky dahē bā, āā hä ramejüü do baad tanu nadēē bā P'op Hagä Do mejüü do hä —näk mäh. ³⁰ —P'op Hagä Doo, ēr wahē makū rah'yy kaha'eeh doo, Jesus ganā wät dejep do sa mahang tan'oo bā. Ti d' né hē Jesus bē epēem dāk do paa b'aa kajatsēk do hä. ³¹ P'op Hagä Do wehēē dāk tii. Hŷ pong jé tabasēek tan'oo bā. P'op Hagä Do hub hēnh tabasoooh ta sii sahōnh hē tabag'āas hyb n'aa tan'oo bā. Ji h'yyb tym dēeb tabahadoo P'op Hagä Do an'oo bā, P'op Hagä Do hä Isaraéw buuj rah'yy kawereem hyb n'aa Jesus an'oo bā, nesaa do sa h'yyb gó hanāng doo tabasog hōm hyb n'aa. ³² Āā sahōnh hē āā bahapäh ta tii. P'op Hagä Do Sahee, ta hä ky dah'eeh do sa hä P'op Hagä Do an'oo dāk doo, ti na-āāj hē tahapäh sahōnh hē tii —näk mä Peed sa kyyh.

³³ Ti m' ramaa napäh bā m' Peed raher'oot doo, tak'ēp mä rakawajāān. Rakarēn mä radej'ēep. ³⁴ Ti m' Parisēw see sa mahang hawät do as'ēeg gēēt mäh. Ti m' tabaher'oot sa hä. Gamarijēw mä ta häd. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do seeh. Hyb n'aa jawyk Isaraéw buuj sa mahang. Ti m' tamejüü 12 hedoo do raman'yyh dó. ³⁵ Ti m' taky hadoo ta da hadoo do sa hä:

—Bē maa newē keh ŷŷ, Isaraéw buuj —näng mäh. —Baad bē hyb n'aa newē bē bad'oo do sa hä —näng mäh. ³⁶ —Bē hyb n'aa newē p'ooj ub du n'aa doo, Tew-Das häd näng doo. Ky n'aa etsēeh paa m', tanoooh. 400 ajyy tahyb n'aa pé ta sii habok do paah. Ti m' radajēeb kän. Radaj'ēep jawén paa bā m', ta sii habok do paa ketyn bong. Tadajep bā, ahēej jēng sahōnh hē. ³⁷ Ta jawén, sahōnh hē häj n'aa babuuj rabetsén noo gó, du n'aa do ta see Judas häd näng doo, Garirej buuj. Ti hadoo né hē tii. Ta wób ta sii rababok. Ti na-āāj hē radajēeb kän. Ti m' ta sii habok do paa ketyn bong mä na-āāj hē. ³⁸ Ti hyb n'aa ŷ baher'oot bē hä: Na maboh. Bē eréd rabahōm hyb n'aa. Aj'yy du n'aa do tado bā ti rametēek doo, ti ramoo bok doo, tii b' gawatsik da —näng mäh. ³⁹ —P'op Hagä Do du n'aa do tado bā, dooh bē haja bā bē medug bā sa hä —näng mäh. —Baad bē matakā, ji hapäh mä ti P'op Hagä Do hä bē kamaj'ŷŷ —näng mä Gamarijēw kyyh sa hä.

⁴⁰ Ti m' raky daheeh ta kyyh. Ti hadoo né hē, 12 hedoo do ramena, ti m' ramejüü rabahewyyh. Ti m' ramejüü mä sa hä ranaher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa. Ti m' raberéd hōm rabahōm hyb n'aa.

⁴¹ Ti m' Jesus mejüü do raban'yyh Sinedirijo sa mahang hab'ëeh do paah. Tseb'ee mä rabahewyyh jawén paa bä, P'op Hagä Do hyb n'aa gadoo raba-hoop hyb n'aa Jesus hyb n'aa. ⁴² Ti m', P'op Hagä Do tób n'aa yt hä, sa tób hënh na-ääj hë raher'oot ta äh hä had'yyt hë, rama metëek Jesus, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa.

6

Resoos do 7 ajyy Jesus mejüü do ramoo masa hyb n'aa panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti noo gó Jesus hä h'yy ka'eeh do kah'üüm. Sa mahang ti abong mä Judah buuj, ta s'ee hënh hena doo, Gereg kyyh her'oot doo. Ta ti m' ramaher'oot mä Jesus mejüü do sa hä ta tii bä babuuj sa ky n'aa. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Patug tema bong do sa waa rabahetsëh doo bä, dooh ran'oo bä ää sii habok do sa hä —näk mä sa kyyh.

² Ti m' 12 hedoo do ramejüü sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do rakata padëek séd hä, sa hä rabaher'oot hyb n'aa. Ti m' raky hadoo:

—Dooch baad tado bä ää eréd bä P'op Hagä Do kyyh ää metëek doo, sa waa ää betsëeh hyb n'aa paawä. ³ Ti hyb n'aa, wakän haa, ää karën bë esoos bë mahang ajyy bë hep'ëeh do h'yy genäh doo, P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm doo. Ti ää mejüü sa hä rabetsëeh hyb n'aa sa waa. ⁴ Ää né hë, ää ky n'aa etsëe, P'op Hagä Do sii ää ber'oot. Ää né hë ää ma metëek P'op Hagä Do ky n'aa —näk mä sa kyyh.

⁵ Ti m' baad mä sa hä raher'oot doo. Tii bä m' rasëm mä Es-Tew häd näng doo. Tak'ëp paa m' tah'yy ka'eeh P'op Hagä Do hä. Baad P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm mä tii. Hahÿÿ d' mä rasëm do wób sa häd: Pirip, Porokoro, Nikanóh, Timom, Paramenas, Nikoraw. Än-Tijoka panang häd näng doo hënh naa ta ti Nikoraw. Jesus hä tah'yy ka'eeh do pooj jé, Judah buuj nado né paawä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do taky dahé däk Judah buuj rabahed'oo doo da. ⁶ Ti m' rabasëm jawén paa bä, ramehüüm kän mä Jesus mejüü do sa wë. Tii bä kä m', Jesus mejüü do sa moo radatoonh sa nuu gó, raky n'aa etsëe sa hyb n'aa.

⁷ Ti m' P'op Hagä Do ky n'aa kah'üüm. Nayyw hë Jerusarënh bä takah'üüm Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Hajök P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do wób rah'yy kae kän Jesus hä.

Es-Tew ramaso däk do panyyg n'aa hahÿh

⁸ Ti m', baad mä P'op Hagä Do hejój awät Es-Tew häd näng do h'yyb gó. Baad mä P'op Hagä Do ky n'aa edëng. Es-Tew pehuunh, meuj n'aa näng do heen n'aa tamoo wät hajök do sa mahang. ⁹ Ti m' Judah buuj wób, ta wób sa karom paah, radu doo Es-Tew raky gedak. Ti asooh tsyt hë sa tób P'op Hagä Do panyyg ti rayd naherot do yt hä. Sa sii ti abong Sirené panang buuj wób, Aresän-Dirija panang buuj wób, Siris häj n'aa buuj wób, Asija häj n'aa buuj wób. ¹⁰ Es-Tew mä raky hüüm paawä, dooh m' rahaja bä. Es-Tew P'op Hagä Do Sahee h'yy gan'yyh do hyb n'aa rawén nahajaa.

¹¹ Ti m' ramaher'oot ajyy wób sa hä, daap ramenyh hyb n'aa Es-Tew ky n'aa.

—Hahÿÿ da bë her'ood —näk mäh. —“Ää maa napäh Mosees, P'op Hagä Do na-ääj hë Es-Tew ky n'aa rejää doo”, denoo da —näk mä sa kyyh.

¹² Ti m' Judah buuj, Judah buuj sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hë rakawajään Es-Tew wë ta ti ajyy sa kyyh hyb n'aa. Ti m' ramaso däk, ti m' ramahüüm Sinedirijo ajyy n'aa sa wë, sa wahë n'aa wë.

¹³ Ti m' ramejũũ ta wób, noo kanesa doo, daap ramenyyh hyb n'aa Es-Tew ky n'aa sa wahë n'aa hã. Ti m' daap mehen'yyh do raky hadoo:

—Doo hahÿ aj'yy eréd bã taky n'aa rejãã do P'op Hagã Do tób n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do na-ããj hë —nãk mãh. ¹⁴ —Ãã maa napãh ta kyyh. P'op Hagã Do tób n'aa Jesus Nasaréh buuj ahãj jëng da, tanooh. Ky n'aa jaw'yyk do Mosees metëëk do Jesus ahÿÿd hõm da, tanooh —nãk mã noo kanesa do sa kyyh.

¹⁵ Ti m' sahõnh hë Sinedirijo ajyy n'aa, t'ĩ hënh hat'oonh doo, baad mã raty padëëk Es-Tew wë. Ta mamets, ããs mamets hado dãk mã sa hã.

7

Es-Tew kyyh Sinedirijo ajyy n'aa sa hã panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ããt do eanãh Es-Tew hã:

—Akã, se hub né hë ta ti rahe'r'oot do a ky n'aa? —nãng mãh.

² Ti m' Es-Tew ky hadoo:

—Wakãh haa, yp ÿ hyb n'aa hed'oo doo, bê maa newë këh ÿÿ —nãng mãh. —P'op Hagã Doo, sahõnh hë sa bahãnh hadoo doo, kas'ee wãt ër wahë makũ Abaraãm hã, Mesopotãm hãd nãng do hãj n'aa bã Abaraãm bawãt nã bã, Arãn panang hënh takahÿÿd gã do pooj jé. ³ Hahÿÿ d' paa m' P'op Hagã Do kyyh ta hã: “Maberéd dæg mabawãt do paah, a wakããh, a yb tób paah. Ahõm da hëëj s'ee hënh, õm ÿ metëëh hënh”, * nãng mã P'op Hagã Do ta hã. ⁴ Ti m' taberéd dãk Kaw-Dew sa hãj n'aa, Mesopotãm hãd nãng doo, ti m' tabahõm Arãn panang hãd nãng doo hënh. Ta yb dajëp do jawén paa bã, P'op Hagã Do manaa wawëë hë ër babong do hãj n'aa bã. ⁵ Doo P'op Hagã Do an'oos pé ta hã, hëëj uuh hadoo pé paawã, taky n'aa enooh né hë paawã hahÿ hëëj ta panaa pan'aa sa hãj n'aa pan'aa, Abaraãm dajëp jawén paa bã. Tii d' taky n'aa enooh ta hã, dooh nã né paawã Abaraãm t'aah nyy nã bã ti noo gó. ⁶ Hahÿÿ da P'op Hagã Do kyyh ta hã: “Sa hãj n'aa nadoo hënh da a panaa rababok da. Tak'ëp da ramejũũ sa hã 400 ta baab noo gó. Ta si n'aa hë da ramoo bok da t'ĩ hënh. Rarahejãã da t'ĩ hënh a panaa. ⁷ ÿ abaanh da ta sãm ta tii d' moo hed'oo do sa hã. ÿ rahejãã da. Ti jawén paa bã, tii b' naa a panaa rababaaj nã bã wawëë hë. Babã ÿ rahyb n'aa jew'yyk da”, † nãng mã P'op Hagã Do kyyh Abaraãm hã —nãng mã Es-Tew kyyh.

⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Ti m' Abaraãm P'op Hagã Do mejũũ sa taah ramasuj noo byyh ehõk, P'op Hagã Do karapee rabahadoo do heen n'aa. Ti hyb n'aa m' Abaraãm t'aah, Isak hãd nãng doo, 8 tabado dãk bã ta ãh, Abaraãm masuj noo byyh hõg hõm. Tii d' né hë kã Isak Jakóh yb. Jakóh kã, ta hãd see Isaraéw, 12 hedoo do radu na do Isaraéw buuj sa panaa. ⁹ Ti né hë Jakóh taah, ër wahë makũuh, rahyb n'aa jewëes do sa hÿÿj Joséh. Ti hyb n'aa rabesëëm hõm Esit hãj n'aa hënh, ta si n'aa hë tamoo wãt hyb n'aa t'ĩ hënh. Ti hadoo né hë, P'op Hagã Do hagãã had'yyt hë Joséh. ¹⁰ Joséh P'op Hagã Do ed'ëep sahõnh hë nesaa do mahãnh. Tah'yy gan'yyh. Baad Esit hãj n'aa wahë n'aa, Paraóh ramaneëënh do gadoo, P'op Hagã Do an'oo bã. Ti hyb n'aa Paraóh an'oo bã kã sahõnh hë Esit hãj n'aa hagã n'aa, ta tób hagã n'aa na-ããj hë tabahadoo hyb n'aa. ¹¹ Ta jawén ji hasaah do bawãd kãn Esit hãj n'aa bã, Kanaãh hãj n'aa bã na-ããj hë. Sahõnh hë m' rabahoop sah. Doo m' ër wahë makũ sa waa rawyyd bã. ¹² Tii bã

* 7:3 Genesis 12.1 † 7:7 Genesis 15.13-14

kä, Jakóh ky n'aa napäh bä joom s'ëeb Esit bä hanäng doo, tamejüü ér wahë makü t'ïi hënh sa waa rabetsëe hyb n'aa. ¹³ Ti m', ta jawén, p'aa hënh t'ïi hënh rabahôm bä kä sa waa hets'ëe doo, Joséh baher'ood kân sa hä sa hÿÿj né hë. Tii bä Paraóh na-ääj hë heen n'aa nyy däk Joséh wakääh hä, Joséh yb hä. ¹⁴ Tii bä kä m', Joséh mejüü ramanaa ta yb, ta wakääh had'yyt hë Esit hënh. ⁷⁵ sahõnh hë han'aa do paah. ¹⁵ Ti m' Jakóh rakahÿÿd j'eenh Esit bä. T'ïi hënh tadajëb kân. Tii b' né paa m' ér wahë makü radejëb kân. ¹⁶ Sa kamag paa ramahüüm p'aa hënh Sikëm panang hënh. Gabaho doo gó, Sikëm bä Amoor taah sa hä Abaraâm ets'ëe hõm do paa radaboo jëng sa kamag n'aa —näng mä Es-Tew kyyh.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

—Tabedaa däk bä kä Abaraâm hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do kajaa doo, tak'ëp ér wahë makü panaa rakaood bong Esit häj n'aa bä. ¹⁸ Ti m' ta see pé noo gó Esit häj n'aa wahë n'aa see tadu doo tabag'ääs doo. Dooh m' ta ti ky n'aa napëe bä Joséh maküüh. ¹⁹ Ta ti sa wahë n'aa tawedii ér wahëh maküüh, tarejää na-ääj hë. Tamejüü sa taah papuuj henys do raberéd is, radejëp hyb n'aa. ²⁰ Ti noo gó m' tabenäng Mosees häd näng doo. Anäm ti karapee. Ta yb, ta ÿÿn rawä wät, rejën sa tób bä tamawoob hë kamarab. ²¹ Nahajaja wäd bä rejën doo, raberéd tu ta hood gó jawii mahang. Tii bä kä, Paraóh toog rabawyyd kân, taw'ëeh mäh, ta t'aah hadoo tan'oo bä. ²² Sahõnh hë Esit buuj rahajaa do rama metëek ta hä. Tak'ëp tii bä kä tahyb n'aa jawyk taher'oot do hä, tamoo wät do hä. ²³ 40 ta baab Mosees bahado däk bä, takarën tabaheg'ääs ta wakääh, Isaraéw buuj. ²⁴ Takajaa bä, tahapäh ta wakääh see Esit buuj see rejää. Ti hyb n'aa ta sãm baanh. Tanaboh jat Esit buuj. ²⁵ Ta h'yyb gó Mosees ed'oo, ta wakääh raheen n'aa enäh P'op Hagä Do ti mejüü tabed'ëep sa hä Esit buuj sa moo gó naa. Dooh rah'yy genä bä. ²⁶ Jat'iip hadoo tabahapäh pawóp hë Isaraéw buuj kep'uuk doo. Mosees karën paawä dooh ti d' radoo bä. “Wakääh haa”, näng, “bë wakääh had'yyt hë. H'ëed hyb n'aa bë kamaj'ïi?”, näng. ²⁷ Ta see rejää do aüj hõm mä Mosees, ti m' taky hadoo ta hä: “Jaa g'eeh hanoo ää wahë n'aa, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa mabahadoo hyb n'aa? ²⁸ ÿ makarën manaboh jat Esit buuj tsém hë manaboh jat doo da?”, † näng mäh. ²⁹ Ti m' aj'yy kyyh Mosees maa napäh bä, kejën hõm Midijän häj n'aa hënh. T'ïi hënh tabag'ëed däg kân ta wakääh nadoo do sa mahang. T'ïi hënh takat'ëe däk. Pawóp hë ta taah.

³⁰ Ti m' Es-Tew ky hadoo ënh:

—40 ta baab jawén paa bä P'op Hagä Do ääs kasee Mosees hä tëëg hõo gó, b'aa tûu nu däg is do kadoo doo gó naa. Banawäng bä, waë Sinaih häd näng do nedaa bä tii. ³¹ B'aa kado né paawä, dooh m' taooj jëe bä Mosees bahapäh bä, tahyb n'aa meuunh mäh. T'ïi hënh tabahôm bä, p'eets hë tabahag'ääs hyb n'aa, tamaa napäh mä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh her'oot do ta hä: ³² “ÿ né hë P'op Hagä Doo, a yb h'yy kaha'eeh doo. ÿ né hë P'op Hagä Doo, Abaraâm, Isak, Jakóh rah'yy kaha'eeh doo”, § näng mäh. Mosees kajajän wät mä tak'ëp tabeÿÿm wät do hyb n'aa. Dooh tahegää bä t'ïi hënh, eÿÿm wät do hyb n'aa m'. ³³ Ti m' P'op Hagä Do ky hadoo ta hä: “Makabo nä a tsyym suun, majó gëet do k'ääts ma ÿ hadoo do hyb n'aa, tsyt hë takasëew däk ti wë ÿÿ. ³⁴ ÿ hapäh né hë ny hadoo karapé haa rarejää do Esit häj n'aa bä. ÿ maa napäh sa kyyh rah'yy kame'oot doo. Ti hyb n'aa hÿ pong jé naa ÿ bahyng ÿ bed'ëep hyb n'aa

Esit buuj sa moo gó naa. Ti hyb n'aa kā, Esit hēnh ōm ŷ mejūū, karapé haa t'īī hēnh naa mabasog nyh hyb n'aa", ** nāng mā P'op Hagā Do kyyh Mosees hā, nāng mā Es-Tew.

³⁵ Ti m' Es-Tew ky hadoo ēnh:

—Ti né hē ti Mosees ta wakāān raty n'aa ges'yyk do paah. “Jaa hanoo āā wahē n'aa, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa mabahadoo hyb n'aa?”, nāk paa sa kyyh ta hā. Āās b'aa kadoo doo gó Mosees hā kasee do kyyh hā P'op Hagā Do mejūū sa wahē n'aa pan'aa Mosees bahadoo hyb n'aa, Esit buuj sa moo gó naa ta wakāān tabed'ēēp hyb n'aa. ³⁶ Ti né hē Mosees ēr wahē makū manyyh do Esit hāj n'aa bā naa. Tapahuunh paa m', hyb n'aa meuj n'aa nāng do tametēēh Esit bā, akajar Hahiin Do hād nāng doo bā, tabanawāng bā nā-āāj hē 40 ta baab noo gó m'. ³⁷ Ti né hē ti Mosees hahŷy da Isaraéw buuj hā ky hadoo doo: “P'op Hagā Do ky n'aa rod ŷ hadoo do P'op Hagā Do an'oo bā bē mahang ganyyh da.”†† ³⁸ Ti né hē ti Mosees Isaraéw buuj sa mahang hawāt do paa tabanawāng bā rakata padēēk noo gó, waēē Sinaih hād nāng doo bā āās her'oot do gadoo doo. Ti né hē ti ēr wahē makū sa mahang hawād wāt doo. Ti né hē gadoo do paa P'op Hagā Do kyyh ji edēb had'yyt hē hanoo doo, ēr wahē makū sa hā tama metēēk hyb n'aa. ³⁹ Ti hadoo né paa m', dooh paa m' ēr wahē makū raky dahē bā Mosees. Raty n'aa gesyyg wāt mā Mosees. Rakarēn mā rababaaj hōm p'aa hēnh Esit hēnh. ⁴⁰ Ti m' ta hŷy hā, Arāw hād nāng do hā ramejūū: “Mamoo wād ēr h'yy kaha'eeh do pan'aa, ēr pooj rababok hyb n'aa. Dooh ji hapēē bā h'ēēd hado ta ti aj'yy Mosees hā, Esit hāj n'aa bā naa ēr manyyh doo”,‡‡ nāk mā sa kyyh. ⁴¹ Ti noo gó m' ramoo wād kān kabariih, booj yb t'aah heen n'aa. Tii bā m' sa masāāh wób raneboh bēēh, raju toonh kabarii sa mo haj'aa raweh'ēēh hyb n'aa. ⁴² Ti hyb n'aa m' dawē hā P'op Hagā Do wén kanā dāk sa mahānh. Tanoo mā wē hā habong do rahyb n'aa jew'yyk. Ti hadoo né hē takerii dāk P'op Hagā Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hā:

“Isaraéw buuj,
hā ŷ g'eeh ti bē banoo ta ti bē ejuu doo
40 ta baab banawāng hēnh bē babok noo gó?

⁴³ Hā ŷ nado ti bē banoo.

Bē kabarii Morók hād nāng do tób n'aa its ti bē mahang bē manaa doo.

Kabarii Repā hād nāng do sagōōh n'aa hā bē h'yy kaha'eeh.

Ta ti né hē kabarii bē mo haj'aa, sa hā bē h'yy ka'eeh hyb n'aa.

Ti hyb n'aa bē ŷ ah'eed n'yyh da bē hāj n'aa bā naa.

Bē ŷ mejūū da Babirōn panang bahānh.”§§

Tii da né hē P'op Hagā Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hā —nāng mā Es-Tew kyyh.

⁴⁴ Ti m' Es-Tew ky hadoo ēnh:

—Tabanawāng bā ēr wahē makū rababok noo gó, P'op Hagā Do sa hā kahesé do tób n'aa ramahūūm mā sa sii. P'op Hagā Do mejūū doo da Mosees hā, P'op Hagā Do metēēh do hadoo ta hā waēē hā, tii d' né paa ratama. ⁴⁵ Josuwéh sa wahē n'aa tabahadoo noo gó, ēr wahē makū ramanaa sa sii ta ti tób hahŷy hāj n'aa bā. Ti noo gó Josuwéh bado hōm ta wób sa hāj n'aa, P'op Hagā Do habēē n'yyh do sa hāj n'aa. Tii bā kā, ta ti tób ēr hāj n'aa bā

** 7:34 Esodo 3.5, 7, 8, 10 †† 7:37 Dew-Teronom 18.15 ‡‡ 7:40 Esodo 32.1 §§ 7:43 Amos 5.25

aso had'yyt hē. Asooh nä paa m' na-ãāj hē Dawi ēr wahē makū sa wahē n'aa tabahadoo noo gó. ⁴⁶ Baad P'op Hagā Do hyb n'aa gadoo mā Dawi. Ti tetsēē mā P'op Hagā Do hā, tanoo hyb n'aa P'op Hagā Do Jakóh panaa rah'yy kaha'eeh do tób n'aa pä s'ëeb tatamaa sooh hyb n'aa. ⁴⁷ Tii d' Dawi karēn né paawā, ta t'aah Saromāh wād nāng do tii, P'op Hagā Do tób n'aa tatamaa sooh doo. ⁴⁸ Ta tób n'aa tamoo wād né paawā, dooh P'op Hagā Do Sahōnh Hē Sa Bahānh Hadoo Do agēē bā tób ji tamaa sooh do yt hā. Tii d' né hē ta ky n'aa rod see her'oot paa P'op Hagā Do kyyh:

⁴⁹ “Wē, ŷ bag'ãās do tyng.

Badāk hahŷ hēēj, tsym ŷ tyng hadoo.

Tii d' tahadoo do hyb n'aa,

ny hadoo pé tóp ŷ pan'aa ti bē karēn ti bē tamaa sooh doo?

Ny yt hā bē ed'oo ŷ kameh'ãāk?

⁵⁰ ŷ né hē sahōnh hē mo haj'aa nāng doo”, *** nāng mā P'op Hagā Do kyyh, nāng mā Es-Tew.

⁵¹ Ti m' Es-Tew ky hado kån Sinedirijo ajyy n'aa sa hā:

—Nabuj keh'ūum bēeh! Ganah'ood bē hā. P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do h'yyb hadoo bē h'yyb. P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh doo, ta kyyh maa nanapāh do hadoo bēeh. Bē wahē makū hadoo né bēeh. P'op Hagā Do Sahee hā bē kamaj'ī, bē wahē makū rabad'oo do paa hadoo né hē. ⁵² Sahōnh hē P'op Hagā Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do bē wahē makū rarejāā. P'op Hagā Do ky n'aa rod, P'op Hagā Do karēn doo da hawāt do kajaa do ky n'aa her'oot doo, bē wahē makū radej'ëep paah. Hŷŷ kā, Baad Had'op Do kajaa bā kā, bē h'yy kawareem ta wē, bē dajëeb kån. ⁵³ Åās an'oo dāg né paawā bē hā P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk doo, dooh bē ky dahē bā —nāng mā Es-Tew kyyh Sinedirijo ajyy n'aa sa hā.

⁵⁴ Ti m' Es-Tew kyyh ramaa napāh bā m', tak'ëp mā rah'yy gaēēj bong. Kawaj'ään bong mā ta wē. ⁵⁵ Ti m' Es-Tew P'op Hagā Do Sahee baad tah'yyb mahūūm. Ti m' wē hā tabahēg'ãās, ti m' tabahapāh P'op Hagā Do hejój, ta bag tak'ëp gabarēeh do hadoo doo. Tahapāh Jesus hageēt do P'op Hagā Do hub hēnh, takaweh'ëeh doo bā. ⁵⁶ Ti m' taky hadoo:

—Bē hegāā! —nāng mäh. —Wē kas'ëēs do ŷ hapāh. Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do ŷ hapāh na-ãāj hē, P'op Hagā Do hub hēnh —nāng mäh.

⁵⁷ Ti m' sa nabuuj ragetsēē padëek sa moo me. Tak'ëp mā rageēēnh. Ta wē m' rawaj'aa padëek. ⁵⁸ Ti m' Es-Tew rabado nyh panang bā naa. Ti m' rabakut pä me, tadajëp hyb n'aa. Ti m' Es-Tew ky n'aa daap menyh do sa hatsē hebaan doo, sa hā padëek doo, rakebo bēeh rabakut hyb n'aa pä Es-Tew hā. Aj'yy wanehēh nā doo, Saw-Ru hād nāng doo, enām ti nuuj jé sa saroor hebaan doo.

⁵⁹ Ti m' rabakut bā, Es-Tew ky n'aa etsēē mäh. Hahŷŷ d' mā ta kyyh:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo, magado hēp ŷ tym —nāng mäh.

⁶⁰ Ti m' ta taron nu paa me tabahyy hāng. Ti m' tak'ëp mā taky hadoo:

—Jesus hyb n'aa jawyk doo, sām ŷ mabaaj manā sa hā —nāng mäh.

Ti m' tadajëb kån.

8

1 Taw'ãāts mā Saw-Ru hā Es-Tew dajëp doo.

Jesus hã h'yy ka'eeh do Saw-Ru rejãã do panyyg n'aa hahÿÿh

Ti noo gó né hẽ m' radu doo rarejãã do Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Jerusarẽnh panang bã. Ti hyb n'aa m', sahõnh hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do raketyn bong Judah hãj n'aa bã, Samarija hãj n'aa bã na-ããj hẽ. Jããm hẽ Jerusarẽnh bã h'aym 12 hedoo doo doo Jesus mejũũ doo. ² Ti m', Es-Tew radaj'ëep jawén paa bã m', ta wób P'op Hagã Do weh'ëeh do rabahõm, radakã jëng hyb n'aa Es-Tew kamag n'aa. Tak'ëp mã rabaóð bong ta hyb n'aa. ³ Saw-Ru kã, tarahejãã Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Sahõnh hẽ tabaheg'ããs tób yt hã, Jesus hã h'yy ka'eeh doo doo tabesoos hyb n'aa. Tamejũũ mã radewëes Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ajyy ÿÿj sii hẽ.

Samarija buuj raky n'aa napãh do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

⁴ Ti m' ketyn bok do rabaher'oot Jesus ky n'aa ramahõm me. ⁵ Ti m' sa seeh, Pirip hãd nãng doo, bahõm kãn panang hẽnh Samarija hãd nãng doo hãj n'aa bã. T'ĩ hẽnh tabaher'oot sa hã Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Dãng Do ky n'aa. ⁶ Ti m' panang buuj rabahapãh bã Pirip pehuunh doo, baad mã ramatakëe ta kyyh. ⁷ Pirip hebẽ karap'aar h'yyb nesaa do sa h'yyb gó hanãng doo. Rabenyyh bã sa hã hanãng doo, tak'ëp mã rageëenh. Hajõk k'yy gedóm doo, seãk doo heso hõm. ⁸ Ti hyb n'aa tak'ëp panang buuj ratsebẽ.

⁹ Pirip kaja pooj jé sa mahang ti awãt aj'yy Simaw hãd nãng doo, mehẽm do paah. Hajõk mã tawahed'ii Samarija buuj. Ta daaj hẽ, ta hã hẽ takasab'ee, ta hã hẽ tahyb n'aa jawyk doo doo h'yyb n'aa. ¹⁰ Sahõnh hẽ, hyb n'aa jewyk doo, hyb n'aa sekog is do na-ããj hẽ raky daheeh mã ta kyyh. Hahÿÿ d' mã sa kyyh ta ky n'aa:

—Ta ti aj'yy gó P'op Hagã Do hejój tak'ëp hadoo doo kametëeh —sa nooh.

¹¹ Bãp peej dãg tamehẽm doo me panang buuj Simaw wedii, rawén ky sũut. ¹² Pirip kajaa bã kã, taher'oot mã sa hã P'op Hagã Do ji tabag'ããs doo ky n'aa hanãm doo, Jesus Kristo ky n'aa hanãm do na-ããj hẽ. Ti m' raky daheeh bã Jesus ky n'aa, ranu gemuun hõm ajyy ÿÿj na-ããj hẽ. ¹³ Mehẽm do paa na-ããj hẽ taky daheeh Jesus ky n'aa. Ti sii hẽ ranu gemuun wãt. Ti m' jé pad'yyt hẽ tabawãd dãg kãn Pirip sii. Tameuunh tak'ëp Pirip pehuunh doo, hyb n'aa meuj n'aa nãng doo tahapãh doo doo h'yyb n'aa.

¹⁴ Ti m' Jesus mejũũ doo Jerusarẽnh bã haj'eenh doo raheen n'aa enãh bã m' Samarija buuj raky daheeh doo P'op Hagã Do ky n'aa, ramejũũ mã Peed Jowãw daheeh, t'ĩ hẽnh rabaheg'ããs hyb n'aa. ¹⁵ Rakaja hõm bã t'ĩ hẽnh, raky n'aa etsëe Samarija buuj Jesus hã rah'yy ka'eeh doo sa hyb n'aa, P'op Hagã Do banoo hyb n'aa ta Sahee sa h'yyb gó. ¹⁶ Dooch nã P'op Hagã Do Sahee sa h'yyb gó, ranu gemuun up Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo hãd gó. ¹⁷ Ti m' Peed Jowãw daheeh moo tooj wãt mã sa nuu gó. Ti m' P'op Hagã Do Sahee bajëe suun kãn mã sa h'yyb tym gó.

¹⁸ Ti m' Simaw mehẽm doo paa bahapãh bã P'op Hagã Do Sahee sa h'yyb tym gó hajëng doo ramoo toonh bã sa nuu gó, takarẽn paawã m' tanoo sa hã dajëer, tii d' ranoo tabahajaa hyb n'aa. ¹⁹ Hahÿÿ d' mã ta kyyh Peed sa hã:

—Bẽ an'oo hã ÿÿ, tii da ÿ bahajaa hyb n'aa, ÿ moo sooh bã sa nuu gó, P'op Hagã Do Sahee bajëng hyb n'aa sa h'yyb tym gó —nãng mã mehẽm doo paa kyyh.

²⁰ Ti m' Peed ky hadoo:

—Taw'ãats hẽ paawã õm a dajëer daheeh P'op Hagã Do aw'oong hõm baad tanadoo hẽnh, ji matym n'aa ji hã P'op Hagã Do anoo doo makarẽn metsëe doo doo h'yyb n'aa dajëer me —nãng mãh. ²¹ Baad nado a h'yyb tym P'op Hagã Do

matym gó. Ti hyb n'aa dooh äã sii mamoo wäd bã —näng mäh. ²² —Meréd hõm ta ti nesaa doo, tii d' mabahed'oo doo da. Maky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do hä. Tii bã da apäh õm tat'yyd mehün, tii bã da apäh nesaa do mahyb n'aa newëë do tado hõm. ²³ Ý hapäh né hë a h'yyb gó hanäng doo. Õm h'yy gaëñh mah'yy kajew'ëes do hyb n'aa. Nesaa do õm tah'yyb mahüüm.

²⁴ Ti m' Simaw ky hadoo:

—Ý karën paawä bë ky n'aa ets'ëë hëp ý n'aa, bë her'oot do tanadäng hyb n'aa hä ýý —näng mäh.

²⁵ Ti m' Jesus ky n'aa raher'oot jawén paa bã, P'op Hagä Do kyyh rametëek jawén paa bã, Peed Jowäw daheeh rababaaj hõm kån Jerusarënh hënh. Samarija buuj sa panang bã ramabaaj hõm me, ranu kejäk doo bã, raher'oot Jesus panyyg hanäm doo.

Etsijop häj n'aa buuj hä Pirip her'oot do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahýyh

²⁶ Ti m', ta jawén Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do äãs see her'ood kån mä Pirip hä. Ti m' äãs ky hadoo:

—Ahõm banawäng do tyw n'aa me Gasa hënh hahyng do Jerusarënh bã naa —näng mäh.

²⁷ Ti m' Pirip bahõm kån. Ta tyw n'aa me takataa mä aj'yy hä, Etsijop häj n'aa buuj. Hyb n'aa jawyk ti aj'yy. Etsijop buuj sa wahë n'aa ýñh, Kån-Das häd näng do kaser n'aa. Sa wahë n'aa dajëer hagä n'aa ti aj'yy. Jerusarënh hënh tahewäd nä, P'op Hagä Do tahyb n'aa esee do hyb n'aa. ²⁸ Tamabaaj nä me kä, ta hood gó kawaaro takyyk doo gó tabasooch bã, taner'oot P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do erih do paah. ²⁹ Ti m' P'op Hagä Do Sahee ber'oot Pirip h'yyb gó:

—Ahõm nä ta wë —näng mäh.

³⁰ Ti m' takata däk bã ta hä, tamaa napäh taner'oot do Isajas erih do paah. Ti m' tabeaanh ta hä:

—Äkä, mamaa napäh ti maner'oot doo? —näng mäh.

³¹ Ti m' aj'yy hadoo do ky hadoo Pirip hä:

—Nyy da ti ý maa napäh? Dooch metëek pé hä ý ta ky n'aa —näng mäh.

Ti m' tabatsyyd kån Pirip gatsëg sooh hyb n'aa ta pa.

³² Hahýyh d' ti aj'yy ner'oot doo:

“B'ée radaj'ëep do hadoo ta tii.

B'ée t'aah hadoo, dooh ta kyy pé ta wii ragekää bã.

Ti hadoo tii. Dooch ter'ood bã.

³³ Rarejäã, rej'ees ta ky n'aa.

Sahõnh hë tak'ëp baad nadoo do ramoo bok ta hä.

Dooch P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo da tado bã ti ramoo bok ta hä.

Dooch da her'oot pé ta panaa ky n'aa, radaj'ëep do hyb n'aa.”*

³⁴ Ti m' aj'yy beaanh Pirip hä:

—Jaa ky n'aa Isajas her'oot? Ta daaj hë ta ky n'aa, ta see ky n'aa apäh? —näng mäh.

³⁵ Ti m' Pirip du doo taheer'oot do taner'oot do hä, P'op Hagä Do kyyh see hä, sahõnh hë Jesus panyyg hanäm do ky n'aa. ³⁶ Ti m' ratabës bã naëng banäng bã aj'yy ky hadoo:

—Babä ti majat naëng —näng mäh. —Tahajaa ý manu gemuun? —näng mäh.

* 8:33 Isajas 53:7-8

[³⁷ Ti m' Pirip ky hadoo:

—Tak'ëp mah'yy kae bä, tahajaa —näng mäh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—ÿ ky daheeh. P'op Hagä Do t'aah né hë Jesus Kristo —näng mäh.]

³⁸ Ti m' aj'yy mejüü ta sii habok do rabaym hyb n'aa. Tii bä kä m', rabawëëj bëëj kån tame. Ti m' Pirip nu gemuun wäd kån. ³⁹ Ti m' rabas'oob n'yyh bä tame naa Pirip P'op Hagä Do Sahee mahüüm kån. Dooch aj'yy hapëë wäd bä. Ahöm kån mä tahahöm hënh. Tsebë mä tahöm bä. ⁴⁰ Ti m' Pirip ganä wät panang Asot häd näng doo bä. Ti m' tabahöm kån Sesareja hënh. Tamahöm me m' taheer'oot Jesus panyyg hanäm do sahönh hë panang bä.

9

Saw-Ru hä Jesus kasee do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti noo gó né hë Saw-Ru h'yy kaneréd tahehō Jesus hä h'yy ka'eeh doo, tadej'ëep hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahë n'aa heh'äät do hä ² tetsëë rerih do raky n'aa jaw'yyk doo, tabahöm hyb n'aa panang Damas-Ko häd näng doo hënh. T'ï hënh takarën paawä tametëeh kerih doo, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä, tamoo mesoo hyb n'aa paawä, tamanaa hyb n'aa paawä Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarënh hënh. Takarën paawä tamanaa ajyy ÿÿj sii hë. ³ Ti m' tabedaa däk bä Damas-Ko, tii bä gabarëeh do ta bag p'op naa gabar'ëeng wät ta hahäd hä. ⁴ Tüü m' tabadëë jat tii bä. Ti m' tamaa napäh kyyh ta hä her'oot doo:

—Saw-Ru, Saw-Ru, h'ëed hyb n'aa ÿ marejää?

⁵—Jaa òm Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo? —näng mä Saw-Ru.

—ÿ né hë, Jesus marejää doo —näng mäh. ⁶—As'ëeg g'ëed! Ahöm nä panang hënh. T'ï hënh rabaher'oot a hä nyy da mabad'oo do pan'aa —näng mä Jesus kyyh.

⁷ Ta sii habok do ramaa napëë né paawä ta ti kyyh, dooch m' rahapäh péh. Ti hyb n'aa rah'yyb panado bong. ⁸ Tii bä m' Saw-Ru as'ëeg gëët. Tahegää paawä, dooch tahapëë wäd bä.* Ti hyb n'aa ramoo maso hōm tabawät hyb n'aa. Ti m' ramahüüm kån Damas-Ko panang hënh. ⁹ T'ï hënh nawa wäd, neëg wäd, ty tamaa wäd, tamawoob hë m' ta äh.

¹⁰ Ti m', Damas-Ko bä ti awät mä Jesus hä h'yy ka'eeh do seeh, Ananijas häd näng doo. Ti m' Jesus kasee ta hä ta s'ëeh hadoo doo gó. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ananijas —näng mäh.

—H'ëed? Bä agëët ÿÿh, Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ahöm aj'yy Judas häd näng do tób hënh. Ta tyw n'aa “Dajang Doo” häd ramaneëeh do hahäd hä ta tób basooh. T'ï hënh mameeaj aj'yy Saw-Ru häd näng doo, Tas hënh naa. P'op Hagä Do hä taky n'aa etsëë. ¹² Ta s'ëeh hadoo doo gó tahapäh aj'yy Ananijas häd näng do hajëë suun doo, ta nuu gó ta mooh tadasooh doo, p'aa hënh tabahapëë däk hyb n'aa —näng mä Jesus Ananijas hä.

¹³ Ti m' Jesus kyyh tamaa napäh bä m', Ananijas ky hadoo:

—Wahéh ÿ n'aa, hajōng ta ky n'aa raheer'oot hä ÿÿ. Sahönh hë ÿ ky n'aa napäh nesaa do tamoo wät do Jerusarënh bä, a hä h'yy ka'eeh do sa hä —näng

* 9:8 Tawën nahapëë wät, Jesus bag gabarëeh do tahapäh do hyb n'aa.

mäh. ¹⁴—Wawëë hê tabana hÿÿ kâ. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa raky n'aa jaw'y'yk doo me tabana, tadewäts bëeh hyb n'aa a häd gó h'y' ka'e'eh doo —näng mä Ananijas kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Ahôm nä. Ahôm né hê t'ĩ hênh. ÿ asëew däk panäk ÿ n'aa tabahadoo hyb n'aa, kêh ÿ n'aa tabaher'oot hyb n'aa Judah buuj nadoo do sa hã, sa wahë n'aa sa hã, Isaraéw buuj sa hã na-ãäj hê —näng mäh. ¹⁶—ÿ metëeh da ta hã tak'ëp tabahoop do pan'aa hêp ÿ n'aa —näng mä Jesus.

¹⁷ Ti m' Ananijas bahôm kân Saw-Ru yt gä doo hênh. Tabajëë suun jawén paa bä m', ta moo tadasooh Saw-Ru nuu gó. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Saw-Ru, wakân ÿ hado däk òm hÿÿ kâ —näng mäh. —Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo, ta tyw n'aa me a hã kasee doo, ti né hê ÿ tamejüü a wë ÿ bana hyb n'aa, p'aa hênh mabahapëë däk hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee a h'y'yb tym gó tabajëng hyb n'aa —näng mä.

¹⁸ Ti m' nayyw hê m' Saw-Ru matym gó naa kajäg bëeh tah'y'ÿb päd hadoo. Ti m' p'aa hênh tabahapëë däg kân. Ti m' tabas'ëëg gëet, ti m' ranu gemuun wät. ¹⁹ Ti m' tabawêh jawén paa bä m', h'y'yb hejooj däg kân p'aa hênh. Ti m' Damas-Ko panang bä tabaym dó Jesus hã h'y' ka'e'eh do sa mahang.

²⁰ Ti m', nayyw hê Saw-Ru du doo taher'oot do tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã. P'op Hagä Do T'aah né hê Jesus, tamaher'oot mä kat'aa do sa hã. ²¹ Sahõnh hê maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mäh. Hahÿÿ d' mä raky n'aa her'ood bong:

—Ti né pa doo aj'y'w Jesus häd gó h'y' ka'e'eh do rejää do Jerusarênh bä. Ti né paa wawëë hê hana doo, Jesus hã h'y' ka'e'eh do Jerusarênh hênh tamahüüm hyb n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa sa moo gó tahaëënh hyb n'aa? —näk mäh.

²² Ky n'aa jawyk doo me Saw-Ru her'ood magyys hê tii bä sa hã. Jesus né hê ti P'op Hagä Do Ky Däng Doo, baad ub tametëeh sa hã. Ti hyb n'aa Judah buuj Damas-Ko bä haj'eenh do h'y'yb manepëë bong ta kyyh hã.

²³ Ti m', hajõö ta ä jawén paa bä Judah buuj rakaner'oot radaj'ëep hyb n'aa Saw-Ru. ²⁴ Ti hadoo né hê, Saw-Ru ky n'aa napäh rakaner'oot doo. Adëb bä, atsëm na-ãäj hê ta majĩ ragada sa panang tyw n'aa noo bä, radaj'ëep hyb n'aa paawä m'. ²⁵ Ti m' Saw-Ru Jesus hã h'y' ka'e'eh do rabah'y'yh ta hadë n'aa hã naa arook gó. Tii bä kâ m' tabahôm kân.

²⁶ Takaja hõm bä Jerusarênh hênh, takarên paawä m' Jesus hã h'y' ka'e'eh do sa mahang tabawäd däk. Sahõnh hê Jesus hã h'y' ka'e'eh do rajeyÿm mä ta hã. Dooch raky dahé bä te hub tado bä Jesus hã Saw-Ru h'y' ka'e'eh doo.

²⁷ Ti m' Jesus hã h'y' ka'e'eh do seeh, Béh-Nabéh häd näng doo, mahüüm mä Saw-Ru, tametëeh hyb n'aa Jesus mejüü do sa hã. Béh-Nabéh her'oot sa hã Jesus kasee do Saw-Ru hã ta tyw n'aa me Damas-Ko hênh tahahôm noo gó ky n'aa, Saw-Ru hã Jesus her'oot do ky n'aa na-ãäj hê. Béh-Nabéh her'oot na-ãäj hê sa hã, nyy da h'y'yb neÿÿm doo me Jesus ky n'aa Damas-Ko bä Saw-Ru her'ood wät. ²⁸ Ti m' Saw-Ru bayyw kân Jerusarênh hênh. Jesus hã h'y' ka'e'eh do sa mahang tabawäd däg kân. Neÿÿm doo me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do häd gó tabaher'oot Jesus ky n'aa. ²⁹ Ti m' tabaher'oot Judah buuj ta s'ee hênh hena doo, Gereg kyyh her'oot do sa hã. Ky kedak sa sii. Ti m' rakarên paawä m' radaj'ëep. ³⁰ Ti m' Jesus hã h'y' ka'e'eh do raky n'aa napäh bä radaj'ëep rakarên doo, ramahüüm kân Saw-Ru panang Sesareja häd näng doo hênh. Tii b' naa ramejüü panang Tas häd näng doo hênh.

³¹ Ti m' baad rababok Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Judah häj n'aa bä, Garirej häj n'aa bä, Samarija häj n'aa bä habong doo. Dooch rarejä bä. Ti m' baad rah'yy kae kån, dooh rah'yyb eyým bä P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. Jesus hä h'yy ka'eeh do kah'üüm P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. P'op Hagä Do hä raweh'ëeh baad rababok do hä.

Enejas Peed haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

³² Ti m' sahõnh hê panang Peed beg'ääs, Jesus hä h'yy ka'eeh do tabahehëen hyb n'aa. Tamahõm me tabeg'ääs Jesus hä h'yy ka'eeh doo, panang Rida häd näng do bä habong doo. ³³ T'ï hënh tamamuun aj'yy Enejas häd näng doo. K'yy gadóm mä tii. 8 ta baab tabasooch ta tyng jó. ³⁴ Ti m' Peed ky hadoo ta hä: —Enejas, Jesus Kristo õm tahaso däk —näng mäh. —As'ëëg g'ëed, menyiw a tyng majasooch doo —näng mäh.

Ti m' nawayw hê Enejas bas'ëëg gëët. ³⁵ Ti m' Rida panang buuj, Sarõn panang buuj na-ääj hê, rabahapäh bä kä Enejas has'oo däk doo, rah'yy kae kån Jesus hä.

Doh-Kas panyyg n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti noo gó, panang Jopéh häd näng doo bä, ti awät ÿÿnh Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Ta häd mä Tabita. Gereg kyyh ramaneëënh mä Doh-Kas. Baad mä tamoo wät, tamasaa had'yyt hê kas'uut doo. ³⁷ Ti noo gó kä ta nahëë näng, ti tadajëp. Ti m' rabahets'yyt ta kamag n'aa paah, ti m' ramasäg kån ta gawakõ p'op gadäk doo gó. ³⁸ Ti m' Rida panang bä Peed bawät Jopéh buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do raky n'aa napäh bä, ramejüü pawóp hê ajyy Peed rabats'yyt hyb n'aa. Jopéh nedaa bä ti Rida panang. Ti m' rakajaa bä raky hadoo Peed hä:

—Nayyw hê ää karën mabahõm Jopéh hënh —näk mäh.

³⁹ Ti m' Peed bahõm kån sa sii. Takajaa bä m' ramasäg kån kamag hasooch hënh. Ti m' ÿÿj patug tema bok do Peed hä ranu sabug däk. Raba'oot bä m' rametëeh ta hä tamo haj'aa paa sa saroor tahedëp noo gó. ⁴⁰ Ti m' Peed mejüü mä raban'yyh dó. Ta taron nu paa me m' tabahyy häng, taky n'aa etsëë mäh. Taheg'ääs kamag wê, ti m' taky hadoo:

—Tabita, as'ëëg g'ëed! —näng mä Peed.

Tabita begää däk mä tii bä. Peed tabahapäh bä, nu gas'ëëg sooh. ⁴¹ Ti m' Peed moo ej'ooj sëëk. Ti m' tanaëëj kån mä Jesus hä h'yy ka'eeh doo, patug tema bok doo. Tametëeh sa hä tabedëb däk bä kä. ⁴² Jé pad'yyt hê Jopéh panang bä raky n'aa napäh ta tii, ti hyb n'aa m' hajök rah'yy kae kån mä Jesus hä. ⁴³ Ti m' Peed bayyw g'ëed kån hajõng ta äh ta ti panang bä, Simaw, sa masääh byyh s'ëëb tahem'aa do tób bä.

10

Aj'yy Kóh-Nerijo häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Panang Sesareja häd näng doo bä m' ti awät mä aj'yy Kóh-Nerijo häd näng doo. Isaraëw buuj nado m' tii. Roma buuj warahén n'aa 100 hadoo do sa wahë n'aa. Itarija warahén n'aa t'ï hënh kat'aa do sa häd. ² P'op Hagä Do hä Kóh-Nerijo h'yy ka'eeh, Judah buuj rah'yy ka'eeh do hadoo. Sahõnh hê ta tób yt haj'eenh do rah'yy ka'eeh na-ääj hê P'op Hagä Do hä. Kóh-Nerijo heno mä dajëer kas'uut do Judah buuj sa mahang habong do sa hä. P'op Hagä Do hä m' taky n'aa hetsë. ³ Ti m', ta see pé noo gó m', tug bá m', ta s'ëëh hadoo do tabahapäh. Ta s'ëë gó baad mä tabahapäh P'op Hagä Do ääs ta wê hana doo. Hahÿÿ d' ääs kyyh ta hä:

—Kóh-Nerijo —näng mäh.

Ti m' h'yyb eÿÿm doo me Kóh-Nerijo heg'ããs ããs wë, ti m' taky hadoo:

—H'ëëd, tak'ëp hyb n'aa jawyk doo? —näng mäh.

⁴ Ti m' ããs ky hadoo:

—P'op Hagä Do gadoo a kyyh ta hä maky n'aa hetsë doo. Tahapäh na-ããh hë kas'uut do sa matym n'aa sa hä maheno doo —näng mäh. ⁵ —Mamejõ a sii moo heb'ooh do wób Jopéh hënh rabahõm hyb n'aa, aj'yy Simaw Peed häd näng do ramanaa hyb n'aa. ⁶ Simaw, sa masããh byy s'ëëb tahem'aa do tób bã tabagä. Akajar nabyy me ta tób basooh —näng mã ããs kyyh ta hä.

⁷ Ti m' ããs dawuh jawén paa bã kã m', Kóh-Nerijo naëënh pawóp hë ta sii moo heb'ook doo, warahén see sii hë P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh doo. Ta karom see né hë m' ti warahén. ⁸ Ti m' taher'oot sa hä sahõnh hë tahapäh doo. Ti m' tamejũ Jopéh panang hënh rabahõm hyb n'aa.

⁹ Ti m' jati péh, Kóh-Nerijo mejũ do rabedaa däk bã Jopéh hënh, Peed basëëk tób jó, basatë doo bã, taky n'aa etsëë hyb n'aa. Wasyk mäh. ¹⁰ Asa däk mäh. Takarën paawä m' ta tä tabawëh. Ta tä ramoo boo nuuj jé m' s'ëëh hadoo tahapäh. ¹¹ Ti m' ta s'ëëh hadoo doo gó m' tahapäh wë noo kas'ëës doo. Ti m' hÿ pong jé naa ta hood pããn hadoo do bahyng tabagëët bã. Ta sasu hä ta hood pããn kamewyyt. ¹² Ta gó tabanäng mã har'ëëng, tababo n'aa, taw'ëëd sii hë. Ta mahang ti anäng Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa ranawëh doo.

¹³ Ti m' tamaa napäh kyyh her'oot do ta hä:

—As'ëëg g'ëëd. Manaboh a tä —näng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

¹⁴ —DooH Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. DooH ÿ hewë bã nesaa doo, maganen'aak doo —näng mäh.

¹⁵ Ti m' kyyh ber'oot p'aa hënh:

—Mamaneëj manä nesaa doo me, baad tabahado däk P'op Hagä Do anoo doo —näng mäh.

¹⁶ Tamawoob nuu me m' ta ti kyy ber'oot ta hä. Ti m' nayyw hë hÿ pong jé pããn hadoo do basëëk p'aa hënh. ¹⁷ Ti m' Peed hyb n'aa newëë nyy d' tahanäng pé ti ta s'ëëh. Ti nuuj jé né hë m' Kóh-Nerijo mejũ do rakajaa Simaw häd näng do tób noo bã. Ramana me m' rabeaanh Simaw tób. ¹⁸ Ti m' rabeaaj kãn Peed tagëë bã.

¹⁹ Ti m' Peed hyb n'aa newëë nä bã ta s'ëëh hadoo doo, P'op Hagä Do Sahee ky hadoo ta hä ta h'yyb gó:

—Tamawoob hë ajyy òm resoos —näng mäh. ²⁰ —As'ëëg g'ëëd, ahyy sa wë. Ahõm né hë sa sii, ÿ né hë mejũ a wë rabana hyb n'aa —näng mã P'op Hagä Do Sahee.

²¹ Ti m' Peed bahyy kãn sa wë. Ti m' taky hadoo sa hä:

—ÿ né hë bë eanah doo —näng mäh. —H'ëëd hyb n'aa bë wén n'aa? —näng mäh.

²² Ti m' ajyy raky hadoo:

—Kóh-Nerijo häd näng doo, 100 hedoo do warahén sa wahë n'aa seeh, ãã tamejũ —näk mäh. —P'op Hagä Do hä tah'yy ka'eeh. Baad hadoo do moo hew'ëët do ta ti aj'yy. Sahõnh hë Judah buuj raj'aa etsë ta hä. P'op Hagä Do ããs see kas'ee wät mã ta hä. Ta hä tamejũ mã òm ranaëënh hyb n'aa, ta tób hënh mabeg'ããs hyb n'aa, ta hä mabaher'oot hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa —näk mã sa kyyh.

²³ Ti m' Peed batsyyd kån tób hēnh, t'īi hēnh rabawēh, raba'ȳyh hyb n'aa. Ti m' jati pé Peed bahōm kån sa sii. Jesus hā h'yy ka'eeh do wób, Jopéh panang bā habong do rahada mäh.

²⁴ Ti m' jat'iip hadoo rakajaa Sesareja panang bā. T'īi hēnh Kóh-Nerijo, ta wakāan, ta najiis tats'yyt do ragada mäh. ²⁵ Ti m' Peed kajaa bā Kóh-Nerijo tób bā, Kóh-Nerijo ahyy hāng tūu ta taron nu paa me, Peed taweh'ēeh hyb n'aa. ²⁶ Ti m' Peed mejūū tabas'ēeg gēet hyb n'aa, ti m' taky hadoo ta hā:

—As'ēeg g'ēed! —nāng mäh. —Aj'yy ȳyh. A da hadoo do né hē ȳyh. P'op Hagā Do nado ȳ h̄ȳh —nāng mäh.

²⁷ Ti m' Peed ber'oot bā m' ta sii, ajēē suun mā tób gó. Ti m' hajók do t'īi hēnh kat'aa do tabahapäh. ²⁸ Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē hapäh né hē, Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do dooh tan'oo bā Judah buuj nadoo do mahang Judah buuj raboo bā. Dooh tan'oo bā sa tób yt hā Judah buuj ajēē suun bā. Ti hadoo né hē, s'ēeh hadoo doo gó ȳ P'op Hagā Do metēek ȳ mananeēēnh hyb n'aa baad nadoo doo, P'op Hagā Do ganadoo doo, ta wób —nāng mäh. ²⁹ —Ti hyb n'aa ȳ ranaēēj bā, ȳ gadoo ȳ rats'yyt doo. Nayyw hē ȳ bana —nāng mäh. —Maher'ood h'ēed hyb n'aa ȳ maneēēnh —nāng mā Peed kyyh.

³⁰ Ti m' Kóh-Nerijo ky hadoo:

—Ji meheet pé ta ä däg, da hē, tug bā ȳ ky n'aa etsēē bā, tii bā pój ȳy jé takasee aj'yy. Gabarēeh ta saroor. ³¹ Ti taky hadoo hā ȳy: “P'op Hagā Do maa napäh a kyyh ta hā maky n'aa hetsē doo. Tahapäh na-āāj hē kas' uut do sa matym n'aa sa hā maheno doo”, nāng. ³² “Mamejō a sii moo heb'oooh do wób Jopéh hēnh rabahōm hyb n'aa, aj'yy Simaw Peed hād nāng do ramanaa hyb n'aa. Simaw, sa masāah byy s'ēēb tahem'aa do tób bā tabagā. Akajar nabyy me ta tób basoooh”, nāng āās kyyh hā ȳy. ³³ Ti hyb n'aa nayyw hē ȳ mejūū ōm ranaēēnh hyb n'aa. Baad tanyy né hē ti mabana —nāng mäh. —Sahōnh hē āā kata dāk P'op Hagā Do matym gó, āā matakēē hyb n'aa P'op Hagā Do mejūū do maher'oot do āā hā —nāng mā Kóh-Nerijo kyyh.

³⁴⁻³⁵ Ti m' Peed du do kån taher'oot do sa hā:

—Baad ȳ bahapäh h̄ȳ ká, sahōnh hē badāk hah̄y haw'āāts hē hāj n'aa babuuj ta hā h'yy ka'eeh doo, baad hadoo do moo b'ook do P'op Hagā Do gadoo. Séd hā ji P'op Hagā Do gadoo —nāng mā Peed.

³⁶ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Bē ky n'aa napäh P'op Hagā Do taher'oot do āā hā, Isaraéw buuj sa hā: Jesus Kristo dajēp ji hyb n'aa. Ti hyb n'aa dooh P'op Hagā Do majīi ji do boo bā. Tahajaa ta najiis ji hado däg bā h̄ȳ ká. Sahōnh hē badāk hah̄y hā habong do sa wahēh ti Jesus. ³⁷ Bē ky n'aa napäh né hē Jesus moo wād wāt do Judah hāj n'aa bā, Jowāw nu gahem'uun do her'oot do jawén paa bā Garirej hāj n'aa bā ji nu gemuun hōm do ky n'aa. ³⁸ P'op Hagā Do hejój, ta Sahee na-āāj hē Jesus Nasaréh buuj tah'yyb mahūūm, P'op Hagā Do an'oo bā. Jé pad'yyt hē baad hadoo do Jesus moo wād wāt. Taheso sahōnh hē Dijab* rejāā doo. Sahōnh hē ta ti Jesus bahajaa, ta sii P'op Hagā Do bawāt do hyb n'aa. Bē ky n'aa napäh né hē ta tii. ³⁹ Baad āā bahapäh sahōnh hē Jesus moo wād wāt do Judah buuj sa hāj n'aa bā, Jerusarēnh panang bā na-āāj hē. Ti hyb n'aa āā wén her'oot āā hapäh doo. Ta jawén ká rabepēēm dāk b'aa hā kajatsēk do hā, tadajēp hyb n'aa. ⁴⁰ Tadajēp jawén paa bā, tamawoob däg ta āh, taganā wāt P'op Hagā Do

* **10:38** Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahananāng pé ti Dijab.

an'oo bã. Ta jawén takas'ee kân ãã hã P'op Hagã Do an'oo bã. ⁴¹ Dooh sahõnh hẽ Judah buuj sa hã takas'ee bã. Jããm hẽ ãã hã takasee, ããh, P'op Hagã Do asẽew bong doo, ta t'aah ky n'aa ãã baher'oot hyb n'aa. ãã awẽẽ bong, ãã eẽg bong Jesus sii taganã wãt do jawén paa bã —nãng mã Peed.

⁴² Ti m' taky hadoo ênh:

—ãã tamejũũ ta ky n'aa ãã baher'oot hyb n'aa ta wób sa hã. ãã tamejũũ ãã maher'oot hyb n'aa, ti né hẽ ti sahõnh hẽ hedẽp doo, dejẽp do paa na-ããj hẽ sa ky n'aa etyy n'aa P'op Hagã Do an'oo bã. ⁴³ Sahõnh hẽ P'op Hagã Do ky n'aa rod raheer'ood wãt paa ta ky n'aa. Hahỹỹ da raheer'oot doo: Jé ta hã h'yy ka'eeh do sa h'yyb tym gó hanãng do nesaa do P'op Hagã Do awug hõm da, sa hyb n'aa Jesus dajẽp do hyb n'aa.

⁴⁴ Ti m' Peed er'oot nã m', sahõnh hẽ ta kyyh maa new'ẽẽ do sa h'yyb tym gó P'op Hagã Do Sahee bajẽng. ⁴⁵ Ti m' Judah buuj Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Peed sii han'aa doo, rameuuj bong mãh, P'op Hagã Do Sahee Judah buuj nadoo do sa h'yyb gó tabajẽng do hyb n'aa. ⁴⁶ Ramaa napãh mã kyy wób me rer'oot doo, P'op Hagã Do raj'aa etsẽ doo. ⁴⁷ Ti m' Peed ky hadoo:

—Dooh hewaat pé ranu kemuun hyb n'aa, P'op Hagã Do Sahee bajẽng do hyb n'aa sa h'yyb gó, ẽr hã tabajẽng do hadoo —nãng mã Peed.

⁴⁸ Ti m' Peed mejũũ ranu gemuun hyb n'aa Jesus Kristo hãd gó. Ti m' retsẽẽ sa sii Peed baym hyb n'aa doo.

11

Peed maher'oot do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã ky n'aa hahỹỹh

¹ Ti m', Jesus mejũũ doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do Judah hãj n'aa bã habok do na-ããj hẽ raky n'aa napãh Judah buuj nadoo do na-ããj hẽ ragadoo do P'op Hagã Do panyyg. ² Ti m' Peed kaja hõm bã kã Jerusarẽnh hẽnh, Judah buuj wób Jesus hã h'yy ka'eeh doo, masuuj noo byyh kehõk doo, ranabuuj gedoo mã Peed. ³ Hahỹỹ d' mã sa kyyh ta hã:

—Hẽd n'aa mabajẽẽ suun Judah buuj nadoo do sa tób gó? Hẽd n'aa mabawẽh sa sii? —nãk mãh.

⁴ Ti m' baad Peed baher'oot sa hã sahõnh hẽ tahapãh do tahewãd nã hẽnh. Hahỹỹ d' mã ta kyyh:

⁵ —Panang Jopéh hãd nãng doo bã ỹ bagẽẽ wãt bã, ỹ ky n'aa etsẽẽ bã, s'ẽẽh hadoo hã ỹỹ. Ỹ hapãh hỹ pong jé naa tabahyng, ỹ bagẽẽt bã, ta hood pããn hadoo doo. Ta sasu hã pããn kamewyyt. ⁶ Baad ỹ baheg'ããs h'ẽed ta gó hanãng péh. Tii bã har'ẽẽng, tababo n'aa, taw'ẽed sii hẽ ỹ hapãh ta gó. Ta mahang ti anãng ẽr ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa ẽr nawẽh doo. ⁷ Ti ỹ maa napãh kyyh her'oot do hã ỹỹ: “As'ẽeg g'ẽed. Manaboh a tã”, nãng mã hã ỹỹ. ⁸ Ti ỹ ky hadoo: “Dooh Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Doo. Dooh ỹ hewẽ bã nesaa doo, maganen'aak doo”, nãng kẽh ỹỹ. ⁹ Tii bã hỹ pong jé naa kyyh her'oot p'aa hẽnh hã ỹỹ: “Mamaneẽj manã nesaa doo me, baad tabahado dãk P'op Hagã Do anoo doo”, nãng mã ta kyyh. ¹⁰ Tamawoob nuu me ta ti kyyh ber'oot hã ỹỹ. Ti m' nayyw hẽ hỹ pong jé pããn hadoo do basẽek p'aa hẽnh. ¹¹ Ti noo gó né hẽ tamawoob hẽ ajyy, Sesareja hẽnh naa ramejũũ doo, rakajaa ỹ bagã bã. Ỹ rahahẽen rawén n'aa. ¹² Tii bã P'op Hagã Do Sahee ỹ tamejũũ sa sii né hẽ ỹ bahõm hyb n'aa. Ti ãã bahõm kãn. B'ẽẽh hahỹ ji ma poo oow see pé ajyy ẽr hỹỹj hedoo doo, si ỹ rabahõm. Séd hã ãã bajẽẽ p'ẽẽ ajyy tób yt hã. ¹³ Ti ajyy baher'oot ãã hã ta tób yt tahapãh do ããs, hahỹỹ da m' ta sii her'oot doo:

“Mamejō Jopéh panang hēnh Simaw Peed häd näng do ramanaa hyb n'aa. ¹⁴ Taher'oot da a hã nyy da bê P'op Hagä Do bed'ëep nesaa do mahänh, ta sii bê baboo had'yyt hyb n'aa hÿ pong jé, òm, a tób yt haj'eenh doo”, näng ääs ta hã —näng mä Peed kyyh tamaher'oot do sa hã.

¹⁵ Ti m' ahõm nä Peed kyyh:

—ÿ du doo bã ÿ her'oot do sa hã, sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajëng, pooj jé èr h'yyb gó tabajëng do hadoo. ¹⁶ Ti ÿ hyb n'aa esee Jesus her'oot do paah: “Jowâw nu gahem'uun do nu gemuun wât naëng me. Hÿÿ kã bê hã P'op Hagä Do anoo da ta Sahee bê h'yyb tym gó.” ¹⁷ Sa hã P'op Hagä Do an'oo däk ta Sahee, èr hã tan'oo däk doo da, Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ää h'yy ka'eeh noo gó. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do hã ÿ hajëm g'eeh tamo haj'aa hadoo do hyb n'aa? —näng mä Peed sa hã.

¹⁸ Ti m' ramaa napäh bã m' Peed her'oot doo, dooh m' ranabuuj gedo boo bã kã. Ti m' radoo doo P'op Hagä Do raj'aa etsë. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Judah buuj nadoo do hã na-ääj hë P'op Hagä Do anoo ta hã rah'yy kawapëen, ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, edëb had'yyt do ragadoo hyb n'aa kã P'op Hagä Do pa —näk mä sa kyyh.

Än-Tijoka bã habong do Jesus hã h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Jesus hã h'yy ka'eeh do rarejäã doo, Es-Tew radaj'ëep noo gó, raketyn bong. Sa wób Penisija häd näng do häj n'aa hēnh rabahõm, ta wób tsyt dëëg hã Tsi-Peré häd näng doo hēnh rabahõm, ta wób panang Än-Tijoka häd näng doo hēnh rabahõm. T'ii hēnh jããm hë Judah buuj hã ramaher'oot Jesus ky n'aa. ²⁰ Ti hadoo né hë, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, Tsi-Peré, Sirené häd enäh doo bã naa, ah'üüm Än-Tijoka hēnh. T'ii hēnh rabaher'oot Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hã kã. ²¹ P'op Hagä Do hejój sa hã tabawät, ti hyb n'aa hajök raky dahé däk panyyg hanäm doo. Jesus hã rah'yy kae padäg kãn.

²² Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bã habong do raky n'aa napäh bã ta tii, ramejüü Béh-Nabéh, Än-Tijoka hēnh tabaheg'ääs hyb n'aa. ²³ Ti m', t'ii hēnh Béh-Nabéh kajaa bã, tahapäh P'op Hagä Do ky n'aa edëe bong hanäm doo me Judah buuj nadoo doo. Ti hyb n'aa tatseebe wät. Ti m' baad tabaher'oot sa hã, t'öp madäk doo me rahyb n'aa hüüm had'yyt hë hyb n'aa Jesus. ²⁴ Ky enyym mä ti Béh-Nabéh. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm, baad tah'yy ka'eeh Jesus hã. Hajök t'ii hēnh rah'yy kae kãn Jesus hã.

²⁵ Ti m' Béh-Nabéh bahõm kãn Tas hēnh, Saw-Ru hesoos doo. ²⁶ Tabaw'yyt bã m' tamana kãn Än-Tijoka panang hēnh. Ti m' sét ta baab rababoo kãn ta tii bã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahang. Hajök do sa hã rama metëek Jesus ky n'aa. Än-Tijoka bã né kã pooj jé radoo doo ramaneëenh do Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Kristo karapee.

²⁷ Ti noo gó P'op Hagä Do ky n'aa rod rabana Än-Tijoka hēnh, Jerusarēnh hēnh naa. ²⁸ Sa seeh, Agab häd näng doo, as'ëëg gëet, P'op Hagä Do Sahee kyy gó taher'oot sa hã, ana ji hasaah do pan'aa sahõnh hë hëej Roma buuj rabag'ääs doo bã. Te hub né hë, Roma buuj sa wahé n'aa Karaw-Dijo häd näng do bag'ääs noo gó rabas'aah né hë. ²⁹ Tii kã m', Jesus hã h'yy ka'eeh do Än-Tijoka bã habok do ramasa kãn Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Judah häj n'aa bã habong doo. Sahõnh hë ranoo rahajaa do pénh. ³⁰ Ti m' ramejüü Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh ramahüüm ramasa doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do Judah häj n'aa bã habong do sa wahé n'aa wë.

12

Eróts mejüü radaj'ëep paawä Peed panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m', ti noo gó Judah buuj sa wahë n'aa Eróts häd näng do du doo tarejää do Jesus hã h'yy ka'eeh do wób. ² Tamejüü mä radaj'ëep Tsijaag sën-jeer me. Jowâw hÿÿj mä ti Tsijaag. ³ Ti m' Eróts bahapäh bã kä ti Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh do ragen'aak Tsijaag tadaj'ëep doo, tamejüü na-ããj hë ramaso dák Peed. Pãw makuj temah do rabawa do ratab'ëes noo gó m' tii. ⁴ Ti m' ramaso dák jawén paa bã tamejüü radawäts gëet. Ti m' tamejüü 16 warahén, ji meheet pé ken'yyh raketyn hóm, rabahag'ãas hyb n'aa Peed. Takarën né paawä Pas-kowa ratab'ëes jawén paa bã tamejüü Peed ramanaa, hajök do sa matym gó ta hã taky n'aa etyy hyb n'aa. ⁵ Ti m' ragadahew'ëes doo gó Peed ag'ëed nuuj jé, tak'ëp né hë Jesus hã h'yy ka'eeh do P'op Hagä Do hã raky n'aa etsëe ta hyb n'aa.

⁶ Ti m' atsëm, Eróts ky däng do pooj jé, hajök do sa matym gó Peed taky n'aa etyy do paawä, Peed aÿÿh mä warahén sa hõö gó. Hub hënh warahén seeh, s'ÿÿ hënh ta seeh. Pawóp hë haak sapuuw hadoo doo me Peed ramoo maw'yyd dák. Warahén sa hã tatyd padëek. Warahén wób ragadahew'ëes do noo bã rabab'ëeh rabahag'ãas hyb n'aa. ⁷ Ti m', nayyw hë m' P'op Hagä Do ãas kas'ee wät. Ragadahew'ëes doo gó m' ta bag ganyyh. Ti m' ãas mebë Peed karapa hã, taty gawëej dák hyb n'aa. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Nayyw hë, h'yy kabawaad wäd! As'ëeg g'ëed! —näng mäh.

Ti m' nayyw hë haak sapuuw hadoo doo, ta moo hã padëek do paah, keréd bëeh tüü. ⁸ Ti m' ãas ky hadoo ta hã:

—Madadäg a saroor, a tsyym suun —näng mäh.

Ti m' Peed dadäk ta saroor, ta tsyym suun. Ti m' ãas ky hadoo ënh:

—Madadäg a hatsë a hã, jawén ÿ ana! —näng mäh.

⁹ Ta jawén Peed banä kãn ragadahew'ëes doo gó naa. Dooh tah'yy ganyy bã te hub tado bã né hë ãas moo wät doo. Ta s'ëeh hadoo tahapäh ted'oo.

¹⁰ Ratab'ëes pooj jé hab'ëeh do warahén. Ta jawén hab'ëeh do ratab'ëes né hë m' tii d' ënh. Ti m' rakajaa bã ta noo sapaar s'ëeb ty katsë doo, panang hënh ji bahóm bã kä, ta daaj hë tanoo kasëets hóm. Ti m' ratabëej nã kãn mäh. Dawëé péj rabadoo dák bã kä m', ãas badoo wäd kãn, ta pooj jé hawät doo.

¹¹ Ti m' Peed h'yy kadaw'uuh. Ta h'yyb gó m' taky hadoo:

—Hÿÿ kä baad ub ÿ bahapëe kãn. P'op Hagä Do mejüü ta ãas ÿ tabed'ëep hyb n'aa Eróts moo gó naa, ÿ rarejää do paawä Judah buuj sa mahãnh —näng mã ta h'yyb gó.

¹² Ti m' Peed h'yy kadaw'uuh bã m', tabahóm Marija häd näng do tób hënh. T'ï hënh hajök kata b'ëeh raky n'aa etsëe hyb n'aa. Marija häd näng doo, Jowâw Maah-Ko häd näng do ÿÿn. ¹³ Ti m' sa tób nooh, ta tyw n'aa tabës bã nasoo doo me Peed naëenh. Tanoo edas mäh. Ti m' maruus, sa karom Rode häd näng do banyyh tabahag'ãas hyb n'aa. ¹⁴ Tamaa napäh bã Peed noo ged'op, tsebee wät do hyb n'aa p'aa hënh tamatëh hóm tapanäk hyb n'aa ta wób sa hã Peed ti agëet tób noo bã. H'yyb manepëe wät do hyb n'aa, dooh m' tanoo gasëets wäd tób nooh. ¹⁵ Ti m' ta wób raky hadoo maruus hã:

—Öm ky kew'oonh —näk mäh.

—Dooh. Né hup ÿ né hë. Peed né hë —näng mã maruus.

—Dooh Peed tado bã —näk mäh. —Ããs ta hã hag'ãas do apäh —näk mäh.

¹⁶ Ti nuuj jé m' Peed naëenh nã tób noo bã. Ti m' ranoo gasëets kãn, ti m' Peed rahapäh, ti m' h'yy gabedo bong mäh. ¹⁷ Ta moo me m' Peed meduuk,

bag hēnh rabab'ēeh hyb n'aa. Ti m' taheer'oot sa hā ny hadoo P'op Hagā Do manyyh ragadahew'ēēs doo gó naa. Ti m' taky hadoo:

—Bē maher'ood Tsijaag, ta wób Jesus hā h'yy ka'eeh do sii hē —nāng mäh.

Ti m' sa hā tabaheer'oot jawén paa bā, ahōm kán ta s'ee hēnh.

¹⁸ Ti m' tabawag hōm bā kā, tak'ēp warahén rah'yib manepēē bong, h'yib e'yīm b'ēeh mā Peed badoo wāt do hyb n'aa m'. ¹⁹ Ti m' Eróts mejūū rabesoos hyb n'aa. Dooch m' rawyyd bā. Ti m' hajōng Eróts eanah warahén sa hā, ti m' tamejūū radej'ēep sahōnh hē warahén hag'āās do paah.* Ti m' ti jawén paa bā Eróts beréd dāk dó Judah hāj n'aa. Sesareja panang hēnh tabeg'āās dó.

Eróts dajēp do panyyg n'aa hahȳyh

²⁰ Eróts paa kamajē wāt Tiir panang, Sidōn panang babuj n'aa sa hā. Ti m' Tiir panang, Sidōn panang babuj n'aa, baad ub rakaner'oot rabaheer'oot hyb n'aa Eróts sii, Eróts kamanajē wāt hyb n'aa sa hā. Tii d' rawén d'oo sa waa hyb n'aa, Eróts hāj n'aa bā retsēē do hyb n'aa. Ti m' pooj jé rakaner'oot Baras hād nāng do sii, Eróts hā tabetsēē hyb n'aa tan'oo bā ta sii raber'oot hyb n'aa. Eróts karom, ta masa n'aa Eróts weh'ēeh do ti Baras. ²¹ Ti m' Eróts ky dāng sa hā, ta sii raber'oot hyb n'aa. Ti m' ti noo gó tadadāk sa wahē n'aa saroor n'aa, ti m' tabaheer'oot hajōk do sa hā. ²² Ti m' maa new'ēē do tak'ēp mā sa kyyh:

—Ta ti her'oot doo, dooh a'j'yy tado bā! P'op Hagā Do hadoo né hē tii! —nāk mā sa kyyh.

²³ Ti m' Eróts gadoo sa kyyh, “P'op Hagā Do ōm”, hanāk doo. Tsebee wāt ti hyb n'aa. Dooch tawehēē bā P'op Hagā Doo. Ti hyb n'aa ti noo gó né hē kā, nayyw hē, P'op Hagā Do āās an'oo bā ta nahēē nyy kán. Tii bā m', tadajēb kán as'ood no haj'aa.

²⁴ P'op Hagā Do ky n'aa ahōm tii bā. Jé pad'yit hē tii bā rabaheer'oot.

²⁵ Ti m' Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh rabahaēēj dāk jawén paa bā dajēer Ān-Tijoka buuj Jesus hā h'yy ka'eeh do mejūū doo, rababaaj nā kā Ān-Tijoka hēnh. Sa sii ramahūūm kán Jowāw Maah-Ko hād nāng doo.

13

Jesus ky n'aa mahūūm do rasēm do panyyg n'aa hahȳyh

¹ Ti m' Ān-Tijoka bā, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa mahang ti anāng P'op Hagā Do ky n'aa rod, P'op Hagā Do kyyh ma metēēk doo. Hahȳyh da m' sa hād: Béh-Nabéh, Simijāw “byyh hasus doo” ramaneēēnh doo, Rusijo (panang Sirené hād nāng doo hēnh naa), Manaēn (Eróts Garirej hāj n'aa wahē n'aa daheeh hawāng do paah), Saw-Ru kā. ² Ti m' ta see pé noo gó, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do rahyb n'aa jew'yik bā, ranoo kanawa doo me Jesus rahyb n'aa esee bā, P'op Hagā Do Sahee ky hadoo sa h'yib gó:

—Tsyit hē, wē ȳy bē asēēw Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh. Ti anāng ȳ karēn do ramoo bok doo, ȳ wén naēēnh —nāng mā P'op Hagā Do Sahee.

³ Ti m' raky n'aa etsēē jawén paa bā, ratayy do ji noo kanawa doo me Jesus ji hyb n'aa esee hyb n'aa jawén paa bā, sa moo radatooj kán Béh-Nabéh Saw-Ru* sa nuu gó.† Ti m' raky n'aa edēē wāt rabahōm hyb n'aa kā.

* **12:19** Hajōng Eróts wén eanah sa hā, tahapāh hyb n'aa ranoo kanesa bā. Peed ramasa ragadahew'ēēs doo gó tabanyyh ted'oo apāh. Ti noo gó radej'ēep né hē ragadahew'ēēs doo gó hāgēēt do hagā n'aa, ta see kejēn nā bā sa mahānh. * **13:3** Saw-Ru hād see Paw-Ro. † **13:3** Sa moo radatooj bong, P'op Hagā Do Sahee hejōj sa sii tabawāt hyb n'aa.

Tsyт дѣг хā Jesus ky n'aa raher'oot do panyyg n'aa hahy̆y̆h

⁴ Ti m' Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh rabahōm kån P'op Hagā Do Sahee mejūū doo da. Ti m' panang Serew-Sija hād nāng doo hēnh rabaw'ēēnh. Tii b' naa ragatsēg t'oonh marakate gó rabatsēg hōm hyb n'aa tsyt dēēg hā Tsi-Peré hād nāng doo hēnh. ⁵ Rakaja hōm bā panang Saramin hād nāng doo bā, raher'oot mā P'op Hagā Do panyyg tób P'op Hagā Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hā. Jowāw Maah-Ko sa sii m' tabawāt, tamasa hyb n'aa sa hā.

⁶ Ti m' tsyt dēēg ratabēēj dāk, Pap panang bā rakajaa. T'īi hēnh ramamuun mā sēew oow, Judah buuj seeh. Bar-Jesus mā ta hād. Gereg sa kyy me Erimas ramaneēēnh. P'op Hagā Do panyyg rod mā tanooh. Noo kanesa do tii. ⁷ Sesijo Paw-Ro, tsyt dēēg hā buuj sa wahē n'aa sii tamoo wāt. H'yy ganāng mā ti sa wahē n'aa Sesijo Paw-Ro hād nāng doo. Ti m' tamejūū ta wē ranaēēnh hyb n'aa Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh, ta hā rabaher'oot hyb n'aa P'op Hagā Do kyyh. ⁸ Ti m' ta ti aj'yy sēew oow, Erimas hād nāng doo, dooh tagenaag bā raher'oot doo. Takarēn paawā dooh sa wahē n'aa h'yy kae bā Jesus hā. ⁹ Ti m' baad mā P'op Hagā Do Sahee h'yyb mahūūm Saw-Ru, Paw-Ro ramaneēēnh doo. Ti m' baad Paw-Ro baheg'āās sēew oow wē. ¹⁰ Ti m' taky hadoo ta hā:

—Dijab t'aah ōm! Baad hadoo do ganen'aak do ōm. Ky nesaa ōm, noo kanes'ats ōm —nāng mäh. —Mawareem had'yyt hē g'eeh baad hadoo do Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do metēēk doo? —nāng mäh.

¹¹ Ti m' taky hadoo ēnh ta hā:

—A wē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb wareem dāk. Ōm da ty tamaa wāt dó. Ti noo gó dooh mahapēē wād bā papy̆y̆j bag —nāng mā Paw-Ro kyyh.

Ti m' nayyw hē Erimas ty tamaa wād kån. Tesóts wāt mā nayyw hē moo takyyk do pan'aa. ¹² Ti m' sa wahē n'aa bahapāh bā aj'yy ty tamaa wāt doo, Jesus hā tah'y'y kae däg kån. Tameuuj wāt mā Jesus ky n'aa hā.

Ān-Tijoka s'ee hēnh raheboo nā do panyyg n'aa hahy̆y̆h

¹³ Ti m' Pap bā naa Paw-Ro rabatsēg hōm tamyyj dāk hā, Peh-Ke hād nāng doo hēnh, Pam-Pirija hāj n'aa bā. Ti m' panang Peh-Ke hād nāng doo bā rakajaa bā, Jowāw Maah-Ko eréd bong mā Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh, Jerusarēnh hēnh tababaaj hōm hyb n'aa. ¹⁴ Peh-Ke bā naa Paw-Ro rabahōm panang Ān-Tijoka s'ee hēnh, Pisidija hāj n'aa bā. Ti m' Saab hā, Judah buuj rakamehehāk do hā, rabahōm tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot doo hēnh. Ta yt hā m' rabat'oonh. ¹⁵ Ti m' tób yt hā kat'aa do see taner'oot mā P'op Hagā Do ky n'aa jaw'y'yk do kerih do bód, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerih do bód na-āāj hē. Taner'ood wāt do jawén paa bā, tób sa wahē n'aa rabats'yyt Paw-Ro raheh'oot hyb n'aa rakarēn bā. Hahy̆y̆ da m' sa kyyh:

—Āā wakāān —nāk mäh. —Tanyy bā bē wē bē her'oot pé babā hat'oonh do ratsebé hyb n'aa, bē her'ood —nāk mäh.

¹⁶ Ti m' Paw-Ro bas'ēēg gēēt. Ta moo me m' tameduuk, bag hēnh rabab'ēēh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Bē maa newē kēh y̆y̆, Isaraéw buuj, Isaraéw buuj nadoo do na-āāj hē P'op Hagā Do hā hyb n'aa es'ee doo —nāng mäh. ¹⁷ —P'op Hagā Do Isaraéw buuj rah'y'y kaha'eeh do tasēew hōm paa ēr wahē makūūh. Tak'ēp rakaabong bong P'op Hagā Do an'oo bā Esit bā, sa wakāān nadoo do sa mahang rababong noo gó. Ti m' t'īi hēnh hāj n'aa bā naa ta hejój me ēr wahē makūūman'y'yh. ¹⁸ 40 m' ta baab rababong tabanawäng bā, P'op Hagā Do baad taheg'āās sa hā. ¹⁹ Hēēj Kanaāh hād nāng doo bā 7 t'īi hēnh habong do paa sa wahē n'aa sa karapee

sii hē ēr wahē makū nu gad'eet, P'op Hagā Do an'oo bā. Ēr wahē makūū hā tan'oo dāk sa hāj n'aa paah. ²⁰ 450 ta baab tabado dāk bā kā ēr wahē makū tasēēw hōm do jawén paa bā tii.

—Ta jawén P'op Hagā Do anoo sa hā ajyy ky n'aa etsēēh do sa mahang ky n'aa etyy doo. Tii d' tabahadoo, P'op Hagā Do ky n'aa rod Samuéw bawād dāg bā kā. ²¹ Ti m' ēr wahē makū rabetsēē, P'op Hagā Do anoo hyb n'aa sa wahē n'aa pan'aa. Ti m' P'op Hagā Do banoo né hē Sauh hād nāng doo, Kis hād nāng do t'aah, sa wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa. Bēn-Jamih hād nāng do panaa ti Sauh. ⁴⁰ ta baab Sauh bag'āās. ²² Ta jawén tado hōm Sauh, Dawi ta jawén buuj P'op Hagā Do an'oo bā, sa wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa. Hahȳy da m' P'op Hagā Do kyyh Dawi ky n'aa: “Ȳ karēn doo da Dawi bawāt ȳ hapāh. Tamoo wāt da sahōnh hē ȳ karēn doo”, nāng mā P'op Hagā Do kyyh Dawi ky n'aa hā —nāng mā Paw-Ro kyyh.

²³ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Dawi panaa see P'op Hagā Do mejō kān, Isaraéw buuj sa h'yyb tym dēēb, taky n'aa enooh do paa hadoo. Jesus né hē tii. ²⁴ Jesus du doo do pooj jé P'op Hagā Do ky n'aa ta her'oot doo, Jowāw nu gahem'uun do hād nāng do her'oot sahōnh hē Isaraéw buuj sa hā, raberéd hōm hyb n'aa ta ti nesaa doo. Tanu gemuun hōm nesaa do raberéd hōm do heen n'aa. ²⁵ Sahōnh hē ta hā P'op Hagā Do mejūū do tametēēk do pan'aa tabahajaa bā, Jowāw nu gahem'uun do ky hadoo: “Jaa ȳ bē hā?”, nāng māh. “Dooch bē hyb n'aa newēē do tado bā ȳy. Dooch P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do tado bā ȳy. Ti awāt da jawén ȳy. Ȳ hyb n'aa sakog its ta hā. Ti hyb n'aa, dooch ȳ haja bā ta tsym suun ȳ kabo nā bā”, nāng mā Jowāw nu gahem'uun do kyyh —nāng mā Paw-Ro sa hā.

²⁶ Ti m' ahōm nā Paw-Ro kyyh:

—Wakān haa, Abaraām panaa, Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagā Do hā hyb n'aa hesé doo, bē na-āāj hē, bē sahōnh hē bē maa newē. Ēr hā né hē P'op Hagā Do an'oo dāk ēr panyyg nāng hyb n'aa nyy da ji h'yyb tym Jesus bed'ēēp. ²⁷ Jerusarēnh panang buuj, sa wahē n'aa na-āāj hē, dooh rah'y y ganyy bā jaa ti Jesus. Dajēb hā Jesus raky n'aa ety dāk. Tii da takajaa Saab hā had'y y tē tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do yt hā P'op Hagā Do ky n'aa rod sa kyy kerih do raner'oot doo. † ²⁸ Dooch rawyyd bā né paawā dajēb hā Jesus raky n'aa etyy hyb n'aa, retsēē Pirato hā tamejūū radaj'ēēp hyb n'aa. ²⁹ Sahōnh hē ta ky n'aa kerih do paa P'op Hagā Do kyy kerih do hā ta hā rabad'oo do jawén paa bā, rabado hyy kān Jesus hub b'aa hā naa. Ti m' radasuun jēng pā gabaho doo gó. ³⁰ Ti m' taganā wād kān p'aa hēnh, P'op Hagā Do an'oo bā. ³¹ Tadajēb pooj jé, hajōk ta sii hah'ūūm Garirej hāj n'aa bā naa Jerusarēnh hēnh. Sa hā né hē Jesus kas'ee wāt hajōng ta āh, taganā wāt do jawén paa bā. Ti né hē rahapāh doo, hyȳ kā ra her'oot Jesus ky n'aa Isaraéw buuj sa hā —nāng mā Paw-Ro kyyh.

³²⁻³³ Hahȳy panyyg hanām do āā her'oot bē hā. P'op Hagā Do ky n'aa enooh do ēr wahē makūū hā, ti né hē hyȳ kā tan'oo dāk ēr sa panaa paa hā. Ti d' né hē tabad'oo Jesus ganā wāt tan'oo bā kā. Hahȳy hadoo ta ky n'aa kerih do Saaw-Mo 2 hā:

“Tah ȳ ōm. A yb ȳ hado dāk naga hē.”[§]

† **13:27** Raneherod né paawā P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii bong do paah, P'op Hagā Do ky n'aa enooh do ji h'yyb tym dēēb ky n'aa, nyy da rarahējāā, nyy da radaj'ēēp, dooh rah'y y genā bā. Jesus radaj'ēēp noo gó kaja dāk P'op Hagā Do maher'oot do paah. § **13:32-33** Saaw-Mo 2.7

³⁴ Ta pooj jé P'op Hagä Do her'ood däk ta t'aah ganä wät do ky n'aa, ta kamag karejā mahānh. Hahÿÿ da takerii däk ta ti ky n'aa:

“Ōm ÿ ky n'aa edēng, baad had'op doo me,
ky kaneh'ÿÿt doo me, Dawi hā ÿ ky n'aa enooh do paa me.”**

³⁵ Hahÿÿ da na-āāj hē takerii däk P'op Hagä Do kyyh see hā:

“Doo man'oo bā a karom,
tsyt hē a wē moo wät do ta kamag n'aa karejā bā.”††

³⁶ Doo Dawi ta daaj hē ta ky n'aa tado bā ti ta her'oot doo. P'op Hagä Do karēn doo da né hē sahōnh hē Dawi moo wät tahawät noo gó. Ta jawén tadajēb kán. Ta wahē makū rahabong hēnh tabas'eēg kán. Karejā däk ta kamag n'aa. ³⁷ Tii d' nado dejēp do mahang ganä wät P'op Hagä Do anoo do hā. Doo h ta ti ta kamag n'aa karejā bā.

³⁸ —Ti hyb n'aa wakān haa, —nāng mäh —baad ÿ karēn bē heen n'aa nyy däk hahÿ ÿ her'oot do bē hā: Jesus dajēp do hyb n'aa, taganā wät do hyb n'aa, P'op Hagä Do awug hōm da sahōnh hē nesaa do ji h'yyb tym gó hanāng doo. ³⁹ Mosees ky n'aa jaw'y'yyk doo, dooh tahaja bā baad ji hado dāg bā tan'oo bā P'op Hagä Do matym gó. Jé h'yy ka'eeh do Jesus hā, baad tabahado däk hÿÿ ká P'op Hagä Do matym gó —nāng mäh. ⁴⁰ —Baad bē hyb n'aa matakā bē hā takanajaa hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod ra her'oot do paah. Hahÿÿ d' paa ra her'oot P'op Hagä Do kyyh:

⁴¹ “Bē maa newē kēh ÿ ty n'aa ges'y'yyk doo.

Bē meuuj da! Bē dejēb ká!

ÿ moo wät da bē habong do noo gó sét hadoo doo,

tabad'op hē da bē ky dahé, bē rapanāg né hē paawā ta ky n'aa.”‡‡

—Tii d' né hē P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hā —nāng mā Paw-Ro tób yt hat'oonh do sa hā, Jesus ky n'aa raky nasēm hyb n'aa.

⁴² Ti m' Paw-Ro bahajaa bā ta her'oot doo, anā kán mā Béh-Nabéh daheeh. Raban'y'yyh bā m' tób gó naa, t'ÿ hēnh hat'oonh do rabatsyyd kán, Saab see hā p'aa hēnh rabaher'oot hyb n'aa ta ti panyyg. ⁴³ Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahē n'aa kat'aa do hā rakedēē hōm jawén paa bā, sahōnh hē raban'y'yyh do jawén paa bā, hajōk Judah buuj, Judah buuj nadoo do P'op Hagä Do hyb n'aa jew'y'yyk do na-āāj hē, rahadaa hōm Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh. Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh raky n'aa jebaanh sa sii hah'ūūm do sa hā, rahyb n'aa nerét hyb n'aa P'op Hagä Do ky ennyim do ky n'aa ramaa napēē wät doo.

⁴⁴ Ti m' Saab see hā ká, hajōk panang buuj kat'aa, P'op Hagä Do ky n'aa maa new'ēē doo. ⁴⁵ Ti m' Judah buuj rabahapāh bā m' hajōk do kat'aa doo, h'yy kajewēēts bong Paw-Ro sa hā. Ti m' raky hadoo:

—Doo te hub tado bā Paw-Ro ra her'oot doo —nāk mäh. —Noo kanesa tii —nāk mā sa kyyh.

Raky n'aa rejāā mā Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh. ⁴⁶ Ti m' h'yyb neÿÿm doo me Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh raky gadoo:

** 13:34 Isajas 55.3 †† 13:35 Saaw-Mo 16.10 ‡‡ 13:41 Habakuk 1.5

—Äã her'ood wät P'op Hagä Do panyyg pooj jé bë hä. Dooh bë karën bã bë gado bã. Dooh bë karën bã bë h'yyb tym hedéb had'yyt doo. Ti hyb n'aa hÿÿ kã äã bahôm kãn, äã baher'ood kãn Judah buuj nadoo do sa hã kã —nãk mãh.
 47 —Tii d' né hë äã P'op Hagä Do mejüü kerih do hã:

“ÿ an'oo bã òm sahõnh hë Judah buuj nadoo do sa h'yy ganä n'aa mabahadoo hyb n'aa.

Tii d' ÿ bad'oo, mamahüüm hyb n'aa këh ÿ n'aa dawëë habong do sa hã, ÿ bed'ëep hyb n'aa sa hã nesaa do mahãnh, si ÿ had'yyt hë rababok hyb n'aa kã.”§§

48 Ti m' Judah buuj nadoo do ramaa napäh bã ta tii, ratsebee bong.

—Baad ub P'op Hagä Do ky n'aa —nãk mã sa kyyh.

Ti m' sahõnh hë P'op Hagä Do asëew hõm doo, edéb had'yyt do ragadoo hyb n'aa ta pa, raky dahé kãn Jesus ky n'aa. 49 Ti m' raheer'ood kãn Jesus ky n'aa panang bã, panang nedaa bã haj'eenh do sa hã na-ääj hë. 50 Ti m' Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh do rabahõm kãn ÿÿj ky n'aa etsëeh doo, P'op Hagä Do hyb n'aa esee do wë, panang bã ky n'aa etsëeh do ajyy n'aa sa wë na-ääj hë. Raheer'ood had'yyt hë sa hã rah'yy kawereem hyb n'aa Paw-Ro Béh-Nabéh sa wë, rabah'eed h'üüm hyb n'aa ta s'ee hënh. Ti m' tii d' né hë rabad'oo. Rah'eed n'yyh sa panang bã naa. 51 Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh ratapyng hõm k'ääts sa tsyym suun hã padëek doo. Tii d' rawén d'oo baad nado ta wób sa mo haj'aa sa hã, rahanäng péh. Ti m' rabahõm kãn panang Ikonijo häd näng doo hënh. 52 Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do ratsebee bong. Baad mã P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm kãn.

14

1 Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh rakajaa bã panang Ikonijo häd näng doo bã, rabahõm tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hã, rabahed'oo doo da. Baad rabaher'oot t'üü hënh Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa hajök Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hë, raky daheeh Jesus ky n'aa.

2 Ti m' Judah buuj Jesus ky n'aa ganadoo doo, rah'yyb metsëeh Judah buuj nadoo doo, rah'yy kawereem hyb n'aa Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wë. 3 Ti hyb n'aa Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabaym ta tii bã hajõng ta äh. H'yyb neÿÿm doo me rabaher'oot Jesus ky n'aa. Ti m' Jesus anoo sa hã rabahajaa hyb n'aa rapehuunh doo, ji hyb n'aa meuunh doo, sahõnh hë rabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do kyy gó né hë ti P'op Hagä Do ky enyym do ky n'aa raheer'oot doo.

4 Ti m' panang buuj wób raky daheeh Paw-Ro raheer'oot doo, ta wób raky daheeh Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh doo. 5 Ti m' Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh doo, Judah buuj nadoo doo, sa wahë n'aa sii hë rakaner'oot Paw-Ro Béh-Nabéh rarejää hyb n'aa, pä me rabakut hyb n'aa. 6 Ti m' Paw-Ro raky n'aa napäh bã m' tüü, rakejën hõm hëëj bód Rikonikas häd näng doo hënh, panang Ris, Derebé häd enäh doo hënh, ta tii bã häj n'aa hënh. 7 T'üü hënh na-ääj mã raheer'oot Jesus ky n'aa hanäm doo.

Paw-Ro rakut do pä me panyyg n'aa hahÿÿh

8 Ti m', Ris bã Paw-Ro her'oot do maa new'ëë do sa mahang aj'yy k'yy gadóm do bahäng. Ta hã d' né hë tahenäng noo gó. Dooh noo gó tabawäd bã. 9 Tamaa newëë mã Paw-Ro her'oot doo. Ti m' Paw-Ro baheg'ääs ta wë. Tah'yyb hapäh

né hē, aj'y'y h'y'y ka'eeh Jesus hā tabahub dāk hyb n'aa. ¹⁰ Ti m' taky hadoo ta hā:

—As'ëëg g'ëed! —näng mäh.

Ti m' nanyw hē tabas'ëëg gëet mäh. Ti m' tadu doo hawäd dāk doo.

¹¹ Ti m' hajök do rahapäh bä Paw-Ro mo haj'aa, tak'ëp mä raky kakä bong. Sa kyy me raky hadoo:

—P'op habong doo, ër h'y'y kaha'eeh do ahyy b'ëeh. Ajyy gó rakesok —näk mäh.

¹² Béh-Nabéh ramaneëéh Sewus häd me, rah'y'y kaha'eeh doo. Paw-Ro ramaneëéh Er-Mes häd me, rah'y'y kaha'eeh do seeh, Paw-Ro ti her'ood ub do hyb n'aa. ¹³ Ti m' tób Sewus rahyb n'aa esee do yt hā moo hew'ëet do tamanaa booj yb, b'aa ts'oooh sii hē, sa panang noo bä. Panang babuj n'aa sii hē takarën paawä tajuu booj yb, Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rahyb n'aa jew'y'yk do hyb n'aa. Panang nedaa bä tób Sewus rahyb n'aa esee do basoooh.

¹⁴ Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabahapäh bä m', ras'ëed hōm sa daaj hē sa saroor tii da raganen'aak do heen n'aa. Ti m' rawaj'aa bong sa mahang. Rawaj'aah bä m' tak'ëp mä rageëéh:

¹⁵ —H'ëed hyb n'aa tii d' bē bad'oo? —näk mäh. —Ajyy né hē āāh, bē da hadoo doo! —näk mäh. —Bē āā panāk āā wén na, bē beréd hōm hyb n'aa hahy daap hē bē h'y'y kaha'eeh doo. Doooh redëb bä tii. Taw'ääts hē P'op Hagä Do hā, hedëp do hā bē h'y'y kawareem, sahōnh hē pahuunh do hā bē h'y'y ka'eeh hyb n'aa. Sahōnh hē badäk hahy'yh, wē, akajar na-āāj hē, sahōnh hē ta hā habong do na-āāj hē P'op Hagä Do mo haj'aa. ¹⁶ P'ooj ub rakarën doo da paa P'op Hagä Do banoo rababok sahōnh hē badäk hahy haw'ääts hē häj n'aa babuuj. ¹⁷ Ti hadoo né hē, P'op Hagä Do ta daaj hē takametëeh sa hā. Tametä had'y'yt hē baad had'op do sa hā tanoo doo me. Ti né hē mejüü naëng badoos doo. Ti né hē hanoo bē joom baad tawén eaak. Ti né hē bē waa hanoo. Ti né hē bē h'y'yb tsebé tan'oo bä —näk mä Paw-Ro sa kyyh.

¹⁸ Ti m' rahe'ood wäd né paawä, p'eets ub paawä raky nadaheeh. P'eets ub paawä rabajuu né hē booj yb sa hyb n'aa. ¹⁹ Ti m' rabaher'oot nä bä, Paw-Ro sa maji, Judah buuj, kaja nä. Än-Tijoka, Ikonijo panang häd enäh doo bä naa rabana. Ti m' rahe'oot hajök do sa hā, rah'y'y kawapëen hyb n'aa Paw-Ro sa wē. Ti m' hajök do rakawaj'ään bong Paw-Ro sa wē. Paw-Ro rakud kän pä me. Dajëp red'oo rawén takyng hōm panang bahänh. Tii b' raberéd jat. ²⁰ Ti m' Jesus hā h'y'y ka'eeh do kata b'ëeh mä Paw-Ro pa. Ti m' Paw-Ro bas'ëëg gëet. P'aa hēnh tabahōm ënh panang hēnh. Ti m' jat'iip hadoo Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabahōm kän panang Derebé häd näng doo hēnh.

Paw-Ro rababaaj hōm do Än-Tijoka hēnh panyyg n'aa hahy'yh

²¹ Ti m', ta ti panang bä rahe'oot Jesus ky n'aa hanäm doo. Hajök mä Jesus hā h'y'y kae kän rahe'oot do hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rababaaj hōm kän Ris bä, Ikonijo hēnh, Än-Tijoka hēnh. ²² Ti m' ramabaaj nä me, panang buuj Jesus hā h'y'y ka'eeh do sa hā baad raky n'aa edëe dāk, ranerét hyb n'aa Jesus hā rah'y'y ka'eeh doo. Baad rabaher'oot ratsebë hyb n'aa. Hahy' d' mä na-āāj hē ramaher'oot sa hā: “Hajōng né da ji ahoop P'op Hagä Do bag'ääs do karapee ji bahadoo hyb n'aa.” ²³ Sahōnh hē panang ramatebës me, Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rasëew hōm Jesus hā h'y'y ka'eeh do sa wahë n'aa. Ti m' raky n'aa etsëe sa hyb n'aa. Ranoo kanawa doo me m' Jesus rahyb n'aa esee. Hahy' d' mä sa kyyh:

—Baad mahagää hahy a hā h'y'y ka'eeh do sa wahë n'aa, baad ramoo bok hyb n'aa a hā h'y'y ka'eeh do sa hā —näk mäh.

²⁴ Ti m' ratabès Pisidija häj n'aa bä. Ti m' rakajaa Pam-Pirija häj n'aa bä. ²⁵ Ti m' panang Peh-Ke häd näng doo bä raher'oot Jesus ky n'aa. Tii b' naa rabaw'ëenh mä panang Atarija häd näng doo hënh. ²⁶ Tii bä ragatsëg tooj kån marakate gó. Ti m' rabatsëg hõm kån Æn-Tijoka hënh, rahana doo hënh. Æn-Tijoka bä né hë Jesus hä h'yy ka'eeh do raky n'aa ets'ëë wät do paa Paw-Ro sa hyb n'aa, baad P'op Hagä Do bahag'ääs hyb n'aa sa hä. Tii b' naa né hë ti ramejüü do paah, jé pad'yyt hë rabaher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa. Paw-Ro rabahajaa do hyb n'aa rababaa j nã kån. ²⁷ Rakajaa bä kã m' Æn-Tijoka bä, ramejüü Jesus hä h'yy ka'eeh do rakata padëëk hyb n'aa. Ti m' rahe'oot sa hä sahõnh hë P'op Hagä Do mo haj'aa sa hä raheboo nã hënh. Rahe'oot na-ääj hë m', Judah buuj nadoo do sa hä Jesus an'oo dæg kån ta hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa. ²⁸ Ti m' hajõng ta äh Æn-Tijoka bä Paw-Ro rabaym Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang.

15

Jerusarënh bä Jesus hä h'yy ka'eeh do rakaner'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ti noo gó ajyy wób rakajaa Æn-Tijoka bä, Judah häj n'aa hënh naa. Ti m' radu doo rama metëëk Judah buuj nadoo do hä, Jesus hä h'yy ka'eeh do hä. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Taw'ääts hë bë masuuj noo byyh ehõk Mosees ky n'aa jaw'yyk do metëëk doo da. Tii da bë moo naboo bä, dooh bë P'op Hagä Do edëeb bá ta wë —nãk mäh.

² Doo Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh ragenaag bä rahe'oot doo. Ky kedag bok sa sii ta ti hyb n'aa. Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do Æn-Tijoka bä habong do rabasëew hõm Paw-Ro, Béh-Nabéh, Jesus hä h'yy ka'eeh do wób, Jerusarënh hënh rabahõm hyb n'aa. T'ii hënh ramejüü rabahõm, masuuj noo byyh kahõk do ky n'aa rabeaanh hyb n'aa 12 hedoo do Jesus mejüü do sa hä, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa t'ii hënh habong do sa hä.

³ Ti m' rabahõm kån. Ramahõm me m', Penisija häd näng do häj n'aa bä, Samarija häd näng do häj n'aa bä na-ääj hë rahe'oot Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä nyy da Judah buuj nadoo do wób h'yy kae padëëk P'op Hagä Do hä. Jesus hä h'yy ka'eeh do panang bä habok do raky n'aa napäh bá tii, tak'ëp ratsebee bong.

⁴ Ti m' Paw-Ro rakaja hõm bä kã Jerusarënh hënh, Jesus hä h'yy ka'eeh doo, sa wahë n'aa na-ääj hë, 12 hedoo do Jesus mejüü do na-ääj hë baad ragadoo. Ti m' Paw-Ro rahe'oot mä sa hä sahõnh hë ramoo bok do hä P'op Hagä Do mo haj'aa do ky n'aa raheboo nã hënh. ⁵ Ti m' Parisëw wób Jesus hä h'yy ka'eeh do raky hadoo:

—Taw'ääts hë ji mejüü Judah buuj nadoo do Jesus hä h'yy kae padëëk do sa hä, sa masuuj noo byyh ehõg hõm. Taw'ääts hë na-ääj hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh —nãk mä sa kyyh.

⁶ Ti m', ti hyb n'aa m' 12 hedoo do Jesus mejüü doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa na-ääj hë rakata b'ëeh rabaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa. ⁷ Ti m' bãp pee j dæg raky n'aa her'oot do jawén paa bä, Peed as'ëëg gëet, ti m' taky hadoo:

—Wakån haa —näng mäh. —Bë hapäh né hë p'ooj ub ÿ P'op Hagä Do asëm do ÿ baher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hä, rah'yy ka'eeh hyb n'aa Jesus hä. ⁸ P'op Hagä Doo, ji h'yyb tym hapäh doo, tametëeh tagadoo na-ääj hë Judah buuj nadoo doo. Tanoo ta Sahee sa h'yyb tym gó tabajëng doo, ër hä tanoo do hadoo. ⁹ Doo ta see hadoo pé ër hä, sa hä na-ääj hë.

P'op Hagä Do awug hõm sa h'yyb tym gó hanäng doo, Jesus hä rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, er h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagä Do awug hõm do hadoo, er h'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus hä. ¹⁰ Ti hyb n'aa, h'ëed hyb n'aa bë gahëen Judah buuj nadoo do Jesus hä h'yy kae padëek do ramoo bok hyb n'aa ta ti er nahajaa doo, er wahë makü na-ääj hë ranahajaa doo? H'ëed hyb n'aa bë karën P'op Hagä Do bë metyy? ¹¹ Dooch taw'ääts hë tado bä —näng mäh. — Dooch er moo bok do hyb n'aa tado bä er h'yyb tym P'op Hagä Do bed'ëep. Jesus hyb n'aa, er Jesus kamahän do hyb n'aa tii. Ti hadoo né hë sa hä, Judah buuj nadoo do sa hä —näng mä Peed kyyh.

¹² Ti m' sahõnh hë bag hënh rababë hõm ramaa newëe bä Béh-Nabéh Paw-Ro daheeh rahe'oot doo. Paw-Ro rahe'oot mä rapehuunh doo, ji hyb n'aa meuunh doo, P'op Hagä Do hejój me ramoo bok doo, Judah buuj nadoo do sa mahang. ¹³ Rabahajaa bä rahe'oot doo, Tsijaag ky hadoo mäh:

—Bë maa newë këh yÿ, wakän haa —näng mäh. ¹⁴—Peed her'ood wät nyy da P'op Hagä Do t'yyd mehün wät Judah buuj nadoo doo, sa mahang P'op Hagä Do karapee rabadoo hyb n'aa. ¹⁵ Ta ti tahe'oot do baad tanu däng P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa hä. Hahÿÿ da takerii däk:

¹⁶ “Ta ti jawén y matëeh da.

Hajõo ta baab né paawä dooh Dawi panaa rabagää boo bä,

p'aa hënh Dawi panaa see sa wahë n'aa tabahado däk y an'oo bä da.*

¹⁷⁻¹⁸ Tii da y wén d'oo, Judah buuj wób,

sahõnh hë Judah buuj nadoo do sii hë,

karapé haa pan'aa hedoo doo,

y rabesoos hyb n'aa', näng mä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,

p'ooj ub taky däng do moo wät doo.”†

¹⁹—Ti hyb n'aa, —näng mä Tsijaag —hä yÿ péh, taw'ääts hë dooh ta bahänh er mejõ bä Judah buuj nadoo do P'op Hagä Do hä h'yy kae padëek do sa hä. ²⁰ Taw'ääts hë er erih ranawëh hyb n'aa P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh'ëeh do të n'aa. Taw'ääts hë er erih ranawëh hyb n'aa sa yÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii. Ranawëh hyb n'aa sa masãh dab, har'ëeng dab, ranaboh bä ta majyyw gatsëe däk doo. Taw'ääts hë er erih na-ääj hë ranawëh hyb n'aa majyyw. ²¹ Tii d' er wén erih, Mosees ky n'aa jaw'yyk do raner'ood had'yyt hë däg panang haw'ääts hë Saab hä had'yyt hë, tób P'op Hagä Do panyy rayd naherot do yt hä. Ti hyb n'aa raheen n'aa nyy däk né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä —näng mä Tsijaag kyyh sa hä.

Judah buuj nadoo do rama erih do panyy n'aa hahÿÿh

²² Ti m' 12 hedoo do Jesus mejüü doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh doo, rasëew hõm sa wób, ramejüü hyb n'aa Béh-Nabéh Paw-Ro sa sii, Æn-Tijoka hënh. Rasëm do häd hahÿÿh: Judas Bar-Saba häd näng doo, Siras daheeh. Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa wób tii. ²³ Ti m' sa hä ramejüü rerih doo kä. Hahÿÿ ti rama erih doo:

* **15:16** Tób hadëë hyng do paah, p'aa hënh ji tama sooh do ky n'aa gó tabeh'üüm Greg kyy me Dawi panaa ky n'aa. P'op Hagä Do hä Judah buuj raky nadaheeh do hyb n'aa, hajõo ta baab noo gó dooh Dawi panaa rabagää boo bä paa Judah häj n'aa bä. Tii bä kä, ta ky n'aa rod rahe'oot do hä, ti awät da Dawi panaa seeh, p'aa hënh sa hä tabag'ääs doo, P'op Hagä Do ky däng. Jesus né ti ta ti Dawi panaa P'op Hagä Do ky däng doo. † **15:17-18** Amos 9.11-12

“Ãäh, 12 hedoo do Jesus mejũũ doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa na-ãäj hë, bë wakãän hedoo ãäh. Bëéh, Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do ãn-Tijoka panang bã habong doo, Sirija hãj n'aa bã, Siris hãj n'aa bã habok do na-ãäj hë ãã ma erih. ãã edëng bëéh.

²⁴ “ãã heen n'aa enãh babã naa t'ĩ hënh heboo nã doo. ãã heen n'aa enãh, ajyy raheer'oot doo me baad nado wãd bë h'yyb ran'oo bã. Bë h'yyb manepëë boo ran'oo bã. Doooh ãã kyy gó tado bã ta ti rama metëëk doo.

²⁵ Ti hyb n'aa baad ub babã ãã kaner'oot, bë wë ãã mejũũ hyb n'aa ãã wób, Paw-Ro Béh-Nabéh ër najiis bë mejũũ do sa sii rabahôm hyb n'aa.

²⁶ P'eets ub radejëëb paawã Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa rabaher'ood hõm do hyb n'aa, dooh Paw-Ro Béh-Nabéh rah'yyb eÿÿm bã, dooh rah'yy gejë hõm bã. ²⁷ ãã mejũũ Judas Siras daheeh raky masa hyb n'aa ãã erih do hã. ²⁸ Baad ub né hë P'op Hagã Do Sahee metëéh ãã hã, ãã ganahëën hyb n'aa bë hã tak'ëp hejooñh doo. ãã hã na-ãäj hë baad ub P'op Hagã Do Sahee metëéh doo. Jããm hë bë tavy hahÿ ãã her'oot do bë hã: ²⁹ Taw'ãäts hë bë nawëh P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh'ëéh do tã n'aa. Taw'ãäts hë bë nawëh bë masãäh dab, har'eëng dab bë naboh bã ta majyyw gatsëë dák doo. Bë awëë manã ta majyyw. Bë aã manã bë ÿÿm nadoo do sii, bë patug nadoo do sii. Ta ti bë ky dahé bã, taw'ãäts hë. Jããm hë kã ãã erih doo.”

³⁰ Ti m' Jesus mejũũ doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa daheeh ramejũũ Paw-Ro, Béh-Nabéh, Judas, Siras daheeh rabahôm hyb n'aa. Ti m' rabahôm kãn. Ti m' rakajaa bã ãn-Tijoka bã, ramejũũ sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do säd hã rakata padëëk hyb n'aa. Ti m' ranoo sa hã 12 hedoo do rama erih doo. ³¹ Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do t'ĩ hënh kata dák do raner'ood bong kerih doo. Ti m' ratsebee bong ta ky n'aa hyb n'aa. ³² Ti m' Judas, Siras daheeh, baad mã ramaher'oot Jesus hã h'yy ka'eeh doo, baad ub, tsebë doo gó rababok hyb n'aa, rah'yy ganejë hõm hyb n'aa. P'op Hagã Do ky n'aa rod né hë m' ti Judas, Siras daheeh. ³³ Ti m', hajõng ta ãh t'ĩ hënh rabaym do jawën paa bã m', Jesus hã h'yy ka'eeh do kedëë bong, rababaaj hõm hyb n'aa Jerusarënh hënh. Sa hã rakedëë bong bã m' raky hadoo:

—Baad tanyy né hë ti bë bana. Baad ãã karën P'op Hagã Do bë taky n'aa edëng. H'yyb nãm doo me ãã karën bë babaaj hõm —nãk mãh.

Ti m' ta wób rababaaj hõm kãn. [³⁴ Siras aym dó.] ³⁵ Ti m' Paw-Ro, Béh-Nabéh rabaym ãn-Tijoka bã. T'ĩ hënh rama metëëk ta wób sa sii Jesus ky n'aa.

Jesus hã h'yy ka'eeh do rabeg'ãäs panang raheboo nã doo hënh panyyg n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti m' ta see pé noo gó Paw-Ro ky hadoo Béh-Nabéh hã:

—Hamãh, ër ah'ũũm p'aa hënh ër heboo nã do paa hënh. Jesus hã h'yy ka'eeh do ër heg'ãäs, jé pad'yyt hë Jesus ky n'aa ër her'oot do paa hënh. Ër heg'ãäs baad raboo bã —nãng mãh.

³⁷ Ti m' Béh-Nabéh karën paawã Jowãw Maah-Ko bahõm sa sii. ³⁸ Paw-Ro hã dooh baad tado bã, Pam-Pirija bã Jowãw Maah-Ko, sa sii hawät do paah, teréd bong do hyb n'aa. ³⁹ Doooh rah'yyb däng do tado bã, ti hyb n'aa raketyn bong. Béh-Nabéh, Jowãw Maah-Ko daheeh rabatsëg hõm tsyt dëëg hã Tsi-Peré hãd nãng doo hënh. ⁴⁰ Ti m' Paw-Ro hata kã Siras. Ti m' ratsyym kasok bã m' Jesus hã h'yy ka'eeh do ãn-Tijoka bã habong do raky hadoo sa hã:

—Baad ub bë P'op Hagä Do kamahän. Baad ub bë tabahag'ääs —näk mäh.

⁴¹ Ti m' Sirija häd näng do häj n'aa bä, Siris häd näng do häj n'aa bä rakajetsëg hõm. Rakajetsëk me Paw-Ro maher'oot Jesus hä h'yy ka'eeh do panang bä habong do sa hä, baad rababok hyb n'aa, ratsebë hyb n'aa, rah'yy kae magyys hë hyb n'aa.

16

¹ Ti m' panang Derebé häd näng doo hënh Paw-Ro rabeboo nä jawén paa bä, rabahõm panang Ris häd näng doo hënh. Tii bä tamamuun Jesus hä h'yy ka'eeh do seeh, Tsimoot häd näng doo. Ta yÿn mä Judah buuj. Ta yb mä Gereg buuj. ² Jesus hä h'yy ka'eeh do Ris bä habong doo, Ikonijo bä habong do na-ääj hë, baad mä rabaher'oot Tsimoot ky n'aa. ³ Ti m' Paw-Ro karën Tsimoot ahõm sa sii. Pooj jé tamejüü ta masuuj noo byyh kahõg hõm, Judah buuj t'ii hënh häj n'aa bä habong do sa hyb n'aa, sahõnh hë rahapäh do hyb n'aa Gereg buuj Tsimoot yb. Dooch takarën bä Judah buuj rakawajään ta hyb n'aa. ⁴ Ti m' sahõnh hë panang ramatebës me raher'oot rama erih do ky n'aa 12 hedoo do Jesus mejüü doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa na-ääj hë Jerusarënh bä habong doo, rerih doo. ⁵ Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh doo, panang haw'ääts hë habong doo, tak'ëp mä rah'yy kae kân Jesus hä. Jesus hä h'yy ka'eeh do kahüüm had'yyt hë.

Paw-Ro s'ëeh hadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶ Ti m', dooh P'op Hagä Do Sahee an'oo bä raher'oot Jesus ky n'aa Asija häj n'aa bä. Ti hyb n'aa m' ratabës Pirikija, Garata häd enäh do häj n'aa. ⁷ Misija häj n'aa bahëej jëng bä, rakarën paawä Bitinija häj n'aa hënh rabahõm. Ti hadoo né hë dooh m' Jesus Sahee an'oo bä. ⁸ Ti hyb n'aa Misija häj n'aa bä rakajetsëg w'ëenh. Panang Torowas häd näng doo hënh mä rabaw'ëenh. ⁹ Tii bä, panang bä, atsëm, Paw-Ro s'ëeh hadoo mä ta hä. Ta s'ëë gó tahapäh mä aj'yy hageët doo, Paw-Ro hats'yyt doo. Hahÿÿ d' mä aj'yy hageët do kyyh: “B'ëep Masedonija häj n'aa hënh. Ää mamasaa”, näng mäh. ¹⁰ Paw-Ro s'ëeh hadoo do tahapäh do jawén paa bä, nayyw hë ää benyyw hõm ää h'ëed, ää tsyym kasok hyb n'aa Masedonija hënh hah'üüm doo. Ää hä, P'op Hagä Do ti ää naëenh doo, Masedonija babuj n'aa hä ää baher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa.†

ÿÿnh Ridija häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m', tii b' naa ää gatsëg t'oonh marakate gó. Ti m' nayyw hë ää batsëg hõm tsyt dëëg hä Samotaras häd näng doo hënh. Ti m' jat'iip hadoo ää kajaa panang Newaporis häd näng doo bä. ¹² Tii b' naa ää bahõm kân panang Pirip häd näng doo hënh. Jääm né hë ky n'aa etsëeh ta ti panang Masedonija häj n'aa bä. Hajök Roma buuj t'ii hënh rababong. Tii bä ää baym pawóp hë ta äh. ¹³ Ti m' Saab hä, Judah buuj rakamehehäk do hä, panang bahänh ää babok. Tamii me ää baw'ëenh. Ää hä, tamii takëen hä Judah buuj rakat'a P'op Hagä Do hä raky n'aa etsëë hyb n'aa.‡ Ta tii bä kata b'ëeh do ää mamuun bä, tüü ää bab'ëeh sa pa. Ti m' ää du doo ää her'oot do Jesus ky n'aa, yÿj tii bä kata b'ëeh do sa hä. ¹⁴ Sa mahang ti ahäng yÿnh Ridija häd näng doo, Panang Tijatira häd

* **16:7** Sa h'yyb gó m' rabahapäh tii. † **16:10** Rukas ti hahÿÿ erii wät doo. Masedonija hënh Paw-Ro rabahõm do pooj jé Rukas kata däk sa hä. Sa sii tabawäd kân. ‡ **16:13** Pawóp its rado bä Judah buuj ta wób sa panang bä haj'ëenh doo, dooh ratamaa bä P'op Hagä Do panyyg raneherót do tób n'aa. Tamii nabyy me rakahet'aa, P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa.

näng doo bä naa. Pääñ hebaan do hahiin do hesäm do tii. Judah buuj nado né paawä, P'op Hagä Do tahyb n'aa jaw'yyk. Ti m' baad tahyb n'aa gadoo Paw-Ro her'oot doo, Jesus an'oo bä. ¹⁵ Ti m' ranu gemuun wät ta wakään daheeh. Ti m' ää tabats'yyt sa tób hënh. Ti m' Ridija ky hadoo:

—Bë hä ÿ h'yy kae bä né hë Jesus hä, ÿ karën paawä bë ayyw dó tóp ÿ yt hä —näng mäh.

Ky kah'üüm ää hä, ää wén ym.

Paw-Ro, Siras daheeh, radewäts b'ëeh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' ta see pé noo gó Judah buuj raky n'aa hetsë hënh ää bahöm bä, ää mamuun maruus. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hä adäk. Noo ese karap'aar h'yyb nesaa do an'oo bä. Taher'oot ta wób sa hä h'ëed hado ta jawén rababok doo. Ti hyb n'aa ta kariw n'aa hajöng dajëer ragedak. ¹⁷ Paw-Ro sii hë, ää sii hë, ta ti maruus bawäd had'yyt hë. Ää sii tabawät bä tak'ëp tageënh:

—P'op Hagä Doo, Sahönh Hë Bahänh Hadoo Do wë moo heb'ook do hahÿ ayy. Raheer'oot bë hä nyy da P'op Hagä Do bë tabed'ëep nesaa do mahänh, ta wë bë basëek hyb n'aa! —näng mä maruus.

¹⁸ Hajöng ta äh tii da tabed'oo. Ti m' Paw-Ro tah'yyb panas'ëeh do hyb n'aa taher'oot do hä, Paw-Ro ty kaw'ööd däk ta wë, ti m' taky hadoo karap'aar h'yyb nesaa do hä:

—Jesus Kristo häd gó òm ÿ mejüü mabanyyh hyb n'aa maruus hä hadäk doo —näng mäh.

Ti m', nanyw hë karap'aar h'yyb nesaa do ta hä hadäk do paa anä kän.

¹⁹ Ti m' ta kariw n'aa rabahapäh bä m', dooh ragedag wäd bä dajëer, S rameso padëek Paw-Ro, Siras daheeh. Ti m' ramahüüm panang buuj rakahet'aa bä, hyb n'aa jew'yyk do sa wë. ²⁰ Hyb n'aa jew'yyk doo, ji ky n'aa ety do sa matym gó raky n'aa tapaa sa hä. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Hahÿ Judah buuj rametëek ër panang buuj sa hä rakamajÿi hyb n'aa.

²¹ Rametëek na-ääj hë rabahed'oo doo da ër nahajaa doo. Dooh taw'ääts hë tado bä ër gado bä. Roma buuj ëer —näk mä sa kyyh.

²² Ti ky hedoo né hë hajök do sa kyyh. Tii bä kä m', hyb n'aa jew'yyk do ramejüü rakebo bëeh Paw-Ro Siras sa saroor rabaheyyh hyb n'aa. ²³ Ti m' tak'ëp rabaheyyh do jawén paa bä, ramejüü radewäts b'ëeh. Ti m' ragadahew'ëes do hagä n'aa hä ramejüü, baad tabahag'ääs Paw-Ro Siras daheeh. ²⁴ Ti m' ragadahew'ëes do hagä n'aa dewäts b'ëeh t'öp gadäg ub doo gó. Ti m' b'aa gó ji tsyym tyw n'aa ragesots padëek doo gó tadabong sa tsyym.

²⁵ Ti m' atsëm ub, gawak'aap, Paw-Ro Siras daheeh raky n'aa etsëe mäh, P'op Hagä Do hä rama ejäm mäh. Ta wób radewäts b'ëeh do ramaa newëe sa kyyh. ²⁶ Tii bä, nanyw hë, tak'ëp tabana k'ääts katajuus doo. Pä ragadahew'ëes do mesoo n'aa katajus wät na-ääj hë. Ti m' ragadahew'ëes do nooh, noo kasëets höm ta daaj hë katajuus do hyb n'aa. Haak sapuuw hedoo do radewäts b'ëeh do sa moo hä padëek do paah, kajäg bëeh tüü. ²⁷ Ti m' ragadahew'ëes do hagä n'aa ty gawëej däk bä, tahapäh bä ragadahew'ëes do noo gasëets höm doo, tado däk sën-jeer ta daaj hë takadaj'ëep hyb n'aa paawä. Sahönh hë raban'yyh ted'oo. ²⁸ Ti m' tak'ëp Paw-Ro beënh:

§ **16:19** Noo ese do paa hyb n'aa, ta wób rabena maruus wë, tamaher'oot hyb n'aa sa hä ny hadoo sa pooj jé hawät doo. Maruus kariw n'aa hä rep'aak sa hä tamaher'oot hyb n'aa. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hä hadäk do paa anä kän do jawén paa bä, dooh maruus noo ese wäd bä. Ti hyb n'aa né hë ta kariw n'aa rakawajään Paw-Ro sa wë.

—Kadajëeb manä a daaj hë! —näng mäh. —Sahõnh hë ääh, babä ää bab'ëeh —näng mäh.

²⁹ Ti m' aj'yy betseë ta bag, ti m' tawaj'aa suun, ti m' ahyy häng ta taron nu paa me Paw-Ro Siras sa wë. ³⁰ Ti m' taman'y'yh ragadahew'ëes doo gó naa. Teanh mä tii bā:

—Nyy d' ŷ bad'oo hëp ŷ tym P'op Hagä Do bed'ëep hyb n'aa nesaa do mahänh, ta wë ŷ basëek hyb n'aa? —näng mäh.

³¹ Ti m' raky hadoo:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do hä mah'yy kae. Tii bā a h'yyb tym P'op Hagä Do ed'ëep da, ta wë mabawät hyb n'aa da, õm a tób yt hä haj'eenh do na-ääj hë —näk mäh.

³² Ti m' rahe'oot ta hä, ta tób yt habong do sa hä na-ääj hë Jesus ky n'aa. ³³ Ti m' ti noo gó né hë, atsëm ub, Paw-Ro Siras sa rog rahewyyh do haj'aa paah, ragadahew'ëes do hagä n'aa hetsyyd hõm. Ti m' nyyw hë ranu gemuun wät ta wakään daheeh. ³⁴ Ti jawén Paw-Ro Siras daheeh tamahüüm mä ta tób hënh. Ti m' tanoo sa waa. Ti m' tak'ëp tatseebee kån ta wakään daheeh, P'op Hagä Do hä rah'yy kae däk do hyb n'aa.

³⁵ Ti m' jati péh, hyb n'aa jew'y'yk do ramejüü warahén wób, ragadahew'ëes do hagä n'aa wë, tabasog nyyh hyb n'aa ragadahew'ëes doo gó hab'ëeh do paah, Paw-Ro Siras daheeh raban'y'yh hyb n'aa. ³⁶ Ti m' ragadahew'ëes do hagä n'aa her'oot Paw-Ro hä:

—Hyb n'aa jew'y'yk do ŷ ramejüü, õm Siras daheeh ŷ basog nyyh ragadahew'ëes doo gó naa, baad bë bah'üüm hyb n'aa —näng mäh. —Ti hyb n'aa bë anäh, h'yyb nyyw gó bë ahõm —näng mäh.

³⁷ Ti m' Paw-Ro baher'oot warahén panäk do sa hä:

—Bë hapäh né hë Roma buuj ky n'aa jaw'y'yk doo. Dooh tahaja bā Roma buuj rahewyh bā ranaher'oot nā bā raky kes'ëem do ky n'aa. Roma buuj né paawä ääh, ää rahewyyh sahõnh hë sa matym gó, dooh né paawä ää hä ran'oo bā ää her'oot ää ky n'aa. Ää radewäts b'ëeh tii bā ragadahew'ëes doo gó. Tii d' rabad'oo do jawén paa bā ää hä, h'yy kã rakarën kejën do hadoo ää bahõm. Dooh baad tado bā. Ää karën rabana wawëë hë, sa daaj hë ää ramanyyh hyb n'aa —näng mä Paw-Ro kyyh panäk do sa hä.

³⁸ Ti m' warahén rabahõm kån, rahe'oot mä sa hä. Ti m' hyb n'aa jew'y'yk do raky n'aa napäh bā, Paw-Ro Siras daheeh Roma buuj, tak'ëp mä rabeŷŷm bong. ³⁹ Ti m' rabahõm Paw-Ro sa wë, raber'oot hyb n'aa sa sii. Ti m' raky hadoo:

—Ää karën bë hyb n'aa mabaan hõm ää mo haj'aa bë hä. Bë kawaj'ään manä ää wë —näk mä sa kyyh.

Ti m' baad hadoo doo me retsëë rabahõm hyb n'aa sa panang bā naa. ⁴⁰ Paw-Ro raban'y'yh bā ragadahew'ëes doo gó naa, Ridija tób hënh rabahõm. T'ii hënh rakat'aa Jesus hä h'yy ka'eeh do sa sii. Baad ub mä rabaher'oot sa hä, rah'y'yb neŷŷm doo me Jesus hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti m' rabahõm kån.

17

Jesus hä h'yy kana'eeh do radu n'aa kamaj'ti do panyyg n'aa hahÿÿh

** **16:38** Rawén jeŷŷm bong, rabaheyyh bā, dooh rahapëë bā Roma buuj rado bā. Daap hë ramejüü rabaheyyh. Daap hë radewäts b'ëeh. Dooh tii da Roma buuj raky n'aa jaw'y'yk do an'oo bā Roma buuj hä radoo bā.

¹ Ti m', Paw-Ro ramahôm me ratabës Äm-Piporis häd näng do panang, Aporonija häd näng do panang na-ääj hë. Kaja hóm kán mä panang Tesaronika häd näng doo bá. Tii bá ti asooh tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo. ²⁻³ Ti m', t'ii hënh Paw-Ro rabahôm Judah buuj rakamehehâk do hã, rabahed'oo doo da. Tamawoob hë Saab noo gó P'op Hagä Do kyy kerih do paa hã Paw-Ro metëeh sa hã, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa. Tamaher'oot mäh, tametëeh Kristo dajëp né hë, ganä wät né hë tadajëp jawén paa bá, ta ky n'aa kerih dâk doo da né hë. Ti m' taky hadoo:

—Jesus, ta ky n'aa ÿ her'oot do bê hã, ti né hë Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo —näng mäh.

⁴ Ti m' Judah buuj wób raky daheeh Jesus ky n'aa. Séd rah'yyb hedo däg kán Paw-Ro sa hã. Hajöng Gereg buuj P'op Hagä Do hyb n'aa hes'ee do na-ääj hë raky dahé kán Jesus ky n'aa. Ti hadoo ênh hajök ÿj ky n'aa etsëeh doo.

⁵ Ti hyb n'aa m' Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh do rah'yy kajewëets kán. Rah'yy kajewëets do hyb n'aa rabats'yyt panang bá habong do moo nesaa doo, ti m' radu n'aa kamaj'ii do panang bá. Ti m' rawaj'aa hóm Jasôn häd näng do tób hënh. Rakarën paawä Paw-Ro Siras daheeh tii bá haj'eenh do ramesoo, ramahüüm hyb n'aa panang buuj rakahet'aa bá. ⁶ Ti m' dooh rawyyd bá Paw-Ro Siras daheeh. Ti hyb n'aa ramaso dâk Jasôn, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób na-ääj hë. Ramahüüm mä panang wahë n'aa sa wë. Tak'ëp mä rageënh:

—Hahÿ ajyy badâk hahÿ haw'ääts hë kamaj'ii doo, hÿÿ kã babã rakaja nä —näk mäh. ⁷ —Gëet hahÿ Jasôn ats'yyt, ta tób yt hã rabaj'eenh hyb n'aa. Sahôn hë hahÿ ajyy dooh raky dahé bá Sesa.* Sa noo m' ti anäng ji wahë n'aa seeh, Jesus ramaneëenh doo —näk mäh.

⁸ Ti m' ramaa napäh bá ta tii, hajök do t'ii hënh kat'aa doo, panang wahë n'aa na-ääj hë rah'yy ganapô kán. ⁹ Ti m' ramejüü Jasôn, ta wób na-ääj hë, rep'aak raberéd hóm hyb n'aa. Reréd hóm mä tii bá.

Bereja häd näng doo hënh Paw-Ro rabahôm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰ Ti m' atsëm, Jesus hã h'yy ka'eeh do tii bá habong do sa kyyh gó Paw-Ro rabah'üüm Bereja hënh. Rakajaa bá, rabahôm tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo hënh. ¹¹ Ti m', Judah buuj Bereja bá habong do ky en'yy Tesaronika habong do sa mahãnh. Baad ragadoo Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot doo. P'op Hagä Do kyy kerih do hã raner'ood had'yyt hë, rabahapäh hyb n'aa te hub tado bá sa hã Paw-Ro her'oot doo. ¹² Ti m' hajök Judah buuj rah'yy kae kán Jesus hã. Hajök ÿj Gereg buuj ky n'aa etsëeh doo, ajyy na-ääj hë Gereg buuj, h'yy ka'eeh né hë tii da ênh. ¹³ Ti m' Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh doo, panang Tesaronika habong doo, raky n'aa napäh bá Paw-Ro her'oot do P'op Hagä Do ky n'aa Bereja däg bá, Bereja hënh rabana. Ti m' radu n'aa Bereja buuj rakamaj'ii hyb n'aa Paw-Ro sa wë. ¹⁴ Ti m' nayyw hë Jesus hã h'yy ka'eeh do ramejüü Paw-Ro bawëenh akajar naby me. Ti hadoo né hë, Siras Tsimoot daheeh rabaym dó Bereja bá. ¹⁵ Paw-Ro sii hah'üüm do paah, had'aa doo, panang Atën häd näng doo bá rabebé nä. Tii b' naa rababaa nä. Rakajaa bá raher'oot Paw-Ro kyyh Siras, Tsimoot sa hã, nayyw hë rabah'üüm hyb n'aa, Atën bá rakataa hyb n'aa Paw-Ro hã.

Atën bá Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' Paw-Ro gadaa nuuj jé Atën bá, h'yy katón wät mä tahapäh do hyb n'aa hajöng Atën buuj sa kabariih. Sa panang haw'ääts hë anyy had'yyt hë.

* 17:7 Roma buuj sa wahë n'aa hyb n'aa jawyk do ti Sesa.

17 Ti hyb n'aa m' tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hä Paw-Ro ky wõnh Judah buuj, Gereg buuj P'op Hagä Do hä hyb n'aa hes'ee do na-ääj hē. Panang buuj rakahet'aa bā, rabaheb'ēeh bā, Paw-Ro ky wõnh ta äh hä had'yyt hē t'ī hēnh kat'aa doo. 18 Ti m' Epikurēw häd enäh do ma matēg wób, Es-Toj-Ko häd enäh do ma matēg wób raky ked'aak mä Paw-Ro hä. Ti m' ta wób raky n'aa rejää. Hahÿÿ d' mä reaanh:

—H'ēed hahÿ tar'ood ÿÿn karēn taheer'oot? —näk mäh.

Ti m' ta wób raky hadoo:

—Häj n'aa s'ee hēnh rah'yy kaha'eeh do sa ky n'aa taheer'oot. Ta ti sa hä ji h'yy ka'eeh takarēn, tahyb n'aa péh —näk mäh.

Tii d' rawén her'oot, Jesus ky n'aa hanām doo, Jesus ganā wät do ky n'aa na-ääj hē Paw-Ro maher'oot do hyb n'aa sa hä.

19 Ti m' Paw-Ro rabatsyyd hōm Arejopak häd näng doo hēnh, ma matēg sa wahē n'aa rakahet'aa doo hēnh. Ti m' raky hadoo Paw-Ro hä:

—Ää karēn paawä ää bahapäh mama metēek do ky n'aa. Dooh ää ky n'aa napēē nā bā ta tii —näk mäh. 20—Ōm ky kew'oonh maher'oot do hä. Ää karēn ää hapäh h'ēed ky n'aa tii —näk mäh.

21 (Atēn buuj, ta s'ee hēnh naa hena do panang bā habong do na-ääj hē maa kereed had'yyt hē papuuj hadoo do ky n'aa ramaa newē bā, raheer'ood bā na-ääj hē. Ti hado had'yyt hē. Dooh ramoos boo bā. Ti hyb n'aa m' Paw-Ro rabats'yyt.)

22 Ti m' Paw-Ro bas'ēeg gēet Arejopak bā, ti m' taky hadoo sa hä:

—Atēn buuj —näng mäh. —ÿ hapäh ti bē maa ker'eet bē wehēē bā bē h'yy kaha'eeh doo —näng mäh. 23—ÿ hawät noo gó bē panang bā, ÿ hapäh sahōnh hē bē kabariih. ÿ hapäh na-ääj hē bē h'yy kaha'eeh do hä bē ma heju do tyng n'aa. ÿ hapäh sa mahang bē ma heju do tyng n'aa seeh, hahÿÿ da ta hä kerih doo: “P'op Hagä Do Ji Nahapäh Do Ji Ma Heju Do Tyng N'aa Hahÿÿh.” Ta ti né hē P'op Hagä Doo, bē hyb n'aa esee doo, dooh né paawä bē hapēē bā, ti ky n'aa né hē ti ÿ her'oot bē hä —näng mäh.

24 —P'op Hagä Doo, sahōnh hē badäk hahÿ mo haj'aa näng doo, badäk hahÿÿ hä habong do tamo haj'aa. Sahōnh hē badäk hahÿ haw'ääts hē habong do sa wahē n'aa tii. Sahōnh hē tabag'ääs. Dooh ta ti tagēē bā tób ji tama doo, ji yd hyb n'aa esee do yt hä. 25 Dooh hyb n'aa ta hä ji masa péh, sahōnh hē ji bahānh tabahadoo do hyb n'aa. Ti né hē ti hanoo ēr hä ēr bedēp hyb n'aa. Ti né hē ti sahōnh hē hanoo do ēr hä. 26 Sét hē aj'yy du na do sahōnh hē badäk hahÿ häj n'aa bā habong do P'op Hagä Do an'oo bā, badäk hahÿÿ hä rababong hyb n'aa. P'op Hagä Do né hē hanoo ny noo gó rababong doo, sa panang rababong do pan'aa na-ääj hē. 27 P'op Hagä Do wén d'oo tii da, P'op Hagä Do baad ji esóts bā né hē, apäh ji baw'yyt, baad ji hyb n'aa newē bā né hē tii. Dooh né paawä dawēē P'op Hagä Do awäd bā ēr mahānh. 28 P'op Hagä Do hyb n'aa ēr bedēp. P'op Hagä Do hyb n'aa né hē ēr babok. Tii d' né hē bē see erih do paah: “P'op Hagä Do panaa ēēr”, näng mäh.

29 Ti m' Paw-Ro ky hadoo ēnh:

—P'op Hagä Do panaa hadoo do hyb n'aa ēēr, ti hyb n'aa dooh taw'ääts hē tado bā kabarii hadoo ji ed'oo P'op Hagä Doo. Dooh kabarii ji daaj hē ji moo wät do tahado bā. Dooh kabarii k'ääts tēg gabarēeh do s'ēeb, k'ääts tēg hawak do s'ēeb, pä s'ēeb hadoo do tahado bā P'op Hagä Doo. 30 P'ooj ub P'op Hagä Do hyb n'aa mabaan hōm tii da ji adoo bā. Hÿÿ ká ti dooh. Hÿÿ ká tamejuū sahōnh hē badäk hahÿ haw'ääts hē habong do reréd hōm nesaa doo, ta hä

rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä. ³¹ Tii da tawén mejüü, taky däng do hyb n'aa ti awät nä. Ti awät ti noo gó taky däng, sahõnh hē badäk hahÿÿ hã habong do ta matym gó rakata b'ëeh bã. Ti noo gó kä tamejüü da aj'yy, tah'yyb däng doo, taky n'aa etyy hyb n'aa sahõnh hē badäk hahÿ haw'ääts hē habong doo. Baad ub né hē da tabaher'oot. Dooch tesõõts bã. Ti né hē ti ta h'yyb däng doo, sahõnh hē ky n'aa etyy doo, P'op Hagä Do metëeh sahõnh hē sa hã. Hahÿÿ da P'op Hagä Do metëeh ta tii: Tah'yyb Däng Do ganä wät dejëp do mahang, tan'oo bã —näng mã Paw-Ro kyyh.

³² Ti m' ganä wät do ky n'aa ramaa napäh bã tadajëp jawén paawä, ta wób raky n'aa ej'ees mã Paw-Ro. Ta wób kä raky hadoo:

—Taw'ääts hē. Jääm hē dó —näk mäh. —Äã karën ta jawén äã mamaher'oot p'aa hēnh ta ti ky n'aa —näk mäh.

³³ Ti m' Paw-Ro bahõm panang buuj ma mehetëk do sa wahë n'aa rakahet'aa doo bã naa. ³⁴ Ta wób raky daheeh taher'oot doo, ti m' rahadaa hõm mã Paw-Ro. Sa mahang ti awät mã ma mehetëk do sa wahë n'aa seeh, Dijonis häd näng doo. Sa mahang ti awät mã na-ääj hē ÿÿnh, Damaris häd näng doo, ta wób na-ääj hē.

18

Korïn bã Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ti jawén paa bã, Paw-Ro bahõm kãn Atën bã naa Korïn hēnh. ² Ti m', t'ii hēnh mã takataa Judah buuj seeh hã, Akira häd näng do hã. Panang Põn-Tus häd näng doo bã tabenäng paa tii. Akira, ta ÿÿm Pisiir häd näng do daheeh, papuuj nä rakajaa Itarija häj n'aa hēnh naa. Itarija bã naa rawén n'yyh, Roma buuj sa wahë n'aa, Karaw-Dijo häd näng do ah'eed h'üüm do hyb n'aa sahõnh hē Judah buuj, Roma bã habong doo. Ti m' Paw-Ro beg'ääs sa wë.

³ Ramoo bok doo péh, ti né hē Paw-Ro moo wät. Ti hyb n'aa sa pa tabagä, séd hã ramoo bok hyb n'aa. Tób pan'aa pään s'ëeb, ji kah'ÿÿt bã ji mahüüm do ji sii, ratema. ⁴ Ti m' Saab had'yyt hē Paw-Ro ahõm had'yyt hē tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo hēnh. T'ii hēnh taky wõnh Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hē. Takarën né paawä Jesus hã rah'yy ka'eeh.

⁵ Ti m' Siras Tsimoot daheeh rakaja nä bã m' Masedonija häj n'aa hēnh han'aa doo, Paw-Ro moo yww kãn tamoo wät do paah, Jesus ky n'aa hanäm do tama met'ëeg had'yyt hē hyb n'aa. Judah buuj sa hã taher'ood had'yyt hē, sa hã tametëeh Jesus né hē ti P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. ⁶ Ti hadoo né hē m', dooh Judah buuj rakarën bã ramaa newë bã. Radu doo rakamaj'ii do ta hã. Raky n'aa rejää mäh. Ti hyb n'aa ta tsapoog ta hã hadäk do tatapyng wät sa wë, rabahapäh hyb n'aa dooh baad tado bã tii d' rad'oo do heen n'aa. Ti m' ta ky hadoo sa hã:

—Bë h'yyb haj'aa hē né hē ti dawëë bë baboo hõm P'op Hagä Do mahänh. Këh ÿ gabuuj nado —näng mäh. —ÿ her'ood wät baad ub bë hã. Hyÿ kä ÿ her'oot Jesus ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hã kä —näng mã Paw-Ro kyyh.

⁷ Ti m' Paw-Ro banä kãn tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã naa. Ti m' tabahõm kãn aj'yy Tisijo-Jus häd näng do tób hēnh. Judah buuj nado m' tii. P'op Hagä Do m' tahy n'aa esee tii hã. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do pa ta tób basooh. ⁸ Ti m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa, Kiris-Po häd näng do h'yy kae kãn Jesus hã. Ti hadoo né hē m' sahõnh hē ta tób yt haj'eenh doo. Ti m' hajök na-ääj hē Korïn babuj n'aa Jesus

hã rah'yy ka'eeh, ta ky n'aa ramaa napäh jawén paa bä. Ti m' ranu gemuun bong.

⁹ Ti m' ta see pé noo gó, atsëm, s'ëeh hadoo Paw-Ro hä. S'ëeh hadoo doo gó Jesus ber'oot Paw-Ro sii. Hahÿÿ d' mä ta kyyh Paw-Ro hä:

—Eÿÿm manäh. Maher'ood had'yyt hë këh ÿ n'aa. Maky n'aa eréd manäh.

¹⁰ ÿ awäd had'yyt hë a sii. Dooch da a hä moo däng péh. Dooch da òm rarejä bä. Babä babuj n'aa sa mahang hajök ÿ raky daheeh da —näng mä Jesus kyyh Paw-Ro hä.

¹¹ Ti hyb n'aa sét hë ta baab, ji ma poo oow see pé ta kamarab n'aa ta jó, Paw-Ro bayyw kãn Korïn bä, P'op Hagä Do kyyh tama metëek hyb n'aa.

¹² Ti m', aj'yy Garijo häd näng doo, Akaja häj n'aa bä wahë n'aa noo gó, Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh do rakamaj'ĩ Paw-Ro hä. Ti m' Paw-Ro ramaso däk, ramahüüm mä sa häj n'aa wahë n'aa Garijo häd näng do wë. Rakarën paawä m' Garijo ky n'aa etyy Paw-Ro. ¹³ Ti m' Garijo hä raky hadoo: —Hahÿ aj'yy ky kah'üüm ër panang bä habong do sa hä, P'op Hagä Do rahyb n'aa jaw'yyk hyb n'aa ää ky n'aa jaw'yyk do nanoo doo da —näk mäh.

¹⁴ Ti m' Paw-Ro du do paawä taheer'oot do raky n'aa tapaa do ky n'aa, Garijo ky hadoo Judah buuj sa hä:

—Tamo haj'aa kadoo bä paawä, tak'ëp nesaa do tamoo wäd wäd paawä, ÿ maa newë né paawä bë kyyh, Judah buuj. ¹⁵ Jääm hë kyyh p'ää, sa häd p'ää, bë ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa p'ää bë ky ked'aak. Ti hyb n'aa bë daaj hë bë hyb n'aa newë nyy d' bë bad'oo. Dooch ÿ ky n'aa ety bä ta ti hedoo doo —näng mäh.

¹⁶ Ti m' tabah'eed n'yyh Judah buuj. ¹⁷ Ti m' aj'yy Sotenés, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa see wë rah'yy kawereem, rahewyh wät mä Garijo moo hew'ëet do tób n'aa w'oo hä. Dooch Garijo hyb n'aa p'eed bä rabaheyyh bä.

Än-Tijoka hënh Paw-Ro babaaj hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' ti jawén Paw-Ro aym nä hajõng ta äh Korïn bä. Ti m' Paw-Ro kedëe wät Jesus hä h'yy ka'eeh do Korïn bä habong do sa hä. Ti m', Pisiir Akira sa daheeh ragatsëg t'oonh marakate gó häj n'aa Sirija häd näng doo hënh hahõm doo. Marakate atsëg pooj jé, Paw-Ro ahoo bëeh ta sëen, panang Sën-Kerej häd näng doo bä. Báp peej däk tanahoh ta sëen, P'op Hagä Do hä taky däng do paa hyb n'aa. * ¹⁹ Ti m' atsëg hõm kãn. Ti m' rakajaa panang Epeso häd näng doo bä. T'ii hënh Pisiir Akira daheeh rabayyw kãn. Paw-Ro kã ahõm tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh. Ti m' taky wõnh Judah buuj t'ii hënh kat'aa doo. ²⁰ Ti m' rabats'yyt bä sa sii tabaym dó, dooh m' takarën bä. ²¹ Tób yt naa tabanyyh bä taky hadoo sa hä:

—P'aa hënh da ÿ bana P'op Hagä Do karën bä —näng mäh.

Ti m' tagatsëg sooh marakate hatsëk doo gó, häj n'aa Sirija häd näng doo hënh hahõm doo gó. ²² Panang Sesareja häd näng doo bä rakaja hõm bä, Paw-Ro gatsëg nyyh. Ti m' tabas'oob kãn Jerusarënh hënh, Jesus hä h'yy ka'eeh do t'ii hënh habong do taheg'ääs hyb n'aa m'. Tii b' naa Än-Tijoka hënh mä tabahõm. ²³ Ti m' ta see pé noo gó Paw-Ro ahõm Pirikija, Garata häd enäh do häj n'aa hënh. Tamahõm me, panang banäng bä taheg'ääs sahõnh hë panang buuj Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Tah'yyb en'yyim mä sa hä. Taheer'oot mä sa hä, baad ub Jesus hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Aj'yy Aporos häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

* **18:18** Tabëej däk ta ky däng do heen n'aa, tawén hoo bëeh ta sëen.

²⁴ Ta see pé noo gó, aj'yy, Judah buuj, Aporos häd näng do kajaa panang Epeso häd näng doo bä, panang Pisiir Akira daheeh rabaym do paa bä. Panang Aresän-Dirija häd näng doo bä tabenäng paa ti Aporos. Ky mepäh ter'ood bä. Baad tabahapäh P'op Hagä Do kyy kerih doo. ²⁵ Heen n'aa näng né hē Jesus ky n'aa. Tak'öp h'yyb hedoo doo me tabaher'oot sa hā, baad tama metēek Jesus ky n'aa na-āāj hē, jāam né hē paawā tahapēē paawā Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun do ky n'aa. ²⁶ Ti m' neŷŷm doo me tabaher'oot Jesus ky n'aa, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hā. Ti m' taher'oot do Pisiir Akira daheeh ramaa napäh bä m', rabatsyyd kän sa tób hēnh. T'ī hēnh rabaher'oot baad ub né hē P'op Hagä Do ky n'aa ta hā, tanahapäh nā doo.

²⁷ Ti m' ta see pé noo gó Aporos karēn tabatsēg hōm Akaja häj n'aa hēnh. Ti m' Jesus hā h'yy ka'eeh do Epeso bä habong do raky hadoo:

—Taw'ääts né hē mabahōm —näk mäh.

Ti m' Jesus hā h'yy ka'eeh do Akaja bä habong do hā rama erih, baad ragadoo hyb n'aa Aporos. Ti m' takajaa bä t'ī hēnh Aporos masa Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Jesus hā rah'yy kae padēek tii, P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa sa wē. ²⁸ Aporos ky wōnh Judah buuj. Sahōnh hē ramaa napäh bä baad tabaher'oot, baad tametēeh Judah buuj sa hā, Jesus né hē ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. P'op Hagä Do kyy kerih do hā tametēeh tii. Ti hyb n'aa, dooh Judah buuj sa kyy pé taher'oot do hā.

19

Epeso bä Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m', Korin bä Aporos bawät noo gó, Paw-Ro bahōm panang Epeso häd näng doo hēnh. Ta tyw n'aa waēē me tabēs doo me tamahōm. T'ī hēnh tamamuun Jesus ky n'aa ky dah'eeh do wób. ² Ti m' teanh sa hā:

—Äkä, bē gado däk P'op Hagä Do Sahee bē du doo noo gó bē ky daheeh doo? —näng mä Paw-Ro.

Ti m' raky hadoo:

—Dooh ää ky n'aa napēē nā bä tanyy bä P'op Hagä Do Sahee —näk mäh.

³ Ti m' Paw-Ro eanh mä sa hā:

—H'ēēd hadoo doo me ti bē ranu gemuun bong? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun doo da —näk mäh.

⁴ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Jowāw nu gemuun doo, nesaa do ji beréd hōm do heen n'aa, P'op Hagä Do hā ji h'yy ka'eeh do heen n'aa. Jowāw nu gahem'uun do maher'oot paa maa new'ēē do sa hā, ta jawén hana do hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa, Jesus hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä Paw-Ro.

⁵ Ti m' raky n'aa napäh bä Paw-Ro her'oot doo, ranu gemuun hōm kän mä Jesus häd gó kä. ⁶ Ti m' Paw-Ro dasooh ta moo sa nuu gó, ti m' P'op Hagä Do Sahee bajēē kän sa h'yyb tym gó. Ti hyb n'aa kyy wób rer'ood wät dó. P'op Hagä Do ky n'aa m' raher'oot na-āāj hē. ⁷ 12 m' ajyy tahyb n'aa pé m' tii.

⁸ Tamawoob hē ta kamarab Paw-Ro ahōm had'yyt hē tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hēnh. H'yyb neŷŷm doo me baad tabaher'oot sa hā P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky n'aa.

⁹ Ti m' sa mahang ti abong nabuj keh'ūm doo. Dooh m' rakarēn bä raky dahé bä Jesus ky n'aa. Ti m' ta wób maa napäh bä, raky n'aa rejää Jesus ky n'aa, papuuj hadoo do ky n'aa Paw-Ro her'oot doo. Ti m' Paw-Ro ahōm sa

mahänh. Ti m' tatsyyd h'üüm Jesus hä h'yy ka'eeh doo, tób Tirän häd näng do yd ma meheték doo hēnh. T'īi hēnh tabaheer'ood had'yyt hē sa hä Jesus ky n'aa. ¹⁰ Pawóp mä ta baab tabaheer'oot t'īi hēnh. Ti hyb n'aa m', sahōnh hē Judah buuj, Judah buuj nadoo do Asija häj n'aa bä habong doo, raky n'aa napäh Jesus ky n'aa. ¹¹ P'op Hagä Do an'oo bä tak'ëp Paw-Ro pehuunh. ¹² Paw-Ro saroor tapadedëék do sii hē radaso bä nahëë näng do hä, has'oo däk tan'oo bä. Karap'ar h'yyb nesaa do pahadëék do sii hē tabaheer'ood Paw-Ro saroor hä.

¹³ Ti m' Judah buuj wób, jé pad'yyt hē karap'ar h'yyb nesaa do hebë doo, rakarēn paawä karap'ar h'yyb nesaa do rahebë Jesus häd gó. Hahÿÿ da m' sa kyyh karap'ar h'yyb nesaa do sa hä:

—Jesus, Paw-Ro ky n'aa her'oot do häd gó, òm ää mejüü maberéd hōm hyb n'aa mahadäk doo —näk mäh.

¹⁴ Tii d' hed'oo do 7 ajyy, Judah buuj Sewah häd näng do taah. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa see m' ti Sewah. ¹⁵ Ti m' ta see pé noo gó karap'ar h'yyb nesaa do see ky gadoo mä sa hä:

—ÿ hapäh ti Jesus. ÿ ky n'aa napäh ta ti Paw-Ro —näng mäh. —Bë ti dooh. Dooch ÿ mepëë bä bëeh —näng mäh.

¹⁶ Ti m' aj'yy, karap'ar hä hadäk do her'oot doo, sa hä tawaj'aa däk. Tak'ëp tabaheer'ood karap'ar h'yyb nesaa do ta hä adäk do hyb n'aa, ti hyb n'aa taj'aa ketsë sa hä. Tarejää tak'ëp sa hä, ti hyb n'aa rawaj'aa n'yyh bag hēnh tób gó naa. Majyyw ratag nyyh raban'yyh bä. ¹⁷ Ti m' sahōnh hē Epeso bä habong do Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hē raky n'aa napäh bä m' rabeÿÿm bong. Raweh'ëeh mä tak'ëp Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

¹⁸ Ti m' hajök Jesus hä h'yy ka'eeh do wób, sahōnh hē ramaa napäh bä rakawoom nesaa do sa mo haj'aa. ¹⁹ Hajök mehēm do paa ramena sa h'ëed kerih doo. Ta hä tabanäng ramehēm do ky n'aa paah. Ti m' sahōnh hē rabahapäh bä m' rabaju toonh sahōnh hē ta ti hedoo do kerih doo. Ta hyb n'aa pé 50 miw mowed k'ääts tég hawak do s'ëeb rajü toonh do sām paah. ²⁰ Tii bä kä m', ky n'aa etsä däg kän mä Jesus ky n'aa. Jé pad'yyt däg kä ta ky n'aa tii bä. Hajök h'yy ka'eeh doo kä Jesus hä.

²¹ Ta ti jawén paa bä Paw-Ro h'yyb däng tabeg'ääs Masedonija, Akaja häd enäh do häj n'aa hēnh. Tii b' naa takarēn Jerusarēnh hēnh tabahōm. Ti m' taky hadoo:

—Jerusarēnh hēnh ÿ bewäd nä jawén paa bä, ÿ beg'ääs nä Roma panang —näng mäh.

²² Ti m' ta sii moo bok do wób, Tsimoot, Eras häd enäh do tamejüü Masedonija häd näng do häj n'aa hēnh rabahōm hyb n'aa ta pooj jé. Ti nuuj jé m' Paw-Ro baym dó Asija häj n'aa bä.

Demeet du n'aa do rakamaj'īi do Paw-Ro sa wë panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Ti m' ti noo gó Epeso bä hajök kamaj'īi Jesus ky n'aa hyb n'aa. ²⁴ Aj'yy Demeet häd näng do du n'aa rakamaj'īi doo. K'ääts tég hawak do moo hew'ëet do tii. Tób taah its sa kabarii Dijään* häd näng do tób n'aa mo n'aa me tatema tób taah its. Demeet ta moo hataa daheeh ratehem'aa sa kabarii tób n'aa its. Hajōng ta sām ragedak. ²⁵ Ti m' Demeet maher'oot ta sii moo heb'ook doo, ta wób na-ääj hē k'ääts tég hawak do s'ëeb moo heb'ooh doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh sa hä:

—Bë hapäh né hē ti baad ub ër gedak ër moo bok do sām —näng mäh. ²⁶ —Bë ky n'aa napäh na-ääj hē Paw-Ro häd näng do her'oot do hä. Taher'oot sa

* **19:24** Ta ti Dijään häd näng doo, Epeso buuj sa kabarii rah'yy kaha'eeh doo.

hã, kabarii ji moo wät doo, dooh ji h'yy kaha'eeh do pan'aa tado bä. Hajök ky dah'eeh ta kyyh hã, Epeso panang buuj had'yyt hẽ nado. Asija häj n'aa bä, jé pad'yyt hẽ da raky daheeh ta kyyh —näng mäh. ²⁷ —Ji äm n'aa hoop da ta her'oot do hä. Hajöo magyys hẽ ky dah'eeh da ta kyyh hã, dooh da ẽr moo bok do hä raky dahẽ wäd bä. Dooch da na-ääj hẽ Dijään tób n'aa, tak'ep haj'ap doo, rawehẽẽ wäd bä. Dijään, Asija häj n'aa bä, sahõnh hẽ häj n'aa bä rah'yy kaha'eeh doo, ti na-ääj hẽ, dooh da rah'yy kae wäd bä, dooh da rawehẽẽ wäd bä. Ta häd ky n'aa etsẽeh do paa ahẽej jẽng da —näng mä Demeet kyyh.

²⁸ Ti m' Demeet her'oot do ramaa napäh bä m', tak'ep mä rakawajään Paw-Ro wẽ. Ti m' radu doo rageẽnh doo:

—Tak'ep haj'ap do Dijään, Epeso buuj hag'ääs doo! Tak'ep haj'ap do Dijään, Epeso buuj hag'ääs doo! —näk mä sa kyyh.

²⁹ Ti m' ti hyb n'aa, nayyw hẽ sahõnh hẽ Epeso buuj rageẽnh mäh. Ky kak'ẽẽ mä tak'ep. Ti m' rameso padẽek ajyy Gajo, Aris-Tako häd enäh doo, Masedonija häj n'aa bä naa Paw-Ro had'aa doo. Ti m' Epeso buuj ramahũm rakahet'aa doo bä. ³⁰ Ti m' Paw-Ro karẽn paawä t'ĩ hẽnh tabahõm, hajök do hä taba her'oot hyb n'aa. Ti hadoo né hẽ, dooh m' Jesus hã h'yy ka'eeh do ran'oo bä tahõm bä t'ĩ hẽnh, äm n'aa näng do hyb n'aa. ³¹ Ta ti häj n'aa wahẽ n'aa wób sii hẽ, Paw-Ro najiis, rapanäk ta hã tanahõm hyb n'aa, takamanew'aa hyb n'aa sa mahang.† ³² Daap hẽ kat'aa doo rageẽnh. Ta see hadoo ta wób sa kyyh, ta see hadoo ta wób sa kyyh. Hajök sa mahang dooh rahapẽẽ bä h'eed hyb n'aa t'ĩ hẽnh rakata padẽek daap hẽ. ³³ Ti m' Judah buuj sa mahang kata padẽek do ramejũũ aj'yy Aresän häd näng doo, hajök do hä taba her'oot hyb n'aa. Ti m' kata däk do wób ra her'oot Aresän hã nyy da ta kyyh sa hã. Ti m' Aresän moo me tamedug paawä, bag hẽnh rabab'eeh hyb n'aa, sa hã tamaher'oot hyb n'aa paawä. ³⁴ Ti m' Judah buuj rabahapäh bä Aresän, radu doo rageẽnh doo:

—Tak'ep haj'ap do Dijään, Epeso buuj hag'ääs doo! Tak'ep haj'ap do Dijään, Epeso buuj hag'ääs doo! —näk mä sa kyyh.

Séd ky hedoo mä rageẽnh, pawóp oor. Dooch rakarẽn bä ramaa newẽ bä sa hã Aresän maher'oot do paawä.

³⁵ Ti m' panang wahẽ n'aa hyb n'aa jawyk do medug kãn. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bẽ maa newẽ kẽh ȳy, Epeso buuj —näng mäh. —Sahõnh hẽ häj n'aa buuj rahapäh ti Dijään tób n'aa hagã n'aa ẽr panang buuj. Ẽr hag'ääs na-ääj hẽ ta heen n'aa hadoo doo, pä s'ẽeb, wẽ hã naa hadẽẽ jat doo. ³⁶ Sahõnh hẽ raky n'aa napäh ta ti. Dooch ta ky n'aa jejẽn pẽh. Ti hyb n'aa taw'ääts hẽ bag hẽnh bẽ bab'eeh. Ti hyb n'aa dooh bẽ hyb n'aa jöh bä bẽ moo bok do hã sa hã. ³⁷ Hahy ajyy bẽ manaa doo, dooh Dijään tób n'aa yt hã retsẽeh õm pẽh. Dooch raky n'aa rejã bä ẽr h'yy kaha'eeh doo —näng mäh. ³⁸ —Demeet wẽ, ta hataa ta sii moo b'ook do sa wẽ tanyy bä ta wób raky n'aa tapaa do ky n'aa, taw'ääts hẽ hyb n'aa jewyk do ji ky n'aa etyy n'aa wẽ rabahõm. Ti anãng na-ääj hẽ Roma buuj sa wahẽ n'aa seeh. Taw'ääts hẽ sa hã rabaher'oot. ³⁹ Tanyy nã bä bẽ her'oot do seeh, taw'ääts hẽ bẽ her'oot sahõnh hẽ Epeso buuj rakahet'aa noo gó ẽr ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da. ⁴⁰ Äm n'aa näng Roma buuj sa wahẽ n'aa ẽr raky n'aa tapaa, hajöo gó bẽ ky ked'aak doo. Ẽr reaaj bä h'eed hyb n'aa tak'ep bẽ geẽnh, dooh ẽr her'oot pẽh, dooh hyb n'aa pẽh —näng mäh.

⁴¹ Ti m' taky hado kãn sa hã:

† 19:31 Rajeȳym mä Paw-Ro radajẽẽ bä, kata b'eeh doo hã.

—Jääm hē. Taw'ääts hē bē abaaĵ h'üüm —näng mäh.

20

Masedonija häĵ n'aa hēnh, Keres häĵ n'aa hēnh Paw-Ro bahôm do panyĵ n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' kawejân do paa rababaaj hôm jawén paa bā sa tób hēnh, Jesus hā h'yy ka'eeh do Paw-Ro ats'yyt mā ta wē rabana hyb n'aa. Ti m' baad tabaher'ood dāk sa hā, h'yyb neÿÿm doo me Jesus hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti m' takedēē hōm sa hā. Ahōm kân mā tii bā Masedonija häĵ n'aa hēnh. ² Tamahōm me panang bā taher'oot Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā, h'yyb neÿÿm doo me Jesus hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Hajōng baad hadoo do taher'ood dāk sa hā. Ti m' Gereg buuj sa häĵ n'aa bā takajaa. ³ Tamawoob hē kamarab tabaym dó tii bā. Ti m' takarēn tagatsēg so paawā marakate gó Siriĵa häĵ n'aa hēnh hahōm doo gó. Tagatsēg so pooĵ jē, heen n'aa nyy dāk Judah buuj rano n'aa masoo do hā. Ti hyb n'aa tahyb n'aa newē dāk tababaaj hōm Masedonija häĵ n'aa bā tabēs doo me ta tyw n'aa. ⁴ Ta sii habaaĵ h'üüm do sa hād hahÿÿ da: Sopater (panang Bereĵa hād näng doo bā naa, Piĵo hād näng do t'aah), ta see Aris-Tako, ta see Sekūn (panang Tesaronika hād näng doo bā naa), ta see Gajo (panang Derebé hād näng doo bā naa), ta see Tsimoot, ta see Tikiko, ta see Toropimo (Asiĵa häĵ n'aa hēnh naa). ⁵ Äā pooĵ jē rabahōm ti nuuj jē. Äā ragadaa kân panang Torowas hād näng doo bā. ⁶ Tii bā, pāw makuj n'aa tamah do äā tab'ēēs jawén paa bā, äā gatsēg t'oonh Pirip bā naa marakate gó. Ji moo séd hēnh ta ä jawén paa bā, äā kataa sa hā panang Torowas hād näng doo bā. ⁷ ta äh äā baym dó tii bā.

Hadēē hyng do panyĵ n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m' met'uuh hā äā kata b'ēeh Jesus hā h'yy ka'eeh do sa sii, pāw äā ganebāh hōm hyb n'aa, Jesus äā hyb n'aa esee hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro baher'ood kân Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā. Jati pé tatsyym kadoo do hyb n'aa, taher'oot do dawēēt. ⁸ Äā kata dāk tób gó p'op gadāk doo gó, ta bag banäng hēnh. ⁹ Ti m' atsēm ub, gawak'aap, pahēew Ew-Tiko hād näng doo, tób noo bā hasooh doo, aā jēng tabasooh bā, Paw-Ro her'oot do dawēēt do hyb n'aa, ty jawyĵ dāk do hyb n'aa m'. Ti m' tabadēē hyng p'op naa. Dajēp. ¹⁰ Ti m' Paw-Ro bahyng, ahyĵ häng, tawaké dāk dajēp do hā. Ti m' taky hadoo: —Bē eÿÿm manäh. Edēp! —näng mäh.

¹¹ Ti m' Paw-Ro rabas'ēeg kân p'aa hēnh tób gawakó p'op gadāk doo gó. Tii bā äā hā Paw-Ro ganebāh hōm kân pāw, sahōnh hē äā bawa. Ti m' p'aa hēnh tabaher'oot, tabawag hōm bā kā taky yw dāk. Ti m' tatsyym kadoo. ¹² Ti m' marahud hadēē hyng do paa ramahüüm kân ta tób hēnh. Edēp tabahōm. Sahōnh hē rah'yy gadeĵah.

Epeso buuj sa hā Paw-Ro kedēē wāt do panyĵ n'aa hahÿÿh

¹³ Ta pooĵ jē tii bā äā bah'üüm marakate gó. Panang Asós hād näng doo hēnh äā bah'üüm. Tii bā äā gada Paw-Ro, tagatsēg sooh hyb n'aa äā sii. Tii da ta kyyh äā hā. Takarēn mā takanaa hēēĵ hā. ¹⁴ Asós bā takajaa bā, äā mahüüm kân marakate gó. Panang Mitirēn hād näng doo hēnh äā bahōm. ¹⁵ Jat'iip hadoo äā tsyym kasok ēnh, äā kaja hōm kân tsyt dēeg hā Kiw hād näng do nedaa bā. Jat'iip hadoo äā batsēg hōm kân tsyt dēeg hā, Samos hād näng doo hēnh. Jati pé äā kaja hōm kân panang Mirét hād näng doo bā kā. ¹⁶ Dooĵ Paw-Ro karēn bā Epeso bā äā nu kajäg bā. Nanyw hē takarēn mā

takaja hōm Jerusarēnh hēnh. Tahaja bā m' takarēn Pēn-Tekos ratab'ēēs do pooj jé takajaa Jerusarēnh hēnh. ¹⁷ Ti m', Mirét bā naa Paw-Ro mejūū ranaēēnh hyb n'aa Epeso bā habong do Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa. ¹⁸ Ti m', Mirét bā rakajaa bā, Paw-Ro ky hadoo sa hā:

—Bē hapāh né hē nyy da ŷ bawād had'yyt hē bē mahang Asija hāj n'aa bā ŷ kajaa noo gó naa —nāng mäh. ¹⁹ —Jesus hā ŷ moo wād had'yyt hē, ta ky n'aa ŷ her'ood had'yyt hē. Dooh né ŷ h'yy kasabé bā. Jesus ky n'aa ŷ her'oot bā, hajōō nuu me ŷ h'yyb heoot Jesus hā rah'yy ka'eeh tak'ēp ŷ karēn do hyb n'aa. Tii da né hē ŷ bad'oo, hajōō nuu me né hē paawā ŷ bahoop Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh do sa moo gó. ²⁰ Dooh ŷ ky n'aa eréd bā ŷ her'oot do baad hadoo do ky n'aa bē hā. Sahōnh hē baad hadoo do bē ŷ ma met'ēēg wāt. Bē tób yt hā bē ŷ metēēk, sahōnh hē ramaa napāh. ²¹ Judah buuj, Judah buuj nadoo do sa hā na-āāj hē ŷ baher'oot nesaa do raberéd hōm hyb n'aa, P'op Hagā Do hā rah'yy kawereem hyb n'aa, Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa. ²² Jerusarēnh hēnh ŷ bahōm hŷy kā ŷ P'op Hagā Do Sahee mejūū. Dooh ŷ hapēē bā h'ēēd hado hā ŷ t'īī hēnh. ²³ Jāām né hē ŷ hapāh, sahōnh hē panang ŷ bewād nā hēnh, ŷ P'op Hagā Do Sahee maher'oot ŷ da radawāts gēēt, tak'ēp da ŷ bahoop, tanooh. ²⁴ Ti hadoo né hē paawā, dooh ŷ h'yyb n'aa p'eed bā ŷ hedēp do hā. Jāām hē ŷ karēn ŷ bahajaa, Jesus Hyb N'aa Jawyk Do hā ŷ tamejūū doo. ŷ tamejūū ŷ baher'oot hyb n'aa sahōnh hē sa hā P'op Hagā Do kamahān do ky n'aa —nāng mā Paw-Ro kyyh.

²⁵ Ti m' taky hadoo ēnh:

—ŷ hapāh baad ub, dooh da ŷ bē hapēē wād bā bē mahang her'oot do paa P'op Hagā Do ji tabag'āās do ky n'aa —nāng mäh. ²⁶ —Ti hyb n'aa baad ŷ baher'oot bē hā. Kēh ŷ gabuuj nado tii, ta wób sa h'yyb tym P'op Hagā Do wē tanas'ēēg bā. ²⁷ Sahōnh hē bē hā ŷ her'ood wāt sahōnh hē P'op Hagā Do karēn doo. Dooh ŷ ky n'aa jejēn péh. ²⁸ Ti hyb n'aa, taw'āāts hē baad ub bē bahag'āās bē daaj hē, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā na-āāj hē, sa wahē n'aa bē bahadoo hyb n'aa P'op Hagā Do Sahee an'oo bā. Taw'āāts hē bē hagāā baad ub P'op Hagā Do hā h'yy ka'eeh doo. Sa hyb n'aa paa Jesus kan'oo dāk, tadjāp sa hyb n'aa, ta karapee rabahado padēēk hyb n'aa. ²⁹ ŷ hapāh hahŷh: ŷ bahōm jawén paa bā, bē mahang an'aa da ta wób. Tabanas'aa b'éeē hek'ook do hadoo da. Dooh da rat'yyd mehīīn bā Jesus hā h'yy ka'eeh doo. ³⁰ Bē mahang na-āāj né hē ta wób radu doo da rawareem do P'op Hagā Do kyyh, sa hā kā Jesus hā h'yy ka'eeh do raky sūūt hyb n'aa. ³¹ Ti hyb n'aa, baad bē hyb n'aa matakā da! Bē hyb n'aa es'ee nyy da tamawoob hē ta baab noo gó had'yyt hē ŷ ky n'aa jebaanh sahōnh hē bē hā sét ken'yyh. Ta see pé noo gó ŷ h'yyb heoot doo me ŷ ky n'aa jebaanh, baad ŷ karēn do hyb n'aa paawā bē h'yy ka'eeh Jesus hā —nāng mā Paw-Ro sa hā.

³² Ti m' taky hado kån:

—ŷ karēn P'op Hagā Do bē tahag'āās. ŷ karēn P'op Hagā Do ji wē ky enyym do panyyg n'aa bē h'yyb gó tawād had'yyt hē. Ti né hē tan'oo bā baad bē h'yy kae magyys hē Jesus hā. Tan'oo dāk da bē hā baad hadoo doo, ta karapee tasēēw hōm do sa hā taky dāng doo —nāng mäh. ³³ —Dooh hēp ŷy gó ŷ karēn pé paa ta wób sa dajēēr, ta wób sa saroor —nāng mäh. ³⁴ —Bē hapāh né hē ny hadoo ŷ moo wāt daj ŷy hē, ma ŷ sām hā, hata ŷ ma sām hā. ³⁵ Sahōnh hē ŷ bad'oo do hā ŷ metēēh bē hā, bē bahapāh hyb n'aa, tak'ēp né hē ji moo wāt ji masa hyb n'aa kas'uit doo. Bē hyb n'aa es'ee Jesus kyyh: “Ji tsebee né paawā

ji hã ran'oo bã ji karën doo, ta bahãnh ji tsebë da ta wób hã ji an'oo bã rakarën doo", nãng mã Jesus —nãng mã Paw-Ro kyyh.

³⁶ Ta ti Paw-Ro her'oot do jawén paa bã m', ahyy hãng ta taron nuu me, ta wób na-ããj hẽ m'. Ti m' taky n'aa etsëẽ. ³⁷ Sahõnh hẽ rabaód bong, rawaké wát, redëẽ wát. ³⁸ Tak'ëp rawén h'yy ketón bong Paw-Ro her'oot do hã, dooh raty gepëẽ wád bã ta her'oot do hyb n'aa. Ti m' rabahadaa wëenh marakate gó tagatsëg sooh bã.

21

¹ Ti m', ãã kedëẽ bong jawén paa bã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa Epeso bã naa han'aa do sa hã, ãã gatsëg tooj kãn marakate gó. ãã gagëd hõm ub tsyt dëeg hã, Kos häd nãng doo hënh. Jat'iip hadoo ãã bahõm tsyt dëeg hã, Rodes häd nãng doo hënh. Tii b' naa ãã bahõm panang Pataar häd nãng doo hënh. ² Pataar bã ãã baw'yyt marakate Penisija hãj n'aa hënh hahõm doo. Ti m' ãã gatsëg tooj kãn ta gó. ³ ãã matsëk me ãã hapäh tsyt dëeg hã, Tsi-Peré häd nãng doo, ji s'ÿÿ hadäk hënh. ãã ahõm kãn Sirija hãj n'aa hënh. Marakate gabuuj ramesób nuuj jé, ãã as'oop panang Tiir häd nãng doo hënh. ⁴ Tii bã ãã mamuun Jesus hã h'yy ka'eeh do tii bã habong doo. ⁷ ta ãh ãã baym dó sa pa. Ti m' P'op Hagä Do Sahee baher'oot Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã nyy d' rabad'oo Paw-Ro hã Jerusarënh hënh. Ti hyb n'aa m' raky hadoo Paw-Ro hã: —Ahõm manä Jerusarënh hënh —näk mãh.

⁵ Ti m', ⁷ ta ãh tabado däk bã, ãã bawëej kãn. Jesus hã h'yy ka'eeh do ajyy, sa ÿÿm, sa taah ãã rahadaa w'ëenh hood jó. Hood jó ãã behyy bëeh ãã taron nu paa me, ti ãã ky n'aa etsëẽ. ⁶ Ti m' ãã kedëẽ bong sa hã. Ti m' ãã gatsëg tooj kãn marakate gó. Tii bã ãã hadaa w'ëenh do rabas'oob kãn sa tób hënh.

⁷ Tiir bã naa marakate bahõm, Toremajida bã tanu dãng. Ta tii bã ãã beg'ãas Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wë. Sét adëb bã ãã tab'ëes sa sii. ⁸ Jat'iip hadoo ãã kaja hõm panang Sesareja häd nãng doo bã. Pirip, Jesus ky n'aa rod tób bã ãã ba'ÿym. ⁷ ajyy Jesus mejüü do sa hata see ti Pirip. ⁹ Ji meheet pé Pirip toog, marahud. Rahajaa ra her'ood bã ta jawén hawät doo, P'op Hagä Do Sahee an'oo bã. ¹⁰ Hajõõ däk ãã ãh Pirip tób bã, takaja nã Judah hãj n'aa hënh hana doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod seeh, Agab häd nãng doo. ¹¹ ãã pa tabana gëët bã, tapyn hõm Paw-Ro baa wyd. Ti m' ta daaj hẽ ta mooh, ta tsyym takamaw'yyd gëët ta me. Ti m' taky hadoo:

—Hahÿ baa wyd nãng do danäh, hahÿÿ da da Judah buuj ramaw'yyd däk Jerusarënh bã. Ran'oo däk da Judah buuj nadoo do sa moo gó, P'op Hagä Do Sahee her'oot —nãng mã Agab kyyh.

¹² Ta ti ãã maa napäh bã, ta wób na-ããj hẽ ta tii bã hab'ëeh doo, ãã sahõnh hẽ ãã ky kah'üum Paw-Ro hã, tanahõm hyb n'aa Jerusarënh hënh. ¹³ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Hëd n'aa bë ba'oot? Tak'ëp ÿ h'yy katón bë an'oo bã —nãng mãh. —Dooh ÿ eÿÿm bã ÿ ramaw'yyd däk do hã. Rakarën bã ÿ radajëeb bã Jerusarënh bã, ÿ dajëp né hẽ Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa. Dooh ÿ eÿÿm bã —nãng mãh.

¹⁴ Dooh ãã taky dahé bã. Ti hyb n'aa dooh ãã ky kah'üum boo bã ta hã. Ti m' ãã ky hadoo:

—Na manä Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb dãng do hadoo ta hã —näk ããh.

¹⁵ Ti m' ãã benyyw hõm ãã h'ëed, ti m' ãã tsyym kasog kãn Jerusarënh hënh hah'üum doo. ¹⁶ Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, Sesareja bã habong doo, ah'üum

ãã sii. Æã ramahũũm aj'yy bap peej Jesus hã h'yy kae däk do tób hënh, t'ĩ hënh ãã ba'yÿh hyb n'aa. Ta häd Masõn. Tsyet deëg hã Tsi-Peré häd nang doo bã tabana.

Tsijaag wë Paw-Ro beg'ããs do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' ãã kaja hõm bã kã Jerusarënh bã, baad Jesus hã h'yy ka'eeh do ãã ragadoo. ¹⁸ Jat'iip hadoo ãã beg'ããs Paw-Ro sii Tsijaag tób hënh. T'ĩ hënh rakata b'ëeh sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa. ¹⁹ Ti m' Paw-Ro kedëng sa hã. Baad ub tabaher'oot sa hã sahõnh hë tamoo wät do hã P'op Hagä Do mo haj'aa Judah buuj nadoo do mahang. ²⁰ Ta ti ramaa napäh bã m', raj'aa etsë P'op Hagä Do hã. Ti m' raky hadoo Paw-Ro hã:

—Mahapäh né hë, ãã wakãän, hajök Judah buuj babä rah'yy kae padëek Jesus hã. Ti hadoo né hë sahõnh hë raky kah'ũũm Mosees ky n'aa jaw'yyk doo da ji bad'oo hyb n'aa. ²¹ Rahe'oot mä sa hã, mametëek mä jé pad'yyt hë habong do Judah buuj sa hã, Judah buuj nadoo do sa mahang habong do sa hã, Mosees kyy kerih do raky nadaheeh hyb n'aa. Rahe'oot mä sa hã, dooh m' makarën bá sa taah masuuj noo byyh ranoo ehög hõm. Rahe'oot mä na-ãäj hë, maher'oot mä sa hã ti dooh ër bad'oo doo da radoo bã —näk mä Tsijaag sa kyyh.

²² Ti m' raky hadoo ënh:

—Taw'ãäts hë ër hyb n'aa newëë nyy da ër bad'oo. Raky n'aa napäh da õm kaja nä doo. ²³ Ti hyb n'aa taw'ãäts hë ãã her'oot doo da mabad'oo —näk mä Paw-Ro hã. —Ti abong ji meheet pé ajyy ãã mahang sa sëen hehoh doo, P'op Hagä Do hã raky däng do ahëej jëng do heen n'aa. ²⁴ Sa sii ahõm P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Mamoo wäd sa sii ër ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da, bë h'yyb bë benäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Taw'ãäts hë sa hyb n'aa mepaag hõm rama ejuu do pan'aa, sa sëen rabehoh hyb n'aa. Tii d' madoo bã, sahõnh hë rabahapäh da rahe'oot do a ky n'aa dooh se hub tado bã. Rahapäh da maky daheeh né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. ²⁵ Judah buuj nadoo doo kã, ãã ma erii wät nyy da rabad'oo do pan'aa. Hahÿÿ da ãã kyy kerih doo: “Taw'ãäts hë bë nawéh P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh'ëeh do tã n'aa. Taw'ãäts hë bë nawèh bë masãäh dab, har'ëëng dab, bë naboh bã ta majyyw gatsëë däk doo. Bë awëë manä ta majyyw. Bë aã manä bë ÿÿm nadoo do sii, bë patug nadoo do sii” —näk mä Tsijaag tób bã kata b'ëeh do sa kyyh.

P'op Hagä Do tób n'aa yt hã Paw-Ro ramaso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁶ Ti m' jat'iip hadoo Paw-Ro mahũũm ta ti ajyy. Tamoo wät sa sii Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da, sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ti m' tabahõm P'op Hagä Do tób n'aa hënh, tapanäk hyb n'aa ta tii bã moo b'ook do sa hã, ny noo gó tabahãnh P'op Hagä Do matym gó sa h'yyb rabenäm doo. Tapanäk mä na-ãäj hë sa hã ny noo gó P'op Hagä Do hã rama ejuu doo.

²⁷ P'eets ub paawä m' tabahëej jëng bã ta ti 7 ta äh, Paw-Ro rabenyww bong do ã n'aa, Judah buuj wób, Asija hãj n'aa hënh han'aa doo, rabahapäh mä Paw-Ro P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Ti m' hajök do t'ĩ hënh kata b'ëeh do rah'yyb tatuk Paw-Ro wë rakamaj'ĩ hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro wë rawaj'aa padëek. ²⁸ Rageënh bã m' raky hadoo:

—Æã bë masaa Isaraéw buuj! —näk mäh. —Hahÿ né hë aj'yy jé pad'yyt hë hawät doo, tametëek do kamaj'ĩ ãã hã, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã na-ãäj hë, hahÿÿ hã na-ãäj hë P'op Hagä Do tób n'aa hã. Hÿÿ kã na-ãäj hë tamanaa

Judah buuj nadoo do wawëë hë, P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Ta yd rejää tan'oo bä —näk mä sa kyyh.

²⁹ Tii da rawën ky hadoo, pooj jé rabahapäh Paw-Ro sii Epeso buuj, Toropimo häd näng doo, panang bä rababong bä. Paw-Ro mahüüm red'oo P'op Hagä Do tób n'aa yt hä.

³⁰ Ti m' sahõnh hë panang buuj rakawajääh. Jé pad'yyt hë rabana, rawaj'aa padëek P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Ramaso däg kån mä tii bä Paw-Ro, ramahüüm mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä. Ti m' nayyw hë ranoo gatsëë däk ta nooh. ³¹ Ranaboh nuuj jé paawä Paw-Ro, Roma buuj warahén n'aa wahë n'aa hä rapanäk mä Jerusarënh buuj kamaj'ii do ky n'aa. ³² Ti m' warahén sa wahë n'aa tanaëenh mä warahén wób, warahén sa wahë n'aa wób na-ääj hë. Ti m' rawaj'aah Jerusarënh buuj sa wë. Rabahapäh bä m' warahén sa wahë n'aa sa sii han'aa doo, moo yyw padëek mä Paw-Ro rejää doo. ³³ Ti m' warahén sa wahë n'aa kaja nä bä tamaso däk Paw-Ro, ti m' tamejüü ramoo raw'yyd däk haak sapuuw hadoo doo me. Ti m' teanh mäh:

—Jaa hahÿ aj'yy? H'ëed hado tamo haj'aa? —näng mäh.

³⁴ Ti m' ta see hadoo ta wób rageëenh, ta see ky n'aa hadoo ta wób sa kyyh. Dooh m' warahén sa wahë n'aa h'yyb mepëë bä ta ky n'aa hä, tak'ëp rageëenh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa tamejüü ramahüüm warahén tób n'aa yt hä. ³⁵ T'ii hënh rakaja hõm bä, tób gó ji basëek do tyng n'aa jó, warahén ratóg sëek mä Paw-Ro, hajök do ta hä rapahuut do hyb n'aa. ³⁶ Ti m' hajök do rageëej nä:

—Ji daj'ëep, ji daj'ëep! —näk mäh.

³⁷ Ti m' warahén ramajëë suun pooj jé Paw-Ro beanh sa wahë n'aa hä Gereg kyy me:

—ÿ karën paawä ÿ her'oot a hä —näng mäh.

Ti m' warahén sa wahë n'aa eanh:

—Mer'oot Gereg kyyh? —näng mäh. ³⁸ —Õm nado Esit buuj kamaj'ii do du n'aa do nag'aap hë denaa hë? Õm nado ti mahüüm do 4 miw heb'ooh do banawäng doo hënh? —näng mäh.

³⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Dooh. ÿ nado tii —näng mäh. —Judah buuj ÿ ti hÿÿh. Panang Tas häd näng doo bä naa, Siris häj n'aa bä naa ÿÿh. Panang ky n'aa etsëeh do buuj ÿÿh —näng mäh. —ÿ karën paawä man'oo ÿ baher'oot hyb n'aa sa hä —näng mäh.

⁴⁰ Ti m' warahén sa wahë n'aa an'oo kån tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro bag'ëed däk tsyym tyng n'aa jó. Ti m' tameduuk ta moo me, bag hënh rababë däk hyb n'aa. Ti m' bag hënh rababë däk bä, tadu doo ta her'oot do Eberew kyy me.* Ti m' taky hadoo:

22

¹ —Wakån haa, yp ÿ hyb n'aa hedoo doo. Bë maa newë kehÿ ÿÿ. Hä ÿ rakamaj'ii do ky n'aa ÿ her'oot —näng mäh.

² Ti m' ramaa napäh bä m' ter'oot do Eberew kyy me, sa kyy me, bag hënh rababë däg magyys hë tii bä. Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

³ —Judah buuj né ÿ hÿÿh. Panang Tas häd näng doo bä, Siris häj n'aa bä ÿ benäng. Babä Jerusarënh bä ÿ bawäng. Gamarijéw* baad ub né hë ÿ tama metëek ër wahë makü ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa. Baad ub né hë ÿ karën

* **21:40** Judah buuj sa kyyh heh'äät do ramanëënh Eberew kyyh. Judah buuj na-ääj hë rer'oot Aramew kyyh. Sa wób na-ääj hë rahajaa rer'ood bä Gereg kyyh. * **22:3** Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky n'aa etsëeh do ti Gamarijéw. Atos 5.34 hä takerii däk ta ky n'aa.

paa ȳ h'yyb n'yyim P'op Hagä Doo, da hē bē bad'oo doo da né hē. ⁴ Ȳ rejää né paa Jesus hā h'yy ka'eeh doo, radejēp hyb n'aa. Ȳ mesoo paa ȳjy, ajyy, ȳ dewēēs ragadahew'ēēs doo gó. ⁵ P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'äät doo, ēr wahē n'aa na-āāj hē rahapäh tii. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot do bē hā. Hā ȳ raban'oo dāk paa kerih doo, ramejüü do ky n'aa, ȳ banoo hyb n'aa ēr wakāän, Judah buuj, panang Damas-Ko häd näng doo bā habong do sa hā. Ti t'ii hēnh ȳ bahōm paah, ȳ mena paawā Jesus hā h'yy ka'eeh doo, rarejää hyb n'aa Jerusarēnh hēnh —näng mä Paw-Ro sa hā.

⁶ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Ti, wasyk, ȳ bedaa dāk bā Damas-Ko, tii bā wē hā naa gabarēēh do ta bag gabar'ēēng wät hahāt ȳ. ⁷ Tüü ȳ badēē jat tii bā. Ti ȳ maa napäh kyyh, hā ȳ her'oot doo: “Saw-Ru, Saw-Ru, h'ēēd hyb n'aa ȳ marejää?”, näng mä kyyh hā ȳ. ⁸ “Jaa ōm?”, näng ȳh. “Ȳ né hē Jesus, Nasarēh buuj marejää doo”, näng mäh. ⁹ Si ȳ habok do rahapēē né paawā ta bag, dooh rah'yy ganyy bā kyyh hā, hā ȳ her'oot do hā. ¹⁰ Ȳ eaanh tii bā: “Nyy d' ȳ bad'oo, Hyb N'aa Jawyk Doo?”, näng ȳh. Ti taky hadoo hā ȳ: “As'ēēg g'ēēd. Ahōm nā panang hēnh. T'ii hēnh rabahe'oot a hā nyy da mamoo wät do pan'aa hā ȳ”, näng mä Jesus kyyh hā ȳ. ¹¹ Ȳ hapäh ta bag tak'ēp gabarēēh do hyb n'aa ȳ wén ty tamaa wät. Ti hyb n'aa hata haa ȳ ramoo maso hōm Damas-Ko hēnh āā bah'üüm hyb n'aa.

¹² —Aj'yy Ananijas häd näng do ȳ taheg'āās. Baad ta ti Ananijas ky dahé had'yyt hē Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ta ti panang bā habong do Judah buuj raweh'ēēh ti Ananijas. ¹³ Pa ȳ tabag'ēēd dāk bā taky hadoo: “Wakān ȳ, Saw-Ru, mabegāā dāk p'aa hēnh!”, näng mäh. Ȳ bahapēē däg kän nayyw hē tii bā. ¹⁴ Ti m' taky hadoo ēnh hā ȳ: “P'op Hagä Do ēr wahē makū rah'yy kaha'eeh doo, ti né hē hasēew wät ōm, mabahapäh hyb n'aa takarēn doo, mabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do karēn doo da hawät doo,† maaaa napäh hyb n'aa ta ti ta kyyh. ¹⁵ Ōm né hē da Baad Had'op Do rod n'aa sahōnh hē sa hā. Maher'ood da maaaa napäh doo, mahapäh do ky n'aa”, näng mä ta kyyh hā ȳ. ¹⁶ Ti m' taky hadoo: “Magadaa wäd manäh. Ahōm nā ōm ranu gemuun wät hyb n'aa. Ōm ranu gemuun bā, Jesus hā mabetsēē a hā hanäng do nesaa do tabawug hōm hyb n'aa”, näng ta kyyh hā ȳ.

¹⁷ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ēnh:

—Jerusarēnh hēnh ȳ babaaj nā bā, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā ȳ bahōm ȳ ky n'aa etsēē hyb n'aa. Ta tii bā s'ēēh hadoo hā ȳ. ¹⁸ S'ēēh hadoo doo gó ȳ hapäh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo. Hah'ȳ da ta kyyh hā ȳ: “Nayyw hē! Ahōm nā Jerusarēnh bā naa. Dooh da raky dahé bā kēh ȳ n'aa maher'oot doo”, näng mä hā ȳ. ¹⁹ Ti ȳ ky gadoo: “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahōnh hē ajyy babā habong do rahapäh nyy da ȳ bahōm do paa sahōnh hē tób P'op Hagä Do panyyng rayd naherot do yt hā, a hā h'yy ka'eeh do ȳ dewēēs hyb n'aa, ȳ rejää hyb n'aa. ²⁰ Radaj'ēep noo gó a ky n'aa rod paa Es-Tew häd näng doo, ȳ na-āāj hē sa da h'yyb hadoo. Ȳ né paa pä me hakut do sa saroor henäm”, näng kēh ȳ ta hā. ²¹ Ti taky hadoo hā ȳ: “Ahōm nā, ōm ȳ mejüü dawēē, Judah buuj nadoo do sa mahang”, näng mäh.

²² Ti m', jāām né hē ramaa newēē do Paw-Ro her'oot doo. Judah buuj nadoo do sa mahang Paw-Ro Jesus mejüü Paw-Ro her'oot hyb n'aa, radu doo mä rageēēh doo:

† 22:14 Jesus né hē ti P'op Hagä Do karēn doo da hawät doo.

—Dooh taw'ääts hē tado tawäd bä badäk hahÿÿ hä! Taw'ääts hē tadjäp!
—näk mä Paw-Ro majÿÿ sa kyyh.

²³ Ti m' rageënh. Sa hatsē sa hä padëek do ratepyh, rakawajään do heen n'aa. K'ääts rehaa p'op. ²⁴ Ti hyb n'aa, warahén sa wahē n'aa mejō kån Paw-Ro ramajëe suun warahén tób n'aa yt hä. Tamejüü mä rahewyyh. Tamejüü mä reanh ta hä h'ëed hyb n'aa ta majÿÿ tii da rawén geënh. ²⁵ Ti m' ramaw'yyd däk bä rahewyyh do pan'aa paawä, Paw-Ro eanh warahén wahē n'aa see hä:

—Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do anoo g'eeh bë hewyh bä Roma buuj seeh, bë nahapëe nä bä tamo haj'aa kadoo bä? —näng mäh.

²⁶ Ti m' warahén sa wahē n'aa see maa napäh bä Paw-Ro her'oot doo, nawayw hē tabahōm kån warahén sa wahē n'aa heh'äät ub do wē. Ti m' teanh ta hä:

—Nyy da mabad'oo hahÿ aj'yy hä? Roma buuj né hē ti hÿÿh —näng mäh.

²⁷ Ti m' sa wahē n'aa heh'äät ub do bahōm Paw-Ro wē. Ti m' tabeaañh:

—Te hub né hē, Roma buuj né hē òm? —näng mäh.

—ÿÿ. Roma buuj né hē ÿÿh —näng mä Paw-Ro kyyh.

²⁸ Ti m' warahén sa wahē n'aa heh'äät ub do ky hadoo:

—Tak'ëp ÿ bepaag hōm paah, Roma buuj ÿ bahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti Paw-Ro ky hadoo ta hä:

—Roma häj n'aa bä ÿ benäng, ti hyb n'aa ÿ benäng noo gó naa Roma buuj né ÿ hÿÿh —näng mäh.

²⁹ Ti m' hewyyh do paawä nawayw hē m' raberéd geët Paw-Ro. Sa wahē n'aa eÿÿm wät tah'yy ganyy bä Roma buuj né ti tamejüü ramoo maw'yyd däk do haak sapuww hadoo doo me.†

Sinedirijo ajyy n'aa hä Paw-Ro her'oot do ky n'aa hahÿÿh

³⁰ Ti m' jati pé warahén sa wahē n'aa heh'äät ub do mejüü ramanyyh Paw-Ro. Takarēn mä ta heen n'aa näng baad ub h'ëed p'ää Judah buuj Paw-Ro hä raky n'aa tapaa. Ti m' tamejüü P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Judah buuj sa wahē n'aa wób, rakata b'ëeh hyb n'aa, Sinedirijo häd enäh doo. Ti m' Paw-Ro tamanaa rabab'ëeh bä.

23

¹ Ti m' baad ub mä Paw-Ro baheg'ääs Sinedirijo ajyy n'aa sa wē, ti m' taky hadoo sa hä:

—Wakån haa —näng mäh. —P'ooj ub ÿ bawät do hadoo né hē ÿ da hē. Baad ub hëp ÿ tym P'op Hagä Do matym gó —näng mäh.

² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'äät doo, Ananijas häd näng doo, mejüü mäh, Paw-Ro pa hab'ëeh do Paw-Ro ranoo gewyyh hyb n'aa. ³ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ta hä:

—P'op Hagä Do òm hewyyh da! Ta hadē hawak doo me j'ooj hē rep'ees do hadoo òm!* Òm tii bä hasooh ÿ maky n'aa etyy hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo da. Ti hadoo né hē, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do maky dahé bä, ÿ mamejüü ÿ rabahewyyh hyb n'aa. Dooh tii da Mosees ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä —näng mä Paw-Ro kyyh ta hä.

⁴ Ti m' Paw-Ro pa hab'ëeh do raky hadoo Paw-Ro hä:

† **22:29** Dooh Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do an'oo bä Roma buuj see ramaw'yyd bä ranahapäh nä bä tamo haj'aa kadoo bä. Ti hyb n'aa warahén sa wahē n'aa wén eÿÿm wät. * **23:3** J'ooj madäk do ta h'yyb tym, Paw-Ro hanäng pé panyy ky n'aa gó ta her'oot doo.

—Ōm ky neŷŷm maky n'aa rejā bā P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āāt doo! —nāk mäh.

⁵Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Wakān haa, dooh ŷ hapēē bā P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āāt do tado bā. P'op Hagā Do kyy kerih do hā hahŷŷ da takerih: “Maky n'aa rejā manā bē wahē n'aa”† —nāng mäh.

⁶Ti m' Paw-Ro hapäh do hyb n'aa ti anāng ta wób Saduséw, ta wób Pariséw sa mahang, taky hadoo kat'aa do sa hā:

—Wakān haa, —nāng mäh —Pariséw né ti ŷ hŷŷh. Pariséw t'aah ŷŷh —nāng mäh. —Hā ŷ rawén ky n'aa tapaa, ŷ gada do hyb n'aa dejēp do ragenā bong doo —nāng mäh.

⁷Tii da tahe'oot do hyb n'aa, radu doo raky ked'aak do Pariséw Saduséw sa mahang. Ti hyb n'aa rakety n b'ēēh mā sa wahē n'aa ta tii bā kata padēēk doo. ⁸(Saduséw sa hā ji dajēp jawén paa bā, dooh ji ganā wād bā. Sa hā, dooh āās. Sa hā dooh na-āāj sahee péh. Pariséw sa hā kā, ji dajēp jawén paa bā ji ganyyh nā p'aa hēnh. Ti anāng na-āāj hē sa hā āās, sahee na-āāj hē.)

⁹Ti hyb n'aa raky ked'aak mā ta ti p'āā. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do wób, Pariséw wób as'ēēg b'ēēh mäh. Tak'ēp mā sa kyyh. Hahŷŷ d' mā sa kyyh:

—Dooh hahŷ aj'yy nesaa do tamoo wād bā. Ji hapäh mā āās her'ood bā ta hā. Ji hapäh mā tii, sahee her'ood bā ta hā —nāk mā sa kyyh.

¹⁰Ti m' Pariséw Saduséw kamajē dāg mā tak'ēp. Ti m' warahén sa wahē n'aa beŷŷm wāt, rejes wāt ted'oo Paw-Ro. Ti hyb n'aa tamejūū warahén rabahōm rabej'ooj nyh hyb n'aa Paw-Ro, warahén tób hēnh ramahūūm hyb n'aa p'aa hēnh.

¹¹Ti m' atsēm kā, Jesus kasee Paw-Ro hā. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Eŷŷm manäh! —nāng mäh. —Maher'oot do hadoo kēh ŷ n'aa babā Jerusarēnh bā, ti hadoo né hē da maher'ood panang Roma hād nāng doo bā —nāng mā Jesus ta hā.

Paw-Ro Judah buuj wób radajēēb paawā panyyg n'aa hahŷŷh

¹²Ti m' jati péh, Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eēh do wób rakaner'oot Paw-Ro radaj'ēēp hyb n'aa. P'op Hagā Do hā raky dāng radaj'ēēp né hē. Ti m' raky hadoo:

—Dooh d' ēr awa bā, dooh d' ēr eēg bā ēr nanaboh nā bā Paw-Ro —nāk mā sa kyyh.

¹³Tahyb n'aa pé 40 ajyy ti h'yyb hedoo doo. ¹⁴Ti m' rabahōm P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Judah buuj sa wahē n'aa wē na-āāj hē. Tí m' raky hadoo sa hā:

—P'op Hagā Do hā āā ky dāng, dooh āā awa bā, dooh āā eēg bā Paw-Ro āā nanaboh nā bā —nāk mäh. ¹⁵—Āā karēn paawā Sinedirijo ajyy n'aa sii hē bē ky n'aa etsēē warahén sa wahē n'aa hā, Paw-Ro tamanaa hyb n'aa bē bab'ēēh bā. Taw'āāts hē bē her'oot bē karēn baad bē ky n'aa napäh ta ky n'aa, bē keno da —nāk mäh. —Āā gadaa dāk da ta baa bā, āā daj'ēēp hyb n'aa bē hab'ēēh hēnh takajaa do pooj jé —nāk mā sa kyyh.

¹⁶Ti m' Paw-Ro s'aah ky n'aa napäh rahe'oot doo. Ti m' tabahōm kán warahén sa tób hēnh, Paw-Ro tapanāk hyb n'aa. ¹⁷Ti m' Paw-Ro naēēnh warahén sa wahē n'aa seeh. Ti m' taky hadoo ta hā:

† 23:5 Esodo 22.28

—Mamahūūm hahŷ pahēēw bē wahē n'aa wē. Ti anāng panyyg taher'oot pé ta hā —nāng mā Paw-Ro.

¹⁸ Ti m' warahén wahē n'aa see mahūūm kán pahēēw sa wahē n'aa heh'āat ub do wē. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Paw-Ro, ēr maso gēēt doo, ŷ tanaēēj nā, taher'oot hā ŷŷ, ŷ manaa hyb n'aa hahŷ pahēēw a wē. Ti anāng mā panyyg taher'oot pé pan'aa a hā —nāng māh.

¹⁹ Ti m' pahēēw warahén sa wahē n'aa heh'āat ub do moo takyng hōm ramaa nanapāh hēnh. Teanh mäh:

—H'ēēd ti makarēn maher'oot hā ŷŷ? —nāng māh.

²⁰ Ti m' pahēēw ky hadoo:

—Judah buuj kaner'ood bong a hā raky n'aa her'oot hyb n'aa Paw-Ro mamahūūm hyb n'aa Sinedirijō ajyy n'aa rakahet'aa hēnh. Rakarēn mā paawā raky n'aa napēē magyys hē Paw-Ro ky n'aa, ken'oooh da. ²¹ Maky dahé manā da. ⁴⁰ ajyy tahyb n'aa pé ragadaa dāk radaj'ēēp hyb n'aa. Kejēn rabē bā. P'op Hagā Do hā raky dāng dooh rawa bā, dooh reēg bā rananaboh nā bā Paw-Ro. Da hē ti abē padēēk. Ragadaa dāk maher'oot do pan'aa sa hā —nāng mā Paw-Ro s'aaah kyyh warahén sa wahē n'aa heh'āat ub do hā.

²² Ti m' warahén sa wahē n'aa heh'āat ub do edēē wāt pahēēw. Ti m' taky hadoo:

—Maher'ood manā ŷ mapanāk doo —nāng māh.

²³⁻²⁴ Ti m' warahén sa wahē n'aa heh'āat ub do naēēnh pawóp hē warahén sa wahē n'aa. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē etyn hōm da 200 warahén tsyym me hah'ūūm péh, 70 kawaaro jó hah'ūūm do ta wób, 200 jook yt hā hah'ūūm doo, kawaaro Paw-Ro jahōm pé sii hē da, atsēm rabahōm hyb n'aa panang Sesareja hād nāng doo hēnh —nāng mā ta kyyh.

Ti m' tamejūū baad ub ramahūūm hyb n'aa Paw-Ro, sa wahē n'aa Peris hād nāng do wē. ²⁵ Tamejūū sa hā tama erih do Peris. Terih doo, hahŷŷ da m':

²⁶ “Ŷ, Karaw-Dijo Risijas, ŷ edēng ōm Peris, hyb n'aa jawyk doo, Sesa kyy gó babā bag'āās do ōm. ²⁷ Ōm ŷ panāk hahŷŷ da: Judah buuj ramaso dāk hahŷ aj'yy. Rakarēn paawā radaj'ēēp. Ti ŷ ky n'aa napāh bā Roma buuj tado bā, ŷ bahōm warahén sii hē ŷ bed'ēēp hyb n'aa sa moo gó naa. ²⁸ Ŷ karēn paawā ŷ heen n'aa nāng h'ēēd hyb n'aa rakamaj'ī ti hā, ti hyb n'aa ŷ wén mahūūm paa Judah buuj wahē n'aa sa wē. ²⁹ Tii bā ŷ heen n'aa nyy dāk raky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa raky kes'ēēm. Doooh tamo haj'aa kadoo bā ji daj'ēēp hyb n'aa paawā. Doooh tamo haj'aa kadoo bā na-āāj hē ji dawāts gēēt hyb n'aa. ³⁰ Tii bā ŷ ky n'aa napāh rakarēn radaj'ēēp. Ti hyb n'aa nanyw hē ŷ mejō hōm a wē. Ŷ maher'oot da ta majī, a wē rabahōm a sii raber'oot hyb n'aa ta ky n'aa”, nāng mā terih do hā.

³¹ Ti m' warahén sa wahē n'aa mejūū doo da rabadoo kán. Ramahūūm kán mā atsēm Paw-Ro. Ti m' panang An-Tiparis hād nāng doo bā rakajaa. ³² Tii b' naa, jati péh, warahén tsyym me hah'ūūm do rababaaj nā p'aa hēnh sa tób hēnh. Kawaaro jó hah'ūūm do ramahūūm kán tii bā Paw-Ro. ³³ Rakaja hōm bā Sesareja bā, ran'oo dāg kán sa wahē n'aa ma erih do Peris hā. Ti m' rahaēēnh Paw-Ro ta hā. ³⁴ Ti m' Peris ner'ood kán kerih doo, ti m' teanh mā Paw-Ro hā ny hado tabanāng hēnh tabana, Roma hāj n'aa. Siris hēnh naa tabana Paw-Ro her'oot bā m', ³⁵ Peris ky hadoo ta hā:

—Ŷ maa newēē da a ky n'aa a hā kamaj'ī do rakaja nā bā —nāng māh.

Ti m' tamejūū Eróts, Judah buuj sa wahē n'aa tób haeh do yt hā warahén rabahag'āās hyb n'aa Paw-Ro.

24

Peris hã Paw-Ro her'oot do raky n'aa tapaa do ky n'aa panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m' 5 ta ã jawén paa bã, Ananijas, P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'ãät do kajaa nä Sesareja bã. Ta sii tamanaa mã Judah buuj sa wahë n'aa wób, sa ky n'aa rod Ter-Turus häd näng do na-ãäj hë. Ti m' raky n'aa tapa kãn Paw-Ro ta ti häj n'aa bagã n'aa matym gó. ² Ti m' Paw-Ro ramana gëët bã, Ter-Turus häd näng do du doo ta her'oot do Peris hã. Paw-Ro taky n'aa tapaa. Hahÿy d' mã ta kyyh:

—Baad tanyy né hë, a hyb n'aa baad ub ãã hã ãã häj n'aa bã. Dooch kamaj'ïi péh. Õm h'yy ganäng do hyb n'aa, baad tawén hadoo ãã hã, ãã häj n'aa bã. ³ Jé pad'yyt hë ãã häj n'aa bã ãã h'yy gadajang a mo haj'aa hyb n'aa, Peris, tak'ëp hyb n'aa jawyk doo —näng mãh. ⁴ —Dooch ãã karën bã òm ãã h'yyb panasã bã. Ti hyb n'aa ãã karën paawã kanahën d'os hë mamaa newë ãã her'oot doo. ⁵ Gëët hahÿ aj'yy, kamaj'ïi do du na do tii, ãã hã. Jé pad'yyt hë badãk hahÿy bã Judah buuj rakamaj'ïi sa hã hë tan'oo bã. Aj'yy Nasaréh buuj ky s'üüt doo, ta wób sa wë h'yy kawereem hõm do sa wahë n'aa see hahÿh. ⁶ Takarën paawã tan'oo bã baad tanado wät P'op Hagã Do matym gó P'op Hagã Do tób n'aa. Ti hyb n'aa ãã wén maso däk. [⁷ ãã karën paawã ãã ky n'aa etyy ãã ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da. Ti nuuj jé warahén sa wahë n'aa, Risijas häd näng doo, ta warahén sii hë tabana. ãã hã rawaj'aa padëek, Paw-Ro rabej'ooj hõm hyb n'aa ãã mahãnh. ⁸ Tamejüü ta hã ky n'aa tapaa do a wë rabahõm.] Baad hahÿ aj'yy hã meaj bã, maheen n'aa näng da ãã ehub né hë ãã ky n'aa tapaa do hã —näng mã Ter-Turus kyyh Peris hã.

⁹ Ti m' Judah buuj, Jerusarënh bã han'aa doo, raky masa Ter-Turus. Raky n'aa tapaa ënh Paw-Ro. Te hub né hë m' Ter-Turus her'oot doo, sa nooh.

¹⁰ Ti m' sa wahë n'aa Peris häd näng do mejüü Paw-Ro ber'oot hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Hajõö dág ta baab ãã häj n'aa bã baad maky n'aa etyy. Ti hyb n'aa h'yyb neÿÿm doo me ÿ her'oot a hã këh ÿ n'aa hã ÿ raky n'aa tapaa do ky n'aa hã —näng mãh. ¹¹ —12 ta ã nä ÿ kaja nä Jerusarënh bã, P'op Hagã Do ÿ hyb n'aa esee hyb n'aa. Makarën bã mameaaj ÿ kajaa noo gó ÿ rahapäh doo, te hub né hë ta ti ÿ her'oot do mabahapäh hyb n'aa. ¹² B'ëeh hahÿy hã ÿ kamaj'ïi doo, dooch noo gó ÿ rahapëe bã ÿ ky kedag bã P'op Hagã Do tób n'aa bã. Dooch noo gó ÿ rahapëe bã ÿ kamajë bã tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do yt hã, panang bã na-ãäj hë. ¹³ Hahÿ ajyy dooch rahaja bã rametã bã te hub tado bã hã ÿ raky n'aa tapaa do ky n'aa.

¹⁴ Hÿÿ kã, dooch ÿ ky n'aa jejën bã, ÿ hyb n'aa jaw'yyk né hë P'op Hagã Doo, ãã wahë makü rah'yy kaha'eeh doo. Ta tyw n'aa papuuj P'op Hagã Do wë ky n'aa ÿ ky daheeh.* Ta wób wë ãã h'yy kawareem hõm ramaneëj né paawã ta tyw n'aa papuuj, sahõnh P'op Hagã Do kyy kerih do ÿ ky daheeh. P'op Hagã Do ky n'aa rod reri doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ÿ ky daheeh. ¹⁵ Hã ÿ kamaj'ïi do ragada do hadoo né hë ÿ gada dejëp do ragenã bong doo, P'op Hagã Do mo haj'aa. P'op Hagã Do karën doo da habong do paah, baad nabok do paa na-ãäj hë da ãã gada ragenã bong doo. ¹⁶ Sahõnh hë da ragenã bong do hyb n'aa, baad ub had'yyt hë ÿ karën ÿ bawät, hëp ÿÿ gó baad had'yyt hë tabahadoo hyb n'aa P'op Hagã Do hã, ta wób sa hã na-ãäj hë —näng mã Paw-Ro.

* **24:14** Jesus ky n'aa né hë ti “ta tyw n'aa papuuj” ramaneënh doo.

¹⁷ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ênh:

—Hajõng ta baab häj n'aa s'ee hênh ÿ bewäd nä. Ta jawén ÿ babaaj hõm p'aa hênh Jerusarênh hênh, kasuud is do Judah buuj sa mahang habong do sa matym n'aa ÿ tajooh hyb n'aa, P'op Hagä Do hä ÿ ma ejuu do hyb n'aa na-ääj hê. ¹⁸⁻¹⁹ Ti né hê ÿ bad'oo P'op Hagä Do tób n'aa yt hä, sahõnh hê ÿ bahajaa jawén paa bä ää ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ji h'yyb banyywd däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Dooh hajõk do tado bä si ÿ habok doo. Dooh na-ääj hê ÿ kamajê bä ta wób sa wê. Daap ramenyyh hä ÿ raky n'aa tapaa doo. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä né hê ÿ bag'ëed däk Judah buuj wób Asija häj n'aa hênh naa ÿ rabahapäh bä. Taw'ääts hê né hê paawä ta ti né hê ajyy wawêê hê rabana, hä ÿ raky n'aa tapaa hyb n'aa tanyy bä sa wê hä ÿ raky kes'ëem péh. Ti né hê P'op Hagä Do tób n'aa yt hä ÿ raky n'aa tapaa do paah. ²⁰ Ta ti ranan'aa do hyb n'aa, na b'ëeh hahÿ rahe'ood ny hadoo pé rahapäh ÿ mo haj'aa kadoo bä Sinedirijo ajyy n'aa raky kes'ëem do hä ÿÿ. ²¹ Jääm né hê hahÿÿ da kèh ÿÿ Sinedirijo ajyy n'aa sa hä: “Dejêp do ragenä bok do ÿ gada do hyb n'aa, hä ÿ raky n'aa etyy bê matym gó”, näng paa kèh ÿ sa hä. Nepäh ta tii hä rawyyd bä sa hä baad nadoo do mo haja ÿÿ —näng mä Paw-Ro kyyh.

²² Ti m', baad Peris ky n'aa napäh né hê Jesus ky n'aa, ta tyw n'aa papuuj ramaneënh doo. Paw-Ro her'oot do jawén paa bä taky hadoo:

—Jääm hê dó —näng mäh. —Warahén sa wahë n'aa Risijas häd näng do kajaa bä, ÿ baher'oot da nyy da ÿ bad'oo õm raky n'aa tapaa do hä —näng mä Peris kyyh.

²³ Ti m' Peris mejüü warahén sa wahë n'aa see rabaheg'ääs nä Paw-Ro. Hahÿÿ da m' ta kyyh sa hä:

—Taw'ääts hê bê éred tabawät hyb n'aa, tabeg'ääs hyb n'aa. Bê an'oo na-ääj hê ta najiis rabeg'ääs ta wê rabanoo hyb n'aa takarên doo —näng mäh.

²⁴ Ti m' ta jawén, p'aa hênh Peris bana Paw-Ro wê. Ta ÿÿm sii hê tabana. Dusir mä Peris ÿÿm häd. Judah buuj mä ti ta ÿÿm. Ti m' tamejüü Paw-Ro ranaënh. Tamaa newêê mä Paw-Ro her'oot doo, ji h'yy ka'eeh do Kristo Jesus hä ky n'aa. ²⁵ Ti m' Paw-Ro baher'oot bä baad ub ji bawät do ky n'aa, ji h'yy keb'aah do ky n'aa, ta jawén ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy do ky n'aa na-ääj hê, Peris eÿÿm wät mäh. Ti m' taky hadoo:

—Jääm hê dó. Ahõm nä. ÿ karên bä, ÿ mejüü da õm ranaënh p'aa hênh —näng mä ta kyyh Paw-Ro hä.

²⁶ Peris karên paawä Paw-Ro anoo dajêêr ta hä, taberéd hõm hyb n'aa. Ti hyb n'aa m' hajõk nuu me tanaënh ta wê Paw-Ro sii taber'oot hyb n'aa. ²⁷ Ti m' pawóp hê ta baab tabahado däk bä, Posijo-Pes Peris jawén buuj däg. Peris sa wahë n'aa tabadoo do paa tabanyyhd bä, teréd géet Paw-Ro, Judah buuj tah'yyb en'yyim hyb n'aa.

25

Roma buuj sa wahë n'aa see sii Paw-Ro ber'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' tamawoob hê tabahado däg bä ta äh Pes Peris jawén buuj tabahado däg bä, Jerusarênh hênh tabahõm kân Sesareja panang häd näng doo bä naa. ² Ti m' Jerusarênh bä takajaa bä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ow do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa wób na-ääj hê, rabahõm ta wê. Paw-Ro raky n'aa tapaa ta matym gó. ³ Ky kah'üüm mä ta hä, rakarên doo da tabad'oo hyb n'aa. Rakarên né paawä Pes mejõ nä Paw-Ro Jerusarênh hênh. Rakarên né paawä radaj'ëep Paw-Ro tana bä ta tyw n'aa me. ⁴ Ti m' Pes ky hadoo:

—Dooh —näng mäh. —Sesareja bä Paw-Ro bagëët. T'ī hēnh da ŷ babaaj hōm p'aa hēnh nawayw hē. ⁵ Taw'āāts hē né paawä bē wahē n'aa wób rabah'ūum si ŷŷ, t'ī hēnh raky kes'ëēm hyb n'aa tamo haj'aa kadoo bä —näng mäh.

⁶ Ti m' ji moo sahōnh hē ta ä jawén paa bä, Pes babaaj hōm kån Sesareja hēnh. Ti m' jat'iip hadoo Pes bana sooh ji hā raky kes'ëēm do ky n'aa rabaherot bä. Ti m' tamejūū ranaëej nā Paw-Ro. ⁷ Paw-Ro bana gëët bä, Judah buuj, Jerusarēnh bä naa han'aa do ranu sabug dāk tabagëët bä. Ti m' radu doo tak'ëp Paw-Ro raky n'aa tapaa. Hajōng mā nesaa do tamo haj'aa, sa nooh. Daap mā ramenyyh. Dooh m' rahaja bä rametä bä se hub tado bä ti raher'oot doo.

⁸ Ti m' ta daaj hē Paw-Ro ky n'aa kaher'oot sa hā:

—Dooh ŷ mo haj'aa kad'oo pé Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do hā. Dooh ŷ mo haj'aa kadoo bä P'op Hagä Do tób n'aa hā. Dooh ŷ mo haj'aa kadoo bä Sesa, Roma buuj sa wahē n'aa heh'äät ub do hā —näng mā Paw-Ro kyyh.

⁹ Ti m', Pes h'yyb enäw paawä Judah buuj. Ti hyb n'aa hahŷŷ da m' ta kyyh Paw-Ro hā:

—Makarēn mabahōm Jerusarēnh hēnh, t'ī hēnh ŷ maa newëë hyb n'aa ōm raky n'aa tapaa doo, ōm ŷ ky n'aa etyy hyb n'aa? —näng mäh.

¹⁰ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Babä ŷ bagëët hŷŷ kã, raky kes'ëēm do ky n'aa rabaherot bä. Babä né hē ji ky n'aa etyy Sesa kyy gó, Roma buuj sa wahē n'aa heh'äät ub do kyy gó. Babä né hē ŷ maky n'aa etyy. Baad mabahapäh né hē, dooh ŷ mo haj'aa kadoo bä Judah buuj sa hā. ¹¹ ŷ mo haj'aa kadoo bä paawä, dajëb hā ŷ maky n'aa ety bä ta hyb n'aa, ŷ gadoo né da ŷ radaj'ëëp doo. Se hub tanado bä hā ŷ raky n'aa tapaa doo, dooh Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do an'oo bä sa moo gó ŷ rahaëēnh. ŷ karēn Sesa né hē ŷ taky n'aa etyy —näng mā Paw-Ro kyyh.

¹² Ti m' Pes beanh ta hā masa do sa hā nyy d' rabad'oo. Ti m' rakaner'oot do jawén paa bä Pes ky hadoo Paw-Ro hā:

—Makarēn mā Sesa ōm taky n'aa etyy. Ti hyb n'aa t'ī hēnh né da mabahōm ta wē —näng mäh.

Judah buuj sa wahē n'aa hā Pes her'oot do Paw-Ro ky n'aa panyyg n'aa hahŷŷh

¹³ Ti m' ta jawén, ta see pé noo gó, Judah buuj sa wahē n'aa heh'äät ub do Agaripa häd näng doo, ta ānh Berenis häd näng do daheeh rabana, Sesareja hēnh rabeg'āās hyb n'aa Pes wē. ¹⁴ Hajōō ta āh t'ī hēnh rabajeej bong. Ti hyb n'aa Agaripa hā Pes baher'oot Paw-Ro ky n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Ti agëët babä aj'yy Peris eréd gëët do paah —näng mäh. ¹⁵ —Jerusarēnh hēnh ŷ bewäd nā noo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Judah buuj sa wahē n'aa na-āāj hē raher'oot hā ŷŷ ta hā raky kes'ëēm do ky n'aa. Rakarēn né paawä dajëb hā ji ky n'aa etyy —näng mäh.

¹⁶ —ŷ her'oot sa hā, dooh Roma buuj ramejō bä rarejā bä nawayw hē ji hā. Pooj jē ji ky naa etyy n'aa an'oo bä ta matym gó ji hā ky n'aa tapaa do ji ky gadoo. Tii d' né kēh ŷ sa hā. ¹⁷ Ti m' wawëë hē rakaja nā bä, nawayw hē, jati péh, ŷ mejūū Paw-Ro ramanaa, ta hā ky kes'ëēm do rabab'ëeh bä. ¹⁸ Ta hā raky n'aa tapaa bä, dooh ŷ h'yyb dāng do tado bä raky n'aa tapaa doo. ¹⁹ Raky n'aa hajēm rah'yy kaha'eeh do ky n'aa hā. Raky n'aa hajēm na-āāj hē dajëp do ky n'aa, Jesus häd näng doo. Paw-Ro her'ood bä edëp mäh, tanooh. ²⁰ Dooh ŷ hapëë bä nyy da ŷ bad'oo ta ti hedoo do hā. Ti hyb n'aa ŷ beanh ta hā takarēn bä Jerusarēnh hēnh tabahōm, t'ī hēnh raky n'aa etyy hyb n'aa. ²¹ Ti m' Sesa

hã Paw-Ro ky däng. Takarên mã Sesa ky n'aa etyy ta hä. Ti hyb n'aa ȳ mejüü rabahag'ääs nä Sesa wë ȳ manejö nä bã —näng mã Pes kyyh.

²² Ti m' Agaripa ky hadoo:

—Ȳ karên paawä ȳ maa newëë ta ti aj'y'y her'oot doo —näng mãh.

—Taw'ääts hë. Jat'iip né da mamaa newëë ta her'oot doo —näng mã Pes.

²³ Ti m' jat'iip hadoo Agaripa, Berenis daheeh rabajëë p'ëë ta gawakō gaeh doo gó, raky n'aa tapaa do ky n'aa rabaherot bã. Rabajëë p'ëë bã, baad ub t'ii hënh kat'aa do raweh'ëeh Agaripa, Berenis daheeh. Sa sii m' rabajëë p'ëë warahén sa wahë n'aa ky n'aa etsëeh doo, ajyy panang buuj ky n'aa etsëeh do na-ääj hë. Ti m' Pes häd näng do mejüü Paw-Ro ramanaa hyb n'aa. ²⁴ Ti m' Pes ky hadoo:

—Agaripa, Judah buuj sa wahë n'aa heh'äät ub doo, bëeh, ää mahang kata b'ëeh doo, bë hegäa hah'y aj'y'y —näng mãh. —Jerusarênh hënh, babä Sesareja bã na-ääj hë sahõnh hë Judah buuj hä ȳ raky n'aa her'oot ȳ daj'ëep hyb n'aa. Tak'ëp sa kyyh rabetsëë hä ȳy —näng mãh. ²⁵ —Hã ȳy, dooh tamo haj'aa pé tadjëb bã. Ti hadoo né hë, Sesa ky n'aa etyy ta hä taky däng do hyb n'aa, ȳ h'y'yb däng Roma hënh, Sesa wë né hë ȳ mejüü. ²⁶ Tii da né da ȳ bad'oo. Ti hadoo né hë, dooh wë ȳ ta ky n'aa ȳ ma erih pé Sesa hä. Ti hyb n'aa ȳ mana géët bë matym gó. A wë né hë ȳ mana géët Agaripa, hajõng ta hä èr eanh do jawén paa bã, ȳ bahapäh hyb n'aa h'ëed ȳ ma erih pé ta ky n'aa hä. ²⁷ Dooh taw'ääts hë tado bã ta si n'aa hë ȳ mejö bã Paw-Ro, ta hä ky n'aa tapaa do ky n'aa tamah doo me —näng mã Pes kyyh Agaripa sa hä.

26

¹ Ti m' Agaripa ky hadoo Paw-Ro hä:

—Maher'ood a daaj hë a ky n'aa —näng mãh.

Ti m' Paw-Ro meduuk ta moo me, bag hënh rabab'ëeh hyb n'aa. Ti m' ta du doo ta her'oot doo:

² —Ȳ h'y'y gadajang né hë Agaripa, naga hë ȳ her'oot do hyb n'aa Judah buuj hä ȳ raky n'aa tapaa do ky n'aa mamaa napäh bã —näng mãh. ³ —Ȳ h'y'y gadajang na-ääj hë, baad mabahapäh do hyb n'aa nyy da èer, Judah buuj, èr bahed'oo doo da. Mahapäh né hë h'ëed p'ää èer, Judah buuj, èr ky ked'aak. Ti hyb n'aa ȳ karên paawä h'y'yb jawyk doo me da ȳ mamaa newëë —näng mãh.

⁴ Ti m' taky hadoo ênh:

—Sahõnh hë Judah buuj rabahapäh nyy da ȳ bawäd wät ȳ karapee noo gó naa häj ȳ n'aa bã ȳ bawäng doo bã, Jerusarênh bã na-ääj hë. ⁵ Bãp peej däg ȳ rabahapäh né hë. Rakarên bã rahajaa ra her'ood bã nyy da ȳ bawät paah. Baad had'op, ta wób sa bahãnh Pariséw raky daheeh Mosees ky n'aa jaw'y'yk do èr mahang. Pariséw sa see né hë paa ȳy. Rababok doo da ȳ bawäd wät paah. ⁶ Hÿy kã hä ȳ raky n'aa etyy, ȳ gada do hyb n'aa èr wahë maküü hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. ⁷ Isaraéw taah 12 hedoo do du na do sa panaa ragada P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, P'op Hagä Do rawén hyb n'aa jewyyg had'y'yt hë. P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ȳ gada do hyb n'aa né hë Judah buuj hä ȳ rawén ky n'aa tapaa —näng mãh.

⁸ Ti m' teanh mãh:

—H'ëed hyb n'aa bë mahang habong do sa hä dooh P'op Hagä Do haja bã dejëp do ragenä boo bã p'aa hënh tan'oo bã? —näng mã ta kyyh.

⁹ —P'ooj ub ȳ na-ääj hë sa da hadoo né paa ȳy. Ti noo gó hä ȳ taw'ääts hë sahõnh hë ȳ hajaa doo me ȳ karên ȳ rejää Jesus Nasaréh buuj häd. ¹⁰ Tii d' né paa ȳ bad'oo Jerusarênh bã. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa

wahë n'aa kyy gó hajök Jesus hä h'yy ka'eeh do y dewäts b'ëeh. Radejëeb bä, y karën né hë paa radejëp. ¹¹ Hajöð nuu me jé pad'yyt hë tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do basooh hënh y bahöm paah, y rejää hyb n'aa Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang habong doo. Y rejää doo me y karën né paawä Jesus hä raky n'aa rejää. Tak'ëp né hë y kawajään paa sa wë. Ti hyb n'aa y bahöm panang s'ee hënh, Judah buuj häj n'aa tanadoo hënh, y rejää hyb n'aa t'ii hënh —näng mäh.

¹² —Ti ta see pé noo gó y bahöm Damas-Ko hënh. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa kyy gó y bahöm t'ii hënh, Jesus hä h'yy ka'eeh do y rejää hyb n'aa paawä. ¹³ Ti m' wasyk, ta tyw n'aa me y bahöm bä, tii bä y bahapäh wë hä naa ta bag tak'ëp gabarëeh do hahät y y hä, hata haa sa hä na-ääj hë. Papyyj gabarëeh do bahähñ ta ti bag. ¹⁴ Tüü ää kajäg b'ëeh tii bä. Ti y maa napäh kyyh, hä y her'oot do Eberew kyy me: “Saw-Ru, Saw-Ru, h'ëed hyb n'aa y marejää? A daaj né hë maker'ook y maky nadahé bä, booj yb gasööm do hä tedats bä ta jawén p'aa hënh hadoo.” ¹⁵ Ti y eanh ta hä: “Jaa öm Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo?”, näng y y h. Ti taky hadoo: “Y né hë Jesus, marejää doo.

¹⁶ As'ëeg g'ëed! A hä y wén kas'ee wät öm y asëew wät do hyb n'aa. Öm y asëew wät, hëp y n'aa mamoo wät hyb n'aa, ta wób sa hä mabaher'oot hyb n'aa mahapäh do y h y hä. Maher'ood sa hä na-ääj hë y metëek nä do a hä ky n'aa.

¹⁷ Öm da y ed'ëep Judah buuj, Judah buuj nadoo do sa moo gó naa öm rarejä bä. Judah buuj nadoo do sa mahang öm y mejüü h y hä, ¹⁸ mamaher'oot hyb n'aa sa hä. Ty temah do hadoo, gadagyp do hadoo doo gó habok do hadoo tii. Y karën mabaher'oot sa hä käh y n'aa, rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa, gadagyp do hadoo doo gó ranaboo bong hyb n'aa, Nesaa Do Yb manejö wät hyb n'aa sa hä, P'op Hagä Do karën doo da rababok hyb n'aa, ta bag näng hënh hadoo gó rababoo däk hyb n'aa, hä y rah'yy ka'eeh hyb n'aa, nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng do y bawug höm hyb n'aa. Tii bä da P'op Hagä Do karapee, hä y rah'yy ka'eeh do hyb n'aa tsyt hë ta wë tasëew höm do rabahado padëek hyb n'aa da”, näng Jesus kyyh hä y y.

¹⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ënh:

—Ti hyb n'aa, nayyw né hë y ky daheeh Jesus mejüü do wë hä naa, hä y takasee bä. ²⁰ Nayyw hë kä y baher'ood kån Jesus ky n'aa Damas-Ko bä habong do sa hä, ta jawén Jerusarënh bä habong do sa hä, sahönh hë Judah häj n'aa bä habong do sa hä kä. Y maher'oot na-ääj hë Judah buuj nadoo do sa hä. Sa hä y her'oot nesaa do raberéd höm hyb n'aa, P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä. Y her'oot sa hä, baad rababok hyb n'aa, baad ub ji bahapäh hyb n'aa nesaa do reréd höm doo, P'op Hagä Do hä rah'yy kae däk doo. ²¹ Ti hyb n'aa né hë, Jesus mejüü do y moo wät do hyb n'aa, y Judah buuj ramaso däk P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä kahadé doo gó, ti y radajëeb paawä.

²² Ti hadoo né hë y P'op Hagä Do masaa had'yyt hë, da hë na-ääj hë. Ti hyb n'aa né hë babä y wén geët, ta ky n'aa y baher'oot hyb n'aa ky n'aa etsëeh do sa hä, ky n'aa netsëeh do sa hä na-ääj hë. Doooh P'op Hagä Do ky n'aa rod makü rer'oot do paa bahähñ, Mosees her'oot do paa bahähñ y her'ood bä.

²³ Ti raher'oot né hë P'op Hagä Do H'yyb Däng Do dajëp do ky n'aa. Jääm né hë pooj jé dejëp do mahang taganä wät do hyb n'aa, tamaher'oot da Judah buuj sa hä, Judah buuj nadoo do sa hä na-ääj hë, nyy da ta bag hadoo doo gó rababok hyb n'aa —näng mä Paw-Ro kyyh.

²⁴ Ti m' Pes ky gakog höm Paw-Ro. Ti m' taky hadoo:

—Ōm ky bawad dāk tak'ēp mama kametēek do haj'aa! —nāng mā Pes kyyh Paw-Ro hā.

²⁵ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Dooch —nāng mäh. —Dooch ŷ ky bawad bä. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo. Baad tabadāng ji h'yyb gó baad ji hyb n'aa newē bä —nāng mäh. ²⁶ —Mameaj paawā Agaripa hā. Baad ub tabahapāh ŷ her'oot do ky n'aa. Ti hyb n'aa tahajaa baad ŷ baher'oot ta hā. Hā ŷŷ, ta heen n'aa nāng né hē ŷ her'oot do ky n'aa hā. Dooch kejēn doo gó tawād wād hahŷ Jesus ky n'aa ŷ her'oot doo. Sahōnh hē raheen n'aa enāh —nāng mā Paw-Ro.

²⁷ Ti m' Paw-Ro beaanh Agaripa hā:

—Maky daheeh P'op Hagā Do ky n'aa rod n'aa raheer'oot do paah? —nāng mäh. —Maky daheeh né hē, hā ŷŷ —nāng mäh.

²⁸ Ti m' Agaripa ky hadoo:

—Nayyw hē med'oo g'eeh mahajaa ŷ mah'yyb tatug bä Kristo hā h'yy ka'eeh do see ŷ bahado dāk hyb n'aa? —nāng mäh.

²⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Nayyw hē tado bä, nayyw hē tanado bä, P'op Hagā Do hā ŷ ky n'aa etsēē ōm, ta wób ŷ ramaa newēē do na-āāj hē, da ŷ rabahado padēek hyb n'aa. Dooch hahŷŷ da, ŷ moo kamewyyt doo da tado bä —nāng mā Paw-Ro.

³⁰ Ti m' Agaripa, Pes, Berenis, sahōnh hē sa pa hab'ēeh do as'ēeg b'ēeh. ³¹ Ti m' raban'yyh ta gawakō gó naa. Sa m'aa hēnh rakaner'oot bä raky hadoo:

—Dooch tamo haj'aa kadoo bä ji dajēeb bä. Dooch hyb n'aa ji dawāts gēet péh —nāk mäh.

³² Ti m' Agaripa ky hadoo Pes hā:

—Taky nahado bá paawā Sesa ky n'aa etyy hyb n'aa ta hā raky n'aa tapaa do ky n'aa hā, taw'āāts hē paawā ji eréd hōm tabahōm hyb n'aa —nāng mäh.

27

Paw-Ro ramejō hōm do Roma hēnh panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' Itarija hāj n'aa hēnh, Roma panang hēnh āā ramejūū raky dāng do jawén paa bä, rahaēj dāk Paw-Ro, radewāts b'ēeh do wób na-āāj hē warahén sa wahē n'aa see Jurijo hād nāng do moo gó, Roma hēnh Paw-Ro tamahūūm hyb n'aa. “Sesa warahén n'aa” ramaneēēnh do sa see ti Jurijo. ² Ti m' panang Adaramit hād nāng doo bä naa āā gatsēg t'oonh marakate gó, Asija hāj n'aa hēnh hahōm doo gó. Āā sii hahōm na-āāj hē aj'yy Aris-Tako hād nāng doo. Masedonija hāj n'aa bä, panang Tesaronika hād nāng doo bä naa tii. ³ Ti m' jati pé āā kajaa panang Sidōn hād nāng doo bä. Āā kajaa bä Sidōn bä, Jurijo ky ennyam Paw-Ro hā. Tanoo tabeg'āās hyb n'aa pong hēnh ta najiis sa wē, ta hā rabanoo hyb n'aa ta wē badoh doo. ⁴ Āā tsyym kasok bä, āā habok hēnh bah'ood ty gahēm. Ti hyb n'aa tsyt dēeg hā, Tsi-Peré hād nāng do nu masee me āā kenaa bong. ⁵ Ti m' āā batsēk bä āā tabēs Siris, Pam-Pirija hād enāh do hāj n'aa. Ti m' āā kaja hōm panang Mira hād nāng doo bä, Risiija hāj n'aa bä.

⁶ Ta tii bä warahén sa wahē n'aa baw'yyt marakate panang Aresān-Dirija hād nāng doo bä naa, Itarija hāj n'aa hēnh hahōm doo. Ti m' tamejūū āā gatsēg t'oonh, tii gó āā bah'ūūm hyb n'aa. ⁷ Ti m', hajōng ta āh kaja hē āā bahōm séd bä āā karip do hyb n'aa, bah'ood āā habok hēnh taty gahēm do hyb n'aa. Tak'ēp né hē marakate gó moo b'ook do ramoo bok āā kaja hōm hyb n'aa panang Kinid hād nāng do nedaa bä. Dooch bah'ood an'oo bä āā ty gahōm hēnh āā ahōm bä. Ti hyb n'aa s'ŷŷ tabanāng hēnh āā bah'ūūm. Tsynt dēeg hā

Keret, Saramone häd enäh do hoo gad'oo bä äã tabës. Tii da äã wén d'oo, tsyt dëëg hä Keret häd näng do nu masee me äã kenaa bong hyb n'aa. ⁸ Kaja hë äã bahôm is Keret nabyy me. Tak'ëp né hë marakate gó moo b'ook do ramoo bok marakate bahôm hyb n'aa. Ti m' äã kaja hóm kán Datyyw Banám Do häd näng doo bá. Panang Raseja häd näng do nedaa bá däg tii.

⁹ Tabëej hóm ta äh rakahej'aa do paawä Itarija häj n'aa hënh. Tabëej hóm Jóm Kipur* rataheb'ëës doo. Äm n'aa nyy däk ji atsëg bá akajar, edaa däk do hyb n'aa tabahahëem do bawät doo. Tabahahëem do noo gó tak'ëp bah'ood bana. Ti hyb n'aa Paw-Ro ky hadoo mä sa hä:

¹⁰ —Hä yÿ pé da, dooh da baad tado bá ër hahÿ hah'üüm doo. Èr da ta see hadoo, ër da kama'nuuh marakate hä, ta gabuuj hä, ër na-ääj hë da. Taw'ääts hë babä ër ba'nyé dó —näng mä Paw-Ro.

¹¹ Paw-Ro maher'ood né paawä sa hä, dooh warahén sa wahë n'aa karën bá tamaa newë bá ta kyyh. Taky daheeh marakate poo masoo n'aa, marakate danäh daheeh. ¹² Dooh baad tado bá ratabëej bá tabahahëem do noo gó “Datyyw Banám Do” häd näng doo bá. Ti hyb n'aa hajök do rakarën rabah'üüm, rakajaa hyb n'aa paawä panang Pënis häd näng doo bá, t'ii hënh ratab'ëës hyb n'aa paawä tabahahëem do noo gó. Pënis bá marakate ranu kahej'ëek, tsyt dëëg hä Keret häd näng doo bá. T'ii hënh dooh tabahëm bá tagajaroj hyb n'aa.

¹³ Tii bá, tadu doo bá tabahëm do raty gahóm hënh, ratseebe bong, h'yy kahasë bong. Rah'yyb däng doo da né hë red'oo mäh. Ti m' resäg toonh marakate mesoo n'aa. Ti m' rabahóm kán tsyt dëëg nabyy me. ¹⁴ Dawë péj rababoo däg bá ká tak'ëp bah'ood bana kán. Tsyd dëëg hadäk hënh naa tabana. Rahepëë däk ti bah'ood tak'ëp hen'aa doo. ¹⁵ Ti m' marakate bah'ood bahëm hóm. Dooh äã haja bá äã ahóm bá bah'ood gó. Ti hyb n'aa äã beréd hóm bah'ood marakate tamahüüm hyb n'aa. ¹⁶ Ti m', tsyt dëëg nad'ëed is doo, Kaw-Da häd näng do nu masee me äã kenaa bong bá bah'ood an'oo bá, tii bá äã bahaja kán äã ej'ooj ná kán h'oo yb marakate duu me hadäk doo. T'ii hënh dooh denaa hë né paawä bah'ood tabahëm bá, ti hadoo né hë tak'ëp äã bej'ooj ná kán. ¹⁷ Ti m' ta gó rabatóg so kán h'oo marakate agyyb jëë bá hood n'aa. Ti m' ta mawyd n'aa hewëëh doo me ramew'yyd hóm marakate hä tagananabëëh hyb n'aa, maadaka tak'ëp hejoonh do hyb n'aa. Rajeÿÿm na-ääj hë marakate adëë ká bá hood jó, hood Sirit häd näng do jó. Ti hyb n'aa rabaw'oong bëënh marakate yb mesoo n'aa sekeek doo. Tii bá raberéd hóm bah'ood ty gahëm hënh marakate bahóm. ¹⁸ Ti m', tak'ëp ketaam do hyb n'aa maadaka marakate hä, jat'iip hadoo rakud bëënh marakate gabuuj tagasakog däk hyb n'aa. ¹⁹ Tamawoob hë tabado däg bá ta äh, sa daaj hë rabaw'oong bëënh marakate gó ramoo mabok do nahëë paah. ²⁰ Poo hajëë had'yyt hë. Dooh papÿÿj ty ganä wäd bá, sagôoh dooh jí hapëë boo bá, ny nemuun äã bahóm äã bahapäh hyb n'aa paawä. Kaneréd bah'ood. Ti hyb n'aa sahönh hë äã dejëp äã ed'oo.

²¹ Hajôo däg ta äh ranawa bong do jawén paa bá, Paw-Ro bas'ëëg gëët tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hë né paawä y bë ky dahé y baher'ood wät bá ër nahóm hyb n'aa paawä Keret bá naa. Y bë ky dahé bá paawä, dooh né hë paawä bë kamanau bá bë aw'oong bëënh do hä —näng mäh. ²² —Ti hado né hë paawä,

* **27:9** Jóm Kipur häd näng do Judah buuj rataheb'ëës, nesaa do kawug hóm do rahyb n'aa esee hyb n'aa.

bē h'yy ketón manäh. Dooch da dajëp pé ër seeh. Jääm hē marakate karejä hōm da —näng mäh. ²³—Naga hē, atsēm, P'op Hagä Doo, ŷ hyb n'aa jaw'yyk doo, mejüü ääs, ta karom seeh, hā ŷ takasee hyb n'aa. ²⁴Hahÿÿ da ääs kyyh: “Eÿÿm manä Paw-Ro. Sesa hā da makametëeh nä. A hyb n'aa da P'op Hagä Do bed'ëep sahōnh hē marakate gó habok doo”, näng mä ääs kyyh. ²⁵Ti hyb n'aa bē tseeb, bē h'yy kahasē. ŷ h'yy ka'eeh né hē P'op Hagä Do hā. ŷ hapäh baad ub, hā ŷ ääs her'oot do hadoo né hē da ër hā. ²⁶Hood jó, tsyt dëëg hā bah'ood tapooh da marakate —näng mä Paw-Ro.

²⁷Ti m' 14 däg äā äh, äā bah'ood mahüüm akajar Adirijat häd näng doo bä. Ti atsēm ub, edaa däk hëej badäk marakate gó moo b'ook do rahyb n'aa hapäh. ²⁸Ti m' rametty tetty n'aa me. 36 meet mä tahajaa rametty bä. Ta bahänh rametty p'aa hënh. Ta yd jé däg: 27 meet däg mäh. ²⁹Rajeÿÿm mä pä hā tatapóh bä. Ti hyb n'aa ji meheet pé raw'oong bëenh marakate mesoo n'aa, ta duu hënh kanehō doo. Ti m' raky n'aa etsëe nayyw hē tabawag hōm hyb n'aa paawä. ³⁰Ti m' marakate gó moo b'ook do radawäts tuu paawä h'oo yb. Marakate poo hā rabahō ta mesoo n'aa ken'oooh. Rakarën paawä rakejën hōm sa mahänh. ³¹Tii bä warahén sa wahë n'aa hā, warahén sa hā na-ääj hē Paw-Ro ky hadoo mäh:

—Marakate gó moo b'ook do ranayyw bä, dooch da bē edëb bä —näng mäh.

³²Ti m' warahén ragekyd bong h'oo mesoo n'aa. Tame tabahop ran'oo bä.

³³Ti m' tapaj'ëë bä däg, Paw-Ro etsëe sahōnh hē rabawa hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—14 äā ä däg dooch bē awa boo bä, bē h'yy ketón padëek do hyb n'aa. ³⁴Ti hyb n'aa, tak'ëp ŷ betsëe bē hā bē bawa hyb n'aa bē waa. Taw'ääts hē bē h'yyb hejooj padäg bē bedëp hyb n'aa —näng mäh. —Edëp da bëeh, baad ub da sahōnh hē —näng Paw-Ro.

³⁵Ti m' Paw-Ro baher'ood wät jawén paa bä sa hā, tado däk päw, ti m' taky n'aa ets'ëe wät P'op Hagä Do hā sahōnh hē ramaa napäh bä. Taganabäh hōm tii bä, tii b' tabawa kän. ³⁶Ti m' ta wób rah'yy kahasē bong, rabawa kän tii bä. ³⁷Sahōnh hē marakate gó habok do 276 ajyy. ³⁸Ti m' rah'yy kajäk do pénh sahōnh hē rabawa bong do jawén paa bä, radewäts bëenh tiriig, marakate häd gasakog däk hyb n'aa.

³⁹Ti m' tabawag hōm bä kä, marakate gó moo b'ook doo, dooch rahapëe bä tsyt dëëg. Tii b' rahapäh tagajaroh yb hood banäng bä. Rah'yy kajäk t'ü hënh marakate badäng hyb n'aa paawä. ⁴⁰Ti m' ragekyd bong ta mesoo n'aa. Ti m' rapyn hōm ta du ewöd n'aa ramaw'yyd däk do paah. Ti m' ragaj'eej däg kän pään gaeh do tah'üüm doo, ta poo bä hadäk doo. Tii bä kä, marakate bahōm kän hood hanäng hënh. ⁴¹Ti m' hood wajau do hā marakate badëe këë. Hood jó ta poo baa këë. Ti hyb n'aa ta duu hënh takameb'ood wät maadaka an'oo bä.

⁴²Tii bä kä, warahén rakarën radejëeb paawä radewäts b'ëeh do paa ramahüüm do sa sii, ranatsóm hōm hyb n'aa sa mahänh. ⁴³Ti hadoo né hē dooch sa wahë n'aa an'oo bä radejëeb bä, Paw-Ro tat'yyd mehïin do hyb n'aa. Ti m' warahén sa wahë n'aa mejüü jé hatsóm do rakajäk hyb n'aa tame, rabatsóm hōm hyb n'aa hood hakëe hënh. ⁴⁴Ta wób, nats'oom do tamejüü sekeek do hā rakamesoo hyb n'aa, rabahōm hyb n'aa hood hakëe hënh. Tii da né hē kä sahōnh hē äā kaja nä kän hëej hā.

28

Tsyt dëëg hä Maw-Ta häd näng doo bä rabaym dó panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Sahõnh hë ää babë padëëk bä ta nabyy me, ää heen n'aa enä däg Maw-Ta ta ti tsyt dëëg häd. ² Ti m' tsyt dëëg bä habong do ky en'yym sahõnh hë ää hä. Ti m' naëng adoos do hyb n'aa, bahahëëm do hyb n'aa, ragahõ jat tëëg, ää rats'yyt ää katëng hyb n'aa. ³ Paw-Ro kab'ood däk tëëg. Tadawäts toonh bä hahõng doo me, batëë däk do hyb n'aa aw'yy bana tadawäts toonh do mahang, ta moo hä tabegëej däk bä adäg däk. ⁴ Ti m' tsyt dëëg bä habong do rabahapäh bä aw'yy ta moo hä kas'ëë däk doo, raheh'oot rabab'ëeh bä:

—Hahÿÿ aj'yy tahyb n'aa pé ji naheb'oooh doo. Kedëëb wäd né hë paawä akajar me naa, hÿÿ kä da tadajëb kân ji sãm heb'aanh do an'oo bä —näk mäh.

⁵ Ti m' aw'yy Paw-Ro tsawyh wät tëëg hõö me ta moo hä kas'ëë däk doo. Doooh tadateej bä ta hä, baad tabawät. ⁶ Ti m' tsyt dëëg buuj ragada ta moo dap'uung s'ëëg bä, ragada na-ääj hë tadagõn jëë bä. Bap peej ragada ta hä. Doooh tadateej bä ta hä, ti hyb n'aa m' ta see hado däk rahyb n'aa newë däk ta hä. Tak'ëp haj'ap do red'oo mäh.

⁷ Ta tii bä p'eets hë ti anäng hëej uuh, Pubirijo häd näng do ma. Tsyt dëëg buuj sa wahë n'aa tii. Baad ää tagadoo ta tób bä. Tamawoob hë ää äh ta tii bä. ⁸ Ta yb nahëë näng tagëë bä. Oom ta hä, w'oo gatsëg ta hata. Ti m' Paw-Ro beg'ääs tahagä hënh. Ti m' taky n'aa etsëë P'op Hagä Do hä ta nahëë hyb n'aa. Taky n'aa ets'ëë wät jawén paa bä ta moo tadasooh ta nuu gó. Ti m' aj'yy bahas'oo däk. ⁹ Ti jawén paa bä tsyt dëëg hä haj'eenh doo, nahëë en'ÿÿh doo, an'aa Paw-Ro wë. Heso hõm né m' tii d' ënh. ¹⁰ Baad ub ää tsyt dëëg buuj raweh'ëeh. Ta jawén kä, ää tsyym kasok bä, ää hä rabanoo sahõnh hë ää mahüüm doo, ää batsëg hõm do waa n'aa na-ääj hë.

¹¹ Tamawoob hë kamarab tsyt dëëg hä ää baj'eenh do jawén paa bä, ää gatsëg t'oonh marakate gó Aresân-Dirija hënh hana doo gó, tsyt dëëg hä tabahahëëm noo gó tab'ëës doo. Marakate poo hä sa kabarii kawareeh do sa heen n'aa badäk, Kas-Tor, Porus häd enäh doo. ¹² Ti m' ää kajaa panang Sirakus häd näng doo bä. Tamawoob hë ää äh tii bä ää tab'ëës. ¹³ Tii b' naa ää bahõm ta nabyy me had'yyt hë. Ti m' ää kajaa panang Resijo häd näng doo bä. Jati pé bah'ood bana, ää ty gahõm hënh tabahëëm. Ti m' jat'iip hadoo ää kaja hõm panang Putewori häd näng doo bä. ¹⁴ Tii bä ää kat'aa Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä. Ää rats'yyt ää baym hyb n'aa dó 7 ta äh sa pa. Tagadëëg ub kä Roma bä ää kaja hõm kân. ¹⁵ Jesus hä h'yy ka'eeh do Roma bä habong do heen n'aa enä däk né hë ää ky n'aa hä. Ti hyb n'aa rawén na, ää ragadoo hyb n'aa panang Apijo häd näng doo bä, panang buuj rakahet'aa doo bä. Ta wób ää ragadaa däk Tamawoob hë Taber-Nas häd näng doo bä. Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do Paw-Ro bahapäh bä, tatsebee wät, ti m' P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Taw'ääts hë mamejõ nä do hyb n'aa Jesus hä h'yy ka'eeh doo —näng mä ta kyyh.

¹⁶ Ää kaja hõm bä Roma bä, ranoo ta m'aa hënh Paw-Ro bagä. Sét hë warahén ta hagä n'aa.

Roma bä Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' tamawoob hë däg mä ta äh, Paw-Ro mejüü ranaëënh hyb n'aa sahõnh hë Judah buuj sa wahë n'aa, Roma bä habong doo. Ti m' rabana bä, Paw-Ro ky hadoo sa hä:

—Wakān haa —nāng mäh. —Dooch ŷ mo haj'aa kad'oo pé ér wakāān sa hā, ér wahē makū rabahed'oo do paa hā na-āāj hē. ŷ ramaso dāk Jerusarēnh bā, tii bā ŷ ran'oo dāk Roma buuj sa moo gó. ¹⁸ Hā ŷ rabeanh jawén paa bā, rakarēn né hē paawā ŷ raberéd hōm. Dooch ŷ mo haj'aa kadoo bā ta hyb n'aa ŷ radaj'ēep hyb n'aa paawā, ti hyb n'aa rakarēn ŷ raberéd hōm. ¹⁹ Dooch Judah buuj, ér wakāān, rakarēn ŷ reréd hōm bā. Ti hyb n'aa ŷ betsēē, Sesa hā ŷ taky n'aa etyy, hā ŷ raky tapaa do ky n'aa hā. ŷ ti dooh ŷ ky kes'ēem pé ér wakāān sa hā. ²⁰ Ti hyb n'aa ŷ mejūū bē ranaēēnh ŷ baher'oot hyb n'aa bē hā —nāng mäh. —Isaraéw buuj sa hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh do ragada do ŷ gada hyb n'aa né hē babā ŷ wén gēēt ŷ moo kamewyyt haak sapuuw hadoo doo me —nāng mā Paw-Ro.

²¹ Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa Roma bā habong do raky hadoo Paw-Ro hā:

—Dooch āā gadoo pé kerih do Judah hāj n'aa bā naa a ky n'aa. Dooch na-āāj hē ér wakāān t'ī hēnh naa han'aa do rer'ood bā baad nadoo pé a ky n'aa —nāk mäh. ²² —Āā karēn paawā āā maa napāh h'ēēd hado a hā pé papuuj hadoo do ky n'aa. Jé pad'yyt hē baad nadoo doo me rabaher'oot ta ti papuuj ky n'aa hā —nāk mäh.

²³ Ti m' raky kajäg dāk Paw-Ro her'oot do pan'aa hā. Raky kajäk do noo gó hajök mā kat'aa Paw-Ro hagā hēnh. Tabaher'oot bā, bāp paa tadu doo, tug bā taky keréd hōm mäh. Taher'oot mā sa hā ji P'op Hagā Do bag'āās do ky n'aa. Baad ub mā tabaher'oot sa hā. Mosees erii wāt do paa mahang, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerih do paa mahang na-āāj hē taner'oot sa hā, Jesus né hē P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo, raky daheeh hyb n'aa. ²⁴ Sa mahang raky daheeh mā Paw-Ro her'oot do hā. Ta wób mā dooh raky dahé bā. ²⁵ Séd h'yyb nahedoo maa new'ēē do sa mahang. Paw-Ro her'oot do jawén paa bā Isajas erih do paa P'op Hagā Do Sahee kyyh, radu doo hah'ūūm doo. Hah'yy d' mā Paw-Ro her'oot sa hā P'op Hagā Do Sahee kyyh Isajas hā:

²⁶ “Ahōm da sa wē. Hah'yy da da mamaher'ood sa hā:

‘Bē maa napēē né paawā, dooh bē maa newē bā.
Bē hegāā né paawā, dooh bē hapēē bā’, noo da sa hā.

²⁷ Sa h'yyb tym gó abaa padēēk do hado dāk.

Dooch d' rah'yy kadawuung wād bā.

Sa nabuuj ragetsēē hōm.

Sa matym ty kajaā hōm.

Tii da tanado bā paawā,

rabahapāh né paawā,

ramaa napēē né paawā,

h'yy kadewuung né paawā,

wē ŷŷ rah'yy kawereem né paawā

hā ŷ rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Hā ŷŷ rah'yy kasadēē bā paawā ŷ t'yyd mehīn sa hā.”*

²⁸ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ēnh:

—ŷ karēn bē heen n'aa enāh hah'yy hā: H'yy kā da, ji P'op Hagā Do ed'ēep do ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hā da takaher'oot. Ti raky daheeh da —nāng mā Paw-Ro.

* 28:27 Isajas 6.9-10

[²⁹ Ti m' ta tii da Paw-Ro baher'oot jawén paa bä sa hä, ah'ũm mäh. Ky ked'aak mä ramahõm me sa da hadoo do hä.]

³⁰ Ti m' pawóp hē ta baab sa tób bā Paw-Ro bagēē wät. Tēpaag had'yyt mā ta sām tób danāh hä. Baad mā tagadoo sahõnh hē ta wē heg'ãās doo. ³¹ H'yyb neŷŷm doo me ta her'oot P'op Hagä Do bag'ãās do ky n'aa. Dooh hewaat péh ta hä. Tametēek mā Jesus Kristo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa. Jãām hē kã hahŷ panyyg.

Roma

Jesus hã h'yy ka'eeh doo, panang Roma häd näng doo bã habong do hã, Paw-Ro ma erih do hahÿh

¹ Paw-Ro, Kristo Jesus karom ÿ ti hÿh. Hã ÿ P'op Hagã Do h'yyb däng, Jesus mejüü do ÿ bahadoo hyb n'aa. Tsyt hẽ ÿ P'op Hagã Do asẽew däk, ta panyyg hanãm do panäg n'aa ÿ bahadoo hyb n'aa. ²⁻⁴ Ta T'aah, Jesus Kristo, ẽr Wahẽ N'aa ky n'aa né hẽ ta ti panyyg hanãm doo. Jesus kajaa do pooj jé P'op Hagã Do ky n'aa rod rerih do hã P'op Hagã Do ky n'aa eno däk paa ta ti ta panyyg hanãm doo. Tak'ẽp hanãm do ta kyy kerih do hã rerih paa ta tii. Ji da hadoo

Jesus bahado däk noo gó, Dawi panaa né paa tii. P'op Hagã Do T'aah kabaj'aa do na-ãäj hẽ Jesus, P'op Hagã Do Sahee, tak'ẽp hanãm do metã wät. Dejẽp do mahang Jesus ganã wät do hã tametã wät tii. ⁵ Jesus hyb n'aa P'op Hagã Do ky ennym wẽ ÿÿ. Ta hyb n'aa, hã ÿ taban'oo däk na-ãäj hẽ Jesus

mejüü do ÿ bahadoo hyb n'aa, Judah buuj nadoo do mahang ta ky n'aa ÿ maher'oot hyb n'aa, ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus raky daheeh hyb n'aa kã. ⁶ Ti sa wób né hẽ bëeh, P'op Hagã Do naẽej wät doo, Jesus Kristo

karapee rabahadoo hyb n'aa. ⁷ ÿ edeng bë sahõnh hẽ, panang Roma häd näng doo bã habong doo, P'op Hagã Do kamahãn doo, P'op Hagã Do naẽej wät doo, tsyt hẽ ta wẽ bë babok hyb n'aa. ÿ karẽn P'op Hagã Do ẽr Yb, Jesus Kristo Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do na-ãäj hẽ ky en'yym bë hã. ÿ karẽn baad ub Kristo bë rah'yyb en'yym.

⁸ Pooj jé ÿ ky däng do hahÿh: Jesus Kristo häd gó, P'op Hagã Do ÿ h'yy kaha'eeh do hã ÿ j'aa etsẽ, jé pad'yyt hẽ badäk hahÿh bã rabaher'oot do hyb n'aa nyy da baad ub P'op Hagã Do hã bë h'yy ka'eeh. ⁹⁻¹⁰ Bẽ ÿ ky n'aa ets'ẽẽ had'yyt hẽ. P'op Hagã Do hapäh ÿ ky n'aa ets'ẽẽ bëeh. Ta wẽ t'õp hẽp ÿÿ gó naa ÿ moó wät, ta T'aah ky n'aa ÿ maher'ood hõm. Ta hã ÿ ky n'aa ets'ẽẽ, takarẽn bã tabanoo hyb n'aa ta tyw n'aa, bë ÿ bahehëen hyb n'aa. ¹¹ Ta ti ÿ wén her'oot, tak'ẽp ÿ karẽn do hyb n'aa bë ÿ bahapäh, P'op Hagã Do Sahee hã hana doo me bë ÿ masa hyb n'aa baad bë h'yy kae had'yyt hẽ hyb n'aa. ¹² Hahÿÿ d' ÿ hanäng pé tii: ÿ karẽn bë ÿ h'yyb en'yym, baad ÿ h'yy ka'eeh do bë bahapäh bã. ÿ karẽn na-ãäj hẽ ÿ bë h'yyb en'yym bë h'yy ka'eeh doo me, séd demuun ẽr h'yyb tsebé hyb n'aa kã. ¹³ Wakãn haa hedoo doo, ÿ karẽn bë bahapäh, hajõõ nuu me paa ÿ h'yyb däng bë ÿ bahehëen, baad Kristo hã bë panang buuj wób rah'yy ka'eeh ÿ anoo hyb n'aa, ta wób Judah buuj nadoo do mahang ÿ bad'oo do paa hadoo. Hajõõ nuu me ÿ paa h'yyb däng bë ÿ bahehëen paawã, dooh ÿ haja nã bã bë wẽ ÿ ahõm bã. Ti anyy had'yyt hẽ ÿ tahewaat doo.

¹⁴ Hã ÿ kamejõ däk, sahõnh hẽ sa hã Kristo ky n'aa ÿ baher'oot hyb n'aa, panang bã haj'eenh do rado bã, daap habong do rado bã, ma kamet'ëek do rado bã, ma kamanet'ëeg do rado bã na-ãäj hẽ. ¹⁵ Ti hyb n'aa, tak'ẽp ÿ h'yyb hedoo, bë hã na-ãäj hẽ Kristo ky n'aa hanãm do ÿ maher'oot hyb n'aa, bëeh, Roma bã haj'eenh do hã.

¹⁶ Dooh ÿ nu mebyg bã Kristo ky n'aa hã. ÿ wén nu manebyng, ta ky n'aa hã kametã däk do hyb n'aa P'op Hagã Do hejój. Ta tii me tabed'ëep sahõnh hẽ Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Pooj jé dó tabed'ëep Judah buuj, tii bã tabed'ëep na-ãäj hẽ Judah buuj nadoo doo. ¹⁷ P'op Hagã Do hejój né hẽ ti ta ti ÿ wén her'oot, Kristo ky n'aa hanãm do metëeh do hyb n'aa nyy da baad ji bahado

däk P'op Hagä Do matym gó, jáãm hê Kristo hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Tii da né hê takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: “Jáãm hê edëb had'yyt da, jé ta hã h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó”,* nãng kerih doo.

¹⁸ Hÿ pong jé naa P'op Hagä Do metëeh takawajããn sahõnh hê ta panyyg kanadah'eeh do sa wê, nesaa do moo heb'ook do sa wê na-ããj hê. Baad hadoo do ky n'aa rah'yyb panas'ëeh nesaa doo gó rababok doo me. ¹⁹ P'op Hagä Do rajãã da ta tii, rahapäh do hyb n'aa paawä P'op Hagä Do hã ji hapäh doo, sahõnh hê sa hã P'op Hagä Do metä wät do hyb n'aa. ²⁰ Badäk hahÿ P'op Hagä Do pahuuj wät noo gó naa, P'op Hagä Do pehuuj wät do hã takametä däk P'op Hagä Do hã ji nahapäh doo. Ta hejój gawanatsik doo, sahõnh hê sa bahãnh ta kabaj'aa do na-ããj hê kametä däk ÿ hanãng péh. Tamo haj'aa hã ji h'yy ganãng hyb n'aa ta hã. Ti hyb n'aa, dooh da tahaja bã ji ky hado bã, “Dooh P'op Hagä Do ÿ hapëë bã”, ji noo bã. ²¹ Rahapëë né paawä P'op Hagä Doo, dooh rawehëë bã ta hã, dooh na-ããj hê raj'aa etsëë bã ta hã tanoo do hyb n'aa sa hã. Daap hadoo do ti rahyb n'aa newë däk. Dooh rah'yy kadawuung wäd bã baad hadoo do hã. ²² H'yy genäh redoo né paawä sa hã hê rahegãã bã, h'yy gatema padäg. ²³ Dooh rakarën wäd bã rawehëë bã P'op Hagä Doo, kabaj'aa doo, hawäd had'yyt doo. P'op Hagä Do rahyb n'aa eréd hõm, tii bã kabarii ajyy nahejooj is do heen n'aa hã, taw'ëed heen n'aa hã, ta babo n'aa heen n'aa hã na-ããj hê rah'yy kawereem kãn, ta tii hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã.

²⁴ Ti hyb n'aa kã P'op Hagä Do anoo nesaa doo, tak'ëp nu meby n'aa nãng do sa h'yyb tym tak'ëp karën do ramoo bok sa hã hanãng doo me. Sa hub, sa hã hanãng doo, baad nado wäd ran'oo bã, tak'ëp nesaa do ta tii me sa da hadoo do sii hê ramoo bok do hyb n'aa. ²⁵ Rahyb n'aa eréd hõm P'op Hagä Do ky n'aa baad hadoo doo, heh'ãät ub doo, tii bã daap hadoo do hã rah'yy kawereem däk, P'op Hagä Do pehuuj wät do rawén hyb n'aa jewyyg kãn. P'op Hagä Doo, sahõnh hê mo haj'aa nãng doo, dooh rahyb n'aa jewyyg wäd bã —ti né hê paawä ji j'aa etsëë had'yyt doo. ÿÿ. Tii d' né hê. Taw'ããts hê.

²⁶ Tii d' rabad'oo do hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa ety däk tii, baad nadoo doo, nu meby n'aa nãng doo, ramoo bok hyb n'aa kã sa h'yyb tym tak'ëp karën doo da. ÿÿj sii hê reréd hõm baad hadoo do sa patug wê rababok doo, P'op Hagä Do karën doo da paawä. ÿÿj wób ÿÿj wê rababoo däg kãn. ²⁷ Tii d' na-ããj hê ajyy wób rabad'oo. Reréd hõm sa ÿÿm wê rababok doo, P'op Hagä Do karën doo da paawä. Tak'ëp rah'yy karën ajyy wób wê rababok. Tak'ëp nu meby n'aa nãng do ajyy wób ramoo bok ajyy wób sa sii. Ti hyb n'aa rahoop nesaa do ramoo bok do sãm.

²⁸ Tii d' had'yyt nado. Rakanarën do hyb n'aa P'op Hagä Do rabahapäh, ramakyy do hyb n'aa P'op Hagä Do hã ji hapäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa ety däk tii, baad nadoo do rahyb n'aa newëë hyb n'aa, nu meby n'aa nãng do ji moo nawät do ramoo bok hyb n'aa kã. ²⁹ Séd dó sa h'yyb gó nesaa péh. Tak'ëp rakarën nesaa do ramoo bok ta wób sa hã. Sa h'yyb karën do jawén rababok. Tak'ëp raky nes'aa däk. Tak'ëp ta wób sa ma rahyb n'aa jewëts däk. Ta wób wê rakarën rakamaj'ii. Sa h'yyb gó had'yyt hê kaj'õök do bawät. Rakarën rawad'ii had'yyt hê ta wób. Nesaa do rahyb n'aa newë had'yyt hê ta wób sa wê. Ta wób na-ããj hê ranu mer'oot. ³⁰ Ta wób raky n'aa rejãã. Tak'ëp rakamajë däk P'op Hagä Do wê. Ta wób sa bahãnh ranu gapad'ëëk red'oo do hyb n'aa, ta wób raky n'aa rejãã, ta wób rarejãã. Ta wób sa bahãnh ranu

* 1:17 Habakuk 2.4

gapad'ëek red'oo. H'yy kasab'ee. Rahyb n'aa newëe nyy da nesaa do ramoo bok. Dooch raky dahé bã sa yb, sa yŷn. ³¹ H'yy gatamah. Ky keh'yŷt. Dooch rakamahân bã ta wób. Dooch rat'yyd mehŷn bã ta wób. ³² Rahapëe né paawä dajëb hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy ta ti hedoo do nesaa do moo b'ook doo, dooh reréd bã ta tii. Tii d' had'yyt nado rabad'oo. Taw'ääts hë na-ääj hë sa hã, ta wób, sa nemuun baad nadoo do ramoo boo bã.

2

Sahõnh hë badäk hahÿy bã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy do ky n'aa hahÿy

¹ Bëeh, Judah buuj wób, ta wób nesaa do moo heb'ooch do bë ky n'aa etyy. Ti hadoo né hë, dooh da bë kyy pé P'op Hagä Do matym gó ji taky n'aa etyy noo gó. Ta wób bë ky n'aa ety bã, bë daaj hë né hë bë ky n'aa ketyy, bë na-ääj hë bë moo bok do hyb n'aa ta wób bë p'ää ky n'aa etyy doo. ² Èr hapäh, daap hë hyb n'aa nado P'op Hagä Do ky n'aa etyy nesaa do moo b'ook doo. Tahapäh do hyb n'aa taky n'aa etyy sahõnh hë. ³ Ti hyb n'aa, kabaj'aa nadoo do bëeh, nesaa do moo heb'ooch do ky n'aa etyy doo, bë na-ääj hë bë moo bok ta wób bë p'ää ky n'aa etyy doo. Ti hyb n'aa, dooh né da bë kedëeb bã bë P'op Hagä Do ky n'aa etyy do mahãnh. ⁴ Bë makyys apäh tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym do bë wë, ji tahyb n'aa b'aah doo? Dooch tagah'ood bã bë hã, bë wë tawén ky enyym, ta wë bë h'yy kawareem hyb n'aa paawä ta hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa kã? ⁵ Bë nabuj keh'üüm do hyb n'aa, bë h'yy kawanareem do hyb n'aa na-ääj hë, bë an'oo bã tak'ëp bë P'op Hagä Do rejää da takawajään noo gó, sahõnh hë tanes'õds doo me P'op Hagä Do ky n'aa etyy do kajaa bã kã. ⁶ Rabad'oo do pénh da P'op Hagä Do anoo da ta sám sahõnh hë sa hã. ⁷ Ti anäng tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hã hana do gada doo, ta wë rakaweh'ëeh gad'aa doo, h'yyb nadajëp do ragadoo rakarën doo. Ta tii hã rah'yy kajäk do hyb n'aa, h'yy kanerét doo me baad hadoo do ramoo boo had'yyt hë. Ta ti hedoo do sa hã P'op Hagä Do anoo da edëb had'yyt do ta pa. ⁸ Ti anäng ta wób. Sa hã hë ub rahyb n'aa newëe tii. Baad hadoo do P'op Hagä Do her'oot do raty n'aa ges'yyk. Nesaa do jawén rababok. Ta ti hedoo doo, ta kawaj'ään gó tak'ëp P'op Hagä Do rejää da. ⁹ Tak'ëp rabahoop da sahõnh hë nesaa do moo heb'ooch doo, Judah buuj pooj jé, * Judah buuj nadoo do na-ääj hë. Tak'ëp baad nadoo do adäng da sahõnh hë sa hã. ¹⁰ Sahõnh hë baad hadoo do moo bok do hã, tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do anoo da. Rakawehëë däk da P'op Hagä Do matym gó. H'yyb näm do P'op Hagä Do anoo da sa hã. Pooj jé, Judah buuj baad hadoo do moo wät do hã tabad'oo da tii, tii bã Judah buuj nadoo do hã na-ääj hë. ¹¹ Dooch P'op Hagä Do asëew bã ji mahang. Judah buuj ji do bã, Judah buuj ji nado bã, sét né hë ji ta hã.†

¹² P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã kan'oo däk do nahapäh do nesaa do moo b'ook doo, dawëe da rababoo had'yyt hë P'op Hagä Do mahãnh, ta ky n'aa jaw'yyk do dooh né paawä rahapëe bã. Hÿy kã, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hapäh do nesaa do moo b'ook doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa etyy da sa hã. ¹³ Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do maa new'ëp do nado baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do tii, baad hedo padëek do

* **2:9** Pooj jé Judah buuj du d'oo da rahoop doo. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do rahapäh do hyb n'aa né paawä, dooh raky dahé bã. † **2:11** Baad hadoo do moo b'ook doo, baad hadoo do ragadoo né da ta hanaa. Nesaa do moo b'ook doo, nesaa do ragadoo né da ta hanaa.

ta matym gó. ¹⁴ Ta see pé noo gó Judah buuj nadoo doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do nahapäh doo, ramoo bok ta ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo, dooh paawä rahapëë bã ta ky n'aa jaw'yyk doo. Tii da ta see pé noo gó rawén d'oo, sa h'yyb sa hä mejüü do hyb n'aa. ¹⁵ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü do ramoo bong bã, rametëéh tii hä, ti anäng né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do sa h'yyb gó. Sa h'yyb ky n'aa tapaa sa hä hë, baad nadoo do ramoo boo bã. Sa h'yyb gó rahyb n'aa newëë do metëéh da sa hä, baad tado bã, baad tanado bã rabad'oo do paah. ¹⁶ Ta tii d' tabawät sahõnh hë ji h'yyb gó ji jejën do paa Kristo Jesus metyy noo gó, P'op Hagä Do ky gabuuj gó. Tii da né da tabahadoo, ta ky n'aa hanäm do y maher'ood hõm do hä metëéh.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do Judah buuj raky nadaheeh do ky n'aa hahÿh

¹⁷ Bë m' Judah buuj, bë wób sa nooh. Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä bë daap yyp. P'op Hagä Do bë hapäh do hyb n'aa bë h'yy kasab'ee. ¹⁸ Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë ma kametëék do hyb n'aa, P'op Hagä Do karën do bë bahapäh, tak'ëp baad hadoo do bë bahapäh na-ääj hë. ¹⁹ Ty temah do sa h'yyb mahüüm n'aa hadoo bëéh, bë hä péh.† Badagyp doo gó habok do sa bag hadoo bëéh, bë hä péh. ²⁰ P'op Hagä Do nahapäh do hä bë metëéh baad hadoo doo. Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë hapäh do hyb n'aa, sahõnh hë bë bahapäh, sahõnh hë baad hadoo do bë bahapäh na-ääj hë. Ti hyb n'aa, nahapäh doo, karapee hadoo do sa ma matëg hadoo bëéh. ²¹ Ti hyb n'aa kä, hëd n'aa bë hä hë bë ma manetëék, ta wób ma metëék do bëéh? Hëd n'aa bë bets'ëék, ti bë baher'oot ta wób nets'ëék? ²² Hëd n'aa bë ÿm nadoo do sii bë beÿh, sa ÿm nadoo do sii ranaÿh ta wób bë maher'ood bã? Hëd n'aa sa kabarii tób n'aa yt hä hanäng do bë bets'ëék, tak'ëp kabarii ganen'aak do bëéh? ²³ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk do hä bë h'yy kasab'ee, ti hadoo né hë, dooh bë wehëë bã P'op Hagä Doo, bë ky nadaheeh do hyb n'aa ta ky n'aa jaw'yyk doo. ²⁴ Ta tii d' bë bad'oo do hyb n'aa, bë hä kametä däk hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerii däk doo: “Bë hyb n'aa Judah buuj nadoo do raky n'aa rejää P'op Hagä Doo.”§

²⁵ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk do bë ky dahé bã, tii bã taw'ääts hë né hë ji masuuj noo byyh ji gahök doo, P'op Hagä Do karapee ji bahadoo do heen n'aa. Hÿÿ kä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ji ky nadahé bã, ji masuuj noo byyh kahõg hõm né paawä, dooh ji P'op Hagä Do gado bã. Masuuj noo byyh kanehök do hado däk ji tii bã, Judah buuj né paawä ji. ²⁶ Hÿÿ kä, ta wób, Judah buuj nadoo doo, masuuj noo byyh kanehök doo, ramoo boo bã P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo, tii bã sa masuuj noo byyh kehök do hadoo rabahado padëék tii, P'op Hagä Do hä. P'op Hagä Do gadoo né da tii. ²⁷ Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo, ta masuuj noo byyh kanahõg né paawä, bë da taky n'aa etyp P'op Hagä Do matym gó. Bë tawén ky n'aa etyp da, bë ky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, bë hapëë né paawä ti ta ky n'aa jaw'yyk doo, anyy né paawä bë hä na-ääj hë ji masuuj noo byyh kahök do heen n'aa. ²⁸ Ta ti ÿ wén her'oot, dooh Judah buuj heh'äät ji do bã P'op Hagä Do matym gó, jääm hë j'ooj madäk doo me Judah buuj rabahed'oo doo da ji bad'oo do hyb n'aa. Ti hadoo P'op Hagä Do karapee ji hado däk do heen n'aa heh'äät do hä: Dooh j'ooj madäk

† **2:19** Judah buuj nadoo do ramaneëéh “ty temah doo”. P'op Hagä Do karën paa Judah buuj rah'yyb mahüüm Judah buuj nadoo doo, ta ky n'aa rahapäh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ty temah do sa h'yyb mahüüm n'aa bëéh, Paw-Ro wén näng. § **2:24** Isajas 52.5, Esekijew 36.22

doo me ji masuuj noo byyh kahök do tado bä tii. ²⁹ Jé ta h'yyb gó naa P'op Hagä Do karën do moo wät doo, ti né hë Judah buuj heh'äät doo. P'op Hagä Do Sahee baad hadoo do hä ji tah'yyb wareem däk doo, ti né hë P'op Hagä Do karapee ji hado däk do heen n'aa heh'äät doo. Jääm hë j'ooj madäk doo me tamejüü doo da ji masuuj noo byyh ji gahök doo, dooh ta karapee ji hado däk do heen n'aa heh'äät do tado bä. Ta wób raganado bä né paawä ta ti hedoo doo, P'op Hagä Do gadoo né da jé ta h'yyb gó naa P'op Hagä Do karën do moo wät doo.

3

Dooh P'op Hagä Do ky kahÿÿd bä taky däng do hä ky n'aa hahÿÿh

¹ Nyy d' ÿ hanäng pé ta tii hä? Daap hë g'eeh Judah buuj P'op Hagä Do asëew hóm ta wób sa mahang? Daap hë g'eeh ji masuuj noo byyh ji kahök do heen n'aa, Judah buuj hä tan'oo däk doo? ² Dooh. Dooh tii d' tado bä ÿ hanäng péh. Hajöng baad hadoo do ti anäng né hë ää Judah buuj wë, ta wób wë nanäng doo. Ta ti hajöng baad hadoo do mahang hahÿ ti ta bahänh baad hadoo doo: Judah buuj hä takan'oo däk P'op Hagä Do kyyh.

³ Hÿÿ kä, Judah buuj wób raky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh, dooh wäd g'eeh hÿÿ kä P'op Hagä Do moo wäd wäd bä sa hä taky däng doo? P'op Hagä Do ky kahÿÿt g'eeh hÿÿ kä sa hä taky däng doo? ⁴ Dooh. Dooh P'op Hagä Do ky kahÿÿd bä taky däng doo. Baad hadoo do taher'ood had'yyt hë. Sahönh hë badäk hahÿÿ bä habong do ti daap men'yyh doo. Tii da né hë takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó, Dawi makü kyyh P'op Hagä Do hä. Hahÿÿ da ta kyyh:

“Maher'oot bä, baad ub né a kyyh ji bahapäh da.

Öm da j'aa ketsë öm raky n'aa tapaa bä”† —näng Dawi kyyh.

⁵ Hÿÿ kä, baad nadoo do ër moo bok do hä wyt ta maab däg, dooh tii da P'op Hagä Do bad'oo. Baad had'op sahönh hë P'op Hagä Do bad'oo doo, ji nahadoo do hyb n'aa. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, nyy da ji kyyh tii bä nesaa do hä ji taky n'aa ety bä? “Taw'ääts hë nadoo do P'op Hagä Do bad'oo, ää tarejää do hyb n'aa”, näng g'eeh ji? (Badäk hahÿÿ bä häbok do hyb n'aa newëe doo da, reaanh doo da, ÿ her'oot ti ÿ erih do hä.) ⁶ Dooh. Baad had'yyt hë P'op Hagä Doo. Tii d' tanado bä paawä, dooh P'op Hagä Do haja bä paawä badäk hahÿÿ hä habong do taky n'aa ety bä. ⁷ Hÿÿ kä, hahÿÿ da apäh da ÿ her'ood wät do maa newëe do see ÿ taky gadoo: “Ji nawäd bä baad hadoo do ky n'aa metëeh doo da, ta bahänh baad had'op P'op Hagä Do ji bahapäh tii hä. P'op Hagä Do kawehëe däg kân baad nadoo do ji moo wät do hyb n'aa. Ti hyb n'aa hëd n'aa ji P'op Hagä Do ky n'aa ety nesaa do ji moo wät do hyb n'aa”, näng mä ta kyyh. ⁸ “Taw'ääts hë nesaa do ër moo bok. Baad hadoo do du n'aa tii”, näk mä ta wób. “Baad had'op P'op Hagä Doo, kametëeh tii hä”, näk mäh. Tii d' mä ÿ ma mehetëk doo, sa nooh. Daap ramenyyh këh ÿ n'aa hä, ÿ raky n'aa rejää. P'op Hagä Do rejää né da tii da hyb n'aa newëe doo, tii da her'oot doo!

Dooh baad hadoo pé P'op Hagä Do matym gó ky n'aa hahÿÿh

⁹ Hÿÿ kä, ta wób sa bahänh g'eeh ääh, Judah buuj, P'op Hagä Do matym gó? Dooh, tabad'op hë. Nesaa do meijüü sahönh hë ji hä, Judah buuj, Judah buuj

* 3:1 Tëg eh do 2, tëg nad'ëed is do 25-29 hä terii wät do ky n'aa Paw-Ro ah'üüm nä babä. † 3:4 Saaw-Mo 51.4

nadoo do na-āāj hē. Ỹ metā dāg kǎn ta tii. ¹⁰Tii da né hē takerii dāk P'op Hagā Do kyy kerih do hā:

“Dooh baad hawāt pé P'op Hagā Do karēn doo da!

¹¹Dooh baad hadoo do hā h'yy kadaw'uuh péh.

Dooh P'op Hagā Do hā hyb n'aa newēē péh.

¹²Sahōnh hē dooh rahyb n'aa newē wād P'op Hagā Doo.

Dawē hā rababoo hōm ta mahānh.

Nes'aa padāg sahōnh hē.

Dooh baad hadoo do moo wāt péh!

Dooh sét had'os pé baad hadoo do moo wāt péh.”†

¹³“Kamag hood noo gasēēts dāk do hadoo sa r'ood. Dajēb ta hanaa.

Ramer'oot doo me rawedii ta wób.”§

“Aw'yy p'yym mahỹỹj hadoo sa kyyh.”**

¹⁴“Sa noo me raky n'aa was'ee had'yyt hē,

h'yy gaēēj gó rabaher'oot.”††

¹⁵“Nayyw hē radej'ēēp ta wób.

¹⁶Rahahōm hēnh ragawats'iik sahōnh hē,

nesaa do ta wób rahoop ran'oo bā.

¹⁷Dooh h'yyb nyw gó ta wób wē raboo bā.”†††

¹⁸“Dooh P'op Hagā Do rawehēē bā,

dooh P'op Hagā Do rajeỹỹm bā sa h'yyb gó.”§§

Tii d' P'op Hagā Do kyyh.

¹⁹Hỹỹ kǎ, ēr hapāh hahỹỹh: Sahōnh hē né hē P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo, ta kyyh her'oot doo, ta ky n'aa jaw'yyk do gado dāk do sa hā né hē ti tabaher'oot, Judah buuj hā ti tabaher'oot.*** Tii d' tawén hadoo, bag hēnh sahōnh hē rababē dāk hyb n'aa da P'op Hagā Do matym gó. Dooh da sa kyy péh. Sahōnh hē badāk hahỹỹ hā habong do P'op Hagā Do ky n'aa etyy da.

²⁰Ti hyb n'aa, P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü do ji moo wāt do hā, dooh da baad hadoo pé P'op Hagā Do matym gó. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hā kan'oo dāk do hā ji h'yy kadaw'uuh nesaa do ji h'yyb gó hanāng do hā.†††

Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji hado dāk P'op Hagā Do matym gó ky n'aa hahỹỹh

²¹Hỹỹ kǎ P'op Hagā Do metā dāk nyy da ji hajaa baad ji bahado dāk ta matym gó. Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do ji ky daheeh do hyb n'aa nado tii. Ti hadoo né hē, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagā Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do na-āāj hē, raher'oot paa ta ti ky n'aa hā. ²²P'op Hagā Do anoo baad ji bahado dāk ta matym gó, Jesus Kristo hā ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa kǎ. Sahōnh hē né hē ta hā ky dah'eeh doo, baad rabahadoo da ta matym gó.††† Dooh P'op Hagā Do asēēw bā ji mahang Judah buuj ji do bā,

† **3:12** Saaw-Mo 14.1-3, 53.1-3, Ekeresijas 7.20 § **3:13** Saaw-Mo 5.9 ** **3:13** Saaw-Mo 140.3

†† **3:14** Saaw-Mo 10.7 †† **3:17** Isajas 59.8 §§ **3:18** Saaw-Mo 36.1 **** **3:19** Tēg nad'ēēd is do 10 hanaa kerii dāk doo, Judah ky n'aa na-āāj hē. Ti na-āāj hē baad nadoo do ramoo bong do tii.

††† **3:20** Saaw-Mo 143, Garata 2.16 ††† **3:22** Tahajaa na-āāj hē ji erii bā hahỹỹ da: “P'op Hagā Do anoo baad ji bahado dāk ta matym gó, baad had'yyt hē Jesus Kristo bad'oo do hyb n'aa. Sahōnh hē né hē ta hā ky dah'eeh doo, baad rabahadoo da ta matym gó.”

Judah buuj ji nado bã. ²³ Sahõnh hẽ né hẽ ramoo boo dák nesaa doo. Dawëë sahõnh hẽ rababoo dák tak'ëp baad hadoo do mahãnh, sa hã P'op Hagã Do anoo do paawã. ^{§§§} ²⁴ Ti hado né paawã, bag hẽnh P'op Hagã Do banoo baad sahõnh hẽ rabahado padëëk hỹy kã ta matym gó, tak'ëp ji wẽ taky enyym do hyb n'aa, Kristo Jesus ër hyb n'aa dajëp do hyb n'aa ër tedëëb wät do hyb n'aa nesaa do mahãnh. ²⁵ Ta T'aah P'op Hagã Do an'oo wät, ër wẽ P'op Hagã Do kawajãän do ër hyb n'aa tabahoop hyb n'aa, ër hyb n'aa tadajëp hyb n'aa kã. Baad ër bahado dák hỹy kã P'op Hagã Do matym gó, ër hyb n'aa Jesus dajëp ër ky dahé bã. Tii da P'op Hagã Do wén d'oo, baad had'op sahõnh hẽ tamoo wät doo, tametëeh hyb n'aa. P'op Hagã Do sa hã tahyy n'aa b'aah do hyb n'aa, Kristo kajaa do pooj jé dooh tabaaj bã nesaa do ramoo bok do mabaj. ²⁶ Ta T'aah P'op Hagã Do wén n'oo dák, baad had'op sahõnh hẽ tamoo wät doo, tametëeh hyb n'aa hỹy kã. Baad ub né hẽ P'op Hagã Doo. Ti hadoo, baad rabahado padëëk na-ãäj hẽ ta matym gó tan'oo bã, Jesus hã h'yy ka'eeh doo.

²⁷ Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé ta hã hẽ tah'yy kasabé bã. Ji hã hẽ ji wén nahajaa ji h'yy kasab'ee doo, dooh Mosees ky n'aa jaw'yik do ji ky daheeh do hyb n'aa tadoo do hyb n'aa baad ji bahado dák do P'op Hagã Do matym gó. Kristo bad'oo do hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji wén hado dák ta matym gó. Ti hyb n'aa dooh ji haja bã ji hã hẽ ji h'yy kasabé bã. ²⁸ Ýÿ. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji bahado dák P'op Hagã Do matym gó, dooh Mosees ky n'aa jaw'yik do ji ky daheeh do hyb n'aa tado bã. ²⁹ Judah buuj had'yit nado P'op Hagã Do bag'ãäs. Sahõnh hẽ ta wób na-ãäj hẽ né hẽ tabag'ãäs. ³⁰ Sét ub P'op Hagã Doo. Baad rabahado padëëk tan'oo bã ta matym gó Judah buuj ta hã h'yy ka'eeh doo, Judah buuj nadoo do ta hã h'yy ka'eeh do na-ãäj hẽ. ³¹ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, dooh apãh ji karën wät ta ky n'aa jaw'yik do Mosees hã kan'oo dák do paa ý hanäng pé g'eeh? Dooh. Ti bahãnh ër ky daheeh hỹy kã ta ky n'aa jaw'yik doo.*

4

Abaraãm h'yy ka'eeh do ky n'aa hahỹy

¹ Taw'ãäts hẽ ër hyb n'aa newë nyy da Abaraãm, ãä Isaraéw buuj wahé maküüh, baad hado dák paa P'op Hagã Do matym gó. ² Baad Abaraãm hado däg bã paawã P'op Hagã Do matym gó, P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yik do mejüü do tamoo wät do hyb n'aa paawã, tii d' tado bã paawã, tahajaa paawã ta hã hẽ tah'yy kasabé bã. Ta hã hẽ tah'yy kasabé bã paawã, dooh P'op Hagã Do matym gó tado bã paawã tii. ³ Hahỹy da né hẽ P'op Hagã Do kyy kerih do hã takerii dák Abaraãm ky n'aa: "Abaraãm ky dahé kãn Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Taky daheeh do hyb n'aa né kã m', baad tawén hado dák P'op Hagã Do matym gó",* näng kerih doo.

⁴ Hỹy kã, ji moo wät do ky n'aa gó bé ý maher'oot: Ji moo wäd wät do hyb n'aa ji gado bã ji moo wät do sãm, tii bã ta sãm ji gadoo doo, dooh daap hẽ ji gadoo do tado bã tii. Dooh bag hẽnh ji gadoo do tado tii. Ji moo wät do sãm né hẽ tii. Ti hadoo baad ji hado dák do hã P'op Hagã Do matym gó. Baad ji bahado däg bã paawã baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa, tii bã dooh bag hẽnh tado wäd bã paawã tii. ⁵ P'op Hagã Do né hẽ ti hanoo, baad rabahado

§§§ **3:23** Tak'ëp hanãm do P'op Hagã Do h'yyb däng Adãw hã tabanoo hyb n'aa, ta panaa hã na-ãäj hẽ.

Ta jawén, Adãw ky nadaheeh do hyb n'aa, dooh ta ti tagado wäd bã.

* **3:31** Jesus hã ji h'yy ka'eeh

do hyb n'aa ji hajaa hỹy kã baad ji ky dahé bã ta ky n'aa jaw'yik doo.

* **4:3** Genesis 15.6

padëek baad nadoo do paah. Ta hã h'yy ka'eeh doo, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né hë baad tabahado däk ti P'op Hagä Do matym gó, ta ky n'aa jaw'yyk do mejüü do tamoo wät do hyb n'aa nado. ⁶ Tii d' né hë Dawi makü baher'oot paah. Ky n'aa kedëng mäh, baad hadoo do ramoo bok do hyb n'aa nado baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó. Hahÿÿ da m' Dawi kyyh Saaw-Mo hã kerih doo:

⁷ “Ky n'aa kedëng tii, sa hã P'op Hagä Do hyb n'aa mabaan do ta ky n'aa jaw'yyk do raky nadaheeh do paah, baad nadoo do ramoo bok do paa P'op Hagä Do awug hõm doo.

⁸ Ky n'aa kedëng tii, baad nadoo do ramoo bok do paa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyik Do netsén doo”, näng Dawi kyyh.†

⁹ ÿ eanh hÿÿ kä, jããm hë sa masuuj noo byyh kehök do ti ky n'aa kedëng g'eeh? Doo. Judah buuj nadoo doo, sa masuuj noo byyh kanehök doo, ti na-ãäj hë raky n'aa kedëng. Abaraãm h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hë baad tawén hado däk P'op Hagä Do hã, ër ky hadoo paah. ¹⁰ Bë hyb n'aa newë, ny noo gó baad Abaraãm hado däk P'op Hagä Do matym gó? Ta masuuj noo byyh gahök jawén paa bä, ta masuuj noo byyh tagahök do pooj jé? Ti pooj jé né hë, dooh ta jawén tado bä. ¹¹ Ta jawén tii, Abaraãm hã takan'oo däk sa masuuj noo byyh kahök do heen n'aa. Ta masuuj noo byyh kanahök nä bä, P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad tabahado däk do metëe n'aa tii. Ti hyb n'aa, sahõnh hë sa masuuj noo byyh kanehög né paawä, P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad rabahado padëek do P'op Hagä Do matym gó, sa wahë makü hado däk Abaraãm. ¹² Sahõnh hë sa masuuj noo byyh kehök doo, Abaraãm masuuj noo byyh kanahök nä bä h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ti na-ãäj hë Abaraãm panaa.

¹³ Doo Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh do hyb n'aa tado bä, Abaraãm hã, Abaraãm panaa hã na-ãäj hë, P'op Hagä Do ky n'aa enooh sahõnh hë badäk hahÿ ta danäh rabahadoo hyb n'aa. Doo. Ta ti P'op Hagä Do wén ky n'aa enooh sa hã, ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad rabahado padëek P'op Hagä Do matym gó hyb n'aa tii.‡ ¹⁴ Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã daab 'yyp do rado bä paawä ti Abaraãm hã taky n'aa eno däk do gadoo doo, ti bä daap hë paawä ji h'yy ka'eeh doo, daap hë na-ãäj hë paawä ti bä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. ¹⁵ Doo Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji gadoo ÿ wén näng, nesaa do hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji taky n'aa etyy do hyb n'aa. Ji tawén ky n'aa etyy, baad ji nahajaa do hyb n'aa ji ky dahé bä. Tanyy bä ky n'aa jaw'yyk doo, ji ky nadahé had'yyt hë né hë ta mahang. ¹⁶ Ti hyb n'aa kä, ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hë P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji gadoo. Jããm hë tak'ëp ji wë P'op Hagä Do ky enooh do hyb n'aa tii. Tii d' tawén hadoo, sahõnh hë Abaraãm panaa ragadoo hyb n'aa Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paah. Tii bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do Jesus hã h'yy ka'eeh do ragadoo tii. Ta wób, Judah buuj nadoo doo, Abaraãm h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ti na-ãäj hë ragadoo. Sahõnh hë P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do sa wahë makü ti Abaraãm.

¹⁷ Tii da né hë takerii däk P'op Hagä Do kyyh Abaraãm hã: “Hajõng häj n'aa buuj sa yb da õm ÿ an'oo bä”,§ näng mäh. Ër yb né hë ti Abaraãm, P'op Hagä

† 4:8 Saaw-Mo 32.1-2 ‡ 4:13 Genesis 17.4-6, Genesis 22.17-18 § 4:17 Genesis 17.5

Do Abaraãm h'yy kaha'eeh do matym gó. Ti né hẽ P'op Hagä Doo, dejëp do hed'ëëp doo. Ti né hẽ ky n'aa enooh badoh nä doo. ¹⁸ Tabëëj däg né paawä ta baab n'aa rabetaah do pan'aa, Abaraãm ky daheeh hyb n'aa tagadaa had'yyt hẽ ta hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa hajõng häj n'aa buuj sa yb tabahadoo däk, ta hä P'op Hagä Do her'oot doo da né paah: “Metsén sagõõh, mahaja bã. Ti hawõb da a panaa”, ** nãng paa P'op Hagä Do ta hä. ¹⁹ Abaraãm hä péh, dajëp do hadoo ta hub, tahyb n'aa newë bã. P'eets däg 100 ta baab däg ti noo gó. Sarah wog dajëp hadoo na-ããj hẽ, Abaraãm hä. Ti hadoo né hẽ, baad ub Abaraãm h'yy ka'eeh P'op Hagä Do hä. ²⁰ Dooch taky sëew bã ta hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Tak'ëp P'op Hagä Do hä tah'yy kae däk. Ta hä tah'yy ka'eeh doo me tawehëë däk P'op Hagä Doo. ²¹ P'op Hagä Do hajaa né hẽ tamoo wäd bã taky däng doo, baad Abaraãm bahapëë däg kãn ta h'yyb gó. ²² Ti hyb n'aa né hẽ baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó P'op Hagä Do an'oo bã, takerii däk do né hẽ. ²³ Abaraãm hyb n'aa had'yyt nado takerii däk ta tii. ²⁴ Takerii däk ẽr hyb n'aa na-ããj hẽ, ẽer, baad ta matym gó hado däk doo, P'op Hagä Do mo haj'aa. Takerii däk ẽr hyb n'aa, Jesus ẽr wahẽ n'aa dejëp do mahang taganã wät hanoo do hä h'yy ka'eeh doo. ²⁵ Jesus né ti nesaa do ẽr h'yyb tym gó hanãng do hyb n'aa dajëb hä kan'oo däk do paah. Jesus né ti dejëp do mahang ganã wät do P'op Hagä Do an'oo bã, baad ẽr bahado däk hyb n'aa kã P'op Hagä Do matym gó.

5

P'op Hagä Do najiis ẽr bahado däk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa kã, baad ẽr bahado däk do hyb n'aa kã P'op Hagä Do matym gó ta hä ẽr h'yy ka'eeh do hyb n'aa, P'op Hagä Do najiis ẽr bahado däk hÿÿ kã. Dooch ta majiĩ ẽr hado boo bã. Ẽr Wahẽ N'aa Jesus Kristo hyb n'aa tii. ² Ẽr h'yy ka'eeh do hyb n'aa Kristo an'oo däk, papuu j gó, h'yyb nyyw gó ẽr babok hyb n'aa kã, P'op Hagä Do ẽr wẽ ky enyym do matym gó. Tsebee gó baad ẽr gada P'op Hagä Do kabaj'aa do ẽr gadoo ta sii. ³ Ti hyb n'aa had'yyt nado ẽr tsebé. Baad nadoo do ẽr ahob bã, ẽr tsebé na-ããj hẽ. Ẽr hapäh, baad nadoo do ji ahoo doo, nyyw hẽ ji h'yy ganajëë hõm tan'oo bã. ⁴ Nyyw hẽ ji h'yy ganajëë hõm doo, baad P'op Hagä Do hä ji bawäd däg had'yyt hẽ tan'oo bã. Baad ji bawäd däk do hyb n'aa, baad ji gadaa kãn baad hadoo do ji gadoo do ta jawén. ⁵ Ta jawén ẽr gadoo do baad ẽr gada do hyb n'aa, dooh da ẽr h'yy ketón bã ẽr gadoo do hä, baad ẽr h'yyb tym gó P'op Hagä Do kamahãn do bawäd däk do hyb n'aa. Ta Sahee ẽr h'yyb tym gó tabawäd däk P'op Hagä Do an'oo bã do hyb n'aa tii. ⁶ Bẽ hegãã, P'op Hagä Do h'yyb däng do noo gó, ẽr nahaja bã ẽr daaj hẽ ẽr kedëëb bã, Kristo dajëp nesaa do moo heb'oooh do sa hyb n'aa. ⁷ Dooch nyyw hẽ ji aw'yyt pé baad hawät do see hyb n'aa dajëp péh. Ti hado né paawä ji aw'yyt apäh ky enyym do see hyb n'aa dajëp péh. ⁸ Tii d' nado P'op Hagä Do hä! Hahÿÿ da P'op Hagä Do metëeh ẽr takamahãn doo: Kristo dajëp ẽr hyb n'aa, nesaa do ẽr bahadoo nä noo gó. ⁹ Hÿÿ kã, baad ẽr bahado däk do hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, Kristo ẽr hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa, baad né hẽ ẽr da ted'ëëp nesaa do hä ji taky n'aa etym do mahãnh. ¹⁰ P'op Hagä Do majiĩ ẽr bahadoo nä noo gó, ta najiis ẽr bahado däg kãn tan'oo bã, ẽr hyb n'aa ta T'aah dajëp do hyb n'aa. Ti bahãnh hÿÿ kã ẽr da ted'ëëp banesaa hẽnh ẽr ahõm mahãnh, ta najiis ẽr bahado däk do hyb n'aa kã. Tii d' tawén hadoo,

** 4:18 Genesis 15.5

taganä wät do jawén paa bä, p'aa hēnh Kristo bawäd dāk do hyb n'aa. ¹¹ P'op Hagä Do ää j'aa etsē, Jesus Kristo ēr Wahē N'aa hyb n'aa. Jesus Kristo hyb n'aa né hē P'op Hagä Do najiis ēr bahado dāk. Ta hyb n'aa, dooh P'op Hagä Do majiī ēr do boo bä.

Adāw ky n'aa Kristo ky n'aa daheeh hahȳȳh

¹² Sēt hē aj'ȳȳ nesaa do du n'aa badāk hahȳȳ bä.* Nesaa do hyb n'aa kā, dajēb du dāk. Tii bä sahōnh hē badāk hahȳȳ bä haj'eenh do sa wē dajēb banyy däg kān, nesaa do sahōnh hē ramoo boo dāk do hyb n'aa. ¹³ Ta ky n'aa jaw'ȳyk do Mosees hā P'op Hagä Do an'oo dāk do pooj jē tanyy däg né hē nesaa do badāk hahȳȳ bä. Nesaa do badāk hahȳȳ hā habong do ramoo boo däg né hē. Ti hadoo né hē, ta ky n'aa jaw'ȳyk takanan'oo nā bä do hyb n'aa sa hā, dooh P'op Hagä Do etsén nā bä sa hā nesaa doo. ¹⁴ Dooch né paawä taketsén bä nesaa do ti noo gó, radejēp né hē. Adāw bä naa, Mosees bawät bä kā, sahōnh hē radejēp. Dooch né paawä sa wób P'op Hagä Do mejūū do raky nadahé bä Adāw bad'oo do paa da, radejēp né hē. Kristo, ta jawén kajaa do hād hadoo ti Adāw, pawóp hadoo do radu n'aa do hyb n'aa ji wē ratab'ēēs doo. ¹⁵ Tii d' tahado né paawä, baad hadoo doo, bag hēnh ēr gadoo do Kristo du n'aa doo, dooh Adāw ky nadaheeh do hyb n'aa tadu n'aa do hadoo tahado bä. Sēt hē aj'ȳȳ ky nadaheeh do hyb n'aa hajōk do hā dajēb banyy däg kān. Ti bahānh h̄ȳȳ kā P'op Hagä Do ji wē taky enyym do tabēs hajōk do sa wē. Ji matym n'aa bag hēnh ji hā kanoo do na-āāj hē tabēs hajōk do sa hā, sēt hadoo doo, Jesus Kristo, ky enyym do hyb n'aa ēr wē. ¹⁶ Bag hēnh P'op Hagä Do anoo do ji hā, dooh Adāw du n'aa do hadoo do tahado bä. Sēt hē nesaa do Adāw moo wät doo, nesaa do hā ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy tan'oo bä. Tii d' nado bag hēnh P'op Hagä Do ji hā tanoo do hā. Hajōō nuu me badāk hahȳȳ bä habong do P'op Hagä Do raky nadaheeh do jawén paa bä, taky enyym doo gó bag hēnh ji hā P'op Hagä Do anoo ji matym n'aa, baad ji bahado dāk P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. ¹⁷ Sēt hē hadoo do ky nadaheeh do hyb n'aa, dajēb j'aa ketsē paa ji hā. H̄ȳȳ kā sēt hadoo do see hyb n'aa, Jesus Kristo hyb n'aa, baad ēr da j'aa ketsē nesaa do hā kā badāk hahȳȳ bä ēr babok bä. Ēr tii kā tak'ēp ji wē P'op Hagä Do ky enyym do gadoo doo. Ēr tii kā baad hado dāk do P'op Hagä Do matym gó kā.

¹⁸ Sēt hē aj'ȳȳ ky nadaheeh do hyb n'aa, sahōnh hē raky n'aa kety dāk paa dajēb hā. Ti hadoo na-āāj hē sēt hē, Kristo, baad hadoo do tamoo wät do hyb n'aa,† sahōnh hē rahajaa baad rabahado padēēk P'op Hagä Do matym gó, rabadēb had'ȳyt hē hyb n'aa kā P'op Hagä Do pa kā. ¹⁹ Sēt hē ky nadaheeh do hyb n'aa, sahōnh hē baad nadoo do moo heb'oooh do rabahado padēēk. Ti hadoo na-āāj hē, sēt hē ky daheeh do hyb n'aa, hajōk baad rabahado padēēk da P'op Hagä Do matym gó.

²⁰ H̄ȳȳ kā Mosees ky n'aa jaw'ȳyk do hā. Ta ti tawén kan'oo dāk, ji bahapāh hyb n'aa nyy da tak'ēp baad nadoo tabahadoo nesaa do ji moo wät doo. Nesaa do kah'ūūm noo gó, ti bahānh P'op Hagä Do ji wē taky enyym do kahūūm kān. ²¹ Nesaa do mejō had'ȳyt hē paa ji hā. Dajēb tamanaa ji wē. H̄ȳȳ kā, ti bahānh P'op Hagä Do ji wē taky enyym do wén kahūūm kān, taky enyym do j'aa ketsē hyb n'aa kā. P'op Hagä Do ji wē taky enyym do ēr tamejūū h̄ȳȳ kā, baad ēr bahado dāk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ēr edēb had'ȳyt do tamanaa ēr wē, Jesus Kristo ēr Wahē N'aa hyb n'aa.

* **5:12** Adāw tii. † **5:18** Ji hyb n'aa tadajēp do tii, baad hadoo do tamoo wät doo.

6

Nesaa do hã er dejep Kristo sii ky n'aa hahȳh

¹ Nesaa do kah'ũum bã kã, ti bahãnh P'op Hagã Do ji wë taky enyym do kahũum kãn, nãng ȳyh. Taw'ãats hë g'eeh nesaa do er moo bok nã, er wë P'op Hagã Do ky enyym do kah'ũum hyb n'aa, ȳ hanãng pé g'eeh tii? ² Dooh. Dooh né taw'ãats hë tado bã tii. Er dajep paa nesaa do hã. Ti hyb n'aa, taw'ãats hë nado nesaa doo gó er aboo nã bã. ³ Dooh g'eeh bë hapëë bã sahõnh hë Jesus hãd gó er nu kemuun bong doo, séd er h'yyb hedo dãk Kristo Jesus dajep do hã? Er dajep hadoo ta sii. ⁴ Ti hyb n'aa, er ranu gemuun bong doo me er kadakã jëng hadoo Kristo sii. Ta tii d' tawén d'oo, papuuj gó er babok hyb n'aa hỹ kã, dejep do mahang ta Yb kabaj'aa doo me Kristo ganã wät do hadoo. ⁵ Tii da séd er h'yyb hedo bã tadajëb hã, séd hã na-ããj né hë er h'yyb hedoo da taganã wät do hã. ⁶ B'aa hã takepëem dãk Kristo sii er h'yyb sãg Adãw hana doo, er h'yyb sãg hejój gawatsig hõm hyb n'aa, nesaa do er hã tamanejõ wät hyb n'aa kã sa kariw n'aa sa karom mejũũ doo da. ⁷ Tii d' tawén hadoo, dooh nesaa do haja wäd do hyb n'aa dejep do hã tamejõ bã. ⁸ Hỹ kã, Kristo sii er dejep do hyb n'aa hadoo, ta sii er babok na-ããj hë baad er gada.* ⁹ Kristo ganã wät do hyb n'aa, dooh tadajëb wäd bã kã, er bahapãh. Dooh dajëb haja wäd bã Kristo. ¹⁰ Séd nuu me paa Kristo dajëp, nesaa do er moo bok do hejój tagawats'iik hyb n'aa. Dooh hyb n'aa tadajëb wät péh. Taganã wäd kãn. Tawäd had'yyt hỹ kã, P'op Hagã Do taweh'ëeh hyb n'aa kã. ¹¹ Ti hadoo né da bëeh. Taw'ãats hë hahȳh da bë hyb n'aa newë: "Ȳ dajëb wät nesaa do ji moo hew'ëet do hã. Kristo Jesus hã ȳ h'yy kata dãk do hyb n'aa, P'op Hagã Do ȳ weh'ëeh hyb n'aa ȳ bawäd had'yyt hỹ kã", nãk da bëeh, bë h'yyb gó.

¹² Ti hyb n'aa kã, bë an'oo manã nesaa do bë moo hew'ëet do paa badãk hahȳh bã bë hub n'aa tamejõ bã. Bë ky dahé manã nesaa do bë hub karën doo. ¹³ Bë an'oo manã nesaa do hã bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, bë hub hedoo do na-ããj hë. Bë an'oo manã baad nadoo do ta tii me bë moo bok. Bë genã bong hadoo dajëb moo gó naa. Ti hyb n'aa, taw'ãats hë bë daaj hë bë kan'oo dãg P'op Hagã Do karën doo da bë babok hyb n'aa. Taw'ãats hë P'op Hagã Do hã bë an'oo bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo bë hub na-ããj hë, baad hadoo do ta tii me bë moo bok hyb n'aa kã. ¹⁴ Ta ti ȳ wén her'oot, dooh nesaa do ji h'yyb sãg karën do bë hã tamejõ wäd bã, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë tah'yyb mahũum wät do hyb n'aa. P'op Hagã Do ji wë taky enyym do ti bë tah'yyb mahũum kãn hỹ kã. ¹⁵ Hỹ kã ënh, tahajaa g'eeh nesaa do er moo boo nã bã p'aa hënh, dooh wäd Mosees ky n'aa jaw'yyk do er tah'yyb mahũum wäd do hyb n'aa, P'op Hagã Do er wë taky enyym do ji tah'yyb mahũum kãn do hyb n'aa? Dooh. Dooh taw'ãats hë tado bã tii. ¹⁶ Baad bë bahapãh ti hahȳh: Ta hã bë ky daheeh doo, ta ti bë kariw n'aa hadoo. Ta karom bëeh. Nesaa do ji h'yyb sãg karën do karom bë do bã, bë da dajep.† P'op Hagã Do karom bë do bã, P'op Hagã Do bë da tagadoo ta wë, baad dãg bë ta matym gó tan'oo bã. ¹⁷ P'op Hagã Do ȳ j'aa etsë, pooj jé nesaa do ji h'yyb sãg karën do karom bë bahado né paawã, bë h'yyb gó naa bë ky dahé dãk hỹ kã bë ãã ma met'ëeg wät doo. ¹⁸ Baad bë baboo dãk. Dooh nesaa do ji h'yyb sãg

* **6:8** Papuuj hadoo do ji bawät do Kristo sii, badãk hahȳh bã tadu doo né paawã ta hã er h'yy ka'eeh noo gó naa, ti awät nã er gadoo do hỹ pong jé er hub papuuj nadajep doo. † **6:16** Nesaa do ji h'yyb sãg karën do karom ji do bã, dooh P'op Hagã Do wë ji nu deë bã, tahanãng pé ti bë da dajep.

karēn do bē hā tamejō wād bā. Baad hadoo do P'op Hagā Do karēn do karom bē h̄ȳ k̄ā.

¹⁹ Sa kariw n'aa ky n'aa gó, sa karom ky n'aa gó, bē ȳ maher'oot, nayyw hē ganahoot do hyb n'aa bē hā, bē daaj hē bē h'yyb nahejooj nā do hyb n'aa. P'ooj ub, bē moo hedoo doo, bē tsyym hedoo doo, ta see hedoo do na-āaj hē bē anoo paa, nu meby n'aa nāng doo, ky n'aa jaw'yyk do nanoo do bē moo bok hyb n'aa ta tii me. Nesaa do karom hadoo paa bēēh. Bē an'oo h̄ȳ k̄ā bē moo hedoo doo, bē tsyym hedoo doo, bē né hē, baad hadoo do P'op Hagā Do karēn do bē moo bok hyb n'aa ta tii me, tsyt hē, nesaa do mahānh, P'op Hagā Do wē bē babok hyb n'aa k̄ā. ²⁰ Pooj jé, nesaa do ji h'yyb sāg karēn do karom bē bahadoo noo gó, dooh baad hadoo do P'op Hagā Do karēn do mejō bā bē hā. ²¹ H'ēēd baad hadoo do bē gadoo ti noo gó ta ti hedoo do hanaa, ta hyb n'aa h̄ȳ k̄ā bē nu mebyng doo? Dooh baad hadoo do bē gado bā ta ti hedoo do hanaa. Ji dajēp, banesaa hēnh ji ahōm ta ti an'oo bā! ²² H̄ȳ k̄ā, dooh nesaa do bē hā tamejō wād bā. Baad bē baboo dāg k̄ān. P'op Hagā Do karom bē bahado dāk. Tsyt hē, baad P'op Hagā Do wē bē baboo dāk ta ti an'oo bā. Ti hyb n'aa h̄ȳ pong jé P'op Hagā Do pa k̄ā bē da aboo had'yyt hē. ²³ Banesaa hēnh, dawēē P'op Hagā Do mahānh ji h'yyb tym bawād had'yyt hē, baad nadoo do ji moo wāt do sām. Tii d' nado ji matym n'aa P'op Hagā Do ji hā tanoo doo. H̄ȳ pong jé, ta pa had'yyt hē ji bawāt P'op Hagā Do an'oo bā, ēr wahē n'aa Kristo Jesus hā ēr h'yy kata dāk do hyb n'aa.

7

Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do tado wād bā ēr hā mejūū do ky n'aa hah̄ȳh

¹ Wakān haa hedoo doo, bēēh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapāh do hā ȳ maher'oot. Ti hyb n'aa bē hapāh né hē hah̄ȳh: Ta ky n'aa jaw'yyk do jāām hē ji hā tamejūū, ji edēp nā bā. ² Ȳnh kat'ēē dāk do ky n'aa gó bē ȳ maher'oot: Ta patug bawāt nā bā, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do an'oo bā ta see hā takat'ēē bā. Ta patug dajēp bā k̄ā, tii bā dooh ta ky n'aa jaw'yyk do geām wād bā. ³ Ti hyb n'aa k̄ā, ajjy see hā takat'ēē bā paawā ta patug bawāt nā bā, “Nesaa do moo hew'ēēt doo, ta patug nadoo do sii h̄ȳh doo”, ramaneēēnh tii bā ta ti ȳnh. Tii d' nado ta patug dajēp bā. Ta patug dajēp jawēn paa bā, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do geām wād bā ta see tagat'ēē bā. Ta patug dajēp bā k̄ā, dooh nesaa do moo hew'ēēt doo, ta patug nadoo do sii h̄ȳh do tado wād bā, ta see hā ȳnh kat'ēē bā.*

⁴ Ti hyb n'aa k̄ā, wakān haa hedoo doo, bē na-āaj hē bē dajēp paa hadoo Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā Kristo sii, P'op Hagā Do an'oo bā. Tii d' tawēn hadoo, ta see hā bē h'yy kata dāk hyb n'aa h̄ȳ k̄ā. Kristo, dejēp do mahang ganā wāt do hā bē h'yy kata dāk hyb n'aa, baad hadoo do P'op Hagā Do weh'ēēh do ēr moo bok hyb n'aa k̄ā. ⁵ Pooj jé, ēr h'yyb sāg karēn doo da ēr babok noo gó, nesaa do tak'ēp ēr h'yyb karēn doo, ta ky n'aa jaw'yyk do nanoo do hyb n'aa tak'ēp ji karēn doo, awāt né paa ēr hā. Nesaa do dajēp hanoo do ēr moo bok ti noo gó. ⁶ H̄ȳ k̄ā, ēr dajēp wāt do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do ēr tamesoo do paa hā, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ēr hā tamejō wād bā. Papuu jé P'op Hagā Do wē ēr moo bok h̄ȳ k̄ā, ta Sahee ēr tah'yyb mahūūm do hyb n'aa. Dooh pooj jé ji bahed'oo doo da, ky n'aa jaw'yyk do hā takerii dāk doo da tado wād bā, P'op Hagā Do wē ēr moo bok doo.

* **7:3** Jāām hē ji edēp nā bā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji hā tamejūū, Paw-Ro hanāng pé ta tii hā.

7 Nyy d' ŷ hanäng pé tii? Nesaa g'eeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do Mosees hä kan'oo däk doo? Dooh. Dooh nesaa do tado bä. Mosees ky n'aa jaw'y'yk do tanado bä paawä, dooh ji hapëë bä paawä ny hadoo do nesaa do P'op Hagä Do matym gó. Dooh paawä ji hapëë bä baad nado ji h'ëed nadoo do hä ji h'y'yb däk doo, “Mah'y'yb däg manä a da hadoo do ma hä”† ta ky n'aa jaw'y'yk do naher'ood bä paawä. 8 Ti hadoo né hë, nesaa do tyw n'aa esôts kân, tii bä hajöng baad nadoo do ji h'y'yy karën do hedoo do hä ji h'y'yg däg däk tan'oo bä, “Mah'y'yb däg manä a h'ëed nadoo do hä”, ta ky n'aa jaw'y'yk do mejüü do hyb n'aa. Ky n'aa jaw'y'yk do badoo bä nesaa do hä ji moo ge'y'ym doo, tii hä dooh nesaa do ji tah'y'yb tatug bä. 9 Pooj jé, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do mejüü do hä ŷ h'y'yy ganahoot nä bä, dooh ŷ hyb n'aa p'eed bá ŷ bawät doo. Ta jawén, ta ky n'aa jaw'y'yk do ŷ bahapäh bá kä, nesaa do banyy däg kân hëp ŷ tym gó. 10 Tii bá ŷ dajëb wät hadoo, dawëë P'op Hagä Do mahähñ ŷ bawäd kân, ŷ hanäng pé tii. P'op Hagä Do mejüü doo, ta hä ji edëb had'y'yt hë paawä ji ky dahé bä, dajëb tamana kân wë y'ŷ, tii b' ŷ bahapëë däk. 11 Hahy'ŷ da tii: Nesaa do ji h'y'yb gó hanäng do ŷ tawadii. ŷ hajaa, ŷ ed'oo, ŷ ky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do Mosees hä kan'oo däk doo, P'op Hagä Do pa ŷ bawäd had'y'yt hë hyb n'aa ta jawén. Tii bá, ŷ nahajaa do hyb n'aa tii, dajëb hä ŷ ky n'aa kety däg kân, dawëë P'op Hagä Do mahähñ ŷ ketyn hóm. Ti hyb n'aa, nesaa do ŷ tawadii ta tii hä, ŷ wén näng. 12 Ti hyb n'aa kä, dooh nesaa do tado bä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do Mosees hä kan'oo däk doo. Tsyt hë, nesaa do mahähñ tii. Tsyt hë, nesaa do mahähñ P'op Hagä Do mejüü doo. Baad had'op do tii. Taw'ääts hë tii. 13 Tii d' tahadoo do hyb n'aa, baad hadoo do an'oo bá g'eeh ŷ dajëb kân hadoo, dawëë P'op Hagä Do mahähñ ŷ bawäd däk? Dooh. Dooh ta ti tado bä ta ti hanoo doo. Nesaa do tii, tahana ŷ dajëp, dawëë P'op Hagä Do mahähñ ŷ bawäd däk doo. Baad hadoo do ŷ bahapäh bá kä, nesaa do ŷ tah'y'yb tatug wät baad hadoo do ŷ ky nadaheeh hyb n'aa, nesaa do nas'aa né hë ji bahapëë däk hyb n'aa kä. Ti hyb n'aa kä, tak'ëp nas'aa né hë nesaa doo, P'op Hagä Do mejüü do metä däk.

14 Dooh Mosees ky n'aa jaw'y'yk do hanaa tado bä nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hanaa né hë Mosees ky n'aa jaw'y'yk doo, ër hapäh. Tii d' nado y'ŷh. Badäk hahy'ŷ bá naa y'ŷh, ji daaj hë ji karën do jawén hawät doo. Nesaa doo, kariw ŷ n'aa hadoo. Tak'ëp tamejō had'y'yt hë hä y'ŷ.‡ 15 Dooh ŷ h'y'yy ganyy bá ŷ bahed'oo do hä. ŷ karën do ŷ moo wät doo, dooh ŷ moo hewëed bä. Tak'ëp ŷ ganen'aak doo, ti né ti ŷ moo wät doo. 16 ŷ kanarën do ŷ moo wät do tahadoo do hyb n'aa, tii bá, “Te hub né hë, baad ub P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk doo”, näng y'ŷh. 17 Dooh ŷ tado wäd bá ta ti baad nadoo do moo wät doo. Nesaa do hëp ŷ tym gó hawät do ti ta ti moo wät doo. 18 ŷ hapäh né hë, dooh baad hadoo pé hëp ŷ säg gó hawät péh. Ta ti ŷ wén hapäh, ŷ karën né hë paawä baad hadoo do ŷ moo wät, dooh ŷ haja bá. 19 Baad hadoo do ŷ karën do nado ti ŷ moo hew'ëet doo. ŷ kanarën doo, nesaa doo, ti ti ŷ moo wäd had'y'yt hë. 20 Hy'ŷ kä, ŷ kanarën do tado bá ti ŷ moo hew'ëet doo, dooh ŷ tado wäd bá ta ti moo wät doo. Nesaa do hëp ŷ tym gó hawät do moo wät ti ta tii.

21 Ti hyb n'aa kä, hahy'ŷ da hëp y'ŷ gó awäd had'y'yt hë ŷ bahapäh: Baad hadoo do ŷ karën bá ŷ moo wäd paawä, nesaa do hëp y'ŷ gó takametëeh, ŷ

† 7:7 Esodo 20.17, Dew-Teronom 5.21 ‡ 7:14 Tëg nad'ëed is do 14 bä naa, tëg nad'ëed is do 23 tadu däk bä, Paw-Ro her'oot doo, ti hadoo né hë sahönh hë ji hä. Èr daaj hë, dooh ër haja bá ër moo boo bá P'op Hagä Do karën doo. Jääm hë Kristo hä ji h'y'yy kata däg bá, baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó.

tahewaat, baad hadoo do ŷ moo nawät hyb n'aa. ²² Hëp ŷŷ gó P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ŷ gen'aak. ²³ Ti hadoo né hë, hã ŷŷ hë awät na-ãäj hë, ŷ hapäh, hejój see péh, baad hadoo do ŷ hyb n'aa newéé do ŷ gen'aak do majĩ hadoo doo. Nesaa do hëp ŷŷ gó hanäng do ŷ moo wäd had'yyt hë tan'oo bã tii. ŷ tamasa had'yyt hë tii hã. ²⁴ Tak'ëp baad nado né hë ŷŷh! Jaa ŷ hed'ëep da dajëb hejój mahänh hu ŷŷ gó hawät doo? ²⁵ P'op Hagä Do wë ŷ tsebë. Ti né ti ŷ hed'ëep doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo hyb n'aa.

Ti hyb n'aa kä, hahŷŷ da ti hã ŷŷ ŷ hapäh doo: Hëp ŷŷ gó ŷ karën ŷ ky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hadoo né hë, nesaa do ji moo hew'ëët do hejój karën do hëp ŷ säg moo wät.

8

Baad ji bawäd had'yyt hë P'op Hagä Do wë ta Sahee an'oo bã ky n'aa hahŷŷh

¹ Ti hyb n'aa kä, dooh P'op Hagä Do ky n'aa ety wäd bã kä banesaa hënh jë Kristo Jesus hã h'yy kata däk doo. ² Banesaa hënh ër tawén ky n'aa nety wät, P'op Hagä Do Sahee hejój, ji edëb heh'äät do hanoo doo, ër tabedëeb wät do hyb n'aa nesaa do ji moo hew'ëët do hejój mahänh, dajëb mahänh* na-ãäj hë. Kristo Jesus hyb n'aa tii d' tabad'oo. ³ Nahejoonh do hyb n'aa ër h'yyb säg, ër nahajaa do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër ky dahé bã, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do haja bã ër tedëeb bã nesaa do hejój mahänh. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër tedëeb wät hŷŷ kä. Hahŷŷ da tabad'oo tii: Ta T'aah tamejō däk ër mahang. Nahejoonh doo gó, ji hadoo doo da né hë tabana. P'op Hagä Do mejō däk nesaa do mabaj tadajëp hyb n'aa. Dajëb hã ta T'aah taky n'aa ety däk nesaa do ji moo wät do hyb n'aa. ⁴ Tii d' tawén d'oo, baad had'op, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da, ër bahado däk hyb n'aa, ëër, ta Sahee h'yyb mahüüm doo da habok doo, ji h'yyb säg karën doo da nado.

⁵ Jé sa h'yyb säg karën doo da habok doo, sa h'yyb säg karën do hã had'yyt hë rah'yyb padëëk. Jé P'op Hagä Do Sahee karën doo da habok doo, ta Sahee karën do hã rah'yyb padëëk. ⁶ Ji da dajëp, dawëë P'op Hagä Do mahänh ji bawäd däg had'yyt hë ji h'yyb säg an'oo bã. P'op Hagä Do Sahee kä ji tah'yyb mahüüm bã, ji edëb had'yyt hë P'op Hagä Do pa ta Sahee an'oo bã. H'yyb nyw gó ji bawät tan'oo bã na-ãäj hë. ⁷ Ji h'yyb säg nesaa do gen'aak doo, P'op Hagä Do majĩ. Dooh taky dahé bã P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Dooh na-ãäj hë tahaja bã taky dahé bã. ⁸ Ti hyb n'aa, sa h'yyb säg karën doo da habok doo, dooh rahaja bã ran'oo bã P'op Hagä Do tsebë sa wë.

⁹ Tii d' nado bëeh. Dooh ji h'yyb säg tado wäd bã bë tah'yyb mahüüm doo. P'op Hagä Do Sahee ti bë tah'yyb mahüüm doo kä, bë h'yyb gó ta Sahee awäd bã tii. Kristo Sahee sa h'yyb gó badoh doo, dooh Kristo karapee rado bã. ¹⁰ Bë h'yyb gó Kristo awäd bã, bë hub dajëb né da paawä nesaa do hyb n'aa, bë da edëb had'yyt hë hŷ pong jé P'op Hagä Do Sahee an'oo bã, baad bë bahado däk do hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. ¹¹ Dejëp do mahang Kristo ganä wät hanoo do Sahee bë h'yyb gó tawäd bã, tii bã Kristo ganä wät hanoo do genä hõm tan'oo bã na-ãäj hë badäk hahŷŷ bã bë hub n'aa paah. Ta Sahee bë h'yyb gó hawät doo me tii d' tabad'oo da.

¹² Ti hyb n'aa kä wakän haa hedoo doo, taw'ãäts hë dooh ër ky dahé boo bã ji h'yyb säg ji hã mejüü doo. Taw'ãäts hë dooh ër aboo boo bã ji h'yyb säg karën doo da. ¹³ Ta ti ŷ wén her'oot, ji h'yyb säg karën doo da bë aboo bã, bë

* **8:2** Dawëë P'op Hagä Do mahänh ji bawät do mahänh ji tedëeb wät, tahanäng pé ti dajëb mahänh ër tedëeb wät doo.

da dajëp, dawëe da bë baboo had'yyt hë tii bä P'op Hagä Do mahänh. Hÿÿ kä, P'op Hagä Do Sahee hejój me bë medug bä nesaa do ji karën doo, tii bä bë da aboo had'yyt hë P'op Hagä Do sii. ¹⁴ Sahönh hë P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm doo, P'op Hagä Do taah tii. ¹⁵ Doo sa karom sa kariw n'aa tak'ëp sa hä mejüü do jeÿÿm do hadoo bë hado bä, ta Sahee bë gado däk do an'oo bä. Ta Sahee, bë hä tan'oo däk doo, P'op Hagä Do taah däg bë tan'oo bä kä. Ti né hë ta Sahee an'oo bä, "Ee" ër maneëënh P'op Hagä Doo, ër Yb. ¹⁶ P'op Hagä Do taah né hë ëër, baad P'op Hagä Do Sahee metëëh ër h'yyb tym hä. ¹⁷ Ta taah ër bahadoo do hyb n'aa, ër gadoo da ta taah hä P'op Hagä Do ky däng doo. Kristo sii ër gadoo da ta hä P'op Hagä Do an'oo däk doo. Kristo sii ër ahob bä, ta sii da ër babok ta bag tak'ëp gabarëëh doo gó, ta sii da ër kabaj'aa.

Tak'ëp hetsooh do ta jawén ji gadoo do ky n'aa hahÿÿh

¹⁸ Da hë ër ahoop doo, dooh its tii hä ÿÿ péh, tak'ëp hetsooh doo, kabaj'aa do ta jawén ër hä kametai däk do matym gó. ¹⁹ Sahönh hë P'op Hagä Do pahuunh do paa tsebee gó ragada tak'ëp hetsooh doo, kabaj'aa do P'op Hagä Do taah ragadoo do noo gó kä. ²⁰ Sahönh hë P'op Hagä Do pahuunh do ta ti tawén gada, P'op Hagä Do ky n'aa was'ee wät do hyb n'aa sahönh hë tapehuunh doo, baad tawén nado wäd. P'op Hagä Do né hë tii, tii d' had'oo do paah.† Ti hadoo né hë, ti awät ti noo gó sahönh hë baad tabahado däk da p'aa hënh, tapehuunh do gad'aa, P'op Hagä Do an'oo bä. ²¹ Ta ti kajaa bä kä, P'op Hagä Do ed'ëep da sahönh hë tapehuunh do paa takarejã mahänh. Tak'ëp hetsooh doo gó, kabaj'aa doo gó P'op Hagä Do taah rababok bä kä, sahönh hë kapahuuj wät do na-ääj kä ragadoo baad hadoo do sa nemuun.

²² Ër hapäh, sahönh hë badäk hahÿÿ bä P'op Hagä Do pahuunh do paa ahoop ÿÿnh ajän mahÿÿj tahoop do hadoo. ²³ Ti had'yyt nado hahoop. Ër na-ääj hë ër ahoop. Ëër, ti nuuj jé P'op Hagä Do Sahee gadoo doo, ta jawén hÿ pong jé ër gadoo do metëë n'aa, ër ahoop baad ër gadaa nuuj jé ta wë P'op Hagä Do ër tagadoo bä kä. Ta taah ëër, ër gada. Ër gada papuuj ër hä däg. ²⁴ Ër tedëeb wät do hyb n'aa ër gada né hë ta tii. Ër gado däg bä paawä ër hä taky n'aa enooh doo, dooh hyb n'aa ta ti ji gadaa wät péh. Doo ji gadaa bä ji gado däk doo. ²⁵ Ër ganadoo nä do hyb n'aa, baad ër gada sahönh hë ër hä taky n'aa enooh do takajaa bä kä. Doo ër h'yy gejë höm bä.

²⁶ Ër gadaa nuuj jé P'op Hagä Do Sahee ër tamasa, nahejoonh do hyb n'aa ër h'yyb. Doo ër hapëë bä nny da taw'ääts hë ji ky n'aa etsëë. Ti hadoo né hë, ji kyyh nadoo doo me P'op Hagä Do Sahee taky n'aa etsëë ër hyb n'aa. ²⁷ P'op Hagä Doo, ër h'yyb tahapäh doo, tamaa napäh ta Sahee kyyh ër h'yyb gó naa. P'op Hagä Do karën doo da né hë ta Sahee ky n'aa etsëë, P'op Hagä Do karapee tsyt hë ta wë kasëew däk do sa hyb n'aa.

²⁸ Ër hapäh, sahönh hë né hë ji hä kametëëh doo, baad nadoo do sii hë, baad tabahado däk da P'op Hagä Do an'oo bä ta hä kamahän do sa hä, tanaëënh do sa hä. Ër tanaëëj wät, ji hä tah'yyb däng do takaja däk hyb n'aa kä. ²⁹ Sahönh hë tadu däng do pooj jé, P'op Hagä Do hapëë däk do sa hä P'op Hagä Do h'yyb däng, ta T'aah hadoo rabahadoo hyb n'aa, hajök do ta wakään hedoo do sa hÿÿj wah'ëëh hadoo do ta T'aah tabahadoo hyb n'aa.‡ ³⁰ P'op Hagä Do h'yyb

† **8:20** Tapahuunh do paa P'op Hagä Do wén ky n'aa was'ee wät, Adäw, P'op Hagä Do pahuunh do hagä n'aa, tamejüü do taky nadaheeh do paa hyb n'aa. ‡ **8:29** P'ooj ub, dooh nä badäk hahÿÿ bä habong pé né paawä, ji P'op Hagä Do hapëë däk né hë.

däng do ta pooj jé, ti na-ãäj hê tanaëej kân. Tanaëej wät doo, baad rabahado padëek ta matym gó tan'oo bã. Baad hado däk do ta matym gó tan'oo däk doo, kabej'aa da, ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang rababoo däk da tan'oo bã.

³¹ Tii d' P'op Hagä Do bad'oo do hyb n'aa ji hã, wyt ta maab hê hahÿÿh: P'op Hagä Do bahag'ãas do hyb n'aa ëer, dooh hajaa pé er hã. ³² Dooh P'op Hagä Do baa es'ïi bã sët hadoo do ta T'aah. Dajëb hã tahaëéh paa er sahõnh hê hyb n'aa. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, tanoo né da ji hã na-ãäj hê sahõnh hê ta seeh, takarën doo da er bahajaa er babok hyb n'aa. ³³ Jaa g'eeh hajaa P'op Hagä Do hasëew hõm do hã taky n'aa tapa bã? P'op Hagä Do tii, baad rabahado padëek tan'oo bã ta matym gó. ³⁴ Kristo Jesus er hyb n'aa dajëp do paah, p'aa hënh ganã wät doo, P'op Hagä Do hub hadäk hënh hasooh doo, er hyb n'aa taky n'aa etsëë. Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé banesaa hënh er taky n'aa ety bã. ³⁵ Jaa g'eeh hajaa Kristo er takamahän do mahänh er tetyn bã? Ji ahoop doo, baad nadoo do ji wë kajaa doo, ji rarejäã doo, ji asaah doo, ji saroor tamah doo, am n'aa nang doo, ji radaj'ëep do na-ãäj hê, dooh tabad'op hê tahaja bã Kristo er takamahän do mahänh er tetyn bã. ³⁶ Hahÿ takerii däk doo da né hê P'op Hagä Do hã Dawi her'oot do kametëeh er hã:

“A hyb n'aa dajëb gó had'yyt hê ãã babok,
b'éé radahej'ëep doo hënh ramahüüm doo da ran'oo bã ãã hã.”^S

³⁷ Ta ti hedoo do bawäd bã né paawä er hã, baad er j'aa ketsëe had'yyt hê, P'op Hagä Doo, er hã kamahän doo, an'oo bã. ³⁸ Baad ÿ bahapäh hahÿ hëp ÿÿ gó: Dooh hajaa pé er hã P'op Hagä Do kamahän do mahänh er tetyn hõm bã. Dooh dajëb haja bã, dooh ji awät do haja bã, dooh ãas rahaja bã, dooh nesaa do hejój enäh do rahaja bã, dooh da hê ji wë hawät do haja bã, dooh ji pooj jé hawät do haja bã, dooh hejój n'aa enäh do rahaja bã, ³⁹ dooh P'op habong do hejój enäh do rahaja bã, dooh tüü habong do hejój enäh do rahaja bã, dooh na-ãäj hê P'op Hagä Do pahuunh do see haja bã tii. Kristo Jesus, er wahë n'aa hã takametëeh er hã P'op Hagä Do kamahän doo. Dooh hajaa pé er hã takamahän do mahänh er tetyn hõm bã.

9

Isaraéw buuj ky n'aa hahÿÿh

¹ Séd hã ÿ h'yy kata däk do hyb n'aa Kristo hã, né hup ÿ né hê hahÿ ÿ her'oot do hã. Dooh daap ÿ menä bã. Hëp ÿÿ gó P'op Hagä Do Sahee bawät do hyb n'aa, te hub né hê hahÿ ÿ her'oot doo, baad hëp ÿ metëeh hã ÿÿ: ² Tak'ëp né hê ÿ hyb n'aa tón, ÿ ahoop hëp ÿÿ gó ³⁻⁴ wakän haa, Isaraéw buuj sa hyb n'aa. Tahaja bã paawä, ÿ gadoo paawä ÿ ky n'aa kawas'ee däk doo, ÿ gado paawä dawëë Kristo mahänh ÿ bawäd hõm doo, wakän haa, Isaraéw buuj sa hyb n'aa, ti raky n'aa kawas'ee bong hyb n'aa paawä, Kristo karapee rabahado padëek hyb n'aa paawä. P'op Hagä Do asëew hõm do tii, ta taah rabahadoo hyb n'aa paawä. Sa hã né hê P'op Hagä Do metä wät ta bag tak'ëp gabarëeh doo, ta kabaj'aa doo. Sa wahë n'aa siü P'op Hagä Do kaner'ood wät paa nyy da tabad'oo sa hã. Sa hã paa taban'oo däk ta ky n'aa jaw'yyk doo. Sa hã P'op Hagä Do metëeh paa nyy da takarën ji hyb n'aa jaw'yyk ta hã. Sa hã né hê hajõng baad hadoo do P'op Hagä Do ky n'aa enooh paah. ⁵ Abaraãm, Isak, Jakóh né ti sa wahë maküüh. Isaraéw buuj sa see né hê ti Kristo, ji da hadoo tabahado däk do hyb n'aa. P'op Hagä Doo, sahõnh hê sa bahänh hadoo doo,

ji j'aa etsëe had'yyt do ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. Yÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

⁶ Hÿÿ kä, Isaraéw buuj mahang hajök raganadoo do hyb n'aa Jesus, dooh takaja bä g'eeh sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, Jesus raganadoo do metëeh apäh? Dooh. Tii d' bë edoo manäh. P'op Hagä Do moo wät né hë sa hä taky däng doo. Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Dooh sahõnh hë Isaraéw buuj panaa, Isaraéw buuj heh'ääts rado bä P'op Hagä Do hä, dooh sahõnh hë P'op Hagä Do karapee rado bä. ⁷ Abaraäm panaa rabahado né paawä, dooh sahõnh hë Abaraäm panaa heh'ääts do rado bä. Jääm hë ta wób tii, Abaraäm panaa heh'ääts do P'op Hagä Do hä. Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky däng paa Abaraäm hä: "Isak hanaa da a panaa heh'ääts."* ⁸ Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Dooh sahõnh hë Abaraäm hanaa P'op Hagä Do karapee rado bä. Jääm hë P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa henäk do P'op Hagä Do karapee heh'ääts tii. ⁹ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh Abaraäm hä taky däng do paah: "Wät hahÿÿ hä, ta baab, p'aa hënh da òm ÿ bahehëen. Òm ÿ bahehëen bä p'aa hënh, t'aah nyy däk da a yÿm Sarah", † näng mä P'op Hagä Do kyyh Abaraäm hä taky n'aa enooh doo.

¹⁰ Ta ti hä had'yyt hë nado ji bahapäh nyy da P'op Hagä Do basëew hõm ta karapee. Sét hë Rebéka taah sa yb, Isak ää wahë n'aa maküüh. ¹¹⁻¹² Sét hë né paawä sa yb, ta taah kawareeh henäk do pooj jé, dooh ná baad hadoo do ramoo boo ná bá, dooh ná baad hadoo do ramoo boo ná bá na-ääj hë, P'op Hagä Do ky hadoo Rebéka hä: "Wah'ëeh hadoo doo, ta jawén ná karom da", ‡ näng mäh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do h'yyb däng do kaja däk hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yyb däng do né hë ti tanaëenh doo. Dooh ramoo bok do hyb n'aa tado bä sa hä P'op Hagä Do h'yyb däng doo. ¹³ Tii da né hë P'op Hagä Do kyy kerih do bód see her'oot: "Jakóh ÿ kamahän wät. Esauh dooh ÿ genaag bá."§

¹⁴ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, "Dooh baad hadoo do P'op Hagä Do moo wäd ji hä", näng g'eeh ji kyyh? Dooh. Taw'ääts hë tii da dooh ji edo bá. ¹⁵ Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky hadoo Mosees hä: "Yÿ ky enyym da jé ÿ h'yyb däng do hä. Yÿ t'yyd mehÿin da jé ÿ h'yyb däng do hä", ** näng mä ta kyyh. ¹⁶ Ti hyb n'aa, ji karën do hyb n'aa nado ji tabasëm. Dooh tak'ëp ji hyb n'aa tam'aah do hyb n'aa tado bá na-ääj hë. Jääm hë ji tat'yid mehÿin do hyb n'aa P'op Hagä Do ji tawén sëm. ¹⁷ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh Paraóh hä ta kyy kerih doo gó: "Òm ÿ asëew hõm, hejój yÿ ÿ metëeh hyb n'aa né hë a hä, hät ÿ ky n'aa etsëeh hyb n'aa na-ääj hë badäk hahÿ haw'ääts hë", näng mä ta kyyh. ¹⁸ Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do t'yyd mehÿin tah'yyb däng do hä, ranabuj keh'üüm tan'oo bá tah'yyb däng doo.

¹⁹ "Tii d' tado bá, h'ëed hyb n'aa èr P'op Hagä Do ky n'aa tapaa ná? Dooh ji haja bá P'op Hagä Do h'yyb däng do wë ji h'yy kawareem bá", näng apäh bë kyyh hä yÿ. ²⁰ Bë ÿ eanah ënh: Jaa bë ajyy its, P'op Hagä Do bë ky gedag bá? "Hëd n'aa tii da ÿ mabewyd wät", näng g'eeh apäh manajuu kyyh hewyt do hä? †† ²¹ Dooh. Takarën doo da né hë hewyt do moo wät tsäng me. Takarën bá, sét ta pan'aa me tabewyt hanäm do hood ta seeh, hanäm do hood nado ta seeh.

* 9:7 Genesis 21.12 † 9:9 Genesis 18.10, 14 ‡ 9:11-12 Genesis 25.23 § 9:13 Marakijas 1.2-3

** 9:15 Esodo 33.19 †† 9:20 Isajas 29.16, 45.9

²² Ti hadoo P'op Hagä Do hajaa tamoo wäd bä ji hä takarën doo da. P'op Hagä Do karën bä tahajaa paawä tametëeh ta kawajään do nesaa do sa wë, tahajaa paawä tametä bä ta hejój, sa hä tamoo wät do hä. Ti hadoo né hë tak'ëp h'yib jawyg gó tagada, nayyw hë tanarejää hyb n'aa sa wë takawajään doo, ta jawén tarejää doo. ²³ Tii da P'op Hagä Do bad'oo tak'ëp ta kamabajaa do tametëeh hyb n'aa jé tat'yid mehīn do sa hä, ta pooj jé tenām doo, tak'ëp hetsooh do ta jawén ragadoo hyb n'aa. ²⁴ Ta ti sa wób né eër, Judah buuj mahang, Judah buuj nadoo do mahang na-ääj hë ta wë tasëew bong doo. ²⁵ Tii d' né paa P'op Hagä Do ky n'aa rod Osejas häd näng do berii wät paa P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ d' paa ta kyyh:

“Karapé haa ÿ maneëenh da, karapé haa nadoo do paah.
ÿ kamanahän do paa ÿ maneëenh da ÿ kamahän doo”,^{††} näng ta kyyh.

²⁶ Hahÿÿ da na-ääj hë P'op Hagä Do her'oot paah:

“Ti awät da ti noo gó kä,
karapé haa ÿ nanäng do paa ÿ naëej däk da karapé haa däg.”^{§§}

²⁷ Isaraéw buuj hä kä, hahÿÿ d' paa P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot:

“Hood tég hawób hado né paawä Isaraéw buuj,
jääm né da sa wób P'op Hagä Do ed'ëep.

²⁸ Tii d' tawén hadoo,
nayyw hë né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do gawats'iik da sa häj n'aa buuj.
Jääm né da sa wób ked'ëep”,^{***} näng mä Isajas kyyh.

²⁹ Isajas her'oot do paa hadoo né kä. Hahÿÿ d' paa ta kyyh:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,
Sahōnh hë Haj'ap Do taneréd bä paawä èr wób rabadëp hyb n'aa
èr panaa näng hyb n'aa,
Sodoma, Gomoha hado däg paawä eër.
Èr paawä gawatsig jëng.”^{†††}

³⁰ Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Judah buuj nadoo doo, dooh né paawä resóts bä nyy da baad rabahado padëek hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad rawén hado däg kán hÿÿ kä ta matym gó, rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. ³¹ Isaraéw buuj kä, tak'ëp rah'yyb padäg né paawä Mosees ky n'aa jaw'yik do mejüü doo da rababok hyb n'aa, baad rabahado padëek hyb n'aa paawä P'op Hagä Do matym gó, dooh baad rahado padäg bä ta matym gó. ³² Hëd n'aa ti rawén nahajaa? Rawén nahajaa, dooh rah'yy ka'eeh doo me resóts bä tii. Jääm hë ramoo bok do hä rakarën baad rabahado padëek ta matym gó. Ti hyb n'aa, ta tii hä tak'ëp rah'yyb padëek do hyb n'aa, dooh tagah'ood bä sa hä h'ëed hyb n'aa Kristo dajëp, Jesus rawén makyys. Ta see hä tak'ëp ji h'yib däk do hyb n'aa pä hä ji tsyym poo heo, ji adëe hyng do hadoo tii. ³³ Tii d' né hë takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó:

^{††} **9:25** Osejas 2.23   ^{§§} **9:26** Osejas 1.10   ^{***} **9:28** Isajas 10.22-23 hanaa Paw-Ro erii wät doo.

^{†††} **9:29** Isajas 1.9

“Bē hyb n'aa matakā.

Sijōn bā††† ŷ dai'aat da pä, ta hā ratsyym poo heo hyb n'aa.
Ta hā ratsyym poo heo da.

Ti hadoo né hē, ta tii hā h'yy kasadā doo,
doo da tanu mebyy bā”, nāng ta kyyh. §§§

10

1 Wakān haa hedoo doo, bē ŷ maher'oot hahŷŷh: Tak'ēp paawā ŷ karēn Isaraéw buuj rabadēp P'op Hagā Do wē. Tii d' né hē ŷ ky n'aa etsēē P'op Hagā Do hā sa hyb n'aa. 2 ŷ hapāh né hē sa ky n'aa ŷ wén her'oot hahŷŷh: Tak'ēp né hē rakarēn paawā P'op Hagā Do rah'yyb en'yyim. Ti hadoo né hē, dooh rah'yy gah'ood bā P'op Hagā Do h'yyb dāng do hā. 3 Dooh rah'yy gah'ood bā nyy da P'op Hagā Do bad'oo baad ji bahado dāk hyb n'aa ta matym gó. Ratyw n'aa esoos nyy da rabad'oo, sa daaj hē baad rabahado padēēk hyb n'aa P'op Hagā Do matym gó. Ti hyb n'aa, dooh rakarēn bā ragado bā P'op Hagā Do benyyw dāk doo, baad ji bahado dāk hyb n'aa ta matym gó. 4 Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do tado wād bā ji tah'yyb mahūūm doo, Kristo an'oo bā. Ti hyb n'aa, sahōnh hē Kristo hā h'yy ka'eeh doo, baad rabahado padēēk hŷŷ kā P'op Hagā Do matym gó.*

5 Hahŷŷ da Mosees erii wāt do paa ta ky n'aa jaw'yyk do hā hana do baad ji bahado dāk do ky n'aa: “Jé hahŷŷ hā kamejūū do moo wāt doo, edēb né paawā da ta hyb n'aa”, † nāng ta kyyh. 6-7 Ta see hadoo Mosees kyyh seeh, ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad P'op Hagā Do matym gó ji bahado dāk do ky n'aa. Hahŷŷ da ta kyyh: “Hahŷŷ da medoo manāh, 'Jaa hasēēk pé hŷ pong jé? Jaa hahyng pé t'ōp dejēp do rababong bā?’ ” nāng mäh. Hahŷŷ d' tahanāng pé Mosees kyyh: Dooh hyb n'aa pé Kristo bahyng ji an'oo bā. † Dooh hyb n'aa pé dejēp do mahang Kristo ganyyh ji an'oo bā. § 8 Hahŷŷ da takerii dāk: “Dawēē nado a mahānh panyyg hanām doo. A h'yyb gó tabawāt, a kyyh hā tabawāt”, ** nāng kerih doo. †† Ta ti né hē ti panyyg hanām do ji ky daheeh do pan'aa, āā maher'ood hōm doo. 9 Hahŷŷ da āā panāk sahōnh hā: T'ōp, a h'yyb gó naa ta wób ramaa napāh bā, “Jesus né hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo”, manoo bā, dejēp do mahang ganā wāt P'op Hagā Do an'oo bā baad a h'yyb gó maky dahé bā na-āāj hē, tii bā ōm da P'op Hagā Do ed'ēēp nesaa do mahānh, ōm da ted'ēēp ta wē. 10 Ji tawén ed'ēēp, ji h'yyb gó né hē ji ky daheeh do hyb n'aa baad ji bahado dāk hyb n'aa P'op Hagā Do matym gó. Ji tawén ed'ēēp na-āāj hē, ji noo me ji her'oot do hyb n'aa, “Jesus né hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo.” 11 Tii da né hē takerii dāk P'op Hagā Do kyy kerih doo gó: “Sahōnh hē

††† 9:33 Jerusarēnh panang ti Sijōn. Isaraéw buuj na-āāj hē kā ramaneēj kán Sijōn. §§§ 9:33

Isajas 8.14, 28.16 daheeh ta ti kerii dāk. Jesus ky n'aa né ti pä ky n'aa gó teh'ūūm doo. Hajōk Isaraéw buuj sa hā, dooh paawā P'op Hagā Do ky n'aa enooh do dajēb bā b'aa kajatsēk do hā. Ky n'aa kawas'ee dāk sa hā b'aa hā dajēp doo. Ti hyb n'aa Jesus rawén makyys, rawén ganadoo. Panyyg gó Isajas erii wāt doo da, hajōk Isaraéw buuj ratsyym poo heo do hadoo. * 10:4 Hahŷŷ da na-āāj hē tahajaa ji erii bā tii: “Kristo hā takaja dāk Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb n'aa, sahōnh hē Kristo hā h'yy ka'eeh doo, baad rabahado padēēk hŷŷ kā P'op Hagā Do matym gó.” † 10:5 Rewitikos 18.5 † 10:6-7

Dooh hyb n'aa pé Kristo bahyng ji an'oo bā, Kristo ewād hyng do hyb n'aa. § 10:6-7 Dooh hyb n'aa pé dejēp do mahang Kristo ganyyh ji an'oo bā, Kristo ganā wād kán do hyb n'aa. ** 10:8 Nahejooj baad ji bahado dāk hyb n'aa P'op Hagā Do matym gó, kerih do hā ji bahapāh. †† 10:8 Dew-Teronom 30.14

né hē ta hā h'yy kasadä doo, dooh da ranu mebyy bä",^{††} näng P'op Hagä Do kyyh. ¹²Séd hā P'op Hagä Do gadoo ta hā h'yy kasadä doo, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hē. Sét né hē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hē sa wahē n'aa. Baad taky n'aa edëng sahõnh hē ta hā ky n'aa ets'ëē doo. ¹³Tii d' tawén hadoo, hahÿÿ da P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa: "Sahõnh hē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hā ky n'aa ets'ëē doo, wē yÿ da sa h'yyb tym edëp y'an'oo bä."§§

¹⁴Ti hadoo né paawä, nyy d' raky n'aa etsëē g'eeh, dooh ta hā rah'yy kae bä? Nyy da Jesus Kristo hā rah'yy ka'eeh da g'eeh, dooh raky n'aa napëē bä ta ky n'aa? Nyy da raky n'aa napäh da, tananyy bä ta ky n'aa sa hā maher'oot doo? ¹⁵Nyy da rabaher'oot P'op Hagä Do panyyg hanäm do ta wób sa hā, P'op Hagä Do manejö bá ramaher'oot hyb n'aa? Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do hā ta ti ky n'aa: "Taw'ääts hē, baad ub ta ti panyyg hanäm do panäg n'aa kajaa doo",^{***} näng kerih do hā.

¹⁶Taw'ääts hē né paawä tii, dooh sahõnh hē Isaraéw buuj ragado bä P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Tii da né hē Isajas her'oot do paah. Hahÿÿ d' mä ta kyyh P'op Hagä Do hā: "Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, dooh raky dahé bá èr her'oot doo",^{†††} näng mäh. ¹⁷Ti hadoo né hē, ji h'yy ka'eeh doo, panyyg hanäm do ji maa newëē do hā tabana. Kristo kyyh né hē ti panyyg hanäm doo. ¹⁸Hÿÿ kä, hajök Isaraéw buuj rah'yy kana'eeh do hyb n'aa y' eanh hahÿÿh: Dooh g'eeh rapanyyg enä hõm Kristo ky n'aa hā? Rapanyyg enä hõm né hē. Hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do hā rapanyyg enä hõm né hē ji bahapäh:

"Badäk hahÿÿ bá haw'ääts hē sa kyyh kēh y' n'aa bawäd däk. Dawëē sa kyyh kaja däk kēh y' n'aa hā."^{†††}

¹⁹Hÿÿ kä, rapanyyg enä hõm né paawä, dooh apäh Isaraéw buuj rah'yy genä bá Kristo ky n'aa hā, rawén ganadoo? Dooh. Dooh tii d' tado bá. Pooj jé dó hahÿÿ da paa Mosees baher'oot P'op Hagä Do kyyh Isaraéw buuj sa hā:

"Ta wób buuj hā da,
p'ooj ub karapé haa nadoo do hā,
bē da h'yy kajew'ëēs y'an'oo bá.
Y' anoo da bē kawajään ta wób buuj wē
bē hā h'yy gatemah doo",^{§§§} näng mäh.

²⁰Ta jawén, baad ub Isajas baher'oot paa P'op Hagä Do kyyh Isaraéw buuj nadoo do ky n'aa hā. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

"Hā y' hyb n'aa napeet do paa y' d' rawyyd kän sa h'yyb me.
Y' kametä däk hā y' hyb n'aa napeet do paa hā",^{*} näng mäh.

²¹Isaraéw buuj ky n'aa hā kä hahÿÿ da Isajas erii wät P'op Hagä Do kyyh:

"Moh yÿ y'an'oo had'yyt paa nabuj keh'üüm do sa wē,

^{††} **10:11** Isajas 28.16 hā takerii däk tii. Dooh da ranu mebyy bä ta matym gó rabē bä, sahõnh hē P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó, tahanäng pé tii. ^{§§} **10:13** Jowéw 2.32 ^{***} **10:15** Isajas 52.7
^{†††} **10:16** Isajas 53.1 ^{†††} **10:18** Saaw-Mo 19.4 ^{§§§} **10:19** Dew-Teronom 32.21 ^{*} **10:20**
Isajas 65.1

hã ÿ h'yy kawereem do sa wë, ÿ masa do hyb n'aa paawä.”†

11

Isaraéw buuj ta jawén P'op Hagä Do t'yyd mehĩn do ky n'aa hahÿh

1 Hahÿh da ÿ eanh hÿh kã: P'op Hagä Do mak'yyts kãn g'eeh ta karapee, Isaraéw buuj? Dooh. Dooh P'op Hagä Do mak'yyts bã. Bë hegãã ÿÿh. ÿ na-ããj hë Isaraéw buuj, Abaraãm makü panaa seeh, Bën-Jamih 12 hedoo do Isaraéw taah see panaa ÿÿh. 2 Dooh P'op Hagä Do mak'yyts bã ta karapee p'ooj ub tasëew hõm doo. Bë hapäh né hë P'op Hagä Do kyy kerih doo gó P'op Hagä Do hã Eriij her'oot do paah. Hahÿh da Ériij makü kyyh P'op Hagä Do hã, Isaraéw buuj taky n'aa tapaa bã: 3 “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, radejëëb kãn sahõnh hë a ky n'aa rod hedoo doo. Rarejä bëeh a wë ji ma ejuu do tyng. Sét né hë ÿ mad'aak a ky n'aa rod sa see paah. ÿ na-ããj hë hÿh kã rakarën radaj'ëep”, * nãng mã Eriij kyyh. 4 Ti m' hahÿh da P'op Hagä Do ky gadoo Eriij: “ÿ asëew däk tsyt hë wë ÿÿ 7 miw ajyy. Ta ti dooh sa taron nuu me rehyy bë bã ta wób sa kabarii Baaw häd nãng do wë”,† nãng mã P'op Hagä Doo. 5 Ti hadoo né hë da hë. P'op Hagä Do asëew hõm Isaraéw buuj sa wób, sa wë taky enyym do hyb n'aa. 6 Hÿh kã, sa wë taky enyym do hyb n'aa tado bã P'op Hagä Do wén sëew hõm tii, dooh sa daaj hë baad hadoo do ramoo bok do hyb n'aa tado bã. Ji moo wät do hyb n'aa tado bã paawä, tii bã dooh ji wë taky enyym do hyb n'aa had'yyt hë tado wäd bã.

7 Hahÿh da tabawät, da hë, Isaraéw buuj mahang: Dooh Isaraéw buuj rawyyd bã ti resoos doo.‡ Jããm hë sa wób, P'op Hagä Do asëew hõm do rawyyd kãn tii. Ta wób dooh rah'yy gah'ood bã. Abaa padëek sa h'yyb P'op Hagä Do an'oo bã. 8 Hahÿh da P'op Hagä Do kyyh do hã takerii däk sa ky n'aa:

“Dooh rah'yy gah'ood bã P'op Hagä Do an'oo bã.
Matym enã né paawä, dooh sa h'yyb gó rahapëë bã.
Nabuuj enã né paawä, dooh ramaa napëë bã.” §

9 Dawi na-ããj hë her'oot paa Isaraéw buuj h'yy ganahoot do sa ky n'aa. Hahÿh da ta kyyh sa ky n'aa hã, P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëë bã:

“Man'oo sa tä, sa waa tak'ëp hanaak do na-ããj hë,
h'yy kanap'eed gó rababok tan'oo bã,
raganadaa bã baad nadoo do rabahoop hyb n'aa,
nesaa do ramoo bok do sãm ragadoo hyb n'aa kã.”

10 Man'oo sa matym gabah'üüd däk, ranahapäh hyb n'aa.
Man'oo ta wób karom rabahadoo hyb n'aa.”***

11 Isaraéw buuj rah'yy kana'eeh do hyb n'aa, dawëë P'op Hagä Do mahãnh rababoo däg had'yyt hë g'eeh hÿ jawén? Dooh. Dooh da raboo däg had'yyt hë dawëë P'op Hagä Do mahãnh. Jesus ky n'aa raganadoo do hyb n'aa, resõõts hõm do hyb n'aa, ta wób, Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do edëëb kãn hÿh

† 10:21 Isajas 65.2. Isaraéw buuj rapanyyg enã né paawä, rah'yy genã né paawä, ranabuj keh'üüm do hyb n'aa rawén ganadoo Kristo ky n'aa hanãm doo. * 11:3 1 Reis 19.10, 14 † 11:4 1 Reis 19.18

‡ 11:7 Isaraéw buuj ratyw n'aa esoos, baad rabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. § 11:8 Dew-Teronom 29.4, Isajas 29.10 *** 11:10 Saaw-Mo 69.22-23

kä ta wë, sa wë Isaraéw buuj rah'yy kajew'ëes hyb n'aa.†† 12 Isaraéw buuj resôôts hõm do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa edëé kân hÿÿ kä badäk hahÿÿ bã habong do Isaraéw buuj nadoo doo. Isaraéw buuj raganadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do sa hã tanoo do paawä, baad P'op Hagä Do ky n'aa edëé kân hÿÿ kä Isaraéw buuj nadoo doo. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, bë hyb n'aa newë nyy da tak'ëp ti bahãnh baad ub tabahadoo sahõnh hë èr hã, p'aa hënh P'op Hagä Do wë Isaraéw buuj rah'yy kawereem bã kä, Jesus hã rah'yy kae padëék bã kä.

13 Bëeh, Isaraéw buuj nadoo do hã ÿ maher'oot hÿÿ kä. ÿ Kristo asëew hõm, ÿ tamejüü, Isaraéw buuj nadoo do mahang ta ky n'aa ÿ ma metëék hyb n'aa. Ti hyb n'aa tak'ëp ÿ kamahãn ta ti hã ÿ tamejüü doo, tak'ëp ÿ wén hyb n'aa tam'aah. 14 Tii d' ÿ wén d'oo, ÿ karën ÿ an'oo bã paawä wakãn ÿ wób, Isaraéw buuj, bë wë rah'yy kajew'ëes. Bë wë rah'yy kajewëets bã, rat'yud kamehĩn, Jesus hã rah'yy ka'eeh ÿ karën paawä, sa wób rabadëp hyb n'aa. 15 Da hë hajök Isaraéw buuj P'op Hagä Do etyn hõm ta mahãnh, Jesus raganadoo do hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ti nuuj jé, hajök Isaraéw buuj nadoo do wób, ta majĩ hedoo do paah, tii kä ratyw n'aa nyy däk P'op Hagä Do najiis rabahadoo hyb n'aa kä. Ta jawén, Isaraéw buuj rat'yud kamehĩn bã kä, Kristo hã rah'yy kae bã kä, p'aa hënh da P'op Hagä Do gadoo ti ta wë. Tak'ëp tabahetsooh da ti noo gó kä. Dejëp do paa genä bong do hadoo da tii! 16 Panyyg ky n'aa gó bë ÿ maher'oot Isaraéw buuj ky n'aa: Tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däg bã pãw pan'aa uuh ta hã kan'oo däk doo, tii bã tsyt hë na-ããj hë ta wë kasëew däk sahõnh hë mad'aak doo. Tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk do tado bã joom patuuh, tii bã tsyt hë ta wë kasëew däk na-ããj hë joom moo sahõnh hë.††

17 Joom oriib hãd nãng do hadoo P'op Hagä Do karapee, Isaraéw buuj. P'op Hagä Do gekyd hõm joom moo wób. Tii bã bëë kä, Isaraéw buuj nadoo doo, oriib hãd nãng do daap hawãng do moo hadoo do tets'aa däk joom tëeg heh'ãat hã, joom moo heh'ãat do mahang. Ta tãg, joom kóm hana doo, tabës hÿÿ kä bë hã na-ããj kä. 18 Tii d' tahadoo do hyb n'aa, bë mak'yyts manã joom moo hedoo do P'op Hagä Do gekyd hõm doo, Isaraéw buuj. Bë h'yy kasabé manãh. Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Dooh bë tado bã joom patuuh hej'oonh doo. Joom patuuh ti bë hã hej'oonh doo.

19 Hahÿÿ da apãh h'yy kasab'ee doo gó bë see ky hadoo hã ÿÿ: “P'op Hagä Do gakyd hõm joom moo wób, Isaraéw buuj, ÿÿh, Isaraéw buuj nadoo doo, joom hã tabats'aa däk hyb n'aa, ÿ tagadoo hyb n'aa”, nãng apãh bë see kyyh. 20 Te hub né paawä tii, P'op Hagä Do wén gekyd hõm tii, rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. Õm P'op Hagä Do wén gadoo Kristo hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ãats hë mahyb n'aa eãm, a hã hë h'yy kasabé manãh. 21 P'op Hagä Do t'yyd manehĩn bã joom mooh, Isaraéw buuj h'yy kana'eeh doo, õm na-ããj hë dooh da tat'yud mehĩn bã P'op Hagä Do mahyb n'aa eréd hõm bã. 22 Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Ky enyyw né paawä P'op Hagä Do ji wë, dooh tahaja bã ji manesuj bã. P'op Hagä Do ky n'aa ety wãt Isaraéw buuj Kristo

†† 11:11 Rah'yy kajew'ëes bã da rat'yud kamehĩn, tii bã da Jesus ragadoo. †† 11:16 Hahÿÿ d' tahanãng pé tii: Tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk paa Abaraãm, Isak, Jakóh, Isaraéw buuj sa wahë n'aa. Ti hyb n'aa sa panaa na-ããj hë kasëew hong tsyt hë ta wë. Hahÿÿ na-ããj hë: Tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew padëék jããm hë pooj jé Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Isaraéw buuj né tii. Ti hyb n'aa, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew padëék sahõnh hë pooj jé h'yy ka'eeh do sa wakãan. 11:17 Hahÿÿ d' tahanãng pé tii: P'op Hagä Do asog hõm Isaraéw buuj wób. Isaraéw buuj nadoo do tagadoo sa jawén buuj. Hÿÿ kä ti ragado däk na-ããj hë sa sii Abaraãm hã, Abaraãm panaa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah.

ganadoo doo. Ky ennyym bē hā Isaraéw buuj nadoo doo. Taky ennyw had'yyt hē bē hā, bē manabaan bā hahŷŷh: Jāām hē taky ennyym do hyb n'aa bē tawén gadoo. Ta ti bē mabaan bā, bē hā hē bē du do bā bē h'yy ka'eeh, bē na-āāj hē P'op Hagä Do etyn hōm da, joom moo ji gakyd hōm do hadoo. ²³ Isaraéw buuj h'yy kana'eeh do paa rah'yy kawereem bā, p'aa hēnh rah'yy ka'eeh hyb n'aa kā, tii bā P'op Hagä Do gadoo p'aa hēnh tii, joom moo joom tēeg hā ji ets'aa dāk doo da. P'op Hagä Do hajaa tii d' tadoo bā sa hā. ²⁴ Bēeh, daap hawäng do b'aa oriib moo hedoo doo, P'op Hagä Do gakyd bēeh, tii bā bē tets'aa dāk joom oriib häd näng do heh'äät do tēeg hā, joom moo nahado né paawā bē p'ooj ub. Ta tii da P'op Hagä Do haja bā tamoo wäd bā, ta bahānh tahajaa Isaraéw buuj, joom oriib heh'äät do moo hedoo doo, p'aa hēnh tets'aa bā ta tēeg hā.***

Ta jawén Isaraéw buuj P'op Hagä Do ed'ēep do ky n'aa hahŷŷh

²⁵ Wakān haa hedoo doo, ŷ karēn bē bahapäh hahŷ pooj jé ji nahapäh nā doo, bē hā hē bē h'yy kasabē mahānh: Hājōk Isaraéw buuj wób nabuj keh'ūūm dó, dooh Jesus hā rah'yy gah'ood nā bā, sahōnh hē ta ti Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do hā h'yy ka'eeh do pan'aa ta hā rah'yy kae padäg bā kā. ²⁶ Ta ti kajaa bā kā, P'op Hagä Do ed'ēep da ta wē sahōnh hē Isaraéw buuj. Tii da né hē P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot:

“Panang Sijōn††† häd näng doo bā naa kajaa da ji h'yyb tym dēeb.

Tado hōm da P'op Hagä Do ganen'aak do Isaraéw panaa ramoo bok doo.

²⁷ Hahŷ ti sa hā ŷ ky n'aa enooh doo, sa hā ŷ bad'oo doo, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do ŷ ado hōm bā kā”, ††† näng P'op Hagä Doo.

²⁸ Jesus Kristo ky n'aa hanäm do raganadoo do hyb n'aa, P'op Hagä Do majiĩ dó ti Isaraéw buuj, bēeh, Isaraéw buuj nadoo doo, tyw n'aa enäh hyb n'aa, Kristo hā bē h'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti hadoo né hē, P'op Hagä Do asēew hōm do hyb n'aa sa wahē makūūh, P'op Hagä Do kamahān had'yyt hē Isaraéw buuj, sa wahē makūū hā taky n'aa enooh do hyb n'aa. ²⁹ Tii d' tawén hadoo, dooh P'op Hagä Do ado hōm bā sa hā tanoo do paah. Dooh na-āāj hē tah'yy kahŷŷd bā tasēew hōm do sa hā. ³⁰ Isaraéw buuj raky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do t'yyd mehīn bēeh, p'ooj ub ta hā ky nadah'eeh doo. ³¹ Hŷŷ kā, Isaraéw buuj na-āāj hē raky nadaheeh do wób rabahado padēek do hyb n'aa kā, P'op Hagä Do t'yyd mehīn da sa hā, bē P'op Hagä Do t'yyd mehīn doo da. ³² Sahōnh hē badāk hahŷŷ bā habong do nabuj keh'ūūm, P'op Hagä Do metā kān. Dooh sa daaj hē rahaja bā rakedēeb bā, ti hyb n'aa P'op Hagä Do t'yyd mehīn sahōnh hē.

P'op Hagä Do Paw-Ro j'aa etsē do ky n'aa hahŷŷh

³³ Tak'ēp né hē P'op Hagä Do ky ennyym!

Tak'ēp baad ub sahōnh hē tamoo wät doo.

Sahōnh hē P'op Hagä Do hapäh.

Dooh ji haja bā ji h'yy ganyy bā nyy da

P'op Hagä Do h'yyb däng tamoo wät doo.

Dooh ji haja bā ji h'yy gah'ood bā h'ēed hyb n'aa

P'op Hagä Do bad'oo tamoo wät doo.

³⁴ “Dooh hapäh pé Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb.

*** **11:24** P'aa hēnh P'op Hagä Do hajaa tagadoo ta wē Isaraéw buuj Jesus hā rah'yy kae bā kā, tahanäng pé tii. ††† **11:26** Jerusarēnh häd see ti Sijōn. Isaraéw buuj ti na-āāj hē ramanēēnh Sijōn.

††† **11:27** Isajas 59.20-21, 27.9, Jeremii 31.33-34.

Dooh maher'oot pé ta hã nyy da tabad'oo."§§§

³⁵ "Dooh hanoo pé P'op Hagä Do hã, tamab'aanh péh!"*

³⁶ Tii d' tawén hadoo, sahõnh hẽ ta hanaa had'yyt hẽ.

Ti né hẽ sahõnh hẽ mo haj'aa näng doo.

Ta no n'aa had'yyt hẽ.

Taw'ääts hẽ ta hã ji j'aa etsëe had'yyt hẽ. Ỹÿ. Tii d' né hẽ. Taw'ääts hẽ.

12

Tsyt hẽ P'op Hagä Do wẽ ji awät do ky n'aa hahÿh

¹ Ti hyb n'aa kä wakän haa, P'op Hagä Do ër tat'yyd mehïin do hyb n'aa, tak'ëp ỹ betseë bë kan'oo däk hyb n'aa P'op Hagä Do hã, ta wẽ bë baboo had'yyt hẽ hyb n'aa. Taw'ääts hẽ tsyt hẽ, nesaa do mahänh, tagen'aak doo da bë babok. Tii da né hẽ P'op Hagä Do ji hyb n'aa jewyyg heh'äät doo. Tii da né hẽ ta Sahee karën P'op Hagä Do ji hyb n'aa jaw'yyk. ² Bë aboo manä badäk hahÿh hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do rababok doo da. Bë an'oo bë P'op Hagä Do h'yyb h'ÿÿt, papuu, P'op Hagä Do karën do bë hyb n'aa newëe hyb n'aa. Tii bä bë hapäh da P'op Hagä Do karën doo. Taw'ääts hẽ, baad had'op, P'op Hagä Do tsebë hanoo do ti P'op Hagä Do karën doo. ³ Taky enyym doo gó ỹ P'op Hagä Do asëew hõm do hyb n'aa ta mejüü do ỹ bahadoo hyb n'aa, hahÿh da ỹ etsëe bë hã: Bë kawehëe manä bë hã hẽ. P'op Hagä Do anoo do pénh bë h'yy ka'eeh doo, bë hyb n'aa newëe. ⁴ Hahÿ hyb n'aa ta ti ỹ etsëe bë hã: Sét hẽ né paawä ji, hajõng ji hã hanäng doo, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo doo, ji matym hedoo doo. Ta see ti ji mooh moo wät doo. Ta see ti ji tsyym bad'oo doo. Ta see pan'aa ji matym, ta see pan'aa ji nabuu. ⁵ Ti hadoo ër hã: Hajõk né paawä ër, sét hẽ Kristo hub hadoo ër, sét hẽ Kristo karapee ër, ta hã ër h'yy kata däk do hyb n'aa. Hajõk né paawä ër, sét hã ër kata däk ër da hadoo do hã, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo do sét hã ji hã takata däk doo da. Ti hyb n'aa, bë kawehëe manä bë hã hẽ ỹ wén näng. ⁶ Ta ky enyiw gó P'op Hagä Do an'oo däk ër hã ta Sahee hejój gó ji hajaa doo. Ɛr hã tetyñ hõm ta Sahee ky gabuu gó ër hajaa doo. Ti hyb n'aa kä, ër see hã P'op Hagä Do an'oo däg bä P'op Hagä Do metëeh do ta wób hã tamaher'oot hyb n'aa, taw'ääts hẽ ta h'yy ka'eeh do pénh tamaher'oot tii. ⁷ Ji hã tan'oo däg bä ta wób ji masa doo, tii bä taw'ääts hẽ ji masa né hẽ. Ji hã tan'oo däg bä ta wób ji ma metëek hyb n'aa, taw'ääts hẽ ji ma metëek né hẽ. ⁸ Ji hã tan'oo däg bä ta wób ji h'yyb en'yyim hyb n'aa, tii bä taw'ääts hẽ ji h'yyb en'yyim né hẽ ta wób. Ji hã tan'oo däg bä bedoh do sa hã ji masa hyb n'aa, taw'ääts hẽ baad né hẽ ji masa. Ji hã tan'oo däg bä ta wób sa wahë n'aa ji bahadoo hyb n'aa, taw'ääts hẽ h'yyb hedoo doo me ji bag'ääs. Ji hã tan'oo däg bä ta wób ji t'yyd mehïin hyb n'aa, taw'ääts hẽ tsebee gó tii d' ji bad'oo.

⁹ Taw'ääts hẽ bë h'yyb gó naa bë kamahän bë da hadoo doo. Bë kamahän manä nesaa doo. Taw'ääts hẽ baad hadoo do bë kamahän had'yyt hẽ.

¹⁰ Taw'ääts hẽ ji wakään baad ji kamahän doo da bë kamahän bë da hadoo doo. Bë wehëe bë da hadoo doo, bë hã hẽ bë kaweh'ëeh do bahänh.

¹¹ Taw'ääts hẽ tak'ëp bë hyb n'aa tam'aah P'op Hagä Do wẽ bë moo bok do hã. Bë h'yyb nahüñ manäh, bë moo nahüñ manäh. Taw'ääts hẽ bë h'yyb gó naa, h'yyb hedoo doo me bë moo boo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wẽ.

¹² Baad hadoo do bë gadoo da ta jawén bë bahapäh do hyb n'aa, taw'ääts hē h'yyb tsebee gó bë aboo had'yyt hē. Taw'ääts hē h'yyb jawyg gó bë gadoo baad nadoo do bë ahob bä. Bë eréd manä bë ky n'aa etsêe doo.

¹³ Bë masaa bë wë hanäng doo me P'op Hagä Do karapee, tsyt hē ta wë kasêew bong doo, bedoh doo. Taw'ääts hē baad bë gadoo bë tób yt nu kejäk doo.

¹⁴ Bë ky n'aa edêe bë hä rejää doo. Taw'ääts hē bë ky n'aa edêe tii. Bë ky n'aa was'ee manäh.

¹⁵ Taw'ääts hē bë tsebee tsebé do sa sii. Bë aód ha'oot do sa sii.

¹⁶ Taw'ääts hē baad bë babok ta wób sa wë, séd bë h'yyb hedoo hyb n'aa. Sa bahänh bë nu gadäk bë edoo manäh. Taw'ääts hē ta wób sa yd jé had'os do sa da bë h'yyb hedoo. Bë hajaa ta wób mahänh bë edoo manäh.

¹⁷ Baad nadoo do bë hä ramoo boo bä, bë mabaaj manä baad nadoo doo me. Taw'ääts hē bë hyb n'aa newë nyy da baad hadoo do bë moo bok ta wób sa matym gó. ¹⁸ Taw'ääts hē sahönh hē bë hajaa doo me bë tyw n'aa esoos nyy da bë bad'oo, hanäm gó bë babok hyb n'aa sahönh hē sa wë. ¹⁹ Wakän haa hedoo do y kamahän doo, bë mabaaj manä baad nadoo do bë hä ramoo bok bä. P'op Hagä Do ti hanoo ta ti hedoo do säm. Tii da né hē kerih doo gó P'op Hagä Do kyyh:

“Ȳ né hē ti ta sām habaanh doo.

Ȳ né hē ti baad nadoo do ta sām hanoo doo”,* näng mä P'op Hagä Doo.

²⁰ P'op Hagä Do kyyh her'oot doo da né bë bad'oo. Hahȳy da ta kyyh:

“A majī asa bä,
man'oo ta hä ta waa.

Tahoo kaaj bä,
man'oo ta naëng.

Nu mebyng da tii bä,

baad nadoo tamoo wät do paa hyb n'aa.”†

²¹ Bë an'oo manä nesaa do j'aa ketsë bë hä. Taw'ääts hē bë j'aa ketsë nesaa do hä baad hadoo doo me.

13

Hyb n'aa jewyk do sa hä ji ky daheeh do ky n'aa hahȳy

¹ Taw'ääts hē bë sahönh hē bë ky daheeh hyb n'aa jewyk do ji rabag'ääs doo. Ta ti ȳ wén mejüü, dooh P'op Hagä Do ky gabuuj nadoo pé ji wahë n'aa. P'op Hagä Do né hē ti hanoo ji wahë n'aa rabahadoo hyb n'aa. ² Ti hyb n'aa sa wahë n'aa wë h'yy kawareem doo, P'op Hagä Do hanoo do wë né hē tah'yy kawareem. Tii d' hedoo do sa daaj hē raky n'aa katakyyk baad nadoo doo me. ³ Baad moo bok doo, dooh hyb n'aa rajeȳym pé hyb n'aa jewyk do hedoo doo. Baad nadoo do moo bok do ti ti he'ȳym sa hä. Baad ub, neȳym doo gó ji karën bä ji awäd bä ji wahë n'aa wë, taw'ääts hē baad hadoo do ji moo wät, tii bä ji wahë n'aa tsebé da ji wë. Ji moo wät do hä da raj'aa etsë tii bä. ⁴ P'op Hagä Do karom hadoo ji wahë n'aa hedoo doo, baad hadoo do ramoo bok hyb n'aa ji hä. Hȳy kä, baad nadoo do ji moo wäd bä, taw'ääts hē ji eȳym sa hä, rahajaa do hyb n'aa ji rarejää. P'op Hagä Do karom, nesaa do moo bok do rejää do hadoo tii. ⁵ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē ji ky daheeh né hē ji wahë

* 12:19 Dew-Teronom 32.35 † 12:20 Proweh-Bijos 25.21-22

n'aa. Ji ranarejää hyb n'aa had'yyt hē nado ji ky daheeh. Ji wén ky daheeh na-ääj hē, ji h'yyb ji hā taky n'aa tapa mahānh. ⁶ Ti hyb n'aa, ji gadoo do uuh ji an'oo had'yyt hē ji hāj n'aa bag'ääs do sa hā. Sa hā ji wén noo ta tii, P'op Hagā Do karom hadoo rabahadoo do hyb n'aa, raty kanewad had'yyt hē do hyb n'aa rabag'ääs do hā. ⁷ Taw'ääts hē bē an'oo né hē dajēer ji hāj n'aa bag'ääs do ramejūū doo. Taw'ääts hē na-ääj hē baad ji weh'ēeh hyb n'aa jewyk do ji hā bag'ääs doo.

⁸ Bē kūūt enā manāh. Tabad'op hē bē kūūt enāh. Jāām hē ji da hadoo do ji kamahān do ti bē kūūt hado had'yyt hē sa wē. Ta ti ŷ wén her'oot, ta da hadoo do kamahān doo, taky dahé dāk do hyb n'aa sahōnh hē P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yuk doo. ⁹ Hahŷŷ da P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yuk doo: “Aā manā ta see ŷŷm sii. Madajēeb manā a da hadoo doo. Etsēeg manāh. H'yyb dāg manā a da hadoo do h'ēēd hā.”* Ta ti ta ky n'aa jaw'yuk doo, ta ky n'aa jaw'yuk do wób na-na-ääj hē, hahŷ sēt hadoo do tamejūū do hā takaja dāk: “Makamahān a da hadoo doo, a hā makamahān doo da.”† ¹⁰ Jé kamahān doo, dooh baad nadoo do tamoo wād bā ta da hadoo do hā. Ti hyb n'aa, jé kamahān do ky dahé dāg kån P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yuk doo. ¹¹ Taw'ääts hē bē ŷ maher'ood wāt doo da bē babok, da hē er babok bā Kristo matēeh do ji gadaa had'yyt hē bē hapāh do hyb n'aa. Bē h'yy kanapeed manā ha'ŷŷh do rah'yy kanapeet doo da. Taw'ääts hē bē h'yyb hedoo, ji h'yyb nām do hadoo. Er du doo noo gó Jesus hā er h'yy ka'eeh doo, hād badawēēt nā ta wē ji Kristo ed'ēep doo. Hŷŷ kā hād edaa dāk. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē h'yyb hedo bē ŷ maher'ood wāt doo da bē babok hyb n'aa. ¹² Panyyg ky n'aa gó bē ŷ maher'oot tii: Edaa dāk atsēm bahānh doo, edaa dāk tabawak, ti hyb n'aa, taw'ääts hē er erét badagyp hadoo do ji moo wāt do paah.‡ Taw'ääts hē baad hadoo doo gó er babok, ta bag gó er babok do hyb n'aa. Ji kuman hadoo ti baad hadoo doo, ta me nesaa do hā ji j'aa ketsē doo. ¹³ Taw'ääts hē baad er babok, adēb bā, ta bag gó, ji awāt do hadoo. Taw'ääts hē dooh ji aoom bā jarakē hedoo do hā. Taw'ääts hē dooh ta bahānh ji awēē bā na-ääj hē. Taw'ääts hē dooh er aā bā ji ŷŷm ji patug nadoo do sii. Taw'ääts hē dooh er moo boo nu meby n'aa nāng doo. Taw'ääts hē dooh er aoom bā sēd ji h'yyb nahedoo doo gó ji da hadoo do hā, dooh ta wób hā er h'yy kajewēets na-ääj hē. ¹⁴ Bē an'oo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus Kristo, bē h'yyb gó tabawād had'yyt hē, bē tah'yyb mahūūm, Kristo bawāt doo da bē babok hyb n'aa kā. Bē an'oo manā nesaa do ji h'yyb sāg karēn do bē h'yyb gó tawād bā, nesaa do bē moo boo mahānh.

14

Nyy da ji bawāt ji da hadoo do wē ky n'aa hahŷŷh

¹ Taw'ääts hē bē gadoo ji hā P'op Hagā Do karēn do hā baad h'yy ganehot nā doo. Bē ky kedag manā sa sii sa hā baad hadoo do p'āā. ² Ta wób sa hā tahajaa sahōnh hē ji awēē bā. Tii d' nado ta wób sa hā. Baad h'yy ganehot nā do sa hā, dooh ji awēē bā ta dab. ³ Sahōnh hē haw'aa doo, sahōnh hē hawēh doo, taw'ääts hē dooh ramak'yys bā ta dab nawēh doo. Ti hadoo ēnh ta dab naw'ēeh doo, taw'ääts hē dooh raky n'aa ety bā baad nadoo do hā ta dab haw'ēeh doo, P'op Hagā Do gado dāk do hyb n'aa sahōnh hē haw'aa doo, sahōnh hē hewēh doo. ⁴ Karom ky n'aa gó bē ŷ maher'oot ta tii: Dooh taw'ääts hē tado bā ta see karom ji nabuuj gedo bā, baad tamoo nawād bā ji edoo bā.

* **13:9** Esodo 20.13-15, 17, Dew-Teronom 5.17-19, 21 † **13:9** Rewitikos 19.18 ‡ **13:12** Badagyp hadoo doo, sahōnh hē nesaa pé tii.

P'op Hagä Doo, ta kariw n'aa ti ta her'oot da baad tawäd bä, baad tanawäd bä. Baad däg da tabahadoo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hajaa do hyb n'aa baad had'yyt hë tabahado däk tan'oo bä.

⁵ Ta wób rahyb n'aa jew'yyk ta äh see ta äh wób mahänh. Ta wób sa hä, séd uuh had'yyt hë ji äh. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë baad bë bahapäh bë h'yyb gó h'ëed hyb n'aa bë bad'oo bë bahed'oo doo. ⁶ Ta ä see hyb n'aa jaw'yyk doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ëeh do hyb n'aa tii d' tabad'oo. Sahönh hë hawëh doo, sahönh hë hawa doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ëeh do hyb n'aa tii d' tabad'oo na-ääj hë, ta waa, ta tá hyb n'aa P'op Hagä Do hä taj'aa etsë do hyb n'aa. Ta dab nawëh doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ëeh do hyb n'aa tii d' tabad'oo na-ääj hë. P'op Hagä Do hä na-ääj hë taj'aa etsë tii.

⁷ Dooch ër daaj hë ër ta danäh ër do bä ër aboo bä, ër dajëb bä na-ääj hë. Dooch ji daaj hë ji h'yyb en'yyim hyb n'aa ji awäd bä, ji dajëb bä. ⁸ Badäk hahÿÿ bä ër abok doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër h'yyb en'yyim hyb n'aa tii, ër dajëb na-ääj né hë. Ti hyb n'aa kä, badäk hahÿÿ bä ër abok bä, ër dajëb bä na-ääj hë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ma had'yyt hë ëër. ⁹ Ti hyb n'aa né hë Kristo wén dajëp, tabwén ganä wät, sahönh hë sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa, dejëp do sa wahë n'aa, edëp do sa wahë n'aa na-ääj hë.

¹⁰ Ti hyb n'aa, h'ëed hyb n'aa bë ky n'aa etyy bë wakään hadoo do ta dab tabawëh do hyb n'aa? Bëë kä, baad h'yy ka'eeh doo, h'ëed hyb n'aa bë makyys bë wakään hadoo do ta dab tanawëh do hyb n'aa? Èr sahönh hë, ër da kametä däk P'op Hagä Do matym gó ër taky n'aa etyy hyb n'aa, ër hä taba her'oot hyb n'aa tagado bä, taganado bä ër moo bok do paah. ¹¹ Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó:

“Baad ÿ ky däng, dooh ÿ ky kahÿÿd bä”, näng mä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, “sahönh hë rabehyy b'ëeh da sa taron nu paa me pój ÿÿ jé.

Sahönh hë raj'aa etsë da P'op Hagä Doo”, näng mä P'op Hagä Do kyyh.*

¹² Ti hyb n'aa kä, ër sahönh hë, sét ken'yyh da P'op Hagä Do hä ër da kaner'oot ër babok do paa hä.

¹³ Ti hyb n'aa taw'ääts hë ër erét ër da hadoo do ër ky n'aa etyy doo. Taw'ääts hë baad bë hyb n'aa matakä, tabad'op hë bë moo boo mahänh, tabad'op hë bë her'ood mahänh baad nadoo do hä h'yyb tatuk do bë seeh.

¹⁴ Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä ÿ h'yy kata däk do hyb n'aa, baad ub hëp ÿÿ gó ÿ bahapäh hahÿÿh: Ji awa do mahang, ji awëh do mahang, dooh ti hanäng pé baad nado wäd ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. Baad ub ti sahönh hë. Ti hadoo né hë, jé hahÿÿ da hyb n'aa newëé doo: “Hahÿÿ dooh ji awëë bä. Dooch P'op Hagä Do karën bä ji awëë bä”, tanoo bä ta h'yyb gó, tii bä taw'ääts hë nado tawëë bä. Baad nado däk ti ta hä. ¹⁵ Bë awa do hyb n'aa, bë awëh do hyb n'aa bë wakään hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do bë h'yyb rejä bä, tii bä dooh kamahän gó bë aboo booh. Bë an'oo manä bë awëh do hyb n'aa bë wakään hedoo doo, sa hyb n'aa Kristo dajëp doo, baad rawén h'yy kanae wät. ¹⁶ Ti hyb n'aa hahÿÿ ÿ etsëë bë hä: Bë adoo manä bë wakään hedoo do h'yyb rejää doo, baad né paawä ti bë hä. Taw'ääts hë bë h'yyb bë meso, baad hadoo do bë hä hyb n'aa, ta wób Jesus hä h'yy kana'eeh do bë raky n'aa rejä mahänh. ¹⁷ Ta ti ÿ wén etsëë bë hä, ji awa do hyb n'aa nado, ji nawa do hyb n'aa nado, ji eëë do hyb n'aa nado tabag'ääs doo bä ji P'op Hagä Do gadoo. Ti nado P'op Hagä Do karën do ji hä. P'op Hagä Do ji

* 14:11 Isajas 45.23

tabag'ääs bä, takarën ta Sahee ji tah'yyb mahũũm do hyb n'aa baad ji bawät ta matym gó, h'yyb nyyw gó ji bawät ji da hadoo do wë, tsebee gó ji bawät na-ääj hë. ¹⁸ Ta tii da Kristo wë moo bok do rah'yyb en'yyim P'op Hagä Doo. Baad ub da na-ääj hë ta wób raheer'oot ta tii d' hawät do sa ky n'aa.

¹⁹ Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hë h'yyb nyyw gó ji bawät ji da hadoo do wë hanoo do hä ër h'yyb padëëk, ër moo booh. Taw'ääts hë ër h'yyb padëëk na-ääj hë ër moo bok ër da hadoo do masa do hä, Jesus hä ër h'yy ka'eeh do takah'ũũm hyb n'aa. ²⁰ Bë rejä manä bë da hadoo do h'yyb gó P'op Hagä Do moo wät doo, bë awa do hyb n'aa, bë awëh do hyb n'aa sa hä baad nadoo doo. Tahaja né paawä sahõnh hë ji awa bä, ji awëë bä, dooh taw'ääts hë tado bä ji awëë bä, ji awa bä ta see h'yyb panas'ëeh doo, baad tah'yy kanae wät hanoo doo.† ²¹ Taw'ääts hë dooh ji eëg bä uwa s'ëëb, taw'ääts hë dooh ji awëë bä ji tä, ta ti ji da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do tah'yyb tatug bä. Taw'ääts hë tabad'op hë ër moo boo ër da hadoo do baad nadoo do hä tah'yyb tatuk doo.

²² Baad tado bä a hä sahõnh hë hedoo pé ji awëë bä, uwa s'ëëb ji eëg bä, taw'ääts hë tii. P'op Hagä Do hapäh a h'yyb. Mamejõ manä ta wób ragadoo a hä pé baad hadoo doo. Ky n'aa kedëng jé ta hä hë ky n'aa kanatapaa doo, ta hä pé baad hadoo do p'ää. ²³ Tii d' nado h'yy ketyñ doo gó ta tä tawëë bä, ta hä pé ji nawëh doo. P'op Hagä Do ky n'aa etyy da ta ti hedoo doo, h'yy ka'eeh doo me tanadoo do hyb n'aa tabad'oo doo. Sahõnh hë ji h'yy ka'eeh doo me nadoo do ji moo wät doo, baad nado ti P'op Hagä Do matym gó.

15

¹ Taw'ääts hë ëër, baad P'op Hagä Do hä h'yy kasadä doo, ër gadoo, ër masa ër da hadoo do baad nado nä P'op Hagä Do hä h'yy kasadä doo. Taw'ääts hë dooh ër karën do jawén ër abooh. ² Taw'ääts hë ër sahõnh hë ër h'yyb en'yyim ër wakään hedoo doo, baad tabadoo hyb n'aa sa hä, baad P'op Hagä Do hä rah'yy kasadä hyb n'aa kä. ³ Kristo na-ääj hë, dooh ta daaj hë tah'yyb en'yyim do jawén nado paa tabawät. Ta wób tamasa hyb n'aa paa ti tabawät, hahÿ kerih do paa metëëh doo da né hë: “Jó yÿ tabadäng òm raky n'aa rejää doo. Yÿ né hë gado däk, a hä tanadäng hyb n'aa”,* näng kerih do paah. ⁴ Sahõnh hë P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerii däk doo, takerii däk ër tama metëëk hyb n'aa, h'yy ganajëng doo me, ta kyy kerih doo gó hana doo ji h'yyb näm doo me ër gada hyb n'aa baad hadoo do ër hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. ⁵ P'op Hagä Do hä, ji h'yy ganajëng doo hanoo doo, ji tah'yyb en'yyim doo, y ky n'aa etsëë, séd bë h'yyb hedo had'yyt hë tan'oo bä, Kristo Jesus bawäd wät doo da bë babok hyb n'aa, ⁶ sét hadoo doo me bë h'yyb, sét hadoo doo me bë kyyh, P'op Hagä Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo Yb, bë j'aa etsë hyb n'aa kä.

⁷ Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hë bë gadoo bë da hadoo doo Jesus hä h'yy ka'eeh doo, bë Kristo gado däk doo da. Taw'ääts hë tii da bë bad'oo P'op Hagä Do kawehëë däk hyb n'aa. ⁸ Bë hyb n'aa newë bë y maher'oot doo: Kristo bana kån Judah buuj tamasa hyb n'aa, te hub né hë P'op Hagä Doo, tametëëh hyb n'aa, Judah buuj sa wahë maküü hä P'op Hagä Do ky dang do takaja däk hyb n'aa, ⁹ Judah buuj nadoo do P'op Hagä Do raj'aa etsë hyb n'aa, sa wë tat'yyd mehũũm do hyb n'aa. Tii da né paa takerii däk ta ti ky n'aa:

† **14:20** Hahÿ d' apäh Paw-Ro hanäng péh: Ji awëë bä ji da hadoo do tayy doo, ji h'yyb tatuk tabawëh hyb n'aa ta hä pé ji nawëh doo. Tii bä ta hä hë, ta daaj hë ta h'yyb ky n'aa tapaa, tii d' tabad'oo do hyb n'aa. Tii bä teréd hõm Jesus hä tah'yy ka'eeh doo, ta daaj hë, ta hä hë ta h'yyb ky tapaa do hyb n'aa, baad nado tamoo wät ted'oo do hyb n'aa. * **15:3** Saaw-Mo 69.9 hä takerii däk ti P'op Hagä Do hä kaher'oot do paah.

“Ti hyb n'aa a hã ÿ j'aa etsë da Judah buuj nadoo do mahang.
 Õm ÿ ma ejäm da.”†

10 Hahÿÿ da na-ããj hë takerii däk:

“Bëëh, Judah buuj nadoo doo,
 bë tsebee P'op Hagä Do karapee sa sii, Judah buuj sa sii.”‡

11 Hahÿÿ da na-ããj hë takerii däk:

“Bëëh, Judah buuj nadoo doo,
 bë j'aa etsëë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.
 Sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong doo,
 bë j'aa etsëë ta hä.”§

12 Hahÿÿ d' paa Isajas baher'oot:

“Ganyyh da Jesé panaa mahang
 Judah buuj nadoo do bag'ääs doo.
 Ta hä da rah'yy kasadä.”**

13 P'op Hagä Do hä, baad taky n'aa enooh do ji gada hanoo do hä ÿ ky n'aa etsëë bë h'yy gadajang tan'oo bä, h'yyb nyyw gó bë babok tan'oo bä bë hä, ta hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ta ti ÿ wën ky n'aa etsëë, ta Sahee hejój me tan'oo bä baad ub had'yyt hë bë gada hyb n'aa ër hä taky n'aa enooh doo.

14 Wakän haa hedoo doo, baad ÿ bahapäh hahÿ hëp ÿÿ gó: Bë ky enyyw had'yyt né hë bë da hadoo do wë, baad bë bahapäh nyy da P'op Hagä Do karën ji bawät, baad bë bahajaa bë maher'oot bë da hadoo doo, baad rababok hyb n'aa. 15 Ti hadoo né hë, dooh né hë ÿ ky n'aa eäm bä bë ÿ ma erii wät do hä, ta ti bë mabaan mahänh. Tii da bë ÿ wën ma erii wät, ta ky ennym doo gó P'op Hagä Do anoo do hyb n'aa hä ÿÿ, 16 Judah buuj nadoo do mahang Kristo Jesus panäg n'aa ÿ bahadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh doo, P'op Hagä Do matym n'aa manaa do hadoo ÿÿh. Judah buuj nadoo do hä ÿ maher'oot P'op Hagä Do panyyg hanäm doo, P'op Hagä Do matym n'aa hadoo P'op Hagä Do gen'aak do rabañadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb gó moo wät do hyb n'aa, tsyt hë nesaa do mahänh kasëëw hõm do rabahadoo hyb n'aa kä.

17 Ti hyb n'aa, ti anäng ÿ h'yy kasab'ee do pan'aa Kristo Jesus hejój gó P'op Hagä Do wë ÿ moo wät do hyb n'aa. 18 Ti hadoo né hë, jããm hë ÿ h'yy kasab'ee ÿ moo wät do hä Kristo moo wäd wät do hyb n'aa. Ta ky n'aa sa hä ÿ maher'oot do hyb n'aa, sa mahang ÿ moo wäd wät do hyb n'aa, Kristo an'oo bä Judah buuj nadoo do P'op Hagä Do hä raky daheeh hyb n'aa. 19 Ta heen n'aa hejój gó, meuj n'aa anäng do hejój gó, P'op Hagä Do Sahee hejój gó ÿ moo wäd wät sa mahang. Jerusarënh bä naa, Iriiriko häd näng do häj n'aa bód hënh kä baad ÿ baher'ood hõm sahõnh hë sa hä Kristo panyyg hanäm doo.

20 Hahÿÿ da had'yyt hë ÿ bahed'oo: ÿ karën ÿ maher'oot Kristo ky n'aa ta wób ranaher'oot nä bä, ta wób ramoo bok do jó ÿ moo nawät hyb n'aa. 21 P'op

† 15:9 2 Samuéw 22.50, Saaw-Mo 18.49 ‡ 15:10 Dew-Teronom 32.43 § 15:11 Saaw-Mo 117.1

** 15:12 Isajas 11.10. Dawi makü yb ta ti Jesé. Jesus né ti Jesé panaa Judah buuj nadoo do bag'ääs doo.

Hagä Do kyy kerih doo gó kerii däk doo da ŷ karën ŷ bad'oo. Hahÿÿ da takerii däk:

“Panyyg tamah do rahapäh da,

Ta ky n'aa nanapäh do h'yy kadew'uuh da.”††

²² Raky n'aa nanapäh nä bä ŷ maher'ood hõm do hyb n'aa Kristo ky n'aa, dooh paa tahaja bä bë wë ŷ hegää bä. ²³ Hÿÿ kä, ŷ haja däk do hyb n'aa babä Kristo ky n'aa ŷ maher'oot doo, hajõõ däk hyb n'aa na-ääj hë ta baab ŷ karën do bë wë ŷ baheg'ääs, ²⁴ ŷ karën paawä bë panang bä ŷ nu däng dó Es-Päj häj n'aa bä ŷ mahõm me, bë ŷ bahehëen hyb n'aa. Bë ŷ bahehëen do jawén paa bä, banadawéd né paawä, ŷ karën paawä ŷ bë masa Es-Päj hënh ŷ bahõm doo. ²⁵ Jerusarënh hënh ŷ bahõm dó pooj jé, Jesus hä h'yy ka'eeh do t'ii hënh habong do sa matym n'aa ŷ tajoooh hyb n'aa. ²⁶ H'yyb tsebé doo me Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Masedonija, Akaja häd enäh do häj n'aa bä habong do rabata padëek dajëer, Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarënh bä habong do ramasa hyb n'aa. ²⁷ Sa daaj hë, sa h'yyb gó naa ramasa. Taw'ääts hë né hë ti ramasa sa hä, raküüt enäh do hadoo do hyb n'aa sa wë. Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarënh bä habong do sa hyb n'aa né hë Judah buuj nadoo do ragado däk sa h'yyb gó baad hadoo do P'op Hagä Do Sahee hä hana doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ti ramasa hÿÿ kä Judah buuj hä sa wë hanäng doo me, ramabaanh do hadoo. ²⁸ Sa matym n'aa ŷ tajoooh do jawén paa bä, baad sahõnh hë dajëer ragado däk ŷ bahapäh bä kä, ŷ tsyym kadoo da Es-Päj häj n'aa hënh ŷ bahõm doo. Ta hõõ bä ŷ nu däng dó bë panang bä, bë ŷ baheg'ääs hyb n'aa. ²⁹ Baad ŷ bahapäh hahÿÿh: Bë wë ŷ kajaa bä, tak'ëp bë da Kristo ky n'aa edëng da hëp ŷ n'aa.

³⁰ Hÿÿ kä wakän haa hedoo doo, Jesus Kristo ër Wahë N'aa karapee ër bahadoo do hyb n'aa, ër da hadoo do ër kamahän P'op Hagä Do Sahee anoo do hyb n'aa na-ääj hë, tak'ëp ŷ betseë bë hä, si ŷÿ P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ëë had'yyt hë hëp ŷ n'aa. ³¹ Bë ky n'aa ets'ëë ŷ P'op Hagä Do mo n'aa jesuu hyb n'aa Judah häj n'aa bä habong do Jesus hä h'yy kana'eeh do sa mahänh. †† Bë ky n'aa ets'ëë na-ääj hë, baad Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarënh bä habong do ragadoo hyb n'aa sa matym n'aa sa wë ŷ mahüüm doo. ³² Taw'ääts hë tii da bë ky n'aa ets'ëë. P'op Hagä Do karën bä, h'yy gadajaa gó bë wë ŷ kajaa hyb n'aa, bë mahang ŷ h'yy kameh'ääk hyb n'aa, p'aa hënh ŷ h'yyb hedo däk hyb n'aa kä. ³³ Hÿÿ kä ŷ karën P'op Hagä Doo, ji tah'yyb en'yym doo, bë mahang tabawät. ŷÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

16

Sa hä Paw-Ro hyb n'aa esee do ky n'aa hahÿÿh

¹ Bë ŷ maher'oot ër änh hadoo do Pëb häd näng do ky n'aa. Baad tabawät. Jesus hä h'yy ka'eeh do panang Sën-Kerej häd näng doo bä habong do sa masa n'aa see tii. ² Taw'ääts hë bë gadoo bë wë takajaa bä, bë nemuun Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä tah'yy kata däk do hyb n'aa. Taw'ääts hë baad bë gadoo Jesus hä h'yy ka'eeh doo, tsyt hë ta wë kasëew däk do ji gadoo doo da. Taw'ääts hë bë masaa ta hä, hajõng do tamasa wät do hyb n'aa. ŷ na-ääj hë tamasa wät.

†† **15:21** Isajas 52.15 †† **15:31** Tii d' tawén etsëë sa hä, Judah buuj wób, Jesus hä h'yy kana'eeh doo, rakawajään do hyb n'aa ta wë. Rano n'aa masoo Paw-Ro.

³ Bë maher'ood Pisiir, ta patug Akira daheeh, ȳ hyb n'aa esee sa hã. Nemon ȳȳ Kristo Jesus wë ramoo bok tii. ⁴ Rahapëë né paawã dajëp sa hã péh, ti hadoo né hë ȳ ramasa. Ȳȳh, sahõnh hë Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do na-ããj hë, ãã tsebé sa wë, baad hadoo do ãã hã rabad'oo do hyb n'aa. ⁵ Taw'ããts hë hät ȳȳ gó bë edëë na-ããj hë Jesus hã h'yy ka'eeh do Akira sa tób bã kahet'aa doo.

Bë maher'ood najis ȳȳ, Epenet häd näng doo, ȳ hyb n'aa esee ta hã. Hãj n'aa bód Asija häd näng doo bã, jããm hë pooj jé Kristo hã h'yy ka'eeh do ti Epenet. ⁶ Hät ȳȳ gó bë edëë Marija, tak'ëp bë hyb n'aa moo wät do paah. ⁷ Hät ȳȳ gó bë edëë nemon ȳȳ Isaraéw buuj hedoo doo, Ân-Doroniko, Junijas häd enäh doo, si ȳȳ radewäts b'ëëh do paah. Ky n'aa etsëëh tii, Jesus mejüü do sa mahang. Pój ȳȳ jé Kristo hã rah'y'y kae padëëk tii.

⁸ Hät ȳȳ gó bë edëë aj'y'y Âm-Pijat häd näng doo, ȳ kamahän doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã tah'y'y kata däk do hyb n'aa. ⁹ Hät ȳȳ gó bë edëë aj'y'y Uh-Bãn häd näng doo, ër sii Kristo wë moo wät doo. Hät ȳȳ gó bë edëë najis ȳȳ Es-Takis häd näng doo. ¹⁰ Hät ȳȳ gó bë edëë aj'y'y Aperes häd näng doo, h'yy kanerét doo me baad had'yyt hë Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Hät ȳȳ gó bë edëë aj'y'y Aris-Tob häd näng do tób yt hã haj'eenh doo. ¹¹ Hät ȳȳ gó bë edëë aj'y'y Erodijõn häd näng doo, nemon ȳȳ Isaraéw buuj hedoo doo. Hät ȳȳ gó bë edëë aj'y'y Nar-Sis häd näng do tób yt hã haj'eenh doo do Jesus hã h'yy ka'eeh doo.

¹² Hät ȳȳ gó bë edëë ȳȳj Tiripena, Tiriposa häd enäh doo. Tak'ëp ramoo bok do ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë. Hät ȳȳ gó bë edëë ȳȳnh Peh-Sid häd näng doo, najis ȳȳ, tak'ëp né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë moo wäd wät doo. ¹³ Hät ȳȳ gó bë edëë aj'y'y Rupu häd näng doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë kasëew hõm doo. Hät ȳȳ gó bë edëë na-ããj hë ta ȳȳn. Ta t'aah hadoo ȳ tagadoo paah. ¹⁴ Hät ȳȳ gó bë edëë aj'y'y Asïn-Kirito, Peregõn, Er-Mes, Patorobas, Er-Mas häd enäh doo. Hät ȳȳ gó bë edëë na-ããj hë ër hÿȳj hedoo do P'op Hagã Do rahyb n'aa jew'y'yk do hyb n'aa sa sii kahet'aa doo. ¹⁵ Hät ȳȳ gó bë edëë aj'y'y Pírorogo häd näng doo, ȳȳnh Jurija häd näng doo, aj'y'y Neru häd näng doo, ta ãnh daheeh. Hät ȳȳ gó bë edëë na-ããj hë aj'y'y Orim-Pas häd näng doo, sahõnh hë P'op Hagã Do karapee wób sa sii kahet'aa do na-ããj hë.

¹⁶ Baad bë kedëë bë da hadoo do hã. Sahõnh hë Kristo hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do bë m' rahyb n'aa esee.

¹⁷ Wakãn haa hedoo doo, ȳ etsëë bë hã, bë kanã séd ji h'y'yb nahedoo hanoo do sa mahãnh, ji rah'y'yb panas'ëëh do mahãnh na-ããj hë, ta see hadoo, bë gado däk do hadoo nado ma met'ëëk doo. Bë ky dahé manã sa hã. Dawëë bë kanã sa mahãnh. ¹⁸ Dooch Kristo, ër Wahë N'aa wë ramoo bok tii. Sa h'y'yb karën do jawén rababok. Ky kamep'ëëh doo me, ji hã raj'aa etsë doo me rawedii baad manatakëë doo.

¹⁹ Kristo hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë habong do raky n'aa napëë däk baad bë ky dahé däk Kristo ky n'aa, ti hyb n'aa ȳ h'yy gadajang. Ti hadoo né hë, baad hadoo do hã ȳ karën paawã bë h'yy ganäng, taw'ããts hë bë nahapäh do hadoo nesaa doo. ²⁰ Edaa däk P'op Hagã Doo, h'y'yb nyw gó ji bawät hanoo doo, bë j'aa ketsë tan'oo bã Nesaa Do Yb hã. Jesus, ër Wahë N'aa ky enyym da bë hã.

²¹ Tsimoot, si ȳ moo wät doo, bë m' tahyb n'aa esee. Nemon ȳȳ Isaraéw buuj hedoo doo, Rusijo, Jasõn, Sosipater häd enäh doo, ti na-ããj hë bë m' rahyb n'aa esee.

²² Ȳȳh, Tesijo häd näng doo, hahÿ Paw-Ro mejüü do herih doo, bë sii Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo hã h'yy kata däk doo, bë ȳ hyb n'aa esee.

²³ Aj'yy Gajo häd näng do bë m' tahyb n'aa esee. Baad ta tób bä ŷ tagado had'yyt hē. Sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do babä habong doo, ti na-āāj hē baad tagadoo. Eras, panang dajēēr hagā n'aa, ēr h'ŷŷj hadoo do Kuwar-To häd näng do na-āāj hē, bë m' rahyb n'aa esee. [²⁴ ŷ karēn Jesus Kristo, ēr Wahē N'aa, ky enyym sahōnh hē bë wē. ŷŷ. Tii d' né hē. Taw'āāts hē.]

²⁵ H'ŷŷ kā, taw'āāts hē ēr j'aa etsē P'op Hagā Doo. Ti né hē tahajaa panyyg hanām do ŷ maher'oot doo me, Jesus Kristo ky n'aa me, baad bë h'yy kae had'yyt hē tan'oo bä. P'ooj ub dooh rahapēē nā bä ta ti ky n'aa. ²⁶ H'ŷŷ kā, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerih do paa hā kametā dāk P'op Hagā Do panyyg hanām doo, sahōnh hē rabahapāh hyb n'aa. P'op Hagā Do hedēb had'yyt do mejūū do hyb n'aa, kaheer'ood dāk sahōnh hē badāk hah'ŷŷ hā habong do sa hā, Kristo hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa, raky daheeh hyb n'aa na-āāj né hē. ²⁷ Taw'āāts hē P'op Hagā Doo, sét hadoo do tak'ēp h'yy ganäng doo, ji j'aa etsēē had'yyt hē Jesus Kristo hyb n'aa. ŷŷ. Tii d' né hē. Taw'āāts hē. Jāām hē kā.

1 Korin

Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Korin häd näng doo bã habong do hã pooj jé Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

Ji matym n'aa ji hã Jesus anoo do ky n'aa hahÿÿh

¹ Paw-Ro ÿ ti hÿÿh, P'op Hagä Do karën do hyb n'aa ÿ tanaëënh doo, Kristo Jesus mejüü do see ÿ bahado däk hyb n'aa, ta ky n'aa ÿ baher'ood hõm hyb n'aa kä. Ær hÿÿj hadoo do Sotenés häd näng do sii bë ÿ edëng, ² bëeh, P'op Hagä Do karapee hedoo doo, Korin häd näng do panang bã habong doo. Tsyt hë, ta wë bë tabetyn hõm Kristo Jesus bad'oo do hyb n'aa. * Sahõnh hë jé pad'yyt hë ër Wahë N'aa Jesus Kristo hã j'aa hets'ëë do sii hë bë tabetyn hõm tsyt hë, ta wë had'yyt hë bë babok hyb n'aa. Sahõnh hë ër wahë n'aa né hë ti Jesus. Jé pad'yyt hë habong do sa Wahë N'aa, ër Wahë N'aa na-ããj hë. ³ ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawky Do na-ããj hë ky en'yym bë hã. ÿ karën baad bë rah'yyb en'yym.

⁴ P'op Hagä Do hã ÿ tsebee had'yyt hë bë hyb n'aa, baad bë wë taky enyym do hyb n'aa Kristo Jesus hyb n'aa. ⁵ Kristo hyb n'aa, baad tabanoo bë hã ta ky n'aa baad bë bahajaa bë baher'oot, baad tabanoo bë hã takarën do baad bë bahapäh hyb n'aa, baad tagahoot hyb n'aa bë hã. ⁶ Baad bë gado däk Kristo ky n'aa bë hã äã her'ood wät do paah. Te hub né hë kä bë hã kä. ⁷ Ti hyb n'aa kä, hÿÿ kä bë h'yyb gó tabanyj däk sahõnh hë P'op Hagä Do Sahee ji hã hanoo do ji hajaa doo, baad bë gadaa nuuj jé Jesus Kristo, ër Wahë N'aa p'aa hënh tabahyng bã kä. ⁸ Baad had'yyt hë Jesus Kristo bë tah'yyb hej'oonh, baad bë baboo had'yyt hë hyb n'aa, tagadëëg ub, takajaa bã kä, baad had'yyt hë bë hã tabahapäh hyb n'aa, tanaw'yyt hyb n'aa bë hã taky n'aa tapaa do ky n'aa. ⁹ P'op Hagä Doo, bë tanaëënh do Jesus Kristo ër Wahë N'aa sii bë babok hyb n'aa, dooh bë teréd bã. Tamoo wät né hë ji hã taky däng doo.

Sa h'yyb gó raketyn hõm do ky n'aa hahÿÿh

¹⁰ Wakän haa, ër Wahë N'aa Jesus Kristo kyy gó tak'ëp ÿ betsëë bë hã, séd hã bë h'yyb hedoo hyb n'aa, bë h'yy kanetyn hyb n'aa, séd hã had'yyt hë bë babok hyb n'aa. ¹¹ ÿÿnh Korowéh häd näng do karapee ÿ rapanäk bë ky n'aa. Bë ky ked'aak bë mahang, sa nooh. ¹² Hahÿÿ d' mä bë kyyh: “Paw-Ro karapee äãh”, näk mä bë wób sa kyyh. “Aporos karapee äãh”, näk mä bë wób. “Peed karapee äãh”, näk mä ta wób. “Kristo karapee äãh”, näk mä ta wób kä. H'yy kasab'ee doo gó ta tii d' bë kyyh. ¹³ Ketyn hõm g'eeh ti Kristo bë hã? ÿ g'eeh, Paw-Ro, bë hyb n'aa b'aa kajatsëk do hã kepëëm däk do paah? Hät ÿÿ gó paa bë ranu gemuun? Doo. ¹⁴ Taw'ääts hë hã ÿÿ, ÿ tsebé, dooh bë ÿ nu gemuun bã do hyb n'aa. Jääm hë ajyy Kiris-Po, Gajo häd enäh do ÿ nu gemuun paah. ¹⁵ Taw'ääts hë dooh bë ÿ nu gemuun boo bã ÿ wén näng, hät ÿÿ gó bë nu kemuun bë naher'oot hyb n'aa. ¹⁶ ÿ hyb n'aa es'ee däk hÿÿ kä Es-Tepanas tób yt hë habong do na-ããj hë ÿ nu gemuun paah. ¹⁷ Doo ta wób ÿ nu gemuun do hyb n'aa tado bã tii, Kristo mejüü do hã ÿÿ. Ta ky n'aa hanäm do ÿ baher'ood hõm ti ÿ tamejüü doo. Ta ky n'aa ÿ baher'oot bã, dooh ÿ her'oot bã badäk hahÿÿ hã hanaa ji hajaa doo me, b'aa kajatsëk do hã Kristo dajëp do hejój hã maa

* 1:2 Ji hyb n'aa tadajëp, ji hyb n'aa taganä wät, tahanäng pé ti Kristo bad'oo doo.

newëe do raj'aa etsëe hyb n'aa. Dooh ȳ karën bā kēh ȳ tak'ëp ȳ haj'ap do hā raj'aa etsëe bā.

¹⁸ B'aa kajatsëk do hā Kristo dajëp do ky n'aa, daap hadoo do ky n'aa banesaa hēnh hahōm do sa hā. Ēr hā kā, banesaa mahānh ted'ëep do hā, P'op Hagā Do hejój kametā dāk ta tii hā. ¹⁹ Tii da né hē P'op Hagā Do kyy kerih doo gó. Hahȳy da ta kyyh:

“Ȳ ahāj jēng da tak'ëp hajaa do rahapāh doo.

H'ȳy ganāng do sa h'ȳy b ȳ makyys da”, † nāng kerih do hā.

²⁰ Äkä, nyy da P'op Hagā Do h'ȳy tak'ëp hep'ëeh do sa hā? Mosees ky n'aa jaw'ȳyk do ma mehetëk do sa hā ēnh? Badāk hahȳy hā tak'ëp h'ȳy ganāng doo gó her'oot do sa hā ēnh? P'op Hagā Do wareem dāk badāk hahȳy hā habong do ta hā h'ȳy kana'eeh do tak'ëp rahajaa doo. H'ȳy gatamah do h'ȳy hado dāk rahajaa do paa tan'oo bā. ²¹ Tak'ëp tabahajaa doo gó P'op Hagā Do anoo badāk hahȳy hā habong do ta hā h'ȳy kana'eeh do ta hā ranahapāh hyb n'aa sa h'ȳy gó rahajaa doo me. P'op Hagā Do h'ȳy dāng ted'ëep ta wē ta ky n'aa hyb n'aa ta hā h'ȳy ka'eeh doo, daap ta wób redoo né paawā Kristo ky n'aa.

²² Judah buuj rakarēn kapehuunh doo, meuj n'aa nāng doo, rahapāh raky daheeh hyb n'aa. Judah buuj nadoo do resoos tak'ëp ji hajaa doo, raky daheeh hyb n'aa. ²³ Tii d' né hē paawā rakarēn, āā maher'ood had'ȳyt hē Kristo b'aa kajatsëk do hā kepëem dāk do ky n'aa. Ta ti ky n'aa Judah buuj tah'ȳy rejāā. Judah buuj nadoo do sa hā, daap mā ta ti Jesus dajëp do ky n'aa. ²⁴ P'op Hagā Do h'ȳy dāng do sa hā kā, Judah buuj rado bā, Judah buuj nadoo do rado bā na-āāj hē, Kristo hā kametā dāk P'op Hagā Do hejój, P'op Hagā Do hajaa do na-āāj hē. ²⁵ Daap hedoo do P'op Hagā Do wē hanāng do red'oo doo, badāk hahȳy hā habong do tak'ëp rahajaa do bahānh tii. P'op Hagā Do nahejooj red'oo doo, badāk hahȳy hā habong do tak'ëp sa hejój bahānh né hē tii.

²⁶ Bē hyb n'aa es'ee wakān haa bē P'op Hagā Do asëew hōm noo gó. Ti noo gó dooh tahajōō bā bē mahang tak'ëp hajaa doo, badāk hahȳy hā habong do h'ȳy kasab'ee do sa matym gó. Ti noo gó dooh tahajōō bā bē mahang hyb n'aa jew'ȳyk doo. Dooh bē mahang tahajōō bā ky n'aa etsëeh do ti noo gó. ²⁷ P'op Hagā Do asëew hōm ta wē badāk hahȳy hā habong do sa hā h'ȳy gatamah doo. Ta tii d' tawén d'oo, tak'ëp haj'aa do rakadad'uu hyb n'aa P'op Hagā Do wē kā. P'op Hagā Do wén sēew hōm ta wē badāk hahȳy hā habong do sa hā hyb n'aa sakog is doo, hejooonh do rakadad'uu hyb n'aa. ²⁸ P'op Hagā Do asëew hōm badāk hahȳy hā raty n'aa ges'ȳyk doo, hyb n'aa sekog is doo. P'op Hagā Do asëew hōm ky n'aa nets'ās doo, ky n'aa etsëeh do ky n'aa netsā bong hyb n'aa ta hā. ²⁹ Tii d' tawén d'oo, tabad'op hē ranahajaa hyb n'aa rah'ȳy kasabé bā sa hā hē P'op Hagā Do matym gó. ³⁰ P'op Hagā Do né hē ti h'ȳy ta dāk bēeh, Kristo Jesus hā. Kristo hā kametā dāk P'op Hagā Do hajaa doo. Kristo hyb n'aa né hē ji tabed'ëep. Kristo hyb n'aa né hē baad tabahado dāk ēr h'ȳy tym P'op Hagā Do matym gó. Kristo hyb n'aa tsyt hē ēr baboo kān P'op Hagā Do wē. Kristo né hē ti ēr hed'ëep do nesaa do mahānh. ³¹ Ti hyb n'aa kā, “Jé h'ȳy kasab'ee doo, taw'āats hē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hā takasab'ee.” ‡ P'op Hagā Do kyy kerih do hā tii da ta kyyh.

† 1:19 Isajas 29.14 ‡ 1:31 Jeremij 9.24

2

B'aa kajatsék do hä Kristo dajëp do ky n'aa hahÿh

¹ Wakän haa, bë wë ÿ kajaa noo gó P'op Hagä Do ky n'aa bë hä ÿ baher'oot hyb n'aa, dooh ÿ her'ood bä tak'ëp ma kamet'ëëk do rer'oot doo da. Dooh na-ääj hë ÿ her'ood bä tak'ëp hajaa do kyy da. ² Tii d' ÿ wén d'oo, hahÿh da ÿ h'yyb däng bë mahang ÿ bawät noo gó do hyb n'aa: Jääm hë Jesus Kristo ky n'aa, b'aa kajatsék do hä tadajëp do ky n'aa ÿ karën bë ÿ maher'oot. ³ Bë mahang ÿ bawät bä ÿ nahejooj its, ÿ kajajän paa ÿ eÿÿm do hyb n'aa.*

⁴ Ta ky n'aa bë ÿ panäk noo gó, bë ÿ ma metëëk noo gó, dooh badäk hahÿh hä habong do tak'ëp hajaa do kyy me bë ÿ maher'ood bä bë ÿ h'yyb wareem hyb n'aa, bë ky daheeh hyb n'aa. Dooh. Bë ÿ maher'oot noo gó, P'op Hagä Do Sahee hejój tametëeh bë h'yyb gó te hub né hë ta ky n'aa ÿ her'oot doo. ⁵ Tii da ÿ wén d'oo paah, P'op Hagä Do hejój hyb n'aa bë h'yy ka'eeh hyb n'aa, dooh badäk hahÿh hä habok do hajaa do hyb n'aa nado.

Ta Sahee hyb n'aa ji hapäh P'op Hagä Do ji h'yyb gó ky n'aa hahÿh

⁶ Ti hado né paawä, baad Jesus Kristo ky n'aa hapäh doo, ky dah'eeh do sa mahang ää her'oot né hë kyyh tak'ëp hajaa doo. Dooh badäk hahÿh hä hanäng do hajaa do tado bä, dooh badäk hahÿh hä habong do sa wahë n'aa hajaa do tado bä ää ma metëëk doo. Ahëej jëës da ta ti sa wahë n'aa hejój. Edah ta ti sa wahë n'aa ragawatsig jëng. ⁷ P'op Hagä Do tak'ëp hajaa do ky n'aa pooj jé ji nahapäh do ti ää her'oot doo.† Kejën né paawä tii, badäk hahÿh hä habong do sa mahänh, sahönh hë tadu dahäng do pooj jé P'op Hagä Do h'yyb däng ta ti ër hä, ta tii gó ër j'aa etsë hyb n'aa.

⁸ Dooh badäk hahÿh hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do sa wahë n'aa rah'yy genä bä ta ti P'op Hagä Do hajaa do hä. Ta hä rah'yy genä bä paawä, dooh paawä repëëm däg bä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, kabaj'aa doo. ⁹ Hahÿh da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot:

“Dooh noo gó rahapäh doo,
dooh noo gó ramaa newëë doo,
dooh noo gó rahyb n'aa newëë doo,

ti né hë ti P'op Hagä Do enäm do ta hä kamahän do sa hä”,‡ näng kerih doo.

¹⁰ Ti né hë ti ta ti ta Sahee me P'op Hagä Do metä wät paa ää hä. Sahönh hë P'op Hagä Do Sahee hag'ääs. P'op Hagä Do h'yyb ji nahapäh do sii hë taheg'ääs, tahapäh. Ti hyb n'aa tahajaa tametëeh ji hä. ¹¹ Dooh hapäh pé ta wób hyb n'aa newëë doo. Jääm né hë hapäh ji daaj hë ji h'yyb. Ti hadoo né hë P'op Hagä Do hyb n'aa newëë do hä. Jääm né hë ta Sahee hapäh. ¹² Hÿÿkä, dooh badäk hahÿh hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rahyb n'aa newëë do tado bä ää gado däk doo. Ta Sahee né hë ti P'op Hagä Do anoo do ër hä, taky enyym doo gó baad ër hä tabanoo do ër bahapäh hyb n'aa. ¹³ Ta ti ky n'aa ër hä tama metëëk do ää her'oot P'op Hagä Do Sahee anoo doo me. Dooh badäk hahÿh hä hanäng do ji hajaa doo me tado bä. P'op Hagä Do Sahee hanaa, P'op Hagä Do Sahee ää hä tanoo doo me ää tab'ëës baad hadoo do ky n'aa. ¹⁴ Jé P'op Hagä Do Sahee ta h'yyb gó badoh doo, dooh tagado bä P'op Hagä Do Sahee hä hana doo. Daap hadoo do ti ta hä. Dooh tah'yy ganyb bä ta

* **2:3** Paw-Ro wén eÿÿm apäh sa mahang tabawät noo gó, dooh takarën bä tesööts bä P'op Hagä Do ta hä mejüü do hä. Dooh Paw-Ro karën bä ta hä raj'aa etsëë bä. Jesus hä takarën raj'aa etsë. † **2:7**

Jesus Kristo ky n'aa né hë tii. ‡ **2:9** Isajas 64.4

hã, jããm hẽ P'op Hagã Do Sahee ji tah'yy gan'yyh do hyb n'aa ta ti hã. ¹⁵ P'op Hagã Do Sahee sa h'yyb gó hanäng doo, ti né hẽ h'yy gan'yyh sahõnh hẽ P'op Hagã Do Sahee hana doo. Ta wób, sa h'yyb tym gó P'op Hagã Do Sahee nawät doo, dooh rah'yyb mepëë bã P'op Hagã Do Sahee hanäng do sa hã. ¹⁶ Ti d' né hẽ P'op Hagã Do kyy kerih do hã:

“Dooh hapäh pé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb.
Dooh ta hã ma metëëk péh.”[§]

Ër tii, ër h'yyb gó Kristo h'yyb bawät. Ti hyb n'aa ër wén h'yy genäh ta hã hana doo.

3

Séd hã Jesus wë Paw-Ro ramoo bok do ky n'aa hahÿh

¹ Wakån haa, bẽ panang bã ÿ bewäd nä noo gó, dooh ÿ haja bã paawä bẽ ÿ maher'ood bã P'op Hagã Do Sahee h'yyb mah'üüm do sa hã ji her'oot doo da. Bẽ ÿ maher'oot paa sa h'yyb karën do jawën habok do sa hã ji her'oot doo da. Karepé taah h'yyb hedoo nä bẽ ti noo gó. Dooh nä Kristo baad bẽ hapëë nä bã, ÿ hanäng péh. ² Jããm hẽ hãd nahejoonh doo me bẽ ÿ metëëk paa P'op Hagã Do hã hana doo, ta bii gamyyj ub ji anoo do hadoo karapee t'aah hã. Dooh ÿ haja bã hejoonh do bẽ ÿ ma met'ëëg bã. Karapee t'aah ta tä tanahajaa nä do hadoo bẽ ti noo gó. Tii d' ÿ wén d'oo, taganahoot nä do hyb n'aa bẽ hã. Da hẽ na-ããj hẽ, dooh tagah'ood nä bã bẽ hã, ³ badäk hahÿh hã habong do P'op Hagã Do nahapäh do sa h'yyb hadoo nä do hyb n'aa bẽ h'yyb. Bẽ mahang h'yy kajew'ëes nä, bẽ kaj'õök nä. Badäk hahÿh hã habong do P'op Hagã Do nahapäh do sa h'yyb hadoo nä bẽ h'yyb ta ti tametëëh. P'op Hagã Do nahapäh do rababok doo da bẽ babok nä. ⁴ “ÿ Paw-Ro karapee”, näng bẽ seeh. “ÿ Aporos karapee”, näng ta seeh. P'op Hagã Do nahapäh do rababok doo da bẽ babok nä ta ti metëëh.

⁵ Jaa Aporos bẽ hã péh, jaa ÿ bẽ hã péh, bẽ p'ãã kajew'ëes doo? P'op Hagã Do karom ub ãã ti hÿh. ãã hyb n'aa, ãã ma metëëk do hyb n'aa, bẽ h'yy kae däg kån Jesus Kristo hã. ãã moo bok P'op Hagã Do anoo do ãã hã. Hã ÿ tanoo do ÿ moo wät, Aporos hã tanoo do tamoo wät. ⁶ Ji joom ky n'aa gó bẽ ÿ maher'oot. Ta tym hejoom do hadoo ÿh. Naëng hataag n'aa hadoo Aporos. Tii d' ãã badoo né paawä, dooh ãã tado bã joom hawäng do hanoo doo. P'op Hagã Do ta ti hanoo. ⁷ Ti hyb n'aa, joom tym hejoom do nado hyb n'aa jawyk, dooh na-ããj hẽ naëng hataag n'aa hyb n'aa jawyg. Jããm hẽ P'op Hagã Do hyb n'aa jawyk, joom hawäng do hanoo doo. ⁸ Séd hã joom tym hejoom doo, naëng hataag n'aa ramoo bok. Ti hadoo né hẽ, ramoo bok do pénh ragadoo da ta sãm P'op Hagã Do hanaa. ⁹ Séd hã ãã moo bok P'op Hagã Do wë. P'op Hagã Do gëew hadoo bëeh. P'op Hagã Do tób n'aa hadoo bëeh, ãã tamaa sooh doo. ¹⁰ Hã ÿ taky ennym do hyb n'aa P'op Hagã Do an'oo däk hã ÿh, pã s'ëëb me tób tahem'aa do sa wahë n'aa hado däk ÿ bahadoo hyb n'aa. Pã tób hejój n'aa ÿ at'ëëg sëëk do hadoo. Ti jó ta wób ratamaa sëëk do hadoo tób. ÿ du doo do hã ramoo bok ÿ hanäng pé.* Taw'ãäts hẽ sahõnh hẽ baad rahyb n'aa matakëë

§ 2:16 Isajas 40:13 * 3:10 Tób ji tamaa sooh do ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot Jesus ky n'aa ta wób hã ji ma metëëk doo. Paw-Ro ti pooj jé Kristo ky n'aa Korin buuj hã tamaher'oot doo. Ta jawën ta wób rama met'ëëg magyys hẽ, baad Korin buuj rah'yy ka'eeh hyb n'aa Jesus hã. Ti hyb n'aa, ÿ du doo do hã ramoo bok, Paw-Ro wén näng.

nyy da tób hadoo do hã ramoo bok. ¹¹ Ti anyy däk tób hejój n'aa hadoo. Jesus Kristo né hē tii. Dooh hajaa pé tób hejój n'aa see moo wät péh. Ti hyb n'aa, “Taw'ääts hē baad rahyb n'aa matakēē nyy da ta hã ratamaa sēēk”, ŷ wén näng. ¹² Tób hejój n'aa hã ta wób rat'ēēg sēēk apäh pä ky n'aa gebah do s'ēēb hadoo doo me, k'ääts tēg gabarēēh do s'ēēb hadoo doo me, k'ääts tēg hawak do s'ēēb hadoo doo me. Ta wób rat'ēēg sēēk apäh ta hã b'aa hadoo doo me, bag'aad hadoo doo me, jawii hadoo doo me. ¹³ Jesus matēēh bā kā, tii bā da ramoo bok do tametty, baad tado bā, baad tanado bā. Ti noo gó kametēēh da ramoo bok doo, nyy da. Tēēg hōō hadoo doo gó kametā dāk da baad tado bā ramoo bok doo, baad tanado bā. Ramoo bok do tēēg hōō hadoo do metyy da. ¹⁴ Ta see tatama do tanaooj jēē bā, tagadoo da tamoo wät do sām baad hadoo doo. ¹⁵ Tatama do taoj jēē bā, dooh da tagado bā tamoo wät do sām, Jesus edēēb né paawā ta hã. Tedēēb né paawā, aj'yy tób kataa hōm do mahānh ked'ēēp do hadoo ta hã. Sahōnh hē ta wē hanäng do aooj jēng do hadoo.

¹⁶ P'op Hagä Do tób n'aa hadoo bēēh, Jesus hã h'yy ka'eeh doo. P'op Hagä Do Sahee bē mahang tabawät. Dooh g'eeh bē hapēē bā ta tii? ¹⁷ P'op Hagä Do tób n'aa hadoo do rejää doo,† P'op Hagä Do rejää na-ääj hē, baad had'op, tsyt hē ta wē ketyn dāk do hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa. Bē né hē ti P'op Hagä Do tób n'aa.

¹⁸ Bē kawad'ii manäh! Badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa matym gó tak'ēp hajaa ted'oo doo, taw'ääts hē teréd hōm ta tii da tahyb n'aa newēē doo. Taw'ääts hē paawā h'yy gatamah do hadoo tabahadoo P'op Hagä Do nahapäh do sa matym gó, P'op Hagä Do matym gó kã h'yy ganäng do tabahadoo hyb n'aa kã. ¹⁹ Tii d' ŷ wén näng, h'yy gatamaa né hē P'op Hagä Do matym gó ta hã h'yy kana'eeh do h'yy genäh red'oo doo. Tii d' né hē P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: “P'op Hagä Do no n'aa masoo hadoo tak'ēp hajaa doo, rah'yy kamep'ēēh doo me.”† ²⁰ Hahÿÿ da na-ääj hē takerii dāk: “Daap né hē tak'ēp hajaa do sa h'yyb, P'op Hagä Do hapäh.”§ ²¹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē dooh bē h'yy kasabé wäd bā bē ma matēg sa hyb n'aa, sa karapee bē bahadoo hyb n'aa. Sahōnh hē P'op Hagä Do an'oo dāk bē hã: ²² ŷ Paw-Ro, Aporos, Peed, sahōnh hē badäk hahÿÿ hã hanäng do P'op Hagä Do pahuunh doo, ji edēp doo, ji dajēp doo, da hē ji bawät nã bā, hÿ jawén hawät doo. Sahōnh hē tii, bē matym n'aa né hē tii. ²³ Bēē kã, Kristo ma hadoo bēēh, Kristo karapee bēēh. Kristo kã, P'op Hagä Do ma hadoo, P'op Hagä Do t'aah kã.

4

Jesus mejūū do sa ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē hahÿÿ da bē h'yyb ää hã, bē ma matēg hedoo do sa hã: Kristo kaser n'aa, sa hã kan'oo dāk do P'op Hagä Do ky n'aa pooj jé ji nahapäh do rama metēēk hyb n'aa ääh. ² Hÿÿ kã, taw'ääts hē baad had'yyt hē sa kariw n'aa kaser n'aa hedoo do ramoo bok sa hã kamejūū doo. ³ ŷÿ kã, baad g'eeh ŷ moo wät? Dooh ŷ hyb n'aa p'eed bā ŷ moo wät do hã bē hyb n'aa newēē doo. Dooh na-ääj hē ŷ hyb n'aa p'eed bā ta wób sa h'yyb hã ŷÿ. Dooh na-ääj hē daj ŷÿ hē ŷ kamety bā. ⁴ Dooh hēp ŷ tym ŷ taky n'aa tapaa pé ŷ moo wät do hã. Ti hadoo né hē, ta ti dooh tametā bā baad had'yyt hē ŷ moo wäd bā.

† 3:17 P'op Hagä Do tób n'aa hadoo do rejää doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do raketyn hōm hanoo do tii. Ky ked'aak do hanoo do tii. Séd hã ranaboo bong do hanoo doo. † 3:19 Jóh 5.13 § 3:20 Saaw-Mo 94.11

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do né hē ti ŷ tametty doo. Ti né hē her'oot baad tado bā, baad tanado bā ŷ moo wāt doo. ⁵ Ti hyb n'aa taw'āāts hē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa do pooj jé, dooh bē h'yy kajäg bā baad tado bā, baad tanado bā ta wób moo bok doo. Kristo kajaa bā kā tametēeh da sahōnh hē ji h'yyb gó kejēn doo. Tametēeh da na-āāj hē ji hyb n'aa newēē do paa hā. Ti noo gó, sa hā tahapāh do pénh P'op Hagā Do j'aa etsē da sahōnh hē sa hā kā.

⁶ Wakān haa, ŷ erii wāt do bē p'āā ky ked'aak do ky n'aa, ny hado āā Aporos daheeh. Bē hyb n'aa né hē ti ŷ baher'ood wāt tii da, jāām hē P'op Hagā Do kyy kerih do hā takerih doo da bē bad'oo hyb n'aa. Takerih do hā bē matakā bā, tii bā dooh bē kasabé bā bē ma matēg hyb n'aa. Dooh tii bā bē hyb n'aa jewēts bā ma matēg wób. ⁷ Ta wób sa bahānh nado bēeh. Sahōnh hē bē wē hanāng doo, P'op Hagā Do anoo do tii. Bag hēnh bē gadoo sahōnh hē bē wē hanāng doo. Ti hyb n'aa h'ēēd hyb n'aa bē h'yy kasab'ee bē hanaa bē hanāk doo?

⁸ Bē wē anyy dāg is sahōnh hē bē h'yyb karēn do bē ed'oo g'eeh? Tak'ëp bē wē anyy dāg is P'op Hagā Do Sahee ji hā hanoo do bē ed'oo g'eeh? Sa wahē n'aa sa bahānh hado dāg is do bēeh, bē ed'oo g'eeh? Āā bē gagog hōm is bē ed'oo. ŷ karēn paawā te hub tado bā, sa wahē n'aa sa bahānh hadoo do né hē ŷ karēn paawā bēeh. Tii bā paawā bē sii āā bag'āās. ⁹ Āā tii, dooh sa wahē n'aa sa bahānh hedoo do āā ado bā. Hā ŷ duu hēnh, sahōnh hē sa yd jé had'os do P'op Hagā Do an'oo bā āā Jesus mejūū do hedoo doo. Kaneb'oooh do jawén paa bā, j'aa kets'ēē do rabajēk bā sahōnh hē sa matym gó, duu hēnh radej'ēēp do hood hēnh sa majīī ramahūūm do hadoo āāh. Sahōnh hē, ajiyy, āās na-āāj hē āā rahag'āās.*

¹⁰ Kristo āā ky daheeh do hyb n'aa, h'yy gatamah do āāh, ta wób sa matym gó. Bēē kā, tak'ëp hajaa do bē ed'oo, Kristo karapee bē bahadoo do hyb n'aa. Dooh āā haj'as pé ta wób sa hā. Bēē kā, tak'ëp hej'oonh do hadoo bē ed'oo. Bēeh, bē raweh'ēeh. Āāh, āā raty n'aa ges'y'yk. ¹¹ P'ooj ub, da hē na-āāj hē, āā as'aah, āā hoo k'aanh. Ta sāg its āā saroor. Āā rarejāā. Dooh āā panang péh. ¹² Tak'ëp āā moo bok āā waa sām hā. Āā raky n'aa was'ee bā, āā ky n'aa edēng sa hā. Āā rarahejā bā, h'yyb jawyk doo me āā gadoo tii. ¹³ Āā raky n'aa rejā bā, baad hadoo doo me āā ky gadoo. Nesaa doo, hesus doo, badāk hahŷŷ hā habong do raw'oong hōm do hadoo āāh, ran'oo bā.

¹⁴ Bē ŷ nu meb'y'yh do jawén nado ta ti ŷ berih. Bē ŷ ma metēek hyb n'aa tii. Tah haa ŷ kamahān do hadoo bē hā ŷ an'oo bā. ¹⁵ Tanyy bā né paawā hajōk bē ma matēg, sét ub né hē bē yb hadoo. Bē yb hado dāk ŷŷh, Kristo ky n'aa hanām do bē ŷ maher'ood wāt do hyb n'aa ta karapee bē bahado dāk do hyb n'aa kā. ¹⁶ Ti hyb n'aa ŷ karēn paawā ŷ bawāt doo da né hē bē babok. ¹⁷ ŷ mejūū da Tsimoot bē wē. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hā āā h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tah ŷŷ ŷ kamahān do hado dāk tii. Baad had'y'yt hē tamoo wāt. P'aa hēnh da Tsimoot bē tamaher'oot nyy da ŷ bawād had'y'yt hē, Kristo hā ŷ h'yy kata dāk do hyb n'aa. Jé pad'y'yt hē Jesus Kristo hā h'yy ka'eeh do sa hā ŷ ma mehetēk doo da né hē ŷ bawāt.

* **4:9** Rakaneb'oooh do jawén paa bā, raj'aa ketsē bā, tsebee gó Roma buuj sa warahén rakametēeh rabajēk bā panang hēnh. Duu hēnh ramena sa majīī. Sa majīī wób radej'ēēp sahōnh hē sa matym gó. Sahōnh hē panang buuj rabahōm radej'ēēp do hood hēnh. Ta ti ky n'aa me Paw-Ro wén eh'ūūm, Paw-Ro bahānh dāg Korin buuj red'oo do hyb n'aa. Paw-Ro bahānh dāg ragadoo P'op Hagā Do Sahee hana do red'oo. Paw-Ro hyb n'aa jawyk do bahānh dāg red'oo.

¹⁸ Ỹ negãã wäd bë wë, bë wób red'oo. Ti hyb n'aa kä, kasab'ee do hä sa hä hë rayd kaweh'ëéh. ¹⁹ T'ĩ hēnh da nayyw hē ỹ bahōm bë wë, P'op Hagä Do karēn bã. Ỹ kajaa bã da, ỹ heg'ããs da P'op Hagä Do hejój sa wë tanyy bã, sa kyyp apäh sa r'ood hä. ²⁰ P'op Hagä Do bag'ããs do karapee ji do bã, dooh ji her'oot do hä ji hapäh do tado bã. P'op Hagä Do hejój gó ji bawät do hä ji bahapäh. ²¹ Nyy da bë karēn ỹ bad'oo bë hä ỹ kajaa bã? Bë gen'aak tak'ëp bë ỹ hajëew bã? Kamahän doo gó, ky enyym doo gó bë hä ỹ her'ood bã bë karēn?

5

Baad nadoo sa see bawät do ky n'aa hahỹyh

¹ Ỹ ky n'aa napëë dāk tak'ëp nesaa do bë see moo wät. Ta yb ỹm sii tabahe'ỹyh mäh. Ta wób mahang, P'op Hagä Do ranahapëë né paawä, dooh tii da radoo bã. ² Ti awäd né hë paawä ta tii da bë mahang, bë h'yy kasab'ee nä? Taw'ãäts hë paawä bë h'yy katón ta ti hyb n'aa. Taw'ãäts hë paawä bë ah'eed hōm ta ti hadoo doo, bë mahang tanawät hyb n'aa. ³ Ỹ nawäd né hë paawä bë mahang, ỹ hyb n'aa newëë do bë mahang tabawät. Jesus häd gó ỹ ky n'aa ety dāk ta ti aj'yy hä, ỹ badoo né paawä bë mahang. ⁴ Bë kahet'aa bã kä, bë mahang hëp ỹ bawät bã, Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hejój bë sii tabawät bã, ⁵ tii bã da taw'ãäts hë bë ah'eed hōm bë mahänh, Nesaa Do Yb moo gó bë haëëj, tarejãã hyb n'aa ta hä, ta h'yyb tym bedëp hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matëéh noo gó.

⁶ Baad nado ta ti bë h'yy kasab'ee do bë hajaa do hä, ta ti hadoo do awäd bã bë mahang. Sét ub né paawä nesaa do moo wät do bë mahang, sahōnh hä tah'yyb rejãã. Pãw makuj n'aa hadoo tii. Nad'ëëd its né paawä ta makuj n'aa, jé pad'yyt hë takamekuuj dāk pãw pan'aa mahang. ⁷ Taw'ãäts hë bë ah'eed hōm bë mahänh nesaa do moo wät doo, nesaa do hä ta wób h'yyb tatuk doo, pãw makuj n'aa Judah buuj raw'oong hōm doo da Pas-kowa noo gó, P'op Hagä Do karapee nesaa do nanäng doo, P'op Hagä Do wë kasëew bong do bë bahadoo hyb n'aa, pãw makuj n'aa tamah do P'op Hagä Do wë kasëew dāk doo da. Ta tii d' ỹ wén edoo, Kristo ër hyb n'aa dajëp P'op Hagä Do anoo do hyb n'aa, b'éé t'aah Pas-kowa noo gó radahej'ëep do hadoo. ⁸ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër tabedëeb wät do ër hyb n'aa esee do hyb n'aa, taw'ãäts hë ër erét sahōnh hë nesaa doo, ky nesaa do na-ããj hë pooj jé ër bahed'oo doo, Pas-kowa rahyb n'aa esee noo gó pãw makuj n'aa Judah buuj raw'oong hōm do hadoo. Taw'ãäts hë papuuj gó ër babok, baad hadoo do ër her'oot, j'ooj madäk doo me nado, pãw makuj n'aa tamah doo me Pas-kowa Judah buuj rahyb n'aa esee doo da.

⁹ Pooj jé mo haja ỹh hä, bë ỹ ma erih doo gó, bë ỹ mejüü séd hä bë nabok hyb n'aa ta ỹm nadoo do sii he'ỹyh do sa sii, ta patug nadoo do sii he'ỹyh do sa sii. ¹⁰ Dooch Jesus Kristo nahapäh do sa ky n'aa ỹ her'ood bã, ta wób sii he'ỹyh doo, tak'ëp sa wë hanäng do kah'üüm do karēn doo, hets'ëëk doo, kabarii hä h'yy ka'eeh doo. Tsyt hë, dawëë ta ti hedoo do mahänh ji karēn bã ji awäd bã, jããm hë ji hajaa badäk hahỹ ji eréd hōm bã paawä. ¹¹ Jesus Kristo hä h'yy ka'eeh hanäk do sa ky n'aa ỹ her'oot, ta wób sii he'ỹyh doo, tak'ëp sa wë hanäng do kah'üüm do kar'ëën doo, kabarii hä h'yy ka'eeh doo, ta wób ky n'aa rejãã doo, ha'oom doo, hets'ëëk doo. Bë awëë manä na-ããj hë ta ti hedoo do sa sii. ¹²⁻¹³ Dooch ỹ ky n'aa ety bã Jesus Kristo karapee nadoo doo. P'op Hagä Do ky n'aa etyy tii. Taw'ãäts hë bë nemuun h'yy ka'eeh doo Jesus hä nesaa do moo wät do bë ky n'aa etyy bë meduuk doo mé. P'op Hagä Do kyy kerih doo

gó kerih doo da bë bad'oo: “Bë ah'eed hõm nesaa do moo wät doo, bë mahang tanawät hyb n'aa.”*

6

Sa da hadoo do raky n'aa tapaa do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ta da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do bë see ky n'aa tapa bã, h'ëed hyb n'aa P'op Hagã Do nahapãh do wë tamahũum ta ti ky n'aa, ramasa hyb n'aa? Dooch tii d' ji adoo bã. Taw'ãäts hë paawã Jesus Kristo hã h'yy ka'eeh do wób wë bë mahũum ta ti ky n'aa, bë ramasa hyb n'aa. ² Dooch g'eeh bë hapëë bã, P'op Hagã Do nahapãh do hã Jesus hã h'yy ka'eeh do raky n'aa etyy da ta jawén? Tii d' tado bã, P'op Hagã Do nahapãh do bë ky n'aa etyy bã da, dooch g'eeh bë haja bã bë mahang hawät do ky n'aa katep'aa doo, bë her'ood bã baad hadoo doo, baad nadoo doo? Ta ti dooch tahejooj bã. ³ Dooch g'eeh bë hapëë bã ääs sii hë da èer, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, èr ky n'aa etyy da ta jawén? Tii d' hadoo do hyb n'aa, badãk hahÿÿ hã hawät do p'ãã ji ky kedak doo, ti bahãnh baad èr bahajaa èr her'ood bã baad hadoo doo, baad nadoo doo. ⁴ Ti hyb n'aa, tanyy bã bë mahang badãk hahÿÿ hã ji hawät do p'ãã bë ky ked'aak doo, h'ëed hyb n'aa bë mahũum ta ky n'aa Jesus hã h'yy ka'eeh do sa matym gó hyb n'aa sakog is do sa wë, hyb n'aa jewyng né paawã ta wób sa hã? ⁵ Tii d' ÿ wén her'oot bë hã, bë nu mebyy bok hyb n'aa. Dooch g'eeh bë mahang tanyy bã hapãh doo, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa, Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang raky ked'aak bã? ⁶ Ti anyy né paawã bë mahang baad hadoo do her'oot doo, bë see ky n'aa tapaa ta da hadoo doo, hyb n'aa jewyk do P'op Hagã Do panyyng ky nadah'eeh do sa matym gó. Jesus Kristo panyyng hanãm do bë ky n'aa rejãã tii d' bë bad'oo do hã.

⁷ Dooch paawã Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang ji mejõ bã ji da hadoo do raky n'aa etyy. Tii d' bë bad'oo do hyb n'aa, tak'èp bë besõõts hõm Kristo karèn do hã. Taw'ãäts hë paawã bag hënh bë gadoo baad nadoo do bë hã ramoo bok doo. Taw'ãäts hë paawã kawanajãã doo gó bë gadoo bë rawadii doo. ⁸ Taw'ãäts hë né paawã tii da bë bad'oo, bë né hë ti ta wób wad'ii doo, bë né hë ti baad nadoo do moo bok do ta wób sa hã. Bë hÿÿj hedoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã tii d' bë bad'oo.

⁹ Nepãh bë hã, dooch P'op Hagã Do gado bã tabag'ãã bã nesaa do moo heb'ooch doo? Bë kawad'ii manã da. Ta patug nadoo do sii, ta ÿym nadoo do sii he'ÿÿh doo, kabarii hã h'yy ka'eeh doo, ta patug h'yyb rejãã doo, ta ÿym h'yyb rejãã doo, aj'yy ÿÿnh ked'oo do ta see aj'yy tagadoo doo, aj'yy, aj'yy sii he'ÿÿh doo, ¹⁰ hets'ëek doo, tak'èp tahyb n'aa h'ũum doo, ha'oom doo, ta wób ky n'aa rejãã doo, ta wób wad'ii do na-ããj hë, dooch rahaja bã P'op Hagã Do bag'ãã do karapee rado bã. ¹¹ Ta ti sa wób paa né paawã bë wób pooj jé, hÿÿ kã bë h'yyb tym kahawug dãk nesaa do mahãnh. Tsyh hë, ta wë bë P'op Hagã Do benyyw dãk. Baad hado dãk bë h'yyb tym ta matym gó P'op Hagã Do an'oo bã. Jesus Kristo, Tak'èp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ta tii, P'op Hagã Do èr h'yy kaha'eeh do Sahee hyb n'aa na-ããj hë.

Ji hub ky n'aa hahÿÿh

¹² “Sahõnh hë ÿ karèn do ÿ hajaa ÿ moo wät. Dooch ky n'aa jaw'yyk do ÿ moo ge'ÿÿm pëh”, nãk bë wób. Te hub né paawã tii, dooch sahõnh hë baad ub ji hã. Te hub né hë, sahõnh hë ÿ hajaa ÿ moo wät ÿ karèn doo. Ti hado né paawã, dooch taw'ãäts hë tado bã ÿ h'yyb karèn do mejõ bã hã ÿÿ. ¹³ “Ji waa ji wog

* 5:12-13 Dew-Teronom 17.7, 19.19, 21.21, 22.21, 23, 24.7

gó hajəng do pan'aa. Ji wog ji waa gejəng do pan'aa", nək ta wób. Te hub né paawā tii, ti awāt ti noo gó P'op Hagā Do ahāj jəng tii. Dooh tii da ji hub hā. Dooh taw'āats hē tado bā ji hub gado bā ji ŷym nadoo do hā, ŷynh ta patug nadoo do hā. Dooh né hē. Ji hub, Tak'əp Hyb N'aa Jawyk Do hā ji moo wāt do hyb n'aa tii. Ji hub Tak'əp Hyb N'aa Jawyk Do hag'āas. ¹⁴ Ta hejój me Jesus hub P'op Hagā Do bed'ēep doo da taganā wāt hyb n'aa, ti hadoo da ər hub na-āaj hē tabed'ēep da ər genā bong hyb n'aa.

¹⁵ Nepäh bē hā, ər hub, Kristo hub uuh hadoo? Taw'āats hē g'eeh tii bā Kristo hub uuh ji do dāg bā, ŷynh hajök do sii he'ŷyħ do hā ji h'yy gedag bā? Dooh. ¹⁶ Nepäh bē hā, ŷynh hajök do sii he'ŷyħ do tah'yy gedag bā, sét tabahado dāk ta sii? Sét hado dāk sa hub. Hahŷy da P'op Hagā Do kyy kerih doo: "Pawóp hadoo doo, sét rabahado padēek da."* ¹⁷ Ti nado ti nanəng ká Tak'əp Hyb N'aa Jawyk Do hā h'yy kata dāk doo. Sét tabahado dāk ta h'yyb tym Jesus h'yyb tym hā.

¹⁸ Tabad'op hē da bē aā bē ŷym nadoo do sii, bē patug nadoo do sii. Baad bē kanā da ta ti hedoo do mahānh. Sahōnh hē nesaa do ji moo wāt doo, nesaa do ji hyb n'aa newēe do na-āaj hē dooh ji hub tarejā bā tii. Tii d' nado ji ŷym, ji patug nadoo do sii ji baŷyħ do hā. Ta ti tarejāa ta hā hē ji hub. ¹⁹ Nepäh bē hā, P'op Hagā Do Sahee tób hadoo bē hub? Bē h'yyb gó ta Sahee bē hā P'op Hagā Do anoo do bawāt. ²⁰ Dooh bē hub danāh bē do bā. P'op Hagā Do ma dāg bēeh. Tak'əp tabepaag hōm bē sām, b'aa kajatsək do hā Jesus dajəp noo gó. Ti hyb n'aa da, taw'āats hē P'op Hagā Do bē weh'ēeh bē hub me.

7

Ji kat'ēē dāk do ky n'aa hahŷyħ

¹ Hŷy ká, ŷ bē ma erih do hā ŷ bē eanh do ky n'aa bē ŷ maher'ood kán. "Taw'āats hē apäh dooh aj'yy awād bā ta ŷym wē?"*, nək bē kyyh bē eanh doo.† ² Hahŷy da bē ŷ maher'oot: Hajök baad nadoo doo da rababok do hyb n'aa, hajök sa ŷym nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'ŷyħ do hyb n'aa ŷ hanəng péh, taw'āats hē sahōnh hē ajyy sa ŷym wē rababok nā, sahōnh hē ŷyħ sa patug wē rababok nā. ³ Taw'āats hē ajyy sa ŷym ragadoo, sa wē rababok. Ti né hē baad ub, raket'ēē padēek do hyb n'aa. Ti hadoo ənh ŷyħ sa hā. Taw'āats hē sa patug ragadoo, sa wē rababok. ⁴ Ji ŷym, dooh ta hub danāh tado bā. Ta patug ti ta danāh. Ti hadoo ənh ji patug hā. Ta patug, dooh ta hub danāh tado bā. Ta ŷym ti ta danāh. ⁵ Taw'āats hē ket'ēē padēek doo, dooh rakajesyg bā ta patug daheeh. Jāam hē ratayy pawóp its ta āh rakarən bā, baad pooj jé rakaner'ood bā, P'op Hagā Do hā raky n'aa etsēē hyb n'aa ti noo gó. Tii d' rabad'oo do jawén paa bā ká, taw'āats hē p'aa hēnh séd hā raba'ŷyħ sa ŷym daheeh, Nesaa Do ŷb h'yyb natatuk hyb n'aa, ranahajaa do hyb n'aa ji h'yy keb'aah do hā. ⁶ Bē karən bā tii, pawóp its ta āh bē tayy. Dooh bē ŷ mejūū do tado bā ti ŷ her'oot doo. ⁷ Hā ŷy péh, ŷ karən paawā sahōnh hē da ŷ rabahadoo.‡ Ti hadoo né hē ŷ karən doo da nado. Séd uuh had'yyt hē

* **6:16** Genesis 2:24 * **7:1** Hahŷy d' Gereg kyy me takerii dāk tii: "Taw'āats hē apäh dooh aj'yy moo dēē bā ŷynh hā?" Ji ŷym wē ji bawāt do ky n'aa ta tii. Ti hadoo né hē hahŷy da ta wób ratab'ēēs ta tii: "Taw'āats hē apäh dooh aj'yy ŷynh hā takat'ēē bā?" † **7:1** Ta tii da rawén eaja wāt, baad P'op Hagā Do ji tagadoo red'oo ji ŷym wē ji nawād wād bā, Jesus hā ji h'yy kae dāg kán do hyb n'aa, nayyw hē Jesus matēeh red'oo do hyb n'aa na-āaj hē. ‡ **7:7** Dooh Paw-Ro ŷym nyy bā. Tahajaa tah'yy keba bā. Ti hyb n'aa tii da tawén her'oot.

nado eër, P'op Hagä Do an'oo bä. P'op Hagä Do anoo ta wób sa hã raketëe hyb n'aa, ta wób sa hã tabanoo rakanetëe hyb n'aa, ÿ hanäng péh.

⁸Hÿÿ kä, marahud bong do bë mahang habok do sa hã, patug tema bong do sa hã na-ãäj hë ÿ erih hahÿÿh: Taw'ãäts hë paawä rakanet'ëe bong ÿ kanatëe doo da. ⁹Ti né hë paawä këh ÿ sa hã, ranahaja bä rah'yy keba bä, taw'ãäts hë raketëe né hë. Baad nado sa hã aj'yy tado bä, ÿÿnh tado bä, rahyb n'aa newë had'ytyt bä rakarën do hã. Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë raketëe né hë tii d' tado bä.

¹⁰Ket'ëe padëek do sa hã hahÿÿ da ÿ mejüü (këh ÿÿ gó nado tii, Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ti mejüü): Taw'ãäts hë ÿÿj dooh reréd bä sa patug! ¹¹Ti hadoo né hë, ta patug teréd bä paawä, dooh tahaja bä ta see hã takat'ëe bä. Takanarën bä ta mab hë tawäd bä, taw'ãäts hë ta patug paa sii taber'oot, p'aa hënh tagadoo hyb n'aa, p'aa hënh séd hã rababok hyb n'aa. Taw'ãäts hë ajyy dooh reréd bä na-ãäj hë sa ÿÿm. ¹²Ta wób sa hã ÿ mejüü hahÿÿh, (dooh Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do tado bä ti mejüü doo, këh ÿ tii): Ta ÿÿm h'yy kanae bä Jesus hã, ta sii had'ytyt hë ta ÿÿm karën bä tawäd bä, tii bä taw'ãäts hë dooh teréd bä ta ÿÿm. ¹³Ti hadoo ënh ÿÿj sa hã ënh. ÿÿnh patug h'yy kanae bä Jesus hã, ta sii had'ytyt hë ta patug karën bä tawäd bä, tii bä taw'ãäts hë dooh teréd bä ta patug. ¹⁴Ta tii da ÿ wén mejüü, ta patug h'yy kanae né paawä, tsyt hë ti takasëew däk do hyb n'aa P'op Hagä Do wë, ta ÿÿm hyb n'aa, Jesus hã ta ÿÿm h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo ënh ÿÿj sa hã kä. Ta ÿÿm Jesus hã tah'yy kanae bä né paawä, tsyt hë ti takasëew däk P'op Hagä Do wë, ta patug hyb n'aa, Jesus hã ta patug h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Tii d' tanado bä paawä, nes'aa né paawä tii bä bë taah P'op Hagä Do matym gó. Dooh ranes'aa bä P'op Hagä Do matym gó. Tsyt hë, P'op Hagä Do wë rakasëew padëek bë taah. ¹⁵Hÿÿ kä, Jesus hã h'yy kana'eeh do karën bä teréd hõm bä ta patug, na mahüüm tii bä. Ta mahãnh tahõm bä, na mahüüm. Jesus hã h'yy kana'eeh do karën bä teréd hõm bä ta ÿÿm, na mahüüm tii bä. Ta mahãnh tahõm bä, na mahüüm. P'op Hagä Do asëew hõm eër, ta hã h'yy ka'eeh doo, h'yyb nyoy gó ër babok hyb n'aa sahõnh hë sa wë. ¹⁶Bëeh, ÿÿj Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ji hapäh mä da bë hyb n'aa da ta jawén bë patug rah'yy ka'eeh da Jesus hã. Bëeh, ajyy Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ji hapäh mä da bë hyb n'aa da ta jawén bë ÿÿm rah'yy ka'eeh da Jesus hã.

¹⁷Taw'ãäts hë ër hã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo doo da ër babok hyb n'aa ër P'op Hagä Do basëew däk noo gó, tii da né hë ër baboo had'ytyt hë. Ti né hë ti ÿ mejüü do jé pad'ytyt hë Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã. Sét gó ÿ mejüü ta ti ky n'aa hã. ¹⁸Hahÿÿ d' ÿ hanäng: Aj'yy ta masuuj noo byyh kahõg hõm do tado bä P'op Hagä Do basëm noo gó Jesus hã tah'yy ka'eeh hyb n'aa, taw'ãäts hë. Na manä tii. Dooh hyb n'aa ji jejën pé tii. Aj'yy masuuj noo byyh kanahõk do tado bä P'op Hagä Do naëenh noo gó, taw'ãäts hë na-ãäj hë. Dooh hyb n'aa pé ta ti ramoo bok ta hã. ¹⁹Dooh P'op Hagä Do gahëen bä ji hã ji masuuj noo byyh kahõg hõm doo, kanahõk doo. Jããm hë tagahëen ji hã tamejüü do ji ky daheeh doo. ²⁰Ji kan'yhy doo da ji P'op Hagä Do basëm noo gó, tii da taw'ãäts hë sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do rababoo had'ytyt hë. ²¹Ji kariw n'aa karom ji do bä paa ji P'op Hagä Do basëew hõm noo gó, taw'ãäts hë. Dooh ji hyb n'aa tón bä sa karom ji bahadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hë, ji kariw n'aa karën bä ta da hadoo ji do bä, ta karom ji nado wät hyb n'aa, tii bä taw'ãäts hë ji gadoo tii. ²²Ji kariw n'aa karom ji do bä paa ji P'op Hagä Do basëew hõm noo gó, ji Jesus edëeb kãn hÿÿ kä nesaa do mahãnh, Jesus wë ji moo wät hyb n'aa kä. Kariw n'aa tamah do ji do bä paa ji P'op Hagä Do naëenh noo gó, Kristo karom hado däk ji hÿÿ kä. ²³Tak'ëp P'op Hagä Do bepaag hõm bë hyb

n'aa b'aa kajatsək do hã Jesus dajëp noo gó, ta karapee bë bahadoo hyb n'aa. Ti hyb n'aa bë an'oo manã ta wób bë ramejũũ. § 24 Ti hyb n'aa wakãn haa, bë marahud nã bã, bë ket'ëë hõm bã, kariw n'aa mejũũ do bë do bã, kariw n'aa tamah do bë do bã bë P'op Hagã Do basëew hõm noo gó, tii da né hë bë babok.

25 Hÿÿ kã kanetëë nã do ky n'aa hã, bë eanh doo, bë ÿ maher'ood kãn. Bë ÿ maher'oot doo, dooh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mejũũ do tado bã. Dooh ër hã tamejõ bã ta ti ky n'aa hã. Bë ÿ maher'oot, hã ÿÿ pé baad hadoo do ta ti ky n'aa hã. Jesus ky enyym do hyb n'aa hã ÿÿ, ÿ tah'yy gan'yyh. Ti hyb n'aa, baad ub ta ti ÿ her'oot doo. 26 Da hë nesaa do ji ahoop do hyb n'aa, hã ÿÿ pé taw'ãäts hë paawã dooh raket'ëë bã kanetëë nã doo. 27 Tii d' tado né paawã, ji ÿÿm nyy bã, taw'ãäts hë dooh ji mejõ hõm ji mahãnh. Ji ÿÿm nanyy nã bã, taw'ãäts hë dooh ji esóts bã ji ÿÿm pan'aa, hã ÿÿ péh. 28 Ti hadoo né hë, ji kat'ëë bã, dooh nesaa do tado bã ta ti P'op Hagã Do matym gó. Maruus kat'ëë bã, dooh na-ãäj hë nesaa do tamoo wãd bã ta tii hã P'op Hagã Do matym gó. Ti hadoo né hë, hajõng nesaa do ket'ëë padëëk do rahoop da badãk hahÿÿ hã rababok bã. ÿ karën paawã bë ÿ mo n'aa jesuu ta ti mahãnh.

29 Wakãn haa, hahÿÿ d' ÿ hanãng péh: Edaa dãk Jesus matëeh doo. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë paawã ÿÿm enãh do tii hã had'yyt hë nado rah'yyb padëëk hÿ jawén. 30 Taw'ãäts hë paawã h'yy ketón doo, tii hã had'yyt hë nado rah'yyb padëëk hÿ jawén na-ãäj hë. Tseb'ee doo, tii hã had'yyt hë nado rah'yyb padëëk hÿ jawén. Taw'ãäts hë sa ma hets'ëë doo, sa ma hã had'yyt hë nado rah'yyb padëëk. 31 Taw'ãäts hë badãk hahÿÿ hã hanãng do hã moo bok doo, tii hã rah'yyb padãg had'yyt hë nado hÿ jawén. Ta tii da ÿ wén nãng, gawatsik do hyb n'aa da badãk hahÿÿh, sahõnh hë ta hã hanãng do na-ãäj hë.

32 ÿ karën paawã bë hyb n'aa tón manã badãk hahÿÿ hã bë babok do hã. Kanetëë doo, Jesus gen'aak do hã rah'yyb padëëk, ramoo bok, Jesus rah'yyb en'yyim hyb n'aa. 33 Ajyy ÿÿm enãh doo, badãk hahÿÿ hã ji hawãt do hã rah'yyb padëëk, sa ÿÿm rah'yyb en'yyim hyb n'aa. 34 Pawóp hë hadoo do hã rah'yyb padãg kãn. Sã ÿÿm, Jesus na-ãäj hë rakarën rah'yyb en'yyim. Ti hadoo ënh ÿÿj sa hã kã. ÿÿj patug tema bong doo, maruus na-ãäj hë, Jesus gen'aak do hã rah'yyb padãg had'yyt hë, tsyt hë, Jesus hã ub ramoo bok hyb n'aa sahõnh hë sa wë hanãng doo me. ÿÿj patug enãh doo, badãk hahÿÿ hã ji hawãt do hã rah'yyb padëëk, sa patug rah'yyb en'yyim hyb n'aa. 35 Bë ÿ h'yy ge'ÿÿm hyb n'aa nado ÿ wén erih ta tii. Bë hyb n'aa né hë, baad tabadoo hyb n'aa bë hã, ÿ wén erii wãt tii. ** Baad Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë bë moo bok hyb n'aa bë tamasa tii hã. Ta hã had'yyt hë ÿ karën bë h'yyb padãg. Dooh ÿ karën bã bë h'yyb panas'ëeh péh.

36 Aj'yy see ta h'yyb gó taky hado bã ta ÿÿm pan'aa hã: “Dooh baad tado bã ãm ÿ pan'aa hã ÿ bad'oo doo”, p'eets hë na-ãäj hë tatabëej dãg bã ta j'oooh baab n'aa tagatëë do pan'aa, takarën bã tagat'ëë bã, taw'ãäts hë raketëë né

§ 7:23 Ta wób ramejũũ Korin buuj sa hã rakanet'ëë bok hyb n'aa, sa masuuj noo byyh ragahõg hõm hyb n'aa na-ãäj hë. Ta ti ji mo wãd bã, baad ji P'op Hagã Do gadoo, baad ji tagen'aak, sa nooh. Ta bahãnh rakarën ran'oo bã. Dooh te hub tado bã ta tii d' mejũũ do sa kyyh. Ti hyb n'aa Paw-Ro mejũũ raky nadaheeh hyb n'aa ta ti hedoo do sa kyyh. Ji P'op Hagã Do gadoo ji kat'ëë bã, ji kanat'ëë bã na-ãäj hë. Ji tagadoo Judah buuj ji do bã, ta wób buuj ji do bã na-ãäj hë. *** 7:35 Dooh Paw-Ro karën bã ji tah'yy geãm bã ji kanatëë hyb n'aa. P'op Hagã Do an'oo bã ji hã ji katëë hyb n'aa, ji katëë né hë.

hē. Dooh nesaa do tado bā ta tii, P'op Hagā Do matym gó.†† 37 Aj'y'y see ta daaj hē, ta wób mejūū do nado kā tii, tahyb n'aa newē dāg bā ta ŷym pan'aa hā, taganatēē hyb n'aa, tahaja bā tah'y'y keba bā, nyy d' tabad'oo tahyb n'aa newē bā kā, tii bā taw'āāts hē rakanetēē. Ti na-āāj hē baad hadoo do tamoo wāt. 38 Ket'ēē padēēk doo, baad né ti sa hā. Kanatēē doo kā, marahud kā, ti baad tabad'oo ŷym nāng do mahānh.

39 Taw'āāts hē ŷynh kat'ēē dāk doo, ta patug sii had'y'yt hē tabawād kán tabedēp nā bā. Ta patug dajēb bā, ta jawén paa bā kā, tahajaa ta see hā takat'ēē bā, Jesus hā h'y'y ka'eeh do see tado bā tii. 40 Hā ŷy péh, ta bahānh baad ub ta hā takanat'ēē wād bā. Tii d' né hē hā ŷy. P'op Hagā Do Sahee hēp ŷy gó na-āāj hē tabawāt. Ta wób sa h'y'yb gó had'y'yt hē nado.††

8

Kabarii hā Jesus hā h'y'y kana'eeh do ranoo do ky n'aa hahȳh

1 Kabarii rah'y'y kaha'eeh do tā n'aa ky n'aa hā bē ŷ maher'oot h̄ȳ kā. “Ēr sahōnh hē, ēr h'y'y genāh, hajōng baad hadoo do ēr wén hapāh”, nāk bē wób. Te hub né hē paawā tii, ji h'y'y kasab'ee hajōng ji hapāh do an'oo bā! Tii d' nado ji kamahān doo. Ji kamahān do ta wób tamasa. 2 H'y'y ganāng ted'oo doo, dooh tah'y'y ganyy nā bā heh'āāt ub. 3 Ti nado P'op Hagā Do kamahān doo. P'op Hagā Do kamahān ti ta tii.

4 Kabarii hā kan'oo dāk do ky n'aa kā, ji awēē bā, ji nawēē bā. Dooh sa kabarii redēb bā ēr hapāh. Jāām hē sét ub P'op Hagā Doo. Dooh ta see péh. 5 Sa hā ti anyy né hē paawā sa hā kabaj'aa pé badāk hahȳ hā, wē hā na-āāj hē, hajōō né hē paawā sa hā pé kabaj'aa doo, raweh'ēēh do na-āāj hē, 6 ēr, Jesus hā h'y'y ka'eeh do hā kā sét ub P'op Hagā Doo, ta Yb, sahōnh hē pahuunh doo, ta hyb n'aa ēr babok doo. Jāām hē sét ub né hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus Kristo, sahōnh hē mo haj'aa nāng doo, papuuj gó ēr babok hanoo doo.

7 Tii d' tahado né paawā, dooh sahōnh hē rahapēē bā tii. Ta wób dooh ramabaan nā bā pooj jé rabahed'oo do paa kabarii hā rah'y'y ka'eeh noo gó. Ti hyb n'aa, da hē na-āāj né hē, kabarii hā kan'oo dāk do tā uuh rawēē bā, kabarii ratayy sa hā sa h'y'yb gó. Tii bā sa h'y'yb ky n'aa tapaa sa hā hē ta ti an'oo bā, dooh baad tado nā bā do hyb n'aa sa h'y'yb. 8 Te hub né hē, ji awēh do hyb n'aa, ji nawēh do hyb n'aa nado ji P'op Hagā Do wén gadoo. Ji nawēē bā, dooh ta wób sa yd jé ji hado dāg bā P'op Hagā Do matym gó. Ji awēē bā, dooh sa bahānh ji do bā ta matym gó. 9 Ti hadoo né hē, sahōnh hē bē hajaa bē bad'oo bē edoo né paawā, taw'āāts hē bē hyb n'aa matakā bē babok do hā, baad Jesus ranahapāh nā do bē h'y'yb natatuk hyb n'aa baad nadoo do hā. 10 Jesus hā h'y'y ka'eeh do wób sa hā, dooh taw'āāts hē tado bā ji awēē bā kabarii tā n'aa. Nayyw hē, daap hē sa h'y'yb tym ky n'aa tapaa sa hā ramoo bok do hā. Ōm ti hapāh, ji awēh do ji nawēh do hyb n'aa nado ji P'op Hagā Do wén gadoo. Mahapāh na-āāj hē dooh kabarii redēb bā. Ti hadoo né hē ōm rahapēē bā kabarii tób n'aa yt hā hawēh doo, mah'y'yb metsā kán sa hā,

†† 7:36 Hahȳ da na-āāj hē ji hajaa ji erii bā tii, aj'y'y ky n'aa tado bā taher'oot doo: “Aj'y'y see ta h'y'yb gó taky hado bā ta ŷym pan'aa hā: ‘Dooch baad tado bā ām ŷ pan'aa hā ŷ bad'oo doo’, tanahaja bā tah'y'y keba bā, takarēn bā takat'ēē bā, taw'āāts hē raketēē né hē. Dooh nesaa tado bā tii, P'op Hagā Do matym gó.” †† 7:40 Ti noo gó Korin panang bā ta wób raky sēm Paw-Ro her'oot doo. Sa hā, sa h'y'yb gó had'y'yt hē P'op Hagā Do Sahee bawāt. Sa hā hē rah'y'y kasab'ee. P'op Hagā Do Sahee hēp ŷy gó na-āāj hē tabawāt, Paw-Ro wén her'oot, terih do raner'oot bā, raky nasēm hyb n'aa.

rabawëh tii bā kā a nemuun kabarii hā kan'oo dāk doo. Tii bā sa h'yyb ky n'aa tapa kån sa hā hē, rawëh do hyb n'aa sa hā ji nawëh doo. ¹¹ Tii bā kā, a hÿÿj hadoo do baad h'yy kana'eeh nā doo, ta hyb n'aa Kristo dajëp do tarejā dāk mahajaa med'oo do hyb n'aa. ¹² Ta tii da nesaa do mamoo wād bā a hÿÿj hadoo do wē, ta h'yyb tym ta hā hē taky n'aa tapaa man'oo bā, tii bā da Kristo wē né hē nesaa do mamoo wād däg kån! ¹³ Ti hyb n'aa, ÿ awëh do tah'yyb tatug bā nesaa do hā hāj ÿ hadoo doo, dooh ÿ awëë wād bā ta dab, hāj ÿÿ ÿ h'yyb natatuk hyb n'aa nesaa do hā.

9

Jesus mejüü do see heh'äät Paw-Ro ky n'aa hahÿÿh

¹ Nepäh bë wób hā Jesus mejüü do see ÿ do bā? Dooh ta wób mejüü pé hā ÿÿ. Dooh g'eeh Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ÿ hapëë wād matym ÿÿ me? Hëp ÿ n'aa nado g'eeh Jesus hā bë h'yy kae däg kån? ² Jesus mejüü do heh'äät ub ÿ nado bā paawā ta wób sa hā, bë hā kā Jesus mejüü do né hē ÿÿh. Bë hā né hē ji hapäh Kristo mejüü do né hē ÿÿh. Hëp ÿ n'aa Jesus hā bë h'yy kae dāk do hyb n'aa.

³ Hahÿÿ da ÿ ky gadoo, hā ÿ hedoo do Jesus mejüü do nado ÿÿh, hanāk doo:

⁴ Dooh g'eeh äā haja bā bë hanaa äā gado bā äā waa, äā karën bā paawā?

⁵ Dooh g'eeh taw'ääts hē tado bā, äā karën bā paawā, äā rahadaa bā ji ÿÿm Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Jesus mejüü do wób rabad'oo doo da? Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hÿÿj, Peed na-äāj hē rabad'oo doo da? ⁶ Jääm hē g'eeh ÿÿh, Béh-Nabéh daheeh, äā waa sām hā moo bok doo?

⁷ Dooh warahén ta daaj hē hep'aak pé ta waa! Ta sii moo wät do ti hep'aak. Joom danäh hā ënh? Ny hadoo do g'eeh joom danäh rananoo pé ta joom ag nepóh péh? B'éé hag'ääs doo ënh? Ny hadoo pé ti b'éé hag'ääs do rananoo pé ta masāäh bii gamyyj neëk péh? ⁸ Panyyg gó ÿ her'ood wät doo, ÿ had'yyt hē nado ti her'oot. Mosees ky n'aa jaw'yyk doo gó tii da né hē takerih. ⁹ Hahÿÿ da Mosees ky n'aa jaw'yyk doo: "Taw'ääts hē ji anoo tiriig uuh tabawa booj yb hā, tiriig tahes'ooj hóm do ta moo me. Dooh ji noo maw'yyd däg bā tanawa hyb n'aa."* Jääm hē booj yb hyb n'aa g'eeh P'op Hagä Do mejüü ta tii? ¹⁰ Èr hyb n'aa nado g'eeh ti taher'oot tii? ÿÿ. Èr hyb n'aa né hē ta ti takerii dāk. Booj yb takyyk doo me k'ääts wapën doo, joom ag tahes'ooj hóm do na-äāj hē, ramoo bok bā ragahëën joom ag uuh. ¹¹ Ti hadoo ënh äā hā. P'op Hagä Do Sahee hā hana do bë h'yyb gó äā ejoom hóm do hadoo.† Ta bahänh däg bë edoo dāk, bë hanaa äā gahëën bā hÿÿ kā äā waa hedoo doo, äā saroor hedoo doo? ¹² Ta wób bë mahang Jesus ky n'aa ma mehetëk doo, ta tii hā bë masa. Taw'ääts hē nado g'eeh ti sa bahänh äā bë masaa paawā? Ti hadoo né hē, dooh noo gó äā daab yb bā bë hā. Dooh. Hejooj né paawā ta ti äā hā, äā gadoo sahönh hē äā hā hejooj doo, Kristo ky n'aa hanäm do äā nahewaat hyb n'aa.‡

¹³ Dooh g'eeh bë hapëë bā, P'op Hagä Do tób n'aa hënh ramanaa do waa uuh ta yt moo heb'ook do ragadoo sa waa pan'aa? Ti hadoo ënh P'op Hagä Do hā rama ejuu do tyng hā moo b'ook doo. P'op Hagä Do hā kan'oo dāk do uuh sa tā. ¹⁴ Ti hadoo ënh Jesus ky n'aa hanäm do ma mehetëk do hā. Tak'ëp Hyb

* **9:9** Dew-Teronom 25.4 † **9:11** Jesus ky n'aa hanäm do sa hā tamaher'oot doo, sa hā tama metëëk doo, tahaänäng pé tii. ‡ **9:12** Paw-Ro, Béh-Nabéh daheeh, dooh radaab yb bā Korin buuj hā. Tak'ëp ramoo bok sa waa sām hā, sa hā radaab nayyp hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ta see pé noo gó rahoop baad nadoo doo.

N'aa Jawyk Do mejũũ, sa hã ma mehet'ëek do hanaa ragadoo sa waa hedoo doo, sa saroor hedoo doo. ¹⁵ Ti hado né paawã, dooh ta tii hã ÿ daab yb bã. Dooh na-ããj hẽ ta ti ÿ erii bã, ta tii hã ÿ bẽ masa hyb n'aa. ÿ h'yy gadajang, bag hẽnh Jesus ky n'aa ÿ maher'oot do hyb n'aa. Dooh ÿ gahẽen pẽh. Taw'ããts hẽ paawã ÿ dajẽp ta ti ÿ h'yy gadajang do rado hõm do pooj jẽ. ¹⁶ Dooh ÿ haja bã ÿ h'yy kasabẽ bã Jesus ky n'aa hanãm do ÿ maher'oot do hã. P'op Hagã Do ÿ tamejũũ ÿ maher'oot hyb n'aa. Tak'ẽp baad nado hã ÿÿ, ta ky n'aa ÿ naher'ood bã ta wób sa hã. ¹⁷ ÿ karẽn do hyb n'aa tado bã paawã ta ky n'aa ÿ her'oot doo, tii bã ÿ haja paawã ÿ gahẽen bã ta sãm. Dooh ti hyb n'aa tado bã. ÿ P'op Hagã Do mejũũ do hyb n'aa, hã ÿ tabanoo do hyb n'aa ta ky n'aa ÿ wén her'oot ta ky n'aa. ¹⁸ Ny hadoo ta sãm hã ÿÿ? Jããm hẽ hahÿÿ kã ta sãm: ÿ tsebẽ doo, bag hẽnh Jesus ky n'aa hanãm do ÿ maher'oot do hyb n'aa. Ta ky n'aa hanãm do ÿ panãk bã, ÿ ma met'ëek bã, dooh ÿ gahẽen bã ÿ ramasa doo, dooh na-ããj hẽ ÿ mejõ bã ÿ ramasa, ÿ haja né paawã ÿ mejõ bã Jesus mejũũ do ÿ bahadoo do hyb n'aa.

¹⁹ Dooh ajyy hÿÿ kã hã ÿ mejũũ pẽh, sa hanaa ÿ ganadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hẽ, daj ÿ hẽ ÿ kan'oo dãk, sahõnh hẽ sa karom ÿ bahadoo hyb n'aa, hajõk Jesus wẽ ÿ manaa hyb n'aa paawã. ²⁰ Hahÿ ÿ hanãng pé tii: Judah buuj mahang ÿ awãd bã, sa da hado dãk ÿÿh, Kristo wẽ ÿ manaa hyb n'aa Judah buuj. Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do tamanejõ né paawã hã ÿÿ, sa ky n'aa jaw'yyk do ÿ ky daheeh, Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do wób Kristo wẽ ÿ manaa hyb n'aa. ²¹ Judah buuj nadoo do Mosees ky n'aa jaw'yyk do nahapãh do mahang ÿ awãd bã, sa da hadoo ÿ bahadoo, Jesus wẽ ÿ manaa hyb n'aa ta tii. Dooh P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do ÿ ado bã ti hyb n'aa. Kristo ky n'aa jaw'yyk do ÿ ky dahẽ had'yyt hẽ. ²² Baad h'yy ganehot nã do sa hã, sa da ked'oo né ÿÿh, baad rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa Jesus hã. § Sahõnh hẽ ta wób rababok doo da, ti ked'oo né ÿÿh, sa wób Jesus wẽ ÿ bed'ëep hyb n'aa. ²³ Sahõnh hẽ ta tii da ÿ wén d'oo, Jesus ky n'aa hanãm do kah'ũum hyb n'aa, baad hadoo do ta hã hana do ÿ gadoo hyb n'aa sahõnh hẽ ta ti ky dah'eeh do sa nemuun.

²⁴ Bẽ hapãh né hẽ, ratsyym kasã bã kã, sahõnh hẽ rawaj'aa né hẽ paawã, jããm hẽ sèt hẽ gadoo ta sãm, pooj jẽ kajaa doo. Taw'ããts hẽ bẽ waj'aaah do hadoo j'aa ketsẽ do wajaah doo da, ta sãm bẽ gadoo hyb n'aa P'op Hagã Do hanaa. ²⁵ Sahõnh hẽ tsyym kas'ÿÿ kar'ëen doo, baad rahyb n'aa matakẽẽ. Tii d' rawén d'oo, j'aa ketsẽ do soog n'aa ragadoo hyb n'aa, karejã né paawã ti nayyw hẽ. ** Èer kã, èr wén hyb n'aa matakẽẽ, nahãnh do sãm èr gadoo hyb n'aa. ²⁶ Ti hyb n'aa daap wajaah do nahado ÿÿh. Kep'uuk do daap hẽ hetuu do nahado ÿÿh. ²⁷ Dooh. Hã ÿÿ hẽ ÿ ketuu hadoo, †† hup ÿÿ ÿ taky daheeh hyb n'aa. Tii da hã ÿÿ hẽ hado ÿ wén kan'yyh, ÿÿ kã ta sãm ÿ nahasõg hõm hyb n'aa, ta wób sa hã ÿ maher'ood wãt, ÿ ma met'ëeg wãt do jawén paa bã Jesus ky n'aa hanãm doo.

10

Taw'ããts hẽ Isaraéw buuj rabad'oo do paa èr nad'oo do ky n'aa hahÿÿh

§ 9:22 Pooj jẽ 8.7 hã Paw-Ro her'oot ta ti hedoo do sa ky n'aa. Sa h'yy ky n'aa tapaa nãh, dooh baad Jesus hã rah'yy kadawuung nã bã do hyb n'aa. ** 9:25 Paw-Ro bawãt noo gó, kas'ÿÿ do j'aa ketsẽ do nuu hã radasooht ta soog bag'aad kap'õõj dãk doo, taj'aa ketsẽ do heen n'aa. Nayyw hẽ tatsawyy jẽng ta ti sa soog. nayyw hẽ takarejãã. Ti ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot sa hã. †† 9:27 Baad takan'yyh tahanãng pé ti ta hã hẽ taketuu do hadoo.

1 Ț karēn bē hyb n'aa newē hahȳ wakān haa: Sahōnh hē ēr wahē makū rababok paa ta ti wanakud yt hā. Sahōnh hē rabatsēg hōm ta ti akajar “Hahiin Doo” hād nāng doo. ² Sahōnh hē nu kemuun bok hadoo wanakud gó, akajar gó na-āāj hē Mosees sa wahē n'aa tabahadoo bā kā. ³ Sahōnh hē paa rabawa sa waa P'op Hagā Do hanaa.* ⁴ Sahōnh hē paa rabeēēk naēng P'op Hagā Do hanaa. Pā hada do hadoo sa hā, P'op Hagā Do mo haj'aa gó ganyyh do hā naa rabeēēk. Kristo né hē paa ti pā. ⁵ Sahōnh hē tii d' rabadoo né paawā, P'op Hagā Do dooh tagenaag bā hajōk do sa hā. Ti hyb n'aa hajōk dejēp. Jé pad'yyt hē banawāng doo bā sa kamag n'aa tawén nyy hōm.

⁶ Sahōnh hē ta ti bawād wāt, ēr tama metēēk do heen n'aa, nesaa do hā ēr h'yyb nadāg wāt hyb n'aa, ta ti rabad'oo doo da. ⁷ Bē tametēēh, kabarii hā bē h'yyb panadēēk hyb n'aa, sa wób rabad'oo do paa da. Hahȳ da takerih ti ky n'aa: “Ehyy t'oonh mā rabawa, rabeēēk hyb n'aa. Tii bā m' rabajām, ramas'uunh”,† nāng kerih do hā.‡ ⁸ Ēr tametēēh, ji naȳȳh hyb n'aa ji ȳȳm nadoo do sii, ji patug nadoo do sii, sa wób rabad'oo do paa da. Ti noo gó né hē, sét adēb bā, 23 miw dejēp ta ti ramoo bok do hyb n'aa. ⁹ Pooj jé hawād wāt do ēr tametēēh, Kristo ēr manetyy hyb n'aa, sa wób rabad'oo do paa da. Rametyy do hyb n'aa radejēp aw'yy tēg haj'aa mahȳȳ. ¹⁰ Bē h'yy kawapēēn manā bē nu gabóg wē, sa wób rabad'oo do paa da. Dejēp tii, P'op Hagā Do mejūū do āas an'oo bā.

¹¹ Sahōnh hē ta ti bawād wāt paa ēr wahē makūū hā, ta ti ēr tama metēēk do heen n'aa. Ta ti tawén kerii dāk ēēr, tagadēēg ub noo gó habok do tamaher'oot hyb n'aa, ēr hyb n'aa matakēē hyb n'aa, baad ēr kan'yyh hyb n'aa, rabad'oo do paa da ēr nad'oo hyb n'aa. ¹² Ti hyb n'aa, baad hawāt ted'oo doo, taw'āāts hē baad tahyh n'aa matakēē, nesaa do tamoo nawāt hyb n'aa ta ti ramoo bok do paa da. ¹³ Bē hā kametyy doo, ji sahōnh hē hā kametyy do hadoo né hē tii. Dooh ta wób hā kametyy do bahānh tado bā. Baad ji P'op Hagā Do kamahān had'yyt hē. Dooh tah'yy gajēē hōm bā ji hā. Tahajaa né hē ta hā ji h'yy kasadēē bā. Dooh P'op Hagā Do an'oo bā ta bahānh hadoo doo, bē nahajaa do bē tametyy. Kametyy do bē wē takajaa bā, bē da P'op Hagā Do masa, bē bahajaa hyb n'aa baad bē kan'yy doo.

¹⁴ Ti hyb n'aa kā, najis haa, taw'āāts hē baad bē kanāh, kabarii hā bē h'yy kae mahānh. ¹⁵ Baad hyb n'aa newēē do bēēh. Ti hyb n'aa, bē daaj hē bē hyb n'aa newē te hub tado bā hahȳ ȳ erih doo: ¹⁶ Jesus majyyw heen n'aa, ta hyb n'aa P'op Hagā Do ēr j'aa etsē doo, ēr beēēk bā, sét uuh had'yyt hē ēēr, Kristo majyyw ēr gadoo bā. Pāw, Jesus hub heen n'aa ēr ganebēēh bā, séd uuh had'yyt hē ēēr, Jesus hub ēr gadoo bā. ¹⁷ Hajōō né paawā ēēr, sét né hē pāw ēr awa doo, ti hyb n'aa séd uuh had'yyt hē ēēr. ¹⁸ Bē hyb n'aa newē Isaraéw buuj rabahed'oo doo. P'op Hagā Do hā kan'oo dāk do hawēh doo, séd hā rah'yy kata dāk P'op Hagā Do hā kanoo do hā. ¹⁹ Nyy d' ȳ hanāng péh? Ji tayy ta tā kabarii hā ran'oo dāk doo? Kabarii edēp ȳ hanāng pé g'eeh? ²⁰ Dooh. Hahȳ d' ȳ hanāng pé tii: Kabarii hā P'op Hagā Do sa h'yyb gó nahapāh do ranoo doo, karap'ar h'yyb nesaa do hā takan'oo dāk né hē tii. Dooh P'op Hagā Do hā takan'oo dāg tii. Hahȳ da na-āāj hē ȳ her'oot: Dooh ȳ karēn bā karap'ar h'yyb nesaa do weh'ēēh do h'yyb hataa bē hado bā. ²¹ Dooh bē haja bā pawóp hā bē h'yyb dāng bā. Dooh bē haja bā bē eēg bā Tak'ēp Hyb N'aa

* **10:3** Banawāng hēnh rababok noo gó P'op Hagā Do anoo paa sa waa. Ta ti sa waa ramanēēnh Manah. † **10:7** Esodo 32.6 ‡ **10:7** Kabarii hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa ta tii d' rabad'oo. Rejām doo, ramas'uunh doo, sa āj nadoo do sii tii. Isaraéw buuj nadoo do rabad'oo doo da rabad'oo.

Jawyk Do majjyyw heen n'aa hood gó hanäng do uuh, karap'aar h'yyb nesaa do hä kanoo do uuh na-ääj hē! Dooh bē haja bā bē awa bā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hub heen n'aa uuh, karap'aar hä kan'oo dāk do na-ääj hē! ²² Ta tii d' bē adoo nā bā, bē karēn apāh bē anoo P'op Hagā Do hyb n'aa jewēs, tah'yy kawajāān bē wē? P'op Hagā Do bahānh bē ed'oo ge'eeh bēēh?

²³ "Sahōnh hē ji karēn do ji hajaa ji moo wād bā. Dooh ky n'aa jaw'yyk do ji moo ge'ŷŷm péh", nāk bē wób. Te hub né paawā tii, dooh sahōnh hē baad ub ji hā. Sahōnh hē ji karēn do ji haja né paawā ji moo wāt, dooh hajaa pé ge'ŷŷm pé paawā, dooh sahōnh hē ji hā masa pé P'op Hagā Do karēn doo da ji bawāt do hā. ²⁴ Dooh ji karēn do jawén ji awād bā. Ta wób sa wē baad hadoo doo, ti né hē bē moo booh.

²⁵ Taw'ääts hē hahŷŷ da bē bad'oo: Bē awēē sahōnh hē rahesām doo hēnh naa. Bē eaaj manā n'yy hēnh naa tii. Bē an'oo manā bē h'yyb bē taky n'aa tapa ta ti hyb n'aa. ²⁶ Ta tii d' ŷ wén edoo, hahŷŷ da P'op Hagā Do kyy kerih do hyb n'aa: "Badāk hahŷŷh, sahōnh hē ta hā hanäng do na-ääj hē, P'op Hagā Do ma."S

²⁷ Jesus hā h'yy kana'eeh do ōm tatsyyd bā ta tób hēnh ta sii mabawēh hyb n'aa, makarēn bā ti mabahōm. Taw'ääts hē mawēē sahōnh hē. Man'oo manā a h'yyb ōm taky n'aa tapa ta ti hyb n'aa. ²⁸ Hŷŷ kā, hahŷŷ d' bē ramaher'ood bā paawā: "Hahŷŷ kabarii hā kan'oo dāk do hahŷŷ ji tā", raher'ood bā, mawēē manā d' tii bā, ōm aj'yy maher'oot do hyb n'aa, ji h'yyb ji taky n'aa tapaa do hyb n'aa na-ääj hē. ²⁹ Ta see h'yyb hyb n'aa ti ŷ bedoo, a h'yyb hyb n'aa nado. Bē an'oo manā bē h'yyb bē taky n'aa tapa, ŷ hanäng. Hahŷŷ da apāh bē kyyh hā ŷŷ: "H'ēēd hyb n'aa ŷ an'oo bā ta see h'yyb ŷ taky n'aa tapaa ŷ natayy do hyb n'aa, ŷ awēh do hyb n'aa? ³⁰ ŷ awēē bā tā ŷŷ, ta hyb n'aa P'op Hagā Do hā ŷ ky n'aa ets'ēē wāt doo, h'ēēd hyb n'aa ŷ raky n'aa tapaa, P'op Hagā Do wē tsebē doo me ŷ bawēh do hyb n'aa?", näng apāh bē kyyh. ³¹ Hahŷŷ da kēh ŷ bē hā: Taw'ääts hē P'op Hagā Do bē weh'ēēh sahōnh hē bē moo bok do hā, bē awēē bā, bē eēg bā na-ääj hē. ³² Bē moo boo manā baad nadoo do hā ta wób h'yyb tatuk doo, Judah buuj rado bā, Judah buuj nadoo do rado bā, P'op Hagā Do karapee bē panang bā habong do rado bā na-ääj hē. ³³ ŷ bad'oo doo da né hē, sahōnh hē ta wób ŷ h'yyb en'yym doo da bē bad'oo. Hā ŷŷ hē ŷ h'yy ken'yym do jawén nado ŷ bawāt. Baad hadoo do ti ŷ karēn ta wób sa hā, sa h'yyb tym bedēp hyb n'aa Jesus Kristo wē kā.

11

¹ Taw'ääts hē ŷ bawāt doo da bē babok, Kristo bawāt doo da ŷ bawāt do hadoo.

Nyy d' rabad'oo rakahet'aa bā do ky n'aa hahŷŷh

² ŷ tsebē bē hā, ŷ bē hyb n'aa es'ee had'yyt hē do hyb n'aa. ŷ tsebē na-ääj hē, bē ŷ ma met'eēg wāt do bē ky daheeh do hyb n'aa. ³ Ti hadoo né hē, hahŷŷ ŷ karēn bē bahapāh: Kristo, sahōnh hē ajyy sa nu gabóg. Ajyy, ŷŷj sa nu gabóg. P'op Hagā Doo, Kristo nu gabóg. ⁴ Ajyy sa nu kajesuu doo me raky n'aa ets'ēē bā, sa nuu kajesuu doo me P'op Hagā Do ky n'aa ratabēēj bā na-ääj hē, Kristo, sa nu gabóg, dooh rawehēē bā tii hā. ⁵ ŷŷj kā raky n'aa ets'ēē bā, P'op Hagā Do ky n'aa ratabēēj bā na-ääj hē, sa nuu ranajesu bā, sa patug, sa nu gabóg, dooh rawehēē bā tii hā. ŷŷj sa nuu rahab wāt do hadoo tii, tanu mebyng do heen

§ **10:26** Saaw-Mo 24.1. Sahōnh hē P'op Hagā Do hanaa tahanäng pé tii. Ti hyb n'aa tahajaa ji awēē bā sahōnh hē.

n'aa tii.* ⁶ Ýñh nu kanajesuu doo, taw'ääts hē ta sēen tagek'āā bēeh. Tanu meby n'aa nyy bā ýýj hā sa sēen ragek'āā doo, rahab bēeh doo, taw'ääts hē sa nuu rajesuu. ⁷ Ta da hadoo P'op Hagā Do pahuunh aj'yy. Ajyy sa hyb n'aa P'op Hagā Do kawehēē dāk. Ti hyb n'aa, ajyy dooh ranu kajesu bā Jesus hyb n'aa rakahet'aa bā. Ýýj sa hā kā, sa hyb n'aa ajyy rakawehēē padēek.† ⁸ Ýñh hanaa nado aj'yy. Aj'yy tahana ti ýýnh. ⁹ Ýñh hyb n'aa nado aj'yy kapahuuj kån. Ýñh kapahuuj wāt aj'yy hyb n'aa. ¹⁰ Ti hyb n'aa né hē, āās rahapāh do hyb n'aa na-āāj hē, taw'ääts hē ýýj ranu kajesu hyb n'aa jawyk do heen n'aa. ¹¹ Tii d' tahado né paawā, Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, sa m'aa hēnh nado ýýj ajyy sa mahānh. Ti hadoo ēnh ajyy sa hā. Sa m'aa hēnh nado ýýj sa mahānh. ¹² Ta ti ý wén her'oot, aj'yy hanaa ýñh ganyyh doo da, ýýj hanaa ajyy na-āāj hē tii d' raganyyh. Sahōnh hē ta ti tabana P'op Hagā Do hanaa.

¹³ Bē hyb n'aa newē baad tado bā, Jesus hyb n'aa ji kahet'aa bā, ýýj raky n'aa ets'ēē bā sa nuu kanajesuu doo me. ¹⁴ Badāk hahýý hā ji bad'oo doo, P'op Hagā Do anoo doo, ti na-āāj hē tametēēh hahýýh: Baad nado ajyy sa hā sa sēen dewēēt doo me raboo bā. Sēen dewēēt do ajyy hā tawaneh'ēēh do haj'aa. ¹⁵ Sēen dewēēt doo, ýýj sa hetsó ti ta tii. P'op Hagā Do an'oo dāk ti sa hā, sa nuu jesuu n'aa. ¹⁶ Ta ti hedoo do p'āā karēn do ky ked'aak do hā hahýý da ý baher'oot: Dooch ta see mo n'aa me āā adoo bā, P'op Hagā Do hā h'yy ka'eēh do panang wób hēnh habok do na-āāj hē, dooch ta see mo n'aa me rabahed'oo Jesus hyb n'aa rakahet'aa bā.

Jesus ji hyb n'aa esee do heen n'aa rataheb'ēēs do ky n'aa hahýýh

¹⁷ Hahýý hā bē ý metēek doo, dooch bē hā ý j'aa etsēē bā. Ta tii d' ý wén her'oot, teg'yyys baad nadoo do bē kahet'aa bā. ¹⁸ Pooj jé ý ky n'aa napāh, dooch m' séd hā bē h'yyb hedo bā. Bē m' h'yy ketyn hōm bē kahet'aa bā. Ta mahang ý ky daheeh ý rapanāk doo. ¹⁹ (Dooch ji ky sēew its bā! Taw'ääts hē bē h'yy ketyn hōm, P'op Hagā Do matym gó baad hadoo do bē mahang habong do rakametā dāk hyb n'aa.) ²⁰ Bē kahet'aa bā, dooch Jesus ji hyb n'aa esee do waa n'aa tado wād bā bē awa doo. ²¹ Bē awa bā, dooch m' bē gadaa bā ta wób. Sa pooj jé bē karēn bē bawa bē waa. Ti hyb n'aa, ta wób rabas'aah nā bā, ta wób a'oom kån ta bahānh reēek do haj'aa. ²² Dooch g'eeh bē tób enā bā, bē yd wa péh, bē yd eēek péh? Bē ty n'aa ges'yyk P'op Hagā Do hā h'yy ka'eēh do kahet'aa doo. Bē nu meby'yyh kas'uut do bē mahang habong doo. Nyy da kēh ý bē hā? Bē ý j'aa etsē g'ee da ta tii da bē bad'oo do hyb n'aa? Dooch. Dooch né hē bē ý j'aa etsēē bā.

²³ Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ý gadoo doo, ti né hē ti ý tabēj wāt do bē hā. Hahý né hē ti ý gadoo ta ky n'aa: Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, atsēm, ta majī moo gó takahaēēnh noo gó, tabado dāk pāw, ²⁴ ti m' ta hyb n'aa taky n'aa ets'ēē wāt do jawén paa bā, taganabāh hōm, ti m' taky hadoo: “Hup ýý, bē hyb n'aa ý an'oo dāk do heen n'aa hahýýh. Hahýý da d' bē bad'oo, ý bē hyb n'aa esee do hyb n'aa”, nāng mäh. ²⁵ Ti hadoo ēnh, rabawēh, rabawa do jawén paa bā, Jesus bado dāk ēnh uwa bēeh hood ti m' taky hadoo: “Majyw ýý, ý anoo do ý dajēp noo gó heen n'aa hahýýh. Papuuj sahōnh hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh do tii kā. Hý jawén majyw ý hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagā

* **11:5** Paw-Ro bawāt noo gó, Korin panang bā rahap ýýj sa nuuh, nesaa do ramoo boo bā. Tii d' rawén d'oo, ranu mebyng hyb n'aa. † **11:7** Tii d' tahadoo do hyb n'aa, taw'ääts hē ranu kajesu Jesus hyb n'aa ji kahet'aa bā.

Do ky däng.† Hahÿ bë eëg had'yyt bã hÿ jawén, tii d' bë bad'oo ÿ bë hyb n'aa esee hyb n'aa", näng mä Jesus. ²⁶ Ta ti pãw bë awa bã, ta ti ta hood gabuuj uuh bë eëg bã, bë her'ood hõm Jesus dajëp do ky n'aa p'aa hënh tamatëeh bã kä.

²⁷ Ti hyb n'aa, daap hë ta ti pãw hawa doo, ta ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do majyyw heen n'aa hood gó hanäng do uuh heëk doo, nesaa do tamoo wäd däk tii hã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hub wë, ta majyyw wë na-ääj hë. ²⁸ Taw'ääts hë ji daaj hë ji h'yyb ji hyb n'aa newë bã baad tado bã pãw uuh ji awa do pooj jé, majyyw heen n'aa ji eëk do pooj jé. ²⁹ Hahÿ hyb n'aa ta ti ÿ wén her'oot: Daap hë ji awa bã, daap hë ji eëg bã, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hub ky n'aa ti ji hyb n'aa nanewë bã, ji daaj hë ji ky n'aa katakyyk baad nadoo doo me. ³⁰ Ti hyb n'aa né hë hajõk bë mahang nahejooj boo, hajõk bë mahang nahëe enäh, ta wób dejëp. ³¹ Jesus heen n'aa ër gadoo do pooj jé ër daaj hë ër hyb n'aa newë bã baad ër h'yyb tado bã, dooh tii bã ër P'op Hagä Do rejä bã. ³² Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër hã taky n'aa etyy bã, nesaa do tanoo ër hã ër tama metëek hyb n'aa, badäk hahÿÿ hã habong do ta hã h'yy kana'eeh do sa nemuun ër tanarejäã hyb n'aa ta jawén kä.

³³ Ta tii kä, wakän haa, taw'ääts hë bë gada ta wób, bë kahet'aa bã Jesus heen n'aa bë bawa hyb n'aa. ³⁴ Bë bas'aah bã, taw'ääts hë bë tób yt hë bë bawa séd hã bë kahet'aa do pooj jé Jesus heen n'aa bë tab'ëes hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa netyy hyb n'aa nesaa do bë hã.

ÿ kajaa bã kä, ky n'aa see ÿ baher'oot bë hã.

12

P'op Hagä Do Sahee hã hana do ji hajaa do ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿÿ kä wakän haa, baad ÿ karën bë bahapäh P'op Hagä Do Sahee hejój gó ji hajaa doo. ² Bë hapäh, p'ooj ub, Jesus hã bë h'yy kana'eeh nä noo gó, ta s'ee hënh bë rah'yyb mahüüm had'yyt hë, kabarii nedëp do hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa. ³ Ti hyb n'aa ÿ karën bë bahapäh hahÿÿh: P'op Hagä Do Sahee hejój gó her'oot doo, dooh Jesus taky n'aa was'ee bã. Dooh na-ääj hë ji haja bã, "Jesus né hë ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo", ji her'ood bã P'op Hagä Do Sahee hejój gó tanado bã ji hã.

⁴ Ti anäng hajõng ta wób hedoo do ji hajaa ji moo wät doo, P'op Hagä Do Sahee anoo doo. Sét né hë P'op Hagä Do Sahee tahana tii hã. ⁵ Ti anäng ta wób hajõng ji mamasa doo. Ti hadoo né hë, jããm né hë sét ub Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ër wë moo wät doo. ⁶ Ti anäng hajõng ta wób ji hajaa ji moo wät doo. Ti hadoo né hë, sét ub ti P'op Hagä Do ta ti ji hã hanoo doo, ta tii me ta wë ji moo wät hyb n'aa. ⁷ P'op Hagä Do Sahee hã hana doo, sahõnh hã takan'oo däk sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do tamasa hyb n'aa. ⁸ Ta see hã P'op Hagä Do Sahee anoo tak'ëp hajaa doo me ta wób tamaher'oot hyb n'aa. Ta see hã P'op Hagä Do Sahee anoo h'yy ganäng doo me ta wób tamaher'oot hyb n'aa. ⁹ P'op Hagä Do Sahee, sét hadoo doo, anoo ta see hã baad tah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ta see hã tabanoo ta wób tabaheso hyb n'aa. ¹⁰ Ta see hã P'op Hagä Do Sahee anoo ta hejój me tapehuunh hyb n'aa. Ta see hã tabanoo P'op Hagä Do kyyh tabaher'oot hyb n'aa. Ta see hã tabanoo tabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee tado bã, sahee see tado bã ti her'oot doo. Ta see hã tabanoo kyy wób me, ji h'yy kanadaw'uuh doo me, tabaher'oot hyb n'aa. Ta see hã tabanoo kyy wób me kaher'oot do tatab'ëes hyb n'aa maa new'ëe do sa

† 11:25 P'ooj ub Mosees sa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, b'ée majyyw ta heen n'aa. Papuuj hahÿ ji hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

hā. ¹¹ Sét né hē P'op Hagä Do Sahee sahõnh hē ta ti hanoo doo. Tah'yib däng doo da né hē sahõnh hē sa hā tabanoo tii.

Sahõnh hē ëër, Jesus uuh hadoo do ky n'aa hahȳȳh

¹² Hajõõ né paawä ji hā, ji noo hedoo doo, ji nabuuj hedoo doo, ji matym hedoo doo, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo doo, sét né hē ji. Ti hadoo ënh Kristo hā, Kristo hā h'yy ka'eeh do sa hā. ¹³ Ër wób, Judah buuj. Ër wób, ta wób buuj. Ër wób, ta wób sa karom hedoo doo. Ër wób, kariw n'aa temah doo. Tii d' tahado né paawä, ër nu kemuun bong P'op Hagä Do Sahee an'oo bā, sét Jesus hub hadoo ër bahadoo hyb n'aa. Sét né hē ti P'op Hagä Do Sahee ër gadoo doo.

¹⁴ Hajõng né hē ji hā hanäng do ji uuh. Sét uuh had'yit nado ji uuh. ¹⁵ Ji tsyym ky hado bā paawä: “Ta moo ȳ nadoo do hyb n'aa, dooh ta uuh ȳ do bā”, ji uuh had'yit né hē tii, ta ti edo né paawä. ¹⁶ Ji nabuuj ky hado bā paawä: “Ta matym see ȳ nadoo do hyb n'aa, dooh ta uuh ȳ do bā”, ji uuh had'yit né hē tii, ta ti edo né paawä. ¹⁷ Sahõnh hē ji hā hanäng do ji matym tado bā paawä, nyy da paawä ji maa newëë tii bā? Sahõnh hē ji hā hanäng do ji nabuuj tado bā paawä, nyy da ji matseh'ȳk tii bā? ¹⁸ Sahõnh hē ji hā hanäng do ji uuh P'op Hagä Do bat'ëëg hõm ji hā, tah'yib däng doo da. ¹⁹ Séd uuh had'yit hē tado bā paawä ji hā, dooh paawä ji hub had'yit hē tado bā. ²⁰ Hahȳȳ da né hē: Hajõng né paawä ji hā hanäng do ji uuh, sét né hē ji.

²¹ Ji matym dooh tahaja bā taky hado bā ji moo hā: “Dooh hyb n'aa õm ȳ karën péh.” Dooh na-ääj hē ji moo haja bā ji tsyym hā taky hado bā: “Dooh hyb n'aa õm ȳ karën péh.” ²² Ta ti ji hā hanäng do uuh nahejooj is doo, ti né hē ti baad ji karën up doo. ²³ Ji uuh ji hā ky n'aa netsëeh doo, baad ji weh'ëeh. Ta wób hā ji manetëeh doo, baad ji ban'yih. ²⁴ Ji uuh wób ji metëeh doo, dooh hyb n'aa baad ji ban'yih péh. Baad P'op Hagä Do benyyw hõm ji hā hanäng doo, ta ti ji hā hād ky n'aa netsëeh hedoo do rakawehëë dāk hyb n'aa. ²⁵ Tii da tawén d'oo, ji hā takanetyt hõm hyb n'aa, sahõnh hē ji hā hanäng do séd demuun baad rakahag'ääs hyb n'aa na-ääj hē. ²⁶ Sét hē ji hā hanäng do ji uuh nesaa do tahob bā, sahõnh hē séd demuun rabahoop. Ta see ji uuh kawehëë däg bā, sahõnh hē ji uuh wób taw'ääts hē sa hā.

²⁷ Bē sahõnh hē, Kristo hub hadoo bëeh. Sét ken'yih bëeh, ta uuh hadoo. ²⁸ Jesus Kristo hā h'yy ka'eeh do sa mahang P'op Hagä Do banoo, pooj jé Jesus mejüü do rabad'oo doo. Ta jawén ta ky n'aa herot doo. Ta jawén ta ky n'aa ma mehetëk doo. Ta jawén rapehuunh do haj'aa doo, ta wób rabaheso hajaa doo, ta wób masa doo, ta wób h'yib mahüüm n'aa hedoo doo, kyy wób ji h'yy kanadaw'uuh do hajaa her'oot do na-ääj hē. ²⁹ Sahõnh hē g'eeh Jesus mejüü do had'yit hē? Sahõnh hē g'eeh ta ky n'aa rod had'yit hē? Sahõnh hē g'eeh ta ky n'aa ma mehetëk do had'yit hē? Sahõnh hē g'eeh rabahajaa rapehuuj had'yit hē? ³⁰ Sahõnh hē g'eeh rahajaa ta wób rabaheso? Sahõnh hē g'eeh kyy wób rahajaa rer'ood bā? Sahõnh hē g'eeh rahajaa kyy wób me kaher'oot do ratabëj bā? ³¹ Dooh. Taw'ääts hē ji hajaa do P'op Hagä Do Sahee ji hā hanoo do ta bahānh had'op do hā, ta wób masa do hā, bē h'yib padäg. Pooj jé dó bē ȳ metëeh hȳy ká sahõnh hē ta bahānh baad hadoo doo:

13

Ji kamahän do ky n'aa hahȳȳh

¹ Ajyy sa kyy me, ããs sa kyy me na-ããj hē ȳ haja bā né paawā ȳ her'ood bā, ȳ kamanahān bā paawā, dooh taw'ãäts hē tado bā. Jãām hē sapaar redas do ky hado dāk ȳ tii bā. ² P'op Hagā Do ky n'aa ȳ haja bā né paawā ȳ maher'ood bā, P'op Hagā Do Sahee hā ȳ tabanoo do hyb n'aa tii, ji nahapāh do hā ȳ h'yy ganyy bā paawā, sahōnh hē ȳ hapēē bā paawā, tak'ēp ȳ h'yy ka'eeh do hyb n'aa waēē hā ȳ haja bā paawā ȳ mejō bā takah'ȳd häng, ta wób ȳ kamanahān bā paawā, daap paawā ȳȳh. ³ Sahōnh hē wē ȳ hanäng do kas'uut do sa hā ȳ an'oo bā paawā, daj ȳȳ hē paawā ȳ kan'oo dāk ȳ rabaju tēē, ȳ kamanahān bā, daap paawā ti hā ȳȳ.

⁴ Kamahān doo, dooh tah'yy kajewēēts bā. Dooh ta hā hē taj'aa etsēē bā. Dooh takasabé bā. ⁵ Tawaneh'ēēh do nado. Dooh ta daaj hē takarēn do jawén tawād bā. Dooh nayyw hē takawaj'ãän bā. Dooh tah'yy gaēēj bā ta wób sa wē. ⁶ Dooh tatsebee bā baad nadoo do hā. Baad hadoo do hyb n'aa tatsebé. ⁷ Kamahān doo, dooh tah'yy gajēē hōm bā. Ta wób hā tah'ȳyb eeh had'ȳyt hē. Tagadaa had'ȳyt hē. H'ȳyb jawyk doo gó sahōnh hē tagadoo.

⁸ Kamahān doo, dooh tahēēj bā. Tii d' nado P'op Hagā Do ky n'aa ji her'oot do ji hajaa doo, kyy wób ji h'yy kanadaw'uuh do ji hajaa ji her'oot doo, ji hapāh do na-ããj hē. Ahānh da tii. ⁹ Da hē ji hapāh doo, P'op Hagā Do ky n'aa ji hajaa ji her'oot do na-ããj hē, ta uuh ub tii. ¹⁰ Baad had'op do heh'ãät do kaja bā ká, tii bā ká, dooh hyb n'aa ji karēn wāt pé ta uuh hadoo doo. ¹¹ Hahȳ hadoo tii: Ȳ karapee noo gó, karepé raber'oot doo da ȳ ber'oot paah, karepé rahyb n'aa newēē doo da ȳ hyb n'aa newēē paah. Ȳ wah'ēē wāt bā ká ȳ eréd hōm ta ti karapee ȳ h'ȳyb hadoo do paah. ¹² Da hē, dooh baad ēr hapēē nā bā P'op Hagā Doo, japow gó ji heg'ãäs do hadoo. Ta jawén da ēr bahapāh baad ub ká, heh'ãät ká. Da hē, jãām hē ta uuh ȳ bahapāh. Ta jawén da, sahōnh hē ȳ bahapāh ta hā, ȳ P'op Hagā Do hapāh doo da né hē.

¹³ Hyȳ ká tamawoob hē hadoo do ti haym: Ji h'yy ka'eeh doo, ji gada doo, ji kamahān doo. Ji kamahān doo, sa bahānh baad had'op doo ti.

14

Ji hajaa do P'op Hagā Do Sahee hana do ky n'aa bód hahȳȳh

¹ Taw'ãäts hē kamahān do hā baad bē h'ȳyb padäg. Taw'ãäts hē P'op Hagā Do Sahee hā hana do ji hajaa do hā bē h'ȳyb padäg na-ããj hē. Pooj jé, P'op Hagā Do ky n'aa ji hajaa ji her'oot do hā baad ub bē h'ȳyb padäg. ² Hahȳ hyb n'aa ta ti ȳ wén her'oot: Kyy wób me her'oot doo, dooh ta wób tamaher'ood bā. P'op Hagā Do sii taber'oot tii hā. Dooh maa napāh pé ta ti taher'oot doo. Ji nahapāh do ky n'aa taher'oot tii, P'op Hagā Do Sahee an'oo bā. ³ Tii d' nado P'op Hagā Do ky n'aa her'oot do hā. Ta wób hā ti ramaher'oot. Ta ti ji tamasa, ji h'yy ka'eeh do kah'ūüm hyb n'aa. Ji tamaher'oot, baad ji bawāt hyb n'aa. Ji tah'ȳyb en'yym. ⁴ Kyy wób me her'oot doo, ta daaj hē, ta hā hē takamasa tii, P'op Hagā Do ky n'aa kah'ūüm hyb n'aa ta h'ȳyb gó. P'op Hagā Do ky n'aa her'oot do tamasa ta wób, P'op Hagā Do ky n'aa sa h'ȳyb gó takah'ūüm hyb n'aa. ⁵ Ȳ karēn paawā sahōnh hē bēēh, bē bahajaa kyy wób me bē baher'oot. Tii hadoo né hē, tak'ēp ȳ karēn P'op Hagā Do ky n'aa bē her'oot. Kyy wób me kaher'oot do bahānh baad hadoo P'op Hagā Do ky n'aa her'oot doo.* Kyy wób me kaher'oot doo, ta ky n'aa nyy d' tahanäng pé ji her'ood bā, Jesus hā h'yy

* **14:5** P'op Hagā Do ky n'aa ji her'oot do baad ub tawén doo, kyy wób me kaher'oot do bahānh, hajōng tamasa do hyb n'aa.

ka'eeh do kahet'aa do ramaa napäh hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa sa h'yyb gó kah'üüm hyb n'aa, ti na-ääj hē baad ub.

⁶ Ti hyb n'aa wakän haa, bē wē ŷ kajaa bā, kyy wób me bē ŷ maher'ood bā paawā, nyy d' paawā bē tamasa tii? Dooch paawā bē tamasaa bā. Hā ŷ P'op Hagä Do metēeh doo, ji hajaa do ky n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa, ji ma metēek do ky n'aa bē ŷ maher'oot do na-ääj hē, ti bē tamasa. ⁷ Ji gamehŷh do ky n'aa me, ji etēn do ky n'aa me na-ääj hē tii d' bē ŷ metēeh ŷ hanäng pé tii, ta ti hedēp do nado né paawā. Baad ranetēn bā, baad ragamanehā bā, nyy da ta wób rabahapäh ti teh'üüm doo? ⁸ Ti hadoo né hē toröm-bet häd näng do hā. Nyy da g'eeh warahēn rah'yy genā bā kaneb'ooh doo hēnh tanaēēj bā, baad toröm-bet ragamanehā bā? ⁹ Ti hadoo né hē bē hā. Kyy wób me ta wób bē maher'ood bā, nyy da ramaa napäh ta ti ky n'aa, nyy d' tahanäng péh? Daap hē ti bē baher'oot kyy wób me. ¹⁰ Hajōng ti anäng kyyh badäk hahŷh hā. Baad ub sahōnh hē tii, maa napäh do sa hā. ¹¹ ŷ kyy maa nanapäh doo, ta tii hā, ŷ ta s'ee hēnh naa, ta s'ee hēnh naa ŷ ta hā. ¹² Ti hadoo né hē bē hā. Tak'ēp bē karēn P'op Hagä Do Sahee hana do bē gado bā do hyb n'aa, taw'ääts hē bē h'yyb padäg sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do masa do hā.

¹³ Ti hyb n'aa kyy wób haj'aa doo, taw'ääts hē raky n'aa etsēē P'op Hagä Do hā, tabanoo hyb n'aa na-ääj hē sa hā rabahajaa hyb n'aa ratab'ēēs do nyy d' tahanäng pé tii. ¹⁴ Kyy wób me P'op Hagä Do hā ŷ ky n'aa etsēē bā, hēp ŷ tym ti ky n'aa etsēē. Dooch ŷ hapäh pé ŷ her'oot doo. ¹⁵ Nyy d' ŷ bad'oo ti tahado bā? Hahŷh da ŷ bad'oo: ŷ da ky n'aa etsēē hēp ŷ tym me, ŷ hapäh doo me na-ääj hē da ŷ ky n'aa etsēē. P'op Hagä Do ŷ ma ejām da hēp ŷ tym me, ŷ hapäh doo me na-ääj hē. ¹⁶ Jääm hē a h'yyb tym gó P'op Hagä Do maj'aa etsēē bā, nyy da om raky masa ranahapēē bā maher'oot doo? ¹⁷ Baad né paawā P'op Hagä Do maj'aa etsē, kyy wób me maher'oot doo, dooch ta wób tamasaa bā rah'yy ka'eeh do kah'üüm hyb n'aa.

¹⁸ P'op Hagä Do ŷ j'aa etsē, sahōnh hē bē bahānh ŷ bahajaa kyy wób me ŷ maher'oot do hyb n'aa. ¹⁹ Ti hadoo né hē, Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang, hā ŷŷ, taw'ääts hē ji ma poo oow pé kyyh ji maa napäh do ŷ her'ood bā ŷ ma metēek bā, 10 miw kyyh ji maa nanapäh do mahānh.

²⁰ Wakän haa, karepē h'yy gatamah do bē hado manä P'op Hagä Do Sahee ji hā hanoo do hā. Taw'ääts hē wah'ēē h'yyb hadoo bēēh, ta ti hā. Taw'ääts hē nesaa do hā bē h'yy gatamah karapee t'aah h'yy gatamah do hadoo. ²¹ Hahŷh da P'op Hagä Do kyy kerih do hā:

“Ji nahapäh do kyy me,
ta s'ee hēnh naa do sa kyy me, ŷ maher'oot da karapé haa.
Ti hadoo né hē da, dooch da raky dahé bā ŷŷh”,†
näng mä Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh.

²² Ti hyb n'aa kā, kyy wób me kaher'oot doo, Jesus hā h'yy kana'eeh do metēē n'aa, ta hā h'yy ka'eeh do metēē n'aa nado. P'op Hagä Do ky n'aa ji her'oot doo, Jesus hā h'yy ka'eeh do metēē n'aa tii, ta hā h'yy kana'eeh do metēē n'aa nado. ²³ Séd hā Jesus hā h'yy ka'eeh do rakata bā kā, kyy wób me sahōnh hē rer'ood bā paawā, ti ta seeh, nahapäh doo, Jesus hā h'yy kana'eeh do na-ääj hē tajēē suun bā tii bā, sahōnh hē bē meraa bong hadoo ted'oo da.

²⁴ Jesus hā h'yy kana'eeh doo, nahapäh do na-ääj tajēē suun bā P'op Hagä Do ky n'aa sahōnh hē rer'ood nuuj jé, kametä däk tii bā ta hā nesaa do ta h'yyb

† 14:21 Isajas 28.11-12

tym gó hanäng doo. Ky n'aa kety däk tii bä sahõnh hê bë her'oot do hyb n'aa. ²⁵ Kametä däk tii bä sahõnh hê ta h'yyb tym gó tahyb n'aa newëë do pooj jé ji nahapäh doo. Ta taron nu paa me tabahyy häng da, P'op Hagä Do taj'aa etsë hyb n'aa. "P'op Hagä Do awät né hê bë mahang", näng da.

²⁶ Wakän haa, taw'ääts hê hahÿy da bë bad'oo bë kahet'aa bä: Ta see P'op Hagä Do hä tama ejäm, ta see ma metëëk P'op Hagä Do ky n'aa, ta see her'oot P'op Hagä Do ta hä tametëëh doo, ta see her'oot kyy wób me, ta see tab'ëës kyy wób me kaher'oot do nyy d' tahanäng péh. Taw'ääts hê sahõnh hê ta tii d' ji bad'oo, sahõnh hê Jesus hä h'yy ka'eeh do h'yyb gó P'op Hagä Do ky n'aa takah'üüm hyb n'aa. ²⁷ Kyy wób me raher'ood bä, jããm né hê pawóp hê, tamawoo hê ti her'oot. Taw'ääts hê sét ken'yyh raber'oot. Tii bä, taw'ääts hê ta see tab'ëës nyy d' tahanäng péh. ²⁸ Tabadoo bä ta ky n'aa tab'ëës doo, nyy d' tahanäng pé ti tab'ëës doo, taw'ääts hê bag hënh tabasoo h bë kahet'aa bä kyy wób me her'oot doo. Taw'ääts hê ta m'aa hënh, ta tób hënh taber'oot P'op Hagä Do sii.

²⁹ Taw'ääts hê pawóp hê, tamawoo hê raher'oot P'op Hagä Do ky n'aa. Taw'ääts hê ta wób ramatakëë, ta ti ta her'oot do baad tado bä. ³⁰ Sa mahang hat'ooh do gado bä ta h'yyb tym gó P'op Hagä Do ky n'aa, taw'ääts hê pooj jé her'oot do ky ym, ta ti hasoo h do ber'oot hyb n'aa kä. ³¹ Ta tii da sét ken'yyh bë baher'oot P'op Hagä Do ky n'aa, bë sahõnh hê bë ma kametëëk hyb n'aa, bë h'yyb hedo magyys hê hyb n'aa. ³² P'op Hagä Do ky n'aa rod rahajaa rah'yy kamedug bä, rahajaa ragadaa bä rabaher'oot hyb n'aa. ³³ Dooh P'op Hagä Do hanaa tado bä ta ti jé pad'yyt hê kaher'oot doo, baad nahõm doo. Baad hadoo do ji h'yyb n'yyim doo, ti ti P'op Hagä Do hanaa.

Sahõnh hê Jesus hä h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hê habong do rabahed'oo doo da, ³⁴ taw'ääts hê ÿÿj dooh rer'ood bä séd hä rakahet'aa bä. Taw'ääts hê bag hënh rabab'ëëh. Dooh taw'ääts hê tado bä rer'ood bä ji kahet'aa bä. Taw'ääts hê ÿÿj raky daheeh ajyy, Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo da. ³⁵ Tanyy bä sa hä reaanh doo, taw'ääts hê sa tób hënh sa patug hä rabeaanh, dooh taw'ääts hê tado bä do hyb n'aa ji kahet'aa bä ÿÿj rer'ood bä.

³⁶ Bë hanaa bë ed'oo g'eeh P'op Hagä Do ky n'aa hanäm doo? Jããm hê bë tii, ta ti gadoo do bë ed'oo g'eeh? ³⁷ P'op Hagä Do ky n'aa rod ta hä pé ted'oo doo, P'op Hagä Do Sahee hanaa gadoo do ted'oo doo, taw'ääts hê tah'yy kadaw'uuh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mejüü do né hê ti ÿ erii wät doo. ³⁸ Hahÿ manatakëë doo, dooh né hê ji hyb n'aa p'eed bä tii.

³⁹ Ti hyb n'aa kä, wakän haa, taw'ääts hê P'op Hagä Do ky n'aa bë her'oot do hä bë h'yyb padäg. Bë medug manä kyy wób me rer'ood bä. ⁴⁰ Ti hado né hê paawä, baad bë adoo ti ta tii, ta tyw n'aa näng bä.

15

Jesus ganä wät do ky n'aa hahÿh

¹ Hÿy kä, wakän haa, ÿ karën bë hyb n'aa esee Jesus Kristo ky n'aa hanäm do bë ÿ ma met'ëëg wät do paah, bë gadoo do paah. Ta ti né hê bë h'yy ka'eeh do mejój n'aa. ² Ta ti ky n'aa hanäm do ed'ëëp bë h'yyb tym P'op Hagä Do wë, baad bë hyb n'aa matakä bä tii, bë neréd bä ÿ ma metëëk do ky n'aa. Tii d' tanado bä, daap bë h'yy ka'eeh.

³ Jããm hê baad hadoo do ta ky n'aa ÿ gadoo do ti bë hä ÿ tab'ëës doo. Hahÿ né hê tii: Kristo dajëp nesaa do ër moo bok do sãm, P'op Hagä Do kyy kerih do ta pooj jé ta her'oot doo d' né kä. ⁴ Ti m' radakä jëng, ti m' tamawoo däg

kä ta ä kä taganä wät p'aa hēnh, pooj jé P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né kä. ⁵ Ti jawén mäh, Peed hä takas'ee wäd kän. Ti jawén mäh, 12 hedoo do sa hä takasee ēnh. ⁶ Ti bahānh mäh, séd noo gó 500 ta ma matēg sa hä takas'ee wäd kän. Hajōng sa wób ed'ēep nā hahȳ ȳ berih bā. Hap'ēeh do wób radejēb kän. ⁷ Ti m' takasee Tsijaag hä, sahōnh hē tamejūū do hedoo do sa hä na-āāj hē. ⁸ Tagadēeg ub takas'ee kän hä ȳy, ȳ ajān s'oo hadoo do hä. ⁹ Sa yd jé had'os do ȳyh, Jesus mejūū do sa mahang. Dooh paawā ȳ ramaneēj bā Jesus mejūū doo, P'op Hagä Do karapee ȳ rejää do paa hyb n'aa. ¹⁰ Ti hadoo né hē, ta mejūū do see da hē ȳ wén hado dāk, P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa hä ȳy. Daap hyb n'aa nado ta ti hä ȳ taky enyym doo. Dooh. Ta wób moo bok do bahānh ȳ moo wäd wät. Ti hadoo né hē, dooh ȳ tado bā ti moo wät doo. Hä ȳ P'op Hagä Do ky enyym do hanaa tii. ¹¹ Hyȳ kä ȳ tado bā bē hä maher'ood wät doo, ta wób rado bā, ti né hē ti ta ky n'aa āā her'oot doo. Ti ky n'aa né hē ti bē ky dahé bong doo.

Jesus ganä wät do ky n'aa ta wób raky sēm do ky n'aa hahȳh

¹² Kristo ganä wät āā her'ood bā, h'ēed hyb n'aa dooh ji ganä bā dejēp do mahang bē wób sa kyyh? ¹³ Te hub tado bā ta ti bē wób her'oot doo, ji ganänä bā paawā, Kristo na-āāj hē paawā dooh paawā taganä wäd bā tii bā. ¹⁴ Kristo ganänä wäd bā paawā, daap paawā tii bā āā maher'ood hōm do ta ky n'aa. Daap hē na-āāj hē paawā bē h'yy ka'eeh doo. ¹⁵ Kristo ganänä wäd bā paawā, noo kanesa do paawā āā tii bā, Kristo ganä wät P'op Hagä Do an'oo bā āā ma metēk do hyb n'aa. Dejēp do ganänä bā paawā, dooh Kristo ganä wäd P'op Hagä Do an'oo bā paawā. ¹⁶ Dejēp do ganänä bā, dooh paawā Kristo ganä wäd bā. ¹⁷ Kristo ganänä wäd bā paawā, daap hē paawā bē h'yy kae dāk ta hä. Ti tahado bā paawā, dooh na-āāj hē takawug bā nesaa do bē h'yyb tym gó hanāng do paah. ¹⁸ Te hub tado bā paawā ta tii, gawatsig hōm paawā Kristo hä h'yy ka'eeh do sa makūūh. ¹⁹ Jāām hē da hē, badāk hahȳy hä ji bawät nā bā Kristo hanaa ji gahēen bā, ti bā taw'āats hē paawā tak'ep, sahōnh hē mahānh, ēr rat'yyd mehūn paawā.

²⁰ Tii d' nado. Kristo ganä wät né hē dejēp do mahang P'op Hagä Do an'oo bā. Pooj jé dejēp do mahang ganä wät do tii. Ta wób na-āāj hē genyyh do metēe n'aa tii. ²¹ Hahȳ hyb n'aa ȳ wén her'oot tii: Sét hē aj'yy ji dajēp do du na doo. Ti hadoo na-āāj hē sét hē aj'yy see ji ganyyh do dejēp do mahang du na doo. ²² Adāw hyb n'aa sahōnh hē ji dejēp. Ti hadoo ēnh Kristo hyb n'aa kä sahōnh hē ragenyyh da. ²³ Sahōnh hē genyyh do bahānh, pooj jé ganä wät do Kristo. Ta jawén, Kristo kajaa bā kä, ta hä h'yy ka'eeh do ragenä boo kän da. ²⁴ Tii bā kä, badāk hahȳ gawatsik do kaja kän. Kristo j'aa ketsē do jawén paa bā sahōnh hē mejūū do ji nahapäh do sa hä, sahōnh hē bag'āas do ji nahapäh do sa hä, sahōnh hē hejój enāh do ji nahapäh do sa hä na-āāj hē, tii bā tabag'āas do Kristo bahaēj kän da P'op Hagä Do ta Yb hä kä. ²⁵ Kristo bag'āas da sahōnh hē ta majiī hä taj'aa ketsē bā kä. ²⁶ Tagadēeg ub kä majiī tagawats'iik doo, dajēb. ²⁷ Ta ti ȳ wén her'oot, hahȳy da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do hyb n'aa: "Sahōnh hē ta tsyym yt hä P'op Hagä Do an'oo bā tabag'āas hyb n'aa."* "Sahōnh hē tabag'āas" tabaher'oot bā, dooh P'op Hagä Do ta Yb sii hē tado bā tii, ti né hē hanoo do hyb n'aa ta hä sahōnh hē tabag'āas doo. ²⁸ Takajaa bā kä sahōnh hē Kristo bag'āas doo kä, ti noo gó kä, ta daaj hē ta Yb yd jé da tanu gadäg kän. Tii d' tawén hadoo, ta Yb, sahōnh

* 15:27 Saaw-Mo 8.6

hē ta hā han'oo dāk doo, tabag'āās hyb n'aa, sahōnh hē bahānh tabahado dāk hyb n'aa kā, sahōnh hē tabag'āās hyb n'aa kā.

²⁹ Hÿy kā, ji ganana bā paawā, nyy da rabad'oo da dejep do hyb n'aa nu kemuun doo? Dejep do ganana bā paawā, hēd n'aa tii d' rawén d'oo?† ³⁰ Ji ganana bā paawā, dooh hyb n'aa pé had'yyt hē ŷ ahoop doo. Ji ganā wāt do hyb n'aa ŷ wén gadoo Jesus hyb n'aa ŷ ahoop doo. ³¹ Dajēb gó had'yyt hē ŷ bawāt tak'ēp ŷ rarejāā do haj'aa. Né hup ŷ né ta ti ŷ her'oot do bē wén hapāh, ŷ h'yy kasab'ee do hyb n'aa bē hyb n'aa Kristo Jesus ér Wahē N'aa hyb n'aa. ³² H'ēēd hyb n'aa ŷ kamety wāt paa ajyy tabanas'aa hedoo do sa sii Epeso panang bā, jāām hē badāk hahÿy hā ji hawāt do hā ŷ h'yyb dāg bā paawā, ji ganana bā paawā? Ji ganana bā paawā, se hub né hē paawā hahÿy da sa ky hetēg: “Hamāh, ér awēeh, hamāh, ér eēg jati ér dejēb kān do hyb n'aa.”†

³³ Bē an'oo manā bē rawad'i. “Nesaa do moo heb'oooh do sii ji awād bā, sa da h'yyb hadoo da ji, baad né paawā ji bawāt pooj jé.” ³⁴ Taw'āāts hē p'aa hēnh bē h'yyb bē an'oo baad hadoo do hā. Bē moo boo manā wād nesaa doo. Ta ti ŷ wén mejūū, bē wób ranahapāh do hyb n'aa P'op Hagā Do sa h'yyb gó. Bē nu mebyy bok hyb n'aa ŷ wén her'oot tii.

³⁵ Hahÿy da apāh da ta wób rabeanh: Nyy da dejep do paa ragenā bok? Ny hadoo do sa hub? ³⁶ Baad nadoo do heaanh do tii! Joom tym ji ejoom doo, dooh taganā bā ta bóg nadajēb bā. ³⁷ Tiriig tym, joom tym wób na-āāj hē ji ejoom bā, dooh ta gajewēē tado bā ji ejoom doo. Ta tym ub ti ji ejoom doo. ³⁸ P'op Hagā Do bad'oo nyy d' tabahadoo joom, tah'yyb dāng doo da. Joom tym ta wób hedoo tawēē bā. Ta see hadoo ta seeh, ta see hadoo ta seeh. ³⁹ Ti hadoo ēnh ti anāng ta wób hedoo ta dab. Ta see hadoo ji dab, ta see hadoo har'ēēng dab, ta see hadoo taw'ēēd dab, ta see hadoo na-āāj hē tah'ÿyb dab. ⁴⁰ Ta wób hedoo wē hā habong do bag. Ta wób hedoo badāk hahÿy hā habong doo. Ta see hadoo wē hā habong do sa hetsóh. Ta see hadoo badāk hahÿy hā habong do sa hetsóh. ⁴¹ Ta see bag hadoo papÿÿj, ta see bag hadoo kamarab, ta see bag hadoo sagōōh. Sagōōh wób ta wób hedoo ta matym.

⁴² Ti hadoo né da dejep do mahang ji ganyyh do hā. Karejāā ji kamag ji dakā jēng doo. Taganyyh bā kā, kanarejā wād. ⁴³ Nas'aa ji kamag ji dakā jēng bā. Tak'ēp tabahetsooh taganyyh bā kā. Nahejooj its ji dakā jēng bā. Hejooonh taganyyh bā kā. ⁴⁴ Dab nāng ji kamag ji dakā jēng doo. Taganyyh bā kā, papuuj dāg ji hub P'op Hagā Do Sahee ed'ēep doo. Ji hub dab nāng do tanyy bā, tii b' ti anāng na-āāj hē ji hub papuuj P'op Hagā Do Sahee ed'ēep doo. ⁴⁵ Hahÿy da takerih doo gó: “Jāām pooj jé a'ÿy, Adāw, hedēb gēēt doo.”§ Tagadēg ub Adāw hedoo doo, Kristo, ji edēp do hanoo do Sahee hado dāk tii. ⁴⁶ Pooj jé dó tabanyy dāk ji hub dab nāng doo. Ta jawén ji hub papuuj, P'op Hagā Do Sahee ed'ēep doo. ⁴⁷ Jāām pooj jé a'ÿy, badāk hahÿy hā tsāng hanaa. Aj'ÿy ta jawén hana doo, Kristo, hÿ pong jé naa tii. ⁴⁸ Badāk hahÿy hā habong doo, Adāw k'āāts gó hana do hadoo ti sahōnh hē. Hÿ pong jé hana do hadoo da ér hub papuuj hÿ pong jé naa ér gadoo doo. ⁴⁹ Da hē, badāk hahÿy hā ér babok nā bā, Adāw hadoo nā ēēr. Ti hadoo né hē da, ti awāt ti noo gó, hÿ pong jé hana do hadoo da ēēr.

† **15:29** Dooh ji hapēē bā ta tii d' hed'oo doo. Dooh Paw-Ro met'ēēg bā dejep do hyb n'aa ji nu kemuun bā. Jāām né hē ti ky n'aa gó tabeh'ūūm ji ganā wāt do ky n'aa. † **15:32** Ji h'yyb karēn doo da né hē ji moo wāt tahanāng pé ti sa ky hetēg doo. Ji ganana bā paawā, se hub né hē tii bā paawā rahe'oot doo. § **15:45** Genesis 2.7

⁵⁰ Hahÿ ti ÿ her'oot, wakän haa: Dab näng doo, majyyw näng doo, dooh da tanu deë bä P'op Hagä Do bag'ääs bä. Karejëä doo, dooh tagado bä nadajëp doo. ⁵¹ Bë hyb n'aa matakä da! Bë ÿ maher'oot ji nahapäh do hä: Dooh ër sahõnh hë ër dejëb bä.** Ti hadoo né hë, sahõnh hë ër da kawereem. ⁵² Nayyw hë ti ji kawareem doo, ji ty watsig wäd sii hë, tagadëëg ub torõm-bet häd näng do ky ganyyh bä kä. Torõm-bet ky ganä sii hë da sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do dejëp do paa ragenä boo kän da. Ta ti dooh radejëb boo bä kä. Ti ëer kä, ti noo gó hedëp nä doo, ër kawereem boo kän, hedëb had'yyt do ër gadoo hyb n'aa kä. ⁵³ Karehejëä do kawareem da kanarejëä do hä. Dejëp do kawareem da nadajëp do hä kä. ⁵⁴ Ta ti bawät bä kä, karehejëä do kawareem bä kä kanarejëä do hä, dejëp do rakawareem bä kä nadajëp do hä kä, tii bä kä hahÿ kerih do ky däng do paa kä kaja kän:

“Dajëb gawatsig kän.

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do j'aa ketsëë kän ta hä.”††

⁵⁵ “Dajëb, ny maj'aa ketsë doo?

Dajëb, ny a hejój ji mamarajejëä doo?”‡‡

⁵⁶ Nesaa do ji moo wät doo, ji hyb n'aa newëë doo, ti né hë dajëb mahÿÿj. Ky n'aa jaw'yyk doo, nesaa do ji moo wät do hejój. ⁵⁷ P'op Hagä Do hä ër j'aa etsë. Ti né hë hanoo ër j'aa ketsë doo, Jesus Kristo ër Wahë N'aa hyb n'aa.

⁵⁸ Ti hyb n'aa kä, wakän haa ÿ kamahän doo, taw'ääts hë bë h'yy kahejój. Bë an'oo manä bë tahewaät do hä, bë h'yy ganejë hõm hyb n'aa. Taw'ääts hë bë moo boo had'yyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë sahõnh hë bë wë hanäng doo me, daap hë nado ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë bë moo bok doo, bë bahapäh do hyb n'aa.

16

Ta wób ji masa do dajëër n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿÿ kä, P'op Hagä Do karapee Judah häj n'aa bä habong do ji masa do dajëër n'aa ky n'aa bë ÿ ma erih. Taw'ääts hë Garata häd näng do häj n'aa hënh habong do Jesus hä h'yy ka'eeh do ÿ mejüü doo da, bë na-ääj hë tii d' bë bad'oo. ² Taw'ääts hë sét met'uuh hä ken'yuh bë betyn hõm tsyt hë bë dajëër uuh bë gadoo do pénh. Hajõng tado bä bë gadoo doo, hajõng do ta uuh bë betyn hõm tsyt hë. Kanahën d'os hë tado bä, dooh denaa hë. Taw'ääts hë bë ata ÿ kajaa do pooj jé. ³ Tii bä, ÿ kajaa bä kä, ÿ erih do ÿ mejüü da ajyy ta ti dajëër Jerusarënh hënh ratajoo do bë asëëw hõm do sa sii, baad t'ÿ hënh ragadoo hyb n'aa. ⁴ Taw'ääts hë tado bä, ÿ na-ääj hë ÿ ahõm. ÿ d' rahadaa hõm tii bä.

⁵ ÿ h'yyb däng Masedonija häj n'aa ÿ jatsëk. T'ÿ hënh ÿ bewäd nä do jawén paa bä, bë wë ÿ bahõm kän bë ÿ baheg'ääs hyb n'aa. ⁶ Badawëët apäh da ÿ bawät bë pa. T'ÿ hënh hyb n'aa hadoo da tarab'ëër ÿ tab'ëës. Tii bä ÿ bë masa da ÿ bahõm hënh. ⁷ DooH ÿ karën bä ÿ h'yy kajój gó bë wë ÿ beg'ääs doo, ti hyb n'aa nayyw hë ÿ wén nahõm nä bë wë. ÿ karën paawä badawëët ÿ bawät bë pa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën bä tii. ⁸ Ti nuuj jé ÿ baym da babä Epeso panang bä, jäm Pën-Tekos häd näng do kajaa bä kä. ⁹ Tyw n'aa näng babä hä ÿÿ, baad Jesus ky n'aa ÿ beher'oot hyb n'aa, hajök né paawä ÿ ragenen'aak.

** 15:51 Jesus matëëh noo gó ta hä h'yy ka'eeh do ky n'aa ti taheer'oot. †† 15:54 Isajas 25.8

‡‡ 15:55 Osejas 13.14

¹⁰ Tsimoot kajaa bä bë wë, taw'ääts hë baad bë gadoo bë mahang, baad tabahadoo hyb n'aa ta hä. Tii d' y wén etsëë bë hä, y moo wät doo da Tsimoot moo wät na-ääj hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë. ¹¹ Bë an'oo manä bë wób raty n'aa gesyng Tsimoot hä. Taw'ääts hë hanäm doo gó bë kedëë hõm, wë y tababaaj hõm hyb n'aa. Èr wakään wób Jesus hä h'yy ka'eeh do sa sii takajaa y gada.

¹² Èr wakään Jesus hä h'yy ka'eeh do Aporos häd näng do hä kä. Tak'ëp y betsëë ta hä, tabahõm hyb n'aa èr wakään sa sii bë rabahehëen bä. Dooh m' takarën nä bä tahõm bä. Baad tahaja bä m' tabahõm.

¹³ Taw'ääts hë baad bë kanäh. Taw'ääts hë baad had'yyt hë bë h'yy kae. Bë h'yyb eÿm manäh. Bë h'yy kahejój. ¹⁴ Taw'ääts hë kamahän gó bë moo bok sahõnh hë bë moo bok doo.

¹⁵ Bë hapäh, Es-Tepanas ta tób yt hä haj'eenh do sii hë jãam hë pooj jé ti Akaja häj n'aa bä Jesus hä rah'yy kae padëëk doo. Bë hapäh nyy da ramasaa had'yyt hë Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä. Tak'ëp y betsëë bë hä, wakän haa, ¹⁶ bë ky dahé ta ti hedoo doo. Bë ky dahé na-ääj hë ta wób ta ti hedoo do sa sii Jesus ky n'aa hä moo b'ook doo. ¹⁷ Y h'yy gadajang ajyy Es-Tepanas, Por-Tunat, Akajo häd enäh do bë wë naa wë y rakajaa bä kä, bë jawén buuj, hä y ramasa do hyb n'aa. ¹⁸ Baad y rah'yyb en'yyim, bë rah'yyb en'yyim doo da. Taw'ääts hë bë weh'ëeh ta ti hedoo doo.

¹⁹ Jesus hä h'yy ka'eeh do Asija häj n'aa bä habong do bë m' rahyb n'aa esee. Akira, ta yÿm Pisiir häd näng do daheeh, bë nemuun séd hä h'yyb hedoo do Jesus Kristo hä, tak'ëp mä bë rahyb n'aa esee. Jesus hä h'yy ka'eeh do sa tób bä kahet'aa doo, ti na-ääj hë bë m' rahyb n'aa esee tii da. ²⁰ Sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do babä habong do bë m' raky n'aa edëng. Baad bë kedëë bë da hadoo do hä.

²¹ Y Paw-Ro, moh yÿ me ti hÿ y berii kån: * Bë y hyb n'aa esee.

²² Ky n'aa kawas'ee däk da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kamanahän doo. B'ëep matëh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo!

²³ Y karën, Jesus, èr wahë n'aa ky enyym bë hä.

²⁴ Y kamahän bë sahõnh hë nemon yÿ séd hä h'yyb hedoo do Kristo Jesus hä. Jãam hë kä.

* **16:21** Paw-Ro bawät noo gó dooh sa daaj hë rerii bä, rahaja né paawä rerii bä. Sa masa n'aa rerih sa ma matëg esok doo. Paw-Ro esok do teri n'aa erii kån. Tagadëëg ub kä, tabahajaa bä kä, Paw-Ro gadoo terih do nahëeh, ta daaj hë taberih hyb n'aa tahyb n'aa esee do ky n'aa. Ta tii hä rabahapäh, Paw-Ro kyyh né hë sahõnh hë ta tii hä kerii däk doo. Paw-Ro mo haj'aa né hë rabahapäh.

2 Korīn

Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Korīn hãd nãng doo bã habong do hã ta jawén Paw-Ro ma erih do hahỹỹh

Keděng do ky n'aa hahỹỹh

¹ Paw-Ro ỹ ti hỹỹh, P'op Hagã Do karěn do hyb n'aa ỹ tanaěenh doo, Kristo Jesus mejũũ do see ỹ bahado dāk hyb n'aa, ta ky n'aa ỹ baher'ood hõm hyb n'aa kã. Ęr hỹỹj hadoo do Tsimoot hãd nãng do sii bẽ ỹ eděng bẽeh, P'op Hagã Do karapee hedoo doo, Korīn hãd nãng do panang bã habong doo. Sahõnh hẽ Akaja hãd nãng do hãj n'aa bã P'op Hagã Do tsyt hẽ ta wẽ tabasěew hõm do ãã eděng na-ããj hẽ.

² Ỹ karěn P'op Hagã Do ẽr Yb, Jesus Kristo Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hẽ ky en'yym bẽ hã. Ỹ karěn baad bẽ rah'yyb en'yym.

P'op Hagã Do ji tah'yyb en'yym do ky n'aa hahỹỹh

³ Taw'ããts hẽ ẽr j'aa etsẽ P'op Hagã Doo, ẽr Wahẽ N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Ti né hẽ ji yb ji hã t'yyd mehĩĩn doo. Ti né hẽ P'op Hagã Do ji tah'yyb enãw had'yyt doo. ⁴ Sahõnh hẽ baad nadoo do ãã wẽ taděẽ bã, ãã tah'yyb enãw had'yyt hẽ, ta wób ãã bahajaa hyb n'aa ãã h'yyb en'yym hyb n'aa, baad nadoo do sa wẽ taděẽ bã, ãã hã P'op Hagã Do h'yyb en'yym doo me.

⁵ Jesus ahoop do ãã wẽ taběs doo da, ãã wẽ taběs na-ããj hẽ Jesus Kristo hyb n'aa P'op Hagã Do ẽr tah'yyb en'yym doo. ⁶ Nesaa do ãã ahob bã, bẽ hyb n'aa né hẽ ti ãã bahoop. Bẽ h'yyb enyym hyb n'aa tii, bẽ beděp hyb n'aa nesaa do mahãnh na-ããj hẽ. P'op Hagã Do ãã tah'yyb en'yym bã, bẽ hyb n'aa né hẽ ti ãã tah'yyb en'yym doo. H'yyb jawyk doo me ãã ahoop do ãã gadoo bẽ bahapãh bã, bẽ da h'yyb enyww bok. Ti hyb n'aa, h'yyb jawyk doo me bẽ gado had'yyt hẽ da nesaa do bẽ ahoop doo. Jesus hyb n'aa ãã ahoop doo, ti né hẽ bẽ ahoop na-ããj hẽ. ⁷ Baad ãã bahapãh hahỹ bẽ hã: ãã nemuun bẽ ahob bã ãã ahoop doo, ji P'op Hagã Do h'yyb en'yym do bẽ gadoo ãã nemuun na-ããj hẽ. Ti hyb n'aa, dooh bẽ h'yy gejẽ hõm bã Jesus hã ãã hapãh, nesaa do bẽ ahob né paawã.

⁸ Wakãn haa, ỹ karěn bẽ bahapãh tak'ẽp nesaa do Asija hãj n'aa bã ãã wẽ kajaa doo. Tak'ẽp né hẽ ti nesaa do ãã hã kametyy doo. Dooh ãã haja wãd bã ta hã. Dooh paa ãã gadaa bã ãã eděp doo. ⁹ ãã d' dejěp ãã ed'oo paa ãã h'yyb gó. ãã wẽ ta ti wén wãd wãt, ãã hã hẽ ãã h'yy kanasadã hyb n'aa, P'op Hagã Do hã, dejěp do genyy bong do anoo do hã, ãã h'yy kasadã hyb n'aa kã. ¹⁰ Ti né hẽ tii, dajěb mahãnh ãã teděeb wãt doo. ãã d' ted'ěep nã. Ta hã ãã h'yyb eh, ãã ted'ěep hỹ jawén ¹¹ ãã bẽ masaa bã, ãã bẽ ky n'aa etsěẽ doo me. Tii bã kã, hajõk raj'aa etsẽ da P'op Hagã Doo, ãã ted'ěep do hyb n'aa, hajõk do sa kyyh P'op Hagã Do gadoo do hyb n'aa.

Paw-Ro maher'oot do h'ěed hyb n'aa tawén ky kahỹỹd wãt sa hã ky n'aa hahỹỹh

¹² Hahỹ hyb n'aa ãã kasab'ee: J'ooj madãk doo me nado ãã baboo bong bẽ mahang, ta wób sa mahang na-ããj né hẽ. Baad ãã h'yyb metěeh ta ti ãã hã. Dooh ãã jejěn bã ãã h'yyb. Tii da ãã wén bok, P'op Hagã Do ky enyym do hyb n'aa ãã wẽ. Dooh badãk hahỹỹ hã habong do hajaa do hã ãã h'yyb ee bã. ¹³⁻¹⁴ Dooh kejěn pẽ bẽ ãã ma erih do mahang. Wyt ta maab hẽ bẽ ỹ ma erii

wät do ky n'aa, nyy d' tahanäng péh. Bë ner'oot doo, bë maa napäh do na-ääj né hë, ti né hë. Dooh kejën péh. Hÿÿ kä, bë häd hapëë däg né paawä ää h'yyb, ÿ gada da baad ää h'yyb bë bahapäh nä. Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matëeh noo gó kä, ää hyb n'aa bë h'yy kasab'ee hyb n'aa, bë hyb n'aa ää h'yy kasab'ee doo da ti noo gó.

¹⁵ Hëp ÿÿ bë hapäh ÿ ed'oo do hyb n'aa, hä ÿ bë h'yy ka'eeh ÿ ed'oo do hyb n'aa na-ääj hë, ÿ hyb n'aa newë däk paa bë ÿ bahehëën Masedonija bä ÿ kajaa do pooj jé. ÿ hyb n'aa newë wät paah, pawóp nuu me bë ÿ bahehëën paawä, pawóp nuu me baad hadoo do hyb n'aa bë hä paawä. ¹⁶ ÿ h'yyb däng paa Masedonija hënh ÿ mahöm me bë ÿ bahehëën, ÿ matëeh me na-ääj hë, ÿ bë masa hyb n'aa Judah häj n'aa hënh ÿ bahöm bä. ¹⁷ Tii d' né ÿ h'yyb deë paawä, ÿ ky kahÿÿd wät. Daap ÿ h'yyb däng bë ed'oo g'eeh, ÿ wén ky kahÿÿd wät? J'ooj madäk doo me bë ed'oo g'eeh "ÿÿ" ÿ banäng, hëp ÿÿ gó "doo?" Ky kahehät do bë ed'oo ÿÿh? ¹⁸ Bë hä ÿ her'oot doo, ta ky n'aa bë ÿ maher'oot do na-ääj né hë, ky kahÿÿt do nado. P'op Hagä Doo, ji hä ky kaneh'ÿÿt doo, ji hä h'yy kaneh'ÿÿt doo, hapäh te hub né hë ÿ her'oot doo. ¹⁹ P'op Hagä Do T'aaah, Jesus Kristo, ta ky n'aa bë mahang Siras, Tsimoot sa daheeh ÿ maher'oot doo, dooh taky kahÿÿd bä ji hä. Taky däng doo, ti né hë tamoo wäd had'yyt hë. Ti hadoo ääh, ta ky n'aa rod hedoo doo. ²⁰ Sahönh hë P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji hä, Kristo moo wäd wät. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër j'aa etsë bä, "ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë",* ër wén näng ta hä, Jesus Kristo häd gó. ²¹ P'op Hagä Do né hë tii, ääh, bë na-ääj né hë baad tah'yyb ta däk do Kristo hä, ër h'yy kanerët hyb n'aa ta hä. Ää hä tah'yyb däng, tsyt hë ta wë ää moo bok hyb n'aa. ²² Èr ta ma däg tan'oo bä. Tan'oo däk dó ër h'yyb gó ta Sahee, ta jawén, hÿ pong jé ër gadoo do metëë n'aa.

²³ P'op Hagä Do hä ÿ ky däng hahÿÿh: Bë hyb n'aa né hë, bë ÿ nahajëm hyb n'aa, bë panang hënh ÿ wén nahöm wät p'aa hënh. Né hup ÿ né hë ti ÿ her'oot doo. ²⁴ Bë ää karën ää mejüü hyb n'aa nado bë h'yy kaha'eeh do hä ÿ wén näng ta tii. Baad bë h'yy kae däg kan Jesus hä, ää hapäh. Jääm hë ää karën bë ää masa, baad bë tsebë hyb n'aa.

2

¹ Ti hyb n'aa, hëp ÿÿ gó ÿ ky hadoo hahÿÿ da: "Doo ÿ ahöm wäd bä sa wë ÿ bahehëën hyb n'aa", näng ÿ hëp ÿÿ gó. Dooh ÿ karën bä bë ÿ bahehëën do bë h'yy ketón tan'oo bä.* ² Bë h'yy katón do ÿ an'oo bä paawä, jaa hanaa tii bä ÿ tsebë doo? Bë né hë ti tsebë do hanoo do hä ÿÿ. ³ Ti hyb n'aa né hë, pooj jé bë ÿ ma erii wät doo gó, ta tii da bë ÿ wén ma erii wät, bë wë ÿ kajaa bä kä, ÿ h'yy katón bë an'oo mahänn hä ÿÿ, bë paawä ti tsebë do hanoo do hä ÿÿ. ÿ tsebë doo da bë da tsebë nemon ÿÿ, baad ÿ gada bë sahönh hë wë. ⁴ Tak'ëp ÿ h'yy katón doo gó, ÿ aoot doo me ta ti bë ÿ ma erii wät paah. Bë h'yy katón ÿ an'oo bä do hyb n'aa nado bë ÿ wén ma erii wät, pooj jé ÿ erii wät do hä. Bë ÿ wén ma erii wät, tak'ëp bë ÿ kamahän ÿ erii wät do hä bë bahapäh hyb n'aa.

Ji hyb n'aa mabaan do ky n'aa hahÿÿh

* **1:20** P'ooj ub, da hë na-ääj nä, P'op Hagä Do ji j'aa etsë bä, Amen ta wób resok. "ÿÿ. Ti d' né hë. Taw'ääts hë" tahanäng pé ti amen. * **2:1** Korin buuj Paw-Ro bahehëën bä paawä ti noo gó, Korin buuj Paw-Ro nabuuj gedo paawä baad ranabok do hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta tii da Paw-Ro wén erii wät.

⁵ Ta ti aj'yy, bë mahang ji h'yy katón do du na doo, ȳ had'yyt hē nado ti h'yy katón tan'oo bã. Hajök bë wób h'yy ket'oon tan'oo bã. Dooh ȳ karên bã ȳ her'ood bã, bë sahõnh hē bë h'yy ket'oon tan'oo bã, ta bahãnh ȳ naher'oot hyb n'aa. ⁶ Hÿȳ kã, ta ti aj'yy hã kã, jããm né ti hajök bë wób ta hã nesaa do ky n'aa etyy doo. [†] ⁷ Taw'ãäts hē bë hyb n'aa mabaan hÿȳ kã tamoo wät do paah. Taw'ãäts hē bë h'yyb enãw ta hã, tah'yy ganajëë hõm hyb n'aa tak'ëp tah'yy katón do an'oo bã. ⁸ Ti hyb n'aa tak'ëp ȳ betseë bë hã, bë metëeh hyb n'aa ta hã bë kamahãn doo. ⁹ Bë ȳ wén ma erii wät paah, aj'yy nesaa do moo wäd wät do bë ky n'aa etyy hyb n'aa, bë ȳ metyy hyb n'aa, ȳ bahapãh hyb n'aa ȳ bë ky dahé bã. ¹⁰ Bë hyb n'aa mabaan bã ta ti aj'yy moo wäd wät do paah, ȳ na-ããj da ȳ hyb n'aa mabaan ta hã. Ȳ hyb n'aa mabaan doo, tanyy bã ȳ hyb n'aa mabaan péh, ȳ hyb n'aa mabaan tii, Kristo matym gó, baad tabadoo hyb n'aa bë hã. ¹¹ Tii da ȳ wén d'oo, Nesaa Do Yb ër tawanadii hyb n'aa. [‡] Baad ër bahapãh né hë nesaa do tahyb n'aa newëë do ji hã.

Tiit Paw-Ro esoos do ky n'aa hahÿȳh

¹² Panang Torowas häd nãng doo bã ȳ kajaa bã Kristo ky n'aa hanãm do ȳ maher'oot hyb n'aa, tyw n'aa nãng ta tii bã hã ȳȳ, baad ȳ maher'oot hyb n'aa ta ky n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bã. ¹³ Ti hadoo né hë, dooh baad tado nã bã hëp ȳȳ, Tiit, hãj ȳ hadoo do tii bã ȳ mamuun ȳ ed'oo doo, ȳ naw'yyt do hyb n'aa. Ti hyb n'aa ȳ kedëë hõm sa hã. Ti Masedonija hãj n'aa hënh ȳ bahõm kãn, Tiit ȳ besoos hyb n'aa.

J'aa ketsë do ky n'aa gó Paw-Ro eh'üüm do ky n'aa hahÿȳh

¹⁴ P'op Hagä Do hã ȳ j'aa etsë, ãã tamahüüm hado had'yyt hyb n'aa Kristo sii, Kristo j'aa ketsë do tametëeh bã kã. Jé pad'yyt hë, ãã hyb n'aa P'op Hagä Do maher'ood hõm Kristo ky n'aa, buu benyym do jé pad'yyt hë bewäd däk do hadoo. [§] ¹⁵ P'op Hagä Do hã, Kristo buu benyym do hadoo ãã banesaa do mahãnh hedëp do sa mahang, banesaa hënh hah'üüm do sa mahang na-ããj né hë. ¹⁶ Banesaa hënh hah'üüm do sa hã, ^{**} dajëp do babuu hadoo ããh. Banesaa do mahãnh hedëp do sa hã, Kristo ky n'aa ky dah'eeh do sa hã, hedëp do babuu hadoo ããh. Dooh hajaa pé ta daaj hë ta hejój gó ta ti tamoo wäd bã. ¹⁷ ãã wén hajaa tii, P'op Hagä Do anoo do hyb n'aa ãã hã. Dooh ta sãm jawén ãã maher'ood hõm P'op Hagä Do ky n'aa, hajök ta wób rabahed'oo doo da. Séd ãã h'yyb hedoo Kristo hã. T'öp hanãng doo me ãã baher'oot P'op Hagä Do matym gó, P'op Hagä Do mejüü do ãã bahadoo do hyb n'aa.

3

¹ P'aa hënh ãã daaj hë ãã j'aa etsë bë ed'oo g'eeh ta ti ȳ erii wät do hyb n'aa? ãã hyb n'aa karên g'eeh, ta wób rabahed'oo doo da, ãã manaa bë hã sa mo haj'aa kerih doo, rerii wät do bë ner'oot jawén paa bã, baad ãã bë gadoo hyb

[†] **2:6** Jããm né tii Paw-Ro wén her'oot, ta ti aj'yy t'yyd kamehün wät do hyb n'aa, nesaa do teréd hõm do hyb n'aa. [‡] **2:11** Ji kanarên bã ji hyb n'aa mabaan do ji da hadoo do hã, Nesaa Do Yb hã ji anoo tii bã ta tyw n'aa ji tawadii hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë ji mabaan ji da hadoo do moo wät doo.

[§] **2:14** Rakaneb'oo do jawén paa bã, raj'aa ketsë bã, tseebe gó Roma buuj sa warahén wahë n'aa sa warahén sii hë rakametëeh rabajëk bã panang hënh. Buu benyym do rejuu ti noo gó. Jé pad'yyt hë ratabës bã buu benyym do bewäd däk. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'üüm Jesus ky n'aa ta her'ood hõm doo. Warahén sa wahë n'aa j'aa ketsë do hadoo ti Kristo. Ta sii P'op Hagä Do mahüüm hadoo Paw-Ro, ta wób Jesus mejüü do na-ããj hë, ta t'aah j'aa ketsë do ky n'aa ramaher'oot hyb n'aa. ^{**} **2:16** Kristo ky n'aa ky nadah'eeh do ti banesaa hënh hah'üüm doo.

n'aa? Bē mo haj'aa kerih do āā hyb n'aa karēn pé apäh, ta wób rabahed'oo doo da, panang s'ee hēnh baad āā ragadoo hyb n'aa? Dooh. ² Dooh hyb n'aa āā karēn pé ta wób mo haj'aa kerih doo, baad āā ragadoo hyb n'aa sa wē. Bē hā né hē sahōnh hē rabahapäh nyy da āā babok, nyy da āā ma metēēk. Baad däg bē baboo däk bē āā ma met'ēēg wät do hyb n'aa rabahapäh bā, āā d' ragadoo. Baad bē babok do hā āā h'yyb kametä däk. ³ Wyt ta maab hē: Bē hā Kristo ky n'aa āā ma met'ēēg wät do hyb n'aa, Kristo mo haj'aa kerih do hado däk bēēh, ta wób hā kametä däk doo. Dooh ta nahēē me kerih do tado bā tii. P'op Hagä Do hedēb had'yyt do Sahee bē h'yyb gó taban'oo däk P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, ŷ hanāng doo. P'ooj ub, pä gatsebak do hā takerii däk paa ta ky n'aa jaw'yyk doo. Hŷŷ kā ji h'yyb gó tabawäd däg kän, ji tah'yyb mahūüm hyb n'aa.

⁴ Bē āā ma met'ēēg wät do hyb n'aa, Kristo hā bē h'yy kae padēēk baad āā bahapäh P'op Hagä Do matym gó Kristo an'oo bā. ⁵ Ti hadoo né hē, āā daaj hē hyb n'aa nado tii. Āā daaj hē, dooh āā hajaa péh. P'op Hagä Do hanaa āā hajaa doo. ⁶ Ti né ti hanoo āā hā, papuuj taky n'aa enooh do ky n'aa panuuj n'aa āā bahadoo hyb n'aa. Pooj jé taky n'aa enooh do kerih do nahado papuuj taky n'aa enooh doo. Papuuj hā, P'op Hagä Do Sahee moo wät hŷŷ kā ji h'yyb tym gó. Pooj jé kerii däk do paah, ji h'yyb tym dajēp tan'oo bā.* Papuuj taky n'aa enooh do hā kā, ji h'yyb tym ted'ēēp P'op Hagä Do Sahee an'oo bā kā.

⁷ P'op Hagä Do bag tak'ēp gabarēēh do mahang ta ky n'aa jaw'yyk do kajaa, pä gatsebak do hā kerih do paah. Dajēb hā ji taky n'aa ety né paawä, gabarēēh do mahang takajaa. Tak'ēp gabarēēh do hyb n'aa, dooh paa m' Israeów buuj rahajaa bā bāp pej Mosees mamets rahegäā bā ta ky n'aa jaw'yyk do tagadoo noo gó, gabarēēh do ta mamets hā kametēēh do kahäj né paawä. ⁸ Hŷŷ kā, tak'ēp ti bahānh tabahetsooh, baad ub, papuuj ji hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ta Sahee ji h'yyb gó moo wät doo, ji h'yyb tym hedēp do hanoo doo. ⁹ Ti hyb n'aa kā, baad ub tado bā paa P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, dajēb hā ji taky n'aa ety né paawä, tak'ēp tii bā ta bahānh baad ub, tabahetsooh hŷŷ kā papuuj taky n'aa enooh doo kā, baad däg ji h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. ¹⁰ Tak'ēp né hē ta bahānh baad ub, tak'ēp ta bahānh tabahetsooh ta ti papuuj ji hā taky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa ta tii hā ji mety bā, dooh wäd its hŷŷ kā ta ky n'aa jaw'yyk do p'ooj ub kan'oo däk doo. ¹¹ Gabarēēh do mahang kaja däk paa kah'ēēh doo, pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ta ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb n'aa tak'ēp ta bahānh tabahetsooh, baad ub, papuuj taky n'aa enooh do nahānh doo.

¹² Tak'ēp ta bahānh tabahetsooh, baad ub, papuuj taky n'aa enooh do baad āā bahapäh do hyb n'aa, neŷŷm doo me baad āā baher'oot ta ky n'aa. ¹³ P'ooj ub, P'op Hagä Do kyyh Israeów buuj sa hā Mosees maher'oot jawēn paa bā, ta mamets tajahes'uu pāān sawas'aap doo me, gabarēēh do kah'ēēh do ta mamets hā hadäk do wē raty kanejäk hyb n'aa. Tii d' nado āā bad'oo papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hā. Neŷŷm doo me āā baher'oot ta ky n'aa. ¹⁴ Ta bag gabarēēh do Israeów buuj rahapēē né paawä ti noo gó, dooh m' rah'yy kadawuung bā, dooh m' rah'yy gah'ood bā. Da hē na-āāj nā, pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa enooh do kerih do kaner'oot bā, kajesu do hadoo sa h'yyb, rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa ta hā. Jāām hē Kristo hā ji h'yy kae bā

* **3:6** Ji h'yyb tym dajēp tawén nāng, ji nahajaa do hyb n'aa ji ky dahé bā sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hā kan'oo däk do paah. Ji ky nadaheeh do hyb n'aa, ji taky n'aa ety dawēē had'yyt hē P'op Hagä Do mahānh ji h'yyb tym bawät hyb n'aa, tak'ēp nesaa do ji h'yyb tym ahob had'yyt hē hyb n'aa.

takado hõm ta ti ji h'yy kajasuu do hadoo do paah. ¹⁵ Da hẽ na-ããj nã, Mosees ky n'aa jaw'yyk do kerih do kaner'oot bã, kajasuu do hadoo sa h'yyb. ¹⁶ Tii d' tado né paawã, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wẽ ji h'yy kawareem bã, ta hã ji h'yy ka'eeh hyb n'aa kã, kado hõm kãn ti ji h'yy kajasuu doo. ¹⁷ Ta ti tawén hadoo, P'op Hagã Do Sahee né hẽ ti ta ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do Sahee bawãt bã, baad dæg ji bawãd dæk tan'oo bã. Dooj ji hewad wãt péh. ¹⁸ Ti hyb n'aa ëer kã, ta hã h'yy ka'eeh doo, ër mamets jesuu n'aa tamah doo me ër hã takametã kãn Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ta hetsó gabarëeh doo. Ër kawareem had'yyt hẽ, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hadoo ër bahadoo do kahüüm had'yyt hyb n'aa. Kahüüm had'yyt hẽ ta bag gabarëeh do hadoo ër hã kametëeh doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagã Do Sahee hadoo do hã hana doo.†

4

¹ Ti hyb n'aa kã, ãã wẽ P'op Hagã Do ky enyym do hyb n'aa papuuj taky n'aa enyoh do rod n'aa ãã bahadoo tanoo do hyb n'aa, dooh ãã h'yy gejë hõm bã. ² Dooj né hẽ ãã h'yy gejë hõm bã. Æã eréd hõm kejën doo gó moo kaheb'oooh doo, nu meby n'aa nãng doo. Dooj ãã wad'ii bã ta wób. Dooj ãã ehÿyd bã P'op Hagã Do kyy kerih doo. Baad ub ãã baher'oot baad hadoo do ky n'aa. Baad ãã babok P'op Hagã Do matym gó sahõnh hẽ sa hã kametã dæk. Jé hyb n'aa matakëe do hapãh tii. ³ Baad né paawã ãã baher'oot panyyg hanãm doo, dooh tagah'ood nã bã ta wób sa hã, jããm hẽ taganahoot banesaa hẽnh hah'üüm do sa hã. ⁴ Bag hadoo Kristo tak'ëp kabaj'aa do ky n'aa. P'op Hagã Do hadoo né hẽ ti Kristo. Ti hadoo né hẽ Nesaa Do Yb, badæk hahÿÿ hã P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do hã mejüü doo, tan'oo bã panyyg hanãm do hã rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa. Tii d' Nesaa Do Yb wén d'oo, ta ti bag hadoo do ranahapãh hyb n'aa. ⁵ Dooj ãã ky n'aa tado bã ti ãã maher'ood hõm doo. Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ji Wahë N'aa, ti ãã ky n'aa her'ood hõm doo. Æã tii, bẽ karom hadoo Jesus hyb n'aa. ⁶ P'op Hagã Doo, "Ganã ta bag badagyp do mahang" her'oot do paah,* ti né hẽ ti ër h'yyb gó ta bag ganyyh hanoo doo, P'op Hagã Do hejój hã, tak'ëp ta kabaj'aa do hã, ta bag gabarëeh do Kristo mamets hã kametëeh do hã ãã h'yy kadaw'uuh hyb n'aa.

⁷ Ta ti tak'ëp hanãm doo, ta bag gabarëeh doo, ta hejój na-ããj hẽ, kan'oo dæk ãã hã, ãã nahejoonh do hã. Tii d' tawén d'oo, P'op Hagã Do hanaa ji bahapãh hyb n'aa sahõnh hẽ bahãnh hadoo do hejój, ãã hanaa nado. ⁸ Nesaa do jé pad'yyt hẽ ãã ahob né paawã, ãã medëp né hẽ. Dooj né paawã ãã ad'oo péh, dooh ãã h'yy gejë hõm bã. ⁹ Æã rano n'aa mahes'oo né paawã, dooh P'op Hagã Do ãã teréd bã. Æã majjñ ãã radewãts né paawã tüü, dooh rahaja bã ãã h'yy gejë hõm bã ran'oo bã. ¹⁰ Æã ahoop do hyb n'aa, ãã kata dæg had'yyt hẽ Jesus dajëp do hã, Jesus edëp do kametã dæk hyb n'aa ãã hã. ¹¹ Hahÿ hyb n'aa ÿ wén her'oot tii: Æã hedëp doo, dajëb gó had'yyt ãã babok Jesus hyb n'aa, Jesus edëp do ãã hã kametã dæk hyb n'aa, ãã nahejooj is do hã. ¹² Ti hyb n'aa dajëb gó ãã babok, edëb heh'ãat do bẽ gadoo hyb n'aa.

† **3:18** Hahÿy da na-ããj hẽ tahajaa ji erii bã tég nad'ëed is do 18: Ti hyb n'aa sahõnh hẽ ëer, ta hã h'yy ka'eeh doo, jawow gó ji heg'ãas do hadoo ër baheg'ãas Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ta hetsó gabarëeh doo. Ër mamets jesuu n'aa tamah doo me ër heg'ãas. Ër hegãã nuuj jé, ër kawareem had'yyt hẽ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hadoo ër bahadoo do kahüüm had'yyt hyb n'aa. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagã Do Sahee hadoo doo, ti né hẽ ta ti hanoo do ër hã. * **4:6** Badæk hahÿ tapahuunh noo gó tii d' ta kyyh.

¹³ Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: “ÿ h'yy kae däk, ti hyb n'aa ÿ wén her'ood wät”,[†] näng kerih do hä. Ti hadoo äã na-ääj hē. Äã wén her'oot Jesus ky n'aa, äã h'yy kae däk do hyb n'aa. ¹⁴ Äã her'oot ta tii, hahÿÿ d' äã bahapäh do hyb n'aa: Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ganä wät hanoo doo, äã na-ääj hē da genä bok tan'oo bā da Jesus nemuun. Tii b' bē sii hē äã tamahūm da ta wē, ta matym gó er tametēeh hyb n'aa kã. ¹⁵ Bē hyb n'aa né hē sahōnh hē ta ti ÿ ahoop doo, baad tabahadoo hyb n'aa bē hä. Tii d' tawén d'oo P'op Hagä Do ji hã taky enyym do ky n'aa gad'oo do kah'ūm hyb n'aa. Tii bā kã, hajök tseb'ee da P'op Hagä Do wē, P'op Hagä Do j'aa ketsēē däk hyb n'aa kã.

¹⁶ Ti hyb n'aa dooh äã h'yy gejë hōm bā. Äã hub kahäj jēē né paawā, äã h'yyb papuuj hado däg had'yyt hē. ¹⁷ Äã wén h'yy ganejë hōm, kanahén d'os hē hadoo do er ahoop do nayyw hē tabēs do er hã tabanoo tak'ëp baad hadoo do nahānh doo. Dooh its ti ji ahoop doo, tak'ëp baad hadoo do matym n'aa. ¹⁸ Ti hyb n'aa dooh äã h'yyb padäg bā ji hapäh do hã.[‡] Ji nahapäh do hã äã h'yyb padēek.[§] Ji hapäh do ahānh. Ji nahapäh doo, dooh tahēej bā. Tawäd had'yyt hē.

5

Ër hub papuuj ky n'aa hahÿÿh

¹ Ër hub badäk hahÿÿ bā hanäng do dajëp bā, ti anyy däk er hapäh, hÿ pong jé er hub papuuj gawanatsik do P'op Hagä Do mo haj'aa. Ajyy mo haj'aa nado tii kã. ² Ti nuuj jé, badäk hahÿÿ bā er babok nā bā, hejooñh er hã. Tak'ëp er karēñ hÿ pong jé hub n'aa er gadoo, er kah'ÿÿt ³ er hub papuuj däg hyb n'aa. Tii bā, dooh da er hub tamaa bā. ⁴ Da hē, ta säg gó er babok nā bā er ahoop nā. Hejooñh er hã. Nyy d' ÿ hanäng péh? Ër karēñ er dejëp er hub tamah hyb n'aa, ÿ hanäng pé g'eeh? Dooh. Hÿ pong jé hub n'aa er karēñ paawā nayyw hē er gadoo, dahej'ëep do kawareem däk hyb n'aa nadajëp do hã kã, edëb had'yyt do hã kã.* ⁵ P'op Hagä Do né hē tii, edëb had'yyt do er gadoo hyb n'aa er tawén pehuuj wät doo. Ti nuuj jé tan'oo däk dó er h'yyb gó ta Sahee, ta jawén hÿ pong jé er gadoo do metēeh doo.

⁶ Ti hyb n'aa baad er gahēen had'yyt hē er pooj jé er gadoo do pan'aa. Da hē er babok nā bā, dooh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do pa er aboo nā bā er hapäh. ⁷ Badäk hahÿÿ bā er babok nā bā, ta hã er h'yy kae had'yyt hē, dooh né paawā ji hapēē nā bā ji matym me ji hã taky däng doo. ⁸ Tseebe gó er gahēen né hē er gadoo do pan'aa. Tak'ëp er karēñ paawā er berét badäk hahÿÿ bā er babong nā doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do pa had'yyt er baboo däk hyb n'aa kã. ⁹ Ti hyb n'aa tagen'aak do hã tak'ëp er h'yyb padēek, tatsebé hyb n'aa er wē kã. Ta tii hã er h'yyb padēek, badäk hahÿÿ bā er hub n'aa gó er babok nā bā, badäk hahÿÿ bā er hub n'aa er beréd hōm bā na-ääj hē né hē. ¹⁰ Tagen'aak do hã

[†] **4:13** Saaw-Mo 116.10 hã takerii däk tii. Hajōng nesaa do Saaw-Mo 116 erii wät do paa ahoop paah. Ti hadoo né hē, P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa, P'op Hagä Do hã taky n'aa etsēē dajëb mahānh tabedëp hyb n'aa. Ti hadoo Paw-Ro bad'oo na-ääj hē. Hajōng nesaa do tabahoop. Ti hado né paawā, P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooh Paw-Ro eréd bā Jesus ky n'aa hanām do tahe'oot doo, tama metēek doo. [‡] **4:18** Dooh badäk hahÿÿ hã ji ahoop do hã rah'yyb padäg bā, Paw-Ro hanäng péh. [§] **4:18** Hÿ pong jé ji gadoo do hã rah'yyb padēek, Paw-Ro hanäng péh. * **5:4** Hahÿÿ d' Paw-Ro hanäng péh: Taw'ääts hē paawā ji hã, badäk hahÿÿ bā ji bawät nā bā Jesus matēeh. Tii d' tado bā, ji hub dahej'ëep do kawareem däk nadajëp do hã.

ër wén h'yyb padäg had'yyt hë, ër sahõnh hë ër da kametä däk do hyb n'aa Kristo matym gó ër taky n'aa etyy hyb n'aa, ji gadoo hyb n'aa badäk hahÿÿ hä ër babok nä bã baad hadoo do ji moo wäd wät do mabaj, baad nadoo do ji moo wäd wät do sãm na-ãäj hë.

Ji P'op Hagä Do gadoo do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Ji weh'ëeh né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do baad äã bahapäh, ti né hë ti ji taky n'aa etyy do hyb n'aa. Ti hyb n'aa äã h'yy kah'üüm ta wób hä äã her'oot doo, Jesus hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Baad äã P'op Hagä Do bahapäh, dooh ÿ ky kenäw bã. T'öp madäk doo me, baad hadoo doo me ÿ bawät P'op Hagä Do hapäh. Bë na-ãäj né hë bë hapäh tahyb n'aa péh. ¹² Dooh äã daaj hë äã j'aa ketsëe bã p'aa hënh bë matym gó. Dooh. Jääm hë äã anoo bë hä ta tyw n'aa, äã hyb n'aa bë h'yy kasab'ee hyb n'aa, bë bahajaa hyb n'aa bë ky gadoo j'ooj hë madäk do hä j'aa kehets'ëe doo, ma matëg oow, t'öp ji h'yyb gó hanäng do hyb n'aa napeet doo. ¹³ Äã h'yyb mera ta wób redoo bã, na raheer'ood. P'op Hagä Do hyb n'aa tii bã ti äã h'yyb mera doo. Baad tado bã äã h'yyb, bë hyb n'aa né tii, baad tabahadoo hyb n'aa bë hä. ¹⁴ Kristo kamahän do äã tah'yyb mahüüm. Hahÿÿ da baad äã bahapäh: Sét hë dajëp sahõnh hë sa hyb n'aa. Ti hyb n'aa sahõnh hë dejëp do hadoo.† ¹⁵ Sahõnh hë sa hyb n'aa tawén dajëp, papuuj ji bawät do gadoo doo, sa hä hë ranaboo bong hyb n'aa. Kristo hä, sa hyb n'aa dajëp do hä, sa hyb n'aa ganä wät do hä kã rababoo däg kãn hyb n'aa kã. ¹⁶ Ti hyb n'aa, hÿÿ kã dooh äã da hadoo do äã hyb n'aa hüüm wäd bã P'op Hagä Do nahapäh do sa da hadoo do rahyb n'aa h'üüm doo da. P'op Hagä Do nahapäh doo da né paawä Kristo ÿ hyb n'aa hüüm wät paah,‡ dooh tii da ÿ adoo wäd bã. ¹⁷ Kristo hä h'yy kata däk doo, papuuj däg tii kã. Gawatsig hõm ji h'yyb säg hejój. Papuuj däg ji hÿÿ kã. ¹⁸ P'op Hagä Do hanaa sahõnh hë ta tii. Ti né hë ti P'op Hagä Doo, Kristo hyb n'aa p'aa hënh ta wë ër tagadoo doo, ta majiï ër nahado wät hyb n'aa, ta najiis ër bahado däk hyb n'aa kã. P'op Hagä Do anoo äã hä, ta wób äã maher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa hanäm doo. ¹⁹ Hahÿÿ ti ta ky n'aa: Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do gadoo ta wë badäk hahÿÿ hä habong doo, ta majiï ranado bong hyb n'aa, ta najiis rabahado padëek hyb n'aa kã. Dooh tetsén wäd bã sa hä nesaa do ramoo bok doo. Tamabaan hõm kãn. Ti tamejiüü äã hä, ji tagadoo do ky n'aa äã baher'ood hõm hyb n'aa kã ta wób sa hä. ²⁰ Ti hyb n'aa Kristo rod n'aa äãh. Ta mejüü do äãh. Äã her'oot do hä P'op Hagä Do bë tamaher'oot. Kristo ky gabuuj gó tak'ëp äã betseë bë hä, bë banoo hyb n'aa bë P'op Hagä Do h'yyb wareem ta wë, ta najiis bë bahado padëek hyb n'aa kã. ²¹ Kristo, tabad'op hë nesaa do moo nawät doo, nesaa do ër moo bok do sãm tabahado däk P'op Hagä Do an'oo bã, Kristo hyb n'aa baad had'op ër bahado padëek hyb n'aa kã P'op Hagä Do matym gó.

6

¹ Ti hyb n'aa kã, P'op Hagä Do masa n'aa äã bahadoo do hyb n'aa, tak'ëp äã betseë bë hä, daap hë bë ganadoo hyb n'aa P'op Hagä Do anoo doo, bë hä taky

† **5:14** Dooh ji h'yy gakog hõm do ky n'aa tado bã hahÿÿ hä Paw-Ro her'oot doo. Dooh ji hub dajëp do ky n'aa tado bã. Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Èr hyb n'aa Kristo dajëp nesaa do ër moo bok do sãm. Hÿÿ kã, Kristo hä h'yy ka'eeh doo, ta hä rah'yy kata däk do hyb n'aa, radejëp do hadoo nesaa do hä. Ti hyb n'aa nesaa do ji h'yyb säg karën do ji ky nadahé wät. P'op Hagä Do Sahee ji hä metëeh do ji ky dahé kãn hÿÿ kã. Dooh ji karën doo da ji awäd wäd bã tahanäng pé tii, tég nad'ëed is do 15 hä kerii däk doo da.

‡ **5:16** Ta hä Jesus kasee do pooj jé, a'yy ub Jesus, Paw-Ro ed'oo.

enyym doo. ²Tii da ỹ wén her'oot, hahỹỹ da ta kyy kerih doo gó P'op Hagä Do her'oot do hyb n'aa:

“Ôm ỹ gadoo do noo gó kajaa bã kä,
 ỹ maa newë wät maky n'aa etsëë doo.
 Ôm ỹ bed'ëëp do noo gó kajaa bã kä,
 ỹ masaa wät ôm.”*

Bë maa newë baad ub! Da hë né kä ji tagadoo do noo gó kä. Da hë né kä ji tabed'ëëp do noo gó kä.

Baad ub Paw-Ro rababok hejooñh do rahob né paawä ky n'aa hahỹỹh

³ Dooñh ää moo bong pé ta wób h'yyb hewaat péh, P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do ää maher'oot do raky n'aa narejäã hyb n'aa. ⁴ P'op Hagä Do karom ää bahadoo do hyb n'aa, sahõñh hë sa hä ää metëëh nyy da tak'ëp h'yyb jawyk doo me baad ub ää babok, baad nadoo do ää ahob bã, ää wë badoh do ää ahob bã, dooh ää ad'oo pé né paawä, ⁵ ää rahewyh bã, ää radewyts bë bã, hajök do rakamajë bã ää hä, tak'ëp ää moo bok do hä, ty jawyk do ää ahob bã, ää basaah bã na-ääj né hë. ⁶ Dooñh ää moo boo bã nu meby n'aa nang doo. Kristo ky n'aa ää hapäh. Ää h'yy kanejäg. Ta wób wë ää ky en'yyim. P'op Hagä Do Sahee ää tah'yyb mahüüm. Baad ub, t'öp madäk doo me ää kamahñn ta wób. ⁷ Baad hadoo do ää her'oot. P'op Hagä Do hejój gó ää babok. P'op Hagä Do karën doo da ji bawät doo, ää kuman hadoo. Tii me ää kamej'oonh. Tii me ää mesoo. ⁸ P'op Hagä Do wë ää moo bok ää raweh'ëëh bã, ää rawanehëë bã na-ääj hë. P'op Hagä Do wë ää moo bok baad raher'ood bã ää ky n'aa, ää raky n'aa rejä bã na-ääj né hë. Ta wób mä ää wedii, ta wób sa hä. Ti hadoo né hë baad hadoo do ky n'aa ää her'oot. ⁹ Ää ky n'aa netsä né paawä ta wób sa hä, P'op Hagä Do baad ää tabahapäh. Dajëb gó ää baboo né paawä, ää edëp näh. Ää rahewyh né paawä, dooh ää dejëb bã. ¹⁰ H'yy katón n'aa nang né paawä, ää tseebe had'yyt hë. Ää kasuud its né paawä, hajök do hä ää banoo hajöng baad hadoo doo.† Dooñh né paawä ää wë hanäng péh, ti anyy had'yyt hë P'op Hagä Do karën do ää wë.

¹¹ Baad bë ää maher'oot najis haa, Korin buuj. Dooñh ää jejën bã ää h'yyb. Tak'ëp bë ää kamahñn né hë. ¹² Ää nado bë hä kasaë doo. Bë ti kasaë ää hä. ¹³ Ji taah ji maher'oot doo da né hë ỹ maher'oot bëh: Ỹ karën paawä bë ỹ kamahñn doo da bë kamahñn ỹỹh.

Dooñh séd hä ji h'yyb hedo bã Jesus hä h'yy kana'eeh do sa hä ky n'aa hahỹỹh

¹⁴ Taw'ääts hë bë kamekuuj manäh, taw'ääts hë séd hä bë h'yyb hedo manä Jesus hä h'yy kana'eeh do sa hä. Tii d' ỹ wén her'oot, dooh séd gó tanu dëë bã baad had'op do ji moo wät doo, P'op Hagä Do mejüü do ji ky nadaheeh do hä. Dooñh tanu dëë bã ta bag gadagyp do hä. ¹⁵ Séd h'yyb nahedoo Kristo, Nesaa Do Yb daheeh. Séd h'yyb nahedoo Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Jesus hä h'yy kana'eeh do daheeh. ¹⁶ Dooñh tahaja bã séd hä rah'yyb hedo bã P'op Hagä Do tób n'aa, kabarii daheeh. Èr tii, P'op Hagä Do hedëb had'yyt do tób n'aa hadoo. Ta daaj né hë P'op Hagä Do her'oot ta tii. Hahỹỹ da ta kyy kerih doo gó taky däng ji hä:

* **6:2** Isajas 49.8 † **6:10** Dooñh dajëer tado bã ti ta wób sa hä ranoo doo. Jesus ky n'aa hanäm do Paw-Ro maher'oot do ragado bã, h'yyb n'yyim doo, h'yyb tym nadajëp do P'op Hagä Do pa ragadoo. Ti ky n'aa né tii.

“Sa h'yyb gó da ÿ bawät, sa mahang da ÿ bawät.

ÿ da P'op Hagä Do rah'yy kaha'eeh doo. Karapé haa d' tii.”[†]

¹⁷ “Ti hyb n'aa, bë anä da hä ÿ h'yy kana'eeh do sa mahang naa.

Taw'ääts hē da tsyt hē bë babok”, näng mä Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh.

“Baad bë kanä baad nadoo do mahänh, tii bä da bë ÿ gadoo”,^S näng mäh.

¹⁸ “Tii da bë adoo bä, bë yb da ÿ tii bä.

Bë da tah haa, bë da tok haa, näng mä Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo, Sahönh Hē

Haj'ap Do kyyh, ji taky n'aa enooh doo.”^{**}

7

¹ Najis haa, er hä ta ti taky n'aa enooh do hyb n'aa, taw'ääts hē er enyyw hōm er hä rejää doo, er h'yyb rejää do na-ääj hē. P'op Hagä Do er weh'ēeh do hyb n'aa, taw'ääts hē er kan'oo däg had'yyt hē ta hä, tsyt hē, ta wē had'yyt er babok hyb n'aa kä.

Paw-Ro tsebé do ky n'aa hahÿyh

² Taw'ääts hē paawä baad bë kamahän ääh! Dooh baad nadoo do ääh moo boo bä sa hä. Dooh ääh rejä bä sa hä. Dooh ääh wad'ii bä sa hä. ³ Bë ÿ ky n'aa etyy do hyb n'aa nado ti ÿ wén erih. ÿ her'ood däk né paa baad bë ääh kamahän. Bë ääh kamahän had'yyt hē er bedöp bä, er dejeb bä na-ääj hē. ⁴ ÿ hapäh bë gadoo ÿ her'oot doo. Ti hyb n'aa neÿÿm doo me bë ÿ maher'oot. Bë hyb n'aa ÿ kasab'ee. Tak'öp ÿ h'yyb nyyw däg kän, ÿ tseebe kän. Sahönh hē baad nadoo do ääh ahob né paawä, tak'öp ÿ h'yy gadajang.

⁵ Masedonija häj n'aa bä ääh kaja hōm noo gó, dooh kameh'ääk do ääh hä. Jé pad'yyt naa ji h'yyb panas'ēeh do kejäk ääh wē. Ääh wē ta wób rah'yy kawereem. Ääh h'yyb gó h'yy katón badäk. ⁶ Ti hadoo né hē, P'op Hagä Doo, h'yy ketón do h'yyb en'yyim doo, ääh tah'yyb en'yyim Tiit kajaa do hä, bë wē tabewäd nä do jawén paa bä. ⁷ Tiit kajaa do had'yyt nado ÿ tah'yyb en'yyim doo. ÿ wén h'yy gadajang, ÿ wén h'yyb nyyw däk na-ääj hē, Tiit mä bë h'yyb en'yyim, tanooh. Tak'öp mä ÿ bë hyb n'aa esee, tanooh. Tak'öp mä bë h'yy ketón bong baad nadoo do bë mahang hawäd wät do hyb n'aa. Tak'öp mä bë h'yyb tseb'ee wē ÿÿ, näng ta kyyh. Ti hyb n'aa kä, tak'öp ÿ wén tseebe kän hÿÿ kä.

⁸ Pooj jé bë ÿ ma erih do hä bë hyb n'aa tón boo né paawä, dooh ÿ t'yyd kamehÿin bä tii da bë ÿ ma erih do hä. Pooj jé dó ÿ t'yyd kamehÿin dó ÿ erih do bë hyb n'aa tón bong tan'oo bä ÿ bahapäh bä, banadawäd né paawä bë h'yy ket'oon doo. ⁹ Tii d' tahado né paawä, ÿ h'yy gadajaa kän hÿÿ kä. Bë hyb n'aa tón do hyb n'aa nado ÿ wén h'yy gadajaa kän. ÿ wén h'yy gadajang, bë hyb n'aa tón do hyb n'aa bë t'yyd kamehÿin bong baad nadoo do hä. Bë hyb n'aa tón do P'op Hagä Do gadoo. Ti hyb n'aa kä, dooh nesaa pé ääh moo boo bä bë hä bë ÿ ma erih doo me. ¹⁰ Ji h'yy katón do P'op Hagä Do gadoo doo, ji h'yy kawareem baad hadoo do wē tan'oo bä. Baad hadoo do wē ji h'yy kawareem doo, ji h'yyb tym tabed'ēep tan'oo bä kä. Ti hyb n'aa dooh ji jesyg bä ta ti hedoo do ji h'yy katón doo. Ji gadoo né hē. Badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rah'yy katón doo, ji h'yyb tym dajep tan'oo

[†] 6:16 Rewitikos 26.12, Jeremij 32.38, Esekijew 37.27

^S 6:17 Isajas 52.11, Esekijew 20.34, 41

^{**} 6:18 2 Samuélw 7.8, 14

bä.* ¹¹ Bē hegāã bē h'yy ket'oon do bē hā P'op Hagā Do anoo do tan'oo bā bē hā: Bē h'yy katón do hyb n'aa, nanyw hē bē karēn nesaa do bē ado hōm bē mahānh, dooh bē karēn bā nesaa do moo bok do h'yyb hataa bē do bā, tak'ēp bē ganen'aak nesaa do bē mahang hawād wāt doo. Bē h'yy katón do hyb n'aa bē h'yyb eÿym bong, tak'ēp bē karēn ŷ bē bahapāh, tak'ēp bē h'yy kahasaāb baad hadoo do bē moo bok hyb n'aa, nanyw hē bē karēn nesaa do moo wāt do ky n'aa kety dāk. Sahōnh hē ta tii me bē metā wāt, bē h'yyb haj'aa hē nado wād nesaa do bē mahang hawād wāt doo.

¹² Pooj jé bē ŷ ma erii wāt doo, pooj jé bē gadoo doo, aj'yy nesaa do moo wāt do had'yyt hyb n'aa nado ŷ wén erii wāt. Ta ti aj'yy h'yyb rejā dāk do hyb n'aa had'yyt nado hyb n'aa na-āāj hē. Ta ti bē ŷ wén ma erii wāt paah, bē h'yy kadaw'uuh hyb n'aa, bē h'yyb baad hadoo do bē metēeh hyb n'aa kā āā wē P'op Hagā Do matym gó. ¹³ Ti hyb n'aa dooh āā h'yy ketón boo bā. Āā h'yyb tseb'ee.

Ŷŷ. Dooh āā h'yy ketón boo bā. Āā h'yyb nyyw padēek né hē. Tak'ēp āā tsebee na-āāj hē tak'ēp Tiit h'yy gadajaa kán āā bahapāh do hyb n'aa. Tiit wén h'yy gadajang, bē sahōnh hē bē h'yyb en'yyim do hyb n'aa ta hā. ¹⁴ Bē ŷ j'aa etsē paa Tiit hā. Ŷ her'oot doo da né hē bē ky n'aa, ti né hē bē metēeh Tiit hā. Dooh ŷ bē nu meby bā. Te hub né hē sahōnh hē bē ŷ maher'ood wāt doo. Bē hyb n'aa ŷ j'aa etsē doo, te hub né hē na-āāj hē kametā dāk hÿŷ kā. ¹⁵ Ta bahānh Tiit bē takamahān kán tahyb n'aa newē bā nyy da baad bē ky daheeh ta kyyh, baad bē gadoo bē mahang, bē h'yyb eÿym doo gó bē weh'ēeh ta hā. ¹⁶ Ŷ h'yy gadajang, bē hā baad ji hajaa ji h'yyb eh hyb n'aa.

8

Ji etsēeh do ky n'aa hahÿŷh

¹ Hÿŷ kā wakān haa hedoo doo, āā karēn bē āā maher'oot nyy da Kristo hā h'yy ka'eeh do Masedonija hāj n'aa bā habong do rabad'oo P'op Hagā Do ky enyym do sa h'yyb gó hawāt do an'oo bā. ² Tak'ēp nesaa do rahob né paawā, tak'ēp ratsebē. Tak'ēp ratsebē do hyb n'aa tak'ēp ramasa sa wē hanāng doo me. Tak'ēp rabetsēeh, kasuud its né paawā. ³ Baad bē ŷ maher'oot sa ky n'aa. Rahajaa do pénh né hē rabanoo. Ti bahānh rabanoo, rahajaa do bahānh. Sa h'yyb gó naa, sa daaj hē né hē ti tak'ēp rabetsēeh. ⁴ Rets'ēē had'yyt hē āā hā, āā banoo hyb n'aa ramasa hyb n'aa Kristo karapee Judah hāj n'aa bā habong doo. Baad ub sa hā ti ji masa doo. ⁵ Āā hyb n'aa newēē do bahānh rabad'oo. Sa daaj hē rakan'oo dāg pooj jé Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn do ramoo bok hyb n'aa, āā karēn do na-āāj hē. P'op Hagā Do karēn doo da né hē ji hā, ti da rabad'oo. ⁶ Ti hyb n'aa kā tak'ēp āā betseē Tiit, pooj jé du doo do bē tah'yyb mahūum dajēer masa n'aa bē ataa do hā, bē tah'yyb mahūum p'aa hēnh, ta ti bē masa do dajēer n'aa takaja dāk hyb n'aa. ⁷ Tak'ēp bē gado dāk baad hadoo doo: Tak'ēp bē h'yy ka'eeh. Tak'ēp bē bahajaa bē baher'oot P'op Hagā Do ky n'aa. Baad bē bahapāh ji hā P'op Hagā Do karēn doo. Tak'ēp bē h'yy kahasaāp baad hadoo do bē moo bok hyb n'aa. Tak'ēp āā bē kamahān. Ti hyb n'aa, ŷ karēn paawā tak'ēp na-āāj hē bē banoo ta wób ji masa doo. Taw'āats hē ti ji hÿŷj hedoo do ji masa doo. ⁸ Dooh bē ŷ mejō bā ta wób bē masa hyb n'aa. Jāām hē ŷ karēn bē ky n'aa napāh nyy da sa h'yyb hedoo doo me ta wób ramasa sa da hadoo doo, bē na-āāj hē baad bē kamahān bē da hadoo do bē metēeh hyb

* **7:10** Tii d' tawén hadoo, sa h'yyb kawanareem do hyb n'aa. Ta ti hedoo do ji h'yy katón doo, dooh tan'oo bā ji t'yyd kamehīn hyb n'aa nesaa do ji moo wād wāt do hā.

n'aa. ⁹Taw'ääts hē paawä ta wób bë masaa, bë hapäh do hyb n'aa nyy da er Wahë N'aa Jesus Kristo bad'oo do paah. Taky enyym do hyb n'aa ji wë, sahõnh hē ta wë anyy wäd né paawä, kasuud is tabahado däk bë hyb n'aa, tak'ëp baad hadoo do bë wë tabanyy däk hyb n'aa kä P'op Hagä Do matym gó.*

¹⁰⁻¹¹Ta baab tabeëj hõm do hä, bë né ti jääm pooj jé dajëer hat'aa do du d'oo doo. Bë né ti pooj jé kar'ëen mas'aa doo. Ti hyb n'aa, hä yÿ taw'ääts hē tsebë doo gó bë du doo doo da né hē bë bahajaa hÿÿ kä bë du doo do paah. Taw'ääts hē bë hajaa do bë anoo. ¹²Bë h'y'yyb n'oo bä, P'op Hagä Do gadoo da bë hajaa do bë anoo doo. Dooh P'op Hagä Do gahëen bä bë hä bë wë badoh doo. ¹³Dooh ää karën bä ta wób hä bë banoo do hyb n'aa, bëë kä ti hahoop badoh doo. Ää karën paawä séd demuun tabanäng sahõnh hē sa wë. ¹⁴Da hē bë wë hanäng do masa sa hä. Ta jawén bë wë tananyy bä, bë d' ramasaa kân ta mabaj. Tii bä kä, séd demuun tabanäng sahõnh hē sa wë. ¹⁵Tii d' tabaher'oot P'op Hagä Do kyy kerih do hä:

“Dooh mad'aak pé hajõng do hat'aa do sa wë.

Kanahën d'os hē hat'aa doo, dooh badoh pé sa wë ënh.”†

¹⁶P'op Hagä Do y'j'aa etsë Tii hä tabanoo do hyb n'aa bë tahyb n'aa esee bë y'hyb n'aa esee do hadoo da. ¹⁷Tii gadoo ää etsëe do ta hä, bë wë tabahõm hyb n'aa. Tak'ëp tah'y'yyb hedoo bë wë tabeg'ääs hyb n'aa. Ta hä ää eanh do pooj jé, ta daaj hē tahyb n'aa newë däk bë wë tabahõm hyb n'aa. ¹⁸Tii sii ää mejüü da ää hÿÿÿ ky n'aa hadoo do jé pad'yyt hē Jesus hä h'y'yy ka'eeh do mahang ky n'aa etsëeh doo, Jesus ky n'aa hanäm do hä tamoo wät do hyb n'aa. ¹⁹Jesus hä h'y'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do rasëew hõm ta ti hÿÿÿ ky n'aa hadoo doo, ää tabahada hyb n'aa Jerusarënh hënh dajëer kata däk do ää tajooch bä kä. Ta ti sa masa n'aa ää tajooch Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ää weh'ëeh hyb n'aa, baad ää karën ää masa er wakään Jesus hä h'y'yy ka'eeh doo, ää metëeh hyb n'aa na-ääj né hē.

²⁰Ää hÿÿÿ hedoo do ää d' rahada, ta wób daap rah'y'yy genä mahänh dajëer ää mahüüm do hä. ²¹Baad ää matakëë, baad hadoo do ää moo bok hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, ajyy sa matym gó na-ääj hē. ²²Tii sa sii ää mejüü nä ää hÿÿÿ seeh. Hajõd nuu me ää mety däk tii. Baad tah'y'yyb hedo had'yyt hē ta wób tamasa hyb n'aa. Baad bë hä tah'y'yyb ee däk do hyb n'aa, tak'ëp tah'y'yyb hedo däk dajëer bë bataa do hä bë tamasa hyb n'aa. ²³Tii hä kä, hëp y' hata ti bë hä y' moo wät do hä. Jesus hä h'y'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do mejüü do ta wób, ajyy Tii had'aa doo. Kristo raweh'ëeh do tii. ²⁴Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hē kamahän gó bë gadoo bë wë rakajaa bä kä. Taw'ääts hē bë metëeh ta wób Jesus hä h'y'yy ka'eeh do jé pad'yyt habong doo, dooh daap hē tado bä bë ää j'aa etsë doo.

9

1 Dooh hyb n'aa bë y' ma erih pé Jesus hä h'y'yy ka'eeh do Jerusarënh bä

* **8:9** Wawëe hē Jesus bewäd hyng do pooj jé, tak'ëp takabaj'aa. Tii bä kä, aj'yy tabahado däk, dajëb kân ji tabed'ëep hyb n'aa. Tii d' tahanäng pé ti kasuud is do tabahado däk. Taw'ääts hē ji hyb n'aa newëe nyy da tak'ëp ji Jesus t'yyd mehün, ji na-ääj ji t'yyd mehün hyb n'aa ji da hadoo do. † **8:15** Esodo 16.18. Päv hadoo Manah häd näng do P'op Hagä Do mo haj'aa doo, tabanawäng hënh Isaraëw buuj rababok noo gó ky n'aa gó Paw-Ro beh'üüm. Ti noo gó kanahën d'os hē Manah hat'aa doo, dooh badoh péh. Hajõng hat'aa doo, dooh mad'aak pé sa wë.

habong do bë masa do ky n'aa hä. ² Ỳ hapäh né hē nyy da tak'ëp bë h'yy karën ta wób bë masa. Bë ỳ j'aa etsë paa Masedonija häj n'aa bä habong do ër wakään hedoo do sa matym gó. P'ooj ub ta baab tabëëj hõm do hä, bëeh, hëëj Akaja häd näng do babuuj,* bë du doo bë karën bë masa doo, näng këh ỳ sa hä. Hajök Masedonija häd näng do häj n'aa babuuj ër wakään hedoo doo, raky n'aa napäh bä baad bë karën bë masa ta wób, ti na-ääj hē rah'yyb hedo padëëk ramasa hyb n'aa. ³ Ta wób bë karën bë masa ỳ hapëë né paawä, ỳ mejüü Tiit ta hataa daheeh bë wë, bë ramasa hyb n'aa dajëër bë bataa do hä, ta ti hä bë ỳ j'aa etsë do paa daap tanadoo hyb n'aa, ỳ kajaa do pooj jé bë h'yyb bë matakä däk hyb n'aa. ⁴ Ẹr hÿÿj hedoo do wób, Masedonija häj n'aa buuj, si ỳ rakajaa bä bë wë, ỳ d' nu mebyy wät da bë nahaja nä bä, dajëër bë nata nä bä, baad bë ky n'aa ỳ her'ood wät do paa hyb n'aa. Bë na-ääj né da bë nu mebyy bong sa wë, bë nahaja nä bä. ⁵ Ti hyb n'aa ỳ hyb n'aa newë däk, taw'ääts hē ta ti ajyy ỳ mejüü ää pooj jé, bë ramasa hyb n'aa, kamasa do dajëër n'aa bë bataa hyb n'aa, bë ky kajäk do paah. Tii bä, kaja däk da ää pooj jé. Bë etsëeh do metëë n'aa däg ti ta tii kä, bë ramejüü do hyb n'aa nado.

⁶ Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Kanahën d'os hē hejoom doo, kanahën d'os hē ta ag tabataa ênh. Hajõng hejoom doo, hajõng né ta ag tataa.† ⁷ Taw'ääts hē sahõnh hē bëeh, bë banoo bë h'yyb gó bë h'yy kajäk doo. Taw'ääts hē dooh bë an'oo bä bë h'yyb nanoo doo me. Bë ramejüü do hyb n'aa nado bë banoo. Bë daaj hē bë banoo. Ta ti ỳ wén erih, P'op Hagä Do kamahän do hyb n'aa tsebee gó hanoo doo. ⁸ P'op Hagä Do hajaa bë hä tabanoo sahõnh hē baad hadoo doo, tabanyy had'yyt hyb n'aa sahõnh hē bë karën doo, tamad'aak hyb n'aa, sa wë bedoh do bë masa hyb n'aa. ⁹ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do paa hets'ëeh do sa ky n'aa hä:

“Etsëeh da wë bedoh do sa hä.
Ky ennyw had'yyt hē.” †

¹⁰ P'op Hagä Doo, joom jóm hä ta joom tym hanoo doo, ji waa hanoo do na-ääj hē, bë hä da tabanoo hajõng bë ma, ta tii me tak'ëp bë masa hyb n'aa wë bedoh do sa hä. ¹¹ Hajõng hedoo pé da tabanoo bë hä, bë betsëh had'yyt hyb n'aa. P'op Hagä Do raj'aa etsë da, sa hä bë anoo do ää tajooch bä sa wë. ¹² Ta ti bë masa do tamasa da Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarënh bä habok do sa wë bedoh doo. Tak'ëp P'op Hagä Do ratsebé da, bë masa do an'oo bä da. ¹³ P'op Hagä Do hä raj'aa etsë da. P'op Hagä Do rawén j'aa etsë da, baad bë ky daheeh Kristo panyyg hanäm do bë h'yy kaha'eeh bë hanäk doo, bë masa do metëëh do hyb n'aa. P'op Hagä Do raj'aa etsë na-ääj da, sa hä, ta wób sa hä na-ääj hē bë betsëeh do hyb n'aa. ¹⁴ Tak'ëp kamahän gó bë da raky n'aa etsëë P'op Hagä Do hä, P'op Hagä Do ky ennyom do hyb n'aa bë wë, sa hä bë wén masa. ¹⁵ P'op Hagä Do hä ää j'aa etsë ër matym n'aa tak'ëp hanäm do ër hä tanoo do hyb n'aa. Tak'ëp baad ub tii. Ti hyb n'aa dooh ji kyy pé ta ky n'aa ji her'ood bä. §

10

Paw-Ro ky gadoo ta hä ky sëm do ky n'aa hahÿÿh

* **9:2** Akaja häj n'aa bä Korin panang badäk. † **9:6** Ji ejoom do ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot ji masa do ky n'aa. Taw'ääts hē ji etsëeh. Baad ub P'op Hagä Do banoo hets'ëeh do sa hä. ‡ **9:9** Saaw-Mo 112.9 § **9:15** Jesus né tii, ji matym n'aa tak'ëp hetsooh doo.

1 Ý eÿým do m' bë mahang ý bawät bä, näk mä ta wób sa kyyh. Dawëë ý bawät bä kä, ý neÿým kä ý erih do hä, näk sa kyyh, ý ranu mer'oot bä. Ý né hë, Paw-Ro, Kristo ji tah'yyb en'yym do kyy gó, ji hä ky enyym do kyy gó, ² tak'ëp ý h'yy kah'üüm bë hä, p'aa hënh bë ý bahehëen bä kä, bë an'oo manä kyyh tak'ëp hadoo doo me ý gadoo hyb n'aa ý nu mer'oot doo. P'op Hagä Do nahapäh do h'yyb karën do jawén habok doo da ää babok, näk ää nu mer'oot do sa kyyh. Kyyh tak'ëp hadoo doo me da ý gadoo tii, ý h'yyb däng. ³ Badäk hahÿý bä ää baboo né paawä, dooh ää kamety bä sa hä badäk hahÿý hä habong do P'op Hagä Do nahapäh do rabahed'oo doo da sa maji hä. ⁴ Ää kuman ää kamety doo, dooh badäk hahÿý hä habong do kuman tahado bä. Dooh. P'op Hagä Do hejój me ää gawats'iik sa mejój. ⁵ Ää gawats'iik rahyb n'aa newëë doo, rah'üüm doo, sahõnh hë h'yy kasab'ee do hewaato do P'op Hagä Do rabahapäh nanoo doo. Sahõnh hë ji hyb n'aa newëë do ää no n'aa masoo hadoo, ji maji ji no n'aa masoo doo da, ää meduuk ý hanäng péh, ji h'yyb ky daheeh hyb n'aa kä Kristo. ⁶ Baad bë ky dahé däg bä kä, ää nabuuj gedoo da ky nadah'eeh nä doo.

⁷ Taw'ääts hë bë hyb n'aa matakä wyt ta maab hadoo doo!* H'yy kasab'ee doo gó, “Ää ti Kristo karapee” hanäk doo, taw'ääts hë hahÿ rahyb n'aa newëë: Ää na-ääj hë Kristo karapee. Dooh ää bahñnh rado bä. ⁸ Ta bahñnh ý h'yy kasabé bä paawä, ta hyb n'aa jaw'yyk do Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do hyb n'aa ää hä, dooh hyb n'aa ý nu mebyng péh. Ta hyb n'aa jaw'yyk do ää hä taban'oo däk, bë h'yy ka'eeh do kah'üüm ää anoo hyb n'aa, bë ää rejää hyb n'aa nado. ⁹ Bë ý ma erih doo me, bë ý e'ÿým do hyb n'aa nado. Tii d' bë hyb n'aa newëë manäh. ¹⁰ Hahÿý da sa kyyh ý ranu mer'oot bä: “Tak'ëp ji tamejüü. Ky n'aa jaw'yyk doo gó, kejÿyk doo gó Paw-Ro ji tama erih. Tii bä ji mahang tawäd bä, nahejsoj däg its. Dooh baad her'oot do tado tii”, näk. ¹¹ Ta tii d' her'oot do taw'ääts hë tahyb n'aa newëë hahÿýh: Dawëë ää babok bä ää erih doo da, tii da na-ääj ää bad'oo bë mahang ää aboo däg bä p'aa hënh.

¹² Dooh ý haja bä “sa da ý hado bä” ý noo b'äts, sa hä hë j'aa kehets'ëë doo. Dooh ý haja b'äts sa hä hë ý kamety b'äts.† Sa hä hë rakamety doo, sa hä hë rahëg'ääs do ny hadoo do sa bahñnh hadoo doo, h'yy gatamah ti tametëeh. ¹³ Ää hä kä, dooh ta bahñnh ää kasabé bä. Dooh ää kasabé bä ää hä P'op Hagä Do nanoo do hä. Jääm hë ää kasab'ee ää hä P'op Hagä Do anoo do hä ää moo bok hyb n'aa. Bë panang bä na-ääj hë tabanoo ää moo bok hyb n'aa. ¹⁴ Ää hä P'op Hagä Do anoo do bahñnh nado ää baboo däk. Ää tii, pooj jé bë wë kaj'aa doo, Kristo ky n'aa hanäm do bë hä maher'oot doo. ¹⁵ Dooh na-ääj hë ää kasabé bä ta wób ramoo bok do hä. Hahÿý ti ää karën doo: Bë h'yy ka'eeh do kah'üüm bä kä, ää karën ää moo bok do tak'ëp takah'üüm na-ääj hë, ¹⁶ panang wób hënh, bë panang bahñnh Jesus ky n'aa hanäm do ää maher'oot hyb n'aa kä, ta wób ranaher'oot nä bä. Dooh ää karën bä ää kasabé bä ta wób ramoo bok do hä, sa hä P'op Hagä Do anoo doo hënh. ¹⁷ “Jé h'yy kasab'ee doo, taw'ääts hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä takasab'ee.”‡ ¹⁸ Ta hä hë h'yy kasab'ee do nado ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do gadoo doo. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do j'aa etsë doo, ti né ti ta wë tagadoo doo.

* **10:7** Wyt ta maab hadoo do hä rahyb n'aa matakä bä, tii bä dooh ragado bä paawä ma matëg oow. Tii bä Paw-Ro Jesus mejüü do heh'äät ub rahapäh paawä. † **10:12** Paw-Ro e'ees doo gó tabeh'üüm. Tii da tawén edoo, sa hä hë raj'aa etsë do hyb n'aa. Paw-Ro bahñnh mä rahyb n'aa jawyk sa nooh. ‡ **10:17** Jeremij 9.24

11

“Jesus mejüü do ȳyh” daap hanäk do ky n'aa hahȳyh

1 Bê badoo däk doo da ȳ karēn paawā bē gadoo nā hād h'yy gatamah do her'oot doo da ȳ er'ood bā.* 2 Tak'ēp bē ȳ kamahān do hyb n'aa ȳ karēn bē gadoo tii. P'op Hagā Do hanaa ji kamahān doo me né hē bē ȳ kamahān. Ti hyb n'aa, dooh ȳ an'oo bā bē rawad'ii. Maruus aj'yy manepāh nā do baad hawāt do hadoo bēeh. Maruus yb hadoo ȳyh. Bē ȳ haēēj dāk do hadoo sét ub aj'yy hā, Kristo hā, bē patug hadoo tabahadoo hyb n'aa da. 3 Ti hadoo né hē, ky ken'yym doo gó bē da rawedii ȳ jeȳym, jāām hē sét hā, Kristo hā baad bē h'yyb nadäg wāt hyb n'aa, Ewa aw'yy wad'ii wāt do paa hadoo da. 4 Tii d' ȳ wén her'oot, Jesus ky n'aa seeh, āā ma met'ēēg wāt do nadoo do raheer'ood bā, ti nayyw hē bē gadoo. Nayyw hē na-āāj hē bē gadoo sahee seeh, bē gado dāk do paa nadoo doo. Nayyw hē bē gadoo panyyg seeh, bē āā panāk do nadoo doo. 5 Dooh né hē Jesus ky n'aa rod sa bahānh red'oo do sa yd jé ȳyh. 6 Dooh né paawā tak'ēp herot do tado ȳyh, hajōng ȳ hajaa do ȳ hapāh doo. Hajōō nuu me né hē ȳ metā wāt ti bē hā.

7 Bē sām noo do hyb n'aa nado ȳ her'oot do P'op Hagā Do ky n'aa bē hā. Dooh bē ȳ mejō bā ta sām bē an'oo bā hā ȳy. Daj ȳy hē ȳ kadaduu ȳ moo wāt do hā, bē kawehēē dāk hyb n'aa. Nesaa do g'eeh bē hā, tii d' ȳ ad'oo doo? 8 Jesus hā h'yy ka'eeh do panang wób hēnh habong do hā ȳ daab yyp, sa dajēer ȳ ado hōm hadoo, ȳ ramasa hyb n'aa Jesus ky n'aa bē ȳ maher'oot hyb n'aa. 9 Bē mahang ȳ bawāt noo gó, wē ȳ tabadoh bā ȳ karēn doo, dooh bē hā ȳ daab yb bā. Ēr wakāān Jesus hā h'yy ka'eeh do Masedonija hāj n'aa bā naa hana do ȳ ranoo ȳ karēn doo. Dooh paa ȳ karēn bā bē hā ȳ daab yb bā, tanajawyky hyb n'aa bē jō. H̄y jawén dooh na-āāj hē bē hā ȳ daab yb bā. 10 Kristo ky n'aa hanām do hēp ȳy gó tabawāt. Ti hyb n'aa, dooh Akaja hāj n'aa bā habong pé ȳ ky meduuk péh, ȳ ky dāng, bē hā ȳ daab nayyp do hyb n'aa ȳ h'yy kasab'ee do hā. 11 H'ēēd hyb n'aa ti ta ti ȳ her'oot? Bē ȳ kamanahān do hyb n'aa g'eeh? Dooh. P'op Hagā Do hapāh bē ȳ kamahān.

12 Ȳ ad'oo do paah, ȳ badoo had'yyt hē da. Dooh da ȳ gado bā ta sām, sa daaj hē Jesus mejüü do rakamaneēēnh do ranahajaa hyb n'aa rah'yy kasabé bā āā nemuun ramoo bok rabanāng do hyb n'aa. 13 Kristo mejüü do heh'āāt nadoo do tii. Bē rawedii ramoo bok do hā. Kristo mejüü do ked'oo do tii. 14 Dooh ȳ hyb n'aa meuuj bā rabahed'oo do hā. Nesaa Do Yb sii hē tahajaa takawareem bā āās ta bag gó hawāt do ji ed'oo hyb n'aa, ji tawadii hyb n'aa. 15 Ti hyb n'aa, dooh ȳ hyb n'aa meuuj bā Nesaa Do Yb karapee baad moo bok do rabahed'oo rakeno bā. Ti hedoo do ragadoo da nesaa do ramoo bok do sām.

Nesaa do tahoop do hyb n'aa Paw-Ro kasab'ee do ky n'aa hahȳyh

16 Ȳ ab'aanh pooj jé ȳ her'ood wāt doo: Bē hyb n'aa newē manā ȳ h'yy gatamah doo! Ti hadoo né hē, ȳ h'yy gatamah do bē ed'oo nā bā paawā, taw'āāts hē ȳ bē gadoo h'yy gatamah do bē gadoo doo da, ȳ na-āāj hē ȳ h'yy kasab'ee hyb n'aa. 17 Kēh ȳy, ȳ h'yy kasab'ee doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyky Do ber'oot doo da nado. H'yy gatamah do ber'oot doo da ȳ baher'oot. 18 Hajōk ma matēg oow bē mahang habong do rah'yy kasab'ee. Badāk hahȳy hā habong do rah'yy karēn do jawén habok do rabahed'oo doo da rah'yy kasab'ee. H̄ȳy

* 11:1 Dooh Paw-Ro genaag bā ta daaj hē tah'yy kasabé bā. Ti hyb n'aa, hād h'yy gatamah do her'oot doo da ȳ er'ood bā, tawén nāng. Ta daaj hē tah'yy kasab'ee, Korin buuj sa hā tametēeh hyb n'aa ma matēg oow rawedii sa hā.

kä, ŷ na-ããj da ŷ h'yy kasab'ee.† 19 Bë ti h'yy genäh bë edoo né paawä, tsebee gó bë gadoo h'yy gatamah doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë gadoo na-ããj hë ŷŷh, ŷ h'yy kasabé bã. 20 Bë gadoo tak'ëp bë hä mejüü doo, sa karom hadoo bë ran'oo bã. Bë gadoo bë dajëër hä daab 'yyp doo, bë wad'ii doo, bë bahãnh nu gapad'ëek kar'ëen doo, bë rejãã doo, bë ratapa ewyyh doo. 21 ŷ hãd nu mebyys ŷ nahaj'as do hyb n'aa bë hä ŷ moo wäd bã ta tii da bë hä ramoo bok doo.‡

Äã kanahën its né paawä ta tii hä, ta ti neŷŷm doo me rap'ää kasab'ee doo, ŷ na-ããj hë ŷ hajaa neŷŷm doo me ŷ p'ää kasabé bã. H'yy gatamah do hadoo ŷ baher'oot ta tii. 22 Eber buuj had'oo mãh, sa nooh. ŷ na-ããj hë Eber buuj. Isaraéw buuj had'oo mãh, sa nooh. ŷ na-ããj hë Isaraéw buuj. Abaraãm panaa had'oo mãh, sa nooh. ŷ na-ããj hë Abaraãm panaa. 23 Kristo karom had'oo mãh, sa nooh. ŷ Kristo karom heh'äät do sa bahãnh. (H'yy gatamah do her'oot do hadoo ŷ baher'oot ta tii da.) Tak'ëp sa bahãnh ŷ moo wäd wät. Sa bahãnh hajõõ nuu me ŷ radawäts gëet, Jesus ky n'aa ŷ her'oot do hyb n'aa. Sa bahãnh hajõõ nuu me tak'ëp ŷ rabaheyyh. Hajõõ nuu me dajëb gó ŷ bewäd nä. 24 Ji ma poo oow pé nuu me ken'yih 39 nuu me ŷ rabaheyyh ta tyd me, Judah buuj hä.§ 25 Tamawoob nuu me ken'yih b'aa t'aaah me ŷ rabaheyyh.** Sét nuu me ŷ radajëeb paawä, pä me ŷ ramakut. Tamawoob nuu me marakate ŷ gahõm do tabegyb jëk. Sét adëb bã, sét atsëm ŷ batu tame. 26 Hajõõ nuu me ŷ bawät. Äm n'aa nãng hä ŷŷ, tamii ŷ mawät doo. Äm n'aa nãng hä ŷŷ, moo nesaa do sa hyb n'aa. Äm n'aa nãng hä ŷŷ, häj ŷ n'aa buuj wób sa hyb n'aa. Äm n'aa nãng hä ŷŷ, Judah buuj nadoo do wób sa hyb n'aa. Äm n'aa nãng hä ŷŷ, panang bã. Äm n'aa nãng hä ŷŷ, ranabok hënh ŷ bawät bã. Äm n'aa nãng hä ŷŷ, akajar me ŷ bawät bã. Äm n'aa nãng hä ŷŷ, Jesus hä h'yy ka'eeh do ken'oooh do sa mahang. 27 Tak'ëp ŷ moo wäd wät. Tak'ëp ŷ bakaanh ŷ moo wät do hyb n'aa. Hajõõ nuu me ŷ naŷŷh.†† Sah, hoo kaanh do na-ããj hë ŷ bahoop. Hajõõ nuu me ŷ waa tamah. Hajõõ nuu me ŷ bahoop hahëem doo. Hajõõ nuu me dooh saroor hebaan do wë ŷŷ, ŷ kahat'ëeh hyb n'aa. 28 Sahõnh hë ŷ ahoop do wób bahãnh ti anãng nä sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do jé pad'yyt habong do sa hyb n'aa ŷ hyb n'aa tón do had'yyt hë, Jesus karën doo da rababok ŷ karën do hyb n'aa paawä. 29 Rah'yy kanejój bã kä Jesus hä rah'yy ka'eeh do hä, ŷ t'yyd mehĩn sa hä, ŷ hyb n'aa tón hëp ŷŷ gó sa hyb n'aa. Nesaa do ta see moo wäd bã rah'yib tatuk do hyb n'aa, tak'ëp ŷ h'yy katón ta ti hedoo do hyb n'aa.

30 ŷ h'yy kasabé bã, jããm hë né hë ŷ h'yy kasab'ee da ŷ nahejooj is do metëeh do hä. 31 Dooh daap ŷ menä bã P'op Hagä Do ji j'aa etsëe had'yyt doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yy kaha'eeh doo, ta Yb, hapäh. 32 Damas-Ko panang hënh ŷ hewäd nä noo gó, panang bagä n'aa sa wahë n'aa Aretas häd nãng do wë moo wät do mejüü panang hadë do noo bã warahén ŷ ragada

† 11:18 Tii da Paw-Ro wén d'oo, Korin buuj rah'yy genäh hyb n'aa ma matëg oow sa hä. ‡ 11:21 Ma matëg oow sa kyyih hyb n'aa Paw-Ro wén e'ees. Nahejooj its Paw-Ro, sa nooh. Dooh Paw-Ro nu mebyy keh'äät tado bã. Häd nu mebyng tawén nãng, ma matëg oow ramoo doo hä rah'yy genäh takarën do hyb n'aa. § 11:24 Jããm né hë 40 nuu me ji bahewyyh do séd noo gó, Judah häj n'aa buuj ky n'aa jaw'yyk do an'oo bã rasãm baanh. Ranesõõts hõm hyb n'aa ti tyd jé rabetsën. 39 nuu me rabaheyyh.

** 11:25 Roma buuj ti ky n'aa ety do b'aa me rabaheyyh. †† 11:27 Ta see pé noo gó Paw-Ro moo wät atsëm ta waa sãm hä. Ta see pé noo gó Jesus ky n'aa tama metëek atsëm. Ta see pé noo gó taky n'aa etsëe atsëm, ti hyb n'aa ty jawyg tabahoop.

ÿ ramasoo hyb n'aa. ³³ Tii d' radoo né paawä, arook gó Jesus hä h'yy ka'eeh do ÿ rabahy g'ëed is tüü, panang hadë pong jé naa. Tii bä ÿ kejën hõm is sa mahãnh.

12

¹ Dooch né paawä ÿ genaag bä, ahõm nä ÿ h'yy kasab'ee do ran'oo bä, daap né paawä ti ta tii. Bë ÿ maher'oot hÿÿ kã s'ëeh hadoo do Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do hä ÿÿ. Bë ÿ maher'ood kãn na-ããj hë hä ÿ tametëeh doo. ² ÿ hapäh aj'yy Kristo hä h'yy ka'eeh doo. ¹⁴ däg ta baab tabëej hõm doo, P'op Hagä Do mahüüm dó hÿ pong jé, ta wë. Dooch ÿ hapëë bä ta h'yyb tym ub tado bä t'ï hënh hasëek doo, ta hub sii hë tado bä. P'op Hagä Do ti hapäh. ³⁻⁴ ÿ hapäh né hë hÿ pong jé P'op Hagä Do masäk. (ÿ ab'aanh, dooch ÿ hapëë bä ta h'yyb tym ub tado bä t'ï hënh hasëek doo, ta hub sii hë tado bä.) T'ï hënh ta ti aj'yy* maa napäh kyyh ji nahajaa do ji her'ood bä, P'op Hagä Do nanoo do ji er'ood bä. [†] ⁵ Ti hadoo do aj'yy hyb n'aa ÿ haja paawä ÿ kasabé bä. Hä ÿÿ hë dooch ÿ h'yy kasabé bä. Hä ÿÿ hë ÿ kasabé bä paawä, jããm hë ÿ h'yy kasab'ee da ÿ nahejooj is do metëeh do hä. ⁶ ÿ karën bä paawä hä ÿÿ hë ÿ h'yy kasabé bä, h'yy gatamah do nado né paawä ÿÿh, né hup ÿ né hë paawä ta ti ÿ h'yy kasab'ee do hä. Ti hado né paawä, dooch ÿ h'yy kasabé bä. Dooch ÿ karën bä ta bahãnh ÿ rahyb n'aa newë bä. Jããm né hë hä ÿ rahapäh ÿ moo wät doo, ÿ her'oot do na-ããj hë.

⁷ Hä ÿÿ hë ÿ h'yy kasabé mahãnh, tak'ëp hetsooh do kametä däk do hyb n'aa hä ÿÿ, P'op Hagä Do anoo hä ÿÿ nesaa do ÿ ahoop doo, sasëng tég ejoooh do hadoo ji. Nesaa Do Yb mejüü do tii, ÿ tarejãã hyb n'aa, hä ÿÿ hë ÿ h'yy kasabé mahãnh. ⁸ Tamawoob nuu me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä ÿ betsëë tabado hõm hyb n'aa ta ti ÿ ahoop doo. ⁹ Tii d' né paawä, hahÿÿ da ta kyyh hä ÿÿ: “Jããm hë né hë ÿ ky enyym do a hä, sahõnh hë hejój ÿÿ baad takametä däk do hyb n'aa nahej'oonh do sa hä”, nãng ta kyyh hä ÿÿ. Ti hyb n'aa kã, tsebee gó ÿ h'yy kasab'ee ÿ nahejoooh do hä, Kristo hejój bawät hyb n'aa hä ÿÿ. ¹⁰ Ti hyb n'aa kã ÿ tsebé Kristo hyb n'aa nahejoooh do ÿ ahob bä, Kristo hyb n'aa ÿ raky n'aa rejãã bä, Kristo hyb n'aa wë ÿ badoh do ÿ ahob bä, Kristo hyb n'aa ÿ rarahejãã bä, Kristo hyb n'aa dooch ÿ ad'oo pé na-ããj hë. ÿ nahejooj bä, hëp ÿ tym hä ÿ bahejoooh.

¹¹ H'yy gatamah do her'oot doo da ÿ ber'ood däk. Bë né ti han'oo tii d' ÿ wén her'oot. Bë né paawä tii baad her'oot do këh ÿ n'aa hä. Dooch its né paawä ÿÿh, [‡] dooch tabad'op hë Jesus ky n'aa rod sa bahãnh red'oo do sa yd jé ÿÿh. ¹² H'yyb jawyk doo me ÿ moo wäd wät bë mahang Jesus mejüü do heh'ããt ji do bä metëeh doo: Hetsooh do P'op Hagä Do hanaa ÿ metä wät, meuj n'aa nãng do ÿ moo wäd wät, ÿ pehuunh do na-ããj hë. ¹³ Ny hadoo do ÿ moo wäd wät ta wób Jesus hä h'yy ka'eeh do hä, bë hä ÿ moo nawäd wät doo? Jããm né

* **12:3-4** Ta daaj hë, ta ky n'aa né hë Paw-Ro her'oot. Ti né ti aj'yy hÿ pong jé P'op Hagä Do masäk doo. Kejën doo gó Paw-Ro wén her'oot, dooch takarën bä tah'yy kasabé bä do hyb n'aa. [†] **12:3-4** P'op Hagä Do wén nanoo kyyh tamaa napäh do her'oot bä, tak'ëp tabahetsooh do hyb n'aa. Dooch ër haja nä bä ta ti hadoo do ër gado bä badäk hahÿÿ hä ër babok nä bä. [‡] **12:11** Dooch its né paawä ÿÿh Paw-Ro wén her'oot wät, dooh né ji hajaa péh P'op Hagä Do tanado bä paawä. Ta ti tabaher'oot bä tapes'ããp na-ããj hë ta hä ky n'aa rejãã doo. “Dooch its Paw-Ro”, nãk sa kyyh.

hē hahȳy bē hā ȳ nad'oo doo: Bē ȳ daab nayyp doo! Bē mabaan ta ti hyb n'aa bē ȳ ky n'aa rejāā hadoo doo.⁵

¹⁴ Tamawoob nuu me dāg bē ȳ bahehēen da hyȳ kā. P'aa hēnh dooh né da bē ȳ daab yb bā ēnh. Bē ma nado ti ȳ karēn. Bē ti ȳ karēn sa yb sa taah karēn doo da. Ji taah ned'ēed is do nado sa yb sa ȳyn karēn do hanoo doo. Sa yb ti sa taah nad'ēed is do karēn do hanoo doo. ^{**} ¹⁵ Baad ȳ h'yyb hedoo sahōnh hē ȳ ah'ēenh wē ȳ hanāng doo, ȳ kan'oo dāk bē hā bē ȳ masa hyb n'aa. Ȳ eanh hyȳ kā bē hā: Dooh denaa hē ȳ bē kamahān, tak'ēp bē ȳ kamahān do mabaj?

¹⁶ Hahȳy d' mā bē mahang habong do sa nooh: “Te hub né hē. Dooh bē tadaab yb bā. Dooh né paawā bē tadaab yb bā, kamatakēē doo me bē tawediī”, nāk sa kyyh. ¹⁷ Ajyy bē wē ȳ mejūū do hā bē ȳ wadii bē hā? ¹⁸ Tak'ēp paa ȳ betseē Tiit bē wē tabahōm hyb n'aa. Āā h'yyb hata ȳ mejūū ta sii ti noo gó. Bē Tiit wadii, bē hā péh? Sét hēp ȳȳ Tiit daheeh. Séd h'yyb hedoo āā babok Tiit daheeh. Dooh bē āā wad'ii bā.

¹⁹ Ta ti āā wén her'oot bē hā, āā kawoom hyb n'aa bē ed'oo g'eeh? Dooh. Dooh ti hyb n'aa tado bā. Séd āā h'yyb hedoo Kristo hā. T'ōp hanāng doo me āā baher'oot sahōnh hē āā her'oot doo. P'op Hagā Do maa napāh āā her'oot doo. Najis haa, sahōnh hē āā bad'oo doo, bē hyb n'aa né hē tiī, baad tabahadoo hyb n'aa bē hā, Jesus hā bē h'yy ka'eeh do kah'ūūm hyb n'aa paawā. ²⁰ Ȳ eỹm, bē wē ȳ kajaa bā, ta see hadoo bē h'yyb hā ȳȳ da. Tiī bā, dooh na-āāj hē bē genaag da bē ȳ maher'ood bā. Ȳ aw'yyt apāh da bē mahang kaj'ōok doo, h'yy kajew'ēes doo, kawajāān doo, séd hā h'yyb nahed'oo doo, ta wób ky n'aa rejāā doo, kasab'ee doo, kamanejūū do na-āāj hē. Ȳ hyb n'aa newē bā, ȳ hyb n'aa tón ta ti hedoo do ȳ awyyd bā da bē mahang. ²¹ Ȳ eỹm da, bē wē ȳ kajaa bā p'aa hēnh da ȳ nu mebyng bē hyb n'aa P'op Hagā Doo, ta hā ȳ h'yy kaha'eeh do an'oo bā. Ȳ hyb n'aa tón da ȳ eỹm, pooj jé nesaa do moo bok do rat'yyd kamaneh'īin do hyb n'aa baad nadoo do ramoo bok do hā, sa ȳym sa patug nadoo do sii rabeỹh do hā, nu meby n'aa nāng do hā, sa matym gó ramoo bong doo.

13

Tagadēeg ub Paw-Ro maher'oot do ky n'aa hahȳy

¹ Tamawoob nuu me dāg hahȳ bē ȳ bahehēen doo. Ȳ kajaa bā, sahōnh hē ky n'aa katep'aa do bē mahang hanāng doo, pawóp hē, tamawoob hē ta rod n'aa raheer'oot da te hub tado bā. ^{*} ² Ȳ ab'aanh, pooj jé, pawóp nuu me dāg bē ȳ bahehēen noo gó nesaa do moo boo bok do sa hā ȳ maher'ood wāt doo. Ta ti moo hedoo doo, bē sahōnh hē na-āāj hē, ȳ maher'oot hahȳy da: Dooh da ȳ t'yyd mehīn bā pooj jé du d'oo do nesaa do moo bok doo, ta wób na-āāj hyȳ

S 12:13 Sahōnh hē ta wób sa mahang tamoo wād wāt doo, Korin buuj mahang na-āāj tamoo wād wāt. Jāām hē dooh tadaab yb bā sa hā. Ta wób hā ti tadaab yyp. Ti hyb n'aa apāh dooh baad Paw-Ro kamahān sa hā ta wób red'oo. Bē mabaan bē hā ȳ daab nayyp doo Paw-Ro baher'oot bā, tahād ky n'aa ej'ees. Nesaa do nado ti ji da hadoo do ji daab nayyp doo. ^{**} **12:14** Korin buuj Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Paw-Ro taah hadoo. Dooh Paw-Ro karēn bā sa dajēer tagado bā. Takarēn tamasa sa hā, baad Jesus hā rah'yyb padēek hyb n'aa. Sa yb hadoo Paw-Ro, ta hyb n'aa Jesus hā rah'yy kae dāk do hyb n'aa.

^{*} **13:1** Tiī d' né ji bad'oo P'op Hagā Do kyy kerih do ji tamaher'oot, ta see ta da hadoo do taky n'aa tapa bā. Dew-Teronom 19.15 hā takerii dāk tiī. Dooh ji ky dahé bā sét hē her'ood bā. Jāām hē ji ky daheeh pawóp hē, tamawoob hē hadoo doo, te hub né hē ranoo bā ky n'aa katapaa do ky n'aa. Tiī da P'op Hagā Do kyy kerih do wén mejūū, daap hē ji ky n'aa tapa mahānh ji da hadoo do.

kä nesaa do moo bok doo. ³ Dooch da bë ŷ t'yyd mehïïn bã. Bë karën mäh, bë ŷ metëëh Kristo tado bã hä ŷ her'oot doo, bë nooh. Nahejooj nado Kristo bë wë. Hejooonh né hë bë mahang. ⁴ Nahejooonh doo gó b'aa kajatsëk do hä kepëëm däg né paawä, ti awäd had'yyt hÿÿ kä P'op Hagä Do hejój hyb n'aa. Ti hadoo né hë ää hä. Kristo nahejooj hä séd hä ää h'yyb hedo né paawä, bë wë da ää babok Kristo sii P'op Hagä Do hejój hyb n'aa. Bë wë ää kajaa bã, ta hejój gó da ää babok bë wë.†

⁵ Taw'ääts hë bë ti bë hä hë bë kamety, bë hyb n'aa newë, Jesus hä bë h'yy kae bã heh'äät ub. Dooch g'eeh bë hapëë bã, Jesus Kristo bë h'yyb gó awät? Ta nehüb tado bã bë hegäã bã, dooh Kristo hä h'yy ka'eeh do heh'äät do bë do bã. ⁶ Wyt ta maab hë bë hä ŷ gada, bë hapäh Jesus mejüü do heh'äät do ŷÿh.† ⁷ P'op Hagä Do hä ää ky n'aa etsëë, baad nadoo do bë moo nabok hyb n'aa. Dooch ää ky n'aa ets'ëë bã ta tii, baad bë mahang ää moo boo bok do ta wób rabaher'oot hyb n'aa. Dooch. Tii d' ää wén ky n'aa etsëë, baad hadoo do bë moo bok hyb n'aa. Ti né hë ti ää karën doo. Dooch ŷ hyb n'aa p'eed bã, baad nadoo ää moo boo bok doo, ta wób redoo bã. Jääm né hë ŷ karën, baad bë babok doo. ⁸ Tii d' ŷ wén her'oot, dooh ää haja bã baad hadoo do ää geäm bã. Jääm hë ää hajaa ää moo bok baad hadoo do masa doo, kah'üüm do hanoo doo. ⁹ Tsebee gó ää gadoo ää nahejooonh doo. Jääm hë ää karën, baad Jesus hä bë h'yy ka'eeh. Ää ky n'aa etsëë bëëh, bë t'yyd kamehïïn hyb n'aa baad nadoo do hä, p'aa hënh baad ub bë babok hyb n'aa. ¹⁰ Hahÿ mo haja ŷÿ kerih do bë ŷ ma erih bë wë ŷ kajaa do pooj jé, bë wë ŷ kajaa bã kä, dooh hyb n'aa bë ŷ nabuuj gedoo pé hyb n'aa ky n'aa jawyk doo me, hä ŷ kan'oo däk doo me. Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo ta ti ŷ ky n'aa jaw'yyk doo, baad hadoo do ŷ moo wät hyb n'aa bë hä, bë h'yy ka'eeh do kah'üüm hyb n'aa. Hä ŷ tabanoo ta ti ta ky n'aa jaw'yyk do bë h'yyb tym gó hanäng do ŷ rejää hyb n'aa nado.

Paw-Ro kedëë hõm do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Tagadëëg ub, wakän haa, bë tsebee. Taw'ääts hë bë t'yyd kamehïïn baad nadoo do bë moo boo bok do hä. P'aa hënh baad hadoo do bë moo boo hÿÿ kä. Bë ky dahé hahÿÿ hä, bë ŷ ma erih do hä bë ŷ maher'oot do ta hä. Taw'ääts hë séd bë h'yyb hedo. Taw'ääts hë hanäm doo gó bë babok bë da hadoo do wë. Tii bã da P'op Hagä Doo, ta hanaa ji kamahän doo, ta hanaa ji h'yyb näm doo, awät da bë mahang.

¹² Taw'ääts hë baad ub, hanäm doo gó bë edëë sahõnh hë bë da hadoo doo.

¹³ Sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do babä habong do bë rahyb n'aa esee.

¹⁴ ŷ karën, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym do bë h'yyb gó tabawät. ŷ karën ji P'op Hagä Do kamahän do sahõnh hë bë h'yyb gó tabawät. ŷ karën na-ääj hë séd hä ji h'yyb hedoo P'op Hagä Do Sahee ji hä hanoo do sahõnh hë bë h'yyb gó tabawät. Jääm hë kä.

† **13:4** Korin panang bã habong do wób raky sëm Paw-Ro. Dooch raky dahé bã. Nesaa do rakarën ramoo bok nã. Ti hyb takajaa do pooj jé Paw-Ro maher'oot sa hä. Pooj jé dó tat'yyd mehïïn né paawä, dooh da tat'yyd mehïïn wäd bã nabuj keh'üüm do sa hä. Kristo hejój gó Paw-Ro ky n'aa etty da hÿÿ kä sa hä takajaa bã. † **13:6** Korin buuj wób ramejüü Paw-Ro metëëh Jesus mejüü do heh'äät do tado bã. Ti Paw-Ro mejüü sa daaj hë sa hä hë rakametyy rabahapäh hyb n'aa Jesus hä rah'yy kae bã, Jesus hä rah'yy kanae bã. Jesus hä rah'yy kae bã tii bã rabahapäh Paw-Ro Jesus mejüü do heh'äät tii, Paw-Ro hyb n'aa Jesus hä rah'yy kae däk do hyb n'aa.

Garata

Jesus hã h'yy ka'eeh do Garata häd näng do panang bã habong do hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ Jesus mejüü do see ÿ ti hÿ Paw-Ro. Ajyy ÿ rasëew hõm do hyb n'aa nado Kristo mejüü do see ÿ wén hado däk. Ajyy sa kyy gó nado tii. Jesus Kristo kyy gó né tii. P'op Hagä Do ta Yb, dejëp do mahang Jesus ganã wät hanoo do kyy gó na-ãäj hë.

² Èr hÿÿj hedoo do pa ÿ habong do sa sii ÿ edëng bëeh, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Garata häj n'aa bã jé pad'yyt hë bë panang bã kahet'aa doo.

³ ÿ karën P'op Hagä Do èr Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ãäj hë ky en'yyim bë hã. ÿ karën baad ub Kristo bë rah'yyb en'yyim. ⁴ Jesus né hë tii, P'op Hagä Do èr Yb karën doo da, ta daaj hë takan'oo däk dajëb hã, nesaa do èr moo bok do sãm, èr tabed'ëëp hyb n'aa, da hë Nesaa Do Yb mejüü doo da habok doo da èr naboo bong hyb n'aa kã. ⁵ Taw'ääts hë P'op Hagä Do hä ji j'aa etsëe had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã rah'yy kawereem do ky n'aa hahÿÿh

⁶ ÿ hyb n'aa tón, nayyw hë né hë bë du doo do hyb n'aa bë beréd hõm P'op Hagä Doo, Kristo hyb n'aa né hë bë wë taky ennyim, bë tagadoo doo. Panyyg see bë ky dahé däg kãn. ⁷ Jesus panyyg hanãm do tii, ta wób sa noo né paawã, dooh panyyg hanãm do tado bã. Ta wób rakarën bë rawedii. Rakarën rah'ÿÿt Kristo ky n'aa hanãm doo. ⁸ Ky n'aa kawas'ee däk da had'yyt hë jé ta see hadoo Jesus ky n'aa hanãm do ma metëek doo, bë ãã ma met'ëëg wät do paa nadoo doo. ÿ tado bã paawã, ããs wë hã hana do tado bã paawã na-ãäj hë ta see hã ma metëek doo, ky n'aa kawas'ee däk da. ⁹ ÿ ab'aanh pooj jé bë ãã maher'ood wät doo: Ky n'aa kawas'ee däk da had'yyt hë jé ta see hadoo Kristo ky n'aa hanãm do bë tamaher'ood bã, pooj jé bë gadoo do nahadoo doo! Tabanesaa hënh hahõm do ti ma matëg oow.

¹⁰ Ta ti ÿ erih do hã wyt ta maab hë, dooh hã ÿ raj'aa etsë do jawén ÿ awäd bã. P'op Hagä Do ÿ taj'aa etsë ÿ karën. Ta wób ÿ karën ÿ h'yyb en'yyim g'eeh? Doo. Da hë ÿ karën nã bã paawã ta wób ÿ h'yyb enãw up, dooh Kristo karom ÿ do bã paawã.

¹¹ Baad bë ÿ maher'oot hahÿ wakãn haa: Kristo ky n'aa hanãm do bë ÿ ma met'ëëg wät doo, dooh ajyy sa hanaa tado bã. ¹² Doo h'yy tado bã hã ÿ tab'ëes do ta panyyg. Doo ÿ rama met'ëëg bã ta tii. Jesus Kristo né hë tii, ta ti metëeh do hã ÿÿ.

¹³ Bë ky n'aa napãh paa nyy da p'ooj ub Judah buuj ky n'aa jew'yyk do mejüü doo da ÿ bawäd wät. Bë ky n'aa napãh nyy da tak'ëp ÿ paa rejãã P'op Hagä Do karapee, Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Bë ky n'aa napãh na-ãäj hë tak'ëp ÿ karën paawã Kristo hã h'yy ka'eeh do ÿ gawats'iik ti noo gó. ¹⁴ Tak'ëp paa ÿ ma kamet'ëëg wät Judah buuj ky n'aa jew'yyk doo, baad paa ÿ ky daheeh. Ti hyb n'aa ÿ akog bong paa hajök Judah buuj nemon ÿÿ ma kamet'ëëk doo. Tak'ëp paa ÿ karën ÿ ky daheeh sahõnh hë ãã wahë makü metëek do hã. ¹⁵⁻¹⁶ Tii bã kã, tii da né hë ÿ bawäd né paawã, P'op Hagä Do metã wät hã ÿ ta T'aah, ÿ tah'yy gan'yyh ta hã tan'oo bã, Judah buuj nadoo do hã ta ky n'aa

ÿ maher'oot hyb n'aa. P'ooj ub, än ÿ wog gó ÿ basuun nä bã, tsyt hē ÿ P'op Hagä Do asēew dāk. Taky enyym do hyb n'aa hā ÿÿ, nes'aa né paawä ÿÿ, hā ÿ tabanoo ta wē ÿ moo wāt hyb n'aa. Tii bã, ta T'aah hā ÿ tametēeh P'op Hagä Do h'yyb däng noo gó, dooh ÿ eaaj bã ajyy sa hā nyy d' ÿ bad'oo. ¹⁷ Dooh na-ääj hē Jerusarēnh hēnh ÿ ahōm bã, pój ÿÿ jé Jesus mejüü do rabahado padēek do sa wē ÿ beaanh hyb n'aa paawä. Dooh. Nayyw hē ÿ bahōm paa Arab häd näng do häj n'aa hēnh. Ta jawén, tii b' naa Damas-Ko panang hēnh ÿ babaaj hōm kån.

¹⁸ Tii bã kã, tamawoob hē ta baab jawén paa bã, Jerusarēnh hēnh ÿ bahōm kån, Peed ÿ baheg'ääs hyb n'aa. 15 ta äh ta pa ÿ baym. ¹⁹ Ta tii bã na-ääj hē ÿ bahapäh Tsiijaag, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hÿÿj. * Jesus mejüü do wób, dooh ÿ hapēē bã ti noo gó. ²⁰ P'op Hagä Do matym gó bē ÿ maher'oot: Te hub né hē hahÿ ÿ erih doo. Dooh ÿ noo kanesa bã. ²¹ Ta jawén ÿ bahōm kån Sirija, Siris häd enäh do sa häj n'aa hēnh. ²² Kristo hā h'yy ka'eeh do Judah buuj häj n'aa bã, jé pad'yyt hē sa panang hēnh rakahet'aa doo, dooh ÿ rahapēē nä bã ti noo gó. ²³ Jääm hē hahÿ ÿ raky n'aa napäh. Hahÿÿ d' sa kyyh: "Aj'yy p'ooj ub ää tarahejää doo, hÿÿ kã tama met'ēeg kån Kristo ky n'aa p'ooj ub takarēn do tagawats'iik do paah", näk mä sa kyyh. ²⁴ Ta ti ÿ raky n'aa napäh bã, P'op Hagä Do raj'aa etsē hēp ÿ n'aa.

2

¹ Ti m', 14 ta baab jawén paa bã, p'aa hēnh Jerusarēnh hēnh ÿ bahōm. Béh-Nabéh sii ÿ bahōm. Tiit ÿ mahüüm si ÿÿ. ² T'ii hēnh ÿ wén hōm, P'op Hagä Do metēeh hyb n'aa taw'ääts hē né hē ÿ bahōm. Ta tii bã ÿ ats'yyt Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa ky n'aa näng doo, ÿ maher'oot hyb n'aa sa hā nyy da Kristo ky n'aa hanäm do Judah buuj nadoo do hā ÿ ma mehet'ēek doo. ÿ wén maher'oot, ÿ karēn ÿ baheg'ääs séd rah'yyb hedo bã hā ÿÿ, ÿ ma mehet'ēek do hā. Séd rah'yyb nahedo bã paawä ÿ ma mehet'ēek do hā, daap paawä tii bã ÿ ma met'ēeg wāt doo, da hē ÿ ma metēek do na-ääj hē, Jesus hā h'yy ka'eeh do wób ÿ da raky sēm do hyb n'aa ta ti raky n'aa napäh bã. ³ Séd hā sa wahē n'aa hedoo do rah'yyb hedoo né hē hā ÿÿ, ÿ ma mehet'ēek do hā. Dooh ēnh ramejō bã Tiit, t'ii hēnh si ÿ hewäd nä doo, ta masuuj noo byyh kahōg hōm bã, Judah buuj nado né paawä. ⁴ Ta wób ti tii d' karēn paawä tabad'oo. Jesus hā h'yy ka'eeh do oow né tii. Ēr mahang rakamekuuj bong rabaheg'ääs hyb n'aa nyy da Kristo Jesus hyb n'aa, dooh sa ky n'aa jaw'yyk do ēr jeÿÿm wäd bã, neÿÿm doo gó ēr wén boo kån. Rakarēn paawä p'aa hēnh sa ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ji bawät. Rakarēn paawä sa ky n'aa jaw'yyk do karom hadoo ji bahado dāk p'aa hēnh. ⁵ Tii d' rakarēn né paawä, dooh tabad'op hē ää ky dahé bã sa kyyh, bē hyb n'aa, Kristo ky n'aa hanäm doo, baad hadoo doo, baad tabenyww dāk hyb n'aa, ta panyyg kamanekuuj dāk hyb n'aa.

⁶ Jerusarēnh bã Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang rahyb n'aa jew'yyk do sa hā, sa wahē n'aa ky n'aa näng do sa hā, baad ub ÿ ma mehet'ēek doo. Dooh ÿ ma mehet'ēek do jó ramejüü péh. (Ta ti ÿ her'ood né paawä, dooh ÿ ky s'üüd bã sa hā Jesus sii rababok do paa hyb n'aa. Séd gó P'op Hagä Do ji tagadoo. Ky n'aa etsēeh doo, ky n'aa nets'äs do na-ääj hē tagadoo.) ⁷ Dooh né hē ÿ ma mehet'ēek do jó ramejüü péh, ÿ hanäng. Rahapäh, hā ÿ P'op Hagä Do anoo, Kristo ky n'aa hanäm do ÿ ma metēek hyb n'aa Judah buuj nadoo do sa mahang, Peed hā tabanoo do hadoo Judah buuj mahang tama metēek hyb n'aa. ⁸ P'op Hagä Doo, Peed tahej'oonh doo, Judah buuj mahang Jesus

* 1:19 Tsiijaag, Jesus hÿÿj. Sét hē sa ÿÿn.

mejũũ do tabahadoo hyb n'aa, ŷ na-ããj né hẽ tahej'oonh Judah buuj nadoo do sa mahang Jesus mejũũ do ŷ bahadoo hyb n'aa, rabahapãh. ⁹ Ti m', Tsijaag, Peed, Jowãw daheeh, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahẽ n'aa hyb n'aa jew'yyk do ky n'aa enãh doo, rabahapãh bã nyy da P'op Hagã Do ŷ tasẽew hõm tsyt hẽ, Judah buuj nadoo do mahang ŷ moo wãt hyb n'aa, Béh-Nabéh daheeh ŷ ragadoo sa h'yyb hataa ãã bahado dák hyb n'aa kã. Sa moo hub me ãã redeng tii bã, ãã ragadoo rametëeh hyb n'aa ta tii hã. Sa sii ãã kaner'oot noo gó, baad ub sa hã Judah buuj nadoo do mahang ŷ Béh-Nabéh daheeh ãã moo bok hyb n'aa. Ti nuuj jé Judah buuj mahang ramoo bok tii. ¹⁰ Dooch ãã hã ramejõ bã. Jããm hẽ ãã hã retsëe, Jesus hã h'yy ka'eeh do kas'ut do Jerusarënh panang bã habong do ãã hyb n'aa esee hyb n'aa, ãã masa hyb n'aa. Tii d' né da tak'ëp ŷ karën up ŷ bad'oo.

¹¹ Æn-Tijoka panang bã ãã wẽ Peed baheg'ããs noo gó, Peed ŷ nabuuj gedoo baad nadoo do hyb n'aa tabad'oo doo. ¹² Pooj jé dó baad Peed awa had'yyt hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do Judah buuj nadoo do sa sii. Tii bã kã, Æn-Tijoka bã rakajaa ajyy Tsijaag hep'ëeh doo. Ti m' ta ti ajyy rakajaa bã kã, dawẽ hã Peed bawãd dák Judah buuj nadoo do sa mahãnh. Dooch sa sii tawa wãd bã, Judah buuj wób ji masuuj noo byyh kahõk do hã ky kah'ũũm do tajeŷŷm do hyb n'aa. * ¹³ Tii bã Judah buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do ta tii bã habong doo, Peed mo n'aa me rabadoo dák na-ããj hẽ. J'ooj madák doo me ti noo gó Peed bad'oo doo da tii d' na-ããj hẽ rabad'oo. Dawẽ hã rababoo dák Judah buuj nadoo do sa hŷŷj hedoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahãnh. † Béh-Nabéh sii hẽ sa h'yyb hata dæg ti noo gó.

¹⁴ Ti m', dooh baad hadoo doo, Kristo ky n'aa hanãm do metëeh doo da raboo boo bã ŷ bahapãh bã, sa hŷŷj hedoo do raty n'aa gesyyg dák † ŷ bahapãh bã, sahõnh hẽ sa matym gó Peed hã ŷ ky hadoo: “Judah buuj né paawã òm, Judah buuj nadoo doo da mabawãd dák. Meréd hõm Judah buuj raky n'aa jaw'yyk doo. H'ëed hyb n'aa hŷŷ kã, mabad'oo do hã, makarën mamejũũ Judah buuj nadoo do èr hŷŷj ky n'aa hedoo doo, Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do ragadoo sa hã magadoo hyb n'aa, òm né heréd hõm paawã tii? § ¹⁵ Te hub né hẽ, Judah buuj taah èr bahadoo do hyb n'aa Judah buuj né hẽ èer. Dooch ta wób, baad nadoo do moo heb'ooch do èr ado bã. ** ¹⁶ Dooch né paawã baad

* **2:12** Ti noo gó, Judah buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do wób ramejũũ Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa masuuj noo byyh ragahõg hõm, jããm hẽ tii bã P'op Hagã Do gadoo Judah buuj nadoo do red'oo do hyb n'aa. Judah buuj wób, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, tii da ramejũũ Judah buuj nadoo do rabad'oo, Judah buuj wób Jesus hã h'yy kana'eeh do rajeŷŷm do hyb n'aa. Sa hã rawén jeŷŷm, ta ti rarejãã sa ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh doo. † **2:13** Ti noo gó, jããm hẽ Judah buuj rabawa Judah buuj nadoo do sa sii, Judah buuj nadoo do sa masuuj noo byyh ragahõg hõm bã. Tii da né sa ky n'aa jaw'yyk do mejũũ. Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahang dooh tii d' tahado wãd bã. Séd gó ji P'op Hagã Do gadoo Jesus hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ããts hẽ né hẽ paawã Judah buuj nadoo do sii Peed bawa. Ta tii bã heg'ããs do Peed raky n'aa her'oot ta wób sa hã Peed jeŷŷm. Ti hyb n'aa dooh takarën bã Judah buuj nadoo do sii tawa bã heg'ããs do sa matym gó. Ti hyb n'aa tsyt hẽ tabawãd dák, tahapëe né paawã dooh ji masuuj noo byyh kahõg hõm do hyb n'aa ji P'op Hagã Do gadoo. † **2:14** Rawén ty n'aa ges'yyk, dooh Garata hãj n'aa buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do sa masuuj noo byyh kehõg bã. Ti hadoo né hẽ P'op Hagã Do gadoo na-ããj hẽ sa hã Peed hapëe né paawã, ta ty n'aa ges'yyk ta sii wa do paah, ta wób tajeŷŷm do hyb n'aa. J'ooj madák do ta h'yyb. § **2:14** Dooch né paawã Peed her'ood bã Judah buuj nadoo do sa hã sa masuuj noo byyh ragehõg hõm hyb n'aa, tii d' thanãng pé dawëe tabawãd dák do sa mahãnh, Judah buuj wób rakajaa bã. ** **2:15** Judah buuj ramaneëenh ta wób “baad nadoo do moo heb'ooch doo”, sa ky n'aa jaw'yyk do raky nadaheeh do hyb n'aa.

nadoo do moo heb'oooh do er ado bā paawā, er hapāh, jāām hē Jesus Kristo hā ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji wén hado dāk P'op Hagā Do matym gó. Jāām hē Jesus hyb n'aa ji tagadoo. Doooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tado bā. Er na-āāj hē, Judah buuj, Kristo Jesus hā er h'yy kae dāk baad er bahado dāk hyb n'aa P'op Hagā Do matym gó, er tagadoo hyb n'aa. Doooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hā er daab yb wād bā. Doooh hajaa pé baad tabahado dāk P'op Hagā Do matym gó Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejūū do taky daheeh do hyb n'aa. ¹⁷ Hÿÿ kā, eër, Judah buuj hedoo doo, Kristo hyb n'aa kā er karēn do hyb n'aa baad er bahado dāk P'op Hagā Do matym gó, baad nadoo do moo heb'oooh do er bahado dāk Judah buuj nadoo do nemuun, nāk er buuj wób. Nyy d' rahanäng pé ta tii? Kristo hyb n'aa g'eeh nesaa do moo heb'oooh do er bahado dāk? Doooh. Doooh tii d' tado bā! ¹⁸ P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do ji bahadoo, p'aa hēnh ji du do bā Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā ji daab yb bā, pooj jé ji eréd hōm doo. ^{††} ¹⁹ Doooh taw'āāts hē tado bā p'aa hēnh ÿ du do bā ÿ daap yyp Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā. Mosees ky n'aa jaw'yyk do dajēb hā ji taky n'aa etyy do hyb n'aa, ÿ paa dajēb wāt hadoo ta hā. ^{‡‡} Hÿÿ kā, tamanejō wāt do hyb n'aa hā ÿÿ, ÿ hajaa P'op Hagā Do karēn doo da ÿ bawāt. ²⁰ Hahÿÿ d' ÿ hanäng pé ti ta ky n'aa jaw'yyk do hā ÿ paa dajēb wāt do hadoo ÿ baher'oot bā: Kristo sii ÿ kepēm dāk do hadoo b'aa kajatsēk do hā tadajēp noo gó. Gawatsig hōm pooj jé ÿ bawāt do paah. Kristo ti hÿÿ kā hēp ÿÿ gó hawāt doo. Da hē, badāk hahÿÿ bā ÿ bawāt nā bā, ÿ h'yy kae had'yyt hē P'op Hagā Do T'aah hā, hā ÿ kamahān do hā, hēp ÿ n'aa dajēp do hā. ^{§§} ²¹ Jāām hē P'op Hagā Do er wē taky ennyom do hyb n'aa baad er wén hado dāk ta matym gó. Doooh ÿ ty n'aa gesyyp bā ta tii. Ta ti ÿ wén her'oot, ji haja bā paawā baad ji bahado dāk P'op Hagā Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa, tii bā daap paawā Kristo dajēp!”, näng mā ÿ Peed hā.

3

¹ H'yy ganahoot nā do hadoo bēeh, Garata buuj! Tak'ep bē rawad'ii bong bē wén nahapēē wāt baad hadoo doo! Jaa bē hā wadii? Baad ub né paa bē ÿ ma met'ēēg wāt Jesus Kristo ky n'aa b'aa, kajatsēk do hā ji hyb n'aa dajēp doo. ² Sét ub ti ÿ eanh bē hā hÿÿ kā: P'op Hagā Do anoo bē hā ta Sahee, Mosees ky n'aa jaw'yyk do bē ky daheeh do hyb n'aa g'eeh, Kristo hā bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa ta ky n'aa bē maah napāh noo gó? ³ Tak'ep bē h'yy ganahoot? Bē du do dāk noo gó Kristo hā bē h'yy ka'eeh doo, bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagā Do Sahee bē wén gadoo. Ta Sahee bē tah'yyb mahūūm. Bē karēn apāh hÿÿ kā bē daaj hē bē hajaa doo me bē bahajaa pooj jé bē du doo doo? Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hā g'eeh bē karēn bē daap yyp hÿÿ kā? ⁴ Hajōng baad hadoo do bē bahapāh paa bē mahang. Daap hē g'eeh ta ti bē hā? ÿ karēn paawā bē bahapāh, dooh daap hē tado bā. ^{*} ⁵ Wyt ta maab hē, ta

^{††} **2:18** Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: P'aa hēnh ji daab yb bā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hā, ta ti ji eréd wāt do jawén paa bā, tii bā né hē nesaa do moo heb'oooh do ji bahado dāk né hē, ji nahajaa do hyb n'aa sahōnh hē ji ky dahé bā. Doooh Jesus hā ji daap yyp do hyb n'aa tado bā nesaa do moo heb'oooh do ji hado bā. ^{‡‡} **2:19** Doooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejō wād bā ji hā Paw-Ro hanäng péh. ^{§§} **2:20** Ti hadoo er hā na-āāj hē. Paw-Ro bawāt do hā er tametēeh nyy da taw'āāts hē er sahōnh hē er babok. ^{*} **3:4** Doooh ji hapēē bā baad ub nyy d' tahanäng pé tēg nad'ēēd is do 4 hā kerih doo. Sét né paawā Gereg kyyh, pawóp hē ta ky n'aa ta see pé noo gó. Hahÿÿ da na-āāj hē tahajaa ji erii bā: “Daap hē g'eeh tak'ep bē ahob wāt doo, Kristo hā bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa bē rarejāa noo gó? ÿ karēn paawā bē bahapāh, dooh daap hē tado bā bē ahoop do paah.”

Sahee P'op Hagä Do wén noo bë hä, hanäm do tawén pehuunh bë mahang, Kristo hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooh Mosees ky n'aa jaw'yvk do bë ky daheeh do hyb n'aa tado bä.

⁶ Bë hyb n'aa newë Abaraäm bad'oo doo. P'op Hagä Do hä tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né kä m', baad tawén hado däk paa P'op Hagä Do matym gó. † ⁷ Ti hyb n'aa kä, tii d' h'yy ka'eeh doo, Abaraäm karapee kä. ‡ ⁸ P'ooj ub P'op Hagä Do kyy kerih do hä kaher'ood däk paah, rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, Judah buuj nadoo do sii hë da baad rabahado padëek da P'op Hagä Do matym gó. Hahÿÿ da Kristo ky n'aa hanäm do P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot paa Abaraäm hä: “A hyb n'aa né da sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do ky n'aa kedëng da”, § näng kerih doo. ⁹ Ti hyb n'aa, sahõnh hë Kristo hä h'yy ka'eeh do tii, Abaraäm h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ragadoo da Abaraäm hä P'op Hagä Do ky n'aa edëng do paah.

¹⁰ Tii d' nado sahõnh hë tii, Mosees ky n'aa jaw'yvk do raky daheeh do hä daab 'yyp doo. Ky n'aa kawas'ee däk tii. Tii d' né hë P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot ti ky n'aa: “Ky n'aa kawas'ee däk sahõnh hë ajoy, ÿÿj, sét né paawä resõõts bä sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yvk doo gó kerih do mahang. Sét nuu me né paawä resõõts hõm bä, raky n'aa kawas'ee däk da”, ** näng kerih doo. ¹¹ Ti hyb n'aa, wyt ta maab hë, dooh baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó ta ky n'aa jaw'yvk do hä ji daap yyp do hyb n'aa. Ti né hë ti P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo. Hahÿÿ da takerii däk ta ti ky n'aa: “Jääm hë edëb had'yvt da, jé ta hä h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó”, †† näng kerih doo. ¹² Hÿÿ kä, Mosees ky n'aa jaw'yvk do mejüü do ji moo wät doo, dooh ji h'yy ka'eeh do tado bä. Ramoo bok do hä radaab yyp ky n'aa jaw'yvk do ky dah'eeh kar'ëen doo. Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó ta ti ky n'aa: “Jé hahÿÿ hä kamejüü do moo wät doo, edëb né paawä da ta hyb n'aa.” ††

¹³ Èr paa ky n'aa kawas'ee däk Mosees ky n'aa jaw'yvk do mejüü do èr nahajaa do hyb n'aa èr ky dahé bä. Tii bä kä, èr Kristo bedëeb wät èr ky n'aa kawas'ee däk do mahänh. Ta hä tabadäng èr ky n'aa kawas'ee däk do Kristo an'oo bä, èr hä tanadëe wät hyb n'aa. Èr hyb n'aa Kristo ky n'aa kawas'ee däk paa ÿ wén näng, hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do hyb n'aa ta ti ky n'aa: “Ky n'aa kawas'ee däk da sahõnh hë b'aa hä sa kamag padëek doo”, §§ näng kerih doo. ¹⁴ Èr ky n'aa kawasee do mahänh èr Kristo Jesus bedëeb wät do hyb n'aa, Judah buuj nadoo do na-ãäj hë ragadoo hÿÿ kä Abaraäm hä P'op Hagä Do ky n'aa edëng doo. Hÿÿ kä, èr sahõnh hë, èr h'yy ka'eeh do hyb n'aa èr gadoo P'op Hagä Do Sahee taky n'aa enooh do paah.

¹⁵ Kaner'oot do ky n'aa jaw'yvk doo gó bë ÿ maher'oot Abaraäm hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ky n'aa, wakän haa. Sa da hadoo do sii rakaner'ood bä, ramoo boo bë kerih do rakaner'oot do heen n'aa, sa häd ta hä raberih bä hyb n'aa jewyk do sa matym gó, ti bä dooh hajaa pé ta ti tahÿÿd bä. Dooch na-ãäj hë ta jawén sa see haja bä kaner'oot do heen n'aa hä taberih nä ta ky n'aa papuu, pooj jé, ta da hadoo do sii rakaner'oot do bód nadoo doo. Ti hadoo Abaraäm hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hä. *** ¹⁶ Abaraäm hä, ta panaa

† 3:6 Genesis 15.6 ‡ 3:7 Abaraäm karapee, P'op Hagä Do karapee, Isaraéw buuj sa hä. Ti hyb n'aa jé h'yy ka'eeh do tii, P'op Hagä Do karapee heh'äat doo, Paw-Ro wén näng. § 3:8 Genesis 12.3, 18.18, 22.18 ** 3:10 Dew-Teronom 27.26 †† 3:11 Habakuk 2.4 ††† 3:12 Rewitikos 18.5 §§ 3:13 Dew-Teronom 21.23 *** 3:15 Dooh kahÿÿt pé tii. Dooh ta bahänh hanoo péh.

hã na-ãaj hẽ P'op Hagã Do ky n'aa enooh paah, ta hyb n'aa sahõnh hẽ badãk hahÿÿ hã habong do raky n'aa kedẽng. Dooh paa P'op Hagã Do ky dẽẽ bã hajõk do ta panaa sa hyb n'aa, ta ti taky n'aa enooh doo. Sèt hẽ ta panaa hyb n'aa taky dãng.††† Kristo né hẽ ti sèt hadoo do Abaraãm panaa, ta hyb n'aa ji wén ky n'aa kedẽng. ¹⁷ Hahÿÿ d' ti ÿ hanãng péh, dooh P'op Hagã Do ky n'aa enooh do paa hahÿÿt pé ÿ noo bã: Abaraãm sii P'op Hagã Do kaner'ood wãt paah. Baad P'op Hagã Do ky dãng ta hã. Taky dãng ta hã, dooh taky kahÿÿd bã ta hã taky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa, ta ky n'aa jaw'yyk doo, 430 ta baab jawén paa bã Mosees hã kan'oo dãk doo, dooh tahaja bã tahÿÿd bã pooj jé Abaraãm hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh doo. ¹⁸ Abaraãm hã P'op Hagã Do ky n'aa edẽng do ẽr wẽ tatabëej bã paawã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa, ji haja bã paawã tii, tii bã dooh P'op Hagã Do ky n'aa enooh do hyb n'aa tado wãd bã. P'op Hagã Do ky n'aa enooh do hyb n'aa né hẽ Abaraãm gadoo P'op Hagã Do ky n'aa edẽng do ta hã. P'op Hagã Do wén ky n'aa edẽng Abaraãm, P'op Hagã Do ky enyym do hyb n'aa ta hã.

¹⁹ Tii d' tado bã, h'ëed hyb n'aa g'eeh takan'oo dãk ta ky n'aa jaw'yyk doo? Tawén kan'oo dãk, nesaa do ramoo nabok hyb n'aa paawã. Takan'oo dãk dó, Kristo, Abaraãm panaa, kanajaa ná bã. Ti panaa hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh doo. P'op Hagã Do anoo paa ta ky n'aa jaw'yyk do ããs sa hã, Mosees hã raban'oo dãk hyb n'aa. P'op Hagã Do ky n'aa rod Isaraéw buuj sa wẽ, sa ky n'aa rod P'op Hagã Do wẽ na-ãaj hẽ ti Mosees. ²⁰ Hÿÿ kã, sèt hẽ tado bã, ta daaj hẽ taky n'aa enooh doo, dooh ji hyb n'aa karẽn pé ji ky n'aa rod. Sèt ub né hẽ P'op Hagã Doo, ta daaj hẽ Abaraãm hã tamaher'oot do ta hã taky n'aa enooh doo.

²¹ Ti hyb n'aa kã, P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do h'yy kawareem g'eeh pooj jé taky n'aa enooh do paa hã? Dooh! Dooh ta hã tah'yy kawareem bã. P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do haja bã paawã ji edëb had'yyt do ji hã tan'oo bã, tii bã kã baad ẽr bahado dãg né hẽ paawã P'op Hagã Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do ẽr ky daheeh do hyb n'aa. ²² Dooh né hẽ tahaja bã ta tii. P'op Hagã Do kyy kerih do her'oot, nesaa do ji h'yyb gó ji karẽn do ji hã tamejõ had'yyt hẽ. Ti hyb n'aa, jããm hẽ Jesus Kristo hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji gadoo P'op Hagã Do ky n'aa enooh doo.

²³ Kristo ewãd hyng do pooj jé, ti nuuj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ãã tamoo masoo hadoo. ãã tadewãts bëeh hadoo. ãã tahag'ããs ti nuuj jé, tób rayd ragadahew'ëes do hagã n'aa tabad'oo doo da, P'op Hagã Do ẽr hã tametëeh bã kã Kristo hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa kã hÿÿ kã, baad ji bahado dãk ta matym gó. ²⁴ Kristo ewãd hyng do pooj jé, ãã hagã n'aa hadoo ti nuuj jé Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, nesaa do ãã moo nabok hyb n'aa. Hÿÿ kã, Kristo ewãd hyng do hyb n'aa, baad ẽr bahado dãk P'op Hagã Do matym gó ta hã ẽr h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ²⁵ Hÿÿ kã, Kristo hã ẽr h'yy ka'eeh do hyb n'aa kã, Kristo hã ẽr daap yyp do hyb n'aa kã, dooh hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do ẽr tahagãã wãd bã.

²⁶ Ti hyb n'aa kã, P'op Hagã Do taah bë sahõnh hẽ, Kristo hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Séd bë h'yyb hedo dãk hÿÿ kã Kristo Jesus hã. ²⁷ Bë nu kemuun bong bã séd hã bë h'yy kata dãk hyb n'aa Kristo sii, Kristo hadoo bë bahado dãk hÿÿ kã. ²⁸ Séd uuh had'yyt ẽr hÿÿ kã Kristo Jesus hã ẽr h'yy kata dãk do hyb n'aa: Judah buuj ji do bã, Judah buuj nadoo do ji do bã, sa kariw n'aa ji do bã, sa karom ji do bã, a'jy ji do bã, ÿÿnh ji do bã na-ãaj hẽ. Séd uuh had'yyt né hẽ ji. ²⁹ Kristo karapee bë bahado dãk do hyb n'aa, Abaraãm panaa heh'ãat

††† 3:16 Genesis 12.7, 13.15, 24.7

hadoo bë bahado dāk. Ti hyb n'aa Abaraām hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh do paa tabēs hÿÿ kā bë hā.

4

¹ Panyyg ky n'aa gó bë ÿ maher'oot ji hā tabēs do ky n'aa: Ji t'aah, sahōnh hē ta yb ma gadoo do pan'aa, sa karom bahānh nado ta karapee noo gó, sahōnh hē ta yb ma ta ma hado dāg né paawā ta jawén. ² Ta yb ky dāng do noo gó kanajaa nā bā, ta hagā n'aa mejūū ta t'aah hā ti nuuj jé. Ta ma tagadoo do pan'aa ti nuuj jé hag'āās do hā taky daheeh. Dooh ta t'aah haja bā tah'yy karēn do tamoo wād bā. ³ Ti hadoo ēr hā. Kristo ēr tabed'ēep do pooj jé, karapee t'aah hadoo ēer. Badāk hahÿÿ hā nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawāt do ky n'aa jaw'yyk doo, tak'ēp ēr hā tamejūū ti noo gó. Ta ti kamejūū do karom hadoo nā ēer ti noo gó. ⁴ Tii bā kā, P'op Hagā Do ky dāng do noo gó kajaa bā kā, P'op Hagā Do mejūū ta T'aah. Ÿÿn nāng, ji da tabahadoo hyb n'aa. Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejūū doo bā tabenāng, ⁵ āā tabed'ēep hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa ky n'aa kawas'ee dāk do paah, P'op Hagā Do taah ēr bahadoo hyb n'aa kā. ⁶ P'op Hagā Do taah ēr bahadoo do hyb n'aa, P'op Hagā Do mejūū ta T'aah Sahee ēr h'yyb tym gó tabawāt hyb n'aa. Ti né hē, ta Sahee an'oo bā, "Ee" P'op Hagā Do ēr maneēēnh hyb n'aa. ⁷ Ti hyb n'aa kā, dooh ji hā mejūū do karom mahado wād bā. P'op Hagā Do t'aah kā ōm. Ta t'aah mabahado dāk do hyb n'aa, sahōnh hē ta taah sa hā tabanoo doo, a hā da tabanoo na-āāj hē.

⁸ Pooj jé, P'op Hagā Do bë nahapāh nā bā, bë h'yy kaha'eeh do sa karom hadoo paa bëeh, P'op Hagā Do nado né paawā ta tii. ⁹ Hÿÿ kā, P'op Hagā Do bë hapāh hyb n'aa bë h'yyb gó, (bë P'op Hagā Do hapāh do hyb n'aa ÿ hanāng), h'ēed hyb n'aa p'aa hēnh bë h'yy kawareem ta ti ky n'aa jaw'yyk do nahejoonh doo, daap hadoo do wē? Bë karēn apāh ta ti hedoo do bë tamejūū p'aa hēnh, p'ooj ub bë babok doo da? ¹⁰ Tsyt hē dāg bë basēew dāk ta āh, bë daaj hē bë tayy hyb n'aa. Kamarab heen n'aa bë teb'ēes, ji joom ji ataa do hedoo do heen n'aa bë teb'ēes, tsyt hē dāg bë basēew dāk ta see pé noo gó ta baab.* ¹¹ Bë ÿ hyb n'aa tón! Daap hē apāh ÿ ma met'ēeg wāt Kristo ky n'aa bë mahang?

¹² Tak'ēp ÿ betsēē bë hā, wakān haa, ÿ bad'oo doo da taw'āats hē bë bad'oo. Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā ÿ daab yb wād bā. Pooj jé ta tii hā bë daab nayyp do hado dāk ÿÿh.

Pooj jé baad ÿ bë gadoo. ¹³ Bë hapāh né hē, ÿ nahēē nāng do hyb n'aa ti noo gó bë hā n'aa bā ÿ bewād nā. Ti noo gó né hē pooj jé bë ÿ maher'ood wāt Kristo ky n'aa hanām doo. ¹⁴ Nahāh ÿÿ taw'āats hē nado né paawā bë hā ti noo gó, dooh né paa ÿ bë ty n'aa gesyyg bā. Baad ÿ bë gadoo ti noo gó. P'op Hagā Do āās bë gadoo doo da ÿ bë gadoo paah. Kristo Jesus bë gadoo doo da ÿ bë gadoo paah. ¹⁵ Tak'ēp bë tsebé ti noo gó. H'ēed hyb n'aa bë tsanebee bong? Ti noo gó, bë haja bā paawā, bë matym sii hē bë ado nyh paawā hā ÿÿ bë banoo hyb n'aa. ¹⁶ Bë hā, bë majūū hado dāk g'eeh ÿ hÿÿ kā, baad hadoo do bë ÿ maher'oot do hyb n'aa?

¹⁷ Tak'ēp né paawā nanāng ma matēg oow bë rah'yyb en'yym bë gadoo hyb n'aa sa hā, dooh bë hyb n'aa tado bā bë rah'yyb en'yym doo. Rakarēn paawā bë hyb n'aa wareem ÿÿh, sa hā bë h'yyb en'yym hyb n'aa, sa hā bë maa newēē hyb n'aa kā. ¹⁸ Taw'āats hē had'yyt hē ji rah'yyb en'yym doo, baad hadoo do hyb n'aa tado bā tii. Hÿÿ kā, bë mahang ÿ badoh bā, bë an'oo manā baad

* **4:10** Ta ti hedoo do rateb'ēes do hyb n'aa P'op Hagā Do gadoo red'oo.

nadoo do jawén bë rah'yyb en'yym doo. ¹⁹ Tah haa hadoo do y kamahñ doo, yñh ajān benyy dāg bā ta mahyñh do tahoop doo da, p'aa hēnh y bahoop bë hyb n'aa, Kristo bawād wāt doo da bë baboo dāk bā kā. ²⁰ Dooch y haja bā bë wē y ahōm bā, ti hadoo né hē y karēn paawā bë wē y bahōm, baad bë sii y ber'oot hyb n'aa. Ta ti y wén her'oot, dooch y hapēē wād bā nyy d' y bad'oo bë hā.

²¹ Bēeh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë hā mejūū kar'ēēn doo, bë hā y eanhh hahyñh: Dooch bë hapēē bā Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo? ²² Pawóp mā Abaraām taah, nāng kerih do hā. Ta yym karom Agah hād nāng do sii ta t'aah seeh, ta yym heh'āāt do Sarah hād nāng do sii ta t'aah seeh. ²³ Ta yym karom sii tawén eta dāk, ta yym karom hā ta t'aah wén nyy dāk, nyy d' rabad'oo sa daaj hē rahyb n'aa newē dāk do hyb n'aa. Ta yym heh'āāt do sii tawén eta dāk, ti da P'op Hagā Do ky n'aa eno dāk do paa hyb n'aa ta hā.

²⁴ Ta ti ky n'aa gó tahajaa ji ma met'ēēg bā. Pawóp hē hadoo do yñj, Agah, Sarah, pawóp hē hadoo pé P'op Hagā Do sa sii kaner'ood dāk do hadoo, Abaraām sii, Mosees sii kaner'ood dāk doo. Waēē Sinaih hād nāng doo bā ta ky n'aa jaw'yyk do sa hā tanoo doo, Agah hadoo tii. Sahōnh hē Sinaih bā kanoo do hā daap yyp doo, tak'ēp rabahoop kamejūū doo. ²⁵ Agah, waēē Sinaih hād nāng do hadoo, Arab hāj n'aa bā hahāng doo. Agah hadoo Jerusarēnh panang da hē. Agah, Agah panaa tak'ēp sa hā ramejūū do rahoop doo da paañ, Jerusarēnh buuj da hē rahoop tak'ēp kamejūū doo. Sa karom hadoo Jerusarēnh buuj. ²⁶ Hyñ kā, Jerusarēnh hñ pong jé hana doo,† Sarah, kamanējūū do nahoop do hadoo tii. Jerusarēnh hñ pong jé hana do karapee ēēr, Kristo hā h'yy ka'eeh doo. Dooch kamejūū do ēr ahob bā. ²⁷ Ti ky n'aa né hē P'op Hagā Do kyy kerih doo gó kerii dāk. Hahyñ da takerih:

“H'yy gadajaa da ōm, yñh netaah doo, taah nanāng doo.

Tsebee gó mageēēnh, ōm ajān mahyñj nahoop doo.

H'yy gadajaa da, tsebee y wén nāng, ta bahānh hajōk do yñh reréd hōm do taah.

Dooch denaa hē yñh patug nāng do taah.”†

²⁸ Ti hyb n'aa kā, bëeh, wakān haa hedoo doo, Isak hadoo bëeh, P'op Hagā Do ky n'aa enooh do hyb n'aa tabenāng doo. P'op Hagā Do taah bë wén hado dāk, Abaraām hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh do ta ky bajawaa hyb n'aa. ²⁹ P'ooj ub, Abaraām t'aah Agah sii, nyy d' rabad'oo sa daaj hē rahyb n'aa newē dāk do hyb n'aa henāng doo, Is-maéw, rejā wāt ta t'aah Sarah sii P'op Hagā Do Sahee ky gabuuj gó henāng doo. Ti hadoo da hē. Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā daap yyp do ēr rarejāā, P'op Hagā Do Sahee ēr h'yyb gó hanāng doo. ³⁰ Hyñ kā, hahyñ da P'op Hagā Do kyy kerih do her'oot ta ti ky n'aa: “Mah'eed hōm yñh karom ta t'aah daheeh. Dooch yñh karom t'aah gado bā ta yb hanaa ta yym heh'āāt do t'aah nemuun”,§ nāng kerih doo.** ³¹ Ti hyb

† **4:26** Jesus Kristo hā h'yy ka'eeh do ky n'aa né hē tii. Jé Kristo hā h'yy ka'eeh doo, dooch tahob wād bā ky n'aa jaw'yyk do tak'ēp kamejūū doo. † **4:27** Isajas 54.1 hā takerii dāk ta tii. Hahyñ d' kerih do hanāng péh: Yñh reréd hōm do taah, Jesus hā h'yy ka'eeh do hadoo. Hajōō dāk tii. Yñh patug nāng do taah, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā ky dah'eeh do hadoo. Dooch Jesus hā rah'yy kae bā tii. Hajōk Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā ky dah'eeh do bahānh. § **4:30** Genesis 21.10

** **4:30** P'ooj ub, Agah, Is-maéw daheeh sa ky n'aa ta ti kerih doo. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro pes'āāp ma matēg oow sa mahang habong doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do sa hā karēn mejūū doo. Dooch ta ti hedoo do ji gado bā ji mahang, tahanāng péh. Dooch P'op Hagā Do ky n'aa enooh do ragado da tii.

n'aa wakān haa, tak'ēp ta hā kamejūū do taah nado ēēr.^{††} Baad hawāt do taah, kamanejūū do nahoop do taah ēēr.^{‡‡}

5

¹ Kristo ēr tabed'ēep tak'ēp ēr hā kamejūū do ēr ahoop do mahānh, baad ēr babok hyb n'aa kā. Ti hyb n'aa bē an'oo manā ta see hā bē rah'yyb mahūūm. Bē gado manā tak'ēp kamejūū do rakarēn bā p'aa hēnh bē gadoo.

² Bē hyb n'aa matakā bē ŷ maher'oot doo! ŷŷh, Paw-Ro, baad bē ŷ maher'oot hahŷŷh: Masuuj noo byyh kahōg hōm do bē gado bā, daap hē da bē hā tii bā Kristo ji hyb n'aa dajēp doo. ³ Sahōnh hē ajyy sa masuuj noo byyh kahōg hōm do gadoo do sa hā ŷ ab'aanh ŷ maher'ood wāt doo: Ta ti bē gado bā, kamejō dāk bē hā tii bā sahōnh hē Mosees ky n'aa jaw'yyk do wōb bē ky daheeh na-āāj hē. ⁴ Bēeh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do hyb n'aa kar'ēēn do baad bē bahado dāk paawā P'op Hagā Do matym gó, dawēē bē baboo dāg kán Kristo mahānh. Ji hā P'op Hagā Do ky ennyym do bē ty n'aa gesyyg dāg kán.

⁵ Ēēr kā, baad ēr gada P'op Hagā Do Sahee an'oo bā, Kristo hā ēr h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ēr bahado dāk P'op Hagā Do matym gó. ⁶ Séd hē ji h'yy kata dāg bā Kristo Jesus hā, ji masuuj noo byyh kahōg hōm do hyb n'aa nado ji tagadoo, ji masuuj noo byyh kanahōg hōm do hyb n'aa nado ji tagadoo na-āāj hē. Séd hā né hē ji ta hā. Jāām hē takarēn do ji hā, baad ji h'yy kae heh'āät do ta hā, ji da hadoo do ji kamahān do hā kametēēh doo.

⁷ Baad paa bē babok pooj jé. Jaa bē tahewad kán baad hadoo do ky n'aa bē ky nadahé wāt hyb n'aa? ⁸ Ta ti bē hā raky kah'ūūm doo, dooh P'op Hagā Do bē tanaēēnh do hanaa tado bā. ⁹ Nad'ēēd its né paawā pāw makuj n'aa, jé pad'yyt hē dāg takamekuuj dāk.* ¹⁰ Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā ŷ h'yy kasadā do hyb n'aa, baad ŷ bahapāh hēp ŷŷ gó, ŷ hyb n'aa newēē doo da bē da hyb n'aa newēē na-āāj hē, séd bē h'yyb hedoo da hā ŷŷ. Dooh da ta see hadoo bē hyb n'aa newēē bā da. P'op Hagā Do rejāā da bē h'yyb manepēē bong hanoo doo, hyb n'aa jawyg né paawā ta ti ta wōb sa hā.

¹¹ Wakān haa, ŷ na-āāj hē ŷ mejō nā bā paawā ta wōb ramasuuj noo byyh kahōg hōm hyb n'aa, te hub tado bā paawā tii, dooh paawā Judah buuj ŷ rarahējā bā. ŷ ma met'ēēg nā bā paawā taw'āāts hē né hē ji masuuj noo byyh kahōg hōm doo, tii bā Kristo b'aa hā kajatsēk do hā dajēp do ky n'aa, dooh paawā Judah buuj tah'yyb rejā wād bā. ¹² Ta ti ajyy ji masuuj noo byyh kahōg hōm do mejūū doo, ta ti ky n'aa me bē h'yyb manepēē bong hanoo doo, taw'āāts hē paawā sahōnh hē sa hā hanāng do ragahōg hōm.

¹³ Bēeh, wakān haa, P'op Hagā Do bē tatsyyd wāt ky n'aa jaw'yyk hedoo do tak'ēp ji mejūū do bē hā tamanejō wāt hyb n'aa, baad bē babok hyb n'aa kā. Dooh nesaa do ji h'yyb sāg karēn do jawén ji awāt do hyb n'aa tado bā tii d' tabad'oo ēr hā. Dooh. Tak'ēp ky n'aa jaw'yyk do ji hā tamejūū do mahānh ji tawén ed'ēep, kamahān gó ēr masa hyb n'aa ēr da hadoo doo. ¹⁴ Ta tii d' ŷ wén her'oot, sahōnh hē P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk doo, hahŷ sēt hē hadoo do tamejūū do hā kametā dāk: “Makamahān a da hadoo doo, a hā makamahān

^{††} **4:31** Tak'ēp Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejūū do nado ēēr, tahanāng pé tii. ^{‡‡} **4:31** P'op Hagā Do taah ēr hado dāk, ta hā ēr h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tahanāng pé tii. Ēr tawén gadoo, tak'ēp ēr wē taky ennyym do hyb n'aa, nes'aa né paawā ēēr. * **5:9** Hahŷŷ d' Paw-Ro hanāng péh: Kanahēn d'os hē né paawā baad nadoo do ma matēg oow rama met'ēēg bā, ta s'ee hēnh da rah'yyb mahūūm hajōk doo.

doo da.”† ¹⁵ Bē hyb n'aa matakā! Bē kamanahān bā bē da hadoo doo, bē mahang ta see kamajē bā ta see wē, ta see rejā bā ta see tabanas'aa mo n'aa me, tii bā da bē d' gawatsik.

Taw'āāts hē ji anoo P'op Hagā Do Sahee ji tah'yyb mahūūm do ky n'aa hahȳh

¹⁶ Ti hyb n'aa kā bē ȳ maher'oot hahȳh da: Bē an'oo P'op Hagā Do Sahee bē tah'yyb mahūūm hyb n'aa, tii bā da dooh bē moo boo bā nesaa do bē h'yyb sāg karēn doo. ¹⁷ Nesaa do ji h'yyb sāg karēn doo, dooh takarēn bā P'op Hagā Do Sahee karēn doo. P'op Hagā Do Sahee dooh takarēn bā na-āāj hē nesaa do ji h'yyb sāg karēn doo. Pawóp hadoo do kamaj'ī ji h'yyb gó, ti hyb n'aa dooh bē haja bā bē moo boo bā ti bē karēn paawā bē moo bong doo. ¹⁸ P'op Hagā Do Sahee bē tah'yyb mahūūm bā bē an'oo bā, dooh ky n'aa jaw'yyk do bē hā tamejō wād bā.

¹⁹ Wyt ta maab hē nesaa do sa h'yyb sāg karēn do jawén habok do moo bok doo: Sa ȳm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'ȳh, nesaa do nu meby n'aa nang do sa hā hanāng doo me ramoo bong, dooh rah'yy keba bā ta ti hedoo do hā. ²⁰ Kabarii hā rah'yy ka'eeh, raweh'ēeh. Ramehēm. H'yy gaēēj gó rababok, ky ked'aak, ta wób hā rah'yy kajew'ēes. Nayyw hē rakawajān. Ta wób sa bahānh rakarēn ranu gapad'ēek, dooh rakarēn bā séd rah'yyb hedo bā ta wób sa hā. ²¹ Ta wób wē hanāng do raty ge-eh. Jarakē hedoo do hā raboom. Ta bahānh rabawēh, rabeēk. Hajōng nā ti hedoo do ramoo bong na-āāj hē. P'aa hēnh tak'ēp péj bē ȳ maher'oot: Tii d' hawāt doo, dooh da P'op Hagā Do gado bā tabag'āās doo bā.

²² Tii d' nado rabad'oo P'op Hagā Do Sahee h'yyb mahūūm doo. P'op Hagā Do Sahee hanaa ji kamahān doo, baad ji tsebé doo, ji h'yyb nām doo, nayyw hē kawanajān doo, ji ky enyym doo, baad ji da hadoo do ji gadoo doo, h'yy kaneh'ȳt doo, ²³ kaja hē denaa hē ji h'yyb ji mahūūm do ji da hadoo do wē, ji h'yyb ji meduuk do na-āāj hē. Dooh ky n'aa jaw'yyk pé ta ti hedoo do meduuk péh. ²⁴ Kristo Jesus karapee hedoo doo, dooh nesaa do sa h'yyb sāg karēn do jawén raboo boo bā. Reréd hōm nesaa do sa h'yyb tak'ēp karēn doo. B'aa kajatsék do hā repēm dāk hadoo ta tii. ²⁵ Ti hyb n'aa, papuuj gó er babok P'op Hagā Do Sahee anoo do hyb n'aa, taw'āāts hē h'ȳ kā er ky daheeh né hē P'op Hagā Do Sahee er hā metēeh do er h'yyb gó. ²⁶ Taw'āāts hē dooh er h'yy kasabé bā. Taw'āāts hē dooh er mety bā er da hadoo doo. Taw'āāts hē dooh er h'yy kajewēets bā er da hadoo do wē.

6

Ji da hadoo do ji masa do ky n'aa hahȳh

¹ Wakān haa, nesaa do bē see moo wād bā, tii bā taw'āāts hē bēeh, P'op Hagā Do Sahee h'yyb mah'ūūm doo, bē maher'ood ta hā nesaa do taberéd hōm hyb n'aa, p'aa hēnh tabanoo hyb n'aa P'op Hagā Do Sahee h'yyb mahūūm ta hā. Taw'āāts hē kaja hē denaa hē bē h'yyb bē mahūūm ta hā bē maher'oot bā. Ta ti hedoo do hyb n'aa ta see mamaher'oot bā, taw'āāts hē baad mamatakā a daaj hē, nesaa do om sii hē tah'yyb natatuk hyb n'aa. ² Bē masaa bē da hadoo doo, hejoonh do ta wē takametéeh bā. Tii d' bē adoo bā, Kristo ky n'aa jaw'yyk do bē ky dahé dāg kān.*

† **5:14** Rewitikos 19.18 * **6:2** Hahȳ Kristo ky n'aa jaw'yyk doo: “Taw'āāts hē bē ȳ kamahān doo da bē kamahān ta wób.” Jowwā 13.34.

³ Hyb n'aa sakog is do seeh, “ÿ hyb n'aa jawyk”, ta h'yyb gó taky hado bá, ta daaj hē takawadii. ⁴ Taw'āāts hē ji daaj hē ji moo wāt do hā ji hyb n'aa newēē baad ji do bá. Baad ji do bá, ji hegāā bá ji daaj hē, tii bá ji moo wāt do hā tahajaa ji tsebé. Dooh hyb n'aa pé tii bá ta wób rababok do hā ji kametyy. ⁵ Taw'āāts hē sét ken'yyh ji, ji gadoo, ji moo wāt P'op Hagā Do anoo do ji hā ji moo wāt hyb n'aa. Ti hyb n'aa, dooh hyb n'aa pé ta wób ramoo bok do hā ji kametyy ÿ wén näng.

⁶ Taw'āāts hē P'op Hagā Do kyyh ma kamet'ēēk do ramasa sa ma matēg, sa wē hanäng do uuh me.

⁷ Bē hā hē bē kawad'ii manāh! Dooh hajaa pé P'op Hagā Do wadii péh. Ji ejoom doo, ti né hē ti ta jawén ji ataa doo. ⁸ Hahÿÿ d' ÿ hanäng péh: Jé sa h'yyb sāg karēn do jawén habok doo, ti hanaa né hē ragadoo da tak'ēp rahob had'yyt doo. Jé P'op Hagā Do Sahee karēn do jawén habok doo, ragadoo da ji edēb had'yyt do P'op Hagā Do pa. ⁹ Ti hyb n'aa, taw'āāts hē dooh ēr h'yy gejë hōm bá baad hadoo do ēr moo bok do hā. Ēr h'yy ganejë bá, P'op Hagā Do h'yyb däng do noo gó ēr gadoo da baad hadoo doo. ¹⁰ Ti hyb n'aa kā, ēr haja bá, taw'āāts hē baad hadoo do ēr moo boo had'yyt bá sahōnh hē sa hā. Taw'āāts hē ti bahānh tii d' ēr bad'oo, ēr masa, ēr nemuun Kristo hā h'yy ka'eeh do sa hā.

Tagadēeg ub Paw-Ro maher'oot do hahÿÿh

¹¹ Bē hegāā hahÿ bē ner'ood bá, tēg ewēēh do hā moh ÿÿ me bē ÿ ma erii kán hahÿ tagadēeg ub do bód.†

¹² Ta tii d' karēn do bē ramejūū bē masuuj noo byyh bē kahōg hōm hyb n'aa, jāām hē ta wób rah'yyb en'yym do hyb n'aa tii d' rawén mejūū. Dooh rakarēn bá Judah buuj wób, tak'ēp ta ti mejūū do sa hā rarahejāā Kristo b'aa hā kajatsēk do hā dajēp do ky n'aa hyb n'aa. ¹³ Sa daaj hē dooh raky dahé bá Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, ti hadoo né hē rakarēn bē gadoo bē masuuj noo byyh kahōg hōm doo, ta ti bē gadoo do hyb n'aa Judah buuj wób sa matym gó rah'yy kasab'ee hyb n'aa. ¹⁴ ÿÿ kā, jāām hē ÿ karēn ÿ h'yy kasab'ee b'aa kajatsēk do hā Jesus Kristo, Ēr Wahē N'aa dajēp do hyb n'aa. B'aa kajatsēk do hā Kristo dajēp do hyb n'aa, sahōnh hē badāk hahÿÿ hā ji h'yyb karēn do dajēb kán hadoo hā ÿÿ. ÿ na-āāj né hē ÿ dajēb wāt hadoo ta ti hedoo do hā. Dooh ta ti jawén ÿ awād wād bá. ¹⁵ Ji masuuj noo byyh kahōg hōm do hā nado ti ji hyb n'aa matakēē doo, ji masuuj noo byyh kanahōg hōm do hā nado na-āāj hē. Dooh its ti P'op Hagā Do matym gó. Jāām hē taw'āāts hē ji hyb n'aa matakēē papuuj gó ji bawāt do hā, P'op Hagā Do Sahee anoo doo. ¹⁶ Ta tii hā hyb n'aa matakēē do sa hā, papuuj gó habok do sa hā, h'yyb nām do ÿ karēn P'op Hagā Do anoo. ÿ karēn P'op Hagā Do t'yyd mehūn tii. Ti né hē ta karapee heh'āat doo.

¹⁷ Hup ÿÿ hā ti anäng rok ÿ tyw n'aa paah, Jesus hyb n'aa ÿ rarahejāā doo.‡ Ti hyb n'aa, hÿ jawén, dooh ÿ karēn wād bá ran'oo bá, bē hyb n'aa h'yy katón do ÿ ahob wād bá.

† **6:11** Paw-Ro bahed'oo doo da, tamaher'oot baad herih hajaa do hā nyy da raberih hyb n'aa ta kyyh. Tii bá kā, tagadēeg ub, ta daaj hē tado dāk ji merih do nahēēh, tagadēeg ub hadoo do ta daaj hē taberih hyb n'aa. Ti hyb n'aa tii da Paw-Ro wén her'oot ta tii. ‡ **6:17** Ma matēg oow rah'yy kasab'ee masuuj noo byyh kahōg hōm do heen n'aa hā. Sa hā, ti ti metēēh baad ji do bá P'op Hagā Do matym gó. Dooh its ta tii. Paw-Ro hub hā rahapāh hajōng ta rog tyw n'aa paah, tak'ēp rarahejāā do paa haj'aa. Jesus panyyng hanām do hyb n'aa Paw-Ro ahoop tii. Tii hā rahapāh ny hadoo do baad Jesus ky daheeh doo.

¹⁸ Ỡ karẽn ẽr Wahẽ N'aa Jesus Kristo ky enyym sahõnh hẽ bẽ hã, wakãn haa hedoo doo. Jããm hẽ kã.

Epeso

Jesus hã h'yy ka'eeh do Epeso häd näng do panang bã habong do hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ Paw-Ro ÿ ti hÿÿh, P'op Hagä Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejüü do see ÿ hado däk doo. ÿ edëng bëeh, Epeso panang bã habong do tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew hõm doo, Kristo Jesus hã h'yy kata däk doo, ta hã h'yy kanerët doo.

² Äã karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ääj hë ky en'yyim bë hä. Äã karën baad bë rah'yyb en'yyim.

Kristo hyb n'aa ji P'op Hagä Do ky n'aa edëng do ky n'aa hahÿÿh

³ Taw'ääts hë ji j'aa etsë P'op Hagä Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Ti né ta ti tabag'ääs doo bã ër taky n'aa edëng do sahõnh hë baad hadoo doo me, hÿ pong jé hana doo me, badäk hahÿÿ bã naa nadoo doo me. Ër taky n'aa edëng, Kristo hã ër h'yy kata däk tabanoo do hyb n'aa.

⁴ Hahÿÿ da tabad'oo ër hã: Sahõnh hë badäk hahÿÿ tapahuunh do pooj jé, Kristo hyb n'aa ër tabasëew hõm ta wë. Ër tabasëew hõm tsyt hë, nesaa do mahãnh, baad had'op doo da ër babok hyb n'aa ta matym gó. Ër takamahãn do hyb n'aa, ⁵ sahõnh hë tapahuunh do pooj jé, Jesus Kristo hyb n'aa ër hã tah'yyb däng, ta taah ër bahadoo hyb n'aa kã. Tii d' tawén d'oo, tii da tah'yyb däng do hyb n'aa, tii da takarën do hyb n'aa. ⁶ Ta wë ër tabasëew hõm, ta taah ër bahado däk tabanoo na-ääj hë, tak'ëp taky enyym do hyb n'aa ji j'aa etsë hyb n'aa ta hä. Baad ër wë taky enyym hõm ta T'aah hyb n'aa, takamahãn doo. ⁷ Ta T'aah hyb n'aa, ta T'aah majyyw me ër tabed'ëep nesaa do mahãnh. Ta T'aah ër hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa, tabawug hõm nesaa do ër h'yyb tym gó hanäng doo. Tii d' tawén d'oo, tak'ëp taky enyym do hyb n'aa. ⁸ Tak'ëp né hë ër wë taky enyym hõm. Sahõnh hã ër tah'yy gan'yyh, sahõnh hã ër h'yy kadaw'uuh tan'oo bã. ⁹ P'op Hagä Do karën do hyb n'aa tametä wät ër hã nyy da tah'yyb däng tabad'oo Kristo hyb n'aa. Pooj jé, dooh hapäh pé tah'yyb däng doo. ¹⁰ Hahÿÿ ti P'op Hagä Do h'yyb däng tabad'oo: Tah'yyb däng do noo gó kajaa bã kã, sahõnh hë, hÿ pong jé habong doo, badäk hahÿÿ hã habong do na-ääj hë, säd hã da tabata däk, sahõnh hë sa nu gabóg Kristo bahado däk hyb n'aa kã.

¹¹ Kristo hyb n'aa, äã P'op Hagä Do asëew hõm ta karapee äã bahadoo hyb n'aa. Tii d' tawén d'oo, p'ooj ub tah'yyb däng do hyb n'aa tii da äã hã tabad'oo. Takarën doo da né hë P'op Hagä Do moo wät sahõnh hë. ¹² Äã tabasëew hõm ta wë, P'op Hagä Do kabaj'aa do äã j'aa etsë hyb n'aa, äã pooj jé Kristo hã h'yy kae däk doo. ¹³ Kristo hyb n'aa, bë hã na-ääj hë taban'oo däg kãn ta karapee bë bahadoo hyb n'aa hÿÿ kã. Baad hadoo do ky n'aa, ji tabed'ëep do panyyg n'aa hanãm do bë maa napäh bã, Kristo hã bë h'yy kae däk bã kã, bë hã taban'oo däg kãn ta Sahee taky n'aa enooh do paah. ¹⁴ Ta jawén, ta karapee P'op Hagä Do baad tabed'ëep noo gó kajaa bã kã, ër gadoo da sahõnh hë ër hã taky n'aa enooh doo. Pooj jé dó ër hã tabanoo ta Sahee, ta jawén ër gadoo do metëë n'aa. Sahõnh hë ta ti tawén d'oo, ta kabaj'aa do ji j'aa etsë hyb n'aa.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa Paw-Ro ky n'aa etsëe do ky n'aa hahÿh

¹⁵ Ti hyb n'aa, ÿ ky n'aa napãh bã Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã bê h'yy kae dãk doo, sahõnh hẽ ta hã h'yy ka'eeh do bê kamahãn ÿ ky n'aa napãh bã na-ããj hẽ, ¹⁶ ÿ paa du doo P'op Hagã Do hã ÿ j'aa etsë bê hyb n'aa. Dooh ÿ eréd bã bê hyb n'aa P'op Hagã Do ÿ j'aa etsë doo. P'op Hagã Do hã ÿ ky n'aa etsëe bã, bê ÿ ky n'aa ets'ëe had'yyt hẽ. ¹⁷ P'op Hagã Do ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ër Yb tak'ëp kabaj'aa doo, tak'ëp baad hadoo do hã ÿ ky n'aa etsëe, ta Sahee me bê tah'yy gan'yyh hyb n'aa, bê hã tagahoot hyb n'aa na-ããj hẽ, baad P'op Hagã Do bê bahapãh hyb n'aa kã. ¹⁸ Bê hyb n'aa ÿ ky n'aa etsëe, bê h'yy kadaw'uuh P'op Hagã Do an'oo bã, bê hapãh hyb n'aa ny hadoo do baad hadoo do ta jawén bê gadoo do pan'aa bê P'op Hagã Do wén naëej wät.* ãã karën bê bahapãh tak'ëp hajõng doo, tak'ëp hetsooh do ta karapee tsyt hẽ ta wë kasëew bong do sa hã taky n'aa enooh doo, ta jawén ragadoo hyb n'aa. ¹⁹ ãã ky n'aa etsëe na-ããj hẽ bê bahapãh hyb n'aa, tak'ëp sahõnh hẽ bahãnh hadoo do ta hejój eër, ta hã h'yy ka'eeh do hã tanoo doo. Ti né hẽ ta ti ta hejój tak'ëp ta kabaj'aa doo me tametëeh doo, ²⁰ dejëp do mahang Kristo ganã wät tan'oo bã. Ta ti hejój me né hẽ, hÿ pong jé, ta hub hadãk hënh, takaweh'ëeh doo bã, Kristo basooh P'op Hagã Do an'oo bã, ²¹ sahõnh hẽ kabaj'aa do ji nahapãh do sa bahãnh, sahõnh hẽ bag'ãas do ji nahapãh do sa bahãnh, sahõnh hẽ hejój enãh do ji nahapãh do sa bahãnh, sahõnh hẽ mejüü do ji nahapãh do sa bahãnh Kristo bahado dãk hyb n'aa kã. Sahõnh hẽ hyb n'aa jewyk doo, da hẽ habong doo, ta jawén habong do na-ããj hẽ, sa bahãnh hyb n'aa jawyk Kristo bahadoo P'op Hagã Do an'oo bã na-ããj hẽ. ²² Sahõnh hã Kristo mejüü P'op Hagã Do an'oo bã, sa hã taj'aa ketsëe dãk do hyb n'aa. Sahõnh hẽ ta hã h'yy ka'eeh do sa nu gabóg Kristo, P'op Hagã Do an'oo bã. ²³ Kristo hã h'yy ka'eeh doo, Kristo hub hadoo, ta tsyym hadoo, ta moo hadoo. Sa hyb n'aa baad sahõnh hẽ takaja dãk Kristo wë, ta hã rakata dãk hyb n'aa. Kristo né hẽ ti sahõnh hẽ baad takaja dãk hanoo doo.

2

¹ Bëeh, dejëp do hadoo bê h'yyb tym p'ooj ub P'op Hagã Do hã, tamejüü do bê ky nadaheeh do hyb n'aa, baad nadoo do bê moo bok do hyb n'aa na-ããj hẽ. ² Nesaa do bê moo heb'ooh paah, badãk hahÿh hã habong do P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do rabahed'oo doo da né hẽ. Ti noo gó bê paa ky daheeh Nesaa Do Yb, karap'ar h'yyb nesaa do wë hã habong do sa wahë n'aa, P'op Hagã Do hã ky nadah'eeh do sa h'yyb mejüü doo. ³ ãã na-ããj hẽ, ãã sahõnh hẽ, ky nadah'eeh do sa da h'yyb hadoo paa ããh, Jesus hã ãã h'yy kana'eeh nã bã. Nesaa do ãã hub karën do jawén, ãã h'yyb säg karën do jawén na-ããj hẽ ãã babok paah. Nesaa hyb n'aa ji h'yyb ji henãng noo gó naa, ãã na-ããj hẽ P'op Hagã Do rejãã paawã, sahõnh hẽ ta wób sa nemuun.

⁴ Ti hado né paawã, P'op Hagã Do tak'ëp ji tat'yyd mehüin doo, tak'ëp ër takamahãn do hyb n'aa ⁵ ër tabedëeb wät hadoo Kristo sii ër dejëp do hadoo noo gó. Dajëp hadoo paa eër, P'op Hagã Do mejüü do ër ky nadaheeh do hyb n'aa. (Jããm hẽ bê hã taky enyym do hyb n'aa bê tawén edëeb wät nesaa do mahãnh. Dooh bê hanaa tado bã tii.) ⁶ Kristo sii ër ganã wät hadoo tan'oo bã, Kristo Jesus sii hÿ pong jé ër bat'ooh hadoo tan'oo bã na-ããj hẽ,* Kristo

* **1:18** Badagyp do hadoo doo gó ji bawät nã noo gó, ji P'op Hagã Do naëënh Jesus hã ji h'yy ka'eeh hyb n'aa, edëb had'yyt do takarën tabanoo do hyb n'aa ji hã. Hajõng baad hadoo do na-ããj hẽ takarën tabanoo ji hã. * **2:6** Ta sii ër bag'ãas hyb n'aa, ta sii hÿ pong jé ër bat'ooh tan'oo bã.

hã er h'yy kata däk do hyb n'aa. ⁷ Tii d' tawén d'oo, tak'ep, sahõnh hẽ bahãnh hadoo do taky ennyim do hỹ jawén sahõnh hã takametëeh hyb n'aa. Er hã Kristo Jesus bad'oo do hã kametä däk tak'ep ji wẽ taky ennyim doo. ⁸ Jããm hẽ bẽ hã taky ennyim do hyb n'aa bẽ tedëeb wät nesaa do mahãnh, bẽ h'yy ka'eeh do hyb n'aa ta hã. Doooh bẽ hanaa tado bã tii. P'op Hagä Do anoo tii, ji matym n'aa hadoo. ⁹ Doooh baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa ji tawén ed'ëep, ji daaj hẽ ji hã hẽ ji h'yy kasabé mahãnh. ¹⁰ P'op Hagä Do mo haj'aa ëer. Papuuji er tapehuunh Kristo Jesus hyb n'aa, baad hadoo do er moo bok hyb n'aa hỹ kã. P'op Hagä Do ennyw däk paa er pooj jé ta ti baad hadoo do er moo bok do pan'aa.

Séd rah'yyb hedo däg kãn sahõnh hẽ Kristo hã h'yy ka'eeh do ky n'aa hahỹh

¹¹ Ti hyb n'aa, bẽeh, Judah buuj nadoo doo, "Masuuj noo byyh kanehök do" bẽ ramaneëenh do Judah buuj hã, sa daaj hẽ "Masuuj noo byyh kehök do" rakamaneëenh do hã, bẽ hyb n'aa newé nyy da pooj jé bẽ babok do paah. (Ta ti Judah buuj bad'oo doo, sa daaj hẽ sa hã hẽ ramoo bok do tii.) ¹² Ti noo gó, dooh Kristo bẽ hapëe bã. Doooh Isaraéw buuj, P'op Hagä Do karapee uuh bẽ do bã. Doooh bẽ gado bã ti noo gó Isaraéw buuj sa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, sa uuh bẽ nadoo do hyb n'aa. Badäk hahỹh bã bẽ baboo né paawä, dooh baad hadoo do bẽ gada pé ti noo gó, daap bẽ babok, dooh P'op Hagä Do bẽ hapëe bã ti noo gó. ¹³ Hỹ kã, Kristo Jesus hã bẽ h'yy kata däk do hyb n'aa, bẽeh, pooj jé dawëe P'op Hagä Do mahãnh habong doo, p'eets hẽ, ta wẽ bẽ tamana kãn, Kristo ji hyb n'aa tadjep do hyb n'aa.

¹⁴ Kristo né ti hanoo, Judah buuj, Judah buuj nadoo do rakamanajë bong hyb n'aa. Séd uuh hẽ er bahado däk tan'oo bã kã. Pooj jé ti anãng ta baa besuu n'aa hadoo, sa h'yyb gó Judah buuj dooh ragado bã Judah buuj nadoo do hanoo doo. Doooh séd rah'yyb hedo bã pooj jé, rakamaj'ĩ paah. Hỹ kã Jesus ado hõm ta baa besuu n'aa hadoo doo. ¹⁵ Hahỹ d' tabad'oo tii: Ji hyb n'aa tadjep do hyb n'aa, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, hajõng hedoo do hã ji tamejũ do hyb n'aa tado wäd bã P'op Hagä Do ji tagadoo, Kristo an'oo bã. Tii d' tawén d'oo papuuji hadoo do takarën. Takarën sét rabahado padëek Judah buuj Judah buuj nadoo doo, ta hã rah'yy kata däk do hyb n'aa. Tii d' tabad'oo do hyb n'aa, tado hõm kãn rakamaj'ĩ doo. ¹⁶ B'aa kajatsék do hã tadjep do hyb n'aa, tado hõm kãn rakamaj'ĩ doo. P'op Hagä Do najiis rabahado padëek tan'oo bã, b'aa kajatsék do hã tadjep do hyb n'aa. Doooh ta majiĩ rahado boo bã tan'oo bã, ta hã h'yy ka'eeh doo. ¹⁷ Kristo ewäd hyng, ta ky n'aa hanãm do ji tamaher'oot hyb n'aa. Ta ky n'aa hanãm do an'oo bã h'yyb nyyw gó ji bawät P'op Hagä Do wẽ, ta wób sa wẽ na-ãaj hẽ. Bẽ hã, dawëe P'op Hagä Do mahãnh habong do paa hã, äã Judah buuj hã, P'op Hagä Do ky n'aa napã do hã na-ãaj hẽ tamaher'ood wät ta ti ky n'aa. ¹⁸ Hỹ kã Kristo hyb n'aa, sahõnh hẽ ëer, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ãaj hẽ, er hajaa er ana bã er Yb hỹ pong jé hawät do matym gó,† sét ub ta Sahee hyb n'aa, er gadoo doo.

¹⁹ Ti hyb n'aa kã, bẽeh, Judah buuj nadoo doo, dooh ta wób buuj bẽ do wäd bã. P'op Hagä Do karapee uuh né hẽ bẽ hỹ kã. P'op Hagä Do taah né hẽ bẽeh, ta wób sa nemuun. ²⁰ Tsäng s'ëeb, tób pan'aa ta hejój n'aa jó ji at'ëög hãng do hadoo bẽeh. Jesus mejũ doo, Jesus ky n'aa rod na-ãaj hẽ, ta ti tób hejój n'aa hadoo. Pã yb, sahõnh hẽ tób mesoo doo, Kristo Jesus né hẽ tii. ²¹ Sahõnh hẽ ëer, er h'yy kata däk Kristo hã. Kristo hyb n'aa, p'op gadat'ëe sëek do hadoo

† 2:18 Ji ky n'aa ets'ëe bã tii, ji ma ejãm bã, P'op Hagä Do ji j'aa etsëe bã na-ãaj hẽ.

tób pan'aa hadoo do eër, P'op Hagä Do tób n'aa hadoo er bahadoo hyb n'aa, tsyt hē Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do wē kasēew dāk doo. ²² Kristo hā bē h'yy kata dāk do hyb n'aa, bēeh, Judah buuj nadoo doo, bē na-āāj hē sēd hā bē h'yy kata dāk sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do wób sa sii, P'op Hagä Do tób n'aa hadoo er bahadoo hyb n'aa kā. Ta Sahee er mahang tabawād kān.†

3

¹ Ti hyb n'aa kā, ŷȳh, Paw-Ro, Judah buuj nadoo do hā Kristo Jesus ky n'aa ŷ ma metēek do hyb n'aa ŷ radawāts gēet doo, ŷ ky n'aa etsēē bē hyb n'aa.

P'op Hagä Do h'yyb däng do Paw-Ro hā takametä däk do ky n'aa hahȳh

² Hā ŷ P'op Hagä Do anoo, bēeh, Judah buuj nadoo do ŷ ma metēek hyb n'aa ji wē taky enyym do ky n'aa. Hā ŷȳ, bē ky n'aa napäh hā ŷ tan'oo dāk doo.

³ Ta h'yyb däng doo, pooj jē ji nahapäh nā do P'op Hagä Do metä wāt hā ŷȳ. Ganapog is doo me bē ŷ ma erii dāk ta ti ky n'aa hā nag'aap hē. ⁴ Bē ner'ood bā, bē hyb n'aa matakä bā, bē hapäh da, baad ŷ bahapäh Kristo ky n'aa pooj jē ji nahapäh doo. ⁵ P'ooj ub, ji wahē makūū hā dooh P'op Hagä Do metä bā paa nny da tah'yyb däng tabad'oo doo, da hē ta Sahee me Jesus mejūū do sa hā, ta ky n'aa rod sa hā na-āāj hē tametēeh do pēnh. Tsȳt hē ta wē tasēew hōm do sa hā tametä kān. ⁶ Hahȳ ti da hē tametēeh doo: Jesus ky n'aa hanām do ragadoo bā, sēd hā rah'yy kata dāk Kristo Jesus hā. Ti hyb n'aa kā, Judah buuj nadoo do ragadoo da Judah buuj sii P'op Hagä Do sa hā taky n'aa edēng doo. Sēt hē Jesus hub hadoo rabahado padēek Judah buuj sa sii. Sēt né hē P'op Hagä Do karapee rabahado padēek. Judah buuj sa sii ragadoo da hŷȳ kā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

⁷ P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa wē ŷȳ, ta hejój hā ŷ tabanoo do hyb n'aa, hā ŷ taban'oo dāk ta ti ky n'aa hanām do panäg n'aa ŷ bahadoo hyb n'aa. ⁸ Sahōnh hē P'op Hagä Do karapee sa yd jē had'os do né paawā ŷȳh, P'op Hagä Do anoo hā ŷȳ, Judah buuj nadoo do sa hā ŷ maher'oot hyb n'aa Kristo tak'ep ky enyym doo, tak'ep kabaj'aa do ky n'aa. Dooh ji haja bā baad ji h'yy kadawuung bā Kristo wē hanäng do hā. Jāam hē ta uuh hā ji h'yy kadaw'uuh, tak'ep ta bahānh baad tabahadoo do hyb n'aa. ⁹ P'op Hagä Doo, sahōnh hē mo haj'aa näng doo, hā ŷ tabanoo ta wób ŷ maher'oot hyb n'aa nny d' tabad'oo tah'yyb däng doo, p'ooj ub sahōnh hē badāk hahȳ bā habong do paa hā tamanetēeh doo, ta h'yyb gó tenām doo. ¹⁰ Tii d' P'op Hagä Do wén d'oo, hŷȳ kā, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa kametä dāk hyb n'aa wē hā habong do kabaj'aa do sa hā, wē hā bag'āās do sa hā na-āāj hē, P'op Hagä Do h'yy ganäng sahōnh hē hā. ¹¹ P'ooj ub, sahōnh hē tadu dahäng do pooj jē P'op Hagä Do h'yyb gó tabanny dāk doo da né hē tabadoo kān ta tii, Kristo Jesus, Er Wahē N'aa bad'oo do hā. ¹² Kristo hā er h'yy kata dāk do hyb n'aa, ta hā er h'yy ka'eeh do hyb n'aa na-āāj hē, h'yyb neŷȳm doo me er hajaa er ana bā P'op Hagä Do matym gó er ky n'aa ets'eē bā, er ma ejām bā. Dooh ge'ŷȳm pé ji. ¹³ Ti hyb n'aa ŷ etsēē bē hā, bē h'yy gejē hōm manāh, nesaa do ŷ radawāts gēet doo bā bē hyb n'aa ŷ ahoop do hyb n'aa, baad tabahadoo hyb n'aa bē hā ta ti ŷ ahoop doo. Taw'āāts hē bē tsebee ta ti hyb n'aa.

† 2:22 Hahȳ tahanäng pé ti tēg nad'ēed is do 20, 21, 22 hā kerii dāk doo: Sēt ken'yh sahōnh hē eër, er ky daheeh Kristo ky n'aa Jesus mejūū doo, ta ky n'aa rod na-āāj hē er hā rama met'ēeg wāt doo. Kristo hyb n'aa né hē sēd hā er h'yy kata dāk. P'op Hagä Do karapee, tsyt hē ta wē kasēew bong do er bahado dāk Kristo an'oo bā. Ta Sahee me P'op Hagä Do awāt hŷȳ kā er mahang.

¹⁴ Ti hyb n'aa kä, taron ŷ nu paa me ŷ bahyy häng ər Yb hŷ pong jé hawät do wë, bë hyb n'aa ŷ ky n'aa etsëë hyb n'aa. ¹⁵ Ta ti ər Yb an'oo bä hŷ pong jé habong doo, sahõnh hë badäk hahŷŷ hä habong do na-ääj hë rababok hyb n'aa. ¹⁶ Tak'ëp ər Yb kabaj'aa, tak'ëp baad ub. Ti hyb n'aa ŷ ky n'aa etsëë ta Sahee me bë tah'yyb hej'oonh hyb n'aa. ¹⁷ Ää ky n'aa etsëë na-ääj hë bë h'yyb gó Kristo bawäd had'yyt hë hyb n'aa, ta hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ää ky n'aa etsëë bëeh, baad had'yyt hë bë kamahän hyb n'aa, kamahän gó sahõnh hë bë moo bok hyb n'aa, ¹⁸ sahõnh hë P'op Hagä Do karapee wób sa sii baad bë h'yy kadaw'uuh hyb n'aa tak'ëp baad had'op ji Kristo kamahän do hä. ¹⁹ Ää karën paawä bë bahapäh ta ti ji Kristo kamahän doo, dooh né paawä ji haja bä sahõnh hë ji hapëë bä, ta bahänh baad ub tabahadoo do hyb n'aa. Ji hä takamahän do bë bahapäh ŷ wén karën, baad bë h'yyb gó P'op Hagä Do bawät hyb n'aa, P'op Hagä Do bawät doo da né hë bë baboo däk hyb n'aa kä.

²⁰ Ta hä ər hajaa ər ky n'aa etsëë do bahänh, ər hajaa ər hyb n'aa newëë do bahänh tak'ëp P'op Hagä Do hajaa tamoo wät ər mahang, ta hejój me ər h'yyb gó hawät doo me. ²¹ Ää karën Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, Kristo Jesus hyb n'aa na-ääj hë P'op Hagä Do kawehëë däg had'yyt hë. ŷŷ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

4

P'op Hagä Do karën doo da ji bawät do ky n'aa hahŷŷh

¹ Ti hyb n'aa, ŷŷh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa ŷ ma metëek do hyb n'aa ŷ radawäts gëët doo, tak'ëp ŷ betseë bë hä P'op Hagä Do ta wë tats'yyt do sa hä takarën doo da né hë bë babok. ² Taw'ääts hë dooh né hë bë h'yy kasabé bä. Taw'ääts hë kaja hë denaa hë bë h'yyb bë mahüüm ta wób sa wë. Nayyw hë bë kawaj'ään manäh. Taw'ääts hë kamahän gó bë gadoo, ta wób bë ganen'aak do ramoo boo né paawä bë hä. ³ Séd ər h'yyb hedoo däk P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë hyb n'aa tam'aah, h'yyb nyyw gó had'yyt hë bë babok ta wób sa wë, tanahänh hyb n'aa séd bë h'yyb hedoo doo. ⁴ Sét né hë Jesus hub hadoo ëër, ta hä h'yy ka'eeh doo. Sét né hë P'op Hagä Do Sahee ər gadoo doo. Ti hadoo na-ääj hë, sét né hë baad hadoo do bë gada do ta jawén bë gadoo do pan'aa, bë P'op Hagä Do wén naëej wät. ⁵ Sét né hë ər Wahë N'aa, Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Sét né ər h'yy ka'eeh doo. Sét né hë ər nu gahem'uun doo. ⁶ Sét né hë P'op Hagä Doo, sahõnh hë ta hä h'yy ka'eeh do sa Yb, sahõnh hë tabag'ääs doo, sahõnh hä moo wät doo, sahõnh hë ər h'yyb gó hawät doo.

⁷ Tii d' tahado né paawä, sét nado ər hä tanoo do ər hajaa doo. Kristo h'yyb däng doo da, sahõnh hë sa hä tabanoo ji hajaa do P'op Hagä Do Sahee anoo doo. ⁸ Ti hyb n'aa né hë hahŷŷ da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot paah:

“P'op tabasëek noo gó,
duu hënh rabana ta maji wób tameso padëek do tan'oo bä.
Tii bä sa matym n'aa taban'oo däg kän ta karapee hä.”*

⁹ (Hahŷŷ d' tahanäng pé ti p'op tabasëek doo: Tabasëek do pooj jé badäk hahŷŷ bä Kristo bewäd hyng. ¹⁰ Ti né hë ti hŷ pong jé hasëek do sahõnh hë sa bahänh tabahado däk hyb n'aa, sahõnh hë tabag'ääs hyb n'aa kä.) ¹¹ Ti né hë ti ta wób hä tabanoo ta mejüü do rabahadoo hyb n'aa. Ta wób hä tabanoo P'op

* 4:8 Saaw-Mo 68.18

Hagä Do Sahee sa hä metëeh do her'oot doo. Ta wób hä tabanoo ta panyyg hanäm do jé pad'yyt hë rabaher'ood hóm hyb n'aa. Ta wób hä tabanoo Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hagä n'aa, sa ma matëg rabahadoo hyb n'aa. ¹² Ti hadoo pé tawén noo sa hä, P'op Hagä Do karapee ramasa hyb n'aa, takarën do ta karapee rahajaa ramoo bok hyb n'aa. Tii d' tawén d'oo na-ääj hë, Kristo hä h'yy ka'eeh do rah'yy kahej'oonh hyb n'aa, baad rah'yy ka'eeh, baad raky dahé magyys hë hyb n'aa, ¹³ sahõnh hë ëer, séd hä ër h'yyb hedo däg kån hyb n'aa ër h'yy kaha'eeh do hyb n'aa, P'op Hagä Do T'aah ër hapäh do hyb n'aa. Aj'yy h'yyb mapëë däk do hadoo ër bahado däk tii bã, Kristo hado däk né hë ër bahadoo hyb n'aa kã. ¹⁴ Tii bã, dooh karepé ër hado boo bã kã. Dooh h'oo t'aah hadoo ër hado boo bã, jé pad'yyt hë maadaka maeh do mahüüm doo, jé pad'yyt hë bah'ood ahëm hóm doo. Dooh ajyy ji hä wad'ii doo, h'yy kamep'ëeh doo me panyyg hahup nadoo do rama mehet'ëek do ër ky dahé wäd bã, ÿ hanäng péh. ¹⁵ Hÿÿ kã, taw'ääts hë kamahän gó ër ber'oot ër maa newëë baad hadoo do ky n'aa, sahõnh hë ta tii hä ër h'yyb mepëë däk hyb n'aa, Kristo hadoo ër bahado däk hyb n'aa kã. Ta hä h'yy ka'eeh do sa nu gabóg né ti Kristo. ¹⁶ Ta hub hadoo ëer. Sahõnh hë ji hä hanäng doo, ji tsyym hedoo doo, ji moo hedoo doo, ji jarää masoo baad tabahadoo hyb n'aa. Sahõnh hë ji hä hanäng do baad rado bã, baad ub tii bã ji, ji hejooñh. Ti hadoo ër hä, Jesus hä h'yy ka'eeh do hä: Kamahän gó ër sahõnh hë ër moo boo bã Kristo, ër nu gabóg, sét ken'yyh ër hä tanoo doo, tii bã ër da h'yy kahej'oonh, baad ër h'yy kae magyys hë, baad ër ky dahé magyys hë.

¹⁷ Ti hyb n'aa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó tak'ëp péj bë ÿ mejüü, P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do rababok doo da bë aboo boo manä wäd! Daap hadoo do rah'yy n'aa newëë do jawén rababok tii. ¹⁸ H'yy gatemah baad hadoo do hä. Nabuj keh'üüm do hyb n'aa, dooh rah'yy kadawuung bã, dooh rah'yy gah'ood bã P'op Hagä Do hä. Ti hyb n'aa dooh rahapëë bã na-ääj hë papuuji gó ji awät doo, ji hä P'op Hagä Do anoo doo. ¹⁹ Rawao däk nesaa do ramoo bok do hä. Ti hyb n'aa dooh ranu mebyy wäd bã nesaa do ramoo bok do hä. Sa h'yyb karën do jawén rababoo had'yyt hë. Hajõng hedoo pé nu meby n'aa näng do ramoo boo had'yyt hë. Dooh rah'yy keba bã ta ti hedoo doo hä. Kah'üüm ta ti nesaa do rakarën doo. ²⁰ Bëë kã, dooh ta ti rababok doo da bë aboo boo bã do hyb n'aa Kristo bë wén hapëë däk bë h'yyb gó. ²¹ Bë ky n'aa napäh né hë Kristo ky n'aa. Bë ää ma met'ëëg wät nyy da takarën bë babok, ta hä bë h'yy kata däk do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa Jesus hanaa bë ää ma met'ëëg wät doo. ²² Bë ää ma met'ëëg wät, bë beréd hóm hyb n'aa pooj jé bë babok do paah, ji h'yyb karën do ji tawadii do hyb n'aa baad nado wäd doo. ²³ Bë ää ma met'ëëg wät, bë an'oo bë P'op Hagä Do h'yyb wareem. ²⁴ Bë ää ma met'ëëg wät, bë gadoo hyb n'aa kã bë h'yyb tym papuuji, P'op Hagä Do mo haj'aa ta da hadoo tabahadoo hyb n'aa. Baad had'op ji bawät, P'op Hagä Do karën doo da ji bawät ta ti an'oo bã. Baad hadoo do hanaa ta tii da ji bawät doo.

²⁵ Ti hyb n'aa bë noo kanesa manäh. Taw'ääts hë bë noo gehub bë da hadoo do sii bë er'ood bã, séd uuh ër sahõnh hë ër bahadoo do hyb n'aa.

²⁶ Bë kawaj'ään bã, bë an'oo manä baad nadoo do bë moo boo ta ti hyb n'aa. Kawaj'ään bë hyb n'aa hüüm manäh. Bë h'yyb ehód manä bë kawaj'ään doo.

²⁷ Bë an'oo manä ta tyw n'aa Dijab† hä, bë tah'yyb natatuk hyb n'aa.

† 4:27 Gereg kyy me ramaneëñh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'yyt doo", tahañäng pé ti Dijab.

²⁸ Pooj jé hets'ëek doo, taw'ääts hē dooh tetsëeg wäd bä. Taw'ääts hē tamoo wät hÿÿ kä, ta wē tabanäng hyb n'aa, wē bedoh do tamasa hyb n'aa kä.

²⁹ Bē esog manā nesaa do ta wób h'yyb rejää doo. Jääm hē baad hadoo doo, ta wób masa do bē her'ood. Ji da hadoo do h'yy katón bá, ji h'yyb en'yyim ji her'oot doo me. Tatseebe ba, tseebé doo me ji ber'oot. Ti hóm do had'yyt hē. Tii d' bē bad'oo baad tanu däng hyb n'aa maa new'ëe do sa hā. ³⁰ Bē er'ood manāh, bē moo boo manā na-ääj hē P'op Hagä Do Sahee h'yy katón hanoo doo. Ta Sahee P'op Hagä Do anoo dó er hā, er ta karapee tametëeh hyb n'aa. Tanoo dó er hā baad er tabed'ëep bá kä. ³¹ Taw'ääts hē bē eréd hóm sahónh hē bē manabaan doo, h'yy ganapüü doo, ji kawajään doo, ky ked'aak doo, ta see ji ky n'aa rejää do na-ääj hē. Taw'ääts hē bē eréd hóm né hē bē da hadoo do bē pan'aa takyyk doo. ³² Taw'ääts hē h'yyb nyyw gó bē gaadoo ta wób. Taw'ääts hē bē t'yyd mehün bē da hadoo doo. Taw'ääts hē bē mabaan hóm baad nadoo do ta wób bē hā rabad'oo doo, nesaa do bē moo bok do paah Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do mabaan hóm doo da né hē.

5

¹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē P'op Hagä Do bad'oo doo da né hē bē bad'oo, ta taah tak'ëp takamahän do bē bahadoo do hyb n'aa. ² Taw'ääts hē kamahän gó bē babok, Kristo er takamahän doo da né hē, ta daaj hē takan'oo däk doo, er hyb n'aa tadajëp hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yy gadajang Jesus hā, ta daaj hē takan'oo däk do hyb n'aa er hyb n'aa tadajëp noo gó.

³ Bē aä manā bē ÿÿm nadoo do sii, bē patug nadoo do sii. Bē moo boo manā nesaa do nu meby n'aa näng do bē hā hanäng doo me. Bē hyb n'aa hüüm manā bē ma. Tabad'op hē ti hedoo do bē moo boo manāh. Dooch bē er'ood bē da hadoo do sii ta ti hedoo do ky n'aa. Dooch tii da P'op Hagä Do karapee tsyt hē ta wē tasëew hóm do raboo bá. ⁴ Bē er'ood manā nesaa do nu meby n'aa näng doo. Daap hadoo do na-ääj hē, taw'ääts hē dooh bē her'ood. Taw'ääts hē dooh bē ky masuuj bá nu meby n'aa näng doo me ta wób rakawew'aam hyb n'aa. Dooch tii da rer'ood bá Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hē hahÿÿ da bē bad'oo: P'op Hagä Do wē er tseebé baad hadoo do er hā tanoo do hyb n'aa.

⁵ Baad ÿ karën bē bahapäh hahÿÿh: Sa ÿÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii he'ÿÿh doo, nesaa do nu meby n'aa näng do sa hā hanäng doo me ramoo bong doo, sa ma rahyb n'aa h'üüm do na-ääj hē, dooh ragado bá Kristo P'op Hagä Do daheeh rabag'ääs doo bá. Sa ma rahyb n'aa h'üüm doo, kabarii hā h'yy kaha'eeh do hadoo, sa ma hā rah'yyb padëek do hyb n'aa. Dooch P'op Hagä Do hā rah'yy kae heh'äat ta tii. ⁶ Bē gado manā ky kamep'ëeh doo me bē rakarën bá bē rawad'ii bá, ji hajaa nanäng nesaa do ji moo wäd bá raheer'ood bá. Ta ti hedoo do hyb n'aa né hē P'op Hagä Do rejää da nabuj keh'üüm doo. ⁷ Ti hyb n'aa sa da bē h'yyb hedo manāh.

⁸ Badagyp do hadoo doo gó bē babok paah. Hÿÿ kä ta bag hadoo doo gó bē baboo däk Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hā bē h'yy kata däk do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hē ta bag hadoo doo gó né hē bē babok. ⁹ Ta bag gó ji awäd bá, baad ji ky enyym, baad hadoo do P'op Hagä Do karën do ji moo wät, dooh ji noo kanesa bá, dooh ji wad'ii bá. ¹⁰ Baad bē hyb n'aa newë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën do hā bē h'yy kadaw'uuh hyb n'aa. ¹¹ Bē moo boo manā badagyp do hadoo doo gó babok do ramoo heb'ooch doo. Dooch baad hadoo do ta ti hanaa. Bē maher'ood sa hā, bē metäh sa hā, baad nado rabahapäh hyb n'aa ta ti badagyp hadoo doo gó moo kahew'ëet doo. ¹² (Nu meby n'aa näng kejën doo gó ramoo heb'ooch do ky n'aa ji her'ood bá.) ¹³⁻¹⁴ Ti hadoo né

hë, sa hã ji maher'ood bã, ji metã bã sa hã nyy da P'op Hagã Do karën ji hã, nesaa do né hë ti ramoo bok doo, rabahapãh da tii bã. Ta bag banãng bã ji manyyh do badagyp doo gó kejën do hadoo tii. Ta bag metëeh, ji bahapãh da ny hadoo ta tii. Ti hyb n'aa hahÿÿh da ta wób sa kyyh:

“Ty gawëej dæg haÿÿh do ðm.
Ganã da dejëp do mahang hawät do ðm.
Tii bã Kristo bag adãng da a hã.”*

¹⁵ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë baad bë hyb n'aa matakã nyy da bë babok. H'yy gatamah do rababok doo da bë aboo manãh. Taw'ãäts hë P'op Hagã Do karën do hã h'yy genãh do rababok doo da bë babok. ¹⁶ Ta tyw n'aa nyy bã baad hadoo ji moo wät hyb n'aa, taw'ãäts hë bë moo boo né hë baad hadoo doo, nesaa do jé pad'yyt hë takah'üüm kãn do hyb n'aa da hë. ¹⁷ Ti hyb n'aa bë h'yy gatema manãh. Taw'ãäts hë bë h'yy kadaw'uuh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën do hã. ¹⁸ Bë eëg manã hejooonh do bë ba'oom hyb n'aa. Ji baoom do ji tah'yy mahüüm nesa do ji her'oot, nesaa do ji moo wät hyb n'aa, ji tarejãã na-ããj hë. Taw'ãäts hë P'op Hagã Do Sahee tii, bë an'oo baad bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa. ¹⁹ Tii bã, Saaw-Mo hã hanãng do kejãm do ky n'aa me, ta see pé P'op Hagã Do ji ma ejãm do ky n'aa me na-ããj hë bë maher'ood ta wób.† Tii bã, bë h'yyb gó naa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bë j'aa etsë, bë ma ejãm. ²⁰ Tii bã, P'op Hagã Do Sahee bë tah'yyb mahüüm do hyb n'aa, taw'ãäts hë ër Wahë N'aa Jesus Kristo häd gó had'yyt hë bë h'yy gadeja P'op Hagã Do ër Yb wë. Taw'ãäts hë sahõnh hë hyb n'aa bë h'yy gadeja ta wë. ²¹ Kristo bë weh'ëeh do hyb n'aa taw'ãäts hë bë da hadoo do bë ky daheeh. Taw'ãäts hë kawanajãan doo gó bë gadoo bë ramaher'ood bã.

ÿÿj hã tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

²² ÿÿj, taw'ãäts hë bë ky daheeh bë patug, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bë ky daheeh doo da. ²³ Ta ÿÿm nu gabóg ta patug, Kristo, ta hã h'yy ka'eeh do sa nu gabóg hadoo doo da. Kristo hub hadoo do ta hã h'yy ka'eeh doo. Kristo sa h'yyb tym dëeb. ²⁴ Taw'ãäts hë Kristo hã h'yy ka'eeh do ta hã raky daheeh doo da sahõnh hã sa ÿÿm raky daheeh sa patug.

Ajyy hã tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

²⁵ Ajyy, taw'ãäts hë bë kamahãn bë äj, Kristo ta hã h'yy ka'eeh do takamahãn doo da, ta daaj hë sa hyb n'aa takan'oo däk doo, ²⁶ tsyt hë ta wë tabasëew hõm hyb n'aa, baad sa hã tabenãm hyb n'aa. Ta ky n'aa hyb n'aa sa hã tabenãm. Naëng me tabenãm hadoo sa hã.‡ ²⁷ Tii d' tawén d'oo, tak'ëp hanãm gó takarën ta hã h'yy ka'eeh do rababoo dæg kãn, ta wë tagadoo noo gó. Takarën dooh hesus hedoo doo pé sa mahang hanãng. Takarën dooh baad nadoo do sa mahang hanãng péh. Tsyh hë nesaa do mahãnh, baad had'op doo da rababoo däk takarën. ²⁸ Taw'ãäts hë ajyy rakamahãn sa äj, Jesus bad'oo doo da né hë ta hã h'yy ka'eeh do wë. Taw'ãäts hë sa hã hë rakamahãn doo da ajyy rakamahãn sa äj. Jé ta ÿÿm kamahãn doo, ta daaj hë ti takamahãn ta hã hë. ²⁹ Ta ti ÿ wén her'oot, dooh ta daaj hë, ta hub ty n'aa ges'yyk péh. Ji

* **5:13-14** Gadagyp do hadoo doo gó habok doo, ha'ÿÿh do hadoo, dejëp do hadoo na-ããj hë P'op Hagã Do ranahapãh do hyb n'aa. Kristo ky n'aa ji gado bã ji ty gawëej dæg do hadoo, ji ganã wät do hadoo.

† **5:19** Ta wób ji h'yyb en'ym hyb n'aa tii, sahõnh hë ratsebë hyb n'aa na-ããj hë. ‡ **5:26** Ji nu kemuun do ky n'aa tii.

waa ji esoos ji bahejoonh hyb n'aa, baad ji hag'ääs ji hub hä. Ti hadoo Kristo bad'oo ta hä h'yy ka'eeh do hä, baad ji tabahag'ääs. ³⁰ Sét ken'yhyh eër, ta hub uuh hadoo eër. ³¹ Hahÿÿ da takerii däk Genesis hä: “Ti hyb n'aa kä m' aj'yy kä sa yb sa ÿÿn mahänh kä sa m'aa hēnh kä, tagatēē hyb n'aa ta ÿÿm kä. Raketēē jawén paa bä sét rabahado padēēk ta ÿÿm daheeh”,^S näng kerih doo. ³² Tak'ēp tabahetsooh ta ti kerih do ky n'aa see pooj jé ji nahapäh doo. Hä ÿÿ, Kristo, ta hä h'yy ka'eeh doo, séd h'yyb hedoo do ky n'aa ta ti ta her'oot na-ääj hē. ³³ Te hub né paawä ta tii, ketēē do sa ky n'aa na-ääj hē ta her'oot. Ti hyb n'aa sahōnh hē bé ajyy, taw'ääts hē bé kamahän bé äj bé hä hē bé kamahän doo da. Taw'ääts hē ÿÿj raweh'eēh sa patug.

6

Karapee, pahēēw, maruus, sayb hä na-ääj hē tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹ Karapee, pahēēw, maruus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karapee bé bahadoo do hyb n'aa, bé ky dahé bé yb, bé ÿÿn. Taw'ääts hē né hē ta tii da bé bad'oo. ² Hahÿÿ da kerih do hä: “Mawehēē a yb, mawehēē a ÿÿn.” Jääm pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ji ky dahé bä baad hadoo do ji gadoo taky däng do tii. ³ Hahÿÿ da ji hä taky däng: “Mawehēē bä a yb, mawehēē bä a ÿÿn öm wäd dawēēt da badäk hahÿÿ bä.”*

⁴ Bēēh, sa yb, bé ejäg manä bé taah rah'yy ganapö mahänh. Taw'ääts hē baad bé baw'eēh baad bé maher'ood sa hä, baad rababok hyb n'aa. Bé ma met'eēg sa hä nyy da Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn ji bawät.

Sa karom hä, sa kariw n'aa hä na-ääj hē tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Bēēh, sa karom, bé ky dahé bé kariw n'aa. Baad bé wehēē sa hä. J'ooj madäk doo me bé moo boo manäh bé ramejüü doo. Kristo bé ky daheeh doo da bé ky dahé bé kariw n'aa. ⁶ Taw'ääts hē dooh jääm hē bé ky daheeh bé moo bok do tahegää bä, bé hä taj'aa etsé bé karēn paawä do hyb n'aa. Kristo karom bé bahadoo do hyb n'aa, bé h'yyb gó naa, P'op Hagä Do karēn doo da bé moo boo sahōnh hē. ⁷ T'öp bé h'yyb gó naa, tsebē doo me, bé moo boo bé ramejüü doo. Taw'ääts hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē bé moo bok ta ti bé h'yyb gó, ajyy wē had'yyt nado. ⁸ Hahÿ bé hyb n'aa newē: Sahōnh hä Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do anoo da baad hadoo do ji moo wäd wät do mabaj, ta see karom ji do bä, sa karom ji nado bä na-ääj hē.

⁹ Bēēh, sa kariw n'aa hedoo doo, bé karom bé raweh'eēh doo da bé wehēē na-ääj hē sa hä. Bé eäm manä bé karom, sét né hē ji Kariw N'aa hÿ pong jé hawät do bé bahapäh do hyb n'aa. Bé karom sa Kariw N'aa, bé kariw n'aa na-ääj hē né tii. Ta ti dooh tasēēw bä ji mahang. Séd gó tagadoo sahōnh hē. Ti hyb n'aa tabad'oo doo da bé bad'oo.

Ji mo n'aa jesuu n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹⁰ Tagadēēg ub bé ÿ maher'oot hahÿÿh: Bé h'yy kahejój Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa, tak'ēp hadoo do ta hejój hanaa. ¹¹ Kaneb'oooh do pooj jé sahōnh hē ta mo n'aa jesuu n'aa warahén dadäk doo da, ta kuman tado däk doo da, bé dadäg hadoo bé mo n'aa jesuu n'aa, bé ado däg bé kuman hadoo do bé hä P'op Hagä Do an'oo däk doo, Dijab karēn bä bé tawadii, bé hä tanahajaa hyb n'aa, ta hä bé j'aa ketsé hyb n'aa. ¹² Ta ti ÿ wén her'oot, dooh ajyy ér majiü rado bä. Karap'aar h'yyb nesaa do hedoo do hyb n'aa jewyk doo, nesaa do hejój n'aa näng doo, badäk hahÿÿ bä badagyp do hadoo doo gó habok do hä

bag'ääs doo, ti né hē ēr majīl. Kabaj'aa hedoo do nesaa do wē hā habong doo, ti né hē na-āāj hē ēr majīl. ¹³ Ti hyb n'aa, bē ado dāg sahōnh hē bē mo n'aa jesuu n'aa, bē kuman hadoo do na-āāj hē P'op Hagā Do anoo doo, nesaa do bē wē takajaa noo gó nesaa do bē hā tanahajaa hyb n'aa, sahōnh hē bē bahajaa bā kā, bē j'aa ketsē hyb n'aa kā. ¹⁴ Baad bē hyb n'aa matakā dāg. Bē ehub had'yyt hē bē her'oot do hā, ēr majīl wē bē bahej'oonh hyb n'aa. Warahén ta baa wyd tadadāk doo da tii, tanahewaat hyb n'aa. Warahén ta h'yyb gatsapoog n'aa tadadāk doo da baad takan'yyh hyb n'aa, baad had'op bē aboo baad bē kan'yyh hyb n'aa. ¹⁵ Warahén ta tsym suun tapadedēek doo da takahej'oonh hyb n'aa, tii da baad bē gado panyyg hanām doo, h'yyb nyyw gó ji bawāt hanoo doo, nesaa do hā bē h'yy kahej'oonh hyb n'aa. ¹⁶ Warahén gatoj jesuu n'aa hadoo ji h'yy ka'eeh doo. Bē h'yy kae né hē. Bē h'yy kae bā bē hajaa bē meduuk gatoj hadoo do hahōng do Nesaa Do Yb hanaa. Bē h'yy kae bā, bē hajaa bē medug bā Nesaa Do Yb bē tah'yyb tatuk doo. ¹⁷ Warahén ta soog sapaar s'ēeb tadadāk doo da, baad bē hyb n'aa newē had'yyt hē bē Jesus edēeb wāt né hē nesaa do mahānh. Bē ado dāg na-āāj hē P'op Hagā Do Sahee anoo do sēn-jeer, P'op Hagā Do kyyh. ¹⁸ Bē er'ood had'yyt hē P'op Hagā Do sii, bē hā ta Sahee h'yyb mahūūm doo da. Bē ky n'aa ets'ēē bē tamasaa had'yyt hē hyb n'aa. Bē hyb n'aa matakā had'yyt hē. Bē h'yy geje hōm manāh. Bē ky n'aa ets'ēē had'yyt hē ta wób Jesus hā h'yy ka'eeh doo.

¹⁹ Taw'āāts hē hēp ŷ n'aa na-āāj hē bē ky n'aa ets'ēē, ŷ ber'oot bā, P'op Hagā Do anoo hyb n'aa hā ŷ ŷ her'oot do pan'aa, h'yyb neŷŷm doo me ta ky n'aa hanām do pooj jé ji nahapāh do ta wób hā ŷ maher'oot hyb n'aa. ²⁰ Ta ti ky n'aa hanām do rod n'aa ŷŷh, Jesus mejūū doo, ŷ rawén dawāts gēēt. Hēp ŷ n'aa bē ky n'aa ets'ēē, ta ky n'aa hanām do h'yyb neŷŷm doo me ŷ baher'oot hyb n'aa, hā ŷ Jesus karēn doo da.

Paw-Ro kedēē hōm do ky n'aa hahŷŷh

²¹ Tikiko, ēr hŷŷj hadoo do baad ēr kamahān doo, baad āā sii Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē moo wāt doo, bē da tamaher'oot sahōnh hē kēh ŷ n'aa. ²² Bē wē ŷ mejūū tabahōm bē tamaher'oot hyb n'aa nyy da babā āā babok, bē tah'yyb en'yyim hyb n'aa na-āāj hē.

²³ Āā karēn h'yyb nāw, kamahān doo, baad h'yy ka'eeh do na-āāj hē P'op Hagā Do ēr Yb, Jesus Kristo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ranoo bē hā hāj haa hedoo doo. ²⁴ Āā karēn sahōnh hē ēr Wahē N'aa Jesus Kristo hā had'yyt kamahān do wē P'op Hagā Do ky ennyim. Jāām hē kā.

Pirip

Jesus hã h'yy ka'eeh do Pirip hãd nãng do panang bã habong do hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ ÿ Paw-Ro, Tsimoot daheeh, Kristo Jesus karom hedoo do ããh, ãã edëng bë sahõnh hë, tsyt hë P'op Hagã Do wë kasëew bong doo, Kristo Jesus hã h'yy kata padëek doo, panang Pirip hãd nãng doo bã haj'eenh doo. Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, sa wahë n'aa masa n'aa tii bã haj'eenh do ãã edëng na-ããj hë.

² ÿ karën P'op Hagã Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'nyim bë hã. ÿ karën baad ub Kristo bë rah'yyb en'nyim.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa Paw-Ro ky n'aa etsëë do ky n'aa hahÿÿh

³ P'op Hagã Doo, ÿ h'yy kaha'eeh do wë ÿ h'yy gadajang bë ÿ hyb n'aa hesë bã. ⁴ Bë ÿ ky n'aa ets'ëë bã, h'yy gadajaa gó had'yyt hë ÿ ky n'aa etsëë bë sahõnh hë, ⁵ bë du doo noo gó naa Jesus hã bë h'yy ka'eeh do ÿ bë masa do hyb n'aa Kristo panyyg hanãm do ÿ maher'oot hyb n'aa. ⁶ Baad ÿ bahapãh hahÿÿh: Bë h'yyb gó baad hadoo do P'op Hagã Do du doo doo, kaja dãk da tan'oo bã Jesus Kristo matëeh bã kã. ⁷ Taw'ããts hë né hë tii da ÿ hyb n'aa newëë sahõnh hë bë wë, bë ÿ kamahãn do hyb n'aa tak'ëp. Bë sahõnh hë ÿ bë masa ÿ moo wat do hã, taky ennym doo gó hã ÿ P'op Hagã Do an'oo dãk do hã. ÿ bë masa ragadahew'ëës doo gó ÿ bagëët bã. ÿ bë masa na-ããj hë, hyb n'aa jew'yyk do sa matym gó ÿ ag'ëed bã Jesus panyyg hanãm do ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa, te hub né hë ÿ metëeh hyb n'aa sa hã. ⁸ Tak'ëp paawã ÿ karën bë ÿ bahapãh, Kristo Jesus ji kamahãn doo da bë ÿ kamahãn do hyb n'aa. Né hup ÿ né hë ti ÿ her'oot do P'op Hagã Do hapãh.

⁹ P'op Hagã Do hã bë ÿ ky n'aa etsëë, bë kamahãn do takah'üüm hyb n'aa. Bë ÿ ky n'aa etsëë, bë tah'yy gan'yyh hyb n'aa. Bë ÿ ky n'aa etsëë, bë bahapãh hyb n'aa ny hadoo do baad ub, ny hadoo do baad nadoo doo. ¹⁰ Tii d' ÿ wën ky n'aa etsëë, baad had'op do bë bahapãh hyb n'aa, baad had'op bë babok hyb n'aa na-ããj hë Kristo matëeh bã kã. ÿ karën dooh bë hã raw'yyt pé bë hã raky n'aa tapaa pé bë babok do hã Kristo matëeh bã kã. ¹¹ Tii d' ÿ wën ky n'aa etsëë na-ããj hë, baad had'op tabahadoo hyb n'aa had'yyt hë sahõnh hë bë bad'oo doo. P'op Hagã Do hã sahõnh hë raj'aa etsëë hyb n'aa, P'op Hagã Do kawehëë dãk hyb n'aa na-ããj hë baad hadoo do bë hã rabahapãh bã. Jesus Kristo hanaa né hë ta ti baad ji awät do had'yyt doo.

Jesus ky n'aa kah'üüm do ky n'aa hahÿÿh

¹² Hÿÿ kã wakãn haa hedoo doo, ÿ karën bë bahapãh hahÿÿh: Baad nadoo do wë ÿ kajaa doo, dooh tahewad bã Jesus ky n'aa hanãm doo. Baad nadoo do wë ÿ kajaa doo, Jesus ky n'aa hanãm do jé pad'yyt hë takah'üüm tan'oo bã. ¹³ Sahõnh hë warahën Roma buuj sa wahë n'aa tób haeh do hag'ããs doo, panang buuj na-ããj hë, rabahapëë däg kãn Kristo hyb n'aa ti ÿ radawãts gëët. ¹⁴ Ragadahew'ëës doo gó ÿ bagëët do hyb n'aa hajök ër hÿÿj hedoo do babã habong do rah'yyb hedo padëek, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã rah'yy kasadëë padëek, neÿÿm doo gó rawén her'ood hõm hÿÿ kã P'op Hagã Do ky n'aa.

¹⁵ Sa wób rabaheer'oot Kristo ky n'aa rahyb n'aa jewës do hyb n'aa yÿh, bahãnh yÿ rakarën ranu gapad'ëek do hyb n'aa na-ããj hë. Ta wób rabaheer'oot Kristo ky n'aa y ramasa rakarën do hyb n'aa, ta ky n'aa takah'üüm hyb n'aa.

¹⁶ Tii d' rawén d'oo y rakamahãn do hyb n'aa. Y radawäts geët P'op Hagä Do an'oo bã rabahapãh, Kristo ky n'aa hanãm do y mo n'aa jesuu hyb n'aa, te hub né hë y metëeh hyb n'aa ta wób sa hã. Ta ti rabahapãh do hyb n'aa y ramasa.

¹⁷ Ta wób rawén her'oot Kristo ky n'aa, bahãnh yÿ ranu gapad'ëek rakarën do hyb n'aa. Baad hadoo do hyb n'aa nado sa h'yyb Kristo ky n'aa rabaheer'oot doo. Tii da rawén d'oo rakarën né paawã baad nadoo do y bahob magyys hë ragadaheew'ëes doo gó. ¹⁸ Na manã ti ta tii. Sa h'yyb baad nadoo doo me rer'ood bã, sa h'yyb baad hadoo doo me ta wób rer'ood bã, taw'ãäts hë Kristo ky n'aa takaher'ood hóm. Kristo ky n'aa takaher'ood hóm do hyb n'aa y h'yy gadajang, sa h'yyb baad nadoo doo me ta wób rabaheer'ood né paawã.

Y d' h'yy gadajaa had'yyt hë, ¹⁹ baad nadoo do babã y ahoop do takawa-reem dæg da baad hadoo do hã y bahapãh do hyb n'aa. Y da reréd hóm baad y bahóm hyb n'aa. Tii d' tawén hadoo P'op Hagä Do hã y bë ky n'aa etsëe do hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee Jesus Kristo hã hana do y tamasa do hyb n'aa na-ããj hë. ²⁰ Baad hëp yÿ gó y gada, dooh y her'oot pé P'op Hagä Do matym gó y nu mebyw wät doo. Neÿÿm doo gó y karën paawã y her'oot hyb n'aa jewyk do sa matym gó, Kristo hyb n'aa y raky n'aa ety bã. Y karën Kristo kawehëe dæg had'yyt hë hëp y n'aa, y bedëp do hã, y radajëeb bã na-ããj hë. ²¹ Tii d' y wén her'oot, Kristo y weh'ëeh hyb n'aa y wén wät. Y dajëb bã, ta bahãnh baad ub ti hã yÿ, Kristo wë y bawät hyb n'aa tii bã kã. ²² Badäk hahÿÿ bã y bawät nã bã, y ma panäk nã, y ma metëek nã Kristo ky n'aa. Y haja bã paawã y asëew bã y bad'oo doo, dooh y hapëe bã ny hadoo do y karën: Badäk hahÿÿ hã y awäd had'yyt doo, y dajëp doo. ²³ Pawóp hadoo do baad ub hã yÿ! Y karën paawã y dajëp, Kristo pa y bawät hyb n'aa. Ti ti baad had'op do hã yÿ. ²⁴ Ti hadoo né hë, baad tabahadoo hyb n'aa bë hã, taw'ãäts hë badäk hahÿÿ bã y bawät nã bã. ²⁵ Ti né hë taw'ãäts hë hã yÿ. Ti hyb n'aa y hapãh, badäk hahÿÿ bã y awät nã, bë y masa nã Kristo hã bë h'yy ka'eeh do kah'üüm hyb n'aa, bë h'yy gadajang hyb n'aa na-ããj hë Kristo hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ²⁶ Tii bã da, p'aa hënh bë mahang y bawät bã, tak'ëp Kristo Jesus wë bë h'yy gadajang da hëp y n'aa.

²⁷ Hahÿÿ ti sahõnh hë bahãnh y karën do bë hã: Y karën baad ub bë babok, Kristo ky n'aa hanãm do hã bë ma kametëek doo da. Tii d' bë aboo bã, bë wë y ahóm bã, jããm hë dawëe naa y ky n'aa napãh bã bë ky n'aa, baad had'yyt hë bë h'yyb tym Jesus hã y bahapëe kãn. Séd bë h'yyb hedoo tii b' y bahapëe kãn. Séd hã bë hyb n'aa tam'aah, ër h'yy ka'eeh do Kristo ky n'aa hanãm do hana do ma matëg oow rawanareem hyb n'aa. ²⁸ Dooh da bë jeÿÿm bë hã h'yy kawareem doo, tii b' y bahapëe kãn na-ããj né kã. P'op Hagä Do gawats'üik da bë wë h'yy kawareem doo, bë hã rejãã doo. Sa wë bë neÿÿm do metëeh sa hã ta tii. Bë hã kã, bë da P'op Hagä Do ed'ëep bë neÿÿm do metëeh. P'op Hagä Do né hë ti sahõnh hë ta ti hanoo doo. ²⁹ P'op Hagä Do anoo bë hã Kristo hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa. P'op Hagä Do anoo na-ããj hë Kristo hyb n'aa bë ahoop bë hã rarejãã doo. ³⁰ Bë hã rah'yy kawareem kãn hã y rah'yy kawareem doo da. Ti hadoo hã y kametëeh nã babã, bë ky n'aa napëe kãn hÿÿ kã.

2

Taw'ãäts hë Kristo bad'oo do paa da ji bad'oo do ky n'aa hahÿÿh

1 Ti hyb n'aa kā, bē h'yyb enyyw dāk do hyb n'aa Kristo hā bē h'yy kata dāk do hyb n'aa, bē h'yy kanatón wāt do hyb n'aa Kristo bē takamahān do hyb n'aa, séd bē h'yy kata dāk do hyb n'aa P'op Hagā Do Sahee hā, Kristo ky enyym do hyb n'aa bē hā, bē tat'yyd mehīn do hyb n'aa na-āāj hē, ² ŷ karēn séd bē h'yyb hedo had'yyt hē, bē kamahān bē da hadoo doo, séd hā bē babok, séd hā bē h'yyb padāg. Tii da bē adoo bā, baad ŷ h'yy gadajaa kán tii bā. ³ Ta wób sa bahānh bē nu gapad'ēek hyb n'aa nado bē bad'oo sahōnh hē bē bad'oo doo. Bē h'yy kasabé manā bē moo bok do hā. Bē kadad'uu ta wób sa hā. Bē hyb n'aa jewyyg ta wób bē hā hē bē hyb n'aa jaw'yyk do bahānh. ⁴ Bē karēn do hā had'yyt nado bē h'yyb padāg. Taw'āāts hē ta wób karēn do hā na-āāj hē bē hyb n'aa newē.

⁵ Taw'āāts hē Kristo Jesus h'yyb hadoo bē h'yyb:

⁶ Ta Yb, P'op Hagā Do hado né paawā ti Kristo Jesus,

tagadoo P'op Hagā Do tanahadoo doo, aj'yy gó takesok hyb n'aa.

⁷ Sahōnh hē h̄y pong jé hanāng do raweh'ēeh do taberéd hōm paah.

Tii bā sa karom hado dāk aj'yy tabahado dāk noo gó.

⁸ Aj'yy tabahado dāk bā, ta daaj hē takadad'uu kán.

Baad P'op Hagā Do taky daheeh do hyb n'aa tagadoo radaj'ēep doo.

B'aa kajatsék do hā tagadoo radaj'ēep, nesaa do moo heb'oooh do radej'ēep doo da.

⁹ Ti hyb n'aa sahōnh hē sa bahānh Kristo bahado dāk P'op Hagā Do an'oo bā.

Sahōnh hē hyb n'aa jewyk do sa bahānh dāg Kristo P'op Hagā Do an'oo bā.

¹⁰ Tii da P'op Hagā Do wén d'oo,

sahōnh hē h̄y pong jé habong doo,

badāk hah̄y hā habong doo,

t'ōp habong do dejēp do paa na-āāj hē,

sa taron nu paa me rabehyy b'ēeh hyb n'aa Jesus raweh'ēeh hyb n'aa,

¹¹ "Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do sahōnh hē bag'āās do ti Jesus Kristo",

sahōnh hē rabaher'oot hyb n'aa.

Tii d' tawén hadoo, P'op Hagā Doo, Jesus Kristo Yb, kawehēē dāk hyb n'aa.

¹² Ti hyb n'aa kā, najis haa, baad bē ky dahé dāk do paa hadoo, heŷŷm doo me, kajajān doo me tak'ēp bē hyb n'aa tam'aah ji P'op Hagā Do edēeb wāt do hyb n'aa ji moo hew'ēet do hā.* Taw'āāts hē tii da bē bad'oo bē mahang ŷ bawād had'yyt nado. Taw'āāts hē bē mahang ŷ nawāt bā ta bahānh bē hyb n'aa tam'aah h̄y kā ta tii hā. ¹³ P'op Hagā Do ti hanoo bē karēn bē moo bok tagen'aak doo. Tanoo na-āāj hē takarēn do bē bahajaa hyb n'aa.

¹⁴ Taw'āāts hē bē h'yyb tsebé doo me bē moo boo sahōnh hē. Bē ky n'aa jēew manāh. ¹⁵ Tii d' ŷ mejūū bē hā, dooh hyb n'aa bē raky n'aa tapaa péh, baad had'op bē bahado dāk hyb n'aa, P'op Hagā Do taah nesaa do nanāng do bē bahadoo hyb n'aa kā, badāk hah̄y bā nesaa do hedoo doo, nesaa do moo heb'oooh do mahang bē babok bā. Sagōoh gadagyp doo gó wē hā bag padēek do hadoo bēeh, sa mahang, ¹⁶ P'op Hagā Do wē ji edēb had'yyt do ky n'aa sa hā bē baher'oot bā. Taw'āāts hē tii da né hē bē babok, tii da né hē bē bad'oo, Kristo kajaa bā. ŷ da h'yy kasab'ee, daap hē nado tak'ēp bē hyb n'aa ŷ moo wād wāt ŷ bahapāh bā kā. ¹⁷ Babā ŷ ahoop do tamasaa bā P'op Hagā Do hā bē

* **2:12** Heŷŷm doo me, kajajān doo me ji wén moo wāt tii, ji nes'ōos hyb n'aa. Masuuj nado tii. Ti hyb n'aa tii d' tawén her'oot.

h'yy ka'eeh do hyb n'aa ta wë bë moo bok doo, tii bã ÿ h'yy gadajang, bë sii ÿ tsebë. ¹⁸ Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë h'yy gadejah, bë tsebee si ÿÿ.

Tsimoot ky n'aa hahÿÿh

¹⁹ Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ÿ gada, nayyw hë Tsimoot bë wë ÿ mejüü tan'oo bã. Bë wë ÿ karën ÿ mejüü, bë tah'yib en'yym hyb n'aa, ÿ na-ääj hë ÿ h'yib nyw däk hyb n'aa bë ky n'aa tamanaa bã. ²⁰ Jääm hë Tsimoot, pa ÿ hawät doo, baad bë tahyb n'aa newëë doo, baad hadoo do bë wë karën doo. Dooch ta see pé Tsimoot hadoo doo. ²¹ Ta wób jääm hë sa hã hë rahyb n'aa newëë. Sa hã baad hadoo do rahyb n'aa newëë. Dooch Jesus Kristo karën do rahyb n'aa newë bã. ²² Tii d' nado Tsimoot. Bë hapëë däk nyy da baad ub Tsimoot bawät. Baad ub sa t'aah sa yb sii moo wät doo da Tsimoot moo wät wät si ÿÿ Jesus ky n'aa hanäm do hã. ²³ Ti hyb n'aa kä, ÿ bahapäh bã kä nyy d' hã ÿ rabad'oo, ÿ karën Tsimoot ÿ mejüü bë wë. ²⁴ Ti hado né paawä, baad Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ÿ gada, ÿ na-ääj hë nayyw hë bë wë ÿ bahöm tan'oo bã.

Epaporodit ky n'aa hahÿÿh

²⁵ ÿ hyb n'aa newë däk, taw'ääts hë hãj ÿ hadoo do Epaporodit häd näng doo, ÿ tamasa hyb n'aa wë ÿ bë mejüü do paah, tababaaj höm bë wë. Warahén rabad'oo doo da, si ÿÿ ti tamo n'aa jesuu panyyg hanäm doo. ²⁶ Bë wë ÿ mejüü tababaaj höm tak'ëp sahõnh hë bë tahyb n'aa esee do hyb n'aa. Tahyb n'aa tón, nahëë näng paa bë ky n'aa napëë däk do hyb n'aa. ²⁷ Te hub né hë. Nahëë näng né paah. P'eets hë paawä tadajëp. Tawén nadajëp P'op Hagä Do t'yyd mehüün ta hã. ÿ na-ääj hë P'op Hagä Do t'yyd mehüün, ÿ h'yy kanatón hyb n'aa ta bahãnh tadajëb bã paawä. ²⁸ Ti hyb n'aa kä, nayyw hë ÿ mejüü bë wë tababaaj höm, bë bahapäh bã kä bë h'yy gadajang hyb n'aa. Tii bã da, bë h'yy gadeja kãn do hyb n'aa da, dooch da tak'ëp ÿ hyb n'aa tón wäd bã. ²⁹ Taw'ääts hë h'yy gadajaa gó bë gadoo da, ji hÿÿj Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk do ji gadoo doo da. Taw'ääts hë bë weh'ëeh ta ti hedoo doo, ³⁰ p'eets hë paawä tadajëp do hyb n'aa Kristo wë tamoo wät do hyb n'aa. ÿ Tamasa bë jawén buuj bë nahajaa do hyb n'aa ÿ bë masaa bã. Tahapëë né paawä dajëp ta hã péh, ti hadoo né hë ÿ tamasa.

3

Dooh ji daab yb bã ji daaj hë ji hajaa do hã ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿÿ kä wakãn haa, ta see ky n'aa bë ÿ ma erih: Taw'ääts hë bë h'yy gadeja Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã bë h'yy kata däk do hyb n'aa! Dooh ÿ h'yy ganapõ däg bã p'aa hënh ÿ erii bã pooj jé bë ÿ maher'ood wät doo. Baad ti bë hã, bë ÿ ma erih do bë tamo n'aa jesuu do hyb n'aa, ta see da bë rama met'ëëg mahãnh.

² Bë hyb n'aa matakä ajyy nesaa do moo bok doo, awaar nesaa do hedoo doo, ji hub kekyyt doo,* bë rawad'ii mahãnh. ³ Èr ti P'op Hagä Do karapee heh'äät doo. Dooh sa masuuj noo byyh kahök do hã daap yyp do rado bã ti P'op Hagä Do karapee heh'äät doo. Èër, ta Sahee h'yib mahüüm do hyb n'aa P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk doo, Kristo Jesus hã kasab'ee doo, èr ti P'op

* **3:2** Ma matëg oow Paw-Ro pes'ääp. Ji hub rakekyyt tawén her'ood bã, ajyy Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do hã raky kah'üüm, sa masuuj noo byyh ragehök hyb n'aa Judah buuj rabahed'oo doo da. Jääm hë tii da P'op Hagä Do gadoo ji, sa hã. Dooh se hub rado bã. Daap ti rama metëëk doo. Ti hyb n'aa Paw-Ro mejüü rahyb n'aa matakëë sa mahãnh.

Hagä Do karapee heh'äät doo. Ęr ti ta karapee heh'äät doo, ji hä hē ji moo wät do hä, ji daaj hē ji hajaa do hä na-ääj hē daab nayyp doo. ⁴ Ę haja né paawä ŷ daab yb bä ji daaj hē ji hajaa do hä. Sa daaj hē rahajaa do hä radaab yyp rahajaa redoo hä, ŷ sa bahänh ŷ hajaa ta tii hä ŷ daab yb bä ŷ karēn bä paawä. ⁵ Masuj ŷ noo byyh ragahög hōm 8 ta äh ŷ bahadoo bä kä.† Isaraéw buuj ŷŷh. Bēn-Jamih panaa ŷŷh. Eber buuj heh'äät né ŷŷh. Pariséw see né ŷŷh, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh doo. ⁶ Tak'ēp ŷ karēn do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do sahōnh hē raky daheeh, ŷ rejää paa Jesus hä h'yy ka'eeh doo.† Dooh raw'yyt pé hä ŷŷ ŷ raky n'aa tapaa péh, baad ŷ ky daheeh do hyb n'aa paa sahōnh hē Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Baad däg ŷŷ Mosees ky n'aa jaw'yyk do matym gó.

⁷ Ti hadoo né hē, sahōnh hē tii, ti noo gó ŷ kamahän doo, dooh wäd ti hä ŷ hŷŷ kä Kristo ŷ bahapēē däk do hyb n'aa. ⁸ Ti had'yyt nado, sahōnh hē né hē p'ooj ub ŷ daab yyp doo, dooh its hä ŷ hŷŷ kä Kristo Jesus, wahē ŷ n'aa, ŷ hapēē däg kän do hyb n'aa. Sahōnh hē bahänh né hē ti Kristo ji bahapäh doo. Kristo hyb n'aa ŷ eréd hōm sahōnh hē pooj jé ŷ kamahän doo. Hesus do ji aw'oong hōm do hadoo sahōnh hē ti hä ŷŷ, Kristo baad ŷ bahapäh hyb n'aa da, ⁹ ta hä ŷ h'yy kata däk hyb n'aa. Ta hä ŷ h'yy kata däk do hyb n'aa kä, dooh ŷ tyw n'aa esóts wäd bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ŷ ky daheeh do hyb n'aa baad ŷ bahadoo däk P'op Hagä Do matym gó. Baad ŷ hado däk hŷŷ kä P'op Hagä Do matym gó, Kristo hä ŷ h'yy kae däk do hyb n'aa. P'op Hagä Do hanaa né hē ti baad ji hado däk do ta matym gó. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē tii. ¹⁰ Baad ŷ karēn Kristo ŷ bahapäh. Hahŷŷ da ti ŷ karēn: Ę karēn ŷ bahapäh hä ŷŷ hē ta hejój taganä wät noo gó tagadoo doo. Ę karēn ŷ bahapäh hä ŷŷ hē Kristo ahoop doo. Ę karēn ŷ bahapäh hä ŷŷ hē tadajēp doo. Kristo dajēp paa Ęr hyb n'aa, ti hyb n'aa ŷ radajēēb bä ta hyb n'aa, ŷ karēn ŷ gadoo né ti na-ääj hē. ¹¹ Sahōnh hē ta ti ŷ karēn ŷ bahapäh hä ŷŷ hē, ta jawén ŷ P'op Hagä Do gan'yyh hyb n'aa dejēp do mahang.

Ji pooj jé hawät do hä tak'ēp ji hyb n'aa matakēē do ky n'aa hahŷŷh

¹² Dooh baad Kristo hadoo ŷ hado nä bä. Dooh baad had'op do ŷ hado nä bä. Ti hadoo né hē, tak'ēp ŷ hyb n'aa tam'aah Kristo Jesus hadoo ŷ bahado däk hyb n'aa kä. Ti hyb n'aa ŷ tabasēēw hōm. ¹³ Wakän haa hedoo do Kristo hä h'yy ka'eeh doo, hä ŷŷ, dooh ta ti ŷ haja nä bä. Dooh baad Kristo hadoo ŷ hado nä bä. Ti hadoo né hē, tsyym kas'ŷŷ do rabahed'oo doo da ŷ badoo had'yyt hē. Dooh ŷ hyb n'aa matakä bä jó ŷ hadäk hēnh. Dooh ŷ hyb n'aa newē bä pooj jé ŷ bawät do hä, ŷ hanäng péh. Pój ŷŷ jé hawät do hä tak'ēp ŷ hyb n'aa matakēē. ¹⁴ Tak'ēp ŷ hyb n'aa tam'aah ta sām ŷ gadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa. Hahŷ ta sām ŷ gadoo hyb n'aa ŷ tawén naēēj wät doo: Hŷ pong jé ŷ d' bawäd had'yyt hē Kristo Jesus hyb n'aa.

¹⁵ Ti hyb n'aa, sahōnh hē Ęer, baad Jesus hä h'yy kae däk do hedoo doo, ŷ hyb n'aa newēē doo da, nag'aap hē ŷ erii wät doo da taw'ääts hē Ęr hyb n'aa newē. Ta see hadoo bē hyb n'aa newē nä bä ŷ erii wät do hä, tii bä da, P'op Hagä Do metēēh da bē hä, baad né ti ŷ erii wät doo. ¹⁶ Ti hado né paawä, taw'ääts hē Ęr ky daheeh Ęr hä P'op Hagä Do metä wät do pénh né hē.

† **3:5** Tii d' né paa Isaraéw buuj rabahed'oo P'op Hagä Do karapee see karapee t'aah tabahadoo hyb n'aa. Tii d' né paa P'op Hagä Do mejüü sa hä. † **3:6** Tii d' Paw-Ro d'oo paah, Mosees ky n'aa jaw'yyk do Jesus hä h'yy ka'eeh do ragawats'iik rakarēn ted'oo do hyb n'aa ti noo gó.

¹⁷ Taw'ääts hē ŷ bawät doo da séd gó bē babok, wakān haa hedoo doo. Taw'ääts hē bē hyb n'aa matakā āā babok doo da habok do sa hā, rababok doo da bē na-āāj hē bē babok hyb n'aa. ¹⁸ Baad habok do hā bē hyb n'aa matakā ŷ wén nāng, hajōk ti anāng b'aa kajatsēk do hā Kristo dajēp do ky n'aa majū rababok doo da habok doo, Kristo hā rah'yy ka'eeh sa noo né paawā. Hajōō nuu me bē ŷ maher'ood wät tii. H'yy kameoot doo me ŷ ab'aanh tii. ¹⁹ P'op Hagā Do gawats'iik da tii. Rawa do hā, rawēh do hā, reēek do hā, ta see rakarēn do hā rah'yyb padäg had'yyt hē, P'op Hagā Do hā nado. Nu meby n'aa nāng do hā rah'yy kasab'ee. Badāk hahŷŷ hā hanāng do hā rah'yyb padēek. ²⁰ Ta ti hedoo do rababok doo da bē aboo manāh. Hŷ pong jé babuuj ti ēer. Tii b' naa, hŷ pong jé naa tabahyng, baad ēr gada Jesus Kristo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ēr h'yyb tym dēēb. ²¹ Ta hejój me sahōnh hē tabag'āās. Ta ti tahejooj me ēr hub nahejoonh do tawareem da, ta hub kabaj'aa do hadoo ēr hub bahadoo hyb n'aa kā.

4

¹ Ti hyb n'aa, wakān haa hedoo do ŷ kamahān doo, tak'ēp ŷ hyb n'aa esee doo, baad bē aboo had'yyt hē bē ŷ maher'ood wät doo da né hē. Bē h'yy keréd manā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā. Najis haa, bē hyb n'aa né hē ŷ h'yy gadajang. Bē hyb n'aa né da ŷ kawehēē dāk.

Sa hā Paw-Ro maher'oot do ky n'aa hahŷŷh

² Tak'ēp ŷ betsēē ŷŷnh Ewodija hād enāh doo, ŷŷnh Sīn-Tike hād nāng do daheeh, séd rah'yyb hedoo hyb n'aa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā rah'yy kata dāk do hyb n'aa. ³ Ōm, baad si ŷ Kristo wē moo wät doo, ŷ etsēē a hā ta ti ŷŷj mamasaa, séd rah'yyb hedo padēek hyb n'aa p'aa hēnh. Si ŷŷ tak'ēp rahyb n'aa tam'aah paa Jesus ky n'aa hanām do āā her'ood hōm hyb n'aa. Aj'yy Keremen hād nāng do sii, ta wób sa sii na-āāj hē, hawād had'yyt do gadoo do heen n'aa hā sa hād kerii dāk do sa sii āā paa ramasa ta ti ŷŷj.

⁴ Taw'ääts hē bē h'yy gadejah, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā bē h'yy kata dāk do hyb n'aa. P'aa hēnh bē ŷ maher'oot: Bē h'yy gadejah. ⁵ Taw'ääts hē kaja hē denaa hē bē h'yyb bē mahūūm sahōnh hē sa wē, ta tii da bē babok sahōnh hē rabahapāh hyb n'aa. Edaa dāk Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do matēeh doo. ⁶ Taw'ääts hē dooh bē hyb n'aa tón péh. Bē er'ood had'yyt bā P'op Hagā Do sii, bē ky n'aa ets'ēē ta hā bē karēn doo. Bē j'aa etsē na-āāj hē ta hā sahōnh hē bē hā tabanoo do hyb n'aa. ⁷ Tii bā da P'op Hagā Do hā hana do ji h'yyb n'yyum doo, sahōnh hē ji hajaa do bahānh hadoo do mo n'aa jesuu da bē h'yyb, bē h'yy kanatōn hyb n'aa kā Kristo Jesus hā bē h'yy kata dāk do hyb n'aa.

⁸ Tagadēeg ub, wakān haa hedoo doo, sahōnh hē baad hadoo do hā bē h'yyb padäg. Sahōnh hē ji weh'ēēh do hā, sahōnh hē P'op Hagā Do matym gó te hub hedoo do hā bē h'yyb padäg. Sahōnh hē nesaa do nanāng do hā, sahōnh hē hanām do hā bē h'yyb padäg. Sahōnh hē baad tabahadoo do hyb n'aa ky n'aa etsēēh do hā na-āāj hē bē h'yyb padäg. Baad had'op do hā, baad tabahadoo do hyb n'aa ji j'aa etsē do hā bē h'yyb padäg na-āāj hē. ⁹ Bē ŷ ma metēek doo da, hā ŷ naa bē gado dāk doo da na-āāj hē bē aboo. Hā ŷ naa bē maa napāh doo da, wē ŷ bē bahapāh doo da na-āāj hē bē aboo. Tii bā da ji h'yyb nāw P'op Hagā Do hā hana do bē hā tabawät da.

Ramasa do hyb n'aa Paw-Ro h'yy gadajang do ky n'aa hahŷŷh

¹⁰ Tak'ēp ŷ h'yy gadajang Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā, hŷŷ kā, bāp peej tabado dāk bā kā, p'aa hēnh ŷ bē hyb n'aa es'ee wät do hyb n'aa, ŷ bē masa.

Pooj jé ŷ bē hyb n'aa es'ee wād né paawā, dooh ta tyw n'aa pé ŷ bē masa hyb n'aa paah. ¹¹ Dooh ta ti ŷ erii bā wē ŷ badoh do hyb n'aa. Dooh. ŷ h'yy gadajaa kån sahõnh hē hā ŷ kametēeh do hā, baad tabadoo bā, baad tanado bā na-āāj hē. ¹² ŷ hapēē dāg kån nyy d' ŷ bad'oo wē ŷ badoh bā, wē ŷ tamad'aak bā na-āāj hē. ŷ haja dāk ŷ h'yy gadajang sahõnh hē wē ŷ kametēeh do hā, ŷ wog nyy bā, ŷ asa bā na-āāj hē, sahõnh hē ji karēn do wē ŷ tanyy bā, wē ŷ badoh bā na-āāj hē. ¹³ Sahõnh hē ŷ hajaa Kristo ŷ tah'yyb hej'oonh do hyb n'aa.

¹⁴ Ti hadoo né hē, taw'āāts hē né hē ŷ bē masaa wāt tabahejoonh bā hā ŷŷ. ¹⁵ Bēeh, Pirip panang buuj, bē hapāh né hē, papuuj nā Jesus ky n'aa hanām do bē gado dāk noo gó, hēej Masedonija hād nāng do ŷ beréd hōm noo gó, jāām hē bē ti Jesus hā h'yy ka'eeh do wób mahang, ŷ masa doo, ta s'ee hēnh Jesus ky n'aa ŷ ma metēek hyb n'aa bē mahang ŷ ma met'ēeg wāt doo da. ¹⁶ Tesaronika panang bā ŷ bawāt noo gó, pawóp nuu me bē mejō wāt paa matym ŷ n'aa ŷ bē masa hyb n'aa wē ŷ badoh do hyb n'aa. ¹⁷ Dooh hahŷ ŷ erii bā p'aa hēnh matym ŷ n'aa bē mejūū hyb n'aa. Dooh ti hyb n'aa tado bā hahŷ ŷ erih doo. ŷ karēn baad bē P'op Hagā Do ky n'aa edēng ŷ bē masa do hyb n'aa. ¹⁸ ŷ gado dāk sahõnh hē wē ŷ bē mejō wāt doo. ŷ gahēen do bahānh ti ta tii. Ta bahānh wē ŷ ti anyy dāk hŷŷ kā wē ŷ bē mejō hōm do an'oo bā, Eaporodit tajooh doo. P'op Hagā Do h'yy gadajang bē masa do hā. P'op Hagā Do matym n'aa buu benyym do hadoo, P'op Hagā Do gadoo do hadoo tii.* ¹⁹ P'op Hagā Do ŷ h'yy kaha'eeh doo, Kristo Jesus hyb n'aa bē hā da tabanoo sahõnh hē bē wē badoh doo, bē h'yyb gó badoh do na-āāj hē. Tak'ep hetsooh do ta wē hanāng do pénh né bē hā d' tabanoo.

²⁰ Taw'āāts hē P'op Hagā Do er h'yy kaha'eeh do hā, er Yb, er j'aa etsēē had'yyt hē. ŷŷ. Tii d' né hē. Taw'āāts hē.

Sa hā takedēē hōm do ky n'aa hahŷŷh

²¹ Taw'āāts hē bē edēē sahõnh hē Kristo Jesus hyb n'aa tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēew padēek doo. Er hŷŷj hedoo do babā pa ŷ habong do bē m' rahyb n'aa esee. ²² Sahõnh hē tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēew bong do hahŷ panang bā habong do bē m' rahyb n'aa esee na-āāj hē. Roma sa wahē n'aa Sesa ramaneēenh do wē moo b'ook doo, Jesus hā h'yy ka'eeh doo, baad bē m' rahyb n'aa esee.

²³ ŷ karēn Jesus Kristo, Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Doo, ky enyym bē hā. Jāām hē kā.

* **4:18** P'ooj ub, buu benyym do Isaraéw buuj rama ejuu P'op Hagā Do raj'aa etsēē hyb n'aa. Tii da takerii dāk Esodo hā. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'ūūm.

Korosa

Jesus hã h'yy ka'eeh do Korosa hãd nãng do panang bã habong do hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ Paw-Ro ÿ ti hÿÿh, P'op Hagã Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejũũ do see hado dãk doo. Èr hÿÿj hadoo do Tsimoot hãd nãng do daheeh ² ÿ edëng bëeh, wakãn haa hedoo doo, ãã nemuun Kristo hã h'yy kata padëek doo, tsyt hë P'op Hagã Do wë kasëew bong doo, ta hã h'yy kanerët doo, Korosa panang bã habong doo. ÿ karën P'op Hagã Do èr Yb ky ennyim bë hã. ÿ karën baad ub bë tah'yyb en'yyim.

³ P'op Hagã Doo, Jesus Kristo èr Wahë N'aa Yb hã ãã ky n'aa etsëe bã bë hyb n'aa, ãã h'yy gadeja had'yyt hë ta wë bë hyb n'aa, ⁴ Kristo Jesus hã bë h'yy kae dãk ãã ky n'aa napãh do hyb n'aa, sahõnh hë ta hã h'yy ka'eeh do bë kamahãn ãã ky n'aa napãh do hyb n'aa na-ããj hë. ⁵ Jesus hã bë wén h'yy ka'eeh, ta wób bë wén kamahãn, baad hadoo do ta jawén bë gadoo bë gada do hyb n'aa. Hÿ pong jé P'op Hagã Do ennyw hõm tii, bë hã tabanoo hyb n'aa. Bë ky n'aa napëe dãk hÿ pong jé ji gadoo do ky n'aa, baad hadoo do ky n'aa, Jesus Kristo ky n'aa hanãm doo ⁶ bë wë takajaa noo gó. Badãk hahÿ haw'ãats hë ta ky n'aa hanãm do kah'uum. Jé pad'yyt hë panyyg ky dah'eeh do baad hadoo do hã tah'yyb wareem hõm tii. Tii da né hë na-ããj hë tabad'oo bë mahang, pooj jé ta ky n'aa bë maa napãh noo gó naa, ji wë P'op Hagã Do ky ennyim do ky n'aa hã baad bë h'yy kadaw'uuh noo gó naa. ⁷ Epararas, ãã sii Kristo wë moo wät doo, bë paa tama met'ëeg wät ta ti panyyg hanãm doo. Baad Epararas moo wät. Dooh tah'yy gajëe bã bë hyb n'aa Kristo wë tamoo wät do hã. ⁸ ãã tamaher'oot nyy da ta wób bë kamahãn P'op Hagã Do Sahee an'oo bã.

Sa hyb n'aa Paw-Ro ky n'aa etsëe do ky n'aa hahÿÿh

⁹ Ti hyb n'aa, bë ky n'aa ãã ky n'aa napãh bã, ãã du doo paa P'op Hagã Do hã ãã ky n'aa etsëe bë hyb n'aa. Dooh ãã eréd bã bë hyb n'aa ãã ky n'aa etsëe doo. ãã etsëe P'op Hagã Do hã ta Sahee hã hana do ji hapãh doo me, ta Sahee hã hana do ji h'yy ganãng doo me na-ããj hë bë tah'yy gan'yyh takarën do hã, baad bë bahapãh hyb n'aa. ¹⁰ Tii d' ãã wén ky n'aa etsëe, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ta karapee hã takarën doo da né hë bë babok hyb n'aa, sahõnh hë bë moo bok do hã tah'yy gadajang hyb n'aa, sahõnh hë baad hadoo pé bë moo bok hyb n'aa had'yyt hë, baad P'op Hagã Do bë bahapãh hyb n'aa kã bë h'yyb gó. ¹¹ ãã ky n'aa etsëe na-ããj hë, tak'ëp ta kabaj'aa do hejój me bë tah'yyb hej'oonh hyb n'aa, bë h'yy gejë hõm mahãnh ta hã, bë h'yyb jawyk hyb n'aa, tsebee gó sahõnh hë bë gadoo hyb n'aa, ¹² èr Yb hÿ pong jé hawät do wë bë h'yy gadajang hyb n'aa. Ti né hë ti ta karapee sa sii bë gadoo tan'oo bã ji hã taky n'aa enooh doo, hÿ pong jé ta bag bawät bã ji gadoo do pan'aa. ¹³ Èr ted'ëep Nesaa Do Yb moo gó naa, badagyp hadoo do bag'ãas doo. Ta T'aah takamahãn do èr hã tabagãã kãn, P'op Hagã Do an'oo bã kã. ¹⁴ Ta T'aah hyb n'aa èr tabedëeb kãn. Ta hyb n'aa kawug hõm nesaa do èr moo bok doo kã.

Kristo sahõnh hë sa bahãnh ky n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ta T'aah gó kametã dãk P'op Hagã Do ji nahapãh doo. P'op Hagã Do hadoo né hë tii. Sahõnh hë kapahuuj dãk do pooj jé tawäd né hë. Sahõnh

hē kapahuuj dāk do bahānh tanu gadāk. ¹⁶ Ti né hē tii, sahōnh hē h̄y pong jé hanāng doo, h̄y pong jé habok doo, badāk hah̄ȳy bā hanāng doo, badāk hah̄ȳy bā habok do na-āāj hē pahuuj wāt doo. Ji hapāh doo, ji nahapāh do na-āāj hē tapehuuj bong, wē hā bag'āās do ji nahapāh do rado bā, kabaj'aa do ji nahapāh do rado bā, mejūū do ji nahapāh do rado bā, hyb n'aa jewyk do ji nahapāh do rado bā na-āāj hē. Ti né hē sahōnh hē pehuuj bong doo. Ta hyb n'aa né hē sahōnh hē tapahuuj wāt doo. ¹⁷ Sahōnh hē pooj jé tawād né hē. Ta hyb n'aa né hē sahōnh hē tapahuuj wāt do baad tawén hadoo. ¹⁸ Ta hā h'y'y ka'eeh doo, ta hub, ta mooh, ta tsyym hedoo doo, sa nu gabóg tii. Ti né hē sahōnh hē ta hā h'y'y ka'eeh do du na doo. Ti né hē jāām hē pooj jé dejēp do mahang ganā wāt doo,* sahōnh hē sa bahānh hyb n'aa jawyk tabahadoo hyb n'aa. ¹⁹ Tii d' tawén hadoo, ta da had'op ta T'aah bahadoo P'op Hagā Do karēn do hyb n'aa. ²⁰ P'op Hagā Do karēn na-āāj hē, ta T'aah hyb n'aa, sahōnh hē badāk hah̄ȳy bā hanāng doo, badāk hah̄ȳy bā habong doo, h̄y pong jé hanāng do na-āāj hē baad tabahadoo p'aa hēnh ta wē, baad ub p'aa hēnh sahōnh hē rababok hyb n'aa ta wē kā. Ta najiis rabahado padēek tan'oo bā† ta T'aah majyyw hyb n'aa, b'aa kajatsék do hā tadajēp do hyb n'aa.

²¹ Bēē kā, dawēē bē babok paa P'op Hagā Do mahānh Kristo hā bē h'y'y kana'eeh nā noo gó. P'op Hagā Do majiī paa bēēh, bē h'y'yb gó, nesaa do bē moo bok do hyb n'aa paah. ²² Ti hadoo né hē, h̄ȳy kā ta najiis bē bahado dāk tan'oo bā Kristo, a'j'yy gó ewād hyng do bē hyb n'aa dajēp do hyb n'aa. Ta najiis bē bahado dāk tan'oo bā. Tii d' tawén d'oo, tsyt hē ta wē bē babok hyb n'aa, baad had'op bē bahadoo hyb n'aa ta matym gó, dooh bē rap'āā ky n'aa tapaa pé hyb n'aa ta matym gó. ²³ Baad bē h'y'y kae had'yyt bā tii. Baad bē gahēēn bā had'yyt hē panyyg hanām do hā bē hā P'op Hagā Do ky n'aa eno dāk doo. Ti né ti ta panyyg, Jesus ky n'aa, bē maa napēē wāt doo, badāk hah̄ȳy haw'āās rapanāg hōm doo. Ta ti panāg n'aa see hado dāk ȳ ti h̄y Paw-Ro.

Kristo hā h'y'y ka'eeh do sa hyb n'aa Paw-Ro ahoop do ky n'aa hah̄ȳy

²⁴ Ȳ tsebé da hē ȳ radawāts gēēt doo bā, baad tabahadoo hyb n'aa bē hā ȳ ahoop doo. Ȳ karēn ȳ bahajaa Kristo hā ȳ tan'oo dāk doo, ta hā h'y'y ka'eeh do sa hyb n'aa, ta hub, ta mooh, ta tsyym hedoo do sa hyb n'aa ȳ ahoop do pan'aa. ²⁵ Kristo hā h'y'y ka'eeh do sa masa n'aa ȳ bahado dāk, hā ȳ P'op Hagā Do banoo do hyb n'aa baad ub sahōnh hē ta kyyh bē hā ȳ ma metēek hyb n'aa. ²⁶ Hā ȳ tabanoo tah'y'yb dāng doo, nyy d' tabad'oo ji hā, ȳ ma metēek hyb n'aa. Kristo ewād hyng do pooj jé dooh ji hapēē nā bā ta h'y'yb dāng doo. Dooh P'op Hagā Do h'y'yb dāng do kamētā nā bā ti noo gó ēr wahē makūū hā. Ta karapee hā h̄ȳy kā takametā wāt. ²⁷ P'op Hagā Do h'y'yb dāng ta karapee hā tametēeh tak'ēp baad hadoo do sahōnh hē Judah buuj nadoo do wē h̄ȳy kā tamoo wāt doo. Hah̄ȳy da ta ti tak'ēp baad hadoo do ta h'y'yb dāng doo: Bē h'y'yb gó, ta hā h'y'y ka'eeh do h'y'yb gó Kristo bawād dāk, Judah buuj nadoo do né paawā bēēh! Ti hyb n'aa bē né da gadoo tak'ēp baad hadoo do h̄y pong jé.

²⁸ Kristo ky n'aa āā panāk. Sahōnh hā āā maher'oot tak'ēp péj baad raky daheeh hyb n'aa. Tak'ēp hajaa doo me sahōnh hē sa hā āā ma metēek. Tii d' āā wén d'oo, Kristo hā h'y'y kata dāk do baad had'op rabahado padēek P'op Hagā Do matym gó āā karēn do hyb n'aa. ²⁹ Tii d' āā karēn do hyb n'aa, tak'ēp had'yyt hē ȳ hyb n'aa tam'aah, Kristo hejój me hēp ȳy gó baad hawāt doo me.

* **1:18** Jesus ganā wāt do pooj jé ta wób ragenā boo né paawā, p'aa hēnh radejēp. Jāām pooj jé Kristo dejēp do mahang ganā wāt doo, nadajēb wāt doo. † **1:20** Ta T'aah hā h'y'y ka'eeh do tii.

2

¹Ŷ karĕn bĕ bahapĕh nyy da tak'ĕp ŷ ky n'aa etsĕĕ, tak'ĕp ŷ hyb n'aa tam'aah bĕ hyb n'aa, Raw-Diseej panang buuj sa hyb n'aa na-ĕĕj hĕ, jĕ Jesus hĕ h'yy ka'eeh do ŷ ranahapĕh do wĕb sa hyb n'aa na-ĕĕj hĕ. ²Tii d' ŷ wĕn d'oo, ŷ karĕn rah'yy kej'oonh. Ŷ karĕn kamahĕn gĕ sĕd rah'yyb hedoo. Tii d' ŷ wĕn d'oo na-ĕĕj hĕ, baad rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa pooj jĕ ji nahapĕh do P'op Hagĕ Do h'yyb dĕng do hĕ. Ŷ karĕn baad rabahapĕh ta tii. Baad ŷ karĕn Kristo rabahapĕh, ŷ hanĕng doo. ³Sahĕnh hĕ P'op Hagĕ Do hĕ ji hapĕh doo, baad ta hĕ ji h'yy ganĕng doo, jĕm hĕ Kristo hĕ ji baw'yyt. ⁴Ta ti bĕ ŷ wĕn maher'oot, sa kyyh baad ji ed'oo doo me bĕ rawad'ii mahĕnh. ⁵Ŷ nawĕd nĕ paawĕ bĕ mahang, ŷ hyb n'aa newĕĕ do bĕ mahang tabawĕt. Ŷ tsebĕ baad ub bĕ babok ŷ ky n'aa napĕh do hyb n'aa. Sĕd h'yyb hedoo mĕ bĕĕh. Ŷ tsebĕ na-ĕĕj hĕ dooh nĕ hĕ bĕ h'yy gejĕ hĕm Kristo hĕ bĕ h'yy ka'eeh do hĕ ŷ ky n'aa napĕh doo.

Ji bawĕt do papuuj ky n'aa hahŷŷh

⁶Ti hyb n'aa kĕ, Kristo Jesus bĕ gado dĕk do hyb n'aa bĕ wahĕ n'aa tabahadoo hyb n'aa, taw'ĕĕts hĕ bĕ awĕd had'yyt hĕ ta hĕ h'yy kata dĕk do rababok doo da. ⁷Baad nĕ hĕ bĕ h'yy kata dĕk Jesus hĕ joom kĕm baad joom tamasoo do hadoo. Taw'ĕĕts hĕ bĕ an'oo bĕ h'yyb gĕ Jesus bawĕt do takahŷŷm magyys hĕ. Taw'ĕĕts hĕ bĕ an'oo baad bĕ h'yy kae had'yyt hĕ baad hadoo do ky n'aa hĕ bĕ rama met'ĕĕg wĕt doo da nĕ hĕ. Taw'ĕĕts hĕ tak'ĕp bĕ h'yy gadeja had'yyt hĕ P'op Hagĕ Do wĕ, bĕ hĕ tanoo do hyb n'aa.

⁸Bĕ hyb n'aa matakĕ ta s'ee hĕnh bĕ rah'yyb mahŷŷm mahĕnh rama metĕĕk doo me. Baad ji edoo nĕ paawĕ rahyb n'aa newĕĕ doo, rama metĕĕk doo, daap hĕ ti ta tii. Ji rawediĭ ta tii hĕ. Sa wahĕ makŷ ma mehetĕk doo gĕ rabeh'ŷŷm rama metĕĕk doo. Badĕk hahŷŷ hĕ, nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawĕt do ky n'aa jaw'yyk doo gĕ rabeh'ŷŷm rama metĕĕk doo. Dooh Kristo hanaa tado bĕ ta tii. ⁹P'op Hagĕ Do had'op do Kristo, aj'yy tabahado dĕk doo. ¹⁰Hŷŷ kĕ, Kristo hĕ bĕ h'yy kata dĕk do hyb n'aa, ti anyy dĕk bĕ h'yyb gĕ sahĕnh hĕ P'op Hagĕ Do karĕn doo. Sahĕnh hĕ kabaj'aa do ji nahapĕh doo, hyb n'aa jewyk do ji nahapĕh do na-ĕĕj hĕ sa bahĕnh ti Kristo. ¹¹Judah buuj ajyy sa masuuj noo byyh ragehĕk P'op Hagĕ Do karapee rabahado padĕĕk do metĕĕ n'aa. Kristo hĕ bĕ h'yy kata dĕk do hyb n'aa bĕ hĕ na-ĕĕj hĕ ti anyy dĕk ta metĕĕ n'aa hadoo. Sa mo haj'aa nado tii. Kristo ado hĕm nesaa do ji h'yyb sĕg karĕn doo. Ti nĕ sametĕĕ n'aa hadoo bĕ hĕ hanĕng doo. ¹²Bĕ nu kemuun bong bĕ bĕ radakĕ jĕng hadoo Kristo sii. Bĕ genĕ bong do hadoo Kristo sii p'aa hĕnh bĕ nu gawĕĕj dĕk doo. Ta tii d' tawĕn hadoo P'op Hagĕ Do hejĕj hĕ, Kristo ganĕ wĕt hanoo do hĕ bĕ h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ¹³P'ooj ub, nesaa do bĕ moo heb'oooh do hyb n'aa, nesaa do bĕ h'yyb karĕn do kanado hĕm do hyb n'aa na-ĕĕj hĕ, dejĕp do hadoo bĕ h'yyb tym P'op Hagĕ Do hĕ. Tii bĕ kĕ, Kristo sii bĕ ganĕ wĕt hadoo P'op Hagĕ Do an'oo bĕ. Sahĕnh hĕ nesaa do ĕr moo wĕt do tamabaan hĕm ĕr hĕ kĕ. ¹⁴P'op Hagĕ Do awug hĕm ĕr kŷŷt heen n'aa kerih do hadoo doo, nesaa do wĕ ĕr taky n'aa etyy do paah. Hahŷŷ da tabawug hĕm: Tado dĕk ĕr kŷŷt heen n'aa, tii bĕ tabepĕĕm dĕk hadoo b'aa kajatsĕk do hĕ. Jesus dajĕp do hyb n'aa dajĕp hŷŷ kĕ ĕr kŷŷt ĕr hĕ ky n'aa ketyy do paah. ¹⁵P'op Hagĕ Do ado hĕm sahĕnh hĕ nesaa do kabaj'aa do ji nahapĕh doo, nesaa do hyb n'aa jewyk do ji nahapĕh do sa hejĕj. B'aa kajatsĕk do hĕ Kristo dajĕp doo me P'op Hagĕ Do j'aa ketsĕĕ dĕk sa hĕ. Kristo dajĕp noo gĕ

sahõnh hē sa matym gó P'op Hagä Do metä wät hadoo ta majiï, sa hã taj'aa ketsëe däk do rabahapäh hyb n'aa.*

¹⁶ Ti hyb n'aa bë maa newë manä bë raky n'aa tapa bä bë awa do hã, bë eëek do hã, † rabahed'oo doo da bë nad'oo hyb n'aa. Bë maa newë manä na-ãäj hē bë raky n'aa tapa bä sét ta baab ken'yyh rataheb'ëes doo, kamarab papuuji rataheb'ëes doo, Saab rataheb'ëes do na-ãäj hē bë natabejä bä. ¹⁷ Jãam hē ta pooj jé hawät do metëe n'aa ti ta ti Judah buuj rataheb'ëes doo, ratayy doo. Kristo kajaa do pooj jé heen n'aa tii. Sahõnh hē ta ti kaja däk Kristo hã, ti hyb n'aa dooh hyb n'aa ta ti ji karën wät péh. ¹⁸ Bë maa newë manä bë raky n'aa ety bä j'ooj madäk doo me rakadad'uu gen'aak do hã, ääs raweh'ëeh gen'aak do hã. S'ëe gó rameboon do hyb n'aa hyb n'aa jewyk mãh, sa nooh. Rahyb n'aa newëe do hã, sa hanaa hē rakasab'ee. ¹⁹ Ta ti hedoo doo, dawëe rababoo däg kãn, Kristo, ër nu gabóg mahãnh. Dooh rah'yy kata wäd bä ër nu gabóg hã. Kristo hã h'yy ka'eeh doo, ta hã h'yy kata däk doo, sa h'yyb rahej'oonh, rahũum had'yyt hē rah'yy ka'eeh doo, raky dahé magyys hē na-ãäj hē Kristo an'oo bä P'op Hagä Do karën doo da. Ji nu gabóg hēnh hanaa ji jarãã sahõnh hē ji hã masoo doo. Tii d' Kristo bad'oo ta hã h'yy ka'eeh do hã. Ta hã h'yy ka'eeh do tabaa g'ãäs, ta hã rakata däk tan'oo bä.

²⁰ Kristo hã bë h'yy kata däk do hyb n'aa, bë na-ãäj hē bë dejëb bong hadoo pooj jé ji bawät do hã. Ti hyb n'aa, h'ëed hyb n'aa badäk hahÿÿ hã habong do Kristo nahapäh do rababok doo da bë babok nä? Hëd n'aa bë gadoo raky n'aa jaw'yyk do mejüü doo? ²¹ “Bë ado manäh! Bë awa manäh! Bë moo dëe manäh!”, nãng raky n'aa jaw'yyk doo. ²² Gawatsik do hã, hahãnh do hã ji tamejüü do tii. Sa hanaa ta ti ji ramejüü doo, ji hã rama metëek doo. Dooh P'op Hagä Do hanaa tado bä. ²³ Tak'ëp hajaa do ky n'aa jew'yyk do ji ed'oo ta tii. Ji daaj hē P'op Hagä Do ji weh'ëeh ji karën ta ti hedoo do ky n'aa jew'yyk do an'oo bä. Ji daaj hē ji kadaduu tan'oo bä. Ji daaj hē ji karehejãã tan'oo bä ta tii. Baad né paawä ta mahang ramoo bok doo, ti hyb n'aa baad ji hyb n'aa manatakä bä, baad ub ji ed'oo ji hã ramejüü doo. Ti hadoo né hē nahejooj ta ti hedoo do ky n'aa jew'yyk doo. Dooh tahaja bä nesaa do ji h'yyb säg karën do hã ji h'yy keba bä tan'oo bä.

3

Taw'ãäts hē hÿ pong jé hanäng do hã ji h'yyb däk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Kristo sii bë ganä wät hadoo do hyb n'aa, h'yyb tym papuuji P'op Hagä Do hã hana do bë gado däk do hyb n'aa ÿ hanäng péh, taw'ãäts hē hÿ pong jé hanäng do hã bë h'yyb padäg, P'op Hagä Do hub hadäk hēnh Kristo basooh bä. ² Taw'ãäts hē hÿ pong jé hanäng do hã bë h'yyb padäg, badäk hahÿÿh bä hanäng do hã nado. ³ Taw'ãäts hē tii da bë bad'oo bë dajëp paa hadoo do hyb n'aa. Bë h'yyb papuuji tenyyw däk hÿÿkä Kristo sii P'op Hagä Do wë kä. Dooh ta wób rahapëe nä bä ta ti bë h'yyb papuuji. ⁴ Kristo, bë h'yyb papuuji han'oo

* **2:15** Tii da né hē Roma buuji rabad'oo sa majiï hã. Sahõnh hē sa matym gó rametëeh sa majiï, sa hã raj'aa ketsëe däk sahõnh hē rabahapäh hyb n'aa. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'ũum Nesaa Do Yb hã, Nesaa Do Yb kabaj'aa do hã, P'op Hagä Do j'aa ketsëe däk do ky n'aa. † **2:16** Tii d' Paw-Ro wén her'oot, ma matëg oow rama metëek do hyb n'aa. Sa noo ji tassy ji awa doo, ji eëek doo, baad ji P'op Hagä Do gadoo hyb n'aa. Dooh hyb n'aa pé ji tassy péh. Kristo dajëp do hyb n'aa P'op Hagä Do ji tawén gadoo, ji tassy do hyb n'aa nado. Dooh jarakë hedoo do ky n'aa tado bä hahÿÿh. Panyyg bód see hã ji tamaher'oot jarakë hedoo do ky n'aa.

däk do matëeh bä kä, sahõnh hë sa matym gó ta sii bë kametä däk tii bä. Kristo kabaj'aa doo da bë da kabaj'aa na-ãäj hë ti noo gó kä.

⁵ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë bë gawats'iik sahõnh hë baad nadoo do badäk hahÿÿ hã ji h'yyb säg karën doo. Bë aã manä bë ÿÿm nadoo do sii, bë patug nadoo do sii. Bë moo boo manä nesaa do nu meby n'aa näng do bë hã hanäng doo me. Taw'ääts hë bë gawats'iik ta wób hedoo pé nesaa do ji h'yyb säg karën doo. Bë hyb n'aa hüüm manä bë ma. Jé ta ma hã hyb n'aa h'üüm doo, ta ma hã tah'yy ka'eeh tii, dooh P'op Hagä Do hã tah'yy kae bä. ⁶ Ta ti hedoo do hyb n'aa né hë P'op Hagä Do rejää da nabuj keh'üüm doo. ⁷ P'ooj ub, Kristo bë nahapäh na bä, tii d' paa bë babok. ⁸ Hÿÿ kä, taw'ääts hë bë eréd hõm sahõnh hë hahÿ hedoo doo: Ji kawajään doo, ji h'yy ganapüü doo, sahõnh hë ji da hadoo ji par'aa takyyk doo, ta see ji ky n'aa rejää doo, baad nadoo do ji er'oot do na-ãäj hë. Taw'ääts hë bë eréd hõm né hë tii. ⁹ Daap bë menä manä bë da hadoo do hã, bë eréd hõm do hyb n'aa bë h'yyb säg baad nadoo do ji moo wät hanoo doo. ¹⁰ Bë h'yyb tym papuuj bë tah'yyb mahüüm hÿÿ kä. P'op Hagä Do mo haj'aa ta ti ér h'yyb tym papuuj. P'op Hagä Do ah'ÿÿt ér h'yyb tym papuuj, ta da hado had'ÿÿt hë tabahadoo hyb n'aa kä, baad P'op Hagä Do ér bahapäh hyb n'aa na-ãäj hë. ¹¹ Papuuj ér P'op Hagä Do mo haj'aa do hyb n'aa, séd gó P'op Hagä Do ji tagadoo, Judah buuj ji do bä, Judah buuj nadoo do ji do bä, masuuj noo byyh kahök do see ji do bä, masuuj noo byyh kanehök do see ji do bä, ta see buuj ji do bä, ma kamanetëek do ji do bä, ta see karom ji do bä, sa karom ji nado bä na-ãäj hë. Sahõnh hë ér h'yyb tym gó Kristo bawät. Sahõnh hë bahãnh hadoo do tii.

¹² Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do karapee, tsyt hë ta wë kasëew bong do bë bahadoo do hyb n'aa, tak'ëp bë takamahän do hyb n'aa, taw'ääts hë bë t'yyd mehüün bë da hadoo doo. Taw'ääts hë bë ky ennym ta wób sa wë. Taw'ääts hë dooh né hë bë h'yy kasabä bä. Taw'ääts hë kaja hë denaa hë bë h'yyb bë mahüüm ta wób sa wë. Taw'ääts hë h'yyb jawyg gó bë gadoo sahõnh hë. ¹³ Taw'ääts hë kamahän gó bë gadoo ta wób ramoo boo né paawä bë hã bë ganen'aak doo. Taw'ääts hë bë mabaan hõm baad nadoo do ta wób bë hã rabad'oo doo, nesaa do bë moo bok do paa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mabaan hõm doo da né hë bë hã. ¹⁴ Taw'ääts hë bë kamahän bë da hadoo doo, sahõnh hë mahãnh. Baad ub séd ji h'yyb hedo däk ji kamahän do an'oo bä.

¹⁵ Bë an'oo h'yyb n'yym doo, Kristo bë hã han'oo däk doo, bë tah'yyb mahüüm sahõnh hã, P'op Hagä Do bë tatsyyd wät do hyb n'aa h'yyb nyyw gó bë babok hyb n'aa. Kristo karapee séd h'yyb hedoo do takarën bë bahadoo. Taw'ääts hë bë h'yy gadeja P'op Hagä Do wë. ¹⁶ Bë an'oo bë h'yyb gó baad ub sahõnh hë Kristo ky n'aa bawät, bë an'oo bë tah'yyb mahüüm. Taw'ääts hë tak'ëp h'yy ganäng doo me bë ma metëek ta ky n'aa bë da hadoo do hã. Taw'ääts hë tak'ëp h'yy ganäng doo me tak'ëp péj bë maher'ood na-ãäj hë bë da hadoo doo, baad raky daheeh hyb n'aa. Taw'ääts hë Saaw-Mo hã hanäng do kejäm do ky n'aa, ta see pé P'op Hagä Do ji ma ejäm do ky n'aa na-ãäj hë bë ma ejäm. Taw'ääts hë h'yy gadajaa gó bë ma ejäm P'op Hagä Doo. ¹⁷ Sahõnh hë bë moo bok doo, sahõnh hë bë her'oot do na-ãäj hë, taw'ääts hë Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do ky gabuuj gó bë bad'oo. Jesus ér taky masa ta Yb wë. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë j'aa etsé né hë P'op Hagä Doo, ér Yb, bë hã tanoo do hyb n'aa.

ÿÿj hã, ajyy hã, karapee hã na-ãäj hë tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹⁸ ÿÿj, taw'ääts hë bë ky dahé had'ÿÿt hë bë patug. Tii d' né da taw'ääts hë bë bahed'oo bë h'yy kata däk do hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã. ¹⁹ Ajyy,

taw'ääts hē bē kamahān had'yyt hē bē äj. Bē ejāg manā bē äj. ²⁰ Karapee, pahēew, maruus, taw'ääts hē sahōnh hā bē ky daheeh bē yb, bē yŷn, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do tsebē do hyb n'aa bē ky dahē bā. ²¹ Bē sa yb, bē ejāg had'yyt manā bē taah, rah'yy geēj mahānh bē wē. Tii d' bē adoo bā, dooh rah'yyb hedo boo baad hadoo do ramoo bok do hā.

Sa karom hā tamaher'oot do ky n'aa hahŷŷh

²² Bēeh, sa karom, taw'ääts hē bē ky dahē had'yyt hē bē kariw n'aa. Bē moo bok do rahegāā bā had'yyt nado bē ky daheeh, bē hā raj'aa etsē bē karēn do hyb n'aa. Taw'ääts hē bē h'yyb gó naa bē ky daheeh sa hā, j'ooj madāk doo me nado. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do bē weh'ēeh do hyb n'aa, taw'ääts hē baad bē moo bok sa wē. ²³ Taw'ääts hē t'öp, bē h'yyb gó naa bē moo bok sahōnh hē. Taw'ääts hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē bē moo bok ta ti bē h'yyb gó, ajyy wē had'yyt nado, ²⁴ ta hā naa bē gadoo da baad hadoo do bē moo bok do mabaj bē bahapāh do hyb n'aa. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē né hē, Kristo wē né ti bē moo bok doo. ²⁵ Hŷŷ kā, baad nadoo do moo wāt do gadoo né da nesaa do tamoo wād wāt do sām. Tii d' tawén hadoo, dooh P'op Hagā Do asēew bā ji mahang.

4

¹ Bēeh, sa kariw n'aa hedoo doo, taw'ääts hē baad bē bad'oo bē karom hā, baad bē an'oo na-āāj hē sa hā. Bē wad'ii manāh. Bē na-āāj né hē bē Kariw N'aa nāng hŷ pong jé kā. Bē hyb n'aa newē tii. Taw'ääts hē bē karom hā bē bad'oo, bē kariw n'aa hŷ pong jé hawāt do bē hā tabad'oo doo da.

Nyy da raky n'aa etsēē doo, nyy da rababok do ky n'aa hahŷŷh

² Bē h'yy gejē hōm manā P'op Hagā Do sii bē er'oot do hā. Bē hyb n'aa matakā had'yyt hē bē ky n'aa etsēē bā. Taw'ääts hē bē h'yy gadeja had'yyt hē P'op Hagā Do wē bē hā tanoo do hyb n'aa. ³ Taw'ääts hē āā na-āāj hē bē ky n'aa ets'ēē, P'op Hagā Do tyw n'aa gas'ēēs hyb n'aa Kristo ky n'aa pooj jé ji nahapāh do āā baher'oot hyb n'aa. Ta ti ky n'aa hanām do ŷ ma metēēk do hyb n'aa ŷ rawén dawäts geēt. ⁴ ŷ bē ky n'aa ets'ēē, baad ub, hā ŷ Jesus karēn doo da né hē, ta ky n'aa ŷ baher'oot hyb n'aa. ⁵ Baad ub, h'yy ganāng doo me bē aboo had'yyt hē Jesus hā h'yy kana'eeh do sa wē. Ta tyw n'aa nyy bā tii da had'yyt hē ŷ karēn bē bad'oo. ⁶ Taw'ääts hē ky enyym doo gó had'yyt hē bē er'ood ta wób sa sii. Taw'ääts hē baad bē er'ood sa sii, rahyb n'aa newēē hyb n'aa bē her'oot doo. Tii d' bē adoo bā, bē hapāh da nyy da bē ky gadoo bē hā reaanh doo.

Sa wē Paw-Ro mejūū do sa ky n'aa hahŷŷh

⁷ Ēr hŷŷj hadoo do Tikiko hād nāng do bē da tamaher'oot sahōnh hē kēh ŷ n'aa. Ēr hŷŷj hadoo do āā kamahān do tii. Āā sii baad Kristo wē moo wāt do tii. Dooah tah'yy gajēē bā, bē hyb n'aa, Kristo wē tamoo wāt doo. ⁸ Bē wē ŷ mejūū tabahōm, bē tamaher'oot hyb n'aa nyy da babā āā babok, bē tah'yyb en'yyim hyb n'aa na-āāj hē. ⁹ Ta sii ŷ mejūū Onesīm hād nāng doo, bē panang buuj seeh. Ēr hŷŷj hadoo do āā kamahān doo, baad hadoo do hā h'yy kanerét do tii. Sahōnh hē babā ky n'aa bē da ramaher'oot.

Sa hā rahyb n'aa esee do ky n'aa hahŷŷh

* ^{4:5} Tii d' takarēn ji bad'oo, ta wób ji h'yyb tatuk hyb n'aa Jesus ky n'aa ragadoo hyb n'aa.

¹⁰ Aj'yy Aris-Tako häd näng doo, pa ÿ radawäts gëet do bë m' tahyb n'aa esee. Maah-Ko, Béh-Nabéh j'oooh na-ääj hē bë m' tahyb n'aa esee. (Bë ÿ maher'ood wät paa nyy d' bë bad'oo Maah-Ko kajaa bä. Ti hyb n'aa taw'ääts hē baad bë gadoo.) ¹¹ Jesus, Jus-To ta häd seeh, ti na-ääj hē bë m' tahyb n'aa esee. Jääm né ti ajyy Judah buuj Jesus hā h'yy ka'eeh doo, si ÿÿ P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa ma met'ëek doo. Baad ÿ ramasa ÿ rah'yyb en'yyim. ¹² Epararas, bë seeh, Kristo Jesus wë moo wät doo, bë m' tahyb n'aa esee. Tak'ëp taky n'aa hetsë bë hyb n'aa, baad had'op had'yyt hē bë babok hyb n'aa, baad ub bë bahapäh hyb n'aa na-ääj hē P'op Hagä Do karën do bë hā. ¹³ Tak'ëp Epararas hyb n'aa tam'aah bë hyb n'aa, Raw-Diseej panang bä Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa na-ääj hē, Ijerap panang buuj Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa na-ääj hē. ÿ hapäh tii, ÿ wën j'aa etsë ta hā. ¹⁴ Najis ÿÿ, mediko, Rukas häd näng doo, aj'yy Demas häd näng do daheeh ti na-ääj hē né hē m' bë rahyb n'aa esee. ¹⁵ Bë maher'ood ër hÿÿj hedoo do Raw-Diseej panang bä haj'eenh do sa hā ÿ hyb n'aa esee. Bë maher'ood na-ääj hē ÿÿnh Nim-Pa häd näng do hā, Jesus hā h'yy ka'eeh do ta tób bä kahet'aa do sa hā na-ääj hē, ÿ hyb n'aa esee sa hā.

¹⁶ Hahÿ bë ÿ ma erih do bë ner'ood wät do jawén paa bä bë mahang, ÿ karën bë mejō hōm Jesus hā h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bä haj'eenh do sa wë, t'ïi hēnh takaner'oot hyb n'aa. Taw'ääts hē tii bá bë ner'oot na-ääj hē kerih do Raw-Diseej buuj hā ÿ ma erii wät doo.

¹⁷ Hahÿÿ da bë maher'ood këh ÿÿ, aj'yy Akipo häd näng do hā: “Taw'ääts hē mabahajaa a hā Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do mamoo wät do pan'aa.” Tii d' né da bë kyyh ta hā.

¹⁸ ÿ Paw-Ro, moh ÿÿ me tagadëeg ub ÿ berii kån hahÿ bë ÿ hyb n'aa esee do ky n'aa. ÿ karën paawä ÿ bë ky n'aa ets'ëë ragadahew'ëes doo gó ÿ bagëet do hyb n'aa. P'op Hagä Do ky enyym da bë hā. Jääm hē kä.

1 Tesaronika

Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Tesaronika häd näng doo bä habong do hã pooj jé Paw-Ro ma erih do hahÿÿh.

¹ ÿ Paw-Ro, Siras, Tsimoot daheeh, äã edëng bëeh, Tesaronika panang bä habong doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk doo, P'op Hagä Do ër Yb hã h'yy kata däk doo. Äã karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ääj hë ky en'ymm bë hä. Äã karën baad bë rah'yyb en'ymm.

Paw-Ro ratsebé Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa ky n'aa hahÿÿh

² P'op Hagä Do hã äã ky n'aa etsëë bä, äã tseebe had'yyt hë ta hã bë hyb n'aa. ³ P'op Hagä Do ër Yb hã äã ky n'aa etsëë bä, äã hyb n'aa es'ee had'yyt hë baad bë babok doo, Jesus hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Äã hyb n'aa esee tak'ëp bë moo heb'ooh bä bë da hadoo do bë masa hyb n'aa, bë kamahän do hyb n'aa sa hä. Äã hyb n'aa newëë na-ääj hë, baad nadoo do bë ahob né paawä, dooh né hë bë hyb n'aa eréd Jesus Kristo ër Wahë N'aa hã bë h'yy ka'eeh doo, p'aa hënh tabahyng bë bahapäh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do hã äã tsebé. ⁴ Äã wakään, P'op Hagä Do kamahän doo, äã hapäh, bë P'op Hagä Do asëew hõm ta karapee bë bahadoo hyb n'aa. ⁵ Äã wén hapäh tii, Jesus ky n'aa hanäm do bë äã maher'oot noo gó, äã kyy me had'yyt nado äã baher'oot. P'op Hagä Do Sahee hejój banoo äã hä, äã bahajaa hyb n'aa äã her'oot doo. Se hub né hë Jesus ky n'aa baad äã bahapäh äã h'yyb gó. Bë bahapäh nyy da äã babok bë mahang. Baad äã babok do hã bë bahapäh te hub né hë Jesus ky n'aa äã manaa doo. ⁶ Äã wén hapäh na-ääj hë bë P'op Hagä Do asëew hõm doo, äã babok doo da, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bawäd wät doo da bë baboo däg kän do hyb n'aa. P'op Hagä Do Sahee hana do ji tsebé doo me bë gado däk Jesus ky n'aa, ta wób bë rarahejä né paawä ta hyb n'aa. ⁷ Ti hyb n'aa, sahõnh hë Masedonija häd näng do häj n'aa bä, Akaja häd näng do häj n'aa bä habong do Jesus hã h'yy ka'eeh doo, rahapëë däk hÿÿ kä tak'ëp P'op Hagä Do hã ji h'yy ka'eeh bë h'yy ka'eeh do hadoo. ⁸ Bë hanaa né hë Jesus ky n'aa Masedonija, Akaja häj n'aa bä raky n'aa napëë hõm doo. Jé pad'yyt hë raky n'aa napëë kän P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh doo. Ti hyb n'aa, dooh äã her'ood wäd bä bë ky n'aa, sahõnh hë raky n'aa napëë däk do hyb n'aa P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh doo. ⁹ Sa daaj hë rabaher'ood kän jé pad'yyt hë bë hä äã baher'ood wät doo, baad bë mahang äã babok doo. Raher'ood kän na-ääj hë, bë eréd hõm kabarii hã bë h'yy ka'eeh doo, P'op Hagä Do hã, hedëp do hã, heh'äät hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa kä. P'op Hagä Do karën do bë moo bok hÿÿ kä, ta hã bë hyb n'aa jew'yyk hÿÿ kä, sa nooh. ¹⁰ Raher'oot na-ääj hë ta T'aah, dejëp do mahang ganä wät do P'op Hagä Do an'oo bä, bë gada tamatëeh hÿ pong jé naa. Jesus bë gada, ji tamo n'aa jesuu doo, nesaa do hä ta hã h'yy kana'eeh do P'op Hagä Do ky n'aa ety mahänh.

2

Baad Tesaronika panang bä Paw-Ro rababok do ky n'aa hahÿÿh

¹ Bëeh, ãã wakãän, bë hapäh ti dooh daap hë tado bä bë mahang ãã her'oot do Jesus ky n'aa. Hajök ky dah'eeh. ² Pooj jé Pirip häd näng do panang bä ãã rarejä né paawä, ãã raky n'aa rejä né paawä, P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh doo, ãã tah'yib ne'yïm. Ti hyb n'aa bë ãã maher'oot ta ky n'aa hanäm doo, hajök bë panang buuj ãã rahyb n'aa wareem né paawä. ³ Sahõnh hë sa hã ãã ky padäg hë Jesus hä rah'yï ka'eeh hyb n'aa, dooh daap hë ãã menä bä. Ji es'õõs do nado tii. J'ooj madäk do nado ti ãã wén her'oot P'op Hagä Do ky n'aa. Æã karën do jawén nado. Dooh bë ãã wad'ii bä. ⁴ Æã P'op Hagä Do metyy paah, ti ãã hä tah'yib däng ta panyyg hanäm do ãã baher'oot hyb n'aa sahõnh hë sa hã. Ti hyb n'aa ta panyyg ãã baher'oot bä, dooh ta wób gen'aak do ky n'aa ãã her'ood bä. P'op Hagä Do gen'aak do ti ãã her'oot doo. Ti né hë ti ãã h'yib metyy doo. ⁵ Dooh noo gó ãã h'yib manep'ëeh péh. Bë hapäh né hë, dooh tii da ãã adoo bä. Dooh noo gó ãã ky ken'yym sa ma hyb n'aa, Jesus ky n'aa ãã baher'oot bä. Æã ehub né hë ãã her'oot do P'op Hagä Do hapäh. ⁶ Dooh ãã bë j'aa etsë do jawén ãã aboo bä. Dooh ãã ta wób raj'aa etsë do jawén ãã aboo bä.

⁷ Kristo mejüü do ãã bahadoo do hyb n'aa, ãã karën bä paawä, ãã haja né paawä bë hã ãã mejö bä. Ti hadoo né hë, dooh tii d' ãã karën bä. Bë mahang ãã babok noo gó baad ãã ky enyym bë hã. Ji yïñ ji takamahän do hadoo, ⁸ bë ãã kamahän tak'ëp. Bë ãã panäk paa P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Baad ãã h'yib bë ãã masa hyb n'aa. Tii da ãã wén d'oo tak'ëp ãã kamahän do hyb n'aa bëeh. ⁹ Æã wakãän, bë hapäh nä tak'ëp ãã moo bok ãã ma, ãã waa sãm hã, bë mahang ãã habok noo gó. Adëb bä, atsëm ãã moo bok ãã waa sãm hã. Tii da ãã wén d'oo, bë hã ãã ganada hyb n'aa ãã waa, ãã h'ëed, P'op Hagä Do panyyg hanäm do ãã her'ood nuuj jé bë hã. ¹⁰ Bë hapäh, P'op Hagä Do hapäh na-ãäj hë hah'yïh: Baad ub né hë, P'op Hagä Do karën doo da ãã babok paa bë mahang, Jesus hä h'yy ka'eeh do mahang. Dooh hyb n'aa ãã hä raky kes'ëem péh. ¹¹⁻¹² Bë hapäh na-ãäj hë, bä mahang ãã babok noo gó bë ãã h'yib enäw had'yit hë, bë ãã mejüü tak'ëp péj sét ken'yih, ji yb ji hä tabad'oo do hadoo, P'op Hagä Do karën doo da bë babok hyb n'aa. Tii da ãã karën bë babok, bë P'op Hagä Do atsyong wät do hyb n'aa tabag'ãas do karapee bë bahadoo hyb n'aa, ta sii, hÿ ponyg jé ta bag hetsooh do gabarëeh do mahang bë babok hyb n'aa.

¹³ P'op Hagä Do ky n'aa bë hã ãã baher'oot noo gó, ãã kyyh nado ti bë hã. P'op Hagä Do kyyh bë hã, bë wén ky daheeh. Te hub né hë tii. P'op Hagä Do kyyh né hë ti bë maa newëe doo, ãã her'oot doo. Ta kyy me né hë P'op Hagä Do bë tah'yib h'yït, bëeh, ta hã h'yy kasadä doo. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do hã ãã tseebe had'yit hë. ¹⁴ Æã wakãän, Jesus ky n'aa bë ky daheeh ãã wén hapäh, Judah häj n'aa bä habong do Jesus hä h'yy ka'eeh do hado däk do hyb n'aa bëeh. Jesus hyb n'aa bë wakãän bë rarahejãä, sa hã sa wakãän rarahejãä do hadoo Jesus hyb n'aa. P'op Hagä Do karapee, Kristo Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Judah häj n'aa bä habong do rahoop sa wakãän moooh, Jesus hä rah'yï ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo né hÿ kã bë ahoop né hë bë wakãän Jesus hä h'yy kana'eeh do sa moooh, P'op Hagä Do panyyg bë ky daheeh do hyb n'aa. ¹⁵ Nanäng Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh do kyy gó né hë radaj'ëep Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Tii d' né paa sa wahë makü rabad'oo P'op Hagä Do ky n'aa rod wób sa hä. Radej'ëep né paah. Tii d' né hë ãã hä hÿy kã. Æã kejën bong ran'oo bä hajöng panang bä. Dooh P'op Hagä Do gen'aak do ramoo boo bä. Sahõnh hë badäk hah'yï hä habong do majiï däg. ¹⁶ Judah buuj nadoo do hã P'op Hagä Do panyyg hanäm do ãã baher'oot bä, P'op Hagä Do bed'ëep

hyb n'aa sa h'yyb tym, ta wë rababok hyb n'aa, ãã rameduuk Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh do hã. Tii d' had'yyt rawén d'oo do hyb n'aa ta bahãnh dæg sa hã hanäng do nesaa doo. Ti hyb n'aa edaa däk ta sãm baj sa hã P'op Hagä Do banoo doo.

Tak'ëp Paw-Ro rakarën rabaheg'ãas Tesaronika buuj ky n'aa hahÿyh

¹⁷ Æã wakãän, banadawöd ãã bah'üüm ran'oo bã bè mahãnh, tak'ëp ãã h'yy ketón bong, ji t'aah dajëp do ji h'yy katón do hyb n'aa hadoo. Dooch né paawä bè mahang ãã aboo boo bã, bè ãã hyb n'aa esee. Tak'ëp ãã karën bè ãã baheg'ãas. ¹⁸ Æã h'yyb gó ãã karën paawä bè ãã bahehëen. Hajöo nuu me hëp ÿÿ ÿ karën paawä ÿ bahöm bè wë. Æã wén nahöm, Nesaa Do Yb ãã tah'yyb panas'ëeh do hyb n'aa. ¹⁹ Tak'ëp ãã wén karën bè ãã baheg'ãas, bè hyb n'aa né hë ãã j'aa etsë, bè hyb n'aa né hë ãã tsebë. Baad P'op Hagä Do hã bè h'yy ka'eeh nã Jesus matëeh noo gó ãã gahëen. Baad had'yyt hë Jesus hã bè h'yy ka'eeh do hyb n'aa ãã tsebë da, ãã j'aa etsë da Jesus Kristo, ër wahë n'aa, p'aa hënh tabahyng noo gó ji mo haj'aa tabaheg'ãas bã. ²⁰ Te hub né hë, bè hyb n'aa né hë ãã kasab'ee, bè hyb n'aa né hë ãã tsebë. Ti hyb n'aa ãã karën bè ãã baheg'ãas.

3

¹⁻² Ti hyb n'aa, tak'ëp ãã h'yy katón bã bè hyb n'aa, ãã hyb n'aa newëe Tsimoot ãã mejüü bè wë. Ti nuuj jé Atën häd näng do panang bã ÿ baym Siras daheeh. Æã hÿÿj hadoo né hë ti Tsimoot. Æã moo hadoo né tii, P'op Hagä Do karën do moo wät doo. Kristo ky n'aa taher'oot. Æã mejö höm bè tah'yyb tsebë hyb n'aa, baad had'yyt hë Jesus hã bè h'yy ka'eeh hyb n'aa, ³ bè h'yy ganejë höm hyb n'aa, baad nadoo do bè ahoop do hyb n'aa. Bë hapäh né hë, Jesus Kristo hã ji h'yy kae bã, ji rarahejãã. Ti né hë P'op Hagä Do h'yyb däng ji hã, baad ji h'yyb tawapëen hyb n'aa. ⁴ Bë mahang ãã babok noo gó, hajöo nuu me bè ãã maher'oot ji da rarejãã Jesus hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Æã her'oot do paa ta ti bè hã, ta ti né kã. ⁵ Bë h'yy gejë höm ÿ ed'oo bè rarahejãã do hyb n'aa. Nejaa wäd hëp ÿÿ ÿ gamada me bè ky n'aa. Ti hyb n'aa ÿ mejüü Tsimoot bè wë, bè taheg'ãas Jesus hã bè h'yy kae nã bã. ÿ h'yyb eÿÿm Nesaa Do Yb, ji h'yyb tahet'uuk doo, bè tah'yyb tatug bã bè hyb n'aa eréd höm bã Jesus. ÿ h'yyb eÿÿm Satanas bè tah'yyb met'ëëg höm bã. Daap paawä tii bã ãã ma met'ëëg bong Jesus ky n'aa bè hã.

⁶ Hÿÿ kã, nag'aap hë Tsimoot kaja nã bè wë hana doo. Baad bè ky n'aa tabaheh'oot. Baad Jesus hã bè h'yy ka'eeh tanooch, baad ta wób bè kamahãnh tanooch. Bë hyb n'aa es'ee had'yyt hë m' ããh, tanooch. Tak'ëp mã bè karën bè wë ãã baheg'ãas, tanooch. Tii d' né ãã karën né hë. ⁷ Ti hyb n'aa, ãã wakãän, tak'ëp ãã rarahejãã né paawä ãã tseebe kãn bè ky n'aa hanãm do hyb n'aa. Jesus hã bè h'yy ka'eeh nã do hyb n'aa ãã wén tsebë. ⁸ Hÿÿ kã dooh ãã h'yy ketón boo bã. Æã tseb'ee hÿÿ kã, baad Jesus hã bè h'yy kae had'yyt do hyb n'aa. ⁹ "Taw'ãats hë òm ee. Baad mah'yyb mahüüm sa h'yyb tym. Æã mah'yyb tym tseb'ee sa hyb n'aa", nãk ãã P'op Hagä Do hã. Tak'ëp P'op Hagä Do ãã j'aa etsë bè hyb n'aa. ¹⁰ Hajöo nuu me tak'ëp P'op Hagä Do hã ãã betsëë, p'aa hënh bè ãã baheg'ãas tan'oo bã, bè ãã ma metëëk hyb n'aa bè nahapäh nã doo, baad had'yyt hë Jesus hã bè h'yy ka'eeh hyb n'aa kã.

¹¹ P'op Hagä Do ër Yb hã, Jesus ër Wahë N'aa hã na-ããj hë ãã ky n'aa etsëë, rabado höm hyb n'aa sahõnh hë ãã tahewaat doo, tabahajaa hyb n'aa bè wë

ãã bah'ũm. ¹² Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä ãã ky n'aa etsëë, sahõnh hë bë da hadoo do tak'ëp bë kamahän magyys hë hyb n'aa, tak'ëp bë ãã kamahän doo da. ¹³ Æã ky n'aa etsëë bë h'yyb tym tabehej'oonh hyb n'aa, ta karapee sii hë Jesus ër Wahë N'aa kajaa bã kä, ji naw'yyt hyb n'aa bë hä raky n'aa tapaa do ky n'aa P'op Hagä Do ër Yb matym gó, baad ub, tsyt hë ta wë bë babok do hyb n'aa.

4

P'op Hagä Do karën doo da ji bawäd had'yyt hë do ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿÿ kä ãã wakãän, ta see ky n'aa bë hä ãã ma erih. Jesus kyy gó tak'ëp ãã betseë paa bë hä, P'op Hagä Do karën doo da bë baboo had'yyt hë, bë ãã ma metëëk do paa hadoo da. Tii d' né hë bë babok ãã hapäh. Hÿÿ kä, ta bahänh ãã karën bë an'oo bã. ² Tii d' ÿ wén etsëë bë hä, bë hapäh do hyb n'aa Jesus ky gabuuj gó bë hä ãã mejüü do paah.

³ P'op Hagä Do karën sahõnh hë baad nadoo do bë eréd hõm, baad hadoo do bë gadoo, baad had'yyt hë bë babok hyb n'aa kä. Dooh P'op Hagä Do karën bã bë aã bã bë ÿÿm, bë patug nadoo do sii. ⁴ Takarën bë sahõnh hë bë h'yy keb'aah bë ÿÿm nadoo do hä, bë patug nadoo do hä. P'op Hagä Do karën baad ub, tsyt hë, ta wë bë baboo had'yyt hë, P'op Hagä Do hä, ta wób hä na-ãäj hë weh'ëeh doo da. ⁵ P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do bë hado manäh. Nesaa do sa h'yyb tii. Rah'yy karën pé sii rabahe'ÿÿh. ⁶ Dooh ta tii da ji wad'ii ji da hadoo doo. Ta da hadoo wadii péh, ta da hadoo do ÿÿm sii haÿÿh péh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rajãã da, baad ãã maher'oot do paa né hë bë hä. ⁷ Èr P'op Hagä Do atsyid wät, baad had'yyt hë ër babok hyb n'aa ta wë. Dooh ër tatsyyd bã nesaa doo gó ër babok hyb n'aa. ⁸ Ti hyb n'aa jé hahÿÿ ãã ma metëëk do taky nadahé bã, a'ÿÿ kyyh had'yyt hë nado taky nadaheeh, P'op Hagä Do kyyh ti taky nadaheeh doo! P'op Hagä Doo, ta Sahee baad had'op do bë hä hanoo do ti taky nadaheeh!

⁹ Dooh hyb n'aa bë ãã ma erih pé ji da hadoo do ji kamahän do ky n'aa, P'op Hagä Do ma met'ëëg wät do hyb n'aa bëeh, bë kamahän hyb n'aa bë da hadoo doo. ¹⁰ Æã hapäh, sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do Masedonija häj n'aa bã habong do bë kamahän. Ti hado né paawä, ãã wakãän, tak'ëp ãã betseë bë hä ta bahänh bë kamahän hyb n'aa bë da hadoo doo. ¹¹ Ta äh hä had'yyt hë bë hyb n'aa newë nyy da bë bad'oo, tak'ëp baad ub bë babok hyb n'aa bë da hadoo do wë, bë du nen'aa hyb n'aa bë tah. Taw'ãäts hë bë ma hä bë moo bok, bë waa enäh hyb n'aa, bë h'ëëd enäh hyb n'aa, bë ãã ma metëëk do paa da né hë ãã habok noo gó bë mahang. Taw'ãäts hë ta tii hä bë h'yyb padäg had'yyt hë. ¹² Tii da bë ãã wén mejüü, ta äh hä had'yyt hë baad bë babok Jesus hä h'yy kana'eeh do rahegãã bã kä, baad bë raweh'ëeh hyb n'aa, ta wób hä bë daab yb mahänh n'aa na-ãäj hë.

Jesus matëëh do ky n'aa hahÿÿh

¹³ Æã wakãän, ãã karën baad bë bahapäh Jesus hä h'yy ka'eeh do dejëp do sa ky n'aa. Dooh ãã karën bë h'yy ketón bã dejëp do hä, ta wób, Jesus hä h'yy kana'eeh do rah'yy katón doo da. Tak'ëp rawén h'yy ketón tii, rapanyyyg kanadaheeh do hyb n'aa ji ganä wät do ky n'aa. Ji dajëp jawén paa bã, dooh baad hadoo do ragahëen péh. ¹⁴ Jesus dajëp, tii bã taganä wät p'aa hënh ãã hapäh. Ti hyb n'aa ër hapäh hahÿÿh: Jesus hä h'yy ka'eeh do paa dejëp doo, genä bong da p'aa hënh sa kamag paa P'op Hagä Do an'oo bã. Hÿÿ pong jé Jesus masäk ta sii P'op Hagä Do an'oo bã. ¹⁵ Bë ãã maher'oot Jesus, Tak'ëp

Hyb N'aa Jawyk Do ãã tama metëek doo: Ëër, babä hedëp nä do Jesus p'aa hënh tamatëeh bä, dooh da ër mamuun ta hä, ta hä h'yy ka'eeh do dejëp do sa pooj jé. ¹⁶ Ta daaj hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bahyng da wawëë hë hÿ pong jé naa. Ti noo gó da ji maa napäh da ta hejój Jesus mejüü doo. Tak'ëp da ta kyyh. Ti noo gó né da ji maa napäh ääs sa wahë n'aa kyyh. Ti noo gó né da toröm-bet häd nang doo, P'op Hagä Do ma, gamehÿÿh do ji maa napäh da. Tii bä kä, Kristo hä h'yy ka'eeh do dejëp do paa kä genä hõm kån sa kamag paah. ¹⁷ Tii bä nadejëp nä doo, as'ëëg kån sa sii wë puh mahang P'op Hagä Do an'oo bä, wë hä, Jesus ër wahë n'aa, ër gadoo hyb n'aa. Tii bä kä, hÿ pong jé ta sii had'yyt ër baboo kån. ¹⁸ Ti hyb n'aa bë da hadoo do hä bë h'yyb tsebee ji ganä wät do ky n'aa hä.

5

¹ Dooh hyb n'aa ny noo gó Jesus bahyng do ky n'aa ãã berih péh, äã wakään. ² Baad bë bahapëë däk ta ti ky n'aa. Bë hapäh, nayyw hë da Jesus kajaa. Ji ganada bä takajaa. Hets'ëëk do atsëm kajaa do ji ganada do hadoo tii. ³ Ta wób, Jesus hä h'yy kana'eeh do rah'yy kanap'eed gó raky hadoo bä: "Taw'ääts hë, h'yyb nyww däk badäk hahÿÿ hä habong doo. Dooh ër heÿÿm péh", rabanäng bä, tii bä kä da, nayyw hë P'op Hagä Do mo haj'aa adäng sa hä tak'ëp nesaa doo. Nayyw hë da tii. ÿÿnh wog mahÿÿnh nayyw hë ganä däk do hadoo da. Nayyw hë da P'op Hagä Do mo haj'aa adäng sa hä tak'ëp nesaa doo. Dooh da rahaja bä rakejën bä ta ti mahänh.

⁴ Jesus hä h'yy kana'eeh doo, badagyp do hadoo doo gó habok doo, Jesus kajaa do ganah'ëen do nahado bëeh. Ti hyb n'aa dooh bë h'yy gabadoo bä Jesus kajaa do hä, hets'ëëk do hä ji h'yy gabadoh do hadoo. ⁵ Ta bag hadoo doo gó habok do bëeh, P'op Hagä Do panyyg hanäm do hä bë h'yy kadaw'uuh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa dooh bë h'yy gabadoo bä Jesus kajaa bä. Atsëm habong doo, P'op Hagä Do panyyg hanäm do hä h'yy kanadew'uuh do hyb n'aa badagyp do hadoo doo gó habong do nahado ëër. ⁶ Ti hyb n'aa taw'ääts hë dooh ji h'yy kanap'eed bä Jesus kajaa do hä ta wób rabad'oo doo da. A'ÿÿh do hadoo tii. Taw'ääts hë ër hyb n'aa matakëë. Taw'ääts hë ër h'yyb ër mesoo, baad nadoo do ji h'yyb karën do jawén ër nabok hyb n'aa. ⁷ Ha'ÿÿh doo, atsëm ti rabaÿÿh. Jarakë hedoo do he'ëëk doo, atsëm ti rakanahapëë bong ta mahÿÿj hyb n'aa. Atsëm buuj hadoo né tii, badagyp do hadoo doo gó habok doo. ⁸ Ëër, dooh tii da ër hado bä. Adëb bä buuj hadoo ëër, baad hadoo do P'op Hagä Do karën do hapäh doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ër h'yyb ër mesoo, baad nadoo do ji h'yyb karën do jawén ër nabok hyb n'aa. Taw'ääts hë baad ër kan'yyh, sa h'yy gatsapoog me, sa nu gasu me na-ääj hë warahëh rakan'yyh doo da hadoo. Hahÿÿ d'ÿ hanäng pé tii: Taw'ääts hë baad ër h'yy kae had'yyt hë P'op Hagä Do hä. Taw'ääts hë ta wób ër kamahän had'yyt hë. Taw'ääts hë Jesus ër ted'ëep sahõnh hë P'op Hagä Do rejää do mahänh ër gahëen had'yyt hë.*

⁹ Ta ti ÿ wén her'oot, ër P'op Hagä Do asëew hõm ër tarejää hyb n'aa nado. Ër tasëew hõm ër tabed'ëep hyb n'aa ta wób tarejää noo gó, ër hyb n'aa Jesus Kristo ër Wahë N'aa, dajëp do hyb n'aa. ¹⁰ Ër hyb n'aa Jesus wén dajëp, ta sii ër babok hyb n'aa. Jesus matëeh bä ër edëb nä bä, ër dejëb bä na-ääj hë, ta sii né da ër babok. ¹¹ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër ted'ëep do hyb n'aa, bë da hadoo do hä bë h'yyb tsebee. Bë da hadoo do hä bë h'yyb masaa. Tii da bë bad'oo doo da né hÿÿ kä.

* 5:8 Tii d'ÿ adoo bä, dooh da nesaa do ji moo wäd bä.

¹² Āã wakāān, tak'ēp āã betsēē bē hā, bē wehēē bē mahang tak'ēp moo bok doo, bē da h'yyb hadoo doo Jesus hā h'yy ka'eeh do bē ma met'ēēk doo, bē h'yyb mah'ūūm doo. ¹³ Bē wehēē, bē kamahān, tak'ēp ramoo bok doo hyb n'aa bē ramasa hyb n'aa. H'yyb nām doo gó bē aboo bē da hadoo doo wē.

¹⁴ Āã wakāān, tak'ēp āã betsēē bē hā, tak'ēp peej bē maher'ood Jesus hā h'yy ka'eeh doo moo nehōnh doo ramoo bok hyb n'aa sa ma sām hā, sa waa sām hā. Bē h'yyb tsebee jé h'yyb nahed'oo doo. Bē masaa kanahēn doo nā Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Bē hyb n'aa ejāg manāh bē da hadoo doo hā. ¹⁵ Bē abaa manā nesaa do bē wē moo wāt do hā. Taw'āāts hē bē ky ennyim bē da hadoo wē, ta wób, Jesus hā h'yy kana'eeh do sa wē na-āāj né hē.

¹⁶ Taw'āāts hē bē h'yyb tsebee had'yyt hē. ¹⁷ Taw'āāts hē bē ky n'aa ets'ēē had'yyt hē. ¹⁸ Taw'āāts hē P'op Hagā Do wē bē tsebee had'yyt hē, baad tabadoo bā bē hā, baad tanado bā bē hā na-āāj hē. Tii d' né hē P'op Hagā Do karēn bē hā, Kristo Jesus karapee, Jesus ky dah'eeh do bē bahadoo doo hyb n'aa.

¹⁹ Bē medug manā P'op Hagā Do Sahee. ²⁰ Bē ty n'aa gesyyg manā bē ramaher'oot doo, P'op Hagā Do Sahee metēēh doo rahanāng doo. ²¹ Ti hadoo né hē, bē mety sahōnh hē raher'oot doo, P'op Hagā Do Sahee hanaa né hē tado bā bē bahapāh hyb n'aa. Tii bā bē gadoo te hub hadoo doo. ²² Taw'āāts hē nadoo doo, P'op Hagā Do kyy kerih do hā baad kanejāk doo, bē gado manāh. P'op Hagā Do Sahee kyy gó nadoo tii bā.

²³ P'op Hagā Do hā, ta karapee tah'yyb n'yyim doo, ŷ ky n'aa etsēē tsyt hē baad had'yyt hē, takarēn doo da bē babok tan'oo bā. ŷ ky n'aa etsēē, tabanoo hyb n'aa bēēh, bē h'yyb tym sii hē, baad tabahadoo hyb n'aa Jesus Kristo ēr Wahē N'aa matēēh bā kā, ji naw'yyt hyb n'aa bē hā raky n'aa tapaa doo ky n'aa. ²⁴ P'op Hagā Do bē tanaēēnh doo, dooh tah'yy gajēē hōm bā ji hā. Tahajaa né hē ta hā ji h'yy kasadēē bā. Ti hyb n'aa ŷ hapāh baad ub, tamoo wāt né hē ta hā ŷ etsēē doo.

Paw-Ro rakedēē bong do ky n'aa hahŷŷh

²⁵ Āã wakāān hedoo doo, bē ky n'aa ets'ēē P'op Hagā Do hā āāh. ²⁶ Āã karēn baad bē edēē āā kyy gó sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh doo. ²⁷ Jesus ky gabuuj gó ŷ betsēē bē hā, bē ner'oot hyb n'aa hahŷ āā ma erih do sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā. ²⁸ Tagadēēg ub āā karēn, Jesus Kristo, ēr Wahē N'aa ky ennyim bē hā. Jāām hē kā.

2 Tesaronika

Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Tesaronika häd näng doo bä habong do hã ta jawén Paw-Ro rama erih do hahÿh.

¹ ÿ Paw-Ro, Siras, Tsimoot daheeh, ãã edéng bëeh, Tesaronika panang bä habong doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk doo, P'op Hagä Do ër Yb hã h'yy kata däk doo.

² Æã karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'yym bë hã. Æã karën baad bë rah'yyp en'yym.

P'op Hagä Do wë Paw-Ro ratsebë do ky n'aa hahÿh

³ Æã wakään, hajöo nuu me P'op Hagä Do wë ãã tsebë bë hyb n'aa. Baad né tii d' ãã bad'oo. "Taw'ããts hë òm. Ky enyym òm sa hã", näk ãã kyyh P'op Hagä Do hã. Æã tsebë ta hã, Jesus hã bë h'yy kae magyys hë do hyb n'aa, bë da hadoo do bë kamahän magyys hë do hyb n'aa na-ããj né hë. ⁴ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do wób sa hã ãã her'ood bä bë ky n'aa, ãã j'aa etsë bëeh. Æã her'oot sa hã, h'yyp jawyg gó bë babok, dooh bë h'yy gejë hõm päwä Jesus hã bë h'yy ka'eeh do hã, bë ta wób rarahejä né paawä, kanahën né paawä bë hã hajöo nuu me.

⁵ Baad ub da P'op Hagä Do ky n'aa etyy sahõnh hë, ji bahapäh ta tii hã. Baad ub sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy do hyb n'aa, bë hã P'op Hagä Do anoo da hÿ pongjé, tabag'ãas doo bä, ta sii bë baboo had'yyt hë hyb n'aa. Tabag'ãas do karapee bë bahadoo do hyb n'aa, da hë bë ahoop baad nadoo doo. ⁶ Baad ub P'op Hagä Do anoo da sahõnh hë sa hã ta sãm. Baad ub P'op Hagä Doo. Dooh tesöõts hõm bä. Tarahejäã da bë hã rejää doo. ⁷ Bë hã kä, da hë baad nadoo do hah'oop doo, baad bë babok da tan'oo bä. Ti hadoo tabanoo da ãã hã na-ããj hë. Tii d' tabad'oo da Jesus, ër Wahë N'aa bahyng noo gó ta ããs tak'ëp haj'ap do sii hë hÿ pongjé naa tëëg hõõ mahang. ⁸ Tii bä kä, P'op Hagä Do nahapäh doo, Jesus ër Wahë N'aa ky n'aa hanäm do ky nadah'eeh do P'op Hagä Do rejä kån da. ⁹ Sa hã ta sãm tabaaj kån da. Tarejä had'yyt hë kä. Rahob had'yyt hë kä tamo haj'aa. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mahänh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hejój mahänh, ta bag hetsooh do gabarëeh do mahänh P'op Hagä Do ah'eed h'üüm da tii. ¹⁰ Tii d' tabad'oo, p'aa hënh Jesus bahyng noo gó kä, sahõnh hë ta karapee, ta hã h'yy ka'eeh doo, ta hã raweh'ëeh hyb n'aa, ta hã rakasab'ee hyb n'aa. Ti noo gó ta hã j'aa etsë do wób né da bëeh, ta ky n'aa bë hã ãã her'oot do bë ky dahé däk do hyb n'aa.

¹¹ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do hã hajöo nuu me ãã ky n'aa etsëë bëeh. Æã ky n'aa etsëë, bë hã tabanoo hyb n'aa baad, ta karapee rababok doo da bë babok hyb n'aa, bë tawén tsyyd bong. Æã ky n'aa etsëë na-ããj hë, ta hejój me tabanoo bë hã sahõnh hë baad hadoo do ta hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa bë moo bok bë karën do bë bahajaa hyb n'aa. Æã ky n'aa etsëë, baad hadoo bë hyb n'aa newëë do bë bahajaa hyb n'aa.

¹² Tii d' ãã wén ky n'aa etsëë, bë hyb n'aa Jesus ër Wahë N'aa kawehëë däk hyb n'aa, bë na-ããj hë bë kawehëë däk hyb n'aa ta hyb n'aa. P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë, ji wë raky en'yym nes'aa né paawä ji. Ti hyb n'aa tii d' tawén hadoo.

2

Aj'yy h'yy kawareem do yb ky n'aa hahÿh

¹⁻² Hÿh kã äã wakãän hedoo doo, Jesus Kristo ër Wahë N'aa p'aa hënh tabahyng do ky n'aa kã, ta wë ër mamuun do ky n'aa kã, äã karën dooh nayyw hë bë h'yyb manepëë boo bã Jesus ewäd hyng p'aa hënh ranoo bã, daap ramenã bã. P'op Hagã Do Sahee ti ta ti metëëh do sa hã ranoo bã paawã, äã maher'oot ranoo bã, sa hã äã ma erih ta ti ranoo bã paawã, bë ky dahë manãh! Daap ramenyyh. ³ Bë h'yyb manepëë manã raheh'oot do hã.

Jesus matëëh do pooj jé, hajök badäk hahÿ haw'ãäts hë habong do P'op Hagã Do hã rah'yy kawareem da. Aj'yy, h'yy kawareem do yb, sahõnh hë P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do wë h'yy kawareem doo, kasee da pooj jé. Jesus gawats'iik da tii. ⁴ P'op Hagã Do majiï yb da tii. P'op Hagã Do hã tah'yy kawareem da. Sahõnh hë rah'yy kaha'eeh do bahãnh takarën tanu gadäk. Ta daaj hë, ta hã hë tah'yy ka'eeh da. P'op Hagã Do tób n'aa yt hã da tabajëë suun. Tii bã da tabasoooh, takarën da sahõnh hë tabag'ãäs hyb n'aa. “ÿ né hë P'op Hagã Doo”, nãng da, daap tamenyyh bã sahõnh hã.

⁵ Doooh bë hyb n'aa es'ee boo bã, hajöo nuu me ti ky n'aa paa ÿ baher'oot bë hã bë mahang ÿ hawäd wät noo gó?

⁶ Bë hapäh, da hë ti anãng nã ta ti aj'yy h'yy kawareem do yb hewaah doo, jããm né hë takasee hyb n'aa P'op Hagã Do h'yyb dãng bã. ⁷ Badäk hahÿh bã habong do rah'yy ganenã né paawã, da hë Nesaa Do Yb du do däk tah'yyb metëëk sa hã, P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do hã rah'yy kawareem hyb n'aa. Tii d' tahado né paawã, h'yy kawareem do yb tahewaah do tamasoo nã tii, takanasee hyb n'aa nã. Ta ti tameso had'yyt hë, P'op Hagã Do bado hõm bã kã ta ti h'yy kawareem do yb tamasoo doo. ⁸ Tii bã da h'yy kawareem do yb, sahõnh hë P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do wë h'yy kawareem doo, kas'ee kãn da badäk hahÿh bã. Ti hadoo né hë Jesus gawats'iik da ti ta kyy me. Ta bag tak'ëp gabarëëh do mahang Jesus matëëh do hyb n'aa, Jesus bado hõm da sahõnh hë nanãng hejój.

⁹ H'yy kawareem do yb kasee bã da, Nesaa Do Yb anoo da ta hã tak'ëp ta hejój. Tapehuunh da. Meuj n'aa nãng da tamo haj'aa. Baad kahed'oo tapehuunh doo. ¹⁰ Hajõng baad nadoo doo me tawediï da tabanesaa doo hënh hah'üüm doo. Tabanesaa hënh rawén hõm, P'op Hagã Do ky n'aa hanãm do raky nadaheeh, raganen'aak do hyb n'aa. P'op Hagã Do ky n'aa hanãm do raky dahë bã paawã, P'op Hagã Do ed'ëep paawã ta wë. ¹¹ P'op Hagã Do raky nadaheeh do hyb n'aa, rah'yyb manepëë bong P'op Hagã Do an'oo bã. Ti hyb n'aa, rah'yyb manepäh do hyb n'aa, raky daheeh da h'yy kawareem do yb kyy kã. ¹² Tii d' tawén hadoo, sahõnh hë panyyg hanãm do ky nadah'eeh doo, baad nadoo doo gó rababok gen'aak doo, tabanesaa hënh P'op Hagã Do ky n'aa etyy hyb n'aa kã.

Doooh baad hadoo do hã ji h'yy gajëë hõm bã do ky n'aa hahÿh

¹³ Äã wakãän hedoo doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kamahãn doo, hajöo nuu me P'op Hagã Do wë äã tsebë bë hyb n'aa. Sahõnh hë tadu dahãng do noo gó bë tasëëw hõm, bë h'yyb tym tabed'ëep hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagã Do wë äã wén tsebë. Bë h'yyb tym tabed'ëep, tsyt hë baad had'op bë babok ta Sahee an'oo bã do hyb n'aa, panyyg heh'ãät ub do bë ky daheeh do hyb n'aa na-ãäj hë. ¹⁴ P'op Hagã Do bë tatsyyd bong Jesus ky n'aa hanãm do bë hã äã maher'oot doo me. Bë tatsyyd bong, Jesus Kristo ër Wahë N'aa hejój gó, ta bag gabarëëh doo gó Jesus sii bë babok hyb n'aa. ¹⁵ Ti hyb n'aa, wakãn haa,

bë h'yy gejë hõm manäh. Bë eréd manä baad bë ky daheeh do sahõnh hë bë hä ää metëek doo, ää ma erih doo me, ää her'oot doo me na-ääj hë.

¹⁶⁻¹⁷ Jesus Kristo, ër Wahë N'aa hä, P'op Hagä Do ër Yb hä na-ääj hë ää ky n'aa etsëë bëëh, bë rah'yyb en'yyim hyb n'aa, bë rah'yyb hej'oonh hyb n'aa baad hadoo do bë moo boo had'yyt hë hyb n'aa, baad hadoo do bë her'ood had'yyt hë hyb n'aa na-ääj hë. P'op Hagä Do ër Yb, ti né ti ër takamahän doo. Ër wë taky enyym do hyb n'aa, ër h'yyb enyww däg had'yyt hë tan'oo bä, baad hadoo do ër hä taky däng do ër gahëen tan'oo bä.

3

Paw-Ro karën sa hyb n'aa raky n'aa etsëë do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ää wakään, ta see ky n'aa ää erih hÿÿ kä. Bë ky n'aa ets'ëë ään, nayyw hë jë pad'yyt hë sahõnh hë rapanyyg enä hõm hyb n'aa Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa jë pad'yyt hë baad ta ky n'aa ragadoo hyb n'aa bë gado däk doo da. ² Bë ky n'aa ets'ëë na-ääj hë ään, ää Jesus bed'ëep hyb n'aa ajyy ky nesaa do sa moo mahänh. Tii d'ÿ wén etsëë, dooh sahõnh hë Jesus hä rah'yy kae bä do hyb n'aa.

³ Dooh Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yy gajëë hõm bä ji hä. Tamoo wät né hë ji hä taky däng doo. Bë da tah'yyb hej'oonh bë nerét hyb n'aa ta hä bë h'yy ka'eeh doo. Bë da tamo n'aa jesuu Nesaa Do Yb mahänh. ⁴ Bë ää ky daheeh Jesus an'oo bä. Ää hapäh, bë moo boo had'yyt né hë bë hä ää mejüü doo. ⁵ Jesus hä ää ky n'aa etsëë, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa, bë P'op Hagä Do kamahän baad ub bë bahapäh hyb n'aa, Kristo h'yy ganajëng doo da baad nadoo do tabahoop noo gö, bë h'yy ganëjë hyb n'aa na-ääj hë.

Jesus hä h'yy ka'eeh do moo nehõnh do ky n'aa hahÿÿh

⁶ Ää wakään, Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gö bë ää mejüü, bë kamanekuunh hyb n'aa Jesus hä h'yy ka'eeh do moo nehõnh do sa mahang, ää ma metëek doo da nabok doo. ⁷ Tii da ää wén mejüü, bë hapäh né hë taw'ääts hë ää babok doo da bë babok. Dooh ää moo nehõj bä bë mahang ää babok noo gö. ⁸ Dooh ää awa bä bë waa bag hënh. Tak'ëp ää moo bok ää waa säm hä adëb bä, atsëm na-ääj né hë, bë ää daap yb mahänh. ⁹ Ää karën bä paawä, taw'ääts hë né hë paawä bë hanaa ää gadoo. Taw'ääts hë paawä tii da, dooh tii da ää karën ää adoo bä. Ää daaj hë ää waa säm, ää ma säm hä ää wén moo bok, ää hä bë bahapäh hyb n'aa nyy da baad ub ji bawät. ¹⁰ Bë mahang ää babok noo gö hahÿÿ da bë ää maher'oot: "Bë an'oo manä moo nawät pé ta tä, ta waa", näk ään. ¹¹ Tii da ää wén mejüü, ää ky n'aa napäh do hyb n'aa raheer'oot doo. Ti abong mä ta wób moo nabok do bë mahang, sa nooh. Boo kahah'üünh né hë tii. Sa da hadoo do rah'yyb panas'ëeh. ¹² Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gö ää mejüü ta ti hedoo doo, tii da ranabok hyb n'aa. Taw'ääts hë dooh sa da hadoo do rah'yyb panasä bä. Taw'ääts hë sa waa säm hä ramoo bok. ¹³ Bëë kä, ää wakään baad habong doo, bë h'yy gejë hõm manä baad hadoo do bë moo bok do hä.

¹⁴ Bë wakään hedoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do see ky nadahé bä hahÿÿ ää ma erih doo gö ää mejüü doo, taw'ääts hë bë metäh sahõnh hë sa matym gö. Bë aboo manä ta sii, tanu mebyng hyb n'aa.* ¹⁵ Sahõnh hë sa matym gö bë metä né paawä, bë ty n'aa gesyyg manä ta hä. Dooh bë majÿÿ tado bä. Bë wakään

* **3:14** Ta ti hadoo do sii ji wén nawät, tanu mebyng hyb n'aa. Tanu mebyy bä, ta h'yyb tawareem kân baad ub tabawät hyb n'aa kä.

had'yyt hē. Taw'āāts hē bē maher'ood ji wakāān ji kamahān do ji maher'oot doo da.

Sa hā Paw-Ro kedēē hōm do ky n'aa hahȳȳh

¹⁶ P'op Hagā Do hā āā ky n'aa etsēē, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ji h'yyb nyyw hanoo do bē tah'yyb nāw had'yyt hē. Āā ky n'aa etsēē, bē mahang Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do bawād had'yyt hyb n'aa.

¹⁷ Ȳ Paw-Ro, bē ȳ hyb n'aa esee. Tagadēēg ub, moh ȳy me né hē ȳ berii kån ȳ bahed'oo doo da. Tii d' bē bahapāh mo haja ȳy. Hahȳ hadoo né hē ȳ erih do mo haja ȳy.

¹⁸ Āā karēn Jesus Kristo, ēr Wahē N'aa, ky enyyw had'yyt hē sahōnh hē bē hā. Jāām hē kā.

1 Tsimoot

Pooj jé Tsimoot hã Paw-Ro ma erih do hahỹh

1-2 Ỹ Paw-Ro, Kristo Jesus mejũũ do seeh, ỹ edëng òm Tsimoot, hëp ỹ n'aa Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa tah ỹ hado dák doo. Kristo mejũũ do see ỹ wén hado dák, P'op Hagä Doo, èr h'yyb tym dëëb, Kristo Jesus, ta hã èr h'yy kasadã do ỹ ramejũũ do hyb n'aa.

Ỹ karën P'op Hagä Do èr Yb, Kristo Jesus èr Wahë N'aa na-ããj hë ky en'yym a hã. Ỹ karën òm rat'yyd mehĩn, baad òm rah'yyb n'yym.

Ma matëg oow ky n'aa hahỹh

³ Masedonija häd näng do häj n'aa hënh ỹ bahòm noo gó tak'ëp ỹ betseë doo da a hã Epeso häd näng do panang bã mabaym hyb n'aa, tii da p'aa hënh ỹ betseë a hã, t'ĩ hënh mabaym hyb n'aa, mameduuk hyb n'aa ajyy ta see hadoo Jesus ky n'aa ma met'ëëk doo. ⁴ Maher'ood sa hã raberéd hòm hyb n'aa panyyg heh'ãät ub nadoo doo, noo kanesa doo. Maher'ood sa hã na-ããj hë, sa wahë makũ sa häd ketsén do nahänh do raberéd hòm hyb n'aa. Ky kedak do du n'aa do tii. Dooch tamasaa bã P'op Hagä Do karën do hã. Jããm né hë P'op Hagä Do hã ji h'yy kae bã, takarën do ji bahapäh. ⁵ Tii da ỹ karën mamejũũ sa hã, sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do t'ĩ hënh habong do rakamahän hyb n'aa sa da hadoo doo. Ỹ karën sa da hadoo do rakamahän, baad hado dák do hyb n'aa sa h'yyb tym, t'òp madäk doo me rah'yy ka'eeh do hyb n'aa na-ããj hë. ⁶ Dooch tii da raboo boo bã nanäng ma matëg oow, daap hadoo do rawén her'ood kãn. ⁷ Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do rakarën rabahado paawã, sa daaj hë na-ããj hë dooh rah'yyb mepëë bã rahe'oot do hã. Baad rabahapäh ji ed'oo rahe'oot doo. Ti hado né hë paawã, dooh rah'yyb mepëë bã rahe'oot do hã.

⁸ Baad ub né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do èr hapäh, baad ub, P'op Hagä Do karën doo da ji mahũũm bã ti ji h'yyb tym gó. ⁹ Dooch P'op Hagä Do an'oo bã ta ky n'aa jaw'yyk do takarën doo da habong do sa hyb n'aa. P'op Hagä Do anoo ta ky n'aa jaw'yyk do hahỹ sa hyb n'aa: Ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do sa hyb n'aa, ta hã h'yy kawereem do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa hyb n'aa, nesaa do moo bok do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do waneh'ëëh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do raky n'aa rejãã do sa hyb n'aa, sa yb sa ỹyn ta wób na-ããj hë dahej'ëep do sa hyb n'aa, ¹⁰ sa ỹym, sa patug nadoo do sii he'ỹh do sa hyb n'aa, ajyy ajyy sii he'ỹh do sa hyb n'aa, ta wób ramesoo rabesëëm h'ũũm do hyb n'aa sa hyb n'aa, daap men'yyh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do häd gó daap raky kajäk do sa hyb n'aa. P'op Hagä Do banoo ta ky n'aa jaw'yyk doo, baad hadoo do ky n'aa hã baad kanejäk do hyb n'aa na-ããj hë. ¹¹ Baad hadoo do ky n'aa ỹ hanäng doo, baad tabadäng P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do hã. Ti né hë ta T'aah ky n'aa hanäm do P'op Hagä Do anoo hã ỹy, ỹ metëëk hyb n'aa ta wób sa hã. P'op Hagä Doo, baad had'op doo, èr weh'ëëh do ky n'aa né tii.

Paw-Ro P'op Hagä Do t'yyd mehĩn do ky n'aa hahỹh

¹² Ỹ tsebë Kristo Jesus èr wahë n'aa wë, ỹ tah'yyb hejooñh doo. Ta hã pé baad had'yyt hë ỹ moo wät ỹ tamejũũ doo, ti hyb n'aa hã ỹ tah'yyb däng ta ky n'aa ỹ baher'ood hòm hyb n'aa. ¹³ P'ooj ub ta hã ỹ ky n'aa rejã né paawã, ta karapee ỹ no n'aa maso né paawã, ỹ rejã né paawã sa hã, Jesus Kristo ỹ

tat'yud mehīn, dooh ta hā ŷ h'yy kae nā bā do hyb n'aa, dooh ŷ h'yy ganyy nā bā P'op Hagā Do t'aah tado bā do hyb n'aa. ¹⁴ Tak'ēp né hē ēr Wahē N'aa ky enyym hā ŷŷ, nes'aa né paawā ŷŷ. Hā ŷ tabanoo baad ŷ h'yy ka'eeh hyb n'aa ta hā. Hā ŷ tabanoo na-āāj hē, baad ta wób ŷ kamahān hyb n'aa. Séd hā ji h'yy kata dāg bā Kristo Jesus hā, tii d' né hē tabanoo ji hā.

¹⁵ Te hub né hē hahŷŷh, taw'āats hē ji ky daheeh: Kristo Jesus ewād hyng ēr mahang, nesaa do moo bok do tabed'ēēp hyb n'aa nesaa do mahānh. Ta ti nesaa do moo heb'ook do sa bahānh baad nadoo do paa ŷŷh. ¹⁶ Ti hadoo né hē, ŷ tat'yud mehīn, ŷ sa bahānh nesaa do moo wāt do paah. ŷ tawén t'yud mehīn, ta wób rahegāā bā, rahapāh hyb n'aa dooh Jesus Kristo ty n'aa gesyyg bā ji. Baad ub Kristo. Hā ŷ tabad'oo do hā rabahapāh hŷŷ kā, dooh h'yy kejŷŷk pé ta hā. ŷ tat'yud mehīn bā, ta wób ta hā h'yy ka'eeh do na-āāj da tat'yud mehīn, edēb had'yud do ta pa ragadoo hyb n'aa.

¹⁷ P'op Hagā Do né hē sahōnh hē bag'āās doo. Ti né hē hawād had'yud doo, nadajēp doo, ji nahapāh doo. Sét ub né tii. Dooh ta see péh. Taw'āats hē ji wehēē had'yud hē. Taw'āats hē ta hā ji j'aa etsēē had'yud hē. ŷŷ. Tii d' né hē. Taw'āats hē.

¹⁸⁻¹⁹ Tsimoot, tah ŷ hadoo doo, ōm ŷ mejūū hahŷŷh, baad mamoo wād, baad mama met'ēēg, baad awād, baad mameduug ta s'ee hēnh ma metēēk do na-āāj hē. Taw'āats hē Jesus hā mah'yy kae had'yud hē. Baad awād, a h'yyb tym ōm taky n'aa natapaa hyb n'aa. Ōm ŷ mejūū do baad tanu kejāk P'op Hagā Do kyyh hā p'ooj ub a hā ta rod n'aa rahe'oot doo. Ta wób dooh raky dahé bā sa h'yyb tym sa hā metēēk doo. Ti hyb n'aa gawatsig jēng Jesus hā rah'yy ka'eeh do paah. ²⁰ Ti hedoo do mahang ti abong ajyy Imenēw Aresān hād enāh doo. ŷ ah'eed h'ūūm, Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang ranabok hyb n'aa. Nesaa Do Yb moo gó ŷ bahaēj dāk. Tii d' ŷ wén d'oo sa hā, rabahapāh hyb n'aa, dooh P'op Hagā Do ji ky n'aa rejā bā.

2

P'op Hagā Do hā ji ky n'aa etsēē do ky n'aa hahŷŷh

¹ Pooj jé tak'ēp péj ŷ betsēē a hā, P'op Hagā Do hā ji ky n'aa etsēē, P'op Hagā Do sii ji ber'oot hyb n'aa sahōnh hē sa hyb n'aa. Taw'āats hē na-āāj hē P'op Hagā Do ji j'aa etsē sahōnh hē sa hyb n'aa. ² Taw'āats hē ji hāj n'aa wahē n'aa ji ky n'aa etsēē P'op Hagā Do hā. Ta wób wahē n'aa hedoo do ji ky n'aa etsēē né tii d' ēnh. Taw'āats hē ji ky n'aa etsēē né tii, baad ub, h'yyb nyuw gó, P'op Hagā Do karēn doo da, tsyt hē ta wē ēr bahajaa ēr babok hyb n'aa. ³ P'op Hagā Do ji h'yyb tym dēēb gen'aak ta hā ji ky n'aa etsēē doo. Baad ti ta hā. ⁴ Takarēn sahōnh hē badāk hahŷŷ hā habong do tabed'ēēp nesaa do mahānh. Takarēn baad hadoo do ky n'aa rabahapāh hyb n'aa. ⁵ Jāām né hē sét hē P'op Hagā Doo. Jāām né hē sét hē sahōnh hē badāk hahŷŷ hā habong do rod n'aa P'op Hagā Do wē, P'op Hagā Do wē ji mahūūm doo. Kristo Jesus, aj'yy gó kesok do né hē tii. ⁶ Ta daaj hē ti takan'oo dāk dajēb hā, sahōnh hē badāk hahŷŷ hā habong do tabed'ēēp hyb n'aa. Ta daaj hē takan'oo dāk dajēb hā ēr ted'ēēp do sām. Ti né hē ta T'aah ky n'aa, tah'yyb dāng noo gó badāk hahŷŷ hā habong do sa hā P'op Hagā Do metēēh doo. ⁷ Ta ti ky n'aa ŷ baher'oot hyb n'aa ŷ P'op Hagā Do wén sēēw hōm, ta ky n'aa rod, ta mejūū do ŷ bahadoo hyb n'aa, Judah buuj nadoo do sa hā ŷ ma metēēk hyb n'aa Jesus hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa kā. ŷ tasēēw hōm panyyg baad hadoo do ŷ ma metēēk hyb n'aa sa hā. Dooh daap ŷ menā bā. Né hup ŷ né hē tii.

⁸ Ti hyb n'aa ŷ karĕn jĕ pad'yyt hĕ rakahet'aa bĕ P'op Hagĕ Do rahyb n'aa jew'y'yk hyb n'aa, baad ub ajyy raky n'aa etsĕĕ. P'op Hagĕ Do wĕ sa moo ragadabĕĕh bĕ p'op raky n'aa etsĕĕ bĕ, taw'ĕĕts hĕ baad ub sa h'y'yb tym P'op Hagĕ Do matym gó. Taw'ĕĕts hĕ ky n'aa ets'ĕĕ doo, dooh rakawaj'ĕĕn bĕ ta wób sa wĕ, dooh raky kedag bĕ ta wób sa hĕ. ⁹ Rakahet'aa bĕ P'op Hagĕ Do rahyb n'aa jew'y'yk hyb n'aa, ŷ karĕn ŷŷj dooh rakametĕ bĕ sa saroor hyb n'aa. Taw'ĕĕts hĕ dooh rapadedĕg bĕ nu meby n'aa nĕng doo. Taw'ĕĕts hĕ taw'ĕĕts hadoo do rapadedĕĕk. Taw'ĕĕts hĕ dooh rakametĕ bĕ ta see mo n'aa hado dĕk do sa sĕĕn ramahetsooh doo me. Taw'ĕĕts hĕ dooh rakametĕ bĕ k'ĕĕts tĕg gabarĕĕh do s'ĕĕh me, perora hĕd nĕng doo me, saroor tak'ĕp ky n'aa gebah doo me na-ĕĕj hĕ.* ¹⁰ Taw'ĕĕts hĕ ŷŷj P'op Hagĕ Do hĕ raky daheeh rahanĕng do ta wób ramasa. Ti nĕ sa hetsó sa hĕ. ¹¹ Taw'ĕĕts hĕ bag hĕnh, rakanasab'ee doo gó rama kametĕĕk P'op Hagĕ Do ky n'aa. ¹² Dooch ŷ an'oo bĕ ŷŷj rama met'ĕĕg bĕ ajyy. Dooch ŷ an'oo bĕ ŷŷj ramejō bĕ ajyy. Bag hĕnh ŷ karĕn ŷŷj rabab'ĕĕh, ramaa newĕĕ, Jesus hĕ h'y'yy ka'ĕeh do rakahet'aa bĕ. ¹³ Tii d' ŷ wĕn edoo, pooj jĕ P'op Hagĕ Do pahuuj wĕt Adĕw, ta jawĕn Ewa. ¹⁴ Dooch ajyy tado bĕ Nesaa Do Yb wadii doo. Ewa nĕ paa ti tawadii. Ewa nĕ paa P'op Hagĕ Do mejūū do ky nadaheeh doo. ¹⁵ Ti hadoo nĕ hĕ rahet'aah do hyb n'aa P'op Hagĕ Do ed'ĕĕp da nesaa do mahĕnh, Kristo hĕ rah'y'yy kae had'y'yt bĕ, ta wób rakamahĕn had'y'yt bĕ, rakanasabĕ bĕ, P'op Hagĕ Do karĕn doo da rabok bĕ.

3

Jesus hĕ h'y'yy ka'ĕeh do sa wahĕ n'aa ji asĕĕw hōm do ky n'aa hahŷŷh

¹ Te hub nĕ hĕ hahŷŷh: Jĕ karĕn pé ta h'y'yb gó Jesus hĕ h'y'yy ka'ĕeh do sa wahĕ n'aa, sa hagĕ n'aa tabahadoo hyb n'aa, baad ub nĕ tii. ² Ti hyb n'aa, taw'ĕĕts hĕ baad ub tabawĕt Jesus hĕ h'y'yy ka'ĕeh do sa hagĕ n'aa tabahadoo karĕn doo. Taw'ĕĕts hĕ dooh baad nadoo do rahapĕh pé ta hĕ. Taw'ĕĕts hĕ sĕt ub ta ŷŷm. Taw'ĕĕts hĕ dooh ta ŷŷm tawad'ii bĕ ŷŷnh see sii. Taw'ĕĕts hĕ kaja hĕ denaa hĕ ta h'y'yb tamahūūm. Taw'ĕĕts hĕ tah'y'yy keb'aah nesaa do hĕ. Taw'ĕĕts hĕ ta wób hĕ baad ta h'y'yb, ta hĕ raweh'ĕĕh hyb n'aa. Taw'ĕĕts hĕ baad tagadoo ta wób ta tób yt hĕ. Taw'ĕĕts hĕ tahajaa ta wób tama metĕĕk P'op Hagĕ Do panyyg hĕ. ³ Taw'ĕĕts hĕ dooh jarakĕ hedoo do heĕk do tado bĕ. Taw'ĕĕts hĕ da dooh kapep'uuk do tado bĕ. Taw'ĕĕts hĕ ta wób baad taky n'aa en'y'ym, dooh tamebaaj bĕ. Taw'ĕĕts hĕ dooh dajĕĕr tahyb n'aa hūūm bĕ. ⁴ Taw'ĕĕts hĕ baad tah'y'yy mahūūm ta panaa. Taw'ĕĕts hĕ ta taah tametĕĕk raky daheeh hyb n'aa sa yb, baad raweh'ĕĕh hyb n'aa sa yb. ⁵ Ta panaa baad h'y'yb manahūūm doo, dooh tahaja bĕ Jesus hĕ h'y'yy ka'ĕeh do tah'y'yy mahūūm bĕ. ⁶ Dooch taw'ĕĕts hĕ tado bĕ papuuj Jesus hĕ h'y'yy kae dĕk do sa wahĕ n'aa. Papuuj Jesus hĕ h'y'yy kae dĕk do tado bĕ paawĕ, nepĕh ta daaj hĕ, ta hĕ hĕ tah'y'yy kasabĕ bĕ. Tah'y'yy kasabĕ bĕ, P'op Hagĕ Do ky n'aa etyy da, Dijab* taky n'aa etyy do paa hadoo. ⁷ Taw'ĕĕts hĕ Jesus hĕ h'y'yy ka'ĕeh sa wahĕ n'aa pan'aa baad rabaher'oot sa ky n'aa, ta wób sa hĕ, Jesus hĕ h'y'yy kana'ĕeh do sa hĕ na-ĕĕj nĕ hĕ. Dooch hyb n'aa raky n'aa rejĕĕ pé tii bĕ. Tii bĕ dooh Dijab haja bĕ sa hĕ.

Jesus hĕ h'y'yy ka'ĕeh do wahĕ n'aa sa masa n'aa sa ky n'aa hahŷŷh

* **2:9** Tii da Paw-Ro wĕn mejūū, ŷŷj wĕ ta wób raty gapanad'ĕĕk hyb n'aa, ta s'ee hĕnh sa h'y'yy nawĕt hyb n'aa. * **3:6** Gereg kyy me ramaneĕĕnh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'y'yt doo", tahanĕng pé ti Dijab.

⁸ Ti hadoo Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa masa n'aa sa hã. Taw'ãäts hë ta wób weh'ëeh do tii. Taw'ãäts hë ky kaneh'ÿÿt doo. Taw'ãäts hë dooh jarakë hedoo do heëek do tado bã. Taw'ãäts hë dooh tawad'ii bã dajëer tagadoo hyb n'aa. ⁹ Taw'ãäts hë baad rababoo had'yyt hë, sa h'yyb tym ky n'aa natapaa hyb n'aa sa hã. Taw'ãäts hë sa h'yyb gó rabenyyw had'yyt hë baad hadoo do ky n'aa P'op Hagä Do metëeh doo, ër ky daheeh doo. ¹⁰ Taw'ãäts hë pooj jé ji metyy ta ti ajyy. Tii bã, baad ramoo boo bã, baad raboo bã, ji anoo Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang ramasa hyb n'aa. ¹¹ Ti hadoo na-ãäj hë Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa masa n'aa sa ÿÿm. Taw'ãäts hë ta wób weh'ëeh do tii. Taw'ãäts hë dooh ta wób ranu mer'ood. Taw'ãäts hë kaja hë denaa hë sa h'yyb ramahüüm, baad rababok hyb n'aa. Taw'ãäts hë sahõnh hë ramoo bok do hã baad né hë ramoo bok.

¹² Taw'ãäts hë sét ub ta ÿÿm, Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa masa n'aa hã. Taw'ãäts hë baad tah'yyb mahüüm ta taah, ta tób yt haj'eenh do na-ãäj hë. ¹³ Baad ub Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa masa n'aa ramoo boo bã, ta wób raweh'ëeh da, ta wób raky daheeh da sa hã. H'yyb neÿÿm doo me rahajaa tii bã raheer'ood bã nyy da Kristo Jesus hã ji h'yy ka'eeh doo.

Ta T'aah ky n'aa P'op Hagä Do metëeh do hahÿÿh

¹⁴ Nayyw hë ÿ karën a wë ÿ bahõm. Ti hadoo né hë õm ÿ ma erih hahÿÿh, ¹⁵ ÿ tahewad bã mabahapäh hyb n'aa ÿ erih do hã, nyy da P'op Hagä Do karën ta karapee rababok. P'op Hagä Do hedëb had'yyt do karapee né tii, panyyg hanäm do ta wób hã metëeh doo, panyyg hanäm do mo n'aa jesuu doo. ¹⁶ Tak'ëp tabahetsooh né hë ta T'aah ky n'aa ër hã P'op Hagä Do metëeh doo:

“Aj'yy gó Kristo kas'ee wät.

Baad had'op do né hë Kristo P'op Hagä Do Sahee metëeh.

Ãäs rahapäh.

Ta ky n'aa raheer'ood hõm badäk hahÿÿ häj n'aa babuuj sa hã.

Badäk hahÿÿ haw'ãäts hë habong do wób rah'yy kae däk ta hã.

Hÿ pong jé ta wë tabasëek P'op Hagä Do an'oo bã.”

4

Ajyy j'ooj madäk doo me wedii do sa ky n'aa hahÿÿh

¹ Baad ub P'op Hagä Do Sahee metëeh hahÿÿh: Hÿ jawén ta wób raberéd hõm da ër ky daheeh do Jesus ky n'aa. Raky daheeh da noo kanesa do sahee, Nesaa Do Yb karapee metëek doo. ² Ajyy j'ooj madäk doo me wedii do né hë metëek ta tii. Nes'aa däg sa h'yyb rawén hyb n'aa nap'eed wät taw'ãäts hë hadoo do hã. ³ Ramejüü ji kanatëë. Ramejüü ji nawa ji nawëh ta nawë wób. Doooh taw'ãäts hë tado bã ta ti rametëek doo. P'op Hagä Do pahuuj wät ta ti ji waa, ji tä, baad hadoo do ky n'aa hapäh do ky dah'eeh do ratsebë doo me ragadoo hyb n'aa. ⁴ Baad né hë sahõnh hë P'op Hagä Do pahuunh doo. Ti hyb n'aa dooh ji jesyk péh. Taw'ãäts hë sahõnh hë ër gadoo P'op Hagä Do hã ër h'yyb tsebë doo me ji waa, ji tä hyb n'aa. ⁵ Sahõnh hë baad däg ta ti ji waa, ji tä, P'op Hagä Do tii da taky hadoo do hyb n'aa, ji waa ji tä ji ky n'aa etsëe do hyb n'aa na-ãäj hë ta hã.

Nyy da Kristo Jesus karom baad hadoo do ji bahadoo do ky n'aa hahÿÿh

⁶ Ta ti ÿ mejüü doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã mama met'ëeg bã, Kristo Jesus karom baad hadoo do hado däk da õm. A h'yyb hejój n'aa Jesus ky n'aa

ër ky daheeh doo. A h'yyb hejój n'aa baad hadoo do ky n'aa maky daheeh doo. ⁷ Mah'yyb ehód manä P'op Hagä Do nahapäh do sa panyyg hä, h'yy gatamah do sa panyyg hä. Mah'yyb ehód had'yyt hē P'op Hagä Do karēn do hä, baad takah'üüm hyb n'aa a h'yyb tym gó P'op Hagä Do karēn doo. ⁸ Taw'ääts hē ji hub ji metēék ji karajan hyb n'aa. Taw'ääts hē ta bahānh ji ma kametēék P'op Hagä Do karēn do hä. Baad ub ti ji hä wawēē hē ji bawät nä bā, h'yy pong jē ji awäd bā na-āāj hē. ⁹ Te hub né hē ta tii. Taw'ääts hē sahōnh hē ky daheeh. ¹⁰ Baad ub P'op Hagä Do karēn do ër ma kametēék do hyb n'aa tak'ēp ër moo bok, tak'ēp ër ma metēék, baad ër baher'oot ta ky n'aa. Doooh ër h'yy gejē bā ta hä. P'op Hagä Do hedēb had'yyt do hä ër h'yy kasadā. Sahōnh hē sa h'yyb tym dēēb tii. Jesus hä h'yy ka'eeh do ti ted'ēep. ¹¹ Mama met'ēēg, mamejō na-āāj hē sa hä sahōnh hē om ŷ ma erih doo.

¹² Man'oo om raty n'aa gesyyg manä pahēew nä mabahadoo do hyb n'aa. Baad awäd, baad hadoo do maher'ood, baad ub ta wób makamahān, baad ub Jesus hä mah'yy kae, baad menyyw a h'yyb tym, a hä Jesus hä h'yy ka'eeh do rabahapäh hyb n'aa nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawät. ¹³ ŷ kanajaa nä bā, ŷ karēn maner'ood had'yyt hē P'op Hagä Do kyy kerih do Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä. Maher'ood sa hä ta ky n'aa. Mama met'ēēg sa hä. ¹⁴ Baad mahyb n'aa matakä P'op Hagä Do Sahee anoo do a hä mamoo wät hyb n'aa. A hä tabanoo tii, P'op Hagä Do ky n'aa rod a hä raheer'oot noo gó a hä tah'yyb däng do mamoo wät do pan'aa, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa a nuu gó sa moo radatoonh* noo gó. ¹⁵ Baad mamoo wäd ta ti om ŷ mejüü doo. Ta hä had'yyt hē h'yyb däg. Tii bā da, Jesus karēn do hä a h'yyb kahüüm magyys hē tii b' sahōnh hē rabahapäh.

¹⁶ Baad kanä a daaj hē. Baad manä ti mametēék doo, baad had'yyt hē mametēék hyb n'aa. Tii d' had'yyt hē madoo bā, P'op Hagä Do ed'ēep da om. Mametēék do ky dah'eeh do na-āāj hē ted'ēep da nesaa do mahānh.

5

¹ Manabuuj gedo manä ajyy wehēh hedoo doo. Kaja hē denaa hē mamer'ood sa hä. A yb hadoo man'oo bā sa hä. Ajyy wanehēh nä doo, hanām gó er'ood sa hä. A h'yyj ky n'aa hadoo man'oo bā. ² ŷj wehēh hedo padēék doo, baad er'ood sa hä, a ŷyn hä maber'oot doo da. ŷj wanehēh nä doo, baad er'ood sa hä. A ānh ky n'aa hadoo man'oo bā. Baad had'op doo da mabad'oo sa hä.

Patug tema bong do sa ky n'aa hah'yyh

³ Mamasaa ŷj patug tema bok do sa mab hē haj'eenh doo, wakāän temah doo. ⁴ ŷnh patug tamah do ta taah nyy bā, ta tataah nyy bā, taw'ääts hē ti né hē mas'aa ta hä. Taw'ääts hē ti né hē mas'aa sa wakāän, tii da P'op Hagä Do karēn do hyb n'aa ji hä. Taw'ääts hē sa yb, sa ŷyn, sa oow, sa hoonh ramasa. Raned'ēed is noo gó ramasa do paa ramebaanh do tii. P'op Hagä Do gen'aak tii d' ji adoo bā. ⁵ ŷnh patug tamah do wakāän tamah doo, kamanasa doo, P'op Hagä Do hä tadaab yyp. P'op Hagä Do hä taky n'aa etsēē adēb bā, atsēm na-āāj hē tamasa hyb n'aa ta hä. ⁶ ŷnh patug tamah do ajyy hä had'yyt h'yyb dāk doo, edēb né paawā, dajēp do hadoo ta h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. ⁷ Mamaher'ood patug temah doo, raky daheeh hyb n'aa ŷ mejüü doo, ta wób raky n'aa natapaa hyb n'aa sa hä. ⁸ Jé wakāän nang péh, tamanasa do ta

* 4:14 Tsimoot P'op Hagä Do asēew hōm do heen n'aa tii.

wakään, ta yb, ta ȳyn nahag'ääs doo, teréd hõm Jesus ky n'aa ér h'yy kaha'eeh doo. Jesus hã h'yy kana'eeh do bahãnh dæg sa h'yyb nesaa do hã.

⁹ Ji erih ȳynh patug tamah do häd ji masa do pan'aa sa häd kerih do heen n'aa hã, 60 ta baab bahãnh tabahado däk bã, ta patug makü wanadii do paah, ¹⁰ taky n'aa etsã bã baad hadoo do tamoo wät do hã, baad ub ta taah tawã bã, baad ta wób tagado bã ta tób bã, Jesus hã h'yy ka'eeh do tamasaã bã, tat'yyd mehĩn bã kas'uut doo, baad hadoo doo me ta wób tamasaã bã. Tii d' tado bã ji erih ta häd ji masa do pan'aa heen n'aa hã.

¹¹ Taw'ääts hẽ dooh ji erii bã patug tema bong do wanehẽh nã do sa häd ji masa do pan'aa heen n'aa hã. Aj'yy hã rah'yy kejäg bã sa häd ji erii däk do jawén paa bã paawã, reréd hõm da Kristo ma had'yyt ramoo bok do paah, raketẽe hyb n'aa p'aa hẽnh. ¹² Ti tahado bã sa daaj hẽ raky n'aa katakyyk baad nadoo doo me, pooj jé Kristo hã raky kajäk do raky keh'ȳt do hyb n'aa. ¹³ Moo nehõj padæg da patug temah do wób rawanehẽh nã bã ji masaa bã. Boo kahah'ũnh da ta wób sa tób hẽnh. Ta wób da ranu mer'oot, ta wób da raaher'oot. Ta wób kyy hã da ranu toonh. Raaher'oot da ji naaher'oot doo. ¹⁴ Ti hyb n'aa hã ȳy pé taw'ääts hẽ patug tema bong doo, wanehẽh nã doo, p'aa hẽnh raketẽe. Na metaah. Taw'ääts hẽ baad rabahag'ääs sa tób yt haj'eenh doo. Taw'ääts baad had'yyt hẽ rababok, dooh ér majĩ ky n'aa rejãã pé do hyb n'aa èer. ¹⁵ Ta ti y wén her'oot, ȳyj patug tema bong do wób raberéd hõm do hyb n'aa Jesus hã rah'yy ka'eeh do paah. Nesaa Do Yb raky dahé däk.

¹⁶ Ȳynh Jesus hã h'yy ka'eeh doo, patug tamah do tanyb bã ta wakään mahang, taw'ääts hẽ ti tahag'ääs, tamasa. Dooh taw'ääts hẽ tado bã tadaab yb bã Jesus hã h'yy ka'eeh do wób sa wẽ. Jesus hã h'yy ka'eeh do wób ramasa ȳyj patug tema bong doo, wakään temah doo. Ta wakään nyy bã, ti né hẽ hag'ääs.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahẽ n'aa ky n'aa hahȳh

¹⁷⁻¹⁸ Hahȳ da P'op Hagã Do baher'oot ta kyy kerih doo gó: “Taw'ääts hẽ ji anoo tiriüg uuh tabawã booj yb hã, tiriüg tahes'ooj hõm do ta moo me. Dooh ji noo maw'yyd dæg bã tanawa hyb n'aa”,* nãng mã P'op Hagã Do kyyh. “Taw'ääts hẽ moo bok do sa hã ramoo bok do sãm ji banoo”,† nãng mã na-ããj hẽ ta kyy kerih do hã. Ti hyb n'aa na-ããj ji weh'èeh, baad ji banoo Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahẽ n'aa baad moo bok do sãm, jé tak'ep Jesus ky n'aa her'oot doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do ma met'èek doo.

¹⁹ Mamaa newẽ manã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahẽ n'aa see raky n'aa tapa bã. Pawóp hẽ, tamawoob hẽ tado bã ti ky n'aa tapaa doo, ti mahyb n'aa matakã sa kyyh. ²⁰ Nesaa do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahẽ n'aa see moo wäd bã, ji nabuuj gedoo sahõnh hẽ sa matym gó, ta wób rajeỹym hyb n'aa, nesaa do ramoo nabok hyb n'aa. ²¹ P'op Hagã Doo, Kristo Jesus, äãs P'op Hagã Do pa hab'èeh do na-ããj sa matym gó òm y mejũũ baad maky daheeh hyb n'aa sahõnh hẽ a hã y mejũũ doo. Taw'ääts hẽ baad ub a h'yyb sahõnh hẽ sa hã. Séd demuun maher'ood, séd demuun magado sahõnh hẽ a najiis rado bã, a najiis ranado bã na-ããj hẽ.

²² Mahyb n'aa jóh manã a moo madatoonh do ta see nuu gó, Jesus hã h'yy ka'eeh do wahẽ n'aa tabahadoo hyb n'aa. Mahyb n'aa jóh bã, nepãh òm ta h'yyb hata hado däk nesaa do tamoo wät do paa hã. Taw'ääts hẽ baad makan'yyh, baad had'yyt hẽ mabawät hyb n'aa. ²³ Meëg had'yyt manã naëng.

* 5:17-18 Dew-Teronom 25.4 † 5:17-18 Rukas 10.7

A nahëe hyb n'aa taw'ääts hē mahād eëek na-āāj uwa bëeh hejooñh doo, mah'yy gamah'ÿñh do hyb n'aa, mah'yy gamah'ÿñh do badoo wät hyb n'aa.

²⁴ Wyt ta maab hē nesaa do ta wób moo bok doo. Ji metyy do pooj jé, baad raboo bā ji bahapāh hyb n'aa, wyt ta maab hē nesaa do ramoo bok doo. Kejēn nā nesaa do ta wób moo bok doo. Ta jawén kā ji bahapāh. ²⁵ Ti hadoo né hē baad hadoo do hā. Wyt ta maab hē baad hadoo do ta wób ramoo bok doo. Ta wób baad hadoo do sa mo haj'aa, ta jawén ji bahapāh.†

6

Karom kanep'aak do Jesus hā h'yy ka'eeh do ky n'aa hah'ÿñh

¹ Taw'ääts hē sa karom kanep'aak do baad sa kariw n'aa rawehëe had'yyt hē, P'op Hagā Do ta wób raky n'aa narejāā hyb n'aa, ēr metëek do raky n'aa narejāā hyb n'aa na-āāj hē. ² Dooch taw'ääts hē tado bā sa kariw n'aa raty n'aa gesyng bā séd demuun Jesus hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Taw'ääts hē ta bahānh ramoo bok sa kariw n'aa wē, sa wakāān rabahadoo do hyb n'aa, Jesus hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, sa hā rakamahān do hyb n'aa na-āāj né hē.

Mama met'ëeg ta ti a hā ÿ metëek doo. Mamaher'ood sahōñh hē sa hā raky daheeh hyb n'aa.

Taw'ääts hē ji h'yy gadajang ji wē hanāng do hā ky n'aa hah'ÿñh

³ Jé te hub nadoo do ma metëek péh, Jesus Kristo ēr Wahē N'aa ky n'aa ky nadaheeh péh, P'op Hagā Do ky n'aa ēr mahetëk do ky nadaheeh péh, ⁴ ta daaj hē ta hā hē tah'yy kasab'ee tii. Dooch tahapāh pé ta tii. Tak'ēp ta ti hedoo do ragen'aak kyy p'āā raky kedag bā. Nahëe hado dāk ta ti sa hā. Ta ti han'aa hyb n'aa jewēs doo, kep'uuk doo, ky n'aa rejāā doo, daap tah'yy ganāng do ta wób hā. ⁵ Ta ti hedoo do raky kedag had'yyt hē. H'yy gatema bok. Ta see hado dāk sa h'yyb. Dooch sa h'yyb tym gó baad hadoo do awād wād bā. P'op Hagā Do hā rawén h'yyb dāk, dajëer hyb n'aa red'oo.

⁶ P'op Hagā Do karēn doo da ji aboo bā, tak'ēp baad hadoo do tanoo né ji hā, ji h'yy gadajaa bā ji wē hanāng do hā, dooh ji hyb n'aa hūūm bā ti bahānh. ⁷ Dooch ji manaa pé ji henāng noo gó. Dooch né hē ji mahūūm pé ji dajēp noo gó. ⁸ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē baad ji tsebé ji waa nyy bā, ji saroor enā bā. ⁹ Ta wób, tak'ēp ma nāng do karēn do raky daheeh da Nesaa Do Yb sa hā h'yyb tatuk doo. Kadëe bëeh hadoo da sa h'yyb tym h'yy gatamah doo gó rakarēn do hā. Rah'yy karēn do nes'aa d' sa hā, kasuud bong da, dooh d' rahyb n'aa jawyg wād bā sa hā, sa daaj hē rakawatsik da. ¹⁰ Dajëer ji kamahān doo, hajōng nesaa do du n'aa do tii. Ta wób, dajëer rakamahān do hyb n'aa, reréd hōm Jesus hā rah'yy ka'eeh doo, sa daaj hē rabahoop rakarehejāā doo, tak'ēp dajëer rakarēn do hyb n'aa.

Taw'ääts hē P'op Hagā Do karēn do hā ji h'yyb dāk do ky n'aa hah'ÿñh

¹¹ Ōm Tsimoot, P'op Hagā Do sii hawāt doo, tii d' madoo manāh. Baad hadoo do hā h'yyb dāg. P'op Hagā Do karēn do hā mah'yyb dāg. P'op Hagā Do hā h'yy kae had'yyt hē. Ta wób makamahān had'yyt hē. H'yy gajëe hōm manā P'op Hagā Do karēn doo da mabawāt do hā. Kaja hē denaa hē had'yyt hē er'ood ta wób sa hā. ¹² Jé tsyym kas'ÿñ doo, tak'ēp né hē rawaj'aah raj'aa ketsē do sām ragadoo hyb n'aa. Ti hadoo ÿ karēn tak'ēp mah'yyb dāg Kristo

† 5:25 Nayyw hē ji nahapāh do hyb n'aa ta see pé noo gó ta wób sa h'yyb, dooh Paw-Ro karēn bā Tsimoot hyb n'aa jōh bā Jesus hā h'yy ka'eeh do wahē n'aa pan'aa tabasēm bā.

karapee heh'äǟt do mabahadoo hyb n'aa, edëb had'yyt do magadoo hyb n'aa, hÿ pong jé Jesus sii had'yyt hë mabawät hyb n'aa kä. Ta ti hyb n'aa òm P'op Hagä Do bats'yyt paa hajòk do ramaa newëë bã, baad ub mabaheer'oot noo gó Jesus hã mah'yy ka'eeh doo.

¹³ P'op Hagä Doo, sahõnh hë badäk hahÿÿ hã hanäng do tabed'ëep. Kristo Jesus ky kaneh'ÿÿt baad hadoo do hã Pon-Sijo Pirato sii taber'oot noo gó. Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Doo, Kristo Jesus daheeh sa matym gó òm ÿ mejüü hahÿÿh: ¹⁴ Baad mamoo wäd òm ÿ mejüü do hã, òm raky n'aa natapaa hyb n'aa mamoo wät do hã Jesus Kristo èr Wahë N'aa matëeh bã kä. ¹⁵ Jesus Kristo matëeh da P'op Hagä Do an'oo bã, tah'yyb däng noo gó. Ti né hë P'op Hagä Doo, sahõnh hë weh'ëeh doo. Jããm né hë ti sahõnh hë bag'ääs doo. Sahõnh hë badäk hahÿ wahë n'aa sa wahë n'aa. Hyb n'aa jewyk do sa wahë n'aa. ¹⁶ Sét né hë ti nadajëp doo. Ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang tabawät. Ti hyb n'aa dooh ji haja bã p'eets hë ta hã ji kaja bã. Dooh hapäh péh, tabad'op hë da ji ty gepëeh. Taw'ääts hë sahõnh hë raweh'ëeh tii. Taw'ääts hë né hë tak'ëp tahaj'ap doo me tabagää had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

¹⁷ Mamejõ badäk hahÿÿ bã tak'ëp wekãp do sa hã, rah'yy kanasab'ee hyb n'aa. Maher'ood sa hã rah'yy kanasadã hyb n'aa sa ma hã. Nayyw hë tagawatsik tii. Ti hyb n'aa dooh ta hã ji h'yy kasadëë bã. Taw'ääts hë P'op Hagä Do hã rah'yy kasadã. Ti né hë tak'ëp hanoo do ji hã sahõnh hë ji karën do ji h'yyb tsebé n'aa. ¹⁸ Mamejõ wekãp do sa hã, baad hadoo doo, masa doo, sa wë hanäng doo me ramoo bong hyb n'aa. Taw'ääts hë hajõng do sa mo haj'aa taw'ääts hë hadoo doo. Taw'ääts hë wë bedoh do ramasa. ¹⁹ Tii d' radoo bã da, ti anäng da ta sãm heh'äǟt do nahãnh do ragadoo do pan'aa hÿ pong jé P'op Hagä Do wë. Edëb had'yyt do ragadoo tii bã.

²⁰ Tsimoot, baad manã a hã P'op Hagä Do anoo doo. Baad kanã P'op Hagä Do panyyg nadoo do daap kaher'oot do mahãnh. Maky gado manã karën do a hã ky kedak doo, "h'yy ganäng do ky n'aa" daap ramaneëënh do hã. ²¹ Ta wób raky dahé däk ta ti ky n'aa, ti raberéd hõm Jesus hã rah'yy ka'eeh do paah.

ÿ karën P'op Hagä Do ky enyym bê hã. Jããm hë kä.

2 Tsimoot

Ta jawén Tsimoot hã Paw-Ro ma erih do hahỹ̃h

¹ Paw-Ro ỹ ti hỹ̃h, P'op Hagã Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejũũ do see ỹ bahado däk doo. Ỹ tamejũũ ỹ baher'oot hyb n'aa ta wób sa hã, Kristo Jesus hã ji h'yy kae bã, hỹ pong jé ta pa had'yyt hẽ ji bawät da. Ti né hẽ ti ji hã taky n'aa enooh doo. ² Õm ỹ edëng Tsimoot, tah ỹ hadoo doo, ỹ kamahãn doo.

Ỹ karën P'op Hagã Do ër Yb, Jesus Kristo ër Wahë N'aa na-ããj hẽ ky en'yym a hã. Ỹ karën òm rat'yyd mehĩn, baad òm rah'yyb n'yym.

Taw'ãäts hẽ h'yy ganajëng doo me ji gadoo ji ahoop do ky n'aa hahỹ̃h

³ P'op Hagã Do wẽ h'yy gadajang a hyb n'aa. P'op Hagã Do wẽ ỹ moo wät hëp ỹ hanãm doo me, wahëh ỹ makũ rabahed'oo do paa da. Ỹ hyb n'aa es'ee had'yyt hẽ òm ỹ ky n'aa etsëë bã, adëb bã ỹ ky n'aa etsëë bã, atsëm ỹ ky n'aa etsëë bã. ⁴ Tak'ëp ỹ karën òm ỹ bahegãã paawã, tak'ëp ỹ tsebé hyb n'aa paawã. Hyb n'aa manabaan hã ỹ̃ mabaoot do ër ketyn hõm bã. ⁵ Baad ỹ hyb n'aa esee nyy da t'õp madäk doo me mah'yy ka'eeh Jesus hã. Ỹ hapäh, a hoonh Roots häd näng do hadoo, a ỹ̃n Ew-Nis häd näng do hadoo né hẽ mah'yy kae däk. ⁶ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hẽ p'aa hënh mah'yy kadaw'uuh, baad mamoo wät hyb n'aa P'op Hagã Do Sahee anoo do paa a hã, a nuu gó moh ỹ̃ ỹ dasooh noo gó. ⁷ Ta ti ỹ wén näng, P'op Hagã Do Sahee dooh ji eỹ̃m bã tan'oo bã. Ji h'yyb tym tahej'oonh, ta karën do ji bahajaa hyb n'aa. Tanoo ji kamahãn doo. Tanoo ji hã ji bahajaa hyb n'aa ji h'yy keb'aah nesaa do hã. ⁸ Ky hebyy manã Jesus ër Wahë N'aa ky n'aa maher'oot do hã. Nu mebyy manã hëp ỹ n'aa, Kristo hyb n'aa ỹ radawäts geët do hyb n'aa. Taw'ãäts hẽ P'op Hagã Do hejój me mabahoop nemon ỹ̃ ër rarejã bã panyyg hanãm do hyb n'aa. ⁹ P'op Hagã Do né hẽ ti ër hed'ëep do paa banesaa do mahãnh. Ẽr tasëew hõm tsyt hẽ ta wẽ, takarën doo da ër babok hyb n'aa. Ji mo haj'aa jawén nado ji tabasëew hõm. Ji tawén sëew hõm, sahõnh hẽ tadu dahäng do pooj jé tii da takarën do hyb n'aa. Kristo Jesus hyb n'aa taky enyym ër hã, ër takamahãn, nes'aa né paawã ër. ¹⁰ Hỹ̃ kã, Kristo Jesus, ji h'yyb tym dëeb bahyng do hã ër hã taky enyym, ër takamahãn, ër hã tametëeh. Kristo ahãj jëng dajëb hejój paah. Ẽr da genyyh. Ta ky n'aa hanãm do hã tametëeh ër hã ji edëb had'yyt hẽ do tyw n'aa. ¹¹ P'op Hagã Do ỹ tasëew hõm, ta ti ky n'aa rod, Jesus mejũũ do na-ããj hẽ ỹ bahadoo hyb n'aa, ỹ ma metëek hyb n'aa ta ky n'aa. ¹² Ti hyb n'aa ỹ bahoop ỹ radawäts geët doo. Ti hado né paawã ỹ̃h, dooh ỹ hebyy bã ta ti hyb n'aa. Ỹ hapäh ta ti ta hã ỹ h'yy ka'eeh doo, Kristo. Baad ỹ bahapäh ta ti tahajaa baad tabahag'ãas ta ky n'aa hã ỹ tanoo doo, tamatëeh bã kã.

¹³ Menyww had'yyt hẽ a h'yyb gó a hã ỹ ma met'ëeg wät doo. Taw'ãäts hẽ hadoo do ky n'aa né tii. Taw'ãäts hẽ Jesus hã mah'yy kae had'yyt hẽ. Taw'ãäts hẽ sahõnh hẽ makamahãn had'yyt hẽ. Ẽr hajaa Jesus hã ër h'yy ka'eeh, ta wób ër kamahãn, séd ër h'yyb hedoo do hyb n'aa Kristo Jesus hã. ¹⁴ P'op Hagã Do Sahee ër h'yyb gó hawät do hejój me baad manã a hã P'op Hagã Do anoo do paah, ta ky n'aa, ta see hadoo tanadoo hyb n'aa da.

¹⁵ Mahapäh né hē, sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do Asija häd näng do häj n'aa bä hena do ȳ raberéd wät. Pigeer, Emok häd enäh doo, ti na-ääj né hē ȳ reréd wät.

¹⁶ Ȳ karēn Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do t'yyd mehīn Onesip, ta tób yt haj'eenh do na-ääj né hē, hajōd nuu me ȳ h'yy gadajang tan'oo bä do hyb n'aa. Dooh tanu mebyy bä hēp ȳ n'aa, ȳ radawäts gēēt do hä. ¹⁷ Roma bä takajaa noo gó, baad ȳ tabesoos jé pad'yyt hē, ȳ tawyyd kán. ¹⁸ Ȳ karēn Jesus Kristo, ēr wahē n'aa, t'yyd mehīn Onesip hā, sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó. Baad mabahapäh né hē tak'ēp ȳ Onesip masa paa Epeso häd näng do panang bä.

2

¹ Ōm kā tah ȳ hadoo doo, tak'ēp h'yy kahejój Jesus hā mah'yy ka'eeh do hä. Ōm da Kristo Jesus h'yyb hej'oonh, ky enyym do hyb n'aa a hä. ² Ta ti mamaa napäh do ȳ metēek doo, hajōk her'oot doo, ȳ karēn matab'ēēs ajyy baad hadoo do sa hä, ta wób rama metēek hajaa doo kā.

³ Warahén baad habok do raky daheeh sa wahē n'aa kyyh, ragadoo na-ääj hē rahoop doo. Ti hadoo taw'ääts hē nemon ȳy magado Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ji ahoop do sa mo haj'aa, ji ky n'aa rarejää do na-ääj né hē. ⁴ Warahén baad habok doo, dooh rah'yy kawapēen bä warahén nadoo do ramoo bok do hä. Tii d' rawén d'oo, sa wahē n'aa rah'yyb en'yym do hyb n'aa. Ōm na-ääj hē, Jesus Kristo warahén n'aa hadoo mabahadoo do hyb n'aa, h'yy kawapēen manä Jesus ēr wahē n'aa manejuū do hä. ⁵ Jé tsyym kas'ȳy doo, wajaah doo, dooh tagado bä j'aa ketsē do sām, kas'ȳy do ky n'aa jaw'yyk do taky nadahé bä. Ti hyb n'aa taw'ääts hē kas'ȳy doo, waj'aah do hadoo mabad'oo. Taw'ääts hē baad maky daheeh Jesus ōm tamejuū doo. ⁶ Taw'ääts hē jé gēew gó tak'ēp moo wät doo, pooj jé tagadoo ta joom s'ēeb. Taw'ääts hē tii d' mabahadoo. Tak'ēp baad ub mama met'ēeg, mamaher'ood Jesus ky n'aa, ta sām magadoo hyb n'aa. ⁷ Mahyb n'aa newē ta ti a hä ȳ her'oot doo. Tii d' madoo bä, ōm P'op Hagä Do h'yy gan'yyh sahōnh hē mabahapäh hyb n'aa takarēn doo.

⁸ Jesus Kristo mahyb n'aa es'ee, ganä wät do dajēp do paa P'op Hagä Do an'oo bä, Dawi makū panaa paah. Ti ky n'aa hanäm do rod n'aa ȳyh. ⁹ Ti ky n'aa hyb n'aa ȳ rarahejää, ȳ rawén moo maw'yyd dāk haak sapuuw hadoo doo me. Mo haj'aa dahej'ēep do hadoo ȳ ran'oo bä. Tii d' né paawä ȳ rabad'oo, P'op Hagä Do kyyh dooh takamaw'yyd bä. Dooh mesoo péh. Ta ti awäd had'yyt hē badāk hahȳ haw'ääts hē. ¹⁰ Ti hyb n'aa ȳ gadoo né hē ȳ ahoop do sa mo haj'aa. Ȳ wén gadoo tii, P'op Hagä Do asēew hōm do sa hyb n'aa, ramaa napäh hyb n'aa ta ky n'aa, sa h'yyb Kristo Jesus bed'ēep hyb n'aa, banām doo hēnh ta sii ta bag tak'ēp gabarēeh do mahang rababoo had'yyt hē hyb n'aa.* ¹¹ Te hub né hē hahȳh:

Kristo hyb n'aa ji dajēb bä,
ta sii ji baboo dāk da.

¹² Ji gado bä had'yyt hē ji ahoop do Kristo hyb n'aa,
ji bag'ääs da ta sii.

Kristo ji ky n'aa jejēn bä,

ji na-ääj hē ta ky n'aa jejēn da P'op Hagä Do hä.

* **2:10** Paw-Ro ky dawuh bä paawä tanahoop hyb n'aa, dooh paawä raky n'aa napēē bä Jesus ky n'aa. Dooh redēb bä tii bä P'op Hagä Do wē. Ti hyb n'aa Paw-Ro gadoo ta hoop doo.

13 Dooh né paawä baad ji awäd bä had'yyt hē Kristo sii, ji tahagää had'yyt hē, ji takamahän had'yyt hē. Dooh tahaja ta daaj hē taky kehÿÿd bä.

Taw'ääts hē ji moo wät P'op Hagä Do gen'aak do ky n'aa hahÿÿh

14 Mamaher'ood ta wób sa hä a hä ÿ her'oot doo. P'op Hagä Do matym gó mamejõ sa hä raky kaned'aak hyb n'aa kyy p'ää. Dooh baad tado bä ji ky kedak doo. Taw'ääts hē nado ti maa new'ëë do sa hä. Tarejää maa new'ëë doo. 15 Taw'ääts hē baad mama met'ëëg P'op Hagä Do ky n'aa, P'op Hagä Do gadoo hyb n'aa mamoo wät doo. Taw'ääts baad hadoo do moo wëëd mabahadoo. Baad ÿ wén karën mamoo wät, manu manebnyng hyb n'aa mamoo wät do hä, baad ub mama metëëk hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa.

16 Mamaa newë manäh, P'op Hagä Do nahapäh do her'oot doo da her'oot doo, daap hadoo do ky n'aa her'oot doo. Er'ood manä sa sii. Dewë hä magyys hē ta ti hedoo do rababoo däk P'op Hagä Do mahänh. 17 Kah'üüm rama metëëk doo, nahëë saraa ji hä ket'ëë hõm do hadoo. Ti hyb n'aa, awäd manä sa mahang. Imenëw, Piret häd enäh do ta ti hed'oo do sa wób. 18 Rerëd hõm baad hadoo do ky n'aa. Èr ganä wät paah, sa nooh. Dooh ji ganä wäd bä ta jawén, sa nooh. Daap ta tii d' rama metëëk. Ti hyb n'aa sa kyyh maa new'ëë do wób dooh baad raky dahé boo P'op Hagä Do panyyg. 19 Tii d' nado P'op Hagä Do kyyh. Te hub né hē tii. Tahajaa ta kyy hä ji h'yy kasadëë bä. Dooh taky kahÿÿd bä. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hapäh ta hä h'yy ka'ëeh doo.” Hahÿÿ da ji tamejüü: “Taw'ääts hē nesaa do mahänh dawëë rakan'yyh Jesus sa wahë n'aa ramaneëënh doo.”

20 Tak'ëp ma näng do tób bä ti anäng waa hood k'ääts tég gabarëeh do s'ëëb ta wób, k'ääts tég hawak do s'ëëb ta wób. B'aa s'ëëb, tsäng s'ëëb hedoo do ta wób. Ky n'aa gebah do s'ëëb, hanäm do hood tii. Ky n'aa ganebah do s'ëëb, hanäm do hood nado tii. 21 Ti hadoo Jesus hä h'yy ka'ëeh do sa hä. Ji daaj hē baad ji kanä bä nesaa do mahänh, hanäm do hood hadoo ji. Hanäm do ji moo wät hyb n'aa, ji P'op Hagä Do asëëw hõm tsyt hē. P'op Hagä Doo, èr Kariw N'aa ma hä èr hajaa èr moo boo bä tii bä, tsyt hē èr tabasëëw hõm do hyb n'aa. 22 Ti hyb n'aa baad kanä pahëew h'yyb hadoo do nesaa do hä mahänh. Taw'ääts hē baad hadoo do hä mah'yyb däg. Mahüüm had'yyt hē Jesus hä mah'yy ka'ëeh doo. Mahüüm had'yyt hē P'op Hagä Do makamahän doo, a da hadoo do makamahän do na-ääj né hē. Mahüüm had'yyt hē a h'yyb hanäm do sa hä. Tii da ÿ karën mabad'oo ta wób sa sii, h'yyb näm doo gó Jesus hä raber'oot do sa sii.

23 Mamaa newë manä daap ke'aanh doo, daap kaher'oot doo. Mahapäh ti né hē du n'aa kawajään doo gó raky kedak doo. 24 P'op Hagä Do sii moo heb'ook doo, Jesus hä h'yy ka'ëeh do sa wahë n'aa, taw'ääts hē dooh ky ked'aak do rado bä. Taw'ääts hē kaja hē denaa hē sa h'yyb ramahüüm sahõnh hē sa wë. Taw'ääts hē da baad rama metëëk. Taw'ääts hē dooh renyyw bä h'yy gaëënh doo. 25 Taw'ääts hē kaja hē denaa hē rama metëëk sa hä ganen'aak doo. Nepäh P'op Hagä Do h'yyb wareem bä, baad hadoo do ky n'aa rabahapäh, raky daheeh hyb n'aa. 26 Ta tii kä baad däg p'aa hënh sa h'yyb tym hanäm do hä kä. Baad rakanä däk tii bä sa hä Dijab† wadii do mahänh, tamesoo do paa mahänh. Ta ti hedoo do Dijab mesoo do paa hadoo, takarën do ramoo bok hyb n'aa.

† 2:26 Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab.

3

Sahõnh hê gawatsig hõm do pooj jé panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Mahyb n'aa es'ee ti hahÿÿh: Sahõnh hê gawatsig hõm do pooj jé, tak'êp da tanesaa ji hã. ² Sa hã hê had'yit hê rahyb n'aa newëë da ti noo gó. Rahyb n'aa hũũm magyys hê da sa ma. Sa daaj hê raj'aa etsë da. Sa hã hê rah'yy kasab'ee da. P'op Hagä Doo, ta wób na-ããj hê raky n'aa rejãã da. Sa yb, sa ÿÿn, dooh d' raky dahé bã. Dooh d' taw'ããts hê tado sa hã ragadoo doo. Dooh da P'op Hagä Do rawehëë bã. ³ Dooh da rakamahãn péh. Maneban sa da hadoo do sa mo haj'aa. Ta wób da ranu mer'oot, raky n'aa rejãã da. Dooh da sa h'yyb ramedug bã nesaa do hã. Dooh d' rat'yyd mehĩĩn péh. Sahõnh hê da rarejãã rakarên doo da. Dooh d' ragenaag bã baad hadoo doo. ⁴ Baad raky kenãw né paawã, ta wób da raky n'aa her'oot sa majĩĩ hã. Daap hê ragado nyh sa h'yyb tym. Sa daaj hê sa hã rabahajaa, sa hã. Rah'yy karên do rakamahãn da. Dooh da P'op Hagä Do hã rakamahãn bã. ⁵ P'op Hagä Do karên do ramoo bok ji edoo né paawã, j'ooj madãk doo me tii d' rabad'oo. P'op Hagä Do hejój raty n'aa ges'yyk. Dawëë kanã da ta ti hedoo do sa mahãnh. ⁶ Ta ti rah'yyb wedii ragadoo hyb n'aa sa tób bã. Tii bã rahajaa rawedii ÿÿj wób h'yy gatema doo, ta ti ÿÿj raky sũũt hyb n'aa rahe'oot doo. Ta ti hedoo do ÿÿj hajõng sa hã nesaa doo, nesaa do jawén sa h'yyb tym bawät do hyb n'aa. ⁷ Ta ti hedoo do ÿÿj ta tii d' had'yit rakarên rama kameteëk, dooh paawã rahaja bã rah'yy kadawuung bã baad hadoo do ky n'aa hã. ⁸ Ta ti hedoo doo ma matëg oow, baad hadoo do ky n'aa majĩĩ tii. Janes, Jãm hãd enãh do hadoo tii, Moses hã rah'yy kawapëen do paah. Baad nado wäd ta ti sa h'yyb tym. Dooh P'op Hagä Do karên wäd ta tii, heh'ãät ub nadoo do hyb n'aa ta hã rah'yy ka'eeh doo. ⁹ Sahõnh hê rah'yy genãh da sa hã. Ti hyb n'aa dooh da rahũũm bã ta bahãnh. P'ooj ub habok do paa hadoo da, Janes, Jãm hãd enãh do paah.

Taw'ããts hê ji ky dahé had'yit hê P'op Hagä Do panyyg ji hã rama metëek doo

¹⁰ Mahapãh né ti ÿ ma metëek doo, nyy da ÿ bawät do baad ub, h'ëed hyb n'aa ÿ bawät. Mahapãh né ti nyy da ÿ h'yy ka'eeh P'op Hagä Do hã, nyy da h'yyb jawyk doo gó ÿ bawäd wät, nyy da sahõnh hê ÿ kamahãn, nyy da h'yy ganajëë hõm doo me ÿ bawät ÿ rarejã né paawã. ¹¹ Mahapãh né hê nyy da ÿ rarejãã, nyy da ÿ bahoop do sa mooh. Mahapãh né hê ti nyy da ÿ rano n'aa masoo panang Æn-Tijoka, Ikonijo, Ris hãd enãh doo bã. Sahõnh hê ta ti ÿ ahoop do mahãnh, ÿ rarejãã do mahãnh ÿ P'op Hagä Do ed'ëep. ¹² Sahõnh hê P'op Hagä Do karên doo da hawät do karên doo, Kristo Jesus karapee rabahadoo do hyb n'aa, rarejãã né da. ¹³ Nanãng ky nesaa doo, j'ooj madãk doo me ky ken'yyim doo, ti bahãnh dãg da sa hã nesaa doo. Rawedii da ta wób, ta ti rawedii na-ããj né da sa hã. ¹⁴ Õm kã, baad maky dahé had'yit hê ÿ karên, a hã rama metëek do paa hã. Mahapãh né ti baad a hã mama kameteëk do paah, baad mabahapãh hyb n'aa õm ma metëek do paah. ¹⁵ Õm karapee noo gó õm rama met'ëëg wät tak'êp hanãm do P'op Hagä Do kyy kerih doo. Ta ti õm tah'yy gan'yyh, mabahapãh hyb n'aa nyy da õm P'op Hagä Do bed'ëep Kristo Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. ¹⁶ Sahõnh hê P'op Hagä Do kyy kerih doo, P'op Hagä Do né hê ti hanoo. P'op Hagä Do né hê ti h'yy gan'yyh raberih hyb n'aa. Ta tii hã baad ub panyyg hanãm do ji metëek. Ta tii hã ji metëeh ta wób sa hã resõõts hõm doo. Ta tii hã ji ma metëek ny hadoo do ji eréd hõm doo. Ta tii hã ji metëeh nyy da P'op Hagä Do karên doo da ji bawät. ¹⁷ Ti hyb n'aa kã,

ramaa newë bä, raky dahé bä, baad né hë P'op Hagä Do karapee rabahajaa ramoo boo bä sahõnh hë baad hadoo do P'op Hagä Do karën doo.

4

¹ Kristo Jesus matëeh bä kä taky n'aa etyy da sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong doo, hedëp doo, dejëp do na-ääj hë. Ti awät do hyb n'aa, tadu doo do hyb n'aa tabag'ääs doo, P'op Hagä Do matym gó, Kristo Jesus matym gó na-ääj hë òm ÿ mejüü hahÿÿh: ² Maher'ood panyyg hanäm do sahõnh hë sa hä. Maher'ood sa hä rakarën bä ramaa newë bä, rakanarën bä na-ääj né hë. Maky geäm sa hä baad ranaboo bä. Manabuuj gedo baad nadoo do moo bok doo. Mah'yyb tsebë sa hä, baad hadoo do ramoo bok hyb n'aa. Taw'ääts hë h'yyb jawyg gó mama met'ëeg sa hä. ³ Tii d' ÿ wén karën mabad'oo, ti awät do hyb n'aa ti noo gó dooh rakarën bä ramaa newë bä panyyg heh'äät ub do hä ma kamahetëk doo. Resoos da sa ma matëg n'aa, ragen'aak do ramaa metëek hyb n'aa sa hä. Tii da rawén d'oo, rah'yy karën doo da rababok do hyb n'aa. ⁴ Raty n'aa ges'yyk da baad hadoo do ky n'aa. Ramaa newë däg kån da panyyg daap menyih doo. ⁵ Òm kä, baad menyiw had'yyt hë a h'yyb tym kä. Magado Jesus hyb n'aa ji ahoop do sa mo haj'aa, ji ahoop do ji raky n'aa rejää doo. Maher'ood Jesus ky n'aa hanäm do ta wób sa hä. Baad mamoo wäd. Magawatsiig hõm sahõnh hë, a hä P'op Hagä Do anoo do mamoo wät do pan'aa. ⁶ Tii d' ÿ wén karën mabad'oo, edaa däk do hyb n'aa ÿ radaj'ëep. P'op Hagä Do hä ÿ kan'oo däk ÿ dajëp bä. ⁷ Tak'ëp wajaah doo, tsyym kas'ÿÿ do hadoo paa ÿÿh. Tak'ëp ÿ moo wäd wät Jesus ky n'aa ÿ her'oot do hä. ÿ haja däk hä ÿ P'op Hagä Do karën doo. Tsyym kas'ÿÿ doo, wajaah do kajaa do hadoo ÿÿh. Dooh paa hëp ÿ ÿ eréd bä Jesus hä ÿ h'yy ka'eeh doo. ⁸ Hÿ jawén, p'aa hënh Jesus bahyng bä, ÿ gadoo da ÿ moo wät do sãm, P'op Hagä Do karën doo da ÿ moo wäd wät do sãm. Jesus Kristo, baad had'op doo, nes'òos doo me sahõnh hë sa hä ky n'aa etyy doo, anoo da hä ÿ tii. Hä ÿ had'yyt nado tabanoo. Tanoo né da ta hä baad gad'aa do sa hä na-ääj né hë.

Tsimoot hä Paw-Ro maher'oot nyy d' rabad'oo ta hä ky n'aa hahÿÿh

⁹ ÿ karën paawä nanyw hë mabana wë ÿÿ, ¹⁰ Demas ÿ teréd wät do hyb n'aa. Badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rah'yyb padëek do hä tah'yyb däg däk, takamahån kån, ÿ tawén eréd hõm. Tesaronika hënh tabahõm. Èr hÿÿj hadoo do Keresën häd näng do ahõm Garata häd näng do häj n'aa hënh. Tiit ahõm Dar-Masija hënh. ¹¹ Jääm né Rukas haym hata ÿÿ. Mabana bä da, ÿ karën mamana a sii Maah-Ko. ÿ karën ÿ tamoo masa. ¹² Tikiko ÿ mejõ hõm Espo panang hënh tabahõm hyb n'aa, t'ii hënh tamasa hyb n'aa. ¹³ Mabana bä da mamana a sii saror ÿ hebaan doo, a'ÿÿy Kar-Pos häd näng do wë ÿ eréd däk doo, panang Torowas häd näng doo bä. Mamana na-ääj hë ma kahé bäh kerih doo, kap'òøj däk doo. Mamana na-ääj hë ta byyh s'ëeb ta hä kerih do na-ääj né hë. Ta ti né tak'ëp ÿ karën up doo.

¹⁴ Aresån, sapaar s'ëeb moo hew'ëet doo, hajõng nesaa do tamoo wät hä ÿÿ. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa etyy da tii. ¹⁵ Baad mamatakä òm Aresån narejää hyb n'aa. Tak'ëp né hë tahyb n'aa wareem Jesus ky n'aa èr her'oot do hä. Èr her'oot do majiï né tii.

¹⁶ Jääm né hë pooj jé hä ÿ rakamaj'ii do ky n'aa ÿ her'oot noo gó, tabad'op hë ÿ rahadaa hõm ÿ raky masa hyb n'aa paawä. ÿ karën P'op Hagä Do mabaan hõm ti ÿ ramanasa doo. ¹⁷ ÿ né paawä neheda sa hä, P'op Hagä Do ti ÿ tahada, ÿ tah'yyb hej'oonh. Ti hyb n'aa, sahõnh hë Jesus ky n'aa ÿ hajaa

ÿ her'oot sahõnh hẽ Judah buuj nadoo do sa hã. Ỗ P'op Hagã Do ed'ëep Ỗ radajëeb mahãnh. ¹⁸ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do Ỗ ted'ëep da sahõnh hẽ nesaa do mahãnh. H'yyb nyyw gó Ỗ tamahũũm da hỹ pong jé tabag'ããs bã. Taw'ãäts hẽ P'op Hagã Do ji j'aa etsëe had'yyt hẽ. Ỗÿ. Tii d' né hẽ. Taw'ãäts hẽ.

¹⁹ Mamaher'ood Pisiir, ta patug Akira daheeh, Ỗ hyb n'aa esee sa hã. Mamaher'ood na-ãäj hẽ Onesip, ta tób yt haj'eenh do na-ãäj né hẽ, Ỗ hyb n'aa esee sa hã. ²⁰ Eras baym Korĩn bã. Toropimo Ỗ eréd sooh panang Mirét hãd nãng doo bã, nahëe nãng do hyb n'aa. ²¹ Ỗ karẽn mahyb n'aa bawaad tabahahëëm do pooj jé makajaa hyb n'aa babã. Ajyy Ew-buh, Pudẽn, Rĩĩn hãd enãh doo, Ỗÿnh Karaw-Dija hãd nãng doo, hajök ta wób Jesus hã h'yy ka'eeh do na-ãäj hẽ, õm mã rahyb n'aa esee. ²² Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã Ỗ ky n'aa etsëe a h'yyb tym gó tabawäd had'yyt hẽ hyb n'aa. Ỗ karẽn P'op Hagã Do ky enyyim sahõnh hẽ bẽ hã. Jããm hẽ kã.

Tiit

Tiit hã Paw-Ro ma erih do hahỹỹh

¹ Ỹ Paw-Ro, P'op Hagã Do karom seeh, Jesus Kristo mejũũ do see ỹ ti hỹỹh. Ỹ Jesus mejũũ ỹ masa P'op Hagã Do asẽew bong doo, baad ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, baad hadoo do ky n'aa P'op Hagã Do karẽn doo da ji bawãt hanoo doo, rabahapãh hyb n'aa. ² Ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, baad hadoo do ky n'aa rabahapãh do hyb n'aa, P'op Hagã Do wẽ sa h'yyb tym nadajẽp do ragada. Sahõnh hẽ tadu dahãng do pooj jẽ P'op Hagã Doo, wanadii doo, taky n'aa eno dãk paa ji h'yyb tym hawãd had'yyt do ta wẽ. ³ Hỹỹ kã, tah'yyb dãng do noo gó, ỹ ber'oot do hã P'op Hagã Do metẽeh nanãng taky dãng do paah. P'op Hagã Doo, ẽr h'yyb tym dẽeb h'yyb dãng hã ỹỹ, ỹ tamejũũ, ta ky dãng do ỹ baher'oot hyb n'aa, ỹ wẽn metẽek ta wób sa hã.

⁴ Ỹ ky n'aa edẽng õm Tiit, nemon ỹỹ Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa tah ỹ hado dãk doo. Ỹ karẽn P'op Hagã Do ẽr Yb, Kristo Jesus ẽr h'yyb tym dẽeb na-ããj hẽ ky en'yym a hã. Ỹ karẽn baad õm rah'yyb n'yym.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahẽ n'aa ji asẽew hõm do ky n'aa hahỹỹh

⁵ Õm ỹ eréd gẽet tsyt dẽeg hã Keret hãd nãng doo bã, baad nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang hanãng do mabenãm hyb n'aa, tsyt dẽeg bã hanãng do panang bã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahẽ n'aa mabasẽew hõm hyb n'aa õm ỹ mejũũ do paa hadoo da. ⁶ Jããm hẽ masẽew baad tawãd bã. Taw'ããts hẽ dooh rahapãh pẽ ta hã baad nadoo doo. Taw'ããts hẽ sèt ub ta ỹỹm Jesus hã h'yy ka'eeh do wahẽ n'aa hã. Taw'ããts hẽ dooh ta ỹỹm tawãd'ii bã ỹỹnh see sii. Ta taah kã, taw'ããts hẽ Jesus hã rah'yy ka'eeh. Taw'ããts hẽ dooh ta taah raky n'aa etsã bã nu meby n'aa nãng do hã. Taw'ããts hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do wahẽ n'aa taah ky dah'eeh do sa yb hã. ⁷ P'op Hagã Do wẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hagã n'aa moo wãt do hyb n'aa, taw'ããts hẽ baad ub had'yyt hẽ tabawãt, dooh rahapãh pẽ ta hã baad nadoo doo. Taw'ããts hẽ dooh h'yy kasab'ee do tado bã ti. Taw'ããts hẽ dooh kawaj'ããn yb tado bã. Taw'ããts hẽ dooh jarakẽ hedoo do heẽek do tado bã. Taw'ããts hẽ dooh kahep'uuk do tado bã. Taw'ããts hẽ dooh dajẽer jawẽn hawãt do tado bã. ⁸ Taw'ããts hẽ baad tagadoo ta wób ta tób bã. Taw'ããts hẽ baad hadoo do kamahãn do tii. Taw'ããts hẽ kaja hẽ denaa hẽ ta h'yyb tamahũũm tabawãt do hã. Taw'ããts hẽ baad hawãt do ti ta wób sa wẽ. Taw'ããts hẽ tsyt hẽ P'op Hagã Do wẽ tabawãd had'yyt hẽ. Taw'ããts hẽ tah'yy keb'aah nesaa do hã. ⁹ Taw'ããts hẽ Jesus ky n'aa ẽr ma metẽek do baad taky daheeh, tabahajaa hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa tama metẽek ta wób sa hã, tabahajaa hyb n'aa tah'yyb en'yym sa hã, raky daheeh hyb n'aa ky n'aa heh'ããt ub do ky n'aa, tabahajaa hyb n'aa ky n'aa heh'ããt do majĩ hã tametẽeh res'õõs doo.

¹⁰ Tii da ỹ wẽn erih, hajõk rah'yy kawereem dãk do hyb n'aa heh'ããt ub do ky n'aa hã. Daap hadoo do rama met'ẽeg kãn, ta wób rawedii. Ta ti hedoo do sa mahang hajõk ji hã ramejũũ Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da ji bawãt. ¹¹ Taw'ããts hẽ ji ky meduuk ta ti hedoo doo. Ji wẽn meduuk, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, sa panaa hẽ, raky dahẽ kãn do hyb n'aa nanãng ma matẽg oow panyyg, baad rawẽn ky nadahẽ wãt baad hadoo do ky n'aa hã. Dajẽer ragahẽen do hyb n'aa né hẽ ta ti rama metẽek, nu meby n'aa nyy nẽ paawã dajẽer ji gahẽen bã ta hyb n'aa. ¹² Hahỹỹ da tsyt dẽeg hã Keret

häd näng do buuj seeh, noo ese do her'oot paa Keret buuj sa ky n'aa: “Noo kanesa had'yyt hē Keret buuj”, näng mäh. “Tabanes'aa hedoo. Moo nehōj, tsyym nehōj, h'yyb nehōj. Ta bahānh haw'aa doo”, näng mā ta kyyh. ¹³ Te hub né hē Keret buuj sa ky n'aa ta her'oot do paah. Ti hyb n'aa manabuuj gedo Keret buuj Jesus hā h'yy ka'eeh do daap hadoo do ky dah'eeh doo, baad raky daheeh hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa, ¹⁴ raberéd hōm hyb n'aa Judah buuj panyyg ub hadoo doo, noo kanesa doo. Mamejō reréd hōm hyb n'aa ajyy baad hadoo do ky n'aa ty n'aa ges'yyk do sa hā mejūū doo. ¹⁵ Baad tado bā ji h'yyb tym P'op Hagā Do matym gó, baad dāg sahōnh hē ji hā. H'yyb tym nasaa do hanāng do hā, Kristo Jesus hā h'yy kana'eeh do hā, sahōnh hē nesaa dāg ta hā. Baad nado wād ti sa h'yyb. Nesaa do rahyb n'aa newē had'yyt hē. Dooh rah'yy kamedug wād bā nesaa do hā, baad nado wād do hyb n'aa sa h'yyb tym. ¹⁶ P'op Hagā Do rahapēē né paawā m', sa nooh, ramoo bok do hā daap ramenyyh ji bahapāh. Tak'ēp nesaa do ta ti P'op Hagā Do matym gó. Ti hyb n'aa P'op Hagā Do ganen'aak. Dooh raky dahé bā P'op Hagā Do kyyh. Tabad'op hē baad hadoo do rahajaa pé ramoo boo bā.

2

Baad hadoo do ky n'aa ji tama met'ēek doo da ji bawāt do ky n'aa hahȳyh

¹ Ōm kā, taw'āāts hē baad hadoo do ky n'aa hana do mama met'ēeg Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā. ² Ajyy wehēh hedo padēek do sa hā mama met'ēeg, kaja hē denaa hē sa h'yyb ramahūm hyb n'aa. Mama met'ēeg sa hā, baad rababok hyb n'aa, sa hā ta wób raweh'ēeh hyb n'aa. Mama met'ēeg sa hā, rah'yy keb'aah hyb n'aa nesaa do hā. Mamaher'ood sa hā, baad ub P'op Hagā Do hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa, ky n'aa hanām do baad ub raky daheeh hyb n'aa. Mamaher'ood sa hā, ta wób rakamahān hyb n'aa baad ub. Mamaher'ood sa hā, rah'yy ganejē hōm hyb n'aa P'op Hagā Do karēn doo da ji bawāt do hā. ³ Ti hadoo ȳȳj wehēh hedo padēek do sa hā kā. Mamaher'ood, P'op Hagā Do karēn up doo da rababok hyb n'aa, P'op Hagā Do hā had'yyt hē rah'yyb padēek hyb n'aa na-āāj né hē. Mamaher'ood sa hā, ta wób ranu maner'oot hyb n'aa. Mamaher'ood sa hā, jarkē hedoo do noo ranahadoo hyb n'aa. Taw'āāts hē baad hadoo do ti ramet'ēek. ⁴ Tii bā kā rahajaa rama met'ēeg bā kā ȳȳj wanehēh nā doo kā, sa patug, sa taah rakamahān hyb n'aa, ⁵ sa h'yyb ramesoo hyb n'aa baad nadoo do ji h'yyb karēn do jawén ranabok hyb n'aa, baad rakan'yyh baad hadoo do hā rababok hyb n'aa, baad ramoo bok hyb n'aa sa tób bā, raky en'yyim hyb n'aa, sa patug raky daheeh hyb n'aa na-āāj né hē. Taw'āāts hē tii da ȳȳj wanehēh nā do rabad'oo, sa hyb n'aa P'op Hagā Do ky n'aa ta wób raky n'aa narejāā hyb n'aa. ⁶ H̄ȳy kā, ajyy wanehēh nā do hā kā. Tak'ēp péj mamaher'ood sa hā, sa h'yyb ramesoo hyb n'aa ji h'yyb karēn do jawén ranabok hyb n'aa. ⁷ Ōm kā tii, taw'āāts hē baad hadoo do mamoo wād had'yyt hē, a hā ta wób rahegāā bā, mabawāt doo da rakarēn rababok hyb n'aa. Mama met'ēeg P'op Hagā Do ky n'aa t'ōp madāk doo me, j'ooj madāk doo me nado. Maky n'aa manesuj manā P'op Hagā Do ky n'aa mamet'ēeg bā. ⁸ Baad mama met'ēeg baad hadoo do ky n'aa, raky nasēm hyb n'aa ōm, a majīi hedoo do ranu mebyng hyb n'aa ranaw'yyt do hyb n'aa baad nadoo do ēr ky n'aa. ⁹ Mamaher'ood sa karom kanep'aak do sa hā, sa kariw n'aa raky dahé had'yyt hē hyb n'aa sahōnh hā. Mamaher'ood sa hā, sa kariw n'aa rah'yyb en'yyim hyb n'aa. Mamaher'ood sa hā, raky ganadoo hyb n'aa sa kariw n'aa. ¹⁰ Mamaher'ood sa hā ranets'ēek hyb n'aa sa kariw n'aa ma.

Taw'ääts hē baad ub rababoo had'yyt hē, sa kariw n'aa rah'yy ganenäh hyb n'aa sa hä. Tii bä, sahõnh hē baad ramoo bok do hyb n'aa, baad ub ta wób rabaher'oot da P'op Hagä Doo, er h'yyb tym dëeb ky n'aa hä.

¹¹ Ta ti ÿ wén erih, tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym ji hä tametëeh, nes'aa né hē paawä ji. Ti hyb n'aa, sahõnh hē badäk hahÿy bä habong do ta hä h'yy ka'eeh do tabed'ëep nesaa do mahãnh, hÿ pong jé ta pa rababok hyb n'aa.

¹² Ji hä tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym do hä, ji tametëek ji moo nawäd wät hyb n'aa P'op Hagä Do ganen'aak doo. Ji tametëek badäk hahÿy hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do h'yyb karën do ji beréd hõm hyb n'aa. Ji tametëek ji h'yyb ji mesoo ji h'yyb karën do jawén ji nawät hyb n'aa, baad hadoo do ji moo wät hyb n'aa, P'op Hagä Do karën do hä ji h'yyb däk hyb n'aa na-ääj né hē badäk hahÿy hä ji bawät nä bä. ¹³ Tii da er babok, baad er gada do hyb n'aa Jesus Kristo ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang p'aa hënh takasee doo. P'op Hagä Do Sahõnh Hē Haj'ap Doo, ji h'yyb tym dëeb né tii.

¹⁴ Ta daaj hē takan'oo däk dajëb hä er hyb n'aa, sahõnh hē nesaa do mahãnh er tabed'ëep hyb n'aa, nesaa do er h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm hyb n'aa, ta karapee baad hadoo do moo bok do karën do er bahado däk hyb n'aa.

¹⁵ Taw'ääts hē ky n'aa jawyk doo me mama met'ëeg ta ti õm ÿ ma erih doo. Tak'ëp péj mamaher'ood sa hä raky daheeh hyb n'aa mama metëek doo. Manabuuj gedo nabuj keh'üüm doo. Man'oo õm raty n'aa gesygg manäh!

3

Baad hadoo do ji moo wät do ky n'aa hahÿh

¹ Maher'ood Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä, raweh'ëeh hyb n'aa sa häj n'aa wahë n'aa, ta wób hagä n'aa hedoo do na-ääj né hē. Maher'ood sa hä, raky daheeh hyb n'aa ramejüü doo. Mamaher'ood sa hä, moo hahüünh doo gó ramoo boo had'yyt hē hyb n'aa baad hadoo doo. ² Maher'ood sa hä, sa da hadoo do raky n'aa narejää hyb n'aa. Maher'ood sa hä, rakawanejän hyb n'aa ta wób sa wë. Taw'ääts hē raky en'yyim ta wób sa wë. Taw'ääts hē baad raky n'aa en'yyim ta wób sahõnh hē rah'yy kanasab'ee doo gó.

³ P'ooj ub, Jesus er nahapäh nä noo gó, er na-ääj hē dooh paa er h'yy genä bä. Dooch paa er ky daheeh péh. Er paa ta wób rawedii. Dooch paa er haja bä er eréd bä nesaa do ji h'yy karën doo, taw'ääts hē er ed'oo do paa er hä. Nesaa do had'yyt paa er ehat. Ta wób paa er hyb n'aa jewës. Er hyb n'aa ge'ëenh paa ta wób. Tii d' paa rabad'oo ënh er hä. ⁴ Tii bä kä, ji takamahãnh doo, ji wë taky enyym do na-ääj hē P'op Hagä Do er h'yyb tym dëeb metëeh bä kä, ⁵ er tabedëeb wät nesaa do mahãnh. Baad hadoo do er moo bok do jawén nado er tabedëeb wät. Er tat'yyd mehün do hyb n'aa er tabedëeb wät. Hahÿy da er tabedëeb wät: Nesaa do er h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm. P'aa hënh er henäng do hadoo tan'oo bä er h'yyb tym. Papuuj hado däk er babok tan'oo bä. Ta Sahee hejój me tii d' tabad'oo er hä. ⁶ Ky n'aa etsëeh P'op Hagä Doo. Baad tabanoo ta Sahee er h'yyb tym gó, Jesus Kristo er h'yyb tym dëeb hyb n'aa. ⁷ Baad er bahado däk ta matym gó P'op Hagä Do an'oo bä, taky enyym do hyb n'aa er wë, nes'aa né paawä ëer. Ta Sahee tabanoo er hä, ta taah er bahadoo hyb n'aa kä. Edëb had'yyt do er gadoo da hÿy kä, baad er bahapäh. ⁸ Te hub né hē ta ti ÿ her'oot doo. Ti hyb n'aa, ÿ karën baad had'yyt hē mamet'ëeg ta ti ÿ her'oot doo, baad hadoo do P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do ramoo boo had'yyt hyb n'aa. Baad né hē ta ti kametëek do ky n'aa sahõnh hē badäk hahÿy hä habong do sa hä.

Ta s'ee hēnh ma met'ëëk do sa ky n'aa hahÿÿh

⁹ Õm kã tii, maaa newë manã daap kaheer'oot do Judah buuj wahë makü sa häd ketsén do hä. Awäd manã Mosees ky n'aa jaw'y'yk do p'ãã ky ked'aak do sa mahang, kawaj'ään gó ky ked'aak do sa mahang. Daap ti ta tii. Ji hä masa do nado tii. Ti hyb n'aa, maaa newë manäh, awäd manã sa mahang, ÿ wén näng. ¹⁰ Taw'ääts hē pawóp nuu me da maky meduuk jé daap rama metëëk doo me séd h'y'yb nehedo boo ran'oo bã Jesus hä h'y'yy ka'eeh doo. Õm raky nadahé nã bã, dawëë kanã da sa mahãnh.* ¹¹ Ta ti hedoo do rah'y'yy kawereem kãn baad hadoo do ky n'aa hä. Mahapäh né hē tii. Nesaa do had'y'yt hē sa hä. Sa daaj hē raky n'aa ketyy nesaa do hä. Dooh baad rado bã P'op Hagã Do matym gó.

Tiit hä Paw-Ro kedëë hõm do ky n'aa hahÿÿh

¹² ÿ mejüü da Aretemas häd näng do a wë. Aretemas ÿ manejõ bã, ÿ mejüü da Tikiko. A wë takajaa bã, ÿ karën, tahaja bã, nayyw hē mabana wë ÿÿ, Nikoporis häd näng doo bã. T'ii hēnh ÿ h'y'yb däng ÿ bahõm, tabahahëem do noo gó ÿ tabës hyb n'aa tii bã. ¹³ Senas häd näng do hä kã, ky n'aa jaw'y'yk do baad hapäh doo, Aporos daheeh ratsyym kasog bã tii b' naa, ÿ karën baad mamasaa sa hä mahajaa doo me. Man'oo sa hä rabatsëk do waa n'aa hedoo doo. ¹⁴ Õm had'y'yt hē nado masa. Taw'ääts hē ér wakãän, Jesus hä h'y'yy ka'eeh do na-ãã hē rama kametëëk baad hadoo do ramoo bok ramasa hyb n'aa bedoh do sa wë. Taw'ääts hē tii d' ji bad'oo daap ji aboo mahãnh.

¹⁵ Sahõnh hē pa ÿ habok do õm mã rahyb n'aa esee. Mamaher'ood sahõnh hē kamahãnh do ãã hä, ér wakãän Jesus hä h'y'yy ka'eeh doo, ÿ hyb n'aa esee sa hä. ÿ karën P'op Hagã Do ky enyym sahõnh hē bë hä. Jããm hē kã.

---

* **3:10** Ta ti hedoo doo, dooh ji an'oo bã ta wób rama met'ëëg bã. Dawëë ji kan'y'yh sa mahãnh.

Piremon Piremon hã Paw-Ro ma erih do hahỹh

¹ Ỹ Paw-Ro, Kristo Jesus hyb n'aa radawãts gëet doo, ẽr hỹj hadoo do Tsimoot hãd nãng do daheeh òm ãã edẽng Piremon, ãã najiis, ãã nemuun Jesus sii moo wãt doo. ² ãã edẽng na-ããj hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do a tób bã kahet'aa doo, * ẽr ãnh hadoo do Apija hãd nãng do na-ããj hẽ, aj'yy Akipo hãd nãng do na-ããj hẽ baad ãã nemuun Jesus wẽ moo wãt doo. ³ Ỹ karẽn P'op Hagã Do ẽr Yb, Jesus Kristo Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hẽ ky en'yym bẽ hã. Ỹ karẽn baad bẽ rah'yyb en'yym.

⁴ Piremon, òm ỹ ky n'aa etsẽẽ bã, ỹ tseebe had'yyt hẽ P'op Hagã Do ỹ h'yy kaha'eeh do wẽ. ⁵ Ỹ tseebẽ, P'op Hagã Do karapee makamahãn ỹ ky n'aa napãh do hyb n'aa, Jesus ẽr wahẽ n'aa hã mah'yy kãe had'yyt hẽ ỹ ky n'aa napãh do hyb n'aa na-ããj hẽ. ⁶ Ỹ ky n'aa etsẽẽ òm, Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad mabetsẽh had'yyt hyb n'aa sa hã, baad mabahapãh do hyb n'aa sahõnh hẽ baad hadoo do Kristo hyb n'aa P'op Hagã Do ẽr hã tanoo doo.† ⁷ Tak'ẽp ỹ h'yy gadajaa kãn, tak'ẽp ỹ h'yyb tseebe kãn wakãn ỹỹ, P'op Hagã Do karapee mah'yyb tsee'ee do hyb n'aa.

⁸ Ti hyb n'aa ỹ eanãh a hã mamoo wãt hyb n'aa hahỹ a hã ỹ ky n'aa etsẽẽ doo. Ỹ karẽn bã paawã, ỹ mejũũ paawã òm, Kristo mejũũ do ỹ bahadoo do hyb n'aa. Ti hadoo nẽ hẽ, dooh ỹ karẽn bã òm ỹ mejõ bã. ⁹ Òm ỹ kamahãn do hyb n'aa ỹ eaaj ub a hã. Ỹ Paw-Ro, ỹ wah'ẽẽ dãg kã, Kristo Jesus hyb n'aa radawãts gëet doo, ¹⁰ ỹ etsẽẽ a hã, baad magado Onesĩm p'aa hẽnh a wẽ takajaa bã.‡ Tah ỹ hado dãk tii, Jesus hã tah'yy kãe dãk do hyb n'aa, Jesus ky n'aa ỹ baher'oot do hyb n'aa ta hã ỹ radawẽes doo gó. ¹¹ P'ooj ub dooh baad ub Onesĩm moo wãd bã a wẽ. Hỹỹ kã baad tamoo wãt da a wẽ. Baad tamoo wãt wẽ ỹ na-ããj nẽ hẽ.

¹² Ỹ mejõ nã a wẽ p'aa hẽnh. Tak'ẽp ỹ kamahãn tii, hã ỹỹ ỹ kamahãn doo da. ¹³ Taw'ããts hẽ paawã tabaym pa ỹỹ, a jawén buuj ỹ tamasaa paawã babã, Jesus hyb n'aa ragadahew'ẽes doo gó ỹ ag'ẽed nuuj jé. ¹⁴ Dooh ỹ karẽn bã pa ỹ a karom tayyw bã makanarẽn bã. Ỹ karẽn doo da nado. Makarẽn bã ti ỹ mamasa. ¹⁵ Nepãh P'op Hagã Do an'oo bã Onesĩm ahõm dó a mahãnh, a pa had'yyt hẽ hỹỹ kã tabawãt hyb n'aa. ¹⁶ A karom had'yyt hẽ nado wãd ta tii. A hỹj hado dãk hỹỹ kã Jesus hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ẽr wakããn, ẽr kamahãn do hado dãk hỹỹ kã ti Onesĩm. Tak'ẽp ỹ kamahãn nẽ paawã, òm ta bahãnh da makamahãn. A karom makamahãn do had'yyt hẽ nado. A wak'ããn dãg hỹỹ kã Jesus hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa.

¹⁷ A h'yyb hata hadoo ỹ bahadoo bã a hã, tii bã ỹ karẽn paawã ỹ magadoo doo da nẽ hẽ magado Onesĩm. ¹⁸ Baad nadoo do a hã Onesĩm an'oo bã paah, ta kũut nyy bã a wẽ, ỹ d' hep'aak. ¹⁹ Daj ỹ nẽ hẽ ỹ berih hahỹ moh ỹỹ me, mabahapãh hyb n'aa ỹ erih do hã, ỹ ep'aak nẽ da tii. Ỹ ep'aak nẽ da, mahapãh

* **1:2** Ta tób bã rawén kahet'aa, Jesus rahyb n'aa esee do hyb n'aa. † **1:6** Hahỹ da na-ããj hẽ ji hajaa ji erii bã tẽg nad'ẽed is do 6: "Ỹ ky n'aa etsẽẽ òm, ta wób hã mamaher'oot hyb n'aa Jesus hã ji h'yy ka'eeh do ky n'aa, baad mabahapãh hyb n'aa sahõnh hẽ baad hadoo do Kristo hyb n'aa ẽr hã P'op Hagã Do an'oo dãk doo." ‡ **1:10** Piremon karom ti Onesĩm, kejẽn hõm do ta mahãnh.

né hē ti anāng a kūūt hadoo wē ȳȳ, Jesus hā mah'yy kae dāk do hyb n'aa hēp ȳ n'aa. ²⁰Ti hyb n'aa kā, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ȳ karēn paawā baad magado Onesīm. Mah'yyb tsebē ȳȳh, hāj ȳ mabahadoo do hyb n'aa Kristo hā ēr h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ²¹Hahȳ ȳ wén erih, hā ȳȳ pé mamoo wāt né hē da a hā ȳ etsēē doo. Ȳ etsēē do bahānh né da man'oo bā ȳ hapāh. ²²Sét hē ȳ etsēē nā a hā: Ȳ karēn paawā mabenām a tób gawakō see ȳ gagā péh. Ȳ gada da ȳ ran'oo bā ȳ bahōm ȳ radawāts gēēt doo gó naa, P'op Hagā Do hā bē ky n'aa etsēē do hyb n'aa. P'op Hagā Do maa napāh bē ky n'aa etsēē doo.

²³Epararas, pa ȳ Kristo Jesus hyb n'aa radawāts gēēt doo, ōm tahyb n'aa esee mäh. ²⁴Maah-Ko, Aris-Tako, Demas, Rukas nemon ȳȳ Jesus ky n'aa her'oot doo, ōm rahyb n'aa esee mäh. ²⁵Ȳ karēn Jesus Kristo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym bē hā. Jāām hē kā.

Eberew Eber buuj hã kerih do hahỹỹh

Ãäs sa bahãnh P'op Hagä Do T'aah ky n'aa hahỹỹh

¹ P'ooj ub, hajõõ nuu me ër wahë makũũh* hã P'op Hagä Do maher'oot ta ky n'aa rod raheer'oot do hã. Ta see hadoo tamaher'oot paah, ta see hadoo tamaher'oot ta see pé noo gó. ² Hỹỹ kã, da hë kã, ta T'aah hã ër tamaher'ood kãn. Ta T'aah mo haj'aa hã P'op Hagä Do pahuuj wät paa badäk hahỹỹh, wë, sagõõh, papỹỹj, kamarab na-ãaj hë. Sahõnh hë ta wë hanäng do ta T'aah gadoo da P'op Hagä Do ky däng. ³ Ta T'aah hã P'op Hagä Do kabaj'aa do kametëeh. Ta Yb, P'op Hagä Do hadoo né hë tii. Ta kyyh tak'ëp hejoonh doo me sahõnh hë tapahuuj wät do tamatakëë, baad tabahado had'yyt hë hyb n'aa, baad tanado mahãnh. Nesaa do ër h'yyb gó hanäng do tado hõm do jawén paa bã, hỹ pong jé, P'op Hagä Do hub hënh, takaweh'ëeh doo bã tabaso kãn, P'op Hagä Do bag'ãäs doo bã. ⁴ Ãäs sa bahãnh ti tanu gadäg kãn, tak'ëp tahyb n'aa jawyg däk do hyb n'aa ãäs sa bahãnh P'op Hagä Do an'oo däk do hyb n'aa. ⁵ Ãäs sa bahãnh tawén hadoo, dooh “Tah ỹ òm. A yb ỹ hado däk naga hë”, † P'op Hagä Do anoo bã ãäs sa hã. Dooh na-ãaj hë ãäs hã “Ỹ né da a Yb, òm kã Tah ỹỹ”, ‡ tanoo bã. Ta T'aah hã ti tabaher'oot. ⁶ Ta kyy kerih do bód see hã hahỹỹ da P'op Hagä Do kyyh badäk hahỹỹ hã ta T'aah wah'ëeh hadoo do tamejũũ noo gó:

“Ỹ karën sahõnh hë ãäs raweh'ëeh.”§

⁷ Ãäs ky n'aa hã kã hahỹỹ da P'op Hagä Do kyyh:

“Ãäs karom ỹỹ, tabahëm do hadoo rabahadoo ỹ an'oo bã. Tëëg hõõ hadoo ỹ an'oo bã na-ãaj hë karom ỹỹ hã”, nang ta kyyh.**

⁸ Ta T'aah ky n'aa hã kã hahỹỹ da P'op Hagä Do kyyh:

“Õm da tabagã n'aa had'yyt hë, P'op Hagä Doo. Mabag'ãäs do hã baad mamoo wät.

⁹ Baad hadoo do ti makamahãnh doo.

Tak'ëp maganen'aak taw'ãäts hë nadoo doo.

Ti hyb n'aa P'op Hagä Doo, mah'yy kaha'eeh doo, òm tasëew hõm,

tak'ëp mah'yy gadajang tan'oo bã a hata mahãnh.”††

¹⁰ Hahỹỹ da na-ãaj hë P'op Hagä Do kyyh ta T'aah ky n'aa hã:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, òm né ti sahõnh hë tadu dahäng noo gó badäk hahỹỹh, wë, papỹỹj, kamarab, sagõõh na-ãaj hë pahuuj wät doo.

* **1:1** Eber buuj sa wahë makũ tii. Ta wakãan tama erih do hyb n'aa, ër wahë makũũh tawén nang. Eber buuj sa uuh ti Judah buuj. † **1:5** Saaw-Mo 2.7 ‡ **1:5** 2 Samuëw 7.14 § **1:6** Dew-Teronom 32.43. Saaw-Mo 97.7 ** **1:7** Saaw-Mo 104.4 †† **1:9** Saaw-Mo 45.6-7

11 Ta ti sahõnh hẽ gawatsik da.

Tii d' nado õm. Õm da awäd had'yyt hẽ.
Ji saroor ahãnh do hadoo badäk hahÿÿh,
wẽ, papÿÿj, kamarab, sagõõh na-ããj hẽ.

12 Ji hatsẽ ji apõõs doo da mabad'oo da sa hã.
Mawareem da, ji saroor ji wareem doo da.

Tii d' nado õm.
P'ooj ub mabawät doo da,
tii da mabawäd had'yyt hẽ da.
Dooh makawareem bã.
Õm da awäd had'yyt hẽ.”††

13 Dooh noo gó äãs sa hã P'op Hagä Do her'ood bã:

“Aso hup ÿÿ hẽnh, si ÿ mabag'ääs hyb n'aa a majiÿ ÿ nes'ëem bã kä.”§§

14 Ääs kä, sahee hedoo doo, P'op Hagä Do mejüü do moo bok do tii. P'op Hagä Do mejüü ramasa hyb n'aa ta jawén ta wẽ hedẽp doo.

2

1 Ti hyb n'aa kä, äãs sa bahãnh Jesus bahadoo do hyb n'aa, taw'ääts hẽ ta bahãnh baad ub ẽr hyb n'aa matakëẽ ta ky n'aa hanãm do ẽr maa napäh do hã, ta s'ee hẽnh, dawëẽ ta mahãnh ẽr h'yib nawät hyb n'aa. 2 Ky n'aa jaw'yik né hẽ P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub äãs Mosees sa hã ratab'ëes doo.* Sahõnh hẽ ta ti ky nadah'eeh doo, ty n'aa ges'yik doo, raky nadaheeh do pénh né hẽ ragadoo paa baad nadoo do ta sãm. 3 Tii d' tahadoo do hyb n'aa, dooh da ẽr kedëeb bã P'op Hagä Do ji tarejäã do mahãnh, tak'ẽp baad hadoo do ẽr ted'ëep do ky n'aa hã ẽr hyb n'aa manatakä bã, ta hã ẽr hyb n'aa nap'eed bã. Jesus, Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do né hẽ ti pooj jé sa hã tamaher'oot do ta ti ji ted'ëep do ky n'aa. Ta jawén, Jesus kyyh maa napäh doo, te hub né hẽ tii, rametä kãn ẽr hã kä. 4 Ẽr hã ramaher'oot noo gó, ta metëẽ n'aa me, meuj n'aa nãng doo me, tapehuunh doo me na-ããj hẽ P'op Hagä Do metä kãn te hub né hẽ tii. Ta Sahee hã hana do ji hajaa doo, tah'yib dãng doo da ji hã tanoo doo, ta tii me na-ããj hẽ tametëeh ta tii.

Ẽr, ta wakãan bahadoo Jesus hado däk do ky n'aa hahÿÿh

5 Bẽ ÿ maher'oot hahÿÿh: Dooh äãs sa hã tado bã P'op Hagä Do an'oo däk rabag'ääs hyb n'aa ta ti papuuj hedoo do ta karapee rababok doo bã, ta jawén hawät doo, ta ky n'aa babä bẽ ÿ ma erih doo. 6 Dooh äãs hã tan'oo bã ta ti rabag'ääs. Ti anãng P'op Hagä Do kyy kerih doo gó hahÿÿ da taher'oot doo:

“Dooh its ti ajyy.

Ti hadoo né hẽ sa hã mahyb n'aa esee, P'op Hagä Doo.

Dooh its badäk hahÿÿ hã habong doo.

Ti hadoo né hẽ mahag'ääs sa hã.

7 Ääs hyb n'aa jewyk do yd jé kanahën d'os hẽ ajyy rahyb n'aa jewyk man'oo bã.†

†† 1:12 Saaw-Mo 102.25-27 §§ 1:13 Saaw-Mo 110.1 hã takerii däk tii. Ta T'aah hã tabaher'oot ta tii. * 2:2 P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik do tii, pä gatsebak do hã kerih do paah. † 2:7 Hahÿÿ da na-ããj hẽ tahajaa ji erii bã: “Banadawëet do noo gó, äãs hyb n'aa jewyk do yd jé man'oo bã ajyy rahyb n'aa jewyk.”

Ti hadoo né hē, tak'ëp rahyb n'aa jew'yyk, tak'ëp rakawehëë dāk man'oo bã.
 8 Sahõnh hã rabag'ããs man'oo bã”, † nãng mã ta kyyh.

Sahõnh hã rabag'ããs P'op Hagã Do an'oo bã kã, dooh mad'aak pé rabanag'ããs péh. Tii d' tahado né paawã, da hē dooh ër hapëë nã bã sahõnh hã rabag'ããs.
 9 Ta ti nepã né paawã ër hã, ër hapãh Jesus, ta hã ta ti kerii dāk do paa kaja dāk doo. Åãs hyb n'aa jewyk do yd jé Jesus bahadoo dó P'op Hagã Do an'oo bã paah, ji wë P'op Hagã Do ky enyym do hyb n'aa sahõnh hē sa hyb n'aa tadajëp hyb n'aa. Hÿÿ kã, tahob wät do hyb n'aa paa dajëb, tak'ëp Jesus hyb n'aa jawyg dāk, tak'ëp takawehëë dāk.

10 Taw'ãäts hē né hē P'op Hagã Doo, sahõnh hē tahana doo, ta hyb n'aa sahõnh hē hawät doo, Jesus hã tabad'oo doo: Jesus ahoop do hyb n'aa baad had'op Jesus wén hado kãn tan'oo bã, hajök badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagã Do taah hedoo doo, ta sii ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang rababoo padëek hyb n'aa kã. Jesus sa h'yyb tym dëeb P'op Hagã Do wë. 11 P'op Hagã Do hanaa né hē Jesus, tsyt hē P'op Hagã Do wë ji bawäd dāk hanao doo. Ti hanaa na-ãäj hē ji, tsyt hē P'op Hagã Do wë haboo dāk doo. Sét hanaa né hē ëer. Ti hyb n'aa dooh Jesus nu mebyy bã “wakãn haa” tanoo bã ër hã, 12 hahÿÿ da ta Yb hã tabaher'oot noo gó:

“ÿ maher'oot da a ky n'aa wakãn haa sa hã.

Õm ÿ ma ejãm da sa hõõ gó, a hyb n'aa rakahet'aa doo bã.”§

13 Hahÿÿ da na-ãäj hē ta kyyh: “Ta hã da ÿ h'yy kasadã”, ** nãng mãh. Tii bã ahõm nã ta kyyh: “Gëët hahÿÿ ÿÿ, karapé haa sa sii, hã ÿ P'op Hagã Do anoo doo”, †† nãng mãh.

14 Ta karapee ramajyyw enäh do hyb n'aa, radab enäh do hyb n'aa, sa da hadoo Jesus bahado dāk. Tii d' tawén d'oo tadajëp doo me tagawatsiig hõm hyb n'aa Dijab, †† dajëb hejój wë nãng doo, 15 ër tabed'ëep hyb n'aa kã ji dajëp ji jeÿÿm do mahãnh. Dajëb ji jeÿÿm do hyb n'aa, sa karom he'ÿÿm doo gó habok do hadoo paa ër p'ooj ub. Jesus ër tabedëeb wät hÿÿ kã, baad ub, neÿÿm doo gó ër babok hyb n'aa kã. 16 Wyt ta maab hē: Aj'yy Jesus wén hado dāk, Abaraãm panaa hedoo do tamasa hyb n'aa. Dooh åãs tamasa do hyb n'aa tado bã tii. 17 Ta wakãän hed'op tawén hado dāk, sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'ãät tabahadoo hyb n'aa P'op Hagã Do wë, sa hã t'yyd mehÿÿn doo, P'op Hagã Do wë baad had'yyt hē moo wät doo. Sa da hadoo tabahado dāk paah, tadajëp doo me nesaa do ër moo bok do tabado hõm hyb n'aa. 18 Jesus ahob wät do hyb n'aa ta hã Dijab h'yyb tatuk noo gó, Jesus hajaa tamasaã bã ji, da hē Nesaa Do Yb h'yyb tatuk doo. Tahapãh nyy da ji tamasa.

3

Moses hyb n'aa jawyk do bahãnh Jesus hyb n'aa jawyk do ky n'aa hahÿÿh

1 Ti hyb n'aa wakãn haa hedoo doo, tsyt hē P'op Hagã Do wë kasëew bong doo, ta jawén, hÿ pong jé ta pa bë babok hyb n'aa, taw'ãäts hē Jesus hã bë hyb n'aa matakã. P'op Hagã Do ky n'aa rod ër wë tamejüü do tii. Ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'ãät P'op Hagã Do wë. Ti né hē ër h'yy kaha'eeh doo. 2 Sahõnh

† 2:8 Saaw-Mo 8.4-6 § 2:12 Saaw-Mo 22.22 ** 2:13 Isajas 8.17 †† 2:13 Isajas 8.18 †† 2:14 Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahañang pé ti Dijab.

hē ta hā P'op Hagä Do mejüü do Jesus moo wäd wäd had'yyt hē, p'ooj ub Mosees moo wäd wät doo da sahõnh hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hā.* ³ Mosees hyb n'aa jawyk do bahãnh Jesus hyb n'aa jawyk. Panyyg ky n'aa gó bē ŷ maher'oot: Tób ky n'aa etsëeh do bahãnh tób tama do ky n'aa etsëeh. ⁴ Anyy né paawä sahõnh hē tób tahem'aa doo, ti bahãnh ti P'op Hagä Doo, sahõnh hē mo haj'aa näng doo. ⁵ Mosees kã, P'op Hagä Do karom, baad tamoo wät paa sahõnh hē P'op Hagä Do mejüü doo, tób ta yd kahesé do hã. Mosees moo wät do paa ta metëé n'aa P'op Hagä Do T'aah ky n'aa hã.† ⁶ Kristo hã kã, P'op Hagä Do T'aah, baad tamoo wät P'op Hagä Do tób n'aa hadoo do hã kã. Êër, Kristo hã h'yy ka'eeh do ti ta tób hadoo doo, neŷÿm doo me èr gadaa bã had'yyt hē èr hã taky däng doo. Èr h'yy ganejë hõm bã èr pooj jé èr gada do hã, èr kasab'ee do hã.

Taw'ãäts hē dooh ji aba bã ji h'yyb ky n'aa hahÿÿh

⁷ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do kyy kerih do hã ta Sahee her'oot doo da:

“Da hē, P'op Hagä Do kyyh bē maa napäh bã,

⁸ bē aba manã bē h'yyb, P'op Hagä Do wē rah'yy kawereem do paa da, banawäng doo bã P'op Hagä Do rametty noo gó.

⁹ Ta tii bã bē wahé makü ŷ ramehet'yy,

40 ta baab noo gó rahapëé né paawä kabaj'aa do ŷ moo wäd wät do sa mahang.

¹⁰ Ti hyb n'aa ŷ kawajãän paa nanäng sa wë.

Hahÿÿ d' paa ŷ her'oot sa ky n'aa, ‘Ta s'ee hënh had'yyt hē sa h'yyb bawät. DooH rakarën bã rabok bã ŷ karën doo da', näng paa kēh ŷÿ.

¹¹ Ti hyb n'aa ŷ kawajãän doo me, ky kaneh'ÿÿt doo me, ŷ ky däng hahÿÿh:

‘DooH da ŷ an'oo bã ŷ benãm doo bã rajëé pä bã. DooH da ŷ an'oo bã rakamehãäg ŷ ky däng doo bã’ ”,† näng P'op Hagä Do kyyh.

¹² Wakãh haa hedoo doo, bē hyb n'aa matakã nesaa bē h'yyb nahadoo hyb n'aa. Bē hyb n'aa matakã bē h'yy kanae mahãnh, P'op Hagä Do hawäd had'yyt do bē neréd mahãnh. ¹³ Taw'ãäts hē bē sahõnh hē bē h'yyb enãw bē da hadoo doo, da hē ji P'op Hagä Do bats'yyt nã bã, bē see ta h'yyb baa mahãnh nesaa do tamoo wät do ta hã wadii doo hyb n'aa. ¹⁴ “Bē hyb n'aa matakã P'op Hagä Do bē neréd mahãnh”, ŷ wén mejüü bē hã, Kristo h'yyb hataa èr bahado däk do hyb n'aa. Kristo h'yyb hataa né hē èër, baad had'yyt hē èr h'yy kasadëé bã ta hã, pooj jé èr du doo noo gó baad èr h'yy kasadã doo da. ¹⁵ Hahÿ tabaher'oot bã, “Da hē, P'op Hagä Do kyyh bē maa napäh bã, bē aba manã bē h'yyb, P'op Hagä Do wē rah'yy kawereem do paa da”,§ ¹⁶ jaa ti P'op Hagä Do kyyh maa napäh doo, ta wē h'yy kawereem doo? Sahõnh hē Esit hãj n'aa bã naa Mosees manyyh do né hē tii. ¹⁷ Jaa wē P'op Hagä Do kawajãän 40 ta baab noo gó? Nesaa do moo bok do wē takawajãän. Banawäng doo bã daap sa kamag baboo hõm. ¹⁸ Jaa hã ta ky kaneh'ÿÿt doo me P'op Hagä Do ky

* **3:2** Tób P'op Hagä Do yd kahesé do pan'aa P'op Hagä Do ky gabuuj gó Mosees tamaa sooh do apäh ti P'op Hagä Do tób n'aa. Ta see pé noo gó P'op Hagä Do karapee na-ãäj hē ramaneëènh P'op Hagä Do tób n'aa. Ti hyb n'aa, “baad ub Mosees moo wäd wät P'op Hagä Do karapee sa mahang”, tahanäng pé tii. † **3:5** Hahÿÿ da na-ãäj hē tahajaa ji erii bã tii: “Mosees kã, P'op Hagä Do karom, baad tamoo wät paa sahõnh hē P'op Hagä do mejüü do P'op Hagä Do karapee tabahag'ãas bã. Mosees moo wät do paa ta metëé n'aa P'op Hagä Do T'aah ky n'aa hã.” ‡ **3:11** Saaw-Mo 95.7-11. § **3:15** Saaw-Mo 95.7-8

hadoo: “Dooḥ ŷ an'oo bā da ŷ benām doo bā rajëë pä bā. Dooḥ da ŷ an'oo bā rakamehāāg bā pa ŷŷ”? Ky nadah'eeh do hā ta ky dāng tii. ¹⁹ Rah'yy kana'eeh do hyb n'aa né hē rawén nahajaa rajëë pä bā P'op Hagä Do benām doo bā, èr hapäh.

4

¹ Ti hyb n'aa, tanahänh nā do hyb n'aa ji P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, tabenām doo bā ji h'yyb tym kameh'āāk doo, taw'āāts hē h'yyb eŷŷm doo me baad èr hyb n'aa matakëë, bē see nes'ōōs hyb n'aa tii. ² Ta tii d' bē ŷ wén maher'oot, banawäng doo bā sa hā ramaher'oot do paa da, èr hā na-āāj hē ramaher'oot P'op Hagä Do panyyg hanām doo. Nanäng dooh ragado bā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, raky nadaheeh do hyb n'aa sa wób ky dah'eeh doo da. ^{*} ³ Èër ká, P'op Hagä Do panyyg hanām do ky dah'eeh doo, èr gadoo da P'op Hagä Do hanaa ji h'yyb tym kameh'āāk doo. Ky nadah'eeh do sa ky n'aa ká hahŷŷ d' paa P'op Hagä Do beher'oot:

“Ti hyb n'aa ŷ kawajāän doo me ky kaneh'ŷŷt doo me ŷ ky dāng hahŷŷh:
‘Dooḥ ŷ an'oo bā da ŷ benām doo bā rajëë pä bā.

Dooḥ da ŷ an'oo bā rakamehāāg ŷ benyyw hōm doo bā.’ †

Raky nadaheeh do hyb n'aa né hē rawén ganadoo sa h'yyb tym kameh'āāk doo. P'ooj ub paah, badäk hahŷ tadu dahäng noo gó P'op Hagä Do benyyw dāk paa tii.

⁴ P'op Hagä Do benyyw dāk paa ta ti èr wén hapäh, hahŷŷ da ta kyy kerih doo gó taher'oot do hyb n'aa setsi däg ká ta ā ky n'aa hā, tapehuunh do jawén paa bā: “Setsi m' ta ā ká tamoo gawatsik. Setsi ká m' ta ā ká, P'op Hagä Do kameh'āāk tapehuunh do hyb n'aa.” † ⁵ Ta ti ky n'aa né hē na-āāj hē taher'oot hahŷŷ da tabaher'oot bā: “Dooḥ ŷ an'oo bā da ŷ benām doo bā rajëë pä bā. Dooḥ da ŷ an'oo bā rakamehāāg ŷ benyyw hōm doo bā.”

⁶ P'op Hagä Do benyyw dāk né hē ji baym do hood, ji h'yyb tym kameh'āāk doo bā. Pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ky n'aa hanām do maa nap'èèh doo, dooh raky dahé bā, ti hyb n'aa dooh ragado bā tii. Ti hadoo né hē, ti abok nā ta wób sa pooj jé P'op Hagä Do benyyw dāk rabajëng hyb n'aa ta gó. ⁷ Ti hyb n'aa p'aa hēnh P'op Hagä Do anoo ta tyw n'aa ji hā. Da hē ti tabanoo ta tyw n'aa ji hā. Hajōng ta baab jawén paa bā, raky nadaheeh do jawén paa bā, P'op Hagä Do ky dāng paa ta tii, Dawi her'oot do hā, pooj jé ŷ erii wāt doo. [§] Hahŷŷ d' ta kyyh:

“Da hē, P'op Hagä Do kyyh bē maa napäh bā,
bē aba manā bē h'yyb”, ^{**} nāng mäh.

⁸ Josuwéh tado bā paawā ti hanoo do rakameh'āāk doo, hēëj sa hā taky n'aa enooh do tado bā paawā rakameh'āāk doo bā, dooh ta jawén P'op Hagä Do her'ood bā paawā ta see pé ky n'aa ji kameh'āāk doo. †† ⁹ Ti hyb n'aa ká, ti anyy dāk tsyt hē kasëew dāk do ji h'yyb tym kameh'āāk doo, ta karapee

^{*} **4:2** Pawóp hē ky dah'eeh paah, Kareb, Josuwéh hād enäh doo. Ta wób dooh raky dahé bā, rawén ganadoo P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. † **4:3** Saaw-Mo 95.11 †† **4:4** Genesis 2.2 [§] **4:7** Pooj jé ŷ erii wāt doo tawén nāng, tēg eh do 3 hā pawóp nuu me ta ti taberii wāt do hyb n'aa. ^{**} **4:7** Saaw-Mo 95.7-8 †† **4:8** Josuwéh ti Kanaāh hāj n'aa hēnh Isaraéw buuj mahūüm do paah.

hyb n'aa P'op Hagä Do benyyw däk doo. ¹⁰ Ta ti ji h'yyb tym kameh'ääk do gad'oo doo, rakameh'ääk da ramoo bok do jawén paa bä sa hä P'op Hagä Do karên doo, P'op Hagä Do kameh'ääk doo da né hê tapehuunh do tabahajaa do jawén paa bä. ¹¹ Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hê tak'êp êr hyb n'aa tam'aah ji h'yyb tym kameh'ääk do P'op Hagä Do ky n'aa enooh do êr gadoo hyb n'aa, nabuj keh'üum doo, ky nadah'eeh doo, p'ooj ub habong doo da êr nabok hyb n'aa.

¹² Ta ti ÿ wén her'oot, awät do hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh. Tahajaa tabad'oo P'op Hagä Do karên doo. Sên-jeer séd demuun tahâw padëek do bahânh P'op Hagä Do kyyh hehâm do hadoo. Sên-jeer t'öp tabajëng doo da ji k'yy gahüün gó, t'öp P'op Hagä Do kyyh bajëng ji h'yyb tym gó. Sahônh hê ji h'yyb gó hanäng do tametyy, sahônh hê ji hyb n'aa newëë do tametyy. ¹³ Sahônh hê P'op Hagä Do pahuunh do mahang dooh kejën pé P'op Hagä Do mahânh. Sahônh hê P'op Hagä Do bahapâh. Sahônh hê wyt ta maab hê ta matym gó. Ta matym gó êr kametä däk da êr metëeh hyb n'aa ta hä nyy da êr baboo bok paah.

Jesus êr ky n'aa rod wahê n'aa heh'äät P'op Hagä Do wê ky n'aa hahÿyh

¹⁴ Ti hyb n'aa kä, ti anäng do hyb n'aa Jesus, P'op Hagä Do T'aah, êr ky n'aa rod wahê n'aa heh'äät do P'op Hagä Do wê, hÿ pong jé P'op Hagä Do wê hajëë suun doo, taw'ääts hê dooh êr h'yy keréd bä Jesus ky n'aa êr gado däk do paa hä. ¹⁵ Taw'ääts hê ta tii hä êr h'yy kanerét ÿ wén näng, êr ky n'aa rod wahê n'aa heh'äät do P'op Hagä Do wê tabahapâh do hyb n'aa né hê êr h'yyb nahejooj. Tahapâh êr hä kametëeh doo, ti na-ääj hê Nesaa Do Yb h'yyb tatuk do paa hyb n'aa sahônh hä, êr Nesaa Do Yb h'yyb tatuk doo da né hê. Nesaa Do Yb h'yyb tatug né paawä ta hä, dooh nesaa do Jesus hä. ¹⁶ Ti hyb n'aa taw'ääts hê h'yy kasadä doo me P'op Hagä Do ky enyym do wê êr bahôm,†† êr tat'yyd mehÿin hyb n'aa, taky enyym doo gó êr tamasa hyb n'aa baad tanadoo noo gó êr hä.

5

¹ Sahônh hê sa ky n'aa rod wahê n'aa P'op Hagä Do wê takasëew hóm sa wakään mahang, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wê tabahadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do matym n'aa ta wê tamanaa hyb n'aa, sa masääh wób P'op Hagä Do hä tama ejuu hyb n'aa na-ääj hê, nesaa do ramoo bok do kado hóm hyb n'aa. ² Sa da hadoo sa ky n'aa rod tabahadoo do hyb n'aa, sa nemuun h'yyb nahejooonh do hyb n'aa, tahajaa kaja hê ta h'yyb tamahüüm bá h'yy gatamah do hyb n'aa hes'óos do sa wê. ³ Sa da ta h'yyb nahejooonh do hyb n'aa, ta wakään hyb n'aa had'yyt nado tama ejuu P'op Hagä Do wê. Ta hyb n'aa na-ääj hê ky n'aa jaw'yyk do mejüü P'op Hagä Do hä tama ejuu, nesaa do tamoo wäd wät do kado hóm hyb n'aa.

⁴ Dooh hajaa pé ta daaj hê takasëew bá sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wê tabahadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do ti hasêm tii, Arâw tasëew hóm do paa hadoo. ⁵ Ti hadoo Kristo hä. Dooh ta daaj hê takasëew bá, dooh ta daaj hê takawehëë bá sa ky n'aa rod wahê n'aa heh'äät do tabahadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do né hê tii, “Tah ÿ òm, hana ÿ òm”* hanäng do ta hä. ⁶ Hahÿÿ da na-ääj hê Kristo hä P'op Hagä Do baher'oot ta kyy kerih do bód see hä:

“Sa ky n'aa rod wê ÿ had'yyt hê òm,

†† 4:16 Ji h'yy kasadä doo me ji ky n'aa etsëë, tahanäng pé ta wê ji bahôm doo. * 5:5 Saaw-Mo 2.7

Merekisedek,[†] sa ky n'aa rod wē ȳ hadoo péh",[‡] näng mā ta hā.

⁷ Badāk hahȳȳ bā Jesus bawāt noo gó tak'ēp taky n'aa etsēē P'op Hagā Do hā. Tak'ēp ta kyyh taky n'aa etsēē bā, haoot doo me na-āāȳ hē taky n'aa etsēē P'op Hagā Do hā, dajēb mahānh ji hed'ēep do hā. P'op Hagā Do ky daheeh taky n'aa etsēē doo, Jesus ky dahé had'yyt hē do hyb n'aa ta Yb karēn doo. ⁸ P'op Hagā Do T'aah né hē paawā, nesaa do tahoop do hā tahapēē dāk nyy d' tahanāng pé P'op Hagā Do hā ji ky daheeh doo. ⁹ Sahōnh hē ta Yb karēn do ta hā kaja dāk bā kā, sahōnh hē ta hā ky dah'eeh do sa h'yyb tym dēēb tabahado dāg kán. P'op Hagā Do pa had'yyt hē da rababok tan'oo bā kā. ¹⁰ Sa ky n'aa rod wahē n'aa heh'āat P'op Hagā Do wē, Merekisedek hadoo do Jesus bahado dāk P'op Hagā Do an'oo bā.

Ji h'yy ganajēē hōm do Jesus hā ky n'aa hahȳȳh

¹¹ Hajōng ti anyy dāk paawā ta ti ky n'aa bē ȳ maher'oot hyb n'aa. Ti hadoo né hē, hejooñh ji maher'ood bā ta ky n'aa, nayyw hē bē h'yy ganahoot do hyb n'aa ta hā. ¹² Bāp peej dāg bē h'yy kae dāk do hyb n'aa Jesus hā, ta wób paawā bē ma metēēk da hē ta ky n'aa. Ti hadoo né hē, dooh tagah'ood nā bā bē hā. Bē karēn p'aa hēnh ji ma metēēk bē hā. Jāām hē pooj jé P'op Hagā Do ky n'aa bē rama metēēk do paa ji ab'aanh bē karēn. Karapee t'aah ta ȳñn bii gamyyj karēn doo, ta tā nawēh nā do hadoo bēēh. ¹³ Bii karēn nā doo, karapee t'aah hadoo nāh, ji hā P'op Hagā Do karēn do hā h'yy ganahoot nā doo. ¹⁴ Ta dab ti wahēh hedoo do sa tā. Hahȳȳ d' ȳ hanāng pé tii: H'yy gah'ood dāk do ramaa napāh sahōnh hē P'op Hagā Do kyyh. Sa h'yyb gó rahyb n'aa newē had'yyt hē do hyb n'aa, rahapēē dāk ny hadoo do baad ub, ny hadoo do baad nadoo doo.

6

¹ Ti hyb n'aa, taw'āats hē ēr hyb n'aa matakēē baad tagahoot hyb n'aa ēr hā sahōnh hē ēr hā Kristo metēēh doo, baad ēr bahaja dāk hyb n'aa. Taw'āats hē dooh ēr abaj had'yyt hē jāām hē pooj jé Kristo ky n'aa ēr rama metēēk doo. Taw'āats hē dooh p'aa hēnh ēr abaj jāām hē pooj jé ēr ma kametēēk wāt doo, daap hadoo do ji moo wāt do ji eréd hōm do ky n'aa hedoo doo, P'op Hagā Do hā ji h'yy ka'eēh do ky n'aa hedoo doo, ² ji nu kemuun do ky n'aa hedoo doo, sa wahē n'aa sa moo radatoonh do sa nu gad'oo bā ky n'aa hedoo doo, dejēp do ragenā bong do ky n'aa hedoo doo, h'yy kana'eēh do P'op Hagā Do ky n'aa ety had'yyt hē do ky n'aa hedoo do na-āāȳ hē. Ēr hapēē dāk né hē sahōnh hē ta tii. ³ Ti hyb n'aa, P'op Hagā Do an'oo bā, ēr ma kametēēk ēr nahapāh nā doo, ēr hapāh do takah'ūum hyb n'aa, baad ēr bahaja dāk hyb n'aa kā.

⁴⁻⁶ Ta ti ȳ wén her'oot, dooh tahaja bā kā p'aa hēnh P'op Hagā Do wē rah'yy kawereem bā Kristo tyw n'aa reréd bā, P'op Hagā Do panyyg hā rah'yy gah'ood dāk do paah, P'op Hagā Do hanaa ramepēē dāk do paah, P'op Hagā Do Sahee ragado dāk do paah, P'op Hagā Do kyyh hanām do ramepēē dāk do paah, Kristo hejój ta jawén tabag'āas noo gó tametēēh do rahapēē dāk do paa na-āāȳ né hē. Kristo heréd hōm doo, dooh tahaja wād bā p'aa hēnh rah'yy kawereem P'op Hagā Do wē, p'aa hēnh P'op Hagā Do T'aah b'aa kajatsék do hā rabepēēm hadoo do hyb n'aa, sahōnh hē rabañapāh bā P'op Hagā Do T'aah ta wób raky n'aa rejāā ran'oo bā ta tii hā. ⁷ P'op Hagā Do ky n'aa edēng gēēw naēng tōs gado had'yyt doo, ta danāh joom baad hawāng hanoo doo. ⁸ Tii d' nado gēēw naēng hadoos do gado had'yyt né paawā jāām hē hawāng jawii

[†] 5:6 Genesis 14.17-20 hā takerii dāk ta ti Merekisedek panyyg. [‡] 5:6 Saaw-Mo 110.4

hedoo doo, sasëng hedoo doo. Dooh geëw baad hadoo do tado bã. Edaa däk P'op Hagä Do ky n'aa wasee tii. Tagadëëg ub tagawats'iik tii.*

⁹Tii d' né ȳ baher'ood paawä najis haa, dooh h'yy gejë hõm do wób bê do bã hã ȳy. Baad hadoo do hã, ji h'yyb tym hedëp hanoo do hã bê h'yy kajäk, hã ȳy. ¹⁰Ta ti ȳ wén hapäh bê hã, taw'ääts hë hadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do bad'oo ji hã. Dooh da tamabaan bã bê moo bok do paah. Dooh da tamabaan bã ta hã bê kamahän do hyb n'aa ta karapee tsyt hë ta wë kasëëw bong do bê masa do paah, da hë bê masa do na-ääj né hë. ¹¹Ti hadoo né hë, ȳ karën paawä tsebë doo me, tak'ëp bê h'yyb hedoo doo me had'yyt hë bê bad'oo ta ti bê dajëb bã kã, baad bê gadoo hyb n'aa h̄y pong jé bê gahëen doo. ¹²Dooh ȳ karën bã bê nehøj padäg bã. Taw'ääts hë P'op Hagä Do ky n'aa enooh do bê pooj jé gado däk do rababok doo da bê babok. Baad rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, h'yy ganajëng doo me rababok do hyb n'aa, ti ragado däg kãn P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo kã.

P'op Hagä Do moo wät né hë ji hã taky n'aa enooh do ky n'aa hahÿȳh

¹³P'ooj ub, Abaraâm hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh noo gó, ta daaj hë, ta häd gó taky däng, dooh taky kahÿȳd bã Abaraâm bahapäh hyb n'aa. Dooh P'op Hagä Do bahänh péh, ti hyb n'aa ta häd gó né taky däng. ¹⁴Hahÿȳ da Abaraâm hã taky n'aa enooh: “Ôm ȳ ky n'aa edëng né da. Tak'ëp da takanekan a panaa”, † näng mä ta kyyh. ¹⁵Tii bã h'yy ganajëng doo me Abaraâm gada do jawén paa bã, tagado däg kãn ta hã P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paah. ¹⁶Baad ji karën bã ji ky dëë bã, ji bahänh hyb n'aa jawyky do hã ji ky däng, te hub né hë ji her'oot do ta wób rabahapäh hyb n'aa. Tii d' ji adoo bã, dooh ji raky sëëw wäd bã. ¹⁷Tii d' paa P'op Hagä Do bad'oo. Ky kaneh'ÿȳt doo me ta häd gó taky däng, sa hã taky n'aa enooh noo gó. Tii d' tawén d'oo, ta jawén taky n'aa enooh do gadoo doo, dooh sa hã P'op Hagä Do ky kahÿȳd bã baad rabahapäh hyb n'aa. ¹⁸Dooh P'op Hagä Do ahÿȳd bã ta kyyh. Dooh P'op Hagä Do noo kanesa bã. Pawóp hadoo do P'op Hagä Do wén her'oot ër hã, ëër, ta wë kedëëb wät doo, ër h'yy kahejój däk hyb n'aa, ër pooj jé ër gada do ër nerét hyb n'aa. ¹⁹Baad ër gahëen ta wë né da ër babok ta jawén. Baad ër gahëen do ër h'yyb tahej'oonh ër h'yy gejë hõm mahänh. Marakate ta jawyyg n'aa mesoo do hadoo bah'ood ahëm hõm mahänh hadoo ti ër h'yy kahej'oonh doo. Ta ti ër kahej'oonh doo, P'op Hagä Do hã takahej'oonh. ²⁰Ta tii bã, P'op Hagä Do matym gó Jesus bajëë suun ër hyb n'aa, ta majyyw me tabado hõm hyb n'aa nesaa do ër moo boo bok doo. Sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do P'op Hagä Do tób n'aa gawakò t'öp gadäk doo gó sa masáäh majyyw tamahej'ëeh do hadoo né tii. Tii d' Jesus bad'oo do hyb n'aa ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë tabahado däg had'yyt hë kã, sa ky n'aa rod Merekisedek hadoo péh.

7

Merekisedek ky n'aa hahÿȳh

¹Panang Sarëm häd näng do wahë n'aa paa ta ti Merekisedek. P'op Hagä Doo, Ta Bahänh Hadoo Do wë sa ky n'aa rod. Abaraâm Merekisedek mamuun paa Abaraâm babaaj nã bã ta wób sa wahë n'aa sa warahén sii hë

* **6:8** Gereg kyy me tabaher'oot, “Tagadëëg ub tagatang.” Tagadëëg ub tagawats'iik tahanäng pé tii, Gereg kyy me. Geëw ky n'aa gó ji tamaher'oot Jesus hã h'yy ganajë hõm do sa ky n'aa, h'yy gejë hõm do sa ky n'aa na-ääj hë. † **6:14** Genesis 22.17

taj'aa ketsë jawén paa bã. Tii bã m' Abaraãm Merekisedek ky n'aa edëë gëët. ²Ti m' Abaraãm bets'ëë hõm ta hã ta majiĩ hã tado hõm do uuh. Ji moo sahõnh hë ken'y'yh do sét hë ken'y'yh tets'ëë dāk mā Merekisedek hã. “Sa wahë n'aa, baad had'op do moo hew'ëët doo”, tahañng pé ti Merekisedek. Sarëm bã wahë n'aa m'. Sarëm bã wahë n'aa, “Sa wahë n'aa rakamanajë bong hanoo doo, rah'y'yb eny'w padëëk hanoo doo”, tahañng pé tii. ³DooH ji ky n'aa napëë bã ta yb, ta yĩn. DooH ji ky n'aa napëë bã ta wahë makū tahana doo. DooH na-ããj hë ji ky n'aa napëë bã tabenãng do ky n'aa, tadjajëp do ky n'aa. Ti hyb n'aa sa ky n'aa rod had'y'yt hë P'op Hagä Do wë,* P'op Hagä Do T'aah sa ky n'aa rod had'y'yt hë tabahadoo doo da.

⁴Bë hyb n'aa newë, tak'ëp tahyb n'aa jawyk Merekisedek. Abaraãm, ër wahë makūũh, hyb n'aa jawyg né paawä, tets'ëë hõm ta majiĩ hã tado hõm do uuh Merekisedek hã. Ji moo sahõnh hë ken'y'yh do sét hë ken'y'yh tets'ëë dāk mā ta hã. ⁵Rewi panaa wób, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë hedoo doo, ti rahajaa ragahëen bã sa wakãan wë hanãng do uuh, Abaraãm panaa had'y'yt né paawä. Tii d' tawén hadoo, tii da Mosees ky n'aa jaw'y'yk do mejũũ do hyb n'aa. ⁶Merekisedek, Rewi panaa nado né paawä, tagado dāk Abaraãm wë hanãng do uuh. Ti m' Merekisedek ky n'aa edëë gëët Abaraãm, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do gado dāk do paah. ⁷Hÿy kã, wyt ta maab hë hahÿh: Ta bahãnh hyb n'aa jawyk do tii, ta yd jé hyb n'aa jawyk do taky n'aa edëng doo.† ⁸Rewi panaa, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë, sa wakãan wë hanãng do uuh gah'ëen doo, ajyy ub tii. Rawehëh padëëk bã radejëp. Merekisedek kã, Abaraãm wë hanãng do uuh gadoo doo, edëb had'y'yt hë P'op Hagä Do kyy kerih do metëeh. Ti hyb n'aa sa ky n'aa rod Rewi panaa sa bahãnh tii. ⁹Hahÿ hyb n'aa na-ããj hë Rewi panaa sa bahãnh Merekisedek hyb n'aa jawyk ji wén hapãh: Rewi panaa, sa wakãan wë hanãng do uuh gah'ëen doo, ti na-ããj hë repaag hõm hadoo Merekisedek hã sa wë hanãng do uuh, dooh nã né paawä Rewi ti noo gó. Merekisedek hã Abaraãm ep'aak do hã rabepaag hõm. Hahÿ hyb n'aa tahajaa ji her'oot tii: ¹⁰Abaraãm Merekisedek mamuun noo gó, Abaraãm hã nã ta panaa see Rewi.

¹¹Takaja däg bã paawä sahõnh hë P'op Hagä Do karën do Isaraéw buuj sa ky n'aa rod Rewi hana do ramoo bok do hã, dooh hyb n'aa pé P'op Hagä Do asëm sa ky n'aa rod see Merekisedek hadoo péh, Arãw hadoo pé nadoo doo. Rewi panaa, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod hedoo do radu doo noo gó ramoo bok doo, P'op Hagä Do an'oo dāk Isaraéw buuj sa hã ta ky n'aa jaw'y'yk doo. Ta ky n'aa jaw'y'yk do mahang tamaher'oot nyy da Rewi panaa ramoo bok ta wë. ¹²Ti hyb n'aa, ta see pé sa ky n'aa rod takahÿyd bã, ta nemuun né hë ky n'aa jaw'y'yk do kah'ÿyt. ¹³Ky n'aa jaw'y'yk do kahÿyd däg kãn ër wén hapëë kãn, Jesus ër Wahë N'aa, ta ky n'aa P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do paah, dooh Rewi panaa tado bã. Jakóh t'aah see panaa tii. Ta ti sa mahang dooh noo gó taganã bã sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë. ¹⁴Ta ti y wén her'oot, wyt ta maab hë do hyb n'aa, Judah hãd nãng do hanaa Jesus ër wahë n'aa. Sa ky n'aa rod ky n'aa Mosees her'oot noo gó, dooh Judah panaa hã taky dëë bã sa ky n'aa rod rabahadoo hyb n'aa. ¹⁵Wyt ta maab hë, takahÿyd kãn ji ky n'aa rod P'op Hagä Do wë, Rewi panaa nado wäd. Ti hyb n'aa takahÿyd däg kãn na-ããj hë ky n'aa jaw'y'yk doo, ji ky n'aa rod seeh, Merekisedek hadoo pé kaja dāk do hyb n'aa kã. ¹⁶Ji ky n'aa rod P'op Hagä Do wë ti tawén bahado dāk, Rewi

* **7:3** Ji ky n'aa nanapãh do hyb n'aa tabenãng doo, tadjajëp doo, awäd had'y'yt hë hadoo, dajëb né paawä tii. † **7:7** Abaraãm bahãnh Merekisedek hyb n'aa jawyk ji bahapãh ta tii hã.

panaa hyb n'aa nado, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da. Ji ky n'aa rod Jesus wén hado dák P'op Hagä Do wë, takabaj'aa do hyb n'aa, tawäd had'yyt do hyb n'aa. ¹⁷ Tii d' tawén hadoo, hahÿÿ da P'op Hagä Do ky hadoo do hyb n'aa paa ta hä:

“Sa ky n'aa rod had'yyt hë da wë ÿÿ òm,
Merekisedek, sa ky n'aa rod wë ÿÿ hadoo péh.”[†]

¹⁸ Ti hyb n'aa kä, ta ky n'aa jaw'yyk do pooj jé kan'oo dák do kado hóm kán hÿÿ kä nahejoonh do hyb n'aa. Dooh tahajaa péh. ¹⁹ Dooh noo gó Mosees ky n'aa jaw'yyk do haja bá baad had'op ji bahadoo, P'op Hagä Do wë ji bahóm hyb n'aa. Ti bahänh baad hadoo do ta tyw n'aa papuuji P'op Hagä Do an'oo dák hÿÿ kä. Ta ti ta tyw n'aa me ér hajaa ér kaja bá P'op Hagä Do wë.

²⁰ Ta ky kaneh'ÿÿt doo me ta häd gó P'op Hagä Do ky däng paa ta ti papuuji hadoo do taban'oo dák noo gó. Rewi panaa sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë rabahado padëek noo gó, dooh ta häd gó P'op Hagä Do ky dëe bá tanah'ÿÿt sa hä tanoo do ramoo bok doo. ²¹ Jesus kä ji ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tabahado dák bá, ta ky kaneh'ÿÿt doo me P'op Hagä Do ky dëe kán tanah'ÿÿt doo. Hahÿÿ da ta kyyh ta hä:

“Baad ÿ ky däng hahÿÿh,
dooh ÿ h'yy kahÿÿd bá:
‘Sa ky n'aa rod had'yyt hë òm wë ÿÿ.’”[§]

²² Ky kaneh'ÿÿt doo me Jesus hä P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa, pooj jé Mosees hä taky n'aa enooh do bahänh baad ub hÿÿ kä ta tyw n'aa papuuji P'op Hagä Do wë ji tamahũũm doo, ji hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Jesus hyb n'aa takaja dák né hë ji hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

²³ Sa ky n'aa rod, Rewi panaa hedoo do hä kä, ta see dajëb bá paah, takah'ÿÿt paa ta seeh. Sa wahë n'aa gó radejêp do hyb n'aa, dooh sét ub haja bá P'op Hagä Do wë tamoo wäd had'yyt bá. ²⁴ Tii d' nado Jesus. Jesus awäd had'yyt hë do hyb n'aa, ji ky n'aa rod had'yyt hë P'op Hagä Do wë. ²⁵ Ti hyb n'aa, baad tabahajaa tedëeb bá ta hyb n'aa P'op Hagä Do wë hah'ũũm doo. Awäd had'yyt hë, sa hyb n'aa taky n'aa etsëe hyb n'aa.

²⁶ Ti hadoo pé né hë ji ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do ji karën. Baad tabahajaa ér tamasaa bá sahõnh hä. Baad ub ti P'op Hagä Do matym gó. Dooh baad nadoo do tamoo wäd bá. Dooh nesaa pé ta hä. Nesaa do moo bok do h'yyb nahado. Hÿ pong jé sahõnh hë sa bahänh tabahadoo P'op Hagä Do an'oo bá. ²⁷ Dooh hyb n'aa pé sa ky n'aa rod wahë n'aa wób rabahed'oo doo da tamoo wäd bá. Ta äh hä had'yyt hë P'op Hagä Do hä rama ejuu paa tii. Pooj jé, sa daaj hë nesaa do ramoo bok do hyb n'aa rama hej'uu, tii bá sa wakään, Isaraéw buuj nesaa do ramoo bok do hyb n'aa rama eju kán. Tii d' nado Jesus. Sét nuu me ub nesaa do ta wób ramoo bok do sàm tan'oo dák P'op Hagä Do hä, ta daaj hë takan'oo dák noo gó sa hyb n'aa tadajêp hyb n'aa.**

²⁸ Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do hä, ajyy sa da hadoo do nemuun h'yyb nahej'oonh do rakesëew dák sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë rabahadoo hyb n'aa. Tii d' nado P'op Hagä Do ky kaneh'ÿÿt doo me taky däng do hä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do jawén kan'oo dák doo. Ta T'aah tasëew

[†] 7:17 Saaw-Mo 110.4   § 7:21 Saaw-Mo 110.4   ** 7:27 Dooh hyb n'aa pé hajõõ nuu me tii d' tabad'oo.

däk ji ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do tabahadoo hyb n'aa kä. Baad had'op had'yyt hë ta T'aah bahadoo P'op Hagä Do an'oo bä.

8

Jesus ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do P'op Hagä Do wë ky n'aa hahÿÿh

¹ Hahÿ ti bë ÿ maher'oot do mahang tak'ëp baad hadoo doo: Ti anyy däk né hë ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät doo. Hÿ pong jé, P'op Hagä Doo, Sahõnh Ta Bahãnh Hadoo Do hub hënh, takaweh'ëeh doo bä tabaso däk. ² P'op Hagä Do matym gó, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa bä ër ky n'aa rod moo wät, badäk hahÿÿ bá sa hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa ajyy ratamaa sooh doo bá nado.*

³ Sahõnh hë ji ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do † rasëm P'op Hagä Do matym n'aa P'op Hagä Do wë tamanaa hyb n'aa, sa masãah wób P'op Hagä Do hã tama ejuu hyb n'aa na-ããj hë. Ti hyb n'aa taw'ääts hë Jesus Kristo na-ããj hë manaa P'op Hagä Do matym n'aa. ⁴ Badäk hahÿÿ bá Jesus awäd ná bá paawä, dooh sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tado bá paawä, anyy däk do hyb n'aa Rewi panaa P'op Hagä Do hã rama ejuu doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da. ⁵ Sa hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa, hÿ pong jé hanäng do häd hadoo do katamaa sooh do yt hã ti ramoo heb'ook. Dooh P'op Hagä Do bawät do heh'äät do tado bá ta tí tób ta yt hã ramoo bok do ër wén hapäh, hahÿÿ da Mosees P'op Hagä Do maher'oot do paa hyb n'aa: “Mamoo wäd ta tii, hahÿ waëë hã a hã ÿ metëëh do hadoo da, mahapäh do hadoo né hë.” † Heh'äät doo, hÿ pong jé tii. ⁶ Baad ub né paawä sa ky n'aa rod Rewi häd näng do panaa ramoo bok doo, tak'ëp baad ub ti bahãnh Jesus ër ky n'aa rod moo wät doo. Tii d' tawén hadoo, ta tyw n'aa papuuj ta hyb n'aa P'op Hagä Do wë ër kajaa Jesus anoo doo, p'ooj ub Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'oot do bahãnh do hyb n'aa. § Tak'ëp baad ub ti bahãnh na-ããj hë ër hã taky n'aa enooh doo.

⁷ Pooj jé Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät do an'oo bá paawä, baad ub sahõnh hë tabahadoo hyb n'aa, tii d' tado bá paawä, dooh hyb n'aa pé paawä ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh péh. ⁸ Tii bá, P'op Hagä Do bahapäh bá, dooh né hë raky dahé bá Mosees sa sii takaner'ood wät doo, hahÿÿ dá ta kyyh:

“Ti awät bë pooj jé papuuj Isaraéw buuj sii ÿ kaner'oot doo,
Judah buuj sa sii na-ããj hë.

Ta tyw n'aa papuuj ÿ anoo da sa hã.

⁹ Sa wahë makü sa sii ÿ her'ood wät do paa nahado da tii,

ÿ man'yyh noo gó Esit bá naa.

Raky nadaheeh do hyb n'aa paa sa sii ÿ ber'ood wät doo,

ÿ eréd hõm paa sa wahé maküüh”, näng mã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

¹⁰ “Hahÿÿ da ta tyw n'aa papuuj

ta jawén Isaraéw buuj sa hã ÿ metëëh doo:

* **8:2** Esodo bód, tég eh do 26 hã takerii däk ta ti sa hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa ky n'aa. Ta ti yt hã nado Jesus moo wät. † **8:3** Isaraéw buuj hã rama erih do hahÿÿh. Sa ky n'aa rod, Rewi panaa hedoo do sa ky n'aa taher'oot tég nad'ëéd is do 3 hã. ‡ **8:5** Esodo 25.40 § **8:6** Hahÿÿ d' tahanäng pé ti rakaner'oot do ky n'aa: Sinaih waëë hã P'op Hagä Do anoo paa sa hã ta ky n'aa jaw'yyk doo. Isaraéw buuj raky dahé bá, P'op Hagä Do ky n'aa edëng sa hã, taky däng paah. Tii bá ta kyyh ragadoo. “Äã ky daheeh da”, nãk sa kyyh P'op Hagä Do hã.

Sa h'yyb gó da ŷ banoo ŷ ky n'aa jaw'yyk doo.

Sa h'yyb tym gó da ŷ berih hadoo da ta tii.

ŷ da P'op Hagä Do rah'yy kaha'eeh doo.

Karapé haa d' tii.

¹¹ Ti noo gó da,

dooh hyb n'aa da rama met'ëëg wät sa da hadoo do këh ŷ n'aa hä.

Dooh hyb n'aa da sa wakään rama met'ëëg wät pé ŷ rabahapäh hyb n'aa.

Sahõnh hē da ŷ rabahapäh.

Hyb n'aa sakog is doo, hyb n'aa jewyk do sii hē ŷ da rahapäh.

¹² Tii d' tawén hadoo,

ŷ mabaan hõm da baad nadoo do ramoo bok do paah.

Dooh da ŷ hyb n'aa es'ee wäd bā nesaa do ramoo bok do paa.”** Näng mä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

¹³ Sa sii takaner'oot do papuuj P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa, tado hõm pooj jé sa sii takaner'ood wät do paah. Ta sâg dâg tii. Edah tagawatsik. Ta tyw n'aa papuuj tan'oo dâk.

9

Badäk hahÿÿ hä P'op Hagä Do raj'aa etsë do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti anäng paa pooj jé Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät do paa ky n'aa jaw'yyk doo, ji hä metëëh do nyy da P'op Hagä Do wë ji kajaa, ta hä ji hyb n'aa jaw'yyk hyb n'aa. Ti anäng paa na-âäj hē badäk hahÿÿ bā P'op Hagä Do raj'aa etsë do tób n'aa, P'op Hagä Do sa hä kahesë do tób n'aa ramaneëënh doo.

² Sa hä P'op Hagä Do kahesë do tób n'aa katamaa sooh do yt hä, ta gawakō tsyt hē P'op Hagä Do wë kasëëw dâk do ramaneëënh doo gó tagadahäng ta bag tyng, pāw tyng n'aa, P'op Hagä Do matym gó kametëëh do pāw n'aa na-âäj hē. ³ Ta baa besuu n'aa bahānh tagadäk ta gawakō tsyt hē P'op Hagä Do wë kasëëw dâk do heh'âät doo. ⁴ Tii bā tabahäng k'āäts tēg gabarëëh do s'ëëb buu benyym do rabahej'uu do tyng n'aa. Tii bā tabahäng ta hood P'op Hagä Do ky n'aa enooh do rahyb n'aa esee do hood n'aa na-âäj hē. K'āäts tēg gabarëëh do ta hä. Tii gó rabat'oonh hahÿÿh: Manah häd näng do hood k'āäts gabarëëh do s'ëëb, Manah ta gó, Arāw tatu n'aa ta ts'ooh genā hõm doo, pā gatsebak do na-âäj hē ta hä Jaweh ky n'aa jaw'yyk do kaherih doo. ⁵ Ta hood P'op Hagä Do ky n'aa enooh do rahyb n'aa esee do hood n'aa jó rabab'ëëh kabaj'aa do këg enāh do heen n'aa kerubīm ramaneëënh doo. Ta ti ganahaang gó P'op Hagä Do hejój kametëëh. P'op kerubīm këg ragadabëëh, p'op naa sa këg me rajasuu hyb n'aa ta ty gatsë. Ta tii bā, ta ty gatsë jó, P'op Hagä Do awug hõm nesaa do Isaraéw buuj ramoo bong doo.* Hÿÿ kâ, babā ŷ erih do hä, dooh në paawā tahaja bā sahõnh hē ta ti hedoo do ky n'aa bē ŷ maher'ood bā, ⁶ tii da né hē sahõnh hē ta ti ragadebëëh sa hä P'op Hagä Do kahesë do tób n'aa yt hä. Ta gawakō pooj jé gadäk doo gó sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë rabahej'ëëh ta tii bā P'op Hagä Do wë ramoo heb'ooh do ramoo bok hyb n'aa. ⁷ Ta gawakō t'õp gadäk doo gó jāām hē hajëë suun sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'âät doo. Sét ta

** **8:12** Jeremii 31.31-34 * **9:5** Ta noo gatsë pong jé P'op Hagä Do kahesë sa hä. Ta ti tabasoo bā Isaraéw buuj sa rod n'aa P'op Hagä Do wë wahë n'aa rabana nesaa do ramoo bong do P'op Hagä Do bawug hõm hyb n'aa, takajesu dâk hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta noo gatsë na-âäj hē ramaneëënh “kajesu n'aa noo gatsë n'aa”, kajesu dâk do hadoo do hyb n'aa nesaa do sa h'yyb gó hanäng do paah.

baab ken'yyh sét nuu me tabajëng ta tii bã. Tabajëë suun bã, tamajë had'yyt hë sa mas'ää booy yb aj'yy majyyw P'op Hagä Do kahesé doo bã, h'yy gatamah doo gó nesaa do tamoo wät doo, ta wób moo bok do na-ääj hë kawug hóm hyb n'aa. Majyyw tamanajë bã, dooh né hë tahaja bã tajëë bã tii bã.

⁸ Ta tii hã P'op Hagä Do Sahee metëeh hahÿÿh: P'ooj ub, sa hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa ky n'aa jaw'yyk do yt hã rababok ná bã, dooh sa hã tagasëets ná bã ta tyw n'aa hadoo ta gawakô tak'ëp P'op Hagä Do wë kasëew dák doo hënh. Dooh tagasëets ná bã sa wë ta tyw n'aa P'op Hagä Do wë tahanäng pé tii. ⁹ Da hë Kristo hã kaja dák do metëe n'aa ub sahónh hë ta tii. Dooh P'op Hagä Do matym n'aa ramehen'aa doo, dooh sa masääh majyyw ta wë ramahen'aa do na-ääj hë tahaja bã baad tabahado dák tan'oo bã P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk do sa h'yyb. ¹⁰ Jääm hë ji awëh, ji awa, ji eëek do ky n'aa ub tii. Jääm hë naëng me sa hã renäm do ky n'aa tii. Papuuj kajaa do pooj jé ky n'aa jawyyg n'aa tii. Dooh t'öp ji h'yyb tenyyw bã.

Jesus majyyw ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Kristo kã, baad hadoo do ta tyw n'aa papuuj kaja dák do hã ji ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë tabahadoo noo gó, dooh tajëë suun bã P'op Hagä Do tób n'aa gó badák hahÿÿ bã ajyy tamaa sooh doo gó, sa ky n'aa rod wób rabahed'oo doo da. Kristo bajëë suun tak'ëp baad tabahadoo bã. Hÿ pong jé, P'op Hagä Do matym gó né hë tabajëë suun. ¹² Kabara majyyw, booy yb taah majyyw nado ti t'ii hënh tamajë sun doo, sa ky n'aa rod wób rabahed'oo doo da. Ta majyyw né ti tamajë sun doo, tan'oo dák doo. Sét nuu me tii d' tabad'oo, P'op Hagä Do wë ër tabedëeb had'yyt hë hyb n'aa. Dooh hyb n'aa p'aa hënh tabab'aanh péh. ¹³ Kabara majyyw, booy yb aj'yy majyyw, booy yb taah ÿÿnh raju dák do paa ooj naëng mahang kamekuuj dák do na-ääj hë, ta wób sa hã sa ky n'aa rod ratsawyh bã, baad rabahado padëek p'aa hënh. J'ooj hë né paawã rabenyyw bong ratsawyh wät do an'oo bã,† p'aa hënh rahajaa P'op Hagä Do tób n'aa hënh rabahóm. ¹⁴ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, tak'ëp ta bahãnh Kristo majyyw ër h'yyb tabenäm nesaa do ji moo wät do dajëb hanoo do mahãnh, P'op Hagä Do hedëb had'yyt do wë ër moo bok hyb n'aa kã. P'op Hagä Do Sahee hawäd had'yyt do hejój gó ta daaj hë Kristo kan'oo dák P'op Hagä Do hã tadajëp noo gó. Dooh nesaa pé ta hã.

¹⁵ Ta ti hyb n'aa kã, Kristo né hë ti ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wë gasëets hóm doo, P'op Hagä Do asëew hóm do ragadoo hyb n'aa nahãnh doo, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do sa hã. Tadajëp do me tabedëeb kãn tii, Mosees ky n'aa jaw'yyk do sa hã mejüü do noo gó nesaa do ramoo bok do paa mahãnh.

¹⁶⁻¹⁷ Ky n'aa jaw'yyk do ta see erii bã tametëeh hyb n'aa ta me jaa wë tabaym ta ma paa tadajëp jawén paa bã, jääm hë wë ym do gadoo ta ma paah, ta hã ky n'aa kenooch do paa dajëp bã kã. Dajëp né hë sahónh hë rabahapãh bã, tii bã kerih do paa ky n'aa jawyyg däg kã. Kerih do mo haj'aa nãng do edëb ná bã, dooh kerih do ky n'aa kajawyyg ná bã. ¹⁸ Tii da p'ooj ub Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät do hã. Jääm hë tahyb n'aa jawyg dák sa mas'ää see radaj'ëep do jawén paa bã. Ta majyyw hyb n'aa taky n'aa jawyg dák P'op Hagä Do ky däng doo. Hahÿÿ d' paa tii: ¹⁹ Sahónh hë P'op Hagä

† **9:13** Mosees ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa, dooh rahaja bã P'op Hagä Do tób n'aa hënh rahóm bã tób kamag nãng do yt hã hewäd ná doo, kamag hã, dajëp do paa k'yy hã na-ääj hë moo däng doo. Rabenyyw bong hyb n'aa, p'aa hënh P'op Hagä Do tób n'aa hënh rabahajaa rabahóm hyb n'aa, ratsawyyh sa hã booy yb taah ÿÿnh hahiin do raju dák do paa ooj naëng mahang kamekuuj dák doo. Ta ti ky n'aa ti babã taher'oot doo.

Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees maher'ood wät do jawén paa bä m' Isaraéw buuj sa hä, tado däk mä jawii isop häd näng do mooh, b'éé wii hahiin do sii hē m', ti m' tadata booj yb taah wób majyyw naéng mahang kamekuuj däk doo gó. Ti m' P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do jó tatsawyyh, ti m' Isaraéw buuj sa hä tatsawyh hōm mä na-āāj hē. ²⁰ Ti m' Mosees ky hadoo sa hä: “Jawéh kaner'ood wät do bē sii metēē n'aa hahy majyyw. Ta kyyh bē gado däk, bē kyyh Jawéh gado däk na-āāj hē hahy majyyw metēēh”, † näng mäh. ²¹ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do jó majyyw tatsawyh hōm doo da, tatsawyh wät na-āāj hē P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa hä, sahōnh hē ta nahēē jó, sahōnh hē ta gó hanäng do jó na-āāj hē. ²² P'eets hē paawä sahōnh hē takenyyw däk P'op Hagä Do wē sa masāāh majyyw hyb n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo gó takerih. Majyyw takanan'oo däg bä, dooh takawug hōm bä nesaa do ji moo wät doo. Tii da né hē Mosees ky n'aa jaw'yyk do baher'oot. ²³ Tii da né hē nag'aap hē y etsén wät do renäm paa P'op Hagä Do mejüü, jāām hē hý pong jé hanäng do heen n'aa hado né paawä ta tii. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, hý pong jé hanäng doo, heh'äät doo, jāām hē takenyyw däk tak'öp baad hadoo doo me, ji masāāh majyyw bahānh baad hadoo doo me. ²⁴ Ti hyb n'aa, dooh Kristo ajéē suun bä P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa gawakō tak'öp ta wē kasēēw däk do ajyy ratamaa sooh doo gó. Hý pong jé hanäng do heen n'aa ub ta tii. Hý pong jé né hē tahē'äät bä kä Kristo bajéē suun, tanu dēē kán, t'ii hēnh P'op Hagä Do matym gó er taky n'aa etsēē hyb n'aa. ²⁵ Dooh hajōō nuu me hý pong jé P'op Hagä Do matym gó Kristo ajéē suun bä ta daaj hē takan'oo däk hyb n'aa, sa ky n'aa rod wahē n'aa Rewi panaa rabahed'oo doo da. Sét ta baab kenāh had'yyt hē sa mas'āā majyyw me rabahej'ēeh tii, P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa gawakō tak'öp ta wē kasēēw däk doo gó. ²⁶ Hajōō nuu me ta daaj hē Kristo kan'oo däg bä paawä, hajōō nuu me Kristo bahoh wät paawä badāk hahy P'op Hagä Do pahuunh noo gó naa. Dooh tii da Kristo adoo bä. Sét nuu me ub, tabedaa däk bä kä badāk hahy hā ji hawät do gawatsig hōm noo gó, Kristo kaja däk ta daaj hē takan'oo däk doo me, tadajēp doo me nesaa do tabawug hōm hyb n'aa. Dooh hyb n'aa p'aa hēnh tabab'aanh pēh. ²⁷ Sahōnh hē ji, sét nuu me né hē ji dajēp. Ji dajēp jawén paa bä kä P'op Hagä Do ky däng da nyy da ji tabad'oo, baad tado bä, baad tanado bä. ²⁸ Ti hadoo, sét nuu me Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, ta daaj hē takan'oo däk dajēb hä, ta dajēp doo me, ta majyyw me, nesaa do hajōk do ramoo bok do tabawug hōm hyb n'aa. P'aa hēnh da Kristo kaja. Nesaa do ji moo wät do hyb n'aa nado tii kä. P'aa hēnh tawén kaja kán da, ta hä gad'aa do tamahüüm hyb n'aa P'op Hagä Do wē kä, ta tii bä raboo had'yyt hē hyb n'aa kä.

10

Jesus dajēp doo me ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wē tagasēēts hōm do ky n'aa hahy h

¹ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Isaraéw buuj hä kan'oo däk do paah, baad hadoo do P'op Hagä Do ky däng do ta jawén kaja do maēts ub tii. Dooh heh'äät do hý pong jé hanäng do tado bä. Ti hyb n'aa dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do haja bä baad had'op rabahadoo tan'oo bä. Dooh baad had'op rabahadoo tan'oo bä sét ta baab kenāh had'yyt hē sa mas'āā see P'op Hagä Do matym n'aa ranaheb'oo doo. Ti hado had'yyt né hē ran'oo bä. ² Ta ky n'aa jaw'yyk do haja bä paawä baad had'op rabahadoo tan'oo bä P'op Hagä Do wē

† 9:20 Esodo 24.8

han'aa do ta hã rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa, dooh hyb n'aa wäd pé paawä sa masãäh wób raneboh bëeh, P'op Hagä Do bawug hõm hyb n'aa nesaa do sa hã hanäng doo. Sa h'yyb gó hanäng do paa kawug hõm bã paawä, dooh rahyb n'aa es'ee wäd bã paawä nesaa do ramoo bok do paah. ³ Ta tii hã dooh né hë baad ji hado däg P'op Hagä Do matym gó. P'op Hagä Do matym n'aa ta baab had'yyt hë ramehen'aa doo, nesaa do awät nä sa h'yyb gó rahyb n'aa esee tan'oo bã. ⁴ Tii d' tawén hadoo, dooh né hë booy yb aj'yy majyyw haja bã, dooh kabara majyyw haja bã nesaa do ji h'yyb gó hanäng do tado hõm bã.

⁵ Ti hyb n'aa badäk hahÿÿ bã Kristo kajaa noo gó kã P'op Hagä Do hã taky hadoo:

“Sa masãäh majyyw a wë ramahen'aa doo, ti nado ti makarën doo.

A matym n'aa a wë ramahen'aa doo, ti nado ti makarën doo.

Ti hyb n'aa ÿ dab näng ÿ majyyw näng man'oo bã majyw ÿÿ ÿ banoo hyb n'aa ta sãm”, näng paa ta kyyh.

⁶ “Doo magado bã òm rama heju doo.

Doo magado bã a matym n'aa a wë ramehen'aa doo, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do mabawug hõm hyb n'aa paawä”, näng mäh.

⁷ “Tii bã hahÿÿ da kèh ÿÿh:

‘Mahegã P'op Hagä Doo. ÿ kaja däk,

a kyy kerih doo gó kèh ÿ n'aa takerih doo da,

makarën do ÿ moo wät hyb n'aa.’”*

⁸ Doo m' sa masãäh majyyw, dooh m' P'op Hagä Do matym n'aa ta wë ramehen'aa doo, dooh m' ta wë rama ejuu doo P'op Hagä Do karën bã. Doo m' na-ãaj hë takarën bã ta matym n'aa ta wë ramehen'aa doo, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do tabawug hõm hyb n'aa paawä. Doo m' ta ti tagado bã, näng mã Kristo kyyh pooj jé. Ti taky hadoo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejõ né paawä ta tii d' rabahed'oo. ⁹ Ta jawén hahÿÿ d' mã Kristo kyy kã: “Mahegã P'op Hagä Doo”, näng mäh, “ÿ kaja däk, makarën do ÿ moo wät hyb n'aa kã”, näng mäh. Gawatsig hõm pooj jé sa hã kamejũũ do rabahed'oo do paah, ta ti tahe'oot do hã ji bahapäh. P'op Hagä Do gasëets hõm hÿÿ kã ta tyw n'aa papuuj. ¹⁰ P'op Hagä Do karën do Kristo bad'oo do hyb n'aa, ta daaj hë Jesus Kristo kan'oo däk do hyb n'aa èr hyb n'aa tadajëp hyb n'aa, kado hõm nesaa do èr h'yyb tym gó hanäng do paah. Tsyt hë P'op Hagä Do wë èr tabasëew däg kãn. Sèt nuu me dajëb hã takan'oo däk. Jããm né tii.

¹¹ Ta àh hã had'yyt hë sa ky n'aa rod Arãw panaa hedoo do ramoo bok ramoo heb'ooh do P'op Hagä Do tób n'aa yt hã. Ta àh hã had'yyt hë rama ejuu rama ejuu do paa péh, dooh né paawä ta ti haja bã nesaa do ji h'yyb gó hanäng do tawug hõm bã. ¹² Tii d' nado Jesus Kristo bad'oo hÿÿ kã. Sèt nuu me ub takan'oo däk nesaa do èr moo bok do hyb n'aa tadajëp hyb n'aa. Jããm né tii kã. Tii d' tabad'oo do jawén paa bã hÿ pong jé, P'op Hagä Do hub hënh, ta hã P'op Hagä Do weh'ëeh doo bã tabaso däg kãn. ¹³ Ti noo gó kã tagada ta majũ P'op Hagä Do nes'ëem, Kristo raky daheeh P'op Hagä Do an'oo bã kã. ¹⁴ P'op Hagä Do hub hënh tawén so däg kãn, sèt nuu me èr hyb n'aa tadajëp doo me baad had'op rabahado padëek tan'oo bã tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew bong doo.

* **10:7** Saaw-Mo 40.6-8 hã takerii däk tii. Kristo kyyh ta Yb hã tii.

15 P'op Hagä Do Sahee na-ããj hē ēr tamaher'oot ta ti ky n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh:

16 “Hahÿÿ da papuuj Isaraéw buuj sii ta jawén ÿ kaner'oot doo:
Sa h'yyb gó da ÿ banoo kēh ÿ n'aa jaw'yyk doo.
Sa h'yyb tym gó da ÿ berih hadoo da tii”,† nāng mäh.

17 Ti m' ahōm nā ta kyyh:

“ÿ mabaan hōm da baad nadoo do ramoo bok do paah.
ÿ mabaan hōm da ÿ mejūū do raky nadaheeh doo”,‡ nāng mäh.

18 Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do mabaan hōm do hyb n'aa baad nadoo do ji moo wāt do paa kā, dooh hyb n'aa wāt pé ramoo heb'ooh do paa sa ky n'aa rod ramoo boo bā nesaa do kado hōm hyb n'aa paawā.

19 Hÿÿ kā wakān haa hedoo doo, Jesus majyyw hyb n'aa neÿÿm doo gó ēr hajaa ēr ajēē p'ēē hadoo ta gawakō tak'ēp P'op Hagä Do wē kasēēw dāk do hadoo doo gó. P'op Hagä Do matym gó ēr hajaa ēr ahōm bā had'yyt hē ÿ hanāng péh. 20 Jesus dajēp doo me ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wē tagasēēts hōm. Ta baa besuu n'aa tatab'ēēs tii. § Edēb had'yyt hē da jé ta ti tyw n'aa gó P'op Hagä Do wē hahōm doo. 21 Ti anāng ēr ky n'aa rod P'op Hagä Do wē tak'ēp hyb n'aa jawyk doo, hÿ pong jé P'op Hagä Do bawāt doo bā bag'āās doo. 22 Ta ti hyb n'aa, taw'āāts hē ēr h'yyb ehud doo me, baad ēr h'yy ka'eeh doo me na-āāj hē ēr kah'ūūm P'op Hagä Do wē. Dooh ēr h'yyb ēr taky n'aa tapa wād bā Kristo an'oo bā. Baad ēr bahado dāk na-āāj hē P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa ēr hajaa P'op Hagä Do wē ēr ahōm bā. ** 23 Taw'āāts hē h'yy ganajēng doo me had'yyt hē ēr gada baad hadoo do ēr hā taky dāng doo, ēr gada ēr hanāng doo. Ēr hā ky dāng doo, moo wād had'yyt hē taky dāng doo. 24 Taw'āāts hē ēr tyw n'aa esoos nyy d' ēr bad'oo ēr h'yyb mahūūm ēr da hadoo doo, rah'yyb hadoo hyb n'aa, kamahān heh'āāt do ēr mahang takah'ūūm hyb n'aa, baad hadoo do ta wób wē ji moo wāt do takah'ūūm hyb n'aa na-āāj hē. 25 Taw'āāts hē dooh ēr eréd bā P'op Hagä Do hyb n'aa ēr kahet'aa doo, ta wób, h'yy gejë hōm do rabahed'oo doo da. Taw'āāts hē ta wób ēr h'yyb en'yyim rah'yy gajēē hōm mahānh. Taw'āāts hē baad ta bahānh tii d' ēr bad'oo, tabedaa dāk Jesus matēēh do bē bahapāh do hyb n'aa.

26 Bē h'yy gejë hōm manā ÿ wén nāng bē hā, ji h'yyb haj'aa hē Jesus ji mak'yyts bā, nesaa do ji moo wād nā bā had'yyt hē, ji hapēē dāg né paawā baad hadoo do ky n'aa hā, hÿ jawén dooh tanyw wād bā kā P'op Hagä Do hā ji anoo do pan'aa nesaa do ji moo wāt do kawug hōm do sām. 27 Jāām né hē ti awāt heÿÿm doo gó ji gada P'op Hagä Do ji taky n'aa etyy do baad nadoo do wē. Jāām né da tēēg hōō tak'ēp haju do P'op Hagä Do majiū gawats'iik

† 10:16 Jeremij 31.33 ‡ 10:17 Jeremij 31.34 § 10:20 P'ooj ub, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā ti anāng ta baa besuu n'aa pāān hebaan do s'ēēb. P'op Hagä Do kahesé doo bā noo gatsē n'aa tii. Dooh ji haja bā ta tii bā ji tabēēj bā. Hÿÿ kā, Kristo hyb n'aa ēr hajaa P'op Hagä Do wē ēr ahōm bā. ** 10:22 P'ooj ub Isaraéw buuj rabahed'oo do ky n'aa gó tabeh'ūūm. P'ooj ub, ranahaja bā P'op Hagä Do tób n'aa hēnh rahōm bā baad sa h'yyb nadoo do hyb n'aa, ratsawyyh sa hā booj yb taah ÿÿnh rajū dāk do paa ooj naēng mahang kamekuuj dāk doo. Setsi ta āh tabahado dāk bā, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejūū rabehop. Tii bā kā, baad rabahado padēēk p'aa hēnh. Tii bā rahajaa P'op Hagä Do tób n'aa hēnh rabahōm. Ti ky n'aa gó tabeh'ūūm.

do ti awät da ta ti wë. ²⁸ P'ooj ub, Mosees ky n'aa jaw'yyk noo gó, radej'ëep paa sahõnh hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do mak'yys doo. Tanyy bã pawóp hë, tamawoob hë ta ti hapäh doo, dooh né rat'yyd mehĩn bã ta ky n'aa jaw'yyk do mak'yys doo. ²⁹ Nyy da bë hã? Dooh g'eeh ti bahãnh P'op Hagä Do rejä da P'op Hagä Do T'aah makyys doo, Jesus majyyw ty n'aa ges'yyk doo, P'op Hagä Do Sahee ji tat'yyd mehĩn do ky n'aa rejää doo? Jesus majyyw né ti ta hyb n'aa ta tyw n'aa P'op Hagä Do wë gasëets hõm doo. Ta hyb n'aa né hë P'op Hagä Do wë rakasëew däk paah. ³⁰ Ër hapäh né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hahÿ her'ood wät doo: “ÿ né ti sa sãm habaanh doo. ÿ né tii.”†† “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa etyy da ta karapee”,‡‡ nãng na-ããj mäh. ³¹ Tak'ëp ta ãm n'aa nãng P'op Hagä Doo, hedëb had'yyt do moo gó ji tarejã däg bã!

³² Taw'ãäts hë bë hyb n'aa es'ee nyy da baad bë babok p'ooj ub, panyyg hanãm do hã bë h'yy kadaw'uuh jawën paa bã. Tabad'op hë bë h'yy gejë hõm ti noo gó, baad nadoo do bë ahob né paawä. ³³ Bë hyb n'aa es'ee nyy da ta see pé noo gó bë raky n'aa rejää paah, nyy da paa bë rarejää. Bë nado paa tii, ti noo gó rarejää doo, bë hyb n'aa esee paah, bë masa paa ta ti hah'oop doo. ³⁴ Ti noo gó bë t'yyd mehĩn paa bë da hadoo do radewäts b'ëeh doo, bë masa paa sa hã. Tsebee gó bë gadoo ti noo gó bë ma rado hõm doo, ti bahãnh baad hadoo do nahãnh do ti awät bë pooj jé hÿ pong jé bë hapäh do hyb n'aa. ³⁵ Ti hyb n'aa bë h'yy gejë hõm manäh. Baad had'yyt hë Jesus hã bë h'yy kae bã, tak'ëp baad hadoo do bë gadoo da. ³⁶ Taw'ãäts hë h'yyb jawyg gó, h'yy ganajëng doo me bë gadoo bë ahoop doo, P'op Hagä Do karën do bë bahaja däk bã kã, bë gadoo hyb n'aa bë hã taky däng doo. ³⁷ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do ta ti ky n'aa:

“Edaa däk da ti hawät do kajaa.

Dooh da tatabëej bã taky däng do noo gó.

³⁸ Karapé haa, matym ÿÿ gó baad hedo padëek doo, rah'yy ka'eeh do hyb n'aa da rababoo had'yyt hë.

Dooh da ÿ tsebee bã h'yy gajëe hõm do wë”, nãng mäh. §§

³⁹ Ëër kã, dooh ta tyw n'aa heréd hõm do ër ado bã, ragawatsig hõm doo hënh hahõm doo gó haboo däk doo. H'yy ka'eeh do ëër, nesaa do mahãnh hedëp doo.

11

Ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Hahÿÿ d' tahanãng pé ti ji h'yy ka'eeh doo: Baad ji bahapäh do ti ji h'yyb gó, ji gadoo né da ji pooj jé ji gada doo. Te hub né hë, ti awät né da ji nahapäh doo, baad ji bahapäh ji h'yyb gó. ² Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do wën gadoo ër wahë makũh.*

³ P'op Hagä Do hã ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa, ër hapäh hahÿÿh: Sahõnh hë badäk hahÿÿh, wë, kamarab, papÿÿj, sagõõh na-ããj hë, ta ky gabuuj né hë P'op Hagä Do pehuuj wät. Ji nahapäh doo me tapehuuj wät da hë ji hapäh doo.

†† **10:30** Dew-Teronom 32.35. ‡‡ **10:30** Dew-Teronom 32.36, Saaw-Mo 135.14 §§ **10:38**

Habakuk 2.3-4. * **11:2** Ër wahë makũh tawën erii wät, ta wakãan, Isaraéw buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do tama erih do hyb n'aa. Isaraéw buuj sa wahë makũ ti sa ky n'aa tamaher'oot doo.

⁴ Baad ub Abéw makū h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hadoo do tama ejuu paah, ta h̄ȳj Kaīh ma ejuu do nahado. Ti hyb n'aa baad né hē m' Abéw P'op Hagā Do hā. Baad mā P'op Hagā Do hā Abéw ma ejuu doo. Badāk hah̄ȳ bā Abéw nawād wād né paawā, da hē nā tah'yy ka'eeh do paa ēr hā tametēeh nny da ji h'yy ka'eeh.

⁵ Aj'yy Enók hād nāng do P'op Hagā Do masāg kán ta wē ta hā tah'yy ka'eeh do hyb n'aa paah. Dooch paa Enók dajēb bā. Dawuh up mäh. Dooch rawyyd wād bā P'op Hagā Do mahūūm do hyb n'aa. P'op Hagā Do Enók h'yyb enāw had'yyt hē tabawāt do hā, ta wē P'op Hagā Do mahūūm do pooj jé.

⁶ Ji h'yy kanae bā, dooh ji haja bā P'op Hagā Do ji h'yyb enāw bā. Jé karēn do P'op Hagā Do wē tahōm bā, jāām né hē tahajaa, P'op Hagā Do awāt né hē taky dahé bā, baad hadoo do P'op Hagā Do anoo ta hā hesoos do hā taky dahé bā.

⁷ Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa Nowéh tatamaa jat marakate, ta ȳym, ta taah, ta taah āj raked'ēep do hood n'aa. Marakate tatamaa jat Nowéh P'op Hagā Do maher'oot jawén paa bā sa pooj jé hana do ranahapāh nā doo. Nowéh h'yy ka'eeh doo, ta metēē n'aa ta wób sa hā. Nesaa do hā ta wób raky n'aa kety dāk, Nowéh h'yy ka'eeh doo da rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē baad ji bahado dāk P'op Hagā Do matym gó. Ti hyb n'aa, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad Nowéh wén hado dāk ta matym gó.

⁸ Abaraām h'yy ka'eeh do hyb n'aa tawén ky dahé wāt P'op Hagā Do maher'oot noo gó hēēj s'ee hēnh tabahōm hyb n'aa, hēēj ta hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo hēnh. Abaraām ky dahé wāt, tatsyym kadoo, dooh né paawā tahapēē bā n'yy hēnh ta ti hēēj badāk. ⁹ Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa hēēj ta hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo bā tabawād wāt ta s'ee hēnh naa hadoo doo da. Ta tii bā jé pad'yyt hē takeh'ȳyt. Sa masāāh byyh s'ēēb sa tób rah'ȳyt doo. Tii d' né paa Isak, Jakóh rabad'oo. Sa hā na-āāj hē P'op Hagā Do ky n'aa enooh paa hēēj Abaraām hā taky n'aa enooh do paah. ¹⁰ Ta tii d' paa Abaraām rawén bok panang P'op Hagā Do mo haj'aa hā, nahānh doo, h̄ȳ pong jé badāk do ragada do hyb n'aa.

¹¹ Abaraām h'yy ka'eeh do hyb n'aa, neta né paawā ta ȳym Sarah, tabēēj dāg né paawā ta baab n'aa ta ȳym sii tabetaah hyb n'aa, Abaraām panaa nny dāk, P'op Hagā Do moo wāt né hē ta hā taky dāng do taky daheeh do hyb n'aa.

¹² Ti hyb n'aa kā, edaa dāg né paawā tadajēp do ta t'aah benāng noo gó, sagōōh hawób dāk, hood tēg hawób dāg ta panaa ta jawén kā.

¹³ Abaraām, Isak, Jakóh na-āāj hē radejēp sa hā P'op Hagā Do ky n'aa eno dāk do paa ragadoo do pooj jé. Ti hadoo né hē, rah'yy kae had'yyt hē radejēp bā kā. Ti hyb n'aa, dawēē naa rahapāh hadoo sa hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh do paah. Tsebee gó ragahēēn ti sa h'yyb gó. Dooch m' badāk hah̄ȳ tado bā sa panang heh'āāt, sa nooh. Ta s'ee hēnh naa, ta wób sa hāj n'aa bā habok do hadoo mäh, sa nooh. ¹⁴ Sa hāj n'aa pan'aa hes'oos do tii, ta ti hedoo do her'oot doo. ¹⁵ Dooch hēēj reréd hōm do paa tado bā rah'yyb padēēk doo. Tii d' tado bā paawā, rahaja paawā rababaaj nā p'aa hēnh t'ī hēnh. ¹⁶ Panang h̄ȳ pong jé badāk doo, hēēj reréd hōm do bahānh baad hadoo do resoos. Ti hyb n'aa, dooh P'op Hagā Do nu mebyy bā, “Ȳ ti rah'yy kaha'eeh doo”, ta her'ood bā. Tenyyw hōm sa panang pan'aa h̄ȳ pong jé.

¹⁷⁻¹⁸ Abaraām P'op Hagā Do metyy noo gó, taju paawā ta t'aah Isak P'op Hagā Do wē. Tii d' tawén doo paawā, baad P'op Hagā Do hā tah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Isak, sét had'os do ta t'aah Abaraām aju paawā, hah̄ȳ da

paawä P'op Hagä Do ky hadoo paa ta hä: “Isak hanaa da a panaa heh'äät.”†
 19 Abaraäm hä, P'op Hagä Do hajaa dejëp do ragenä boo bä tan'oo bä. Ti hyb n'aa, dooh né paawä Isak tadajëeb bä, ta t'aah tagadoo p'aa hënh, dajëp do mahang taganä wät hadoo.

20 P'op Hagä Do hä Isak h'yy ka'eeh do hyb n'aa taky n'aa edëng Jakóh, Esauh daheeh, sa pooj jé hawät do hä.

21 P'op Hagä Do hä Jakóh h'yy ka'eeh do hyb n'aa tadajëb pooj jé taky n'aa edëe wät mä pawóp hadoo do Joséh taah, tii bá m' ta tatu hä tanu hyy häng bá m', P'op Hagä Do taj'aa etsëe kán.

22 Joséh h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tabedaa dák bá tadajëp doo, taky däng mä Esit bá naa Isaraéw buuj raban'yyh da ta jawén. P'op Hagä Do hä tah'yy ka'eeh do hyb n'aa tamejüü sa hä nyy d' rabad'oo ta k'yy paa há.

23 P'op Hagä Do hä Mosees yb, Mosees yÿn rah'yy ka'eeh do hyb n'aa Mosees benäng do jawén paa bá, tamawoob hë kamarab noo gó rajëjën mä Mosees. Anäm mä sa há sa t'aah. Dooh m' rajeyÿm bá häj n'aa wahë n'aa mejüü doo.

24 P'op Hagä Do hä Mosees h'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooh takarën bá Paraóh toog t'aah ramaneëenh karapee tanado wät bá kä. 25 Dooh takarën bá nesaa do moo heb'ooh do sa da tah'yyb hado bá. Dooh takarën bá sa sii tatsebee bá. Ji wad'iits ti ta tii, ta há. P'op Hagä Do karapee, Isaraéw buuj, sa sii rarejää do takarën tagadoo. 26 Tak'ëp baad ub ta há Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do kajaa do tagada do hyb n'aa ta há raky n'aa rejää doo. Tak'ëp ky n'aa gebah do Esit häj n'aa bá hanäng do bahánh ti ta há. Raky n'aa rejää do tawén gadoo, baad hadoo do ta sãm tagada do hyb n'aa ta pooj jé. 27 Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né hë tawén eréd hõm Esit häj n'aa. Dooh Esit häj n'aa wahë n'aa kawajään do tajeÿm do hyb n'aa tado bá. Dooh tah'yy gajëe hõm bá, P'op Hagä Do ji nahapäh do tahapëe dák do hyb n'aa. 28 P'op Hagä Do hä tah'yy ka'eeh do hyb n'aa tamejüü Pas-kowa heen n'aa Isaraéw buuj ratab'ëes. Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa tamejüü b'éé majyyw repeets hõm sa tób noo bá, dajëb manaa do sa taah wah'ëeh hedoo do tanadej'ëep hyb n'aa.

29 Isaraéw buuj rah'yy ka'eeh do hyb n'aa rabatsëg hõm akajar Hahiin Do häd näng doo me, bawoonh do ji mahõm do hadoo. Esit buuj kä rakarën bá paawä rabatsëg hõm Isaraéw buuj sa jawén, pehäs mä naëng me.

30 Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa Jerikó häd näng do panang hadë pä s'ëeb kajäg bëeh, setsi ta äh noo gó Isaraéw buuj ranu haw'ööd bong jawén paa bá.

31 Yÿnh Rahab häd näng doo, hajök do sii he'yÿh do paah, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa dooh tadajëb bá ta wób sa sii, panang babuuj P'op Hagä Do ky nadah'eeh do sa sii. Baad mä Rahab gadoo paa pawóp hadoo do Isaraéw buuj panang begä n'aa. Tamo n'aa jesuu, tajejën.

32 Badawëet paawä Gidejõn, Barak, Sãn-Sãw, Jepeté, Dawi, Samuéw häd enäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod na-ääj hë sa ky n'aa ji maher'ood bá.

33 Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa ta ti sa wób rado hõm sa majiï häj n'aa. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad P'op Hagä Do karën doo da ti sa wób rabag'ääs. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ragadoo. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do noo mesoo awad. 34 P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh do hyb n'aa tëeg hõo tak'ëp haju do mahánh sa wób raked'ëep. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa sën-jeer mahánh raked'ëep sa wób. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, nahej'oonh do paa hejooj padëek. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa rakarejan

† 11:17-18 Genesis 21.12

sa majiĩ sii rakaneb'oooh noo gó, sa majiĩ ranes'eëem. ³⁵ Ȳj wób p'aa hēnh ragadoo sa taah dejēp do mahang genā bong doo.†

Sahōnh hē ta ti hedoo do ta wób rahapēē né paawā, h'yy ka'eeh do wób rahoop sa hā rarejāā doo. Rahob had'yyt hē, dejēp. Dooh P'op Hagā Do raky n'aa jejēn bā raked'ēep hyb n'aa paawā. Tak'ēp baad ji bawād had'yyt do h̄y pong jé, ragenā bong bā kā, ti ragahēen. ³⁶ H'yy ka'eeh do wób raky n'aa rejāā, rahewyyh. H'yy ka'eeh do wób ramoo mewyyt, ratsyym mewyyt haak sapuuw hadoo doo me, ragadahew'eēs doo gó radewāts b'ēeh. ³⁷ Pā me ramakut h'yy ka'eeh do wób radejēp hyb n'aa. H'yy ka'eeh do wób rabaa gehōg hōm seer me. H'yy ka'eeh do wób sēn-jeer me radej'ēep. Jé pad'yyt hē h'yy ka'eeh do wób raked'ēep sa majiĩ mahānh. Jāām hē b'ēē byyh kabara byyh h'yy ka'eeh do wób sa saroor. Dooh sa wē hanyys péh. Kasuud is paah. Rano n'aa masoo, rarahejāā. ³⁸ Banawāng doo bā, waēē mahang, pā yb gabaho doo gó, k'āāts yt hā gabaho doo gó na-āāj hē rababok paah. Dooh rahyb n'aa p'eed bā badāk hah̄ȳ bā hanāng doo. Baad had'op ta tii. Badāk hah̄ȳ bā habong do wób, P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do sa bahānh ta tii, baad hadoo doo. ³⁹ Baad ub ta ti sahōnh hē P'op Hagā Do hā, ta hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo né hē, dooh paa ragadoo bā sa hā P'op Hagā Do ky n'aa eno dāk do paah. ⁴⁰ Rawén ganadoo paa ta tii, baad hadoo doo, pooj jé taky n'aa enooh do bahānh, P'op Hagā Do h'yyb dāng do hyb n'aa sa hā ēr hā na-āāj hē, séd demuun baad had'op ēr bahadoo hyb n'aa kā.

12

Dooh ji h'yy gajēē hōm bā baad nadoo do ji ahob né paawā ky n'aa hah̄ȳh

¹ Ti hyb n'aa kā, hajōk h'yy ka'eeh do paah, p'ooj ub habong do paa ēr rahapāh do hyb n'aa, taw'āāts hē ēr eréd hōm sahōnh hē ji tahewaat doo, baad nadoo do ji tamasoo do na-āāj hē. Taw'āāts hē h'yy ganajēng doo me P'op Hagā Do karēn doo da ēr aboo had'yyt hē h̄y jawēn, tsyym kas'ȳy do h'yy ganajēng doo me rawaj'eah doo da rakajaa bā kā. ² Taw'āāts hē Jesus hā ēr h'yyb padēēk. Ēr h'yy ka'eeh do du na do tii, ēr h'yy ka'eeh do kah'ūm hanoo do tii. Tak'ēp tsebē do ta pooj jé tagadoo tagada do hyb n'aa tagadoo paa b'aa kajatsēk do hā tadajēp doo. Dooh hyb n'aa Jesus nu mebyng pé ta tii d' tadajēp do hā.* Tii bā kā, P'op Hagā Do sahōnh hē bag'āās do hub hēnh tabaso kán, takaweh'eēh doo bā. ³ Bē hyb n'aa newē nyy da dooh Jesus h'yy gajēē hōm bā, tak'ēp ajyy nesaa do moo heb'oooh do ta hā rakamajē né paawā. Bē hyb n'aa newē Jesus, bē h'yy gejē hōm mahānh. ⁴ Bēeh, dooh dajēb bē ahob nā bā nesaa do hā bē h'yy keb'aah do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'āāts hē bē h'yy keb'aah né hē, bē h'yy gejē hōm manāh. ⁵ Bē mabaan hōm P'op Hagā Do kyyh bē tah'yyb en'yym do hyb n'aa bē tamaher'oot doo. Bēeh, ta taah hā tabaher'oot tii. Hah̄ȳ da ta kyyh ta kyyh kerih doo gó:

“Tah ȳy, mamak'yyts manā mah̄ȳnh do hadoo doo me Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ōm tametēēk doo.
H'yy gajēē hōm manā tak'ēp hadoo doo me ōm tamaher'ood bā, ōm tah'yy geām bā.

† **11:35** P'op Hagā Do ky n'aa rod sa hā masa do P'op Hagā Do hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa tii. * **12:2** Judah buuj sa hā, b'aa hā ji dajēb bā tak'ēp ji nu mebyng. Sa hā P'op Hagā Do ky n'aa was'ee dāk do tii d' dajēp doo. Ti hadoo né hē, dooh Jesus nu mebyy bā, baad hadoo do ta pooj jé tagada do hyb n'aa.

6 Mahÿÿnh do hadoo doo me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do metëëk takamahän do hä.
 Sahõnh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do gadoo doo, ta taah hedoo doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hewyyh hadoo ta see pé noo gó tametëëk hyb n'aa", † näng ta kyyh.

7 Baad nadoo do bë ahoop doo, bë tametëëk do pan'aa tii. Ta taah bë bahado däk do hyb n'aa, ta t'aah hä tabad'oo doo da bë hä tabad'oo ta ti metëëh. Sahõnh hë né hë sa taah hedoo do mahÿÿnh hadoo doo me sa yb metëëk. 8 Mahÿÿnh do hadoo doo me P'op Hagä Do bë tama net'ëëg bë paawä, sahõnh hë ta taah tametëëk doo da, tii bë dooh paawä ta taah heh'äät bë do bë. Yÿnh daap hetaah do taah hadoo paawä bë tii bë. 9 Èr karepé noo gó, èr yb badäk hahÿÿ bë hanäng doo, mahÿÿnh do hadoo doo me èr rametëëk, èr wén weh'ëëh èr yb. Ti hyb n'aa taw'ääts hë ti bahänh èr Yb hÿ pong jé hawät do èr ky daheeh, ta pa had'yit hë èr babok hyb n'aa. 10 Pawóp its ta baab noo gó ji yb ji rametëëk baad hadoo doo me sa hä, èr rabaw'ëëh hyb n'aa. P'op Hagä Doo kä èr tametëëk baad tabahadoo hyb n'aa èr hä, baad had'op, tsyt hë nesaa do mahänh èr babok hyb n'aa kä, tsyt hë nesaa do mahänh tabawät doo da. 11 Ji hä rametëëk doo, ji rahewyyh doo, dooh né hë ji genaag bë ta tii d' ji hä rabad'oo do ti noo gó. Hejoonh ji hä, datés ji hä. Ti hado né paawä, ta jawén kä, P'op Hagä Do mo haj'aa ji ahob wät do hyb n'aa ji h'yy ganyy däk bë kä, tak'ëp h'yyb nyyw gó baad had'op doo gó ji bawät tan'oo bë kä.

12 Ti hyb n'aa kä, bëëh, h'yyb nahejooj padëëk doo, bëëh, h'yyb nahedo padëëk doo, taw'ääts hë bë h'yy kahej'oonh, bë h'yyb hedo p'aa hënh. 13 Taw'ääts hë tyw n'aa dajang doo me bë babok, h'yyb nahed'oo do rah'yy ganejë hõm hyb n'aa, p'aa hënh baad had'yit hë Jesus tyw n'aa gó rababok hyb n'aa kä.

Dooch ji mak'yyts bë ji P'op Hagä Do maher'oot do ky n'aa hahÿÿh

14 H'yyb nyyw gó bë aboo sahõnh hë sa wë. Tsyh hë, nesaa do mahänh, P'op Hagä Do wë bë aboo had'yit hë. Tsyh hë nesaa do mahänh ji naboo bë, dooh da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ji hapëë bë da. 15 Baad bë masaa bë da hadoo doo, dooh bë mahang makyys pé ji hä P'op Hagä Do ky ennyim doo. Ji hä P'op Hagä Do ky ennyim do makyys doo, ta hä h'yy gajëë hõm doo, baad nadoo do tadu n'aa, ta wób tah'yib tatuk ta nemuun dawëë P'op Hagä Do mahänh rababok hyb n'aa. 16 Bë hyb n'aa matakä bë mahang tanaÿÿh hyb n'aa ta yÿm nadoo do sii, ta patug nadoo do sii. Bë hyb n'aa matakä bë mahang tananäng hyb n'aa P'op Hagä Do waneh'ëëh do Esauh makū bad'oo doo da. Sét ta waa hyb n'aa tesëëm hõm, tan'oo däk ta wah'ëë hadoo do paa ta hÿÿj hä. 17 Bë hapäh né hë, ta jawén, ta yb ky n'aa edëng takarën bë, dooh ta yb gado wäd bë. Aód né paawä dooh tahaja wäd bë tahÿÿd bë tabad'oo do paah.

18 Ti hyb n'aa, taw'ääts hë h'yy ganajëng doo me baad had'yit hë èr h'yy ka'eeh. Baad ub né hë ta tyw n'aa papuuj, p'ooj ub Mosees hä kametä däk do bahänh tii. Dooch bë kaja däg ji hapäh do waëë bahõõ däk doo bë, tak'ëp tabadagyp doo bë, bah'ood darung do bawät doo bë, èr wahë makū rabad'oo do paa hadoo. † 19 Dooch bë maa napëë bë b'éé s'ään gamehÿÿh do ky ka'eeh doo. Dooch bë maa napëë bë P'op Hagä Do kyyh äm n'aa näng doo, ta ti ramaa napäh do paa hadoo. Ramaa napäh bë m' rabetsëë P'op Hagä Do ky ym hyb

† 12:6 Proweh-Bijos 3.11-12 † 12:18 Èr wahë makūh tawén her'oot, ta wakään Isaraëw buuj tama erih do hyb n'aa hahÿÿh.

n'aa sa hã taher'oot doo. ²⁰ Tak'ëp rajeÿÿm do hyb n'aa, dooh m' rahaja bã ragado bã P'op Hagã Do mejũũ doo: “Dajëp né da waëë hã moo däng doo, bë masãäh see na-ãäj hë dajëp né hë da. Ji akut pä me tadjëp hyb n'aa”,[§] näng paa ta kyyh. ²¹ Tak'ëp mã ta äm n'aa näng Mosees hapäh doo. Ti hyb n'aa m' taky hadoo: “Tak'ëp ÿ kajajän ta äm n'aa hã”,^{**} näng mäh. Ti hadoo paa sa hã.

²² Èr hã kã ta tyw n'aa papuuj P'op Hagã Do wë tagasëëts hõm. Pooj jé sa hã kametã däk do nahado tii. Waëë hadoo ji matym me ji nahapäh do wë, Sijõn häd näng do wë bë kaja däk. Jerusarënh hÿ pong jé badäk doo hënh, P'op Hagã Do hedëb had'yyt do panang wë bë kaja kãn. Tak'ëp hajök do ääs tseb'ee doo gó hÿ pong jé rakata padëëk doo bã bë kaja kãn. ²³ P'op Hagã Do taah wah'ëëh hedoo do sa wë bë kaja däg kãn. Hÿ pong jé sa häd kerii däk. Sa wób bë bahado däk. P'op Hagã Do wë bë kaja kãn, sahõnh hë badäk hahÿÿ bã habong do ky n'aa etyy doo. Baad habok do paa hÿÿ kã baad had'op do hado däk do sa wë bë kaja kãn do hadoo.^{††} ²⁴ Ta tyw n'aa papuuj P'op Hagã Do ky n'aa enooh do Jesus gasëëts hõm do wë bë kaja kãn. Baad ta majyyw èr h'yyb tym tabenyww däk. Abëw majyyw nahado, k'ääts gó naa P'op Hagã Do hã tabetsëë P'op Hagã Do babaanh hyb n'aa ta sãm.^{‡‡} Jesus majyyw etsëë hadoo P'op Hagã Do hã tamabaan hõm hyb n'aa sahõnh hë nesaa do èr moo bok do paah. ²⁵ Ti hyb n'aa bë mak'yyts manã Jesus èr tamaher'oot doo. P'ooj ub, P'op Hagã Do kyyh badäk hahÿÿ bã Mosees sa hã tamaher'oot do mak'yyts doo, nesaa do hã raky n'aa kety däk tii. Ti bahänh ji P'op Hagã Do rejãã do èr ahoop da hÿ pong jé naa èr tamaher'oot do èr mak'yyts bã. Dooh èr haja bã èr kejën bã ta ti mahänh. ²⁶ P'ooj ub waëë Sinaih häd näng doo bã sa sii P'op Hagã Do baher'oot noo gó, tak'ëp badäk hahÿ katajus wät ta ky haj'aa. Da hë kã hahÿÿ da P'op Hagã Do ky däng: “Sét nuu me ti awät nä badäk hahÿ had'yyt nado katajuus ÿ an'oo bã. Wë na-ãäj hë katajuus da ÿ an'oo bã”, näng ta kyyh. ²⁷ “Sét nuu me ti awät nä” ta her'ood bã, gawatsig da tapehuunh do paa hahänh doo, naym doo, tahanäng pé tii. Jããm né hë haym nahänh doo. ²⁸ Ti hyb n'aa, panang banahänh do èr gadoo da do hyb n'aa hÿ pong jé P'op Hagã Do bag'ääs doo bã, taw'ääts hë dooh èr eréd bã P'op Hagã Do ky enyym do ji hã. Taw'ääts hë takarën doo da, èr j'aa etsë ta hã. Taw'ääts hë P'op Hagã Do èr hyb n'aa jew'yyk èr hyb n'aa meuunh doo me. Taw'ääts hë ta wë èr kadaduu doo me èr j'aa etsë ta hã. ²⁹ Taw'ääts hë tii d' èr bad'oo, tëëg hõõ sahõnh hë tagawats'iik do hadoo P'op Hagã Do èr h'yy kaha'eeh doo.

13

Nyy da ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Taw'ääts hë bë kamahän had'yyt hë bë da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh doo. ² Taw'ääts hë baad bë gadoo bë tób bã ta s'ee hënh naa hena doo. Tii d' ta wób rabad'oo do hyb n'aa paah, ääs né ti ragadoo, dooh né paawã rahapëë bã ääs rado bã. ³ Taw'ääts hë ragadahew'ëës doo gó radewäts b'ëëh do bë hyb n'aa esee, bë masaa. Bë hyb n'aa newë nyy d' bë karën paawã bë hã ta wób rado bã, bë tado bã paawã ènh radewäts b'ëëh doo. Bë hyb n'aa newë na-ãäj hë rarahejãã doo, bë hã pé hado né paawã ta tii.

§ **12:20** Esodo 19.12-13   ** **12:21** Dew-Teronom 9.19   †† **12:23** Jesus hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa hÿ pong jé babuj n'aa ji bahado däk, dooh né paawã t'ii hënh ji awäd nä bã. Ti hyb n'aa né hë sahõnh hë tetsën do wë ji kaja däk tanooh.   ‡‡ **12:24** Genesis 4.10

⁴ Taw'ääts hē bē sahōnh hē bē hyb n'aa jew'yyk ji katēē doo. Masuuj nado tii. Taw'ääts hē ȳynh patug dooh ta ȳym tawad'ii bā ȳynh see wē. Taw'ääts hē ȳynh na-āāj hē dooh tawad'ii bā ta patug. Tii d' ȳ wén her'oot, baad nadoo do hā P'op Hagā Do ky n'aa etyy da sa ȳym nadoo do sii, sa patug nadoo do sii ha'ȳyh doo.

⁵ Bē kamahān manā dajēēr. Taw'ääts hē bē h'yy gadeja bē wē hanāng do hā. Tii d' bē ȳ wén maher'oot, hahȳy da P'op Hagā Do ky dāng do hyb n'aa: “Dooh ōm ȳ eréd bā. A pa had'yyt hē ȳ bawāt”, * nāng mäh. ⁶ Ti hyb n'aa, hejooonh do ēr hā takametā bā, dooh ēr hyb n'aa tón bā. P'op Hagā Do hā ēr h'yy kasadā do hyb n'aa hahȳy da ēr hajaa ēr ky hadoo:

“Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do masa ȳ n'aa. Dooh da ȳ eỹȳm bā.
Dooh hajaa pé hā ȳ ramoo bok péh.”†

⁷ Bē hyb n'aa es'ee bē wahē n'aa bē h'yyb mah'ūūm do paah, P'op Hagā Do panyyg bē ramaher'oot do paah. Bē hyb n'aa newē nyy da rababok paa radejēp bā kā. Taw'ääts hē rah'yy ka'eeh do paa da bē h'yy ka'eeh.

⁸ Jesus Kristo dooh takahȳyd bā. P'ooj ub tabawāt doo da, da hē na-āāj hē tabawāt, h̄y jawén na-āāj hē tabawād had'yyt da. ⁹ Ti hyb n'aa bē an'oo manā ta s'ee hēnh bē rah'yyb mah'ūūm hajōng hedoo do ta see ky n'aa me rama metēēk doo me. Taw'ääts hē ji wē P'op Hagā Do ky ennyom do bē tah'yyb hej'oonh, baad bē h'yy kae had'yyt hē hyb n'aa. Sa waa, sa tā ratayy do hā bē hyb n'aa matakā manāh. Dooh ta ti masaa bā tayy do sa hā. ¹⁰⁻¹¹ Ēr wē ti anyy dāg kán nesaa do ēr moo bok do hado hōm doo, Jesus, ēr hyb n'aa dajēp doo. Sa masāh wób majyyw Judah buuj sa ky n'aa rod wahē n'aa tamahūūm P'op Hagā Do tób n'aa gawakō t'ōp gadāk doo gó P'op Hagā Do matym gó, nesaa do ramoo bok do paa kado hōm hyb n'aa. Sa hā P'op Hagā Do kahesé do tób n'aa yt hā moo heb'oooh doo, dooh rahaja bā rawēē bā ta ti booj yb, kabara dab. Panang bahānh rabaju hōm tii. Ta tii pé né hē, P'op Hagā Do matym gó nesaa do hado hōm do ti Jesus. ¹² Ta hā kaja dāk sahōnh hē sa ky n'aa rod rabad'oo do paah. Ti hyb n'aa, Jesus na-āāj hē ahob wāt panang bahānh, ta majyyw hyb n'aa tsyt hē P'op Hagā Do wē tabasēēw hōm hyb n'aa ta karapee. ¹³ Ti hyb n'aa kā, panang bahānh Jesus ramahūūm doo da, ta hā rarejāā do tabahooh hyb n'aa, taw'ääts hē ēr na-āāj hē ēr eréd hōm Jesus ganadoo do rabahed'oo doo. Taw'ääts hē ēr gadoo Jesus hyb n'aa ēr raky n'aa rejā bā, Jesus gado dāk do paa hadoo ta hā raky n'aa rejāā doo. ¹⁴ Ta ti ȳ wén her'oot, dooh babā ēr panang heh'āāt nahānh do tado bā. H̄y pong jé ēr panang heh'āāt do ti ēr gada doo. ¹⁵ Jesus ēr ky n'aa rod P'op Hagā Do wē tabahadoo do hyb n'aa, taw'ääts hē Jesus wē ēr bahōm ēr j'aa etsēē had'yyt hē hyb n'aa P'op Hagā Doo. Da hē ēr j'aa etsē doo, P'op Hagā Do matym n'aa hadoo né hē tii, P'op Hagā Do ji hyb n'aa jew'yyk do né hē tii. ¹⁶ Bē moo boo had'yyt hē baad hadoo do bē da hadoo do wē. Bē mabaan manā tii. Bē masaa had'yyt hē ta wób bē wē hanāng doo me. Bē mabaan manā tii. P'op Hagā Do matym n'aa hadoo tii. P'op Hagā Do h'yy gadajang ta tii hā. ¹⁷ Taw'ääts hē bē ky dahé, bē hyb n'aa jewyyg Jesus hā h'yy ka'eeh do hyb n'aa bē wahē n'aa hedoo doo. Bē rahagāā had'yyt hē, rahapāh do hyb n'aa P'op Hagā Do wē rakametēēh hyb n'aa ta jawén kā nyy da paa bē rabahag'āās. Bē an'oo manā bē rahyb n'aa tón, baad nadoo do hyb n'aa ta ti bē hā. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē ky dahé né hē, tseebe gó bē rabahag'āās hyb n'aa.

* **13:5** Dew-Teronom 31.6 † **13:6** Saaw-Mo 118.6-7

¹⁸ Bè ky n'aa ets'ëë äã hyb n'aa P'op Hagä Do hä. Äã hapäh, baad ub äã h'yyb. Baad ub äã baboo had'yyt hë äã karën. ¹⁹ Tak'ëp bë ky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do banoo hyb n'aa nyyw hë ý matëeh hyb n'aa bë wë.

Ky n'aa kedëng do ky n'aa hahÿÿh

²⁰⁻²¹ Ý karën P'op Hagä Doo, h'yyb nyyw ji hä hanoo doo, bë hä tabanoo sahõnh hë baad hadoo doo, takarën do bë bahajaa bë moo bok hyb n'aa. Ý karën Jesus Kristo hyb n'aa tamoo wät ër h'yyb gó tagen'aak doo. Ta tyw n'aa papuuj nahân do P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa Jesus majyyw gasëets hõm do hyb n'aa, p'aa hënh Jesus ër Wahë N'aa ganä wät dejëp do mahang P'op Hagä Do an'oo bä. B'éé hagã n'aa wahë n'aa heh'äät do ti Jesus. † Taw'ääts hë Jesus Kristo ër j'aa etsëë had'yyt hë. Ýÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

²² Wakân haa hedoo doo, baad bë gado hahÿ bë ý ma erih doo gó bë ý maher'oot doo. Doo hadawëd bä ý ma erih doo.

²³ Bë ý maher'oot, dooh ër hÿÿj hadoo do Tsimoot ragadahew'ëes doo gó tag'ëëd wäd bä. Rado nyyh. Nyyw hë takaja bä babä, ý mahüüm da si ýÿ, bë wë ý beg'ääs bä.

²⁴ Bë maher'ood äã hyb n'aa esee bë wahë n'aa hedoo doo, sahõnh hë P'op Hagä Do karapee na-ääj hë. Itarija häj n'aa buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do bë m' rahyb n'aa esee. ²⁵ Ý karën P'op Hagä Do ky ennyw bë wë. Jáãm hë kä.

---

† 13:20-21 Èr hagã n'aa heh'äät tahanäng pé tii.

Tsijaag

Jesus hã h'yy ka'eeh do hã Tsijaag, Jesus wak'ään ma erih do hahÿh

¹ Tsijaag ÿ ti hÿÿh, P'op Hagä Doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do sa karom. 12 hedoo do Isaraew taah panaa mahang Jesus hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë ketyn hõm do ÿ edëng.

Ji hã kametyy do ky n'aa hahÿh

² Wakän haa, * taw'ääts hë baad bë tsebee hajõng hedoo pé ji hã kametyy do bë wë tana bä. ³ Baad P'op Hagä Do hã ji h'yy ka'eeh do kametyy doo, ji h'yy kahejój had'yyt hë tan'oo bä. Ta ti bë bahapäh do hyb n'aa "taw'ääts hë baad bë tsebee kametyy do hã" ÿ wén näng. ⁴ Taw'ääts hë bë h'yy kahejój had'yyt hë baad tabahado däk hyb n'aa bë h'yyb tym, sahõnh hë ji hã P'op Hagä Do karën do tabanäng hyb n'aa bë h'yyb tym gó, bë wë tabadoo mahänh. ⁵ Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do karën do bë see nahapëë bä, taw'ääts hë tabetsëë P'op Hagä Do hã. Tii bä P'op Hagä Do banoo ta hã tah'yy ganäng hyb n'aa. Baad P'op Hagä Do banoo ji hã kã. Tak'ëp P'op Hagä Do betseëh sahõnh hë sa hã. DooH ji tahajëew bä ji ky n'aa ets'ëë bä. ⁶ Taw'ääts hë hetsëë doo, h'yy ka'eeh doo me taky n'aa etsëë. Taw'ääts hë dooh taky sëew bä P'op Hagä Doo. Maadaka bah'ood ty gahëm hënh tamahüüm do hadoo jé ky sëm doo. ⁷ Ta ti hadoo do dooh tagadoo pé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa. ⁸ Pawóp hë hadoo ta ti hedoo pé sa h'yyb. H'yy kehÿyd had'yyt hë ragabok.

⁹ Taw'ääts hë Jesus hã h'yy ka'eeh do kes'uut doo, ky n'aa nets'ëeh doo, rah'yy kasab'ee, P'op Hagä Do matym gó raky n'aa etsä däk tanoo do hyb n'aa. ¹⁰ Taw'ääts hë tak'ëp ma enäh do rah'yy kasab'ee rakadad'uu P'op Hagä Do an'oo wät do hyb n'aa sa hã. Jawii ts'ooH ahëej jëng do hadoo da.† ¹¹ Papÿÿj nu ganä däk bä, tak'ëp tabajuu bä, tsawyy jëng jawii. Tüü ta ts'ooH kajäg jëng. Ahëej jëng tii bä hanäm do ta hã. Ti hadoo né hë tak'ëp ma enäh do sa hã. Sa ma hã ramoo boo nuuj jé né hë ragawatsig jëng.

¹² Ky n'aa kedëng ji, ji h'yy kaneréd bä kametyy do ji wë tana bä. Kametyy do hã ji j'aa ketsëë däk bä kã ji gadoo ji hedëb heh'äät do ta sãm hadoo, ta hã kamahän do hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah.

¹³ Kametyy do ji wë tana bä, ji tah'yyb tatug bä nesaa do ji moo wät hyb n'aa, taw'ääts hë dooh "P'op Hagä Do ÿ tah'yyb tatuk" ji noo bä. DooH hajaa pé P'op Hagä Do tah'yyb tatug bä nesaa do hã. P'op Hagä Do na-ääj hë dooh ji tah'yyb tatug bä nesaa do hã. ¹⁴ Nesaa do ër h'yyb karën do ti ër tah'yyb tatuk nesaa do wë. Ër tawedii, tii bä ër tah'yyb maso däk nesaa do hã. ¹⁵ Nesaa do ji moo wät do ganyyh tii bä, nesaa do ër h'yy karën do haj'aa. Nesaa do aee däg bä, nesaa do kah'üüm bä kã, tamana kãn ji h'yyb tym dajëp doo.

¹⁶ Bë daaj hë bë kawad'ii manä wakän haa ÿ kamahän doo. ¹⁷ Sahõnh hë taw'ääts hë hadoo doo, baad had'op do na-ääj hë, p'op naa né hë tabana. P'op Hagä Doo, wë hã hanäng do bag pahuunh do hanaa né hë. Badäk hahÿ bag kawereem né hë paawä, P'op Hagä Do dooh tah'yy kahÿyd bä, dooh ta hã

* **1:2** Wakän haa Tsijaag wén erii wät, ta nemuun Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. † **1:10** Rakadad'uu P'op Hagä Do an'oo bä, sa ma hã rah'yyb naeh hyb n'aa, P'op Hagä Do hã naa sahõnh hë sa wë hanäng do rabahapäh hyb n'aa.

hewaat pé na-ääj hē. ¹⁸ P'op Hagä Do h'yyb däng er h'yyb tym tabed'ëep hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa me, ta karapee tsyt hē tasëew däk do er bahadoo hyb n'aa ta wē, sahōnh hē tapehuunh do mahang, pooj jé joom ag P'op Hagä Do wē kasëew hōm do hadoo er bahadoo hyb n'aa.

Ji maa new'ëp do nado P'op Hagä Do kyyh ky n'aa hahÿÿh

¹⁹ Wakān haa ÿ kamahān doo, bē hyb n'aa matakā hahÿÿ hā: Taw'ääts hē sahōnh hē ji, ji nayyw hē ji maa newëe. Taw'ääts hē dooh nayyw hē ji er'ood. Taw'ääts hē dooh nayyw hē ji kawaj'ään bā. ²⁰ Kawaj'ään doo, dooh baad ji hawät do P'op Hagä Do ji hā gahëen do an'oo bā. ²¹ Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē eréd hōm hesus hadoo do bē h'yyb tym gó hanāng doo. Bē eréd hōm na-ääj hē nesaa do hedoo do jé pad'yyt hē hanāng doo. H'yy kadaduu doo me bē gado P'op Hagä Do kyyh bē h'yyb gó kan'oo däk doo. Ta ti né hē hajaa bē h'yyb tym tabed'ëep, P'op Hagä Do wē bē nu kajäk hyb n'aa.

²² Ji maa new'ëp do nado P'op Hagä Do kyyh. Taw'ääts hē ji moo wät né hē taher'oot doo. Ta ti maa new'ëp doo, panyyg ky nadaheeh doo, ta daaj hē takawadii. ²³ Hahÿ hadoo P'op Hagä Do kyyh maa new'ëp doo, tamejüü do moo nawät doo: Aj'yy japow me kameg'ääs do hadoo tii. ²⁴ Kameg'ääs, ti tabahōm, ti nayyw hē tamabaan hōm takamegāā wät doo. ²⁵ Ta tii d' nado baad matakëe do P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyc do baad had'op doo, nesaa do mahānh ji ted'ëep doo. Baad tamatakā had'yyt bā, tamanabaan bā, taky dahé hā, sahōnh hē tamoo wät do hā P'op Hagä Do ky n'aa edēng ta hā.

²⁶ P'op Hagä Do karēn doo da hawät do ted'oo doo, ta kyy tamanedug bā, ta hā hē takawadii tii. Daap ti ta ti P'op Hagä Do wē tamoo wät do ted'oo doo. ²⁷ Hahÿ ti baad hadoo do heh'äät do P'op Hagä Do er Yb gadoo do er hā: Kabarü, ÿÿnh patug tamaa wäd is do na-ääj hē ji t'yyd mehüin doo, baad tanado bā sa hā. Hahÿ na-ääj hē P'op Hagä Do gadoo do er hā: Ji matakëe ji hā badäk hahÿÿ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do h'yyb karēn do mahānh.

2

Dooh ji asëew bā ji gadoo do sa mahang ky n'aa hahÿÿh

¹ Wakān haa, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hā, tak'ëp ji weh'ëeh do hā bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa, bē asëew manā bē gadoo do sa mahang. ²⁻³ Hahÿÿ d' ÿ hanāng pé tii: Aj'yy ta moo heen n'aa k'ääts tēg gabarëeh do moo däk doo, saroor ky n'aa gebah do dadäk do bē kahet'aa bā takajaa bā, baad bē gado bā, banām doo bā bē atsyd bā tabasooch hyb n'aa, tii bā aj'yy kasuud is doo, saroor säg dadäk do bē kahet'aa bā tajëe suun bā na-ääj né hē, ti ta hā bē ky hado bā: “Nanāng bā ag'ëed däg, tüü tsym ÿ pa mabahyy hāng”, bē noo bā. ⁴ dooh séd demuun bē gado bā bē wē heg'ääs doo. Tii d' bē adoo bā, bē asëew däk bē gadoo do mahang. Baad nado tii. Hyb n'aa jewyk doo, baad hadoo doo, baad nadoo do rod n'aa ky nesaa do hado däk bē tii bā.

⁵ Wakān haa ÿ kamahān doo, bē maa newëe hahÿÿ ÿ her'oot doo: P'op Hagä Do asëew hōm badäk hahÿÿ hā habong do sa hā kas' uut doo, baad ub Jesus Kristo hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee rabahadoo hyb n'aa, ta hā kamahān do sa hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. ⁶ Bëe ká, bē mak'yyts kán kas' uut doo. Tak'ëp ma enāh do nado g'eeh ti bē hā rejää doo? Ti nado g'eeh ti bē ramahüum do hyb n'aa jewyk do sa wē, bē raky n'aa tapaa hyb n'aa sa hā? ⁷ Tak'ëp ma nāng do né tii, Jesus bē wahē n'aa ky n'aa etsëeh do ky n'aa rahejää doo.

⁸ Baad né hē ti bē hā, hahȳ ər Wahē N'aa ky n'aa jaw'y'yyk do baad bē ky dahé bā: “Makamahān a da hadoo doo, a hā makamahān doo da.”* Ta tii da né hē P'op Hagā Do kyy kerih doo. ⁹ Ti hyb n'aa, ta see baad bē gado bā ta wób sa mahānh, nesaa do bē moo boo dāk. P'op Hagā Do ky n'aa jaw'y'yyk do bē taky n'aa ety dāk tii bā, ta ky n'aa jaw'y'yyk do bē ky nadaheeh do hyb n'aa. ¹⁰ Hahȳ hyb n'aa ȳ wén erih ta tii: Sāhōnh hē né hē paawā P'op Hagā Do ky n'aa jaw'y'yyk do ky daheeh doo, sét ub taky nadahé bā, sāhōnh hē P'op Hagā Do ky n'aa jaw'y'yyk do ky nadaheeh do tabahado dāk tii. ¹¹ “Aā manā ta seeh ȳym sii”† mejūū doo, “Madajēēb manā a da hadoo doo”‡ ti na-āāj hē tamejūū. Ti hyb n'aa, a da hadoo do madajēēb bā, a ȳym, a patug nadoo do sii naā né hē paawā ōm, P'op Hagā Do ky n'aa jaw'y'yyk do ky nadaheeh do mabahado dāk né hē ōm. ¹² Ta jawén bē hā da P'op Hagā Do ky dāng nyy d' tabad'oo bē hā, bē ky dahé bā, bē ky nadahé bā ta ky n'aa hanām do P'op Hagā Do wē ji ted'ēep doo. Ti hyb n'aa, ji bawāt do hā P'op Hagā Do matakēē do hyb n'aa, bē hyb n'aa matakā bē her'oot do hā, bē babok do hā. ¹³ Hahȳ hyb n'aa ȳ wén erih ta tii: Ta wób t'yyd manehīn doo, dooh P'op Hagā Do t'yyd mehīn bā. Ji t'yyd mehīn bā ta wób, dooh tii bā P'op Hagā Do ji taky n'aa ety bā. Ji tat'y'yyd mehīn da.

Ji h'yy ka'eeh do metēē n'aa ky n'aa hahȳh

¹⁴ Wakān haa, “Jesus hā ȳ h'yy ka'eeh” ji noo bā, baad hadoo do ji moo nawād bā ji h'yy ka'eeh do metēē n'aa, daap ti ta ti ji her'oot doo. Ta ti hedoo do ji h'yy ka'eeh doo, dooh tahaja bā ji tedēēb bā P'op Hagā Do wē. ¹⁵ Tanyy bā paawā ji h'ȳj hedoo doo, ji ānh hedoo do hahēem doo, saroor hebaan do tema bok do hyb n'aa, has'aah do na-āāj hē, ¹⁶ tii bā bē see ky hadoo bā paawā sa hā: “Ahōm kā baad ub, kahatāh, mawog nyy dāg da!”, taky hadoo bā, dooh tanoo pé sa wē bedoh do sa hā, daap hē ta tii d' ta kyyh. ¹⁷ Ti hadoo né hē, jāām ub Jesus hā ji h'yy kae bā, baad hadoo do ji moo nawād bā paawā ji h'yy ka'eeh do metēē n'aa, daap hē ti ta ti ji h'yy ka'eeh do ji hanāng doo. Dajēp do hadoo ti ta ti ji h'yy ka'eeh doo.

¹⁸ Bē see apāh ky hadoo hā ȳy: “Ta see Jesus hā tah'y'yy ka'eeh, ta see baad hadoo do moo hew'ēēt doo”, nāng apāh. Ta ti hā hahȳy d' kēh ȳy: Mametā hā ȳy mahaja bā paawā Jesus hā mah'y'yy kaha'eeh doo, baad hadoo do mamoo nawād do hā. Tii bā da baad hadoo do ȳ moo wāt do hā ȳ metēēh a hā Jesus hā ȳ h'yy ka'eeh doo. ¹⁹ Jāām hē sét ub né hē P'op Hagā Doo, maky daheeh, mahanāng? Taw'āāts hē né paawā ta tii, karap'aar h'y'yyb nesaa do na-āāj né hē rahapāh tii. Ti hadoo né hē, kajajān bong P'op Hagā Do raje'ȳm do hyb n'aa. ²⁰ H'y'yy gatamah do ōm! Makarēn ȳ metēēh a hā daap hē ta tii da ji h'yy kae bā, baad hadoo do ji h'yy ka'eeh do metēē n'aa ji moo nawād bā? ²¹ Bē hyb n'aa newē ər wahé makū Abaraām. P'op Hagā Do mejūū do taky daheeh do hyb n'aa né hē Abaraām baad tabahado dāk paa P'op Hagā Do matym gó, ta t'aah Isak taban'oo dāk noo gó P'op Hagā Do hā tabajuu hyb n'aa paawā. ²² Mahyb n'aa newē, baad P'op Hagā Do hā Abaraām h'y'yy ka'eeh do hyb n'aa taky daheeh na-āāj hē P'op Hagā Do mejūū doo. P'op Hagā Do mejūū do tamoo wāt do hyb n'aa, heh'āāt dāg tah'y'yy ka'eeh doo. ²³ Hahȳy da P'op Hagā Do kyy kerih do paa hā: “Abaraām ky dahé kān Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo. Taky daheeh do hyb n'aa né kā m', baad tawén hado dāk P'op

* 2:8 Rewitikos 19.18 † 2:11 Esodo 20.14, Dew-Teronom 5.18 ‡ 2:11 Esodo 20.13, Dew-Teronom 5.17

Hagä Do matym gó.”^S Abaraām moo wät do hä, taky daheeh do hä, te hub né hē ta ti kerih do kametä däk. P'op Hagä Do najiis ramaneëej kån Abaraām.

²⁴ Wyt ta maab hē: P'op Hagä Do karēn do ji moo wät do hyb n'aa na-āāj hē baad däg ji h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Jāām hē ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa had'yyt nado.**²⁵ Ti hadoo Rahab häd näng do hä, ȳñh pooj jé hajök do sii heỹh doo. Tamoo wät do hyb n'aa baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó, sa panang beg'āās do ta tób bā tagadoo do hyb n'aa, ta tyw n'aa see tametēeh hyb n'aa ká kejēn doo gó rabahōm hyb n'aa.

²⁶ Ji h'yyb tym tamaa wäd bā ji dajēp. Ti hadoo ji h'yy ka'eeh do hä. Baad hadoo do ji moo wät do badoo bā ji hä, dajēp do hadoo tii bā ji h'yy ka'eeh doo.

3

Ji nooh, ji nag'aad ky n'aa hahỹh

¹ Wakān haa, bē hapāh hahỹh: Ta wób bahānh P'op Hagä Do ky n'aa etyy da ta ky n'aa ma mehetēk do sa hä.* Ti bahānh taky n'aa etyy do hyb n'aa ta kyyh ma mehetēk do sa hä, taw'āats hē dooh hajök bē mahang karēn do ta ky n'aa ma mehetēk rabahadoo hyb n'aa. ² Sahōnh hē ēer, ēr bes'ōōs hajōng. Hỹh ká, aj'yy taheer'oot do hä nes'ōōs doo, baad had'op do tii. Tahajaa sahōnh hē nesaa do mahānh baad takanā bā. ³ Ta meduug n'aa ji dadäg bā kawaaro noo hā ji raky daheeh do heen n'aa, ji hajaa ji medug bā ta hā sahōnh hē. ⁴ Marakate na-āāj né hē. Aee né paawā, tak'ēp tabahēm do mahūūm né paawā, ta poo wōj n'aa mahūūm rakarēn hēnh ta du wōd n'aa me, nad'ēed its né paawā ta tii. ⁵ Ti hadoo ji nag'aad hā. Nad'ēed its né paawā ji nag'aad, kasab'ee hajōng tahajaa. Bē hyb n'aa newē hahỹh: Hēej baeh do ahōng, nad'ēed its né paawā ta hōō du n'aa doo. ⁶ Tēeg hōō hadoo ji nooh, ji nag'aad. Séd dó nesaa do ta hanaa. Ji nag'aad ji mer'oot do hanaa né hē hesus do hadoo sahōnh hē ji hä, ji her'oot do hyb n'aa. Nesaa do ta ji nag'aad. Dooh ji haja bā ta hā. Tawād had'yyt hē. P'yym mahỹh do hadoo ji dahej'ēep do hadoo ta hanaa. ⁷ Sahōnh badāk hahỹ babo n'aa hēej hā habong doo, tame habong doo, taw'ēed sii hē ji hajaa ji met'ēeg bā. Pooj jé rahaja däk tii, da hē na-āāj né hē. ⁸ Ta ti ji haja né hē paawā, ji nag'aad, ji mer'oot doo me, dooh hajaa pé tamet'ēeg bā, dooh hajaa pé tamedug bā. Nesaa do ta ti ji nag'aad. Dooh ji haja bā ta hā. Tawād had'yyt hē. P'yym mahỹh do hadoo ji dahej'ēep do hadoo ta hanaa. ⁹ Ta tii me ji j'aa etsē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ēr Yb. Ta tii me na-āāj hē ji ky n'aa wasee ji da hadoo do P'op Hagä Do pahuunh do ta da hadoo doo. ¹⁰ Sét né hē ji noo me naa ti tamanyyh ji j'aa etsē do ky n'aa, ji ky n'aa wasee do ky n'aa na-āāj hē. Dooh taw'āats hē tado bā ta ti wakān haa. ¹¹ K'āats gó naa naēng ganyyh doo, dooh séd demuun naēng ganā bā ty ganām doo, naēng ty gasus do na-āāj hē. ¹² Wakān haa, joom dooh ta ag kawereem bā. Dooh wiigo häd näng do joom eag bā oriib häd näng do ag. Dooh uwa tyd

^S 2:23 Genesis 15.6   ** 2:24 Dooh Tsijaag ma met'ēeg bā jāām hē baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa baad ji hado däk P'op Hagä Do matym gó. Hahỹ ti Tsijaag hanāng péh: Heh'āat tado bā ji h'yy ka'eeh doo, tii bā baad hadoo do P'op Hagä Do karēn do ji moo wät. Jé P'op Hagä Do ji hā karēn do ky nadaheeh doo, dooh tah'yy kae bā heh'āat. 2.26 hā Tsijaag ji tamaher'oot nyy d' tahanāng péh.

* 3:1 Ta wób bahānh P'op Hagä Do wén gahēen ta ky n'aa ma mehetēk hedoo do sa hä, baad ta kyyh rabahapāh do hyb n'aa.

hã taganã bã wiigo häd näng do ag. Dooh na-ããj hẽ naeng ty ganãm doo bã naa ty gasus do taganã bã.†

Ji hajaa do heh'ääts do ky n'aa hahÿh

¹³ Bẽ mahang P'op Hagã Do ji hã karẽn do tahapäh ted'oo doo, ta tii hã tah'yy ganäng ted'oo doo, taw'ääts hẽ baad tabawât do hã tametëeh ta tii. Taw'ääts hẽ kanasab'ee doo gó baad hadoo do tamoo wât. P'op Hagã Do karẽn do hapäh doo, dooh takasabé bã. ¹⁴ Hÿh kã, tak'ëp bẽ h'yy kajewëets bã, ta wób sa bahãnh had'yyt bã bẽ karẽn bã bẽ h'yy kajäg bã, bẽ h'yy kasabé manã bẽ hajaa bẽ ed'oo do hã. Ta tii d' bẽ adoo bã, dooh baad hadoo do bẽ ky dahé wäd bã. ¹⁵ Ta ti hedoo pé ji hajaa doo, dooh hÿ pong jé naa tado bã. Badäk hahÿh bã naa tii. Nesaa Do Yb hanaa. ¹⁶ Ji hyb n'aa jewës do bawät bã, ji karẽn do sa bahãnh ji bawät do bawät bã, ta tii bã ky ked'aak doo, ta tii bã kaj'öök do bawät. Ta tii bã sahõnh hẽ nesaa do moo kahew'ëet do ji baw'yyt. ¹⁷ Ji hajaa do hÿ pong jé hana doo, ta ti anoo ji hã baad had'op do ji h'yyb tym. H'yyb nyw gó ji bawät sahõnh hẽ sa wẽ tan'oo bã tii. Dooh h'yy gaëej me ta wób ji gado tan'oo bã. Ta wób her'oot do baad ji maa newëe ta ti an'oo bã. Ta wób ji t'yyd mehÿn had'yyt hẽ, baad hadoo do ji moo wäd had'yyt hẽ ta wób hã tan'oo bã. Séd gó ji gadoo ta wób tan'oo bã. Dooh ji h'yyb ji jejën bã tan'oo bã na-ããj né hẽ. ¹⁸ H'yyb nyw gó ta wób sa da hadoo do wẽ rababok hanoo doo, h'yyb nyw gó tabeboom do hadoo baad hadoo do sa h'yyb tym gó. P'op Hagã Do gen'aak doo da rababok tii kã.

4

Badäk hahÿ kamahãn doo, P'op Hagã Do majÿ hado däk tii, ky n'aa hahÿh

¹ N'yy hẽnh naa ti bẽ mahang bẽ kamaj'ÿ doo, bẽ kaj'öök doo? Baad nadoo do bẽ h'yyb karẽn do naa né tii. Baad nadoo do bẽ h'yyb karẽn do bẽ hã hẽ takamaj'ÿ. ² Ti anäng tak'ëp bẽ h'yyb karẽn doo. Dooh bẽ gado bã. Bẽ ganadoo do hyb n'aa, bẽ daj'ëep bẽ da hadoo doo.* Bẽ h'yy kajew'ëes ta wób ma hã. Dooh bẽ haja bã bẽ gado bã, ti hyb n'aa bẽ kaj'öök, bẽ kamaj'ÿ. Bẽ wén ganadoo bẽ karẽn doo, bẽ netsëe do hyb n'aa P'op Hagã Do hã. ³ P'op Hagã Do hã bẽ betsëe bã, P'op Hagã Do nanoo bẽ hã baad hyb n'aa nado bẽ etsëe do hyb n'aa. Bẽ hã hẽ had'yyt hẽ bẽ karẽn bẽ ahãnh bẽ etsëe doo. ⁴ Yñh ta patug wadii doo, h'yyb rejãã do hadoo bẽeh! P'op Hagã Do heréd hõm do bẽeh. Dooh bẽ hapëe bã g'eeh, badäk hahÿh hã hanäng do kamahãn doo, P'op Hagã Do majÿ hado däk tii? Jé karẽn pé takamahãn bã badäk hahÿh hã habong do P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do rakamahãn doo, P'op Hagã Do majÿ tabahado däk. ⁵ Daap hẽ bẽ ed'oo g'eeh hahÿ P'op Hagã Do kyy kerih doo? "P'op Hagã Do kamahãn, tahyb n'aa jewës ér h'yyb tym ér hã tanoo doo. Takarẽn ta hã ub had'yyt ji h'yyb däk." ⁶ Tii d' tado né paawã, ta bahãnh P'op Hagã Do ér tamasa ér tat'yyd mehÿn do hyb n'aa. Ti hyb n'aa hahÿh da takerih ta kyy kerih doo gó: "P'op Hagã Do hyb n'aa wareem kasab'ee do hã. P'op Hagã Do t'yyd mehÿn kadad'uu doo, P'op Hagã Do ky enyym sa hã",† näng kerih do hã. ⁷ Ti hyb n'aa taw'ääts hẽ P'op Hagã Do mejüü do bẽ ky dahé had'yyt hẽ. Taw'ääts hẽ bẽ kahejój Dijab† wẽ, tii bã da wajaah bẽ mahãnh.

† 3:12 Ti hadoo ji nag'aad hã. Taw'ääts hẽ jããm hẽ baad hadoo do ji er'oot! * 4:2 Hahÿh da 1 Jowãw 3.15 hã takerih däk: "Ta wakãan wẽ h'yy gaëënh doo, dahej'ëep do hadoo ti P'op Hagã Do matym gó." Ji h'yyb gó ti tii. † 4:6 Proweh-Bijos 3.34 † 4:7 Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'yyt doo", tahanäng pé ti Dijab.

8 Taw'ääts hē P'op Hagä Do wē bē h'yy katahã, tii bā da bē wē takatahÿÿ na-
 āāj né hē. Bēeh, nesaa do moo heb'ooh doo, bē eréd nesaa doo. Bēeh, h'yy
 kes'eenh doo, bē enyyw bē h'yyb tym P'op Hagä Do wē. § 9 Taw'ääts hē bē
 t'yyd kamehÿin, bē h'yy gabedo booh, bē aód ta see hã bē h'yyb padëek do
 hyb n'aa. Bē kawewaw manäh! Taw'ääts hē bē h'yy ketón bē mo haj'aa hã.
 Bē tseebe manäh! Taw'ääts hē bē hyb n'aa tón. 10 Taw'ääts hē bē kadad'uu
 P'op Hagä Do wē, tii bā da bē taweh'ëeh.

11 Wakän haa, bē ky n'aa rejã manã ta wób. Ta da hadoo do ky n'aa rejãã
 doo, ta da hadoo do ky n'aa etyy doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do taky
 n'aa rejãã tii, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do taky n'aa etyy tii. ** P'op Hagä
 Do ky n'aa jaw'yyk do maky n'aa ety bã, ta ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh do
 nado òm tii bã. Hyb n'aa jawyk do baad hadoo doo, baad nadoo do rod n'aa a
 daaj hē tii bã mabanoo a hã. 12 Jããm hē sét ub ti ta ky n'aa jaw'yyk do hanoo
 doo, baad hadoo doo, baad nadoo do ky n'aa rod. Ti né ti hajaa ji ted'ëep, ti
 né ti hajaa ji tarejãã. Òm nado. Jaa òm a hã pé a da hadoo do maky n'aa ety
 bã?

DooH ji hã hē ji h'yy kasabé bã do ky n'aa hahÿÿh

13 Bē maa newë hahÿÿ da her'oot doo: “Åã d' ah'ũũm, jati åã bahõm panang
 hēnh. Sét ta baab åã tab'ëes t'ÿi hēnh åã es'ëem åã dajëer enäh hyb n'aa.”
 14 Ta tii da bē h'yyb, ta tii d' bē baher'oot, dooh bē hapëë bã h'ëed hado jat'iip
 hadoo. Ny hadoo bēeh, badäk hahÿÿ hã bē babok bã? Wanakud hadoo bēeh.
 Kanahën d'os hē taganyyh, ti tadawuh. 15 Ti hyb n'aa taw'ääts hē hahÿÿ da
 paawã bē kyyh: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën bã åã babok nã, åã hyb
 n'aa newëe do åã moo bok tii bã.” 16 Tii d' nado paawã bē h'yyb da hē. Bē
 bad'oo do hã bē h'yy kasab'ee. Nas'aa ta ti ji h'yy kasab'ee doo! 17 Ti hyb n'aa,
 hajaa do baad hadoo do moo wät doo, tamoo nawäd bã, nesaa do tamoo wäd
 däk P'op Hagä Do matym gó.

5

Tak'ëp ma näng do tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

1 Bē maa newë, tak'ëp ma näng doo! Bē aód, bē awaaw nesaa do ta jawén
 bē wē takajäk do hyb n'aa da. 2 Karejã däk bē ma. Kamera rejã däk bē saroor.
 3 Hetöd däk bē wē hanäng do k'ääts tég gabarëeh doo, k'ääts tég hawak doo. Ta
 ti hetöd do bē da taky n'aa tapaa hadoo P'op Hagä Do matym gó. * Hetöd do bē
 da taju toonh, tēeg hõõ hado däk. Bē bata däk bē ma, edaa däg né hē paawã
 badäk hahÿ gawatsik doo. 4 DooH paa bē epaag hõm bã moo bok do bē joom
 hã. Bē maa newë da! Ta sãm bē nepaag hõm do eëej had'yyt hē hadoo bē hã
 ky n'aa tapaa do ky n'aa P'op Hagä Do matym gó. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,
 Sahõnh hē Haj'ap Doo, maa napëë wät bē wē moo bok do sa kyyh. 5 Sahõnh hē
 hanõm do jawén, ky n'aa gebah do jawén bē baboo bong badäk hahÿÿ hã bē
 baboo bong noo gó. Sahõnh hē bē h'yyb karën do jawén bē baboo bok. Booy
 yb hepuh do ji tã ji daj'ëep do hado däk bēeh. Tak'ëp da P'op Hagä Do rejãã da

§ 4:8 Rawén h'yy kes'eenh, séd demuun rakarën do hyb n'aa paawã rakamahän badäk hahÿÿ bã
 hanäng doo, P'op Hagä Do na-åāj hē. ** 4:11 Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ji da hadoo
 do ky n'aa hã: “Makamahän a da hadoo doo, a hã makamahän do hadoo”, näng. Ji da hadoo do ji ky
 n'aa ety bã, dooh ji da hadoo do ji kamahän bã. Ti hyb n'aa ta tii da Tsijaag wén erii wät. * 5:3 Rabaa
 esÿih do hyb n'aa sa ma, jããm hē sa hã hē rakarën rabah'ëenh do hyb n'aa sa ma karejã däk. Ta tii me
 ramasa paawã bedoh do sa hã. Sa hã hē rah'ëenh do hyb n'aa sa hã P'op Hagä Do an'oo däk doo, baad
 nadoo do P'op Hagä Do ky n'aa ety da sa hã.

bë hÿy kã. ⁶ Baad habok do wób bë ky n'aa ety däk nesaa doo me, bë neboh bëeh, dooh né paawã rahejooj bã bë wë.

Ji h'yy ganajëng do ky n'aa hahÿy

⁷ Bëeh, wakãn haa, taw'ãats hë bë h'yy gejë hõm manã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do p'aa hënh tabahyng do bë gada do hã. Bë hyb n'aa newë nyy da joom hejóm do tagada ta joom ag baad hadoo doo. H'yy ganajëng doo gó tagada naëng hedoos do ta joom heduu n'aa. ⁸ Taw'ãats hë bë na-ããj hë tii da bë bad'oo. Taw'ãats hë h'yyb jawyg gó bë gadoo baad nadoo do bë ahoop doo. Taw'ãats hë bë h'yy gejë hõm manãh, edaa däk do hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa doo.

⁹ Wakãn haa, bë ky n'aa hajëew manã bë da hadoo doo, bë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa netyy hyb n'aa. Edaa däk takajaa ji ky n'aa etyy n'aa. ¹⁰ Wakãn haa, bë hyb n'aa newë P'op Hagã Do ky n'aa rod p'ooj ub habong doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó her'oot do paah. Bë hyb n'aa newë nyy da h'yyb jawyk doo me rababok rarahejä né hë paawã sa hã. Taw'ãats hë rababok doo da bë babok. ¹¹ Bë maa newë! Åã hã pé P'op Hagã Do ky n'aa edëng ta hã h'yy kanerët doo, rahob né paawã baad nadoo doo. Bë ky n'aa napãh Jóh h'yy kanerët doo, nesaa né hë paawã ta hã adãng. Bë ky n'aa napãh né kã nyy da P'op Hagã Do bad'oo ta hã tagadëëg ub kã.† Tak'ëp P'op Hagã Do ky enny. Baad ji tat'yyd mehÿn.

¹² Sahõnh hë bahãnh hahÿ bë ÿ maher'oot wakãn haa: Bë ky dëe manã P'op Hagã Do häd gó. Bë ky dëe manã badäk hahÿ hã hanãng do sa häd gó, ta see häd gó na-ããj hë. “ÿÿ” bë noo bã, “ÿÿ” né hë bë h'yyb gó. “Doo” bë noo bã, “doo” né bë h'yyb gó. Jããm ti ji kyyh. Doo hyb n'aa ji ky dãng péh. Taw'ãats hë tii d' had'yyt né hë bë kyyh, bë P'op Hagã Do ky n'aa ety mahãnh.

¹³ Baad nadoo do awäd bã bë see wë, taw'ãats hë taky n'aa etsëe P'op Hagã Do hã. Bë mahang tsebë péh, taw'ãats hë P'op Hagã Do tama ejãm taj'aa etsë do ky n'aa. ¹⁴ Bë see nahëe nyy bã, taw'ãats hë Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa tats'yyt ta wë, raky n'aa etsëe hyb n'aa ta hã, ta syj me rahawuuk hyb n'aa ta hã Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó. ¹⁵ Ahub däk da nahëe nãng do paa kã, ji h'yy ka'eeh doo me ji ky n'aa etsëe do an'oo bã. Baad tabawät da p'aa hënh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bã ta hã. Nesaa do nahëe nãng do paa moo wäd wäd bã paah, P'op Hagã Do mabaan hõm da ti ta hã. ¹⁶ Ti hyb n'aa, bë kawoow ta wób sa hã nesaa do bë moo boo bok doo, bë ky n'aa ets'ëe bë da hadoo doo, tii bã bë bahub dãg kã. Tak'ëp tabahejoonh P'op Hagã Do karën doo da hawät do etsëe doo, tak'ëp tabahajaa. ¹⁷ Bë hyb n'aa newë Eriij häd nãng doo. Èr hadoo né paa tii. Tak'ëp taky n'aa etsëe paa naëng nadoos hyb n'aa. Ti m' tamawoob hë ta baab sét ta bód tanadots wät taky n'aa etsëe do haj'aa. ¹⁸ P'aa hënh taky n'aa etsëe tabadoos hyb n'aa kã, ti m' naëng badots kã p'aa hënh, sa joom ganyyh p'aa hënh, tabeag kã.

¹⁹ Wakãn haa, baad hadoo do ky n'aa bë see eréd hõm bã, ta see mana bã p'aa hënh baad hadoo do wë, ²⁰ hahÿ ÿ karën ta ti hadoo do hapãh: Nesaa do moo hew'ëet do h'yy kawapëen hanoo doo, tabed'ëep ta ti h'yyb, banesaa hënh tanahõm hyb n'aa. Hajõng nesaa do ta ti moo wäd wät do kamabaan hõm tan'oo bã. Jããm hë kã.

† 5:11 Sahõnh hë Jóh taah dejëp, sahõnh hë ta ma paa dooh wäd, Nesaa Do Yb mo haj'aa tametyy hyb n'aa, P'op Hagã Do hã tah'yy keréd hõm hyb n'aa paawã. Doo Jóh hyb n'aa eréd bã P'op Hagã Doo, hajõng nesaa do tahob né paawã. Tii bã kã, tametyy do bahëj jëng bã kã, P'op Hagã Do banoo ta hã ta taah jawén buuj. Ta bahãnh P'op Hagã Do banoo ta hã ta ma.

1 Peed

Jesus hã h'yy ka'eeh do hã pooj jé Peed ma erih do hahÿÿh

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ Peed, Jesus Kristo mejũũ do see ÿ ti hÿÿh. Bëeh, P'op Hagã Do asëew hõm doo, badãk hahÿ bë panang heh'ãat nado bahapãh do ÿ edëng, hëej Põn-Tus, Garata, Kapados, Asija, Bitinija hãd enãh doo bã habong doo. ² Bë P'op Hagã Do ër Yb asëew hõm, p'ooj ub tii d' bë hã tah'yyb dãng do hyb n'aa. Ta Sahee bë tah'yyb wareem baad had'op, P'op Hagã Do karën doo da bë baboo magyys hë hyb n'aa, Jesus Kristo bë ky daheeh hyb n'aa kã, ta majyyw hyb n'aa bë h'yyb enyyw dãk hyb n'aa had'yyt hë kã. ÿ karën tak'ëp P'op Hagã Do ky enyym bë wë, ÿ karën baad had'yyt hë bë tah'yyb en'yym.

Hÿ pong jé ër hyb n'aa P'op Hagã Do enyyw hõm do ky n'aa hahÿÿh

³ Taw'ãats hë ji j'aa etsë P'op Hagã Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Tak'ëp ër tãt'yyd mehũũ do hyb n'aa, p'aa hënh tabenãng do hadoo tan'oo bã ër h'yyb tym. Papuuj hado dãk ji bawãt tan'oo bã, baad hadoo doo, awãd had'yyt do ta jawën bë gadoo bë gada hyb n'aa. Dejëp do mahang Jesus Kristo ganã wãt do hyb n'aa baad ër gada ta tii. ⁴ Papuuj hado dãk ji bawãt P'op Hagã Do an'oo bã, hÿ pong jé ër hyb n'aa tenyyw hõm do ër gadoo hyb n'aa. Ta ti ër hyb n'aa tenyyw hõm doo, dooh tahëej bã, dooh takarejã bã, dooh tatsawyy bã. ⁵ Ta hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa, ta hejój me bë tamo n'aa jesuu baad bë tabed'ëep bã kã Kristo matëeh bã kã p'aa hënh.

⁶ Papuuj hado dãk ji bawãt bë hã tan'oo dãk do hyb n'aa, bë pooj jé tenyyw dãk do bë gadoo bë bahapãh do hyb n'aa na-ããj hë, bë h'yy gadajang, da hë, pawóp its ta baab noo gó hajõng hedoo pé baad nadoo do bë ahob né paawã. ⁷ Ta ti bë wën hoop, bë h'yy kae heh'ãat né hë kametã dãk hyb n'aa. K'ãats tég gabarëeh do tëeg hõõ me ji ajuu do ji ty ganãw dãk do hadoo ji ahoop doo.* Ti hadoo né hë, k'ãats tég gabarëeh do ky n'aa gebah do bahãnh baad ub bë h'yy ka'eeh doo. (K'ãats tég gabarëeh do gawatsik da tëeg hõõ me ji ty genãw né paawã.) Ti hyb n'aa kã, heh'ãat tado bã bë h'yy ka'eeh doo, bë hã P'op Hagã Do j'aa etsë da, ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó bë babok tan'oo bã da, bë da taweh'ëeh na-ããj hë Jesus Kristo kajaa noo gó kã.

⁸ Doo né paawã bë hapëë bã paa Jesus Kristo bë matym me, bë kamahãn ta hã. Da hë na-ããj hë, nepã né paawã bë hã, ta hã bë ky daheeh, ta hã bë h'yy kasadã, tak'ëp bë wën h'yy gadajang. Tak'ëp né hë bë h'yy gadajang. Doo bë kyy pé tak'ëp bë h'yy gadajang do hyb n'aa. ⁹ Bë h'yy gadajang, bë gadoo do hyb n'aa ta hyb n'aa bë h'yy ka'eeh doo. Bë gadoo bë h'yyb tym ted'ëep do P'op Hagã Do wë.

¹⁰ Baad ub P'op Hagã Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do rahyb n'aa newëë, rama kametëëk ta ti ji ted'ëep do ky n'aa hã. Ramaher'oot paa ta ti bë hã P'op Hagã Do anoo do ky n'aa hã. ¹¹ Hajõng baad nadoo do Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Dãng Do ahoop da, tak'ëp da takabaj'aa tahoop do jawën paa bã Kristo Sahee metëeh paa P'op Hagã Do ky n'aa rod p'ooj ub, Kristo kajaa do pooj

* ¹⁷ K'ãats tég gabarëeh do ji aju bã, ji bahapãh heh'ãat tado bã. Hesus do anyyh tii bã. Haym k'ãats tég gabarëeh do heh'ãat. Ti hadoo ji hã ji ahoop doo.

jé habong do sa hã. Ti hyb n'aa baad rahyb n'aa matakëë, baad rahyb n'aa newëë rabahapäh hyb n'aa paawä jaa hã sa hã Kristo Sahee metä wät do takajaa. Baad rahyb n'aa newëë rabahapäh hyb n'aa paawä ny noo gó da sa hã P'op Hagä Do metä wät do bawät. ¹²Tii bã P'op Hagä Do metëeh sa hã, dooh sa daaj hë rah'yyb en'yyim do hyb n'aa tado bã ta ti P'op Hagä Do kyy gó rahe'oot doo. Bë hyb n'aa né hë tii, sa jawén paa bã habong do hyb n'aa, P'op Hagä Do metëeh sa hã. P'op Hagä Do kyy gó ta ky n'aa rod rahe'oot do paah, panyyg hanãm do ky n'aa né tii, hÿÿ kã P'op Hagä Do Sahee hejój gó, hÿ pong jé naa P'op Hagä Do mejüü doo, bë ramaher'ood wät doo. Tak'ëp baad tabahadoo do hyb n'aa ta ti ky n'aa, äãs na-ãäj né paawä rakarën rabahapäh ta tii.

¹³Ti hyb n'aa, taw'ääts hë bë hyb n'aa matakä had'yyt hë, baad bë hyb n'aa newë had'yyt hë. Taw'ääts hë bë h'yyb bë meso bë h'yyb karën do jawén bë nabok hyb n'aa. Taw'ääts hë baad had'yyt hë bë gada baad hadoo do Jesus Kristo matëeh noo gó bë gadoo doo. ¹⁴Taw'ääts hë sa taah sa yb raky daheeh do hadoo bë babok P'op Hagä Do wë. Bë ky dahé manä nesaa do bë h'yyb säg karën doo, pooj jé Jesus ky n'aa bë nahapäh nä noo gó bë bahed'oo do paah. ¹⁵Taw'ääts hë P'op Hagä Do bë tanaëej wät doo da né hë bë babok sahõnh hë wë, baad had'op, tsyt hë nesaa do mahãnh. ¹⁶Tii d' ÿ wén her'oot bë hã, hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó P'op Hagä Do her'oot do hyb n'aa: "Taw'ääts hë baad had'op doo da bë baboo had'yyt hë, baad had'op do ÿ bawät do hyb n'aa", † nãng P'op Hagä Do kyyh.

¹⁷Bë ky n'aa etsëë noo gó, "Ee" bë maneëënh do hyb n'aa P'op Hagä Doo, ji moo wät do hyb n'aa séd gó sahõnh hë taky n'aa etyy doo, † taw'ääts hë P'op Hagä Do bë hyb n'aa jew'yyk bë ÿÿm gó badäk hahÿÿ bã bë babok nã bã. Bë hapäh, badäk hahÿÿ dooh bë panang heh'äät do tado bã. ¹⁸Tii da ÿ karën bë babok, bë hapäh do hyb n'aa ny hadoo doo me bë P'op Hagä Do bedëëb wät bë wahë makü hanaa bë gadoo do daap ji bawät do mahãnh. Ta sãm hahãnh doo me, k'ääts tég gabarëeh doo me, k'ääts tég hawak doo me nado bë tabedëëb wät. ¹⁹Bë tabedëëb wät Kristo majyyw me. Tak'ëp baad hadoo Kristo majyyw P'op Hagä Do matym gó. B'éé t'aaah anyyw is do baad had'op doo, nesaa do kawug hõm hyb n'aa Judah buuj radahej'ëep do hadoo ti Kristo. ²⁰Sahõnh hë badäk hahÿ P'op Hagä Do pahuunh do pooj jé P'op Hagä Do ky däng paa ji hyb n'aa da Kristo dajëp. Hÿÿ kã, tabedaa däg bã kã badäk hahÿÿ bã ji hawät do gawatsig hõm noo gó Kristo kaja däk bë tabed'ëep hyb n'aa, ²¹bëeh, ta hyb n'aa P'op Hagä Do hã h'yy kasadä doo. Ti né hë tii, dejëp do mahang Kristo ganä wät hanoo doo. Ti né hë tii, tak'ëp Kristo kawehëé däk hanoo doo. Ti hyb n'aa bë hajaa P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh. Bë hajaa ta hanaa baad bë gada ji hã taky däng doo.

²²Hÿÿ kã, Kristo ky n'aa hanãm do bë ky daheeh do hyb n'aa, baad tabenyw däk bë h'yyb tym, dooh nesaa do bë h'yyb gó tawäd wäd bã. Ti hyb n'aa bë hajaa bë kamahãnh heh'äät bë da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Ti hyb n'aa ÿ etsëë bë hã, bë h'yyb gó naa baad bë kamahãnh bë da hadoo doo. ²³P'aa hënh bë benãng do hadoo. Papuuj gó bë baboo däg kãn ÿ hanãng péh. Ji yb sa wahëh gó dejëp do hanaa nado ta tii. Nadajëp do hanaa ta tii, P'op Hagä Do kyyh awäd had'yyt do nahãnh do hanaa. ²⁴Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do ta ti ky n'aa hã:

† **1:16** Rewitikos 11.44-45, 19.2, 20.7 † **1:17** Dooh P'op Hagä Do asëew bã ji mahang. Baad hadoo do moo bok doo, baad hadoo do hã taky n'aa etyy. Baad nadoo do moo bok doo, baad nadoo do hã taky n'aa etyy.

“Jawii hadoo sahõnh hē badäk hahÿÿ hã habong doo.

Jawii ts'oooh hahãnh do hadoo sa hetsóh, sa hejój.

Jawii tsawwy jëng. Tũũ ta ts'oooh kajäk.

²⁵ Tii d' nado P'op Hagä Do kyyh.

P'op Hagä Do kyyh awäd had'yyt hē”, § näng kerih doo.

Jesus ky n'aa hanäm do bē ãã maher'ood wät do né hē ti P'op Hagä Do kyyh awäd had'yyt doo.

2

¹ Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hē bē eréd hõm sahõnh hē ji moo nesaa doo, ta wób ji wedii doo, j'ooj madäk doo me ji ky ken'yyim doo, ta wób ma ji hyb n'aa jewës doo, ta see ji nu mer'oot doo, ji ky n'aa rejää do na-ããj hē. ² Taw'ääts hē karapee t'aah bii tak'ëp takarën doo da tak'ëp bē h'yyb padäg P'op Hagä Do kyyh hã. Taw'ääts hē P'op Hagä Do kyyh panyyg kamanekuunh do hã had'yyt hē bē h'yyb padäg, papuuj bē babong do kah'üüm hyb n'aa had'yyt hē, tagadëëg ub, hÿ pong jé ta wē bē tabed'ëep hyb n'aa kä. ³ Bē hapëë däk né hē, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym né hē ji wē.

⁴ Taw'ääts hē bē ana had'yyt hē Kristo wē. Awäd had'yyt né tii. Pã nahãnh do hadoo tii. Badäk hahÿÿ bã habong do raty n'aa gesyng né paawä, P'op Hagä Do asëew hõm do tii. P'op Hagä Do kamahãnh do tii. ⁵ Ta wē bē ana had'yyt hē do hyb n'aa, pã nahãnh do tób pan'aa hadoo bē hã na-ããj hē. P'op Hagä Do Sahee tób hadoo bē bahado däk P'op Hagä Do an'oo bã, ër mahang ta Sahee bawät do hyb n'aa. Tii d' tawén hadoo bē hã, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëew bong do hadoo bē bahadoo hyb n'aa, ta Sahee hejój me P'op Hagä Do bē j'aa etsë hyb n'aa, ta hã bē hyb n'aa jew'yyk hyb n'aa kä. P'op Hagä Do gadoo da ta hã bē j'aa etsë doo, Jesus Kristo kyy gó bē bana do hyb n'aa. ⁶ Tii da né hē P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot ta ti ky n'aa hã. Hahÿÿ da takerii däk:

“Bē hyb n'aa matakä. Sijõn* bã ÿ daj'aat da pä.

Pã tób ba n'aa, tób mesoo n'aa kasëew däk doo, tak'ëp ji kamahãnh do tii.

Ta tii hã h'yy kasadä doo, dooh da tanu mebyy bã”, näng kerih doo.†

⁷ Bëeh, P'op Hagä Do her'oot do ky dah'eeh doo, bē kamahãnh ta ti pä hadoo doo, bē kamahãnh Kristo ÿ hanäng péh. Tii d' nado panyyg ky nadah'eeh do sa hã. Sa hã kaja däk hahÿÿ P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo:

“Pã tób n'aa tahem'aa do ty n'aa ges'yyk doo,

hÿÿ kä pä ta ba n'aa, mesoo n'aa däg.”‡

⁸ Hahÿÿ da na-ããj hē takerii däk:

“Ta ti pä hadoo do hã ratsyym poo heo da.

Tũũ rakajäk da ta ti pä yb an'oo bã.”§

§ 1:25 Isajas 40.6-8 * 2:6 Jerusarënh panang ti Sijõn . Isaraéw buuj na-ããj hē ramaneëënh Sijõn .

† 2:6 Isajas 28.16. ‡ 2:7 Saaw-Mo 118.22 § 2:8 Isajas 8.14

Rawén tsyym poo heo do hadoo, P'op Hagä Do panyyg hanäm do raky nadaheeh do hyb n'aa. Tii da né hē P'op Hagä Do h'yyb däng sa hä.

⁹ Bëē kā, P'op Hagä Do karapee tsyt hē, nesaa do mahānh P'op Hagä Do wē kasēew bong do bëēh. P'op Hagä Doo, sahōnh bag'āās do karēn do bë moo bok, Isaraēw buuj sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wē moo bok do hadoo. P'op Hagä Do ma né hē bëēh. Bē P'op Hagä Do asēew hōm, tak'ēp baad hadoo do tamoo wāt do ta wób hä bë metēēh hyb n'aa. Ti né hē ti bë tanaēēj wāt doo, ta bag tak'ēp hetsooh do mahang bë babok hyb n'aa, bëēh, gadagyp do hadoo doo gó habok do paah. ¹⁰ P'op Hagä Do karapee nado bë p'ooj ub. Ta karapee däg bë hÿy kā. P'ooj ub dooh bë tat'yud mehīn nā bā. Bē tat'yud mehīn kån hÿy kā.

Nyy da ji bawät do ky n'aa hahÿyh

¹¹ Najis haa, badäk hahÿ nadoo do hyb n'aa bë panang heh'äät doo, tak'ēp ÿ betseē bë hä, bë ky dahé manā nesaa do ji h'yyb säg karēn doo. Ji h'yyb tym majīi ta ti ji h'yyb säg karēn doo. ¹² Taw'āāts hē baad ub bë babok P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do sa mahang. Tii bā, bë raky n'aa tapa né paawā, nesaa do bë moo bok raheer'ood né paawā, P'op Hagä Do hä raj'aa etsē da sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kā, baad hadoo do bë moo bok do rabahapäh do hyb n'aa.

¹³ Kristo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ēr babok do hä takawehēē dāk do hyb n'aa, taw'āāts hē bë ky daheeh sahōnh hē hyb n'aa jewyk do ji rabag'āās doo. Bë ky dahé Roma buuj sa wahē n'aa heh'äät ub doo. ^{**} ¹⁴ Bë ky dahé na-āāj hē ta karapee ta kyy gó bag'āās doo. Sa wahē n'aa heh'äät do mejūū ta tii, baad nadoo do moo b'ook do rarejāā hyb n'aa, baad habok do raweh'ēēh hyb n'aa. ¹⁵ P'op Hagä Do karēn baad hadoo do bë moo bong, bë ky meduuk hyb n'aa ta me h'yy ganehot doo, P'op Hagä Do hä h'yy gatamah doo.

¹⁶ Dooh bë hä mejō wāt péh. Bë daaj hē bë bahajaa bë hyb n'aa newē bā nyy da bë babok, ny hadoo do bë moo bok. Ti hadoo né hē, nesaa do bë moo bok do hyb n'aa nado tii. P'op Hagä Do karom bëēh. Ti hyb n'aa, taw'āāts hē takarēn doo da bë babok. ¹⁷ Taw'āāts hē sahōnh hē bë weh'ēēh ta wób. Taw'āāts hē bë kamahān bë da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Taw'āāts hē P'op Hagä Do tak'ēp bë hyb n'aa jew'yuk. Taw'āāts hē bë weh'ēēh Roma buuj sa wahē n'aa heh'äät ub doo.

Sa karom Jesus hä h'yy ka'eeh do Peed maher'oot do ky n'aa hahÿyh

¹⁸ Bëēh, sa karom, h'yyb eÿym doo me P'op Hagä Do bë hyb n'aa jew'yuk do hyb n'aa, taw'āāts hē bë ky dahé bë kariw n'aa. Taw'āāts hē bë kariw n'aa ky en'ym do had'yit nado bë ky daheeh. Taw'āāts hē ky nes'aa do na-āāj hē bë ky dahé. ¹⁹ Ta tii d' ÿ wén her'oot, P'op Hagä Do tsebé do hyb n'aa ji wē, ta hyb n'aa ji gado bā daap ji hä rarejāā doo. ²⁰ Hÿy kā, bë h'yyb haj'aa hē tado bā bë hä rarejāā doo, dooh bë hä raj'aa etsē pé h'yyb jawyg gó bë gado bā tii. Hÿy kā, baad hadoo do bë moo bok do hyb n'aa tado bā bë hä rarejāā doo, h'yyb jawyg gó bë gado bā, tii bā P'op Hagä Do tsebé da bë wē, bë da taky n'aa edēng. ²¹ Bē P'op Hagä Do naēēj wāt h'yyb jawyk doo gó bë gadoo hyb n'aa bë rarejāā doo, baad hadoo do bë moo bok do hyb n'aa. Bë hyb n'aa newē hahÿyh: Kristo na-āāj hē ahob wāt. Bë hyb n'aa né hē tabahob wāt. Tabawäd wāt do hä bë hä tametēēh nyy da bë babok. Tabawäd wāt doo da takarēn bë babok. ²² Dooh Kristo hä nesaa péh. Dooh tanoo kanesa bā.†† ²³ Ta hä raky

^{**} **2:13** Sesa ramaneēēnh ti noo gó Roma buuj sa wahē heh'äät doo, hajōng häj n'aa bā bag'āās doo.

†† **2:22** Isajas 53.9

n'aa rejää bä, dooh tamebaaj bä. Rarejää noo gó, dooh teäm bä ta maji. P'op Hagä Do moo gó takan'oo däk. Ti né hē ta jawén sahōnh hē baad ky n'aa etyy doo, Jesus hapäh. ²⁴ B'aa kajatsék do hä Kristo bahob wät nesaa do ér moo bok do paah, ér dejëp hyb n'aa hadoo nesaa do hä, ér ky nadahé wät hyb n'aa nesaa doo, ý hanäng pé tii, baad hadoo ér babok hyb n'aa kä. Tahob wät ta rog bë habuh padëék hyb n'aa. ²⁵ B'éé nepä bong do hadoo bë p'ooj ub. Hýý kä bë P'op Hagä Do mana kán p'aa hēnh b'éé hagä n'aa heh'äät do wë. Kristo, bë hagä n'aa wë bë tamana kán.

3

Ajyy, ýýj sa ky n'aa hahýýh

¹ Ýýj, bë na-ääj hē. Taw'ääts hē bë ky dahé bë patug. Tii bä, tanyy bä sa mahang P'op Hagä Do kyyh ganadoo nä doo, ta jawén tahy n'aa pé Kristo hä rah'yy ka'eeh rabahapäh bä kä nyy da baad sa äj rababok. Dooh hyb n'aa sa ýým ky n'aa h'üüm pé sa patug rah'yy ka'eeh hyb n'aa, ² ta ti rahapäh do hyb n'aa da nyy da baad had'op bë babok P'op Hagä Do bë weh'ëeh do hyb n'aa. ³ Taw'ääts hē dooh j'ooj hē ji padedëék do bë hetsóh. Hahýý d' ý hanäng pé tii: Taw'ääts hē dooh ta see mo n'aa hadoo pé ji sēen bë ramahetsóh do tii. Taw'ääts hē dooh k'ääts tég gabarëeh do s'ëeb, saroor tak'ëp ky n'aa gebah do na-ääj hē bë hetsóh. ⁴ Taw'ääts hē bë h'yyb gó hanäng doo me bë kahets'ooch. Kaja hē bë h'yyb bë mahüüm do ta wób sa wë, h'yyb jawyg gó bë babok do na-ääj hē, ti né hē bë hetsó nahánh doo. Ti né hē tak'ëp baad hadoo P'op Hagä Do matym gó. ⁵ Tii da né p'ooj ub ýýnh baad P'op Hagä Do karēn doo da habong doo, ta hä h'yy kasadä do rabahed'oo paah. Baad rababok doo, ti sa hetsóh. Sa patug paa raky daheeh. ⁶ Tii d' paa m' Sarah bad'oo. Ta patug, Abaraäm paa m' taky daheeh. “Wahēh ý n'aa”, ta patug tamaneëenh. Sarah hadoo bëeh, baad hadoo do bë moo boo bä, dooh hyb n'aa bë jeýým pé P'op Hagä Do hä bë h'yy kasadä do hyb n'aa.

⁷ Bëe kä, ýým näng doo, taw'ääts hē baad ub bë babok bë ýým wë. Bë hapäh, dooh denaa hē rahejooj bä bë mahánh. Taw'ääts hē bë weh'ëeh bë ýým bë nemuun ragadoo do hyb n'aa ji edëb had'yyt do P'op Hagä Do pa, taky enyym doo gó ji P'op Hagä Do anoo doo. Taw'ääts hē tii da bë aboo bë ýým wë, bë ky n'aa etsëe do P'op Hagä Do gadoo hyb n'aa.*

Sahōnh hē tamaher'oot do ky n'aa hahýýh

⁸ Bë sahōnh hē ý maher'ood kán hýý kä. Ý karēn séd bë h'yyb hedo had'yyt hē. Ý karēn bë h'yyb en'yym bë da hadoo doo, baad tanado bä sa hä. Ý karēn bë kamahán bë da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hē bë t'yyd mehiiñ bë da hadoo doo. Taw'ääts hē bë kadad'uu bë da hadoo do sa wë. ⁹ Nesaa do ramoo boo bä bë hä, bë abaa manä nesaa doo me. Bë raky n'aa rejä bä, bë abaa manä ky n'aa rejää doo me. Taw'ääts hē bë abaa bë ky n'aa edëng doo me. Ta tii da baad ub bë babok hyb n'aa né hē bë P'op Hagä Do wén naëej wät. Ta tii da baad bë aboo bä, bë da P'op Hagä Do ky n'aa edëng. ¹⁰ Tii d' ý wén her'oot, ti né hē ti Saaw-Mo hä ji hä taky däng doo:

“Jé karēn do tsebee gó hawät doo,
jé karēn do baad tawäd bä,
taw'ääts hē dooh ta wób taky n'aa rejä bä.

* ³⁷ Ji rejä bä ji ýým, ji ky n'aa rejä bä, ji hajëew bä, dooh P'op Hagä Do gadoo bä ta hä ji ky n'aa etsëe doo.

Taw'ääts hē dooh tawad'ii bā.

¹¹ Tii d' karēn doo, taw'ääts hē teréd hōm nesaa doo.

Taw'ääts hē baad hadoo do tamoo wäd kån.

Taw'ääts hē h'yyb nyyw gó had'yyt hē tabawät ta wób sa wē.

¹² Tii d' tawén hadoo,

baad had'yyt hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do bahag'ääs baad habok doo.

Tagadoo ta hā raky n'aa etsēē doo.

Tii d' nado nesaa do moo b'ook do sa hā.

Tanoo baad ranabok hyb n'aa", nāng kerih doo.†

¹³ Baad hadoo do bē karēn bā bē moo boo bā, dooh bē hā baad nadoo do ramoo bok péh. ¹⁴ Ti hado né paawā, baad hadoo do bē moo bok do hyb n'aa bē ahoop ran'oo bā, bē da P'op Hagā Do ky n'aa edēng. Bē eÿÿm manā sa hā. Bē hyb n'aa tón manā bē hā ramoo bok doo. ¹⁵ Taw'ääts hē Kristo bē hyb n'aa jew'yyk bē h'yyb gó. Ti né hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do sahōnh hē hag'ääs doo. Taw'ääts hē bē maher'ood had'yyt hē sahōnh hē sa hā, h'ēēd hyb n'aa Kristo hā bē h'yy kasadā, reaaj bā bē hā. ¹⁶ Sa hā bē maher'oot bā, taw'ääts hē kaja hē bē h'yyb bē mahūūm sa wē. Taw'ääts hē bē weh'eēh hē'aanh doo. Taw'ääts hē baad bē aboo had'yyt hē bē h'yyb bē hā hē taky n'aa tapa mahānh. Tii bā nu mebyk da nesaa doo me her'oot do baad bē babok do ky n'aa hā. Kristo hā h'yy kata dāk do hyb n'aa baad bē babok do hyb n'aa bē ky n'aa rejāā do nu mebyk da.

¹⁷ Taw'ääts hē né hē ji ahoop nesaa do ji moo wät do sām. Ti hadoo né hē, ta bahānh baad ub baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa ji ahob bā, tii d' P'op Hagā Do karēn bā ji hā. ¹⁸ Ta tii d' ÿ wén her'oot, sét nuu me Kristo bahoop dajéb. Kristo, baad had'op doo, baad nadoo do habok do sa hyb n'aa tabahoop dajéb, P'op Hagā Do wē bē tamanaa hyb n'aa. Ta hub radajēēb wät paah. Tii bā taganā wät p'aa hēnh P'op Hagā Do Sahee an'oo bā. ¹⁹⁻²⁰ Ta Sahee gó, Kristo maher'oot paa panyyg ky nadah'eēh do Nowéh hawät noo gó habong do sa hā, h'yyb jawyg gó P'op Hagā Do gada noo gó marakate kajaa bā kã.‡ Raky nadaheeh do hyb n'aa paah, tabanesaa hēnh sa h'yyb tym P'op Hagā Do dewäts hōm. Tahag'yyp noo gó, marakate gó pawóp its, 8 hedoo doo, raked'ēēp naēng hag'yyp do mahānh. ²¹ Naēng mahānh Nowéh raked'ēēp do paah, ji nu kemuun do heen n'aa hadoo tii, da hē nesaa do mahānh ji tamed'ēēp doo. Ji ehop do hasus do mahānh nado ti ji nu kemuun doo. Ji wén nu kemuun, ji h'yyb tym baad hado dāk do ji betsēē hyb n'aa P'op Hagā Do hā. Jesus Kristo ganā wät do hyb n'aa ēr edēb bong nesaa do hā ji P'op Hagā Do ky n'aa ety mahānh. ²² Hý pong jé Jesus Kristo basēēk, P'op Hagā Do hub hadäk hēnh, tabag'ääs doo bā tabawäd däg kån. Ääs, sahōnh hē kabaj'aa do hejój enäh do hā na-āāj hē tamejō däg kån.

4

P'op Hagā Do hyb n'aa ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa kã, Kristo ahob wät do hyb n'aa badäk hahÿÿ bā tabawät noo gó, taw'ääts hē Kristo h'yyb hado dāk bē h'yyb. Taw'ääts hē bē gadoo bē ahoop doo. Jé hahob wät doo, dooh nesaa do hā tah'yyb däg wäd bā had'yyt hē. ² Dooch nesaa do ji h'yyb karēn do jawén tawäd wäd bā badäk hahÿÿ bā

† 3:12 Saaw-Mo 34.13-17 ‡ 3:19-20 Dooch baad ji hapēē bā nyy da Peed hanāng péh. Hahÿÿ da apäh tahanāng pé tii: Panyyg ky nadah'eēh do Nowéh maher'oot paa rat'yyd kamehīn hyb n'aa paawā. Nowéh her'oot do hā Kristo Sahee her'oot paah.

tabawät nä bä, P'op Hagä Do karën do hä tah'yyb däg kän. ³ Jääm hē dó p'ooj ub bē moo bok do paah, P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do rabad'oo doo da. Tii d' bē moo boo manä wäd. Sa yym nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'yh tii. Sa h'yyb karën do jawén ta ti hedoo do rababok. Jarakē hedoo do hä rabaoom. Ta bahänh rabawèh, rabeëëk. Jäm ramoo bok rah'yy karën doo da rabeëëk hyb n'aa. Sa kabarii raweh'ëëh hyb n'aa tak'ëp taw'ääts hē nadoo do ramoo bok. ⁴ Hÿy kä, rahapäh do hyb n'aa dooh ta tii da sa sii bē aboo boo hä, bē rahyb n'aa meuunh, bē raky n'aa rejää. ⁵ Da hē bē raky n'aa rejä né hē paawä, ti awät da ti noo gó P'op Hagä Do matym gó rabab'ëëh bä rakaher'oot hyb n'aa ta hä kä. P'op Hagä Do hedëp nä doo, dejëp do paa sii hē ky n'aa etyy do wë kä rakaher'ood kän. Baad nadoo do ta säm ragadoo da. ⁶ Sahönh hē raky n'aa kety däk hyb n'aa da P'op Hagä Do matym gó, Kristo hä h'yy ka'eeh do paa dejëb bong do hä na-ääj hē takaher'ood däk paa rababok nä noo gó Kristo ky n'aa hanäm doo. Ta ky n'aa hanäm do takaher'ood däk paa sa hä, dajëb hä sa hub ky n'aa ety däg né hē paawä sahönh hē badäk hahÿy bä habong doo da, sa h'yyb tym bedëp hyb n'aa P'op Hagä Do pa, takarën doo da.

⁷ Edaa däg kän sahönh hē tagawatsik doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hē baad bē hyb n'aa newë, baad bē hyb n'aa matakä. Taw'ääts hē bē h'yyb bē mesoo ji h'yyb karën do jawén bē nabok hyb n'aa, baad ub bē bahajaa hyb n'aa bē ky n'aa etsëë. ⁸ Hahÿ ti tak'ëp y betsëë bē hä: Y karën tak'ëp bē kamahän bē da hadoo doo. Jé kamahän doo, hajöng baad nadoo do tahyb n'aa mabaan ta da hadoo do hä. ⁹ Taw'ääts hē tsebee gó bē gadoo bē tób yt hä bē da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Bē ky n'aa jög manä ta ti p'ää. ¹⁰ Taw'ääts hē sahönh hē bëëh, bē masaa ta wób P'op Hagä Do Sahee hanaa bē gado däk doo me. Hajöng tanoo èr hä èr moo mabok hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hē baad bē bad'oo bē gadoo doo me, sa kaser n'aa baad moo bok doo da sa kariw n'aa hanoo doo me hadoo. ¹¹ Bē kahet'aa bä, P'op Hagä Do ky n'aa ta wób maher'oot doo, taw'ääts hē hahÿy da tahyb n'aa newëë: “P'op Hagä Do kyyh né hē ti y her'oot doo”, näng da ta h'yyb gó. Dooh taky gabuuj tado bä. Bē mahang ta wób masa doo, taw'ääts hē P'op Hagä Do hejój me ta hä tanoo doo me tamasa. Taw'ääts hē tii da né hē bē bad'oo tii, Jesus Kristo bē tamasa do hyb n'aa P'op Hagä Do j'aa ketsëë däk hyb n'aa. Y karën Jesus Kristo kawehëë däg had'yyt hē. Y karën sahönh hē sa bahänh tabahejoonh, takabaj'aa. Yÿ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē.

¹² Najis haa, bē h'yy gabedo manä bē wë kametyy do bawät do hyb n'aa, bē hä rakamajë bä, bē rarejä bä. Ji ahoop né hē. ¹³ Taw'ääts hē bē tsebee Kristo ahoop do hä séd bē h'yyb hedo däg bä kä. Tii bä kä, Kristo matëëh bä kä, ta kabaj'aa do kametëëh bä kä, tak'ëp da bē tsebë da. ¹⁴ Kristo hyb n'aa bē raky n'aa rejä bä, bē P'op Hagä Do ky n'aa edëng da, ta Sahee tak'ëp kabaj'aa do bē hä tabawäd had'yyt hē do hyb n'aa. ¹⁵ Nesaa do bē ahoob bä, taw'ääts hē dooh ta see bē daj'ëp do hyb n'aa tado bä bē ahoop doo, dooh bē ets'ëëk do hyb n'aa tado bä, dooh nesaa do bē moo bok do hyb n'aa tado bä, dooh na-ääj hē ta wób hä bē nu so bä do hyb n'aa. ¹⁶ Hÿy kä, Kristo hä bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa tado hä nesaa do bē ahoop doo, tii bä taw'ääts hē dooh bē nu mebyy bä. Taw'ääts hē P'op Hagä Do hä bē j'aa etsë Kristo hä h'yy ka'eeh do bē bahadoo do hyb n'aa. ¹⁷ Sahönh hē P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó, pooj jé ta karapee taky n'aa etyy da. Kaja däk hÿy kä èër, ta karapee, taky n'aa etyy doo. Pooj jé ta karapee taky n'aa ety bä, tii bä ta wób, P'op Hagä Do panyyg hanäm do ky nadah'eeh doo, dooh da rakedëëb bä. ¹⁸ Baad P'op Hagä

Do matym gó habok do rakedëëb né paawä, hejooñh né tii. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh doo, nesaa do moo b'ook doo, dooh né da rakedëëb bä. ¹⁹Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do karën doo da hah'oop doo, taw'ääts hë baad hadoo do had'yyt hë ramoo bok. Taw'ääts hë P'op Hagä Doo, ji pahuuj wät do hä rah'yy kasadëë had'yyt hë. Ti dooh ji taky n'aa ehÿyd bä. Tamoo wät né da ji hä taky däng doo.

5

Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, ta wób na-ääj hë tamaher'oot do ky n'aa hahÿyh

¹Bë nemuun Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa see ÿ bahadoo do hyb n'aa, Kristo ahob wät do ÿ hapäh do hyb n'aa paah, Kristo sii ta bag tak'ëp gabarëëh doo gó ta pa ta jawén ÿ bawät do hyb n'aa, ÿ maher'oot bëëh, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa. ²Baad bë hagäã P'op Hagä Do karapee bë hä P'op Hagä Do anoo do bë bahag'ääs hyb n'aa. P'op Hagä Do masääh b'éé hadoo tii.* H'yyb hedoo doo me, P'op Hagä Do karën doo da bë hagäã sa hä. Taw'ääts hë dooh bë hä kamejüü do hyb n'aa tado bä. Ta säm jawén hyb n'aa nado tii. Bë hagäã sa hä baad bë h'yyb gó. ³Bë hyb n'aa newë hahÿyh: Sa danäh sa hä tak'ëp mejüü do nado bëëh. P'op Hagä Do karapee ti bë hag'ääs doo. Taw'ääts hë baad bë babok, bë hä rabahapäh hyb n'aa nyy da baad ji bawät. ⁴Tii bä kä, Kristo, b'éé hagä n'aa sa wahë n'aa kajaa bä kä, Kristo matëëh bä kä, bë kawehëë däk sahönh hë sa matym gó tan'oo bä. Ta ti bë hä tanoo doo, dooh tahëëj bä. ⁵Bëë kä, papuuj hedoo doo, taw'ääts hë bë ky dahé Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa hedoo doo.

Bë sahönh hë, pahëew hedoo doo, maruus hedoo doo, wahëh hedoo do na-ääj hë, taw'ääts hë bë kadad'uu séd demuun bë da hadoo do wë. Sa bahänh bë edoo manä bëëh, hahÿy da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do hyb n'aa:

“P'op Hagä Do hyb n'aa wareem kasab'ee do hä.
P'op Hagä Do t'yyd mehüün kadad'uu doo,
P'op Hagä Do ky ennyim sa hä.”†

⁶Ti hyb n'aa, taw'ääts hë bë kadad'uu P'op Hagä Do tak'ëp hejooñh do wë, bë taweh'ëëh hyb n'aa tah'yyb däng do noo gó kajaa bä kä. ⁷Baad ub bë P'op Hagä Do bahag'ääs. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë kadad'uu ta wë, bë an'oo ta wë sahönh hë bë hyb n'aa newëë doo, bë hyb n'aa natón hyb n'aa.

⁸Taw'ääts hë baad bë hyb n'aa newë, taw'ääts hë bë hyb n'aa matakä. Awad kawajääñ do reäw häd näng do hadoo, jé pad'yyt hë hawät do ta tä hesoos do tabawëh hyb n'aa hadoo bë majüü Dijab.‡ Tesoos jé tarejäã hyb n'aa. ⁹Taw'ääts hë bë kahejój ta wë. Bë an'oo manä bë tah'yyb wareem. Baad bë h'yy kae had'yyt hë Jesus Kristo hä. Bë hapäh, jé pad'yyt hë badäk hahÿy hä bë wakääñ hedoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do ra hoop bë ahoop doo da. Jé pad'yyt hë bë wakääñ hedoo do rarejäã. ¹⁰Banadawëët bë ahob wät do jawén paa bä, p'aa hëñh da baad tabahado däk sahönh hë bë hä P'op Hagä Do an'oo bä da. Baad ub bë h'yy kae had'yyt hë tan'oo bä. Bë da tah'yyb hej'oonh. Dooh

* 5:2 Ji masääh b'éé ji nahagää bä, jé pad'yyt hë rababoo däk sa waa jawén. Rakanapëë boo tii bä. Dooh rahapëë wät sa tyw n'aa. Ti hyb n'aa ta hagä n'aa hagäã had'yyt hë. Ti hadoo Jesus hä h'yy ka'eeh do hä. Ti hyb n'aa b'éé ky n'aa gó tabeh'üüm. † 5:5 Proweh-Bijos 3.34 ‡ 5:8 Gereg kyy me ramaneëëñh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab.

da bë h'yy gejë hõm bã tan'oo bã. P'op Hagä Doo, tak'ëp ji wë taky enyym doo, bë tanaëej wät ta pa ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang bë babok hyb n'aa, Jesus Kristo hä bë h'yy kata ðäk do hyb n'aa. ¹¹ Taw'ääts hë sahõnh hë P'op Hagä Do bagää had'yyt hë. Ýÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

Sa hä Peed kedëe hõm do ky n'aa hahÿÿh

¹² Siras ÿ tamasaa wät hahÿ bë ÿ ma erih do hä. Häj ÿ hadoo do h'yy kaneh'ÿÿt do tii, hä ÿÿ. Ganapog is doo me bë ÿ ma erii wät bë ÿ h'yyb en'yym hyb n'aa. P'op Hagä Do ky enyww had'yyt hë bë hä ÿ erii wät do hä bë ÿ metëeh. Taw'ääts hë taky enyym doo gó bë aboo had'yyt hë. Bë h'yy gejë hõm manäh.

¹³ Jesus hä h'yy ka'eeh do Babirõn[§] panang bã habong doo, bë nemuun P'op Hagä Do wë kasëew bong doo, bë m' rahyb n'aa esee. Maah-Ko, tah ÿ hadoo do bë m' tahyb n'aa esee na-ääj hë. ¹⁴ Taw'ääts hë baad bë edëe bë da hadoo doo.

ÿ karën bëeh, Kristo hä h'yy kata padëek doo, h'yyb nyww gó bë babok. Jääm hë kä.

[§] 5:13 Roma panang né tii. Ta see pé noo gó Roma ramaneëeh Babirõn .

2 Peed

Ta jawén Jesus hã h'yy ka'eeh do hã Peed ma erih do hahỹỹh

1 Simaw Peed, Jesus Kristo karom, ta mejũũ do see ŷ ti hỹỹh. ŷ edeng bëeh, ãã nemuun Jesus Kristo hyb n'aa P'op Hagã Do hã h'yy ka'eeh doo. Baad had'op ti Jesus Kristo P'op Hagã Do er h'yy kaha'eeh doo, er h'yyb tym dëeb. Baad had'op tabahadoo do hyb n'aa er hã tabanoo P'op Hagã Do hã er h'yy ka'eeh hyb n'aa. Tak'ëp baad ub ta ti er h'yy ka'eeh do er hã tanoo doo. 2 P'op Hagã Doo, Jesus er Wahë N'aa na-ããj hë bë bahapäh do hyb n'aa bë h'yyb gó, ŷ karën tak'ëp P'op Hagã Do ky enyym bë wë, ŷ karën baad had'yyt hë bë tah'yyb en'yyym.

Tak'ëp ji hyb n'aa tam'aah baad had'yyt hë ji bawät hyb n'aa ky n'aa hahỹỹh

3 Ta hejój me P'op Hagã Do an'oo däk er hã sahõnh hë baad hadoo doo, ji bahajaa hyb n'aa papuuj gó, takarën doo da ji bawät hyb n'aa. Ta ti tawén n'oo däk er hã, Kristo, er tanaëej wät do er hapëe däg kãn do hyb n'aa er h'yyb gó. Ta kabaj'aa doo me, tak'ëp taky enyym doo me er tanaëej wät ta karapee er bahadoo hyb n'aa. 4 Ta kabaj'aa do hyb n'aa, tak'ëp taky enyym do hyb n'aa na-ããj hë, tak'ëp baad hadoo doo, tak'ëp ji kamahän do taky däng paa er hã. Ta ti er hã taky däng do an'oo bã, baad P'op Hagã Do bawät doo da er babok hyb n'aa. Er hã taky däng do tan'oo bã na-ããj hë er bedëp hyb n'aa, Jesus hã h'yy kana'eeh do sa h'yyb karejãã do mahänh. Nesaa do ji h'yyb säg karën do jawén rababok do hyb n'aa sa h'yyb karejãã tii.

5 Ta ti hyb n'aa né hë, taw'ääts hë tak'ëp bë hyb n'aa tam'aah takah'ũũm hyb n'aa bë h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hë baad had'yyt hë bë babok. Taw'ääts hë bë hyb n'aa tam'aah bë h'yy ganäng hyb n'aa P'op Hagã Do karën do hã. 6 Taw'ääts hë bë h'yyb bë mesoo, bë h'yyb karën do jawén bë nabok hyb n'aa. Taw'ääts hë h'yy ganajëng doo me bë baboo had'yyt hë. Taw'ääts hë P'op Hagã Do karën doo da bë babok. 7 Taw'ääts hë bë kamahän bë wakãän hedoo doo, bë nemuun Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hë bë kamahän sahõnh hë ta wób. 8 Sahõnh hë ta ti takah'ũũm bã had'yyt hë bë h'yyb gó, dooh daap hë tado da tii bã Jesus Kristo, er Wahë N'aa bë hapäh doo. Baad hadoo ta hanaa tii. 9 Tii d' nado ŷ etsén wät doo da nabok do hã. Baad rabanahapäh do hadoo tii. Ty temah do hadoo.* Ramabaan nesaa do sa hã hanäng do paa kawug hõm doo. 10 Ti hyb n'aa, wakän haa hedoo doo, taw'ääts hë ta bahänh bë hyb n'aa tam'aah, P'op Hagã Do naëej wät do wób né bëeh, bë metëeh hyb n'aa, P'op Hagã Do asëew hõm do wób né bëeh, bë metëeh hyb n'aa. Sahõnh hë ta ti bë hã ŷ ets'ëe wät do bë moo boo bã, dooh né da bë h'yy keréd hõm bã P'op Hagã Do hã. 11 Tii bã, baad bë P'op Hagã Do gadoo da Jesus Kristo, er Wahë N'aa, er h'yyb tym dëeb tabagãã had'yyt doo bã.

Te hub né hë Jesus mejũũ do rama metëek do ky n'aa hahỹỹh

12 Bë hapëe däg né paawä bë ŷ ma erii wät do ky n'aa, baad bë gado däg né paawä bë h'yyb gó baad hadoo do ky n'aa bë rama met'ëeg wät doo, ŷ karën bë hyb n'aa es'ee had'yyt hë ta tii. Dooh ŷ h'yy gajëe hõm bã bë ŷ maher'oot doo, bë manabaan hyb n'aa. 13 Hã ŷỹ, taw'ääts hë tii da bë ŷ maher'ood

* 1:9 Dooh rah'yy gah'ood bã P'op Hagã Do karën do hã, tahanäng pé tii.

had'yyt hē badāk hahÿÿ bā ÿ bawät nä bā, ¹⁴ edaa dāk ÿ bahapäh do hyb n'aa badāk hahÿÿ bā ÿ bawät do gawatsik. Ër Wahē N'aa, Jesus Kristo metä wät ta ti hā ÿÿ. ¹⁵ Edaa dāk ÿ dajëp doo. Ti hyb n'aa ÿ karēn sahōnh hē ÿ moo wät ÿ hajaa doo, badāk hahÿÿ bā ÿ bawät nä bā, ÿ dajëp jawén paa bā na-ääj hē bē hyb n'aa es'ee had'yyt hē hyb n'aa ta ti bē ÿ maher'ood wät doo.

¹⁶ Ër Wahē N'aa Jesus Kristo hejój ky n'aa bē ää maher'oot noo gó, p'aa hēnh da tamatëeh bē ää maher'oot bā, dooh sa panyyg ub h'yy ganyg gó sa daaj hē rahyb n'aa newëe do ää ky s'üüd bā. Ää daaj hē né hē ää matym me ää bahapäh tak'ëp ta kabaj'aa doo, ¹⁷⁻¹⁸ waëë P'op Hagä Do wē kasëew hōm do jó. Ta tii bā P'op Hagä Doo, ta Yb, weh'ëeh ta hā, ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó tabawät tabanoo na-ääj hē. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh ta hā: “Hahÿ tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahän up doo. Baad ÿ h'yy gadajang ta wē”,[†] näng mäh. Ää daaj hē ää maa napäh ta kyyh, Jesus sii ta tii bā ää bab'ëeh bā.

¹⁹ Ta ti ää bahapäh, ta ti ää maa napäh do hyb n'aa na-ääj hē, ta bahänh baad ää bahapäh te hub né hē Kristo matëeh do ky n'aa hā P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paah. Ti hyb n'aa ÿ karēn paawä baad bē hyb n'aa matakä Kristo ky n'aa rerih do paa hā. Ta bag atsém ta tyw n'aa ji hā tametëeh do hadoo rerih do paah. P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do hā bē hyb n'aa matakä bā bē da hapäh ny hadoo do ji ky daheeh, ny hadoo do noo kanesa doo. Taw'ääts hē rerih do bē ky dahé had'yyt hē Kristo matëeh bā ká. Tii bā ká, baad Kristo bē da tah'yy gan'yyh P'op Hagä Do hā. Watom tapaj'ëe bā hana do hadoo bē hā Kristo. ²⁰ Hahÿ ti baad ÿ karēn bē hyb n'aa newëe: Dooh sa hanaa tado bā P'op Hagä Do kyy kerih doo gó ta ky n'aa rod rerii bong do paah. ²¹ Dooh sa hanaa tado bā ta jawén hawät do ky n'aa raheer'oot do paah. P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm paa tii, P'op Hagä Do kyyh ramaher'oot hyb n'aa.

2

Ma matëg oow ky n'aa hahÿÿh

¹ Isaraéw buuj mahang P'op Hagä Do ky n'aa rod oow, noo kanesa doo, rababong do paa hadoo, bē mahang na-ääj hē ti anäng da ma matëg oow. Ky kamep'ëeh doo me rama metëek da te hub nadoo doo. Kristo, sa kariw n'aa, sa danäh, tadajëp doo me tedëeb wät do sa hā, ramakyyys da. Jé sa kyyh maa newëe do reréd hōm da Jesus hā rah'yy ka'eeh do paah. Ti hedoo do ma matëg oow nanyw hē sa daaj hē sa ky n'aa katakyyk baad nadoo do hā. Gawatsig hōm da. ² Hajök da ky s'üüt ma matëg oow. Nu meby n'aa näng do ma matëg oow ramoo bok do ramoo bok da na-ääj hē. Sa hyb n'aa Jesus hā h'yy kana'eeh do baad nadoo doo me raheer'oot da ta tyw n'aa heh'äät doo. ³ Tak'ëp ta sām hā rah'yy kajäk do hyb n'aa, sa panyyg sa daaj hē rahyb n'aa newëe doo me ma matëg oow bē da rawedii, bē wē hanäng do bē anoo hyb n'aa sa hā. P'ooj däg P'op Hagä Do h'yyb deë dāk nesaa do hā taky n'aa etyy ta tii. P'op Hagä Do rejää né da tii. Dooh da rakedëeb bā. ⁴ Dooh P'op Hagä Do t'yyd mehüün bā ääs wób p'ooj ub nesaa do moo bok doo. Tabanesaa hēnh tadowäts bëeh tii, t'öp gadagyp doo gó. Ta tii bā ragada P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó sa hā. ⁵ Dooh na-ääj hē P'op Hagä Do t'yyd mehüün bā ta hā waneh'ëeh do p'ooj ub habok doo, hag'yyyp do tamejüü noo gó sa wē. Jääm hē Nowéh tabed'ëep naëng hag'yyyp do mahänh, setsi ta sii habok do sii hē. Nowéh tii, ta wób tamaher'ood had'yyt hē P'op Hagä Do karēn doo da rababok

[†] 1:17-18 Matew 17.5, Maah-Ko 9.7, Rukas 9.35

hyb n'aa paawä. ⁶ P'op Hagä Do ky n'aa etyy paa panang Sodoma, Gomoha häd enäh do ta babuj n'aa sii hē tēēg hōō me, sahōnh hē tagawatsig hōm hyb n'aa. Jāām hē ta ooj mad'aak paah, tak'ēp hadoo do tamo haj'aa haj'aa. Sa hā tabad'oo do hā matetēeh nyy da tamoo wät da P'op Hagä Do waneh'ēeh do sa hā. ⁷ Jāām hē panang buuj mahang tabed'ēep Róh, baad ub, P'op Hagä Do karēn doo da hawät doo. Tak'ēp Róh h'yy katón paa tak'ēp baad nadoo do nanäng P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do ramoo bong do hyb n'aa sa hā hanäng doo me. ⁸ Sa mahang Róh bawät paah. Ta äh hā had'yyt hē Róh, P'op Hagä Do karēn doo da hawät do ahoop paa ta h'yyb gó, tahapäh do hyb n'aa, tamaa napäh do hyb n'aa na-ääj hē nesaa do panang buuj ramoo bok doo. ⁹ Hÿÿ kã, ta tii da P'op Hagä Do t'yyd manehiün do hyb n'aa paa nesaa do moo heb'oooh doo, tii da tabed'ēep do hyb n'aa paa baad habok doo, ji hapäh hahÿÿh: P'op Hagä Do hajaa né hē takarēn doo da habok do tabed'ēep hejooon do sa hā kametyy do mahänh. P'op Hagä Do hajaa na-ääj hē tarejä had'yyt hē nesaa do moo heb'oooh doo, sahōnh hē taky n'aa etyy noo gó kajaa bã kã.* ¹⁰ Tarejäã do mahang tak'ēp sa bahänh tarejäã da nesaa do sa h'yyb säg karēn do jawén habok do hyb n'aa nu meby n'aa näng do sa hā hanäng doo me moo bok doo, baad nahado bong do hajaa do P'op Hagä Do matym gó. Sa bahänh P'op Hagä Do rejää da tamejüü do mak'yyys doo.

Sa hā hē ma matēg oow rah'yy kasab'ee. Rah'yy karēn doo da ramoo bok. Dooch raky daheeh péh. Dooch rajeÿÿm pé ta tii. Ti hyb n'aa, dooh rajeÿÿm bã kabaj'aa do nes'aa padēek do raky n'aa rejã bã. ¹¹ Ääs kã, ma matēg oow sa bahänh hejooj né paawä, sa bahänh rahyb n'aa jewyng né paawä, dooh raky n'aa rejää doo me Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó raky n'aa tapa bã kabaj'aa do nes'aa padēek doo. ¹² Har'ēeng hadoo ti ma matēg oow. Dooch har'ēeng rah'yy genã bã. Ti abong har'ēeng ji masoo hyb n'aa, ji naboooh hyb n'aa. Har'ēeng h'yy ganenäh do hadoo ma matēg oow ÿ wén näng, tak'ēp baad nadoo doo me rabaher'oot ranahapäh do hã. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do gawats'iik da tii, har'ēeng ji naboooh do hadoo. ¹³ P'op Hagä Do rejää da ta tii, ta wób rarahejäã do mabaj. Baad ub sa hã pé adēb bã sii hē rah'yy karēn doo da rababok, baad nado né paawä, nu meby n'aa nyy né paawä ti rah'yy karēn doo. Séd hã bē bawēh noo gó ragen'aak baad nadoo do sa h'yyb säg karēn doo da ramoo bok bē sii rawēē bã. Baad nado ta wób raher'oot da bē ky n'aa tii d' bē mahang rababok do hyb n'aa. Tak'ēp bē nu mebyk ran'oo bã. ¹⁴ ÿÿj sa patug wad'ii do hã rah'yyb padēek had'yyt hē sa wē rababok hyb n'aa. Dooch reréd nesaa doo. Rah'yyb tatuk sa da rah'yyb hedoo hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh baad nahapäh do hyb n'aa nayyw hē h'yy keh'ÿÿt doo. Sa h'yyb ramet'ēeg däk, sa h'yyb karēn do rahyb n'aa h'üüm hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa was'ee padēek do tii! ¹⁵ Reréd hōm ta tyw n'aa baad hadoo doo. Ti hyb n'aa baad nadoo do jawén rababoo däk. Barãm, Beor t'aah, p'ooj ub hawät do mo n'aa me rabad'oo. Tak'ēp Barãm h'yyb däk paa ta sãm hã, Isaraéw buuj majiü ta hã raky kajäk doo, Isaraéw buuj taky n'aa wasee hyb n'aa paawä. ¹⁶ Ta sãm, ta hã raky kajäk do jawén tabahōm bã, ta tyw n'aa baa bã, P'op Hagä Do nabuuj gedoo mã ta hã. Hahÿÿ d' paa tii: Jumeto, ta mas'ää tajawät doo, aj'yy kyy me tamaher'oot paah, dooh né paawä jumeto rahaja bã raher'ood bã. Jumeto meduuk P'op Hagä Do ky n'aa rod Barãm häd näng doo, tamoo nawät hyb n'aa tak'ēp baad nadoo doo.

* **2:9** Jesus matēeh noo gó P'op Hagä Do ky n'aa etyy da sahōnh hē badäk hahÿÿ hã habok do paah, ääs sii hē. Nesaa do moo heb'oooh do taky n'aa etyy da banesaa hēnh rahob had'yyt hē hyb n'aa. Nahēēj tii bã rahoop doo.

17 Naëng k'ääts gó naa ganyyh do mawooj däk do hadoo ta ti ma matëg oow. Naëng poo mahauk do tabës do hadoo. Ji wad'ii do tii. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do enyyw däk sa hyb n'aa tak'ëp badagyp doo, tadowäts bëeh hyb n'aa gadagyp doo gó. 18 Daap hadoo do ti raheer'oot doo. Ti hadoo né hë, kyyh tak'ëp hetsooh do rakamasab'ee do ji ramaher'oot, ta tii me rah'yyb tatuk hyb n'aa nag'aap hë baad nadoo do habok do mahähk kedëeb bong doo, nag'aap hë Jesus hä h'yy kae padëek doo, baad P'op Hagä Do kyyh hä h'yy ganenäh nä doo. Tahajaa, näk mä sa kyyh, ji aä bä ji ýym, ji patug nadoo do sii ji h'yyb säg karën doo da né hë. Ta tii da rah'yyb tatuk sa hä. 19 Hahÿÿ da raky kajäk sa kyyh maa newëe do sa hä: “Ää ma metëek do bë gado bä, baad ub da bë babok tii bä. Dooh mejö wät pé bë hä”, näk sa kyyh. Tii d' né paawä ta wób hä raky kajäk, nesaa do sa h'yyb karën do karom ti ma matëg oow. Nesaa do mejö had'yyt hë sa hä. Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Ji hä j'aa ketsë doo, ti né hë ji hä mejüü doo. Nesaa do sa h'yyb karën do j'aa ketsëe däk sa hä. Ta ti sa hä mejüü do ti ramoo boo had'yyt hë. 20 Hahÿÿ hyb n'aa ý wén her'oot ta tii da sa ky n'aa hä: Pooj jé ër Wahë N'aa, ër h'yyb tym dëeb, Jesus Kristo rabahapäh do hyb n'aa sa h'yyb gó, reréd hóm dó nesaa do badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rabahed'oo doo, baad nado wäd ji bahadoo hanoo doo. P'aa hënh kä ta ti nesaa do j'aa ketsëe bä sa hä, p'aa hënh nesaa do ramoo bok do hyb n'aa, tak'ëp baad nado boo hÿÿ kä, p'ooj ub baad nadoo do rababok do bahähk kä. 21 Taw'ääts hë paawä ranahapäh baad hadoo do ta tyw n'aa P'op Hagä Do wë ji tamahüüm doo. Dooh né paawä baad tado bä ji nahapëe bä ta tyw n'aa baad hadoo doo, sa hä paawä taw'ääts hë tii. Hahÿÿ hyb n'aa ý her'oot ta tii: Rahapëe däg né paawä baad hadoo do ta tyw n'aa, p'aa hënh raberéd hóm tak'ëp hanäm do P'op Hagä Do mejüü doo. Ti hyb n'aa ta tyw n'aa nahapäh do bahähk P'op Hagä Do rejää da hÿÿ kä sa hä. 22 Sa hä kametä däk nahapäh pawóp hadoo do ji ky hetëg doo: “Awaar ad'ëeb jëng tehëen wät do paah.”† “Too yb hasus do mahähk hehob wät doo, p'aa hënh da tsapab gó takahep' uut.”‡

3

Jesus matëeh noo gó ky n'aa hahÿÿh

1 Najis haa, pawóp däg bë ý ma erih do hahÿÿh. Pooj jé bë ý ma erii wät doo, hahÿÿ na-ääj hë bë ý wén ma erih, bë hyb n'aa esee hyb n'aa pooj jé kaher'oot do paah, baad ub bë hyb n'aa newëe hyb n'aa. 2 Ý karën bë hyb n'aa esee p'ooj ub P'op Hagä Do ky n'aa rod tsyt hë ta wë kasëew bong do raheer'oot do paah. Ý karën bë hyb n'aa esee na-ääj hë Jesus, ër Wahë N'aa, ër h'yyb tym dëeb mejüü do paah, ajyy Kristo mejüü do bë wë heboo nä do bë hä ma met'ëeg wät doo. 3 Taw'ääts hë baad bë bahapäh hahÿÿh: Jesus matëeh do pooj jé ti abok da nesaa do sa h'yyb karën do jawén habok doo, Jesus matëeh do ky n'aa rawajehëet doo. 4 Hahÿÿ da d' sa kyyh: “Matëeh mäh, taky däng paah. Te hub tado bä, ny tawät? Bë hegää”, näk, “ër wahë n'aa ër pooj jé habong do dejëb kän. Ti hadoo né hë, paa hado had'yyt hë. Dooh takaja bä tamatëeh do pooj

† 2:22 Pooj jé reréd hóm nesaa do ramoo bok doo, ta jawén p'aa hënh ramoo bok, tahanäng pé tii.

‡ 2:22 Pooj jé rakarën Jesus awug hóm nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo, ta jawén p'aa hënh ramoo bok nesaa doo, tahanäng pé tii.

jé metëë n'aa.* Paa hado had'yyt hē badāk hahÿ kapahuuj wät noo gó naa”, näk da sa kyyh. ⁵ Dooch rakarēn bā rah'yy kadawuung bā, P'op Hagä Do ky haj'aa p'ooj ub wē kapahuuj wät doo. Dooch rakarēn bā rah'yy kadawuung bā naēng bā naa k'ääts bawooj dāk do ganyyh doo, ta ky haj'aa. Naēng tetyñ hōm, bawooj dāk do banyy dāk hyb n'aa. ⁶ Dooch rakarēn bā rahÿ n'aa es'ee bā naēng hag'yyp doo me P'op Hagä Do gawats'iik paa badāk hahÿ tapahuunh do paah, ta hā habong do sii hē. P'op Hagä Do ky haj'aa tii. ⁷ Wē, papÿÿj, kamarab, sagōōh, badāk hahÿÿy da hē ji hapäh do P'op Hagä Do enyyw dāk, tii d' P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa, tēēg hōō me ragawatsik hyb n'aa. P'op Hagä Do enäm nä ta tii. Tagawats'iik noo gó ká, sahōnh hē ta hā waneh'ēēh do tagawatsiig kán. ⁸ Bē mabaan manā hahÿ najis haa: P'op Hagä Do hā sēt péñh né hē sēt ta baab, miw ta baab. ⁹ Dooch P'op Hagä Do hyb n'aa p'eed bā taky däng do tamoo wät hyb n'aa, ta wób red'oo. Tii d' nado. P'op Hagä Do ky däng do tawén kanajaa ná, bē tahyb n'aa b'aah do hyb n'aa. Dooch né takarēn bā gawatsik péh. Takarēn sahōnh hē rah'yy kawereem, ta hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa paawä. ¹⁰ Ti hadoo né hē, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa né da. Rah'yy kanapeet bā, raganadaa bā takajaa da. Ji ganada do hadoo hets'ēēk do kajaa. Ti hadoo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa doo. Nayyw hē wē gawatsik da, hawyp do hadoo. Sahōnh hē adēē bēēh da tak'ēp haju do haj'aa. Tii bā dewuh da. Badāk hahÿÿh, sahōnh hē ta hā hanäng do na-ääj hē P'op Hagä Do ky n'aa ety da tagawatsik hyb n'aa.†

¹¹ Tii da sahōnh hē P'op Hagä Do gawats'iik do hyb n'aa da, taw'ääts hē tsyt hē nesaa do mahānh baad bē babok P'op Hagä Do wē. Taw'ääts hē P'op Hagä Do karēn doo da bē babok, ¹² baad bē gadaa nuuj jé Kristo kajaa doo, P'op Hagä Do ky däng do paah. Taw'ääts hē nayyw hē ta ti kajaa bē an'oo bā.† Ta ti noo gó kajaa bā ká, wē aooj jēng da. Sahōnh hē adēē bēēh da tak'ēp haju do haj'aa. ¹³ Sahōnh hē ta ti awäd né paawä, ēēr, Jesus hā h'yy ka'eeh doo, ēr gada wē papuuj, badāk hahÿ papuuj P'op Hagä Do ky däng doo da. Jääm hē baad hadoo doo, P'op Hagä Do karēn doo da habok do sa panang tii.

¹⁴ Ti hyb n'aa najis haa, ta ti bē gahēēn do hyb n'aa, taw'ääts hē tak'ēp bē hyb n'aa tam'aah tak'ēp baad ub bē babok hyb n'aa, tak'ēp baad ub bē bahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hā. Tak'ēp bē hyb n'aa tamah, h'yyb nyw gó bē baboo had'yyt hē hyb n'aa ta wē, P'op Hagä Do bahapäh hyb n'aa. ¹⁵ Bē hyb n'aa newē hahÿÿh: H'yyb jawyg gó Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do gada ná, nayyw hē takanajaa, ji kedēēb wät hyb n'aa banesaa hēñh ji taky n'aa ety do mahānh. Tii da na-ääj hē Paw-Ro, ēr hÿÿj hadoo do ēr kamahān do bē tama erii wät. Bē tama erii wät P'op Hagä Do h'yy gan'yyh doo da ta hā. ¹⁶ Ti ky n'aa né hē tama erii wät sahōnh hē tama erih do hā. Tama erih do mahang ti anäng hād hejooñh doo, tak'ēp ji hyb n'aa manatakā bā, dooh ji maa napēē bā tahanäng péh. H'yy gatamah doo, h'yy keh'ÿÿt doo, rawareem Paw-Ro erii wät doo. Ta see hadoo ta ky n'aa ran'oo bā. Tii da na-ääj hē rawareem P'op Hagä Do kyy kerih do wób. Sa daaj hē sa ky n'aa katakyyk baad nadoo do hā. ¹⁷ Ta ti

* **3:4** Maweg tēg eh do 24 hā takerii dāk Jesus her'oot do takajaa do pooj jé metëë n'aa. Dooch ta ti kaja däg sa nooh, ta ti rawén wajahēēt Jesus matēēh do ky n'aa. Nayyw hē Jesus matēēh, ta hā h'yy ka'eeh do wób red'oo. Nayyw hē takanaja bā ká, ta wób raky sēm Jesus ky däng do paah. † **3:10** Tahajaa na-ääj hē ji erii bā: “Badāk hahÿÿh, sahōnh hē ta hā kapahuuj wät do na-ääj hē aooj jēng da.” † **3:12** Ji ky n'aa etsēē, nayyw hē takajaa hyb n'aa. Ji h'yy kawareem P'op Hagä Do wē, takarēn doo da had'yyt ji bawät hyb n'aa. Ji h'yy kahās'āp Kristo ky n'aa ji mahūūm do hā, sahōnh hē badāk hahÿÿ bā habong do raky n'aa napäh hyb n'aa na-ääj hē, Peed hanäng pé tahyb n'aa péh, taw'ääts hē nayyw hē ta ti kajaa bē an'oo bā, taher'ood bā.

bě hapëë däk do hyb n'aa, najis haa, taw'ääts hě bě hyb n'aa matakä, ta s'ee hěnh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bě rah'yyb mahũm mahānh te hub nadoo do rama metëek doo me. H'yy kanehỹd né paawä bë da hě, sa kyyh bë maa newë bä, bë da h'yy kah'ỹt. Ta tyw n'aa baad hadoo do bë erét da sa kyyh bë maa newë bä. ¹⁸Taw'ääts hě P'op Hagä Do kyyh hã bë hyb n'aa matakä had'yyt hě, Jesus Kristo, ër Wahë N'aa, ër h'yyb tym dëeb bë wë taky enyym do takahũm had'yyt hě hyb n'aa, baad Kristo bë bahapäh hyb n'aa na-ääj hě bë h'yyb gó. Taw'ääts hě ti né hě ji j'aa etsëe had'yyt hě! Ýỹ. Tii d' né hě. Taw'ääts hě. Jääm hě kä.

1 Jowãw

Jesus hã h'yy ka'eeh do hã pooj jé Jowãw ma erih do hahỹyh

Ji h'yyb tym hed'ëep do ky n'aa hahỹyh

¹ Bê ãã ma erih hahỹyh hã, sahõnh hẽ tadu dahäng do pooj jé hawät do ky n'aa, P'op Hagä Do Kyyh häd näng do ky n'aa.* Æã maa napäh ta kyyh, ãã hapäh na-ãäj hẽ. Baad ãã bahapäh ãã matym me. Ta hã ãã moo däng. Ji h'yyb tym hed'ëep do ky n'aa né hẽ tii. ² Ji h'yyb tym hed'ëep do ana kãn ãã mahang.† Baad ãã bahapäh né hẽ. Ti hyb n'aa ta ky n'aa ãã wén her'oot baad ub. Hedëb had'yyt do ky n'aa bê ãã maher'oot. P'op Hagä Doo, ta Yb sii tabawäd wät. Ti ana kãn ãã mahang P'op Hagä Do an'oo bã. ³ Bê ãã maher'oot ãã hapäh do ky n'aa, ãã maa napäh do ky n'aa, séd bê h'yyb hedoo hyb n'aa da ãã sii. Séd ãã h'yyb hedoo ta Yb hỹ pong jé hawät do hã. Séd ãã h'yyb hedoo na-ãäj hẽ ta T'aah hã, Jesus Kristo hã. ⁴ Bê ãã wén ma erih hahỹyh hã Jesus ky n'aa, tak'ëp ër tsebé hyb n'aa da.

Taw'ãäts hẽ ta bag hadoo doo gó ji bawät do ky n'aa hahỹyh

⁵ Bê ãã maher'oot ãã hã Kristo metëek doo. Hahỹyh da tametëek ããh: Ta bag hadoo P'op Hagä Doo. Baad ub had'yyt hẽ P'op Hagä Doo, tahanäng pé tii. Dooh badagyp pé ta hã. Tabad'op hẽ nesaa do ta hã, tahanäng pé tii. ⁶ Ti hyb n'aa, séd hã ji h'yyb hedoo P'op Hagä Do hã ji her'ood bã, nesaa doo gó, badagyp do hadoo doo gó ji awäd had'yyt bã, daap ji menyyh tii bã ji her'oot do hã. Dooh baad hadoo do ky n'aa metëek doo da ji awäd bã tii d' ji edo bã. ⁷ Baad ji aboo bã, P'op Hagä Do baad tabawäd had'yyt doo da ta bag hadoo doo gó, séd ji h'yyb hedoo ta hã. Tii bã P'op Hagä Do awug hõm da sahõnh hẽ nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng doo, Jesus, P'op Hagä Do T'aah majyyw me.

⁸ "Tabad'op hẽ nesaa do hã yỹ", ji noo bã, nesaa do ji jejën bã, ji daaj hẽ ji kawadii. Dooh tanyy bã ji h'yyb tym gó baad hadoo do P'op Hagä Do metëeh doo. ⁹ Nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do ji najejën bã, P'op Hagä Do hã ji kawoow bã, tawug hõm da tii. Tamabaan hõm da sahõnh hẽ baad nadoo do ër moo bok do paah. P'op Hagä Do anoo né hẽ taky däng doo. Dooh tahỹyd bã ta kyyh. Baad had'op do tii. ¹⁰ "Dooch nesaa do y moo wäd bã" ji ky hado bã, P'op Hagä Do noo kanesa, ji hanäng pé tii. Dooh tii bã ji h'yyb tym gó ta kyyh awäd bã.

2

¹ Tah haa hedoo do bëeh. Bê y ma erii wät tii, nesaa do bë moo nabok hyb n'aa, nesaa do bë hyb n'aa nanewëë hyb n'aa. Ti hado né paawä, nesaa do bë see moo wäd bã, nesaa do tahyb n'aa newë bã, ti anäng Jesus Kristo, P'op Hagä Do karën doo da hawäd up doo, ji ky n'aa rod n'aa P'op Hagä Do ër Yb wë. Ji tamo n'aa jesuu. ² Jesus dajëp ër hyb n'aa. Nesaa do ër moo bok do sãm tadajëp, P'op Hagä Do awug hõm hyb n'aa nesaa do ër hã hanäng doo. Dooh ër hyb n'aa had'yyt tado bã tadajëp. Sahõnh hẽ badäk hahỹyh hã habong do sa hyb n'aa na-ãäj né hẽ tadajëp.

* 1:1 Jesus Kristo ky n'aa né tii. † 1:2 Jesus né hẽ tii.

³ P'op Hagā Do ky n'aa jaw'y'yk do ji ky daheeh do hā ji bahapāh P'op Hagā Do ji hapēē dāg bā ji h'y'yb tym gó. ⁴ “Ŷ hapāh P'op Hagā Do hēp ŷŷ gó” hanāng pēh, dooh ta ky n'aa jaw'y'yk do taky dahé bā, daap hē ti tameny'yh ta her'oot do hā. Dooh ta h'y'yb tym gó tanyy bā baad hadoo do P'op Hagā Do metēēh doo. ⁵ P'op Hagā Do ji ky dahé bā, ta her'oot doo da ji awād bā, baad tabadāng tii bā ji h'y'yb tym gó P'op Hagā Do kamahān doo. P'op Hagā Do kamahān doo da ji kamahān kån tii bā. Hahŷŷ hā ji bahapāh séd ji h'y'yb hedo bā P'op Hagā Do hā: ⁶ “Séd ŷ h'y'yb hedoo P'op Hagā Do hā”, ji ky hado bā, taw'āats hē Jesus bawād wāt doo da ji bawāt.

⁷ Najis haa, dooh papuuj ky n'aa jaw'yk do bē ŷ ma erii bā. Ta paa né hē bē ŷ ma erih, Jesus hā bē h'y' ka'eeh bē du do noo gó bē gadoo doo, bē hā rama metēēk do paa né hē tii. Bē maa napēē wāt do né hē ta ti bē ŷ ma erih doo. ⁸ Ta paa né hē paawā, papuuj hado dāk hahŷ ky n'aa jaw'yk do bē ŷ ma erih doo. Papuuj dāg ji hapāh Kristo bawāt doo kā, bē babok doo kā na-āāj né hē. Bē eréd hōm nesaa doo. Bē du do dāk baad bē babok doo kā. Nesaa doo, ji h'y' gatamah do na-āāj hē badoo wāt hŷŷ kā. Baad hadoo do ganā dāk ēr h'y'yb gó.

⁹ “Ta bag gó ŷ bawāt”, hanāng pēh, ta da hadoo do Jesus hā h'y' ka'eeh do wē tah'y' gaēēj bā, badagyp do hadoo doo gó tabawāt nā tii. ¹⁰ Ta da hadoo do Jesus hā h'y' ka'eeh do kamahān doo, ta bag hadoo doo gó tabawāt. Dooh ta hā hanāng pēh baad nadoo do hā ta hā h'y'yb tatuk doo. ¹¹ Ta da hadoo do Jesus hā h'y' ka'eeh do wē h'y' gaēēh doo, badagyp do hadoo doo gó ta h'y'yb bawāt. Badagyp do hyb n'aa, nesaa do hyb n'aa, dooh tahapēē bā tahahōm hēnh. Ty tamah do hado dāk.

¹² Tah haa hedoo doo, bē ŷ wén ma erih nesaa do bē h'y'yb tym gó hanāng do P'op Hagā Do awug hōm do hyb n'aa, Kristo ēr hyb n'aa dajēp do hyb n'aa. ¹³ Bē mahang bāp peej dāk Kristo hā h'y' ka'eeh doo, wahēh hedo padēēk bēēh. Bē ŷ wén ma erih, hedēb had'y'yt do bē hapēē dāg kån do hyb n'aa bē h'y'yb tym gó. Bē mahang papuuj nā Jesus hā h'y' kae dāk doo, wanehēh nā do hadoo bēēh. Bē ŷ wén ma erih, Nesaa do Yb hā bē j'aa et'ēēk do hyb n'aa. Bē ŷ ma erih, tah haa hyb n'aa hedoo doo. Bē ŷ wén ma erih ēr Yb hŷ pong jé hawāt do bē hapēē dāg kån do hyb n'aa bē h'y'yb tym gó. ¹⁴ Bē mahang bāp peej dāk Kristo hā h'y' ka'eeh doo, wahēh hedo padēēk doo, bē ŷ wén ma erii wāt hedēb had'y'yt do bē hapēē dāg kån do hyb n'aa bē h'y'yb tym gó. Bē mahang papuuj nā Jesus hā bē h'y' kae dāk doo, wanehēh nā do hadoo, bē ŷ ma erii wāt, bē h'y'yb hej'oonh do hyb n'aa, P'op Hagā Do kyyh bē tah'y'yb mahūm do hyb n'aa, Nesaa Do Yb hā bē j'aa ketsē do hyb n'aa.

Dooh ji kamahān bā badāk hahŷŷ hā hanāng do ky n'aa hahŷŷh

¹⁵ Bē kamahān manā badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagā Do hā h'y' kana'eeh do rakamahān doo. Bē kamahān manā badāk hahŷŷ hā hanāng doo. Jé badāk hahŷ kamahān doo, dooh P'op Hagā Do takamahān bā. ¹⁶ Sahōnh hē badāk hahŷŷ hā hanāng do nesaa doo, tak'ēp ji h'y'yb sāg karēn do hedoo doo, ji matym me ji heg'āās doo, tak'ēp ji karēn do hedoo doo, ji ma hā, ji moo wāt do hā ji kasab'ee do hedoo doo, ti sahōnh hē dooh P'op Hagā Do ēr Yb hanaa tado bā. Badāk hahŷŷ hā tabana tii. ¹⁷ Badāk hahŷ gawatsik da. Ta hā hanāng do nesaa do hadoo do ji h'y'yb karēn do gawatsik né tii da ēnh. P'op Hagā Do karēn do ky dah'eeh doo, dooh ragawatsig bā. Aboo had'y'yt hē da.

H'y' kawareem do yb ky n'aa hahŷŷh

18 Tah haa, edah ti noo gó sahōnh hē tagawatsik. Bē ky n'aa napāh, ti pooj jé Kristo majī, Kristo hā h'yy kawareem do yb kasee. Da hē hajōk Kristo hā h'yy kawareem do rakas'ee kán. Ti hyb n'aa ji hapāh, edah sahōnh hē gawatsik doo. 19 Ēr mahang né paawā rababok do paah, dooh né hē ěr wób rado bā. Ēr wób rado bā paawā, dooh paawā ěr reréd bā ěr mahang rababok doo. Ēr mahānh rabahōm. Ti hyb n'aa, dooh ěr wób rado bā ji hapāh.

20 Bē hā Jesus Kristo anoo P'op Hagā Do Sahee bē tah'yyb mahūūm hyb n'aa. Ti hyb n'aa sahōnh hē bē bahapāh panyyg heh'āāt doo, P'op Hagā Do metēēh doo. 21 Dooh bē ŷ wén ma erii bā bē nahapāh do hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa. Bē ŷ wén ma erih, baad bē bahapēē dāk do hyb n'aa né hē baad hadoo do ky n'aa. Baad hadoo do ky n'aa bā naa nado noo kanesa doo. Bē hapāh né hē tii. Ti hyb n'aa né hē bē ŷ wén ma erih. 22 Baad bē ŷ maher'oot. "Jesus, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do nado", hanāng péh, daap menyih do yb tii. Ti né hē nanāng bē ky n'aa napēē dāk doo, Kristo hā h'yy kawareem doo. P'op Hagā Do T'aah, ta Yb na-āāj hē h'yy kawareem do yb ty n'aa ges'yyk. 23 Ta T'aah ty n'aa ges'yyk doo, dooh P'op Hagā Doo, Jesus Yb tahapēē bā. Ta T'aah gadoo péh, Jesus Kristo Yb na-āāj hē tagadoo.

24 Ti hyb n'aa, taw'āāts hē bē ky dahé had'yyt hē panyyg heh'āāt doo, p'ooj ub, bē du doo noo gó Jesus hā bē h'yy ka'eeh do bē maa napāh doo. Taw'āāts hē bē h'yyb gó tabaym panyyg heh'āāt doo. Panyyg heh'āāt doo, p'ooj ub bē maa napāh doo, bē h'yyb gó tayyw bā, baad bē enyyw bā, séd bē h'yyb hedo had'yyt da tii bā Jesus hā, Jesus Yb hā. 25 Hahŷ ti ěr hā Kristo ky n'aa enooh doo: Ēr tah'yyb edēēb had'yyt hē, hŷ pong jé ěr baboo had'yyt hyb n'aa ta pa.

26 Ta ti bē ŷ ma erii wāt, bē ŷ maher'oot hyb n'aa bē hā karēn wad'ii do sa ky n'aa hā. 27 P'op Hagā Do Sahee bē hā Kristo anoo doo, baym bē h'yyb tym gó. Ti hyb n'aa dooh hyb n'aa ta see bē ma metēēk péh. P'op Hagā Do Sahee ti bē tama metēēk sahōnh hā. Baad bē tama metēēk. Dooh daap tado bā. Ti hyb n'aa, taw'āāts hē bē ky dahé had'yyt hē bē tama metēēk doo. Taw'āāts hē Kristo hā bē h'yy kata dāg had'yyt hē.

28 Hŷŷ kā, tah haa hedoo doo, ŷ ab'aanh bē hā: Kristo sii bē aboo had'yyt hē, tamatēēh bā kā, h'yyb neŷŷm gó ta matym gó ěr bab'ēēh hyb n'aa, ěr nu manebyng hyb n'aa ta matym gó ěr bab'ēēh bā. 29 Bē hapāh do hyb n'aa baad had'op do ti Kristo, bē hapāh na-āāj hē P'op Hagā Do taah né hē sahōnh hē baad hadoo do moo bok doo.

3

P'op Hagā Do taah ěēr ky n'aa hahŷŷh

1 Bē hegāā nyy da tak'ěp ěr Yb hŷ pong jé hawāt do ěr takamahān. Tak'ěp ěr takamahān do hyb n'aa P'op Hagā Do taah ěr tamaneēēn. Ti né hē ěēr! Badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh doo, dooh ěr rahapēē bā P'op Hagā Do taah ěēr, ranahapāh do hyb n'aa P'op Hagā Doo. 2 P'op Hagā Do taah né hē ěr da hē, najis haa. Dooh né paawā ěr P'op Hagā Do metā nā bā nyy d' tabad'oo da ěr hā, ěr hapāh Jesus Kristo hado dāk da ěēr, tamatēēh bā, baad ub tii kā Jesus ěr bahapāh do hyb n'aa ti noo gó. 3 Sahōnh hē Jesus Kristo hadoo rabahadoo do sa h'yyb gó ragahēēn doo, sa daāj hē rakan'yyh nesaa do mahānh, Jesus baad had'op do hadoo rabahadoo hyb n'aa kā.

4 Nesaa do moo heb'oooh doo, P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do wē rah'yy kawareem. Sahōnh hē nesaa do ji moo wāt doo, P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do wē h'yy kawareem do tii. 5 Bē hapāh né hē, Jesus bahyng wawēē hē nesaa

do ji moo wät do tabado hōm hyb n'aa. Dooch nesaa do ta hä. ⁶ Ti hyb n'aa Jesus sii hawät doo, dooh nesaa do tamoo hew'ëed bä. Nesaa do moo heb'oooh doo, dooh Kristo tahapëe bä ta h'yyb gó. ⁷ Ti hyb n'aa, tah haa hedoo doo, bë hyb n'aa matakä bë ranawadii hyb n'aa. Baad hadoo do moo heb'oooh doo, baad had'op do né hë tii, Kristo baad had'op do hadoo. ⁸ Nesaa do moo heb'oooh doo, Dijab* karapee tii. Tii d' ji wén hapäh sahōnh hë tadu dahäng noo gó Dijab moo hew'ëet né hë ta ti nesaa doo. P'op Hagä Do T'aah ewäd hyng wawëe hë tagawatsiig hōm hyb n'aa Dijab moo wät doo.

⁹ P'op Hagä Do taah dooh nesaa do ramoo hebo bä, P'op Hagä Do Sahee mahūum do hyb n'aa sa h'yyb. Dooch rahaja bä nesaa do ramoo hebo bä, P'op Hagä Do taah rabahadoo do hyb n'aa. ¹⁰ Hahÿÿ hä ji hapäh P'op Hagä Do taah, ji hapäh na-ääj né hë Dijab karapee: Baad hadoo do moo nawät doo, ta da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do kamanahän doo, dooh P'op Hagä Do t'aah tado bä.

Ji da hadoo do ji kamahän do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Hahÿ ti bë maa napäh do pooj jé bë du do noo gó Jesus hä bë h'yy ka'eeh doo: Taw'ääts hë ji kamahän ji da hadoo doo. ¹² P'ooj ub hawät do Kaïh makü bad'oo doo da, bë adoo manäh. Nesaa Do Yb karapee né hë tii. Ta hÿÿj tanaboooh. Ta hÿÿj Kaïh wén naboooh, nesaa do Kaïh moo hew'ëet do hyb n'aa. Ta hÿÿj ti baad hadoo do tamoo hew'ëet. ¹³ Ti hyb n'aa, wakän haa, bë h'yy gabedo manä badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do bë wë rakawaj'ään bä baad bë babok do hyb n'aa.† ¹⁴ Eër, dooh ër h'yyb tym dajëp do tahado wäd bä. Eër h'yyb tym edëb kän P'op Hagä Do wë. Baad ta ti ër bahapäh, ër wakään Jesus hä h'yy ka'eeh do ër kamahän do hyb n'aa. Ta wakään Jesus hä h'yy ka'eeh do wë h'yy gaëenh doo, dajëp do hadoo nä ta h'yyb tym. ¹⁵ Ta da hadoo do wë h'yy gaëenh doo, dahej'ëep do hadoo ti P'op Hagä Do matym gó. Sa da hadoo do dahej'ëep do sa wë, dooh edëb had'yyt do awäd bä. Dooch P'op Hagä Do wë ras'ëeg bä. Bë hapäh né hë tii.

¹⁶ Hahÿÿ hä ër bahapäh kamahän heh'äät doo: Ta daaj hë Jesus Kristo kan'oo däk dajëb hä ër hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hë ër na-ääj ër kan'oo däk ër da hadoo sa hyb n'aa. ¹⁷ Ji ma nyy bä, ji da hadoo do ta wë badoh do ji t'yyd manehiim bä, dooh P'op Hagä Do hä ji kamahän. ¹⁸ Tah haa, ji kyy me had'yyt nado ji kamahän. Taw'ääts hë ji masa doo me ji kamahän ji wakään Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hë ji kamahän heh'äät, j'ooj madäk doo me nado.

¹⁹ Baad ji wakään ji kamahän do hä, baad ji hapäh, baad hadoo do ky n'aa ky daheeh do ji. Baad ji wakään ji kamahän bä, dooh ji h'yyb eÿÿm bá P'op Hagä Do ji hyb n'aa es'ee bä. ²⁰ Dooch ji eÿÿm bá ji h'yyb ji taky n'aa tapa bä paawä. Tii d' tawén hadoo, ji h'yyb tym bahänh P'op Hagä Doo. Sahōnh ji h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagä Do hapäh. ²¹ Najis haa, ji h'yyb ji taky n'aa natapa bä, dooh ji h'yyb eÿÿm bá P'op Hagä Do sii ji er'ood bá. ²² Ta hä ji ky n'aa etsëe do ji gadoo ji hapäh tii bá, tamejüü do ji ky daheeh do hyb n'aa, tagen'aak do ji moo wät do hyb n'aa. ²³ Hahÿ pawóp hë P'op Hagä Do ji tamejüü: Ta T'aah Jesus Kristo hä ji h'yy ka'eeh, ji da hadoo do ji kamahän ji tamejüü doo da. ²⁴ Tamejüü do ky dah'eeh doo, séd hä rah'yyb hedoo P'op Hagä Do hä. Sa h'yyb gó P'op Hagä Do bawät tii bä. Ta Sahee ër hä tanoo do hyb n'aa ër hapäh, ër h'yyb gó P'op Hagä Do bawät.

* **3:8** Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. † **3:13** Ji wë rakawajään, Kaïh moo ti ragahōm do hyb n'aa.

4

Ji metyy P'op Hagä Do Sahee kyy gó tado bä raher'oot do ky n'aa hahÿh

¹ Najis haa, bë ky dahé manä “P'op Hagä Do Sahee kyy gó ÿ baher'oot”, hanäk doo. Taw'ääts hë bë mety ta tii, bë bahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee tado bä sa h'yyb tym gó hanäng doo, P'op Hagä Do Sahee tanado bä. Hajök badäk hahÿh hã kety n h'üüm P'op Hagä Do ky n'aa rod oow daap menyh doo. ² Hahÿh hã da bë metyy P'op Hagä Do Sahee kyy gó tado bä raher'oot doo: Aj'yy gó né hë Jesus Kristo P'op Hagä Do T'aah kesok se hub né hë hanäng doo, ky daheeh doo, P'op Hagä Do Sahee kyy gó né hë ti tabaheer'oot. ³ Aj'yy gó Jesus kesok do ky sëm doo, ky nadaheeh doo, dooh P'op Hagä Do Sahee kyy gó tado bä ti tabaheer'oot. Kristo hã h'yy kawareem do yb sahee ti hedoo do h'yyb tym gó tabawät. Bë ky n'aa napäh, ti awät h'yy kawareem do yb. Ti awäd däg kãn badäk hahÿh bä. ⁴ Bë tah haa, P'op Hagä Do karapee né hë bëeh. Ta Sahee bë tah'yyb mahüüm doo, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do h'yyb gó hanäng do bahänh, Dijab bahänh. Ti hyb n'aa, bë h'yy ganay däg nanäng ma matëg oow sa hã, bë wén ky nadaheeh raheer'oot doo. Bë j'aa etëëg wät sa hã. ⁵ Badäk hahÿh hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do wób tii. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do ramaa napäh, raky daheeh raheer'oot doo. ⁶ Dooch sa wób ër do bä. P'op Hagä Do karapee ër ti hÿh. P'op Hagä Do hapäh do maa napäh, ky daheeh, ër metëëk doo. P'op Hagä Do karapee nadoo doo, dooh ji tamaa newë bä. Ër her'oot do maa new'ëë doo, Sahee baad hadoo do h'yyb mahüüm. Ër her'oot do maa nanew'ëë doo, daap menyh do yb sahee ta h'yyb gó tabawät.

Kamahän do ky n'aa hahÿh

⁷ Najis haa, P'op Hagä Do banoo ër hã ji kamahän doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ji da hadoo do ji kamahän né hë. Ta da hadoo do kamahän doo, P'op Hagä Do karapee né hë tii. Baad P'op Hagä Do tabahapäh ta h'yyb gó. ⁸ P'op Hagä Do kamahän had'yyt hë. Ti hyb n'aa ta da hadoo do kamanahän doo, dooh P'op Hagä Do tahapëë bä. ⁹ Hahÿh da P'op Hagä Do metëëh ji hã ji takamahän: Ta T'aah sét had'op do tamejüü ër mahang, hÿ pong jé ji awäd had'yyt hyb n'aa ta hyb n'aa. ¹⁰ Hahÿ heh'ääts kamahän doo: Dooch ji tado bä P'op Hagä Do ji kamahän doo. P'op Hagä Do ti ji takamahän. Ta T'aah tamejüü wawëë hë tadjep hyb n'aa ji hyb n'aa, nesaa do ër moo bok do säm, nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm hyb n'aa ta T'aah majyyw me.

¹¹ Najis haa, ta ti hadoo né hë P'op Hagä Do tak'öp ji takamahän. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ji kamahän ji da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh doo. ¹² Dooch noo gó P'op Hagä Do ji ty gepäh péh. Ti hado né hë paawä, ji wakään Jesus hã h'yy ka'eeh do ji kamahän bä, ji h'yyb gó P'op Hagä Do bawät tii bä. Baad tabadëë däk tii bä ji h'yyb gó P'op Hagä Do kamahän doo. P'op Hagä Do kamahän doo da ji kamahän kãn tii bä. Ji h'yyb tym gó P'op Hagä Do bawät. ¹³ Séd ji h'yyb hedoo P'op Hagä Do hã, ji h'yyb gó P'op Hagä Do bawät ji wén hapäh, ta Sahee ji hã tanoo do hyb n'aa. ¹⁴ Ta T'aah P'op Hagä Do mejüü wawëë hë, sahõnh hë badäk hahÿh hã habong do sa h'yyb tym dëëb tabahadoo hyb n'aa. Ti né hë ää hapäh ää matym me. Baad ta ky n'aa ää baher'oot. ¹⁵ Ti hyb n'aa, “P'op Hagä Do T'aah né hë Jesus Kristo” hanäng péh, ky daheeh péh, ta h'yyb tym gó P'op Hagä Do bawät, séd tah'yyb hadoo P'op Hagä Do hã. ¹⁶ Baad ër bahapäh P'op Hagä Do ër takamahän. Ër daab yyp P'op Hagä Do ër takamahän do hã. P'op Hagä Do kamahän had'yyt hë. Ti hyb n'aa, jé P'op Hagä Doo, ta wakään

na-āāj hē kamahān had'yyt doo, séd tah'yyp hadoo P'op Hagā Do hā. Ta h'yyp gó P'op Hagā Do bawāt.

¹⁷ Jesus Kristo bawāt doo da ér babok badāk hahỹ hā. Ti hyb n'aa baad tabadēē dāk ér h'yyp gó P'op Hagā Do kamahān doo. P'op Hagā Do kamahān doo da ér kamahān kán P'op Hagā Do an'oo bā. Ti hyb n'aa, dooh ér eỹm bā Jesus ji taky n'aa etyy noo gó. ¹⁸ P'op Hagā Do ji kamahān bā, dooh ji eỹm bā. Ji eỹm mabaj nāng do hā. Ti hyb n'aa, baad had'op P'op Hagā Do ji kamahān bā, dooh ȳm ji hā. Ji eỹm bā, dooh baad tadēē nā bā P'op Hagā Do kamahān do ji h'yyp gó. ¹⁹ P'op Hagā Doo, ta wób na-āāj ér wén kamahān, pooj jé P'op Hagā Do ér takamahān do hyb n'aa. ²⁰ “P'op Hagā Do ȳ kamahān” ji ky hado bā, ji da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do wé ji h'yy gaēēj bā, daap hē ji menyuh tii bā. Ji wakān ji hapāh do ji kamanahān bā, ny daa ji kamahān P'op Hagā Do ji nahapāh doo. ²¹ Hahỹ da Jesus Kristo mejũ do paa ji: P'op Hagā Do takamahān doo, taw'āats hē ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do takamahān na-āāj hē.

5

P'op Hagā Do ji kamahān bā, tamejũ do ji ky daheeh do ky n'aa hahỹh

¹ Sahōnh hē “Jesus né hē ti P'op Hagā Do H'yyp Dāng Doo” hanāk doo, ky dah'eeh doo, P'op Hagā Do taah né hē tii. Ta yb kamahān doo, ta yb taah takamahān na-āāj hē. ² Hahỹ hā ji bahapāh P'op Hagā Do taah, Jesus hā h'yy ka'eeh do ji kamahān bā: P'op Hagā Do ji kamahān bā, tamejũ do ji ky dahé bā na-āāj hē. ³ P'op Hagā Do ji kamahān bā, tamejũ do ji ky daheeh. Nahejooj, ji nahajaa do nado P'op Hagā Do mejũ doo. ⁴ Sahōnh hē P'op Hagā Do taah rahajaa raj'aa etēeg bā badāk hahỹ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do sa hā h'yyp tatuk doo. Jesus hā ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji j'aa et'ēek badāk hahỹ hā hanāng do nesaa do ji h'yyp tat'uuk doo. ⁵ Jesus P'op Hagā Do T'aah né hē ky dah'eeh doo, jāām né hē ti rahajaa raj'aa etēeg bā nesaa do hā badāk hahỹ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do h'yyp karēn doo.

⁶ Jesus Kristo né hē ti wawēē hē hahyng doo, naēng me nu kemuun wāt doo, ta majyyw tan'oo dāk do ji hyb n'aa tadajēp noo gó. Nu kemuun wāt do had'yyt nado tame. Dajēp na-āāj né hē. Tan'oo dāk ta majyyw ji hyb n'aa. Baad P'op Hagā Do Sahee metēeh ji hā ta ti ky n'aa. Te hub né hē had'yyt hē P'op Hagā Do Sahee. ⁷ Tamawoob hē ta metēē n'aa, te hub né hē Jesus ky n'aa metēeh doo: ⁸ P'op Hagā Do Sahee, tanu kemuun do naēng me, Jesus majyyw tan'oo dāk do tadajēp noo gó. Séd gó rametēeh. ⁹ Aj'yy hapāh do ky n'aa taher'ood bā, ji ky daheeh taher'oot doo. Ti bahān ti P'op Hagā Do her'oot doo. Aj'yy her'oot do nado tii. Ti hyb n'aa, baad ji ky daheeh ta T'aah ky n'aa taher'oot doo. ¹⁰ P'op Hagā Do T'aah hā ky daheeh doo, tenām ta h'yyp gó Jesus ky n'aa P'op Hagā Do metēeh doo. P'op Hagā Do her'oot do ky nadaheeh doo, P'op Hagā Do noo kanesa, tahanāng pé tii, ta T'aah ky n'aa P'op Hagā Do her'oot do taky nadaheeh do hyb n'aa. ¹¹ Hahỹ da ta T'aah ky n'aa P'op Hagā Do metēeh ji hā: Ta T'aah hyb n'aa ji h'yyp tym tabed'ēep, hỹ pong jé ta sii ji awād had'yyt hē hyb n'aa. ¹² P'op Hagā Do T'aah gadoo do ta h'yyp tym gó, hỹ pong jé had'yyt hē tabawād dāk da P'op Hagā Do sii. Ta T'aah ganadoo doo, dooh né hē tagado bā edēb had'yyt do P'op Hagā Do pa.

¹³ Ȳ wén ma erii wāt hahỹ bē hā, P'op Hagā Do T'aah hā h'yy ka'eeh doo, edēb had'yyt do bē gado dāk né hē, baad bē bahapāh hyb n'aa. ¹⁴ P'op Hagā

Do anoo ji hã ji etsëe doo, P'op Hagä Do gen'aak do hã ji h'yyb däg bä ji ky n'aa etsëe bä. Ti hyb n'aa dooh ji h'yyb eÿÿm bä P'op Hagä Do sii ji er'ood bä. ¹⁵ Ji tamaa napäh ër hapäh. Ti hyb n'aa sahõnh hë ta hã ji etsëe do ji gado däk do hadoo. ¹⁶ Ti anäng nasaa do p'ãã näng doo, dawëe ji bawäd hõm P'op Hagä Do mahãnh tanoo doo. Nasaa do ji wakãan moo wäd bä ji hapëe bä, p'ãã näng do tanado bä, taw'ääts hë ji ky n'aa etsëe tii. Tii bä P'op Hagä Do anoo ta hã edëb had'yyt doo. Nesaa do p'ãã näng doo, dawëe ji bawäd hõm P'op Hagä Do mahãnh tanoo do hyb n'aa nado bë ky n'aa etsëe, ÿ hanäng tii. ¹⁷ Sahõnh hë nesaa do ji moo wät doo, ji hyb n'aa newëe doo, baad nado né hë ti P'op Hagä Do matym gó. Ti hadoo né hë ti anäng nesaa do ji h'yyb gó tanyy bä, dooh tan'oo bä dawëe ji nu gadäk P'op Hagä Do mahãnh.

¹⁸ Ër hapäh, dooh P'op Hagä Do taah ramoo hebo bä nesaa doo, Jesus mo n'aa jesuu do hyb n'aa sa hã. Dooh Nesaa do Yb haja bä tarejä bä sa hã. ¹⁹ P'op Hagä Do karapee ëer, ër hapäh. Nesaa Do Yb mejüü sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do hã, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa hã, ër hapäh. ²⁰ Ër hapäh na-ãäj hë P'op Hagä Do T'aah ewäd hyng, ji tah'yy ganä däk, P'op Hagä Do heh'äät do ji bahapäh hyb n'aa. Séd ër h'yyb hedoo P'op Hagä Do heh'äät do hã. Séd ër h'yyb hedoo ta T'aah Jesus Kristo hã. Ti ti P'op Hagä Do heh'äät doo. Ti né hë tanoo ji hã ta wë ji h'yyb tym edëb had'yyt doo.

²¹ Ti hyb n'aa tah haa, bë h'yy kae manä ta wób rah'yy kaha'eeh do hã. Jããm hë kä.

2 Jowāw

Ta jawén Jowāw ma erih do hahỹȳh

¹Ỹ, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa ỹ ramaneēēnh doo, ỹ edēng sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do bē panang bā habong do P'op Hagā Do asēēw hōm doo. Baad bē ỹ kamahān. Ỹ had'yyt nado bē kamahān doo. Sahōnh hē baad hadoo do ky n'aa hapāh do bē rakamahān na-āāj hē. ²Baad hadoo do ky n'aa āā h'yyb tym gó tabawāt. Āā h'yyb gó tabawād had'yyt hē. Ti hyb n'aa bē āā kamahān. ³Hahỹȳ da bē ỹ ky n'aa edēng: Ỹ karēn paawā P'op Hagā Do ēr Yb, Jesus Kristo ēr Yb T'aah ēr hā raky en'yym, ēr rat'yyp mehīn, h'yyb nām do ranoo ēr hā. Tii d' né hē tabad'oo da ēr hā, baad hadoo do ky n'aa ēr bahapāh, ēr ky daheeh do hyb n'aa, ēr da hadoo do ēr kamahān do hyb n'aa.

⁴Tak'ēp ỹ tsebee wāt baad bē wób rababok ỹ ky n'aa napāh do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa metēek doo da rababok, P'op Hagā Do ēr Yb mejūū doo da rababok, ỹ ky n'aa napāh.

⁵Hỹȳ kā wakān haa Jesus hā h'yy ka'eeh doo, ỹ etsēē bē hā ēr kamahān had'yyt hyb n'aa ēr da hadoo doo. Dooh papuuj ky n'aa jawyk do tado bā tii. Ta paa né hē tii, Jesus hā bē h'yy ka'eeh bē du doo noo gó bē ky n'aa napāh do né hē. ⁶Hahỹ kamahān do heh'āat: P'op Hagā Do mejūū doo da ji bawāt. Ji tamejūū kamahān gó ji bawāt, pooj jé bē maa napāh doo da né hē.

⁷Hajök ma matēg ji wad'ii do raketyn hōm badāk hahỹ haw'āats hē. Sa hā dooh Jesus Kristo, P'op Hagā Do T'aah, ewād hyy bā babā aj'yy gó. Kristo hā h'yy kawareem do yb, ji wadii do yb né hē ti tii d' ma metēek doo. ⁸Ti hyb n'aa, baad bē hyb n'aa matakā bē rawanadii hyb n'aa rametēek do hā. Rametēek do bē ky dahé bā bē hasōg hōm da P'op Hagā Do wē bē moo bok do paa sām. Bē hyb n'aa matakā bē moo bok do sām bē gadoo hyb n'aa sahōnh hē. ⁹Kristo ma metēek do herét doo, ta see dāg metēek doo, dooh ta ti hadoo do h'yyb tym gó P'op Hagā Do awād bā. Kristo metēek do baad ta h'yyb gó tenām doo, ta h'yyb tym gó P'op Hagā Do awāt, ta h'yyb tym gó P'op Hagā Do T'aah bawāt na-āāj hē. ¹⁰Bē wē ma matēg see kaja bā, Kristo metēek do tama net'ēēg bā, bē gado manā bē tób bā. Bē edēē manā ji wakān Jesus hā h'yy ka'eeh do ji edēng doo da. ¹¹Ta ti hedēng pé ji wakān Jesus hā h'yy ka'eeh do ji edēng doo da, ta h'yyb hata hado dāk tii, nesaa do tametēek do hā.

¹²Ti anāng nā hajōng nā bē ỹ maher'oot do pan'aa. Ti hadoo né hē, dooh ỹ karēn bā ỹ erih doo gó bē ỹ maher'ood bā. Ỹ karēn bē ỹ bahehēēn ỹ ber'oot hyb n'aa bē sii, tak'ēp ēr tsebē hyb n'aa.

¹³P'op Hagā Do asēēw hōm do babā habong doo, bē wakān hedoo do bē m' rahyy n'aa esee. Jāām hē kā.

3 Jowãw

Gajo hã Jowãw ma erih do hahÿÿh

¹ ÿ, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahé n'aa ÿ ramaneëenh doo, ÿ edëng òm Gajo. Baad òm ÿ kamahãn.

² ÿ karën paawã baad a h'yyb P'op Hagã Do wë, najis ÿÿ. ÿ karën paawã dooh manahëë nny bã. ³ Tak'ëp ÿ tseebe wäd kãn ÿ ky n'aa napãh do hyb n'aa a ky n'aa ër wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh do wób raheer'oot doo. Baad had'yyt mã mabawät baad hadoo do ky n'aa metëëh doo da, sa nooh. Dooh m' mah'yy gajëë hõm bã ta hã, sa nooh. ⁴ Tak'ëp né hë ÿ tsebé, baad hadoo do ky n'aa metëëk doo da tah haa hedoo do rababok ÿ ky n'aa napãh bã. Dooh hahÿ hadoo pé tak'ëp ÿ tsebé péh.

⁵ Najis ÿÿ, baad had'yyt hë mamasaa wät ër wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh do bahëh'ëen doo, ma metëëk doo, mahep'ëeh do nado né paawã. ⁶ Ta ti raheer'oot babã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã nny da makamahãn wät sa hã. Taw'ãäts hë P'op Hagã Do gen'aak doo da mamasaa ta ti ër wakããn ramahõm me ramahüüm péh. ⁷ Ta ti rabahõm jé pad'yyt hë Jesus Kristo ky n'aa rabaher'ood hõm hyb n'aa. Dooh ragado bã dajëër hadoo doo, sa waa hadoo do P'op Hagã Do sa h'yyb gó nahapãh do sa hanaa. ⁸ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë ër gadoo ta ti hedoo do ër tób yt hã, taw'ãäts hë ër masa sa hã. Tii da ër adoo bã, ër masa baad hadoo do ky n'aa ramaher'ood hõm do hã.

⁹ Jesus hã h'yy ka'eeh do bë panang bã habong do ÿ ma erii wät. Ti hadoo né hë, ta ti Dijoteréh, sa bahãnh karën do nu gadãk doo, dooh ÿ taky dahé bã. ¹⁰ Ti hyb n'aa, bë ÿ bahehëen bã ÿ naëenh da ÿ nabuuj gedoo hyb n'aa nesaa do tamoo wät do hyb n'aa, äã tanu mer'oot do hyb n'aa, äã taky n'aa rejãã do hyb n'aa. Hajõng baad nadoo do tamoo wät doo. Dooh tagado bã ër wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh do heh'ëen doo. Ta wób rakarën paawã ragadoo, tameduuk raganadoo hyb n'aa. Jé gadoo do tah'eed h'üüm Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahãnh.

¹¹ Najis ÿÿ, taw'ãäts hë hanãm do mamoo wät. Mamoo wäd manã nesaa doo. Baad hadoo do moo wät doo, P'op Hagã Do karapee né hë tii. Nesaa do moo wät doo, dooh P'op Hagã Do tahapëë bã ta h'yyb gó. ¹² Taw'ãäts hë mamasaa Demeet. Jé pad'yyt hë raj'aa etsé ta hã, baad tabawät do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa metëëk doo da tabawät. Baad ub tabawät ta ti tametëeh. Äã hã na-ääj né hë, baad äã hã tabawät. Mahapãh né hë, äã ehub né hë äã her'oot doo. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë mamasaa.

¹³ Ti anäng nä hajõng nä òm ÿ maher'oot do pan'aa. Dooh ÿ karën bã ÿ erih doo gó òm ÿ maher'oot bã. ¹⁴ ÿ karën paawã nayyw hë òm ÿ bahehëen. Tii bã ër ber'oot.

¹⁵ ÿ karën h'yyb nnyw gó baad mabawät. Ër najiis babã habong do òm rahyb n'aa esee mãh. Sét ken'yih mamaher'ood ÿ kedëng najis haa t'ï hënh habong do hã. Jããm hë kã.

Judas

Jesus hã h'yy ka'eeh do hã Judas ma erii wät do hahÿÿh

¹Judas, Tsijaag hÿÿj, Jesus Kristo wë moo wät do see ÿ ti hÿÿh. ÿ edëng bëeh, P'op Hagä Do naëej wät doo, P'op Hagä Do ër Yb kamahän doo, Jesus Kristo mo n'aa jesuu doo. ²ÿ karën ji wë P'op Hagä Do ky ennyim doo, ji tah'yyb n'yyim doo, ji takamahän do na-ääj hë baad bë h'yyb gó tabawäd had'yyt hë.

Ma matëg oow P'op Hagä Do waneh'ëeh do sa ky n'aa hahÿÿh

³⁻⁴Najis haa, tak'ëp paa ÿ karën paawä bë ÿ ma erih ër P'op Hagä Do edëeh wät do ky n'aa hã. Tii bã kã, h'yy kamep'ëeh doo me ajyy P'op Hagä Do waneh'ëeh do bë mahang rababoo däg kãn ÿ ky n'aa napäh bã kã, nayyw hë ÿ h'yy kahÿÿd däk ÿ erih do hã. Bë ÿ ma erih hÿÿ kã tak'ëp ÿ betsëë hyb n'aa bë hã, baad bë ban'y'yyh hyb n'aa panyyg hanäm do ër ky daheeh doo, ta karapee, tsyt hë ta wë kasëew bong do sa hã P'op Hagä Do an'oo däk doo. Bë an'oo manä ta wób rahÿÿd. Nanäng ajyy rah'ÿÿt ji wë P'op Hagä Do ky ennyim do ky n'aa. Ji wë P'op Hagä Do ky ennyim do hyb n'aa, tahajaa, sa nooh, jé rakarën pé sii raba'ÿÿh. Ramakyys Jesus Kristo, sét hadoo do ër kariw n'aa, ër danäh, ër Wahë N'aa. P'ooj ub P'op Hagä Do kyy kerih doo gó takerii däk nyy da nesaa do hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy da ta ti hedoo doo.

⁵Bë hapëë däg né paawä nyy da takerii däk, ÿ karën bë hyb n'aa esee hahÿÿh: Esit häj n'aa bã naa ta karapee Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do manyyh jawén paa bã, tagawatsiig jëng sa mahang ky sëm do paah, ky nadah'eeh do paah. ⁶Bë hyb n'aa es'ee na-ääj hë nyy da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bad'oo ääs wób sa hã. Ta ti ääs wób dooh paa rah'yy gadeja bã sa hã P'op Hagä Do anoo do hã rabag'ääs do hã, raty n'aa ges'y'yyk rababong do paa rawén beréd hõm tii. T'öp gadagyp doo gó baad rakamaw'yyd däg had'yyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bã, ta tii bã ragada hyb n'aa sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó sa hã taky n'aa etyy doo. ⁷Ti hadoo panang Sodoma, Gomoha häd enäh do babuuj hã, panang nedaa bã haj'eenh do hã na-ääj hë. Sa hã P'op Hagä Do rejää do hã takametä däk nyy da P'op Hagä Do bad'oo da tii d' habok do sa hã. Panang buuj rahob had'yyt hë tëëg hõh nadëëk doo gó. Tii d' rawén hoop, nanäng ääs rabad'oo doo da rabad'oo paah. Tak'ëp baad nadoo do panang buuj ramoo heb'oooh paa sa hã hanäng doo me. ÿÿj nadoo do sii hë rabahe'ÿÿh paah.

⁸Ta ti hedoo nanäng ajyy P'op Hagä Do waneh'ëeh do bë mahang haboo däk do rabad'oo. Sa s'ëë gó rahapäh do jawén rababok. Sa hub rarejää tak'ëp baad nadoo doo me. Doooh ragado bã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ji hã tamejüü doo. Raky n'aa rejää kabaj'aa doo.* ⁹Mikëw kã, ääs sa wahë n'aa né paawä, dooh taky n'aa rejää doo me Dijab† taky n'aa tapa bã, Mosees kamag n'aa p'ää

* **1:8** Kabej'aa doo, ääs P'op Hagä Do karapee. Kabej'aa do na-ääj hë ääs wób nesaa do moo bok do paah, Nesaa Do Yb karom. † **1:9** Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'yyt doo", tahanäng pé ti Dijab.

Nesaa do Yb daheeh taky kedak noo gó.† Jáãm hē hahÿÿ da Mikéw kyyh Nesaa Do Yb hā: “Ōm da Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do nabuuj gedoo.” 10 Mikéw bad'oo doo da nado nanāng ajyy bē mahang kamekuuj dāk do rabad'oo. Tak'ēp baad nadoo doo me raky n'aa rejāã ranahapāh do hā. Har'ēeng h'yy ganenāh do hadoo tii. Jáãm hē rahapāh rah'yy karēn doo. Jáãm hē ti jawén rababok. Rah'yy karēn do jawén rababok doo, ti né ti sa hā rejāã doo. 11 Tak'ēp baad nado da sa hā! Kāih bawād wāt doo da paa rababok. Dajēer hā tak'ēp rah'yy padēek do hyb n'aa, Barām, p'ooj ub hawāt do baad nadoo do moo wāt do paa bad'oo doo da rabad'oo. Aj'yy, Korah makūūh, Mosees Arāw sa wē h'yy kawareem do paa hadoo ta ti rah'yy kawereem Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa wē. Ti hyb n'aa P'op Hagā Do gawats'iik da tii. 12 Séd hā bē bawēh bā, bē sii rabawēh bā, dooh ranu mebyy bā, tak'ēp baad nadoo do ramoo boo né paawā. Pā ji nahapāh do tame hanāng do marakate gah'ood jēng do tahaj'aa hadoo do hedoo ta ti ajyy bē mahang. § B'éé hagā n'aa jáãm hē sa hā hē hyb n'aa newēē do hadoo tii. Naēng poo mahauk do tabēs doo, ji tawadii do hadoo tii. Joom beak noo gó neaak do hadoo tii. Joom tsawyy jēng doo, nedēb wāt doo, ji tagoo hōm do hadoo tii. 13 Maadaka hewēeh do akajar me bah'ood mahūūm doo, ta puh ty gasus do akajar nabyy me rerét do hadoo nanāng ajyy. Ta puh ty gasus do hadoo nu meby n'aa nāng do ramoo bok doo. Sagōōh daap ty gehūūm do hadoo ti ajyy.** Tak'ēp gadagyp do P'op Hagā Do enyyw hōm sa pooj jé. T'ii hēnh raboo had'yyt da.

14 Hahÿÿ da aj'yy Enók hād nāng doo, setsi dāg do Adāw bā naa ji etsén bā, tamaher'oot paa ta jawén hawāt do hahÿÿ ajyy nesaa do sa ky n'aa: “Bē hegāã”, nāng māh. “ti awāt da Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, tak'ēp hajōk do ta āās tak'ēp baad hedoo do sa daheeh, 15 sahōnh hē taky n'aa etyy hyb n'aa. Nesaa doo hēnh taky n'aa etyy da sahōnh hē, ta matym gó baad nadoo do moo bok doo, ta hā waneh'ēeh do hyb n'aa baad nadoo do moo bok doo. Nesaa doo hēnh taky n'aa etyy da sahōnh hē, nesaa do moo heb'oooh do rabahadoo do hyb n'aa baad nadoo do P'op Hagā Do hā raher'oot do hyb n'aa”, nāng paa Enók. 16 Sahōnh hē hā raky n'aa hajēew had'yyt hē. Raher'ood had'yyt hē ti sa hā dooh baad tado bā ti ta wób ramoo bok doo. Nesaa do sa h'yyb karēn do jawén rababoo had'yyt hē. Sa hā hē rah'yy kasab'ee sa ky n'aa hā. J'ooj madāk doo me ta wób hā raj'aa etsē ky ken'yym doo me, sa daaj hē rakarēn do ragadoo hyb n'aa.

Ji h'yy ganajēē hōm do ky n'aa hahÿÿh

17 Najis haa, bē hyb n'aa es'ee Jesus Kristo er Wahē N'aa mejūū doo, 12 hedoo do bē ramaher'oot do paah. 18 Hahÿÿ d' paa sa kyyh bē hā: “Jesus matēeh do pooj jé, ti abok da nesaa do sa h'yyb karēn do jawén habok doo, bē raky n'aa wajehēt doo”, nāk paa sa kyyh. 19 Séd bē h'yyb nahedo bong ran'oo bā ta tii. Bē ketyn h'ūūm ran'oo bā. Sa h'yyb sāg karēn do jawén rababok. Dooh P'op Hagā Do Sahee awād bā sa h'yyb gó.

† 1:9 Hahÿÿ da Judah buuj panyyg see hā takerii dāk ta ti ky n'aa: Mosees dajēp noo gó m' P'op Hagā Do mejūū mā āās sa wahē n'aa Mikéw, Mosees kamag n'aa tadakā jēng hyb n'aa. Tadakā paawā m', Nesaa Do Yb ana ta wē. Nesaa Do Yb karēn mā Mosees kamag n'aa paah. Esit buuj see Mosees naboh jat do paa hyb n'aa m' Mosees mā ta karom, nāng mā Nesaa Do Yb kyyh. Tii d' né paawā Nesaa Do Yb karēn paawā, dooh m' Mikéw an'oo bā ta hā Mosees kamag n'aa paah. § 1:12 Marakate pā rejāã doo da, Jesus hā h'yy ka'eeh do wób rarejāã, tahanāng pé tii. ** 1:13 P'ooj ub akajar me habong do rahēg'āās sagōōh rabahapāh hyb n'aa ny nemuun rabahōm. Dooh tahaja bā ramatakā bā sagōōh daap ty gehūūm do hā. Ti hadoo, dooh ji haja bā ji ky dahē bā nanāng ma matēg oow. Ta s'ee hēnh ji rah'yyb mahūūm. Tii d' tahanāng pé tii.

²⁰ Bëeh, najis haa, taw'ääts hē baad had'yyt hē bē h'yyb padäg panyyg hanäm do hä Jesus mejüü do ër hä rama met'ëög wät doo, P'op Hagä Do hä hana doo. Ta tii hä bē h'yyb padäg, bē h'yy kahejoj magyys hē hyb n'aa. Bē ky n'aa ets'ëē bē hä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm doo da. ²¹ Taw'ääts hē bē an'oo P'op Hagä Do kamahän do bē h'yyb gó tabawäd had'yyt hē. Taw'ääts hē edëb had'yyt do bē gada, ër tat'yyd mehüün do hyb n'aa, Jesus Kristo, ër Wahë N'aa, ër hä tanoo doo.

²² Taw'ääts hē bē t'yyd mehüün jé häd ky sëm doo. ²³ Nayyw hē bē maher'ood ta s'ee hēnh sa h'yyb baboo däk doo, téög hōō nadëk do mahänh ta ti bē bed'ëep hyb n'aa. Bē t'yyd mehüün ta wób tak'ëp baad nadoo do moo bok doo. Sa hä bē t'yyd mehüün bä, taw'ääts hē h'yyb eÿÿm doo gó baad bē hyb n'aa matakä, nesaa do ramoo bok do bē tah'yyb tatug mahänh. Taw'ääts hē baad né hē bē kanä tak'ëp nesaa do ramoo bok do mahänh, ramoo bok do bē tah'yyb tatug mahänh.††

²⁴⁻²⁵ Sét ub hadoo do P'op Hagä Doo, Jesus Kristo ër Wahë N'aa hyb n'aa ër tedëeb wät do hajaa bē tamo n'aa jesuu nesaa do bē moo boo mahänh. Tahajaa ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó bē tamanaa, tsebee gó ta matym gó bē bab'ëeh hyb n'aa tak'ëp baad hado däk do hyb n'aa bē h'yyb tym. Taw'ääts hē ti né hē ji j'aa etsëe had'yyt hē. Ti né hē had'yyt hē tak'ëp hyb n'aa jawyk do sahõnh hē bag'ääs doo. Ti né hē had'yyt hē kabaj'aa doo, hejooj had'yyt doo. Ti né hē sahõnh hä mejõ had'yyt doo. ÿÿ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē. Jääm hē kä.

---

†† **1:23** Hahÿy d' Gereg kyy me takerii däk: "Taw'ääts hē sa saroor sii hē bē ty n'aa ges'yyk, nas'aa däk do hyb n'aa tii, nesaa do sa hub me ramoo bok do haj'aa." Baad ji kan'yyh, sahõnh hē nesaa do ramoo bok do ji tah'yyb tatug mahänh, tahanäng pé tii.

Apokarip

Ta jawén hawät do Jesus metä wät do ky n'aa hahÿh

1 Jesus Kristo metëeh do hahÿ kerih doo, ta hä P'op Hagä Do anoo doo, ta hä h'yy ka'eeh doo, ta karom hedoo do sa hä tametëeh hyb n'aa nayyw hë hawät do pan'aa. Jesus Kristo mejō wät ääs ta mejüü do seeh, wë ÿÿ, ÿ ta karom Jowāw, ër pooj jé hawät do ky n'aa ër hä tapanäk hyb n'aa. ² Baad ÿ berii wät sahōnh hë hä ÿ tametëeh doo, ÿ hapäh doo. Hahÿ né hë P'op Hagä Do ër tamaher'oot doo, baad hadoo do Jesus Kristo metëeh do na-ääj hë. ³ P'op Hagä Do ky n'aa edëng da jé hahÿ ta jawén hawät do ky n'aa ner'oot doo. Ky n'aa kedëng na-ääj hë jé hahÿ maa newëe doo, ky daheeh doo, edaa däk do hyb n'aa takajaa doo.

⁴⁻⁵ ÿ Jowāw, ÿ edëng Jesus hä h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bä, Asija häd näng do häj n'aa bä habong doo. ÿ karën P'op Hagä Do awäd had'yyt doo, setsi hedoo do ta Sahee* tabag'ääs do tyng n'aa pa hab'ëeh do na-ääj hë, Jesus Kristo na-ääj hë raky en'yym bë hä, ÿ karën bë rah'yyb en'yym. Jesus Kristo né hë ti baad hadoo do her'oot doo. Tahajaa ji ky dahë bä taher'oot doo. Ti né hë jääm hë pooj jé dejëp do mahang ganä wät doo.† Sahōnh hë badäk hahÿh bä habong do sa wahë n'aa wahë n'aa né hë ti.

Tak'ëp ÿ j'aa etsë, ÿ weh'ëeh Jesus ër hä kamahän doo, tadajëp do hyb n'aa nesaa do ër moo bok do hejój mahänh ër tabedëeb wät doo. ⁶ Tak'ëp ÿ j'aa etsë, ÿ wehëe had'yyt hë Jesus, ta karapee tabag'ääs do ëër, ër hä tanoo doo. P'op Hagä Do ta Yb wë moo bok doo, ta hä hyb n'aa jew'yyk do ëër, tan'oo bä. Taw'ääts hë takabajaa had'yyt hë. Taw'ääts hë sahōnh hë tabagää had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

⁷ Bë hyb n'aa matakä da!
Ti awät da Kristo wë puh gabarëeh do mahang.
Sahōnh hë rabahapäh da.
Baa ej'oooh do sii hë rabahapäh da.
Tii bä, sahōnh hë badäk hahÿh hä habong do a'oot da ta hyb n'aa.
ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

⁸ ÿ né hë Aw-Pah, ÿ né hë Omekah. ÿ né hë jääm hë pooj jé hawät doo, ÿ né hë tagadëeg ub hawät doo", ‡ näng Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahōnh Hë Haj'ap Doo. "ÿ né hë da hë hawät doo, p'ooj ub hawät doo, hÿ jawén awäd had'yyt doo", näng mäh.

Aj'yy hadoo do Jowāw bahapäh do ky n'aa hahÿh

⁹ ÿ Jowāw, bë hÿÿj hadoo doo, bë nemuun h'yyb jawyg gó ÿ gadoo ër hä rarahejää doo. Bë nemuun Jesus bag'ääs do karapee hadoo do ÿÿh. Tsyt dëeg

* **1:4-5** P'op Hagä Do Sahee né hë ti. Setsi hedoo do P'op Hagä Do kyy kerih do hä takerii däg bä, baad had'op tahanäng pé ti. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee baad had'op doo, tahanäng pé ti setsi ta Sahee.

† **1:4-5** Jesus ganä wät do pooj jé ta wób ragenä boo né paawä, p'aa hënh radejëp. Jääm pooj jé Kristo dejëp do mahang ganä wät do nadajëp wät doo. ‡ **1:8** Tii d' né hë Gereg kyy me: ÿ né hë Aw-Pah ÿ né hë Omekah. Gereg kyy me Aw-Pah m' pooj jé hawät do rerih do retsén bä. Tagadëeg ub hadoo do retsén do ti Omekah . Ti hyb n'aa jääm hë pooj jé hawät doo, tagadëeg ub hawät doo, tahanäng pé ti.

hã Pat-Mos häd näng doo hënh majë yÿ y rataj'oo gëet, y maher'ood hõm do hyb n'aa paa P'op Hagä Do ër tamaher'oot doo, baad hadoo do Jesus metëeh do na-ãäj hë. ¹⁰ Ta tii bã y bawät bã, met'uuh hã, Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër hyb n'aa esee noo gó, P'op Hagä Do Sahee y tah'yib mahüüm. Tii bã, y jó däk hënh y maa napäh tak'ëp hadoo do kyyh, torõm-bet ky hadoo do ¹¹ hahÿy da ky hadoo doo: “Ma kahé bãh kapõos do hã merii da mahapäh doo. Tii bã mamejõ hã y h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang Asija häd näng do häj n'aa bã habong do sa wë. Mamejõ Epeso, Es-Mirina, Peh-Gamo, Tijatira, Sar-Des, Piradepija, Raw-Diseej häd enäh do panang hënh”, näng ta kyyh.

¹² Tii bã, jawén y p'aa hënh y begãã wät y bahapäh hyb n'aa jaa hã y her'oot doo. Tii b' y hapäh setsi ta bag tyng k'ãäts tég gabarëeh do s'ëeb. ¹³ Ta bag tyng mahang y bahapäh aj'yy hadoo doo. Dawëet ta saroor, ta tsyym hã tagadäk. K'ãäts tég gabarëeh do ta h'yyb mawyd. ¹⁴ Nu hõng. Hawak ta sëen, kawad puw hawak do hadoo. Tak'ëp tabawak. Gabarëeh ta matym, tëg hõõ hadoo. ¹⁵ K'ãäts tég hahiin do hadëë jat do hadoo ta tsyym gabar'ëeng. Gawakaa do p'op hana do ky hadoo ta kyyh. ¹⁶ Ta moo hub me setsi sagõõh rapadëek. Ta noo gó naa sën-jeer séd demuun hãw padëek do ganyyh. Papÿÿj wasyk tak'ëp tagabarëeh do hadoo ta mamets gabarëeh.

¹⁷ Aj'yy y bahapäh bã, tüü y badëë jat tii bã ta tsyym pa dajëp do hajad hõm do hadoo. Tii bã ta moo hub tadasooh hã yÿ, ti taky hadoo: “Eÿÿm manäh. Y né hë jããm hë pooj jé hawät doo, y né hë tagadëeg ub hawät doo. ¹⁸ Y né hë Hedëb Had'yit Doo. Y dajëb né paawä, y awäd had'yit hë hÿy kã. Y né hë dejëp do rababong bã, Ades häd näng do tég wë däk doo”, S näng ta kyyh. ¹⁹ “Ti hyb n'aa merii mahapäh doo”, näng ta kyyh hã yÿ. “Merii mahapëë däk doo, mahapäh doo, ta jawén hana do pan'aa na-ãäj hë”, näng ta kyyh. ²⁰ “Õm y maher'oot hÿy kã nyy d' tahanäng pé ta ti setsi hedoo do sagõõh moh yÿ gó mahapëë wät doo, setsi ta bag tyng daheeh”, näng mäh. “Setsi hedoo do sagõõh, setsi ääs hã y h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bã habong do hag'ãäs doo. Setsi ta bag tyng, hã y h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bã habong doo”, näng ta kyyh.

2

Ta hã h'yy ka'eeh do Epeso panang bã habong do hã Jesus maher'oot do hahÿy

¹ Ti taky hadoo:

—Hahÿy da merii karom yÿ hã, hã y h'yy ka'eeh do Epeso panang bã habong do hag'ãäs do hã:

“Hahÿ setsi hedoo do sagõõh ta moo hub me padëek doo, setsi hedoo do ta bag tyng k'ãäts tég gabarëeh do mahang hawät do kyyh: ² Y hapäh sahõnh hë bë moo bok doo. Tak'ëp P'op Hagä Do wë bë moo bok y hapäh. H'yy ganajëng doo me bë gadoo bë ahoop do y hapäh. Dooch bë gado bã bë mahang nesaa do moo heb'ooh do y hapäh. Bë metä wät, y hapäh, nanäng ajyy daap men'yyh doo, 'Kristo mejüü do ää', hanäk doo. Daap ti ramenyih bë hapëë däg kãn. ³ H'yyb jawyg gó bë gado had'yit hë baad nadoo do hëp y n'aa bë ahoop doo. Y hapäh, ti dooch bë h'yy gejë hõm bã. ⁴ Ti hadoo né hë, sét hë ti y ganen'aak bë hã: Dooch y bë kamahän wäd bã, pooj jé y bë

§ 1:18 Hahÿy d' Jesus hanäng péh tii: “Y né hë ti dejëp do hã mejüü doo. Y né hë ti her'oot do nyy da y bad'oo Ades häd näng doo bã, dejëp do rababong bã habong do sa hã.”

kamahän wät doo da. ⁵Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē hyb n'aa newē ta ti tak'ēp bē es'ōōs doo, ŷ bē kamanahän wät doo. Taw'ääts hē bē t'yyd kamehün. P'aa hēnh bē moo boo baad hadoo do pooj jé bē moo bok do paah. Bē t'yyd kamanehün bā, ŷ da ana bē wē, ŷ ado hōm da bē bag tyng tabasoo doo bā naa. ⁶Ti hadoo né hē, ti anäng na-āāj hē hahŷ baad bē bad'oo doo: Tak'ēp bē ganen'aak Nikoraw ma metēēk do ky s'ūūt doo.* ŷ na-āāj hē tak'ēp ŷ ganen'aak tii.

⁷“Bē sahōnh hē, bē maa newē hā ŷ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hā P'op Hagā Do Sahee maher'oot doo. Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā ŷ anoo da joom ji hed'ēēp do ag tabepóh hyb n'aa, P'op Hagā Do panang bā hahäng doo.”†

Ta hā h'yy ka'eeh do Es-Mirina panang bā habong do hā Jesus maher'oot do hahŷh

⁸Ti taky hadoo:

—Hahŷ da merii karom ŷh hā, hā ŷ h'yy ka'eeh do Es-Mirina panang bā habong do hag'ääs do hā:

“Hahŷ da jāām hē pooj jé hawät doo, tagadēēg ub hawät doo, dajēp do paah, p'aa hēnh ganā wät do kyyh: ⁹ŷ hapäh bē hā rarahejāā doo. ŷ hapäh bē kas'uut. Bē kasuud né paawā, bē h'yyb gó ti anäng hajōng baad hadoo doo. ŷ hapäh Judah buuj wób bē raky n'aa rejāā doo, nesaa do bē ky n'aa ranoo doo. Judah buuj sa noo né paawā, dooh karapé haa heh'äät rado bā tii. Nesaa Do Yb karom né tii. ¹⁰Bē eŷŷm manā bē ahoop do pan'aa. Bē wób radewäts b'ēēh da Dijab† an'oo bā da, bē tametyy hyb n'aa, bē h'yy gejē hōm hyb n'aa paawā. Da hē had'yyt ub da ta äh, ji moo sahōnh hē ta äh bē da rāno n'aa masoo doo. Taw'ääts hē bē h'yy gejē hōm manā hā ŷŷ, bē radejēēb bā na-āāj hē. Tii bā ŷ anoo da bē hā ji edēēb heh'äät do ta sām.

¹¹“Bē sahōnh hē, bē maa newē hā ŷ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hā P'op Hagā Do Sahee maher'oot doo. Jé nesaa do hā j'aa ketsē doo, dooh da tahob bā banesaa hēnh, pawóp nuu me däg radejēp do kamaneēēnh doo.”§

Jesus hā h'yy ka'eeh do Peh-Gamo panang bā habong do hā Jesus maher'oot do hahŷh

¹²Ti taky hadoo:

—Hahŷ da merii karom ŷh hā, hā ŷ h'yy ka'eeh do Peh-Gamo panang bā habong do hag'ääs do hā:

* **2:6** Dooh ji hapēē wäd bā jaa ti Nikoraw. Jāām hē ji hapäh ta ky s'ūūt do ma met'ēēk doo. Tahajaa māh, sa nooh, ji awēē bā ta wób sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk do tā n'aa. Tahajaa mā na-āāj hē ji h'yy karēn do sii ji bahe'ŷŷh. Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang rakarēn rakamekuunh. † **2:7** Genesis 2.9 † **2:10** Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahananēg pé ti Dijab. § **2:11** Jesus hā ji h'yy kanae bā, ji hub dajēb bā, ji h'yyb tym dajēp hadoo na-āāj hē ta jawén, tēēg hōō hēnh ji P'op Hagā Do ky n'aa etyy noo gó. Ji h'yyb tym dajēp doo, dooh tagawatsig bā. Ji ahob had'yyt hē da. Ti hyb n'aa “pawóp nuu me däg radejēp doo” ta ti kamaneēēnh.

“Hahÿÿ da sën-jeer séd demuun hãw padëek do hanäng do kyyh: ¹³ÿ hapäh, Nesaa Do Yb mejüü doo bä bë panang badäk.** ÿ hapäh ta ti hejooñh bë hä. Ti hadoo né hë, dooh hä ÿ bë h'yy gejë hõm bä. Dooh noo gó bë eréd wäd hä ÿ bë h'yy ka'eeh doo. Bë seeh, aj'yy Ân-Tipas häd näng doo, baad had'y'yt hë këh ÿ n'aa her'oot do paa bë panang bä, Nesaa Do Yb bawät bä rada'jëep noo gó na-ääj hë dooh bë eréd wäd hä ÿ bë h'yy ka'eeh doo.

¹⁴“Ti hadoo né hë, ti anäng ta mahang ÿ ganen'aak doo: Ti anäng bë mahang Barâm, p'ooj ub hawäd wät do metëek doo da habok doo. Isaraéw buuj majï sa wahë n'aa Barak häd näng do hä Barâm metëeh paa nyy da tah'y'yb tatuk Isaraéw buuj, nesaa do ramoo bok hyb n'aa. Tametëeh ta hä nyy d' tabad'oo kabarii tä n'aa Isaraéw buuj rabawëh hyb n'aa, nyy d' tabad'oo sa ÿÿm nadoo do sii raba'yÿh hyb n'aa, tak'ëp baad nado né paawä ta ti P'op Hagä Do matym gó. ¹⁵Ti anäng na-ääj hë bë mahang Nikoraw häd näng do karapee ma metëek do ky s'üüt doo. ¹⁶Taw'ääts hë bë t'yyd kamehïin, bë eréd ta ti nesaa doo, bë gado manä ta ti hadoo do bë mahang. Bë t'yyd kamanehïin bä, nayyw hë ÿ ana da bë wë. Sën-jeer noh ÿÿ gó naa ganyyh doo me ÿ gawats'iik da bë mahang nesaa do moo bok doo.††

¹⁷“Bë sahõnh hë, bë maa newë hä ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'y'yt hë kahet'aa do hä P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo. Jé nesaa do hä j'aa ketsë do hä, ÿ anoo da Manah häd näng do kejën hõm doo.†† Jé nesaa do hä j'aa ketsë do hä ÿ anoo da na-ääj hë pä hawak doo. Pä hä takerii däk da ta häd papuuj, jããm hë pä gadoo do hapäh doo.”§§

Jesus hä h'yy ka'eeh do Tijatira panang bä habong do hä Jesus maher'oot do hahÿÿh

¹⁸Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom ÿÿ hä, hä ÿ h'yy ka'eeh do Tijatira panang bä habong do hag'ääs do hä:

“Hahÿÿ da P'op Hagä Do T'aah kyyh, ta matym gabarëeh do tëëg hõh hadoo, k'ääts tég hahiin do hadëë jat do tak'ëp tagabarëeh do hadoo tsyym näng do kyyh: ¹⁹ÿ hapäh sahõnh hë bë moo bok doo. ÿ hapäh nyy da ÿÿh, ta wób na-ääj hë bë kamahän. ÿ hapäh nyy da hä ÿ bë h'yy ka'eeh. ÿ hapäh bë da hadoo do bë masa. ÿ hapäh na-ääj hë h'yy ganajëng doo me bë gadoo baad nado do bë ahoop doo. Pooj jé bë moo bok do bahänh baad bë moo bok hÿÿ kä wë ÿÿ, ÿ hapäh na-ääj hë.

²⁰“Ti hadoo né hë, ti anäng hahÿ bë hä ÿ ganen'aak doo: Baad bë gadoo nanäng ÿÿnh nesaa doo, Jesabéw p'ooj ub hawät do tak'ëp nesaa do moo wät do hadoo doo. Këh ÿ n'aa rod ta daaj hë takamaneëenh. Ta ma metëek doo me ta s'ee hënh tah'y'yb mahüüm karapé haa. Sa ÿÿm, sa patug nadoo

** **2:13** Ta tii bä Nesaa Do Yb mejüü tawén näng, Roma buuj sa wahë n'aa Sesa ramaneëenh do tak'ëp panang buuj rahyb n'aa jew'y'yk do hyb n'aa. Ta tii bä Jesus hä h'yy kana'eeh do tak'ëp rahyb n'aa jew'y'yk na-ääj hë sa kabarii wób, sa hä pé kabaj'aa doo. Sa kabarii rahyb n'aa jew'y'yk panang buuj redoo né paawä, Nesaa Do Yb ti rahyb n'aa jew'y'yk doo. Tak'ëp rarejää paa tii bä Jesus hä h'yy ka'eeh doo. †† **2:16** Ta kyyh tak'ëp hejooñh doo, ta ti sën-jeer. †† **2:17** Tabanawäng doo bä Isaraéw buuj rababok noo gó P'op Hagä Do an'oo had'y'yt hë sa waa Manah ramaneëenh doo. Sa waa P'op Hagä Do anoo do ky n'aa gó Jesus beh'üüm hÿ pong jé ji awäd had'y'yt hë hanoo do ji hä. §§ **2:17** P'ooj ub ranoo pä hawak do jé rats'y'yt do sa hä, ti hyb n'aa hÿ pong jé Jesus bag'ääs bä, ta jãm n'aa hënh ji tagadoo tahanäng pé ti tahyb n'aa péh.

do sii rabahe'ÿÿh tan'oo bã. Hã ÿ h'yy kana'eeh do sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk do tä n'aa rawèh tan'oo bã na-ããj hë. ²¹ ÿ gamedaa wät ta ti ÿÿnh t'yyd kamehïin hyb n'aa paawä. Ti hadoo né hë, dooh tat'yyd kamehïin bã. Dooh takarën bã teréd hõm bã ta patug nadoo do sa sii tabahe'ÿÿh doo. ²² Ti hyb n'aa nahëë näng da ÿ an'oo bã. Tak'ëp rabahoop ÿ an'oo bã da ajyy ta sii ha'ÿÿh pé rat'yyd kamanehïin bã ÿÿnh sii rabahe'ÿÿh doo do hä. ²³ ÿ dej'ëep da ÿÿnh hadoo do karapee, tii bã sahõnh hë hä ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë habong do rahapäh da, ÿ né hë ti t'õp sahõnh hë sa h'yyb gó hanäng do hapäh doo, rahyb n'aa newëë do na-ããj hë hapäh doo. Rabad'oo do pénh ÿ anoo da ta sãm sahõnh hë sa hä.

²⁴ “ÿ maher'oot hÿÿ kã bëeh, Tijatira panang bã habong do hä ÿ h'yy ka'eeh do wób, ÿÿnh hadoo do ma metëek do ky nas'üüt doo, ‘Nesaa Do Yb ky n'aa ta wób nahapäh doo’*** ramaneënh do ma kamanetëek doo. Baad bë baboo däk do hyb n'aa, dooh ÿ mejüü pé bë hä. ²⁵ Jããm hë hahÿ ÿ karën bë hä: Taw'ããts hë baad bë baboo däk doo da bë aboo had'yyt hë ÿ matëeh bã kã.

²⁶ “Jé nesaa do hä j'aa ketsë do hä, ÿ matëeh bã kã ÿ karën do had'yyt moo wät do hä, ÿ anoo da tahyb n'aa jawyk hyb n'aa,††† sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do tabag'ããs hyb n'aa, ²⁷⁻²⁸ Ee hä ÿ tan'oo däk doo da ÿ hyb n'aa jawyk doo. Tak'ëp da j'aa kets'ëë do mejüü da sa hä, dooh rat'yyd mehïin da ky nadah'eeh doo. Rarejãã da sa hä manajuu ji ganebëeh doo da tatu me sapaar s'ëeb, rabag'ããs do heen n'aa. Nesaa do hä j'aa ketsë do hä, ÿ matëeh bã kã ÿ karën do had'yyt hë moo wät do hä, ÿ anoo da na-ããj hë watom.†††

²⁹ “Bë sahõnh hë, bë maa newë hä ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do hä P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo” —näng mä Jesus.

3

Jesus hä h'yy ka'eeh do Sar-Des panang bã habong do hä Jesus maher'oot do hahÿÿh

¹ Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom ÿÿ hä, hä ÿ h'yy ka'eeh do Sar-Des panang bã habong do hag'ããs do hä:

“Hahÿÿ da setsi hedoo do P'op Hagä Do Sahee hä mejüü do kyyh, setsi hedoo do sagõõh hä mejüü do kyyh: ÿ hapäh sahõnh hë bë moo bok doo. Baad bë babok ta wób redoo né paawä, dajëp do hadoo bë h'yyb tym P'op Hagä Do hä, ÿ hapäh. ² Taw'ããts hë bë h'yy kadawuung baad bë h'yy kana'eeh do hä! Kanahën d'os hë madaag is ná baad hadoo do bë mahang, edaa däk ta ti na-ããj hë gawatsik. Taw'ããts hë bë h'yy kahasããb, ta ti bë mahang mad'aak do takahejój däk hyb n'aa, tanahãnh hyb n'aa. ÿ hapëë däg kãn hÿÿ kã, bë moo bok do dooh baad had'op do tado bã P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do matym gó. ³ Ti hyb n'aa, bë hyb n'aa es'ee bë gadoo do paah, baad hadoo do bë rama metëek doo. Bë hyb n'aa es'ee bë maa napäh

*** ^{2:24} Ti noo gó ti abong ma matëg oow Jesus ky n'aa heréd hõm doo. Rahapäh mäh, sa nooh, Nesaa Do Yb ky n'aa ta wób nahapäh doo. Ta ti ky n'aa rama metëek jé sa hä ky s'üüt doo. ††† ^{2:26} Tahajaa na-ããj hë ji erii bã: “Jé nesaa do hä j'aa ketsë do hä, ÿ karën do moo wät do tadajëp bã kã, ÿ anoo da tahyb n'aa jawyk hyb n'aa.” ††† ^{2:27-28} Dooh baad ji hapëë bã nyy d' Jesus hanäng pé ÿ anoo da watom tahe'ood bã. Apokarip 22.16 hä Jesus ta daaj hë takamaneënh “watom tak'ëp gabarëeh doo”. Ti hyb n'aa, raj'aa etsë do hyb n'aa, ta bag tak'ëp gabarëeh do Jesus anoo da sa hä, tahanäng pé tahyb n'aa péh.

do paah. Bě ky dahé tii. Bě t'y'yd kamehĩĩn! Bě h'yy kanadawuung bā, ŷ ana da bē wē bē h'yy kanapeet bā, hets'ēek do ji ganada bā takajaa doo da. Doooh bē hapēē bā ny noo gó ŷ kajaa da bē wē.

⁴“Ti hadoo né hē, pawóp its bē mahang, Sar-Des panang bā habong doo, dooh rahasuuts padäg bā sa saroor. Doooh nesaa do ramoo boo hajök bē wób rabahed'oo doo da, ŷ hanäng pé tii. Si ŷŷ rababok da tii. Hawak da sa saroor, baad rababoo dāk do sām.* ⁵Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā sa nemuun ŷ anoo da sa saroor hawak do rapadedēek hyb n'aa. Doooh da ŷ awug hōm bā sa hād edēb had'y'yt do gadoo do sa hād kerih do heen n'aa hā naa. Ee matym gó, āās ta karom sa matym gó na-āāj hē hahŷŷ da ŷ her'oot sa ky n'aa hā, 'Hahŷ karapé haa tak'ēp ŷ kamahān doo', näng da kēh ŷŷ.

⁶“Bē sahōnh hē, bē maa newē hā ŷ h'yy ka'eeh do jé pad'y'yt hē kahet'aa do hā P'op Hagā Do Sahee maher'oot doo.”

Jesus hā h'yy ka'eeh do Piradepija panang bā habong do hā Jesus maher'oot do hahŷŷh

⁷Ti taky hadoo:

—Hahŷŷ da merii karom ŷŷ hā, hā ŷ h'yy ka'eeh do Piradepija panang bā habong do hag'āās do hā:

“Hahŷŷ da baad had'op doo, tsyt hē nesaa do mahānh hawāt doo,† P'op Hagā Do heh'āāt do kyyh. Hahŷŷ da sa wahē n'aa tak'ēp hyb n'aa jawyk do makū Dawi hād näng do panang noo tēg danāh† kyyh. Doooh hajaa pé noo gatsē pé ta ti noo gasēets hōm doo. Doooh hajaa pé noo gas'ēēs pé ta ti noo gatsēē dāk doo. Hahŷŷ da ta kyyh: ⁸ŷ hapāh sahōnh hē bē moo bok doo. Bē hegāā, ŷ noo gasēets dāk bē pooj jé ta noo hadoo doo. Doooh hajaa pé ta ti ranoo gatsēē bā.‡ Nahejooj its né paawā bēēh, ** ŷ bē ky dahé had'y'yt hē, dooh ŷ bē eréd bā. ⁹Nesaa Do Yb karom hā kā, Judah buuj wób noo kanesa doo, Judah buuj sa daaj hē rakamaneēēj né paawā karapé haa heh'āāt nadoo do ŷ anoo da bē pooj jé rabehyy b'ēēh tūū bē raweh'ēēh hyb n'aa, bē ŷ kamahān né hē rabahapāh hyb n'aa. ¹⁰H'yy ganajēng doo me had'y'yt hē bē baboo dāk do hyb n'aa bē ŷ mejūū do paa hadoo, bē ŷ mo n'aa jesuu da tak'ēp hejooon do mahānh, sahōnh hē badāk hahŷŷ hā habong do sa wē kajaa do mahānh. Ta ti tawén kajaa da sa wē, ŷ metyy hyb n'aa sa hā.

¹¹“Eadaa dāk ŷ kajaa doo. Taw'āāts hē baad bē baboo dāk doo da bē aboo had'y'yt hē, ranado hōm hyb n'aa bē hā ta sām bē hā ŷ ky dāng doo. ¹²Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā ŷ anoo da P'op Hagā Do ŷ h'yy kaha'eeh do tób n'aa ta tu n'aa hadoo tabahadoo hyb n'aa.†† Doooh takado hōm bā. ŷ anoo da ta tii bā tabayyw had'y'yt hē. Ta hā ŷ erih da P'op Hagā Do ŷ h'yy kaha'eeh do hād. Ta hā ŷ erih da na-āāj hē P'op Hagā Do ŷ h'yy kaha'eeh do panang, Jerusarēnh papuu j hadoo do hād, hŷ pong jé P'op Hagā Do wē naa hahyng doo. Ta hā ŷ erih da na-āāj hē hāt ŷ papuu j.

* **3:4** Hawak, baad had'op do ji bawāt do ky n'aa, j'aa ketsē do ky n'aa na-āāj hē. † **3:7** P'op Hagā Do Judah buuj ramaneēēh, “Baad Had'op Doo, Tsytt Hē Nesaa Do Mahānh Hawāt Doo”. ‡ **3:7** Hahŷŷ d' tahanäng pé tii: Jāām hē Jesus tii, panang Jerusarēnh papuu j bā ji ajēē suun hanoo doo, Dawi panaa heh'āāt do P'op Hagā Do ky dāng do paa tabahadoo do hyb n'aa. § **3:8** Hahŷŷ d' tahanäng pé tii: Jesus an'oo dāk sa hā ta tyw n'aa, baad P'op Hagā Do wē ramoo bok hyb n'aa. Doooh hajaa pé hewaatt péh. ** **3:8** Doooh rahyb n'aa jewyg bā ta wób sa matym gó, tahanäng pé tii. Doooh rahajōō bā na-āāj hē. †† **3:12** P'op Hagā Do matym gó had'y'yt hē j'aa kets'ēē do rababok da, tahanäng pé ti tahyb n'aa péh.

13 “Bē sahōnh hē, bē maa newē hā ŷ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hā P'op Hagā Do Sahee maher'oot doo.”

Jesus hā h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bā habong do hā Jesus maher'oot do hahŷŷh

14 Ti taky hadoo:

—Hahŷŷ da merii karom ŷŷ hā, hā ŷ h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bā habong do hag'āās do hā:

“Hahŷŷ da Amen†† hād nāng do kyyh. Hahŷŷ da baad hadoo do had'yyt hē her'oot do kyyh. Hahŷŷ da sahōnh hē tadu na do kyyh: 15 ŷ hapāh sahōnh hē bē moo bok doo. Dooh ŷ bē ty n'aa gesyyg bā, dooh na-āāh hē tak'ēp ŷ bē kamahān bā. H'yy kanap'eed gó had'yyt hē bē babok wē ŷŷ. Jāām hē naēng hād ju do hadoo bēēh. Taw'āāts hē paawā naēng dagāp do hadoo bēēh. Tii d' tanado bā, taw'āāts hē paawā naēng aju do hadoo bēēh. 16 Ti nahado bēēh. Jāām hē naēng hād ju do hadoo bēēh! Ti hyb n'aa edaa dāk bē ŷ makyyys da, naēng hād ju do ji ka-aaw nyyh doo da. 17 Hahŷŷ da bē kyyh, 'Āā ma enāh. Sahōnh hē ti anāng āā wē, āā karēn doo. Dooh hyb n'aa ta see āā karēn péh', nāk bē kyyh. Tii d' né paawā bē h'yyb, dooh bē h'yy kadawuung bā tak'ēp baad nado né bēēh, tak'ēp kasuud is do ji t'yyd mehūn do hadoo bēēh. Dooh bē h'yy kadawuung bā, bē ty temah do hadoo. Nu meby n'aa nāng bē babok doo, saroor tamah do ta sí n'aa hē hawāt do hadoo bēēh! 18 Ti hyb n'aa bē ŷ maher'oot hahŷŷ da: Taw'āāts hē hā ŷ bē ets'ēē k'āāts tēg gabarēēh do tēēg hōō me ty nāw dāk doo, bē h'yyb tym gó bē ma enāh heh'āāt hyb n'aa P'op Hagā Do matym gó. Taw'āāts hē hā ŷ bē ets'ēē hawak do bē saroor bē padedēēk hyb n'aa, bē nu manebnyng hyb n'aa ta si n'aa hē bē babok do hadoo do paa hyb n'aa. Taw'āāts hē hā ŷ bē ets'ēē ta biin ji matym gó ji hawuuk doo, bē bahapāh heh'āāt hyb n'aa.

19 “ŷ nabuuj gedoo ŷ kamahān doo. Mahŷŷnh do hadoo doo me ŷ metēēk ŷ kamahān doo. Ti hyb n'aa, taw'āāts hē tak'ēp bē hyb n'aa tam'aaah bē h'yy kawareem hyb n'aa P'op Hagā Do wē, bē erét hyb n'aa j'ooj madāk doo me bē h'yy ka'eeh doo. 20 Bē hyb n'aa matakā da! Tób noo*** bā ŷ bagēēt, ŷ naēēh. Jé kēh ŷ maa newēē doo, tanoo gasēēts bā, tii bā ŷ d' ajēē suun ta sii ŷ bawēh hyb n'aa.

21 “Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā ŷ anoo da pa ŷŷ, ŷ bag'āās do tyng n'aa jó tabasoo hyb n'aa da, ŷ j'aa ketsēē dāk doo da, Ee bag'āās do tyng n'aa jó ŷ baso dāk doo da.

22 “Bē sahōnh hē, bē maa newē hā ŷ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hā P'op Hagā Do Sahee maher'oot doo” —nāng mā Jesus kyyh.

4

Hŷ pong jé P'op Hagā Do bag'āās do tyng n'aa Jowāw hapāh do ky n'aa hahŷŷh

1 Ta ti jawēn ŷ hegāā wāt, ti hŷ pong jé nooh, noo gasēēts hōm do ŷ bahapāh. Tii bā, pooj jé ŷ maa napāh do kyyh, tak'ēp hadoo do torōm-bet ky hadoo

†† 3:14 “ŷŷ. Tii d' né hē. Taw'āāts hē”, tahanāng pé ti amen. §§ 3:16 P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh doo, naēng dagāp do hadoo. Tak'ēp P'op Hagā Do hā kamahān doo, naēng haju do hadoo. H'yy kanap'eed gó P'op Hagā Do wē hawāt doo, naēng jāām hē hād ju do hadoo. Tak'ēp da Jesus makyyys ta ti hedoo doo. Rahapēē né paawā ta ky n'aa, dooh rahyb n'aa p'eed bā. *** 3:20 Ji h'yyb tym ky n'aa tii.

doo, ky hadoo hã yÿ: “B'ëep. As'ëeg wawëê hë, tii bã hÿ jawén hawät do ÿ metëeh da a hã.” ² Nanyw hë P'op Hagä Do Sahee ÿ tah'yyb mahüüm kãn tii bã. Tii bã ta bagä tyng n'aa ÿ hapäh hÿ pong jé. ÿ hapäh ta jó hasooh doo. ³ Tak'ëp tagabarëeh ta jó hasooh doo, pä gabarëeh do hapëeh do jas-peh häd näng do hadoo, pä ty gahiin do gabarëeh do kor-narina häd näng do hadoo na-ääj hë. Ta tyng w'oo hã ti akëê sarahöd, pä tak'ëp gabarëeh do emerad häd näng do gabarëeh doo da. ⁴ Ta bagä tyng n'aa w'oo hã ti at'ooh ta jó. Hewak sa saroor. K'ääts tég gabarëeh do s'ëeb sa soog. ⁵ Ta hoo gad'oo bã hasooh do ta bagä tyng n'aa hanaa awyb had'yyt hë, tak'ëp tadarung, et'oom. Ta tyng pooj jé ti abëeh setsi ta bag hahöng doo. Setsi P'op Hagä Do Sahee hedoo do tii.* ⁶ Ta tyng pooj jé ti majat akajar paras-ko s'ëeb hadoo, tak'ëp taty ganäm pä tég hawak do hadoo.

Ta hoo gad'oo bã, ta bagä tyng n'aa w'oo hã ji meheet pé kabaj'aa do ab'ëeh. Séd dó sa hã sa matym, sa mamets hã sa jó hã na-ääj hë ramatym enäh. ⁷ Awad reäw häd näng do hadoo ta see mamets, booy yb hadoo ta see mamets, aj'yy hadoo ta see mamets, wawii kapuuh do hadoo ta see mamets. ⁸ Këg enäh kabaj'aa doo. Ji ma poo oow see pé ken'yyh sa këg. Matym enäh sa këg hã, ta jó ta matym wób, ta yt hã ta matym wób. Adëb bã, atsëm na-ääj hë P'op Hagä Do raj'aa etsëe had'yyt hë. Hahÿÿ da sa kyyh:

“Tak'ëp baad had'op, tsyt hë nesaa do mahänh hawät do
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahönh Hë Haj'ap Doo,
p'ooj ub hawät doo, da hë hawät doo, hÿ jawén hawäd had'yyt doo”, nãk sa
kyyh.

⁹ Ta tii da tabagä tyng n'aa jó hasooh do hawäd had'yyt do kabaj'aa do raj'aa etsë bã, ta hã raweh'ëeh bã, ta hã ratsebë bã, ¹⁰ 24 hedoo do sa wahë n'aa rabehyy bë had'yyt hë tabagä tyng n'aa jó hasooh do pooj jé, hedëb had'yyt do raj'aa etsë hyb n'aa. Rabag'ääs do heen n'aa sa soog radatoonh tabagä tyng n'aa jó hasooh do pooj jé. Tii bã hahÿÿ da raj'aa etsë P'op Hagä Doo:

¹¹ “Öm né ti sahönh hë pahuuj wät doo.
Makarën do hyb n'aa mapahuuj wät sahönh hë.
Ti hyb n'aa rawén bok, ti hyb n'aa rawén ganyyh.
Ti hyb n'aa taw'ääts hë öm ji j'aa etsë,
ji weh'ëeh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,
P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh doo.
Taw'ääts hë öm né hë ti
sahönh hë bagäa had'yyt doo”, nãk sa kyyh.

5

Kerih do kapöös do ky n'aa, B'éé T'aah ky n'aa daheeh hahÿÿh

¹ Tii bã, tabagä tyng n'aa jó hasooh do moo gó hub hënh ÿ bahapäh kerih do kapöös doo, ta jó, ta gó na-ääj hë kerih doo. Setsi kets'aa däk do ky n'aa

* ^{4:5} Séb ut P'op Hagä Do Sahee. Setsi tawén hapäh, numero setsi tak'ëp baad had'op tahanäng pé do hyb n'aa. Taw'ääts hë tég eh do 1, tég nad'ëed is do 4-5 ji ner'oot, ta ky n'aa ta tii bã hanäng do sii hë.

jaw'yyk do heen n'aa kapōōs do poo gad'oo hēnh.* ² Tii bā, āās seeh tak'ēp kabaj'aa doo, ta kyyh tak'ēp hadoo do me tabeaanh: “Jaa pé tak'ēp hyb n'aa jawyk péh, hahy ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa kets'aa dāk do hado hōm péh, kerih do kapōōs do tabapyn hōm hyb n'aa?”, nāng ta kyyh. ³ Dooh ky gadoo péh. Hỹ pong jé, badāk hahy bā, t'ōp dejēp do rababong bā na-āāj hē, dooh tak'ēp baad hadoo do kaw'yyt pé hajaa do kerih do kapōōs do tapyn bā taner'oot hyb n'aa ta hā kerih doo. ⁴ Tii bā tak'ēp y baoot kanaw'yyt do hyb n'aa tak'ēp baad hadoo do kapōōs do hapyn péh, kerih do ner'oot péh. ⁵ Tii bā 24 hedoo do sa wahē n'aa see ky hadoo hā ȳy: “Aód manāh. Mahegāā, awad Reāw hadoo doo, Judah buuj sa seeh, Dawi panaa heh'āat doo, ti né hē j'aa ketsē doo. Ti né hē hajaa kerih do kap'ōōj dāk do tapyn hōm bā. Ti né hē hajaa setsi hedoo do ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ta hā kets'aa dāk do tado hōm bā”, nāng ta kyyh hā ȳy.

⁶ Tii bā, P'op Hagā Do bagā tyng n'aa mahang, ji meheet pé kabaj'aa do mahang, 24 hedoo do sa wahē n'aa hoo gad'oo bā ti agēēt y hapāh B'éé T'aah. Wyt ta maab hē ta rog tyw n'aa paa radaj'ēep noo gó. Setsi ta s'āān, setsi na-āāj hē ta matym. Setsi hedoo do P'op Hagā Do Sahee tii,† badāk hahy haw'āats hē kamejūū doo. ⁷ Tii bā B'éé T'aah ana kán ta tyng jó hasooh do wē kā, tii bā tado dāk kerih do kapōōs do ta tyng jó hasooh do moo gó hub hēnh hadāk doo. ⁸ Tabado dāk bā, ji meheet pé kabaj'aa doo, 24 hedoo do sa wahē n'aa na-āāj hē rabehty b'ēeh tūū. Sét ken'yyh rapatsā kán ji metēn doo, buu benyym do hood k'āāts tēg gabarēeh do s'ēēb na-āāj hē. Buu benyym do in-sijēēn hād nāng do ta gó. P'op Hagā Do karapee, tsyt hē ta wē kasēew bong do ta hā raky n'aa etsēē do heen n'aa ta ti buu benyym doo. ⁹⁻¹⁰ Tii bā kā, papuu ky n'aa kā rejām kán, B'éé T'aah hā rama ejām doo. Hahy da sa kyyh:

“Ōm né ti radaj'ēep do paah.

A majyyw me ta sām mets'ēē hōm P'op Hagā Do wē,

ajyy, ȳyj sahōnh hē panaa uuh,

ajyy, ȳyj sahōnh hē sa kyyh her'oot do uuh,

sahōnh hē hāj n'aa babuj uuh,

sahōnh hē né hē badāk hahy bā habong do uuh.

A karapee mabag'āās do rabahado padēēk man'oo bā,

P'op Hagā Do ēr h'yy kaha'eeh do wē ramoo bok,

ta hā rahyb n'aa jew'yyk man'oo bā.

Badāk hahy bā rabag'āās da man'oo bā.

Ti hyb n'aa, ōm né ti tak'ēp hyb n'aa jawyk dāk doo,

kapōōs do hā kerih do magado dāk hyb n'aa,

ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ta hā ketsaa do mabado hōm hyb n'aa”, nāk sa kyyh.

¹¹ Tii bā y hegāā wāt, y maa napēē dāk tak'ēp hajōk do āās sa kyyh. Tak'ēp né hē rakanekan āās. Dooh ji haja bā ji etsén bā. P'op Hagā Do bag'āās do

* **5:1** Sét hē ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa p'ooj ub rabats'aa dāk hyb n'aa jewyk do rerih do hā, jāām hē ta danāh tabapyn hyb n'aa. Hahy Jowāw hapāh doo, setsi ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ta hā tabets'aa padēēk P'op Hagā Do an'oo bā, jāām hē sahōnh hē sa bahānh hyb n'aa jawyk do bapyn hyb n'aa. † **5:6** Taw'āāts hē ji ner'oot tēg eh do 1, tēg nad'ēēd is do 4, ta ky n'aa ta tii bā takerih do sii hē. Sahōnh hē tahapāh doo, tahanāng pé ti setsi hedoo do ta matym. Sahōnh hē tahajaa, sahōnh hā tabag'āās, tahanāng pé ti setsi ta s'āān.

tyng, kabaj'aa doo, 24 hedoo do sa wahë n'aa na-ãäj hë ranu hawööt. ¹²Tak'ëp hadoo do sa kyy me ramejäm. Hahÿÿ da rejäm doo:

“B'éé T'aah radaj'ëep do paah,
taw'ääts hë jãam ub tii, sét hë, sahõnh hë bagãã had'yyt doo.
Taw'ääts hë ti né hë sahõnh hë danäh!
Taw'ääts hë tak'ëp tahaj'ap do ta h'yyb gó tabawät!
Taw'ääts hë tak'ëp tabahejooñh!
Taw'ääts hë ji weh'ëéh, ji hyb n'aa jaw'yuk!
Taw'ääts hë ta ti ji j'aa etsë!”, nãk sa kyyh.

¹³Tii bã ÿ maa napäh sahõnh hë kapahuuj wät doo, hÿ pong jé habong doo, badãk hahÿÿ bã habong doo, t'öp dejëp do rababong bã, t'öp tamii yt hä habong do na-ãäj hë rejäm doo:

“Tabagã tyng n'aa jó hasooh do hä, B'éé T'aah hä na-ãäj hë,
ër j'aa etsë, èr weh'ëéh, èr hyb n'aa jawyyg had'yyt hë!
Ti né hë tak'ëp rabahejooj had'yyt hë”, nãk sa kyyh.

¹⁴Tii bã ji meheet pé kabaj'aa do raky gadoo: “ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë”, nãk sa kyyh. Tii bã 24 wahë n'aa hedoo do rabehyy b'ëéh tüü P'op Hagã Doo, B'éé T'aah hadoo do rahyb n'aa jew'yuk hyb n'aa.

6

Kets'aa dãk do ky n'aa jaw'yuk do heen n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹ÿ hapäh jããm hë pooj jé kets'aa dãk do ky n'aa jaw'yuk do heen n'aa B'éé T'aah bado hõm doo. Tii bã ÿ maa napäh ji meheet pé kabaj'aa do see kyyh. Tak'ëp ta kyyh, darung do ky hadoo. “B'ëëp ana!”, nãng. ²ÿ hegãã kãn, tii bã kawaaro hawak do ti ahãng pój ÿÿ jé, tanaëenh doo. Karaba ta jó hasooh do atón ta moo gó. Ta jó hasooh do hä takan'oo dãk ta soog.* Ti tabahõm kãn sahõnh hë ta majiï taj'aa et'ëëk hyb n'aa, sa häj n'aa hä tamejüü hyb n'aa kã.

³Kets'aa dãk do see B'éé T'aah bado hõm bã kã, ÿ maa napëë dãk kabaj'aa do see kyyh. “B'ëëp ana!”, nãng. ⁴Tii bã anã kãn kawaaro seeh. Hahiin tii. Ta jó hasooh do hä takan'oo dãk ta hejój, badãk hahÿÿ hä habong do rakamaj'ï hyb n'aa, sa da hadoo do radej'ëëp hyb n'aa. Sën-jeer tég gaeh do kan'oo dãk kawaaro jó hasooh do hä.

⁵Ketsaa do see hä kã B'éé T'aah bado hõm bã kã, ÿ maa napëë dãk kabaj'aa do see kyyh. “B'ëëp ana!”, nãng. ÿ hegãã kãn, tii bã kawaaro hasus do ÿ hapëë däg kãn. Ji nu metyy do nahëë ta jó hasooh do moo gó. ⁶Tii bã kã, ji meheet pé kabaj'aa do sa mahang ky ganyyh ji kyyh hãd hadoo do hahÿÿ da her'oot doo: “Sét adëb bã ramoo bok do sãm, jããm hë da sét its kiw tiriig s'ëëb ta sãm. Sét adëb bã ramoo bok do sãm, jããm hë da tamawoob its kiw sewada hãd nãng do s'ëëb ta sãm.† Ti hadoo né hë, marejã manã joom oriib, joom uwa.” Nãng ta ti kyyh.

⁷Kets'aa dãk do see B'éé T'aah bado hõm bã kã, ÿ maa napëë dãk kabaj'aa do see kyyh. “B'ëëp ana!”, nãng. ⁸ÿ hegãã kãn, tii bã kawaaro saw'aak do ÿ hapëë

* **6:2** Hyb n'aa jawyk do heen n'aa, j'aa ketsë do heen n'aa na-ãäj hë ta ti soog. † **6:6** Tak'ëp da badãk hahÿÿ bã habong do rabas'aah da, tahanãng pé tii. Tak'ëp ta bahãnh taky n'aa gebah ji waa ti noo gó, rejoom do karejã dãk do hyb n'aa.

kän. Ta jó hasooh do häd Dajëb. Ta jawén tabawät panang Ades häd näng doo, dejëp do rababong doo bä. Sa hä takan'oo däk rabahej'oonh hyb n'aa, sét hë sa see dajëb had'yyt hë ran'oo bä ji meheet pé ken'yyh badäk hahÿÿ bä habong do uuh. Kanëb'oooh doo me, sah mahÿÿj, nahëë mahÿÿj, har'ëëng ji hawëh doo me radej'ëep da.

⁹ Kets'aa däk do see B'éé T'aah bado hõm bä kä, rama ejuu do tyng hÿ pong jé hahäng do yt hä ÿ hapäh P'op Hagä Do kyyh ramaher'oot do hyb n'aa, Jesus Kristo ma met'ëëg wät do ranerét do hyb n'aa sa majiï radej'ëëb bong do sa h'yyb tym. ¹⁰ Hahÿÿ da raky hadoo tak'ëp hadoo doo me sa kyyh: “Äã kariw n'aa sahõnh hë mabag'ääs doo, baad had'op doo, tsyt hë nesaa do mahänh hawät doo, P'op Hagä Do heh'äät doo, ny noo gó da maky n'aa etyy häj n'aa haw'ääts hë habong do sa hä? Ny noo gó da ta sãm mababaanh, äã radej'ëëp do hyb n'aa? H'ëëd pénh g'ee da?”, näk sa kyyh. ¹¹ Tii bä kä ran'oo däk sa hä saroor hawak doo, rapadedëëk hyb n'aa. Tii bä takaher'ood däk sa hä, kanahën d'os hë ragada nä hyb n'aa, sahõnh hë sa hataa, sa wakään hedoo do sa majiï radej'ëëp do pan'aa radej'ëp bä kä sa hä rabad'oo do paa hadoo.

¹² ÿ hapäh kets'aa däk do see B'éé T'aah bado hõm bä kä. Tak'ëp k'ääts katajus wät. Tak'ëp papÿÿj ty gamaug däk, pään hasus do hadoo. Kamarab ty hahiin däk, majyyw ty gahiin doo da. ¹³ Sagõõh rakajak tüü badäk hahÿÿ bä, wiigo häd näng do ag hapëëh do tüü kejäk doo da bah'ood an'oo bä. ¹⁴ Wë badoo wäd kän, ma kahé bäh ji apõõs doo da. Sahõnh hë waëë, sahõnh hë tsyt dëëg na-ääj hë rakahÿÿd kän P'op Hagä Do an'oo bä. ¹⁵ Tii bä sahõnh hë badäk hahÿÿ bä habong do häj n'aa sa wahë n'aa, hyb n'aa jewyk do sii hë, warahén sa wahë n'aa sii hë, ma näng do sii hë, ta wób mejüü do sii hë, sahõnh hë sa karom, sahõnh hë kariw n'aa temah do sii hë rakejën hõm pä gabeho doo gó sa wób, waëë bä, pä yb mahang sa wób. ¹⁶ Hahÿÿ da rabetsëë waëë hä, pä yb hä na-ääj hë: “Bë kajäg äã jó! Äã bë ejën tabagä tyng n'aa jó hasooh do mahänh! Äã bë jejën B'éé T'aah äã wë takawajään do mahänh. ¹⁷ Takaja däk do hyb n'aa ta sãm baj tak'ëp äm n'aa näng doo, P'op Hagä Doo, B'éé T'aah daheeh ranoo doo. Dooch hajaa pé ked'ëëp péh”, näk da sa kyyh.

7

144 miw kasëew bok do sa ky n'aa hahÿÿh

¹ Ta ti jawén ÿ hapëë däk ji meheet pé ääs. Papÿÿj hana hënh ta see bagëët, papÿÿj hahyng hënh ta seeh, ta karawaa me ta seeh, ta karawaa see me ta see bagëët. Ji meheet pé tabahëm do rameso padëëk, hëëj hä, akajar hä, b'aa hä rabanahëm hyb n'aa. ² Tii bä ÿ hapëë däk ääs seeh, papÿÿj hana hënh naa hasëëk doo. Moo heen n'aa ta hä kerih do ji metsaa doo* P'op Hagä Do hedëb had'yyt do ma tatón ta moo gó. Tii bä ji meheet pé ääs hedoo doo, sa hä takan'oo däk do hëëj hä akajar na-ääj hë rarejää hyb n'aa, tamaher'oot tak'ëp hadoo doo me ta kyyh. Hahÿÿ da ta kyyh sa hä: ³ “Bë rejä manä nä hëëj, akajar, joom. Pooj jé dó ää ets'aa däk da ta heen n'aa P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do karom sa maboor hä”, näng ta kyyh. ⁴ Tii b'ÿ maa napëë däk nyy hë tii, ta heen n'aa sa maboor hä kets'aa däk doo. 144 miw mäh, sahõnh hë 12 hedoo do Isaraéw† taah sa panaa mahang.

⁵ Judah panaa mahang 12 miw,

* **7:2** P'ooj ub sa moo heen n'aa hä takerii däk sa häd heen n'aa. Ta me rabats'aa däk sa h'ëëd hedoo doo. Ta me na-ääj hë rabats'aa däk kerih do hä taky n'aa jawyg däk hyb n'aa. † **7:4** Jakóh né ti Isaraéw.

Rubēn panaa mahang 12 miw,
 Gad panaa mahang 12 miw,
⁶ Aseer panaa mahang 12 miw,
 Napatawi panaa mahang 12 miw,
 Manaséh panaa mahang 12 miw,
⁷ Simijāw panaa mahang 12 miw,
 Rewi panaa mahang 12 miw,
 Isakah panaa mahang 12 miw,
⁸ Seburūn panaa mahang 12 miw,
 Joséh panaa mahang 12 miw,
 Bēn-Jamih panaa mahang 12 miw na-āāj hē.

Tak'ēp hajōk do Jowāw hapāh do ky n'aa hahȳȳh

⁹ Ta ti jawén ȳ hegāā wāt, tii bā tak'ēp hajōk do ȳ hapāh. Dooh ji haja bā ji etsén bā tak'ēp rabahajōk do hyb n'aa. Sahōnh hē hāj n'aa buuj uuh, sahōnh hē panaa uuh, sahōnh hē né hē badāk hahȳȳ hā habong do uuh, sahōnh hē sa kyyh her'oot do uuh tii. P'op Hagā Do bag'āās do tyng n'aa pooj jé, B'éé T'aah pooj jé rabab'ēeh. Hawak sa saroor. Sa moo gó rapatsēē madyyk g'aad hadoo, ratsbé do heen n'aa. ¹⁰ Tak'ēp rageēēnh hahȳȳ da:

“P'op Hagā Do ēr h'yy kaha'eeh do tabagā tyng n'aa jó hasooh doo, B'éé T'aah na-āāj hē ti ēr hed'ēep doo!”, nāk sa kyyh.

¹¹ Sahōnh hē āās rabab'ēeh P'op Hagā Do bag'āās do tyng n'aa w'oo hā, 24 hedoo do wahē n'aa w'oo hā, ji meheet pé kabaj'aa do w'oo hā. Tii bā rabehyy b'ēeh tūū, tūū ramaboer ehyy bēeh, tii bā P'op Hagā Do hā raj'aa etsēē kān.

¹² Hahȳȳ da sa kyyh:

“Ȳȳ. Tii d' né hē. Taw'āāts hē!

Ōm, P'op Hagā Doo, āā h'yy kaha'eeh doo,

ōm āā j'aa etsēē had'yyt hē,

ōm āā hyb n'aa jewyyg had'yyt hē.

Tak'ēp mahajaa do a h'yyb gó tabawād had'yyt hē.

A wē āā tseebe had'yyt hē sahōnh hē āā hā mabanoo do hyb n'aa.

Ōm āā wehēē had'yyt hē.

Sahōnh hē bagāā had'yyt do ōm.

Tak'ēp mabahejooj had'yyt hē!

Ȳȳ. Tii d' né hē. Taw'āāts hē!”, nāk sa kyyh.

¹³ Tii bā 24 hedoo do wahē n'aa see ȳ teanh: “Jaa ti saroor hewak doo gó hab'ēeh doo? N'yy hēnh rahana?”, nāng.

¹⁴ Ti ȳ ky gadoo: “Dooh ȳ hapēē bā. Ōm ti hapāh, hyb n'aa jawyk doo”, nāng ȳ ta hā.

Ti hā ȳ taky hadoo: “Ti ti nanāng tak'ēp rabahoop noo gó hahob bong do paah. Sa saroor rahetsyyd bong, hewak sa saroor ran'oo bā B'éé T'aah majyyw hyb n'aa”, † nāng. ¹⁵ “Ti hyb n'aa”, nāng, “P'op Hagā Do bag'āās do tyng n'aa pooj jé rabab'ēeh. Ta hā ji hyb n'aa jaw'yyc do tób n'aa yt hā ta hā rahyb n'aa jew'yyc, ta wē ramoo bok adēb bā, atsēm na-āāj hē. P'op Hagā

† **7:14** Jesus sa hyb n'aa dajēp do hyb n'aa kawug hōm sahōnh hē nesaa do sa h'yyb gó hanāng do paah. Tii d' né hē tahanāng pé tii.

Doo, tabag'ãas do tyng n'aa jó hasooh do tabawät da sa mahang, sa hä tamo n'aa jesuu da. ¹⁶ Dooch rasa boo bä, dooh rahoo kaaj boo bä. Dooch papÿÿj bag tak'ëp baju do rahob boo bä, dooh na-ääj hë tak'ëp batäng do rahob boo bä. ¹⁷ Tii d' tawén hadoo, B'éé T'aah, P'op Hagä Do bag'ãas do tyng n'aa hoo gad'oo bä hageët do hag'ãas da sa hä, b'éé hagä n'aa ta masääh baad tabahag'ãas doo da. Tamahüüm da ta tii, naëng ji hedëb had'yyt hë hanoo doo hënh. P'op Hagä Do awug hõm da sa ty nabëeh, ta tii bä dooh ji aód wäd bä do hyb n'aa", nang 24 hedoo do wahë n'aa see kyyh.

8

Setsi däg do hadoo do kets'aa däk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Setsi däg kets'aa däk do ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa B'éé bado hõm bä kä, badatih däk hÿ pong jé 30 minut tahyb n'aa péh.

² Tii bä setsi hedoo do ääs P'op Hagä Do matm gó hab'ëeh do ÿ hapëë kän. Tii bä takan'oo däk sa hä setsi gamehÿÿh do nahëeh, torõm-bet häd nang doo.

³ Tii bä kä, ääs see ana kän, rama ejuu do tyng pa tabag'ëed däk. Buu benyym do ji ejuu do nahëe k'ääts tæg gabarëeh do s'ëeb ta moo gó tatón. Tii bä hajõng buu benyym do in-sijëen häd nang do takan'oo däk ta hä, buu benyym do rama ejuu do tyng k'ääts tæg gabarëeh do s'ëeb jó tama ejuu hyb n'aa, P'op Hagä Do karapee ta hä ky n'aa ets'ëe do daheeh P'op Hagä do hä takan'oo däk hyb n'aa. ⁴ Tii bä ääs moo gó naa in-sijëen tsyg as'ëeg kän P'op Hagä Do wë. Atsyg as'ëeg kän ta wë, ta karapee ky n'aa ets'ëe do sa kyyh sii hë. ⁵ Tii bä ääs bado däk buu benyym do nahëeh, rama ejuu do sëh me tah'aa däk, tii bä kä sahõnh hë hëej haw'ääts hë wë tadawäts hyy kän. Tii bä tetoow kän, daruu däk, awyb kän, k'ääts katajus kän.

Setsi gamehÿÿh do nahëe torõm-bet häd nang do ky n'aa hahÿÿh

⁶ Tii bä kä, setsi hedoo do ääs gameh'ÿÿh do nahëe pats'ëe do ramatakä däk ragamehÿÿh hyb n'aa.

⁷ Tii bä pooj jé hadoo do ääs gamehã kän ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bä kä, naëng tak'ëp dagäp do pä hado däk doo, tëeg hõo majyyw mahang kamekuuj däk do na-ääj hë kepyyj hyy kän hëej hënh. Tamawoob hë hadoo do see aooj jëe kän hëej bód. Tamawoob hë hadoo do häj n'aa bä hanäng do uuh aooj jëe kän b'aah. Sahõnh hë jawii aooj jëe kän.

⁸ Tii bä ääs see gamehã kän ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bä kä, waëe hadoo tak'ëp p'op nu däk do kadaw'uuh do kadawäts tu akajar me. Akajar bód majyyw hado däk. ⁹ Tamawoob hë ta me habong do uuh dejëp. Tamawoob hë akajar me habong do marakate uuh karejã bong.

¹⁰ Tii bä ääs see gamehã kän ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bä sagõoh tak'ëp haeh doo, ta bag tak'ëp hõo eh do hadoo, p'op naa tabadëe hyng. Tamii wób me, naëng k'ääts gó hana do wób me tabadëe kän. ¹¹ "Datsäng Doo", sagõoh häd. Naëng uuh datsëe kän ta ti haj'aa. Hajök badäk hahÿÿ hä habong do radejëp ta ti naëng datsäng do an'oo bä.

¹² Tii bä, ääs see gamehã kän ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bä sét hë papÿÿj bäh, sét hë kamarab bäh karejã kän. Pawóp hë papÿÿj bäh, pawóp hë kamarab bäh mad'aak doo, dooh takarejã bä. Tamawoob nuu me ji etyn bä sagõoh, tamawoob hë hadoo do see karejã wät. Rababong do paa badagyb däk. Sét adëb bä bód, sét hë atsëm bód dooh bag nang péh. ¹³ Tii bä, ÿ baheg'ãas bä, ÿ maa napäh wawii p'op wë hä kapuuh do kyyh. Hahÿÿ da ta kyyh: "Tak'ëp baad nado da, tak'ëp baad nado da badäk hahÿÿ bä habong do sa hä,

tamawoob hē āās mad'aak do ragameh̄ȳh do nahēē ragameh̄ä bā kä. Tak'ēp baad nado né da sa hā ta ti an'oo bā!”, nāng wawii kyyh.

9

¹ Tii bā ji moo séd me hadoo do āās kã gameh̄ä kãn ta gameh̄ȳh do nahēēh. Tii bā kä, ȳ hapäh sagōōh tūū, hēēj hā hadāng doo.* Ta hā takan'oo dāk tak'ēp t'ōp gadarong do tabanesaa hēnh noo tēg. ² T'ōp gadarong do banesaa do tanoo gas'eēs bā, ganyyh tēg tsyg tak'ēp hadoo doo, p'op hasēēk doo, tēēg hōō tsyg nāng do hadoo. Pap̄ȳȳj, wē na-āāj hē ta tsyg ty gatsēē dāk. ³ Ta tsyg mahang ragenyyh sabakar. Jé pad'yyt hē, hēēj haw'āāts hē sabakar baboo kãn. Sa hā takan'oo dāk sēēj betuuk doo da rabetuuk hyb n'aa. ⁴ Kamejō dāk sa hā jawii, b'aah, joom na-āāj hē ranarejāā hyb n'aa. Kamejō dāk sa hā jāām hē hēēj haw'āāts hē habong do P'op Hagā Do ma heen n'aa sa maboornanāng do rabetuuk hyb n'aa. ⁵ Dooh takan'oo bā sa hā ta ti radej'ēep hyb n'aa, jāām hē takan'oo dāk ji moo séd me kamarab noo gó rarahejāā hyb n'aa hēēj haw'āāts hē habong doo. Datés do rahoop, sēēj ji tetuuk do ji ahoop doo da. ⁶ Ta ti bawāt noo gó hēēj haw'āāts hē habong do ratyw n'aa esoos da radejēp hyb n'aa paawā, tak'ēp rabahoop do hyb n'aa. Ti hadoo né hē, dooh da rawyyd bā. Rakarēn da radejēb paawā, ti hadoo né hē, dooh rahaja bā radejēb bā.

⁷ Rakaneb'ooh noo gó ji enyyw hōm do kawaaro kaneb'ooh do pan'aa hadoo sabakar. Soog hadoo k'āāts tēg gabarēēh do s'ēēb sa nuu gó hatoonh doo. Ajyy ȳȳj hād hadoo sa mamets. ⁸ Ȳȳj sēēn hadoo sa sēēn. Awad reāw hād nāng do hadoo sa tēg. ⁹ Sa h'ȳyb gatsapoog n'aa, h'yy kasep'ook sapaar s'ēēb hadoo. Tak'ēp maa nesaa do sa kēg kyyh, hajōng do kawaaro, kawaaro ratakyk do na-āāj hē kaneb'ooh doo hēnh waj'aah do ky hadoo. ¹⁰ Dōm enāh. Sēēj hadoo sa w'ooh. Sa w'oo hā hana doo me ta mah'ȳȳj me hēēj haw'āāts hē habong do rabahoop ran'oo bā ji moo séd me kamarab noo gó. ¹¹ Āās nesaa do t'ōp gadarong doo gó tabanesaa hēnh naa hanyyh doo, sa wahē n'aa. Eberew kyy me ta hād Abadōn. Gereg kyy me ta hād Aporijōn.†

¹² Pooj jé tak'ēp nesaa do s'ēēh hadoo doo gó ȳ hapäh do tabēēj hōm kãn. Pawóp hē rahoop do pan'aa ti abong nā.‡

¹³ Ji ma poo oow see pé hadoo do āās gameh̄ä kãn tii bā ta gameh̄ȳh do nahēēh. Tii bā, P'op Hagā Do pa hahāng do in-sijēēn rama ejuu do tyng k'āāts tēg gabarēēh do s'ēēb, ta sasu me habēēh do poo gesōm doo bā naa ȳ maa napäh ky ganyyh doo. ¹⁴ Hah'ȳȳj da ta ti kyyh ji ma poo oow see pé hadoo do āās hā: “Masood hōm ji meheet pé hedoo do āās tamii maeh do Ēw-Parat hād nāng doo bā kamaw'yyd dāk doo”, nāng poo gesōm doo bā naa ganyyh do kyyh. ¹⁵ Tii bā tasood hōm ji meheet pé hadoo do āās, tamawoob hē hadoo do uuh badāk hah'ȳȳj hā habong do radej'ēep hyb n'aa. Ta ti noo gó bē no n'aa dāg né hē, ta ti radej'ēep hyb n'aa ji meheet pé hedoo do āās P'op Hagā Do enyyw dāk. ¹⁶ Ȳ maa napäh nyy hē sa warahén kawaaro jó hah'ūūm doo: 200 milhōes.

¹⁷ Hah'ȳȳj da säh ȳ hadoo doo gó ȳ hapäh kawaaro, ta jó hah'ūūm doo: Ty gahiin, tēēg hōō ty hahiin do hadoo, jabaruut, saw'aak do na-āāj hē sa h'yy gatsapoog n'aa. Kawaaro sa nuuh, awad reāw nuu hād hadoo. Sa noo gó naa

* **9:1** Āās see tahyh n'aa pé ti sagōōh. † **9:11** “Rejāā doo,” tahananāng pé ta hād. ‡ **9:12** Tamawoob hē hadoo do rahoop do pan'aa see 8.13 hā wawii her'oot do paa né tii.

ganyyh tēeg hōō, tēeg tsyg, saw'aak do na-āāj hē. ¹⁸ Tamawoob hē hadoo do uuh badāk hahŷŷ hā habong do dejēp, tēeg hōō, tēeg tsyg, saw'aak do mahŷŷj. ¹⁹ Sa hejój banā kån sa noo gó naa, sa dōm hā naa. Aw'yy hadoo sa dōm. Sa dōm poo gad'oo hā nu enāh. Tii me rarejāā badāk hahŷŷ hā habong doo.

²⁰ Hēej haw'āāts hē habong do wób, nadejēp doo, sahōnh hē ta ti rabahapēē né paawā, dooh rat'yyd kamehīn bā baad nadoo do ramoo bok do hā. Dooh reréd bā karap'aar h'yyb nesaa do rahyb n'aa jew'yyk doo. Dooh reréd bā sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk doo. K'āāts tēg gabarēēh do s'ēēb, k'āāts tēg hawak do s'ēēb, k'āāts tēg hahiin do s'ēēb, pā s'ēēb, b'aa s'ēēb ta ti sa kabariih. Dooh rahapēē bā, dooh ramaa napēē bā, dooh raboo bā. ²¹ Dooh badāk hahŷŷ bā habong do rat'yyd kamehīn bā ta wób radej'ēep do hā, ramehēm do hā, sa ŷŷm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabeŷŷh do hā, ta wób sa ma rets'ēek do hā.

10

Kerih do kapōōs do ky n'aa hahŷŷh

¹ Tii bā āās tak'ēp kabaj'aa do see ŷ bahapāh hŷ pong jé naa hahyng doo.* Wē puh mahang tabahyng. Sarahōd ta nu pong jé tabakēē. Papŷŷj gabarēēh do hadoo ta mamets. Tēeg hōō hadoo ta tsyym. ² Kerih do kapōōs do paa kapyn hōm do ta moo gó. Ta tsyym hub akajar jó tabahāng. Hēej hā ta tsyym s'ŷŷ bahāng. ³ Tak'ēp ta kyyh, awad reāw hād nāng do hahih wāt do hadoo, ām n'aa nāng doo. Taky ganyyh bā, setsi hedoo do darung do raky gadoo. ⁴ ŷ berih bā paawā setsi hedoo do darung do sa kyyh, ŷ maa napāh kyyh hā ŷŷ, hŷ pong jé naa hahŷŷ da ky hadoo doo: “Merii manā setsi hedoo do darung do rahe'oot doo. Maher'ood manā da”, nāng hŷ pong jé naa ky ganyyh do kyyh hā ŷŷ.

⁵ Tii bā, āās akajar jó, hēej hā na-āāj hē hageēt do ŷ hapēē wāt doo, p'op ta moo hub tagadahēē kån wē hā. ⁶ Tii bā ká, hedēb had'yyt do hād gó, ky kaneh'ŷŷt doo me taky dāng. Wē, papŷŷj, kamarab, sagōōh, badāk hahŷŷh, sahōnh hē ta hā hanāng do sii hē, akajar ta me habong do sii hē pahuuj wāt do hād gó né hē taky dāng. Hahŷŷ da ta kyyh: “Doo da P'op Hagā Do gadaa wād bā. ⁷ Ta gamehŷŷh do nahēē setsi hadoo do āās ká gamehā bā ká, kaja dāg kån da P'op Hagā Do h'yyb dāng do ji nahapāh nā doo. Ta ky n'aa rod sa hā tametēēh do paa hadoo doo da né da”, nāng āās kyyh.

⁸ Tii bā ká, hŷ pong jé naa ky ganyyh do kyyh, pooj jé ŷ maa napāh doo, p'aa hēnh taky hadoo hā ŷŷ. “Magado kerih do kapyn dāk doo, āās akajar jó, hēej hā tsyym hāng do moo gó naa”, nāng ta kyyh hā ŷŷ. ⁹ Tii bā ta wē ŷ bahōm, ŷ betseē kerih do tabanoo hyb n'aa hā ŷŷ. Ti taky hadoo hā ŷŷ: “Mado dāg. Makarēēb jēh. Egēēh da a noo gó, mabaa bēēh hadoo. A wog gó da matsing”, nāng ta kyyh. ¹⁰ Tii bā kerih do ŷ bado dāk ta moo gó naa, ŷ awa jēng. Egēēh né hē noh ŷŷ gó, mabaa bēēh hadoo. ŷ karēēb jēng jawén paa bā, matsii kån wok ŷŷ gó. ¹¹ Tii bā rē tany ky hadoo hā ŷ hahŷŷ da: “Kamejō dāk a hā, p'aa hēnh mamaher'oot hyb n'aa ta jawén hana do ky n'aa P'op Hagā Do metēēh do hajōk do hēej haw'āāts hē habong do sa ky n'aa hā, hajōng hāj n'aa babuuj sa ky n'aa hā, hajōk hedoo do badāk hahŷŷ bā sa kyyh her'oot do sa ky n'aa hā”, nāng hā ŷ her'oot doo.

* **10:1** Badāk hahŷŷ bā naa Jowāw bahapāh tii.

11

Pawóp hadoo do P'op Hagä Do ky n'aa rod sa ky n'aa hahÿÿh

¹Tii bä takan'oo däk hä ÿÿ ji metyy n'aa nahëë ji tatu hadoo doo. Ti rë tanyy ky hadoo hä ÿÿ: “Ahöm, mety P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'y'yk do tób n'aa ta madawëët doo, ta gagod, h'ëéd pénh tanu däk. Mamety na-ääj hë P'op Hagä Do hä rama ejuu do tyng. Metsén ta tii bä P'op Hagä Do hyb n'aa jew'y'yk doo, nyy hë. ²Mety manä P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'y'yk do tób n'aa wahoo. Ta ti takan'oo däk P'op Hagä Do karapee nadoo do sa hä. 42 ta kamarab n'aa rababep panang Jerusarënh. Ti hyb n'aa mety manäh.* ³ÿ mejüü da pawóp hadoo do këh ÿ n'aa herot doo. Këh ÿ n'aa ramaher'oot da ta wób sa hä ta ti 1,260 ta ä noo gó.† Saroor hebaan do hejoooh do ji h'yy katón do heen n'aa rapadedëék da”, näng ta kyyh. ⁴Pawóp hadoo do ta ky n'aa rod, pawóp hadoo do joom oriib, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hë bag'ääs do pooj jé habëëh do tii.‡ Pawóp hadoo do ta bag tyng, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hë bag'ääs do pooj jé habëëh do ti na-ääj hë.§ ⁵Sa majiï rakarën bä rarahejä bä paawä sa hä, tëég hõõ ganyyh sa noo gó naa sa majiï ragawats'iik hyb n'aa. Tii da radej'ëep sahõnh hë sa hä rarejäã karën do paawä. ⁶P'op Hagä Do an'oo däk sa hä 42 kamarab noo gó naëng nadots wäd ran'oo bä, P'op Hagä Do ky n'aa raher'ood nuuj jé. P'op Hagä Do an'oo däk majyyw hado däk ran'oo bä naëng. Tan'oo däk na-ääj hë sahõnh hë hedoo pé baad nadoo doo me badäk hahÿ rarejäã. Rakarën do pénh tii d' rabad'oo P'op Hagä Do anoo sa hä.

⁷Rabahajaa bä kä P'op Hagä Do ky n'aa ramaher'oot doo, 42 kamarab bahëëj jëng bä kä, tabanas'aa, tak'ëp t'öp gadarong doo gó naa, tabanesaa hënh naa hanyyh do kamaj'iï da sa wë, taj'aa et'ëëk da sa hä, tadej'ëep da. ⁸Panang ky n'aa etsëëh do tyw n'aa bä abë hõm da sa kamag n'aa. Panang Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do repëëm däk do paa ti panang ky n'aa etsëëh doo. Sodomä, Esit na-ääj hë ramaneëënh ta ti panang häd wób.** ⁹Sahõnh hë né hë badäk hahÿÿ bä habong doo, ajyy, ÿÿj, sahõnh hë panaa uuh, sahõnh hë sa kyyh her'oot do sa uuh, sahõnh hë häj n'aa babuj uuh na-ääj hë, tamawoob hë ta äh, sét hë ta bód ta jó noo gó raheg'ääs da sa kamag n'aa paah. Dooh da ran'oo bä sa kamag n'aa radakä jëë bä. ¹⁰Sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do ratsebé da pawóp hadoo do dejëp do paa sa hyb n'aa. Tak'ëp ratsebé do hyb n'aa kä, sa matym n'aa ramejüü da sa da hadoo do wë. Tii d' rawén d'oo tak'ëp rabahoop do hyb n'aa paa pawóp hadoo do ta ky n'aa rod sa moo gó.

¹¹Ti hado né paawä, tamawoob hë ta äh, sét ta bód ta jó jawén paa bä, ta pahuunh do ji edëb hanoo do P'op Hagä Do hä hana do edëëb bong sa kamag n'aa paah. Edëb bë kán. Tak'ëp rabeÿÿm bong sahõnh hë ta ti hapäh doo. ¹²Tii bä pawóp hadoo do ramaa napëë wät kyyh tak'ëp hadoo do hÿ pong jé naa. “Bë as'ëëg wawëë hë”, näng ta ti kyyh sa hä. Tii bä wë puh mahang rabas'ëëg kán hÿ pong jé sa majiï matym gó.

¹³Ti noo gó né hë tak'ëp k'ääts katajus wät. Tób panang bä hatoonh do ji moo sahõnh hë ken'y'yh sét hë kag'ëëd bëëh. 7 miw panang buuj dejëp k'ääts

* **11:2** Rawén bep da, raty n'aa ges'y'yk do hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa wahoo. Rakarën rarejäã ti. Dooh rahyb n'aa jewyyg bä da, tahanäng pé tii. † **11:3** 1,260 ta äh hedoo doo, 42 kamarab né tii, tëg nad'ëëd is do 2 hä takeriï däk doo. ‡ **11:4** P'op Hagä Do ky n'aa rod Sakarija häd näng do hapäh do paa ti ta tii. § **11:4** Joom oriib, ta bag tyng pawóp hadoo doo, ta ky n'aa rod sa metëë n'aa tii.

**

11:8 Jerusarënh panang hä rapes'ääp tii.

katajuus do haj'aa. Ta wób ká, kedëeb bong do raj'aa etsëe wäd kán tii bá P'op Hagä Do hÿ pong jé hawät doo.

¹⁴Tabëej hóm kán pawóp däg ká tak'ëp nesaa do s'ëeh hadoo doo gó ÿ hapäh doo. Tamawoob hë hadoo doo ká ti awät nä.

Setsi däg do gamehÿÿh do nahëe ky n'aa hahÿÿh

¹⁵Tii bá setsi hedoo do ääs ká gamehã kán ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bá hajöng kyyh tak'ëp ky hedoo do ky ganä kán hÿ pong jé. Hahÿÿ da sa kyyh:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër h'yy kaha'eeh doo,
Kristo tah'yyb däng do na-ääj hë tii ká hÿÿ ká sahõnh hë badäk hahÿ bag'ääs doo.
Tabagää had'yyt da”, nãk sa kyyh.

¹⁶Tii bá 24 hedoo do wahë n'aa, sa bagä tyng n'aa jó hat'oonh do rabehyy b'ëeh P'op Hagä Do matym gó. Tüü sa maboore me rabehyy bëeh, P'op Hagä Do raj'aa etsëe kán. ¹⁷Hahÿÿ da sa kyyh:

“A wë ää tseb'ee, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo.

Öm né ti da hë hawät doo, p'ooj ub hawät doo, hÿ jawén hawäd had'yyt doo. A wë ää wén tseb'ee, tak'ëp hadoo do a hejój mametä däk do hyb n'aa, sahõnh hë mabagää däg kán do hyb n'aa.

¹⁸Tak'ëp sahõnh hë häj n'aa babuuj rakawajään paa a wë.

Kaja däg kán hÿÿ ká makawajään doo gó ta sãm mabaanh doo.

Kaja däk dejëp do paa nesaa doo hënh maky n'aa etyy doo.

Kaja däk na-ääj hë ta sãm baad hadoo do manoo do a ky n'aa rod sa hã,

tsyt hë a wë kasëew bong doo, öm weh'ëeh do sa wë na-ääj hë.

Tii d' mabad'oo ky n'aa nets'äs do sa hã, ky n'aa etsëeh do sa wë na-ääj hë.

Öm rejää da badäk hahÿ rejää doo”, nãk sa kyyh.

¹⁹Tii bá noo kasëets däg kán P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa hÿ pong jé hasooh doo. Ta hood P'op Hagä Do ky n'aa enooh do rahyb n'aa esee do hood n'aa ji hapëe kán tii bá ta gó hahäng doo. Tak'ëp tabawyp tii bá, tak'ëp tadarung, et'oome, naëng tak'ëp dagäp do pä hado däk do kajäg kán.

12

ÿÿnh, tabanas'aa daheeh Jowāw hapäh do ky n'aa hahÿÿh

¹Tii bá ká, tak'ëp meuj n'aa näng do heen n'aa ganyyh wë hã. ÿÿnh ganyyh. Papÿÿj gabarëeh doo da ta saroor tagana doo. Kamarab jó tabagëet. 12 sagõöh ta nuu gó hasooh do hã.* ²Etaah ÿÿnh hadoo doo. Tak'ëp tabawaam ajän mahÿÿj ganyyh do hyb n'aa.

³Tii bá tak'ëp meuj n'aa näng do heen n'aa see ganyyh wë hã. Tabanas'aa hahiin do tak'ëp haeh do ganyyh. Setsi ta nuuh. Setsi ta soog. Ji moo sahõnh hë ta s'ään, dõm näng.† ⁴Tamawoob hë hadoo do uuh sagõöh tadewäts hyng tüü hëej hã ta dõm me. ÿÿnh hedoo do ajän benäng do pan'aa pooj jé tabanas'aa bag'ëed däk, ajän benyy däk bá ká nayyw hë tabawëh hyb n'aa paawä. ⁵Tii bá ta t'aah aj'yy enyy däg kán. Dooch tabanas'aa haja bá ÿÿnh

* **12:1** Isaraëw buuj P'op Hagä Do karën do moo bok do heen n'aa tahyb n'aa pé ta ti ÿÿnh. † **12:3** Nesaa Do Yb né hë ti tabanas'aa.

hadoo do t'aah tawëë jëë bã, nayyw hë P'op Hagä Do masäg kân do hyb n'aa ta wë, tabagä tyng n'aa wë kä. Sahõnh hë häj n'aa buuj y̆y̆nh hadoo do t'aah bag'ääs da. Tagawats'iik da ta hã ky nadah'eeh doo.† 6 Tii bã y̆y̆nh hadoo do kejën hõm tabanawäng hënh, ta pooj jé P'op Hagä Do benyyw däk doo hënh. Ta tii bã y̆y̆nh rabahagää kân 1,260 ta ä noo gó.§

7 Tii bã rakaneb'ooh h̄y pong jé. Mikéw kä, ääs sa wahë n'aa, ääs ta sii habong do rakaneboh kân tabanas'aa sa sii, ääs nes'aa padëëk do tabanas'aa karapee sa sii. 8 Tabanas'aa rakamajë boo né paawä Mikéw sa wë, dooh tahaja bã Mikéw. Ti hyb n'aa dooh takan'oo wäd bã h̄y pong jé raboo boo bã, tabanas'aa hã, ta karapee sa hã. 9 Tabanas'aa yb paa radawäts hyng tũü. Ti né hë ti aw'yy hadoo do p'ooj ub hawät do Dijab ramaneëënh doo, Nesaa Do Yb. Ti né hë ti ta s'ee hënh, dawëë P'op Hagä Do mahãnh sahõnh hë badäk hahy̆y hã habong do h'yyb mahũüm do paah. Badäk hahy̆y hënh radawäts hyng, ääs nesaa do ta karapee hedoo do daheeh.

10 Tii bã y̆ maa napäh tak'ëp h̄y pong jé her'oot doo. Hahy̆y da ta kyyh:

“Kaja däg kân h̄y̆y kä P'op Hagä Do ji ted'ëëp do Nesaa Do Yb hejój mahãnh. Kaja däg kân na-ääj hë ta hejój me sahõnh hë tabag'ääs doo.

Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do hyb n'aa jawyg däk h̄y̆y kä sahõnh hë sa bahãnh.

Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do dawäts hyng do hyb n'aa ër h̄y̆y hedoo do ky n'aa tapa had'yyt hë do P'op Hagä Do matym gó.

11 B'éé T'aah majyyw hyb n'aa, ta ky n'aa ramaher'oot do hyb n'aa, raky daheeh do hyb n'aa na-ääj hë ta ti raj'aa et'ëëk ta ti sa majĭi, Nesaa Do Yb. Dooh ta bahãnh rakamahãnh bã badäk hahy̆y hã ji hawät doo. Ti hyb n'aa, dooh rĕy̆m bã dajëb hã.

12 Ti hyb n'aa, bë tsebee h̄y pong jé.

Sahõnh hë bë h̄y pong jé habong do bë tsebee!

Bëë kä, badäk hahy̆y bã habong doo,

akajar me habong do na-ääj hë,

tak'ëp nesaa da bë hã bë wë Dijab bahyng do hyb n'aa.

Tak'ëp né hë takawajãän,

tahapëë däk do hyb n'aa edaa däk radawäts gëet doo”,

näng h̄y pong jé her'oot do kyyh.

13 Tabanas'aa bahapäh bã kä ti tũü, badäk hahy̆y hënh radawäts hyng doo, ta noo n'aa masoo y̆y̆nh t'aah henäng doo. 14 Dooh tabanas'aa haja bã, y̆y̆nh hadoo do hã takan'oo däk do hyb n'aa wawii tak'ëp haeh do kég, tabanawäng hënh ta hã tabenyw däk doo hënh takapuh hõm hyb n'aa, takejën hyb n'aa. Ta tii bã rabahag'ääs ta hã tamawoob hë ta baab, ji ma poo oow see pé kamarab ta jó. Dooh aw'yy hadoo do haja bã ta t'i hënh tahõm bã. 15 Tii bã aw'yy hadoo do etsós wät naëng. Tamii hado däk. Takarën paawä wän n'aa hejooñh do bahëm hyng y̆y̆nh. 16 Dooh tahaja bã. Y̆y̆nh hadoo do k'ääts masaa kân. K'ääts karëëb jéng tamii tabanas'aa noo gó ganyyh doo. 17 Ti hyb n'aa tak'ëp tabanas'aa kawajãän kân y̆y̆nh wë, ti hyb n'aa ahõm kân y̆y̆nh hadoo do

† 12:5 Gereg kyy me hahy̆y da takerii däk: “Sapaar s'ëëb tabagä n'aa heen n'aa da.” Sa moo gó bagä n'aa ratón rabag'ääs do heen n'aa. Sapaar s'ëëb tabag'ääs do heen n'aa, tagamawats'iik do ta majĭi, ta hã ky nadah'eeh doo, tahanäng pé tii. Jesus ky n'aa né ti hahy̆y. § 12:6 42 kamarab tii. Tamawoob hë ta baab, ji ma poo oow see pé kamarab ta jó tii.

panaa wób sa wë takamaj'ī hyb n'aa. P'op Hagä Do mejüü do ky dah'eeh do ti ta panaa wób, ** Jesus ky n'aa nerét doo. ¹⁸ Tii bā akajar nabyy me tabanas'aa bag'ëed dāk.

13

Tabanas'aa see akajar me naa hanyyh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bā ÿ hapäh tabanas'aa see akajar me naa hanyyh doo. Setsi ta nuuh. Ji moo sahõnh hē ta s'ään. Ta s'ään hā ti atoonh ta soog. Sét ken'yyh ta nuu hā takerii dāk ta hād wób P'op Hagä Do tah'yyb rejää doo. ² Awad rewopaad hād nāng do hād hadoo ta ti tabanas'aa ÿ hapäh doo. Awad see péh, uus hād nāng do hadoo ta tsyym, ta mooh. Awad reāw hād nāng do noo hadoo ta nooh. Tabanas'aa seeh, dõm nāng doo, * pooj jé ÿ hapäh doo, an'oo dāk ta hejój, tabag'ääs doo, tabanas'aa akajar me hanyyh do hā. Tan'oo dāk na-āāj hē ta hā tak'ëp tahyb n'aa jawyg dāk hyb n'aa. ³ Akajar me hanyyh do tabanas'aa nuu see hā ta rog noo eh do paa tyw n'aa. Dajëp ji edoo né paawā ta rog mahÿÿj, dooh tadajëb bā. Mah'uu dāk ta rog. Ti hyb n'aa, sahõnh hē badāk hahÿÿ bā habong do rahyb n'aa meuunh, rawén ky sūüt tabanas'aa tame hanyyh doo. ⁴ Tii bā badāk hahÿÿ bā habong do rahyb n'aa jewyyg däg kån tabanas'aa dõm nāng doo, tabanas'aa akajar me hanyyh do hyb n'aa jawyg dāk tan'oo dāk do hyb n'aa. Tabanas'aa akajar me hanyyh do na-āāj hē rahyb n'aa jew'yyk. Hahÿÿ da sa kyyh: “Doo hahÿ tabanas'aa akajar me naa hanyyh do hadoo péh. Doo hājaa pé ta hā j'aa ketsé péh”, nāk sa kyyh.

⁵ Tii bā tabanas'aa akajar me hanyyh do hā takan'oo dāk ta hā hē taj'aa etsé ta ky n'aa hā. Takan'oo dāk ta hā ta her'oot doo me P'op Hagä Do tah'yyb rejää doo. Takan'oo dāk ta hā 42 kamarab noo gó h'yyb jawyg gó tamejüü hyb n'aa. ⁶ Tii bā ta her'ood kån nesaa do P'op Hagä Do tah'yyb rejää doo. Ta her'ood kån P'op Hagä Do hād rejää doo. Taky n'aa rejää P'op Hagä Do karapee, P'op Hagä Do panang, hÿ pong jé habong do na-āāj hē. ⁷ Takan'oo däg kån ta hā P'op Hagä Do karapee, tsyt hē ta wë kasëew bong do wë takamaj'ī hyb n'aa. Takan'oo dāk sa hā taj'aa et'ëek hyb n'aa. Tii bā takan'oo dāk ta hā, sahõnh hā tamejüü hyb n'aa. Sahõnh hē badāk hahÿÿ hā habong do hā, ajyy, ÿÿj sahõnh hē sa panaa hā, sahõnh hē sa kyyh her'oot do hā, sahõnh hē hāj n'aa babuuj hā tamejō kån. ⁸ Sahõnh hē badāk hahÿÿ bā habong doo, sa hād kanerii dāk do edëb had'yyt hē gadoo do heen n'aa hā raj'aa etsé da tabanas'aa. B'éé T'aah, badāk hahÿÿ bā tadu dahäng noo gó naa P'op Hagä Do h'yyb däng do tadajëp hyb n'aa, ta ti ti ji edëb had'yyt do heen n'aa danäh.†

⁹ Taw'ääts hē sahõnh hē maa nap'ëeh do ramaa newëë hahÿÿh:

¹⁰ “Jé sa hā P'op Hagä Do h'yyb däng do sa majī rameso padëek hyb n'aa, sa majī moo gó rakameso dāk né da. Jé sa hā P'op Hagä Do h'yyb däng do sën-jeer me radej'ëep hyb n'aa, sën-jeer me radejëp né da.”

Ti hyb n'aa taw'ääts hē h'yyb jawyg gó P'op Hagä Do karapee tsyt hē ta wë kasëew bong do ragadoo ta ti. Taw'ääts hē dooh rah'yy gejë bā Jesus hā rah'yy ka'eeh do hā.

Tabanas'aa see k'ääts gó naa hanyyh do ky n'aa hahÿÿh

** 12:17 Jesus hā h'yy ka'eeh do ti. * 13:2 Nesaa Do Yb ti. † 13:8 Ta ti hā sa hād kerih doo, dooh raj'aa etsëë bā tabanas'aa.

11 Tii bā tabanas'aa see k'āāts gó naa hana doo kā ŷ bahapēē kán. Pawóp hē ta s'āān. B'éé t'aah s'āān hadoo ta s'āān. Tabanas'aa dōm nāng do hadoo ta kyyh.† 12 Tabanas'aa akajar me hanyyh do paa hejój gó, sahōnh hē ta ti hyb n'aa jawyk doo gó tabanas'aa k'āāts gó hana do bawāt. Tabanas'aa pooj jé hanyyh do ky gabuuj gó tamoo wāt sahōnh hē tamoo wāt doo. K'āāts gó hana do anoo sahōnh hē badāk hahŷŷ bā habong do rahyb n'aa jew'yyk tabanas'aa ta nuu see rog mah'uu dāk do paah. 13 Tak'ēp meuj n'aa nāng do heen n'aa tabanas'aa k'āāts gó hanyyh do moo wāt. Tēēg hōō sii hē adēē hyng tūū hŷ pong jé naa tan'oo bā badāk hahŷŷ bā habong do sa matym gó. 14 Meuj n'aa nāng do heen n'aa tabanas'aa tame hanyyh do paa ky gabuuj gó tamoo wāt do hyb n'aa, tawad'ii kán badāk hahŷŷ hā habong doo. Tamejūū sa hā, kabarii tabanas'aa rog nāng do paa heen n'aa ratama hyb n'aa, ta tii hā raweh'ēeh hyb n'aa. Tabanas'aa rog nāng do paa né paawā, sēn-jeer haj'aa, edēp nā. 15 Tii bā tabanas'aa k'āāts gó naa hanyyh do hā takan'oo dāk, kabarii tabanas'aa rog nāng do paa heen n'aa tabedēb gēēt hyb n'aa kā. Kabarii hedēb wāt do hyb n'aa, er'ood kán. Tamejūū radej'ēep hyb n'aa sahōnh hē kabarii ta heen n'aa hā hyb n'aa najew'yyk doo. 16 Tamejūū na-āāj hē, sahōnh hē badāk hahŷŷ bā habong do sa moo hub hā tanado bā sa maboer hā radadāk ta heen n'aa. Ky n'aa nets'ās do hā, ky n'aa etsēeh do hā, ma nāng do hā, kas'uut do hā, kariw n'aa tamah do hā, sahōnh hē sa karom hā na-āāj hē radadāk da ta ti heen n'aa. 17 Ta ti heen n'aa nanāng doo, dooh da tahaja bā tets'ēē bā takarēn doo, dooh na-āāj hē tahaja bā ta wē hanāng do tesēēm bā. Tabanas'aa tame naa hanyyh do paa hād né ti ta heen n'aa. Ta hād numero n'aa tii. 18 Taw'āāts hē tak'ēp ji h'yy ganāng hahŷŷ hā. Taw'āāts hē jé h'yy ganāng do tahyb n'aa newēē nyy d' tahanāng pé tabanas'aa numero n'aa. 666 ta numero n'aa. A'yy hād né tii.

14

B'éé T'aah 144 miw ta wē kasēew bong do ta sii habong do ky n'aa hahŷŷh

1 Tii bā ŷ hegāā wāt. Pój ŷŷ jé ŷ bahapāh B'éé T'aah waēē Sijōn hād nāng do jó hageēt doo.* Ta sii rababok 144 miw ta karapee wób. Sa maboer hā takerii dāk B'éé T'aah hād, B'éé T'aah Yb hād daheeh. 2 Tii bā ŷ maa napāh hŷ pong jé hana do maa ena doo, gawakaa p'op hana do maa ena do hadoo, darung do tak'ēp maa ena do ky hadoo. Etēn do nahēē hajōng tyd nāng do retēn do hadoo ŷ maa napāh doo. 3 P'op Hagā Do bag'āās do tyng n'aa pooj jé, ji meheet pé kabaj'aa do pooj jé, 24 wahē n'aa sa pooj jé 144 miw hedoo do papuuj ky n'aa kā rejām kán. Dooh hajaa pé ta ti kejām do ma kametēēk péh. Jāām hē hajaa rama kamet'ēēg bā 144 miw hedoo doo, badāk hahŷŷ hā habong do mahang P'op Hagā Do wē kedēēb bong doo. 4 Ta ti hedoo doo, dooh noo gó rababok pé ŷŷj sa wē. Ti hyb n'aa baad had'yyt hē sa h'yyb P'op Hagā Do wē.† B'éé T'aah rahadaa had'yyt hē tahahōm hēnh. Jesus dajēp doo me ta sām, rakets'ēē hōm badāk hahŷŷ bā habong do sa mahang naa, tsyt hē P'op Hagā Do wē, B'éé T'aah wē na-āāj hē ramoo bok hyb n'aa, pooj jé joom

† **13:11** Kaja hē tah'yyb mahūūm sahōnh hē sa wē ji edoo né paawā, tak'ēp ji tawadii Nesaa Do Yb bad'oo doo da, tahanāng pé tii. * **14:1** Waēē Sijōn hād nāng do jó P'op Hagā Do tób n'aa basooh ti noo gó. Ta tii bā Jerusarēnh panang basooh na-āāj hē. † **14:4** P'op Hagā Do hā had'yyt hē rah'yyb padēēk. Dooh ta wób rah'yy kaha'eeh do hā rah'yy kae bā. Dooh kabarii hā rah'yy kae bā, dooh P'op Hagā Do rawad'ii bā, tahanāng pé ti dooh ŷŷj sa wē rabok péh.

ag P'op Hagä Do wë kasëew hõm do hadoo rabahadoo hyb n'aa. ⁵ Dooch noo gó ranoo kanesa bä. Baad had'yyt hë rababok.

Tamawoob hë hedoo do ääs sa ky n'aa hahÿÿh

⁶ Tii bä ÿ hapäh ääs seeh, p'op wë hã kapuuh doo. Jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ hã habong do hã tapanäk baad hadoo do nahãnh do ky n'aa. Sahõnh hë hãj n'aa buuj sa hã, sahõnh hë panaa sa hã, sahõnh hë sa kyyh her'oot do sa hã, sahõnh hë né hë badäk hahÿÿ hã habong do sa hã tapanäk. ⁷ Tak'ëp ta kyyh hahÿÿ da tapanäk bä: “Kaja däk sahõnh hã P'op Hagä Do ky n'aa etym doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bê h'y'yb eÿÿm P'op Hagä Do hã, taw'ääts hë tak'ëp bê weh'ëeh, bê j'aa etsëe ta hã. Bë hyb n'aa jew'yyg, wë, hëej haw'ääts hë, akajar, naeng k'ääts gó naa ganyoh do mo haj'aa nãng doo”, nãng ta kyyh.

⁸ Tii bä ääs seeh, pooj jé hahõm do jawén tabana. Hahÿÿ da ta kyyh: “Gawatsig kãn, gawatsig kãn panang tak'ëp ky n'aa etsëeh do Babirõn hãd nãng doo! ÿÿnh hajõk do sii heÿÿh do hadoo Babirõn panang. Tan'oo däk naeng oow mahÿÿnh do sahõnh hë badäk hahÿÿ bä habong do sa hã, tak'ëp baad nadoo do ramoo bok hyb n'aa ta sii, P'op Hagä Do kawajãän tan'oo bä sa wë.”[†] ⁹ Tii bä ääs see ana kãn, ääs pooj jé hah'üüm do sa jawén. Tak'ëp ta kyyh. Hahÿÿ da taky hadoo: “Jé tabanas'aa akajar me hanyyoh do hyb n'aa jew'yyk doo, kabarii ti tabanas'aa heen n'aa hyb n'aa jew'yyk do na-ãaj hë, jé gadoo do tabanas'aa heen n'aa ta mabooh hã, ta moo hã radadäk hyb n'aa, ¹⁰ ta ti hedoo do P'op Hagä Do rejãä da sa hã tak'ëp takawajãän doo gó. Tak'ëp sa hã tarejãä do rahoop da. Dooch da P'op Hagä Do t'yyd mehÿÿn bä sa hã. [§] Ta ti hedoo do rahoop da pä hadoo saw'aak do hahõng do tak'ëp mahÿÿnh doo. Ääs P'op Hagä Do wë kasëew bong do sa matym gó, B'éé T'aah matym gó na-ãaj hë rahoop da tii. ¹¹ Rahoop do tsyg as'ëeg had'yyt hë da. Dooch tahëej bä tii. Dooch da takan'oo bä rakameh'ãäk pé rahoop do hyb n'aa. Tabanas'aa, kabarii tabanas'aa heen n'aa na-ãaj hë hyb n'aa jew'yyk doo, ta hãd heen n'aa gad'oo do rahob had'yyt né da”, nãng ääs kyyh.

¹² Ta ti hana nã do hyb n'aa, taw'ääts hë h'y'yb jawyk doo gó rababoo had'yyt hë P'op Hagä Do karapee tsyt hë ta wë kasëew bong doo, tamejüü do ky dah'ëeh doo, Jesus hã h'y'yg ganajëng doo.

¹³ Tii bä ÿ maa napäh kyyh hÿ pong jé hana do hã ÿ ky hadoo doo. Hahÿÿ da ta kyyh: “Merii hahÿÿ da: Ky n'aa kedëng da hÿ jawén dejëp doo, h'y'yg ganajëng doo me Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'y'yg kata däk doo”, nãng. “Te hub né hë tii”, nãng P'op Hagä Do Sahee. “Ta ti hedoo do rakameh'ãäk da hejõnh do rahoop do mahãnh. Hÿ pong jé ragadoo né da baad hadoo do ramoo bok do sãm”, nãng P'op Hagä Do Sahee.

Badäk hahÿÿ bä habong do ta hã h'y'yg kana'eeh do Jesus rejãä do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Tii bä ÿ hegãä wät, wë puh hawak do ÿ hapäh pój ÿÿ jé. Wë puh pong jó ti asooh aj'y'yg hadoo doo. K'ääts tëg gabarëeh do ta soog ta nuu gó hasooh doo. Ta moo gó tatón joom ji nu gekãä do nahëe tak'ëp hehãm doo. ¹⁵ Tii bä ääs see bana kãn. P'op Hagä Do tób n'aa, hÿ pong jé hasooh doo bä naa tabanyy. Tak'ëp hadoo doo me ta kyyh taky hadoo wë puh pong jó hasooh

[†] **14:8** ÿÿnh hajõk do sii heÿÿh doo, sa sii naeng oow mahÿÿj ha'oom do ky n'aa gó tabeh'üüm. P'op Hagä Do mak'yys doo, ta wób h'y'yg tatuk do sa nemuun P'op Hagä Do ramak'yys hyb n'aa ky n'aa ti ta tii. [§] **14:10** Panyyg ky n'aa gó tabeh'üüm ta ti ky n'aa Gereg kyy me. Hahÿÿ da takerii wät: “Tak'ëp mahÿÿnh doo, ta hood gó tagedu däk do tan'oo bä reëek. Tak'ëp mahÿÿnh do tii. Dooch takamekuuj bá tanahejõnh hyb n'aa. P'op Hagä Do kawajãän tii.”

do hä. Hahÿÿ da ta kyyh: “Mata däg badäk hahÿÿ hä habong doo, raky n'aa kety hõm hyb n'aa, joom ta nahëe me ji gekää doo da, ji bataa doo da. Kaja däk nesaa do hä raky n'aa kety hõm do hyb n'aa, joom ahõõ däk do ji ata hõm do kajaa doo da”, näng ääs kyyh wë puh pong jó hasooh do hä. ¹⁶ Tii bä kä, ta nahëe me wë puh pong jó hasooh do tanu gak'ää hõm hadoo badäk hahÿÿ hä habong doo. Sahõnh hë tabata hõm.**

¹⁷ Tii bä P'op Hagä Do tób n'aa, hÿ pong jé hasooh doo bä naa tabanä kån ääs seeh. Ti na-ääj hë tatón joom nahëe tak'ëp hehäm doo. Uwa ag ji gamakää do nahëe tii. ¹⁸ Tii bä ääs seeh, tëeg hõõ hagä n'aa, buu benyym do P'op Hagä Do hä rama ejuu do tyng bahäng bä naa tabana kån. Tak'ëp ta kyyh ääs joom nahëe hehäm do hatón do hä tamaher'oot bä. Hahÿÿ da taky hadoo ta hä: “Mado däg joom nahëeh, mata däg badäk hahÿÿ bä joom uwa ta tyd hä padëek doo. Wah'ëe padäg kä ta ag.” ¹⁹ Tii bä ääs gak'ää hõm kån uwa ag badäk hahÿÿ bä hanäng doo. Tata hõm ta ag, tadewäts hõm kån ji gatsi do hood gó. Takawajään doo gó tak'ëp da P'op Hagä Do rejää da badäk hahÿÿ bä ta hä h'yy kana'eeh do tahanäng pé tii. ²⁰ Tii bä sa tsyym me ragetsii kån uwa ag, ji getsi do hood panang w'oo hä hasooh doo gó. Majjyw ganyyh tagetsi do hood gó naa. Maeë däk majjyw ganyyh doo. Kawaaro ewõd n'aa hä takajäk, p'op péj takajäk. Dawëë né hë takajäk, 300 kirõõm tahyb n'aa péh.††

15

Setsi ääs setsi tagadëeg ub nesaa do man'aa do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bä kä, tak'ëp meuj n'aa näng do heen n'aa see ÿ hapäh hÿ pong jé. Setsi ääs ÿ hapäh, tagadëeg ub setsi nesaa do man'aa doo. Tagadëeg ub tawén hadoo, ta ti tabës bä, gawatsig hõm do hyb n'aa P'op Hagä Do kawajään doo. ² Tii bä akajar paras-ko s'ëeb hadoo, tëeg hõõ hadoo doo me kamekuuj däk do ÿ hapäh. Ta ti akajar hadoo do jó ÿ hapäh sahõnh hë j'aa kets'ëe doo, tabanas'aa akajar see me naa hanyyh do paa hä, kabarii ta heen n'aa hä na-ääj hë j'aa kets'ëe doo, ta häd numero n'aa ganad'oo do paah. Sa moo gó rapatsëe retën do nahëeh, sa hä P'op Hagä Do an'oo däk doo. ³ Tii bä rejäm kån Mosees, P'op Hagä Do karom paa ejäm wät do paah. Rejäm na-ääj hë B'éé T'aah h'yyb n'aa jaw'yyk do jäm n'aa. Hahÿÿ da sa kyyh rejäm doo:

“Tak'ëp meuj n'aa näng do sahõnh hë mamoo wät doo
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo.
Baad had'op, heh'äät, sahõnh hë mamoo wät doo,
õm, sahõnh hë had'yyt bag'ääs doo.

⁴ Jääm hë õm ti baad had'op doo,
tsyt hë nesaa do mahänh hawät doo.
Sahõnh hë häj n'aa babuuj rabana da a wë,
õm rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa.
Tii d' rabad'oo da, baad had'op do mamoo wät do kametä däg kån do hyb n'aa.
Ti hyb n'aa kä, sahõnh hë a hyb n'aa da rah'yyb e'ÿÿm.
Tak'ëp da õm raweh'ëeh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.
Sahõnh hë õm da raj'aa etsë”, nāk sa kyyh rejäm doo gó.

** **14:16** Panyyg ky n'aa gó tabeh'üüm badäk hahÿÿ bä habong do taky n'aa etyy do ky n'aa.

†† **14:20** Uwa ag nado ti rataa do ragetsi doo. Badäk hahÿÿ bä habong do P'op Hagä Do wë kamajÿi do ääs radej'ëep do ky n'aa tii.

⁵ Ta ti jawén ŷ hegãã wät, tii bã ŷ hapäh tanoo kasëëts hõm P'op Hagä Do tób n'aa hÿ pong jé hanäng doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yk do hood tób n'aa. ⁶ P'op Hagä Do tób n'aa gó naa rabanã kãn setsi äãs, setsi baad nadoo do badäk hahÿÿ bã habong do rahoop do man'aa doo. Pããn papuuj rino häd näng do s'ëëb hawak do gabarëeh do sa saroor. Sa h'yyb mawyd k'ääts tég gabarëeh do s'ëëb. ⁷ Tii bã, ji meheet pé kabaj'aa do see an'oo däk sa hã setsi ta hood k'ääts tég gabarëeh do s'ëëb. Ta hood gó tagedu däk P'op Hagä Do hawäd had'yyt do kawajãän do metëë n'aa, badäk hahÿÿ bã habong do sa jó rahah'ook hadoo hyb n'aa. ⁸ Tii bã kã, ta tsyg P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëeh doo gó hana doo, ta hejój gó naa hana doo, jé pad'yyt däg P'op Hagä Do tób n'aa gó. Dooch hajaa pé P'op Hagä Do tób n'aa gó hajëë suun péh, ta ti setsi baad nadoo do badäk hahÿÿ bã habong do rahoop do man'aa do kajaa bã kã.

16

Setsi ta hood P'op Hagä Do kawajãän do metëë n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bã, ŷ maa napäh kyyh tak'ëp hadoo do P'op Hagä Do tób n'aa bã naa hana doo. Hahÿÿ da taky hadoo setsi hedoo do äãs sa hã: “Bë ahõm, bë ahoog hyy badäk hahÿÿ hënh setsi hedoo do ta hood gó hanäng doo, P'op Hagä Do kawajãän do metëë n'aa”, näng ta kyyh. ² Tii bã pooj jé hadoo do äãs ahoog kãn ta hood gó hanäng do hëej jó. Tii bã, sahõnh hë tabanas'aa akajar me naa hanyyh do paa heen n'aa sa maboer hã, sa moo hã gado däk do hã, sahõnh hë kabarii ta heen n'aa hyb n'aa jew'yk do hã na-ãäj hë genyyh sa rog manahuuh doo, nesaa doo, datés doo.

³ Tii bã äãs see akajar me tahoog kãn ta hood gó hanäng doo. Majyyw hado däk sahõnh hë naëng, kamag majyyw hadoo. Sahõnh hë akajar me habong do hedëp do paa dejëb kãn.

⁴ Äãs see ahoog kãn ta hood gó hanäng do sahõnh hë tamii me, naëng k'ääts gó ganyyh doo me na-ãäj hë. Majyyw hado däk sahõnh hë naëng. ⁵ Tii bã ŷ maa napäh äãs naëng hagã n'aa, hahÿÿ da P'op Hagä Do hã her'oot doo:

“Baad had'op õm.

P'op Hagä Doo, tsyt hë nesaa do mahãnh hawät doo,
da hë hawät doo, p'ooj ub hawät doo.

Baad hadoo do ti mamoo wät doo,
ta tii da sa hã maky n'aa etyy do hã,

⁶ Baad ub né ti sa hã mamoo wät doo,
a karapee tsyt hë a wë kasëëw bong doo,
a ky n'aa rod na-ãäj hë radej'ëep do hyb n'aa paah.

Sa majyyw gatsëk ran'oo bã radej'ëep noo gó.
Ti hyb n'aa man'oo däk majyyw né hë rabeëek hyb n'aa.
Sa h'yyb haj'aa hë tii”, näng äãs naëng hagã n'aa kyyh.

⁷ Tii bã ŷ maa napäh kyyh P'op Hagä Do rama ejuu do tyng n'aa hã naa äãs her'oot do ky gadoo doo. Hahÿÿ da ti kyyh P'op Hagä Do hã:

“ÿÿ, te hub né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,
P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo.

Baad had'op, heh'ääts, sahõnh hë sa hã maky n'aa etyy doo”, näng ti kyyh.

⁸ Tii bã äãs see papÿÿj hã kã tahoog kãn ta hood gó hanäng doo. Tii bã kã, papÿÿj hã takan'oo däk badäk hahÿÿ bã habong do tarejäã hyb n'aa tak'ëp

baju doo me. ⁹ Tii bā byyh hetā padēek tak'ēp baju do haj'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagā Doo, sahōnh hē rahoop do mo haj'aa nāng do raky n'aa was'ee kån. Tak'ēp rahob né paawā, dooh rat'yyd kamehīn bā, dooh reréd bā nesaa doo. Dooh rakarēn bā P'op Hagā Do rahyb n'aa jewyyg bā.

¹⁰ Tii bā āās see ahoog kån ta hood gó hanāng do tabanas'aa akajar me naa hanyyh do paa bagā tyng n'aa jó. Tak'ēp tabadagyb dāk jé pad'yyt hē tabanas'aa bag'āās doo bā. Badāk hahÿÿ bā hābong do nag'aad kegēs, tak'ēp datés do rahoop do hyb n'aa. ¹¹ P'op Hagā Do hÿ pong jé bag'āās do raky n'aa was'ee kån tak'ēp datés do hyb n'aa, sa rog hyb n'aa na-āāj hē. Rahob né paawā, dooh rat'yyd kamehīn bā baad nadoo do ramoo bok do hā. Dooh reréd bā baad nadoo doo. ¹² Tii bā ji ma poo oow see pé āās ká ahoog kån ta hood gó hanāng do tamii maeh do Éw-Parat hād nāng doo me. Tamii Éw-Parat mawooj dāk, sa wahē n'aa papÿÿj hana hēnh naa hena do sa warahén sii hē mawooj dāk doo me rabatség hōm hyb n'aa kaneb'ooh doo hēnh.

¹³ Tii bā ÿ hapāh tamawoob hē karap'aar h'yyb nesaa doo. Tabanas'aa dōm nāng do noo gó naa ta see ganyyh, tabanas'aa akajar me naa hanyyh do paa noo gó naa ta see ganyyh, sa ky n'aa rod noo kanesa do noo gó naa ta see ganyyh. * Maj'ee hedoo karap'aar h'yyb nesaa doo. ¹⁴ Karap'aar h'yyb nesaa do né hē tii. Tak'ēp meuj n'aa nāng do heen n'aa ramoo bok. Jé pad'yyt hē badāk hahÿÿ bā hāj n'aa wahē n'aa wē rabahōm, hāj n'aa wahē n'aa sa warahén sii hē rabats'yyt hyb n'aa kaneb'ooh doo hēnh. P'op Hagā Do wē, ta karapee wē na-āāj hē rakaneboh paawā. P'op Hagā Do Sahōnh Hē Haj'ap Do h'yyb dāng do noo gó da ta ti kaneb'ooh do bawāt.

¹⁵ Hahÿÿ da Jesus kyyh:

“Bē hyb n'aa matakā. ÿ ana da rah'yy kanapeet bā, hets'ēek do ji ganada bā takajaa doo da. Ky n'aa kedēng da jé hyb n'aa matakēe doo. Ta ti hadoo do hā dooh takado hōm bā ta saroor. Dooh da tanu mebyy bā, dooh ta si n'aa hē tawād ÿ an'oo bā do hyb n'aa”, nāng Jesus.†

¹⁶ Tii bā tamawoob hē hadoo do karap'aar h'yyb nesaa do ran'oo bā hēej sa wahē n'aa rakataa hyb n'aa Eberew kyy me Ar-Magedōn ramaneēēnh doo bā.

¹⁷ Tii bā setsi dāg do āās ká ahoog hyy kån ta hood gó hanāng do wē hā. Tii bā ÿ maa napāh kyyh tak'ēp hadoo doo, maa eh do P'op Hagā Do tób n'aa hÿ pong jé hasooh doo bā naa, P'op Hagā Do bag'āās do tyng n'aa bā naa. Hahÿÿ da ta kyyh: “Gawatsig hōm kån sahōnh hē!”, nāng. ¹⁸ Tii bā ká, tak'ēp tabawyb kån, tak'ēp tadarung, et'oom. Tak'ēp né hē k'āāts katajus kån, k'āāts ganabēēh. Badāk hahÿÿ bā ajyy radu doo noo gó naa rababok doo, dooh noo gó ta ti hedoo pé tak'ēp k'āāts katajuus do bawāt. Tak'ēp né hē badāk hahÿÿ hēej hā katajuus jé pad'yyt hē. ¹⁹ K'āāts nanāng panang tak'ēp ky n'aa etsēēh do yt hē hanāng do ganabēēh tak'ēp katajuus do haj'aa. Ganabēēh do haj'aa ketyn padāg kån panang paa tan'oo bā. Tamawoob dāg panang tahaj'aa ketyn bong doo. Sahōnh hē badāk hahÿÿ bā hanāng do sa panang bā hanāng do tób kag'ēed bēēh katajuus do haj'aa. Dooh P'op Hagā Do mabaan bā nesaa do panang ky n'aa etsēēh do Babirōn hād nāng do babuuj ramoo

* **16:13** Tabanas'aa k'āāts gó naa hanyyh do né tii. 13.11-15 hāakerii dāk ta ky n'aa. † **16:15** P'ooj ub. Jerusarēnh bā hasooh do P'op Hagā Do tób n'aa hagā n'aa sa wahē n'aa awāt kawōōt doo da atsēm. Tii d' tawén d'oo tahag'āās hyb n'aa tób hagā n'aa ramatakā bā. Tawyyd bā tób hagā n'aa see hahÿÿ doo, rado hōm ta saroor; rajū hōm, tii bā ramedjū bag hēnh tababaa; hōm hyb n'aa ta tób hēnh. Ti ky n'aa gó Jesus hēb'ūm tamatēēh do baad ji gada do ky n'aa hā.

bok do paah. P'op Hagä Do mejüü rabeëek hyb n'aa ta hood gó hanäng do mahÿñh doo, tan'oo däk tak'ëp rabahoop takawajään doo gó sa hä tarejää doo, tahanäng pé tii. ²⁰ Sahõnh hē tsyt dēēg akajar me hanäng doo, sahõnh hē waëe na-ääj hē bedo bong. ²¹ Naēng tak'ëp dagäp do pä hado däk do kajäg hyy kån badäk hahÿÿ bā habong do sa jó. 40 kiw bahñh pä hadoo kejak doo. Tii bā P'op Hagä Do raky n'aa was'ee kån tak'ëp rabahoop pä hadoo kajäk do an'oo bā do hyb n'aa.

17

ÿñh ky n'aa tabanas'aa ky n'aa daheeh hahÿÿh

¹ Tii bā setsi hedoo do äās, ta hood sa moo gó patsēe do paa sa see ana kån wē ÿÿ, tii b' taky hadoo hä ÿÿ: “B'ëep, ÿ metēeh da a hä nyy da P'op Hagä Do rejää da ÿñh hajök do sii heÿñh do yb, hajõng tamiu takēen hä hasooh doo.* ² Sahõnh hē häj n'aa sa wahē n'aa rabahe'ÿñh hadoo ta ti ÿñh hadoo do sii. Badäk hahÿÿ hä habong do raboom kån do hadoo uwa s'ēeb mahÿñh do hä, ÿñh hadoo do sa hä taheno do hä. Baad nadoo do ÿñh hadoo do moo wät do h'yyb mahüüm kån”,† näng äās kyyh hä ÿÿ.

³ Tii bā s'ēeh hadoo ÿ hapäh P'op Hagä Do Sahee an'oo bā. Säh ÿ hadoo doo gó äās ÿ tamahüüm kån tabanawäng hēnh. Ta tii bā ÿ hapäh ÿñh tabanas'aa häd hahiin pé do jó hasooh doo. Tabanas'aa hä takerii däk séd dó ta häd wób P'op Hagä Do h'yyb rejää doo. Setsi tabanas'aa nuuh. Ji moo sahõnh hē ta s'ään. ⁴ Jabaruut péh, häd hahiin pé ta mahang ÿñh saroor. K'ääts tēg gabarēeh do s'ēeb, pä gabarēeh do ky n'aa gebah doo, nu gabarēeh do perora häd näng do na-ääj hē ta hetsó tapadedēek doo. Ji eēek do hood n'aa k'ääts tēg gabarēeh do s'ēeb ta moo gó. Séd dó nesaa péh, hesus hadoo do ta gó ta wób sii tabahe'ÿñh do hyb n'aa. ⁵ Hahÿÿ da takerii däk ta mabooh hä: “Babirõn, panang tak'ëp ky n'aa etsēeh do ÿñh. ÿÿj hajök do sii he'ÿñh do sa ÿñh. Sahõnh hē tak'ëp nesaa do badäk hahÿÿ bā hanäng do du n'aa doo.” Tii d' né takerii däk ta mabooh hä, tahanäng pé baad ji nahapäh doo. ⁶ Aoom ÿñh hadoo doo. Tawén oom, P'op Hagä Do karapee tsyt hē ta wē kasēew bong do sa majyyw, Jesus ky n'aa nerét do sa majyyw tadej'ëep do teēg wät do hyb n'aa.

Tak'ëp ÿ hyb n'aa meuuj wät ÿñh hadoo do ÿ bahapäh bā. ⁷ Tii bā äās ky hadoo hä ÿÿ: “Hēd n'aa mahyb n'aa meuunh? Òm ÿ maher'oot da ÿñh ky n'aa, nyy d' tahanäng péh. Òm ÿ maher'oot da na-ääj hē tabanas'aa setsi nuu näng doo, ji moo sahõnh hē s'ään näng do ÿñh jó jasooh do ky n'aa, nyy d' tahanäng péh. ⁸ Tabanas'aa mahapäh doo, pooj jé tabawäd wät paah. Da hē dooh tawäd bā. Ti hadoo né hē tak'ëp t'öp gadarong doo gó naa, tabanesaa hēnh naa taganyyh da tagawatsig hõm hyb n'aa kã. Badäk hahÿÿ bā habong doo, sa häd badäk hahÿÿ kapahuuj däk noo gó naa kanerih do edēb had'yyt do gadoo do heen n'aa hä, rahyb n'aa meuunh da tabanas'aa rabahapäh bā. Pooj jé tabawäd wät paah, da hē dooh tawäd bā. Ti awät né da hÿ jawén p'aa hēnh kã”, näng äās kyyh.

⁹ Ti taky hadoo ēnh: “Taw'ääts hē tak'ëp ji h'yy ganäng ta tii hä, ji bahapäh hyb n'aa nyy d' tahanäng péh. Setsi hedoo do ta nuuh, setsi waëe ÿñh jó

* **17:1** Panang Babirõn ramaneēeh do ky n'aa ti ÿñh hajök do sii heÿñh do Jowäw hapäh doo. Panang babuuj P'op Hagä Do mak'yys doo, ta see hedoo do hyb n'aa jew'yyk do ky n'aa tii. Hajõng do tamiu, hajõng badäk hahÿÿ hēēj babuuj, panang buuj ky s'üüt doo. † **17:2** Sahõnh hē häj n'aa sa wahē n'aa raky dahē däk, ramoo boo däk nesaa do ta ti panang buuj sa hä metēeh doo. Séd rah'yyb hedo däk nesaa do hä, tahanäng pé tii.

jasooh doo.† Setsi ta nuuh, setsi bagā n'aa heen n'aa na-āāj hē. ¹⁰ Setsi hedoo do paa kā, ji moo séd me dooh booh. Setsi hedoo do sa see tabag'āās da hē. Ta seeh, tagadēeg ub hadoo doo, dooh tana nā bā. Takajaa bā kā, tabag'āās da kanahēn d'os hē ub. ¹¹ Tabanas'aa pooj jé hawāt do paah, da hē nawāt nā doo, oito hado dāk do bagā n'aa da tii, t'ōp gadarong doo gó naa tabanyyh bā kā. Setsi bag'āās do hadoo pé tii. Tagadēeg ub da P'op Hagā Do gawats'iik da tii", nāng ta kyyh.

¹² Tii bā ahōm nā ta kyyh: "Ji moo sahōnh hē hedoo do ta s'āān mahapāh doo, ji moo sahōnh hē hāj n'aa wahē n'aa. Dooh radu do nā bā rabag'āās doo. Ti hadoo né hē, kanahēn d'os hē ub rabag'āās da tabanas'aa sii. ¹³ Séd rah'yib hedoo da ji moo sahōnh hē hedoo doo. Ragadoo da tabanas'aa sa wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa. Sa hejój, rahyb n'aa jew'yik do ranoo da tabanas'aa hā. ¹⁴ B'éé T'aah wē da rakamaj'iī. Tii d' né paawā rabad'oo da, B'éé T'aah j'aa et'ēek da sa hā, sa wahē n'aa heh'āāt doo, hyb n'aa jewyk do sa wahē n'aa B'éé T'aah tabahadoo do hyb n'aa. Ta sii had'yit hē da rababok ta wē tanaēēj bong doo, ta wē tatsyyd bong doo, ta hā h'yik kanerēt doo", nāng mā āās kyyh.

¹⁵ Tii bā āās ky hadoo ēnh hē yīy: "Hajōng tamii mahapāh do ta takēēn hā yīynh hajōk do sii he'yīh do hasooh doo, hajōk do badāk hahyī hā habong do tii. Sahōnh hē hāj n'aa buuj, sahōnh hē sa kyyh her'oot do tii. ¹⁶ Tak'ēp da tabanas'aa, ji moo sahōnh hē hedoo do ta s'āān, ji moo sahōnh hē hēēj sa wahē n'aa, rakawajāān da yīynh hajōk do sii he'yīh do wē. Ramakyyis da. Rado hōm da sahōnh hē ta wē hanāng doo. Rakabo nyih da ta saroor, ta si n'aa hē tabawāt hyb n'aa. Rawēh da ta dab, raju jēng da tēēg hōō me. ¹⁷ Tii d' rawén d'oo da P'op Hagā Do an'oo dāk do hyb n'aa sa h'yib gó, takarēn do ramoo bok hyb n'aa. Ti hyb n'aa né hē séd rah'yib hedo padēek, sa hejój, rahyb n'aa jew'yik do rawén noo tabanas'aa hā. Tii d' rabad'oo da P'op Hagā Do ky dāng do paa takaja dāk bā kā. ¹⁸ Yīynh pan'aa paa mahapāh doo, panang ky n'aa etsēeh do tii, badāk hahyī bā hanāng do hēēj wahē n'aa hā mejūū doo", nāng āās kyyh.

18

Panang Babirōn hād nāng do gawatsig hōm do ky n'aa hahyīh

¹ Ta ti jawén y hapāh āās see hī pong jé naa hahyng doo. Tak'ēp tahyb n'aa jawyk. Tak'ēp tagabarēeh do hyb n'aa badāk hahyī bā haw'āāts hē ta bag dāk.

² Tak'ēp hadoo doo me taky hadoo:

"Gawatsig kán, gawatsig kán panang tak'ēp ky n'aa etsēeh do paa Babirōn hād nāng doo!

Karap'aar h'yib nesaa do panang dāg tii.

Ta tii bā sahōnh hē hedoo pé taw'ēēd nesaa do ramoo boo dāk sa maag.*

³ Babirōn wén gawatsig hōm,

yīynh hajōk do sii he'yīh do hadoo,

naēng oow mahyīynh do sahōnh hē badāk hahyī hā habong do sa hā tan'oo dāk do hyb n'aa,

tak'ēp baad nadoo do ramoo bok hyb n'aa ta sii,

tak'ēp sa wē P'op Hagā Do kawajāān hanoo doo.

† **17:9** Ta wób sa hā, setsi bagā n'aa hajōng hāj n'aa bag'āās do ta ti setsi waēē . Ta wób sa hā Roma panang ky n'aa tii, setsi waēē hād tūū nu dāk do jó Roma panang katamaa dāk do hyb n'aa. Ta wób sa hā Jerusarēnh ky n'aa. * **18:2** Judah buuj sa hā ti anāng taw'ēēd nesaa doo. Ji nawēh do tii.

Sahõnh hē hāj n'aa sa wahē n'aa rabahe'ÿÿh hadoo ta ti ÿÿnh hadoo do sii.†
 Tak'ëp rama enä dāk ajyy hes'ëem doo,
 sahõnh hē sa h'yyb karēn do panang buuj rabetsēē do hyb n'aa sa hā", nāng.

4 Tii bā ÿ maa napāh kyyh see hÿ pong jé hana do hahÿÿ da ky hadoo doo:

"Karapé haa, bē beréd dāg ta ti panang.

Bē beréd dāg, nesaa do ramoo bok do sa h'yyb hataa bē nahadoo hyb n'aa,
 sa hā ÿ rejāā do mahānh bē kedēēb bong hyb n'aa.

5 Tak'ëp tabahajōō dāk nesaa do ramoo bok doo.

P'op ji at'ëēg sēēk do hadoo, wē hā kaja dāk do hadoo tii.

Dooh P'op Hagā Do mabaan bā nesaa do ramoo bok doo.

6 Baad nadoo do ta wób hā ramoo bok do bē† moo boo Babirõn panang buuj
 hā.

Nesaa do panang buuj ramoo bok do bahānh da bē an'oo bā ta hā baad nadoo
 doo.

Tak'ëp bē mekuuj reēēk do pan'aa, panang buuj ta wób sa hā ran'oo dāk do
 bahānh.

7 Sa hā hē rah'yy kasab'ee do paa pénh,

sa hā hē hajõng dajēēr rah'ëēnh do paa pénh

bē an'oo bā kā rahoop hyb n'aa, rah'yy katón hyb n'aa.

Hahÿÿ da h'yy kasab'ee doo gó Babirõn panang buuj raky hadoo sa h'yyb gó:
 'Sa wahē n'aa ÿÿnh bag'āās do tyng n'aa jó hasooh do ēr panang.

ÿÿnh patug tamaa wāt do nado ēr panang. Dooh ēr h'yy ketón da', nāng
 panang buuj sa kyyh.

8 Tii d' rah'yy kasab'ee do hyb n'aa,

séd noo gó né da baad nadoo do kajaa da sa wē:

Dajēb kajaa da sa wē, h'yy ketón da, as'aah da.

Tēēg hōō gó da panang baooj jēng.

Tii da tawén hadoo, tak'ëp tabahejooñh,

tak'ëp takabaj'aa do hyb n'aa P'op Hagā Doo,

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do panang buuj ky n'aa etyy doo", nāng mā hÿ pong
 jé hana do kyyh.

9 Badāk hahÿÿ bā hāj n'aa sa wahē n'aa ta sii rabahe'ÿÿh do hadoo do
 paah, ta sii hajõng dajēēr rah'yy karēn do jawén rah'ëēnh do paa a'oot da
 panang haooj jēng do tsyg rabahapāh bā. A'oot da, rah'yy ketón da ta hyb
 n'aa. 10 Dawē hā rababē hōm da, panang buuj rahoop do rajeÿÿm do hyb n'aa
 rahob bā. Hahÿÿ da sa kyyh:

"Baad nado né hē a wē kajaa do panang ky n'aa etsēēh doo,

baad nado né hē a wē kajaa do Babirõn, panang hejooñh doo,

séd noo gó òm P'op Hagā Do rejāā do kaja dāk do hyb n'aa!", nāk da hāj n'aa
 wahē n'aa sa kyyh.

† 18:3 Hahÿÿ d' tahananēg pé ti ta sii raba'ÿÿh hadoo: Panang buuj rah'yy mahūūm sahõnh hē hāj n'aa
 wahē n'aa, sa karapee sii hē, baad nadoo do P'op Hagā Do ganen'aak do ramoo bok hyb n'aa. Dawēē
 P'op Hagā Do mahānh rababok ran'oo bā. † 18:6 Dooh baad ji hapēē bā jaa hā ta ti takamejūū. Āās
 panang rejāā do hā apāh takamejūū. Ji moo sahõnh hē hāj n'aa wahē n'aa sa ky n'aa 17.16 hā takerii
 dāk do hā apāh takamejūū na-āāj hē.

11 Ajyy hes'ëem do a'oot da, rah'yy ketón da panang hyb n'aa, dooh hets'ëë wät pé do hyb n'aa sa wak'ããb marakate yb gó ramena doo. 12 Dooh hets'ëë wät pé k'ããts tég gabarëéh doo, k'ããts tég hawak doo, gabarëéh do perora häd näng doo. Dooh hets'ëë wät pé rino häd näng do s'ëëb pãän tak'ëp baad hadoo doo, pãän jabaruut péh, pãän häd hahiin doo, pãän sawasaab is do seda häd näng do s'ëëb, sahõnh hë hedoo pé b'aa buu benyym doo, sahõnh hë hedoo pé ta hood erepãät^S tég s'ëëb ramoo bok doo, b'aa ky n'aa gebah do s'ëëb, k'ããts tég hahiin do s'ëëb, sapaar s'ëëb, pä mar-more häd näng do s'ëëb na-ãäj hë. 13 Dooh hets'ëë wät pé sa hã b'aa kanera häd näng do syj, ji waa ty gamabuuj, buu benyym do ji hawuuk doo, buu benyym do in-sijëen häd näng doo, b'aa tãg buu benyym do s'ëëb miir häd näng doo, buu benyym do see pé na-ãäj hë. Dooh hets'ëë wät pé sa hã uwa s'ëëb mahÿÿnh doo, joom ag oriib syj, tiriig ag, tiriig s'ëëb, booj yb, b'éé, kawaaro, ta hood kawaaro takyyk doo. Dooh na-ãäj hë hets'ëë wät pé ajyy ÿÿj sa karom pan'aa, ajyy kaneb'ooh noo gó rameso padëëk do na-ãäj hë sa karom pan'aa.

14 Tii bã hahÿÿ da da sa kyyh panang hã:

“Dooh wäd a wë tak'ëp magen'aak do paah.
Dooh wäd tak'ëp ky n'aa gebah do a wë hanäng do paah.
Dooh wäd gabarëéh do a wë hanäng do paah.
Dooh takawyyd wäd bã ta tii”, nãk da sa kyyh.

15 Ajyy wekãp do ta ti hedoo do panang babuuj hã hes'ëem do paah, tak'ëp ma enã padëëk doo, dawë hã rababë hõm da, panang buuj rahoop do tak'ëp rajeyÿm do hyb n'aa rahob bã. A'oot da, h'yy ket'oon da. 16 Hahÿÿ da da sa kyyh:

“Baad nado né hë a wë kajaa do panang ky n'aa etsëéh doo.
Pãän, rino häd näng do s'ëëb tak'ëp baad hadoo doo,
pãän jabaruut péh, häd hahiin pé panang babuuj rapadedëëk do paah.
K'ããts tég gabarëéh doo, pä gabarëéh do ky n'aa gebah doo,
gabarëéh do perora häd näng do na-ãäj hë sa hetsó paah.

17 H'yy katón n'aa näng né hë panang hã kajaa doo,
séd noo gó gawatsig hõm do hyb n'aa tak'ëp hadoo do ta ma paah”, nãk
hes'ëem do sa kyyh.

Dawë hã rababë hõm da marakate yb gó moo bok do sa wahë n'aa, ta gó habok doo, marakate yb gó moo bok doo, marakate yb gó men'aa do paa hã ta sãm gad'oo doo. 18 Hahÿÿ da da sa kyyh panang haooj jëng do tsyg rabahapãh bã: “Dooh hahÿÿ hadoo pé panang tak'ëp ky n'aa etsëéh pé”, nãk da. 19 K'ããts ooj rehaa da sa nuu hã. ** A'oot da, h'yy ket'oon da. Hahÿÿ da da sa kyyh:

“Baad nado né hë a wë kajaa do panang ky n'aa etsëéh doo.
Tak'ëp panang buuj rama enãh do hã marakate yb danãh rama enã padëëk.
H'yy katón n'aa näng né hë panang hã kajaa doo,
séd noo gó gawatsig hõm do hyb n'aa tak'ëp hadoo do ta ma paah”, nãk sa
kyyh.

²⁰ Taw'ääts hē beē kā, h̄y pong jé habong do bē h'yy gadejah. Bēeh, tsyt hē P'op Hagä Do wē kasēew bong doo, 12 hedoo do Jesus mejūū doo, Jesus ky n'aa rod hedoo do na-āāj hē, taw'ääts hē bē h'yy gadejah, nesaa do hā P'op Hagä Do ky n'aa ety dāk do hyb n'aa panang buuj, nesaa do bē hā ramoo bok do paa hyb n'aa.

²¹ Tii bā āās tak'ēp kabaj'aa do see tado dāk pā tak'ēp haeh doo, ti tadawäts kån tame akajar mē. Pā tadawēēs bā taky hadoo:

“Tii bā né kā, tak'ēp baad nadoo doo me tagawatsig kån da panang ky n'aa etsēeh doo, Babirōn. Dooh da rahapēē wād bā hah̄y panang”, nāng āās kyyh.

²² Tii bā panang gawatsig hōm do hā āās ky hadoo:

“H̄y jawén dooh ji maa napäh pé a mahang retēn do nahēeh, ji gameh̄ȳh do nahēeh, jām hejām do sa kyyh.

H̄y jawén dooh ji awyyd wāt pé da a mahang ramoo bok do hā moo bok doo. H̄y jawén dooh kawyyd wāt pé a mahang tiriig ag kamawōōs doo, tiriig s'ēeb moo bok doo.

²³ H̄y jawén dooh ragataas pé ta bag hah̄y panang bā.

H̄y jawén dooh ji maa napēē wād bā aj'yy katēē do pan'aa, ŷ̄nh katēē do pan'aa sa kyyh a mahang.

Tii d' tawén hadoo, ky n'aa ets'ēeh do hyb n'aa paah, hyb n'aa jewyk do hyb n'aa paa badāk hah̄ȳ bā a panang bā hes'ēem do paah. Ramehēm doo me a babuuj rawedii,

ta s'ee hēnh rah'yyb mahūūm do hyb n'aa sahōnh hē badāk hah̄y hēej babuuj. ²⁴ Babirōn panang bā radej'ēep paa P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do wē kasēew bong do na-āāj hē.

Babirōn panang hyb n'aa badāk hah̄y haw'ääts hē radej'ēep paa sa da hadoo doo.

Ti hyb n'aa P'op Hagä Do wén gawats'iik ta tii”, nāng mā āās kyyh.

19

P'op Hagä Do raj'aa etsē do ky n'aa hah̄ȳh

¹ Ta ti jawén ŷ̄ maa napäh tak'ēp kanekan do h̄y pong jé habong do sa kyyh. Hah̄ȳ da tak'ēp sa kyyh:

“Ēr j'aa etsē P'op Hagä Doo!

Ti né hē ti ji hed'ēep doo.

Taw'ääts hē P'op Hagä Do ēr h'yy kaha'eeh do takabaj'aa.

Taw'ääts hē sahōnh hē tabag'āās.

² Baad had'op, heh'āat sahōnh hē sa hā taky n'aa ety doo.

Ti hyb n'aa taw'ääts hē ji j'aa etsē P'op Hagä Doo.

Babirōn buuj, ŷ̄nh hajōk do sii heŷ̄ȳh do hadoo do ky n'aa etsēeh do

P'op Hagä Do ky n'aa ety dāk nesaa doo hēnh.

Baad nado boo sahōnh hē badāk hah̄ȳ bā habong do panang buuj ran'oo bā.

ŷ̄nh hajōk do sii heŷ̄ȳh do hadoo tii, aj'yy tah'yyb tatuk do ta ŷ̄m tawadii hyb n'aa.

Sa h'yyb gó P'op Hagä Do reréd hōm ran'oo bā, daap hadoo do hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Ta karapee radej'ëep do majjyw säm P'op Hagä Do abaa j'aa kân panang buuj sa hä", näk sa kyyh.

³ Tii bä p'aa hënh raky hadoo:

"Äã j'aa etsë P'op Hagä Doo!
As'ëëg had'yyt hë panang haooj jëng do tsyg.
Doo hahëej'ëe bä rahoop doo", näk sa kyyh.

⁴ Tii bä 24 wahë n'aa hedoo doo, ji meheet pé kabaj'aa do na-ääj hë rabehyy b'ëeh P'op Hagä Do pooj jé, tabag'ääs do tyng n'aa jó hasooh doo. Tii b' raj'aa etsë ta hä. Hahÿÿ da sa kyyh: "ÿÿ, tii d' né hë. Taw'ääts hë hajök do raher'oot doo. P'op Hagä Do ër j'aa etsë!", näk sa kyyh.

⁵ Tii bä, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa bä naa rë tany ky hadoo:

"Bëeh, sahõnh hë ta karapee tak'ëp ta hä weh'ëeh doo,
ky n'aa nets'äs doo, ky n'aa etsëeh doo,
bë j'aa etsëe P'op Hagä Doo", näng her'oot do kyyh.

⁶ Tii bä ÿ maa napäh tak'ëp kanekan do sa kyyh. Gawakaa p'op hana do ky hadoo sa kyyh, et'oom do ky hadoo. Hahÿÿ da sa kyyh:

"P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo,
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër h'yy kaha'eeh do sahõnh hä tabag'ääs.
Ti hyb n'aa ër j'aa etsë ta hä!

⁷ Taw'ääts hë ër tsebë, ër h'yy gadejah,
taw'ääts hë ër j'aa etsë ta hä,
kaja däk do hyb n'aa B'éé T'aah katëe doo kä.

Ta ÿÿm pan'aa gadaa däg kân ta patug kajaa raketëe hyb n'aa.*

⁸ Ta ÿÿm pan'aa hä takan'oo däk ta saroor pään papuuj rino häd näng do tak'ëp baad hadoo do s'ëëb.

Baad hadoo do tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew bong do ramoo bok doo,
baad hadoo do rababok doo, tahanäng pé ti pään rino häd näng do s'ëëb tak'ëp baad hadoo doo", näk sa kyyh.

⁹ Tii bä ääs ky hadoo hä ÿÿ: "Merii hahÿÿh, 'Ky n'aa kedëng da B'éé T'aah katëe do jäm n'aa hënh katsyyd bong doo.'" Tii b' ääs ky hadoo nä: "Ti né hë P'op Hagä Do kyyh heh'äät doo", näng ääs kyyh.

¹⁰ Tüü ÿ badëë jat tii bä ääs tsyym pa, ta hä ÿ j'aa etsë hyb n'aa paawä. Tii b' taky hadoo hä ÿÿ: "Doo hahëej'ëe. Tii d' madoo manäh. P'op Hagä Do karom né ÿÿh, ta karom mabahadoo doo da né hë, a wakään hedoo do Jesus metëeh do hä h'yy kanerët do ta karom rabahadoo doo da na-ääj hë. Taw'ääts hë P'op Hagä Do ti maj'aa etsëe. P'op Hagä Do karom ÿÿh bë nemuun ÿ wén näng, jääm hë Jesus metëeh do tii, ër ta ky n'aa rod hedoo doo, ta wób hä maher'oot doo", näng ääs kyyh.

Kawaaro hawak do jó hasooh do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Tii bä ÿ hapäh hÿ pong jé noo kasëëts hõm doo. Pój ÿÿ jé ÿ hapäh kawaaro hawak doo. Taher'oot Do Ji Ky Daheeh Doo, Heh'äät Do na-ääj hë ta jó hasooh do häd. Baad ub taky n'aa etyy taky n'aa etyy doo. Doo hahëej'ëe hõm bä. Baad

* **19:7** Ket'ëe do ky n'aa gó rabeh'üüm Jesus hä h'yy ka'eeh do séd rah'yyb hedo däk do ta hä ky n'aa. Ta ÿÿm pan'aa, ta hä h'yy ka'eeh doo.

ub ti ta majiĩ wē takamajĩĩ doo, dooh daap hē sa wē takamajē bā. ¹² Gabarēeh ta matym, tēeg hōō hadoo. Hajōng ta nuu hā hatoonh do ta soog, tabag'āas do heen n'aa. Ta hā takerii dāk ta hād. Dooh hapäh pé ta ti ta hād. Jāām hē ta daaj hē tabahapäh. ¹³ Majyyw ta saroor hā. P'op Hagā Do Kyyh ta hād seeh. ¹⁴ Hỹ pong jé warahén n'aa kawaaro hewak do jat'oonh do ta jawén rabana. Pāān rino hād nāng do s'ēeb tak'ēp baad hadoo doo, papuu, sa saroor. ¹⁵ Ta noo gó naa sēn-jeer hehām do ganyyh. Ta me taj'aa et'ēek sahōnh hē badāk hahỹ hē hanāng do hāj n'aa babuu. Tak'ēp tamejūū da sa hā, dooh tat'yid mehīn da ky nadah'eeh doo. Tatu me sapaar s'ēeb, tabag'āas do heen n'aa me tabag'āas da sa hā. Uwa ag ta hood gó ji getsi doo da ji tsyym me, P'op Hagā Do Sahōnh hē Haj'ap Do tak'ēp takawajāān doo gó kawaaro jó hasooh do rejāā da nesaa do moo bok doo. ¹⁶ Ta hatsē hā, ta hā hadāk doo, ta kóm hā na-āāj hē takerii dāk hahỹ ta hād seeh: “Sa Wahē N'aa Heh'āat Doo, Hyb N'aa Jew'yik Do Sa Wahē N'aa.”

¹⁷⁻¹⁸ Tii b' ŷ bahapäh āas see papỹj jó hageēt doo. Tak'ēp hadoo doo me ta kyyh tanaēnh sahōnh hē taw'ēed dab hawēh doo, wē hā habong doo. Hahỹ do ta kyyh sa hā: “B'ēep dana bē bawēh hyb n'aa bē hā P'op Hagā Do anoo doo. Hāj n'aa sa wahē n'aa sa dab, warahén sa wahē n'aa sa dab, karejan do sa dab, kawaaro sa dab, kawaaro jó hat'oonh do paa sa dab bē tā da. Sahōnh hē badāk hahỹ hē habong do sa dab, kariw n'aa temah do sa dab, sa karom sa dab, ky n'aa etsēeh do sa dab, ky n'aa nets'ās do sa dab na-āāj hē da bē tā”, nāng āas papỹj jó hageēt do kyyh taw'ēed sa tā hawēh do hā.

¹⁹ Tii bā kā, ŷ hapäh tabanas'aa akajar me hanyyh do paah, hēej sa wahē n'aa sa warahén sii hē séd hā rakata padēek, kawaaro jó hasooh do wē, ta warahén daheeh sa wē rakaneb'ooh hyb n'aa paawā. ²⁰ Tii d' rakarēn né paawā, tabanas'aa kamaso dāk. Ta ky n'aa rod noo kanesa doo, meuj n'aa nāng do moo wāt do paa na-āāj hē takamaso dāk, tii bā, rabadēp nā bā, karaj'aa hadoo doo gó, tēeg hōō gó, saw'aak do hahōng doo gó radewāts bēej kán. Meuj n'aa nāng doo me ta ky n'aa rod noo kanesa doo wedii paa tabanas'aa heen n'aa gad'oo doo, kabariih, tabanas'aa heen n'aa hyb n'aa jew'yik doo. ²¹ Sahōnh hē sa kyyh has'ūūt do paah, kawaaro jó hasooh do neboh bēeh ta sēn-jeer me, ta noo gó naa ganyyh doo me. Sahōnh hē taw'ēed sa dab hawēh do noo nehōj padäg tak'ēp kanekan do hyb n'aa sa tā.

20

Miw hedoo do ta baab ky n'aa hahỹh

¹ Tii b' ŷ hapäh āas see hỹ pong jé naa hahyng doo. Tak'ēp t'ōp gadarong do tabanesaa do noo tēg ta moo gó. Haak sapuuw hadoo haeh do tatón ta moo gó. ²⁻³ Tii b' tamaso dāk tabanas'aa dōm nāng doo, aw'yy hadoo do pooj hawāt do Dijab ramaneēeh doo, Nesaa Do Yb. Tamaw'yyd dāk haak sapuuw hadoo doo me, tii b' tak'ēp t'ōp gadarong doo gó tadawāts hyy kán. Miw ta baab tabagēet. Tii b' āas noo gatsēē dāk, tanoo garib dāk t'ōp gadarong do tabanesaa do nooh, badāk hahỹ hāj n'aa babuu tawad'ii mahānh miw hedoo do ta baab noo gó. Miw hedoo do ta baab jawén paa bā, takado nyh dó da.

⁴ Tii bā ŷ hapäh rabag'āas do tyng n'aa. Ta jó rabat'oonh tii, sa hā P'op Hagā Do an'oo dāk do ta wób raky n'aa etyy hyb n'aa.* ŷ hapäh na-āāj hē baad hadoo do Jesus metēeh do ranerét do hyb n'aa, P'op Hagā Do kyyh ranerét do hyb n'aa ranu gehōg bong do sa h'yyb tym. Ta ti dooh paa rahyb n'aa jewyyg

* **20:4** Tahajaa na-āāj hē ji erii bā: “Ta wób rabag'āas hyb n'aa.”

bä tabanas'aa. Dooh paa rahyb n'aa jewyyg bä kabarii tabanas'aa heen n'aa. Dooh paa ragado bä tabanas'aa heen n'aa sa maboor hä, sa moo hä. Ta ti ragenä boo kån, tii b' Kristo sii rabagää kån miw ta baab noo gó. ⁵ Jääm pooj jé ji ganyyh do tii. Dejöp do wób dooh ragenä boo bä miw hedoo do ta baab noo gó. ⁶ Ky n'aa kedéng, tsyt hē P'op Hagä Do wē kasēew bong tii, jääm hē pooj jé ji ganyyh do noo gó gen'y'yyh doo. Ta ti hedoo doo, dooh da rahob bä banesaa hēnh, pawóp nuu me däg radejöp do kamaneēēnh doo.† P'op Hagä Do wē, Kristo wē na-ääj hē ramoo bok da, sa hä rahyb n'aa jew'yyk da. Kristo sii rabag'ääs da miw ta baab noo gó.

⁷ Miw hedoo do ta baab tabēēj hōm jawén paa bä, Nesaa Do Yb kado ny'yyh dó tabagēēt doo gó naa. ⁸ Ahōm da tii bä badäk hahÿÿ bä haw'ääts hē, sahōnh hē häj n'aa babuuj tawedii hyb n'aa. Séd hä da rakata padēēk tan'oo bä, Gog, Magog ramaneēēnh doo,‡ rakaneb'ooh hyb n'aa. Tak'ēp rakanekan da. K'ääts tēg akajar nabyy me hanäng do hawób né da. ⁹ Jé pad'yyt hē badäk hahÿÿ bä naa rabena da. P'op Hagä Do karapee panang, panang P'op Hagä Do kamahån do ranu haw'ōöd däk da, sa wē rakamaj'ñ hyb n'aa paawä. Tii bä hÿ pong jé naa tēēg hōō adēē hyng da sa jó. Sahōnh hē ragawatsig hōm da, aooj jēng da. ¹⁰ Tii bä, Dijab, hēēj babuuj wedii do paah, radawäts tu tame karaj'aa hadoo doo gó, saw'aak do§ hahōng doo gó, tabanas'aa, ta ky n'aa rod noo kanesa do radewäts bēēnh do paa me. Ta tii bä rahob had'yyt hē. Dooh da tahēēj bä rahoop doo.

Dejöp do paa P'op Hagä Do ky n'aa ety do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Tii bä ÿ hapäh tabag'ääs do tyng n'aa haeh doo, hawak doo, ta jó hasooh do na-ääj hē. Ta jasooh do matym gó hanäng do paa badäk hahÿÿh, wē na-ääj hē bedo bong. ¹² Tii bä sahōnh hē dejöp do paah, ky n'aa ets'ēēh do paah, ky n'aa nets'äs do paa na-ääj hē P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa pooj jé rababē kån ÿ hapäh. Tii bä ma kahé bäh hä kasēēts däg kån ta hä ramoo bok do kerih doo. Ma kahé bäh, edēb had'yyt do gadoo do sa häd kerih do heen n'aa tagasēēts hōm na-ääj hē. Tii b' dejöp do paa P'op Hagä Do ky n'aa ety däk. Ma kahé bäh hä takerii däk ramoo bok do paah. Ramoo bok do pénh raky n'aa kety däk. ¹³ Dejöp do paa akajar me pehäš do paah, dejöp doo, dejöp do rababong bä habong do na-ääj hē P'op Hagä Do ky n'aa ety däk. Ramoo bok do pénh né hē sahōnh hē raky n'aa kety däk. ¹⁴ Tii bä dajēb gawatsig hōm. Ades häd näng doo, dejöp do rababong do gawatsig hōm na-ääj hē. P'op Hagä Do dawäts hōm ti ta me, karaj'aa hadoo doo gó, tēēg hōō hahōng doo gó. Akajar hahōng doo, pawóp nuu me däg dajēp do tii. ¹⁵ Ta tii bä radewäts bēēnh sahōnh hē sa häd kanerih do edēb had'yyt do gadoo do heen n'aa hä.

21

Jerusarēnh papuuj ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bä wē papuuj, hēēj papuuj ÿ bahapēē kån. Badäk hahÿÿ pooj jé hanäng do paah, wē pooj jé hanäng do paa bedo bong. Dooh boo akajar. ² Tii bä panang Jerusarēnh papuuj,* tsyt hē P'op Hagä Do wē kasēew däk do ÿ

† 20:6 Taw'ääts hē 2.11 hä ji ner'oot ta ti ky n'aa. ‡ 20:8 Ta ti Gog, Magog ramaneēēnh doo, Nesaa Do Yb karapee P'op Hagä Do wē h'yy kawereem do sa h'yyb mahūūm n'aa tii, P'op Hagä Do karapee wē kaneb'ooh doo. § 20:10 Mäs kyy me ta ti saw'aak do ramaneēēnh enxofre. Tak'ēp mahÿÿnh do ta tsyng ji poo gó tajēē bä. Tak'ēp tabahōng, tak'ēp ta buu banesaa. * 21:2 P'op Hagä Do karapee sa panang tii.

bahapäh hÿ pong jé naa hahyng doo, P'op Hagä Do bawät doo bä naa. Tak'ëp tabanäm, maruus katëë do pan'aa saroor tak'ëp hanäm do dadäk doo da, ta patug pan'aa tagadoo hyb n'aa hadoo. ³Tii bä P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa bä naa rë tany ky hadoo: “Hÿÿ kä, ajyy, ÿÿÿ rababok doo bä P'op Hagä Do panang. Sa mahang P'op Hagä Do bawät da. Ta karapee da tii. Sa sii né da P'op Hagä Do bawät. Ti né hë ti rah'yy kaha'eeh doo. ⁴P'op Hagä Do awug hõm da sa ty nabëeh. Dooh wäd dajëb. Dooh dajëp do hyb n'aa h'yy katón wät péh, dooh wäd do hyb n'aa dajëb. Dooh ji aód wäd bä. Dooh ji ahob wäd bä. Tii d' tawén hadoo da, badoo wät do hyb n'aa pooj jé hanäng doo”, näng P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa bä naa ganyyh do kyyh. ⁵Tii b' tabagä tyng n'aa jó hasooh do ky hadoo: “Sahõnh hë papuuj däk ÿ an'oo bä”, näng. Ti taky hadoo hä ÿÿ: “Merii sahõnh hë hahÿ õm ÿ maher'ood wät doo. Te hub né hë hahÿ ÿ her'oot doo, tahajaa ji ky dahé bä”, näng. ⁶Tii b' taky hadoo ënh: “Sahõnh hë kaja däk. ÿ né hë Aw-Pah, ÿ né hë Omekah. ÿ né hë jãam hë pooj jé hawät doo, ÿ né hë tagadëëg ub hawät doo. Hoo kaanh do hadoo do hä ÿ anoo da tabeëek hyb n'aa naëng ji edëb had'yyt hë hanoo doo. Bag hënh ÿ banoo da ta tii. Dooh ta sãm ÿ gahëën bä. ⁷Jé nesaa do hä j'aa ketsë do paa hä ÿ anoo da sahõnh hë hahÿ papuuj ÿ pehuuj wät doo. ÿ da P'op Hagä Do rah'yy kaha'eeh doo. Karapé haa d' tii. ⁸Tii d' nado hëp ÿ n'aa ra hoop do je'ÿÿm do hyb n'aa ÿ rahy n'aa eréd hõm do sa hä, Jesus hä h'yy kanae bong do sa hä, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do sa hä, sa da hadoo do dahej'ëëp do sa hä, sa ÿÿm sa patug nadoo do sii he'ÿÿh do sa hä, mehëm do sa hä, kabarii hä h'yy ka'eeh do sa hä, daap men'yyh do sa hä na-ääj hë. Karaj'aa hadoo doo gó, tëëg hõõ hadoo doo gó, saw'aak do hahõng doo gó radewäts bëënh da tii. Pawõp nuu me däg dajëp do tii”, näng hä ÿÿ P'op Hagä Doo.

⁹Tii bä setsi hedoo do ääs, setsi baad nadoo do badäk hahÿÿ bä habong do ahoo do man'aa do paa see ana kån wë ÿÿ, ti hä ÿ taky hadoo: “B'ëëp. Maruus hadoo doo, B'éé T'aah ÿÿm pan'aa hadoo do ÿ metëëh da a hä”, näng ta kyyh. ¹⁰Tii bä s'ëëh hadoo ÿ bahapäh P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. Säh ÿ hadoo doo gó ääs ÿ tamahüüm kån waëë aeh do p'op nu däk doo hënh. Ta tii bä Jerusarënh papuuj, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëëw däk do panang, hÿ pong jé, P'op Hagä Do bawät bä naa hahyng do tametëëh hä ÿÿ. ¹¹Panang gabar'ëëng däk P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëëh do an'oo bä. Pä tak'ëp ky n'aa gebah do gabarëëh do hadoo tagabar'ëëng. Pä gabarëëh do jas-peh häd näng do ty gahiin do hadoo, hapees do hadoo. Tak'ëp ty ganäm pä tég hawak do hadoo. ¹²Panang w'oo hä ta hadë tak'ëp p'op nu däk doo. 12 ta nooh. Sét ta noo ken'yyh do hä ääs see bagëët. Sét ken'yyh ta noo hä takerii däk 12 hedoo do Isaraëw taah sa panaa du n'aa do sa häd. ¹³Papÿÿÿ hana hënh tamawoob hë ta nooh. Papÿÿÿ hahyng hënh tamawoob hë. Ta karawaa me tamawoob hë, ta karawaa see me tamawoob hë ta nooh. ¹⁴12 pä ta hadë hejój n'aa. Sét ken'yyh do hä takerii däk 12 hedoo do B'éé T'aah mejüü do sa häd. Sét ken'yyh pä hä takerih sét hë häd.

¹⁵Ääs si ÿ her'oot do atón ji metyy do nahëë k'ääts tég gabarëëh do s'ëëb ji tatu hadoo doo. Ta me tametyy panang ta madawëët doo, ta gagod, panang nooh, panang hadë. ¹⁶Séd pénh panang ta madawëët doo, ta gagod. Tii b' ji metyy do nahëë me panang ääs etyn hõm. 2,200 kirõom ta madawëët doo. Ti pénh ta gagod, ti pénh tanu däk doo. ¹⁷Tii bä ääs ety hõm ta hadë n'aa. Ta hadë hebaan doo, 65 meet. Ji metyy do pénh né hë ti ääs metyy doo. ¹⁸Pä gabarëëh do jas-peh häd näng do s'ëëb panang hadë. Tak'ëp baad hadoo do k'ääts tég

gabarëeh do s'ëeb me panang katamaa däk. Ty ganäm, paras-ko hadoo. ¹⁹ 12 hedoo do pä, ta hadë mejój n'aa hä sahõnh hë hedoo pé pä gabarëeh do ky n'aa gebah doo. Pä gabarëeh do jas-peh häd näng do pä ta hadë hejój n'aa see hä.† Pä gabarëeh do sapiro häd näng do ta see hä.‡ Pä gabarëeh do agata häd näng do ta see hä.§ Pä gabarëeh do emerald häd näng do ta see hä.** ²⁰ Pä gabarëeh do onis häd näng do pä ta hadë hejój n'aa see hä.†† Pä gabarëeh do rubi häd näng do ta see hä.‡‡ Pä gabarëeh do kirisorit häd näng do ta see hä.§§ Pä gabarëeh do beriwo häd näng do ta see hä.*** Pä gabarëeh do topasijo häd näng do ta see hä.††† Pä gabarëeh do kirisop häd näng do ta see hä.‡‡‡ Pä gabarëeh do jasïn-to häd näng do ta see hä.§§§ Pä gabarëeh do ametis häd näng do tagadëeg ub pä ta hadë hejój n'aa hä.* ²¹ Gabarëeh do perora häd näng do s'ëeb 12 hedoo do panang hadë noo hä ji bejeng doo bä. Sét hë perora ken'yuh sét ta noo pan'aa.† K'ääts tæg tak'ëp baad hadoo do s'ëeb ta tyw n'aa panang hoo gad'oo bä tabës doo. Ty ganäm paras-ko hadoo.

²² Ta ti panang bä dooh ý hapëë bä tób P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do tób n'aa. Dooh hyb n'aa péh, P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo, B'éé T'aah na-ãäj hë panang bä né hë rababok do hyb n'aa. ²³ Ta ti panang bä, dooh hyb n'aa pé papýÿj bag, kamarab bag, tabawag had'yut hë do hyb n'aa P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëeh do an'oo bä. B'éé T'aah na-ãäj hë panang bag hadoo. ²⁴ Panang bag gó sahõnh hë hëej babuuj† rababok da. Sahõnh hë hëej sa wahë n'aa, Jesus hä h'yy kae däk doo, panang hënh ramena da rakaweh'ëeh doo, ta tii bä rabajëë p'ëë bä, P'op Hagä Doo, B'éé T'aah rakawehëë däk hyb n'aa kä. ²⁵ Dooh da ranoo gatsëë bä panang. Dooh hyb n'aa péh. Adëb bä had'yut hë ta tii bä. Dooh wäd atsëm. ²⁶ Sahõnh hë hëej babuuj rabajëë p'ëë da panang hënh P'op Hagä Do raj'aa etsë hyb n'aa, ta hä raweh'ëeh hyb n'aa.§ ²⁷ Dooh nesaa pé t'ii hënh hajëë pëë péh. Dooh da rajëë pä bä ta tii bä kabarii hä h'yy ka'eeh do paah, P'op Hagä Do wad'ii do paah. Jáam hë hajëë p'ëë da ta tii bä B'éé T'aah wë hanäng do edëb had'yut do gadoo do sa häd heen n'aa hä sa häd kerih doo.

22

Tamii edëb had'yut hë hanoo do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bä kä, tamii awäd had'yut hë do naëng hanoo do ääs metä wäd kån hä ýÿ. Paras-ko s'ëeb hadoo, tak'ëp ty ganäm pä tæg hawak do hadoo tamii. P'op Hagä Doo, B'éé T'aah daheeh sa bagä tyng n'aa bä naa taganyyh. ² Ta tyw n'aa panang hõo bä tabës do hoo gad'oo bä tamii mahyng. Ta nabyy me, ta nabyy see me na-ãäj hë tabahäng joom ji hed'ëep doo. Kamarab hë

† **21:19** Häd pëeh ty gadoo ta ti jas-peh. ‡ **21:19** Häd ty gabajaruut ti sapiro. § **21:19** Hahiin, rii näng ti agata. ** **21:19** Hapëeh ty gadoo ta ti emerald. †† **21:20** Häd hasënh ty gadoo ta ti onis. ‡‡ **21:20** Häd hahiin ta ti rubi. §§ **21:20** Hapees ty gadoo ta ti kirisorit. *** **21:20** Hapees ty gadoo ta ti beriwo. ††† **21:20** Kata ty gadoo ta ti topasijo. ‡‡‡ **21:20** Jawaraah tyb ty gadoo ta ti kirisop. §§§ **21:20** Kata häd hiin do hadoo ta ti jasïn-to. * **21:20** Säänh tyb hadoo ta ti ametis. † **21:21** Nu nad'ëed its perora häd näng do badäk hahÿÿj bä ji aw'yut doo. Tak'ëp tanu eh hahÿÿ perora. ‡ **21:24** Jesus hä h'yy kae däk do ti ta tii. Jesus hä h'yy kana'eeh do paa p'ooj ub radewäts bëenh akajar hahõng doo me. § **21:26** Tahajaa na-ãäj hë ji erii bä hahÿÿ da: "Panang hënh ramajëeh da badäk hahÿÿ hëej babuuj sa ma ky n'aa gebah doo, rakaweh'ëeh hanoo doo, P'op Hagä Do hä takan'oo däk hyb n'aa kä, P'op Hagä Do kawehëë däk hyb n'aa kä."

had'yyt hē ti rabeaak. 12 nuu me sēt ta baab ken'yyh rabeaak. Dooh hēēj haw'āāts hē babuj n'aa rahob wād bā nahēēh, baad had'yyt hē rababok tan'oo bā ta ti joom g'aad. ³Ta tii bā dooh ky n'aa kawasee do tanyy wād bā. Tii d' tawén hadoo da, panang bā né hē P'op Hagā Doo, B'éé T'aah rabag'āās do tyng n'aa batooj kån do hyb n'aa. P'op Hagā Do karapee, panang buuj, rahyb n'aa jew'yyk da ta hā. ⁴Rahapāh da P'op Hagā Do mamets. Sa maboor hā takerii dāk da ta hād. ⁵Dooh wād da atsēm. Dooh hyb n'aa wāt pé sa bag, dooh hyb n'aa wāt pé papŷŷj bag. P'op Hagā Do ti sa bag. Ta karapee rabagāā had'yyt da. ⁶Tii bā āās ky hadoo hā ŷŷ: "Te hub né hē sahōnh hē mahapāh doo, mamaa napāh doo, tahajaa ji ky dahē bā. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagā Doo, ta ky n'aa rod h'yyb mahūūm do tamejō wāt ta āās, nayyw hē hawāt do ta karom sa hā tametēēh hyb n'aa", nāng āās kyyh hā ŷŷ.

⁷Tii bā Jesus ky hadoo: "Bē hyb n'aa matakā da! Nayyw hē da ŷ matēēh. Ky n'aa kedēng da, ta jawén hawāt do ky n'aa hahŷŷ hā kerih do ky daheeh doo", nāng.

⁸ŷ Jowāw, ŷ né hē ti sahōnh hē hahŷ maa napāh doo. ŷ né hē ti sahōnh hē hahŷ hapāh doo. Sahōnh hē ta ti ŷ maa napāh jawén paa bā, ŷ bahapāh do jawén paa bā, ŷ badēē jat tūū āās sahōnh hē ta ti hā ŷ matēēh do tsyym pa, ta hā ŷ j'aa etsē hyb n'aa paawā. ⁹Tii b' taky hadoo: "Dooh. Tii d' madoo manāh. P'op Hagā Do karom né ŷŷh, ta karom mabahadoo doo da né hē, a wakāān hedoo do Jesus ky n'aa rod ta karom rabahadoo doo da, sahōnh hē hahŷ kerih do ky dah'eeh do ta karom rabahadoo doo da na-āāj hē. P'op Hagā Do ti maj'aa etsēē!" nāng ta kyyh.

¹⁰Tii bā taky hadoo ēnh hā ŷŷ: "Majejēn manā ta jawén hawāt do ky n'aa hahŷŷ hā ma kahē bāh hā kerii dāk doo, edaa dāk do hyb n'aa kerii dāk do kajaa. ¹¹Edaa dāk do hyb n'aa ta ti kajaa doo, na mabok nesaa doo gó nesaa do moo heb'ook doo, rakanarēn bā rah'yy kawanareem bā. Na ji h'yyb hasuts dāk do hadoo hanoo doo gó rababok nā hŷ jawén sa h'yyb hasus do hadoo do hā rakanarēn bā rah'yy kawanareem bā. Tii d' nado baad hadoo do moo bok doo. Taw'āāts hē baad hadoo do ramoo boo had'yyt hē. Ti hadoo ēnh tsyt hē P'op Hagā Do wē habok doo. Taw'āāts hē tii da né hē rababoo had'yyt hē", nāng āās kyyh.

¹²Ti Jesus ky hadoo: "Bē hyb n'aa matakā da! Nayyw hē da ŷ kajaa. ŷ kajaa bā kā ŷ manaa da sahōnh hē ta sām. Ramoo bok do pénh da ŷ banoo sahōnh hē sa hā ta sām. ¹³ŷ né hē Aw-Pah, ŷ né hē Omekah. ŷ né hē jāām hē pooj jé hawāt doo, ŷ né hē tagadēēg ub hawāt doo. ŷ né hē sahōnh hē du doo doo, ŷ né hē sahōnh hē gawats'iik doo. ¹⁴Ky n'aa kedēng da sa saroor rahetsyyd wāt doo.* Sa hā takan'oo dāk panang Jerusarēnh papuuj gó rabajēē p'ēē hyb n'aa. Sa hā takan'oo dāk joom ji hed'ēēp do ag rabepóh hyb n'aa. ¹⁵Ajyy ŷŷj awaar nesaa do hedo padēēk doo, mehēm doo, sa ŷŷm sa patug nadoo do sii ha'ŷŷh doo, sa da hadoo do dahej'ēēp doo, kabarii hā h'yy ka'eeh doo, te hub nadoo do gen'aak do na-āāj hē, dooh rahaja bā rajēē pā bā ta tii bā.†

¹⁶"ŷ Jesus, ŷ mejō dāk āās karom ŷ seeh, hā ŷ h'yy ka'eeh do hā sahōnh hē hahŷ tamaher'oot hyb n'aa. ŷ né hē ta ti Dawi panaa Dawi hā P'op Hagā Do ky dāng do paah. Watom tak'ēp gabarēēh do hadoo ŷŷh", ‡ nāng Jesus kyyh.

* **22:14** Ji saroor ji hetsyyd wāt do ky n'aa gó tabeh'ūūm ji h'yyb tym ky n'aa. Baad hado dāk ji h'yyb, Jesus ji hyb n'aa dajēp do hyb n'aa. † **22:15** Tabanesaa hēnh, akajar hahōng doo bā radewāts bēēnh tii. ‡ **22:16** Watom tapaj'ēē bā bawag dāk do heen n'aa hadoo Jesus, papuuj P'op Hagā Do moo wāt do kajaa do tametēēh do hyb n'aa.

¹⁷ P'op Hagä Do Sahee, B'éé T'aah y̆ym pan'aa[§] na-ããj hē ky hadoo Jesus hā: “B'ëep ahyyh!”, nāk sa kyyh. Taw'ãäts hē hahy̆ maa new'ëë do ti na-ããj hē raky hadoo: “B'ëep ahyyh!” Jé hoo kaanh do hadoo doo, jé karēn doo, taw'ãäts hē tabana Jesus wē, tagadoo hyb n'aa naēng ji edēb had'yyt hē hanoo doo, bag hēnh kan'oo dāk doo.

¹⁸ Tak'ëp péj y̆ maher'oot ta jawén hawät do ky n'aa hahy̆ ma kahé bäh hā kerih do maa napäh do hā. Hahy̆ da bē y̆ maher'oot: Hahy̆ kerii dāk do bahnh herih pé ta hā, ta ti hedoo do hā P'op Hagä Do anoo da baad nadoo do ta ky n'aa hahy̆ ma kahé bäh hā kerii dāk doo, ta bahnh ji erii bā. ¹⁹ Ta jawén hawät do ky n'aa, hahy̆ ma kahé bäh hā kerih do ta ky n'aa wób hado hōm péh, ta ti hadoo do hā dooh P'op Hagä Do an'oo wäd bā panang tsyt hē kasēw dāk doo hēnh tajēē suun bā, ta ky n'aa hahy̆ hā kerih doo. Dooh tan'oo wäd bā joom ji hedēp do ag tepoo bā, ta ky n'aa hahy̆ ma kahé bäh hā kerih doo.

²⁰ Hahy̆ da Jesus, hahy̆ hā bē tamaher'oot do kyyh: “Nayyw hē da y̆ bahyng y̆ matēeh doo. Né hup y̆ né hē”, nāng.

“Y̆y̆. Tii d' né hē. Taw'ãäts hē. B'ëep ahyy Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, nāng y̆ ta hā.

²¹ Y̆ karēn Jesus Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym P'op Hagä Do karapee sa wē. Tii d' né hē taw'ãäts hē. Jããm hē kã.

---

§ 22:17 Ta hā h'yy ka'eeh do tii.